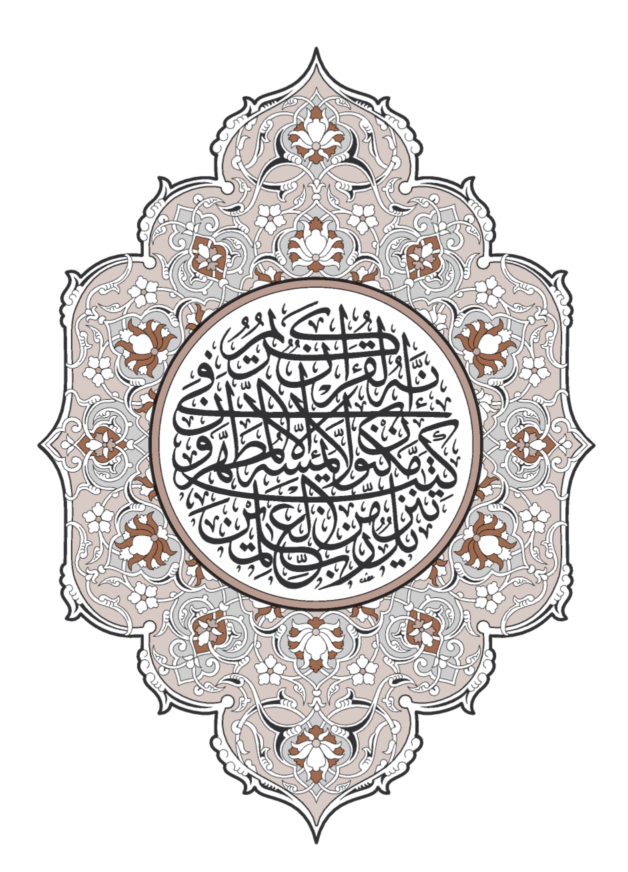

Гьаб хирияб Къуръан ва гьелъул таржама ва тафсир зарбоялда бахъеян амру гьабуна кIиябго хIарамалъе хъулухъ гьабулев хан ГIабдулгIазизил вас ГIабдуллагьица СагIудиял гIарабиязул пачалихъалъул ханлъун жив вугев

وَقفٌ لِلهِ تعَالى مِن خَادِم الحَرَمَيْن الشّرِيفَيْن
المَلِك عَبْد الله بن عَبْد العَزيز آل سُعُود
ولا يَجُوز بَيْعُه

تُـوزّع مَجّانًا

المجلّد الثّاني

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف

Гьаб жив Аллагьасе гIоло бугеб вакъфу буго кIиябго хIарамалъе хъулухъ гьабулев хан ГIабдулгIазизил вас ГIабдуллагьидасан бичизе бегьуларо

Гьаб чIобого бикьула

Хирияб Къуръан

Ва гьелъул таржама ва тафсир

МагIарул мацIалда

КIиабилеб жилд

Фагьд ханасул Къуръанал зарбоялде рахъунеб мужаммагI

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

مقدمة

بقلم معالي الشيخ: صالح بن عبدالعزيز بن محمد آل الشيخ
وزير الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد
المشرف العام على المجمع

الحمد لله رب العالمين، القائل في كتابه الكريم:
﴿... قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ﴾.
والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد، القائل:
«**خيركم من تعلَّم القرآن وعلَّمه**».

أما بعد:

فإنفاذاً لتوجيهات خادم الحرمين الشريفين، الملك عبدالله بن عبدالعزيز آل سعود، -حفظه الله-، بالعناية بكتاب الله، والعمل على تيسير نشره، وتوزيعه بين المسلمين، في مشارق الأرض ومغاربها، وتفسيره، وترجمة معانيه إلى مختلف لغات العالم.

وإيماناً من وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد بالمملكة العربية السعودية بأهمية ترجمة معاني القرآن الكريم إلى جميع لغات العالم المهمة تسهيلاً لفهمه على المسلمين الناطقين بغير العربية، وتحقيقاً للبلاغ المأمور به في قوله ﷺ: «**بلِّغوا عني ولو آية**».

وخدمةً لإخواننا الناطقين باللغة الأوارية يطيب لمجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة المنورة أن يقدم للقارئ الكريم ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى هذه اللغة التي قام بها الشيخ عبدالرحيم بن محمد،

وراجعها من قبل المجمع الشيخ عباس بن أمير حمزة، والشيخ شامل غائر بيكوف.

ونحمد الله سبحانه وتعالى أن وفق لإنجاز هذا العمل العظيم الذي نرجو أن يكون خالصاً لوجهه الكريم، وأن ينفع به الناس.

إننا لندرك أن ترجمة معاني القرآن الكريم -مهما بلغت دقتها- ستكون قاصرة عن أداء المعاني العظيمة التي يدل عليها النص القرآني المعجز، وأن المعاني التي تؤديها الترجمة إنما هي حصيلة ما بلغه علم المترجم في فهم كتاب الله الكريم، وأنه يعتريها ما يعتري عمل البشر كلّه من خطأ ونقص.

ومن ثم نرجو من كل قارئ لهذه الترجمة أن يوافي مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة النبوية بما قد يجده فيها من خطأ أو نقص أو زيادة للإفادة من الاستدراكات في الطبعات القادمة إن شاء الله.

والله الموفق، وهو الهادي إلى سواء السبيل، اللهم تقبل منا إنك أنت السميع العليم.

Ццебе рагIи

ХIурматияв щайх СсалихI, ГIабдулгIазизил вас, МухIамад Али-шайхил васас хъвараб, Исламиял ишазул, вакъфуялъул ва дагIватгун тIуритIиялъул вазирлъун жив вугев, Мадинаялда бугеб Къуръанал къватIир риччалеб мужамагIалъул бетIерлъунги жив вугев.

Кинабго рец Аллагьасе буго, тIолго гIаламалъул бетIергьанлъун жив вугев, жиндир хирияб Къуръаналда жаниб жинцаги абулев: (хIакълъунго нужехъе Аллагьасул рахъалъан бачIана нур, (канлъи) ва жиб баянаб тIехь).

Аллагьасул цIоб ва рахIмат лъеги аварагзабазул ва мурсалиназул бищунго хирияв нилъер авараг МухIамадида, жинцаги абурав: *«Нужер бищунго лъикIав вуго жинца Къуръан лъазабурав ва жинца гьеб цогидаздаги лъазабурав»*– абун.

Гьалда хадуб:

Хирияб кIиябго хIарамалъе (Макка ва Мадина) жинца хъулухъ гьбулев, Аллагьас жив цIунаяв, СагIудиязул хан ГIабдуллагь, ГIабдулгIазизил вас Ал-сагIудил бихьизаби (нух малъи) тIубазабун: Аллагьасул тIехьалъул кIвар гьабе, гьеб тIибитIиялъе бигьалъи гьабе, машрикъ магърибалда ругел киналго бусурбабазе гьеб бикье, гьелъие тафсир гьабе ва гьелъул магIнабазе батIи батIиял мацIазда таржамаги гьабе -ян абураб.

СагIудиязул гIарабиязул пачалихъалъул Исламиял ишазул, вакъфуялъул ва дагIватгун тIуритIиялъул визараталъ гьабураб ишараги тIубазабун: хирияб Къуръаналъул магIнаби киналго мацIазда таржама гьариялъул бугеб кIудияб кIвар букIин, гьеб Къуръан гIараб мацI лъаларел бусурбабазе бичIи бигьалъизе. Хирияв аварагасул амруги тIубазабун: *«Нужеца дир рахъалъан умматалъухъе щвезабе цохIо аят бугониги»* - абураб.

МагIарул мацIалда кIалъалел нилъер вацалазе хъулухъ гьабун Мадина шагьаралда бугеб Ал-малик Фагьдил

Къуръанал къватIир риччалеб мужамагIалъе лъикIаблъун бихьана хIурматияв Къуръан цIалулесе гьаб магIарул мацIалда бугеб таржама къватIиб биччазе. Гьеб хIадур гьабуна **ащейх ГIабдуррахIим МухIаммадил васас.** МужамагIалъул рахъалъан гьелъул хал гьабуна ащейх ГIаббас АмирхIамзал васас ва ащейх Шамил Гъаирбековас.

ТIадегIанав ва Жив вацIадав Аллагьасе рецц гьабулеб буго жинца гьаб кIудияб иш тIубазе квер бакъарав. Нижер хьулги буго гьаб гIамал цохIо Аллагь разилъиялъе сабаблъун букIина абун ва гьелдалъу гIадамазе мунфагIатги букIина абун.

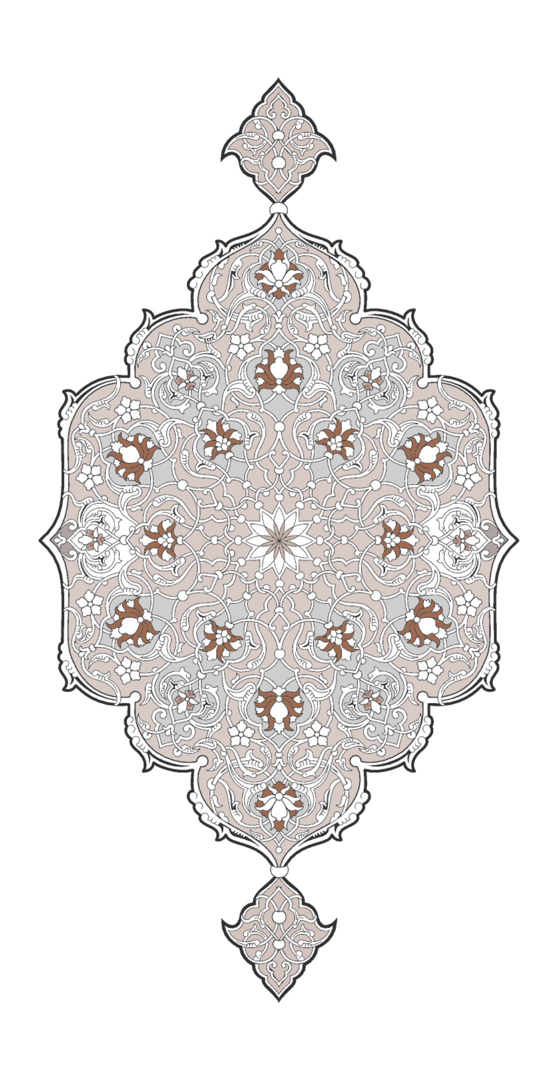
Нижеда лъала хирияб Къуръаналъул магIнабазул таржама, кигIанго лъикI гьабун бугониги, гьеб букIуна жинда тIубанго Къуръаналъул кIудиял магIнаби рагьизе кIолореблъун. Гьеб Къуръаналъул рагIаби ругелъул жинца инсан гIажиз гьавулеб мугIжизатлъун.

Таржамаялъ жидеда тIоритIел гьабулел магIнаби рукIуна гьеб таржама гьабурасул Аллагьасул хирияб тIехь лъаялъул гIелму щвараб къадаралда. Гьеб таржамялда тIадги бачIуна кинабго инсанасул гIамалалда тIаде бачIунеб хатIаъ ва нукъсанлъи.

Гьедин бугелъул, нижер хьул буго гьаб таржама цIаларас Мадина шагьаралда бугеб Ал-малик Фагьдил Къуръанал къватIир риччалеб мужамагIалде щвезабила абун гьелда жаниб жиндие батараб хатIаъ ва нукъсанлъи. ИншаАллагьу, нижеца хадусеб нухалъ таржама къватIиб бичалеб мехалъ гьездасан мунфагIат босила.

Аллагь вуго жинца тавфикъ гьабулев. Гьев вуго жинца битIараб нухалда тIоритIулевги.

Я нижер Аллагь! Дуца гьаб нижер гIамал къабул гьабе, мун вуго кинабго жо дуда рагIулев ва лъалев.

20. Сурату Т1а-гьа

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб нусиялда лъебералда щуго аят бугеб.

Гъаб сураталъул аслияб мурад буго диналъул аслаби рицин ва гьел рацIцIад гьари. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин чIезабиялъул далилал рицингун цадахъ гьев Аллагь жив цогояв вукIин, гьесие гIахьалчи гьечIеблъиги бицунеб буго. Аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва гьел ритIиялъул хIикматги бицунеб буго. Ахират букIин, хIисаб-мизан ва жазаъ букIиналъулги бицунеб буго.

Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ аварагас Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадаталъулъ яхI бахъи, жиндие гьабулеб къварилъи ва зараладла сабро гьаби бицулеб буго. Жинда тIад къараб рисалат тIубазабун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялда уммат ахIана хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, амма гьесда тIад къан букIинчIо хIал-зулму гьабун гIадамал исламияб диналде ахIизе.

Сураталда жаниб лъикIго гIатIид гьабун бицунеб буго жив аллагь вуго абун хьвадулев вукIарав пиргIавнил ва гьесул къавмалъул. Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг ТIадегIанав Аллагьасда кIалъаялъул, гьесда рисалат тIад къаялъул ва Мусалги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ пиргIавнилги бахIс бицун буго.

Адам عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагасул къисаялда бакка-бахъи гьабун буго, инсанасул ракI хIинкъулеб хIалалъ къиямасеб къоялъул ва гьелъул захIмалъабазул бицун буго. гьеб къиямасеб къоялъ хIисаб мизан гьабун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIаб халкъ алжаналда иналъул, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъарал гьев жидер БетIергьан вукIиналда инкар ккураб халкъ жужахIалда иналъулги бицун буго.

Сураталда цIар лъун буго: «Сурату ТIагьа» - абун. Гьеб ТIагьа аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ цIараздаса цо цIар буго. Хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ цIаралдалъун сурат байбихьиялда жанибги гьесул ракI парахат гьаби буго. Мушриказул къварилъабазда сабру гьабизе гьесие квербакъи гьабиги буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

طه ﴿١﴾

1. ТIа. Гьа! ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарпалдалъун жиндир щиб мурад бугеб.

«Я МухIаммад»-абураб магIнаги гьабуна гьеб к1иго х1арпалъул, гьаб хадуб бугеб аяталъул магIна ва тафсир хал гьабураб мехалъ.

مَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡقُرۡءَانَ لِتَشۡقَىٰٓ ﴿٢﴾

2. Дуда гьаб Къуръан рештIинабичIо, МухIаммад ﷺ мун къосизавизелъун ва дуца дурго напсалъе къварилъи гьабизелъунги.

Гьаб Къуръан дица рештIинабун буго дуеги, тIолго умматалъеги рахIматлъун ва бахьибуголъилъун букIине.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва хириял асхIабзабаз как бай халат гьабулеб букIана ва гьеб какилъ Къуръанги гIемер цIалулеб букIана. Цинги Маккаялъул мушриказ абуна: «Гьаб Къуръан МухIаммадида рештIинабун буго гьев къосизавизе ва гьесие захIмалъи гьабун»-абун. Гьел мушриказул рагIи нахъчIван ТIадегIанав Аллагьас гьал аятал рештIизаруна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас сардилъ тIаде вахъун какал ралел рукIана ва гьеб какилъ Къуръан цIалулаго халат вахъун чIун гьесул хIатIалги гьорон рукIана: кIиябго хIетIе гIодоб лъун чIезе кIоларого цин цояб цинги цогидаб хIетIе борхун гьел хIатIазе свакбичи гьабулевги вукIана. ТIадегIанав Аллагьас гьесухъе Жабраил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ малаик витIана ва гьесда абуна: «Дуца дур напсалъе захIмалъи гьабуге, гьеб напсалъе тIадаб хIакъги буго. Дица мун витIун вуго бигьаяб ва бацIцIадаб диналдалъун»-абун.

إِلَّا تَذۡكِرَةٗ لِّمَن يَخۡشَىٰ ﴿٣﴾

3. Дица гьаб Къуръан рештIизабун гьечIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъулел муъинзабазе вагIзалъун гурони.

Гьезул ракIазулъ бугеб иманалъул нур Къуръаналъул вагIзаялъ жегиги цIикIинабула ва гьезул Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вокьиги, гьесул гIазабалдаса хIинкъиги цIикIкIула.

МугIавиятидаса رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Аллагьасе бокьараб мехалъ жиндир цо лагъасе лъикIлъи гьабизе гьев лагъасда дин бичIинабула»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гьев чи жинца гьабулеб гIамал Къуръан хIадисалда боцунев, гьеб гIамал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун ва аварагасда ﷺ нахъвилълъун гьабулев вукIуна.

Аллагь разилъаяв СагIлабат ибну ХIакимидасан бицараб хIадисалда буго: аварагас ﷺ абуна:
«Къиямасеб къоялъ халкъалъул хIисаб гьабизе жиндир тахида чIараб мехалъ, ТIадегIанав Аллагьас гIалимзабазда абула: дица дир гIелмуги дир хIикматги нужее кьун букIинчIо дие бокьун букIун гурони нужеда гурхIизе ва нужер мунагьал чуризе- щиб гIамал нужецa гьабун бугониги»-абун

تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ ٱلْأَرْضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلْعُلَى ﴿٤﴾

4. Гьаб Къуръан рештIинабуна жинца ракьалги рижарав, тIадегIанал зобалги рижарав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ**.**

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца кинабго гIалам щибго жо гьечIеб ва мисал-сурат гьечIеб бакIалда батизабурав, жидер гIорхъаби лъаларел, жидер борхалъиялда ва гьезда жанир ругел махлукъатазда инсан хадув гъоларел зобалги рижарав.

ٱلرَّحْمَٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ ﴿٥﴾

5. Гьал церехун рехсарал камилал сипатал жиндие ругев, жиндир гурхIел цIоб гIемерав БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гIарщалда тIадегIанлъун вуго.**

Жиндир заталда рекъараб тIадегIанлъи буго гьеб: жиндир тIадегIанлъи нилъералда релълъинаб гьечIого. Гьеб тIадегIанлъиялда инкар кквечIого ва гьелъие сипатал чIезаричIого: « Аллагьас абураб ва гьесие бакьараб хIалалъ вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ г1арщалда т1адег1анлъун»-абула жидер иман камилал муъминзабаца.

لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ ٱلثَّرَىٰ ﴿٦﴾

6. Гьев БетIергьан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулк ва милк буго зобалазда бугебги, ракьалда тIад бугебги, зоб- ракьалда гьоркьоб бугебги ва ракьазда гъоркь бугебги жо.**

Ракьазда жанир ругел магIданиял жал ва гьенир ругел, нилъеда лъаларел, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталги.

وَإِن تَجْهَرْ بِٱلْقَوْلِ فَإِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلسِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾

7. Дуца дур рагIи загьир гьабун абуниги МухIаммад ﷺ**, балъго дурго** напсалъе рагIун абуниги,- **Х1акълъунго гьеб кинабго жо БетIергьан Аллагьасда лъала. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинда балъгояб жо лъалев ва рекIел хиялалги лъалев.**

Жегиги ракIалда хъвачIел, нахъа рекIелъ рачIулел хиялалги лъала Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ.

Гьаб аяталдаса мурад буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI парахат гьаби. Гьесда абулеб буго: ТIадегIанав Аллагь кидаго мунгун цадахъ вуго, дуца бицунебги гьебулебги жо бихьулев ва лъалев

вуго, дур рекІел хиялалги жинда лъалев вуго. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун цохІого тезе гьечІо ва дуе квербакъи букІине буго. Дуца сабро гьабе дуда тІад къараб рисалат гьеб къавмалда щвезабиялда абун.

8. Жив цогояв, цоги гьечІев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гьев жиндие гІибадат гьабизе тІадав БетІергьан. Жидер магІна гъваридал, берцинал цІарал ва сипаталги руго Т1адег1анав Аллагьасе.

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ لَهُ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ ۝٨

Щибаб хІалалъ ва щибаб бакІалъулъ гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ загьирлъула гьеб хІалалда ва бакІалда рекъараб сипаталдалъун.

Жидеца кидаго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ пикру гьабулел, гьев ракІалда чІезавулел ва гьесул сипатал ракІалъ хал гьабун, гьесде машгъуллъун ва гІашикълъун рукІунел гІадамал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вокьарал ва Аллагьасе рокьарал гІадамал. Гьел гІадамазда абула: «Авлияуллагьи»-абун.

Гьадин жидер ракІазда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ сипатал лъалел ва гьел сипатал хал гьабулел муъминзабазда «الحَلِيم» «الرَّؤُوف» «الرَّحِيم» «الرَّحْمٰن» - абурал цІарал ракІалда щвараб мехалъ, яги жидеда аскІор гьел цІарал рехсараб мехалъ, яги Къуръаналдаса гьел цІарал цІалараб мехалъ, жидеда гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхІел-рахІмо ракІалда щола, ва гьезул ракІазеги чурхдузеги гьелъул асар лъугьун, гьелда хьул лъун, гьеб гурхІел рахІмо жидеда рештІун бугеблъун пикру гьабула.

«الغَفُور، العَفُوّ، التَّوَّاب» - абурал цІарал ракІалда рачІараб мехалъ гьезул хьул лъола Аллагьас мунагьал чуриялда, тавбо къабул гьабиялда ва гьев тІаса лъугьиялда. «الجَبَّار، العَزِيز، القَهَّار» -абурал цІарал ракІалда щвараб мехалъ гьел цІакъ хІинкъула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъун, гьесул гІазабалъе жал хІакълъиялда. Гьадинаб мисал буго ТІадегІанав Аллагьасул киналго цІаразул. Гьел цІаралги гьезул магІнаги суратул Исраалъул ахиралда хъван руго.

9. Духъе Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагасул хабар ва гьесул къиса бачІана гурищ МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ!

وَهَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ۝٩

Дуда гьеб хабар рагІана абураб магІна буго гьаб раг1иялъул. Гьаб рагІи абулеб буго гІенеккарав чиясул гІин цІодор гьабизе ва гьев бицунеб жоялда кІвар кьун гІенеккизавизе.

10. Гьев Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагасда цо цІа бихьараб гІужалъ ва гьес жиндир агьлуялдаги абураб мехалъ: «Нуж гьаб бакІалда чІа. Х1акълъунго дида доба рикІкІад цо цІа бихьулеб буго. Дун нужехъе гьенисан цІадул сунтур босун вачІина, яги гьеб

إِذۡ رَءَا نَارٗا فَقَالَ لِأَهۡلِهِ ٱمۡكُثُوٓاْ إِنِّيٓ ءَانَسۡتُ نَارٗا لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم مِّنۡهَا بِقَبَسٍ أَوۡ أَجِدُ عَلَى ٱلنَّارِ هُدٗى ۝١٠

цIа бугеб бакIалда нилъ унеб нух бицунев чи ватун гьесда нух малълъизабун вачIина»-абун.

Мадяналда ШугIайб عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе хъулухъ гьабун, гьесул гIи-боцIи хьихьун вукIун хадув, Мисриялда вачIунеб заман буго гьеб. Къаси сардилъ нух къосун хутIана, цIа бакизе лъугьиндал гьеб бакизеги кIвечIо. Гьедин квачан, нух къосун, гьабизе жо тIагIун ругеб мехалъ Мусада доба рикIкIад цо цIадулгIадаб кунчIи бихьана. Гьеб бакIалда хъизанги тун, Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ жинда канлъи бихьараб рахъалдехун ана. Гьеб букIана «ТIурсайнаъ» абулеб мегIералъул кваранаб рахъ.

11. Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг жинда канлъи бихьулеб бакIалда гIагарлъараб мехалъ, гьесда цо гьаракьалъ ахIана: Я Муса!

فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِيَ يَٰمُوسَىٰٓ ﴿١١﴾

12. Х1акълъунго Дун вуго дур БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ: дуде калам гьабулев ва мун гьаб бакIалда вачарав. Дуца дур кIиябго хьит хIатIаздаса бахье. Мун вуго жиб бацIцIадаб «ТIува» абулеб ракьалда тIад.

إِنِّيٓ أَنَا۠ رَبُّكَ فَٱخۡلَعۡ نَعۡلَيۡكَ إِنَّكَ بِٱلۡوَادِ ٱلۡمُقَدَّسِ طُوٗى ﴿١٢﴾

ГIалимзаби хилиплъана Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ хьитал рахъеян амру щай гьабураб абун. Цо гIалимзабаца абуна гьел хьитал дабагъ гьабичIеб хIамил тIомалъул рукIанин, жал хъубал рукIун тIаса рахъун рикIкIад гьаре абун амру гьабунин. Цогидал гIалимзабаца абуна гьеб бацIцIадаб ракьалда тIад хIатIал гIицIго лъугьа абураб магIна бугин, гIицIцIал хIатIаца гьеб ракь мерхьи мурадалда.

13. Дица мун тIаса вищана Муса гьаб дур заманаялъул кинабго халкъалдаса дица дуда калам гьабизе ва мун расуллъун гьавизе. **Гьанже мун гIенекке дица вахIю гьабулеб жоялда.**

وَأَنَا ٱخۡتَرۡتُكَ فَٱسۡتَمِعۡ لِمَا يُوحَىٰٓ ﴿١٣﴾

Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг ТIурсайнаалда иналъул сипат бицунаго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIаяв сайид КъутIбуца абуна: бецIаб ва цIорораб алахалда Муса авараг живго цохIо вукIаго, гьесда тIаде сардил сихIкъотIараб ва хIинкъараб бец1лъиги букIаго, Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ унев вукIана жинда канлъи бихьараб рахъалдехун жиндиеги хъизаналъеги цIа босизе, яги жинца нух бицунев чиниги ватилин хьулгун. Гьеб хIалалда жив вукIаго жинда сверухъ бугеб кинабго жо кIалъараб гIадаб мисал лъугьун, гьесда ахIулеб гьаракь рагIула: «Дун дур БетIергьан Аллагь вуго»-абун.

14. Х1акълъунго, дун вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, гьеч1о цох1о Дун гурого жиндие лагълъи гьабизе мустах1икъав щивго, Дуца

гIибадат цохIо дие гьабе ва дун разилъи тIалаб гьабун какалги рай. Гьеб как балеб мехалъ дуда дун ракIалда щвезе.

Как баеян абиялъул хIикмат буго, гьеб как гуреб цогидаб гIибадатги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда щвезавулеб букIингун цадахъ,- как букIин жиб балеб мехалъ ракIги, мацIги ва цогидал лугбиги гIахьаллъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадат. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун «лаилагьа илла Ллагь»-абуралдаса хадуб бищун хирияб гIибадат как бай буго.

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخۡفِيهَا لِتُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا تَسۡعَىٰ ﴿١٥﴾

15. Къиямасеб къо бачIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго, дица гьеб бачIунеб заман балъго гьабун букIуна. Гьеб къиямасеб къоялъ щибаб напсалъе жазаъги гьабула.

Иман лъун лъикIаб гIамал гьабурал г1адамал алжаналда лъугьинарула. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун купру-ширкалда чIарал жужахIалда лъугьинарула.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: ТIадегIанав Аллагьас инсан холеб ва къиямасеб къо чIолеб заман балъго гьабиялъул хIикмат букIине бегьулин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къотIи гьабун букIин хвалда гIагарлъарав чиясулги къиямасеб къо чIеялъул гIаламат загьирлъараб мехалъ тавбо гьабурасулги тавбо къабул гьабичIого букIине. Гьедин бугелъул (инсанасда жив холеб заман лъалеб гьечIелъул ва къиямасеб къо кида чIолебги лъалеб гьечIелъул) гьев даимго тавбо гьабун, хвалиде хIадарун вукIине ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъизеги хIинкъизе.

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنۡهَا مَن لَّا يُؤۡمِنُ بِهَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ فَتَرۡدَىٰ ﴿١٦﴾

16. Мун гьеб къиямасеб къоялъул амруялдаса вуссинавуге Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, Аллагьасда иман лъечIев чиясул хабаралъ. Жиндир гьава-напсалда нахъвилълъарав ва дунялалъул лазатаздаса кеп босулевлъун вугев. Гьесул хабаралда божун хьвадани дуе ахират кIочезе буго ва гьелдалъун мун гьалаглъизе вуго.

وَمَا تِلۡكَ بِيَمِينِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿١٧﴾

17. Гьеб дур кваранаб квералъухъ бугеб жо щиб, я Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ!

Гьеб жо гIанса гьечIищ? Гьаб суал гьабиялдаса мурад буго Муса кIалъазе сабаб гьаби ва гьелда хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ загьир гьабизе бугеб мугIжизат бицин.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُاْ عَلَيۡهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَـَٔارِبُ أُخۡرَىٰ ﴿١٨﴾

18. Мусаца абуна: Гьаб буго дир гIанса. Дун гьелда тIаде ваччула нухда унеб мехалъ. Дица гьеб гIанса кьабун

гъутIбуздаса т1амах гьарщизабула гIиязе кваназе. Дица гьаб гIансаялдалъун цогиги хIажалъаби тIорала.

Нухдаса хъарахъ-заз нахъе реххула, данде бачIунеб гьвеялда хьвагIула.

ГIалимзабаца абуна: Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагасе гIолеб букIана «гьаб гIанса бугин»-абун жаваб кьуниги. Кинниги Мусаца калам халат гьабуна ТIадегIанав Аллагьасда калам гьабулеб бугелъул ва жиндие вокьулев чиясда хитIаб гьаби рекIее бокьулеб жо бугелъул.

قَالَ أَلۡقِهَا يَٰمُوسَىٰ ١٩

19. Хадубги Т1адег1анав Аллагьас абуна: дуца гьеб гIанса гIодобе рехе я Муса!»-абун.

فَأَلۡقَىٰهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٞ تَسۡعَىٰ ٢٠

20. Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гIанса гIодобе рехана ва гьеб ракьалда хьвадулеб борохьлъун лъугьана.

КIудияб, жиндир хьвади хехаб борохь лъугьана.

Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: жинца ганчIалги цIулги кваналеб кIудияб борохь лъугьана. Гьеб бихьараб мехалъ Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рекIелъе хIинкъи рехана ва гьес борохьалдаса мугъ бан лъутизе къасд гьабуна. Гьаб жинда калам гьабулеб бакIалда Муса аварагасда гьеб мугIжизат бихьизабиялъул хIикмат букIана Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьелда ругьунлъи ва пиргIавнида цебе гьеб гIанса рехун гьелъул борохь лъугьараб мехалъ гьев хIинкъичIого вукIин.

قَالَ خُذۡهَا وَلَا تَخَفۡۖ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا ٱلۡأُولَىٰ ٢١

21. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абуна: «Дуца гьеб борохь кква, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва мун гьелдаса хIинкъуге. Дица гьеб цебе букIараб хIалалъ гIансалъун сверизабизе буго»-абун.

Мусаца борохьалда квер хъвараб мехалъ гьелъул цебе букIараб гIанса лъугьана.

وَٱضۡمُمۡ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخۡرُجۡ بَيۡضَآءَ مِنۡ غَيۡرِ سُوٓءٍ ءَايَةً أُخۡرَىٰ ٢٢

22. Дуца дур квер къвалакье лъе, цинги гьеб къватIибе бахъе жиб гвангъараблъун, щибго унти къварилъиги гьечIого. Гьеб буго дуе цоги гIаламат ва мугIжизат.

Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагас жиндир къвалакьеги лъун квер къватIибе бахъараб мехалъ гьеб гвангъун, цIураб моцIалъул нуралда релълъараб нургун лъугьунаан. Хадубги къвалакь лъун къватIибе бахъараб мехалъ жиб цебе букIараб хIалада сверулаан.

لِنُرِيَكَ مِنۡ ءَايَٰتِنَا ٱلۡكُبۡرَى ٢٣

23. Гьел мугIжизатал дица дуе гьарулел руго Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, дуда дир хIалкIолъи лъазе ва дир гIажаибал жалаздаса дагьабго жо дуе загьир гьабизе.

Гьелдалъун дур иман камиллъизе ва дица дуда тIад къазехъин бугеб кIудияб иш тIубазе дур къасд ва гьунар цIикIизе.

24. Мун ае пиргIавнихъе дир расуллъун. ٱذۡهَبۡ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIизе, гьесда жиндир гIасилъи ва гIадамазе гьабулеб зулму тезабизе. **Х1акълъунго гьев цIакъ къосун вуго.** Гьесул зулмуги гIемерлъун буго, гIамал кIодолъи ва чIухIи гIорхъолъан ун буго, хIатта «жив алагь вугин» абураб рагIи абизе хIинкъулев гьеч1о гьев малг1ун.

Вагьбо ибну Манабигь абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьас Муса عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ аварагасда абуна: «Мун дир рисалатги босун пиргIавнихъе а! Мун дица цIунарав вуго, дир квербакъиги дуе буго. Мун дица дир хиралъиялъул ретIел дуда ретIарав вуго, дуе къуват-гуч букIине буго ва дуе щибго хIинкъиги гьечIо. Мун вуго дир аскаразул цо аскар, загIипаб, жидер щибго гьунар гьечIеб къавмалда дица витIулев вугев. Гьеб къавм буго жидеца дир нигIматазда щукру гьабичIел, дир макроялда божун, дунял тIаса бищун ругел. Гьезда дун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин кIочон буго, дие лагълъи гьабизеги чIухIун руго, жидеда дун лъалароян къецандулелги руго.

Дун, дир кIодолъиялдалъун, гьедулев вуго: Дица халкъалъе лъураб нух букIинчIебани- гьел гьалаг гьарулареб жидехъе расул витIун хадуб гурони, дица зобалазда амру гьабуни, гьез гамачI ва цIа рехилаан гьеб къавмалда тIаде. Дица ракьалда амру гьабуни, ракьалъ гьел киналго жиндир чохьонир ккезарилаан. Дица мугIрузда амру гьабуни, гьел мугIрул гьезда тIаде рортун гьел гьалаг гьарилаан. Дица ралъадалда амру гьабуни, ралъадалъ гьел киналго гъанкъизе гьарилаан.

Киниги дир гурхIел-рахIму цIикIкIараб буго. Гьеб къавмалъ кигIан кIудияб гIасилъи гьабуниги дие гьелдалъун щибго зарал букIунаро. Дун щибго жоялда хIажатав гьечIо. Мун а гьев пиргIавнихъе дир рисалат босун ва дуца гьев ахIе дун цо гьавиялда, дие гIибадат гьабиялда, гьеб гIибадат цохIо дие гьабун ширкалдаса рикIкIалъе абунги абе.

Гьесда лъазабе дир ццим бахъи цIакъ гучаб букIин, дир гIазабги жиб щибго жоялъ нахъчIвалареб букIин. Тавбо гьабун, гIасилъи тун, дун цо вукIиналда мукIурлъун дида вуссарасдаса тIаса лъугьунев, гьесул мунагьал чурулев вукIин. Мун хIинкъуге Муса,عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьесухъ бугеб дунялалъул ханлъиялдаса, гьесул боял гIемерал рукIиналдасаги. Гьев пиргIавн дир квералда гъоркь вуго. Гьев дида данде чIун, дида вагъун бергьуларо ва дир гIазабалдасаги ворчIуларо»-абун.

25. Мусаца عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Дуца дир керен иманалъул قَالَ رَبِّ ٱشۡرَحۡ لِي صَدۡرِي ﴿٢٥﴾

цIезабун гIатIид гьабе.

26. Дуца дир амруги бигьа гьабе. وَيَسِّرۡ لِيٓ أَمۡرِي ٢٦
Гьеб дур рисалат тIубазе дие тавпикъ гьабе, дидаса хIинкъи тIаса инабе, дир къуватги цIикIк1изабе.

27. Дуца дир мацIалда бугеб гарацIги биче. وَٱحۡلُلۡ عُقۡدَةٗ مِّن لِّسَانِي ٢٧

28. Гьел гIадамазда дица бицунеб рагIи бичIчIизе ва гьез дир вагIза босизе. يَفۡقَهُواْ قَوۡلِي ٢٨
Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг пиргIавнил рукъов вукIана жив гьитIинав вугеб мехалъ. Гьев Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьавиялъул ва гьев пиргIавнил рукъов хьихьун вукIиналъул къиса хадуб бицине буго, иншаАллагь. Цо къоялъ пиргIавница гьев Муса жиндир накабазда тIадлъун веэдулев вукIаго, Мусаца пиргIавнил мегеж цIана. Гьелда ццим бахъун пиргIавница гьев чIвазе къасд гьабидал, гьесул муъминай чIужу Асиятица абуна: «Гьеб гьитIинаб лъимер буго жиндир гIокъло гьечIеб, гьеб чIвазе бегьиларо цин хIалбихьи гьабун гурони»-абун. Цинги гьез Мусаде ццебе ккуна кIиго цIадул терет ва кIиго луъ-луъ жаниб бугеб щурун. Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагас квер бегьун терет босана ва гьеб кIалдиб лъуна. Гьеб цIаялъ бухIун гьесул мацIалда гарацI лъугьун букIана. Ва гьев кIалъалеб мехалъ дагьаб мацI бай букIанаян абун.

29. Дуца дие вазир ва кумекчи гьаве Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**, дирго агьлуялдаса.** وَٱجۡعَل لِّي وَزِيرٗا مِّنۡ أَهۡلِي ٢٩

30. Гьарун гьаве дие вазирлъун, дир вацлъун жив вугев. هَٰرُونَ أَخِي ٣٠

31. Гьесдалъун дуца дир къуватги цIикIизабе жиб къосараб, гIасияб къавмалда дагIват гьабизе. ٱشۡدُدۡ بِهِۦٓ أَزۡرِي ٣١

32. Дуца гьев дир амруялъулъ гIахьалги гьаве. وَأَشۡرِكۡهُ فِيٓ أَمۡرِي ٣٢
Гьесиеги аварагалъи кьун, Гьарун дунгун цадахъ чIун дур рисалат тIобитIулевлъун гьаве.

33. Нижеца дуе тасбихI гIемер гьабизе. كَيۡ نُسَبِّحَكَ كَثِيرٗا ٣٣

34. Мун рехсей, дуе рецц гьаби, дуда дугIа гьабун, дуе хIели **гIемер гьабизе.** وَنَذۡكُرَكَ كَثِيرًا ٣٤

35. Х1акълъунго, мун нижер хIал лъалев вуго, нижер калам рагIулев, пишаби рихьулев вуго. إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرٗا ٣٥
Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарана жиндие кумекалъе жиндир вац Гьарун вазирлъун гьавеян ва живгун цадахъ авараглъунги гьавеян. Гьарун عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьесдаса кIудияв вукIана, жиндир мацI пасихIавги вукIана. Гьесул гIакъло ва рекIел чIей камилаб букIана. ПиргIавнил къосинги, гьесул гIамалкIодолъиги Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ лъалеб букIиндалго

гьесие бокьана жиндир ургъел бикьулев ва жинца мугъ чIвай гьабулев чи вукIине живгун цадахъ. Гьевги жиндирго вац Гьарун عَلَيْهِ السَّلَامُ вукIине бокьана.

36. ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Х1акъльунго Дица дуе дуца гьарараб жо кьуна я Муса!

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

37. Х1акъльунго Дица дуда цIоб-рахIму гьабуна цогиги нухалъ.

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ﴿٣٧﴾

38. Дур эебелалда дица вахIю гьабураб гIужалъ гьелда вахIю гьабураб жо.

إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰٓ ﴿٣٨﴾

ПиргIавница васал чIвалел ругеб мехалъ гьев пиргIавнидаса мун хвасар гьавиялъе сабаб вахIю гьабуна дица дур эбелалда.

39. Дица гьелда вахIю гьабуна: «Дуца гьеб гьитIинаб лъимер лъе цо гъамасалда жаниб, цинги гьеб гъамасги Нил гIурулъе рехе»-абун.

أَنِ ٱقْذِفِيهِ فِى ٱلتَّابُوتِ فَٱقْذِفِيهِ فِى ٱلْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ ٱلْيَمُّ بِٱلسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّى وَعَدُوٌّ لَّهُۥ ۚ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّى وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِىٓ ﴿٣٩﴾

Мусал عَلَيْهِ السَّلَامُ эбелалъул рекIелъе пикраби рачIиндал: «Цинги щиб жоха букIунеб! Дир гьитIинаб лъимер гъанкъула гурищ гьеб гIурулъ! Щив вугев жинда гьев хвасар гьавизе кIолев чи?»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: **«Гьеб гIоралъ гъамас рехизе буго жиндир рагIалда бугеб ракъдаллъиялде ва гьеб гъамас кодобе босизе буго гьеб лъимералъулги дирги тущманлъун вугев чияс»-абун. Дица гIадамазул ракIазулъ мун вокьиги рехана.** Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ Муса авараг вокьана ва гьев Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ вихьарав чиясеги гьев вокьулев вукIана. **Мун гьев пиргIавница хьихьизе ва дида вихьун, дир цIуниялда гъоркь мун кIудиявги гIезе г1оло гьабуна дица гьаб рехсараб вахIю ва гьаб хIукму.**

40. ПиргIавнил агьлуялъ мун кодов восараб мехалъ ва жидер рукъов хьихьизе вачараб мехалъ мун цIехезе дуда хадуй дур яц яхьараб мехалъги гьабуна, Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ дица дуда гурхIел. Гьей яцалъ пиргIавнил агьлуялда абуна: «Дица тIоритIилищ нуж гьев вас хьихьизе ва хахизавизе мустахIикъай гIаданалда»-абун.

إِذْ تَمْشِىٓ أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُۥ ۖ فَرَجَعْنَٰكَ إِلَىٰٓ أُمِّكَ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَٰكَ مِنَ ٱلْغَمِّ وَفَتَنَّٰكَ فُتُونًا ۚ فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِىٓ أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾

ГIалимзабаца абуна: ПиргIавнил агьлуялъ Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ рукъов вачараб

мехалъ, гьев цониги гIаданалъул керен хахизе мукIурлъичIо. Аллагьас ﷻ хIарам гьабун букIана гьесие жиндир эбел гурей гIаданалъул рахь. Гьей эбел цIакъ пашман йикIун гьелъ жиндир яс йитIун йикIана Мусал хабар лъалародай абун цIех-рех гьабизе. ПиргIавнил кIалгIаялда гIагарде щвараб мехалъ гьелда гIадамаз бицунеб батана пиргIавнил агьлуялъ цо гьамсинив лъун гIурулъе рехун вукIарав вас рукъов вачун вугин ва гьев цониги гIаданалъул керен хахичIого чIун вугин абун. Мусал яцалъ кIалгIаялда жаний ине нух батизабуна ва Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вугеб бакIалда ун гьезда абуна дица лъазабилин нужеда гьев вас хахизе ва хьихьизе мустахIикъай гIадан йигеб бакI абун.

ПиргIавнил агьлуялъ гьей гIадан жидехъе яче абун абидалго, Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ эбел гьений ячун ячIана ва Мусаца гьелъул керен кIалдиб босун хахана. ПиргIавнил чIужу Асият цIакъ ёхана гьеб лъимералъ керен хахидалго ва жидер кIалгIаялъуй чIа абуна Мусал эбелалда. Гьелъ абуна: «Дида дир рукъги, лъималги рехун тезе кIоларо. Дица гьев дир рукъов вачун хахизавила ва дуе бокьараб мехалъ гьевги вачун духъеги ячIинаян»-абун. Асият гьелда разилъана ва лъикIал сайгъаталги кьун гьей Мусаги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вачун рукъой йиччана. Гьаб къиса бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

«Цинги дица мун дурго эбелалъухъе вуссинавуна гьелъул ракI бохизе, берги гIорцIизе ва гьей пашманлъичIого йикIине. Цинги мун кIудияв гIураб мехалъ дуца пиргIавнил къавм КъибтIиязул цо чи чIвана, ва гьеб къварилъиялдасаги дица мун хвасар гьавуна. ПиргIавнил къавмалъухъ щвезе течIого Мадяналда тIовитIана. **Ва цогиги гIемерал хIалбихьиял гьаруна дица дуе, мун авараглъун гьавизегIан церехун. ГIезегIанго соназ Мадяналдаги вукIана мун ШугIайб عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасда аскIов. Гьелдаса хадув мун вачIана, Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьаб ТIурсайнаалда, дица мун расуллъун гьавизе хIукму къадар гьабураб бакIалде.**

41. Ва дица мун тIаса вищана дир расуллъун вукIине, дуда калам гьабизеги, ва духъе дир тIехь кьезеги. وَٱصۡطَنَعۡتُكَ لِنَفۡسِي ﴿٤١﴾

ТIадегIанав Аллагьас гьаб щуго аяталда жаниб жинца Мусада عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьабураб цIоб-рахIмуялъул цо чанго мисал бицана. Гьединаб цIоб-рахIму Муса аварагасе цIакъ гIемер гьабуна Аллагьас. Гьев Аллагь ﷻ жиндир расулазе квербакъулев вукIинчIевани, Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ авараг пиргIавница къабул гьавилароан.

Гьал аятаз рицарал Аллагьасул ﷻ цIоб- рахIмуялъул мисалал руго:

1) Гьесул эбелалда илгьам гьабун гьамасги гьабун Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гIурулъе

рехи, гьенисан пиргIавнил агьлоялъ нахъе восун жиндир рукъов хьихьизе ва жив чIваялдасаги хвасарлъизе.
2) Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев Муса вихьарав чиясе гьев вокьулевлъун гьавун гьесда тIад жиндир рокьиялъул асар гьаби.
3) Аллагьас кидаго гьев цIунун вукIин жиндир бер балагьиялда гъокь чIезавун.
4) Муса жиндир эбелалъухъе вуссинави жив хира гьавун, жиндие гIемераб сайгъат- саламги гьабун.
5) Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ КъибтIияв чIвараб мехалъ гьезул квералдаса жив хвасарлъи ва Мадъяналда ун ШугIайб аварагасул хъизаналда гьоркьов ккей.
6) Мадьяналдаса тIад вуссараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда к1алъай гьаби ва жив расуллъун гьави.

Аллагь разилъаяв Шуг1айбил вас АхIмадица Жабирил вас Саг1идидасан رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ хIадис бицана. Жинда Аллагь разилъаяв СагIидица абуна: Дица Г1аббасил вас Г1абдуллагьида رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ гьикъана ТIадегIанав Аллагьасул «Дица дур гIемерал хIал бихьиял гьаруна»-абураб раг1иялъул маг1на, щал хIал бихьиял гьел рукIаралин?-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Мун метер радалго вачIа гьеб суалалъе жаваб рагIизе, гьеб цIакъ халатаб хIадис буго»-абун. ТIасияб къо бачIарабго дун хекого ИбнугIаббасихъе ана, гьес дие бицине къотIи гьабураб хIадисалда гIенекизе бокьун. ИбнугIаббасица رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ абуна:

ПиргIавнги гьесул гьалмагълъиги хабаралда ругеб мехалъ, гьез ракIалда щвезабуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Ибрагьим аварагасе гьабураб къотIи: гьев Ибрагьимил наслоялъулъ жинца ханзабиги аварагзабиги гьаризе ругин абун. ПиргIавнил къавмалъул цояс абуна: «Бануисраилал кидадай гьеб ханлъиги, авараглъиги жидехъе бачIина абун гьелда балагьун ругин ва гьезул щибго щаклъиги гьечIин гьеб къотIи хIакъаб букIиналда»-абун. Гьезул ракIалда кколеб букIана гьев авараг ЯгIкъубил Юсуп вугин абун. Гьев хвараб мехалъ гьез абуна: «Гьадин гьечIо Аллагьасул амру, гьев авараг цоги вукIине ккола»-абун. Цинги пиргIавница абуна: «Щибха бугеб нужер гIакъло ва щиб жо гьабун лъикI бугеб нилъеца»-абун.

Цинги гьел цо-цалъ ургъана ва гьез хIукмуги гьабуна: «Бануисраилазул росабалъе ва шагьараздe гIадамал ритIизе: жидер къуват бугел жидеда кодор лебалал нусалги ругел. Кирехун ратаниги гьел бануисраилазул гIисинал лъималги хъвезе»-абун. Гьеб хIукму гьез тIубазеги гьабуна.

Гьедин щибаб соналъ бануисраилазул бихьинал лъимал чIвараб мехалъ, херал гIадамал жидерго гIажал щунги хвараб мехалъ, пиргIавнил къавмалда бихьана гьедин бануисраилал тIагIине бегьулеблъи ва жидее лагълъи гьабизе ва жидеда цере хIалтIизе гIадамал хутIулареблъи. Гьанже гьез цIидасан данде руссун хIукму гьабуна: «Цо соналъ гьарурал васал хъвезе, цо соналъ гьарурал нахъе тезе»-абун. Гьедин гьабуни гьел бануисраилал тIобанго тIагIине гьечIо ва нилъее лагъзал рукIине руго. ГIемерго гIемерлъизеги гьечIо нилъехъан ханлъи бахъулеб хIалалъ абун гIакълу гьабуна Къибт1ияз.

Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ эбелалъ Гьарун عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьавуна васал чIвалареб соналъ ва гьев щибго хIинкъи гьечIого хьихьулев ва кIудияв гIолев вукIана. Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг гьавизе эбел къинай йигеб сон букIана васал хъолеб сон ва гьей эбелалда кутакаб ургъел ккун букIана жинца вас гьавуни щибдай гьабила абун. Гьаб буго, я Ибнужабир, тIоцебесеб питна ва хIал бихьи Муса авараг эбелалъул чохьонив вукIаго гьесда тIаде бачIараб.

ТIадегIанав Аллагьас Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ эбелалда вахIю гьабуна: «Мун хIинкъуге ва мун пашманлъуге. Дица гьев вас цIунизе вуго, гьев дудаса ватIалъун хадув духъе вусинавизеги вуго, ва гьев дица аваргзабадса гьавизе вуго»-абун. Муса гьавураб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амру гьабун гъансинив лъун гьев Нил гIурулъе рехана. Гьеб амру тIубан хадуб гьелъухъе щайтIан бачIана ва гьей вас-васазда, щакдариялда тIамун щайтIаналъ гьелъул рекIелъе рехана: «Дица гьабураб жого щиб дир васасе! Дицаго хъвезеги хъун ракьулъ лъун вукIарав ани лъикI букIинчIищ дие гьев чугIбузе кваназе гIурулъе рехиялдаса»-абун.

Цинги гIоралъ бачун ун гьеб гъамас щвана пиргIавнил чIужу Асиятил гъарабашаз лъим босулеб ва ретIел чурулеб бакIалде. Гьел ясалаз гъамас къватIибе бахъана гьениб жаниб хазина батилин абун ракIалда ккун ва гьеб рагьизе къасд гьабуна. Ясазул цояз абуна гьеб гъамас рагьани нилъеда нилъер сайидат (хан) божуларо, гьелда жаниса нилъеца щибго жо босичIо абураб рагIиялда. Гъамас рагьичIого босизе буго сайидаталъухъ»-абун. Асиятихъе босун, гьелда цебе лъун гъамас рагьараб мехалъ гьенив жанив гьитIинав вас ватана. Гьев вас вихьаравго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Асиятил рекIелъе гьев вокьи рехана.

Мусал эбелги гьеб заманаялъ цIакъ ракI бакъван йикIана васасе ккараб жо лъаларого. Гьев васасул хабар пиргIавнил къавмалда рагIун жидерго нусалги росун гьел Асият йигеб бакIалде ана ва Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хъвезе къасд гьабуна. Гьаб буго, я Ибнужабир رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ, цоги питна ва хIал бихьи Мусаде عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ тIаде бачIараб гьев гьитIинаб лъимерлъун вугеб мехалъ. ПиргIавнил чIужуялъ гьезда абуна: «Нуж

нахъе къае гьев васасдаса, гьав цо вас сабаблъун бануисраилал нужедаса гІемерлъуларо»-абун. Гьел вас хъвечІого тезе бегьуларилан кІалъадалго, Асиятица абуна: «Гьедин бугони гьев те нилъ пиргІавнида аскІор щвезегІан. ПиргІавница гьев вас дие тани нуж дие лъикІлъи гьабурал рукІина, гьес вас хъвезе хІукму гьабуни дица нужеда гІайиб гьабиларо»-абун.

ПиргІавнида цее чІун Асиятица абуна: «Гьеб лъимер чІаго те дурги дирги ракІ гъезе ва бер бохизе»-абун. ПиргІавница абуна: «Дуе вукІина гьев ракІ гъезе гьабулевлъун, амма дун гьесда хІажатав гьечІо»-абун. Гьедин абуниги пирг1авница вас ч1вач1ого тезе х1укму гьабуна.

Цинги Асиятица сверухълъиялда гІадамал ритІун гьев вас хахизе гьавизе чІужугІадан цІехана, амма Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цонигиялъул керен кІалдибе босулеб букІинчІо. Гьев вас вакъун, гьев хвеялда хІинкъун Асият гьевги вачун гІадамал ругеб базар къотІной яхъана, гьенийгІаги ятилародай абун васас керен хахулей гІадан.

Мусал эбелалда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотІи кІочон, сабро гьабизе кІвечІого, гьелъ Мусал яц йитІана гьесул хабар цІехезе абун ва гьей тІаде ккана Асиятил руччабазул къокъа бугеб бакІалда. Гьез цІехолеб жо жинда лъараб мехалъ Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ яцалъ ёхун абуна дида лъалин гьев васас керен хахулей гІадан абун. Гьанжеги пиргІавнил къавмалъул квешал гІадамаз гьей яс ккуна ва гьелда кІал гьикъизе бай бихьана дуда гьев вас лъалищ? Дуда кин лъалеб гьес лъил керен хахулеблъи абун. Гьабги букІана, я Ибнужабир رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ, Мусалги гьесул яцалъул ва эбелалъул хІал бихьулеб, гьезие питна гьабулеб, хІинкъи бугеб бакІ.

Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ яцалъ абуна: «Дида гьев лъаларо, амма дида лъала гьев хахизавулей чІужу йикІин пиргІавнилгун лъикІаб гьоркьоблъи бокьарай, гьесде гІагарлъи жубазе бокьарай. Гьелъул керенги жегиги цониги лъимералъ хахичІого течІо. Жиндир рахьги гьуинай хІалги тамахай гІадан йиго гьей»-абун. Гьеб хабар рагІараб мехалъ, яс нахъе йиччана ва Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ эбелалда хадур ритІун, гьей ячун ячІана. Гьелъул кодове кьуравго вас керен хахизе лъугьана. Асиятида гьеб рохел бицана ва гьелъ тІалаб гьабуна Мусал эбел жиндир кІалгІаялъуй чІун гьев вас хахун, гьев хьихьун йикІайилан. Жиндир хъизан лъимал рехун тезе бегьуларин, жий рукъой йиччай абун Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ эбелалъги абуна. Цинги гІемер сайгъаталги кьун васги вачун эбел рукъое йиччана. Гьеб мехалъ гурони гьелъул ракІги хІалхьечІо ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотІи хІакъаб букІиналда рекІелчІейги мухІканлъичІо. Гьедин берцинго эбелалъ хьихьун кІудияв гІолев вукІана Муса авараг.

Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цо дагьав кІудияв гІун берцинав ва васандулев

лъугьиндал, Асиятица Мусал эбелалда жиндир вас вачун жиндихъе зиятаталъе ячӀайилан хабар бит1ана. Гьев вас жиндихъе вачӀунеб къоялъ киналго жиндир агьлуялъул руччабаздаги лъазабуна сайгъаталги росун рачӀайин абун. Гьедин кӀодо гьавун Мусал хӀурмат гьабуна киналго руччабаз, гӀемерал сайгъаталги рачӀана. Цинги Асиятица абуна гьанже пиргӀавнихъеги ине руго нилъ гьесги гьав вас кӀодо гьавизе абун. ПиргӀавнихъе ун гьесда Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вихьизавидалго, Муса кодове вачун накалда гӀодов чӀезавураб мехалъ, Мусаца гьесул мегеж ккун гӀодобехун ц1цӀана.

Гьенир рукӀарал пиргӀавнил гӀакълучагӀаз абуна: «Гьав васас мун гӀодовегӀан гьавулев вуго ва гьес духъа ханилъиги бахъулеб буго. Гьаб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасе къотӀи гьабураб жоялъул гӀаламат»-абун. Цинги лъимал хъолел чагӀазда хадур ритӀун, гьел Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хъвезе риччазе къасд гьабуна пиргӀавница. Цинги Асиятица абуна: «Гьеб гьитӀинаб, гӀакъло гьечӀеб лъимералъ гьабураб жо буго. Цин хӀалбихьи гьабун гьев васасул гӀакъло бугищ абун лъазабизе ккела»-абун.

Цинги Мусада цере луъ-луъалги цӀадул тереталги ккуна. Мусаца квер бегьун цӀа кодобе босана, гьелъ квер бухӀарабго кӀалдибеги босана. Гьебги букӀана я Ибнужабир رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ Муса رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ аварагасе гьабураб цоги питна ва гьесул хӀал бихьи. ТӀадегӀанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Муса гьеб бакӀалдаги цӀунана ва пиргӀавнил зулмуялдаса ворчӀун Асиятица нахъе вачана.

Цинги Муса кӀудияв гӀун гӀолохъанчи лъугьараб мехалъ, пиргӀавнил къавмалъул цониги чиясда кӀолеб букӀинчӀо Муса вугеб бакӀалда бануисраилазе къварилъи гьабизе. Цо сордоялъ шагьаралъул рагӀалдаса унаго Мусада عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ кӀиго чи ватана цо-цазде рагъулел: цояв пиргӀавнил, цогидав бануисраилазул. Муса вихьараб мехалъ жиндие кумек гьабе абун ахӀана бануисраилазулас. Муса аварагасул ццим бахъана ва гьес тункараб жоялдалъун дов пиргӀавнил чи хвана. Гьеб хӀалалъ Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ рекӀекълъана жиндаса ккараб жоялда ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хӀинкъун, гьесда гьарана жинда тӀаса лъугьа абун. Гьеб жо жив щайтӀаналъ гуккун, гьелъ ццим хех гьабун лъугьараб жо букӀинги лъана Мусада.

Нахъияб къо, щиб квешаб хабардай жинда рагӀилаян абун, хӀинкъунго, гӀадамазда гӀенеккун ана. ПиргӀавнихъе рачӀун КъибтӀияз абуна: «Бануисраилазул чияс нилъер чи чӀван вугин гьесдаса къисас босизе кколин абун. ПиргӀавница абуна жинца чӀварав чи вачун рачӀаха ва нугӀги ваче абун. КигӀанго квешав хан вугониги, щибго

хIужа гьечIого бокьарав чи чIвазе хIукму гьабун гIадло битIуларо.

Гьел КъибтIиял жидер чи чIварав чи цIехолел рукIадго, жиндирго ишалъе къватIив вахъун унев Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ довго бануисраилазул чи ватана цоги КъитIбиясда вагъулев. Муса вихьараб мехалъ исраилияс жиндие кумек гьабеян ахIана. Цебесеб къоялъ ккараб жоялда пашманлъун вукIарав Мусае عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жакъаги гьев исраилияв вагъула ватидал, гьесда кIалъана: «Мун цIакъ квешав чи вихьула дида»-абун. Гьедин абуниги исраилиясе кумек гьабизе къасд букIана Мусал. Гьев Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ доб рагIиги абидал, гьесул ццим бахъунги бихьидал, исраилияв хIинкъана жинда кьабизе бугин Мусаца абун ва гьес абуна: «Я Муса! Дуе дун чIвазейиш бокьун бугеб жакъа, сон дов чиги чIвараб гIадин»-абун.

Цинги дов КъитIбияв лъутун ана ва гьес пиргIавнил къавмалда бицана жинда рагIараб хабар. ПиргIавница жиндир чIвадарухъаби ритIана Муса кквезе ва гьев чIвазе абун. Гьел жидерго нухалъ унел рукIана, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ кивего ворчIиларин жидехъаян ракIалда ккун, амма цо исраилиясе пиргIавница гьабизе бугеб жо лъараб мехалъ, гьев къокъаб нухалъ Мусаде аскIов ана ва гьесда бицана мун чIвазехъин вугин, мун хехго шагьаралдаса къватIив айилан абун. Гьабги цогиги питна ва хIал бихьи буго, я Ибнужабир رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагасе гьабураб.

Цинги Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагшагьаралдаса къватIиве вахъун Мадяналъул рахъалде валагьун ана. Гьеб заман щвезегIан Муса берцинго, къварилъи бихьичIого хутIун вукIана. Гьанже гьев унев вукIана жинда нухги лъалареб, киве унеб ва киве щвелеб лъалареб бак1алде. Гьесул божи букIана цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ: гьес жив битIараб нухде ккезавилин абун. Гьедин жив щвана Мадяназул лъим бугеб бакIалде. Гьенир боцIи гьекъезе рачIарал гIемерал гIадамал ратана ва жидерго гIиялги батIаго чIезарун, гьел лъеда раччичIого чIун кIиго чIужугIаданги ятана.

Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьезда абуна: «Нужее бугеб жо щиб гьел гIиял лълъималда рачун, гьал гIадамазда цадахъ гIиязе лъим кьечIого чIезе ккани»-абун. Ясалаз абуна: «Нижеда кIоларо гьел гIадамазда гьоркьор лъугьун, гьезда къецандун гIиязе лъим кьезе. Гьел гIадамал нахъ руссараб мехалъ гьездаса нахъе хутIараб лъим кьола нижеца гIиязе»-абун. Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьезул гIиял лъималда аскIоре рачун гьезие лъим кьуна ва гьелги жидерго нухда ритIун жив хIохь бахъизе цо гъветIалъул рагIдукье лъугьана. Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жив цIакъго вакъун вукIин бичIана, гьесда кодоб щибго кваналеб жоги букIинчIо. Мусаца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гьабун абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца рештIинабураб

ризкъиялда хIажалъун вугоха дун»-абун.

ШугIайбил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ясал хехго рокъоре рачIиндал гьев тамашалъун лъугьана ва гьес гьикъана жакъа кин нуж хехго рачIаралин абун. Ясалаз бицана Мусаца жидее гIиял гьекъезаризе кумек гьабураблъи. ШугIайбица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ цояй яс хадуй йитIун, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндихъего ахIана. Гьес жиндир къиса бицараб мехалъ ШугIабица абуна: «Дида аскIов вугеб мехалъ дуе щибго хIинкъи гьечIо. Мун пиргIавнил къавмалдаса хвасарлъарав вуго. Нижеда тIад гьесул ханлъи гьечIо»-абун.

Цинги ШугIайбил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ясалъ абуна: «Я дир эмен! Дуца гьав чи нилъее хIалтIи гьабизе ужра кьун нилъеда аскIов те. Гьев жиндир къуват бугев ва жинда божизе бегьулевги вуго»-абун. Ясалъ гьеб рагIи абидалго ШугIайбица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дуда кин лъалеб гьев къуватав вукIиин ва божизе бегьулев вукIин»-абун. Ясалъ абуна: «Гьев къуватав вукIин дида лъана гьес гъуялдаса лъим бахъулеб мехалъ. Цониги чи вукIинчIо гьесгIадин гIемераб лъим галиниб босулев. Гьев жинда божизе бегьулев вукIин дида лъана дун гьесда аскIой унеб мехалъ ва дун чIужугIадан йикIин лъараб мехалъ гьес бетIер гIодобе тIамуна ва цониги нухалъ дида валагьичIо. Цинги нухда лъугьараб мехалъ гьес дун жинда хадуй чIезаюна: дун цее йигони гьесда дир черх бихьизе букIиндал, гьелдаса цIунун дун хадуй тана ва дица нух бицунеб букIана гьесда хадуй йикIадго. Гьаб иш гьабулев чи жинда божизе бегьулев чи вукIуна»-абун. Гьеб хабар рагIараб мехалъ ШугIайбил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ракI парахалъана, жиндир ясалъул цIодорлъиялдасаги вохана.

Гьес Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дица мун, гьай кIияйго ясалъул цояй дуе чIужулъунги кьун дида аскIов тани, дуца дие микьго соналъ гIиязул тIалаб гьабизе ва цогидаб хIажалъи ккараб жо гьабизе разилъилищ мун? Цоги кIиго сон тIадеги бани нижеда аскIоб, гьеб дур лъикIлъи букIинаха. Иншааллагь дуда дун лъикIав чилъун ватила ва мун нижеда аскIов лъикI вукIине вуго»-абун. Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб хабаралда разилъана ва анцIго соналъ ШугIайбида аскIов чIана.

Цинги жиндир хъизанги бачун Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Мадяналдасан вачIулеб мехалъ гьесул ккараб къиса Къуръаналъ бицараб хIалалъ букIана. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Мусал гьари къабул гьабун гьесул мацIалдаса гарацI бичун гьесул мацI пасихIаб гьабуна ва гьесие гьалмагълъун Гьарунги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьавуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев Гьаруниде вахIю гьабун гьев Мусаде данде ана. Цинги Муса ва Гьарун пиргIавнил кIалгIаялъул рагьдухъе ун жал жанир риччай абун кIалъана. ГIемер мехалъ гьезие жаваб кьечIого гьенир чIезарун рукIана, ахирги гьезие жаваб кьун, гьел жанире риччана ва пиргIавнида тIаде ана.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнужабирил хIадис гьаб бакIалда къокъ гьабун тана. Иншааллагьу, гьелъул ахир дагьаб хадуб бицине буго.

42.43. ТIадегIанав Аллагьас Мусаде абуна: «Мунги дур вац Гьарунги а пиргIавнихъе дир мугIжизаталги росун. Х1акълъунго гьев пиргIав цIакъго къосун вуго ва гIамал кIодолъун вуго. Ва нуж свакаге ва кIвахIаллъуге дун ракIалде чIезавиялдаса ва дун рехсеялдаса.

ٱذۡهَبۡ أَنتَ وَأَخُوكَ بِـَٔايَٰتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكۡرِي ۝٤٢ ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ۝٤٣

Аллагьасул тушманасда тIаде унеб мехалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсезе рекъараб буго, гьелдалъун рекIелъ иман камиллъизе ва черхалъе къуватги цIик1кIизе, гьев тушманасда тIад бергьенлъи босулеб гучлъунги букIине.

44. Нужеца гьесда берцинаб, тамахаб мацI бицун дагIват гьабе, гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялда, гьесда мутIигIлъиялда ахIе. Гьедин тамахаб хабар бицани, гьев Аллагьасдаса хIинкъизе бегьула яги жинца вагIза босизе бегьула.

فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ ۝٤٤

Гьаб аяталда жаниб кIудияб хIикмат ва гIибрат буго. Ракьалда тIад бищунго квешав, жиндир гIасилъи ва зулму бергьарав, жив аллагь вуго абун халкъ жиндие лагълъи гьабизе тIамурав пиргIавнихъе Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг витIулев вуго: гьеб заманаялъул бищунго лъикIав чилъун жив вугев, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIаса вищарав ва Аллагьас жинда калам гьабурав. Гьев Мусаде عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ амруги гьабулеб буго мун гьев пиргIавнида тамахго, хIеренго кIалъае абун. Гьединго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасдаги: «Дуца гIадамал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда ахIе гIелму-хIикматалдалъун ва берцинаб вагIзаялдалъун»-абуна.
Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда халкъ ахIулеб къагIида. Гьадин ахIараб мехалъ иман лъечIев чиясда иман лъезабизе лъидаго кIоларо ва гьеб иман лъезабе абун цониги аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амруги гьабичIо. Жиндир расулазе жаваб кьечIеб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб къавмалъе жиндие бокьараб хIукму гьабула ва гьеб хIукму тIубазабизе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нахъе чIвалеб щибго жоги букIуларо.

45. Мусаца ва Гьаруница абуна: «Я нижер БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ! Х1акълъунго ниж хIинкъулел руго гьев нижеда гIенеккичIого ва нижер рагIи босичIого, нижее гIакъуба-гIазаб хех гьабизе лъугьилин абун, ва нижее гьес квешаб, гIорхъалъа араб зулму гьабизе гурин абун.

قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفۡرُطَ عَلَيۡنَآ أَوۡ أَن يَطۡغَىٰ ۝٤٥

Гьев вуго цIакъ квешав, зулмуяв хан, жив аллагь вуго абун халкъалда кIалъалев. Гьесухъе рачIун нижеца дуца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьаве ва гьесие лагълъи гьабе абураб мехалъ, гьес ниж чIвачIого теларо.

46. Т1адег1анав Аллагьас абуна: «Нуж хIинкъуге! Нужеца дир амру тIубазабе! Х1акълъунго Дун вуго нужгун цадахъ: нуж цIунулев, нужеца гьабулеб жо бихьулев, бицулеб рагIиги рагIулев»-абун.

قَالَ لَا تَخَافَآ إِنَّنِي مَعَكُمَآ أَسۡمَعُ وَأَرَىٰ ٤٦

47. Нуж кIиявго гьесухъ а, ва гьесда абе: «Х1акълъунго ниж руго дур БетIергьанасул расулал. Дуца гьал бануисраилал нижгун цадахъ гьаб Мисриялъул ракьалдаса нахъе риччай ва дуца гьезие гIазаб гьабуге.

فَأۡتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرۡسِلۡ مَعَنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبۡهُمۡۖ قَدۡ جِئۡنَٰكَ بِـَٔايَةٖ مِّن رَّبِّكَۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلۡهُدَىٰٓ ٤٧

Дуца гьел захIматал ва квешал хIалтIаби гьаризе тIамуге. **Х1акълъунго Ниж духъе рачIун руго дур БетIергьанасул мугIжизаталги росун. Аллагьасул салам буго,** гьесул цIоб рахIмат ва гьесул гIазабалдаса хвасарлъи буго **жидехъе хIакъаб дин босун, гьеб диналда ахIулев чи вачIараб мехалъ жидеца гьеб ахIи къабул гьабурал гIадамазе.**

48. Х1акълъунго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижеда вахIю гьабун лъазабун буго жинца дунялалдаги ахираталдаги гIазаб гьабизе бугин жиндир расулал гьереси гьарурав, жинда иман лъезе чIухIун, мугъ бан вуссун чIарав чиясе абун.

إِنَّا قَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡنَآ أَنَّ ٱلۡعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ٤٨

49. ПиргIавница абуна: «Щивха вугев гьев нужер БетIергьан, я Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ»-абун.

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يَٰمُوسَىٰ ٤٩

Жиндир гIамал кодолъялъул гучалъ гьес абичIо «Дир БетIергьан»-абун, яги «Нилъер БетIергьан»-абун. Ай: щив вугев гьев дица жинда иман лъезе кколев чи? Дида гьединав чи лъаларо!.

50. Мусаца абуна: «Гьев вуго нилъер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, жинца кинабниги жо бижарав ва гьелъие щибалда рекъараб чIаголъи кьолев. Гьеб махлукъ тIобитIарав жидер дунялалъул маслахIатазда»-абун.

قَالَ رَبُّنَا ٱلَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ ٥٠

ТIадегIанав Аллагьасул махлукъалъулъ пикру гьабурав чиясда лъала цохIо гьаб аяталда жаниб тIоритIел букIин ва хIужа-далилги букIин гьаб махлукъ бижарав Халикъ цIакъ хIакимияв, жиндир гьунар-къуват ва гIелму-гIакълу камилав, жинца гьабулеб жоялъул тадбир мухIканав

вукIиналда. Инсан жиндир кверaлда валагьани, гьесда бихьула гьеб квер жинца инсанасул хIажат тIубазе. цIакъ камилаб хIалалъ бижун букIин Гьеб квер гьелдаса лъикIаб ва мунпагIат цIикIараб хIалалъ гьабизеян цо инсан ургъани, гьесда кIоларо гьаб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижаралдаса батIияб хIалалъ квер ургъизе ва гьелъул мунпагIат цIикIкIинабизе. Гьеб мисал буго инсанасул щибаб лагаялъул, гьединго буго цогидаб кинабго махлукъатги.

قَالَ فَمَا بَالُ ٱلْقُرُونِ ٱلْأُولَىٰ ﴿٥١﴾

51. Цинги пиргIавница абуна: «Цересел умматазул щибха ккараб? Гьезул хIал щиб бугеб ва гьел кире ругел»**-абун.**

Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагас Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIисаб- мизан гьабизе бугин, жазаъги гьабизе бугин, жив гуресе лагълъи гьабуразе гIазабги гьабизе бугин абидалго, пиргIавница гьесул рагIи махсараде гьабун ва гьесда ракI белъи гьабун, абулеб буго: «Гьедин батани щайха цересел умматал тIаде рахъинарулaрел ва гьезие гIазабги гьабулареб? Гьел умматазги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гуресе лагълъи гьабун букIана гурищ?»-абун.

قَالَ عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَٰبٍ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾

52. Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: Гьел умматаз гьабураб гIамалги, гьезие гьабизе бугеб жазаъги дир БетIергьан Аллагьасда аскIоб бугеб тIехьалда** (ЛавхIул-махIфузалда) **хъван буго ва Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щибго жо кIочоларо ва гьесул хIукмуялдаса щибго жо борчIуларо.**

Гьесие бокьараб мехалъ, бокьараб хIалалъ гьабула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир лагъзадерие жазаъ.

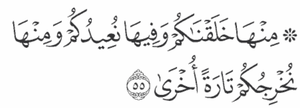
ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾

53. Гьев БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца нужее гьаб ракь, гьитIинаб лъимералъе кини гIадин, рекъезабурав.** Нужее рахIатаб хIалалъ гьелда тIад хьвадизе ва яшав гьабизе. **Гьеб ракьалда тIад нужее нухалги гьарурав.** сапаралда ине, даран базар гьабун нужер магIишат лъикI гьабизе. **Нужее зодиса цIадги базабулев. Цинги гьеб цIадалдалъун жинца нужее батIи-батIияв хурдул рижизарулев.** Ахал хурзал рижизарулев. Нужее ризкъилъун батIи-батIияв пихъал, тIощел ва бахча бижизабулев.

كُلُوا۟ وَٱرْعَوْا۟ أَنْعَٰمَكُمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِي ٱلنُّهَىٰ ﴿٥٤﴾

54. Нужеца гьеб ризкъиги кванай, нужер боцIиги гьеб алахалда бачун хьихье. Гьаб кинабго дир махлукъаталъул пикруги гьабе.

Х1акълъунго жидер гIакъло бугел, жидеца пикру гьабулел гIадамазе гIемерал далилал руго гьеб махлукъаталъулъ. Гьелъул Халикъ вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. Гьев Халикъ цIакъ гуч ва къуват бергьарав вукIиналдаги тIоритIел гьабулел. Гьединав Халикъасе гIибадат гьабичIого, гьесдаса хIинкъичIого гьесде гIасилъун хьвадизе кин бегьулеб? Гьев БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

55. Дица нуж гьаб ракьалдаса рижана. Нужер кIудияв эмен Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб ракьалдаса вижун. **Дица нуж гьеб ракьулъе руссинаризеги руго.**

Нуж хвезарун, ракьулъе лъун, нуж ракьлъун лъугьизе руго, гьан ва рукьби турун. **Цинги дица нуж гьеб ракьул чохьониса тIаде рахъинарун дида цере чIезаризе руго.** ХIисаб гьабизе ва жазаъ гьабизе. Гьаб вагIзаги кин босулареб нужеца ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад гьабиялда кин русунарел?

وَلَقَدۡ أَرَيۡنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ٥٦

56. Х1акълъунго Дица гьев пиргIавнида дир киналго гIаламатал ва далилал рихьизаруна.

Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе кьурал мугIжизаталги рихьизе гьаруна. **Цинги гьес дир аятал гьереси гьаруна,** гьеб жо сихIро бугин абуна ва дида иман лъезе, дие мутIигIлъизе мукIурлъичIо. **Жиндирго къосиялъулъ ва чIухIиялъулъ чIана.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнужаририл хIадисалда буго: Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расулал ругин абидал, ва гьаб ццебехун бицараб хIалалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесие гIибадат гьабизе ккеялда тIоритIел гьабулел далилал рачун дагIват гьабидал, пиргIавница абуна: «Мун авараг ватани, гьеб дуца бицулеб жоги битIараб батани, нижее дурго мугIжизат бихьизабеха»-абун. Цинги Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ гIанса гIодобе рехана, гьеб кIудияб борохьлъун лъугьун багъа-бачарана ва бетIерги эхеде борхун пиргIавнидехун буссана, цинги гьев вугеб рахъалде ине лъугьана. ПиргIавн кутакалда хIинкъана, жиндирго тахидасан вортун ана ва гьес гьарана гьеб борохь жинда тIаде биччагеян. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ гIанса кодобе босана ва гьеб жиндирго сураталда сверана. Хадуб Мусаца къвалакьеги лъун квер къватIибе бахъана. Гьеб квер гвангъараб нур балеблъун лъугьана. Хадубги квер къвалакье лъун цебе бахъидал жиндир букIараб сипаталда сверана. ПиргIавн гьеб кIудияб мугIжизат бихьараб мехалъ Масаде нахъвилълъинчIо ва гьеб дуца гьабураб жо

сихIро буго абун кIалъана.

57. ПиргIавница абуна: «Мун нижехъе вачIунищ вугев, я Муса; гьеб дур сихIруялъ ниж гьаб ракьалдаса къватIире гъезеян».

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾

58. БичасхIаги, гьеб дуца гьабураб гIадаб сихIру нижецаги гьабула. Дуца нижее къотIи гьабе мунги нижги сихIру гьабизе данделъизе ва нилъеца гьеб къотIиги хвезабичIого букIине. Гьеб данделъиялъе мухIканаб заманги ва бакIги чIезабе»-абун.

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهِۦ فَٱجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُۥ نَحْنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾

Гьеб букIана сихIру чагIи гIемераб заман, гьедин букIиналъ кьун букIана Муса аварагасе мугIжизатлъун гIансаялъул борохь лъугьин, гьелдалъун сихIручагIазул сихIру хвезабизе. ПиргIавнил гIакълучагIацаги абуна: «Нилъер ракьалда гIемерал сихIручагIи руго. Гьел данде ракIарун сихIру гьабизе риччазе ккола ва гьев Муса сихIрочи вукIин лъараб мехалъ, гьев чIвазе бегьула»-абун.

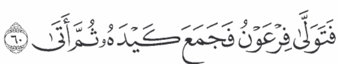
59. Муса аварагас абуна: «Нужее къотIи гьабулеб буго гIид къоялъ нилъ данделъизе ва гьеб къоялъул бакъ баккун хадуб халкъ данде бакIарун гьезда цере нилъги къецандизе»-абун.

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾

ТIадегIанав Аллагьасул амру загьир гьабулеб, жиндир аварагасе квер бакъулеб, Аллагьасул тущбаби къезарулеб къо букIиндал гьеб, Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагас абуна: кинабго халкъ хIалтIи-пишаялдаса хIалхьараб, гьез рохел загьир гьабулеб, гьел киналго данделъизе рес бугеб гIид къоялъ рахъине руго нилъ халкъалда цере. Гьеб цере рахъинги зухIаялъул гIужалъ букIине буго: канлъиги гвангъараб къоги гIатIидаб гIужалъ. Кинабго халкъалда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къудрат загьирлъизе ва пиргIавнги гIодовегIанлъизе.

ГIалимзабаца абуна: гьеб къо мухIарам моцIалъул анцIабилеб къо букIана: «гIашураъ» абун жиб машгьурлъараб. Гьеб къоялъ рештIана НухI عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасул гама ракьалда, гьеб къоялъ хвасарлъана Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ авараг ва бануисраилал пиргIавнил къавмалдаса, ралъдалъе гьелги гъанкъун.

60. Цинги пиргIавн Мусадаса ватIалъана ва жиндирго сихIрочагIи данде гьарун гьелги рачун вачIана

жиндилъ данделъизе къотIи гьабураб къоялъ.
Жинда Аллагь разилъаяв ибнуГIаббасица абуна: «Гьезул лъабкъоялда анцIила кIиазарго чи вукIана ва щивасда кодоб гIансаги кварги (рохьенги) букIана»-абун.
Ибнукасирица абуна: «Гьеб къоялъ кинабго Мисриялъул халкъ данделъана. ПиргIавние кIудияб тах лъун, гьелда тIад живги гIодов чIана. Гьесул кваранисa ва кIвегIиса мухъал гьарун хIакимзаби, гIакълочагIи ва кумекчагIиги чIана. Гьезда данде ритIун кIудияб майданалда халкъги эхетун чIана. ПиргIавнида цере мухъ гьабун сихIручагIиги чIана. Гьел сихIручагIаца пиргIавнида гьикъидалго щиб жоялдалъун Мусаца сихIру гьабурабин абун, гьес абуна гIансаялъ гьабунаян. СихIручагIаца абуна: «Гьеб гIансаялдалъун ва рухьбуздалъун сихIру гьабизе нижедаса щивго бергьунаро»-абун.
Гьеб кIудияб майданалда пиргIанида цере мухъ гьабунги чIун сихIручагIаз абуна: «жакъа ниж сихIру гьабун бергьани нижее щиб ажро букIине бугеб»-абун. ПиргIавница абуна: «Дица нуж дида гIагар гьаризе руго, дир кумекчагIилъунги гьаризе руго. Щиб жо нужеца гьараниги гьебги кьезе буго»-абун.
Гьеб гIалам данде буссараб бакIалда жидеда Аллагьасул свалат салам лъеял Муса ва Гьарун рачIана щивго цадахъ чиги гьечIого, жидерго гIансаги гIунтIун, Аллагьаги جَلَّجَلَالُهُ рехсолаго, гьесда божун ва таваккал тIамун.

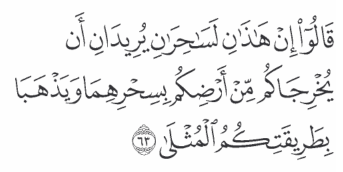
قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾

61. Гьел сихIручагIазда Мусаца абуна: «Нуж Аллагьас гьалаг гьареял, нужеца гIадамал гуккун сихIруги гьабун, гьезда гьечIеб жо бугеблъун бихьизабуге. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижичIеб жо бижанаян аби. Гьедин хьвадани нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гучаб гIазаб щвела. Х1акълъунго Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIунтIизабун гьереси бицарав, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ данде вахъарав чи цIакъ чIового хутIарав ва гIадада хварав чи вуго»-абун.
Аллагьасул салам лъеяв Муса аварагас гьеб мажлисги ва гьеб лахIзатги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат тIобитIулеб мажлислъун гьабуна ва гьел сихIру чагIазе берцинаб вагIза- насихIат гьабуна.

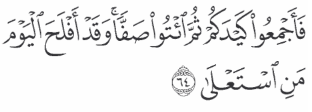
فَتَنَٰزَعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾

62. Цинги гьел сихIручагIи цоцадехун бахIс гьабун кIалъана ва балъго, шуршудун цо жо бицине лъугьана.
Гьезул цояз абуна: «Валлагьи, гьав чияс бицунеб жо сихIручияс бицунелда релъарабго гьечIо. Гьав чи унгого авараг ватизе вуго ва

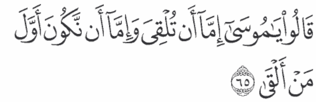
нилъ гьес халкъалда къватIир чIвазарун инжит гьаризе ругин абун. Ва амма сихIручагIазул гIемерисел гьезда рекъечIо.

63. Гьез абуна: «Гьав кIиявго авараг гьечIо. Гьал руго сихIручагIи. Гьезие бокьун буго жидер сихIруядалъун жидеда хадуб халкъ бачине ва пиргIавнги гьесул къавмги гьаб ракьалдаса къватIир гъезе. СихIручагIазул сихIру батIул гьабун, гьезие щолеб магIишатги гьукъизе»-абун.

64. Нуж киналго цадахъ рахъа ва киназго цадахъ сихIруги гьабе. ГIунсби ва рухьби гIодоре рехе. Гьеб мехалъ Муса хIинкъизе вуго ва гьесул сихIруги хвезе буго. **Х1акълъунго жакъа гьаб майданалда бергьарав чи жиндир кIудияб лъикIлъиялда кверщел батарав вукIине вуго»-абун.**
Нилъ бергьани пиргIавница къотIи гьабураб къадро-макъам ва гIемерал сайгъатал щвела нилъее. Гьев Муса бергьани гьев кIудияв ханлъиялда вахине вуго ва гьесул мурадги тIубазе буго.

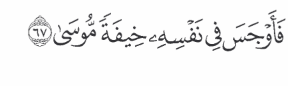

65. СихIручагIаца абуна: «Я Муса! Дуцайиш бай бихьулеб сихIру гьабизе дур гIансаги гIодебе рехун, яги нижищ рукIинел гьеб сихIру гьабизе бай бихьулеллъун»-абун.
Гьез Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ виччана бай бихьи тIаса бищизе гьезул ракI чIун букIиналъ жал бергьине рукIиналда.

قَالَ بَلۡ أَلۡقُواْۖ فَإِذَا حِبَالُهُمۡ وَعِصِيُّهُمۡ يُخَيَّلُ إِلَيۡهِ مِن سِحۡرِهِمۡ أَنَّهَا تَسۡعَىٰ ٦٦

66. Мусаца абуна: Нужеца байбихье ва нужерго сихIру гьабе абун.
Муса аварагасги гьезул пишаялда релълъун гьезие лъикIаб рагIи бицана «нужеца байбихье»-абун. Гьелда жаниб далил букIана Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьездаса хIинкъун гьечIолъиялда ва щиб сихIру гьез гьабуниги Мусаца гьеб батIул гьабизе букIиналда. ТIадегIанав Аллагьас хIакъаб жо бергьинабун батIулаб жо къезабизе букIиналдаги.
СихIручагIаз жидехъ рукIарал гIунсби ва рухьби цадахъ гIодоре рехана ва гьезул гIемерал борхьал лъугьун, гьел чехьалда хъурщун ракьалда хьвадулел руго абун ракIалда ккезабуна Мусада, гьез гьабураб сихIруялъ. Гьеб майдан цIун, цоял цоязда тIаде рахун гьаналда бараб хIапараялда релълъун лъугьана гьел жидер

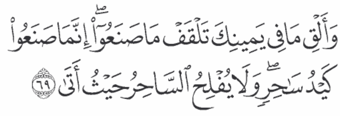
гIемерлъиялъ.

67. Гьеб иш бихьараб мехалъ Мусада лъана жиндир рекIелъе хIинкъиялъул асар лъугьараблъи.

Гьесул хIинкъи букIана гьел сихIручагIазда божун кинабго халкъ купруялда ккезе гурин абун.

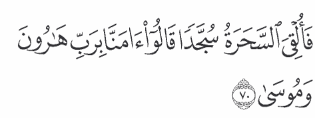
68. Дица Мусада абуна: «Мун хIинкъуге, Х1акълъунго мун вуго жакъа бергьарав ва тIадегIанав»-абун .

69. Дуца гIодобе рехе Муса, дур кваранаб квералъухъ бугеб гIанса, гьелъ кIалдире рачун къулчIизе руго гьез сихIру гьабурал гIунсбиги рухьбиги. Х1акълъунго гьез гьабураб жо буго сихIру, гIадамазул бер гуккулеб. СихIручиясул лъикIлъиялда каерщел батизе гьечIо киве жив вугониги ва щибжо жинца гьабуниги.

Цинги Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ гIанса гIодобе рехана ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абураб хIалалъ гьелъул кIудияб борохь лъугьун гьелъ дол киналго борхьал къулчIана. Ибнукасирица абуна: Мусаца гIанса гIодобе рехараб мехалъ жинца гIадамал хIинкъизарулеб сипаталъул кIудияб борохь лъугьана, жиндир хIатIалги, кIудияб габур-бетIерги бугеб, гажалги чIахIияб. Балагьун гIадамалгун гьелъ цо-цо ккун къулчIун гьел сихIручагIазул борхьал тIагIизаруна.

Гьеб иш бихьарабго сихIрочагIада лъана Муса аварагас гьабураб жо сихIру гьечIеблъи. Гьеб щибго щаклъи гьечIого хIакъаб жо букIинги лъана. Гьединаб иш гьабизе цохIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гурони хIал кIолареблъиги лъана.

70. Цинги гьел киналго сихIрочагIи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабун гьумер г1одоб цуйзабун чIана ва гьез абуна: «Нижеца иман лъуна Мусалги Гьарунилги БетIергьанасда абун.

Гьаб кинабго гIаламалъул БетIергьанасда иман лъуна нижеца. Нижеца гьабураб сихIруялдаса ва цогидал купру-ширкалъул гIамалаздасаги ниж тавбо гьабун руссана. Гьедин Мусал мугIжизат кинабго халкъалъе загьирлъана, хIакъаб хIужа-далилги бихьана, батIулаб сихIроги хвезабуна.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Радалиса гьел

сихIручагIи рукIана, къасилалде гьел шагьидзабилъун ва лъикIал гIадамаллъун лъугьана»-абун. Гьаб рагIи абиялъе сабаб буго: пиргIавница гьел сихIручагIазе хIинкъи кьун букIана дица нужер кваранаб квер ва квегIаб хIетIе къотIилин, цинги чамастакил гъотIол гIаркьалабазлда дализарун телин гьеб хIалалда хвезегIан абун. ПиргIавница гьаб къотIи тIубазабуна ва гьел сихIручагIи муъминзабилъун хвана. Гьаб рагIи бицана Сабунияс, тафсиралъул гIалимзабазул рагIи бугин абун.

قَالَ ءَامَنتُمۡ لَهُۥ قَبۡلَ أَنۡ ءَاذَنَ لَكُمۡۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِي عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحۡرَۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيۡدِيَكُمۡ وَأَرۡجُلَكُم مِّنۡ خِلَٰفٖ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمۡ فِي جُذُوعِ ٱلنَّخۡلِ وَلَتَعۡلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابٗا وَأَبۡقَىٰ ﴿٧١﴾

71. ПиргIавница абуна: «Нужеца гьев Мусада иманищ лъолеб дица нужее изнуги кьечIого ва дидаги гьикъичIого? Х1акълъунго гьев Муса вукIун вугоха нужеда сихIру малъарав, нужер бищунго кIудияв мугIалим. Гьевги нужги ургъун рукIун руго дунги къавмги гьаб ракьалдаса къватIир къотIизе. **БичасхIаги, дица нужер квералги, хIатIалги къотIила цояб квегIаб цояб кваранаб ва, бичасхIаги, дица нуж чамастакил гъутIбузда дализарила.** Гьединаб гIазаб гьабила дица нужее. Ва квешаб хIалалъ хвезеги гьарила дица нуж. **Бичасх1аги нужеда лъазе буго дунищ вугев гIазаб гьабиялъул рахъалъан гучав ва гIазаб халат гьабулев, яги гьев Мусал БетIергьанищ вугев»-абун.**

قَالُواْ لَن نُّؤۡثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلَّذِي فَطَرَنَاۖ فَٱقۡضِ مَآ أَنتَ قَاضٍۖ إِنَّمَا تَقۡضِي هَٰذِهِ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَآ ﴿٧٢﴾

72. СихIручагIаца абуна: нижехъе хIакъаб жо бачIун хадуб нижеца мун тIаса вищиларо ва дудаса ниж хIинкъиларо. Нижеда якъинго лъана нижер БетIергьан Аллагьасул хIалкIолъи ва гьесул къудрат. Ниж гьедула ниж рижарав Аллагьасдалъун, гьаб иманалдаса руссинаро абун. **Дуца дуего бокьараб хIукму гьабе. Гьеб дуца гьабураб хIукму гьаб дунялалъул чIаголъиялда гурони жиб хьвадулареб буго.** Дуда кIола ниж чIвазе, амма ахираталда нижее хIукму гьабизе бугев цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго.

إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغۡفِرَ لَنَا خَطَٰيَٰنَا وَمَآ أَكۡرَهۡتَنَا عَلَيۡهِ مِنَ ٱلسِّحۡرِۗ وَٱللَّهُ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿٧٣﴾

73. Нижеца иман лъуна ва ниж мутIигIлъана нижер БетIергьан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ. Нижеца тавбо гьабуна гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нижер мунагьал чуризе ва дуца ниж гьабизе т1амураб сихIруялъулги мунагь чуризе. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда божизе ва хьул лъезе

лъикIав. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндие хвел гьечIев, даимго нахъе хутIулев.

Гьесул гIазабалдаса хIинкъила ниж. Дур гIазаб буго гьаб дунялалда гьабулеб гIазаб, гьеб нахъе хутIулеб гьечIо, гьеб нижее бигьаяб буго абадияб ахират алъул гIазабалдаса.

إِنَّهُۥ مَن يَأۡتِ رَبَّهُۥ مُجۡرِمٗا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحۡيَىٰ ٧٤

74. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасда цеве купру-ширк гьабун, гьелдаса тавбо гьабичIого вачIарав чиясе жужахIалъул гIазаб букIине буго. Гьенив жанив жив хун хIалхьиги букIунаро, жиндаса гIазаб борхараб чIаголъиги букIинаро.

وَمَن يَأۡتِهِۦ مُؤۡمِنٗا قَدۡ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلۡعُلَىٰ ٧٥

75. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ данде чIвай гьабурал г1адамазе Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб тIадегIанаб макъам ва нигIматазул алжанал руго.

جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ٧٦

76. Даимго жанир чIолел алжанал руго гьел гIадамазе: жидеда жаниса нигIматазул гIоралги хьвадулел. Гьаб буго купру-ширкалъул чороклъиялдаса жив вацIцIалъарав чиясе бугеб жазаъ.

Жинца цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабурав, гьесул расулал ритIухъ гьарун, гьезда нахъвилълъун хьвадарав.

Жидее квешаб гIазаб гьабизе къотIи гьабурав, гьеб къоялда щвезегIан жидер ханлъун вукIарав ва жидеца гьес малъараб жо гьабун сихIруги гьабулел рукIарал гIадамал, цохIо лахIзаталда жанир гьеб кинабго жо кIочон тун, щибго пиргIавнил кIвар гьабичIого, гьесул хIинкъи кьеялдаса нахъ къачIого, жегиги гьесие вагIза гьабун кIалъалеллъун лъугьана. Гьаб буго рекIелъе иманалъул нур лъугьураб заман. Гьеб буго гIадамазда нахърилълъун яги эбел- инсул малъиялда гIенеккун, гьез гьабулеб батараб жо гьабун гьечIого, унгого жидеда лъан, жидер ракI чIун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавураб заман. Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабги гьесул рахIматги кинабго жоялдаса гучаб букIин лъараб заман. Гьединаб иман лъеялда сихIручагIи рачана Муса аварагас бихьизабураб мугIжизаталъ.

Цогидаб халкъалъе гьеб майданалда ккараб жо, цо сихIро чи цогидаздаса бергьинлъун бихьана ва гьезул ракIазе гьелъ щибго асарги гьабичIо. Гьал сихIручагIазда лъана Мусаца гьабураб жо сихIру гьечIеблъи ва гьезул рекIелъ хIинкъи бачIана жидеца гьабулеб

батIулаб жо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ бихьулеб ва лъалеб букIин бичIчIун. Ва гьел гIедегIана Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабизе ва гьесда гьаризе жидер тавбо къабул гьабеян ва жидер цересел мунагьалги тIаса лъугьун теян абун.
Цересел умматазул гIемерисезул гIадат ва къагIида букIана жидеда цо гIадат бихьараб, жал гьелда ругьун гьечIеб жо бихьараб мехалъ жидеца Аллагьасада иман лъолеб. Гьеб иш гьедин букIиналъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щибаб заманаялъ щибаб къавмалда аварагзаби ритIулел рукIана ва гьезда цадахъ мугIжизатги рештIинабулеб букIана.
ТIадегIанав Аллагьас свалат салам лъеяв МухIаммад гьавуна ахирав авараглъун. Гьев т1олго гIаламалъего аварглъунги гьавуна: гIадамазеги, женазеги. Кинабго заманаялъе авараглъунги гьавуна. Гьев витIун хадуб (ай хун хадуб) мугIжизаталги рук1инч1о. Гьелда жаниб БетIергьан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIудияб хIикмат буго. Цересел аварагзабазул къисабиги, гьезие кьурал мугIжизаталги, гьезда иман лъечIеб къавмалъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабураб гIазабги лъазе рес буго щивав инсанасул. Жив вижарав ва гьаб кинабго гIаламги бижарав БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин лъазе, кинабго мутIигIлъиги, хьуллъейги, гIибадат гьабиги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабизе тIадаб букIин лъазеги рес буго.
Гьел цересел умматазулги аварагзабазулги къиса лъаларев, гьелъул кIвар гьабуларев чиясеги жакъа къоялда жаниб цIакъ гIемераб мугIжизат ва гIаламат буго гьаб махлукъ бижарав Халикъ цо вукIиналъе. ГIелмияб цIех-рех гьабулел, дунялалъул гIелмуялда тIад чIарал кIудиял гIалимзаби ахир-къадги мукIурлъулел руго инсанасул гIелму-лъай нахъ гIунтIулареб, гьесда жиндир авал-ахир лъалареб ва гьесда жинда релълъараб гьабизе кIолареб жо гIемераб букIиналда гьаб дунялалда тIад. Гьедин бугониги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иманалда тIовитIичIев чи иманалда вачIунев гьечIо ва гьеб кинабго жо тIабигIаталъул гьунар бугин, гьелъул балъголъаби ругин абун толеб буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ гьабурав чи иманалдаги вачIун, исламаияб диналъе квер бакъулевлъун лъугьунев вуго.
Инсанасе жиндир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин лъазе, жинца гьабулеб кинабго гIамал гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бокьун гьабизе кколеблъи лъазе, жив гьадинго, гIададаго вижун гьечIеблъи лъазе гIураб гIакълоги кьун буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. Инсанасда тIадаб жо буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие нигIматлъун кьурал лугби: бер, гIин, ракI хIалтIизабизе жиндие кьураб гIакълуялда рекъон ва пикру гьабизе жинда сверухъ бугеб махлукъаталъул. Гьедин пикру гьабулеб гьечIебгIан мехалъ гьев

инсанги цогидаб рухIчIаголъиги цохIо даражаялда рукIуна, гьесул хIайваналдаса жив ватIа гьавун, жиндие тIокIлъилъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб гIакълоги гIадада хун букIуна.

Ва амма ахираталда БетIергьан Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цере чIезарураб мехалъ гьев инсанасда гьикъизе буго дица дуе гIакълу-лъай кьун букIана гурищ? Дуца щай гьеб хIалтIизабичIеб? абун. Гьелъие кьезе гьесул жавабги букIунаро, гьесие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабги хIакълъула.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги гьес хIайваназул даражаялдаса тIокI гьарун, тIадегIан гьарун, гIакъилал гIадамаллъун гьарун рукIаго, нилъецаго хIайваназул даража тIаса бищиялдаса ва гьелда хьвадиялдасаги.

وَلَقَدۡ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنۡ أَسۡرِ بِعِبَادِي فَٱضۡرِبۡ لَهُمۡ طَرِيقٗا فِي ٱلۡبَحۡرِ يَبَسٗا لَّا تَخَٰفُ دَرَكٗا وَلَا تَخۡشَىٰ ٧٧

77. Х1акълъунго Дица Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **аварагасда вахIю гьабуна: «Мун дир лагъзал бануисраилалги рачун сардилъ къватIив вахъун ралъад бугеб рахъалдехун а. Гьеб ралъдаде аскIов щвараб мехалъ дур гIанса кьабун ралъад бикьизабун гьенисан нуж церехун ине бакъвараб нухги гьабе. Мун хIинкъуге гьеб ралъдалъ нуж гъанкъилин абун ва нужеда нахъ регIун пиргIавница нужее гIазаб гьабилин абун.**

فَأَتۡبَعَهُمۡ فِرۡعَوۡنُ بِجُنُودِهِۦ فَغَشِيَهُم مِّنَ ٱلۡيَمِّ مَا غَشِيَهُمۡ ٧٨

78. Бануисраилал рачун Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **авараг араблъи лъарабго жиндир боялги ракIарун пиргIав гьезда хадув вахъана. Амма гьел ралъдалъе лъугьарабго гьезда тIаде ралъад данде бачIана ва гьезда цIакъ кIудияб хIинкъи ва гьалаглъи рештIана.**

وَأَضَلَّ فِرۡعَوۡنُ قَوۡمَهُۥ وَمَا هَدَىٰ ٧٩

79. Гьев пиргIавница жиндир къавм къосиялда жаниб чIезабун букIана: «Дун вуго нужер бищунго тIадегIанав бетIергьан»-абун, жиндие лагълъи гьабизе тIамун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялдаса нахъе чIван. **Гьев пиргIавн жинца къавм битIараб диналда тIобитIулевлъун вукIинчIо.**

Гьеб кIудияб купру-ширкалда данде Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие дунялалдаго гIазаб гьабуна. Ахираталда щведалги жиб тIасаго босулареб абадияб гIазаб букIине буго гьесие ва цогидаб капураб къавмалъе.

Аллагь разилъаяв Ибнужабиридасан бицараб халатаб хIадисалда жаниб буго: Муса جَلَّجَلَالُهُ авараг гIезегIанго мехалъ чIана пиргIавнида бануисраилалги рачун жив Мисриялдаса нахъе виччай абун абулевлъун ва пиргIавница батIа-батIаяб къотIи гьабун гьев нахъе виччазе заман цIалевлъун. Щибаб нухалъ пиргIавница тIалаб гьабулеб букIана цо

гIаламат, мугIжизат бихьизабе жинда абун. Гьеб мугIжизат бихьизабун хIинкъизавурав мехалъ гьес абулеб букIана: «Гьаб къварилъи тIаса борхе нижедаса, нуж нахъе риччазе руго»-абун. Гьеб къварилъи тIаса борхарабго цIидаса жиндир къотIиги хвезабулеб букIана. Гьедин Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасе мугIжизатлъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев пиргIавнил къавмалда тIад ракъи биччана, гарцIги, нацIги, къверкъалги риччана, тIупан тIун цIад бана, кинабго лъим ва квен биялда сверизабуна. Цогиги мугIжизатал ва гIаламатал рихьизаруна.

Ахирги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьуна Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасе жиндир къавмги бачун Мисриялдаса къватIиве вахъине. Гьесда амруги гьабун букIана ралъдал рагIалда щвараб мехалъ гьеб ралъадалда гIанса кьабеян ва гьеб анцIила кIиго бутIаялда бикьун нужер щибаб къокъа жанисан унеб нух лъугьизе бугин абун. Мусада хадуб бахъарб пиргIавнил ахIи рогьалил гIужалъ бануисраилазда хадуб гъезе гIагарлъана, гьелги ралъдал рагIалде щун, церехун ине нух гьечIого хутIун рукIана. Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасда ралъадалда гIанса кьаби кIоченабун букIана жиндир къавмалъул хIинкъи ва зигарди цIикIинегIан ва пиргIавнил боял жидеде рихьулеб бакIалда щвезегIан.

Цинги бануисраилал цIакъ хIинкъана ва Мусаде عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гIайиб чIван кIалъазе лъугьана дуца ниж гьаб рес къотIараб бакIалда ккезарунин ва гьанже нилъ киналго пиргIавнил гIаштIичагIаца чIван ралъдалъе ралилан. Гьеб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Муса аварагасда ракIалда щвезабуна ралъадалда гIанса кьабизе. Гьеб гIанса кьабурабго кIудиял мугIрузда гьоркьор ругел кIкIалал гIадин ралъдалъан нухал лъугьана ва гьенир жаниса ун бануисраилалги ралъдал цогидаб рахъалъан къватIире рахъана. Гьезда хадурго ралъдалъе лъугьана пиргIавнги ва гьесул боялги. Гьезул ахирияв чи жанив лъугьараб мехалъ, жидер цереселги къватIир рахъичIого рукIадго, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ралъад гьезда тIаде биччана.

Цингиги бануисраилазул цо къокъаялъ абуна: «Ниж божулел гьечIо пиргIавн ралъдалъ гъанкъана абун, гьев хвана абун». Муса аварагас Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарун гьев пиргIавнил къаркъала ралъдалъа къватIибе рехана ва киназдаго бихьун ралъдал рагIалда гьорон, чIегIерлъун, махIцун букIана.

يَٰبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ قَدۡ أَنجَيۡنَٰكُم مِّنۡ عَدُوِّكُمۡ وَوَٰعَدۡنَٰكُمۡ جَانِبَ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنَ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَنَّ وَٱلسَّلۡوَىٰ ٨٠

80. Я Бануисраилал! Нужеца ракIалда щвезабе:**х1акълъунго, дица нужер умумул гьезул тушман пиргIавнил зулмуялдаса хвасар гьаруна.**

Нужер васал хьолев вукIарав, цIакъ захIматал

хIалтIаби малъун нуж лагъзаллъун ккунги вукIарав. Гьев пиргIавн гъанкъизавуна ва нужер умумул хвалдаса хвасар гьаруна. **Цинги дица Муса аварагасе къотIиги гьабуна гьев ТIурсайнаъ мегIералда ахIун гьесухъе таврат кьезе ва гьесда калам гьабизе. Гьеб амру тIубан хадуб бануисраилал «Тигь» абулеб ракьалда сверула ругеб мехалъ гьезие зодисан «манна» ва «сальва» рештIинабуна** гьезда щибго гIакъуба- захIмат бихьичIого жидеца гьеб ризкъи кваназе.

81. Ва дица гьездаги абуна: «**Нужеца кванае хIалалаб ва лазатаб тIагIам дица нужее ризкъилъун кьураб жоялдаса. Гьеб Дир ризкъи Дида гIасилъиялъе сабаблъунги гьабуге.**

كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَلَا تَطۡغَوۡاْ فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيۡكُمۡ غَضَبِيۖ وَمَن يَحۡلِلۡ عَلَيۡهِ غَضَبِي فَقَدۡ هَوَىٰ ٨١

Дица нуж берцинал ва хIалалал нигIматал кьун хьихьараб мехалъ, нужеца дие щукру гьабе ва дир амруялдаги гIасилъуге.

Гьедин нуж гIасилъани ва дир нигIматазда щукруги гьабичIони нужеда дир гIазаб щвезе буго»-абун. Гьеб дир ццим бахъи ва гIазаб жинда рештIарав чи жив гьалаглъарав ва гIадада хварав вукIуна.

82. Х1акълъунго Дун цIакъ гурхIулев ва мунагьал чурулев вуго жинца тавбо гьабун купру-ширк тун, дида иман лъурав ва дир аварагазабазда нахъвилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясда.

وَإِنِّي لَغَفَّارٞ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا ثُمَّ ٱهۡتَدَىٰ ٨٢

83. Мун дур къавмалдаса ватIалъун дихъе гIедегIун вачIинавураб жо щиб бугеб я Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**!**

۞وَمَآ أَعۡجَلَكَ عَن قَوۡمِكَ يَٰمُوسَىٰ ٨٣

Замахшарияс абуна: Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ к1алъазе ТIурсайнаалда унеб мехалъ Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагас живгун цадахъ къавмалъул лъикIал гIадамал рачун рукIана. Гьеб ТIур мегIералда гIагарлъараб мехалъ Муса авараг гьалмагълъиялдаса ватIалъун цеве ун вукIана, БетIергьанасда кIалъазе гIашикълъун.

84. Мусаца абуна: «Гьеб дир къавм гьаб бакIалда гIагарда руго. Гьел дида хадурго рачIунел руго. **Дун духъе гIедегIана, дир БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**, мун дида разилъизе бокьун»-абун.**

قَالَ هُمۡ أُوْلَآءِ عَلَىٰٓ أَثَرِي وَعَجِلۡتُ إِلَيۡكَ رَبِّ لِتَرۡضَىٰ ٨٤

85. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **абуна: Мун гьездаса ватIалъун хадуб дур къавм х1акълъунго дица питнаялда ккезабуна. Гьеб къавм**

قَالَ فَإِنَّا قَدۡ فَتَنَّا قَوۡمَكَ مِنۢ بَعۡدِكَ وَأَضَلَّهُمُ ٱلسَّامِرِيُّ ٨٥

хIакъаб диналдаса къосизабуна Самирияс.

Гьес гIарац меседалъул бачил сурат гьабун, гьеб бече алагь бугин абун, гьелъие лагълъи гьабизе тIамуна бануисраилал. Гьев Самирияв вукIана бануисраилазда гьоркьов жив лъугьарав сихIручи, гIакаялъе лагълъи гьабулеб къавмалдаса жив вугев.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнужариридаса бицараб халатаб хIадисалда буго: жиндир къавмги бачун Муса Шамалъул рахъалда унаго гьезда цо къавм батана хъанчал алагьзабилъун ккун гьезие лагълъи гьабулел. Мусада гьесул къавмалъ абуна: «Я Муса! Дуца нижееги гьаре гьадинал алагьзаби нижеца гьезие лагълъи гьабизе»-абун. Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «ЦIакъ жагьилаб, ахIмакъаб къавм буго нуж! Гьал руго жидеца батIулаб жо гьабулел, жидее жужахI букIине бугел гIадамал. Нужеда гIезегIанго вагIза рагIана, гIемерал мугIжизаталги рихьана, гьанжеги гьеб ахIмакъаб жо бицине бегьилищ нужеца?»-абун.

Дагьалги ццерегIан индалго Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагас къавм цо бакIалда рештIинабун тана, гьезда тIад амирлъун Гьарунги тана ва гьес абуна: «Дун унев вуго дир БетIергьангун к1алъазе. Нуж гьав Гьарунида мутIигIлъе ва гьес малъараб хIалалъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабе»-абун. Мусаца гьезие къотIи гьабун букIана лъеберго къоялдаса жив вачIине вугин абун.

Цинги къавмалъул лъикIал муъминзабазул цо къокъаги цадахъ бачун Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ТIурсайнаалде ана. Лъеберго къоялъ ва сордоялъ жинца кIалги ккуна. Лъеберго къо гIураб мехалъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ к1алъалелде цебе жиндир кIалдиб бугеб квешаб махI инзабизе бокьун, дагьабго хер кванана. БетIергьан Аллагьасда к1алъазе къасд гьабидал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда абуна дуца кIал щай биччараб?-абун. Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дир кIалдиб бугеб махI инзабизе бокьун, гьеб махIгун дуда калам гьабизе бокьичIого биччана»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абуна: «Я Муса! Дуда лъаларищ кIал ккурав чиясул кIалдиб бахъараб махI дида аскIоб мискалъул махIалдасаги лъик1аб букIунеблъи? Мун тIад вусса ва анцIго къоялъ кIалги ккун вачIа дида к1алъазе»-абун. Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру тIубан цоги анцIго къоялъ кIалги ккун гьеб магIарда аскIов чIана.

Гьарун عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ авараг бануисраилалгун вукIана. Гьес цо къоялъ гьездехун хитIаб гьабун абуна: нуж Мисриялдаса къватIир рахъулеб мехалъ нужехъ букIана КъибтIияз кьураб гIарац меседалъул курхьен-кIиликI. Гьеб кьун букIана нужеца хъулухъ тIубараб мехалъ нахъе кьезеян абун. Гьеб гIарац-месед нужее хIалалаб нужер боцIи гьечIо. Гьеб КъибтIиязухъе кьезеги нилъее рес гьечIо. Дида лъикIаблъун бихьулеб

буго гьеб гІарац-месед данде гьабун цо гвендиниб бан бухІизе. Гьедин гьабуни нуж мунагьалдаса рахъун ккелаян абун. Цинги гвенд бахъана ва жидехъ букІараб КъитІбиязул гІарац-месед гьениб жаниб бан гьелда цІаги бакана.

Самирияв вукІана бануисраилалгун цадахъ Мисриялдаса къватІиве вахъарав сихІручи. Ралъад бихъун, гьеб ралъдалъа къватІире рачІунеб мехалъ Жабраил малаик вукІана Муса аварагасе нух бихьизабун гьелгун цадахъ вилълъунев. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Самириясда гьев Жабраил малаикасул чол лъалкІ бихьизабун, Самирияс гьеб лъалкІалдаса хъатиниб ракь босун букІана ва кидаго хъат рагьичІого кодоб гьебги ккун вукІана. Гьарун عَلَيْهِالسَّلَامُ аварагас гьесда абуна: «Дуца гІодоб щай рехулареб дур хъатиниб бугеб жо»-абун. Самирияс абуна: «Дица гьаб гІодобе рехиларо дуца Аллагьасда гьарун гурони дица гьеб рехараб мехалъ дие бокьараб мурад тІубаян»-абун. Гьаруница Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ дугІа гьабуна ва Самирияс, ракьги гІодобе рехун абуна гьаб гвандиниб бугеб жоялъул бече лъугьинабе-абун.

Цинги гьениб букІараб гІарац-меседниги, тІохьи-маххниги цоцаде жубана ва гьелъул бачилалда релълъараб сурат бугеб къаркъала лъугьана. Гьеб къаркъалаялда рухІ букІинчІо, гьелъул гьаракьги букІинчІо. ИбнугІаббасица абуна: «Валлагьи, гьеб бечеялъул гьаракь букІинчІо. Гьеб бече жаниса гьодораб букІана ва гьелъул нахъияб рахъалдаса жаниб лъугьун кІалдиса къватІибе гьури бачІунеб мехалъ, гьеб гьурриялъул сас бахъулеб букІана»-абун.

Цинги бануисраилал чанго къокъаялде рикьана. Цо къокъаялъ Самириясда абуна: «Гьаб жо щиб бугеб, дуда гьеб щиб бугеблъи лъалеб батизе кколина»-абун. Самирияс абуна: «Гьаб буго нужер бетІергьан. Муса عَلَيْهِالسَّلَامُ авараг жиндир БетІергьанасухъе анин абун нух къосун ккун вугоян»-абун. Цоги къокъаялъ абуна: «Нилъеца гьав Самирияс бицулеб жо гьереси гьабиларо Муса тІад вуссун вачІинегІан. Гьаб нилъер бетІергьан ватани нилъеца гьелъие зарал гьабичІого букІина. Гьеб гьереси батани нилъ Мусаца бицараб жоялда нахърилълъина»-абун. Лъабабилеб къокъаялъ абуна: «Гьаб жо щайтІаналъул гІамал буго, гьаб нилъер бетІергьан гьечІо. Гьаб нилъеца ритІухъ гьабуларо ва нилъеца гьалда иманги лъоларо»-абун. Цо къокъа цІакъго гьеб бечеги бокьун, гьеб алагьлъун ккун гьелъие лагълъи гьабизе лъугьана.

Гьарун عَلَيْهِالسَّلَامُ аварагас гьезда абуна: «Я дир къавм! Нуж гуккун руго ва питнаялда ккезарун руго! Нужер БетІергьан, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго, гьев цІакъ гурхІулевги вуго! Нуж дир амруялда нахърилълъа ва дие мутІигІлъе»-

абун. Гьеб къавмалъ абуна: «Муса кивеха арав; лъеберго къоялдаса вачIине абун арав кIикъого къо гIолеб мехалъги вачIуларев?»-абун. Гьезул бищунго ахIмакъаз абуна: Муса жиндир БетIергьанги вилун гьев цIехолев вугин»-абун.

ТIадегIанав Аллагь Мусаде عَلَيْهِ السَّلَامُ кIалъана, гьесул къавмалъ гьабураб жоги гьесде бицана. Мусахъе عَلَيْهِ السَّلَامُ Таврат т1ад хъварал хъарщал кьуна ва гьев къавмалъухъе вачIана.

فَرَجَعَ مُوسَىٰٓ إِلَىٰ قَوْمِهِۦ غَضْبَٰنَ أَسِفًاۚ قَالَ يَٰقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًاۚ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ ٱلْعَهْدُ أَمْ أَرَدتُّمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِى ﴿٨٦﴾

86. Цинги Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир къавмалъухъе вуссана цIакъ ццим бахъун ва ракI къварилъун. Гьес абуна: «Я дир къавм! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее цIакъ берцинаб къотIи гьабун букIана гурищ?

Нужее тIехь рештIинабизе къотIи гьабун, ун вукIана гурищ дун БетIергьан Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ к1алъазе. **Гьеб заман цIакъго халалъунишха ккараб, нужее гьабураб къотIи кIочезе ккани, яги нужее бокьунищ бугеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъи ва гIазаб нужеде рештIизе, гьедин нужеца дие гьабураб къотIиги хвезабун бугеб?»-абун.** Гьел бануисраилаца Мусае عَلَيْهِ السَّلَامُ къотIи гьабун букIана кидаго гьесул рагIиялда хилиплъи гьабиларин ва гьес малъухъин динги гьабилин абун.

قَالُوا۟ مَآ أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَآ أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ ٱلْقَوْمِ فَقَذَفْنَٰهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى ٱلسَّامِرِىُّ ﴿٨٧﴾

87. Гьеб къавмалъ абуна: «Нижеца дуе гьабураб къотIи хвезабичIо нижеего бокьун. Киниги нижгун цадахъ букIана КъибтIиязул гIарац месед. Нижеца гьеб гвендиниб рехана Гьаруница амру гьабун. Гьединго Самириясги рехана гьеб гвендиниб живгун цадахъ букIараб гIарац-месед.

Цинги гьеб гвендиниб Самирияс рехана живгун цадахъ букIараб Жабраил малаикасул чол лъалкIалдаса босараб ракь.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُۥ خُوَارٌ فَقَالُوا۟ هَٰذَآ إِلَٰهُكُمْ وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِىَ ﴿٨٨﴾

88. Самирияс гьеб гIарац-меседалъул бачил сурат бугеб къаркъала гьабуна. Жиндир гьаракьги букIунеб бачил гьаракьалда релълъараб. Самирияс ва гьес къосизабун бачие лагълъи гьабураб къокъаялъги гьеб къавмалдаги абуна: «Гьаб буго нужерги Мусалги аллагь. Мусае гьаб гьаниб кIочIон буго, живго Аллагь цIехезе ун

вуго»-абун.

89. ТIадегIанав Аллагьас гьезул ахIмакълъи баян гьабун абулеб буго: «Гьез пикруго гьабуларищ гьеб жо букIин щибго гьездехун хитIаб гьабулареб, рухI гьечIеб къаркъала. Жидее щибго хайир ва зарал гьабизеги кIолареб»-абун.

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

90. Х1акълъунго Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ **вачIинелде цебе Гьаруницаги** عَلَيْهِ السَّلَامُ **абун букIана гьел бануисраилазда: «Я дир къавм! Х1акълъунго нуж гуккун руго гьаб бачил сураталъ. Нужер БетIергьан жиндир гурхIел цIоб кIудияв Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго. Нуж дида нахърилълъа ва дир амруялда мутIигIлъе»-абун.**

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِن قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِ ۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَٰنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿٩٠﴾

91. Бачие лагълъи гьаби бокьараб къокъаялъ Гьарунида عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна: «Нижеца гьаб бечеялъе лагълъи гьабизе буго ва гьеб лагълъи гьаби тезеги гьеч1о Муса нижехъе вачIун гурони»-абун.**

قَالُوا لَن نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ ﴿٩١﴾

92.93. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалъухъе вач1идалго ва гьел бачие лагълъи гьабиялда т1ад ч1унги ратидал, гьесул ц1акъ ццим бахъана ва **Мусаца Гьарунида** عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна: «Я Гьарун! Мун щиб жоялъ нахъе чIварав гьал чагIи къосун рихьараб мехалъ дур ццим бахъичIого вукIине, гьаб дир ццим бахъараб хIалалъ! Мун дир амруялда гIасилъунищ вугев»-абун.** Аллагьасул салам лъеяв Муса авараг Гьарунида عَلَيْهِ السَّلَامُ аскIове щведалго жинда кодор рукIарал хъарщалги гIодоре рехун гьес кваранаб квералъ Гьарунил ботIрол рас ккун, квегIаб квералъ мегежалъул расги ккуна ва цIакъ ццим бахъун Гьарунги кIовокIулаго Мусаца абуна: «Гьаб къавм ширк гьабулеб бихьараб мехалъ дуца кин яхI гьабураб гьезда ццим бахъичIого ва гьел нахъе чIвачIого! Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин гIодобегIан гьабулеб бихьараб мехалъ дуца кин гьеб хIехьараб? Гьаб дир ццим бахъи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло буго! Дурги щай гьадин ццим бахъулареб?»-абун.

قَالَ يَا هَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾

94. Гьаруница абуна: Мусал ццим гIодобе буссине ва гьесул рекIелъ гурхIел рештIине бокьун: **«Я дир эбелалъул вас»-абун.** Эбелалъул цIар

قَالَ يَا بْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي ۖ إِنِّي خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

рехсараб мехалъ инсан гIодове виччалеб гIадат бугелъул. **Дуца дир мегеж ва бетIер ккоге ва дун кIовокIуге! Х1акълъунго Дун хIинкъана дуца дида гIайиб чIваялдаса дица бануисраилал рикьизарун цоцазде рагъизарунин»-абун.**

Дица къуваталдалъун бачие лагълъи гьабулел нахъе чIван рукIаралани нижедаги гьезда гьоркьоб рагъ ккезе букIана ва ниж цояз цоял чIвазе рукIана абун. **Цинги дица бицараб жоялда мунги гIенеккиларин хIинкъана дун.** Муса аварагас Гьарунил рас биччан тана, гьесда тIаса лъугьинги гьарана ва жив Самириясда аскIове ана.

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَـٰسَـٰمِرِيُّ ﴿٩٥﴾

95. Мусаца абуна: «Гьаб щиб жо кколеб дуца гьабураб, ва сунца мун тIамурав гьеб иш гьабизе я Самирияв»-абун.

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِى نَفْسِى ﴿٩٦﴾

96. Самирияс абуна: «Дида бихьана бануисраилазда бихьичIеб жо»-абун. Жабраил малаик вихьана духъе вачIарав. **Дида ракIалда ккана гьеб чуялъул лъакIалдаса ракь босизе. Дица гьеб ракь босана ва дица гьеб рехана доб бечеялъул сураталда бугеб къаркъалаялда.** Цинги гьелъул гьаракьги лъугьана. **Гьаб иш дица гьабуна дирго напсалъе бокьун»-абун.** Цоги щибго жоялъ тIамичIо дун гьеб гьабизе.

Цоги Г1алимзабаца абуна: «Самирияс гьеб ракь рехана жиб биараб г1арац-меседалда т1аде ва жинца абуна: «Гьаб биараб г1арац-меседалъул бече лъугьа»-абун. Гьелъул бечеялда релъараб къаркъала лъугьана жиндир бачил г1адаб гьаракьги бугеб»-абун.

قَالَ فَٱذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّن تُخْلَفَهُۥ ۖ وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَـٰهِكَ ٱلَّذِى ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِى ٱلْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾

97. Муса аварагас абуна: «Мун нижеда аскIоса нахъе а! Х1акълъунго гьаб дунялалъул рокъоб дуе бугеб гIазаб буго «Дида хьатIуге»(хъваге) **абун ахIулев вукIин мун хвезегIан.** Гьев Самирияв цониги чиясда хьатIичIого, гIадамаздаса ватIалъун чIезавуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. **Х1акълъунго дуе ахираталдаги гучаб гIазаб букIине кьотIи буго ва гьебги жиб хисулареб мухIканаб кьот1и буго. Гьанже мун валагье дурго алагьасда (бечеялда) жиндие дуца ва дуда нахърилълъараз лагълъи гьабураб. Дица гьеб бухIун хIурлъун лъугьинабила ва гьеб хIурги дица ралъдалъе бала.** Щибго асар нахъе хутIиларо нужер хъанчалъул, Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк

гьабизе нужеца ургъараб. Гьединаб жойищ алагь букIунеб?. Жибго цIунизе кIолареб, гьелъ цогидазе щиб кумек гьабулеб?

98. Х1акълъунго жиндие гIибадат гьабизе хIакъав нужер БетIергьан жив цогояв Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго, жив гурев цоги гьечIев, гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIелмуги зобал ракьазда бугеб кинабго жоялда жиб щвараб буго. Гьесие щибго жо балъго хутIуларо. Нужеца гьабураб лъикIабги квешабги гIамал гьесда лъала ва нужее гьелда рекъараб жаза гьабила. Сабунияс абуна: гьал бануисраилал хъанчие лагълъи гьабизе гIедегIиялъе ва гьезие гьеб бокьиялъе сабаб букIанин гьел гIемерал соназ хъанчие лагълъи гьабулеб пиргIавнил къавмалда гьоркьор рукIин ва гьезул ракIилъан гьеб квешаб асар тIагIунарого букIин-абун. Гьаб х1ал бук1унеб буго инсанасул жиндирго напсалъул къадро лъач1еб мехалъ, жив щиб бугониги жоялъул лагъ ва гьелда божарав вугеб мехалъ.

Гьелъие мисал буго нилъеда гьоркьор рук1ин жал бусурбабилъун ругел ва жидее жакъаги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, гьесда данде рагъ балел рук1арал каммунистал рокьулел, гьезул х1акъикъат щиб бук1араб жидеда бич1ч1уларел г1адамал.

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

99. Гьадин дица дуда рицуна МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цересел умматазул харбал. Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ аварагасул къиса бицараб гIадин цогидал аварагзабазул ва гьезул умматазул къисабиги рицуна, гьелдалъун дуца къавмалъе вагIза гьабизе ва гьез гьелдаса гIибратги босизе. **Х1акълъунго Дица духъе Къуръанги кьун буго дир рахъалъан бугеб тIоритIеллъун.** Дуе мугIжизатлъун ва умматалъе рахIматлъун.

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

100. Гьеб Къуръаналда иман лъеялдаса ва гьелда нахъвилълъиялдаса вуссарав чи къиямасеб къоялъ цIакъ кIудиял мунагьалги раччун вачIуна ва жагьанамаялда жанив ккола.

خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

101. Даимго вукIинелъун лъугьинавула гьев жужахIалда ва цIакъ кIудияб ва квешаб гьир буго гьеб къоялъ гьез баччун букIунеб мунагьазул гьир!

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

102. Исрафил малаикас ссур пураб къоялъ дица гьел капурзаби махIшаралда данде ракIарула гьезул

гьурмал ч1ег1ераллъун, бералги цIикараллъун.
Гьеб цIакъ сурараб сипат буго, жиндаса инсан хIинкъулеб.

103. МахIшаралъул захIмалъи жидеда бихьидал гьел балъгого цо-цазде шуршудула нилъеца дунялалда цо анцIго къо гурони бан батиларин абун.

يَتَخَٰفَتُونَ بَيۡنَهُمۡ إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا عَشۡرٗا ١٠٣

104. Дида лъала гьез цо-цазде шурун бицугеб жоги, гьезул гIакъло бугез абулеб рагIиги: нилъеца цохIо къо гурони бачIин дунялалдаян абун.

نَّحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذۡ يَقُولُ أَمۡثَلُهُمۡ طَرِيقَةً إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا يَوۡمٗا ١٠٤

105. Дуда гьикъулеб буго МухIаммад ﷺ, къиямасеб къоялъ гьал мугIрузул щиб хIал букIунеб абун. Дуца гьезда абе: Дир БетIергьанас гьел мугIрул хIур лъугьинабун, гьороца росизарун, щущазе гьарула.

وَيَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلۡجِبَالِ فَقُلۡ يَنسِفُهَا رَبِّي نَسۡفٗا ١٠٥

106. Цинги гьеб бакIги цIвакараб къоно гIадин лъугьуна жинда тIаде щибго жо гьечIеб.

فَيَذَرُهَا قَاعٗا صَفۡصَفٗا ١٠٦

107. Дуе гьениб гьетIараб бакIги бихьуларо, борхатаб ва гвенд бугеб бакIги бихьуларо.

لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجٗا وَلَآ أَمۡتٗا ١٠٧

108. Гьеб къиямасеб къоялъ кинабго халкъ билълъуна жинца махIшаралда халкъ ахIулев чиясда хадур: цониги чи гьеб ахIиялъе жаваб кьеялдаса виссунаро. Киналго гьаркьалги гьеб къоялъ сихI къотIун, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун рукIуна. Гьеб къоялъ цIакъ гьитIинаб, жиб рагIулареб сас гурони букIунаро.

يَوۡمَئِذٖ يَتَّبِعُونَ ٱلدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُۥۖ وَخَشَعَتِ ٱلۡأَصۡوَاتُ لِلرَّحۡمَٰنِ فَلَا تَسۡمَعُ إِلَّا هَمۡسٗا ١٠٨

Гьеб сасги махIшаралдехун унеб халкъалъул хIатIазул гьаракь букIуна.

109. Гьеб къоялъ щивниги чиясул шапагIаталъ кумек гьабуларо, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие изну кьун ва жиндир рагIиялда разилъун шапагIат гьабизе виччарасул шапагIаталъ гурони.

Гьеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда разияб рагIиги буго ракIалъ камилго иман лъун лагъас абураб «лаилагьа илла Ллагь» абураб рагIи.

110. ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндир лагъзадерица дунялалда гьарурал гIамалал, ахираталда гьезул

يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا ١١٠

бук1унеб хIалги. ГIадамазул гIакъло ва гIелму нахъ гIунтIуларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIелмуялда ва гьесул пишабазда.

*وَعَنَتِ ٱلۡوُجُوهُ لِلۡحَيِّ ٱلۡقَيُّومِۖ وَقَدۡ خَابَ مَنۡ حَمَلَ ظُلۡمٗا ١١١

111. Къиямасеб къоялъ кинабго халкъ мутIигIлъун, мукIурлъун ва хIелун букIуна жиндир къуват гуч бергьарав, жив чIагояв, жинца кинабго махлукъаталъул тадбир гьабулев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ. Х1акълъунго гьеб къоялъ жив чIового хутIарав ва инжитлъарав вуго жинца дунялалда вугеб мехалъ ширк гьабулевлъун вукIарав чи.

Гьесул цониги гIамал къабул гьабуларо ва гьев жиндир мурадаздаги щоларо.

وَمَن يَعۡمَلۡ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَلَا يَخَافُ ظُلۡمٗا وَلَا هَضۡمٗا ١١٢

112. Жинца иманги лъун, лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарав чи ахираталда жиндие щибго хIинкъи гьечIев вуго:

Гьесул лъикIаб гIамал камизе гьабун гьесие зарал гьабуларо. Гьес гьабичIеб квешаб гIамал тIаде цIикIинабун зулмуги гьабуларо.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَٰهُ قُرۡءَانًا عَرَبِيّٗا وَصَرَّفۡنَا فِيهِ مِنَ ٱلۡوَعِيدِ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ أَوۡ يُحۡدِثُ لَهُمۡ ذِكۡرٗا ١١٣

113. Гьаб Къуръаналда жанир цересел умматазул къисаби ругеб гIадинго, дица гьаб Къуръан дуда рештIинабуна жиб пасихIаб ва баянаб гIараб мацIалда.

Гьелдалъун гIадамазда лъазе гьаб Къуръан инсанасул калам гьечIеблъи. **Дица гьаб Къуръаналда жаниб такрар гьабун хIинкъиги кьолеб буго дида гIасилъаразе букIине бугеб гIазабалдалъун. Гьел гIадамал хIинкъизе бокьун ва гьезул ракIазулъ вагIза лъугьизе бокьун.** Гьелдалъун жидеца купру-ширк ва гIасилъаби тезе ва тавбо гьабун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялда гьел руссизе.

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۗ وَلَا تَعۡجَلۡ بِٱلۡقُرۡءَانِ مِن قَبۡلِ أَن يُقۡضَىٰٓ إِلَيۡكَ وَحۡيُهُۥۖ وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا ١١٤

114. Гьел мушриказ ва капурзабаца жиндие гьарулел сипатаздаса ТIадегIанав ва вац1цIадав вуго кинабго махлукъалъул хIакъав ханлъун жив вугев БетIергьан Аллагь. Дуца Къуръан цIализе хехлъи гьабуге МухIаммад, дуда гьеб Жабраилас вахIю гьабун тIубазегIан. Ва дуца Аллагьасдаги гьаре МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, г1елму ц1ик1изабе абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: жинда Аллагьасул

свалат салам лъеяв аварагас хехлъи гьабулеб букӀана Жабраиласда цадахъ гьес жиндие цӀалулеб Къуръан цӀализе. Гьеб Къуръан жиндир ракӀалда чӀезе бокьун ва гьелъул щибниги жо жинда кӀочена абунги хӀинкъун. Гьеб хехлъи гьабуге абун абулеб буго ТӀадегӀанав Аллагьас, цоги аяталдаги абураб гӀадин: «Дуца дур мацӀ багъаризе гьабуге гьеб Къуръан хехго цӀализе»-абун.

وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

115. Х1акълъунго Дица Адам аварагасдаги амру гьабун букӀана цебесеб заманалъго пуланаб гъветӀалдаса кванаге абун. Гьесие дир амру кӀочана ва дида гьесул къвакӀараб тӀад чӀейги батичӀо жинда гьабуге абун абураб жо гьабичӀого тезе.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾

116. Дуца умматалда бице МухӀаммад ﷺ **дица малаикзабазда абураб гӀуж: «Нужеца Адамие сужда гьабе»-абун. Гьел киназго сужда гьабуна цохӀо иблисалъ хутӀизегӀан. Гьеб иблисалъ Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **амру тӀубачӀо ва жиб гьесда гӀасияблъун лъугьана.**

Ассави абулев гӀалимас абуна: «ТӀадегӀанав Аллагьас гьаб Адамил** عَلَيْهِ السَّلَامُ **къиса анкьго батӀияб сураталда жаниб такрар гьабун бицана лагъзадерида лъазе Аллагьасул амруялда нахърилълъине тӀадаб букӀин ва иблисги, гьелъул насло щайтӀабиги инсанасул тущбаби рукӀинги лъазе.

فَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ إِنَّ هَٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ ٱلْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰٓ ﴿١١٧﴾

117. Цинги дица Адамида абуна: «Я Адам! Х1акълъунго Гьаб иблис дур тущман буго, дур чӀужуялъеги тушман буго. Нуж гьеб иблисалъе мутӀигӀлъуге. Гьелъие нуж мутӀигӀлъани гьелъ нуж алжаналдаса къватӀире рахъизе гьарула ва нужги бахьикъосараллъун лъугьуна»-абун.

Мун цӀакъаб захӀмалъиялда ккезе вуго дунялалъул ризкъи тӀалаб гьабизе ккун.

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾

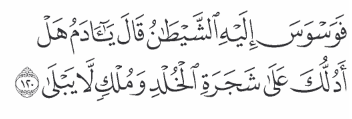
118. Х1акълъунго дуе гьаб алжаналда жаниб вакъи гьечӀо, ва мун г1иц1гоги хут1уларо, ретӀел къваригӀунаро.

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا۟ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾

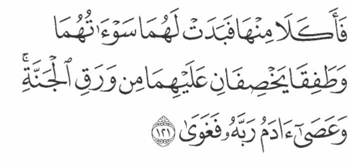
119. Х1акълъунго Дуе гьениб жаниб бакъул бухӀи гьечӀо ва къечалъул ургъелги гьечӀо.

Гьеб алжан буго хӀалхьиялъул ва рохалил рукъ, гьениб свакай-гӀакъуба

гьечIо, бухIи-цIоройги гьечIо. Гьениса къватIив вахъани гьал киналго умурал дуда тIаде ричIине руго.

120. Цинги гьеб щайтIаналъ Адамил рекIелъ вас-вас ккезе гьабун абуна: «Я Адам! Дица дуда малъилищ кидаго мун алжаналда жанив хутIулеб къагIида ва дуца жиндаса кванани мун чIаго хутIулеб ва дур нигIматалги кидаго тIаса унареб гъветIалда тIовитIилищ мун?»-абун.

121. Адамицаги ХIавацаги Аллагьас жиндаса кванаге абураб гъветIалдаса кванана ва гьезда жидер гIавратал загьирлъана. Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда тIад ретIун букIараб нуралъул ретIел тIасан ине гьабуна ва гьезда жидер чурхдул рихьана ва жидер ничал бакIал загьирлъун цоцадаса нечана.

Цинги гьел жидер черхалда гъутIбузул тIамхал рекIине гьаризе лъугьана ва гьелдалъун гIаврат бахчизеги лъугьана. Адам авараг жиндир БетIергьанасул амруялда гIасилъана ва жив къосунги ккана. Даимго жанир рукIунеб алжаналдаса къватIире рахъине ккана.

Ибну ХатIибица абуна: «ТIадегIанав Аллагьас жиндир авараг Адамил хIакъалъулъ «Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъана ва къосунги ккана»-абун бугониги нилъеца гьеб рагIи нилъерго рахъалъан абизе бегьуларо, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам цIалулеб мехалъ гьесул калам цIалун абун гурони. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рес букIуна жиндие рокьарал, ва жинца тIаса рищарал гIадамазда гIайиб чIвазеги, гьезда амру-нагью гьабизеги, гьеб рес нилъее букIунаро. Гьелъие мисал буго: Ханас жинда бищунго гIагарда ругел вазираздаги, гIакълу чагIаздаги гIайибги чIвала, гьезда ццим бахъунги кIалъала, амма цогидаб халкъалъул ихтияр букIунаро гьел ханасул вазиразда гIайиб чIвазеги гьезда данде калам гьабизеги. Нилъеца абизе бегьаларо: «Адам Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъана ва гьев гьесул амруялъеги мутIигIлъичIо»-абун. Гьаб рагIи буго купруялда иналда хIинкъараб рагIи.

ثُمَّ ٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَتَابَ عَلَيۡهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

122. Хадувги БетIергьанас Адам عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жинда гIагар гьавуна, гьесул тавбоги къабул гьабуна. ХIакъаб нухалда тIовитIун, гьелда чIолевлъун гьавуна.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат гIибадат гьабиялда тIад чIаравлъунги гьавуна.

Жинда Аллагь разилъаяв абу Гъурайратидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

*«Муса аварag ва Адам аварag жидер БетIергьан Аллагьасда ﷻ цере ч1ун цоцазде къец гьабун гаргадана. Муса аварагас абуна: «Мун вуго Адам, Аллагьас ﷻ жиндирго кверaлъ вижарав, дур чорхолъ жиндир рухIги пурав, дуе сужда гьабизе киналго малаикзабиги тIамурав, жиндир алжаналда жанив мунги чIезе гьавурав. Цинги дуца дур зурият алжаналдаса къватIибе бахъине гьабун ракьалда рештIине гьабуна, дур хатIаъ сабаблъун»-абун. Адам аварагас абуна: Мун вуго Муса, Аллагьас ﷻ жиндир расуллъун гьавурав, дуда жинца каламги гьабурав, духъе Таврат тIад хъварал хъарщалги кьурав, мун Аллагьас ﷻ жинда гIагарги гьавурав. Дуда Таврат дун вижилелдего цебе хъван батаниш? Мусаца абуна: «Мун вижизе кIикъого соналъ цебехун хъван батана»-абун. Адамица абуна: Гьеб Тавраталда хъван батаниш дуда: «Адам БетIергьанасда гIасилъана ва къосана»-абураб рагIи? Мусаца абуна: «батана»-абун. Цинги Адамица абуна: «Дуца дида гIайиб кинха чIвалеб дун вижизе цебего Аллагьас ﷻ хIукму гьабураб гIамал дица гьабуна»-абун. Гьаб х1адисги бицун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: Муса аварагасдаса Адам аварag бергьана жиндир хIужа-далилалъулъ»-*абун. Х1адис ибну аби Х1атимица бицана.

قَالَ ٱهۡبِطَا مِنۡهَا جَمِيعَۢاۖ بَعۡضُكُمۡ لِبَعۡضٍ عَدُوّٞۖ فَإِمَّا يَأۡتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدٗى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشۡقَىٰ ﴿١٢٣﴾

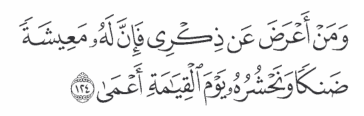
123. Аллагьас ﷻ абуна: «Гьанже нуж киналго гьаб алжаналдаса къватIире лъугьун ракьалда рештIа!»-абун. Нуж гьеб ракьалда тIад дунялалъул магIишат сабаблъун цоцаде тушманлъи гьабулел рукIизе руго.

Нужер тIабигIатал ва къасдалги батIа-батIаял рукIине руго. Нужер гIакъидаги цо букIине гьечIо. ГIалимзабаца цоги магIна гьабуна: «Иблисалъул наслоги Адамил наслоги цоцазе тушбаби рукIизе руго»-абун.

Нужехъе дир аварагзабиги ва тIахьалги рачIараб мехалъ, нуж хIакъаб диналда тIоритIизе, гьеб дир т1орит1елалда чIун ва аварагзабазда нахъ рилълъун хьвадарал гIадамал дунялалда жал мекъи ккезе гьечIо ва ахираталдаги бахьи къосараздаса рукIизе гьечIо.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: ТIадегIанав Аллагь ﷻ гъоркье чIун вуго жидеца Къуръанги цIалун, гьелда гIамалги гьабун хьвадарал гIадамал дунялалда къосизе теларин, ахираталда

бахьи бугелги гьарилин абун.

124. Дир Къуръаналда ва цогидал тIахьазда гIамал гьабиялдаса жив вуссарав чиясе Х1акълъунго дунялалъул рокъоб цIакъ захIматаб яшав букIине буго, гьев бечедав вугониги. Лъимал-хъизан г1емерав вугониги жиндие х1алхьи гьеч1еб, рек1елгъей гьеч1еб яшавалда вук1ине вуго.

ТIадегIанав Аллагьас иман лъеялда жаниб гьабун буго дагьаб бугониги дунялалъул боцIи гIуравлъун букIин, жинда тIад щиб къварилъи бачIаниги гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан букIин лъан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи. Жиндир ракI гIодоб биччан вукIин: жиндие хIукму гьабураб жо лъугьунеблъи лъан, жиндие хъвараб ризкъиги жиндаса борчIулареблъи лъан. Жиндие кьураб жоялда разилъиги букIуна имангун цадахъ, хадусеб ишалъулъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ таваккал тIамиги букIуна.

Гьев муъминчи кидаго вохарав ва разияв вукIуна, гьесул мугъч1вай Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ букIиналъ. Гьев бечедавги вукIуна жиндие бакъвараб чадил мочIо гурони щолеб гьечIониги. Гьесул ракI бахьи бугеб букIуна жинда тIад къварилъаби рачIараб мехалъги. Гьаб амру гьадин букIиналъе далил буго ТIадегIанав Аллагьасул рагIи: «Дица гьев муъминчиясул чIаголъи гьабила цIакъ берцинаб ва лъикIаб чIаголъилъун»-абураб.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесде инкар кквеялда цадахъ дунялалъул магIишаталда хьул халалъи, бахиллъи гьабун буго. жиндие кьуралда разилъунгутIи, гIемераб жо бокьи, кинабго пикру ва кIвар боцIи-малалда буссин гьабун буго. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIел, гьесул нигIматазда щукру гьабуларел гIадамал кидаго гIемераб жо тIалаб гьабулел рукIуна ва гьезие гIоларо т1олго дунялалъул кинабго магIишат жидее кьуниги. Гьесул кверги щвакуларо садакъа кьезе, гьесда киналго гIадамалги тушбабилъун рихьула. Гьедин бугелъул гьев даимаб ургъел къварилъиялъулъ вукIуна ва гьезул яшавги цIакъ захIматаб букIуна. Гьесие хабал гIазабги цIакъ гучаб гьабула.

Къиямасеб къоялъ дица гьев тIаде вахъине гьавула жив беццавлъун гьесул щибго хIужа далил букIунаро жив хвасар гьавизе.

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِيٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرٗا ١٢٥

125. Гьев капурчияс абула: «Я дир БетIергьан! Дуца дун беццавлъун щай тIаде вахъине гьавурав. Х1акълъунго дун дунялалда канлъи бихьулевлъун вукIана

гурищ?-абун.

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتۡكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَاۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾

126. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абула: дунялалда духъе дир аятал рачIун рукIана. Духъе авараг витIана гьесда тIехьги рештIинабуна, гIемерал гIаламатал ва мугIжизаталги гьаруна, дун БетIергьан Аллагь вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. **Гьеб кинабго жо дуда бихьичIо, дуца гьелда гIамал гьабичIо ва гьел кIочон тана. Жакъа мунги кIочон тезе вуго жужахIалда жанив абадияб гIазабалъулъ»-абун.**

وَكَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَنۡ أَسۡرَفَ وَلَمۡ يُؤۡمِنۢ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦۚ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿١٢٧﴾

127. Гьадинаб жазаъ гьабула дица киналго капурзабазе ва мушриказе: дир аятазда иман лъечIел ва жидеца дунялалъул чIаголъи тIаса бищун ахират кIочон тун рукIарал. Гьеб ахираталъул гIазаб цIакъ захIматаб ва жиб тIаса унареб буго.

أَفَلَمۡ يَهۡدِ لَهُمۡ كَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّنَ ٱلۡقُرُونِ يَمۡشُونَ فِي مَسَٰكِنِهِمۡۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّأُوْلِي ٱلنُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾

128. Мун жидеца гьереси гьавулел Маккаялъул мушриказда лъала гурищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жидеда цере рукIарал къавмаз жидер аварагзаби гьереси гьаруραб мехалъ гьел кин гьалаг гьарураблъи. Гьел мушрикал жидер сапаразулъ дол къавмаз нахъе тарал чIунтарал росабалъги щола. ГIадилал, Самудиял рукIараб бакIалда щола ва гьезул нахъе хутIараб жоги бихьула. **Х1акълъунго гьел чIунтелазулъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIаламатал руго иман лъезе бокьарал, жидер гIакъло бугел гIадамазе жидер БетIергьан Аллагь жиндир гуч бергьарав жив цогояв хан вукIиналда тIоритIел гьабулел.**

وَلَوۡلَا كَلِمَةٞ سَبَقَتۡ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامٗا وَأَجَلٞ مُّسَمّٗى ﴿١٢٩﴾

129. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар букIинчIебани гьел мушриказе гIазаб гьаби нахъ бахъун теялдалъун бугеб, ва гьеб гIазаб гьабизе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къадар гьабураб гIужги букIинчIеб ани, гьал мушриказда тIад гIазаб рештIине букIана ва гьезда гьеб даимлъизеги букIана.

فَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ قَبۡلَ طُلُوعِ ٱلشَّمۡسِ وَقَبۡلَ غُرُوبِهَاۖ وَمِنۡ ءَانَآيِٕ ٱلَّيۡلِ فَسَبِّحۡ وَأَطۡرَافَ ٱلنَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرۡضَىٰ ﴿١٣٠﴾

130. Дуца сабро гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьез дуда бицунеб квешаб рагIиялда. Мунги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламги гьереси гьабиялда, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие жазаъ гьабичIого толаро

жидер чIухIиялъе ва гIамал кIодолъиялъе.
Дуца дур БетIергьан Аллагьасе тасбихI гьабе, гьев гIемер рехсе ва гьесие какалги рай бакъ баккилелде цебеги, бакъ тIерхьилелде цебеги, сардилъги рехсе дуца Аллагь, къоялъул щибаб гIужалъги рехсе. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **мун рази гьавизе вуго ва дуе квербакъиги букIине буго.** Гьел мушрикалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIодорегIан гьаризе руго.
Тафсиралъул гIалимзабазул гIемерисез абуна гьаб аяталда жанир къойил балеб щуябго паризаяб какил гIужал рицун руго абун: бакъ баккизе цебе рогьалил как, бакъ тIерхьинелде цебе бакъанил как, сардилъ балеб богол как. Къоялъул рагIаллъабазулъ абураб рагIиялдаса къалъул ва маркIачIул как бай абураб маг1на босула: къалъул как балеб заман буго къоялъул авалаб бащалъи абураб г1уж. Марк1ач1ул как балеб заманги буго къоялъул кIиабилеб бащалъи араб гIуж.

131. Мун гIажаиблъун валагьуге МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дица гьел капурзабазул батIи-битIиял къокъабазе кьун бугеб дунялалъул мугIишаталда:** гьезул чIухIарал минабазда, чIахIиял ахазда, пахруяб ретIелалда, бечедал нигIматазда.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

Гьеб буго дица гьел гуккизе кьураб дунялалъул берцинлъи. Гьезул хIалбихьи гьабиги буго гьез нигIматазе щукру гьабуладай абун. Ва гьел нигIматал жидее кьурав БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин лъан, гьесие гIибадат гьабуладай абун. Жидеца иман лъечIеб мехалъ гьезие цIакъ гучаб гIазабги букIине буго гьел нигIматазда щукру гьабун гутIи сабаблъун, купру-ширкалда данде гьабулеб гIазабалда тIадги.
Дур БетIергьанас дуе кьураб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **лъай ва гьесие гIибадат гьаби, цIакъ лъикIаб ва жиб нахъе хутIулеб, ахираталда жиб батулеб ризкъи буго.** Гьаб хитIаб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьабун бугониги, гьаб буго гьесул умматалда бугеб хитIаб. Хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цIакъ дунялалдаса вуссарав вукIана, гьелъул бечелъи ва берцинлъи бихьуларев вукIана ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ажру-кириялда хьул лъурав, гьелдалъун гIей гьабулев вукIана.

132. Дуца дур агьлуялда амру гьабе МехIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **как бай абун ва гьеб как баялда тIад чIун дуцаги сабро гьабе. Дица дуда амру гьабулеб гьечIо дуца ризкъи тIалаб гьабе абун.**

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾

Ва гьеб тIалаб гьабиялъулъ яхI бахъе абунги. **Дун вуго дуе ризкъи**

кьолев. Ва дуца дида таваккал тIамураб мехалъ дуда тIад ризкъи бачIизе буго дуда ракIалдаго гьечIеб рахъалдаса. **Дунялалъул рукъор Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун хьвадарал гIадамазе лъикIаб ахират букIине буго.** Алжаналъул нигIматал рукIине руго.

Ибну аби Х1атимица жинда Аллагь разилъаяв Сабит асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда вакъи тIад бачIараб мехалъ гьес агьлуялда амру гьабулеб букIана нужеца как бай»*-абун. Цогидал аварагзабазулги гIадат букIана жидеда тIад цо къварилъи бачIараб мехалъ как баялда тIад чIей гьабулеб.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицана: ТIадегIанав Аллагьас абула: *«Я Адамил лъимер! Мун дие гIибадат гьабизе лъугьа, дица дур керен бечелъиялъул ц1езабила ва дудаса пакъирлъиги инабила. Мун дие гIибадат гьабизе регIичIони дица дур керен ургъалил цIезабила ва дур пакъирлъиги тIаса инабиларо»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс ва ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Зайд ибну Сабитидасан хIадис бицана: Дида раг1ана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абулеб: *«Дунял тIалаб гьаби жиндир мурадлъун бугев чиясул амру Аллагьас бикь-бикьизабула, гьесда берда цебе пакъирлъиги чIезабула. КигIан гьев вортанхъаниги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хъвараб жо гурони гьесиеги щоларо. Жиндир мурад ахират бугев чиясул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амру данде гьабула, гьесул рекIелъ бечелъиги гьабула, гьесухъе дунялалъул магIишатги бачIуна жиб мутIигIаблъун (жинца тIалаб гьабичIониги)»*-абун. Х1адис имам ибну Мажатица бицана.

وَقَالُوا۟ لَوْلَا يَأْتِينَا بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّهِۦٓ ۚ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾

133. Маккаялъул мушрикаца абулеб буго: «Гьав МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив ритIухъав вукIиналда тIоритIел гьабулеб мугIжизат бачун вачIуневани жиндир БетIергьанасул рахъалъан»-абун. Гьезухъе бачIун буго гурищ киналниги цересел тIахьазда бугеб жо жинца бицунеб Къуръан.

Мушриказе бокьун букIана гьез абураб мугIжизат гьаби: Маккаялъул мугIрул щущазарун гьениб ах-хур бижулеб майдан гьаби, Сафа мегIер меседил гьаби, аварагасе хасаб хазина рештIи, ва цогидалги гьезул напсазе бокьарал, гьезул гIамалкIодолъиялъ ва хIалхъублъиялъ ургъарал. ЩайтIаналъ жидеда берцин бихьизарурал мугIжизатал рачун вачIа мунан абулеб букIана гьез. ТIадегIанав Аллагьас гьезда абулеб буго: «Жиб рештIине букIиналъул рохел цересел тIахьазда бицараб, гьел тIахьазулги, цересел умматазулги, аварагзабазулги хабар жинца бицунеб, жинда къец гьабун чи бергьунареб, къиямасеб

къо бачIинегIан жиб нахъе хутIулеб Къуръан кьун буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе мугIжизатлъун. Жидер гIакъло бугел чагIазе гьеб гIезе буго МухIаммад ﷺ ритIухъав вукIиналъе далиллъун»-абун.

وَلَوۡ أَنَّآ أَهۡلَكۡنَٰهُم بِعَذَابٖ مِّن قَبۡلِهِۦ لَقَالُواْ رَبَّنَا لَوۡلَآ أَرۡسَلۡتَ إِلَيۡنَا رَسُولٗا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ مِن قَبۡلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخۡزَىٰ ﴿١٣٤﴾

134. Дица гьел мушрикал дир гIазаб тIад биччан, гьалаг гьарун рукIаралани гьезухъе МухIаммад ﷺ аварагги Къуръанги битIилелде цере, гьез абизе букIана: «Я нижер БетIергьан! Дуца нижехъе авараг витIун вукIаравани: ниж гьесда нахърилълъине ва дур аятазда иман лъезе, гьаб гIазабги гIодогIанлъиги нижеда щвелелда цебе»-абун.

Гьадинаб гIузру бачун гIазабалдаса хвасарлъи тIалаб гьабичIого букIине гIоло ТIадегIанав Аллагьасул гIадат буго щибаб умматалда авараг витIун гьел битIараб диналда ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIулеб. Гьелдаса худаб гьезие гIузру букIуларо ва гьеб гIузру къабулги гьабуларо.

قُلۡ كُلّٞ مُّتَرَبِّصٞ فَتَرَبَّصُواْۖ فَسَتَعۡلَمُونَ مَنۡ أَصۡحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ وَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

135. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: нужги нижги балагьун чIун руго ахиралда щибдай ккелеб ва квербакъиги лъие букIилеб»-абун. Нуж балагьун чIаха нужер ахир киндай ккола абун! Гьаб рагIи буго мушриказе хIинкъи кьун абулеб рагIи. **Дагьаб хадуб лъазе буго нужеда, хIакъаб, битIараб нухалда щал ругел, ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан тIоритIел лъие бугебги.**

Гьединго лъазе буго жидер нух къосарал, жал батIулаб диналда ругел щал ругебги.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиналдалъун сурату
ТIагьаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рещцги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

21. Суратул Анбияъ

Сурату Ибрагьималдаса хадуб Маккаялда рештIинабураб, жинда жаниб нусиялда анцIила кIиго аят бугеб.

Маккаялда рештIинабураб бугелъул гьаб сураталъул аслияб мурад буго инсанасул гIакъида баян гьаби: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, расулал ритIухъ гьари къиямасеб къо букIинги, гьениб хIисаб- мизан ва жазаъ букIинги ритIухъ гьаби.

Сурат бай бихьулеб буго инсан гъапул вукIин бициналдалъун жинда тIаде бачIине бугеб ахиркъоялдаса ва гьениб букIинесеб хIисаб-мизанги гIакъуба- гIазабалдасаги. Хадуб жидеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул динги, ахиратги гьереси гьабулел купру-ширкалъулъ гIорхъолъан рорчIарал гIадамазул бицен гьабулеб буго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вук1иналда, гьесул къудраталда тIоритIел гьабулел гIаламаталги рицунел руго; зобал ракьазда жанир ругел, инсанасул черхалъулъ ругелги.

Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулел гIадамаз гьесул расулазе عَلَيْهِالسَّلَامُ гьабулеб къварилъи бицун буго, дунялалдагоги хадуб ахиралдаги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие гьабулеб гучаб гIазабги бицун буго. Хадуб сураталда жанир аварагзабазул عَلَيْهِمُالسَّلَامُ къисаби рицун руго: Ибрагьим аварагасулги عَلَيْهِالسَّلَامُ, гьесул къавмалъулги къиса бицун буго гIатIид гьабун, гьелдаса вагIза ва гIибрат щолеб хIалалъ. Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِالسَّلَامُ хIужжа далил ва баянаб калам загьир гьабун буго. Хадуб ИсхIакъ, ЯгIкъуб, ЛутI, НухI, Давуд, Сулайман, Аюб, ИсмагIил, Идрис, Зулкифли, Зун-нуни, Закария, ГIиса аварагзабазул عَلَيْهِمُالسَّلَامُ къокъалго къисаби рицун руго, г1адамаз гьездаса г1ибрат босине ва пикру гьабизе.

Ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рисалат кинабго гIаламалъе рахIмат букIин ва ахираб рисалат букIинги бицун буго. Сураталда цIар лъун буго «аварагзабазул сурат»-абун: гьелда жаниб чанго аварагасул бецен гьабун бугелъул, гьезул дагIваталъул, гьезда бихьараб къварилъиялъул ва гьез гьабураб саброялъулги бицун бугелъул.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

ٱقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾

1. ГIадамаз гьарурал гIамалазул хIисаб гьабулеб заман гIагарлъун буго. Амма гьел жидерго гьава напсалда мутIигIлъун ва шагьватазда нахърилълъун рукIун, къиямасеб къоялъул амруялдаса гъапуллъун руго.

Гьез ахираталда батулеб лъикIаб гIамал гьабулеб гьечIо, гьеб къоялда данде чIвазе щибго хIадурлъиги гьабулеб гьечIо. Гьаб аяталда жаниб къиямасеб къо гIагарлъун бугин абиялъе сабаб буго жиб бук1ин ва бачIин хIакъаб жо гIагарда бугелда релълъун букIин.

مَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِم مُّحْدَثٍ إِلَّا ٱسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾

2. Гьел мушриказухъе бачIунеб гьечIо гьезие вагIза гьабулеб ва хIинкъи кьолеб Къуръаналъул цIияб аят ва хабар,-гьеб Къуръан махсароде гьабизелъун жал гIенеккун рукIун гурони.

Гьелда иман лъечIого, гьеб гьереси гьабун. Жидехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятал рачIун щинахъе гьезул жагьиллъиги ахIмакълъиги цIик1кIунеб буго.

لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ ۗ وَأَسَرُّوا ٱلنَّجْوَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ ۖ أَفَتَأْتُونَ ٱلسِّحْرَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾

3. Гьезул ракIал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **каламалдаса гъапул руго,** гьелъул пикру гьабуларел, гьелъул нур жидеда жаниб лъугьуларел руго. **Гьел мушрикал жидедаго гьоркьоб шурун хабар бицулел руго: «Гьев МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гьечIогурищ нилъедаго релъарав чи гурони, гьесда Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **вахIю кин гьабулеб?** Гьев тIагIамги кваналев, къватIахъги сверулев чи вуго. **Нужеца гьес гьабураб сихIро ва гьес бицараб хабар къабулищ гьабулеб, нужеда гьеб сихIро букIин лъалаги букIадго»-абун.**

Гьез абулеб букIана Аллагьас расуллъун витIулев чи малаик вукIизе кколин, гьав Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нилъеда лъалев, нилъеда гьоркьоса чи вугин абун. Гьеб абиялъе сабабги букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда иман лъеялдаса гIадамал нахъчIвай.

قَالَ رَبِّى يَعْلَمُ ٱلْقَوْلَ فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٤﴾

4. Аллагьасул расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **абуна: дир БетIергьан Аллагьасда лъала зобал ракьазда жаниб бицунеб хабар.**

Гьесда щибго жо балъго хутIуларо. Нужер балъгояб шур-шудиги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ. **Гьев БетIергьан Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо лъалев.**

5. Жегиги мушрикаца Къуръаналъул хIакъалъулъ абуна: «Гьеб МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **макьилъ бихьараб жо бугин, гьеб МухIаммадица** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **жинцаго ургъун бицунеб жо бугинги, гьев шигIру гьабулев чи вугоянги абуна.**

بَلۡ قَالُوٓاْ أَضۡغَٰثُ أَحۡلَٰمِۭ بَلِ ٱفۡتَرَىٰهُ بَلۡ هُوَ شَاعِرٞ فَلۡيَأۡتِنَا بِـَٔايَةٖ كَمَآ أُرۡسِلَ ٱلۡأَوَّلُونَ ۝٥

Гьаб чанго батIияб рагIи мушриказ абиялъ бихьизабулеб буго гьел цо жоялда чIун гьечIеблъи, гьезул гIакъло хисардулеб букIин ва гьез бицунеб жо гьереси букIин. Мушриказ гьелдаги тIад абулеб буго: **Гьев МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **нижехъе вачIаха цциресел аварагзабигIадин жив ритIухъав вукIиналда тIоритIел гьабулеб мугIжизатги бачун абун.**

6. Гьезда цере рукIарал умматазул цониги росдал агьлуялъ ва цохIо къавмалъ иман лъечIо жидехъе рачIарал аварагзабаздаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьезие бугеб мугIжизаталдаги. **Гьез гьел гьереси гьаруна ва дица гьел къавмалги гьалаг гьаруна. Гьал Маккаялъул мушриказ иманищха лъезе бугеб дуда, я МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуца гьезие мугIжизат бихьизабунин абун.** Лъезе гьечIо гьез иман.

مَآ ءَامَنَتۡ قَبۡلَهُم مِّن قَرۡيَةٍ أَهۡلَكۡنَٰهَآۖ أَفَهُمۡ يُؤۡمِنُونَ ۝٦

Иман лъолеб букIарабани гьезие Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг ритIухъав, гьереси бицуларев, хиянат гьабуларев чи вукIин лъалеблъи гIезе букIана, ва гьес жидее цIалулеб Къуръанги гIезе букIана мугIжизатлъун. Гьез тIалаб гьабураб мугIжизат кьун хадуб гьез иман лъечIеб мехалъ жал гьалаг гьаризе рукIана, гьезул рижиги бакъвазе букIана. Маккаялъул мушрикал нахъе хутIизаризе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму букIиналъ кьечIо гьез тIалаб гьабураб мугIжизат. Гьезда гьоркьоса тавбо гьабун, аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ нахърилълъун исламалъе квер бакъи гьабурал бахIарзал гIемер рахъана.

7. Дудаса цереги дица аварагзабилъун гIадамаздаса бихьинал ритIана ва гьезда дица шаригIатги вахIю гьабуна. Цониги къавмалда дица малаикзаби ритIич1о расулаллъун. **Нужеда гьаб амру гьадин букIин лъалеб батичIони нужеца гьикъе жидеца Инжил ва Таврат цIалулел гIадамазда.** Гьез бицина нужеда цересел къавмаздаги

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا قَبۡلَكَ إِلَّا رِجَالٗا نُّوحِيٓ إِلَيۡهِمۡۖ فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ۝٧

аварагзабилъун жидедаго гьоркьоса гIадамал ритIун рукIанин абун.

8. Гьел аварагзаби дица гьаричIо жидеца тIагIам кваналарел чурхдуллъун, ва гьел хвечIого чIаго хутIулеллъунги гьаричIо.

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَّا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾

Гьел рукIана нужеда релълъарал гIадамал: жидеца квенги кваналел, лъимги гьекъолел, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее бихьизабураб гIумру лъугьараб мехалъ жалги холел.

9. Цинги Дица гьезие гьабураб къотIиги тIубазе гьабуна: аварагзабазе عَلَيْهِمُ السَّلَامُ квербакъи гьаби ва гьезул тушбаби гьалаг гьари. **Дица гьел аварагзабиги**عَلَيْهِمُ السَّلَامُ**, гьезда иман лъурал гIадамалги гIазабалдаса хвасар гьаруна. Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, аварагзаби** عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьереси гьарурал ва зулму-пасалъи гьабураб къавм гьалаг гьабуна.**

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنجَيْنَاهُمْ وَمَن نَّشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

Гьаб жо гьабизе хIал кIола Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гьал Маккаялъул мушриказеги.

10. Х1акълъунго дица нужеда Къуръан рештIинабуна я гьал гIарабиял, нужер мацIалда жиб бугеб ва жинда жаниб нужер бицен бугеб.

لَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

Гьелда релълъараб цоги т1ехьги гьеч1еб. **Гьаб иш кин нужеда бич1чIулареб ва нужеца иман кин лъолареб?.**

11. Дица гIемер гьалаг гьаруна росабиги шагьаралги жидер агьлуялъ зулму гьабураб мехалъ:

وَكَمْ قَصَمْنَا مِن قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١١﴾

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ гьереси гьарун хьвадараб мехалъ. **Гьезул бакIалда дица цоги къавмалги рижизаруна.**

12. Жидеда дир гIазаб рештIиялъул гIаламатал загьирлъараб мехалъ гьел цIакъ хехаб хIалалъ гьеб гIазабалдаса лъутулел руго.

فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُم مِّنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾

13. Гьел махсароде гьарун малаикзабаца абула: **Нуж лъутуге! Нуж нахъе руссун рачIа нужерго нигIматазда ва минабазда. Нужеца лазат-рахIат босулеб бук1араб жоги тун кире нуж тIурун унел! Нужеда кIал гьикъи гьабизе бегьула**

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَىٰ مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ ﴿١٣﴾

нужеца гьабураб гIамалалъул!»-абун.

قَالُواْ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿١٤﴾

14. Лъутун ва тIурун унаго гьез абула: «Вай нижее бугеб къварилъи! Х1акълъунго ниж нижерго напсазе зулму гьабулеллъун рукIана ширк гьабун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **авараг** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьереси гьавун»-абун.**

Гьел мукIурлъула жидер купруялъе ва зулмуялъе, гьеб мукIурлъиялъ жидее щибго мунпагIат гьабулареб гIужалъ.

فَمَا زَالَت تِّلۡكَ دَعۡوَىٰهُمۡ حَتَّىٰ جَعَلۡنَٰهُمۡ حَصِيدًا خَٰمِدِينَ ﴿١٥﴾

15. Гьедин ахIулел ва зигардулел рукIуна гьел инкарчагIи дица гьалаг гьарун лъилъараб хур гIадин чIван гIодоре разегIан.

وَمَا خَلَقۡنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا لَٰعِبِينَ ﴿١٦﴾

16. Дица зобал ракьалги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб махлукъги бижичIо дун гIададесеб жо гьабулевлъун вукIун.

Дица гьеб бижана дир хIалкIолъиялда ва къудраталда тIоритIел гьабулеблъун. Гьел зобал-ракьал рижун ратараб мехалъ гьел рижарав Халикъ вукIин гIадамазда лъазе ва гьелъул пикру гьабун, жиндие гIибадат гьабизе хIакъав хан цох1о Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIинги гьезда лъазе.

لَوۡ أَرَدۡنَآ أَن نَّتَّخِذَ لَهۡوًا لَّٱتَّخَذۡنَٰهُ مِن لَّدُنَّآ إِن كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٧﴾

17. Дие бокьун букIарабани ва дир хIажалъиги букIарабани дие рекIел гьеялъе лъимал-хъизан гьабизе, гьеб рекIел гьей гьабулеб жо дица дида аскIор ругел малаикзаби яги хIурулгIинал гьарилаан.

Дун гьелда хIажатав гьечIо ва дир лъимал хъизан ва цогидаб щибго жо гьечIо. Гьаб аят рештIинабуна мушриказ абураб мехалъ «Аллагьасул вас вуго, малаикзаби гьесул ясал руго»-абун. Гьезул рагIи гьереси гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аяталдалъун.

بَلۡ نَقۡذِفُ بِٱلۡحَقِّ عَلَى ٱلۡبَٰطِلِ فَيَدۡمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٞۚ وَلَكُمُ ٱلۡوَيۡلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

18. Дица батIулаб диналда тIад хIакъаб дин рештIинабуна гьеб дин хвезабизе. **Х1акъаб диналъ батIулаб жо гьалаг гьабула ва гьеб тIагIун уна. Нужее цIакъ квешаб гIазаб ва гьалаглъи букIине буго,** я гьал мушрикал ва капурал гIадамал, **нужеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гьарулел батIулал сипатал сабаблъун.**

Гьесул вас вуго, чIужу-хъизан буго абураб гьересияб рагIи сабаблъун.

وَلَهُۥ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَمَنۡ عِندَهُۥ لَا يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسۡتَحۡسِرُونَ ﴿١٩﴾

19. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулк буго ва гьесул лагъзал руго зобал- ракьалда жанир ругел киналго махлукъатал.**

Гьедин бугелъул жиндирго лагъ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ васлъун яги гIахьалчилъун вукIине бегьуларо. **Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIагарда ругел малаикзаби чIухIуларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI гьабизе ва гIибадат гьабизе. Гьеб гIибадат гьабун гьел гIорцIуларо ва жидее гьеб чIалгIунаро.**

20. Гьез тасбихI гьабула релъедалги къадги ва гьеб г1ибадат гьабун гьел свакаларо ва тасбихI- гIибадат гьабизе загIиплъуларо. يُسَبِّحُونَ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفۡتُرُونَ ﴿٢٠﴾

Жинда Аллагь разилъаяв КагIбул АхIбаридаса бицана: Гьесда гьикъана гьаб аяталъул хIакъалъулъ: «Гьез релъедалги къадги тасбихI гьабула ва гьел свакаларо»-абураб. Гьезул цоги ишго букIунарищ?. Гьел щибго жоялда хIажалъуларищ?»-абун. КагIбуца абуна: Я дир вацасул вас! Малаикзабазе тасбихI гьабун буго нужее хIухьел цIай гьабураб гIадин. Мун вуго гурищ квен кваналев, лъим гьекъолев, кIалъалев, эхеде вахъулев, гIодов чIолев ва гьеб кинабго мехалъ дуца хIухьел цIала ва дуе щибго квалкал букIуларо. Гьеб хIалалъ буго малаикзабазе тасбихIги»-абун.

21. Гьал мушриказ ракьалда тIад алагьзабийищ гьарун ругел, гьезда хварал чагIи чIаго гьаризе кIолел? أَمِ ٱتَّخَذُوٓاْ ءَالِهَةً مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ هُمۡ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾

ГьечIо гьезие алагьзаби жидецаго гьарурал хъанчал гурони ва гьезда щибго жо гьабизе кIоларо.

22. Гьал зобал ракьазул ханлъиялда цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев цогиги алагьзаби рукIаралани, гьезул гIадло- низам биххизе букIана. لَوۡ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَاۚ فَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلۡعَرۡشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

Гьел алагьзаби цо-цазде къацандичIого рес букIунаро ва гьел къецандараб мехалъ гIадло хвей ва пасалъи тIаде бачIуна.

Нилъеда лъалеб жо буго цо шагьаралъул яги цо улкаялъул кIиго хан вукIунаро: нагагь кIигояв ханлъи гьабизе лъугьани гьезда гьоркьоб рагъ лъугьун, гьезул цояв къола цояв бергьуна, цинги жив бергьарав ханлъун вукIуна. Алагьзаби цоял цояздаса къолел кин рукIунел? Гьаб иш гьадин бугелъул нужеда лъай: **Г1арщалъул БетIергьанлъун жив вугев,** цогидаб кинабго махлукъаталъулги БетIергьанлъун вугев **Аллагь вацIц1адав ва ТIадегIанав вуго жагьилаб агьлоялъ ва мушриказ гьесие гьарулел, гьесул къадроялда рекъоларел сипатаздаса.**

23. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьикъуларо гьес гьабулеб жоялдаса. لَا يُسۡـَٔلُ عَمَّا يَفۡعَلُ وَهُمۡ يُسۡـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾

Аллагьасда ﷻ гьикъизе гьесда ващадав яги гьесдаса тIадегIанав чи гьечIо. **ГIадамал жидер гIамалаздаса гьикъизе бугел ва гьезул хIисаб-мизан гьабизе бугел руго.**

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةًۖ قُلْ هَاتُواْ بُرْهَٰنَكُمْۖ هَٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِىَ وَذِكْرُ مَن قَبْلِىۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْحَقَّۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

24. Жидеца гьев Аллагьги ﷻ тун цоги алагьзабийщ кколел гьезие гIибадат гьабизе ва гьел кIодо гьаризе? Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: рачIаха нужерго хIужа-далил бачун гьеб нужеца гьабулеб ширк битIараб букIиналъе. РачIунаро гьел хIужжа бачун ва гьез гьабулеб ширкги батIулаб жо буго. **Гьаб дида рештIинабураб Къуръаналда жаниб ва гьелда цебехун рештIинабураб Тавраталдаги Инжилалдаги гьечIо Аллагьасдехун ﷻ ширк гьабизе бегьиялъе хIукму.** Нужеца кисаха гьеб х1укму босулеб? **Гьел мушриказул гIемерисел жагьилал ва ахIмакъал гIадамал руго.** Жидеца гьабулеб жо хIакъабищ бугеб, батIулабищ бугеб гьезда лъаларо, **гьел х1акъаб диналдаса руссун ч1ун руго. ХIакъаб жо лъазе гIоло пикру гьабулел, гьелъие далил цIехолелги гьечIо.**

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

25. Дица дудаса цевеги цониги расул витIичIо МухIаммад ﷺ гьезда вахIю гьабун гурони, Х1акълъунго дун гурев цоги Аллагь гьечIо абун жиндие лагълъи гьабизе бегьулев ва жинца кинабго махлукъ бижун гьелъул тадбир гьабулев. **Нужеца гIибадат цохIого дие гьабе!** Нужеца жиндие гIибадат гьабун дидахун щибго жо гIахьал гьабуге.

وَقَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًاۗ سُبْحَٰنَهُۥۚ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾

26. Мушриказ абуна: «Аллагьас ﷻ жиндие лъимал ккун руго»-абун. Малаикзабаздаса цо къокъа лъималлъун ккун руго абун. **Аллагь ﷻ вацIц1адав вуго, гьез жинда гIунтIизабулеб сипаталдаса. Гьез абухъ гьеч1о гьеб амро, гьел малаикзабиги Аллагьас ﷻ хира гьарурал гьесул лагъзал руго.**

لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

27. Аллагьас ﷻ амру гьабун гурони гьез рагIиги абуларо, гьес амру гьабураб жо гуреб гьез гьабуларо. Жидер мутIигIлъи камилал лагъзал руго гьел малаикзаби.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا

28. Аллагь ﷻ кинабго махлукъаталъул

يَشۡفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ وَهُم مِّنۡ خَشۡيَتِهِۦ مُشۡفِقُونَ ٢٨

хIал жинда лъалев вуго: цебехун араб жо лъалев вуго, хадуб букIинесебги лъалев вуго. Къиямасеб къоялъ шапагIат гьабизеги кIоларо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жиндаса разияв чиясе гурони. Кинабго халкъги гьеб къоялъ Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъун сородулел рукIуна.** Жидеда гьеб къоялъ лъала Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гучги къудратги.

۞ وَمَن يَقُلۡ مِنۡهُمۡ إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ ٢٩

29. Гьел малаикзабазул цонигияс абун букIарабани дун алагь вугин, дие Аллагьасе гIадин лагълъи гьабулев абун, гьесиеги жужахIалъул гIазаб букIинаан. Гьединаб жазаъ гьабула дица жинца зулму гьабурав ва шаргIалъул гIорхъаби хвезарурав чиясе.

أَوَلَمۡ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ كَانَتَا رَتۡقٗا فَفَتَقۡنَٰهُمَاۖ وَجَعَلۡنَا مِنَ ٱلۡمَآءِ كُلَّ شَيۡءٍ حَيٍّۚ أَفَلَا يُؤۡمِنُونَ ٣٠

30. Гьал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамазда лъаларищ гьал зобалги ракьалги цоцазде хурхарал, цогояб жо букIараблъи. Цинги дица гьел цоцаздаса ратIа гьаруна.**

Зобал тIаде рорхун, ракьги бугеб бакIалда тана ва гьезда гьоркьоб бакI гьаваялъул цIезабуна. Гьаб рагIи буго Къатадатица ва Х1асанул Басрияс абураб.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Зобал рукIана жал руччарал, рацарал ва жидеца цIад балерел. Ракьги букIана жинда тIад щибго жо бижулареб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зобал цIад балел гьаруна ва ракь жинда тIад хур-хер бижулеб гьабуна»-абун.

Гьединго дица лъимги гьабуна кинабго жо чIаголъиялъе сабаблъун. Гьеб лъим гьечIого рухI бугеб жо чIаго хутIуларо ва ракьалда т1ад жоги бижуларо. **Гьал гIаламатал лъараб мехалъги жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъоларищ ва гьесул къудрат ритIухъ гьабизе ккеларищ?.**

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIумарихъе цо гIолохъанчи вачIана жинца гьаб аяталдаса гьикъун: «Зобал ракьал жал руччарал, рацарал рукIана, цинги дица гьел рагьизаруна»-абураб. Гьеб кин букIараб ва гьелъул магIна щиб абун. ИбнугIумарица абуна: «Дуца гьеб масъала гьикъе жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасида رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ва гьесул жавабги босун дихъеги вачIаян»-абун. ГIолохъанчи ИбнугIаббасихъе رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ун гьесда гьаб масъала гьикъидалго, гьес абуна: «Зобал рукIана жал руччарал, жидеца цIад баларел. Ракьалги рукIана жал руччарал жидеда тIад хер бижуларел. Цинги БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ халкъ

бижана; гIадамал, хIайванал, хIанчIи ва цогидабги. Гьеб халкъ бижун хадуб гьелъие маслахIаталъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобал цIад балел гьаруна, ракьал тIад хер бижулелги гьаруна»-абун.
Гьаб жавабги босун гIолохъанчи ИбнугIумарихъе вачIидал, жинда гьеб жавабги бициндал, гьес абуна: «Дун разилъуларого вукIунаан ИбнугIаббасица Къуръаналъе тафсир гIемер гьабулеб бугин, гьев тафсир гьабизе хIинкъулев гьечIин абун. Гьанже дида бичIана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Ибнуг1аббасие رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ Къуръаналъул бичIч1и ва гIелму кьун букIин»-абун.
Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасида гьикъидалго сордойищ цебе букIараб, къойищ цебе букIараб абун, гьес абуна: «Зобги ракьги цого жо бугеб мехалъ гьеб кIиялдаго гьоркьоб бугеб жо бецIлъи букIана»-абун: ай сордо цебе букIана абураб магIна буго гьаб рагIиялъул.

31. Дица ракьалда тIад мугIрулги гьаруна, гьеб ракь гIадамаз тIад гIумру гьабизе бегьулеб, цо бакIалда чIараб букIизе. Гьел мугIрузда гьоркьор гIатIидал нухалги гьаруна, гIадамал сапаралда ине ва гьез магIишат тIалаб гьабизе.

وَجَعَلْنَا فِي ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِيَ أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

32. Дица зобалги гьаруна ракьазда тIад тIох гIадин тIаде рорхарал ва жал цIунарал, гIодоре рортиялдаса цIунарал, щайтIаби зодор рахиялдасаги цIунарал. **Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, гьесул къудраталда божуларел гIадамал гьелъул аятаздаса** (жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вук1иналда т1орит1ел гьабулел) **руссун руго.**

وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَٰتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾

Гьаб махлукъаталъул гIажаибал жал рихьулелани ва гьезул пикру гьабулебани, цониги капурчи вукIинароан ракьалда тIад. ГьитIинаб бугониги кIудияб бугониги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб щибаб жоялъулъ гIаламат буго гьеб бижарав Халикъ вукIиналда жинца тIоритIел гьабулеб. Гьал аятазда рицулел руго цIакъго загьирал ва кIудиял махлукъатал: зобал, ракьал, бакъ, моцI, мугIрул, сордо-къо. Гьел мухлукъатазул цоцалъ рекъейги, гьезул даимаб хьвадиги ва гьеб низамалъул камилаб гIуцIиги жинца тIоритIел гьабулеб буго гьеб махлукъ бижарав Халикъ жиндир Къудрат бергьарав, пиша хIакимияв, жиндир амруялъе щибго жоялъ квалквал гьабуларев вукIиналда.
Гьадинав БетIергьан Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе тIадаб букIинги, гьесие шарик гьечIеблъиги, гьесул гIазаб ва ццим бахъи гучаб букIинги гIакъилав чиясда бич1чIизе ккола. Гьаб кинабго жоялъул пикру

гьабичIого чIун, жидеца напсазе зулму гьабурал гIадамазул, гIузру къабул гьабуларо ахираталда щун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цере чIезарураб къоялъ.

وَهُوَ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ٣٣

33. Гьев БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго** жив цогояв ва жиндие г1ибадат гьабизе хIакъав **жинца сордо-къо бижарав, бакъ-моцIги бижарав. Гьеб щибаб цоябги жидер зобалда жаниб, жиндир нухалда хьвадулеб буго.**

Нилъер beралъе бихьулеб хIалалъ бакъги моцIги, цогидал цIвабиги жал хьвадулел, раккулел ва тIерхьулел руго. Х1акъикъаталдайин абуни нилъ тIад ругеб ракь бакъалда сверун свери бахъулеб буго ва жибго жиндир х1осалда сверун свери бахъулебги буго. Гьеб кIиябго свериялъул хIасил буго нилъее сордо-къо букIинги, бакъ, моцI ва цIваби жал раккулеллъун ва тIерхьулеллъун рукIинги.

МоцI буго гьаб ракьалда сверун сверулеб цIва. Гьеб моцIги сверун сверула букIадго ракьалъ цо соналда жаниб цо свери бахъула бакъалда сверун. Гьеб свери бахъизе гIоло ракьалъул хьвадиялъул (боржиялъул) хехлъи бахула цо секундалда жаниб 29.78 км. гьаб хIалалъ хьвадулеблъун бугеб ракь нилъеда щибго жо лъачIого, цохIо бакIалда чIун бугеб гIадин букIуна.

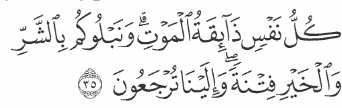
Гьел зобал ракьазул гIелму гьаб ахираб заманаялъ гIезегIанго лъазе гьабун буго инсанас. Гьединаб бугониги гьеб гIелмуялъул гIалимзаби мукIурлъулел руго гьаб гIалам (вселенное) жиндир гIорхъабазе гIорхъи лъалареб букIиналда ва гьел мукIурлъулел руго гьаб камилаб хIалалъ гьадинаб кIудияб гIалам жибго жинцаго хьвадизабулеб бугин абураб рагIи ва гьаб махлукъ жибго бижараб бугин абураб рагIиги батIулаб букIиналда. Гьаб хIужжа-далил ва гьал кIудиял аятал ва гIаламатал гIоларищ инсанасе гьезул пикру гьабизе ва гьелги живги вижарав Халикъ вукIин лъазеги. Гьев Халикъги Т1адег1анав Аллагь вуго.

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ ٱلْخُلْدَ أَفَإِيْن مِّتَّ فَهُمُ ٱلْخَٰلِدُونَ ٣٤

34. Дуда цеве дица цониги чи гьавичIо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жив даимго чIаго вукIуневлъун, мунги хвезе вижарав вуго. Мун хун хадуб даимго чIаго рукIунелишха ругел гьел мушрикал ва мун гьереси гьавулел инкарчIагIи?**

Гьаб аят рештIинабуна мушриказ абураб мехалъ: гьев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вугин шигIрочи ва сихIрочи. Гьев хвезе вугин ва нилъеда тIаса ине вугин абун. Аяталъул магIна буго: гьевги хвезе вуго, нужги

хвезе руго, щибаб напсалъе жиндир ажал буго абураб.

35. Гьеб ажал лъугьараб мехалъ кинабго напс жинца хвел чIамизе бугеб буго. Дунялалда дица нужер хIалбихьи гьабула нигIматал кьун щукру гьабуладай абун, къварилъи тIад биччан сабро гьабуладай абунги. Ахир нуж киналго диде руссине руго ва нужер гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица гьаб аяталъе тафсир гьабун абуна: «Дица нужер хIалбихьи гьабила бечелъи-рахIаталдалъун, захIмалъи-къварилъиялдалъунги. Унти-щокълъиялдалъун ва сах-саламат тунги. Мискинлъи-язихълъиялдалъунги. Х1алалаб-хIарамаб жоялдалъунги. Дида мутIигIлъи- гIасилъиялдалъунги, хIакъаб нухалда тIоритIи ва къосиналдалъунги»-абун. Ибнузайдицаги абуна: «Дица нужер хIалбихьи гьабила нужее бокьулеб, лъикIаб щинаб жоялдалъун, нужеца щукру гьабулищан абун. Нужее рихулеб захIматаб щинаб жоялдалъунги, нужеца сабро гьабулищан»-абун.

وَإِذَا رَءَاكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا ٱلَّذِي يَذۡكُرُ ءَالِهَتَكُمۡ وَهُم بِذِكۡرِ ٱلرَّحۡمَٰنِ هُمۡ كَٰفِرُونَ ٣٦

36. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьесул диналда инкар ккурал гIадамазда мун вихьараб мехалъ, гьез мун махсароде гьавулев вуго МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**: гьавищ вугев нужер алагьзабазда ва нужер диналда гIайиб ч1ван кIалъалев чиян абулеб буго гьез. Амма гьел руго жиндир гурхIел бергьарав Аллагьасда инкар кколел ва гьесие мутIигIлъуларел.**

ХIакъав БетIергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамаз, батIулаб хъанчие лагълъи гьабиялда инкар кколезда гIайиб чIвай цIакъго ахIмакъаб иш гьечIишха?

خُلِقَ ٱلۡإِنسَٰنُ مِنۡ عَجَلٖۚ سَأُوْرِيكُمۡ ءَايَٰتِي فَلَا تَسۡتَعۡجِلُونِ ٣٧

37. Инсанасул тIабигIат ва вижин буго жив хехлъулев, гIедегIулев вукIин. Гьеб гIедегIиялдаса жо буго муъминзабазе бокьулеб букIин Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ аварагасдаги инкар ккурал, авараг махсароде гьавулел мушриказе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хекого гIазаб ва жазаъ гьабизе. Гьелъие жаваблъун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

Дица нужеда дагьаб нахъа бихьизабизе буго дир аятал, гьел дидехун гIасилъарал гIадамаздаса ццин ва рецIел босулеб куцги. **Нужеца жиндир заман щвелелдего цо амру бач1ин тIалаб гьабуге.**

Гъединго инсан хехлъулев вукIиналъул гIаламат буго гъаб хадусеб аяталъ бицунеб жоги:

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣٨﴾

38. Мушриказги абулеб буго: кидаха букIине бугеб (хехго щай бачIунареб) **нижее гъабизе къотIи гъабураб гIазаб? Нуж битIараб жо бицулел ратани,** я гъал муъминзаби, бачеха гъеб гIазаб нижеда тIаде!

Гъаб рагIи мушриказ абулеб буго аваралгги ﷺ муъминзабиги махсароде гъарун, гъеб гIазаб жидеда щвезе гъечIин ракIалда ккун. Гъезул рагIиялъе жаваблъун ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

لَوْ يَعْلَمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ ٱلنَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Гъел инкарчагIазда лъалеб букIарабани гъеб гIазаб рештIараб мехалъ жидеда гъеб цIаялдаса гьурмал цIунизе кIолареблъи ва жидер мугъалги, тIолго черхги цIунизе кIолареблъи, гьезие квербакъулев ва гьездаса гIазаб нахъчIвалев щивго чи гьечIеблъи,

гъел капурзабаца абизе букIинчIо: «Киб бугеб нижее къотIи гъабураб гIазаб»-абун. Гъезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъангутIиялъ, ахираталда иман лъунгутIиялъ ва гьениб бугеб алжанги, жужахIги лъангутIиялъ руго гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъуларого ва гъадинаб ахIмакъаб хабар бицулел.

بَلْ تَأْتِيهِم بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٤٠﴾

40. Гъеб гIазаб гьезда тIаде бачIине буго тохлъукьего: гьезда ракIалдаго гьечIеб мехалъ ва гъез пикруго гъабичIеб рахъалъанги. **Цинги гъел цIакъ хIинкъизе ва хIайранлъизе руго. Гьезда гъеб гIазаб нахъчIвазеги кIвезе гьечIо, тIокIал нахърахъун тезеги гьечIо.** Жидее гIазаб гьабизе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къадар гьабураб гIуж тIаде щвараб мехалъ гьеб гIазаб гьаби нахъбахъуларо ва гьезие тавбо гьабизе, лъикIаб гIамал гьабизе рес букIуларо.

وَلَقَدِ ٱسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِٱلَّذِينَ سَخِرُوا۟ مِنْهُم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤١﴾

41. Х1акълъунго дуда церехун ритIун рукIарал дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ махсараде гьаруна МухIаммад ﷺ, дур къавмалъ мун гьавурав гIадин. Гьел къавмазда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее хIакъаблъун гьабураб гьалаглъи ва гIазабги рештIана, гьел гьелда божун рукIинчIеб ва гьеб махсараде гьабулеб букIараб.

Гьаб дур къавмалъеги гьабила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул г1амалалда рекъараб жазаъ. Гьесул щибаб амруялъе цIараб ва къадар гьабураб заман буго.

قُلۡ مَن يَكۡلَؤُكُم بِٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ مِنَ ٱلرَّحۡمَٰنِۚ بَلۡ هُمۡ عَن ذِكۡرِ رَبِّهِم مُّعۡرِضُونَ ﴿٤٢﴾

42. Мун махсароде гьавулел мушриказда дуца абе МухIаммад: «Жив гурхIулев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ релъедалниги, къадниги нужеда гIазаб рештIизабиялдаса нуж цIунарав чи щив вугев?»-абун.

ГьечIо гьел цIунарав чи. Жиндие бокьараб гIужалъ гьезие гIазаб гьабизе кIолев вуго БетIергьан Аллагь. **Гьел руго жидерго бет1ергьан лъаларел, гьесул каламалъул вагIза босуларел, гьесул аятаздаса ва гIаламатаздаса мугъ бан чIараб къавм.**

أَمۡ لَهُمۡ ءَالِهَةٞ تَمۡنَعُهُم مِّن دُونِنَاۚ لَا يَسۡتَطِيعُونَ نَصۡرَ أَنفُسِهِمۡ وَلَا هُم مِّنَّا يُصۡحَبُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьезул Дун гурев цоги алагьзабийищ ругел, Дир гIазабалдаса гьел цIунулел ва квер бакъи гьабулел? Гьезул алагьзаби руго жидерго напсазе щибго лъикIлъи гьабизе кIоларел ва жидер напсал дир гIазабалдаса хвасар гьаризе кIоларел.

Гьал алагьзабиги, гьезие лагълъи гьабурал мушрикалги цого даражаялда руго ва гьел жужахIалда цадахъ рукIине руго.

بَلۡ مَتَّعۡنَا هَٰٓؤُلَآءِ وَءَابَآءَهُمۡ حَتَّىٰ طَالَ عَلَيۡهِمُ ٱلۡعُمُرُۗ أَفَلَا يَرَوۡنَ أَنَّا نَأۡتِي ٱلۡأَرۡضَ نَنقُصُهَا مِنۡ أَطۡرَافِهَآۚ أَفَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾

44. Дица гьал инкарчагIиги, гьезул умумулги лъикIаб магIишат-яшав кьун дунялалда лазат- рахIаталда тедал, гьедин жидер гIумруги унеб бугелъул, гьезда ракIалда ккана гьаб дунял тIаса унареб жо бугин, жидер бечелъи-ханлъиги даимаб бугин абун ва дунялалъ гуккун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочон, гIамал кIодолъиялда хьвадана.

Гьазда кин бихьулареб дица дир аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ва муъминзабазе квербакъиги гьабун гьезда сверухъ ругел мушрикал ва капурал гIадамазул ракьал исламияб диналъул ракьаллъун гьарулел рукIин. Гьал Маккаялъул мушрикал бергьунелишха ругел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдаса?

ГьечIо гьел бергьулел, гьел цIакъго гIодорегIан гьаризе руго ва мутIигI гьаризе руго.

قُلۡ إِنَّمَآ أُنذِرُكُم بِٱلۡوَحۡيِۚ وَلَا يَسۡمَعُ ٱلصُّمُّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾

45. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ: «Х1акълъунго дица нужее хIинкъи кьолеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида вахIю гьабураб жоялдалъун. Дун вуго Аллагьасул

ﷻ рисалат нужехъе щвезабулев гьесул расул. **Амма гьел мушриказда жидеда бицунеб хIакъаб жо рагIулеб гьечIо, гIинкъав чиясда ахIараб гьаркь рагIулареб гIадин.**
Жидер хIалхъублъи ва тушманлъи кутакаб букIиналъ гьезие щибго жоялъул вагIза лъугьулеб гьечIо ва гьел хIинкъулелги гьечIо.

وَلَئِن مَّسَّتۡهُمۡ نَفۡحَةٞ مِّنۡ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ٤٦

46. Гьел мушриказе жиндалъун хIинкъи кьолеб Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса цо гьитIинабго жо гьезда хъвалебани, гьел ахIдезе рук1ана: «Вай нижее бугеб къварилъи! Х1акълъунго ниж напсазе зулму гьабулел рукIун ругоха Аллагьасул авараг гьереси гьавун, гьесие къварилъи гьабун»-абун.

وَنَضَعُ ٱلۡمَوَٰزِينَ ٱلۡقِسۡطَ لِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَلَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗاۖ وَإِن كَانَ مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٍ أَتَيۡنَا بِهَاۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ ٤٧

47. Дица къиямаseб къоялъ цIакъ ритIарал цIадирараби лъезе руго гIадамазул гIамалал цIазе. Цинги цохIо напсалъе щибго зулмуги гьабизе гьечIо. ЛъикIлъи дагь гьабун яги квешлъи цIикIинабун. **ЦохIо хардалалъул мугь гIадаб жо бугониги гьев инсанасул гIамал, гьеб гIамал дида цебе бачIине буго.** Малаикзабаца гIамал хъвалел даптаразда хъван букIине буго гьеб. **Гьеб къоялъ цохIо дун гIезе вуго кинабниги халкъалъул хIисаб гьабизе.**
Дие гьеб щибго захIматаб жо гьечIо ва дица щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.
Гьаб аяталдасаги мурад буго инсан кантIизави. Гьес гьабураб гIамалалъул цохIо заррагIадаб жоги бальго хутIулареб мехалъ ва гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ жиндие букIинги хIакълъараб мехалъ, гьев чи хIинкъизе Аллагьасда ﷻ гIасилъизе ва гьес тавбо гьабун, Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабун, гIибадат гьабизе.
Хардалалъул мугь буго гьанжелъизегIан гIалимзабаца цIех-рех гьабурал хурдузул хьоналъул бищунго гьитIинаб мугь. Цо кг. хардалалъул мугьазул рикIкIараб мехалъ гьениб батана 913 азарго мугь. Цо мугьалъул цIайи башалъулеб буго цо грамалъул 913 бутIаялда: цо грамалда жаниб букIунеб буго (913) хардалалъул мугь. Гьаб гIелмияб цIех-рехалдалъун лъазабураб хIакъикъат аварагасда ﷺ Аллагьас ﷻ лъазаби ва гьеб умматалда бицун баян гьаби Къуръаналъул мугIжизатаздаса цо мугIжизат буго.

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ٱلۡفُرۡقَانَ وَضِيَآءٗ وَذِكۡرٗا لِّلۡمُتَّقِينَ ٤٨

48. Х1акълъунго, дица Муса ва Гьарун аварагасе عَلَيۡهِ السَّلَامُ Таврат кьуна, жинца хIалалаб ва хIарамаб жо, гьединго

хIакъаб ва батIулаб жо батIа гьабулеб. хIакъаб нух бихьизабулеб нурлъун бугеб, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал гIадамазе вагIзалъунги бугеб.

49. Гьезда бихьичIеб жоялда божун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал ва гьесдаса х1инкъулел руго гьел муъминзаби. Ахираталъул гIазабалдасаги гьел хIинкъун рукIула.

ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ وَهُم مِّنَ ٱلسَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾

50. Гьаб жиндилъ баракат бугеб хирияб Къуръанги буго дица нужер мацIалда жиб рештIинабураб. Гьалдаги инкарищха нужеца кколеб, я гьал гIарабал?.

وَهَٰذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَٰهُ أَفَأَنتُمْ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٥٠﴾

Гьеб цIакъ пасихIаб, магIна гъваридабги букIаго, нужер хиралъи ва къадро гьелда жаниб рехсонги букIаго.

51. Х1акълъунго Дица Ибрагьим аварагасеги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ кьуна гьев гьитIинав вугеб мехалъго диналъул ва дунялалъул маслахIаталда гьев вачунеб тIоритIел ва гIакъло.

۞ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَآ إِبْرَٰهِيمَ رُشْدَهُۥ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِۦ عَٰلِمِينَ ﴿٥١﴾

Бакъ-моцIалда ва цIвабзазда валагьун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналъе далил бачунев вукIана Ибрагьим жив гьитIинав вугеб мехалъго. **Дун лъалев вукIана Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хира гьавизе ва жиндихъе рисалат кьезе мустахIикъав вукIин.**

52. Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир инсуда ва къавмалда абуна: «Гьал хъанчал щал жал ругел нужеца жидее гIибадат гьабулел ругел?»-абун.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦ مَا هَٰذِهِ ٱلتَّمَاثِيلُ ٱلَّتِىٓ أَنتُمْ لَهَا عَٰكِفُونَ ﴿٥٢﴾

Жинда лъалеб букIаниги мушриказ гьел хъанчазул къадро гьабулеблъи, Ибрагьимица гьел сан гьаричIого ва гьел жолъунго рикIкIичIого абуна: «Гьал хъанчал щал жал ругел»-абун.

53. Мушриказ абуна: «Нижеда умумул ратана гьезие гIибадат гьабулел.

قَالُوا۟ وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا لَهَا عَٰبِدِينَ ﴿٥٣﴾

Гьезда нахърилълъун нижецаги гьабулеб буго гьезие гIибадат»-абун.

54. Ибарагьимица абуна: «Х1акълъунго, нужги нужер умумулги баянабго къосиналда жанир руго»-абун.

قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُمْ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾

55. Къавмалъ Ибрагьимида عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Мун хIакъаб жо босун

قَالُوٓا۟ أَجِئْتَنَا بِٱلْحَقِّ أَمْ أَنتَ مِنَ ٱللَّٰعِبِينَ ﴿٥٥﴾

вачIун, гьеб бицуневищ вугев, яги мун гьадинго махсароде жо бицуневищ вугев?»-абун.

قَالَ بَل رَّبُّكُمۡ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا۠ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ٥٦

56. Ибрагьимица абуна: «ГьечIо дун махсараде жо бицунев. Нужеца гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан гьал зобалракьазул БетIергьан вуго, жинца гьел рижарав ва гьезул тадбир гьабулев.

Гьел нужецаго гьарурал хъанчал гьечIо жидее гIибадат гьабизе кколел. **Дунги вуго гьеб ишалъе нужее нугIлъи гьабулев.** Гьелъие мухIканал хIужжабиги руго, жал нахъ чIвазе кIоларел далилалги руго.

وَتَٱللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصۡنَٰمَكُم بَعۡدَ أَن تُوَلُّواْ مُدۡبِرِينَ ٥٧

57. Ва, Таллагьи, дица нужер хъанчазе цо макро ва зарал гьабичIого теларо, нуж гьезда аскIоса нахъе аралго.

Гьеб къавмалъул лъагIалида жаниб цо нухалъ гьел данделъулеб гIид (празник) букIана. Азарица Ибрагьимида абуна: «Мунги вачIа нижгун цадахъ нижер гIидалда, цинги бокьизе буго дуе нижер дин»-абун. Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьелгун цадахъ къватIиве вахъана ва нухда унаго цо бакIалда ракьалда вегун чIана: жиндир бох унтулеб бугин, вилъине кIолеб гьечIин»-абун. Къавмалъ гьев гьеб бакIалда тана ва жал церехун ана. Гьезда хадув валагьун Ибрагьимица абуна: «Таллагьи, дица нужер хъанчазе цо макро гьабичIого теларо»-абун. Цинги гьев нахъвуссун росулъе ана ва цо кIудияб гIаштIиги босун гьезул хъанчал хвезаризе жувана.

فَجَعَلَهُمۡ جُذَٰذًا إِلَّا كَبِيرٗا لَّهُمۡ لَعَلَّهُمۡ إِلَيۡهِ يَرۡجِعُونَ ٥٨

58. Ва Ибрагьимица гьел хъанчал рекизарун кескал ва къотIелал гьарун гIодоре рана, цо бищунго кIудияб хъанч хутIизегIан.

Гьеб хъанч хвезабичIого тана ва гьелъул габуралда тIад жинца хъанчал хвезарураб гIаштIиги лъуна: къавм тIад буссун бачIараб мехалъ гьезда дагIба-къец гьабизе ва гьел махсараде гьаризе. Къавмалъ **гьеб кIудияб хъанчалда гьикъизе лъица цогидал хъанчал хвезарурал абун.** Цинги гьелъ щибго жо бицичIеб мехалъ гьезда лъазе гьел хъанчал гIажизал рукIин жалго цIунизе, гьединал алагьаз жидее щибго кумек гьабулареблъиги лъазе.

قَالُواْ مَن فَعَلَ هَٰذَا بِـَٔالِهَتِنَآ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ٥٩

59. Къавм тIад буссун бачIараб мехалъ ва жидер хъанчал рекун, гъурун гIодоре ран ратараб мехалъ, **гьез абуна: нижер алагьзабазе гьаб жо гьабурав чи жидеца**

зулму гьабулел чагІаздаса вуго»-абун.

قَالُواْ سَمِعۡنَا فَتٗى يَذۡكُرُهُمۡ يُقَالُ لَهُۥٓ إِبۡرَٰهِيمُ ٦٠

60. Къавмалъул цояз абуна: «Нижеда цо гІолохъанав вас рагІун вукІана жинда Ибрагьимилан абулев, жинца нилъер алагьзабазда квешаб рагІи абулев»-абун.

Гьес нилъер алагьзабазда рогьоб балеб букІана, гьел какулел рукІана ва гьезие цо квешлъи гьабичІого теларин абулеб букІана.

قَالُواْ فَأۡتُواْ بِهِۦ عَلَىٰٓ أَعۡيُنِ ٱلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَشۡهَدُونَ ٦١

61. Къавмалъул цогидаз абуна: «Нуж рачІа гьев Ибрагьимги вачун гьал гІадамазда цере. Гьев киназдаго вихьизе ва гьесие гьабулеб гІазабги бихьизе.

Гьелдаса хадуб цоги щивго чиясда кІвезе гьечІо нилъер алагьзабазда рагІи абизе ва гьезие зарал гьабизе»-абун. Гьаб рагІи абулев чи гьезул хан Намруз вук1ана, жиндир ханлъи гІемераб ракьалда тІад тІибитІарав.

قَالُوٓاْ ءَأَنتَ فَعَلۡتَ هَٰذَا بِـَٔالِهَتِنَا يَٰٓإِبۡرَٰهِيمُ ٦٢

62. Ибрагьим عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вачун вачІараб мехалъ Намрузил **къавмалъ абуна: «Мунищ вугев я Ибрагьим, нижер алагьзабазе гьаб жо гьабурав чи?»-абун.**

قَالَ بَلۡ فَعَلَهُۥ كَبِيرُهُمۡ هَٰذَا فَسۡـَٔلُوهُمۡ إِن كَانُواْ يَنطِقُونَ ٦٣

63. Ибрагьимица абуна: «Гьеб жо дица гьабичІо, гьеб гьабуна гьале гьаб кІудияб хъанчалъ»-абун.

Гьеб кІудиялъул ццим бахъана нужеца гІисиназеги лагълъи гьабулеб бугин абун ва гьелъ киналго гъурун гІодоре рана. **Нуж дида божулел ратичІони нужеца гьел алагьзабазда гьикъеха лъица жал хвезарурал абун гьел кІалъалел ратани ва гьез нужее жавабги кьолеб батани.**

Гьаб рагІи Ибрагьимица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна къавмалъул ахІмакълъи загьир гьабизе ва гьезда бич1чІизе жидеца гьабулеб жо батІулаб букІин. «Нижеца кин гьел кІалъазарилел, гьезда кІалъазе лъалареб мехалъ»-ян, къавмалъ абидал, Ибрагьимицаги абизе: «Гьединал алагьзабазе нужеца кинха лагълъи гьабулеб ва гьездаса нужее щиб хайир бугеб?»-абун. Цинги гьезул жаваб букІунаро ва гьез гьабулеб жо батІулаб букІин чІола.

فَرَجَعُوٓاْ إِلَىٰٓ أَنفُسِهِمۡ فَقَالُوٓاْ إِنَّكُمۡ أَنتُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٦٤

64. Цинги Намрузги гьесул къавмги жидерго напсазде руссана, гьез жидер ишалъул пикруги гьабун, абуна: «Х1акълъунго нуж руго нужеего зулму

гьабурал: нужеца лагълъи гьабун бугелъул кIалъазе кIолорел, жалго жидеда цIунизеги кIоларел алагьзабазе»-абун.

ثُمَّ نُكِسُواْ عَلَىٰ رُءُوسِهِمۡ لَقَدۡ عَلِمۡتَ مَا هَٰٓؤُلَآءِ يَنطِقُونَ ٦٥

65. Хадурги гьел жидер пикру-гIакълуялдаса руссана ва жидерго гIамал кIодолъи ва чIухIиялда ана. Гьел Ибаргьимиде руссана ва ццим бахъун гаргадана: «Х1акълъунго дуда лъалагурищ гьал алагьзаби жал кIалъаларел рукIин?

Дуца щай нижги нижер алагьзабиги махсароде гьарулел?»-абун.

قَالَ أَفَتَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا يَضُرُّكُمۡ ٦٦

66. Ибрагьимица عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна: «Гьедин бугони жиндие гIибадат гьабизе тIадав Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун, нужее щибго мунпагIат гьабулареб, яги зарал гьабулареб жоялъе гIибадат щайха гьабулеб?**

أُفّٖ لَّكُمۡ وَلِمَا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ٦٧

67. КъабихIлъи ва хIакъирлъи буго нужееги ва нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **тун жидее гIибадат гьабурал алагьзабазеги. Гьеб жо кин нужеда бич1чIулареб?**

Нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щай гьабулареб гIибадат?»-абун.

قَالُواْ حَرِّقُوهُ وَٱنصُرُوٓاْ ءَالِهَتَكُمۡ إِن كُنتُمۡ فَٰعِلِينَ ٦٨

68. Гьеб къавмалъ цояз цогидаздехун абуна: «Нужеца гьев Ибрагьим цIадаве рехун вухIе ва гьедин рецIел босе нужер алагьзабазе, нуж рецIел босулеллъун ратани»-абун.

Залимзабазул, гIасиял ва пасикъал гIадамазул гIадат буго жидеда битIараб нухда ч1ун бажаричIеб мехалъ, жидер хIакъаб жоялда данде хIужжа-далилги гьечIеб мехалъ гьеб хIакъаб жоялда данде рагъ базе рахъунеб. Гьеб хIукму гьабуна Намрузицаги гьесул къавмалъги: жегиги балугълъичIев, цохIо жив гурев жинда хадув чиги гьечIев Ибрагьим عَلَيْهِ السَّلَامُ цIадаве рехун вухIизе.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Гьев Намрузица амру гьабун гьесул къавмалъ цо моцIалъ Ибрагьим вухIизе цIа бакизе цIул хIадурулеб букIана. Жидее гьеб цIул бак1ари къадро к1удияб, алагьзаби разилъулеб амрулъунги бихьун бук1ана. Цо чIужу унтун йигони гьелъ назро гьабулеб букIана жий сахлъани жинца Ибрагьим вухIизе цIа бакизе цIул баччила абун. Хадуб гьез кIудияб гвенд гьабун, гьениб цIулал гIарахъги гьабун, гьелда цIа бакана.

Гьеб цIаялда аскIор къазе кIолеб хIалги букIинчIо. Гьеб бакIалда тIаса боржун унеб хIинчIги цIаялъ бухIун гIодобе бортулеб букIана. Цинги гьез Ибарагьим авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ кварaз вухьун ганч1ил гIарадаялдаги лъун гьелъ хьваг1ун цIадаве рехана. Гьев цIадаве ккаравго гьесухъе Жабраил малаик вачIана ва гьес абуна: «Дур хIажат батани гьеб бице дида»-абун. Ибрагьимица абуна: «Дуда дир хIажат гьечIо»-абун. Жабраил малаикас абуна: «Гьедин батани Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьареха дур хIажат»-абун. Цинги Ибрагьимица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дир БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ дица гьаричIониги лъалев вуго дир хIал»-абун.
ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

قُلْنَا يَٰنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَٰمًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾

69. Дица гьеб цIаялда абуна: «Я цIа! Мун цIорораблъун букIа Ибарагьимие عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесие зарал гьечIеблъунги букIаян»-абун.
Гьеб цIаялъ Ибрагьим вухьун рукIарал кварал гурони рухIичIо. ТIадегIанав Аллагьас «Ибрагьимие зарал гьечIеб букIа»-абураб рагIи абичIебани, Ибрагьим цIорон хвелаан гьеб цIеда жанив вукIагоян абуна ИбнугIаббасица رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ.

وَأَرَادُوا۟ بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَٰهُمُ ٱلْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

70. Гьезие бокьун букIана Ибрагьим аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цIаялъ вухIун зулму гьабизе, амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул мурад тIубазе течIо ва гьелги цIакъ чIорого хутIараллъун ккана.
ИбнухатIибица абуна: «Гьев Намрузил къавмалда тIад Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кIкIара биччана гьезие гIазаб гьабизе ва кIкIараялъ би цIун гьалаг гьаруна гьел. Намрузил магIарзухъе ун цо кIкIараялъ хIанчIулеб букIана ва гьев гьабизе жо тIагIун жиндир бетIер къадалъ кьабулев вукIана. Гьес къавмалдаги абуна жиндир бетIералда кьабеян абун. Гьедин гIазабалда хвана Ибрагьимие عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гIазаб гьабизе ургъарав Намруз.
Жиндир къавмалда гьоркьов гIемер мехалъ чIун, гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ахIулев вукIана Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьун гьев жив вижараб Г1иракъалъул ракьалдаса къватIиве вахъана. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَنَجَّيْنَٰهُ وَلُوطًا إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا لِلْعَٰلَمِينَ ﴿٧١﴾

71. Дица гьев Ибарагьимги, гьесул вацасул вас ЛутIги хвасар гьаруна купру-ширк гьабулеб къавмалъул зулмуялдаса ва дица гьел жиндилъ г1аламалъего баракат бугеб Шамалъул ракьалде рачана.
Гьеб Шам букIана аварагзабаца عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жинда гьижра гьабулеб ракь. Шамалъул бищунго лъикIаб букIана Палестиназул ракь: Жинда тIад

Байтул-мукъадас масжид бугеб. Гьеб Шамалъул ракьалда махIшаралъул ракьиланги абула.
Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Жинда салам лъеяв Ибрагьим аварагас лъабго гьереси бицана жиндир дин ва напс цIунун. Цо гьереси букIана жив къавмгун цадахъ гIид гьабизе унеб мехалъ «дун унтун вугин»- абун къавмалдасан ватIалъи. К1иабилеб букIана нижер алагьзаби лъица хвезе гьарурал абураб мехалъ «гьаб кIудияб хъанчалъ хвезарунаян»-аби.*
Лъабабилеб букIана: Жиндир хъизан Саратгун цадахъ Шамалда унеб мехалъ цо бакIалда рештIун рукIадго, гьезда тIаде вачIана гьеб ракьалъул залимав ханасул хIалтIухъан ва гьесда Сарат цIакъ берцинай чIужулъун йихьидал, ханасухъе ун гьесда бицана гьаб нилъер бакIалда цо чи рештIун вугин живгун цадахъ цIакъ берцинай чIужугIаданги йигин абун. Ханас гIадамал ритIана гьев жиндихъе вачун рачIа абун. Гьел гIадамал Ибрагьимихъе рачIун гьев ханасухъе вачиндал ханас гьесда гьикъана: «Гьай мунгун цадахъ йигей чIужугIадан щий дуе кколей»-абун. Ибрагьимица абуна: «гьей дир яц йиго»-абун. Дов ханас абуна: «гьей дихъе йитIе»-абун. Ибрагьим аварраг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *Саратихъе вачIана ва гьелда бицана гьав залимав ханас дида мун щий абун гьикъидал дица мун дир яц йигин абунин, гьанже дуцаги гьебго рагIи абейин дун гьереси гьавичIого. ХIакъикъаталдаги мун дир диналъул яц кколин, гьаб ракьалда тIад мунги дунги гурони Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ *цо гьавулел бусурбаби гьечIелъул абун. Цинги Сарат ханасухъе йитIун Ибрагьим аварраг* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *как базе ва дугIа гьабизе вахъана.*
Сарат гьев ханасде тIаде щвезайидалго, гьелъул берцинлъи бихьун хан гьелда тIаде къана ва гьев цо гучаб жоялъ ккун, щибго вагъаризе кIоларого ч1езавуна. Ханас гьарана Саратида жив виччаян дугIа гьабейилан. Саратица дугIа гьабун гьев виччана ва гьанжеги гьелдехун гьетIаравго жив ккун чIезавуна. Лъабго нухалъ гьедин ккун хадув гьев хан цIакъ хIинкъана ва жиндир хIалтIухъабазда цIакъ вагъана: «Нужеца дихъе чIужугIадан абун щайтIан бачун бачIун бугин»-абун. Хехго гьей нахъе щвезае абуна ва гьелъие сайгъаталъе Гьажарги кьуна. Сарат ячIуней йикIин лъараб мехалъ Ибрагьимица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *как бай жибго тун, гьелда гьикъана: «Щиб хабар бугеб!»-абун. Саратица абуна: «Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *дун гьев капурчиясул квешлъиялдаса цIунана ва дие хъулухъалъе Гьажарги кьуна»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.
Гьай Гьажар йиго ИсмагIилил эбел. Саратица цониги лъимер

гьабун букIинчIо гьай Гьажарица ИсмагIил гьавун анцIила анкьго сон инегIанги. Гьеб мехалъ Ибрагьимги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ херлъун вукIана ва Саратилги лъимер букIиналдаса хьул къотIун букIана. Гьелдаса хадув гьавуна Саратица ИсхIакъ абулев вас. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ نَافِلَةٗۖ وَكُلّٗا جَعَلۡنَا صَٰلِحِينَ ٧٢

72. Дица гьев Ибрагьим аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ сайгъат гьавуна ИсхIакъ абулев вас, гьесда тIадеги ЯгIкъубги кьуна ИсхIакъил васлъун жив вугев. Дица гьел киналго лъикIаб агьлолъун гьаруна. Аварагзабилъун гьаруна, жидеца исламияб диналда халкъ ахIулел.

وَجَعَلۡنَٰهُمۡ أَئِمَّةٗ يَهۡدُونَ بِأَمۡرِنَا وَأَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡهِمۡ فِعۡلَ ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَإِقَامَ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءَ ٱلزَّكَوٰةِۖ وَكَانُواْ لَنَا عَٰبِدِينَ ٧٣

73. Дица гьел, гIадамазе имамзабилъун ва гьезул церехъабилъун гьаруна, дир амруялдалъун жидеца халкъ хIакъаб диналда тIоритIулел. Дица гьезда кинабго лъикIаб гIамалги вахIю гьабуна. Как бай абун, закат кье абунги амру гьабуна. Гьел киналго дие гIибадат гьабулелги рукIана. Ширк гьабуларел, дие гIибадат бац1цIад гьабулел рукIана.

وَلُوطًا ءَاتَيۡنَٰهُ حُكۡمٗا وَعِلۡمٗا وَنَجَّيۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡقَرۡيَةِ ٱلَّتِي كَانَت تَّعۡمَلُ ٱلۡخَبَٰٓئِثَۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ قَوۡمَ سَوۡءٖ فَٰسِقِينَ ٧٤

74. Дица ЛутIиеги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гIелму ва хIикмат кьуна. Гьесие авараглъиги кьуна ва гIадамал диналда ахIизе пагьмо-гIакълоги кьуна. Гьесул дагIват къабул гьабичIеб пасикъаб къавмалъул росабазда гIазаб рештIунеб мехалъ дица гьев хвасар гьавуна. ЦIакъ квешаб къавм букIана гьеб, цониги къавмалъго гьабичIеб къабихIаб пиша гьабурал. Бихьиназда жимаг1 гьабулел, руччабазда аск1ор къаларел рук1ана.

وَأَدۡخَلۡنَٰهُ فِي رَحۡمَتِنَآۖ إِنَّهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ٧٥

75. Дица гьев ЛутI عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ дир рахIматалъулъ лъугьинавуна. Х1акълъунго гьев вукIана жидеца дие тIагIат- гIибадат бац1цIад гьабурал лагъзадеридаса.

وَنُوحًا إِذۡ نَادَىٰ مِن قَبۡلُ فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ فَنَجَّيۡنَٰهُ وَأَهۡلَهُۥ مِنَ ٱلۡكَرۡبِ ٱلۡعَظِيمِ ٧٦

76. Гьал аварагзабаздаса гIезегIанго цеве вукIарав НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаги ракIалда щвезабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ дуца.

Азарго сон гIагарун заманаялъ жиндир къавм Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун,

гьесие гІибадат гьабиялда ахІараб мехалъ ва гьезул цІакъ дагьал гІадамаз гурони жиндир дагІват къабул гьабичІеб мехалъ; **гьев НухІица Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьарана жиндир къавм гьалаг гьабе абун:** «Я дир БетІергьан Аллагь! Дуца гьаб капураб къавмалъул цохІо чи чІаго тоге гьаб ракьалда тІад»-абун.

Дица гьев НухІ аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ дугІаялъе жаваб гьабуна ва дица гьевги гьесда иман лъураб агьлоги хвасар гьаруна капурзабазда тІаде биччараб балагьалдаса, ва кутакаб пашманлъиялдаса. Щибго жидер гьунар гьечІого, лъутизе, рахчизе бакІги гьечІого балагьун бералгун жал лъеда гъокь кколеб заман цІакъ пашманаб заман букІана капурзабазе. Гьеб къварилъиялдаса дица НухІ авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьевгун цадахъ рукІарал муъминзаби хвасар гьаруна

وَنَصَرْنَـٰهُ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَآ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَـٰهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾

77. Дица НухІ аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ квербакъи гьабун капураб къавмалъул квешлъиялдаса гьев цІунана. Жидеца дир аятал гьереси гьарурал ва дидехун ширк гьабун хъанчие лагълъи гьабурал. **ЦІакъ квешаб къавм букІана гьеб. Дица гьел киналго гъанкъизаруна.**

وَدَاوُۥدَ وَسُلَيْمَـٰنَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِى ٱلْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ ٱلْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَـٰهِدِينَ ﴿٧٨﴾

78. Давуд ва Сулайман аварагасул عَلَيْهِمَا السَّلَامُ къисаги ракІалда щвезабе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуца. Гьев кІиясго хуралъул бетІергьабазе хІукму гьабураб гІуж ракІалда щвезабе: цо къавмалъул гІиял гьеб хурире ун гьез гьеб хвезбураб гІужалъ. Дида лъалеб букІана гьев кІиясго гьабулеб хІукму ва дун гьелдаса гъапулав вукІинчІо.

فَفَهَّمْنَـٰهَا سُلَيْمَـٰنَ ۚ وَكُلًّا ءَاتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُۥدَ ٱلْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَٱلطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَـٰعِلِينَ ﴿٧٩﴾

79. Дица гьеб хІукму битІун гьабизе гІелму ва пагьму кьуна Сулаймание عَلَيْهِ السَّلَامُ. Давудги Сулайманги кІиявго авараг عَلَيْهِمَا السَّلَامُ вукІана ва дица жидее гІелмуги гІакълоги кьурал лъикІал гІадамаздаса рукІана. Дица Давуд عَلَيْهِ السَّلَامُ аварггун цадахъ жидеца тасбихІ гьабулеллъун гьаруна мугІрулги, хІанчІиги ва дун дие бокьараб жо бокьухьин гьабизе кІолев вуго.

Дир хІалкІолъиялъе гІорхъи гьечІо ва гьелъие квалквал гьабулеб щибго жо гьечІо.

ГІалимзабаца абуна: жинда Аллагьасул салам лъеяв Давуд аварагасухъе кІиго дагІбадулав вачІана: цоясул гІиял сардил гІужалъ цогидасул

хурире ун гьеб хур тIубанго хвезабун букIана. Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ хIукму гьабуна гьел гIиял хуралъул БетIергьанчиясе тезе. Гьев кIиявго къватIире рахъараб мехалъ гьезда рагьда чIун Сулайман авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ватана ва гьес гьикъана щиб хIукму гьабураб абун. Доз жидее гьабураб хIукму бицидал Сулайман Давудиде тIаде ана ва гьес абуна: «Я набияллагь! Гьеб хIукмуялдаса лъикIаб цоги хIукму буго гьел киналго жинда рекъолеб ва жиндир мунпагIат цIикIараб»-абун. Давудица абуна: «Щиб хIукмуха бугеб»-абун. Сулайманица абуна: «Хуралъул бетIергьанасухъ гIиял кьезе руго гьезул рахьалдаса, тIинчIалдаса ва квасалдаса мунпагIат босизе. ГIиязул бетIергьанас доб хур цIидаса бекьун, хьан цебе букIараб хIалалъ къачIазе буго. Гьедин хур къачIан тIобараб мехалъ гьесул гIиял гьесухъе кьезе руго, хуралъул бетIергьанас жиндирго хуралъул милат гьабизе буго»-абун. Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дуе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавпикъ кьун бугоха дир вас битIараб хIукму гьабизе»-абун.

Жидеца хIукму гьабулел гIадамал жиндаса гъапулаб масъала буго гьаб; цогидас гьабураб хIукму битIараб букIин лъараб мехалъ гьеб къабул гьаби ва гьелда гIамал гьаби. Жагьиллъи ва напс бокьи цIикIараб букIиналъ чанги жив гIалимчиян вугев чи вуго кигIанго мекъаб хIукму жинца гьабун бугониги гьеб хIукму битIараблъун бихьизабизе бокьулев ва гьелъие гIоло Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ ахиратги кIочон хьвадулев. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги нилъ гьеб ахIмакъаб чIухIиялдаса. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIовитIарав муъминчи жинда хIакъаб жо лъараб мехалъ гьеб босулев вукIула ва кигIанго жиндир напсалъе бокьараб бугониги батIулаб жо рехун толевги вукIула.

Цоги гьаб аяталдаса бич1чIизе кколеб масъала буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун гурони хIукму битIун гьабизе гьунар букIунареблъи. Чанги гIакъилав чи хатIаълъун вихьула нилъеда ва чанги гIантав чияс битIараб хIукму гьабунги бихьула.

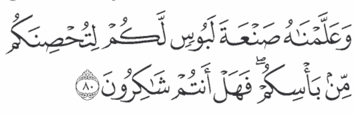
ГIалимзаби жинда рекъараб, жиндие далил бугеб рагIи буго: цо гIалимчияс жиндир гIелмуялда рекъон, жиндир напсалъе бокьараб жоялда гьетIичIого хIукму гьабураб мехалъ, гьев гIалимчи хатIаълъун кканиги гьесие жиндир ижтигьалъул (яхI бахъиялъул) кири буго. Жив хIукмуялъулъ витIун ккараб мехалъ гьесие кIиго кири буго: цо жиндир ижтигьадалъул, цо жив витIун ккеялъулги.

ХIасанул Басрияс абуна: ТIадегIанав Аллагьас жидеца хIукму гьабулел гIадамазе ажро букIиналъе лъабго шартI гьабун буго:

ТIоцебесеб шартI буго: гьеб хIукму гьабулеб гIужалъ цохIо Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ гурого хIинкъунгутIи ва гьев разилъи тIалаб

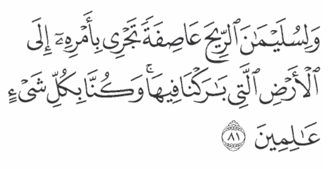
гьабун хIукму гьаби.
КIиабилеб шартI буго: гьеб хIукму дунялалъул боцIи тIалаб гьабун, гьелъие гIоло гьабунгутIи: ай шаргIалда хилипаб хIукму гьабунгутIи дунялалъул магIишат жиндие щвей мурадалда.
Лъабабилеб шартI буго: гьеб хIукму жиндирнапсалъе бокьухъин жиндирго гIакълуялда нахъвилълъун гьабунгутIи.
Гьединго гIалимзабазда гьоркьоб машгъураб х1адисалда буго: *«Жидеца хIукму гьабулел гIадамазул кIигояв жужахIалда уна цо алжаналда уна. Жив алжаналда унев хIаким вуго жинца хIукму Къуръан хIадисалда рекъон гьабулев, гьеб хIукму гьабизе жиндаги лъалев. Жив жужахIалда унев хIаким вуго жиндир гIелму лъайго гьечIого хIукму гьабулев ва жинда хIакъаб жо лъалеб букIаниги жинца гьелъул хилапалда хIукму гьабулев»*-абун. Х1адис имам абу-Давудица ва Тирмизияс бицана.
Гьаб бакIалда бицине мустахIикъаб хIадис буго жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«К1иго чIужугIадан йикIана жий кIиялъулго цо-цо гьитIинав васгун цадахъ. Гьезда тIаде бацI бачIун гьелъ цо вас викъун ана. Цинги гьей кIияйго Давуд аварагасухъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рачIана хIукму гьабизе ва гьес чIаго хутIарав вас кIудиялай чIужугIаданалъе вуго абун хIукму гьабуна. Давуд аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аскIоса къватIир рахъаралго гьел Сулайман аварагасде عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ тIаде ккана. Сулайманида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жидер дагIба бициндал гьес абуна: «Дихъе цо нус босун рачIа, дица гьев вас нуж кIияздаго гьоркьов ващад гьавун викьизе вуго абун. Цинги гьитIинаяй гIаданалъ абуна дуе талихI кьеги, гьабуге гьеб жо!*-абун. Гьев вас гьай гьитIиналъул вуго абун хIукму гьабуна Сулайман аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.
Аллагьасул свалат салам лъеяв Давуд авараг цIакъ гьаракь берцинав вукIана. Гьесул Забур цIалулеб ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсолеб гьаракь рагIараб мехалъ гьаваялда роржун унел хIанчIи чIун хутIулел рукIана, ва гьесулалда релъараб бакъан бачун чIирчIидулел рукIана. Гьединго мугIрузулги дандерижи рагIулеб букIана гьес цIалараб жо такрар гьабун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасда цо сордоялъ Абумусал АшгIарияв абулев асхIаб рагIана, жинца цIакъ берцинаб гьаракьалъ Къуръан цIалулев. Авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьесул Къуръан цIалиялда гIенеккун чIана ва абуна: *«Х1акълъунго гьев Абумасае Давуд аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ берцинаб бакъан кьун буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ»*-абун. Гьеб хабаралдаса вохун Абумусацаги абуна: Валлагьи, бичасул авараг мун гIенеккун вукIин лъалеб букIарабани дица жегиги берцинаб гьаракьалъ

цIализе букIана Къуръан»-абун. Х1адис Бухарияс ва Муслимица бицана.

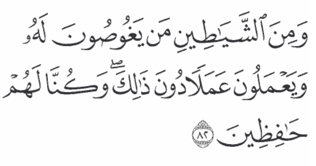
80. Дица Давуд аваргасда عَلَيْهِ السَّلَامُ тIад ретIулеб ретIел гьабизеги лъазабуна рагъда ругеб мехалъ нужер черх цIунулеб.

Гьелде щвезегIан рагъухъабазухъ маххул я цоги магIаналъул хъарщал рукIунаан жалго цIунизе кодор кколел. Давуд аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ махх тамах гьабуна ва гьес гьабуна бищун цебе къолденги, тIагъурги ва цогидаб алатги. **Гьал нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб мехалъ гьезда данде Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабиларищ нужеца ва** гьев разилъи тIалаб гьабун гьесие гIибадат бац1цIад гьабун хьвадиларищ?

81. Давудил вас Сулайман аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ мугIжизатлъун ва гьесие маслахIаталъе **Дица гьури квегъана, жиб кутакалда хех пулеб ва гьев Сулайманил** عَلَيْهِ السَّلَامُ **амруялдалъун** гьесие бокьараб бакIалда жиб хьвадулеб. **Жиндилъ баракат гьабураб Шамалъул ракьалда** жинца ахал-хурзал рижиялъе сабабги гьабулеб.

Гьенире накIкIал рачун, гъветI-хер цоцаде гьурщун (опиление гьабун). Шамалъул ракь букIана Сулайман аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ватIанги, гьесул ханлъиялъул аслуги. **Дица гьабулеб кинабго жо гьелъул хIикмат лъан гьабулев ва дир махлукъаталъул маслахIатал дида лъалевги вуго Дун.**

82. ЩайтIабаздаса цо къокъаги квегъана дица Сулаймание عَلَيْهِ السَّلَامُ, гьесие жавгьарал ва луълуал балагьизе ралъдалъ жанир тIерхьулел ва гьел гурел цогиги хIалтIаби Сулаймание عَلَيْهِ السَّلَامُ гьарулел. Гьел щайтIабаца кIудиял шагьарал ва берцинал кIалгIаби ралел рукIана. **Ва дица гьел щайтIаби Сулаймание мутIигIлъун чIезаруна,** гьесул амруялда гIасилъиялдаса дица гьел цIунана. Сулайман авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьез жиндие зарал гьабиялдасаги цIунана.

Жинда Аллагь разилъаяв СагIид ибну Жабиридаса бицараб хIадисалда буго: *«Сулайман аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ лъабкъоазарго тах лъолеб букIана жидеда тIад гIодор чIолеб. Гьел тахазда тIад Сулайманида аскIор муъминал гIадамал чIолел рукIана, гьезда хадур муъминал жиндул*

чIолел рукIана. Цинги гьезда тIаде рачIун хIанчIаз гьесие рагIад гьабулеб букIана ва гьуриялда амру гьабун, гьелъ Сулаймание бокьараб бакIалдаги рачунел рукIана»-абун. Х1адис Х1акимица кьуч1аблъун бицана.

﴿وَأَيُّوبَ إِذۡ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّي مَسَّنِيَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرۡحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ٨٣﴾

83. Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаги ракIалда щвезабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Гьес жиндир БетIергьанасда ахIараб гIуж рехсе, гьесие хIелун ва мутIигIлъун: «Х1акълъунго дида къварилъи хъатIун буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. Мун цIакъ гурхIулев вуго, дур гурхIел- рахIмуялда буго дир хьул ва божи»-абун.

Гьав Аюб عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ румазул авараг вукIана. Гьесул кIудияб хъизанги, лъикIаб бечелъиги букIана. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесул хIалбихьи гьабун васал хвезегьаруна, Аюбица сабро гьабуна. Цинги гьесул бечелъи тIаса инабуна гьелдаги гьес сабро гьабуна. Хаду гьесда тIад унти-щокълъи биччана, гьелдаги Аюбица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ сабру гьабуна. Гьесул хIал бихьараб мехалъ ва гьесда тIад рачIарал балагьалги рихьараб мехалъ, жиндир къавмалъул капурал гIадамаз абуна: «Гьаб къварилъи- балагь Аюбида тIаде бачIараб буго гьес гьабураб кIудияб мунагь сабаблъун»-абун. Гьеб мехалъ гьарана Аюбица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ жиндаса унти борхе абун. Гьеб гьариги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бугеб къварилъи загьир гьабун ва «Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIулев вугоян» абун гурони, жиндаса унти-балагь тIаса босеян абун загьираб гьари гьабун гьабичIо.

﴿فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ فَكَشَفۡنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرّٖۖ وَءَاتَيۡنَٰهُ أَهۡلَهُۥ وَمِثۡلَهُم مَّعَهُمۡ رَحۡمَةٗ مِّنۡ عِندِنَا وَذِكۡرَىٰ لِلۡعَٰبِدِينَ ٨٤﴾

84. Дица Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ дугIаялъе жаваб гьабуна ва гьесда букIараб унти тIаса босана. Ва дица гьесие агьло- хъизан кьуна щцере рукIарабгIан къадар, гьелгун цадахъ цоги гьедиг1анабго къадарги кьуна. Гьеб иш дица гьабуна дир рахъалъан Аюбие عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ бугеб рахIматлъун ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавурал муъминзабазе вагIзалъун букIине. Гьез къварилъиялда саброги гьабизе.

Муъминзабазда ракIалда щвараб мехалъ Аюб аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ щвараб хIалбихьи ва гьес гьабураб берцинаб саброги, гьезие т1ад бачIараб къварилъи бигьалъула ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалда хьулги цIик1кIула.

Аюб аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къварилъабазда жаниб анцIила микьго сон бана. Гьесда гурхIун цо нухалъ чIужуялъ абуна: «Дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарулебани гьеб къварилъи тIаса босеян»-абун. Аюбица абуна: «Нилъеца сах-саламат, рахIаталда ва нигIматазулъ чан сон бан

букIараб?»-абун. ЧIужуялъ абуна: «Ункъого сон бан букIана»-абун. Аюбица абуна: «Дун Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ нечола гьедигIаналго сонал къварилъиялда жанир инчIого гьесда гьаризе»-абун.

Ибнукасирица абуна: Аюб аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ кинабго боцIи-малги, лъимал-хъизанги тIагIиндал ва гьев унтун босадеги ккедалго, Аюб عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ киналго гIадамазда кIочон тана, цохIо жиндир чIужуялда хут1изег1ан. БетIергьанас къадар гьабураб мех щведалго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесдаса унти борхана, цебе букIарабго боцIи-малги кьуна лъималги гьаруна. Цо гIалимзабаца абуна: Аюбида عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вахIю гьабуна: «Дур лъимал алжаналда жанир руго. Дуе бокьани чIаго гьарун гьел кьела дуе, бокьани гьелги алжаналда тун цогиги лъимал кьела дуе»-абун. Аюб аварагас عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ абуна: «Дица гьел лъимал алжаналда жанир тела»-абун. Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие гьедигIаналго васал ва ясал кьуна.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидасан бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«ТIадегIанав Аллагьас Аюб авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ сах гьавураб мехалъ гьесда тIаде меседил гарцIазул цIад базабуна. Аюб аварагас عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьел гарцIал росун жиндир ретIелалъулъ лъолел рукIана. Гьесда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан абуна: «Я Аюб! Мун гIорцIун гьеч1ищ дуе кьураб магIишаталдаса»-абун. Аюбица عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дур рахIматалдаса гIорцIулев чи щив вукIунев?»-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِدۡرِيسَ وَذَا ٱلۡكِفۡلِۖ كُلّٞ مِّنَ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴿٨٥﴾

85. ИсмагIил аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ, Идрис аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ ва Зулкифлил къисаги бице МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ дуца, дур къавмалъе вагIзалъун. Гьел киналго жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялъулъ сабро гьабурал лъикIал гIадамаздаса рукIана.

Жидеда тIад къараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат тIобитIулел ва гьеб сабаблъун жидеда щвараб къварилъиялда сабро гьабулел рукIана.

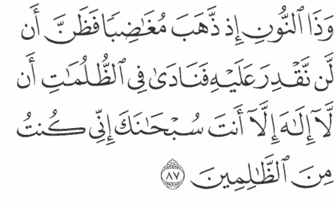
وَأَدۡخَلۡنَٰهُمۡ فِي رَحۡمَتِنَآۖ إِنَّهُم مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٦﴾

86. Дица гьел киналго дир рахIматалъулъ лъугьизаруна.

Хира гьариялъул ва нигIматазул рукълъун бугеб алжаналда лъугьизаруна. **Х1акълъунго гьел рукIана гурхIел- цIобалъул ва лъикIлъи гьабиялъул агьлу.**

Гьав Зулкифли авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ вук1анин абуна цо гIалимзабаца. Гьезул далилги буго гьесул цIар Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ аварагзабазда عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ гьоркьоб рехсон букIин. Цоги гIалимзабаца абуна: гьев бануисраилазул гIибадат

гIемер гъабулев, гIадилав чи вукIанин-абун. Ибну ХатIибица абуна: цо гIалимзабаца абулеб буго гьев Будда вугин-абун: «Буддизма» абулеб дин гьабулел гIадамазул бетIерлъун (цевехъанлъун) вугев ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялда халкъ ахIулев вукIарав. Гьеб къавм гьесие мутIигIлъун букIана, хадуб жидеца гьев Аллагьлъун ккун, гьесие гIибадат гьабизе лъугьана ва гьесул цIаралда хъанчалги гьаруна.

87. Зу-ннунил къисаги ракIалда щвезабе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **дуца. Гьев Зу-ннуни** عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **жиндир къавмалда ццим бахъун гьезда гьоркьосан нахъе араб гIуж рехсе.** Гьев вуго Юнус авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ . Гьес къавм Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIараб мехалъ гьез Юнусие عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гIазаб-къварилъи гьабилин абун хIинкъи кьуна. Гьеб къавмалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин босулеб гьечIин, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин сабаблъун гьезда ццим бахъун ана Юнус гьезда гьоркьосан.

Цо гIелму- лъай гьечIел ахIмакъал гIадамаз гьаб рагIиялъе тафсир гьабун буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъун ана Юнус,عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьес жиндие квербакъи хех гьабичIогоян абун. Гьадинаб рагIи абизе бегьуларо ва аваргзабазда гIунтIизабун гьереси бицине бегьуларо. **Гьев Юнусида ракIалда ккана дица жиндие къварилъи ва хIал бихьи гьабиларин абун.** Къуръаналда хъван буго ﴿لَّن نَّقۡدِرَ﴾ абураб рагIи. Пагьму загIипал, гIакълу дагьал гIадамазе гьеб рагIиялъул магIна бич1чIула: «Юнусида ракIалда ккана жинда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолароян»-абун. Гьадинаб пикру Аллагьасул хIакъалъулъ гьаби бусурманчиясе бегьулареб, гьев купруялда диналде х1инкъараб рагIи буго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндир хIалкIолъи кинабго жоялда гIамлъарав вуго;-гьесие щиб жо бокьаниги гьеб жо букIуна ва лъугьуна. Бусурманчиясул ракIалда ккезе бегьулареб жо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъалда гьоркьосан вищун, гьездасан тIокI гьавун, авараглъун гьавурав чиясул ракIалда ккезе кин бегьулеб? Доб рагIиялъул магIна буго къадар гьаби, хIукму гьаби, къварилъи гьаби, цо жо дагь гьаби абураб.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббас МугIавият асхIабасухъе араб мехалъ МугIавиятица абуна: «Дун цIакъ гIажиз гьавун вуго Аллагьасул Къуръаналъ, дун гьелъул ралъдалъе тIерхьунев вуго ва дуца хвасар гьавуни гурони дие хвасарлъиги бихьулеб гьечIо»-абун. ИбнугIаббасица абуна: «Щиб жоха бугеб мун гIажиз гьавураб?»-абун. МугIавиятица عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ абуна: «Аллагьасул авараг Юнусида عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ ракIалда ккун букIиналъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ жинда хIал кIоларин»-абун. ИбнугIаббасица абуна:

Гьеб рагІиялъул магІна гьечІо «хІалкІолъи»-абураб, гьелъул магІна буго «къварилъи ва хІал бихьи» гьабуларо абураб.

Гьаб магІна букІиналда тІоритІел гьабулеб буго гьалда хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб рагІиялъ. (88 абилеб аят ва гьелъул тафсир ц1але). ТІадегІанав Аллагьас Юнус авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ халкъалъул цІураб гамидаса ралъдалъе кІанцІизавуна: гама гъанкъиялда хІинкъараб мехалъ можоро тІамун ва можораялъе Юнус къун. Гьеб мехалъ Юнус кІудияб ччугІил чохьонив ккезавун, гьенив жанив чІаго хутІизавуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. Гьеб хІалалда ккарав Юнусида бич1чІана жинца сабру гьабизе кколеб букІараблъи ва жив хехлъун вукІин къавмалдаса ватІалъизе, жиндие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан изно бачІинегІан чІечІого:

Цинги жив цІакъ кІудиял бецІлъабазулъ ккараб мехалъ: Сардил бецІлъи, ралъадалъул бецІлъи ва ччугІил чохьониб бугеб бецІлъи, **Юнус аварагас** عَلَيْهِ السَّلَامُ **Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **ахІи гьабуна: «Мун гурев цоги Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гьечІо я дир БетІергьан! Мун цІакъ вац1цІадав ва ТІадегІанав вуго. Дун дир напсалъе зулму гьабуравлъун ккана»-абун.**

Гьаб буго жидее пашманлъи-къварилъи ккарал гІадамаз гІемер абизе рекъарб рагІи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хІадисги буго цо ургъалилъ ккарав чияс гьаб дугІа гьабуни, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесдаса ургъел борхилин абун.

فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ وَنَجَّيۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡغَمِّۚ وَكَذَٰلِكَ نُـۨجِي ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٨٨

88. Дица гьев Юнус аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ **жаваб гьабуна ва гьев ургъалидаса хвасарги гьавуна.**

ЧчугІил чохьониса къватІив рехун ралъдал рагІалде рехана. Гьенивги жиндие дарулъун ва рагІадлъун бугеб хъабхъил тІанхазда гъоркье ккезавуна. **Гьадин хвасар гьарула дица дида иман лъурал ва дидаса кумек ва квербакъи тІалаб гьабурал муъминзаби.**

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв Юнус аварагасул къиса цоги сураталда дагьаб гІатІидго бицун буго(сурату ссафати, сурату нун).

Жинда Аллагь разилъаяв СагІд ибну Аби Вакъасидаса бицараб хІадисалда буго: *«Дида бичасул расулас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абулеб рагІана: «Исмуллагьил агІзам» (Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *кІудияб цІар) буго Юнус аварагасул* عَلَيْهِ السَّلَامُ *дугІа: жиндалъун гьарараб жо кьолеб ва жиндалъун гьабураб дугІаялъе жаваб гьабулеб»*-абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

وَزَكَرِيَّآ إِذۡ نَادَىٰ رَبَّهُۥ رَبِّ لَا تَذَرۡنِي فَرۡدٗا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ٨٩

89. Закария аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ **къисаги рехсе МухІаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **дуца умматалъе вагІзалъун. Гьев Закарияца жиндир БетІергьанасда** جَلَّجَلَالُهُ **ахІараб**

гIуж рехсе: «Я дир БетIергьан Аллагь ﷻ! Дуца дун зурият гьечIого цогоявлъун тоге».

Дир авараглъи ирсалъе босулев вас кье дие. **Жидеца ирс босулезул мун бищунго лъикIав вуго.** Ва кинабго жо ахирги дуде буссине буго. Гьаб дугIа гьабулеб мехалъ Закариял нусго сон букIана, гьесул чIужуялъулги гьелда гIагарун сонал рукIана.

Ал-алуси абулев гIалимас абуна: Закария аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ (ирс босулезул мун бищунго лъикIав вуго) абураб рагIиялъулъ ТIадегIанав Аллагьасе рецц гьаби буго гьев жив холарев, даимго нахъе хутIулев вукIин бициналдалъун. Аллагь ﷻ гуреб жо паналъулеб букIиналда ишараги буго, гьев Аллагьасул ﷻ гурхIел рахIмо жинда щвеялъе пал тIамиги буго (хьул лъей).

فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَوَهَبْنَا لَهُۥ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُۥ زَوْجَهُۥٓ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ يُسَٰرِعُونَ فِى ٱلْخَيْرَٰتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا خَٰشِعِينَ ﴿٩٠﴾

90. Дица гьев Закариял عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дугIаялъе жаваб гьабуна ва гьесие дир рахъалъан сайгъатлъун ЯхIя авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ кьуна. Дица Закариял чIужуги жинца лъимер гьабулейлъун гьаюна.

Гьей жегиги лъимер гьабичIей йикIана. ИбнугIаббасидаса бицараб цо рагIиялъулъ буго: «Гьей жиндир мацI халатай, гIамал квешай йикIана, гьелдасан хадуй жиндир гIамал берцинай лъугьана»-абун.

Х1акълъунго Дица жидер дугIаялъе жаваб гьабурал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIана Дир амру тIубазе ва лъикIаб гIамал гьабизе жал гIедегIулел. Дир алжаналда хьул лъун ва дир гIазабалдаса хIинкъун гIибадат-дугIаги гьабулеб букIана, гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер загьираб ва батIинаб гIамалалъулъ дие хIелулел, мутIигIлъулел ва дидаса хIинкъулел рукIана.

وَٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا وَجَعَلْنَٰهَا وَٱبْنَهَآ ءَايَةً لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٩١﴾

91. Гьединго дуца рехсе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца напс къабихIаб жоялдаса цIунарай Марьямил къисаги. Дица амру гьабун Жабраил малаикас жиндир черхалда хIухьел пурай ва гьелдалъун къинай лъугьун ГIиса аварагعَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьавурай. Дица гьей Марьямги, гьелъул вас Г1исаги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ кинабниги гIаламалъе гIаламатлъун гьаруна, жинца дир хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулеб ва гьелдалъун вагIза насихIатги букIунеб.

إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

92. Х1акълъунго гьаб Аллагь цо гьавун, гьесие гIибадат бац1цIад гьабун гьабулеб дин буго, я гьал гIадамал, нуж киназулго

цогояб дин.
Нуж киназго гьабизе тIадаб ва жиндилъ хилиплъизе бегьулареб. Гьеб буго исламияб дин, киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жиндалъун ритIараб, киналго тIахьаздаги жиб бицараб. **Дунги нуж киназулго БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго.** Нуж киналго дица рижарал руго, дир лагъзалги руго дир мулкги буго, ва дун гурев цоги БетIергьан нужее гьечIо, нужее лъикIлъи гьабизе яги зарал гьабизе кIолев. **Гьаб амру гьадин бугелъул нуж киназго лагълъи цохIо дие гьабе!**

وَتَقَطَّعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡۖ كُلٌّ إِلَيۡنَا رَٰجِعُونَ ٩٣

93. Ва амма гIадамал дир амруялда гIасилъана, ва жидер диналъулъ гIемер батIи-батIиял къукъабазда рикьана.

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьабулеб буго бищунго дагьаб къокъа. Цогидал къокъаби цоял Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда ва гьесие гIибадат гьаби тIадаб букIиналда жидеца инкар ккурал руго. Цоял мушрикал руго, жидеца цIаялъе, бакъалъе, хIайваназе лагълъи гьабулелги руго. **Гьел киналго къокъаби ахираталда дида руссулел руго** ва дица щивав чиясе гьесул гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.
Ар-рази абулев гIалимас абуна: жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе тIадаб дин бикьана жидеда гьоркьоб: гIарац-месед, боцIи-мал бикьулеб гIадин ва хIакъикъияб дин гьабиги кIочон тана, жалги батIи-батIиял жамагIаталлъун ва къокъабилъун лъугьанин-абун.

فَمَن يَعۡمَلۡ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَلَا كُفۡرَانَ لِسَعۡيِهِۦ وَإِنَّا لَهُۥ كَٰتِبُونَ ٩٤

94. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, гьесул аварагасда нахъ вилъун лъикIаб гIамал гьабурасул гIамал гIадада хвезе гьечIо ва гьеб лъикIаб гIамалалъул жазаъ гьесие мукъсан гьабизе гьечIо.
Х1акълъунго Гьесул кинабго гIамал дир малаикзабаз хъвалеб буго ва нахъе цIунулеб буго.

وَحَرَٰمٌ عَلَىٰ قَرۡيَةٍ أَهۡلَكۡنَٰهَآ أَنَّهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ٩٥

95. Дица жал гьалаг гьарурал росабазул агьло дунялалда тIад руссунаро къиямасеб къо чIезегIан.

Хун хадуб гьел ахираталда гурого тIаде рахъизаруларо. Гьаб аяталъул магIна буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабизе бугеб хIукму ва къадар тIаде щвараб мехалъ гьеб гIазаб тIаса борхуларин абураб. Гьедин бугелъул Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун гьесие гIибадат бацIад гьабун хьвадизе ккола гьесул ццим бахъи ва

гIазаб жидеде щвезе бокьичIел гIадамал.

96. Яъжуж маъжужалда гьоркьоб гьабураб сангар рагьун гьеб къавм щибаб гохI-щобалдаса чвахун рачIунеб мехалъ.

حَتَّىٰٓ إِذَا فُتِحَتۡ يَأۡجُوجُ وَمَأۡجُوجُ وَهُم مِّن كُلِّ حَدَبٖ يَنسِلُونَ ٩٦

Жидер гIемерлъиялъ гьел чвахун бачIунеб гIоралъул сураталда рачIула, майданлъи, эхеде рег1ел бугеб бакIалдаги цоял цоязда тIаде рахун, цояз цоял мерхьун церехун унел рукIула, жидер нухда батанщинаб жо пасат гьабулаго. Гьел араб ракьалда тIад щибго рухI бугеб жо яги гъвет1-хер хутIуларо. Гьаб къавм къватIибе бахъиги къиямасеб къо цIакъго гIагарлъун букIиналъе гIаламат буго. Гьедин бугелъул ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

97. Къиямасеб къо чIеялдалъун бугеб хIакъаб къотIиги гIагарлъараб мехалъ.

وَٱقۡتَرَبَ ٱلۡوَعۡدُ ٱلۡحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَٰخِصَةٌ أَبۡصَٰرُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يَٰوَيۡلَنَا قَدۡ كُنَّا فِي غَفۡلَةٖ مِّنۡ هَٰذَا بَلۡ كُنَّا ظَٰلِمِينَ ٩٧

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнумасгIудица абуна: яъжуж маъжуж загьирлъун хадуб къиямасеб къо бачIин гIадамазда гIагарлъун букIуна лъимер гьабизе мех щварай чIужуг1аданалъул мисалалда. Щибаб лахIзаталъ гьеб лъимер гьабиялъе унти чIвазе бегьулеб гIадин, къиямасеб къо чIейги гьеб мехалъ релъедалги къадги жиб тIаде бачIиналда божи гьеч1еб букIуна.
Гьеб къиямасеб къо бачIараб мех буго жинца капурзабазул берал гIачIихинарулеб заман. Рагьараб бер данде бачизе кIоларого, гьеб добе- гьаниб буссинабизе кIоларого жал хутIулеб. Гьел капурзабацаги абула: **«Вай нижее бугеб къварилъи! Ниж гьаб къо бачIиналда божуларел, гьелдаса гъапулал ва гьелда дандчIвай гьабизе хIадуричIел, ниж нижерго нафсазе зулму гьабураздаса рукIана»**-абун. Нижехъе авараг ﷺ вачIараб мехалъ, гьес нижее гьаб къоялдалъун хIинкъиги кьураб мехалъ, ниж гьесда гIенеккичIо. Т1адег1анав Аллагьас гьеб капураб къавмалда хит1аб гьабун абулеб буго:

98. Х1акълъунго нужги, нужеца жидее лагълъи гьабулел хъанчалги жидедалъун жужахI боркьулеб цIул гIадин руго ва нуж киналго гьенир жанир рехизе руго.

إِنَّكُمۡ وَمَا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمۡ لَهَا وَٰرِدُونَ ٩٨

ТIадегIанав Аллагьас гьал мушрикалги хъанчалги цадахъ рехсеялъул мурад буго гьез алагьзабилъун ккурал хъанчал щибго гьунар гьечIел

жал рукIин баян гьаби.

99. Гьел хъанчал алагьзаби рукIаралани жужахIалда жанир рукIинароан. Жидее лагълъи гьабурал ва жидеца лагълъи гьабуралги киналго цадахъ даимго рукIинелъун жужахIалда лъугьизарула.

لَوۡ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةٗ مَّا وَرَدُوهَاۖ وَكُلّٞ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٩٩

100. Гьеб жужахIалда жаниб квешаб, ракI унтун зигардулеб гьаракьги букIине буго ва гьезда гьениб жаниб цоги щибго жо рагIуларо.

لَهُمۡ فِيهَا زَفِيرٞ وَهُمۡ فِيهَا لَا يَسۡمَعُونَ ١٠٠

101. Х1акълъунго жидее дир рахъалъан алжаналъул рохел бицарал муъминзаби гьеб жужахIалдасан рик1кIад гьарурал руго.
Гьезда жужахIалъул бухIи хъваларо, гьелъул квешаб махIги чIваларо.

إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتۡ لَهُم مِّنَّا ٱلۡحُسۡنَىٰٓ أُوْلَٰٓئِكَ عَنۡهَا مُبۡعَدُونَ ١٠١

102. Жидеда цIаялъул гьелегьинги, гьелъул гьаракьги рагIуларо ва гьел муъминзаби алжаналда жанир жидеего бокьараб нигIматазулъ рукIуна.

لَا يَسۡمَعُونَ حَسِيسَهَاۖ وَهُمۡ فِي مَا ٱشۡتَهَتۡ أَنفُسُهُمۡ خَٰلِدُونَ ١٠٢

103. Гьеб къиямасеб къоялъул кIудияб хIинкъиялъ гьел пашман гьаруларо, гьезде гьеб хIинкъи бачIуларо. **Алжаналъул рагьабазда гьезда малаикзабаз дандчIвай гьабула ва гьезда абула: «Гьаб буго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужее къотIи гьабун букIараб, нуж даимго рукIинелъун алжаналда лъугьинарулеб къо»-абун.**

لَا يَحۡزُنُهُمُ ٱلۡفَزَعُ ٱلۡأَكۡبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ هَٰذَا يَوۡمُكُمُ ٱلَّذِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ١٠٣

104. Дуца ракIалда щвезабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Дица зобал сукIулеб гIуж, жинда жо хъвараб кагъат сукIулеб хIалалъ.** ГьедигIан бигьаго сукIула дица зобал абураб магIна буго гьаб рагIиялъул. **Дица нуж къиямасеб къоялъ тIаде рахъизарула нуж рижизе байбихьараб мехалъ рук1араб хIалалъ.** ТIаде ретIел гьечIого, хIатIида гIицIго ссунат гьабичIеллъун. **Гьаб буго дица дидаго тIад гьабураб къотIи ва х1акълъунго дица гьеб къотIи тIубазабула.**

يَوۡمَ نَطۡوِي ٱلسَّمَآءَ كَطَيِّ ٱلسِّجِلِّ لِلۡكُتُبِۚ كَمَا بَدَأۡنَآ أَوَّلَ خَلۡقٖ نُّعِيدُهُۥۚ وَعۡدًا عَلَيۡنَآۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ ١٠٤

105. Х1акълъунго Дица Забуралда хъван буго, гьелдасаги цебе ЛавхIул-махIфузалда хъван бугеб хIалалъ: «Дица алжан ирсалъе кьезе буго дун цо гьавун дир

وَلَقَدۡ كَتَبۡنَا فِي ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعۡدِ ٱلذِّكۡرِ أَنَّ ٱلۡأَرۡضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ ٱلصَّٰلِحُونَ ١٠٥

аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьарун хьвадарал муъминзабазе»-абун. Давуд аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рештIараб Забуралдаги, хадуб Тавраталда ва Инжилалдаги хъван буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул умматалъул муъминзаби алжаналда рукIине руго абун. Цоги г1алимзабаца абуна дунялалъул ракьги ахир заманаялъ муъминзабаца ирсалъе босизе бугин, ахираталда алжанги гьез ирсалъе босизе бугин абун.

106. Х1акълъунго Гьаб сураталда жаниб إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَٰغٗا لِّقَوۡمٍ عَٰبِدِينَ ١٠٦ **бицараб аварагзабузул къисабазулъ, къиямасеб къоялъул хабаралъулъ ва алжан-жужахIалъул хабаралъульги вагIза буго, ва гIибрат босизе, кантIизе гIураб тIоритIелги буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал, гьесие мутIигIлъун гьесул аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ нахърилълъун гIибадат гьабулел гIадамазе.**

107. Дица мун витIун гьечIо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, кинабго гIаламалъе рахIматлъун гурони. وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٧

ГIадамазеги, жундузеги, бусурбабазеги, капурзабазеги, дунялалдаги ахираталдаги, рах1матлъун вуго хирияв Мух1аммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вуго дунял ахираталъул кIудияб бахьибуголъиялдалъун жив витIарав, къиямасеб къоялъул балагьаздаса ва абадияб бахьикъосиялдаса гIадамал ва жундул хвасар гьарулевлъунги жив витIарав. Гьев аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ иман лъеялдалъун гIемераб лъикIлъи ва кIодолъи щола муъминзабазе дунялалдаги ахираталдаги. Жиндир уммат жагьиллъиялъул бецIлъиялдаса иманалъул ва гIелмуялъул нуралда тIобитIана МухIаммад аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Купру-ширкалъулъ къосиналъулъ букIараб уммат хIакъаб исламияб диналдаги тIобитIана. Гьев хирияв авараг кинабго гIаламалъе рахIматлъун лъугьана.

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъарал, купру-ширк гьабурал гIадамазеги рахIматлъун вуго гьев Мух1аммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ: цересел умматал гIадин гьесул уммат гьалаг гьабичIо гьез кигIан кIудияб пасалъи ва зулму гьабуниги, гьезие гIазаб гьаби Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъбахъун тана, гьезул маймалакал болъонал гьаричIо, гьел тIупан тIун гъанкъизаричIо, цIа речIун рухIичIо, ракьалъги къулч1ич1о. ХIатта рухI бугеб ва рухI гьечIеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталъеги рахIматлъун вуго хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Гьев аварагасда нахъвилъарав чи жиндир тIабигIат-гIамал берцинав вукIун, жиндир гурхIел цIоб бугев вукIун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталъе лъикIлъи гьабиялда гьесарав вукIула, гьелъие

зарал гьабиялдаса нахъчIваравги вукIула.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: *«Я расулаллагьи! Гьал мушриказе квешаб дугIа гьабе дуца»-абун. Аллагьасул аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дун Аллагьас умматалъе рахIматлъун витIун вуго, гьезие лагIнат кьолевлъун витIун гьечIо»*-абун. Х1адис ибну Г1асакирица бицана.

Гьев хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинда нахърилълъарал муъминзаби дунялалъулги ахираталъулги балагьаздаса ва гIазабалдаса цIунана, жинда инкар ккурал ва жив гьереси гьавурал инкарчагIи дунялалдаго гIазаб гьабун, гьалаг гьарун тIагIинариялдасаги цIунана. Муъминзабазда дунялалда рачIулел къварилъаби ва балагьал руго гьезул мунагьал сабаблъун гьез Аллагьасул амру-нагью теялдалъун, гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялдалъун гьезие гьабулеб гIазаб. Гьез тавбо гьабураб мехалъ ва жидер мунагьаздаса гьелги рикIкIалъараб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьездаса къварилъи- балагь тIаса босула.

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾

108. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Х1акълъунго дида Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **вахIю гьабун буго жиндие гIибадат гьабизе тIадав Аллагь цохIо Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго»-абун.**

Гьесие гIахьалчагIи гьечIо. Нужеца гIибадат гьабулел хъанчалги гьересиял алагьзаби руго. **Нужеца гьев Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеларищ ва нуж гьесул амруялъе мутIигIлъуларищ?** Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мут1иг1лъе, я гьал г1адамал.

فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُلْ ءَاذَنتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ وَإِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ أَم بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾

109. Цинги гьел мушрикал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавиялдаса руссани ва дуе мут1иг1лъичIони, дуца гьезда абе: дица нужеда хIакъаб жо лъазабуна киназдаго гIам гьабун. Ва дида лъаларо Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужее гIазаб гьаби ва къиямасеб къо бачIин г1агардайщ бугеб яги рик1к1адищ бугеб -абун.**

Гьеб бачIине букIин хIакъаб буго ва нужер гIамалалда рекъараб жазаъ нужее гьабизеги буго.

إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾

110. Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жинда лъалев вуго нужеца загьир гьабун бицулеб хабарги ва нужеца балъго, нужедаго гьоркьоб бицулеб хабарги.**

Гьесда щибго жо балъго хутIуларо ва гьесул хIисаб- мизаналдаса щибго жо борчIун кколаро.

وَإِنۡ أَدۡرِي لَعَلَّهُۥ فِتۡنَةٞ لَّكُمۡ وَمَتَٰعٌ إِلَىٰ حِينٖ ١١١

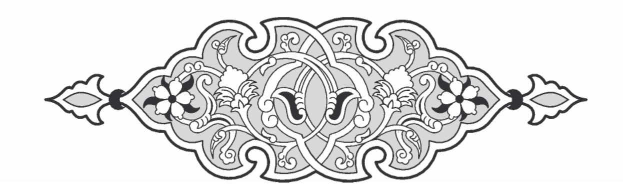
111. Ва дида лъаларо ТIадегIанав Аллагьас нужее гIазаб гьабичIого тей нужер хIалбихьи батизе бегьула ва нуж купру-ширкалъулъ халат гьарун, гьелда данде нужее гIазаб цIик1кIиналъеги батила. Нужее гIазаб гьабизе къадар гьабураб гIуж щвезегIан бугеб рахIат ва нигIмат буго гьаб дунялалъул чIаголъи.

قَٰلَ رَبِّ ٱحۡكُم بِٱلۡحَقِّۗ وَرَبُّنَا ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلۡمُسۡتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ١١٢

112. Аварагас ﷺ абуна: «Я нижер БетIергьан! Дуца гьаб купру-ширкалъул къавмалда гьоркьобги ниж муъинзабазда гьоркьобги битIараб, гIадилаб хIукму гьабе. Нижер гурхIел цIоб кIудияв БетIергьан нижее квербакъи гьабулев вуго нужер купру-ширкалда ва нужер гьересиял алагьзабазде дандеги.

Нижер таваккал тIами гьев БетIергьан Аллагьасда буго, кинабго квер бакъи ва бергьенлъиги гьев Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ буго»-абун.

Т1адег1анав Аллагьасул квер бакъиялдалъун суратул Анбияъалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.
Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

22. Суратул Х1аж

Мадинаялда рештIинабураб, жинда жаниб лъабкъоялда анцIила микьго аят бугеб.

Гьаб сурат Мадинаялда рештIинабураб бугелъул, гьалда жаниб шаргIиял хIукмабазул бицен буго. Гьедин бугониги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, гьесие гIибадат бац1цIад гьаби, ахираталъул хабар бициналъги гьалда жаниб гIураб бакI ккун буго. ШаргIиял ахIкамаздаса хIажалъул ва жигьадалъул х1укму бицун буго.

Сураталъул байбихьи, жинца ракIал хIинкъизарулеб, къиямасеб къоялъул гIаламатлъун бугеб, кутакаб ракь багъари бициналдалъун гьабун буго. Хадуб, хун хадур тIаде рахъинариялъул ва къиямасеб къоялъ Т1адег1анав Аллагьас халкъалъул хIисаб-мизан гьабун жазаъ гьабизе букIиналъулги бицун буго.

Сураталда жаниб хъанчие лагълъи гьабулел мушриказул ахIмакълъи ва гьезул алагьзабазул щибго жо гьабизе гьунар гьечIеблъиги бицун буго.

Сураталда цIар лъун буго Х1ажалъул бицунеб сурат абун. Ибрагьим عَلَيْهِ السَّلَامُ халилас кагIба рукъ бан лъугьараб мехалъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун кинабго гIаламалда ахIи бана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIаж тIад гьабун бугин нужедаян абун. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялдалъун гьеб ахIи кинабго гIаламалда ragIана, жегиги гьарун гьечIел, инсанасул гьодринир ругел заррабаздаги рагIана ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иманалда тIоритIарал, жидеца хIаж гьаби къадар гьабурал муъминзабаца гьеб ахIиялъе жавабги гьабуна: «Лаббайка ллагьума лаббайк»-абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمْۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ١

1. **Я гьал гIадамал! Нуж БетIергьан Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъа!** Нуж гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъе! Гьесул амру-нагью тIубазабе, шаргIалъул гIорхъабиги цIуне.

Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа абураб рагIиялъе магIна гьабуна: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабе абураб жо гьабичIого тоге ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабугеян абураб жоги гьабуге»-абун. **ХIакълъунго къиямасеб къо чIелелде**

ццебе букIунеб ракь багъари цIакъ кIудияб гучаб амру буго ва жиндир бицине лъалареб хIинкъи-къварилъиги буго.

يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّآ أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى ٱلنَّاسَ سُكَٰرَىٰ وَمَا هُم بِسُكَٰرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٌ ۝٢

2. Гьеб ракь багъари бихьараб мехалъ ва гьелъул хIинкъиги тIаде щвараб мехалъ, каранда лъимер хахулей эбелалъе гьеб лъимер кIочон тола. Бищунго дунялалда тIад хирияб жо буго эбелалъе жиндир каранда хахулеб лъимер. Гьеб лъимерги кIочон гьелда кIалдисан керенги бахъун, эбел жиндир напсалъ машгъул гьаюлеб амру цIакъ кIудияб иш букIинарищха.

Ва щибай къинай чIужуялъ жиндир чохьониб бугеб, жиб гьабизе мех щвечIеб лъимерги гIодобе рехулеб къо буго гьеб. Гьеб къоялъ дуда гIадамал рихьизе руго жал мехтун ругел гIадин гIакъло гьечIого, черх кквезе кIоларого. **Гьел мехтун рукIунаро.** Гьел рукIула хIинкъиялъул гучалъ гIакъло инзабун. **Кинниги Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазаб гучаб буго.** Жидеда тIаде гIазаб щолеб букIин лъараб мехалъ рукIуна гIадамал гьединаб хIинкъиялъулъ ва чара тIагIиналъулъ.

Ибнужаририца жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса бицараб «Ссуралъул» хIакъалъулъ бугеб халатаб хIадисалда жаниб буго:

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«ТIадегIанав Аллагьас зобал- ракьал рижун тIубараб мехалъ «Ссур»-ги бижана ва гьеб Исрафил малаикасухъ кьуна. Гьев Исрафил жиндир кIалалда цебе Ссурги ккун Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *гIарщалдехун бералги балагьун, гьел берал къапичIого чIун вуго кидадай жинда гьеб ссуралъуб пуйян амру гьабилебин абун. Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица абуна: «Я расулаллагь* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ*! Щиб жо бугеб гьеб ссур?»-абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ *абуна: Гьеб буго кIудияб лълъар, жинда жаниб лъабго нухалъ пулеб.* <u>Т1оцебесеб</u> *пуй букIуна жинца халкъ хIинкъизабулеб.* <u>КIиабилеб</u> *пуй букIула жинца кинабго рухI бугеб жо хвезабулеб* <u>лъабабилеб</u> *пуй букIуна кинабго гIалам гIарасат майданалда БетIергьан Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *цере чIезе рахъинарулеб.*

ТIадегIанав Аллагьас Исрафил عَلَيْهِٱلسَّلَامُ *малаикасда амру гьабула тIоццебесеб ссуралъуб пуй абун: «Дуца пуй жинца халкъ хIинкъизабулеб пуялъ»-абун. Гьеб гьаракь рагIарабго зобалаздаги ракьаздаги бугеб агьло хIинкъула, Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *бокьун гьес хIинкъиялдаса цIунарав чи хутIизегIан. Гьеб пуй Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *амруялдалъун халат бахъизабула ва нахъаса къотIизе гьечIо абун кколеб хIалалъ букIула. Гьеб гьаракьалъ*

мугIрул гIодоре роpтизарун ракьлъун лъугьула. Ракьги багъарулеб букIуна ралъдаде тIаде бугеб гама кутакал карачелаз кьапезабулеб гIадин, яги кварида делизабураб чирахъ гьороца хьвагIизабулеб гIадин.

Гьаб ракьалда тIад гIадамалги гIодоре ккола, эбелалда каранда букIараб лъимер кIочона, къинай чIужуялъ чохьониб букIараб лъимерги реххула, гIисинал лъималги хъахIрас баккун хералчагIазда релълъуна, жидер гIакъло ун мехтарал чагIи гIадин гIадамалги хутIула, гьеб гьаракьалдаса хIинкъун, тIурун щайтIаби дунялалъул рагIалда кIанцIула. Гьенир данде рачIун малаикзабаца гьурмал рухун гьел нахъе руссинарула. ГIадамалги цоял цояздаса ратIалъун, цоцазде ахIделаго лъутун уна.

Гьедин рукIаго ракь бихъун, хъвалхьун уна цояб рагIалдаса цогидаб рагIалда щвезегIан. Цинги цIакъго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун халкъги хутIула. Гьел зобалаздехун ралагьараб мехалъ жидеда гьел рихьула биараб тIохьи гIадин яги бухIун гьалдолеб нахул ахакь гIадин. Цинги гьеб зодиса бакъги моцIги нахъе босун уна, цIваби ротун тIагIула ва гьел зобалги тIаса росун уна. Гьеб хIинкъиги, гьаб ссур пуйги цереккун хун ругел гIадамазе рагIуларо ва гьезда гьелъул щибго жо лъаларо»-абун.

Абугьурайратица رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абуна: «ТIадегIанав Аллагьас гьаб ссур пуй жидеда рагIизабуларел гIадамал шагьидзаби руго. Гьаб гьаракь чIагоял гIадамазда рагIула, гьел шагьидзаби жидер хабазулъ чIаго руго. Гьедин бугониги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ шагьидзаби цIунана гьаб хIинкъиги, гьаракьги жидеда щвеялдаса»-абун. Гьаб авалаб ссур пуйги, гьаб кутакаб хIинкъи-къварилъиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаде биччала муъминзаби жидеда гьоркьоса нахъе рачараб (гьел хун хадуб) квешаб, зулмуяб ва гIасияб халкъалда.

Цоги гIалимзаби руго гьаб аяталда жаниб рехсараб хIинкъиги, ракь багъариги къиямасеб къоялъ тIеде рахъизарулеб мехалъ букIизе бугин абулел. Гьезул далилги буго жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадис.

ГIайшатица абуна: дица Бичасул расулалсда абуна: *«Я расулаллагь* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ*! Къиямасеб къоялъ жиндие вокьулев чиясда гьев вокьулев чи ракIалда щолищ?-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я Г1аишат! Лъабго бакIалда вокьулесда вокьулев ракIалда щоларо. ГIамал цIалеб цIадироялда аскIов ракIалда щоларо. Жиндир лъикIаб гIамал дагьиш бугеб гIемерищ бугеб лъаларого. ГIамал хъварал кагътал кодоре кьолеб мехалъги ракIалда щоларо. Жиндир*

гIамал хъварал кагътал кваранисанищ кьолел яги квегIисанищ кьолел лъаларого.
ЖужахIалъул цIадасан къватIибе баккун цо сурукъаб цIадул габуралъ (хIубиялъ) гьел гIадамазда тIаде гьетIун, гьезда ццим бахъун абулеб къоялъги ракIалде щоларо: «Дун вакил гьабун буго лъабго батIияб къокъа цIадабе бачине, дун вакил гьабун буго Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ *цадахъ цогиги алагь вуго абурал г1адамал цIадаре рачине. Дун вакил гьабун буго къиямасебкъо букIиналда божун рукIинчIел гIадамал цIадаре рачине. Дун вакил гьабун буго киналниги чIух1ун, гIамал кIодолъун дида инкар ккун хьвадарал гIадамал цIадаре рачине- абун. Цинги гьеб цIадул габур гьезда тIаде гьетIула ва гьел рехсарал гIадамал жужахIалъул цIадаре рехула. Гьеб жужахIалда тIад кьо (сиратI) буго расалдаса жиб тIеренаб, хвалченалдаса жиб рекIараб. Гьеб кьоялда тIадги жужахIалъул гьаби руго ва гъунцIби (крючки) руго. Гьез Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *амру гьабурал гIадамал жужахIалда рехула. Гьеб кьодаса гIадамал пиригIадин хехги уна. Гьеб кьоялада тIаде чIун Аллагьасде* جَلَّجَلَالُهُ *гьарулел малаикзабиги рукIуна: «Я БетIергьан! Дуца цIуне, дуца цIуне!-абун. Гьеб кьодаса жанив вортич1ев чи жужахIалдаса цIунарав вукIуна!»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIидил Худрияс бицараб хIадисалда буго: "Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Къиямасеб къоялъ ТIадегIанав Аллагьас абула: «Я Адам! Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дуда амру гьабулеб буго дур зурриятальул жужахIалда унеб къокъа къватIибе бахъизабе»-абун. Адамица абула: «Я дир БетIергьан! Щиб бугеб гьеб жужахIалда унеб къокъа»-абун. Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *рахъалъан абула: «Щивав азарго чиясдаса ичIнусиялда ункъоялда анцIила ичIго чи вуго»-абун. Гьеб рагIи абураб мехалъ къинай чIужуялъ лъимер рехула, гIисинал лъималги бетIер хъахIлъун лъугьуна, гIадамалги мехтарал гIадин рукIуна гIакъло ун, жал мехтун гьечIониги»-абун. Гьаб хIадис бицараб мехалъ асхIабзабазе цIакъ захIмалъана ва гьезул гьурмазул кьер хисана. Цинги аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Гьеб жужахIалъул агьлуялъул ичIнусиялда ункъоялда анцIила ичIго чи яъжуж маъжужалдаса вукIине вуго ва цо чи нужедаса вукIине вуго»-абун. Хадубги аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Дир хьул буго алжаналъул агьлоялъул ункъил бутIа нуж рукIинин абун. АсхIабзабаца «Аллагьу акбар» абуна. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Алжаналъул агьлуялъул лъабил бутIа нуж рукIинин хьул буго дир абун. Цингиги асхIабзабаца «Аллагьу акбар» абуна. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна дир хьул буго алжаналъул агьлуялъул бащадал нуж рукIинин»-абун. Цингиги асхIабзабаца «Аллагьу акбар»*-абуна.

Х1адис имам Бухарияс бицана.

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِي ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيۡطَٰنٖ مَّرِيدٖ ٣

3. ГIадамазда гьоркьор цо чаг1и руго жидер щибго гIелму ва хIужжа гьечIого Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **гIайиб чIван кIалъалел ва бищунго Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал щайтIабазда нахърилъларал.**

كُتِبَ عَلَيۡهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهۡدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ٤

4. Гьеб щайтIаналъе къадар гьабураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIукмуги буго: гьелда нахъвилълъарав чи х1акълъунго гьелъ хIакъаб диналдаса къосизавизе вугин ва гьев ахираталда жужахIалъул гIазабалдаги тIовитIизе вугин абун.**

Ас-судию абулев гIалимас абуна: гьаб кIиго аят рештIинабуна Назар ибну ХIарис абулев чиясул х1акъалълъулъ. Гьав Къурайшиязул инжитал гIадамазул бищунго инжитас абуна: «Дида бице нужер Аллагь جَلَّجَلَالُهُ сундул гьавурав вугев, меседилищ, гIарцулищ, тIохьидулищ?»-абун. Цинги зобалазул гъугъай бахъана ва гьев Назарил бетIералъул шурун (череп) гьесда цебе гIодобе бортана»-абун. Гьав Назарица абулеб букIана малаикзаби Аллагьасул ясал ругин абунги, Къуръан цересел умматазул гьересиял къисаби ругин абунги, хун хадур тIаде рахъинариги букIизе гьечIин абун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمۡ فِي رَيۡبٖ مِّنَ ٱلۡبَعۡثِ فَإِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن تُرَابٖ ثُمَّ مِن نُّطۡفَةٖ ثُمَّ مِنۡ عَلَقَةٖ ثُمَّ مِن مُّضۡغَةٖ مُّخَلَّقَةٖ وَغَيۡرِ مُخَلَّقَةٖ لِّنُبَيِّنَ لَكُمۡۚ وَنُقِرُّ فِي ٱلۡأَرۡحَامِ مَا نَشَآءُ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗى ثُمَّ نُخۡرِجُكُمۡ طِفۡلٗا ثُمَّ لِتَبۡلُغُوٓاْ أَشُدَّكُمۡۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰٓ أَرۡذَلِ ٱلۡعُمُرِ لِكَيۡلَا يَعۡلَمَ مِنۢ بَعۡدِ عِلۡمٖ شَيۡـٔٗاۚ وَتَرَى ٱلۡأَرۡضَ هَامِدَةٗ فَإِذَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡهَا ٱلۡمَآءَ ٱهۡتَزَّتۡ وَرَبَتۡ وَأَنۢبَتَتۡ مِن كُلِّ زَوۡجِۭ بَهِيجٖ ٥

5. Я гьал гIадамал! Нуж къиямасеб къо букIиналда ва хун хадур тIаде рахъизариялдаги щакдарулел ратани. Гьеб дир жинда хIал кIолареб жо буго абун нужеда ракIалдеги кколеб батани нужеца пикру гьабе: **Х1акълъунго Дица нуж рижана ракьалдаса.** Нужер эмен Адам ракьалдаса вижун. **Цинги манидал къатIраялдаса рижана, цинги бидул гороялдаса, цинги цо кIалдиб лъолеб жо гIадаб гьанал къотIелалдаса рижана: гьеб гьанал къотIел жиндие сурат гьечIеб букIун, хадуб жиндир сурат бугеб гьабуна. Гьадин дица нужер рижин къадар гьабуна дир хIал кIолъиялда тIоритIел гьабизе.**

Замахшарияс абуна: Гьаб хIалалъ нуж рижи къадар гьабуна Дица баян гьабизе нуж аваланда ракьалдаса рижарав,

хадур манидал къатІраялдаса рижарав, хадур бидул горо ва гьанал къотІелалдаса рижарав БетІергьан нуж хун хадур тІаде рахъинаризе кІолев вукІин.

Дица эбелалъул рахІмуялда жаниб (тІончІорукъ) дие бокьараб жо чІезабула жиндие къадар гьабураб заман щвезегІан. Кинабго рахІмуялда жаниб ккараб жоялъул лъимер бижуларо. ЦохІо нухалъ кІиго лъабго лъимерги бижула, цо-цо лъимер мех щвечІого къватІибе рехула, цогидаб мех щведалги гьабичІого гьеб рахІмуялъуб кват1ун хутІула. Гьаб кинабго жо буго БетІергьан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къадар гьабиялдалъун ва тадбир гьабиялдалъун бугеб.

Цинги дица нуж рахІмуялдаса къватІире рахъизарула гьитІинаб лъимерлъун. Жиндир щибго гьунар гьечІеб, жиндир лугби загІипаб. Гьеб лъимер дица дагь-дагь ккун кІудияб гІезабула ва гьеб бахула жиндир къуваталде. **Гьедин нужер гІакъло ва черх камиллъула ва гучлъула. Нужедаса цоял гьитІинго ва гІолохъанго хвезарула, цогидал херлъун, загІиплъун лъугьизегІан чІаго тола. Жив гьитІинав вукІараб мехалъ гІадин гІелму-гІакъло дагьлъун лъугьизе ва жинда лъалеб букІараб жоги к1очолев лъугьизег1ан,** бихьираб-рагІараб жоялдаги инкар кколев лъугьизе тола.

Аллагь разилъаяв ГІабдуллагь ибну МасгІудидаса бицараб хІадисалъулъ буго: *«Манидал къатІра чІужуялъул рахІмуялда жаниб щун гьениб чІараб мехалъ, малаикас عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб къатІра жинда хъатиниб лъун, БетІергьан Аллагьасдехун хитІаб гьабун абула: «Я Рабби, гьаб къат1ра рухІлъун бижулебищ я бижуларебищ?»-абун. Бижулареб буго абуни гьеб рахІмуялда жаниб бижуларо ва биялъ (хІайзалъ) къватІибе рехула. Гьеб рухІлъун бижулеб буго абуни малаикас абула: «Я Рабби, гьаб бихьинабищ яги цІуябищ букІунеб, бахьи бугебищ яги бахьи къосарабищ букІунеб. Гьалъул гІумру щиб? Гьалъул гІамал щиб? Щиб ракьалда гьаб холеб? –абун. Цинги гьеб манидал къатІраялда гьикъула: «дур БетІергьан щив?» – абун. Гьелъ абула Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго абун. Цинги гьелда гьикъула: «дуе ризкъи кьолев щив?»-абун. Гьелъ абула: «Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго»-абун. Хадуб малаикасда абула: «Мун а ЛавхІулмахІфузалда балагьизе. Гьениб дуда батизе буго гьаб къатІраялъул къиса»-абун. Гьеб къатІраялъул инсан лъугьуна, гьесие бихьизабураб заманалъ чІагоги букІуна, жиндие къадар гьабураб ризкъиги кванала, жиндир гІамалги гьабула, г1ажал щвараб мехалъ хвезеги хола»*-абун. Х1адис ибну аби Х1атимица бицана.

Гьединго дуда бихьулеб буго, Я гьав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хІалкІолъиялда щаклъулев инсан. **Бакъвараб, жинда тІад щибго жо гьечІеб ракь.**

Гьеб ракьалда тIад дица цIад базабураб мехалъ жиб цIилъун, багъарун лъугьулеб буго, жиб берцинаб хур хералдалъун цIолеб буго ва бечелъулеб буго.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّهُۥ يُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَأَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٦

6. Гьаб цебе бицараб инсан вижиги, бакъвараб ракь чIаголъиги буго х1акълъунго нужер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жив цогояв, жиндир къудрат гуч бергьарав хан вукIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат ва далил. Х1акълъунго Гьев Аллагьасе хварал чIаго гьаризе кIвеялдаги ва гьев кинабго жоялда хIал кIолев вукIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат ва хIужа-далил.**

وَأَنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٞ لَّا رَيۡبَ فِيهَا وَأَنَّ ٱللَّهَ يَبۡعَثُ مَن فِي ٱلۡقُبُورِ ٧

7. Гьединго гьелъ тIоритIел гьабула х1акълъунго къиямасеб къо бачIинги жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, жиб хIакъаб хIукму букIиналда ва хварал гIадамал хабалъан тIаде рахъинарун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьезул хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе букIиналдаги.**

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِي ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَلَا هُدٗى وَلَا كِتَٰبٖ مُّنِيرٖ ٨

8. Гьаб амру гьадин бугониги; гьаб махлукъ бижарав, гьелъул жинца тадбир гьабулев БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламатал ва далилал ругониги, **гIадамазда гьоркьор рукIунел руго жидер щибго гIелму-гIакълоги, хIужжа-далилги гьечIого, жидехъе рештIараб тIехьги, жал тIоритIулев аваргги гьечIого, жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **данде дагIба-къец гьабулел гIадамалги.**

ثَانِيَ عِطۡفِهِۦ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۖ لَهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَا خِزۡيٞۖ وَنُذِيقُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عَذَابَ ٱلۡحَرِيقِ ٩

9. АхIмакъаб чIухIи гьабун, хIакъаб жоялдаса габур-бетIер кьурун буссинабулев, гьелда инкар кколев. Гьеб гIамал жинца гьабулев **цогидал гIадамалги Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъеялдаса руссинеризе, гьел хIакъаб диналдаса къосинаризе. Гьадинав чиясе дунялалъул рукъобги гIодогIанлъи ва инжитлъи букIине буго. Ахираталда дица гьесда боркьараб жужахIалъул гIазаб чIамизабизе буго.**

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتۡ يَدَاكَ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَيۡسَ بِظَلَّٰمٖ لِّلۡعَبِيدِ ١٠

10. Гьев инжит гьавун гьесдехун абизе буго: **Гьаб буго дуца дунялалда гьабураб гIамалалда данде бугеб жазаъ. Х1акълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинца лагъзадерие зулму гьабулев гьечIо.**

Нуж руго нужеего зулму гьабурал: дунялалда рукIаго гьаб ахираталда инкар ккун, аварагасда ﷺ нахърилълъинчIого, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавичIого хьвадун рукIиналъ.

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَعۡبُدُ ٱللَّهَ عَلَىٰ حَرۡفٖۖ فَإِنۡ أَصَابَهُۥ خَيۡرٌ ٱطۡمَأَنَّ بِهِۦۖ وَإِنۡ أَصَابَتۡهُ فِتۡنَةٌ ٱنقَلَبَ عَلَىٰ وَجۡهِهِۦ خَسِرَ ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةَۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡخُسۡرَانُ ٱلۡمُبِينُ ١١

11. Гьел гIадамаздаса цо къокъа буго жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **лагълъи гьабулел цо рагIалда чIун.** ХIакъикъияб иман лъечIого, жив щакдарулевлъун вукIун. **Жиндие дунялалъул чIаголъиялъе лъикIлъи бугони:** сах-саламат вукIун, ризкъи гIатIидго букIун, **гьев Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналда разилъун, гьелда хIалхьолев вуго. Жинда цо къварилъи- балагь щвани ва цо бокьулареб иш тIаде бачIани, гьев муртадлъун купруялда вуссунев вуго. Гьав вуго жиндир дунялги ахиратги гIадада хварав чи. Гьеб буго тIобарабго ва хIакъикъияб гIадада хвей.** Гьелда хадуб щибго лъикIлъи гьечIеб. Жинца гьабураб кинабго лъикIаб гIамалги гIадада хварав. Гьел гIадамал руго мунапикъзаби.

Гьел руго рагъде унеб мехалъ жал богун цадахъ къватIире рахъун, гьеб бодул цо рикIкIадаб рагIалда рукIунел. Бергьенлъиги гъаниматги щолеб бугони жал церегIан къалел, рагъулъ захIмалъи ккун, риха-хочи кколеб бугони жал лъутун унел.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Цо чи Мадинаялде вачIунев вукIана. Гьенив жив вукIадго жиндие лъимер гьабуни, гIалаялъ тайги гьабуни гьес абулеб букIана гьаб лъикIаб дин бугин абун. Жиндие лъимер гьабичIони, гIалаги къинлъичIони гьес абулеб букIана гьаб квешаб дин бугин»-абун.

Гьал г1адамазул г1акълу щолеб бак1, гьаз кинабго жо борцунеб роцен дунялалъул ч1аголъи буго. Гьазда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жидер Бет1ергьан вук1ин ва ахират бук1унеблъиги лъалеб гьеч1о.

يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُۥ وَمَا لَا يَنفَعُهُۥۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلۡبَعِيدُ ١٢

12. Цоги гIадамал руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гуреб жоялъе гIибадат гьабулел, щибго лъикIлъи гьабизе кIоларел, яги зарал нахъе чIвазе кIоларел алагьзабазе лагълъи гьабулел. Гьабги буго жиб баянаб къосин,** хIакъаб диналдаса жиб рикIкIадаб, жинда данде гIазаб гьаби хIакъаб.

يَدۡعُواْ لَمَن ضَرُّهُۥٓ أَقۡرَبُ مِن نَّفۡعِهِۦۚ لَبِئۡسَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَلَبِئۡسَ ٱلۡعَشِيرُ ١٣

13. Гьев чияс гIибадат гьабула жиндие зарал гьабизе бегьулеб ва амма гьесие хайир гьаби цIакъ рикIкIадаб жоялъе.

Жидее шапагIат гьабизе буго абун хьанчазе лагълъи гьабурал гIадамазда дунялалдаго гIазаб тIаде бачIине бегьула, амма гьел хьанчазул жидее щибго мунпагIат букIине гьечIо. **ЦIакъ квешаб жо бугоха гьеб хьанч гьав чияс гьудуллъун ва жиндие квер бакъулеблъун гьабураб, цIакъ квешаб гIагарлъи ва гьалмагълъи буго Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **ширкги гьабун хьанчаздехун гьабулеб гIагарлъи ва гьалмагълъи!**

إِنَّ ٱللَّهَ يُدۡخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَفۡعَلُ مَا يُرِيدُ ١٤

14. Х1акълъунго, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **алжаналда жанир лъугьинарула жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда нахърилъун лъикIаб гIамал гьабурал муъминзаби; жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназда жанире лъугьинарула. Х1акълъунго, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьараб жо гьабулев вуго.**

Жиндие бокьарасе гIазаб гьабула, жииндие бокьарав алжаналда лъугьизавула. Гьев жиндир мурад тIубазе нахъе чIвалеб щибго жо гьечIо.

مَن كَانَ يَظُنُّ أَن لَّن يَنصُرَهُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ فَلۡيَمۡدُدۡ بِسَبَبٍ إِلَى ٱلسَّمَآءِ ثُمَّ لۡيَقۡطَعۡ فَلۡيَنظُرۡ هَلۡ يُذۡهِبَنَّ كَيۡدُهُۥ مَا يَغِيظُ ١٥

15. ТIадегIанав Аллагьас жиндир авараг МухIаммадие صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **дунялалдаги ахираталдаги квербакъи гьабиларин ракIалде ккун вугев чи жиндирго рукъалъул мокърукье кварги бухьун гьелда жаниб габурги лъун живго жинцаго гъанкъе абе! Цинги балагье абеха гьесул ццим бахъиялъги, гьев гъанкъун хвеялъги Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **хIукмуялдаса щибго жо хисизабуладай абун.** Жиндир ццимги буссунадай абун.

Гьаб аяталъул магIна буго: ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагасе ва жиндир диналъе квербакъи гьабизе букIин хIакъаб жо буго, гьеб кверабакъи гьаби рихарал капурзаби ва мушрикал ццим бахъун хванигиян-абураб.

Цо гIалимзабаца дагьаб батIияб тафсир гьабуна: жиндие къварилъи ккараб мехалъ Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хьул къотIулев, гьес жиндие кверабакъиларин ва къварилъи тIаса босуларин абун ракIалде кколев чи сабро гьабичIого хвайин абеха, цингиги щибго батIияб жо лъугьинаро ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму билълъанхъила. Гьадин бугелъул балагьазда сабро гьаби ва нигIматазда щукру гьаби буго инсанасул дунял ахираталъул ургъел- къварилъи тIаса иналъе сабаб.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَٰهُ ءَايَٰتِۭ بَيِّنَٰتٖ وَأَنَّ ٱللَّهَ يَهۡدِي مَن يُرِيدُ ١٦

16. Гьал церехун рицарал хIукмаби баян гьарун ругеб гIадин дица кинабго Къуръан рештIинабун буго жидеца

тIоритIел гьаби ва хIужжа- далил бицин баянал аяталлъун. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндие бокьарав чи битIараб нухда ва хIакъаб диналда тIовитIулев.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱلَّذِينَ هَادُواْ وَٱلصَّٰبِـِٔينَ وَٱلنَّصَٰرَىٰ وَٱلْمَجُوسَ وَٱلَّذِينَ أَشْرَكُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесда иман лъун хьвадарал гIадамалги; ягьудиялги, насраниялги, сабииналги (жидеца цIвабзазе лагълъи гьабулел гIадамал) **мажусиял** (цIадуе лагълъи гьабулел гIадамал), **жидеца Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамалги: - Гьал киназдаго гьоркьоб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIукму гьабизе буго къиямасеб къоялъ.** Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабурал муъминзаби алжаналда лъугьизаризе руго, хадусел киналго къокъаби жужахIалда лъугьизаризе руго. **ТIадегIанав Аллагь кинабго жо жинда лъалев ва бихьулев вуго.** Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда разилъулеб динги исламияб дин буго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин чIезабулеб, гьесул аварагзаби ва тIахьал ритIухъ гьарулеб, ахир къиямасеб къо букIинги ва хIисаб- мизан гьабиги, жазаъ гьабиги ритIухъ гьабулеб.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَسْجُدُ لَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ وَٱلنُّجُومُ وَٱلْجِبَالُ وَٱلشَّجَرُ وَٱلدَّوَآبُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ ٱلنَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ ٱلْعَذَابُ وَمَن يُهِنِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ ٱللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ۩ ﴿١٨﴾

18. Дуда бихьуларищ я гьав инсан! ТIадегIанав Аллагь вукIин зобалаздаги ракьалдаги жаниб бугеб кинабго жоялъ жиндие сужда гьабулев ханлъун. Гьесие сужда гьабула бакъалъги, моцIалъги цIвабзазги, мугIрузги, гъветI-хералъги, рухIчIаголъиялъги. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабула гIадамазул ва жундзул гIемерал муъминзабацаги. Гьал киназго сужда гьабула Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун, гьесул амруялда нахърилълъун гьесул къадро кIодолъи лъан. Гьал кIудиял махлукъал: зобал-ракьал, бакъ-моцI ва цIваби Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабулел рукIин бициналдаса мурад буго жидеца ТIадегIанав Аллагьасе гьабичIого цоги щиб бугониги жоялъе лагълъи гьабулел гIадамазда бич1чIизаби гьеб кинабго махлъукъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мулк букIин, гьесие мутIигIаб букIин, гьесул лагъзал рукIинги. Гьедин бугелъул жиндие лагълъи гьабизе хIакъав хан цохIо ТIадегIанав Аллагь гурев гьечIо.

ГIадамазул гIемериселги жидее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб хIакълъарал руго. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал, гьесдехун

ширк гьабурал г1адамал руго гьел. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жив гIодовегIан гьавурав чи хира гьавулев щивго чи вукIунаро.** Бахьикъоси ва купру жинца тIаса бищарав чиясе гьесдаса Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб нахъчIвазе квербакъулев чи вукIунаро. **Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жиндие бокьараб хIукму гьабулев ва гьеб хIукму жинца тIубазабулев вуго.**

Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму ва къадар буго цояв бечедав вукIин цогидав мискинав вукIин. Цояв алжаналде ин, цогидав жужахIалде ин, цояв кIодо гьави, цогидав гIодовегIан гьави. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб жоялда тIад кIалъалев, гьесул хIукму хисизабулев щивго чи вукIуларо.

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе суннатаб буго.

19. Гьаб кIиго къокъа буго жал БетIергьанасул хIакъалъулъ къацандулел ругел.

۞ هَٰذَانِ خَصۡمَانِ ٱخۡتَصَمُواْ فِي رَبِّهِمۡۖ فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتۡ لَهُمۡ ثِيَابٞ مِّن نَّارٖ يُصَبُّ مِن فَوۡقِ رُءُوسِهِمُ ٱلۡحَمِيمُ ١٩

Муъминзаби руго кидаго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъи бокьарал, гьелъул нур ва гуч цIик1кIизе бокьарал. Капурзаби руго кидаго диналде данде чIарал, гьеб хвезабизе, гьелъул нур свине бокьарал.

Жинда Аллагь разилъаяв Абузар абулев асхIабас, гьа гьедун абулеб букIана гьаб аят рештIинабунин Бадроялда рагъ бугеб къоялъ цо-цаде данде рагъизе рахъарал муъминзабазул ва капурзабазул хIакъалъулъ. Муъминзаби рукIана, жидеда Аллагь разилъаял ХIамзат асхIаб, ГIали асхIаб ва ГIубайдат асхIаб. Капурзаби рукIана: Шайбат ибну РабигIат, ГIутбат ибну РабигIат ва Алвалиду ибну ГIутбат. Гьав лъабавго капурзабазул церехъаби чIвана дов лъабавго асхIабас.

Алагьасда инкар ккурал гьесул диналда данде рахъарал гIадамал руго жидее жужахIалъул цIадул ретIел хIадурун бугел. Дунялалда инсанас жинда тIад ретIел ретIулеб гIадин гьезул чурхдузда тIад цIадул ретIел букIине буго. **Гьезул бетIералда тIадги жиб гьалдолеб цIакъ бухIараб ва махIцараб хIамим тIезе буго.**

20. Гьеб цIаялдалъун ва хIамималдалъун жидер черхалда бугеб гьанги, жаниб бугеб ургьимесги бухIун, биун гIодобе уна.

يُصۡهَرُ بِهِۦ مَا فِي بُطُونِهِمۡ وَٱلۡجُلُودُ ٢٠

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Гьеб хIамималъул цо къатIра дунялалъул мегIералда тIад тIинкIизабуни, гьеб мегIер биун инаан»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда жаниб буго: *«Гьеб хIамим бетIералда тIад тIураб мехалъ гьенисан жаниб лъугьун хIатIазул гъоркьияб рахъалъа къватIибе бачIуна кинабго*

гьангин биинабун. Цингиги гьесул гьан букIухъин бижизабула»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

وَلَهُم مَّقَٰمِعُ مِنۡ حَدِيدٖ ٢١

21. Гьеб жужахIалъул агьлуялъе гIазаб гьабизе маххул гьенцIокъал ва цIцIалал руго.

Жидеда кьабулел ва гьездалъун жал цере къотIулел.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалъулъ буго: *«Гьеб цо гьенцIокъ дунялалда тIад гIодобги лъун гьеб эхеде борхизе абун гIадамалги жиндулги данделъаниги гьезда гьеб эхеде борхизе кIвелароан»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

كُلَّمَآ أَرَادُوٓاْ أَن يَخۡرُجُواْ مِنۡهَا مِنۡ غَمٍّ أُعِيدُواْ فِيهَا وَذُوقُواْ عَذَابَ ٱلۡحَرِيقِ ٢٢

22. Жидее гьеб жужахIалъул къварилъи-гIазаб цIик1кIун гьениса къватIире рахъизе бокьанщинахъе, гьезда гьенцIокъал кьабун жидерго бакIалда руссинарула ва гьезде абула:

«нужеца гьеб бух1иялъул гIазаб чIаме дунялада ругеб мехалъ гьеб гьереси гьабун букIин сабаблъун»-абун.

إِنَّ ٱللَّهَ يُدۡخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ يُحَلَّوۡنَ فِيهَا مِنۡ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٖ وَلُؤۡلُؤٗاۖ وَلِبَاسُهُمۡ فِيهَا حَرِيرٞ ٢٣

23. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидеца иман лъун ва лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби жидеда жаниса ниг1матазул гIорал чвахулел алжаназда лъугьизарула. Жидее гьениб жаниб меседил ва луълуазул курхьин-кIиликI ва цогидаб берцинлъи букIула. Гьезул ретIелги алжаналда жаниб дарайдул букIула.**

وَهُدُوٓاْ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ وَهُدُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡحَمِيدِ ٢٤

24. Гьез бицунеб каламги берцинаб, лъикIаб букIула. Г1ададисеб, цоцазул ракI холеб рагIи гьениб букIунаро. **Гьединаб берцинаб калам ахираталда бициналда гьел тIоритIана Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ**. Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьел муъминзаби дунялалдаги тIоритIун рукIана битIараб нухалда ва хIакъаб диналда.**

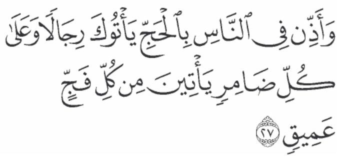
إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ ٱلَّذِي جَعَلۡنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلۡعَٰكِفُ فِيهِ وَٱلۡبَادِۚ وَمَن يُرِدۡ فِيهِ بِإِلۡحَادِۭ بِظُلۡمٖ نُّذِقۡهُ مِنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ ٢٥

25. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **дин босун вачIарав расуласда нахърилълъиналдаса руссун ч1арал ва Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рукълъун бугеб масжидулхIарамалда хIаж ва гIумра**

гьабиялдаса жидеца муъминзабиги нахъе чIвалел гIадамазда дица гучаб гIазаб чIамизабизе буго. Дица гьеб кагIба рукъ ва масжидул хIарам гьабун буго гьенирго чIарал гIадамазе ва хIаж гьабизе рачIунел гIадамазеги гIаммаблъун, бащадаблъун.
Гьеб бакIалда чIарал гIадамазул ихтияр гьечIо гьенир цоги бакIалдаса хIаж гьабизе ва гIибадат гьабизе рачIулел гIадамал нахъчIвазе. **Гьеб масжидулхIарамалда жинца зулму гьабизе ва квешлъи гьабизе къасд гьабурав чиясдаги дица гучаб гIазаб чIамизабизе буго.**
Гьаб масжидулхIарамалда гьабураб гIибадаталъул кири цIик1кIинабулеб гIадин, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьениб гьабураб зулмуялъул гIазабги цIик1кIинабула. Гьаб хIукму гьадин букIиналъул гIаламат буго гьениб жинца зулму гьабизе къасд гьабурав чиясда гучаб гIазаб чIамизабулеб букIин. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму буго инсанас цо квешлъи гьабизе къасд гьабураб мехалъ гьесие гьеб къасд сабаблъун гIазаб гьабулареб. Гьеб квешаб гIамал гьабизе байбихьараб мехалъги гьев чиясе мунагь хъваларо, гьеб квешаб гIамал гьабун гурони. Гьаб масжидулхIарамалда жинца квешлъи гьабизе къасд гьабурав чиясе гьеб квешлъи гьабичIониги мунагь хъвалеб буго ва гьев гIазабалъе хIакълъулев вуго.
Цо гIалимзабаца абуна масжидулхIарамалда зулму гьаби абураб рагIиялдаса мурад бугин, гьениб купру-ширк гьаби абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«КагIба рукъалда рагъ гьабизе абун цо бо къватIибе бахъуна. Гьел ракьалдаса рачIунел рукIадго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел киналго ракьулъе тIерхьинарула»*-абун.

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَٰهِيمَ مَكَانَ ٱلْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِى شَيْـًٔا وَطَهِّرْ بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْقَآئِمِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ ﴿٢٦﴾

26. Дуца ракIалда щвезабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ КагIба рукъ бугеб бакI лъазабураб гIуж. Ва дица гьесда амруги гьабураб дуца гьеб КагIба рукъ бай абун. Гьеб рукъ бай цохIо дие гIоло, дие гIибадат гьабулеблъун ва Дидехун ширкги гьабуге.
Гьеб рукъ т1аваф гьабулел ва как балел гIадамазе бац1цIад гьабе кинабниги чорокаб жоялдаса: жал г1ибадат гьабизе рахъун чIун, рукугI ва сужуд гьабун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулел, гьев разилъи тIалаб гьабулезе.

27. КагIба рукъ бан лъугьараб мехалъ дица Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ амру гьабуна: **«Дуца гIадамаздаги ахIе ва гьезда лъазеги гьабе гьаб Аллагьасул**

جَلَّجَلَالُهُ **рукъалда рачIун нужеца хIаж гьабеян»-абун.**

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: ТIадегIанав Аллагьас амру гьабуна Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِٱلسَّلَامُ дуца гIадамазда ахIеян хIаж гьабе-абун. Ибрагьимица عَلَيْهِٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан! Лъида рагIилеб дир гьаракь?»-абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абуна: «Дуца ахIе, гьеб рагIизаби дида тIад буго»-абун. Цинги Ибрагьим авараг عَلَيْهِٱلسَّلَامُ абукъубайс абулеб мегIералде тIаде вахана ва гьес ахIана: «Я гьал гIадамал! ТIадегIанав Аллагьас нужеда амру гьабулеб буго гьаб КагIба рукъалда хIаж гьабе абун, гьелдалъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее алжан кьезе, ва нуж жужахIалъул цIаялдаса цIунизе. Нужеца гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рукъалда хIаж гьабе!»-абун. Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِٱلسَّلَامُ гьеб ахIи рагIун гьелъие жаваб гьабуна «Лабайк» абун эбелалъул рахIмуялда жаниб бугеб рижиялъги инсул гьодиниб бугеб зарраялъги»-абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб гьаракь рагIине гьабуна гьеб заманаялъ ругел муъминзабазда ва къиямасеб къо бачIизегIан хадур рукIине ругел муъминзабазул зеррабаздаги.

Гьел гIадамал КагIба рукъалда хIаж гьабизе рачIине руго жидерго хIатIазда рилълъун ва рик1кIадаб сапаралдаса жал свакарал ва хIалакъал варанабазда рекIунги.

ГIалимзаби жиндилъ хилиплъараб масъала буго КагIба рукъалде хIаж гьаби лъелго (жиндирго хIатIазда) ун гьабийищ хираяб бугеб яги рекIунеб жоялда тIад рекIун ун гьабийищ хирияб бугеб абун. Цо-цо гIалимзабаца абулеб буго: лъелго ун х1аж гьаби хирияб бугин, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналда жаниб гьеб рагIи ццебе рехсон бугин варанабазда рекIун рачIила абураб рагIиялдасаян абун. Цоги гIалимзабаца абуна рекIулеб жоялда тIад рекIун гьаби лъикI бугин, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас вараниялда тIад рекIун гьабунин хIаж, гьесул вилълъанхъизе къуват букIанигиян абун. Гьаб хилапалъул хIасил буго хIаж гьабулеб заманаялъ: минаялда ин, гIарапа магIарда ин, муздалипалда ин ва цогидалги хIажалъул арканал ва шурутIал тIубалеб мехалъ гьел кин тIуралел абун.

ГIалимзабазул хилап гьечIеб масъала буго рикIкIадаса вачIунев чиясда, ай Маккаялдаса к1иго къол нухалъ рик1ад вугев чиясда, хIаж тIалъуларо гьесие тIад рекIунеб жо гьечIони, яги гьеб рекIунеб жоялъухъ кьезе ужра- мухь гьечIони. Жинда тIадаб гьечIониги хIатIазда вилъун рикIкIадаб манзилалъ ун жинца хIаж гьабилаян къватIиве вахъарав чиясда шаргIалъ гIайибги чIваларо.

Гьедин тIадаблъун гьечIеб хIаж гьабизе рикIкIаде сапаралъ лъелго (хIатIазда вилълъун) ун хIаж гьабизе иналъул гIемераб кири-ажро

букIуна абун гьаб заманаялъ къватIиве лъугьарав чи рияалъе, гIадамазе вихьизе, жиндир цIар рагIизе жо гьабулев чи вукIиналда гIагараб масъала буго, гьев чи унгого Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулев чилъун вукIиналдасаги.

Гьеб гьедин букIиналъе далил буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадат гьабизе ккола Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расулас малъараб хIалалъ. Гьелдасаги тIокIаб, лъикIаб жо жинца гьабила абун лъугьарав чи гьава-напсалъул мурад тIубазабулев, щайтIаналъ гуккарав чи вукIиналда хIинкъи буго. Цо мискинав, пакъирав чиясе садакъа кьей, цо гIажизав, ятимав чиясда гурхIел гьаби, Аллагьасул диналъе гIоло жигьад гьабулел гIадамазе напакъа кьей ва гьезие квербакъи гьаби хирияб ва кири-ажро цIикIараб буго, жинда тIадаблъун гьечIеб хIаж гьабизе абун къватIивги вахъун жиндир напсалда гIемераб гIакъуба-захIмат бихьизабиялдаса.

Гьаб садакъа кьейги, гурхIел цIоб гьабиги, Аллагьасул диналъе квербакъи гьабиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъеда тIадаблъун гьабураб жо буго. Нилъеда тIадаблъун гьабураб жо гьабиялъул кириги, гьелдалъун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиги гIемераб ва цIикIк1араб буго тIадаблъун гьечIеб жо гьабун нилъеца тIалаб гьабулеб кириялдаса ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиялдаса. Гьаб масъала ц1акъ лъазе кколеб ва бич1ч1изе кколеб масъала буго. Гьалда релълъараб гIамал гIемераб буго гьаб заманалъул жагьилал гIадамаз гьабулеб; Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадат жиндир напсалъе бокьараб жоялда боцун гьаби. Гьеб буго жиндир гIамал гIадада хвараб букIиналъе сабаб.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бокьарав чи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда нахъвилълъун, гьес дин малъизе жив витIарав хирияв расул МухIаммадил صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нухдаса хьвадун гIибадат гьабулев вукIуна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее тавфикъ гьабеги хIакъаб жо хIакъаблъун бихьизе ва гьелда нахърилъизе, квешаб жо квешаблъун бихьизе ва гьелдаса рикIкIалъизеги.

لِّيَشۡهَدُواْ مَنَٰفِعَ لَهُمۡ وَيَذۡكُرُواْ ٱسۡمَ ٱللَّهِ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعۡلُومَٰتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلۡأَنۡعَٰمِۖ فَكُلُواْ مِنۡهَا وَأَطۡعِمُواْ ٱلۡبَآئِسَ ٱلۡفَقِيرَ ٢٨

28. ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазда хIаж тIад гьабун буго ва гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру тIубазе ва жидее ругел гIемерал мунпагIатал рихьизе ва гьел щвезе муъминзабиги рачIуна.

Дунялалъул мунпагIат букIуна гIемерал муъминзаби рихьи, гьезулгун гьудуллъи-гьалмагълъи ккей, даран-базар гьабун щолеб хайир. Ахираталъул мунпагIат букIуна жинда

тIадаб парз тIубан щолеб ажро-кири. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат бац1цIад гьабизе, гьев разилъи тIалаб гьабизе гьеб бацIцIадаб ракь бихьун бачIунеб тавфикъги. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хира гьабураб Макка Мадина бихьун, хирияв аварагги صَلَّىٰللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги رَضِيَٱللَّهُعَنۡهُمۡ тIад хьвадараб, гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидер рухIги, кинабго дунялалъул чIаголъиги бичараб ракь бихьун муъминчиясе щолеб баракат, гьесул рекIелъ лъугьулеб иманалъул нурги. Цогиги гIемерал мунпагIатал руго муъминчиясе гьеб хIажалда иналдалъун щолел. Щивав инсанасул нияталда релълъун, гIелму-гIакълуялда релълъун батIи-батIиял рукIуна гьел мунпагIатал.

Жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гIемер рехсезеги рачIуна муъминзаби гьеб хIаж гьабизе. Жал лъалел къояз букIуна гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гIемер рехсейги. Гьел къоялги ЗулхIижаялъул анцIго къо буго: авалаб къоялдаса бай бихьун Къуръбан хъолеб къогун цадахъ. Гьаб рагIи буго имам ШафигIияс ва имам АхIмадица абураб.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица ИбнугIаббасидасан бицараб хIадисалда жаниб буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб гьаб анцIго къогIан хириял къоял гьечIо, жидеда жаниб гьабураб гIамал къабул гьабулел ва гьеб гIамалалъул ажро-кириги цIик1кIунел. Нужеца гьел къояз Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсей гIемер гьабе: Лаилагьа илла Ллагь абе, АлхIадулиллагь абе, Аллагьу акбар абе»*-абун.

Имам Бухарияс бицараб рагIиялъулъ буго: жидеда Аллагь разилъаял ИбнугIумар ва Абугьурайрат гьал къояз гIадамазда гьоркьор базар къотIноре рахъунел рукIана ва жидеца «Аллагьу акбар» бачунеб букIана (такбир), гьезда цадахъ гIадамазги такбир бачунеб букIана»-абун.

Абудавудица бицараб хIадисалда буго Аллагьасул свалат свалам лъеяв аварагас гьал къояз кIалги кколеб букIанин абун. АнцIабилеб къоялъ кIал ккола къурбан хъвезегIан, гьелдасан хадуб кIал кквезе хIарамаб буго гьеб къоялъ ва хадуб бачIунеб лъабго къоялъги. Гьал къоял гIемер хира гьариялъе сабаб буго гьезда жаниб гIарапа къо ва къурбан хъолеб къо букIин.

Рамазан моцIалъул ахираб анцIго къо хирияб буго абунги абуна цо гIалимзабаца гьаб анцIго къоялдаса, рамазан моцIалъул ахираб анцIго сордоялда жаниб лайлатул къадруялъул сордо бугелъул. Цоги гIалимзабаца абуна: гьаб анцIго къо хирияб буго рамазаналъул ахираб анцIго къоялдаса, амма рамазаналъул ахираб анцIго сордо хирияб буго гьал къоязул сардаздаса абун. Цоги имамзабаца абуна гьал хириял

къоял гIарапа къо къурбан къо ва гьелда хадуб бугеб лъабго къоги буго жиделъ такбир ва лабайк бачулел абун.

Ва жидеца Алагьасул цIарги рехсолел къоял руго гьел Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жидее нигIматлъун кьурал хIайванал хьолеб мехалъ**: варанаби, хIайванал ва гIиял-цIаниги. Къурбан хьолеб мехалъ, гьадю ва гIакIаде хьолеб жо хьолеб мехалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIар рехсон хьола. Гьедин хьвезе тIадаб буго. суннатаб бугин, абулел гIалимзабиги руго. Амма Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIар гуреб цоги щибго жоялъул цIар рехсон хьвезе хIарамаб буго, гьедин хьураб жоялъул гьан кваназеги хIарамаб буго.

Гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **цIарги рехсон, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун хьураб жоялъул гьан нужецаго кванай, мискинав, пакъирав чиясдаги кваназабе!** Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «﴿ٱلۡبَآئِسَ﴾ абураб рагIиялъул магIна буго жив пакъирав вукIин жинда тIад бугеб ретIелалъги, гьумералъги сипаталъги загьир гьабулев. ﴿ٱلۡفَقِيرَ﴾ абураб рагIиялъул магIна буго жиндир ретIел бац1цIадав, гьумералда балагьунги жив пакъирав вукIин лъаларев, жив бечедав вугин кколев»-абун. Гьав чи пакъирав вукIин лъала гьасул гьалмагълъиялда ва гьасул хIал цIехараб мехалъ.

ثُمَّ لۡيَقۡضُواْ تَفَثَهُمۡ وَلۡيُوفُواْ نُذُورَهُمۡ وَلۡيَطَّوَّفُواْ بِٱلۡبَيۡتِ ٱلۡعَتِيقِ ٢٩

29. Къурбан хьун хадуб жидер черхалъул рац1цIалъи гьабе!

ХIеж бухьиналдалъун гьабизе гьукъун букIараб малъ-рас къотIи, гьуин махI гьабигIадаб жо гьабе. ГIарапа магIардаса муздалипаялда рачIун, гьениб сордоги бан минаялда рачIун «жамратул гIакъабат» абулеб цо ч1инхал речIулеб бакIалда гьел чIинхал речIун хадуб хIажи чиясе рес букIуна рас-малъ къотIизе, гьуин махI гьабизе, ихIрам тIаса бахъун жиндирго гIадатияб ретIел ретIизе. Гьалда абула аввалаб хIаж бичи абун.

Гьав хIажичиясе гьукъун букIула рос-лъади цоцаде аск1ор лъугьи (жимагI гьаби), Маккаялдаги ун КагIабаялда сверун тIавап гьабизегIан. Гьеб тIавафалда цIар буго «Т1авафу рукни» абун, яги «Т1авафу ифаза» абун. Гьаб тIаваф гьабун хадуб гьев чи хIажалъул киналго арканал тIубарав вукIуна сафа-марва мегIералда гьоркьов жив хьвадун вукIун ватани гIарафа магIарда иналде цеве. Нагагь гьеб сагIю гьабун букIун батичIони дол чIинхал речIун хадуб Маккаялда вачIун «ТIавафу рукну» гьабизе ккола, гьелда хадуб сагIюги гьабизе ккола. СагIю цебе гьабун, тIавап хадуб гьабизе бегьуларо гьаб хIалалъулъ. Маккаялда щвараб мехалъ гьабулеб «ТIавафу къудумалда» хадуб сагIю гьабун бугони гьанже цIидаса сагIю гьабизе кколаро.

Цинги жидеца гьабураб назроги тIубазабе. Назро гьабун букIун

батани гьеб хIажалда садакъа гьабизе, кIал кквезе ва цоги щиб бугониги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулеб шаргIалда рекъараб назро тIубазабе. **КагIба рукъалда сверун тIавафги гьабе** «ТIавафу ифаза» гьабе.

ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَٰتِ ٱللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥ عِندَ رَبِّهِۦ ۗ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ۖ فَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَٰنِ وَٱجْتَنِبُوا۟ قَوْلَ ٱلزُّورِ ﴿٣٠﴾

30. Гьадин буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру ва хIукму хIаж гьабиялъул хIакъалъулъ. Жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тIадегIан гьабурав ва кIодо гьабурав чи: хIалалаб хIалал гьабун, хIарамаб хIарам гьабун, амру-нагью тIубан; **гьесие жиндир г1амал цIакъ кIудияб ажро-даражалъун батизе буго БетIергьан Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб. Нужее кинабго боцIи хIалал гьабун буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ: варанаби, хIайванал, гIи-цIани, жиндир хирияб тIехьалда жаниб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIарамаб буго абураб жо хутIизегIан.** Гьебги капурго хвараб жо буго, жиб хъолеб мехалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIар гуреб цоги цIар рехсон хъураб жоги буго. **Нуж гьел мушриказ Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулел алагьзабаздаса ц1акъ рикIкIалъе: жал нажасал, чорокал жал руго гьел. Гьединго нуж рикIкIалъе гьерисияб нугIлъи гьабиялдасаги, гьереси бициялдасаги.**

حُنَفَآءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِۦ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ ٱلطَّيْرُ أَوْ تَهْوِى بِهِ ٱلرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾

31. Нуж рикIкIалъе кинабго батIулаб жоялдаса, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб дин гьабулеллъунги рук1а. Аллагьасде ширкги гьабуге. Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулев чи релълъун вуго зодиса яги цо борхатаб бакIалдаса вортарав чиясда. Гьеб вортиналъулъги хIанчIаца жив тIетIезавун кваналев. Яги жив кутакаб гьуриялъ восун ун рикIкIадаб алахалда гьалаг гьавурав.
Гьаб буго мушриказул мисал, гьез гьабураб гIамал гIадада хун гьезие щибго мунпагIат щун гутIиялъулъ.

ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى ٱلْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾

32. Гьадин буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму гьесде ширк гьабурал гIадамазе бугеб. жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин (ай диналда хурхел бугебщинаб жо) **кIодо гьабулел гIадамал руго х1акъльунго жидер ракIазулъ гьесдаса хIинкъи бугел ва жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулел.**
Гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тIадегIан гьаби буго паризаяб хIаж гьаби ва

гьеб хIаж гьабулаго гьелъул шурутIал ва арканал тIуран хьвадиги.

لَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَآ إِلَى ٱلْبَيْتِ ٱلْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾

33. Нужеца къурбаналъе хъвезе абун бачулеб боцIиялъулъ нужее пайда буго гьеб жиндир хъолеб бакIалда щун ва хъолеб гIуж щун хъвезегIан.

Гьелда тIад рекIине бугьула, гьелъул рахьалдаса, квас-расалдаса мунпагIат босизе бегьула. **Цинги гьеб хъолеб бакIги КагIба рукъалда гIагарда ва мина абулеб бакIалда буго.**

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا لِّيَذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلْأَنْعَٰمِ ۗ فَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَلَهُۥٓ أَسْلِمُوا۟ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾

34. Дица щибаб умматалъе цоцо гIибадат гьабулеб бакI ва гIибадат гьабулеб къагIида гьабуна.

Ибрагьим аварагасдаса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ бай бихьун Маккаялда бачун къурбан хъвейги гьабуна гIибадатлъун. **Гьел хъолел жалазда тIад Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIарги рехсезе, гьев разилъи тIалаб гьабунги хъвезе. Гьелдалъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукруги гьабизе гьес ризкъилъун кьураб боцIиялда данде. Нужер БетIергьан Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ жив цогояв, цоги жинда релълъарав ва жинда вацадав гьечIев вуго.** Жиндие гIибадат гьабизе хIакъавги вуго. **Нуж гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъе ва гьесул амруялда нахърилълъа.** Купру-ширкги рикIкIад гьабе. **Дуца рохел бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун хIинкъун рукIунел муъминзабазда гьезие алжан букIине буго абун.**

Шалхa кколел гьел ﴿ٱلْمُخْبِتِينَ﴾ абуни, ТIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел баян гьарун абулеб буго.

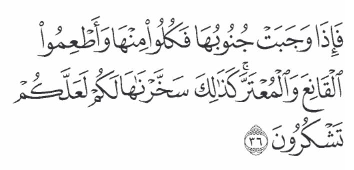
ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَٱلصَّٰبِرِينَ عَلَىٰ مَآ أَصَابَهُمْ وَٱلْمُقِيمِى ٱلصَّلَوٰةِ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾

35. Гьел руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалда щвараб мехалъ жидер ракIал хIинкъулел, тIуркIулел. Гьезда бачIараб къварилъи- балагьалдаги жидеца сабро гьабулел, хIукъукъал тIубан паризаял какал ралел. ГIуж цIунун, жамагIат гьабун, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ракI хIузурлъун ва гьесдаса хIинкъун. **Дица ризкъилъун кьураб жоялдаса дун разилъи тIалаб гьабун напакъаги кьолел.**

Садакъа кьолел, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин тIадегIан гьабизе гIоло боцIи харж гьабулел, цогидалги муъминзабазе мунпагIат бугеб бакIалда гьеб боцIи харж гьабулел.

وَٱلْبُدْنَ جَعَلْنَٰهَا لَكُم مِّن شَعَٰٓئِرِ ٱللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ ۖ فَٱذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهَا صَوَآفَّ

36. Нужеца къурбаналъе хъвезе кьолел чIахIиял, кьариял варанабиги гьаруна дица дир диналъул гIаламатлъун. Гьел

варанабазулъ нужее лъикIлъи буго; дунялалда гьездаса мунпагIат боси буго, ахираталда гьел садакъаде кьеялдалъун ажроги буго. **Нужеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **цIар рехсе гьел варанаби хъвезе хIадур гьарун рахъун чIун ругеб мехалъ. Гьел хъун гIодоре рехидал ва гьезул гьан ччукIун хIадурун бугеб мехалъ, гьеб нужецаги кванай ва жинца гьарарасеги кье, гьаризе нечарав мискинасеги кье. Гьединго дица варанаби нужее квегъана тIад рекIун сапаралда рачине, гьезул рахь бечIч1изе ва гьел нигIматал нужее кьурав Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **щукруги гьабизе.**

لَن يَنَالَ ٱللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ ٱلتَّقْوَىٰ مِنكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا۟ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُحْسِنِينَ ٣٧

37. ТIадегIанав Аллагьасе гьел варанабазул гьан щоларо ва гьезул биги щоларо, гьелда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ хIажатавги гьечIо. **Кинниги гьесда щолеб жо буго нуж Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **мутIигIлъун, гьесдаса хIинкъун рукIин.** Гьеб буго кинабго инсанасда тIад лъураб таклифалъул мурад. **Гьедин квегъана дица нужее гьел варанаби ва цогидаб боцIиги: нужеца Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **кIодо гьавизе ва гьесие реццги гьабизе нуж иманалда тIоритIиялда. Дуца алжаналдалъун рохел бице МухIаммад** ﷺ**, жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазда.**

۞ إِنَّ ٱللَّهَ يُدَٰفِعُ عَنِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ٣٨

38. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **муъминзабаздаса капурзабазул ва мушриказул зулму ва къварилъи нахъе чIвала, гьесие цIакъ вокьуларо жинца хиянат гьабулев ва нигIматазда инкар кколев чи.**

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا۟ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ٣٩

39. Жидее зулму гьабураб мехалъ, зулму гьабулел гIадамазда рагъизе изну кьуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ**.** Рагъизе изну кьечIого **х1акълъунго жиндир муъминал лагъзадерие квербакъизе кIолев вуго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**.**

Кинниги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьун буго гьел муъминзабазе ажро щвезе: гьез жигьад гьабун ва гьезие шагьидлъи щун.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: гьаб аят буго жигьадалъул бицун рештIинарурал аятазул бищун цебе рештIараб. Гьаб аяталда рехсарал чагIи руго хирияв аварагги ﷺ ва Аллагь разилъаял асхIабзабиги. Маккаялъул мушриказ гьезие кутакаб къварилъи гьабулеб букIана.

Гьел асхIабзаби аварагасухъе ﷺ рачIунел рукIана жидеда ругънал гьарун, жал рухун унтизарун ва гьез аварагасдаса ﷺ тIалаб гьабулеб букIана жидее зулму гьабураздаса рецIел босизе изну кье абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезда абулеб букIана: «Нужеца сабро гьабе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дие изну кьун гьечIо гьезда рагъ гьабизе!»-абун. Цинги гьижра гьабун гьел Мадинаялда араб мехалъ рештIинабуна гьаб аят жигьад гьабизе изну кьун. Гьелдаса цебе лъабкъоялда анцIго аяталда жаниб аварагасда ﷺ нагью гьабун букIана гьел капурзабазда рагъ гьабуге абун.

ٱلَّذِينَ أُخۡرِجُواْ مِن دِيَٰرِهِم بِغَيۡرِ حَقٍّ إِلَّآ أَن يَقُولُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُۗ وَلَوۡلَا دَفۡعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعۡضَهُم بِبَعۡضٖ لَّهُدِّمَتۡ صَوَٰمِعُ وَبِيَعٞ وَصَلَوَٰتٞ وَمَسَٰجِدُ يُذۡكَرُ فِيهَا ٱسۡمُ ٱللَّهِ كَثِيرٗاۗ وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

40. Жидее рагъ гьабизе изну кьурал муъминзаби руго щибго жидер гIайиб гьечIого ватIаналдаса къватIире рахъинарурал мугьажирал; Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг ва жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабиги. **Гьез гьабулеб жо букIана Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави ва гьесдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабунгутIи.** Гьаб исламияб диналда ахIулел рукIана Маккаялъул мушрикалги. Амма гьез хIакъикъияб дин босичIо, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавизеги мукIурлъичIо.

ТIадегIанав Аллагьасул гIадат букIинчIебани цо гIадамал цогидал гIадамаздалъун нахъе чIвалеб: жидеца зулму гьабулел гIадамазда данде рахъун муъминзабаца рагъ балеб ва гьел купру-ширкалъул гIадамал жидер гIорхъода чIезарулеб. Гьеб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккураб къавмалъ ракьалда тIад цониги бакI тезе букIинчIо жинда жаниб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIар рехсолеб ва гьесие гIибадат гьабулеб. **Гьез чIунтизе гьаризе рукIана насраниязул килисабиги ягьудиязул сенагогалги, жидеда жаниб радалги бакъанидаги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсолел бусурбабазул масжидалги. ХIакълъунго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи гьабизе буго гьесул диналъе ва аварагасе ﷺ квер бакъи гьабулел гIадамазе. ХIакълъунго Аллагь жиндир гуч бергьарав вуго, жиндир хIал кIолъи камилавги вуго.** Гьесдаса щивго чи бергьуларо ва гьесие бокьараб жо гьабиялдаса гьев гIажиз гьавулеб щибго жо букIунаро.

ٱلَّذِينَ إِن مَّكَّنَّٰهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ أَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَمَرُواْ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَنَهَوۡاْ عَنِ ٱلۡمُنكَرِۗ وَلِلَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلۡأُمُورِ ﴿٤١﴾

41. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее квер бакъи гьабулел муъминзаби руго жидее ракьалда тIад ханлъи ва бергьенлъи щваниги жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат

гьабиялда тIад чIолел,
(мугьажиралги, ансаралги). Ва гьезда нахърилълъарал, гьез гьабураб лъикIаб гIамал гьабурал муъминзабиги. **Жидеца паризаяб как балел, закатги кьолел, лъикIаб жоялдалъун амру гьабулел квешаб жо гьабиялдаса нахъеги чIвалел. Киналго умуразул ахир ва гьезул хIасил Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **буссунеб буго**.

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾

42. Гьаб дур къавмалъ мун гьереси гьави ва гьез дуе къварилъи гьаби гIажаиблъи гьабизе ккараб жо гьечIо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**. Дудаса цере рукIарал аварагзабиги** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьаруна ГIадилаз, Сумудияз ва НухIил къавмалъги.**

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾

43. Ибрагьим ва ЛутI аварагасул عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ **къавмалъги гьел гьереси гьаруна.**

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۖ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾

44. Мадян шагьаралъул ва ракьалъул къавмалъ ШугIайб авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьавуна. Муса аварагги** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьавуна.**
Гьал гурел цогидал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер къавмалъ гьереси гьаруна, гьезие къварилъиги гьабуна. **Дица гьел капурзаби гIазаб гьабичIого нахъе рахъун тун рукIуна, гьезие хIукму гьабураб заман щвезегIан. Цинги гьезие гIазаб гьабулеб мехалъ гучаб гIазаб ва гьалаглъи гьабуна. Кинха букIараб дица гьездехун гьабураб инкар?**
ЦIакъ унтизабулеб гIазаб гьабула дица. Гьезул минаби чIунтизарула, бечелъи тIагIизабула, гьезул агьло- хъизан ва жалгоги насло-тухум бакъвазабун гьалаг гьарула. Гьадинаб гIазаб гьабизе кIола МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьаб дур къавмалъеги. Дол цересел аварагазабаца عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ сабро гьабуна, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ таваккалги тIамуна. Дуцаги, дур асхIабзабацаги сабро гьабе! Муъминзабазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи бач1изе букIин хIакъаб буго.

فَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُّعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَّشِيدٍ ﴿٤٥﴾

45. Чан гIемерал росабиха ругел дица жидер агьло гьалаг гьарурал, гьеб агьлуялъ зулму ва пасалъи гIемер гьабураб мехалъ. Купру-ширк гьабун, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарун хьвадараб мехалъ. **Гьанже гьел росаби чIунтIун руго, тIохалги къедалги тIатIала ккун руго. Жидер**

лъим гьекъечIого тарал гIемерал гъуял ва иццалги руго. Жанир гIадамал гьечIого риххун ва чIунтун руго кIудиял ва берцинал кIалгIаби. Гьаб кинабго жо гIеларищ пикру гьабулев чиясе гьес гIибрат босизе ва жив кантIизе.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَآ أَوْ ءَاذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۖ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِى فِى ٱلصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

46. Гьаб Маккаялъул мушрикал даранбазар гьабизе сапаразда хьвадуларищ ва гьезда бихьуларищ цересел умматал гьалаг гьарун нахъе хутIарал чIунтарал росаби ва шагьарал? **Гьезул жо бич1чIулел ракIалги гьечIищ, жидеда рагIулел гIундулги гьечIищ?** Гьезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин лъазе рес бугел гIемерал далилал рихьуларищ ва гьез пикру гьабуларищ?

Х1акълъунго гьел мушрикал жидер берал беццал гьечIо, кинниги гьел руго каранда жанир ругел ракIал беццал. Бищунго квешаб ва захIматаб жо буго инсанасул ракI беццаб букIин.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِٱلْعَذَابِ وَلَن يُخْلِفَ ٱللَّهُ وَعْدَهُۥ ۚ وَإِنَّ يَوْمًا عِندَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾

47. Мушриказ дудаса тIалаб гьабулеб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, мун жидее гьабулеб гIазаб бачун хехго вачIа абун.** Дуда божичIого, мун махсароде гьавун абулеб раг1и буго гьеб. **Ва амма Аллагьасул къотIи хIакъаб буго ва гьел мушриказе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб гьабизе буго, гьес жиндир къот1и хвезабизе гьеч1о.** Гьеб гIазаб гьабизе цIараб заман ва къадар гьабураб гIуж букIуна БетIергьан Аллагьасул.

Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагьасе цохIо къогIадин дагьаб жо буго нужеца азарго сонлъун рикIкIунеб заманги. Гьедин бугелъул Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIедегIуларо гIазаб гьабизе. Гьесул рахIмат цIик1кIараб буго. Сабро кIудияб буго. Хасго муъминзабазе гIазаб хех гьабуларев, гьезие тавбо гьабизе заман кьолев вуго БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِىَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَىَّ ٱلْمَصِيرُ ﴿٤٨﴾

48. ГIемерал росаби руго жидер агьлоялъ зулму гьабулеб бугониги дица жал гьалаг гьаричIого нахъе рахъун тун рукIарал.

Гьез тавбо гьабичIо, Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъичIо, жидерго купруширкалда чIана ва дир гурхIел цIобалъ гьел гуккана. Гьезда ракIалда ккана жал гьадин рахIат-лазатлда рукIинин кидаго абун. **Цинги дица гьел гьалаг гьаруна,** гьезул хабар бицунев чиги нахъе хутIичIо. **Гьадин дида руссине руго киналго умматал ва къавмал.** Ва

ахираталда дица гьезул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго щивав чиясе.
Гьал аятал руго Маккаялъул мушриказе вагIза гьабун ва гьезие хIинкъи кьун рештIизарурал. Гьел кантIизарулел руго ТIадегIанав Аллагьасул хIал кIой гучаб букIиналда ва гьесул гIазабалдаса щивго чи ворчIизе гьечIолъиялда.

49. Дуца абе МухIаммад ﷺ: «Я гьал гIадамал! Х1акълъунго Дун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее хIинкъи кьезе витIарав авараг вуго. Дица нужеда бицулеб жоги щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амру буго». Дир ихтияралда гьечIо нужее гIазаб гьаби, гьеб хех гьаби яги гьабичIого тей. Гьеб кинабго жо буго ТIадегIанав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кодоб.

50. Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иман лъун, авараг ﷺ ритIухъ гьавун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан мунагьал рахчи ва хирияб алжан буго.
ТIадегIанав Аллагьас гIемерал аятазда жаниб рехсон буго: «Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамазе мунагьал рахчи (тIаса лъугьи) ва алжан буго»-абун. Жиндилъ пикру гьабизе кколеб рагIи буго гьаб. ЦохIого иман лъеялдалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мунагьал рахчи ва алжан бук1ин къотIи гьабун гьечIо; иман лъечIого гьабураб лъикIаб гIамал гIадада хвараб букIинги мухIканаб масъала буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIизе ккани, гьев мунагьазда тIасаги лъугьизе ккани ва ахираталда алжанги кьезе ккани шартI буго иманалъул ва исламалъул арканал цадахъ рукIин. Иман буго ракIил пиша. Ислам буго лугбузул пиша. Гьаб кIиябго г1амал цадахъ бугев чи вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIилин абун хьул лъезе бегьулев.

وَٱلَّذِينَ سَعَوۡاْ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَحِيمِ ٥١

51. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого, гьесул Къуръан гьереси гьабун, **Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъул нур свинабизе ва гьеб къезабизе бокьун хьвадулел мушрикал руго даимго рукIинелъун жужахIалда лъугьинарулел гьеб жужахIалъул агьлу.**

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٖ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّآ إِذَا تَمَنَّىٰٓ أَلۡقَى ٱلشَّيۡطَٰنُ فِيٓ أُمۡنِيَّتِهِۦ

52. Дица дудасан цере аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIичIо МухIаммад ﷺ, жидее цо жо бокьараб мехалъ ва жидеца гьелда

فَيَنسَخُ ٱللَّهُ مَا يُلۡقِي ٱلشَّيۡطَٰنُ ثُمَّ يُحۡكِمُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ۝٥٢

къасдги гьабураб мехалъ щайтIаналъ гьезул рак1илъ вас-васал рехун рукIун гурони.

Гьел аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер уммат хIакъаб диналда тIобитIизе бокьун хьвадараб мехалъ гьезул дагIваталъул нухда данде лъугьун щайтIаналъ гIадамазул рекIелъ купру-ширк бокьи, гьел аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьари ва гьел махсароде гьари реххун.

Цинги аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рекIелъги пашманлъи лъугьуна жидер дагIват къабул гьабулеб гьечIин, жидер рисалатги квербакъи гьечIого хут1улеб бугин абун. Гьаб пикруги аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рекъараб гьечIо. Гьезда тIад гьабураб жо буго умматалда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат щвезаби. Гьеб умматалъ рисалат къабул гьабичIин абун аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ пашманлъизе кколаро. Уммат иманалда тIобитIи гьезул ихтияралда гьечIо. Гьеб буго цохIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму ва къадар. Гьадинаб ракI пашманлъи гIадаб жоялдасаги аварагзабаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ тавбо ва истигъфар гьабулеб букIана.

ТIадегIанав Аллагьас аварагзабаздаса عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьеб щайтIаналъул вас-вас тIаса инзабуна. Ва жив цIохIо вукIиналъул, жиндир хIалкIолъи гучаб букIиналъул, жиндир хIукму-къадар щаклъи гьечIеб, жиб лъидаго нахъе чIвазе кIолареб амру букIиналъул хIукму ва далил гьезул ракIазулъ камил гьабула. Х1акълъунго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда кинабго жоялъул хIукму лъалев вуго, жиндир пишабазулъ хIикмат-пайда бугеб жо гьабулев вуго.

АбусагIудица абуна: Гьаб аяталда жаниб далил буго щайтIаналъ аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ракIалда вас-вас рехизе, гьел сагьвил гьаризе яхI бахъулеб букIиналда ва ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьеб щайтIаналъул заралалдаса цIунулел рукIиналдаги.

لِّيَجۡعَلَ مَا يُلۡقِي ٱلشَّيۡطَٰنُ فِتۡنَةٗ لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٞ وَٱلۡقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمۡۗ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَفِي شِقَاقِۭ بَعِيدٖ ۝٥٣

53. Гьаб щайтIаналъул квешаб гIамал ТIадегIанав Аллагьас гьабун буго иман загIипал гIадамазе, жидер ракIилъ унти бугел мунапикъзабазе, ва жал цIакъго къосарал, жидер ракI ссогIал капурзабазеги питналъун букIине.

Гьел гьеб щайтIаналда нахърилълъула ва гьелъ малъараб жо берцин бихьун хьвадула. **Х1акълъунго, гьал мунапикъзаби ва капурзаби Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул аварагзабаде тушманлъи бугел, жидер тушманлъи ва гIасилъи гучал руго.**

وَلِيَعۡلَمَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّ

54. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее гIелму-гIакъло кьурал гIадамаздаги бич1чIизе ва лъазе

مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُواْ بِهِۦ فَتُخْبِتَ لَهُۥ قُلُوبُهُمْۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسْتَقِيمٖ ٥٤

х1акълъунго гьаб Къуръан дур БетIергьан Аллагьас рештIинабураб, гьесул хIакъаб калам букIин ва гьелда иман лъезе, гьезул ракIал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъун, гьесие хIелун рукIизе. Х1ахълъунго, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жидеца иман лъурал гIадамал хIакъаб диналда ва битIараб исламияб нухда тIоритIула.**

وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِي مِرْيَةٖ مِّنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ ٱلسَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ٥٥

55. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ**, гьесул аварагасдаги инкар ккурал гIадамал къиямасеб къо щвезегIан гьаб Къуръаналъулъ щакдарулел, хIакъаб дин бокьуларел, гьелда божуларел рукIине руго. Гьеб хIалалда рукIадго, жидеда ракIалдаго гьечIого, къиямасеб къо ва гьелъул гучаб гIазаб гьезда щвезе буго.**

КъуртIуби абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьас цересел умматал гьалаг гьаруна гьел бищунго дунялалда ракIгъун, гьелда божун, бечелъи, рахIат-лазаталда жанир тIерхьун жал ругеб мехалъ. Гьеб буго инсан цIакъ Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гъапуллъараб заман. Гьеб хIалалда жив вукIаго гьалаглъи тIаде бачIараб мехалъ инсанасда чIолеб къо, гьесда бачIунеб къварилъи жиб бицине кIолареб, жиндие сипат гьабизе лъалареб букIуна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматаздалъун гуккун рукIин муъминзабазул гIамал гьечIо. НигIматал гIемерлъанагIан щукру гIемер гьабизе ккола ва гьел нигIматал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ балагьлъун, гIазаблъун сверизарияздаса хIинкъун рукIине ккола.

АбусагIудица абуна: Гьаб аяталда жаниб къиямасеб къоялда цIар тана ﴿يَوْمٍ عَقِيمٍ﴾ абун. (рахIму бакъвараб, лъимер гьечIеб). Гьелъул магIна буго дунялалъул къоял цоялда хадур цогидал рачIулел ругелъул, цо къоялъ цогидаб къо гьабураб гIадин букIула. Къиямасеб къо жинда хадуб цоги къо гьечIеб бугелъул гьелда цIар тана «жиндир рахIму бакъвараб къо»-абун.

ٱلْمُلْكُ يَوْمَئِذٖ لِّلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْۚ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فِي جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ٥٦

56. Гьеб къиямасеб къоялъул кинабго ханлъи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **буго.**
Гьеб къоялъ кинабгIаги ханлъи ва маликлъи букIунаро цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тун батIияв чиясе. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **халкъалда гьоркьоб хIукму гьабула,** хIисаб-мизан гьабун муъиминзаби ва капурзаби батIа гьарула. **Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадулел рукIарал муъминзаби нигIматазул алжаналда**

лъугьизарула.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ٥٧

57. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун, гьесул Къуръан ва мугIжизатал гьереси гьарун хьвдарал гIадамазе жал гIодорегIан гьарулеб гIазаб букIине буго.

وَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوٓاْ أَوۡ مَاتُواْ لَيَرۡزُقَنَّهُمُ ٱللَّهُ رِزۡقًا حَسَنٗاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٥٨

58. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабурал, гьеб дин тIадегIан гьабизе жидеца ватIан тун къватIире ун гъазаватги гьабурал, **цинги жал гьеб гъазаваталда чIван, яги жидерго рукъор рукIун бусада регун хварал гIадамазе, Бичасх1аги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие алжаналъул нигIматал кьезе руго. ХIакълъунго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жидеца ризкъи кьолезул бищунго лъикIав.**

لَيُدۡخِلَنَّهُم مُّدۡخَلٗا يَرۡضَوۡنَهُۥۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٞ ٥٩

59. БичасхIаги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел лъугьизарула жал разилъулеб алжаналда жанир. Х1акълъунго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лагъзадерил кинабго гIамал лъалев ва муъминзабазда жив гурхIулев вуго.

۞ذَٰلِكَۖ وَمَنۡ عَاقَبَ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبَ بِهِۦ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيۡهِ لَيَنصُرَنَّهُ ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٞ ٦٠

60. Гьадин буго Т1адег1анав Аллагьасул х1укму. Жинца залимчиясе гьес жиндие гьабураб зулмуялда релълъараб жазаъ гьабурав чиясе, цингиги гьев залимас жиндехун тушманлъи гьабураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие квербакъи гьабизе буго.

Гьаб аяталъул маг1на буго: цо чиясе зулму гьабураб мехалъ гьев жинца зулму гьабурав чиясе жаваб кьун, гьесул зулму нахъч1ван тамих1 ва г1акъуб гьабизе бегьула. Гьадин тамих1 гьабун хадувги дов жинца зулму гьабулев чи ч1олев гьеч1они, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда рагъ гьабулев муъминчиясе квербакъи гьабизе буго. **Х1акълъунго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ мунагьал рахчулев ва жив тIаса лъугьулев вуго.**

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيۡلِ وَأَنَّ ٱللَّهَ سَمِيعُۢ بَصِيرٞ ٦١

61. Гьаб амру гьадин буго Х1акълъунго ТIадегIанв Аллагь вукIин сабаблъун жиндир гуч бергьарав хан: **Жинца сордо къоялда жаниб лъугьинабулев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ва къо сордоялда жаниб лъугьинабулевги вуго.**

Риидал ва кьиндал сордо-къоялъул халалъи хисула, цояб кIодолъун

цояб гьитIинлъула. **Х1акълъунго, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда лагъзадерил рагIи рагIулев ва гьезул гIамал бихьулев вуго.**

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلْبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

62. Гьаб амру гьадин буго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жиндие гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан вук1иналъ. Мушриказ гьев Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **тун жидее лагълъи гьабулел алагьзаби батIулал, гьересиял жал рук1иналъги. Х1акълъунго, Аллагь вуго жив ТIадегIанав ва жиндир къуват- гуч кIудияв хан.**

Гьесда бащадаб щибго жо гьечIо, гьесдахун гIахьаллъи гьабулеб кинабгIаги къуват ва ханлъи гьечIо.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَتُصْبِحُ ٱلْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾

63. Дуда лъаларищ я гьав инсан, ТIадегIанав Аллагь вук1ин жинца зодисан цIад рештIизабулев. Цинги гьеб цIадалдалъун ракьалда тIад ах-хур бижула ва гьеб г1урчинлъун берцинлъун, бечелъун лъугьуна, жиб бакъвараб букIун хадуб. Х1акълъунго, Аллагь жив гурхIулев, жинда лагъзадерил ахIвалал ва гьезул маслахIатал лъалев вуго.

لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

64. Гьев БетIаргьан Аллагьасул мулк буго зобал ракьалги гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги. Х1акълъунго, Аллагь вуго кинабго хIалалъулъ жив веццарав, гьев бечедавги вуго,- щибго жоялда жив хIажалъуларев, жинда кинабго жо хIажатав.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ وَٱلْفُلْكَ تَجْرِى فِى ٱلْبَحْرِ بِأَمْرِهِۦ وَيُمْسِكُ ٱلسَّمَآءَ أَن تَقَعَ عَلَى ٱلْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٥﴾

65. Дуда бихьуларищ ва лъаларищ, я гьав инсан, х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вукIин нужее ракьалда тIад бугеб кинабго жо квегъарав. Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **амруялдалъун ралъадалда тIад хьвадулел гумиги квегъана нужее. Ракьалда тIаде рорхун зобалги чIезарун руго гьесул амруялдалъун. Гьел зобал гIодоре ртуларел гьарун руго, Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **изнуялдалъун гурони.** къиямасеб къо чIолеб мехалъ сукIун нахъе росун гурони. **Х1акълъунго, ТIадегIанв Аллагь гIадамазда цIакъ гурхIулев вуго.** Гьесул гурхIел цIобалдаса буго нужее ракьалда тIад магIишат-яшав гьабизе сабабал рекъезари. Гьедин бугелъул гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ кидаго щукру гьабизе

тIадаб буго.

وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَحۡيَاكُمۡ ثُمَّ يُمِيتُكُمۡ ثُمَّ يُحۡيِيكُمۡۗ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَكَفُورٞ ٦٦

66. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан, жинца нуж чIаго гьарурав щибго жо гьечIого букIараб бакIалда. **Цинги жинца нуж хвезеги гьарулев ва ахираталда чIаго гьарун тIадеги рахъизарулев. Х1акълъунго, инсан вуго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматазда инкар кколев, гьезда щукру гьабуларев.**

Гьав инсан вуго купру-ширкалда жив вугев. Гьазда бадиб чIвай гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго: Мун вижарав, дуе ризкъи кьолев, ахираталда мун тIаде вахъизавун а хIисаб- мизан ва жазаъ гьабулев,- гьев БетIаргьан Аллагьасдаса хIинкъичIого, гьесие гIибадат гьабичIого, гьесдехун ширк кин гьабулеб ва цоги алагьзабазе ва хъанчазе лагълъи кин гьабулеб абун.

لِّكُلِّ أُمَّةٖ جَعَلۡنَا مَنسَكًا هُمۡ نَاسِكُوهُۖ فَلَا يُنَٰزِعُنَّكَ فِي ٱلۡأَمۡرِۚ وَٱدۡعُ إِلَىٰ رَبِّكَۖ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدٗى مُّسۡتَقِيمٖ ٦٧

67. Дица щибаб умматалъе ва къавмалъе гьезда хасаб гIибадат ва шаригIат гьабуна.

Щивав аварагасда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ хасаб шаригIат гьабуна, амма киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва киналго шаригIатал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялдалъун ва гьесие гIибадат гьабиялдалъун рачIарал рукIана. **Дуда дагIба гьабуге абе гьел Маккаялъул мушриказ! Дуда рештIинабураб Къуръан ва мун жиндалъун витIараб исламияб динги гьелда данде къец гьабизе рес гьечIеб хIакъаб дин буго. Дуца гьел гIадамал ахIе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда ва битIараб исламияб диналда. Х1акълъунго, мун жинца алжаналда рачулеб битIараб нухда вуго.** Гьеб буго исламияб дин.

وَإِن جَٰدَلُوكَ فَقُلِ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ بِمَا تَعۡمَلُونَ ٦٨

68. Дудехун гьел мушрикаца дагIба гьабулеб бугони, дуца гьезда абе МехIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъик1 лъалев вугин нужеца гьабулеб гIамал.

ٱللَّهُ يَحۡكُمُ بَيۡنَكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ فِيمَا كُنتُمۡ فِيهِ تَخۡتَلِفُونَ ٦٩

69. ТIадегIанав Аллагьас къиямасеб къоялъ хIукму гьабизе буго нужеда гьоркьоб бугеб хилапалъул.

Муъминзабиги капурзабиги батIа гьаризе руго, гьезие жидер гIамалазда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

أَلَمۡ تَعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَآءِ

70. Дуда лъала гурищ, МухIаммад

وَٱلۡأَرۡضِۚ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَٰبٍۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٧٠

ﷺ, Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вукIин зобал-ракьазда жаниб бугеб жо жинда лъалев. Х1акълъунго гьеб кинабго лавхIул-махIфузалда хъванги буго. Х1акълъунго гьаб киналъулго гIадло-низам гьаби ва гьезие жазаъ гьаби Аллагьасе ﷻ цIакъ бигьаяб ишги буго.

وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَمۡ يُنَزِّلۡ بِهِۦ سُلۡطَٰنٗا وَمَا لَيۡسَ لَهُم بِهِۦ عِلۡمٞۗ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٖ ٧١

71. Мушрикаца жиндие гIибадат гьабизе тIадав Аллагьасеги ﷻ гьабичIого гьеб гьабулеб буго гьезие гIибадат гьабиялъе щибго хIужжа-далил гьеч1ел ва щибго жидер гьунар гьечIел хъанчазе. Гьеб гIибадат гьабулел рукIин гуреб жидер щибго гIелму-лъайги гьечIо. Ва жидеца гьабулеб жо жидедаго бич1чIулебги гьечIо. **Гьел мушрикaзе Аллагьасул ﷻ гIазаб нахъе чIвазе кIолев щивго чи вукIизе гьечIо.** Гьел алагьзабазги гьезие щибго квербакъи гьабизе гьечIо.

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٖ تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلۡمُنكَرَۖ يَكَادُونَ يَسۡطُونَ بِٱلَّذِينَ يَتۡلُونَ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِنَاۗ قُلۡ أَفَأُنَبِّئُكُم بِشَرّٖ مِّن ذَٰلِكُمُۚ ٱلنَّارُ وَعَدَهَا ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ٧٢

72. Дир Къуръаналъул баянал ва мухIканал аятал цIалараб мехалъ, гьезул гьумералда дуда бихьулеб буго МухIаммад ﷺ, гьеб Къуръан рихиялъул ва гьелда инкар кквеялъул асар. Гьел гIагарлъулел руго жидеца Къуръан цIалулел муъминзабазда рагъизе ва кьабизе. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: дица бицилищ нужеца муъминзабазе гьабулеб къварилъиялдасаги квешаб жо щиб бугеб? Гьеб буго жужахIалъул цIа, Аллагьас ﷻ капурзабазе жиб къотIи гьабураб. ЦIакъ квешаб бакI буго гьеб жужахI жинда жанир руссизе.

Гьел купру-ширкалъул гIадамаз нужее къварилъи гьабуниги нужеца гьелда сабро гьабе. Гьезие Аллагьас ﷻ хIадурун бугеб гIазаб цIакъ гучаб буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٞ فَٱسۡتَمِعُواْ لَهُۥٓۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَن يَخۡلُقُواْ ذُبَابٗا وَلَوِ ٱجۡتَمَعُواْ لَهُۥۖ وَإِن يَسۡلُبۡهُمُ ٱلذُّبَابُ شَيۡـٔٗا لَّا يَسۡتَنقِذُوهُ مِنۡهُۚ ضَعُفَ ٱلطَّالِبُ وَٱلۡمَطۡلُوبُ ٧٣

73. Я гьал гIадамал! Нужее цо кици тIамулеб буго Аллагьги ﷻ тун жидее лагълъи гьабулел хъанчазул хIакъалъулъ, нуж гьелда гIенекке ва гьелъул пикру гьабе! Х1акълъунго Жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьасеги ﷻ гьабичIого нужеца

гIибадат гьабулел хъанчал руго жидеда цохIо тIутIцин бижизе кIоларел. Гьел хъанчал ва алагьзаби цадахъ лъугьун хIалтIаниги кIоларо гьезда гьедигIанго загIипаб тIутIцин бижизе.
ГIакъло бугел гIадамаз гьединаб хъанчалъе лагълъи кин гьабулеб жал рижарав, жидее ризкъи кьолев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабичIого!
Нагагь гьеб тIутIалъ хъанчазда тIад бахараб нах ва махI гьуинаб жо босун ани гьелъухъан гьеб бахъизеги хIал кIоларо гьел хъанчазул. ЦIакъ загIипаб, хIакъираб жо буго инсанас жиндие лагълъи гьабулеб хъанч. Гьединавго загIипав ва хIакъирав вуго гьеб хъанчие лагълъи гьабулев инсанги. Жиндир гIакъло гьечIев вукIун, жинца гьабулеб жо щиб бугеб лъаларев вукIун.

مَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

74. Гьел мушриказ ТIадегIанав Аллагьасул къадро лъан гьесие букIизе кколеб къадро-къимат гьабулеб гьечIо, гьесдаса хIинкъун гIибадатги гьабулеб гьечIо. **ХIакълъунго Аллагь цIакъ гуч бергьарав, кинабго бергьенлъи жиндие бугев вуго.**
Гьесул гIазабги жиб лъидаго хIехьезе кIолареб буго. Гьеб гIазаб мушриказе букIинги хIакъаб буго.

ٱللَّهُ يَصْطَفِى مِنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ ٱلنَّاسِۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

75. ТIадегIанав Аллагьас малаикзабаздаса рищула аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **жиндир вахIю щвезабизе ритIулел** Жабраил малаик гIадал **малаикзаби. Гьединго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гIадамазда гьоркьоса вищула авараглъун витIулев чиги.**
Гьаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIадат жиндир вахIю ва дин умматалде щвезабиялъулъ. ИнкарчагIаца тIалаб гьабураб хIалалъ малаикзби ритIуларо гIадамазда дин малъизе расулаллъун. **Х1акълъунго, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гьел мушрикаца бицулеб хабар рагIулев ва жинца гьабулеб гIамал ва хIукму- къадар жинда лъалев вуго.** Гьев гIакълу чагIазда хIажалъуларо.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ ٱلْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

76. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъалев вуго гьанжелъизегIан цебехун букIараб жо, гьанже бугебги, дунял ахирлъизегIан букIунеб ва цинги ахираталда букIунеб жоги. Гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **буго кинабго амруялъул буссин ва ахир.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱرْكَعُواْ وَٱسْجُدُواْ

77. Я гьал иман лъурал гIадамал!

وَٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمۡ وَٱفۡعَلُواْ ٱلۡخَيۡرَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ۩ ﴿٧٧﴾

Нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабе гьесие рукугI ва сужда гьабун, гьесул амру-нагью тIубан, шаргIалъул гIорхъаби цIунун. Нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамалги гьабе.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда нахърилълъун гьесул суннат тIубан, садакъа-хайрат гьабун, мискин пакъирасда, загIипасда гурхIун хьваде. ГIагарлъиялда, мадогьаллъиялда гьоркьоб гурхIел-рахIму гьабе. **Гьедин хьвадани нужер лъикIлъиялда кверщел батизе буго ва нужее Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи ва гьесул алжанал щвезе руго.**

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

وَجَٰهِدُواْ فِي ٱللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِۦۚ هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمۡ إِبۡرَٰهِيمَۚ هُوَ سَمَّىٰكُمُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ مِن قَبۡلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيۡكُمۡ وَتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِۚ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعۡتَصِمُواْ بِٱللَّهِ هُوَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ فَنِعۡمَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَنِعۡمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

78. Нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин тIадегIан гьабиялъе гIоло хIал кIвараб яхI бахъе.

Нужерго напсаздалъун, боцIи-малалдалъун ракьалда тIад цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьаби букIинабиялъе гIоло хIалтIе нуж. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж тIаса рищун руго гьаб ракьалда тIад цохIо гьесул дин букIинабиялъе.** Нужеда бищунго хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ витIун вуго, хирияб Къуръанги рештIизабун буго, гьалдаса цере дунялалда рукIарал умматаздаса бищунго хирияллъунги гьарун руго нуж.

Исламияб диналда тIоритIун, гьеб дин кинабго халкъалъухъе щвезаби тIаде къан, гIелму-гIакълуги кьун, боцIи-мал, сахлъи ва гьунар-къуват кьун рижун руго нуж Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Ва амма нуж дунялалъ гуккун руго, нужер дин долорал-гъуршал руго, нужеца гIадамал разилъи тIалаб гьабулеб буго, нуж щайтIаналда нахърилъун гьелъул суннат тIубалел руго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло боцIи-мал ва напс хIалтIизабизе нужеда ракIалдаго щолеб гьечIо, гьелда нуж ахIулев чиги нужер бищун кIудияв тушман вуго.

Гьаб дунялалда тIад бусурбабазул би гIодобе тIей гIемерлъун буго. Гьеб бусурбабазул би гьабун буго жиндир щибго къимат гьеч1еб, жиндие рец1ел босулареб жолъун. Кинабго бакIалда купру-ширкалъул агьло данделъун, гьел цоцазде рекъон бусарбаби чIвалел руго, гьезул ракьалги рахъулел руго, гьел инжитги гьарулел руго.

Бусурбабазда капурзабаца лъураб цIар «Террористал» буго, гьеб цIар ритIухъ гьабун, гьел капурзабигун цадахъ лъугьун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ

цо гьавиялда, гьесул дин ракьалда букIинабиялда тIад хIалтIулел муъминзаби ракьалдаса тIагIинаризе хIалтIулел «бусурбаби» абун жидеда цIар бугел мунапикъзабиги руго.

Америкаялъ Г1иракъ кодобе босана, гьезул росаби ва шагьарал рух1ана, г1емерал бусурбаби ч1вана, г1емерал г1олохъаби квешал туснахъазда жанир т1амун вах1шияб х1алалъ жидее г1акъуба-г1азаб гьабулелги руго. Кубаялъул ракьалда хассаб туснахъ г1уц1ун, террористал абун ц1арги лъун, гьенир жанир т1амулел руго бусурбабазул г1олохъаби.

ГIажамиял улкабазда ругел, жидер ихтиярал кодоса рахъун капурал пачалихъазул колонияллъун гьарун ругел бусурбабазул гIисинал ракьазда тIад ругел муъминзабазда гьабизе кIолеб жоги гьечIо. Гьел бусурбабазда тIад гучаб хъаравуллъи гьабун, гьез исламияб диналда ва тушбабазул ханлъи тIаса инзабиялда халкъ ахIизе гурин абун хIинкъун кинабго жидер къуват-гуч цолъизе гьабун капурзаби, ва мунафикъзаби гьел бусурбабаде тIаделъун руго. Гьел туснахъ гьарулел руго, гьезул гIолохъаби рухун хвезарулел руго, гьезул боцIи-мал бахъулеб буго.

Гьаб кинабго иш ТIадегIанав Аллагьасда бихьулеб ва лъалеб букIин хIакъаб, щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амру буго. ТIадегIанав Аллагьас жиндир диналъе квер бакъиги гьабизе буго, гьеб диналъе квер бакъи гьабизе бокьун жидеца жигьад гьабурал ва жидее зулму къварилъи гьабурал муъминзаби, шагьидзаби алжаназул нигIматазулъ рукIизе руго. Гьеб исламияб диналъул тушбабигун цадахъ рекъон хIалтIарал, жидеца Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гуреб гIадамаздаса хIинкъи тIаса бищарал мунапикъзаби абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине руго.

Я гьал гIадамал! Нуж кантIе! Нужеца берал рагье! Нуж щивгун цадахъ ва щиб дин гьабулелдай ругоян пикру гьабе. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги гьаб паналъулеб дунялалъул дагьалго къоязул рахIат-лазат тIаса бищун абадияб гIазабалда кколеллъун рукIиналдаса.

ТIадегIанав Аллагьас нужее дин гьабун буго жинда жаниб захIмалъи гьечIеб. Нужеда гьабизе кIолареб жо тIад къан гьечIо. **Гьеб дин буго нужер кIудияв эмен Ибрагьам аварагас** عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьабулеб букIараб бацIадаб исламияб дин.** Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабулеб. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужеда цIар лъун буго цересел тIахьаздаги, гьаб Къуръаналда жанибги «Муслимунал» абун.** Гьеб рагIиялъул магIна буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда мутIигIлъун, гьесул амруялда нахърилълъарал абураб. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужеда лъураб цIаралъул къадро цIуне ва нуж гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда тIадчIун хьваде. **Исламияб уммат Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьабун буго гьесда**

цебе жидее аварагас нугIлъи гьабулеблъун гьезухъе рисалат щвезабуна абун. Цинги гьеб исламияб умматалъ нугIлъи гьабизе буго цогидал умматазухъе гьезул аварагзабацаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рисалат щвезабуна абун.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж гьадин хира гьарун ругелъул, нужер даража цогидал умматазул даражаялдаса тIокI гьабунги бугелъул: **Нужеца паризаял какал камилаб хIалалъ рай, боцIудаса закатги кье. Кинабго нужер амруялъулъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божун, гьесул квербакъи тIалаб гьабун рукIа. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан ва гьев жидеца квер бакъулезул бищунго лъикIав вуго ва жив валилъун вукIине, жинда божун ва хьуллъун рукIине лъикIав вуго.**

ТIадегIанав Аллагьасул квер бакъиялдалъун суратул ХIажалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

23. Суратул Муъминун

Маккаялда рештIинабураб, жинда жаниб нусиялда анцIила микьго аят бугеб.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Суратул Муъминуна»-абун; муъминзабазул цIар кIодо гьабун, гьезул рехсей абадиялъего цIунун, гьезул хиралъаби ва тIокIлъаби гIемерал рукIиналда тIоритIел гьабун ва гьел алжан ирсалъе босулел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзал рукIинги загьир гьабун.

Сураталда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, ахираталда иман лъей бицун буго. Гьаб сурат Маккаялда рештIинабураб бугелъул ва гьеб заманги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Маккаялъул мушрикал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIулеб, гьезие хIужа-далил бачун гьев жиндие гIибадат гьабизе хIакъав хан вукIин бицулеб, цогидал хъанчалги, алагьзабиги жидее гIибадат гьабизе бегьуларел рукIин бицулеб заман букIана. Гьединлъидал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналъе далилал рачун, гьесул хIалкIолъи ва къудрат гучаб букIин бицун, зобал ракьазул, бакъ-моцIалъул, гъветI-хералъул, хIайваназул пикру гьабизе тIамулев вуго инсан.

Гьединго аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ рекIел гъеялъе ва гьесул умматалъе вагIзаялъе цересел аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва гьезул умматазул къиса бицун буго, Марьямилги ГIиса аварагасулги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаги бицун буго. Дунялалъул рокъобго, жидер рухI бахъиялда аскIоб капурзабазда щолел къварилъабазул, гьезде тIаде бачIунеб хIинкъиги бицун буго. ЦIидаса дунял гьабизе риччалеланищ жал абун ракIалда ккола гьеб захIматаб гIужалъ капурзабазда, амма Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIараб заман щвараб мехалъ цониги напс цохIо лахIзаталъ нахъе бахъун толаро.

Сураталъул ахиралда къиямасеб къоялъул бицен гьабун буго, гьениб кинабниги халкъалъул кIиго къокъа гурони букIулареблъи баян гьабун буго: Алжаналда унел муъминзабиги жужахIалда унел капурзабиги. Гьеб къоялъ щибго жоялъ инсанасе мунпагIат гьабуларо, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясе гьеб иманалъ ва гIамалалъ мунпагIат гьабун гурони.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قَدۡ أَفۡلَحَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١

1. Жидер киналго анищазда ва хьулазда кверщел батана муъминзабазул.

Гьал хадур рехсарал сипатал жидее ругел муъминзаби руго дунялалдаги ахираталдаги жал бахьибугеллъун ругел.

ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي صَلَاتِهِمۡ خَٰشِعُونَ ٢

2. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как балеб мехалъ жал цIакъ хIинкъун, хIелун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадро кIодолъи ва жидер загIиплъи лъан рукIулел.

وَٱلَّذِينَ هُمۡ عَنِ ٱللَّغۡوِ مُعۡرِضُونَ ٣

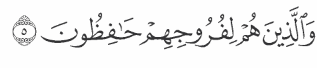
3. Жидеца кинабниги гIададисеб, батIулаб, гьересияб калам ва гьеб калам гьабулеб мажлисги рикIкIад гьабун толел.

Купру-ширкалда кколеб, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул аварагасда гIасилъулеб рагIи бицуларел ва гьединаб гIамал гьабуларел.

وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِلزَّكَوٰةِ فَٰعِلُونَ ٤

4. Жидеца боцIи-малалда, гIарац-меседалда тIалъараб паризаяб закатги кьолел.

РакI разилъун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун шаргIалда бихьизабураб хIалалъ закат бахъулел ва гьеб мустахIикъаб бакIалда кьолел.

5. Жидерго гIавраталги хIарамаб жоялдаса цIунулел:

зина гьаби, ливатI гьабигIадаб къабих1аб г1амал гьабиялдаса ва гьеб гIаврат гIадамазе загьир гьабигIадаб, хIарамаб жоялдаса цIунун хьвадулел.

إِلَّا عَلَىٰٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَإِنَّهُمۡ غَيۡرُ مَلُومِينَ ٦

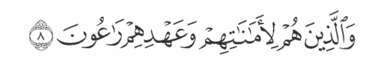
6. ХIалалал рос-лъадиялъе хут1изег1ан, гьезие бихьизе бегьила гьеб гIаврат ва гьезулгун гьабизе бегьила жимагIги цогидаб напсалъул шагьват тIубайги.

Жидер гъарабашазеги хут1изег1ан, гьезиеги бегьила гIаврат загьир гьаби ва гьезулгун жимагI гьаби. Гьаб шаргIалда хIалалаб х1алалъ жидер гIаврат хIалтIизабунин абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIайиб чIваларо ва гьезие мунагь-хIакъги букIуларо.

فَمَنِ ٱبۡتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡعَادُونَ ٧

7. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бихьизабураб шаргIияб нухги тун цоги хIарамаб хIалалъ чорхол шагьват тIубарал гIадамал руго жидеца чороклъи ва пасалъи гьабурал, жидее

гIазаб гьабулеб гIамал гьабурал.

8. Жидеца тIад къараб аманат тIубалел ва гьабураб къотIиги цIунулел, гьеб биххизбуларел.

Жидеда гьабураб божилъиялъе хиянат гьабуларел, жидеца гьабураб къотIиги тIубазабулел. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотIи ва аманат бугониги, гIадамазе гьабураб къотIи-аманат бугониги батIалъи гьечIо, гьаб кIиябго жо тIубай муъминчиясул сипат буго, гьаб кIиябго жо тIубангутIи мунафикъасул сипат буго.

وَٱلَّذِينَ هُمۡ عَلَىٰ صَلَوَٰتِهِمۡ يُحَافِظُونَ ٩

9. Жедеца паризаял какал гIужда раялда ва хIукъукъал тIубан раялда тIадчIей гьабулел.

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡوَٰرِثُونَ ١٠

10. Гьал сипатал жидее ругел муъминзаби руго жидеца алжанал ирсалъе росизе мустахIикъал гIадамал.

ٱلَّذِينَ يَرِثُونَ ٱلۡفِرۡدَوۡسَ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ١١

11. Гьез ирсалъе босула алжаназул бищунго лъикIаб фирдавус алжан ва гьел даимго рукIинелъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб алжаналда жанир лъугьизарула.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабадасан бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда вахIю рештIунеб заманаялъ гьесул гьумералда аскIоса найидул тIалаялъул гIадаб гьаракь рагIулаан. Гьедин вахIю рештIун хадуб, цо къоялъ аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *кверал эхеде рорхун, живгоги къиблаялда вуссун дугIа гьабуна: «Я нижер БетIергьан Аллагь! дуца нижее цIикIк1ел гьабе (исламияб уммат гIемер гьабе) ва дуца ниж нукъсан гьаруге! Дуца ниж хира гьаре, ниж гIодорегIан гьаруге, дуца ниж капурзабаздаса бергьинаре, гьел нижедаса бергьинаруге. Мун нижедаса разилъе ва ниж дудасанги рази гьаре!-абун. Цинги аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дида Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *анцIго аят рештIизабуна, гьел аятал цIунарав, гьезул хIакъ тIубарав чи алжаналде лъугьинавула»*-абун. Цинги аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб цебехун бицараб анцIго аят цIалана. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ مِن سُلَٰلَةٖ مِّن طِينٖ ١٢

12. Х1акълъунго дица инсан вижана хIарщалдаса тIаса бищараб ва данде гьабураб жоялдаса.

Адам авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хIарщалдаса вижун, гьесдаса бачIараб насло бугелъул, кинавго инсанасул вижиналъул асло ва байбихьи хIарщалдаса буго.

ثُمَّ جَعَلۡنَٰهُ نُطۡفَةٗ فِي قَرَارٖ مَّكِينٖ ١٣

13. Цинги хадусеб инсанасул вижи гьабуна бихьинчиясул гьодидаса чIужугIаданалъул рахIмуялда жаниб тIинкIун унеб манидал къатIраялдаса. Гьеб рахIмуги кIиязулго мани данделъун жинда жаниб чIезе ва бижизе мустахIикъаблъун гьабуна.

ثُمَّ خَلَقۡنَا ٱلنُّطۡفَةَ عَلَقَةٗ فَخَلَقۡنَا ٱلۡعَلَقَةَ مُضۡغَةٗ فَخَلَقۡنَا ٱلۡمُضۡغَةَ عِظَٰمٗا فَكَسَوۡنَا ٱلۡعِظَٰمَ لَحۡمٗا ثُمَّ أَنشَأۡنَٰهُ خَلۡقًا ءَاخَرَۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحۡسَنُ ٱلۡخَٰلِقِينَ ١٤

14. Цинги гьеб манидал къатIра бидул горолъун гьабуна, гьеб бидул гороги гьанал къотIеллъун гьабуна (цо нухалъ кIалдиб лъолеб нана гIадаб жо гьабуна). Хадуб гьеб гьанал къотIелалдаса рукьби гьаруна ва гьел рукьбузда тIад гьанги бижизабуна. Гьелдасаги хадуб гьеб рижи кIудияб гIун жиндир сипат-сурат бугеб инсанасул къаркъала лъугьидалго гьелда жаниб рухIги биччана.

Жинда жаниб рухI биччазегIан гьеб къаркъала букIуна щибго жо бихьулареб, рагIулареб, лъалареб, жиб кIалъалареб, жиндир лугби рагъарулареб. Жинда жаниб рухI беччараб мехалъ гьеб къаркъала чIаголъула ва гьеб чIаголъи БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие мухIканаб заман чIезабураб букIула, гьеб заман тIобарабго инсанасул къаркъала добго рухI гьечIеб жо лъугьула, хадуб гьеб биун, турун тIагIула ва жиб бижин жиндаса бай бихьараб ракьалда сверула.

ТIадегIанав Аллагь цIакъ берцинаб ва камилаб хIалалъ жинца жо бижулев вуго. Ва жиндир къудрат-гуч тIадегIанав, жив нукъсанлъи гIажизлъиялдаса вац1цIадав вуго.

ثُمَّ إِنَّكُم بَعۡدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ١٥

15. Цинги гьаб берцинаб хIалалъ рижун хадур нуж хвезе ругел руго.

ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ تُبۡعَثُونَ ١٦

16. Цинги къиямасеб къоялъ чIаго гьарун нуж тIаде рахъинаризеги руго.

Дунялалда нужеца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ гьабун муъминзаби алжаналда жанир, капурзаби жужахIалда жанир лъугьинаризе руго.

وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا فَوۡقَكُمۡ سَبۡعَ طَرَآئِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ ٱلۡخَلۡقِ غَٰفِلِينَ ١٧

17. Х1акълъунго, дица нужеда тIад анкьго зобги бижана жал цояб цоялда тIад ругел.

ГIарабияз цо жо цогидалда тIад бугеб мехалъ гьелда «ТIарикъат» абула: жиб тIад бугеб, тIад бачIараб. Гьедин бугелъул гьаб аяталда жанибги «ТIарикъат» абуна цояб цоялда

тIад буго абураб магIнаялда. Цоги магIна гьабуна: «Гьел зобал жидеда жанир малаикзаби хьвадулел нухаллъун гьаруна»-абун.

Дун Дица бижараб махлукъ кIочарав, гьелдасан гъапулав гьечIо. Дица гьеб махлукъаталъул тадбир гьабула, гьелъул маслахIаталги цIунула.

وَأَنزَلۡنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءَۢ بِقَدَرٖ فَأَسۡكَنَّٰهُ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابِۭ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ ١٨

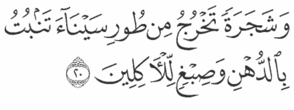
18. Дица зодисан цIадалги разаруна, жидер къадар чIезабун. ГIемераб цIад бан гIадамазе ва рухIчIаголъиялъе зарал гьабичIого ва цIакъго дагьаб бан хур-хер бижулареб хIалги гьабичIого, гьоркьохъеб хIал гьабуна. **Гьеб цIадал лъим ракьалда тIад ва жаниб чIун, жинца мунпагIат гьабулеблъунги гьабуна.**

Х1акълъунго Дие бокьун букIарабани Дида кIолаан гьеб лъим ракьулъ жанибе ун нужее щибго мунпагIат гьечIеблъун гьабизе. Киниги дир гурхIел- рахIмуялдалъун Дица гьеб цIадал лъим нужер чIаголъиялъе пайда бугеблъун гьабуна. Ракьалда тIад чIун жиб гьекъезе, жиндалъун ах-хур лъалъазе бегьулеб гьабуна, ракьалда жаниб араб жиндалъун жо бижулеб гьабуна. Гьеб лъималдалъун ицал, лъарал чвахизаруна нужее берцинлъиялъе ва рацIалъиялъе.

فَأَنشَأۡنَا لَكُم بِهِۦ جَنَّٰتٖ مِّن نَّخِيلٖ وَأَعۡنَٰبٖ لَّكُمۡ فِيهَا فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٞ وَمِنۡهَا تَأۡكُلُونَ ١٩

19. Гьеб цIадалдалъун Дица нужее рижизаруна цIолбол ва чамастакил ахал. Гьел ахазулъ гIемераб батIи-батIияб пихъ бугеб, нужеца жиб кваналеб ва жиндаса лазат-кеп босулеб.

ЦIибилги чамастакги гIарабиязул бищунго гIемерал пихъал рукIиналъ рехсана гьел Къуръаналда жанир. Гьеб кIиябго пихъ гIарабиязе риидалги, хасалоги кваналеб жолъун букIана, гьелъул лъим (сок) гьабулаан, къанцIа ва гьекъолеб жо гьабулаан.

20. ТIурсайнаъ мегIералда аскIоб жиб бижулеб ва цогидабги ракьалда жиб бижулеб **зайтуналъул гъветIги бижизабуна Дица гьеб цIадалдалъун, нужеца мунпагIат босизе. Гьеб гъветIалда бижараб пихъ нужее квен букIула, гьелъул нахги букIула ва гьеб нужее квенгун цадахъ дандежолъунги букIула.**

ГIемераб бакIалда хIалтIизабулеб ва жиндаса гIемераб пайда босулеб нах буго зайтуналъул.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Нужеца зайтун кванае ва гьелъул нахги черхалда бахе. Гьеб*

зайтуналъул гъветI баракат бугеб гъветI буго»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾

21. Х1акълъунго нужеца пикру гъабизе ва гIакъло босизе г1аламат буго нужее квегъун бугеб боцIиялъулъги: варанаби, хIайванал ва гIи-цIани. Дица нужеда гьекъезабула гьезул чохьониса бачIараб бацIадаб ва тIагIамаб рахь. Гьеб гуреб цогиги гIемер мунпагIат буго нужее гьеб боцIиялдаса.

Гьезда тIад рекIун хьвадула нуж, гьезул квас-расалъул ретIел гьабула. Гьезда тIадлъун къайиги баччула ва цогиги хIалтIиги гьабизабула. **Ва нужеца гьеб боцIиялъул гьан, хIан, нах кванала.**

وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

22. Варанабазда ва гумузда рекIун нужги нужер къайиматахIги рикIкIад сапараздаги уна.

Гьал цере арал аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда, гьесул къудраталда ва гьес махлукъ бижиялда тIоритIел гьабулел кIудиял гIаламатал рицун руго. Гьел гIаламатазул <u>авалаб</u> ва бищунго гIажаибаб буго живго инсан вижиялъул хабар. Гьев инсан вижиялъул хал гьабураб мехалъ ичIго батIияб хIал буго жиндир зарра бижаралдасан байбихьун жив хун хадув тIаде вахъинавизег1ан инсанасда тIаде бачIунеб.

<u>КIиабилеб</u> кIудияб гIаламат буго зобал- ракьал рижи, гьезул абадияб хьвади, гьезда жаниб бугеб цоцалъ рекъей, цоялъ цояб камил гьабулеб гIуцIцIи. <u>Лъабабилеб</u> гIаламат буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодисан цIад базаби ва гьеб цIадал лъим кинабниги жиб бижулеб жоялъе: рухI бугеб букIа, рухI гьечIеб букIа, аслолъун гьаби. Гьеб лъим гьечIони чIаголъи букIуларо, лъим гIемерлъараб мехалъги чIаголъи букIуларо.

<u>Ункъабилеб</u> гIаламат буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанасе рухI чIаголъи квегъун букIин ва гьеб жиндаса гIемерго къуватаб бугониги жиндир хIажат тIубалеблъун гьабун букIин. Гьел хIайваназдаса босулеб мунпагIатги гIемер батIи-батIияб буго, гьелъул бищунго кIвар бугеб рахьалдаса, гьаналдаса, квасалдаса мунфагIат боси буго. Гьел хIайваназда тIад рекIун, къай-матахI баччун сапаралда иналъе мунпагIат босиги буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабулеб мехалъ чуязда, варанабазда рекIун гьездалъун квер бакъи гьабиги буго.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

23. Х1акълъунго Дица НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ витIана жиндир къавмалда, гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда ахIулев расуллъун. Гьес жиндир къавмалда

абуна: «Я дир къавм! Нужеца лагълъи гьабе жив цогояв нужер БетIергьан Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ. Нужее гьев гурев цоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьечIо жиндие лагълъи гьабизе бегьулев. Нуж хIинкъуларищ гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса, гьевги тун цоги жоялъе лагълъи гьабураб мехалъ?»-абун.

فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

24. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал НухIил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъул церехъабаца абуна: «Гьав НухI гьечIо нужедаго релълъарав инсан гурони. Гьесие бокьун буго нужедаса жив хириявлъун ва тIокIавлъун вукIине. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ нужехъе авараг витIизе бокьун букIарабани, гьес малаикзаби ритIизе рукIана нуж диналда ахIизе. Гьав НухIица бицунеб жо нижеда нижер умумуз бицунеб рагIичIо ва гьездасаги церехун рукIарал умматазулъги рагIичIо гьес жинда ахIулеб дин.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌۢ بِهِۦ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾

25. «Гьев НухI عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьечIо жив жундуца ккурав, ахIмакъаб жо бицулев чи гурони. Нужеца яхI-сабро гьабе гьев хвезегIан, цинги нилъ гьесул гIадалаб хабаралдаса хIалхьезе руго»-абун.

قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾

26. НухI аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дие квербакъи гьабе гьаб къавмалъ дун гьереси гьавиялъ»-абун.

Гьаз дир дагIватги къабул гьабичIо, мун жидер БетIергьан вукIиналдаги мукIурлъичIо. Дица гьезие гIемераб заманаялъ вагIза-насихIатги гьабуна. Гьанже дир хьул къотIана гьаз иман лъеялдаса. Дуца гьаб къавмги гьалаг гьабун гьезул бакIалда цоги лъикIаб къавм гьабе гьаб ракьалда тIад.

فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ أَنِ ٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ فَٱسْلُكْ فِيهَا مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ ٱلْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَٰطِبْنِى فِى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾

27. Дица НухI аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вахIю гьабуна дуца гама гьабе абун Дир квер бакъиялдалъун ва Дир цIуниялда гъокь мун вугеб хIалалъ, **дица вахIю гьабураб хIалалъ. Цинги дица гьеб къавм гьалаг гьабизе цIараб гIуж щвараб мехалъ ва чед бежулеб кориниса къватIибе лъимги чвахараб мехалъ, дуца гьеб гамида жанире лъугьинаре щибаб рухIчIаголъиялдаса цо бихьинаб цо**

цIуяб кIиго жо.

Дуда иман лъураб дур агьлоги рекIинабе гамида тIаде; жал гьалаг гьаризе къотIи гьабурал капурал гIадамал хутIинегIан. НухIил чIужуги гьесул цо васги рукIана жидеца иман лъечIел, жал гьалаг гьарулезда гьоркьор хутIулел. **Дуца Дида хитIаб гьабуге купру-ширкалдалъун зулму гьабурал гIадамал гьалаглъиялдаса хвасар гьаре абун. Х1акълъунго гьел киналго лълъималда гъокь ккун жал гъанкъизе ругел руго.**

فَإِذَا ٱسۡتَوَيۡتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى ٱلۡفُلۡكِ فَقُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي نَجَّىٰنَا مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ٢٨

28. Мунги дур агьлоги гамида тIад рекIераб мехалъ дуца абе: «Кинабго рецц Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **буго жинца ниж капураб, залимаб къавмалдаса хвасар гьарурав»-абун.**

وَقُل رَّبِّ أَنزِلۡنِي مُنزَلٗا مُّبَارَكٗا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلۡمُنزِلِينَ ٢٩

29. Жегиги дуца абе: «Дуца ниж гьаб гамидаса рештIинаре БетIергьан, жиндилъ баракат бугеб, нижее къварилъи- зарал гьечIеб х1алалъ. Мун вуго БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жинца рештIинарулезул бищунго лъикIав»-абун.**

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ وَإِن كُنَّا لَمُبۡتَلِينَ ٣٠

30. Х1акълъунго гьаб НухIил къавмалъул къисаялъул гIемерал гIаламатал ва далилал руго жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулел: гIакъло бугел, пикру гьабулел гIадамазе. Дица гьеб ишги гьабуна, ва цогидаб гьединаб ишги гьабула дир лагъзадерил хIалбихьи гьабун, гьезул дие мутIигIал ва дида гIасилъулел загьир гьаризе бокьун.**

ثُمَّ أَنشَأۡنَا مِنۢ بَعۡدِهِمۡ قَرۡنًا ءَاخَرِينَ ٣١

31. Гьеб НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавм гьалаг гьабун хадуб дица цоги къавм бижана гьезул бакIалда.**

Гьеб букIана Гьуд авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жидеда витIарал «ГIáдилал» абулеб къавм. Гьазда цересел гIадилал абула. Гьал гьалаг гьарун хадур цоги гIадилал рижун рукIана.

فَأَرۡسَلۡنَا فِيهِمۡ رَسُولٗا مِّنۡهُمۡ أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٣٢

32. Цинги гьел ГIáдилазда дица расуллъун Гьуд авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **витIана, гьездаго гьоркьоса чилъун жив вугев. Гьудица** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьезда абуна: «Нужеца лагълъи гьабе жив цогояв, жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ**. Жиндие лагълъи гьабизе бегьулеб цоги щибго жо гьечIо. Нуж гьев Аллагьасдаса** جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъуларищ гьесдехун**

ширк гьабизе ва хъанчазе лагълъи гьабизе?»-абун.

وَقَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِلِقَآءِ ٱلْءَاخِرَةِ وَأَتْرَفْنَٰهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾

33. Гьев Гьудил къавмалъул Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, ахират букIинги ва гьениб хIисаб-мизан букIинги гьереси гьабурал, дица жидее дунялалъул бечелъиги кьурал церехъабаца абуна: «Гьев чи гьечIо нужедаго релълъарав инсан гурони. Нужеца кваналеб квенги кваналев, нужеца гьекъолеб лъимги гьекъолев»-абун.**

Гьав чи нужедаса хирияв вукIине ва нуж гьесда нахърилълъине щибго гIилла гьечIо.

وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَٰسِرُونَ ﴿٣٤﴾

34. Гьав нужедаго релълъарав чиясда нуж мутIигIлъани ва гьес жинда ахIулеб динги гьабуни, х1акълъунго нуж цIакъ гIададе хварал, чIорого хутIарал гIадамал рукIине ругин абун.

أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾

35. Гьав Гьудица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **нужее къотIийщ гьабулеб бугеб хун хадур турараб ракьлъун ва рукьбилъун лъугьун рукIадго, цIидаса чIаго гьарун тIаде рахъизаризе ругин абун.**

۞ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾

36. Кисан гьеб букIунеб! Гьединаб жо букIинего букIунаро! Гьеб ц1акъ рик1адаб, Гьересияб жо буго гьев Гьудица нужее къотIи гьабулеб.

إِنْ هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾

37. Х1акълъунго, нилъее бугеб чIаголъи буго гьаб дунялалъул рукъоб бугеб чIаголъи. Нилъ гьанир цоял рижула ва цоял хола.

Гьаб буго нилъее бугеб чIаголъиги, хвелги. **Гьелдаса хадуб щибго жо гьечIо: тIаде рахъинариги гьечIо,** хIисаб- мизанги, алжан жужахIги гьечIо.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُۥ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

38. Гьев Гьуд гьеч1о жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **цIар гьоркьоб ккун гьереси бицунев чи гурони. Нижеца гьесда иман лъоларо.**

Ниж гьесда нахърилълъунаро, нужги нахърилълъунге, нижер амруялда хилиплъани нижеца нужее гIазаб гьабизе буго абун.

قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾

39. Жиндир къавм купру-ширкалда тIад чIараб мехалъ ва гьез Гьудил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дагIват къабул

гьабичIого, гьев гьереси гьавураб мехалъ. **Гьуд аварагас** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**! Гьаб къавмалъ дун гьереси гьавуна, дуца дие квер бакъи гьабе гьазда тIад дун бергьине ва гьазда лъазе дун дуца витIарав хIакъав авараг вукIин.**

قَالَ عَمَّا قَلِيلٖ لَّيُصۡبِحُنَّ نَٰدِمِينَ ٤٠

40. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан Гьудида вахIю гьабуна: «Дагьабго заманалдаса гьел цIакъ пашманлъизе руго жидеца гьабураб гIамалалда»-абун.**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквеялда, мун гьереси гьавиялда, ахираталда иман лъунгутIиялда пашманлъизе руго гьеб дур къавм.

فَأَخَذَتۡهُمُ ٱلصَّيۡحَةُ بِٱلۡحَقِّ فَجَعَلۡنَٰهُمۡ غُثَآءٗۚ فَبُعۡدٗا لِّلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ٤١

41. Гьеб Гьудил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавм гучаб гьаракьалъул гIазабалъ ккуна ва гьел бакъван, гьарщун ракьалда араб турараб хер гIадин гьалаглъун тIагIана.**

Лъималъ босун уneб, щибго жиндаса пайда гьечIеб рищни-къул гIадин лъугьана гьел. **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалдаса рик1кIад гьариги, дунялалъул балагьги, ахираталъул гIазабги буго купру-ширкалдалъун напсазе зулму гьабурал гIадамазе.**

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «ТIадегIанав Аллагьас амру гьабун Жабраил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ малаикас гьаракь гьабуна, гьеб гьаракьалдалъун кутакаб ракь багъариги лъугьана ва г1адил къавм щибго жиндаса пайда гьечIеб рищнигIадин хун гIодобе ккана ва гьезул насло-тухум къотIана.

ثُمَّ أَنشَأۡنَا مِنۢ بَعۡدِهِمۡ قُرُونًا ءَاخَرِينَ ٤٢

42. Гьезда хадурги дица цогидал умматал рижана.

СсалихI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, Ибрагьим, ЛутI ШугIайб аварагасул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ умматал рижана. Гьел умматазги жидер аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарураб мехалъ ва дун жидер БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда инкар ккураб мехалъ, дица гьел умматалги гьалаг гьаруна.

مَا تَسۡبِقُ مِنۡ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسۡتَـٔۡخِرُونَ ٤٣

43. Цониги умматалдаса гьезие цIараб заман ва гьел гьалаг гьаризе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьабураб хIукму- къадар цохIо лахIзаталъ цебе кколаро ва хадуб кколаро.**

ТIадегIанав Аллагьасул азалияб хIукму хвезабизе ва хисизабизе кIолеб щибго жо гьечIо.

ثُمَّ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا تَتۡرَاۖ كُلَّ مَا جَآءَ أُمَّةٗ رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُۖ فَأَتۡبَعۡنَا بَعۡضَهُم بَعۡضٗا وَجَعَلۡنَٰهُمۡ

44. Гьелдаса хадурги Дица щибаб къавмалда цоязда хадур цогидал русулал ритIана. Жидехъе Дир расул

أَحَادِيثَۚ فَبُعۡدٗا لِّقَوۡمٖ لَّا يُؤۡمِنُونَ ﴿٤٤﴾

вачIунщинахъе гьеб къавмалъул гIадамаз гьев расул гьересиги гьавуна. Дица гьел капурал, залимал ва зулмуял къавмал цоязда хадур цогидал гьалаг гьаруна ва хадур рачIунел умматазе бицине хабар гуреб жо гьезул нахъеги хутIичIо.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иманалда тIоритIарал муъминзабаца гьел умматазул хабаралдаса вагIза насихIат босана, гьезул пикру гьабун гIибрат босун гьезул иманги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиги ц1ик1кIана. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъараб къавмалъе гьел умматазул хабар жидер годекIабахъ бицунеб, жиндаса пайда босулареб гIададисеб хабарлъун лъугьана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIаматалдаса рикIкIалъи ва гIазаб буго гьадинаб пикру гьабулареб ва жидеца иман лъолареб къавмалъе.

ثُمَّ أَرۡسَلۡنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَٰرُونَ بِـَٔايَٰتِنَا وَسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾

45. Гьел къавмал гьалаг гьарун хадур дица Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ва гьесул вац Гьарун аварагги** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ритIана,** бануисраилаздаса жал ругел, **дир баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун.**

إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَإِيْهِۦ فَٱسۡتَكۡبَرُواْ وَكَانُواْ قَوۡمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾

46. Мисриялъул хан пиргIавнида ва гьесул къавм къибтIияздаги рит1ана. Гьел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIизе, гьезда зулму те абизе ва бануисраилазе гIазаб гьабичIого гьел Мисриялъул ракьалдаса нахъе риччай жидерго ватIан Шамалдехун инеян абизеги. **Гьел цIакъ чIухIана Мусада** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гIенеккизе, гьез гIамал кIодолъи загьир гьабуна.** ПиргIавнги гьесул агьлоги цIакъго залимаб къавм букIана, жидеца гIадамал лагъзалъун ккун гьезие зулму гьабулеб, жидер купру-ширк кутакал.

فَقَالُوٓاْ أَنُؤۡمِنُ لِبَشَرَيۡنِ مِثۡلِنَا وَقَوۡمُهُمَا لَنَا عَٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾

47. ПиргIавнил къавмалъ абуна: «Нижеца иманищ лъелеб ва ниж нахърилълъулищ гьав кIиго чиясда, гьазул къавм нижер лагъзалги рукIадго?»-абун.

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُواْ مِنَ ٱلۡمُهۡلَكِينَ ﴿٤٨﴾

48. Жидеца гьев кIиявго гьереси гьавуна ва гьел гьалаг гьарураб къавмлъун лъугьана.

ПиргIавнги гьесул къавм къибтIиялги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабун ралъдалъе гъанкъизаруна.

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡكِتَٰبَ لَعَلَّهُمۡ يَهۡتَدُونَ ﴿٤٩﴾

49. ХIакълъунго дица Муса аварагасухъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **Тавратги кьун букIана, пиргIавнил къавмалъ иман лъун гьел хIакъаб диналда тIоритIизе бокьун**.

Гьеб къавмалъ Муса ва Гьарун гьереси гьаруна, гьезда мутIигIлъизе чIухIана, жидер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналда инкарги ккун, пиргIавн вуго жидер алагь абуна. Гьел кIудиял мунагьал сабаблъун жал ралъдалъе гъанкъизаруна ва жидер насло тухум тIагIинабуна.

وَجَعَلْنَا ٱبْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُۥٓ ءَايَةً وَءَاوَيْنَٰهُمَآ إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ۝٥٠

50. Дица Марьямил вас ГIиса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесул эбел Марьям гьаруна дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб гIаламатлъун. Дица гьел кIиялго чIолеб бакIлъун гьабуна Байтул-мукъадасалъул ракьалдаса бищунго берцинаб ва лъикIаб бакI.

Жиб борхалъуде бугеб, гьениб битIараб майданлъиялда пихъил ахги бугеб, жаниб цIорораб иццул лъимги бугеб, гьеб ахикьан чвахун унеб.

Цо-цо гIалимзабаца Г1иса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесул эбел Марьям Сириялда Димашкъ шагьаралда аскIор рукIанин абураб магIна гьабун буго, цогидаз Палестинаялда бугеб Рамлат абулеб бакIалда рук1анин абун буго. Цогидал аятазда бугеб жоги хал гьабидал Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалъулги хал гьабидал, ГIиса вараг ва гьесул эбел Марьям Байтул-мукъадасалда аскIор рукIана абураб рагIи битIараб букIин бичIунеб буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُوا۟ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعْمَلُوا۟ صَٰلِحًا ۖ إِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۝٥١

51. Дица киналго аварагзабазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ва гьезда иман лъурал муъминзабазда хитIаб гьабун абуна: **«Я гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ! Нужеца хIалалаб, бацIадаб ризкъи кванай, лъикIаб гIамал гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи, гьесда гIагарлъиги тIалаб гьабе! Х1акълъунго Дун вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал лъалев** ва гьелда рекъараб жазаъ нужее гьабизе бугев»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас жиндир хириял аварагзабазе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ хIинкъи кьун гьезда абулеб буго Дида нужер киналго гIамалал лъала, нуж хIинкъа дир амру-нагьюялда хилиплъизе абун. Гьаб рагIи гьезул умматалда бугеб хитIаб буго ва жидер мунагь-хатIа гьечIел аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун хьвадизе тIадаблъун гьабураб мехалъ, гьезул умматалъул хIинкъи ва цIодорлъи цIакъго гучаб букIине ккола абураб магIна буго.

Ибнукасирица абуна: гьаб аяталъ тIоритIел гьабулеб буго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи ва гьесие мутIигIлъиялъе сабаб букIин хIалалаб, бацIадаб ризкъи кванай. Жидеда Аллагьасул салам лъеял аварагзаби хIалалаб жо кваналел, гьеб тIалаб гьабулел рукIана. ГIемерисел аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ

гIи хьихьулел рукIана. Г1иса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ эбелалъ квас хIалтIизабун щвараб жоялдаса кваналев вукIана. Давуд аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир квер хIалтIун щвараб жо кваналев вукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг Маккаялъул гIадамазул гIиял хьихьулев вукIана гьез кьураб мухь босун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я гьал гIадамал! ТIадегIанав Аллагь жив вац1цIадав вуго. Гьес бац1цIадаб жо гурони къабул гьабуларо. ХIакълъунго Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *аварагзабазда* عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ *амру гьабураб жо, жиндир муъминал лагъзадерида амру гьабураб жо буго»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱتَّقُونِ ٥٢

52. Х1акълъунго Гьаб Дица нуж жиндалъун ритIараб дин я гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ**, цохIо дин буго.**

Гьеб динги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьаби, гьесул аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, ахираталда иман лъей буго. **Дунги вуго нуж киназулго БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ нуж рижарав, нуж хьихьулев, ахираталда нужее жазаъ гьабулев. **Нуж дир гIазаб-гIакъубаялдаса хIинкъа.** Дун разилъи тIалаб гьабун хьваде, дие гьабулеб гIибадаталъулъ щибаго жо гIахьалги гьабуге.

فَتَقَطَّعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡ زُبُرٗاۖ كُلُّ حِزۡبِۭ بِمَا لَدَيۡهِمۡ فَرِحُونَ ٥٣

53. Ва амма умматал гьеб цо диналда чIечIо, гьел цIакъ рикь-рикьана. жидецаго ургъун хъварал тIахьазда нахърилълъана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **калам хисизабуна.**

Цоял цIадуе лагълъи гьабизе лъугьана, цогидал бакъ-моцIалъе, цIвабзазе лагълъи гьабизе лъугьана, цогидал Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабун хъанчазе ва г1адамазе лагълъи гьабизе лъугьана. Жидехъе тIехь рештIинабурал ягьудиял ва насраниялги цо-цаздехун тушманлъи ккун хьвадана. **Гьеб щибаб къокъаги жидеца гьабулеб дин битIараблъун рикIк1ун гьелдалъун рохулел ва чIухIулел руго.** Цогидал динал гьереси гьарулел, гьеб дин гьабулел гIадамалги гIодорегIан гьарулел руго.

ИбнухатIибица абуна: гьаб аят: «Нужер дин цо дин буго»-абураб, жинца тIоритIел гьабулеб буго исламияб уммат, дунялалъул щиб рахъалда бугониги, цо уммат букIине тIадаб букIиналда. Жидер цохIо ракI бугеб гIадин, жидер цохIо квер бугеб гIадин цолъун рукIине тIадаб букIиналдаги. Гьезул шаригIатги цо буго, гьезул къасдалги

цохIо рукIине ккола, гьезул мурадги цо букIине кола. Гьел киналго руго цо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ божулел, гьев Аллагьасе гIибадат гьабулел. Киназго малаикзаби ва аварагзаби عَلَيۡهِمۡ‌ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьарула, гьезда рештIинарурал тIахьалги ритIухъ гьарула. Ахираталда, алжан-жужахIалда, хIисаб-мизаналда иман лъола.

Гьадин букIингун цадахъ бусурбаби цIакъ къокъаби гьарун рикь-рикьун руго. ЦохIо росдал ва шагьаралъул агьлуялъулги рагIи данде кколеб гьечIо. Щибго мурад гьечIеб, щайтIаналъ ракIалда рехарал багьанаби рицун цоцаздехун тушманлъи ккун хьвадулел руго. Гьедин хьвадулел рукIиналъ киналго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тушбабазул ракI боххулеб буго, гьезул мурадги тIубалеб буго, гьезул рагIиги цебехун унеб буго.

Дунялалда тIад бусурбаби ругел ракьазда рагъал унел руго, гьел буссурбаби цолъизе, цоцазе кумек гьабизе регIизе толел гьечIо. Гьел бусурбабазда гьоркьор ругел мунапикъаца купру-ширкалъул рахъккун, гьезие квербакъи гьабун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъулел мужагьидазда квешал цIарал лъолел руго. Дунялалъул чIаголъи тIаса бищун, ахират кIочон хьвадулеб буго гIемерисеб халкъ.

ТIадегIанав Аллагьасул амру буго гьаб ракьалда тIад исламияб дин букIинабе, гьаниса купру-ширкги тIагIинабеян абун. Гьаб амру тIубазе тIадаб букIин лъалев, гьаб тIубаялъе гIоло яхI бахъизе кколеблъи лъалев чиги цIакъ дагь гурони гьечIо. Гьеб тIадаб букIин лъалел гIалимзабаца гIадамазда гьеб бицунеб гьечIо, гIадамазе бокьулеб гьел жидеда разилъулеб хабар бицунеб буго. Купру-ширкалъул ихтиялда гъоркь ккун ругел бусурбаби ва исламияб ракь эркен гьабизе кколаян абизецин гьел гIалимзаби хIинкъулел руго. «إِنَّا لله وإِنَّا إِلَيهِ راجِعُون». Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIун, гьес квербакъун гурони квербакъиги гьечIо.

54. Дуца гьел Маккаялъул мушрикал жидерго жагьиллъиялъулъ ва ахIмакълъиялъулъ те Мух1аммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьезда тIаде хвел бачIизегIан. فَذَرۡهُمۡ فِي غَمۡرَتِهِمۡ حَتَّىٰ حِينٍ ٥٤

Гьез иман лъечIо абун дуца ракI къварид гьабуге. Гьезие дир гIазаб букIин хIакъаб буго ва гьелдаса гьел рорчIизе гьечIо.

55. Гьел капурзабазда ракIалда ккунищ бугеб жидее кьураб боцIи-мал ва васал أَيَحۡسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِۦ مِن مَّالٖ وَبَنِينَ ٥٥

56. Дица гьезие гьабулеб лъикIлъи буго абун ва жидер гIамалалда дун рази вуго абун. نُسَارِعُ لَهُمۡ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِۚ بَل لَّا يَشۡعُرُونَ ٥٦

Гьедин гьечIо амру. Дица гьел ахираталъул гIазаб гьезие цIикIине

дунялалъул бечелъи ва рахIат кьун тун руго. Гьеб амру гьедин букIин гьездаги лъалеб гьеч1о. Гьел руго хIайваназда релъълъарал, щибго жоялъул пикру гьабуларел, ахIмакъал гIадамал. Гьез абулеб буго жидее дунялалда бечелъиги, васалги цогидаб кинабго хIажатаб жоги кьун бугин, гьеб кинабго жо нижее ахираталдаги букIине бугин, нагагь ахират букIунеб батаниян абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«ТIадегIанав Аллагьас дунялалъул магIишат кьола жиндие вокьаравги, вокьичIевги чиясе. Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дин гьабизе тавпикъ кьоларо жив разияв чиясе гурони»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

ТIадегIанав Аллагьас капурзабазул бициндал, гьезие бугеб гIазабги бициндал, гьелда нахъ регIизабун муъминзабазул сипатал ва гьезие бугеб лъикIлъи бицана.

57. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун гIибадат гьабулел муъминзаби;**

إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾

58. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **аятазда ва мугIжизатазда иманги лъурал;**

وَٱلَّذِينَ هُم بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾

59. Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ **щибго жо гIахьал гьабун ширкги гьабуларел;**

وَٱلَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

60. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъун, гьесие мутIигIлъун паризаяб закат-сахIги кьолел.** Цогидал Аллагь разилъулел лъикIал гIамалалги гьарулел. Гьеб лъикIаб гIамал гьабигун цадахъ жал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ руссулел рукIинги лъалел.

وَٱلَّذِينَ يُؤْتُونَ مَآ ءَاتَوا۟ وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَٰجِعُونَ ﴿٦٠﴾

Ва х1акълъунго жидеца гьабураб лъикIаб гIамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **къабул гьабичIого хутIиладай абун жал хIинкъун рукIулел.**

ХIасанул Басрияс абуна: «Муъминчиясул сипат буго жив лъикIаб гIамал гьабулев вукIулев, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъунги вукIулев. Мунапикъасул сипат буго жинца квешаб гIамал гьабулев ва жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъуларев»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана гьаб аяталъул хIакъалъулъ ва гьелъ абуна: «Закат-сахI кьураб мехалъ жал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун рукIунел гIадамал жидеца зина гьабулел, цIогь гьабулел, жа гьекъолел гIадамалищ ругел?»-абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Гьел гьечIо я Ссидикъил яс! Гьел руго жидеца какги балел, кIалги колел, закат-сахIги кьолел ва гьебгун цадахъ жал Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъун рукIунел гIадамал»*-

абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

أُوْلَٰٓئِكَ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَهُمۡ لَهَا سَٰبِقُونَ ٦١

61. Церехун рицарал сипатал жидее ругел муъминзаби руго лъикIаб гIамал гьабизе гIедегIулел ва гьеб лъикIаб гIамал гьабизе жал цереги кколел.

Пахру Рази абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазул сипатал рицунаго гьабураб тартиб буго цIакъ берцинаб ва пасихIаб тартиб.

Бищунго цебе рехсон буго: Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъураб мехалъ гьесул гIазабалдаса хIинкъулелллъун рукIин. Гьеб хIинкъиялъ тIад гьабулеб жо буго кинабго квешаб гIамал тей, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвади.

КIиабилеб буго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал лъан гьезда иманлъей.

Лъабабилеб буго: Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадаталъулъ щибго жо гIахьал гьабун гутIи.

Муъминзабазе гьаб сипат гьабураб мехалъ ширк абураб рагIиялдаса мурад буго рияъ гьаби, гIадамал разилъи тIалаб гьабун, гьезие берцин вихьизе бокьун гIамал гьаби. Гьаб буго муъминчияс гьабураб лъик1аб гIамал гIадада хвезабулеб сипат. Гьаб сипат жинда жаниб гьечIого Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьаби буго хIакъикъияб иман лъеялъул гIаламат.

Ункъабилеб сипат буго: Гьал цере рехсараб лъабалго сипаталги цIунун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьаби ва гьеб тIагIаталъулъги жидер гъалатIлъи, жагьиллъи ва такъсир ккеладай абун хIинкъун рукIин. Гьал рехсарал сипатал жидее ругел муъминзаби руго жидер иманалъулъ ритIухъал «Ас-сидикъуна»-абун жидеда абулел муъминзаби.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ وَلَدَيۡنَا كِتَٰبٞ يَنطِقُ بِٱلۡحَقِّ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ٦٢

62. Дица напсалда тIад къаларо гьелъие гьабизе кIолеб таклиф гурони.

Муъминзабаздаги тIад къан гьечIо гьезда гьабизе кIолеб жо гурони. **Дида аскIор руго лагъзадерица гьабураб кинабго гIамал тIад хъварал кагътал. Ахираталда гьел кагътазда рекъон лагъзадерил хIисаб-мизан гьабизе буго ва цониги чиясе зулму гьабизе гьечIо.**

Гьезул лъикIаб гIамал дагь гьабизе гьечIо, гьезул квешаб гIамал гIемерги гьабизе гьечIо.

بَلۡ قُلُوبُهُمۡ فِي غَمۡرَةٖ مِّنۡ هَٰذَا وَلَهُمۡ أَعۡمَٰلٞ مِّن دُونِ ذَٰلِكَ هُمۡ لَهَا عَٰمِلُونَ ٦٣

63. Гьел инкарчагIазул ракIал гьаб Къуръан бичIиялдаса гъапуллъун руго ва жидеда тIад тIалъел лъун бугел гIадин

руго. Капурал гIадамазул цогиги гIемерал квешал гIамалал руго жидеца гьарулел ва хадурги гьаризе ругел.

Гьел гIамалал сабаблъун жидее ахираталда абадияб гIазабги букIине буго.

حَتَّىٰٓ إِذَآ أَخَذۡنَا مُتۡرَفِيهِم بِٱلۡعَذَابِ إِذَا هُمۡ يَجۡـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾

64. Гьел капурал къавмазул церехъаби ва бечедал гIадамал дица гьаб дуньялалдаго рукIун гIазабалдалъун къварид гьарураб мехалъ: унта-щокълъи, ракъи, рагъ ва цогидал къварилъаби тIаде риччан, **гьел цIакъ гьаракь борхун ах1долел руго ва жидее кумек гьарун ахIи балелги руго.**

لَا تَجۡـَٔرُواْ ٱلۡيَوۡمَۖ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٥﴾

65. ТIадегIанав Аллагьас гьезул хIакъалъулъ абулеб буго: «**Жакъа нуж кумек т1алаб гьабун ахIдоге! Х1акълъунго нужее щибго квербакъи букIине гьечIо дир гIазабалдаса нуж цIунулеб!»-абун.**

قَدۡ كَانَتۡ ءَايَٰتِي تُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَكُنتُمۡ عَلَىٰٓ أَعۡقَٰبِكُمۡ تَنكِصُونَ ﴿٦٦﴾

66. Х1акълъунго нужее дир Къуръаналъул аятал цIалулел рукIана. Амма нужеца гьел махсароде гьаруна ва гьезда гIамал гьабичIого мугъбан лъутун унел рукIана.

مُسۡتَكۡبِرِينَ بِهِۦ سَٰمِرٗا تَهۡجُرُونَ ﴿٦٧﴾

67. Гьеб Къуръаналда иман лъеялдаса нуж чIухIун рукIана ва сардилъ дандеги руссун нужедаго гьоркьоб Къуръан какун ва авараг гьереси гьавун, гьезда тIасан квешаб, къабихIаб хабар бицунелги рукIана.

Нужеца гьеб Къуръан сихIру бугин абуна, гьереси бугин, шигIру бугин абуна, ва цогиги батIулал харбал рицана. Аварагасдаги ﷺ шагIир вугин, кагьин вугин, сихIрочи вугин абуна.

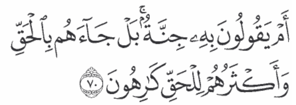
Цоги магIна гьабуна гьаб аяталъе: «Маккаялъул мушрикал КагIба рукъалдалъун жал чIухIарал рукIана ва жидее лъицаго къварилъи гьабиларилан абун божунги рукIана»-абун.

أَفَلَمۡ يَدَّبَّرُواْ ٱلۡقَوۡلَ أَمۡ جَآءَهُم مَّا لَمۡ يَأۡتِ ءَابَآءَهُمُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

68. Гьез гьаб Къуръаналъул пикру ва тадбир гьабуларищ жидеда лъазе гьаб жо инсанасул калам гьечIеблъи.

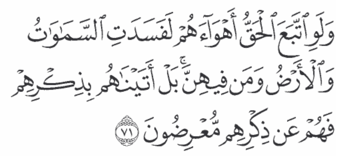
Гьелъул рагIабазул гIуцIцIиги, магIнаялъул гъварилъиги, бицунеб жоялъул пасихIлъиги бихьуларищ ва жидеца гьеб Къуръаналда иман лъеларищ? **Яги жидехъе бачIараб гьаб Къуръан цересел умматазухъе бачIинчIеб жойищ бугеб жидеца гьелда инкар кквезе?**. ТIадегIанав Аллагьасул гIадат буго умматалда расул витIулеб, гьесухъе тIехьги рештIинабулеб. Гьеб гIадаталдалъун

вуго нужехъе МухIаммад авараг ﷺ вачIун ва гьесда Къуръанги рештIинабун.

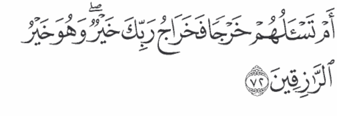
69. Яги гьал Маккаялъул мушриказда жив лъаларев чийищ вугев гьезухъе расуллъун витIарав МухIаммад ﷺ:

Гьезда цIакъ лъала МухIаммад ﷺ жинда божилъи гьабулев, жинца хиянат гьабуларев ва гьереси бицунарев чи вукIин. Жиндир тIабигIат-гIамал берцинав, гIакъло камилав чи вукIинги.

70. Гьадинал камилал сипатал жиндие ругев **МухIаммад ﷺ жундуца ккурав чи вугин абунги кин гьез абулеб? гьел мушрикаца абухъин гьечIо иш. Гьев МухIаммад ﷺ вуго гьезухъе хIакъаб дин босун витIарав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул. Гьаб амру гьадин букIин лъалеб бугониги Маккаялъул агьлуялъул гIемерисел жидее хIакъаб дин бокьичIел, гьеб рихарал руго.**

Хъанчие лагълъи гьабиялъ, гьел алагьзабилъун ккеялъ жидер гIакъло арал, рекIелъ ахIмакълъи ва батIулаб пикру бугел руго.

71. ХIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ динги дунялалъул гIуцIиги гьел гIадамазе бокьараб жоялда, гьезул гIакъло-тадбиралда рекъон хьвадулеб букIарабани, гьал зобал ракьалги, гьезда жаниб бугеб кинабго гIадлу-низамги пасалъилаан, кинабго жоялъул тадбирги хвелаан.

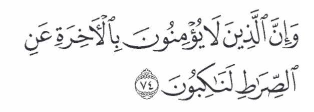
ГьедигIанго загIипаб жо буго инсанасул гIакъло ва тадбир, гьесда лъаларо жиндирго напсалъе маслахIат бугеб ва зарал бугеб жо батIа гьабизе, цогидаб гIаламалъул тадбир кин гьесда лъалеб. Кинабго жо лъай ва кинабго жоялда хIалкIолъи цохIо ТIадегIанав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго ва гьесул тадбиралдалъун хьвадулеб гьаб кинабго гIаламги буго. **Дун гьел Маккаялъул мушриказухъе гьел хира гьарун, чIухIизарун, гьезие Къуръан рештIинабун,** гьездаса авараг ﷺ гьавун **вачIана. Амма гьел мушрикал жидее бугеб хиралъиялдаса ва Къуръан кIодо гьабиялдаса руссун чIана.**

72. Дуца гьел Къурайшияздаса ужрамухь тIалаб гьабулеб гьечIо гурищ МухIаммад ﷺ, гьезухъе Къуръан щвезабиялда данде. Дуе бугеб ажро-

кири Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ буго ва гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жидеца ризкъи кьолезул бищунго лъикIав вуго.

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾

73. Х1акълъунго мун вуго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьел гIадамал хIакъаб диналда ва битIараб нухалда ахIулев расул .

74. Х1акълъунго жидеца ахираталда иман лъоларел, гьениб хIисаб-мизан ва алжан -жужахI букIин гьереси гьабулел гIадамал битIараб нухдаса къосарал руго.

Ахираталда иман лъоларел гIадамазул Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъейги, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьариги букIунаро. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурав чи гьесул аварагасдаги иман лъурав вукIине ккола ва гьев аварагас бицараб кинабго жо жинца къабул гьабулевги вукIине ккола. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицараб динияб ва дунялияб хIукмуялъул цояб ритIухъ гьабун, цогидаб гьереси гьабун хьвадулев чи жиндир иман къабул гьабуларев вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицана: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг кьижун вукIаго гьесда тIаде кIиго малаик вачIана ва гьезул цояв хIатIазда аскIов, цогидав бетIералда аскIов гIодов чIана. Цинги хIатIазда аскIов гIодов чIарас бетIералда аскIов чIарасда абуна: «Дуца гьав аварагасул ва гьасул умматалъул хIакъалъулъ цо мисал баче»-абун. КIиабилес абуна: «Гьав аварагасулги гьасул умматалъулги мисал буго рикIкIадаб сапаралъ ун нух башалъуда щун, квен ва лъим тIагIун хутIараб къавмалъул мисал: церехун инеги рес гьечIого, нахъе руссинеги рес гьечIого. Цинги гьезда тIаде вачIун цо тIабигIат- гIамал берцинав, ретIел-хьит чIухIарав чияс жидеда абурал: «Дица нуж берцинаб ах-хурги бугеб, гьуинаб, гIемараб лъимги бугеб бакIалде ахIани нуж дида цадахъ рачIилищ?»-абун. Гьеб къавмалъ рачIинилан абула ва гьевгун цадахъ ун жал берцинаб ах-хур ва гIемераб лъим бугеб бакIалде щола.*

Гьенир чIун квана-гьекъон жидеда рухI бачIиндал, захIмалъи-къварилъиги кIочендал, дов чияс гьезда абула: «Дида лъала гьалдаса лъикIаб ах-хур ва лъим бугеб бакI. Дунгун цадахъ нуж гьенир рачIилищ?»-абун. Гьеб къавмалъул цояз абула: «Валлагьи, дуца битIараб жо бицунеб буго ниж мунгун цадахъ рачIила»-ян, цогидаз абула: «Ниж гьанирго чIела, нижее гьаб лъикIлъиги гIун бугин»-абун.

Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Къатадатидаса бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда цо чи данде чIвараб мехалъ, аварагас* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

гьесда абуна: «Дуца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ *цо гьаве ва мун исламияб диналда вачIа»-абун. Гьев чияс абуна: «Дуца дун ахIулев вуго дие бокьулареб жоялде»-абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Дуе бокьичIониги иман лъе дуца. Дуца пикру гьабе ва дида бице; мун квешаб гвендал ругеб, къваридаб нухдасан унев вугони, цинги дуда аскIов вачIун цо чияс абуни «Дида лъала гьалдаса лъикIаб, битIараб ва санагIатаб нух»-абун. Мун гьев чиясда божун гьевгун цадахъ ине вугищ»-абун. Дов чияс абуна: «Ине вуго»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *цIаралдалъун гьедулев вуго дун, мун цIакъ квешаб нухда вуго ва дица мун бит1араб нухда ахIулев вуго»*-абун.

75. Дица гьел мушриказда гурхIел гьабуни ва гьезда тIад бугеб къварилъи борхани, гьел цIидаса жидер купру-ширкалда жанир лъугьине руго, ва жидеца гьабизе кколеб хIакъаб дин гьабичIого къосиналъулъ ва гIасилъиялъулъ хьвадизе руго.

۞ وَلَوۡ رَحِمۡنَٰهُمۡ وَكَشَفۡنَا مَا بِهِم مِّن ضُرّٖ لَّلَجُّواْ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ يَعۡمَهُونَ ﴿٧٥﴾

76. Х1акълъунго Дица дунялалъул рукъоб гьезул хIал бихьи гьабуна батIи-батIияб гIазаб гьабун: ракъи тIад биччан, унти къварилъи тIад биччан.

وَلَقَدۡ أَخَذۡنَٰهُم بِٱلۡعَذَابِ فَمَا ٱسۡتَكَانُواْ لِرَبِّهِمۡ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾

Гьел жидер БетIергьан Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **мутIигIлъичIо, гьесие хIеличIо. Жидерго къосиналда чIана ва гьеб жидеда бачIараб къварилъи Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан букIиналда мукIурлъичIо.** Гьез Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьаричIо гьеб къварилъи тIаса босе абун ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъечIо. Гьезул гIамалкIодолъи, чIухIи ва ахIмакълъи кутакаб букIиналъ гьанжелъизегIан гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъичIо, гьанжеялдаса хадурги мутIиг1лъизе гьечIо.

Гьаб цебехун бугеб (75-76) аят рештIинабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Аллагь разилъаяв Сумамат ибну Асал абулев асхIаб жив асирлъун ккун вукIаго гьес Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда иман лъуна ва жив исламияб диналде вачIана. Цинги гьев асирлъиялдаса тархъун виччараб мехалъ жиндир къокъаги цадахъ бачун Ямаматалдаса Маккаялда тIорщел бичизе къапилаби рачIунеб нухда чIана ва гьес абуна: «Валлагьи, цохIо мугь тIощалил инаро гьаб нухдаса Маккаялъул мушриказе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас изну кьун гурони»-абун.

Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Къурайшиязда цIакъ гучаб ракъи бихьизабуна. Гьез капурго хвараб жо кванана, гьвеялъул гьанги кванана, бигун

цадахъ бежун квас-расги кванана. Цинги Абусуфян Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вачIун гьесда абуна: «Дица дуда гьарулеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун ва нилъеда гьоркьоб бугеб гIагарлъиялъул цIаралдалъун: дуца абулеб буго гурищ: «Мун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кинабго гIаламалъего гурхIел- рахIмуялдалъун витIарав авараг вуго абун? Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ абуна: «БитIараб буго, дун гьедин витIарав авараг вуго»-абун. Абусуфяница абуна: «Валлагьи, дида мун вихьулев вуго нижер умумул хвалчадалъун чIвалевлъун, нижер лъималги ракъун хвезарулевлъун»-абун.

Гьаб хIадисалъул магIна буго: «Жидеда якъинго лъалеб букIаго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад, авараг вукIин, гьес бицунеб жо битIараб букIинги, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда ракъи ва къварилъи бихьизабулеб бугониги гьел къосарал Къурайшияз МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавичIо, гьесда иман лъечIо ва жидерго купру-ширкалда чIана. Гьелъие бищун кIудияб сабаб букIана гьев МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъун гьесда нахърилълъине Къурайшиязул ханзаби чIухIи, Адам аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ сужда гьабизе иблис чIухIараб гIадин. Гьаб чIухIараб къавмалъул ахирияб хIасил бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

حَتَّىٰٓ إِذَا فَتَحۡنَا عَلَيۡهِم بَابٗا ذَا عَذَابٖ شَدِيدٍ إِذَا هُمۡ فِيهِ مُبۡلِسُونَ ٧٧

77. Гьеб квешаб, чIухIараб ва залимаб къавмалда тIаде дица кутакаб гIазабалъул рагьо рагьараб мехалъ: къиямасеб къо бачIун гьелъул гучал гIазабал жидее рукIин якъинго лъараб мехалъ, **гьеб къавм кинабго гурхIелалдаса ва лъикIлъиялдаса хьул къотIараллъун рукIине руго ва гьел абадияб жужахIалъул гIазабалъулъги рукIине руго.**

78. Гьев БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав, **жинца нужее берги, гIинги, ракIги бижарав,** гьездалъун нужеда жо бихьизе, рагIизе ва нужеца пикру гьабизе. Гьаб кинабго махлукъалда балагьун гьелъул Халикъ вукIин лъазе, гьев Халикъги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъазе. **Ва амма жидеца пикру гьабулел ва гьел кIудиял нигIматазда щукру гьабулел гIадамал цIакъго дагьал руго.**

Гьел нигIматазда щукру гьаби буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъей, гьесул аварагасда нахърилълъин ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун

Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул аварагасги малъухъин гIибадат ва цогидаб гIамал гьаби.

79. Жинца нуж рижарав ва гьаб ракьалда тIад хьвадизаруравги вуго БетIергьан Аллагь. Ахирги нуж киналго Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **руссине руго**.

وَهُوَ ٱلَّذِى ذَرَأَكُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾

Къиямасеб къоялъ тIаде рахъинарун хIисаб-мизан гьабизе ва жазаъ гьабизе Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цере чIезе ругел руго.

80. Жинца нуж чIаго гьарулев ва нуж хвезе гьарулев вуго нужер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**. Сордо къо цоялъ цояб хисиги, лъагIел свериги, зобал- ракьазул хьвадиги гьев Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **тадбиралдалъун буго. Гьаб иш кин нужеда бичIулареб ва Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман кин лъолареб?.**

وَهُوَ ٱلَّذِى يُحْىِۦ وَيُمِيتُ وَلَهُ ٱخْتِلَٰفُ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾

Амма гьаб къосараб умматалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолъиялъул пикру гьабичIо, гьев жидер БетIергьан вукIиналдаги мукIурлъичIо, гьесул расуласдаги мутIигIлъичIо.

81. Гьез цересел къосарал умматаз абуралда релълъараб рагIи абуна:

بَلْ قَالُوا۟ مِثْلَ مَا قَالَ ٱلْأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾

82. Гьез абуна: «Ниж хвезеги хун ракьлъун ва турарал рукьбилъун рукIун хадурги тIадейищ рахъинарулел?»-абун. Гьеб жо абадиялъго букIунеб жо гьечIо.

قَالُوٓا۟ أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾

83. Х1акълъунго гьадинабго къотIи гьабун букIана нижеда цере рукIарал умматазеги, нижееги ва нижер умумузеги.

لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَآؤُنَا هَٰذَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

Амма нижеда гьеб хIакъикъияб жолъун батичIо. Жегиги хун хадур тIаде рахъизарурал умматалги гьечIо. **«Гьав аварагас** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нижеда бицулеб жо церегосел гIадамаз ургъараб гьересияб хабар буго»-абун.**

Гьалда хадуб ТIадегIанав Аллагьас жиндир хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гьабулеб буго гьеб капураб къавмалъул мугъ бекизабулеб, гьезие цоги батIияб жаваб кьезе рес гьечIеб жо гьезда гьикъе абун.

84. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Нужеда жо лъалеб батани дида бицеха дунялалъулги, гьалда тIад ва жаниб**

قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾

бугеб жоялъулги бетIергьанлъи лъихъ бугеб?»-абун.

سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾

85. Гьез абизе буго: «Аллагьасухъ جَلَّجَلَالُهُ **буго»-абун. Дуца гьезда абе: «Гьедин бугеб мехалъ нужеца гьелъул пикру щай гьабулареб ва гьелъул вагIзаги щай нужее лъугьунареб?»-абун.**

قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٨٦﴾

86. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Гьал анкьалго зобалазулги, жиб цIакъ кIудияб гIарщалъулги бетIергьан щив вугев?»-абун.**

سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾

87. Гьез абизе буго: «Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго»-абун. Дуца гьезда абе: «Нуж гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъизе хIинкъуларел щай?»-абун.**

قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٨٨﴾

88. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Гьаб кинабго махлукъаталъул ханлъи ва ихтияр лъида кодоб бугеб? жиндихъе кIанцIарасе квербакъулев щив вугев? киналго данделъун ургъаниги жиндир амру хвезабизе ва хисизабизе хIал кIоларевги щив вугев? Гьеб жо бице дида, нуж гIелму-гIакъло бугел гIадамал ратани»-абун.**

سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ ﴿٨٩﴾

89. Гьез абизе буго: «Аллагьасе буго кинабго ханлъи, кинабго ихтияр ва гьунар-къуватги»-абун. Дуца гьезда абе: «Цинги нуж щиб жоялъ гуккун ругел ва нуж кире руссун ругел?»-абун.

Нужеца гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман щай лъоларев ва гьесие гIибадатги щай гьабулареб?.

بَلۡ أَتَيۡنَٰهُم بِٱلۡحَقِّ وَإِنَّهُمۡ لَكَٰذِبُونَ ﴿٩٠﴾

90. Дун гьел мушриказухъе хIакъаб дин ва хIакъаб Къуръан босун вачIана, Дица гьезухъ расулги витIана, амма гьез кинабго жо гьереси гьабуна ва иман лъеялдаса руссун жидерго купру-ширкалд чIана.

Гьезие къиямасеб къоялъ щибго хIужа ва сабаб букIунаро Дир жужахIалъул гIазабалдаса жал цIунулеб, Дица щивниги чиясе зулмуги гьабуларо гьезухъе авараг витIичIого ва гьезухъе дин щвезабичIого гIазаб гьабун.

Капурзабазе инкар гьабизе кIоларел хIужаби рицун ва далилал рачун гьезда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин лъазабун хадуб ва гIибадат гьаби цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гурони букIине бегьулареблъи бицун хадуб, ТIадегIанав Аллагьас гьединалго мухIканал хIужаби рицун мушриказ

гьабулеб ширк батIулаб дин букIин бицана.

مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنْ إِلَٰهٍۚ إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهِۭ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾

91. ТIадегIанав Аллагьас жиндие васлъун щивго чи кквечIо. ГIиса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, ГIузайр авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ васал гьечIо. Гьединго малаикзабиги гьесул васал яги ясал гьечIо.

Гьев Аллагьгун جَلَّ جَلَالُهُ цадахъ цоги аллагьги гьечIо. Жинца жо бижулев, бижараб жоялъул тадбир гьабулев, гьеб хьихьулев, жиндие лагълъи гьабизе бегьулев цоги аллагь гьечIо, гьев вукIинги гIакълуялъ къабул гьабуларо.

Нагагь цогиги аллагь вукIаравани гьев кIиясулго щивав цояв жинца бижараб жоялъул тадбир гьабулевлъун вукIинаан, цинги гьел цоцазде къацандун, цояв цоясда тIалъи гьабун хьвадилаан. Гьедин хьвадараб мехалъ жив бергьарав Аллагьлъун хутIилаан, жив къарав гьесул лагълъун ккелаан. Жив къолев, жив цоги жоялъе лагълъун вукIунев аллагь кин вукIинев? **Жив ТIадегIанав ва вац1цIадав вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьел мушрикаца жиндие гьарулел сипатаздаса.** Гьаб гIаламалъулго ханлъун жив вугев цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго . Гьесда дандехун къеркьолеб кинабгIаги къуват букIарабани, гьаб гIаламалъул гIадлу низам бихулаан.

Гьаб махлукъат Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб къоялдаса бай бихьун жакъа къоялда щвезегIан гьалъул гIадлу-низам биххун гьечIо, гьениб щибго хис-баси ккун гьечIо. Гьаб буго бищунго кIудияб хIужжа ва далил Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда жинца тIоритIел гьабулеб. Дунялалъул ханзабазул гIадлу-низам нилъеда лъала щибаб заманаялъ хисулеб букIин. Цо хан бергьараб мехалъ гъокь вукIарав ханасул низам биххунуна, цинги цогидав хан бергьараб мехалъ гьав ханасулги низам биххун уна. ГIакълияб далил къваригIарав ва жинда жо бич1чIулев чиясе гьаб аят гIезе буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда жинца тIоритIел гьабулеб далилллъун.

عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

92. Жинда загьирабги, батIинабги, бихьуда бугебги, жиб рикIкIадабги жо лъалев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Жинца махлукъат бижилелдего гьеб бижиги, гьелъул тадбирги жинда лъалеб букIана. Гьаб дунял паналъун ахираталда руссиндал гьениб букIунеб кинабго жоги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъалеб буго. **Гьел мушриказ жиндехун ширк гьарулел гьересиял**

алагьзабаздаса вацIцIадав ва ТIадегIанав вуго Аллагь.

قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾

93. Дуца абе МухIаммад ﷺ: «Я дир БетIергьан! Дуца гьаб къавмалъе гьабулеб гIазаб дида бихьизабулеб бугони,

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٩٤﴾

94. Дуца дун гьавуге БетIергьан, гьеб залимаб къавмгун цадахъ, ва гьелгун цадахъ гьалагги гьавуге»-абун.

Гьаб дугIа гьабеян абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аварагасда ﷺ амру гьабулеб буго: жиндир мунагь-хатIаъ гьечIого, жиндие гIазаб гьабулареблъи хIакъаб жо бугониги, гьев авараг ﷺ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъ вугелъул жинца жив лагълъун вукIин загьир гьабизе ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ хIелизе.

وَإِنَّا عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾

95. ХIакълъунго дида кIола МухIаммад ﷺ, гьеб дур капураб къавмалъе къотIи гьабураб гIазаб дудаги бихьун гьезие гьабизе.

Амма гьеб гIазаб гьаби нахъе бахъун буго дица хIукму гьабураб заман щвезегIан.

ٱدْفَعْ بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ٱلسَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

96. Мушриказ ва мунапикъаца дуе гьабулеб квешлъи дудаса нахъчIвай гьездехун лъикIаб мушавара гьабун ва берцинаб хабар бицун.

Дида лъик1 лъала гьез бицунеб хабар ва гьез дуе гьабулеб къварилъиги. Дица гьезие гьеб гIамалалда рекъараб гIазаб гьабизе буго.

Гьаб аяталда жаниб ТIадегIанав Аллагьас жиндир хирияв аварагасда ﷺ лъазабулеб буго квешаб къавмалъул квешлъиялдаса жив цIунулеб дару ва сабаб. Гьеб буго жиндие квешлъи гьабурасеги лъикIлъи гьаби. Гьедин гьабураб мехалъ тушманасулги гьудул лъугьула, цим бахъиги рокьа-хинлъиялда сверула.

Гьаб гIамал буго залимал гIадамазул зулмуялда данде чIезе гьунар гьечIеб мехалъ, тIасан (загьиралда) черхалъ ва мацIалъ гьездехун гьабулеб рекъел ва хIал цIуни. Амма квешал гIадамазулгун гьудуллъи гьабизе бегьуларо, гьел рокьизеги бегьуларо. Гьезулгун гьудуллъи гьабурав ва гьел рокьарав чи гьелгун цадахъ къиямасеб къоялъ тIаде вахъинавула абун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул кьучIаб хIадисалдаги буго.

وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَٰتِ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٩٧﴾

97. Дуца жегиги абе МухIаммад

ﷺ**! Дица дур цIаралдалъун гьарулеб буго Бет1ергьан, дун цIуне абун щайтIаналъ вас-вас ккезабиялдаса ва гьелъ дун батIулаб жоялда гьетIизавиялдаса.**

98. Жегиги дица дурго цIаралдалъун цIуни гьарулеб буго Бет1ергьан, гьел щайтIаби дир амруялъулъ гIахьаллъиялдаса ва гьез дие зарал гьабиялдасаги.

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾

Гьаб дугIа гьабе абунги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир хирияв аварагасда ﷺ амру гьабуна гьеб дугIа гьесул умматалъул муъминзабаца гьабизе гIоло.

99. Гьел мушриказул цоясда хвел тIаде щвараб мехалъ ва рухI бахъиялъул захIмалъиги жинда бихьараб мехалъ, гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **хIелула ва жинца абула: «Я дир БетIергьан! Дуца дун чIаго тун цIидаса дунялалда гIамал гьабизе виччай.**

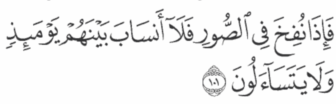
حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾

100. Дица гIадада биччараб гIумру лъикIаб гIамал гьабун мун разилъулеб рахъалда сверизабизеян абун. Кисаха гьесие дунялалда тIад вуссин букIинеб? Х1акълъунго гьаб буго гьес щибго хайир гьечIеб, гIададисеб рагIи абулеб мех. Гьесул рухI бахъарабго, гьесдаги дунялалдаги гьоркьоб пардав лъугьула ва гьеб пардавалда нахъвукIула, къиямасеб къо чIун тIад вахъинавизегIан.

لَعَلِّيٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ ۚ كَلَّآ ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا ۖ وَمِن وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

Гьелда абула: «Барзахалде» балеб заман абун. Инсан хвараб лахIзаталдаса бай бихьун къиямасеб къо щвезегIан гьоркьоб бугеб заман буго гьеб.

101. Къиямасеб къо чIун хварал гIадамал тIаде рахъинаризе ссур пураб мехалъ, гьел гIадамазда гьоркьоб букIараб гIагарлъи ва гьудул-гьалмагълъи тIагIун букIула.

Гьеб къоялъ кинавго чи жиндир напсалда машгъуллъун вукIула. **Гьезул цониги чи вукIунаро цогидав чиясул хIал цIехолев.** Щивасда тIад бугеб ургъел ва къварилъи цогидаб кинабго жо жинца кIочезабураб букIула.

102. Гьеб къоялъ жиндир цIадираби лъикIаб гIамалалдалъун бакIлъарав чи вуго лъикIлъиялда каерщел батарав ва жиндие

فَمَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾

алжан насиблъарав.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فِى جَهَنَّمَ خَـٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾

103. Жидер цIадираялда лъикIаб гIамал дагьлъарал гIадамал руго жидеца напс чIобого хутIизабурал, гIадада хвезабурал гIадамал. Гьел жужахIалда жанир лъугьинеги гьарула даимго гьенир жанир рукIинелъун.

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَـٰلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

104. Гьезул гьурмалги цIаялъ рухIулел рукIула, кинабго черхги цIаялъ бухIулеб ва цIидаса гьан бижун цогиги, цогиги нухалъ цIаялъ бухIулеб букIула.

Гьезул сипатги жинда балагьизе хIинкъараб букIула. ЦIаялъ бухIараб бетIер кин букIунеб лъалеб батила цониги нухалъ гьеб бихьарав чиясда: кIутIби тIагIун, цаби цере лъун, беразул картIал хутIун рукIула гьезул гьурмал.

أَلَمْ تَكُنْ ءَايَـٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾

105. Гьеб къоялъ жужахIалъул агьлуялда бадиб чIвай гьабун, гьезул ракI бекизабун, гьездехун абула: **«Нужее дир тIехьалъул аятал цIалулел рукIинчIищ, ва нуж гьел гьереси гьарун, гьезда иман лъечIого хьвадулел рукIинчIищ.**

Жакъа бихьана гурищ нужеда дунялалда аварагзабаца عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ бицунеб букIараб жо хIакъаб букIараблъи?»-абун.

قَالُوا۟ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّينَ ﴿١٠٦﴾

106. Гьеб капураб къавмалъ абула: «Я нижер БетIергьан Аллагь! Нижер бахьикъосиялъ гьаруна ниж гьаб къоялде ккезе, ниж хIакъаб диналдаса къосаралльунги рукIана.

رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَـٰلِمُونَ ﴿١٠٧﴾

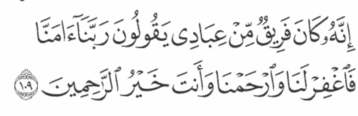
107. Я нижер БетIергьан! Дуца ниж гьаб жужахIалдаса къватIир рахъизарун цIидаса дунялалде риччай дуе гIибадат гьабизе. Гьеб мехалъ нижеца дудехун гIасилъи гьабуни цинги ниж рукIунаха тIобанго къосарал, нижерго напсазе зулму гьабулел гIадамал»-абун.

Жидее мукIурлъиялъ щибго мунпагIат гьабулареб къоялъ гьел мукIурлъизе руго гьезул купру-ширкалъе. Жидер гьари къабул гьабулареб къоялъ гьез Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел ва тIаса лъугьиги гьаризе буго. Гьез бицунеб жо щиб бугеб лъачIого, жал цIидаса дунялалда риччаянги абизе буго. Амма гьезие жаваб цIакъ къокъаб ва

къвакIараб букIула.

قَالَ ٱخْسَـُٔوا۟ فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ١٠٨

108. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан гьезда абула: «Нуж тIагIа цереса! гьеб цIеда жанир тIепун чIа ва дидехун щибго калам гьабуге!»-абун.

109. Х1акълъунго Дида иман лъурал муъминзабазул цо къокъа букIана жидеца абулел: «Я нижер БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ! Нижеца дуда иман лъуна, дур аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавуна, дур Къуръанги къабул гьабуна. Дуца нижер мунагьал чуре ва мун нижеда гурхIа! ГурхIел гьабулезул бищунго лъикIав вуго Мун»-абун.

Гьал муъминзаби руго Маккаялъул къурайшиязул къосарал ва залимал гIадамаз жидее гIакъуба ва гIазаб гьабулел рукIарал; Билал, Хабаб, Ссугьайб, ГIаммар ва цогидалги мискинал ва загIипал асхIабзаби رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ.

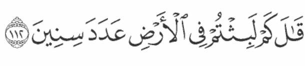

110. Гьел муъминзаби махсароде гьарун нуж гьезда тIад релъанхъулелги рукIана. Гьеб гIамалалда руссун нужеда дун БетIергьан вукIинги кIочон тана ва дир гIазаб ракIалда щолебги букIинчIо.

Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ буго жакъа нужее гьабулеб жужахIалъул гIазаб.

إِنِّى جَزَيْتُهُمُ ٱلْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوٓا۟ أَنَّهُمْ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ١١١

111. Х1акълъунго гьел муъминзабазе Дица жакъа цIакъ лъикIаб жазаъ гьабуна, гьез дунялалъул рукъоб дие гIибадат гьабиялда тIад чIун ва нужер къварилъи- гIазаб хIехьон сабро гьабиялда данде. Х1акълъунго гьел алжаналъул нигIматазда жидер каерщел батараздаса руго.

112. Капурзабазде Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула: «Нужеца дунялалъул рукъоб чан сон бараб?»-абун.

قَالُوا۟ لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْـَٔلِ ٱلْعَآدِّينَ ١١٣

113. Гьез абула; «Гьениб нижеца цо къо бан батила, яги цо тIобараб къоцин бан батиларо. Гьеб жо гьикъе жидеда хIисаб гьабизе лъалел гIадамазда»-абун.

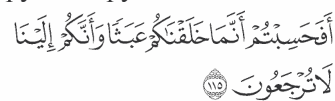
Гьезул гIакълоун, дунялалда бараб заман кIочон букIуна, гьеб къоялъул

хIинкъи ва захIмалъи цIикIк1араб букIиналъ.

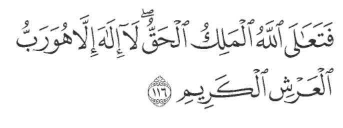
114. Аллагъасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан абула: «БитIараб буго нужеца бицунеб жо. ЦIакъ дагьаб заман бана нужеца дунялалда, гьанже хадуб абадияб жужахIалда базе бугеб заманалда данде ккун.

Х1акълъунго нуж гIакъло бугел, жо лъалел гIадамал рукIаралани нужеда дунял хIакъираб, жиб тIаса унеб жо букIин лъазе букIана ва ахиратги кIочон дунял тIалаб гьабулеллъун рукIизе рукIинчIо.

115. Нужеда ракIалдайщ кколеб, я гьал гIадамал, Х1акълъунго Дица нуж гIададаго, щибго мурад гьечIого рижанин ва нуж ахиратални дида руссинеги гьечIин абун.

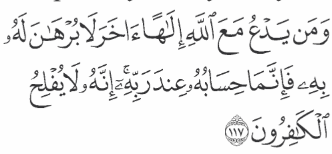
Гьедин гьечIо амру. Дица нуж хIайваналгIадин кванан-гьекъон гIалахалда рукIине, цинги хун ракьлъунги рукIине рижарал гьечIо. Нужее гIакъло- лъайги кьун, лъикIаб квешаб жоги баян гьабун, нужеда дин малъизе аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIун,- дица нуж рижун руго дие гIибадат гьабизе ва ахираталда нужер гIамалазда релълъараб жазаъги нужее гьабизе.

116. Жив ТIадегIанав, жиндир гуч ва ханлъи бергьарав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. Жиндир махлукъаталъул тадбир гьабулев, жиндие бокьараб хIалалъ гьеб хьвадизабулев, гIададисеб, мурад-пайда гьечIеб жо гьабуларев хан вуго гьев БетIергьан Аллагь.

Жиндир ханлъи т1аса унарев х1акъав хан вуго Аллагь. Жив гурев цоги Аллагьги гьечIо. Хирияб гIарщалъул БетIергьанги вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

ГIарщ хирияб буго гьеб гIарщалъул БетIергьан хирияв вукIиналдалъун ва кинабго баракат ва рахIмат гьеб гIарщалдаса рештIунеб бугелъул.

117. Щибго жидее хIужа-далилго гьечIого гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабун жидеца алагьзабилъун ккурал хъанчазе, хIайваназе ва гIадамазе лагълъи гьабулел гIадамазул хIисаб-мизан гьезул БетIергьанас гьабизе буго.

Х1акълъунго гьеб хIисаб-мизан гьабулеб къоялъ капурзабазул ва

мушриказул лъикIлъиялда каерщел батуларо.

Гьел жидее хIакълъараб жужахIалъур лъугьинарула ва даимго гьенир жанирги рукIула.

118. Дуца абе МухIаммад ﷺ! «Я дир БетIергьан: Дуца дир мунагьал чуре, мун дидаги гурхIа, жидеца гурхIел-рахIму гьабулезул бищунго лъикIав вуго мун»-абун. وَقُل رَّبِّ ٱغۡفِرۡ وَٱرۡحَمۡ وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ١١٨

Гьаб дугIа буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ «дуца абеян»- амру гьабун бугониги, гьев аварагасул ﷺ умматалъ гьабизе тIадаб дугIа. Гьел ругелъул жидер мунагь-хатIа кколел, жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъаби гьарулел ва гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIун, гьев тIаса лъугьун гурони жидее хвасарлъи гьечIел.

Аллагьума я нижер БетIергьан Аллагь! Мун нижеда гурхIа кинабго махлукъаталда гIаммаб дур гурхIелалдалъун. Дуца нижер мунагьалги рахче, мун нижеда тIасаги лъугьа. Церехун гьарун арал квешал гIамалаздаса гьабураб нижер тавбоги къабул гьабе, хадусеб гIумруялъ мун разияб гIамал гьабун хьвадизе тавпикъги гьабе. Нижер ахирияб хIухьелги мун цо гьавун, дур авараг ритIухъ гьавун босулеблъун гьабе. Ахираталда дуда цере чIараб къоялъги мун гурхIун, дур цIоб-рахIматалдалъун мун разияб агьлугун цадахъ нигIматазул алжаналда лъугьинаре: «Аллагьума Амин».

ТIадегIанав Аллагьас гьаб хирияб сураталъул бай бихьи гьабун букIана: «Муъминзабазул лъикIлъиялда каерщел батана»-абураб рагIиялдалъун. Гьеб сурат тIубалеб бакIалдаги ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Капурзабазул лъикIлъиялда каерщел батуларо»-абун. Гьаб кIиго рагIиялда жаниб хирияв Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIемераб магIна лъун буго. Гьеб кIиго рагIиялъул пикру гьабурав чиясе гьелъул вагIза лъугьине ва гьелдаса гIакъло босизе тIадаб буго.

Дунял- ахираталъул лъикIлъиялда каерщел батулеб, кIиябго рукъалъул бахьи буголъи жиндие щолеб, жив вижарав, жив хьихьулев, жив хвезавулев БетIергьан Аллагьасда иман лъун, гьес дин малъизе витIарав хирияв аварагасда ﷺ нахъвилълъун хьвадизе тIадаб буго кинавниги инсанасда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев инсан вижиги гьеб мурадалда буго. Хирияв Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир Къуръаналда жаниб абун бугелъул: «Дица гIадамалги жундулги рижичIо дие лагълъи гьабизе гурони»-абун. Гьадин Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, гьесул расуласда нахъги вилълъун хьвади цIакъ ракI парахатаб, жинца гьабулеб жо жиндаго лъалеб, жиндир кинабго гIамал борцулеб ва цIалеб цIадиро жиндие бугеб хьвади буго. Щибго щакълъи гьечIого

гьев муъминчи алжаналда ине вуго.

Къуръан-хIадисалда жаниб гIемераб къотIи буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласул нух ккурав чи алжаналда вукIине вуго абун. Гьалдаги тIаде Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб лагълъи гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб, гьесие бокьулеб, гьесул мурад бич1чIун гьабураб мехалъ, гьев муъминчи алжаналда жаниб жиндир даража-макъам тIадегIанавлъун вукIула. Гьеб макъамалда щолел чагIазул бицун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абун буго: «Гьел руго аварагзаби عَلَيۡهِمُ‌ٱلسَّلَامُ, жидер иманалъулъ цIакъ ритIухъал муъминзаби, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичарал шагьидзаби, жидеца гьабулеб гIамал кинабго рахъалъан лъикI гьабурал муъминзаби»-абун. Гьал жидер макъам тIадегIанал, жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вихьулел, гьес жидеда калам гьабулеллъун рукIине бокьарал муъминзабазда тIадаб буго гьаб ракьалда тIад цохIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин букIинабиялъе яхI бахъизе.

Исламалъул бай бихьи, гьелъул асло; (Лаилагьа илла Ллагьу МухIаммадун расулуллагь) абураб рагIи абун Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъун гьезда мутIигIлъун, гьезул амру-нагью тIубан хьвадизе бай бихьи буго. Исламалъул бищунго тIадегIанаб макъам гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин цIунун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал муъминзаби цIунун, гьел жинда тIад ругеб исламияб ракь цIунун хьвади буго. Жиндир черхалда рухIги бугев, рекIеда яхIги бугев, жиндир иманги камилав муъминчияс гьаб тIадегIанаб макъам цIехола.

Жидер иман загIипал, рекIелъ яхI гьечIел, черхалда божи гьечIел гIадамаз гьаб тIадегIанаб макъам цIехолел муъминзабазе квалквал гьабула, гьезул иманги динги дунялалъул лазат-рахIат тIалаб гьабиялда буссун букIуна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда, гьесул дин цIунун хьвадичIого рукIиналъе азарго батIияб гIузруги бачуна.

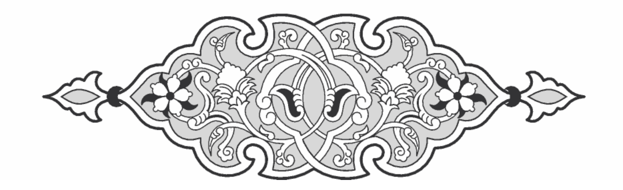
Багьа тIадегIанаб, къимат-къадро кIудияб жо цIакъ дагьаб букIула. Гьедин бугелъул гьаб тIадегIанаб макъам бокьарал гIадамалги цIакъго дагьал руго. Жинда Аллагь разилъаяв Г1абдуллагь ибну Масг1удица абуна: «ХIакъаб жоялда вугев чи вуго исламияб жамагIат, цохIо чи вугониги»-абун.

ГIемерал гIадамазе бокьараб, гьез къабул гьабураб жо букIуларо ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб хIакъаб жо. ТIадегIанав Аллагьасе бокьараб, гьес гьабеян амру гьабураб, гьеб гьабурасе жив разилъи ва алжан букIине бугин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къотIи гьабураб жо буго унгого хIакъаб.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив разияб гIамал гьабизе иманги, гIакълуги, сабруги кьеги. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвадулаго тIаде бачIараб захIмалъи, къварилъи хIехьезе яхIги, къуватги кьеги.

Суратул Муъминунаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

24. Сурату-Ннур

Мадинаялда рештIинабураб, жинда жаниб лъабкъоялда ункъго аят бугеб.

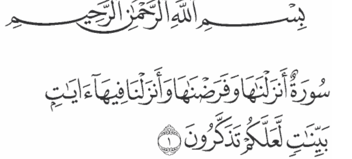
Гьаб сурат Мадинаялда рештIине гьабураб бугелъул, гьалда жаниб шаргIиял ахIкамал рицуналъул к1вар цIикIк1араб буго. Исламияб умматалъего гIаммал хIукмаби ва исламияб хъизаналда хасал хIукмаби баян гьарун руго. Инсанас жиндир черх куцазе рекъарал берцинал тIабигIатал рицун руго. Исламияб жамагIаталъул аслу цо исламияб хъизан бугелъул, гьеб хъизаналъул хьвади кин букIунеб баян гьабун буго: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин битIун хьвадизе гьаби, черх цIуни, рацIалъи цIуни, цоцазул адаб хъатир гьаби. Рукъов жанив вачIулес изну тIалаб гьаби, гьенир ругезе салам кьей, жиндир гIаврат бахчун хьвади, жив чияр гIавраталда валагьунгутIи бицун буго. Бихьиналги руччабиги цо мажлисалда цоцаде бадир балагьун рукIине бегьун гутIи баян гьабун буго.

Гьаб сураталда жанир шаргIиял хIадалги рицун руго: зина гьабиялъул, рогьоб баялъул хIад, жандир чIужуялъ зина гьабуна, гьелъ гьабураб лъимер дир гьечIо абурал рос лъадиялъул хIукму ва гьезда «ЛигIан» (дие лагIнат батаги абун гьа гьеди) гьабизабулеб къагIидаги бицун буго.

ШаргIиял хIадал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лъун руго исламияб жамагIат къабихIаб, чорокаб гIамалалдаса цIунизе ва хъизан-рукъ берцинаб хIалалъ гIуцIун букIине, щивав чияс жиндие бокьараб хIалалъ хIукму гьабун гIадлу хвей ва тушманлъи ракьалда тIад тIибитIун гутIизе. Гьаб сураталда жанир руччабазда хурхарал масъалаби гIемер руго. Гьедин букIиналъ жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас Г1иракъалда Куфат шагьаралъул агьлуялъухъе бит1араб кагъаталда хъван букIана: «Нужеца нужер руччабазе сурату Ннур цIале, гьезда гьеб лъазабе»-абун.

Гьаб сураталда цIар лъун буго нуралъул сурат абун. Гьеб цIар теялъе гIиллаги буго гьалда жанир ругел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIиял ахIкамаз бецIаб сардилъ нур балеб цIураб моцIалъ гIадин муъминзабазул ракIазда иманалъул нур базабулеб букIиналъ. Гьев ТIадегIанав Аллагьас жиндие сипат гьабун абун букIиналъги: «Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго зобал ракьазул нур»-абун.

Аллагьас ﷻ нилъер ракIал жив лъаялъул, жинда иман лъеялъул нуралдалъун гвангъизареги. Гьаб хирияб Къуръанги нилъер ракIазда нур баялъе сабаблъун гьабеги. Амин.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Гьаб буго МухIаммад ﷺ, дица дуда рештIинарурал Къуръаналъул суратаздаса жиб бугеб, жиндир къадро кIудияб сурат.

Гьаб сурат рештIинабуна ва гьелда жанир рицарал шаргIиял ахIкамалги дуда ва дур умматалда тIад парз гьаруна, жидеда мутIигIлъизе тIадаллъун гьаруна. **Дица гьаб сураталда жанир жидер магIна баянал, жидеца шаргIиял хIукмаби рицунел аяталги рештIинаруна. Гьел аятал нужеца цIализе, гьезда гIамалги гьабизе ва гьездаса вагIза- насихIат босун, Аллагьасдаса ﷻ хIинкъун, гьесие гIибадат гьабун нуж хьвадизе.**

ГIараб мацIалда жаниб «сурат» абураб рагIиялъул магIна буго жиб борхатаб, жиндир къадро бугеб абураб. Шагьаралда сверун гьабураб сангаралдаги «ас-суру»-абула, гьелъул къадал рорхатал рукIиналъ ва гьеб жиндир къадро бугеб, шагьаралъул агьлу жиндалъун тушманасдаса божилъиялда рукIунеб жолъун букIиналъ. Къуръаналда жаниб жиндир авалги ахирги бугеб, жинда жаниб чанго аятги бугеб къотIелалда цIар тана «сурат»-абун, гьеб жиндир къадро кIудияб, ТIадегIанав Аллагьасул калам букIиналъе гIоло. Бищунго къокъаб сурат буго жинда жаниб лъабго аят бугеб. Гьаб лъабго аят жаниб бугеб сураталда релъараб жоцин капурзабазда гьабизе кIвечIеб, жиндир къадро кIудияб Аллагьасул ﷻ калам буго гьаб Къуръан.

ٱلزَّانِيَةُ وَٱلزَّانِي فَٱجْلِدُوا۟ كُلَّ وَٰحِدٍ مِّنْهُمَا مِا۟ئَةَ جَلْدَةٍ ۖ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِى دِينِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۖ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٌ مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٢

2. Жинца зина гьабурай гIадан ва жинца зина гьабурав чи, шаргIияб магьари лъун рос лъадилъун рукIинчIел гIолилал ругони, **нужеца гьезие хIад гьабе щивав цоясе нусго тIил кьабун.**

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул суннаталъ баян гьабуна гьел гIолилаз зина гьабураб мехалъ гьаб нусго тIил кьабиялда тIадеги цо лъагIелалъ ватIаналдаса къватIир къотIула абун. Жинца зина гьабурав чи «МухIссан» вугони: цо нухалъ магьариги лъун рос лъудилъун лъугьарал ва цоцаде аскIор регарал гIадамазда абула мухIссанал абун,

гьев чияс зина гьабураб мехалъ гьесие хIад буго чIимих реч1чIун чIвай. ЧIужугIадамалда хIал гьабун зина гьабуни гьелда хIад къабуларо ва гьей чIимих реч1чIун чIваларо. Бихьинчияс абуни жив хIалги гьабун зина гьабизе тIамунин абун, гьесул рагIи къабул гьабуларо.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIад гьаби тIалъараб мехалъ нужеца гьел гIадамазада гурхIел гьабун хIад гьабичIого тоге. Гьеб хIад гьабулеб мехалъ нусгоялдаса дагьал тIилал кьабун тоге, гьеб тIил кьабиги тIадагьго, бигьаго гьабуге. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда бугеб хIад гьабизе тIалъараб мехалъ гьеб хIад гьабичIого тезе бегьуларо гурхIел гьабун, гIагарлъи хал гьабун, насаб ва къадро хал гьабун. **Нуж Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги иман лъурал гIадамал ратани, нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIадги шаргIалда рекъон тIубазабе. Гьел зиначагIазе гIазаб гьабулеб мехалъ муъминзабазул цо къокъаги букIа гьеб гIазаб гьабулеб бакIалда.** Гьелдалъун дол зиначагIи нечезаризе ва гьеб къабихIаб пиша гьабиялдаса цогидал гIадамалги нахъчIван чIезе.

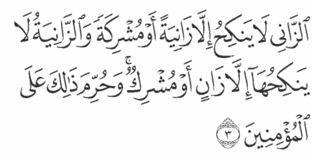
Гьаб зинадул хIад бугониги, цIогьалъул, рогьоб баялъул хIад бугониги ва цогидабги шаргIияб хIад гьабула шаргIалда рекъон хIукму гьабулев имамас, яги гьесул наибас хIукмуги гьабун, гьес хIад тIубазабизе изно кьун риччарал гIадамаз. Жакъа къоялда жаниб Дагъистаналъул ракьалда, гьединго капурзабазул ихтиyаралда гъоркь ругел бусурбазул ракьазда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIадал тIуразаризе рес гьечIо. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIад тIубачIого тей буго цIакъ кIудияб мунагь, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъи ва гьес гIазаб гьаби халкъалда рештIиналъе сабаблъун букIунеб. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIад тIубазе ихтияр гьечIел гIадамаз жал бусурбаби ругин ва жидее дин гьабизе лъицаго гьукъун гьечIин абун капурзабазул хIукмуги, гьезул ханлъиги къабул гьаби, гьеб ханлъи тIаса реххизе ва Аллагьасул шарг1 билъанхъизабизе къеркьолел г1адамазда гIайиб чIвайги буго дунял ахиралда г1агарлъун букIиналъул ва диналда жанир г1адамал пасалъун рукIиналъул гIаламат.

ИбнухатIибица абуна: ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят бай бихьулеб бакIалда «жинца зина гьабурай гIадан» абун, гьей зина гьабурай чIужу зина гьабурав чиясдаса цее рехсеялъул хIикмат буго гьей чIужугIадан йикIин зина лъугьиналъе сабаблъун жий кколей, жинца гьелда нуцIа рагьулей.

Гьей гIадамалъ хIеренаб каламалдалъун дов зиначиясул хьул лъезабун букIинчIебани, гьелъ хьимун елъун ва берал чалухлъизарун дов аскIовги цIан вукIинчIевани, жиндир чорхол берцинлъаби загьир гьарун досул гIакълоги инзабун букIинчIебани, гьев питнаялда ккезе

гьавулел жиндир лугбиги церелъун рукIинчIелани, цинги гьал киналго сабабалги рекъезарун жинца гьев цоги чи гьечIеб бакIалда жинда тIаде лъугьизеги тун вукIинчIевани,-гьел кIияздаго гьоркьоб лъабабилеб щайтIанги бугеб мажлисги гIуцIун: гьеб зинаги лъугьилароан, гьелъул къадроги лъицаго хвезабилароан. Гьелъул чIухIиги суризабилароан. Узденай, хIурмат цIунарайлъун йикIарай гьей зиначIужулъун, къабихIай чIужулъунги лъугьилароан.

Гьаб зина гьаби киналго пасалъаби жинда тIад рачIулеб иш букIин бицинчIониги лъалеб масъала буго: хъизан рукъ биххиги, тушманлъи ккейги, квешал унтаби рахиги. Исламияб жамагIат гьеб диналдаса ва исламиял тIабигIатаздаса рахъулеб жо букIиналъ, шаргIалда гьелъул хIад цIакъ къвакIараб гьабун буго. Амма Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тушбабаз рахъарал къануназда жаниб гьеб зина гьаби хIалал гьабун буго, гьелда тIад кIалъалев чиги гьечIо, гьеб сурукъаб, инжитаб жолъунги рикIкIулеб гьечIо.

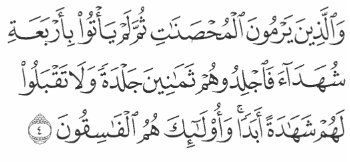

3. Жинца зина гьабулев чияс зина гьабуларо ва чIужулъун ккун хIалтIизаюларо зиначIужу гурони яги хъанчие лагълъи гьабулей, цIадуе лагълъи гьабулей чIужу гурони.

Жинца зина гьабулей чIужуялда зина гьабуларо гьелдаго релълъарав зиначияс гурони яги мушрикасги гурони.

Гьей чIужулъунги кколаро гьелдаго релълъарал чорокал, къабихIал гIадамаз гурони. **Гьеб зина гьаби ва зиначагIазулгун ригьин гьаби Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъинзабазе хIарам гьабун буго.**

Аварагасдаса صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ бицараб хIадисалда буго: *«Жиндир рекIелъ иман бугев чияс зина гьабуларо»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана. Гьаб зина кIудияб мунагьаздаса бугониги, тавбо гьабун гьеб квешаб гIамал тун вуссарасул тавбо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къабул гьабула ва тавбо гьабун лъикIаб гIамалалда вуссарав чиясулгун ригьин гьабизеги бегьула.

4. Жидеца рац1цIадал муъминал руччабазда «зиначIужу» абун рогьоб барал гIадамазда, гьеб зина гьабунин абун нугIлъи гьабулев ункъго чиги гьечIони, нужеца гьезда ункъого тIил къабе. Гьезул нугIлъиги къабул гьабуге абадиялъго, гьел руго пасикъал, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиялдаса рахъарал гIадамал.

Жидеца муъминал руччабазул къадро хвезабурал, гьезда кIудияб

бугьтанги лъурал. Жидеца шаргІалъул гІорхъабиги хвезарурал- Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хІарам гьабураб гьереси бицун ва бугьтан лъун.
Гьаб аятада жаниб: «рац1цІадал муъминал руччабазда жидеца рогьоб барал»-абун абиялъул хІикмат буго, жал зина гьабиялдалъун машгьурал, жидер къадро-къимат гІодогІанал, жидер нич-намус гьечІел гІадамазда «зиначагІи» абун рогьоб баялдалъун хІад кьабизе тІалъуларо, гьезул шаргІалъ хІурмат цІунуларо, гьез жидер хІурмат цІунун гьечІелъул, цогидазда гьезул хІурмат цІунеян абуларо.
Ибнукасирица абуна: ТІадегІанав Аллагьас гьересияб рогьоб барав чиясда тІад лъабго гІакъуба гьабуна:ункъого тІил кьаби, гьесул нугІлъи къабул гьабун гутІи, гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гІадамазда цеве пасикъав чи вукІин. Жиндир рагІи босуларев ва жиндир нугІлъиги къабул гьабуларев.

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَ وَأَصۡلَحُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٥

5. Гьеб кІудияб мунагь гьабун хадуб жидеца тавбо гьабурал гІадамални гьечІо пасикъзаби.
Жиндир мунагьазада ракІ бухІун, тІокІаб гьединаб гІасилъи гьабиларо абун къотІи гьабун, **жидеца лъикІаб гІамал гьабун хьвадарал. ХІакълъунго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тавбо къабул гьабулев ва жив гурхІулев вуго.** Нужги гьездаса тІаса лъугьа ва гьезулгун хІал рекъезабун лъикІаб гІамал гьабе.
Гьаб рогьоб барал гІадамазул нугІлъи абадиялъго къабул гьабуларо абуна Ибнукасирица ва ИбнухатІибица. Гьез тавбо гьабураб мехалъ гьезул нугІлъиги къабул гьабула абуна Ас-сабунияс.

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ أَزۡوَٰجَهُمۡ وَلَمۡ يَكُن لَّهُمۡ شُهَدَآءُ إِلَّآ أَنفُسُهُمۡ فَشَهَٰدَةُ أَحَدِهِمۡ أَرۡبَعُ شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٦

6. Жидеца жиндир чІужуялъ зина гьабунин абурал ва жалгун цадахъ цоги нугІзалги гьечІел, гьев чияс ункъго нухалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цІаралдалъун гьа гьедун нугІлъи гьабизе ккола, х1акълъунго жинца бицунеб жоялъулъ жив ритІухъав вуго абун.

وَٱلۡخَٰمِسَةُ أَنَّ لَعۡنَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ٧

7. Щуабилеб нухальги гьес гьа гьедун абизе ккола дие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ наг1ана батаги, дица гьереси бицунеб батани абун.

وَيَدۡرَؤُاْ عَنۡهَا ٱلۡعَذَابَ أَن تَشۡهَدَ أَرۡبَعَ شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ٨

8. Гьев чиясул чІужуялдаса гІазаб нахъчІвала: гьев росасул нугІлъиялдалъун жинда тІалъараб зинаялъул хІад нахъчІвала.
Гьей чІужуялъ ункъго нухалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цІаралдалъун

нугIлъи гьабиялъ х1акълъунго гьев рос жинца гьереси бицунев чи вугоян абун.

وَٱلۡخَٰمِسَةَ أَنَّ غَضَبَ ٱللَّهِ عَلَيۡهَآ إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٩

9. Щуабилеб нухальги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **цIаралдалъун гьедун гьей чIужуялъ абизе кола: «Х1акълъунго дида Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъаги гьев росас бицунеб жо битIун батани»-абун.**

وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ١٠

10. ТIадегIанав Аллагьасул гурхIел-рахIму букIун гурони ва гьесул цIобги букIун гурони, нужеда цIакъ кIудияб гIакъуба гIазаб щвелаан.

Х1акълъунго ТIадагIанав Аллагь тавбо къабул гьабулев, жиндир хIукму- къадаралъулъ хIикмат-пайда бугеб иш гьабулев вуго.

АбусагIудица абуна: ТIадегIанав Аллагьас гьаб аяталда жаниб рехсараб хIукму гьаб хIалалъ мухIкан гьабун букIинчIебани, гIемераб къварилъи ккезе бегьилаан. Росас жиндир чIужуялъ зина гьабуна абураб мехалъ гьев росгун цадахъ цоги лъабго нугI гьечIони гьесда рогьоб баялъул хIад кьабизе кколаан, гьев жинца бицунеб рагIиялъулъ ритIухъав вугониги. Гьелдаги тIад гьев гIадамазда цеве гIодогIанлъун, нечаравлъунги хутIилаан. Гьев росасул нугIлъиги босун дой чIужуялда хIад гьабуни, дой жиндир рахъкквезе рес гьечIей, жий цIунизе сабаб гьечIейлъун ккелаан. Жив ТIадегIанав ва вацIц1адав Аллагьас гьал кIиялго ращад гьарулеб хIукму гьабуна: кIиязулго гьа къабул гьабуна ва гьезул хIакъикъияб амру Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндаго тIамун тана: ахираталда гьезул цоялал гьересиял рукIина ва гьесие мустах1икъаб жазаъ гьабила.

ШаргIалда гьаб хIукмуялда «лигIан» гьаби абула. Гьаб лигIан гьабун хадуб гьел росс-лъади цоцаздаса ратIа гьарула, гьелдаса хадуб гьел цIидаса магьари лъун рослъадилъунги лъугьуларо. Гьелда абула абадияб ратIалъи абун. Гьел рос-лъадиялъ цо-цазул ирсги босуларо. Гьезда гьоркьоб лъугьараб лъимер бугони ва гьеб лъимер жиндир гьечIин росас гьа гьедун нугIлъи гьабуни, гьеб лъимер гьесул рикIкIунаро, гьеб эбелалда нахъ регIизабула ва эмен гьечIеб лъимерлъун букIула.

Гьаб лигIаналъул аят рештIинабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицараб халатаб хIадис буго. Дагьабго къокъ гьабун, гьеб хIадисалъул хIасил баян гьабила:

ТIадегIанав Аллагьас: «Жидеца рац1цIадал муъминал руччабазда зина гьабуна абун рогьоб барал гIадамал…»-абураб аят рештIинабураб мехалъ (4 абилеб аят) жинда Аллагь разилъаяв Ансариязул сайид, СагIдо

ибну ГIубадатица абуна: *«Валлагьи, я расулаллагьи* ﷺ*, дида лъала гьеб Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *рештIинабураб хIакъаб аят букIин. Киниги дун гIажаиб гьавулеб жо буго дида дир чIужу ятараб мехалъ цо чи жиндир бохдузда гьоркьовги лъугьун, дие рес букIунеб гьечIоха гьесда кIалъазе ва гьев хIинкъизавизе, дун ункъго нугIги вачун гьенив вачIун гурони. Валлагьи, дида гьел нугIзалги ратуларо гьев чи жиндирго хIажатги тIубан нахъе инегIан»-абун.*

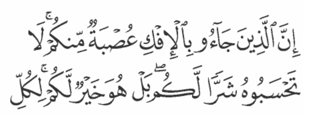
Цодагьаб заман гьоркьоб арабго, Гьилал ибну Умаят абулев асхIаб тIаде вачIана ва гьес абуна:

«Дун дир ах-хур бугеб бакIалдаса сардилъ рукъов вачIараб мехалъ дида дир чIужуялда аскIов цо чи ватана, гьев дир берздаги вихьана, гьезул рагъариги дир гIиналда рагIана, амма дица щибго жо гьабичIо сордо рогьун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вачIинегIан ва гьесда гьаб хабар биценегIан»-абун. Гьеб хабар аварагасе ﷺ *цIакъ захIмалъана ва гьес абуна: «Дуца нугIзал рачине ккола, яги дур мугъалда хIад кьабизе ккола»-абун. Жинда Аллагь разилъаяв Гьилалица абуна: «Мун жинца авараглъун витIарав Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *цIаралдалъун гьедулев вуго дун, дица битIараб бицунеб буго абун. Валлагьи, Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *дир мугъ хIад кьабиялдаса хвасар гьабун аят рештIинабизе буго»-абун. Цинги Жабраил малаик вачIана хирияв аварагасда* ﷺ *вахIю босун ва гьаб щуябго аят рещтIинабуна* (6-10).

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Гьилал ва гьесул чIужу асхIабзабазда цере чIезарун гьезие вагIза гьабуна гьересияб гьа гьедизе бегьунгутIиялъул, ахираталъул гIазаб гучаб букIиналъул ва хадубги аварагас ﷺ *абуна:*

«Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ *лъала нуж кIиязулго цоял гьереси бицунел рукIин. Нужеца тавбо гьабиларищ?-абун. Гьилал асхIабас абуна: «Валлагьи, гьаб гьа гьедун абун Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *дие гIазаб гьабизе гьечIо, дир мугъалда хIадги кьабичIеб гIадин»- абун. Гьесул чIужуялъе вагIза гьабидал ва щуабилеб гьа гьедун «дида Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *ццим бахъаги гьев Гьилал жинца битIараб бицунев ватаниян» абулеб мехалъ, гьей чIун хутIун йикIана ва гьей гьереси бициялъе мукIурлъилин хьул букIана. Цинги гьелъ абуна: «Валлагьи, дица дир къавм суризе ва нечезе гьабиларо гьаб къоялдасан бай бихьун»-абун ва щуабилебги гьа гьедана.* Х1адис имам Ах1мадица бицана.

11. Х1акълъунго жидеца цIакъ кIудияб гьереси бицарал ва бугьтан лъурал гIадамал нужедаса цо къокъа буго. Цо

ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُم مَّا ٱكۡتَسَبَ مِنَ ٱلۡإِثۡمِۚ وَٱلَّذِي تَوَلَّىٰ كِبۡرَهُۥ مِنۡهُمۡ لَهُۥ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١١

чи гьечIо, кIиго чиги гьечIо, гIезегIанго гIадамал руго жал щайтIаналъ къосизарурал, жидер ракIазулъ щаклъиги лъугьизабурал.

Гьеб къокъаялъул цевехъан мунапикъзабазул бетIер ГIабдуллагь ибну Убаю вукIана, жинца гьеб хабар тIибитIизабурав ва гьелда гIадамалги божизарурав. Гьеб кIудияб бугьтанги Аллагьасул свалат салам лъеяв аврагасул чIужу, Абубакарил яс ГIаишатида лъураб бугьтан букIана. Гьеб бугьтаналъул хIакъалъулъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ анцIго аят рештIинабун буго (11-20). Гьел аятал хъван тIубараб мехалъ, Аллагь разилъаяй ГIаишатица бицараб халатаб хIадис хъван, иншаАллагьу, гьеб бугьтаналъул хIакъикъат баян гьабизе буго.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Нужеда ракIалда ккоге я гьал муъминзаби гьеб бугьтан лъей нужее квешаб жо бугин абун. Гьеб нужее лъикI буго.** Гьеб бугьтан лъеялдалъун гIемерал мунапикъзаби ва иман загIипал гIадамал загьирлъана. **Гьеб бугьтаналъул хабаралъулъ гIахьаллъаразе щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ букIине буго. Ва Амма гьеб бугьтан лъеялъулъ бищунго кIудияб иш гьабурав** ГIабдуллагь ибну Убаю **цIакъ к1удияб гIазабалъулъ жужахIалда вукIизе вуго.**

Ас-сабунияс абуна: ТIадегIанав Аллагьас: «гьеб бугьтан лъей нужее лъикI бугоян»-абураб рагIи буго Абубакар رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ асхIабасул агьлуялда бугеб хитIаб. Гьеб лъикIлъиги жинда Аллагь разилъаяй ГIаишат яцIцIадай йикIин бицун ТIадегIанв Аллагьас Къуръаналъул аятал рештIизари буго. Гьей ГIаишатил хIалбихьи гьабун, гьелда кIудияб бугьтан лъуна ва гьелъ сабру гьабуна. Гьеб сабаблъун гьелъие кIудияб ажро-кири буго, муъминзабазе вагIза-насихIатги буго. Жидеца бугьтан лъуразе гIазаб гьабун гьездаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рецIел босиги буго.

لَّوۡلَآ إِذۡ سَمِعۡتُمُوهُ ظَنَّ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بِأَنفُسِهِمۡ خَيۡرٗا وَقَالُواْ هَٰذَآ إِفۡكٞ مُّبِينٞ ١٢

12. Гьел муъминал бихьинazда ва руччабазда квешаб хабар рагIараб мехалъ, гьеб хабаралда божичIого: «Гьединаб жо жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатица **гьабуларо, гьеб цIакъ кIудияб гьереси ва бугьтан бугоян»-абун букIарабани, гьеб гьезда рекъараб бук1ана ва лъикIабги бук1ана.**

Муъминзабазул сипатаздаса буго жиндир диналъул вацасул хIакъалъулъ квешаб хабар бицулеб рагIараб мехалъ, гьеб хабар ритIухъ гьабичIого, гьединаб квешаб жо муъминчияс гьабуларо абун ракI чIезаби, гьеб хабаралъул хIакъикъат тIубанго лъазегIан. Гьаб бугьтаналъул

къисаялда жаниб муъминзабазул хIалбихьи ва гьезул адаб гьабиги буго. Жидеда гьеб хабар рагIараб мехалъ, гьеб иш жидерго напсазда боцун, жидеца гьабизе букIанадай гьединаб жо абун, пикру гьабизе тIадаб букIана гьеб хабаралда гьоркьор лъугьарал муъминзабазда.

Жинда Аллагь разилъаяв абу-Аюб абулев асхIабасул чIужуялъ гьесда абуна: *«Дуда рагIанищ гIадамаз ГIаишатил хIакъалъулъ бицунеб хабар?»-абун. Абу Аюбица* رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ *абуна: «Дида гьеб рагIана ва гьеб гьересияб хабар буго. Дуца гьабизе букIанищ гьединаб жо?»-абун. Гьелъ абуна: «Валлагьи, гьабизе букIинчIо»-абун. Абу Аюбица* رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ *абуна: «Валлагьи, ГIаишат дудаса гIемерго лъикIай йиго»*-абун. гьаб хабар ибну Исх1акъица бицана.

لَّوۡلَا جَآءُو عَلَيۡهِ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَۚ فَإِذۡ لَمۡ يَأۡتُواْ بِٱلشُّهَدَآءِ فَأُوْلَٰٓئِكَ عِندَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡكَٰذِبُونَ ١٣

13. Гьеб хабар бицарал гIадамазда тIадаб букIана гьелъие нугIлъи гьабулев ункъго нугIги вачун рачIине. Гьедин жал рачIинчIеб мехалъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **аскIор гьел рукIуна жидеца гьереси бицунел ва бугьтан лъолел гIадамал.**

وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ لَمَسَّكُمۡ فِي مَآ أَفَضۡتُمۡ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٤

14. ТIадегIанав Аллагьасул цIоб- рахIмат букIун гурони ва гьев нужеда гурхIунги вукIун гурони дунялалда ва ахираталда, я гьал муъминзаби, нужеда цIакъ квешаб гIазаб щвезе букIана гьеб хабар бицин сабаблъун.

Гьеб гурхIелалдалъун нужее гIазаб гьабичIо ва нужер тавбо къабул гьабуна.

إِذۡ تَلَقَّوۡنَهُۥ بِأَلۡسِنَتِكُمۡ وَتَقُولُونَ بِأَفۡوَاهِكُم مَّا لَيۡسَ لَكُم بِهِۦ عِلۡمٞ وَتَحۡسَبُونَهُۥ هَيِّنٗا وَهُوَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمٞ ١٥

15. Нужер мацIаз гьеб хабар цояс цоясдаса босулеб мехалъ ва гьеб бицулезда гIенеккун, нужеда хIакъикъат лъалареб жо, цогидаздаги бицулеб мехалъ,- нужеца гьеб бигьаяб иш бугин пикру гьабуна. Амма Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **аскIоб гьеб цIакъ кIудияб мунагь буго.**

Гьеб буго инсанасул напс гIодогIан гьаби. Бусурбабазе хIарам гьабун буго жиндир диналъул вацасул напс гIодогIан гьаби, гьесие бокьулареб рагIи бици, гьесие рихулеб гIамал гьаби. Гьеб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIарам гьабураб жо хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хъизаналъе гьабураб мехалъ,- цIакъго кIудияб мунагь буго.

ТIадегIанав Аллагьас: «Нужер мацIаз гьеб хабар цояс цоясдаса

босулеб мехалъ»- абун ва «нужер кIалаз гьеб бицулеб мехалъ»-абун абиялъул хIикмат буго муъминзабаца гьеб хабар бицулеб букIаниги, гьезул ракIал гьелда божун рукIинчIеблъи. Гьеб хIикматалъе гIоло Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хадубги абулеб буго: «Нужеца гьеб бигьаяб иш бугин пикру гьабуна»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса имам Муслимица ва Бухарияс бицараб хIадисалда буго: *«Цо чияс жиндаго лъачIого Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *ццим бахъулеб рагIи бицула ва гьелъул пикруги гьабуларо. Гьеб рагIи сабаблъун жив жужахIалда жанив гIодовеги уна зоб ракьалда гьоркьоб бугебгIан манзилалъ»*-абун.

وَلَوۡلَآ إِذۡ سَمِعۡتُمُوهُ قُلۡتُم مَّا يَكُونُ لَنَآ أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبۡحَٰنَكَ هَٰذَا بُهۡتَٰنٌ عَظِيمٞ ١٦

16. Гьеб хабар рагIараб мехалъ нужеца абун букIарабани: «нижеда гьадинаб хабар бицизе рекъоларо, вац1цIадав ва ТIадегIанав вуго Аллагь! Гьаб хабар цIакъ кIудияб бугьтан бугоян»-абун, гьеб нужее цIакъ лъикI букIинаан, гьеб хабар бицулезда гIенеккиялдаса ва цогидаздаги бициялдаса.

يَعِظُكُمُ ٱللَّهُ أَن تَعُودُواْ لِمِثۡلِهِۦٓ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ١٧

17. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужее вагIза-насихIат гьабулеб буго гьанжеялдаса хадуб, абадиялъго гьединаб жо нужеца гьабичIого букIине.**

Нуж Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ **гьесул аварагасдаги** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **иман лъуралллъун ратани нужеца гьаб вагIза босе ва гьелда гIамал гьабе!**

وَيُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلۡأٓيَٰتِۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٨

18. ТIадегIанв Аллагьас нужее жиндир аятал ва хIикматал баян гьарула: жиндир шаргIиял хIукмаби рицула, берцинал тIабигIатал лъазарула. **ХIакълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жоялъул хIакъикъат лъалев ва лагъзадерил тадбир гьабиялъулъ хIакимияв:** гьезие пайда бугеб жо гурони гьабуларев.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ ٱلۡفَٰحِشَةُ فِي ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِۚ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ وَأَنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ١٩

19. Муъминзабазул хIакъалъулъ квешаб, къабихIаб хабар тIибитIизаби бокьарал гIадамазе гьаб дунялалдаги хадуб ахираталдаги цIакъ квешаб гIазаб букIизе буго.

Гьаб рагIи буго мунапикъзабазе хIинкъи кьун абураб рагIи. Гьел рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда ва гьесул агьлуялда гIунтIизабун гьереси бицин бокьарал гIадамал. Аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ зарал

гьабизе бокьи капурлъи буго, гьеб жиндие бокьарав чиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ наг1ана бугев вуго. **ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго киналго умуразул загьирабги батIинабги хIукму ва хIакъикъат. Нужеда лъаларо нужее бихьулеб, рагIулеб жо гурони.** Гьеб нужеда лъалеб жоги кидаго хIакъикъаталда данде кколеб букIуларо.

Гьаб рагIиги жинца хIинкъи кьолеб буго муъминзабазда гьоркьоб къабихIаб хабар тIибитIизабурал мунафикъзабазе. КигIанго гьез жидер ният-къасд балъго гьабулеб бугониги гьеб Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб букIин ва гьелда данде гьезие гIазаб гьабизе букIин баян гьабун абураб рагIи буго гьаб.

وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ رَءُوفٞ رَّحِيمٞ ٢٠

20. ТIадегIанав Аллагьасул гурхIел ва цIоб-рахIму букIинчIебани, нужее цIакъ гучаб гIазаб ва гьалаг гьари гьабилаан. **ХIакълъунго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жив цIакъ гурхIулев, жиндир гурхIел кинабго гIаламалда гIамлъарав.**

Аз-зугьрияс Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб халатаб хIадис буго, Аллагь разилъаял Муслимица ва Бухарияс жидер сахIихIал хIадисал рицарал тIахьазда жаниб бицун бугеб. Гьеб хIадис дагьабго къокъ гьабун гьелъул хIасил гьадин буго.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатица абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул гIадат букIана жив сапаралда унеб мехалъ руччабазда гьоркьоб можоро тIамун жиндие можоро бачIарай цадахъ ячунеб. Цо гъазаваталда ине къватIиве вахъулеб мехалъ аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *можоро тIамуна ва дир можоро бачIун дун гьевгун цадахъ сапаралда яхъана. Гьеб заман букIана хIижабалъул (пардав бай) аят рештIун хадуб. Дун дир гьегьалда жаний гIодой чIараб хIалалъ варaниялда тIад лъолаан ва гьединго варaниялдаса гIодойги лъолаан. Гьедин сапаралдаги рукIун, аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *гьабураб гъазават тIубараб мехалъ, ниж нахъ руссун рачIунаго Мадинаялда щвезе цо къол нух хутIараб бакIалда сордо базе чIун рукIана.*

Гьеб бакIалдаса рахъун Мадинаялдехун ине мех щведалго дун дир хIажат тIубазе алахалдехун ана. ТIаде юсун ячIараб мехалъ дир каранда букIараб маххазул рахас бортун батана ва дун гьеб ц1ехезе ана. Гьеб дида батизегIан дун свердулей йикIана, ва аскар букIараб бакIалда щвараб мехалъ гьел гочун ун ратана. Доб заманаялъ руччаби цIакъ тIадагьал рукIана, гьез кваналеб жоги дагьаб букIана. Дунги гьитIинай ва тIадагьай гIадан йикIидал, дир гьегь варaниялда лъолел г1адамазда дун гьелда жаний гьечIеблъи лъан гьечIо ва гьез гьегьги тIаде лъун варани хадуб цIан буго.

Аскар чIун букIараб бакIалда щивго чиги ватичIого дун гIодой чIана дир гьегь лъун букIараб бакIалда. Дида ракIалда ккана нухда унаго гьезда дун варaниялда тIад гьечIеблъи лъалин ва гьел тIадруссун дида хадур рачIилин абун. Гьедин гIодой чIун йикIадго дун кьижун ккун йиго.
Нижер Аскар рештIараб бакIалда щвечIого хадув хутIун вукIарав Сафван ибну МугIатIал абулев асхIаб жиндир варaниялда рекIун вачIунаго, дида тIаде щун вуго ва дун кьижун йихьидалго гIажаиблъи гьабун «Инналиллагьи» абун буго. Гьеб рагIи абулеб рагIун дун макьдаса ёрчIана ва дица гьумер бахчана. Сафванида дун пардав базе цееккун йихьун йикIиналъ гьесда дун лъана ва варaниялдаса гIодове лъугьун, вараниги гIодоб чIезабун дун гьелда тIаде рекIинаюна. Цинги хадуб вараниги цIан живги нухда вилълъана. ЦохIо рагIиги гьес дида абичIо. Ниж аскаралда хадур гъана бакъ эхеде борхун багIарараб мехалъ.
Мадинаялда щвараб мехалъ дун унтана ва моцIгIадаб заманаялъ рукъоса къватIие яхъичIо. Дида щибго лъалеб жо букIинчIо гIадамазда гьоркьоб дир хIакъалъулъ гьересияб хабар бицулеб букIиналъул. Амма Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул дидехун хIеренлъи ва гурхIел дагьлъун бугилан кколеб букIана дида. Гьев дида аскIов вачIулаан ва: «Дур щиб хIал бугеб»-абун. Гьикъи гуреб цоги берцинаб хабар бицунароан.
Дун тIаде яхъине кIолеб хIалалъ лъугьидал дунги умму-МистIахIги сардилъ къватIире рахъун алахалдехун ана нижер хIажат тIубазе. Цересел гIарабиязул гIадат гьединаб букIана ва нижер минаялда аскIоб хIажатхана букIинчIо. Сардилъ руччаби унеб цо бакI букIунаан жидер хIажат тIубазе. Гьеб хIажат тIубан тIад руссун рачIун рукъоре лъугьулеб бакIалда Умму МистIахIил хIетIе хъуштIун гьей гIодой ккезе рекIана ва гьелъ абуна: «МистIахIил талихI къайги»-абун. Дица абуна: «Дуца гьеб рагIи кин абулеб Бадруялда рагьда вукIарв чиясда?»-абун. Гьелъ абуна: «Я дир яс! Дуда рагIичIищ гьес бицараб хабар?»-абун. Дица абуна: «Дида рагIичIо. Щиб жо гьес бицун бугеб?»-абун.
Цинги Умму МистIахIица бицана дир хIакъалъулъ гIадамазда гьоркьоб бицунеб бугеб гьересияб хабар. Дир унти жегиги тIаде цIикIана ва гьеб сордо рогьизегIан дун гIодана. Дида тIаде Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вачIун гьес: «дур щиб хIал бугеб?»-абун гьикъидалго, дица гьесда абуна дие изну кьейин дир эбел инсухъе ине абун. Аварагас ﷺ *изнуги кьун дун эбел-инсул рокъой ана. Дица эбелалда абуна: «Я дир эбел, щиб жоялъе гIоло гIадамаз гьеб гьересияб хабар бицунеб бугеб?»-абун. Эбелалъ абуна: «Я дир яс! Дуца дурго напсалда гурхIел гьабе! Цониги чIужу йикIунаро жий росасе ёкьулей йигони, жиндир хвенчаз (жийгун цадахъ ругел гьесул руччаби) жинда нахъаса хабар*

бицинчIей. Цинги дица абуна: «СубхIаналлагьи! унгого гIадамаз гьеб хабар бицун букIун бугоха!»-абун. Гьеб сордоги дица гIодилаго рогьана ва дир беразе макьуги щвечIо.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьеб моцIалъ вахIю рештIинчIо ва гьес къасд гьабуна Г1али رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ *асхIабасда ва Зайдил вас Усаматида* رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ *мушавара гьабизе жиндир хъизаналъул хIакъалъулъ. Усаматица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бицана жинда гьесул хъизан яцIадай йкIин лъалин ва гьелъие авараг* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *вокьиги лъалин: «Я расулаллагь* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ*! Дур агьлуялъул хIакъалъулъ нижеда лъикIаб гурони лъаларо»-абуна Усаматица. Жинда Аллагь разилъаяв ГIали асхIабас абуна: «Я расулаллагь* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ*! Дуе Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *къварилъи гьабун гьечIо ва дуе цогиги руччаби руго гьей гурел. Дуца гьелъул гъарабашалда гьикъани гьелъ дуда битIараб бицине буго»-абун.*

Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Барират абулей гъарабаш жиндихъе ахIана ва гьелда абуна: «Я Барират! Дуда щибниги жо бихьанищ ГIаишатида щаклъи ккезе бегьулеб?-абун. Бариратица абуна: «Мун авараглъун витIарав Аллагьасул цIаралдалъун гьедулей йиго дун, дида щибго жо бихьичIо гьей ГIаишатил жиндаса беркъазе кколеб ва жиб бахчизе кколеб. Дида лъалеб жо буго гьей гьитIинай яс йикIин, чед гьабизе гIатI буцулей йикIадго жий гьебги кIочон тун кьижун кколей; цинги бачIун гIанкIуялъ гьеб гIатIги кваналей»-абун.

Дун гьеб къоялъги гIодулей йикIана, дида аскIор чIун, дида ракI гурхIун, рекIел бакъваялъ дир тIул кьватIила абун хIинкъун, дир эбел-эменги рукIана. Нижеда тIаде цо Ансариязул чIужугIадан ячIана ва гьейги дида аскIой чIун дида ракI гурхIун гIодилей йикIана. Гьеб хIалалъ ниж рукIаго нижеда тIаде вачIине изнуги тIалаб гьабун Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жанив вачIана ва нижеда аскIов гIодов чIана. Гьев дида аскIов гIодов чIун вукIинчIо гьеб гьересияб хабар бицине бай бихьаралдаса, гьесда тIобараб моцIалъ вахIюги гьабун букIинчIо.

Аллагьасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *шагьадат битIана ва хадуб жинца абуна: «Я ГIаишат! Дур хIакъалъулъ гIадамаз хабар бицана ва гьеб дихъе щвана. Дуда гIайиб батичIони Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *мун яц1цIад гьайизе йиго. Дуда мунагь ккун батани дуца Аллагьасдаса* جَلَّ جَلَالُهُ *тIаса лъугьин тIалаб гьабе ва тавбо гьабе. ТIадегIанав Аллагьас тавбо гьабурав чиясул тавбо къабул гьабула ва гьев лагъ жиндир гIайибалъе мукIурлъараб мехалъ Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ *гьесда тIасаги лъугьула»-абун. Расулуллагь* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *кIалъан вахъараб мехалъ дица инсуда абуна дуца жаваб кье расулаллагьасе* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абун. Имсуца абуна: «Валлагьи, дида лъаларо щиб жаваб кьелеб»-абун.*

Цинги дица эбелалда абуна: «Я дир эбел! Дуца кье гьав расулуллагьасе жаваб»-абун. Эбелалъги абуна: «Дида лъаларо щиб жаваб дица гьесие кьелеб»-абун. Цинги дир бадиса магIоги бакъвана, гIодулейго йикIинчIей гIадин дунги лъугьана. Дун гьитIинай гIадан йикIун дида Къуръанги дагьаб гурони лъалеб букIинчIо, гIакълоги гьединго дагьаб букIана. Дица абуна: «Валлагьи, дида лъалеб буго нуж киназдаго гьеб хабар рагIун бакIин ва нужер ракIазда гьеб битIараб буго абун ккун букIинги. Дица нужеда абуни дида гIайиб гьечIо абун, нужеца дун ритIухъ гьайизе гьечIо. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго дида гIайиб гьечIеблъи. Дида гьечIеб г1айб тIаде босун, дун гIайибай йигин абуни, нужеца дун ритIухъ гьайизе йиго.

Гьанже дирги нужерги мисал буго ЯгIкъуб аварагасулги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьесул васалазулги мисал ва дицаги абулеб буго гьев Юсупил инсуца абураб гIадин: «Дица берцинаб сабро гьабила. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца бицулеб хабар»-абун. (Сурату Юсуф 18)

Цинги дун гьездасан юссана ва дирго босада егана. Дида дун яцIцIадай йикIин лъалеб букIана, ТIадегIанав Аллагьас дун яц1цIад гьаюлейлъиги лъалеб букIана. Ва амма дида ракIалдего кколеб букIинчIо дир хIакъалъулъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Къуръан рештIинабилин абун ва гьеб дир бицун кIалъалеблъун хутIила абун (ай абадиялъго жиб цIалулеб Къуръаналда жаниб дир бецен хутIила абун). Дир напс Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дир хIакъалъулъ калам гьабиялдаса гIодогIанлъун бихьулеб букIана дида. Аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ макьилъ бихьун, яги цоги нухалда гьесда дун яц1цIадай йикIин бицилин ракIалда ккун букIана дида.

Валлагьи, гьев расулуллагьи صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гIодов чIаралъуса вахъун вукIинчIо, цогидал рукъор рукIаралги гьениса къватIир лъугьун рукIинчIо, хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вахIю рештIизе бай бихьараб мехалъ. Хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вахIю рештIунеб букIин нижеда лъалаан гьесул черхалда бачIулеб хIалалдалъун: цIорораб къо бугониги гьесул гьумер багIарлъун, гIетI бан, черхалда цIа бугеб гIадин лъугьулаан. Гьаб нухалъги гьединаб х1ал лъугьана. Цинги аварагасдаса صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьеб хIал тIаса ана ва гьев разилъун, хьимун кIалъана. Гьес абураб тIоццебесеб рагIиги букIана: «Дуе рохел буго ГIаишат: Валлагьи, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мун яц1цIад гьаюна!»-абун. Дир эбелалъ абуна: «Яхъа ГIаишат расулуллагьасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ рецц гьабизе»-абун. Дица абуна: «Валлагьи, дун гьесие рецц гьабизе яхъинаро ва цоги щивго чиясе дица рецц гьабиларо. Дица рецц гьабила дир БетIергьан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ. Гьес гьаюна дун гIайибалдаса яц1цIад»-абун.

Гьеб мажлисалда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда анцIго

аят рештIинабуна (11-20). Аллагьасул расулас ﷺ гьел аятал гIадамазе цIалана ва гьеб гьересияб хабар бициялъулъ гIахьаллъарав кIиго чиясда ва цо чIужугIаданалда рогьоб баялъул хIадги кьабуна: ункъого тIил кьабуна щивасда.
ГIалимзабазул цояс абуна: Аллагьасул салам лъеяв Юсуп аварагасда гьес къабихIаб жо гьабизехъин букIанин абун бугьтан лъедалго, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесда гIайиб гьечIеблъи чIезабизе киниялда жаниб бугеб лъимер кIалъазабуна. Жинда Аллагьасул салам лъеяй Марьямида бугьтан лъураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьей яц1цIадай йикIин чIезабуна гьелъул вас ГIиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ кIалъазавун. Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатида бугьтан лъураб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас гьей яц1цIад гьаюн жиндир хирияб Къуръаналъул аятал рештIинаруна. Гьей яц1цIадай йикIин бицун жив гурев чи кIалъаялда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъичIо-абун.

21. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж щайтIаналъул нухазда хьвадуге ва гьелъ берцин бихьизабураб жо гьабуге! **Х1акълъунго гьелда нахъвилълъарав чиясда гьелъ къабихIаб ва шаргIалда хIарамаб, Аллагьасеги** جَلَّجَلَالُهُ **аварагасеги** ﷺ **рихараб жо гьабе абун амру гьабула.**

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّبِعُواْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ وَمَن يَتَّبِعۡ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِ فَإِنَّهُۥ يَأۡمُرُ بِٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِۚ وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنۡ أَحَدٍ أَبَدٗا وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَآءُۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ٢١﴾

ТIадегIанав Аллагьасул гурхIел цIоб букIинчIебани нужер цониги чи гьеб щайтIаналъул макруялдаса ворчIизе вукIинчIо абадиялъ ва гьев даимго мунагь гьабулевлъун хутIизе вукIана. **Кинниги Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьарав чи гьеб щайтIаналдаса цIунула** ва тавбо гьабизе тIамула, лъикIаб гIамал гьабизе тавпикъ кьун битIараб нухалда ккезавула.
Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIоб рахIматалдалъун гурони инсанасе тIовитIи гьечIо ва хвасарлъиги гьечIо. **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда нужер кинабго хабар рагIулев ва нужеца гьабулеб кинабго гIамал лъалев.**

22. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жиндие боцIимал кьурав, гIелму-динги кьурав, Аллагьасдаса** جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъиги кьурав чи гьедуге гIагарал гIадамазе, мискинал чагIазе, Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **диналъе гIоло гьижра гьабурал муъминзабазеги лъикIлъи гьабиларин ва напакъаги**

﴿وَلَا يَأۡتَلِ أُوْلُواْ ٱلۡفَضۡلِ مِنكُمۡ وَٱلسَّعَةِ أَن يُؤۡتُوٓاْ أُوْلِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينَ وَٱلۡمُهَٰجِرِينَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ وَلۡيَعۡفُواْ وَلۡيَصۡفَحُوٓاْۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ٢٢﴾

кьеларин абун.

Гьез мунагь гьабунин абун нужеца гьел рикIкIад гьаруге ва гьезие гьабулеб букIараб лъикIлъи къотIизабуге. **Нуж гьездаса тIаса лъугьа ва гьезул мунагь-хатIа бахчун те. Нужее бокьун гьечIищ Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужер мунагьал рахчизе ва нужеда гьев гурхIизе?** Гьеб нужее бокьун батани нужецаги гIадамазде гурхIел гьабе ва гьездаса тIаса лъугьа! **ТIадегIанав Аллагь жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев вуго.**

Гьаб аят рештIинабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатица абуна: дир эмен Абубакар асхIабас Мист1ахI ибну Асасат رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абулев асхIабасе напакъа кьолеб букIана гьев пакъирав чи вукIун ва гьесулгун гIагарлъи хурхараб букIун. Дида тIаса гьересияб хабар бицарал гIадамазда гьоркьов гьев МистIахIги вукIин лъараб мехалъ Абубакар رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ асхIабас абуна: «Валлагьи, дица гьесие щибго жо кьеларо гьес ГIаишатида нахъаса хабар бицин сабаблъун»-абун. ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIинабураб мехалъ, Абубакар асхIабас абуна: «Валлагьи, дие бокьун буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхIел ва мунагьал чури»-абун. Цинги гьес МистIахIие кьолеб букIараб напакъа кьуна, гьа гьедиялъул кафаратги бахъана ва жинца кидаго МистIахIие напакъа кьела, гьеб гьоркьоб къотIизабиларин абун къотIиги гьабуна.

Гьаб аяталда жаниб бицараб хIукмуялъ тIоритIел гьабулеб буго мискинав ва пакъирав чиясе напакъа ва садакъа кьезе ккеялда, гьез мунагь гьабулеб бугониги. Гьеб напакъаялдалъун ва садакъаялдалъун инсанасул пакъирлъи ва хIажат борхулеб бугелъул, гьесул квешаб гIамалалъе жазаъ гьабиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ихтияралда бугелъул. Ва амма Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIав муъминав лагъги, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасияв лагъги кIиявго напакъаялда хIажатал ругони, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIав лагъасул хIажат цебеккун тIубазе рекъараб буго: инша Аллагьу, дов гIасияв лагъасги тавбо гьабизе бегьила, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиялъул лъикIаб хIасил бихьараб мехалъ ва гьесул къадро гьабулеблъиги лъараб мехалъ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ٱلۡغَٰفِلَٰتِ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ لُعِنُواْ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴿٢٣﴾

23. Х1акълъунго жидерго черх цIунарал, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иманги лъурал, чорокаб, къабихIаб жо жидер рекIелъги лъугьуларел,** гьеб гьабизе ракIалда щоларел **руччабазда гIунтIизабун жидеца гьереси бицарал ва гьез зина гьабунин абулел гIадамал, Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахIматалдаса рик1кIад гьарурал руго** (ай наг1ана щварал) **гьаб дунялалдаги, хадуб**

ахираталдаги ва гьезие цIакъ кутакаб жужахIалъул гIазабги букIизе буго.

ИбнугIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: гьаб аят рештIинабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул руччабазда рогьоб барал гIадамазул хIакъалъулъ. Гьаб аяталда жаниб тавбоялъул хабар гьечIо ва гьаб аят рештIун хадубги гьел муъминзабазул улбузда нахъаса кIалъарал гIадамал капурлъула ва гьезие абадияб жужахIалъул гIазабги букIулаабун.

АбухIамзатица абуна: гьаб буго Маккаялъул мушриказул хIакъалъулъ рештIизабураб аят. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабун Маккаялдаса Мадинаялда арал руччабазда гьез абулеб букIана зина гьабизе унел руччаби ругин-абун.

Гьаб аят киналго муъминнал руччабазул хIакъалъулъ бугин абулел гIалимзабаца далил бачана Абугьурайратидаса رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ бицараб хIадисалдалъун: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нуж рикIкIалъе жидеца кинабго лъикIаб гIамал хвезабулеб анкьго кIудияб мунагьалдасаян»-абун. Гьесда гьикъана: «Щал мунагьал гьел ругел я расулаллагьи* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ*!»-абун. Аварагас* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «1. ТIадегIанав Аллагьасдехун ширк гьаби буго. 2. СихIру гьабиги буго. 3. ШаргIияб гIила букIун гурони Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *хIарам гьабураб напс чIвайги буго. 4. Риба кванайги буго. 5. Ятимзабазул боцIи кванайги буго. 6. Капурзабазулгун рагъ гьабулеб къоялъ гьеб рагъдаса лъутиги буго. 7. Жидеда мунагь гьечIел муъминал, гъапулал, мухIссинал руччабазда рогьоб байги буго»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

24. капурзабазе, мушриказе ва мунапикъзабазе жужахIалъул гIазаб гьабулеб къо ТIадегIанав Аллагьас гьезул кIалазда мугьруги чIван, гьезул лугби кIалъазарулеб къо буго.

Гьезул мацIазги, кверазги, хIатIазги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **цебе нугIлъи гьабулеб жидеца гьабураб гIамалалдалъун,** ва Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялдалъунги.

Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: къиямасеб къоялъ мушриказда бихьидалго алжаналда жанир Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьабурал муъминзаби гурони лъугьунеб гьечIеблъи, гьез цоцаздехун абула: нилъеца ширк гьабичIин инкар кквезе бугин абун. Цинги гьез инкар ккураб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул кIалазда мугьруги чIван гьезул лугби кIалъазарула ва гьел лугбуца цониги жо балъго толароян-абун.

Анас ибну Маликидасан رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ бицараб хIадисалдаги буго: *«Цо къоялъ ниж жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIор рукIана ва гьев хьимун велъана, жиндир гIусал загьирлъулеб хIалалъ. Хадуб гьес абуна: «Нужеда лъалищ щиб жоялъ дун велъизавурав?»-абун. Нижеца абуна: «Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъала гьеб»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: дун велъулев вуго лагъас жиндир БетIергьанасде гьабулеб дагIба-къецалда. Гьев лагъас абулеб буго; я дир БетIергьан! Дуца дие къотIи гьабун буго гурищ дие зулму гьабиларин абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жаваб гьабулеб буго: «Буго гьединаб къотIи гьабун»-абун. Лагъас абулеб буго: «Гьедин бугелъул дие нугIлъи гьабизе дирго напс гурони цоги щибго жо дица къабул гьабизе гьечIо»-абун. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Жакъа дурго напс гIезе буго дуе нугIлъи гьабулеблъун ва дур гIамал хъварал хирияl малаикзабиги гIезе руго дуе нугIзаллъун»-абун. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесул кIалалда мугьру чIвала ва гьесул лугбузда абула; «нуж кIалъай»-абун. Гьел лугбуз жидеца гьабураб кинабго гIамал бициндал, гьесул кIалалдаса мугьру бахъун гьев кIалъазе виччала ва гьес абула: «Вай нужее квеш букIаял дир лугби! Нуж цIунизе бокьун гурищ дун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ дагIба гьабулев вукIарав!»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

25. Гьеб къоялъ ТIадегIанав Аллагьас хIакъаб х1алалъ лагъзадерил хIисаб гьабизе буго ва гьезул гIамалазда рекъараб жазаъ гьабизеги буго.

يَوۡمَئِذٖ يُوَفِّيهِمُ ٱللَّهُ دِينَهُمُ ٱلۡحَقَّ وَيَعۡلَمُونَ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ ٱلۡمُبِينُ ﴿٢٥﴾

Гьеб къоялъ кинавго инсанасда лъазе буго х1акълъунго Т1адег1анав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIадлу бит1арав ва х1укму баянав хан вукIин.

Жиндир шаригIатги, гьелда рекъон гьабулеб хIукмуги щибго жинда жаниб зулму ва хиянат гьечIеб букIин.

Гьал аятаздаса хадуб ТIадегIанав Аллагьас мухIканал далилал рицун ва инсан мукIур гьавулел гIакълиял хIужжабиги рачун, Аллагь разилъаяй ГIаишатги, гьелдаго релълъун цогидал аварагасул руччабиги, жидер иман камилал, жидеца черх цIунарал муъминал руччабиги, къабихIаб жо гьабулел рукIунареблъи бицунеб буго. ТIадегIанав Аллагьасул гIадат буго щибаб жинс жинда рекъараб жинсалда гIагар гьабулеб ва данде гьабулеб. ТIолго гIаламалъулго сайидлъун вугев хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ГIаишат Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ данде гьайи буго бищунго кIудияб далил гьей яц1цIадай йикIиналда ва муъминзабазул эбеллъун йикIине мустахIикъай йикIиналдаги.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

ٱلۡخَبِيثَٰتُ لِلۡخَبِيثِينَ وَٱلۡخَبِيثُونَ لِلۡخَبِيثَٰتِۖ وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِۚ أُوْلَٰٓئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَۖ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ﴿٢٦﴾

26. Жидер черх ва напсалъул къадро цIунуларел чорокал руччаби гьездаго релъарал чорокал бихьиназе руго. Гьединго жидер черх ва къадро цIунуларел чорокал бихьинал гьездаго релълъарал чорокал руччабазе руго. Жал рацIцIадал бихьинал жидедаго релълъарал рацIцIадал руччабазе руго. Жал рацIцIадал руччабиги жидедаго релълъарал рацIцIадал бихьиназе руго. Гьел рацIцIадал муъминзаби жидеда щибго гIайиб гьечIел руго ва гьезул хIакъалъулъ мунапикъзабаца бицунеб хабаралдаса рикIк1адалги руго. Гьел муъминзабазе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан мунагьал чури буго ва ахираталда алжаналъул хирияб ва сахаватаб ризкъиги буго.**

Жидее мушриказ гьабураб рекIел бакъваялдалъун, муъминзабазул диналда гьез лъураб бугьтаналдалъун, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул хатIаълъун, сагьвиллъун ккарал мунагьал чурула ва ахираталде жал рацIц1адаллъун, жидее гIазаб гьабизе г1ила гьечIеллъун рукIуна.

Гьаб аяталъе цоги магIна гьабуна: чорокаб, гьересияб хабар гьеб хабаралда релъарал чорокал гIадамаз бицуна. БацIадаб, берцинаб калам жидер иман ва напс бац1цIадал лъикIал гIадамаз бицуна абун. Цогиги гьаб аяталдаса босулеб хIукму буго, муъминчияс жиндир черх ва напс чорок гьабулей гIадан ячизе бегьунгутIи ва муъминай чIужу гьединав чорокав, зина-хатIа гьабулев чиясе инзе бегьунгутIиги. Гьединаб ригьин гьабураб мехалъ муъминзабазул иман гьел чорокал гIадамазул къасаваталъ (рекIелъ букIунеб квешлъи) загIип гьабизе ва нахъе инзабизе бегьула.

Ва амма жиндир иман камилав чи вугони ва дол чорокал гIамалал гьарулел гIадамал гьеб ишалдаса рикIк1ад гьаризе ва гьел лъикIал чагIилъун гьаризе кIвела абун божи бугони, гьезие бегьула гьединаб ригьин гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьас муъминал руччабазда рогьоб баялдасан нахъчIвадал ва гьелда данде гучаб гIазаб букIунеблъиги бицидал, гьеб рогьоб бай ва цогидаб квешаб хабар тIад бачIинги бихьиналги руччабиги цадахъ рукIин сабаблъун бугелъул, гьел цоял цоязул рукъор лъугьинги бугелъул, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзабада лъазарулел руго гьез цIунизе кколел адабал: рукъов лъугьинелде цебе изну тIалаб гьаби, жанив лъугьидал салам кьей ва цогидалги шаргIалда рекъарал адабал

ва тIадал умурал:

27. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж, нужер гуреб рукъор лъугьунге, гьеб рукъалъул агьлуялдаса изну тIалаб гьабун хадур гурони. Гьез изну кьураб мехалъ гьезие саламги кьун лъугьа рукъор.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتًا غَيۡرَ بُيُوتِكُمۡ حَتَّىٰ تَسۡتَأۡنِسُواْ وَتُسَلِّمُواْ عَلَىٰٓ أَهۡلِهَاۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

Щибго изну гьаричIого, тохлъукьего лъугьиналдаса, **гьедин лъикIаб буго рукъор лъугьине. Нужеца гьаб адаб ц1уне ва Къуръаналъул вагIзаги босе.**

ГIарабиязул гIадат букIана изну тIалаб гьабичIого цоцазде тIаде унеб ва къо лъикIаб батаги, яги сордо лъикIаб батаги абулеб. Гьеб гIадат хвезабун изну тIалаб гьаби тIад гьабуна шаргIалъ, гьединго нужеда Аллагьасул салам лъеги, нужее дидаса щибго хIинкъи гьечIо абураб магIнаялда бугеб «Ассаламу гIалайкум» абеянги лъазабуна.

Гьаб аят рештIинабун хадуб цо гIолохъанчияс Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана: *«Дир эбелалъе хъулухъ гьабулев цохIо дун гурев чи гьечIо. Дица тIалаб гьабизе бугищ изну эбелалдаса дун гьелъул рукъов лъугьизе?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуцаги тIалаб гьабе изну эбелалде тIаде лъугьизе»-абун. Цинги дов гIолохъанчияс абуна: «Дун гIемер лъугьизе ккола гьелда тIаде. Щибаб нухалъ изну тIалаб гьабизейищха дица кколеб?»-абун. Хирияв аварагас* ﷺ *абуна: «Дуе бокьилищ дур эбел тIаде ретIел гьечIого йихьизе?»-абун. ГIолохъанчияс абуна: «Бокьиларо»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьеб дуе бокьулеб батичIони дуца гьелда тIаде лъугьине щибаб нухалъ изну тIалаб гьабе»*-абун.

28. Нужеда гьеб чияр рукъов щивго чи ватичIони, нужее изну кьезегIан гьенир жанир лъугьунге. Гьеб рукъалъул хIурмат ва хIарамлъи цIунизе тIадаб буго. Изну гьечIого чияр рукъов лъугьиги хIарамаб буго.

فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فِيهَآ أَحَدٗا فَلَا تَدۡخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤۡذَنَ لَكُمۡۖ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرۡجِعُواْ فَٱرۡجِعُواْۖ هُوَ أَزۡكَىٰ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ ﴿٢٨﴾

Нагагь нужее жанир лъугьизе изну кьечIого, нуж нахърусса абуни, нуж нахърусса. Ва гьарун, хIелун гьеб рукъалъул агьлуялъе зарал гьабуге. **Гьедин нахъруссин нужее лъикIаб буго** гьенир эхетун чIеялдаса ва гьезие къварилъи гьабун гьариялдаса. Чияр рагьалда эхетун чIун, гьениб жаниб бугеб жо цIехей, гьениб бицунеб жоялда балъго гIенеккун ч1ей, шаргIалъ хIарам

гьабураб жо буго. Гьелда жасуслъи гьаби абула (шпионлъи). **Аллагь** ﷻ **жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб жо.**

لَّيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

29. БетIергьанчи гьечIеб, киналго гIадамаазе гIаммаб бакIалда жанир лъугьанин абун нужее мунагь-х1акъ гьечIо.

Гьеб буго сапарчагIазе нухда бараб питер (гостиница), гьединго гIадамал цIализе ва жанир чIезе рарал мадрасаби ва цогидалги гьезда релълъарал гIаммал бакIал. **Гьел руго нужее мунапагIаталъе рарал рукъзал.** Нуж сордо базе жанир чIезе, яги бакъул багIарияллдаса рахчизе, яги нужер къайи-матахI жаниб лъезе гьабураб бакI. **ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца загьирго ва балъго гьабулеб жо.** Нужер гIамалазе Аллагьас ﷻ жазаъ гьабизе буго ва щибго жо гьесда балъго хутIизе гьечIо.

Аварагасул ﷺ суннаталда чияр рукъор лъугьиялъул адабал рицун руго. Гьел адабаздаса буго: жанив лъугьизе изну лъабго нухалъ тIалаб гьаби. Гьедин изну кьечIеб мехалъ нахъ вуссун ин. Изну тIалаб гьабулев чи рагьоялда данде витIун чIечIого рагьоялъул кваранаб яги квегIаб рахъалда чIей. Изну тIалаб гьабулев чияс: «Ассаламу гIалайкум ва рахIматуллагьи»-аби.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вачIана СагIдо ибну ГIубадатихъе ва гьесул рагьда чIун: «Ассаламу гIалайкум ва рахIматуллагьи»-абуна. Жинда Аллагь разилъаяв СагIдоца: «ВагIалайкумуссалам ва рахIматулагьи»-абуна, аварагасда ﷺ рагIулареб хIалалъ. Гьедин хирияв аварагас ﷺ лъабго нухалъ салам кьуна ва лъабго нухалъ СагIдоца салам буссизабуна гьессда рагIулареб хIалалъ.*

Цинги авараг ﷺ нахъвуссун инзе рекIиндал, вортун вачIун СагIдоца رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ *гьесда абуна: «Дир эбел -эмен хунги мун хвасарлъаяв расулаллагьи ﷺ: дида лъабго нухалъ дур салам рагIана ва лъабабго нухалъ дица гьеб буссинабуна. Амма дица дуда рагIизабичIо, дур саламги, дур баракатги нижее гIемерлъизе бокьун»-абун.*

Цинги СагIдоца رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жиндир рукъов лъугьине гьавуна ва гьесда цебе бакъвараб цIибил (кишмиш) лъуна. Аварагас ﷺ гьеб цIибилалдаса кванана ва хадуб жинца дугIаги гьабуна: «Нужер тIагIам лъикIал муъминзабаца кванайги, нужее малаикзабаца лъикIаб дугIаги гьабеги, нужеда аскIоб кIал ккун рукIарал гIадамаз кIал биччан нужер тIагIамги кванайги»*-абун. Х1адис

имам Ах1мадица бицана.

Муслимица ва Бухарияс бицараб сахIихIаб хIадисалда буго*:* Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер рукъов изну гьечIого цо чи валагьани ва дуца речIараб гамачIалъ гьесул берги бахъани, дуе щибго мунагь букIине гьечIо»*-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнумасгIудидаса бицараб хIадисалдаги буго: *«Нужеца изну тIалаб гьабе нужер эбелалда ва яцалда тIаде лъугьине»*-абун. Х1адис Ат1абарияс бицана.

ТIавус абулев гIалимас абуна: дие бихьизе рихараб, бокьулареб, гIаврат буго дирго гIагарал руччабазул гIаврат-абун. Гьелъул магIна буго: эбел, яц, яс йиго дие жиндир чер бихьизе бищунго бокьуларей абураб. Жиндирго чIужу йигеб рукъов лъугьунеб мехалъ изну тIалаб гьабизе суннатаб буго: гьелда тIад тохлъукьего лъугьун гьей хIинкъизайичIого ва гьелъие загьирлъизе бокьичIеб жо гьесие загьирлъичIого букIине.

Жиндирго агьлу-хъизаналда тIаде вачIунеб мехалъ, рагьда цеве щведалго ухIудун, хIетIе гIодоб кьабун ва цоги щиб бугониги гIаламат гьабун жив вачIунев вукIин лъазабизеги суннатаб буго. Сардилъ кватIараб мехалъ сапаралдаса вачIарав чи рогьинегIан хъизаналда тIаде инчIого вукIинги рекъараб буго: сардилъ нуцIа бухун гьел хIинкъизаричIого рукIизе.

30. Дуца муъминзабазда абе МухIаммад ﷺ, хIарамаб бакIалда ралагьиялдаса берал цIуне абун, хIарамаб хIалалъ хIалтIизабиялдаса жидер алатги (гIавратги) цIуне абун.

قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا۟ مِنْ أَبْصَـٰرِهِمْ وَيَحْفَظُوا۟ فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا يَصْنَعُونَ ٣٠

Гьедин хьвади гьезие лъикIаб буго ва гьел къабихIаб, хIарамаб жоялдаса цIунулебги буго. ХIакълъунго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерица гьабулеб гIамал жинда лъалев вуго.

Гьез балъго гьабулебги, загьирго гьабулебги жо щибго батIалъи гьечIого жинда лъалев вуго. Гьедин бугелъул нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа кинабго хIалалъулъ ва гьесдаса балъго хутIилин абун ракIалда ккун, шаргIалъул гIорхъаби хвезаруге.

Гьаб аяталда жаниб бер цIуни цебе рехсана гIаврат цIуниялдаса. Гьеб бер букIиналъе гIоло зинаялъул чапар ва къабихIаб иш жиндалъун бай бихьулеб бакI. Бер балагьиялдаса бай бихьула дуе хIарамай чIужуялъулгун лъай-хъвай гьабизе, гьелъул черхалъул хал гьабизе ва гьеб бер нахъбусинабичIони ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалда щун, гьесдаса хIинкъун хIарамаб жоялда валагьи течIони, гьелда тIаде цIакъ кIудиял балагьал рачIуна.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Цо бусурманав чияс чIужугIаданалъул берцинлъиялда бер балагьараб мехалъ, цинги гьеб бер нахъе босун жив гIодов вуссараб мехалъ, гьесие Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIибадат гьабизе квербакъи ва гьуинлъи кьола»*-абун.

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ
أَبْصَٰرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا
يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ
بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ ءَابَآئِهِنَّ أَوْ ءَابَآءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَآئِهِنَّ أَوْ أَبْنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ
إِخْوَٰنِهِنَّ أَوْ بَنِىٓ إِخْوَٰنِهِنَّ أَوْ بَنِىٓ أَخَوَٰتِهِنَّ
أَوْ نِسَآئِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُنَّ
أَوِ ٱلتَّٰبِعِينَ غَيْرِ أُو۟لِى ٱلْإِرْبَةِ مِنَ ٱلرِّجَالِ
أَوِ ٱلطِّفْلِ ٱلَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا۟ عَلَىٰ عَوْرَٰتِ
ٱلنِّسَآءِ ۖ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا
يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ ۚ وَتُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا
أَيُّهَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٣١

31. Дуца муъминал руччабаздаги абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, жидеца бер цIуне абун хIарамаб бакIалда балагьиялдаса ва жидер гIавратги (фарж, алат) цIуне абун.** ХIарамаб хIалалъ хIалтIизабиялдаса г1аврат ц1уне абун ва хIарамаб хIалалъ черх цебе лъун хьвадиялдасаги жал ц1унун рук1а абун. **Ва жидер берцинлъи загьир гьабугеянги абе гьел муъминал руччабазда, жиб загьирабго, бахчун букIунареб берцинлъи гурони.** Загьираб берцинлъи бугин абуна гIалимзабаца тIад ретIараб ретIел ва гьумерги, кIиябго кверги. Гьаб гьумерги кIиябго кверги как балеб мехалъ загьирлъизе бегьаниги, жий ячизе бегьулев чиясе бихьизабизе хIарамаб буго гIемерисел гIалимзабазул хIукмуялда рекъон. Жиндихъ бихьинчи валагьулев вукIин лъараб мехалъ гьей чIужугIаданалъ гьумер бахчизе ккола. Гьелда валагьизе бихьинчиясеги хIарамаб буго. **Гьел руччабаца жидерго кIазал тIаде раче абе жидер габуралда ва кереналда,** гьеб бахчун, щибго жо бихьулареб хIалалъ бетIералдаги черхалъул тIасияб рахъалдаги кIаз чIвай (бай).

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса хIадис бицана: *«Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *гурхIаги бищун цебе гьижра гьабун Мадинаялда рачIарал муъминал руччабазда. ТIадегIанав Аллагьас: «КIазал жидер габуралдаги карандаги тIаде раче»-абун аят рештIизабураб мехалъ, гьел руччабаца жидер халгIатал (плашал) рихханa ва жидер габурги керенги бахчулел кIазал гьаруна»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

ТIафсиралъул гIалимзабаца абуна: исламалда цебесеб жагьилияб заманаялъ руччаби гьаб цIияб жагьилияб заманалъул руччабазда релълъун хьвадулел рукIана: бохдул-гъуждулги церелъун, бащадаб бетIерги бахчичIого, керен-габур бахчичIого. Бихьинал жидеда

ралагьизе гІоло хІатІазда, гъуждузда лъурал курхьиназул гьаракь бахъизабун, кІутІбузда, кІаркьеназда тІаде жо бахун, беразда сурма лъун. Цо-цояз жидер чорхол сурат загьирлъулеб ретІел ретІун, релълъен чалух гьабун, гІадамал питнаялда кколеб хьвади гьабулеб букІана. ТІадегІанав Аллагьас гьеб жагьилияб хьвадиги хвезабун исламияб хьвади гьабе абун рештІинаруна гьал аятал.

Гьеб исламияб ретІелги, исламияб хьвадиги цІакъ берцинаб, дунялалдаги ахираталдаги жидее хайир бугеб, жидер черхги, напсги, къадроги цІунулеб буго.

Жидеца черхалъул берцинлъи ва курхьин кІиликІ лъолел бакІал рихьизаруге абе жидерго росабазе гурони. Жидерго инсуе яги росабазул инсуе гурони. Жидерго васазе яги росабазул васазе гурони. Жидерго вацазе яги вацазул, яцазул васазеги гурони. Муъминал руччабазе, яги жидер лагъзадерие гурони. Руччабазда хьул лъоларел херал, гІузруял гІадамазе яги гІисинал лъималазе гурони. Жидеца хІатІалги гІодор кьабуге абе гьел хІатІазда ругел курхьабазул гьаракь рагІизабизе. Нуж киназго тавбо гьабун нуж Аллагьасда ﷻ русса, я гьал муъминзаби. ТІадегІанав Аллагьас нужер тавбо къабул гьабила ва нужер дунялалъулги ахираталъулги лъикІлъиялда каерщел батила.

Гьаб заман цІакъго пасалъи цІик1кІараб, ручаби тІаса ретІел бахъун хьвадулеб, гьел сапаразда цадахъ махІрамияв гьечІого хьвадулеб заман бугелъул, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ва хирияб асхІабзабазул хІадисал ва малъиял хъвала, иншааллагьу цониги бусурманчиясе жив кантІиялъе сабаблъун ккезе бегьула.

Жинда Аллагь разилъаяв ГІали асхІабас абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас дида абуна: «Я Г1али! Дуца цо нухалъ бер щвараб хІарамаб бакІалда кІиабизе бер балагьуге! Дуе изну буго авалаб бер балагьиялъулъ, амма кІиабизе валагьизе изну гьечІо»*-абун. Х1адис имам абу Давудица ва Тирмизияс бицана.

Гьаб хІадисалъул магІна буго: Аллагьас ﷻ инсанасе бер жиндалъун валагьизе бижун бугелъул, гьеб бер балагьун букІуна ва гьеб хІарамаб жоялда тІад ккезеги бегьула. Гьедин хІарамаб бакІалда бер щвараб мехалъ гьеб нахъе босизе ккола ва гІодоб буссизабизе ккола. Гьедин гьабичІого валагьун чІани, яги тІад вуссун валагьани, гьелъул мунагь ва хІарамлъи букІула.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагІидица бицараб хІадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нуж нухахъ гІодорчІун рукІунге! Нагагь нухда чІун рукІине ккани нужеца гьеб*

нухалъул хIакъ тIубай!»-абун. Нижеца абуна: «Я расулуллагь ﷺ! Щиб бугеб гьеб нухалъул хIакъ?»-абун. Жинда свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьеб буго хIарамаб бакIалда балагьиялдаса бер цIуни, гIадамазе зарал гьабунгутIи (гъибат-бугьтан гьабун гIадамазда нахъаса кIалъангутIи). Салам кьурав чиясул салам бусинаби. ЛъикIаб жоялдалъун амру гьаби, квешаб жоялдаса нагью гьаби»-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гьаб хIадис буго бихьинал нухахъ чIогеян бугеб. Гьаб заманаялъ ручабаца нухал ккун руго ва годекIабиги рагьун руго. Гьеб иш хIарамаб бугин абун бицаниги гьезда яхI-намусги кколеб гьечIо. Гьезул бераздаса ва кIалаздаса хIинкъун хьвадизе кколел руго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби. Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, аварагасдаги ﷺ божулей чIужугIаданалъе хIарамаб буго гIадамал хьвадулеб нухда эхетун чIезе, яги гьеб нухлул рагIалда гIодой чIун годекIан гьабун цогидал руччабигун харбида йикIине. Гьеб нухлул рагIал жиндирго рукъалъул кIалтIу бугониги, цогидазул рагьо бугониги гьаб хIарамлъи тIаса унаро.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Адамил лъималазда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIад гьабун буго зина гьабиялдаса цIуни. Бералъул зина буго хIарамаб бакIалда балагьи, мацIалъул зина буго жинда кIалъазе хIарамай чIужуялда, яги чиясда к1алъай. ГIундузул зина буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьукъараб жоялда гIенекки. Кверазул зина буго гьел хIарамаб жоялда квали, хIатIазул зина буго хIарамаб жо гьабизе хьвади»*-бун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гьаб хIадис бихьиназеги, ручабазеги гIаммаб буго. Бихьиназе ручабазда балагьи хIарамаб бугеб гIадинго, ручабазе бихьиназда балагьиги хIарамаб буго. Гьелъие далил буго жинда Аллагь разилъаяй Уммусаламатица бицараб хIадис: *«Дунги Маймунатги рукIана жинда свалат салам лъеяв аварагасда аскIор. Гьеб заман букIана гьумер бахче абун (пардав бай абун) аят рештIинабун хадуб. Нижеда тIаде Уммумактум رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абурав беццав, херав асхIаб вачIана. Аварагас ﷺ нижеда абуна: «Гьесдасан нужеца гьумер бахче»-абун. Нижеца абуна: «Я расулуллагьи ﷺ! Гьев беццав чи вуго гурищ, ниж рихьуларев ва ниж лъаларев»-абун. Аварагас ﷺ абуна: «Нуж кIияйго беццай гьечIо гурищ»*-абун. Х1адис имам абу Давудица ва Тирмизияс бицана.

ГIемерисел гIалимзабаца хIарам гьабун буго жиндир гьурмада рас бижичIев берцинав гIолохъанчиясда бихьинчи валагьи. Гьеб буго

жидер иман загIипал, щайтIанги гьаваги жидеда тIад бергьарал гIадамал къабихIаб ишалда ахIулеб бакI. Жиндир гьурмада рас бижичIесда релълъун вукIула жинца рас кIкIван гьумер цIвакизабун, чIужагIаданалда релълъинлъи гьабулев бихьинчиги. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нагIана кьун буго жидеца руччабазда релълъинлъи гьабулел бихьиназе ва жидеца бихьиназда релълъинлъи гьабулел руччабазеги. Гьеб релълъинлъи гьаби букIула тIад ретIараб ретIелалдалъунги, гьумералдалъунги, гьаракьалдалъунги ва цогидал пишабаздалъунги.
Гьединго шаргIалда хIарамаб буго муъминай чIужуялъ жиндир черх капурай чIужугIаданалда бихьизабиги. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас АбугIубадат رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абулев асхIабасухъе кагъат битIана: «Дихъе хабар щвана мун амирлъун вугеб бакIалда муъминал руччаби капурал руччабигун цадахъ хIамамалда унел ругин абун. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ аварагасдаги صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ иман лъурай чIужугIаданалъул гIавраталда капурай гIадан балагьизе бегьуларо!»-абун.
ГIемерал асхIабзабаца хIарамаблъун гьабуна бусурманай гIаданалъ капурай чIужугIаданалъул квер боси ва гьелда убач гьаби. Ва амма гьаб заманаялъул бусурбабазул руччабазе ва ясалазе жидедаса мисал босулеллъун, жидеда нахърилълъи ч1ух1и-рецц бугеллъун руго капурзабазул руччаби ва ясал:
Гьез гьабулеб кинабго къабих1аб хьвади жидеца босулеб буго, жидер рет1ел-т1ех, куц-бер, хьвада-ч1вади капурзабазулалда релълъизабулеб буго. Жегиги чанги бусурбабазул ясал руго дол капурзабаца ц1унулеб къадарцин нич-намус жидеца ц1унуларел, гьезулалдаса жидер хьвади сурарал ва къабих1ал. Гьаб буго исламияб диналде данде купру-ширкалъ гьабураб загьирабги, балъгоябги рагъалъул х1асил. Гьаб буго щайт1аналъ гьел руччаби т1убанго жиндие лагълъи гьабизе квегъун рук1иналъе г1аламат.
Капурай гIадан жиндир гъарабашлъун йигони гьелда бихьизе бегьула бусурманай чIужуялъул черхалъул цIиноялда тIадехун ва накоялда гъоркьехун бугеб бакI. Муъминай ч1ужуялъул руччабазда хьул лъоларев херав яги гьитIинав гъарабаш вугони, гьезда бихьизе бегьула гьелъул хIетIе-квер габур-бетIер гIадаб жий жиндирго рукъой йигеб мехалъ бахчун букIунареб бакI.
Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вачIана жиндир яс ПатIиматихъе гьелъие цо гъарабашги вачун. Гьев чи вихьараб мехалъ жинда Аллагь разилъаяй ПатIимат жинда тIад ретIун бугеб гордеялдалъун жийго яхчизе лъугьана. Амма гьеб горде букIана*

бетIералда хун бачани бохдул цере лъолеб, бохдуздехун бачани бетIер цебе лъолеб. Гьей ПатIиматида бачIараб къварилъи бихьираб мехалъ аварагас ﷺ *абуна: «Дуе мунагь гьечIо гьев чиясда дур хIатIал яги бетIер бихьана абун. Гьев дур гъарабаш вуго ва дун дур эмен вуго»*-абун. Х1адис имам абу Давудица бицана.

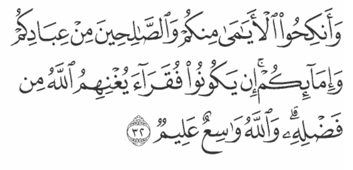
Амма гьаб заманаялъ гьел гъарабашал гьечIо ва цо-цо бечедал гIадамаца рукъор хIалтIизарулел бихьинал, яги руччаби: жидеда балагьизе ва жалгун цадахъ халват гьабизе (цоги лъабабилев чи гьечIого хутIизе) хIарамал руго ва гьаб цIакъ къабихIаб жо ккеялда хIинкъараб бакIги буго. Гьединго руго росасе жиндир чIужуялъул яц, яцгIал гIадай гIадан: гьезулгун халват гьабизе хIарамаб буго. ЧIужугIаданалъе росасул вацгун, вацгIалгун халват гьабизеги хIарамаб буго. Гьаб масъалаги гIадамаз цIакъ кIвар гьабичIого тараб буго ва жиб сабаблъун питна кколеб бакIги буго.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго: *«Нуж гIагарав чиясдаса цIуне! Гьев гIагарав чи хвел буго»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гьелъул магIна буго магьариги лъун жиндие ячине бегьулей гIаданалдаса ва жий росасе ине бегьулев гIагарав чиясдаса нуж цIуне абураб. Гьездаса цIуниялдалъун мурад буго гьезулгун халват гьабуге абураб.

Гьаб дагьабго насихIат буго жидер иман загIипал, шаргIияб гIелму лъаларел муъминзаби кантIизе бокьун гьабураб. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разилъи тIалаб гьабун хьвадизе.

Инсан зина-хатIаялдаса цIунулеб, гьесул гьава-напс гIодобе бусинабулеб, гьесдаса щайтIан рикIкIад гьабулеб жо буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда нахърилълъун, хирияв расуласул ﷺ нухги ккун хIалалаб ригьин гьаби. Гьеб амру баян гьабун ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго:

32. Нужеца ригьин гьабе, я гьал муъминзаби, ва рослъадилъун гьечIел гIадамал цоцазде данде гьаре. Гьединго нужеца ригьин гьабун данде гьаре нужер иман-дин бугел лъикIал гъарабашалги.

Гьел ригьин гьабун данделъулел гIадамал жидер боцIи-мал гьечIел пакъирал гIадамал ругони, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие магIишат кьезе буго.

ТIадегIанав Аллагьас щибаб рухIчIаголъи жиндие ризкъигун цадахъ

бижун буго. Ригьин гьабунин абун нуж ризкъи гьечӀого хутӀизе гьечӀо. **ХӀакълъунго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир сахавалъи бергьарав вуго, жинца ризкъи кьолев ва жинда лагъзадерил маслахӀат лъалев вуго.**

Гьаб аяталда жаниб ТӀадегӀанав Аллагьас жиндир амруялда мутӀигӀлъун, жинда гӀасилъи ккеялдаса хӀинкъун ригьин гьабурал муъминзабазе ризкъи кьезе ва гьезие бечелъи кьезе къотӀи гьабулеб буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хӀадис буго: *«Лъабго чи вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее квербакъи гьабизе бугев: Жиндир напс хӀарамаб жоялдаса цӀунизе гӀоло ригьин гьабурав чи. Жив тархъун узденавлъун лъугьизе бокьун хӀалтӀи гьабизе тӀаде босарав лагъги. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин тӀадегӀан гьабизе гӀоло жигьад гьабулев чиги»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَلۡيَسۡتَعۡفِفِ ٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغۡنِيَهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦۗ وَٱلَّذِينَ يَبۡتَغُونَ ٱلۡكِتَٰبَ مِمَّا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُكُمۡ فَكَاتِبُوهُمۡ إِنۡ عَلِمۡتُمۡ فِيهِمۡ خَيۡرٗاۖ وَءَاتُوهُم مِّن مَّالِ ٱللَّهِ ٱلَّذِيٓ ءَاتَىٰكُمۡۚ وَلَا تُكۡرِهُواْ فَتَيَٰتِكُمۡ عَلَى ٱلۡبِغَآءِ إِنۡ أَرَدۡنَ تَحَصُّنٗا لِّتَبۡتَغُواْ عَرَضَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۚ وَمَن يُكۡرِههُّنَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ مِنۢ بَعۡدِ إِكۡرَٰهِهِنَّ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٣٣

33. Ригьин гьабизе рес рекъечӀел гӀадамаз Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хӀинкъун жидер черх цӀуне ва хӀарамаб жо гьабуге, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цӀобалдалъун жидее гьеб ригьин гьабизе рес рекъезегӀан. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хӀинкъун хӀарамаб жо тарав чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи гьабула ва гьасдаса ургъел-къварилъи тӀаса босула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Я гьал гӀолохъаби! Нужер рес рекъарав чияс чӀужу яче! Гьеб нужер берги гӀавратги цӀунулеб жо буго. Рес рекъечӀев чияс кӀал кквеялда тӀад чӀей гьабе. Гьеб кӀал кквей гьесул шагьват дагь гьабулеб жо буго»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гьаб хӀадисалдаса далил босун гӀемерисел гӀалимзабаца жиндир рес рекъарав чияс чӀужу ячизе тӀадаб бугин абуна: жиндирго напс цӀунун, жинца ячаралъулги напс цӀунун ва исламияб умматалъул къадро-къимат цӀунун, гьеб къабихӀал пишабаздаса бацӀад гьабун. Гьединго ригьин гьабиялдаса мурад буго исламияб уммат гӀемерлъи.

Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна:*«Нужеца лъимал гӀемер гьарулел руччаби рачe! Къиямасеб къоялъ дун чӀухӀаравлъун вукӀине вуго дида нахърилълъарал муъминзаби гӀемерал рукӀиналдалъун»*-абун. Х1адис имам абу Давудица ва Аннасаияс бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхӀабасги абуна: «Нуж Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъе гьес нужеда ригьин гьабеян гьабураб амруялъулъ. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужееги тIубазабизе буго жинца нужее боцIи-мал кьун гIейи гьабила абураб къотIи»-абун.

Хирияб Къуръаналдаги, аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хIадисалдаги данде кколареб жо буго лъимер гьабунгутIи, гьеб лъимер лъугьунареб сабаб гьаби ва цо-кIиго лъимер гурони гьабичIого чIей. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тушбабаз ургъараб, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъечIеб, гьесул ризкъи тIагIилин абун хIинкъарал гIадамаз гьабулеб гIамал. Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ аварагги разилъи жинца тIалаб гьабулев чиясул хьул лъезе ккола Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие иман бугеб, бахьи бугеб насло кьеялда ва гьел лъимал хьихьизе кIоларо абун хIинкъизе бегьуларо.

ГIакъилал гIадамазул аби буго: «Гьел лъималазе ризкъи кьей Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тIад буго, гьел лъимал раччиги ракьалда тIад буго»-абун.

Нужер гъарабашаллъун ругел гIадамазе бокьани гьезда тIаде къотIараб боцIиги нужее кьун, жал тархъун хIурияллъун рукIине, нужеца гьел тIад боцIи къотIун хIалтIизе риччай, гьез хIалтIи гьабулеблъи ва гьел аманат бугел рукIин нужеда лъалеб бугони. Нужеца гьел тархъун инзе, цинги гьезие квербакъиялъе букIизе, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб боцIиялдаса садакъаги кье.

Исламалда жаниб лагъзал рукIин бегьизабун бугониги, гьел лагъзал тархъи ва гьезие лъикIлъи гьаби гIемер бицун буго. Жидер мунагь ккун гIакIа тIаде ккарал гIадамазе лагъ тархъи тIад гьабурал хIукмабиги руго. Гьел лагъзал тархъиялъул хиралъи бицун гIемерал хIадисалги руго. Гьаб кинабго жоялъул хIасил гьабураб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас бусурбабазе лагъзал кквезе бегьизабиялда жаниб кIудияб хIикмат буго: гьел лагъзал тархъун жидее ахираталда алжан щвей. Гьебго хIикмат буго бусарбабазе хIалалаб магIишат кигIан гIемер бугониги бегьулеб букIиналъулъги: гьеб хIалалаб магIишат Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун харж гьабизе ва гьелдалъун жиндие ахираталда алжан босизе.

Жидее къабихIаб жо гьабизе бокьуларел, жидер напс цIунарал гъарабашал нужеца хIалги гьабун зина гьабизе тIамуге! Гьелдалъун нужее боцIи тIалаб гьабун ва нужер гьудулзаби-гьалмагъзаби гьезда аскIор регизе ритIун. **Гьедин зина гьабизе гъарабашал тIамураб мехалъ ва гьел жидер напс цIунизе кIоларелги ругеб мехалъ, гьездаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьула ва гьезда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIула.** Ва амма гьел зина гьабизе тIамурал гIадамаздаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIакъ рецIел босизе буго ва гьезие гучаб гIазабги гьабизе буго.

ШаргIалда рекъон гъарабаш магьариги лъун росасе кьезе ккола, яги гьелъул сайидас жиндиего босаде кквезе ккола. Цоги батIияб хIалалъ

гьездаса мунпагIат босизе хIарамаб буго.
Гьаб аят рештIинабиялъе сабаб бицана: мунапикъзабазул цевехъан ГIабдуллагь ибну Убай абулев чиясул кIиго гъарабаш йикIана, жинца гьел зина гьабизе тIамулел ва гьелъухъ мухьги босулел. Гьезул цояй (МугIазат) жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхIабасухъе ячIун, гьесда бицана жиндие гьабулеб бугеб зулму. Абубакар асхIабас Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бицана ва аварагас ﷺ амру гьабуна гьей гъарабаш дов мунапикъасухъан нахъе яче абун. Цинги гьев мунапикъ къватIивги вахъун ахIдана: «Гьанже гьев МухIаммадица нижер гъарабашалги нахъе рахъулел руго, ниж гьасул зулмуялдаса цIунулев чиго гьечIищ?»-абун. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIизабуна (33 аят).
Гьаб ригьин гьабиялъул ва зинаялдаса рикIкIалъиялъул бицараб бакIалда нахъ регIизабизе ккараб масъала бугин абуна ИбнухатIибица цо-цо бусурбабаца жидерго ясал ригьин гьабизе мех щвараб мехалъ ригьин гьабичIого чIезари, бечедав дурц цIехолел рукIун. Гьеб буго шаргIалда дандего кколареб хIукму.
Бусурманал гIадамаз жидер яс кьезе муъминчи тIалаб гьавизе ккола ва гьев муъминчи яс гьарун вачIараб мехалъ нахъе чIвазеги бегьуларо. ГIемераб магьари тIалаб гьабун мискинчи нахъчIвайги шаргIалда бегьулеб жо гьечIо. Гьедин мех щвараб мехалъ яс россасе кьечIого тейги, васасе чIужу ячичIого тейги буго гьел хIарамаб жоялда ккеялъе сабаб.
Гьединго гьаб бакIалда бицизе кколеб масъала буго бусурбабазул ясал ва руччаби зина гьабулел рукъзалги рагьун гьенир жанир хьвадулел рукIин. ТIадегIанав Аллагьас амру гьабун буго гъарабашалцин зина гьабизе тIамуге абун, гьел зина гьабизе тIамулезе кIудияб гIазабги бицун буго. Жидеего бокьун узденал ясал ва руччаби зина гьабизе ин ва гьез гIарцохъ жидер черх бичи цIакъго гIодобегIанаб, инжитаб пиша буго.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго ахир заманалъул ва къиямасеб къо гIагарлъун букIиналъул гIаламат бугин бихьиналги руччабиги хIайваналгIадин нухлул хьибилалда лъугьун жимагI гьабулел рукIинин-абун. Гьеб гIаламат загьирлъун буго бусурбабазул ракьалда тIад, бусурманал гIадамазда гьоркьоб.
Жив бусурманчи вугин абулев, жинца как балин, кIал кколин абулев чи шагьра нухазул хьибилалда, рохьил рагIалазда квана-гьекъолел бакIалги ран, кIиго чи жанив унел гIисинал рукъзалги гьарун гIолохъаби зина гьабизе тIамулев вихьараб мехалъ, гьесда щиб цIар

лъолеб? Жив бусурбабазул цевехъан вуго абун кIалъалев чияс гIаракъи пиво гьабулел заводалги росун гьел хIалтIизаризе лъимал тIамураб мехалъ, гьесда щиб цIар лъолеб?
КIудиял гIалимзаби, имамзаби, щайихзаби руго абулел цIаларал гIадамал хIакимзабазул амру тIубазе, гьезул рагьтIателал гIадин мукIурлъараб мехалъ, гьездаги щиб цIар лъелеб? Гьалдасанги кIудияб ахир заман щиб букIинеб? гьаб пасалъи гIасилъи хIехьон нилъ гьалаг гьаричIого тарав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цIакъ сабро бергьарав, гурхIел цIикIкIарав вуго!
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзаби цIунаги гьеб къосараб къавмгун цадахъ гьалаг гьариялдаса. Амин, Амин, Амин, Я Аллагь.

34. Х1акълъунго Дица нужеда жал баянал ва жидеца хIакъаб жо бицунел Къуръаналъул аятал рештIизаруна, я гьал муъминзаби!

وَلَقَدْ أَنزَلْنَآ إِلَيْكُمْ ءَايَٰتٍ مُّبَيِّنَٰتٍ وَمَثَلًا مِّنَ ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

Нужеда цере рукIарал умматазул мисалалги рачана, гьезул къисабиги рицана нужеца пикру гьабизе ва вагIза босизе. Гьаб Къуръанги, гьалда жанир ругел ахIкамалги Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе мунпагIат босизе, гьел хIакъаб нухалда тIоритIизе бугеб вагIза-насихIатал руго.
Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул Къуръаналда инкар ккурал гIадамазе гьелъ дунялалда щибго мунпагIат гьабуларо, ахираталдаги Къуръаналда инкар кквей сабаблъун гьел жужахIалъул абадияб гIазабалъулъ рукIуна.

35. ТIадегIанав Аллагь вуго зобал ракьал жинца гвангъизарурав Нур.

۞ ٱللَّهُ نُورُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ ٱلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ ۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَٰلَ لِلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

Зобал гвангъизаруна гьенир бакъ, моцI цIваби гьариялдалъун. Ракьал гвангъизаруна жиндир исламияб диналъул шаргIиял хIукмабаздалъун ва гьеб дин босун ритIарал аварагзабаздалъун عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ зобал-ракьазул агьлу жинца хIакъаб нухалда тIобитIулев вуго. ХIакъаб нухалда тIобитIулеб жо нур ва канлъи букIуна, гьедин бугелъул гьев Аллагьа جَلَّجَلَالُهُ нур вуго.
ИбнугIатIауллагьица абуна: «Гьаб кинабго гIалам бецIлъи буго. Гьеб загьир гьабурав чиги ТIадегIанв Аллагь вуго. ТIадегIанав Аллагь вукIинчIебани щибго жо букIине букIинчIо»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасги абуна: *«Я дир Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Кинабго рецц дуе буго. Мун вуго зобал ракьазул Нур ва гьел кIияздаго жаниб бугеб жоялъулги Нур»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Ибнукъайимица абуна: «ТIадегIанав Аллагьас жиндир напсалда цIар тана Нур абун, жиндир Къуръанги нурлъун гьабуна, жиндир аварагги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нурлъун гьавуна, халкъалдаса Живги нуралдалъун вахчана»-абун.

ИбнухатIибица абуна: «Нур буго инсан зарал бугеб, квешаб бакIалдаса цIунулеб, гьев хIакъаб, битIараб нухдаги тIовитIулеб жо. Гьеб нур букIинчIебани инсан хIайранлъун, щибго жо гьабизе лъаларевлъун хутIилаан. ТIадегIанав Аллагь вугелъул жинца хIакъаб нухалда тIоритIулев, кинавго чи жинда хIажатав, жинда божун ва мугъчIван рукIунев, гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ хIакъикъияб Нур вуго. Гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Нур гьечIеб бакI тIобараб бецIлъи ва жагьиллъи буго»-абун.

Ал-мунтахаб абураб тафсиралда абуна: «ТIадегIанав Аллагь зобалазул ва ракьалъул канлъиялъул аслу вуго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъеда бихьулеб канлъиялдалъун нур базабула ва нилъеда бихьулареб иманалъул, диналъул нуралдалъунги нур базабула. Гьеб нур буго хIакъаб ва битIараб жоялъул, гIелму-лъаялъул, къадро- къиматалъул, яхI-намусалъул ва лъикIабщинаб жоялъул нур. Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ унеб битIараб нухалъул ва хIакъаб диналъул нур. Жив цох1о вукIиналда тIоритIел гьабулел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мухIканал гIаламатазул нур. Щибаб жоялда жаниб жиб бугеб «жиб бижарав Халикъ вуго»-абун жинца абулеб ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялда ахIулеб хIужа-далилалъулъ нур»-абун.

Жиб загьирлъиялъулъ, жиндир гвангъиялъулъ **Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нуралъул мисал буго жинда жаниб чирахъ бугеб рукъалъул къадалъ гьабураб гьитIинаб гордоялде релълъун. Гьеб гордо ц1вакараб мат1уг1адаб, жинца канлъи ц1ик1к1изабулеблъун бугеб. Гьеб чирахъги цIорол шишаялда (лампаялда) жаниб бугеб. Гьеб цIорол лампаги жавгьар якъут гIадин жиб кенчIолеб. Гьеб чирахъ бакулеб нахги жиндир баракат бугеб зайтуналъул гъветIалъул пихъалдаса бугеб. Гьеб зайтун тIад бижараб гъветIги бакъ баккуда гьечIого яги бакъ тIерхьуда гьечIого бац1цIадаб алахалъул гохIда тIад бугеб.** ТIубараб къоялъго жинда бакъул чIорал речIчIулеб ва гьелдалъун жиндир пихъги лъикI барщулеб, ва жиндир нахги цIакъ бацIадаб, берцинаб букIунеб.

Гьеб гъветIалъул пихъалдаса гьабураб нах жинда цIа бакинчIониги канлъи кьелеб гIадаб бугеб. Нуралдаги тIад нур бугеб гIадаб мисал

буго гьаб. Жиб бакараб чирахъалъул нур, гьеб чирахъалда тIад лъураб цIорол шишаялъул нур, гьеб чирахъ жаниб лъураб матIугIан цIвакараб гордоялъул нурги. Гьал киналго нурал цоцалъ журан жиб камилаб, гвангъараб нур лъугьун букIунеб.

Жиндир нурлъун бугеб Къуръаналда тIовитIула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьарав чи. ТIадегIанав Аллагьас г1адамазе мисалал рачула,** гьезда жив цо вукIин ва жиндир хIалкIолъи гучаб букIин бичIизабула, иман лъун хIакъаб дин гьабиялда рачIизе бокьун. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо лъалев.** Гьесда лъала хIакъаб дин гьабулевги, хъанчие лагълъи гьабулевги лагъ. Мунапикълъи гьабулел гIадамалги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ, ва гьезул щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабула.

Гьаб заманаялъул гIадамазе ТIадегIанав Аллагьас Къуръаналда жанир рачарал мисалал берзукълъун ккезеги бегьула. Гьедин ккечIого букIине муъминзабазда бичIчIизе кколеб масъала буго гьаб: ТIадегIанав Аллагьас хирияб Къуръан жиндие хирияв аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ рештIинабулеб заман букIана гьанжеялдаса анцIила ункъго къарноялъ цебе. Гьеб заман букIана гIадамазул гIемерисел жидер росо-рукъ гуро бихьичIеллъун рук1унеб. Гьезул г1елму-гIакълоги жидеда сверухъ бугеб жоялдаса босараб, гьелда релълъараб букIана. Гьел гIадамазе цIализе ва гьел диналда ахIизе рештIинабураб Къуръанги гьезул гIакълуялда релълъараб мацIалдалъун кIалъалеб букIана.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб гвангъараб нуралъе бачараб мисалги гьезда лъалеб чирахъалдалъун бачана. Гьезул гIемерисел чирахъцин гьечIел рукIана. Нагагь чирахъ бугесулги гамачI бикIун яги хIашул буцун гьабураб гориниб жаниб нах-тIатIиги биун, гьелда жаниб квасул чIологи лъун, гьабураб чирахъ букIана. Жидер бечелъи бугел гIадамазул бацIадаб нахги, цIорол шишаги букIана. Гьаб хIакъикъат бичIарав чиясда бичIизе ккела ТIадегIанав Аллагьас кинаб берцинаб мисал бачун бугеб жинца цIикIкIун гвангъи кьолеб чирахъалъе.

Гьединабго мисал буго БетIергъан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жив цо вукIин лъаялъе пикру гьабизе ва далил бачизе лъазабун, г1арабиясда абулеб рагIиги: «Гьел гIарабиял балагьуларищ жидер вараниялда, киндай гьеб бижун бугеб абун. Зобалаздаги балагьуларищ, киндай гьел тIаде рорхун ругел абун. МугIруздаги балагьуларищ, киндай гьел рахъун чIун ругел абун, ракьалдаги балагьуларищ, киндай гьеб тIибитIун бугеб абун».(88 сурат.17-20 аят)

Гьаб рагIи абулаго ТIадегIанав Аллагьас гьев гIарабияв бищунго цеве жиндирго вараниялда балагьизе ва гьелъул пикру гьабизе тIамулев

вуго, гьеб варани букIиндалго гьесие бищунго хирияб, жиндир кинабго магIишат-яшав гьаби жинда хурхараб хIайван. Гьадинаб буго ТIадегIанав Аллагьасул къагIида жиндир лагъзадерида дин лъазабиялъулъ.

36. ТIадегIанав Аллагьасул рукъзал руго масжидал, гьес раеян амру гьабурал ва гьел кIодо гьареянги абурал.

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ ٱللَّهُ أَن تُرۡفَعَ وَيُذۡكَرَ فِيهَا ٱسۡمُهُۥ يُسَبِّحُ لَهُۥ فِيهَا بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ ٣٦

Муъминзаби жидеда жанир руссунел ва гьезул иман ва дин тIибитIулеб ва камиллъулеб бакIлъун жал ругел. **Гьел рукъзабахъ Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабула,** гьесие какал ран, Къуръан цIалун, гIелму лъазабун. **Радал бакъанида** ва щибаб паризаяб какил гIужалъ **Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **какалги рала.**

37. Гьенир жанир гIемер чIолел бах1арзал руго жал дунялалъул даран-базаралъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **рехсеялдаса машгъул гьаруларел, паризаяб как гIужда бан, рукугI-сужда камил гьабун баялдаса, закат кьеялдасаги машгъул гьаруларел.**

رِجَالٌ لَّا تُلۡهِيهِمۡ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيۡعٌ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَإِقَامِ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ ٱلزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوۡمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ ٱلۡقُلُوبُ وَٱلۡأَبۡصَٰرُ ٣٧

Жидер ракIалги, бералги хIинкъун сверседулеб къиямасеб къоялъул гIазабалдаса хIинкъун, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабулел.**

Гьаб аят рештIинабуна жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабазул хIакъалъулъ: Жидеда как ахIулеб гьаракь рагIарабго кинабго хIалтIиги реххун тун масжидалда унел рукIарал, гьенир игIтикафалда чIун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулел рукIарал.

Гьаб аяталда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «Масжидазда жанир чIун бихьинал рукIула»-абун. Гьаб рагIиялъ лъазабулеб буго масжидал ралелги, гьел гIибадаталдалъун берцин гьарулелги бихьинал рукIин. Руччабазе как бай ва цогидаб гIибадат гьаби жидерго рукъоб гьабизе хирияб буго.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну МасгIудидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«ЧIужугIаданалъ рукъоб бараб как хирияб буго, Рукъоб баралдасаги хирияб буго жийго жаний чIолеб рукъалъул бокIоналда бараб»*-абун. Х1адис имам абу Давудица бицана.

Берцинаб ретIел ретIичIого, гьуин махIал гьаричIого, хIатIазда курхьинал рачIого масжидалда рачIинеги бегьула жидер напс цIунарал,

Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал руччаби. Жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну ГIумаридаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *лагъзал (руччаби) Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *рукъор рачIиналдаса нахъе чIваге!»*-абун.
Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

38. ТIадегIанав Аллагьас гьезул гIамалазда данде жазаъ гьабула гьез гьабураб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб.

لِيَجْزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا۟ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

Гьезул гIайибалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьун тола, **жиндирго цIоб-рахIматалдалъун Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьезие жегиги лъикIлъи цIик1кIизабула** ва лъикIаб гIамал гьабизе тавпикъги гьабула. **Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **бокьарав чиясе ризкъиги кьола гIатIидго, щибго хIисаб гьечIого.**

Имаму Р-разияс абуна: ТIадегIанав Аллагьас кантIизарулел руго жив жиндие бокьараб жо бокьухъин гьабизе хIалкIолев вукIиналда. Жиндир сахавалъи ва гурхIел кIудияб букIиналдаги. Жиндир лагъзадерица гьабураб гIамалалда данде гьелдасаги цIикIкIараб ажро-кири гьабулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ . Гьелдаги тIаде, гьел лагъзал жиндир гIазабалдаса хIинкъи сабаблъун, жидее гIорхъиго гьечIел ахираталъул нигIматалги кьолев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ-абун.

39. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамаз дунялалда гьарулел рукIарал лъикIал гIамалал, гьез жидее ахиратада мунпагIат гьабилин хьулги букIарал, гьел гIамалал руго бакъ багIарараб мехалъ алахалда бихьулеб мираж гIадаб жо:**

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَعْمَٰلُهُمْ كَسَرَابٍۭ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ ٱلظَّمْـَٔانُ مَآءً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَهُۥ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَوَجَدَ ٱللَّهَ عِندَهُۥ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٣٩﴾

Ракьалда тIад лълъин билълъун унеб бугин ккола цо-цо мехалъ гIемерго багIари цIикIидалго. Гьелда абула мираж абун. **Гьаб мираж къечон вугев чиясе лълъим бугилан ракIалда ккола. Цинги жив гьеб тIалаб гьабун цевехун индал, жинде щибго жо батуларо.** Гьединаб буго капурчиясул гIамалалъул мисал. Гьесие гьеб ахираталда батуларо.

Ахираталда гьесие Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **ватула жиндие жазаъ гьабизе хIадурун ва гьесул гIамалазда рекъон гьесие жужахIалъул гIазаб гьабула. ТIадегIанав Аллагь жинца хIисаб цIакъ хех гьабулев вуго.** Гьесие щибго квалкал букIуларо гIемераб халкъалъул хIисаб

цохIо сагIаталъ гъабизеги: гъесие заманалъул халалъи- къокълъи гъечIо, гъев цо ишалъ цоги ишалдаса машгъул гъавуларо.

أَوۡ كَظُلُمَٰتٖ فِي بَحۡرٖ لُّجِّيّٖ يَغۡشَىٰهُ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ سَحَابٞۚ ظُلُمَٰتُۢ بَعۡضُهَا فَوۡقَ بَعۡضٍ إِذَآ أَخۡرَجَ يَدَهُۥ لَمۡ يَكَدۡ يَرَىٰهَاۗ وَمَن لَّمۡ يَجۡعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورٗا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ٤٠

40. Яги гьел капурал гIадамазул мисал гъваридаб ралъдал тIинада букIунеб бецIлъиялда рельлъун буго; цоялда тIад цоги карачел бачIунеб. Гьел карачелазул бецIлъиялда тIадги накIкIазул бецIлъи бугеб. Цоязда тIаде цогиги бецIлъи букIунеб ва жинца квер цебе ккун валагьани, жинда гьеб квер бихьулареб. Гьадинаб хIал буго капурчиясул мунагьазул бецIлъабазул.

Гьесул рагIиги бецIлъи буго, гIамалги бецIлъи буго, гьев лъугьунеб бакIги бецIлъи букIуна (хоб), гьев къватIив вахъулеб бакIги бецIлъи букIула. Ахираталда гьев жанив вуссунеб жужахIги бецIаб, махIцараб рукъ буго. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие нур гьабичIев чиясе** (иманалда тIовитIун хIакъаб диналда вачичIев чиясе) **гьев нуралда вачулев ва гьев тIовитIулев чи вукIуларо.**

ТIабигIаталъул гIелму лъалев цо гIалимчиясда гьаб аят цIалулеб рагIараб мехалъ (40 аят) гьев чияс гьикъана: авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гамаялда рекIун ралъадалда тIаде хьваданищ абун?. хьвадичIоян абидалго, дов чияс абуна: дица нугIлъи гьабулеб буго гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасул расул вугин- абун. Дуда гьеб кин лъарабан гьикъидалго, гьес абуна:

«Ралъадалъул карачелазул хьвади бицараб гьаб гIелму лъаларо гIумруялъго ралъдада тIад гамида рекIун хьвадулев, гьеб ралъад багъарун, гьелъул хIинкъиги чIамурав чиясда гурони. Гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ралъдада тIад хьвадичIо абун бицидал дида лъана гьес бицараб рагIи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIин»-абун.

Ралъадалъул бецIлъиялъул бицулаго ТIадегIанав Аллагьас баян гьабуна гIелмияб цIех-рех гьабун азаргоялдаса цIикIун сонал гьоркьор араб мехалъ гIалимзабаца тасдикъ гьабураб хIукму: ралъадалда жанир цоязда тIаде цоги карачелазул гъатал рукIунел рукIин ва гьел карачелазул хьвади батIи-батIияб букIун, гьезул борхалъи, хехлъи ва унеб рахъ (направление) батIияб букIун, кигIан бацIцIадаб лъим бугониги, гьел карачелазда гьокь бецIлъи букIунеблъи. Нилъеда загьиралда лъалеб хIакъикъат буго карачелал гьечIеб хIорил лъималда гьоркьосан гьелъул тIино бихьулеблъи, гIезегIанго бицатаб лъим бугониги. ГIелмияб цIех-рех гьабун гурого жиб лъалареб хIукму бицинги Къуръан мугIжизат букIиналда

тIоритIел гьабулеб гIаламат буго.

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَٱلطَّيۡرُ صَٰٓفَّٰتٖۖ كُلّٞ قَدۡ عَلِمَ صَلَاتَهُۥ وَتَسۡبِيحَهُۥۗ وَٱللَّهُ عَلِيمُۢ بِمَا يَفۡعَلُونَ ﴿٤١﴾

41. Дуда лъаларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, ТIадегIанав Аллагь вукIин зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъаталъ жиндие тасбихI гьабулев. Жив вацIцIад гьавулев ва тIадегIан гьавулев. **Зобалазда мохъал гьарун, куркьби щвакун роржулел хIанчIацаги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гьабулеблъи лъаларищ дуда? Х1акълъунго кинабго махлукъ гьелъ гьабулеб гIибадаталда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIобитIун буго** Малаикзаби, гIадамал, жундул, жидеца гьабулеб гIибадат: тасбихI гьаби, как бай ва цогидабги,- гьезда тIад къараб г1ибадат, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда лъазабун, гьесул тIоритIелалдалъун гьабулел руго. **ТIадегIанав Аллагьасе лъала жиндир лагъзадерица гьабулеб гIибадат.** Ва гьезие лъикIаб жазаъги гьабизе буго.

وَلِلَّهِ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلۡمَصِيرُ ﴿٤٢﴾

42. ТIадегIанав Аллагьасе буго зобал ракьазулги, кинабго махлукъаталъулги ханлъи. Ахир кинабго халкъалъул руссинги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ буго. Гьес хIисаб-мизан гьабун, жидер гIамалазда рекъараб жазаъ гьабун муъминзаби алжаналда, капурзаби жужахIалда лъугьинаризе руго.

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُزۡجِي سَحَابٗا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيۡنَهُۥ ثُمَّ يَجۡعَلُهُۥ رُكَامٗا فَتَرَى ٱلۡوَدۡقَ يَخۡرُجُ مِنۡ خِلَٰلِهِۦ وَيُنَزِّلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن جِبَالٖ فِيهَا مِنۢ بَرَدٖ فَيُصِيبُ بِهِۦ مَن يَشَآءُ وَيَصۡرِفُهُۥ عَن مَّن يَشَآءُۖ يَكَادُ سَنَا بَرۡقِهِۦ يَذۡهَبُ بِٱلۡأَبۡصَٰرِ ﴿٤٣﴾

43. Дуда бихьуларищ ва лъаларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин жинца накIкIал хьвадизарулев. Цинги жинца гьел накIкIал цоял-цоязда аскIоре рачун, цоцаде тIад руссизарун бакIлъизарулев ва цIадал лъималъул цIезарулев. Цинги дуда гьел накIкIаздаса чваххун балеб цIадги бихьула. Гьединго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зобалазда ругел мугIрузда релълъарал накIкIаздаса гIазо ва горо (цIер) рештIизабула. Гьеб горо жиндие бокьаразул ах-хуралда тIаде бан гьеб гьалаг гьабула. Жиндие бокьаразул ах-хур гьеб горoялъ зарал гьабиялдаса цIунула. Гьеб горо балеб мехалъ зодиб пирхулеб пириялъ берзул канлъи инзабулеб хIалги букIула.

يُقَلِّبُ ٱللَّهُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبۡرَةٗ لِّأُوْلِي ٱلۡأَبۡصَٰرِ ﴿٤٤﴾

44. Жинца сордо-къо хиса-сверизе гьабулевги вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. Цояб кIодо гьабун, цояб гьитIин гьабун, цояб бецIаб

цояб нур бугеб гьабун, цояб хинаб цояб квачараб гьабун.
Х1акълъунго Гьаб тIадехун бицараб зобал ракьазул ва накIкI-цIадалъул хабаралда жаниб жидеца пикру гьабулел, жидер гIакъло-лъай бугел, рекIелъ иманалъул нур бугел гIадамазе гIакъло босизе, вагIза-насихIат босизе далилал руго.
НакIкIазул гIуцIи бицулаго ТIадегIанав Аллагьас абуна: «мугIрул гIадал» абун. Гьел накIкIал мугIрузда релълъун рукIин лъазе ккани накIкIаздаса т1адегIан рахун ралагьизе ккола. Аварагасда ﷺ Къуръан рештIинабулеб заманаялъ гIарабиязул ракьалда цIакъго рорхатал мугIрулги рукIинчIо, жал роржунел алаталги рукIинчIо, гьел накIкIазул тIасияб рахъ бихьизе ва гьел мугIрузда релълъун рукIунеблъи лъазе. ХIакъикъаталда накIкIалдаса тIадехун рахараб мехалъ самалёталда рекIун унел гIадамазда гьел накIкIал рихьула мугIрузда, кIкIалазда, гохI-щобалда релълъун. Гьабги Къуръан мугIжизат букIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат буго.
Гьединго инсан кантIизавулев вуго цохIо накIкIалдасан къватIиб лъимги, ц1адги, гороги, бецIлъиги, нурги загьирлъулеб букIиналда. Гьеб накIкIалдаса бараб цIадалдалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьаразе мунпагIат ва жиндие бокьаразе зарал гьабулеб букIиналдаги.

وَٱللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٖ مِّن مَّآءٖۖ فَمِنۡهُم مَّن يَمۡشِي عَلَىٰ بَطۡنِهِۦ وَمِنۡهُم مَّن يَمۡشِي عَلَىٰ رِجۡلَيۡنِ وَمِنۡهُم مَّن يَمۡشِي عَلَىٰٓ أَرۡبَعٖۚ يَخۡلُقُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٤٥

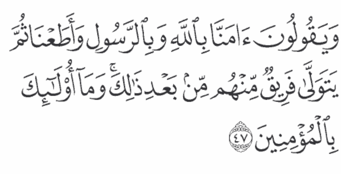
45. ТIадегIанав Аллагьас кинабгo рухI бугеб жо лъималдаса бижана. Жидер тIабигIат, жинс, черх батIиял, жидер сипат-сурат батIияб, гьаб гIаламалда жаниб бугеб кинабго махлукъаталъул бижиналъе аслолъун лъим гьабуна.
РухI бугеб букIа, рухI гьечIеб букIа жиб бижулеб, цIобалеб, кIодолъулеб жо лъим гьечIого бижулареб буго.
Гьел рухIчIаголъаби цоял чехьалда хъурщун унел руго, хIапара ва борохь гIадаб. **Цоял кIиго хIатIида хьвадулел руго:** гIадамал ва хIанчIи гIадал. **Цоял ункъго хIатIида хьвадулел руго:** гIиял-хIайванал гIадал. Цогиги гIемерал хIатIал ругел рухIчIаголъаби руго, лъеда гъокье милъир хьвагIулел ччугIби руго. Инсанасда жиб лъалареб гIемер батIияб махлукъат буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьараб жо бижула ва гьев бокьараб жо гьабизе хIал кIолевги вуго.

لَّقَدۡ أَنزَلۡنَآ ءَايَٰتٖ مُّبَيِّنَٰتٖۚ وَٱللَّهُ يَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٤٦

46. Х1акълъунго, дица Къуръаналъул аяталги рештIизаруна,- жидеца х1укму баян гьабулел.
ГIакъло бугел гIадамаз пикру гьабизе

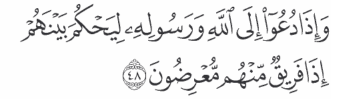
ва гьаб махлукъ бижарав Халикъ вукӀин лъан, гьесда иман лъезе ва гьесие гӀибадат гьабизе. **ТӀадегӀанав Аллагьас жиндие бокьарав чи битӀараб нухалда ва исламияб диналда тӀовитӀула.**

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукӀиналда, гьев жинца жо бижулев ва жиндир хӀалкӀолъи камилав вукӀиналда тӀоритӀел гьабулел гӀаламатал рицунаго, ТӀадегӀанав Аллагьас абуна: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго рухӀчӀаголъи лъималдаса бижана»-абун. Мунтахаб абураб тафсиралда абуна: хирияб Къуръаналда жаниб рехсараб лъималдаса мурад буго бихьинаб ва цӀуяб жоялъул насло лъугьизе данделъулеб мани. Гьедин бугониги гьаб аяталда жаниб «кинабго хӀайван лъималдаса бижана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ »-абураб рагӀиялда жаниб гӀелмияб хӀужжа-далилги буго кинабго жоялъул чӀаголъи ва бижи лъималда хурхараб, гьелдалъун бугеб букӀиналда. Инсанасул чорхолъ нусгоялдаса лъабкъоялда анцӀго бутӀа лъим буго. Гьеб лъим квеналдасаги цебе инсанасе хӀажалъулеб жо буго. Квен гьечӀого кӀикъоялда анцӀго-лъабкъого къоялъ чӀаго хутӀула инсан, лъим гьечӀого щуго-анцӀго къоялдаса халат чӀаго хутӀуларо. Кинабго чорхолъ хьвадулеб биялъул, нахалъул, нервабазул аслоги лъималдаса буго. Квен биинабиялъе, гьеб чорхолъ инзабиялъе, гьединго черхалъе хӀажат гьечӀеб лъим ва гьиз къватӀибе бачӀинабиялъеги лъималъ кумек гьабула. Гьаб хӀисабалда цогидал киналго рухӀчаголъабиги лъималдаса рижарал ва гьеб лъим гьечӀого жидее г1ейи лъугьуларел руго.

47. Гьел мунапикъзабаца абулеб буго нижеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъуна ва гьесул расуласдаги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ иман лъуна, ниж гьесдаги мутӀигӀлъана абун. Цинги гьезул цо къокъа Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хӀукму къабул гьабичӀого, гьелдасан руссунел руго, жидеца доб рагӀиги бицун букӀадго. Гьал гӀадамал муъминзаби гьечӀо.

Гьал руго Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ва гьезда иман лъурал муъминзабиги жидеца гуккулин абун ракӀалда бугел гӀадамал. Амма гьез жидерго напсал руго гуккулел ва гьелъул балагьги гӀазабги жидеего букӀизе буго.

48. Жидеда гьоркьоб шаргӀияб хӀукму гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналда ва аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннаталда рачӀа абун абураб мехалъ гьезул цо къокъа

(мунапикъзаби) гьелдаса руссун чIолел руго.

وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلۡحَقُّ يَأۡتُوٓاْ إِلَيۡهِ مُذۡعِنِينَ ٤٩

49. Гьеб хIукму гьабулеб масъала жидер рахъалда хIакъаб жо бугеб батани гьел цIакъ хехго ва мутIигIлъун рачIунел руго расулуллагьасухъе ﷺ гьес хIукму гьабизе.

Жидеда лъалеб букIиналъе гIоло Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас хIакъаб хIукму гьабизе букIин. Жидеда гIайиб кколеб хIукму бугони гьел аварагасда ﷺ аскIор къалел гьечIо. Гьеб буго гьал г1адамал мунапикъзаби рукIиналъул кIудияб гIаламат.

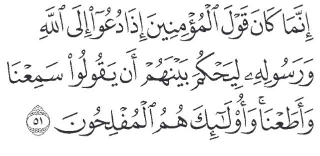
Гьаб гIаламат гIемераб буго гьаб заманаялъ бусурбаби абун ругел гIадамазда гьоркьобги: жидее дунялалъул хайир кколеб рахъалде унел руго хIукму гьабизе. Жидер мурад тIубалеб бугони шаргIалда рачIунел руго, гьедин гьечIони капурзабазул къануналде унел руго. Муъминзабазул сипат гьечIо гьеб. Муъминзабазда тIадаб буго жидее бокьулеб бугониги, рихулеб бугониги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласул ﷺ хIукму къабул гьабизе ва гьелда разилъизе. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда хIукму гьабичIого капурзабазул къануналда хIукму гьабизе арал гIадамал капурзабазул хIукмуялда рукIуна.

أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرۡتَابُوٓاْ أَمۡ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَرَسُولُهُۥۚ بَلۡ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٥٠

50. Гьел мунапикъзабазул рекIелъ унтийищ бугеб? Яги гьел аварагасда ﷺ щакдарулелищ ругел? Яги гьел хIинкъунищ ругел жидее Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ аварагасги ﷺ мекъаб, зулмуяб хIукму гьабила абун?

Гьедин гьеч1о амру, гьел гIадамал руго жидеца жидерго напсазе зулму гьабулел.

Гьезул кIигьумерчилъи ТIадегIанав Аллагьасе бихьунеб ва лъалебги буго, гьелда рекъараб жазаъ гьабун гьезие ахираталда жужахIалъул гIазабги букIине буго.

51. Х1акълъунго иманалъулъ ритIухъал муъминзаби жидеда гьоркьоб хIукму гьабизе Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласда ﷺ ахIараб мехалъ гьез абула:

«Нижеда гьеб ахIи рагIана ва ниж гьелъие мутIигIлъана»-абун. Гьал руго жидер дунялалъул ва ахираталъул лъикIлъиялда каерщел батарал гIадамал.

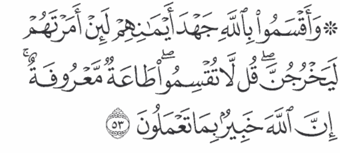
وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخۡشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقۡهِ

52. Жал Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул

فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ٥٢

расуласдаги ﷺ мутIигIлъарал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун, гьесда гIасилъиялдаса цIунунги хьвадарал,-гьал гIадамал руго жидер бахьибуголъарал.

Гьел руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса жал хвасарлъарал, жидеда Аллагь разилъарал, ва гьесул алжанал жидее насиблъарал гIадамал.

53. Гьел мунапикъзаби цIакъ кутакаб гьа гьедун жидеца къотIи гьабулел руго жидеда аварагас ﷺ амру гьабуни жал гьевгун цадахъ гъазаваталда рахъине руго абун.

Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ «нужеца гьересияб гьа гьедуге! Нуж кин мутIигIал ругеблъи Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги ﷺ лъала!

Нужер мутIигIлъи буго мацIаздалъун бугеб, нужер ракIал мутIигIал гьечIо. Нуж кIалалдалъун мутIигIлъун руго, амма нужер гIамал мутIигIлъаразул гьечIо. **ХIакълъунго Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб гIамал; загьиралда гьабулеб ва балъго гьабулеб.** РекIел ниятги к1алалъ бицунеб хабарги лъала Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ .

قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّمَا عَلَيۡهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيۡكُم مَّا حُمِّلۡتُمۡۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٥٤

54. Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ: Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласе мутIигIлъе гьал гIадамал! Нуж гьаб амру тIубаялдаса руссани, хирияв расуласда ﷺ тIад бугеб жо буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIад къараб амру нужехъ щвезаби.

Нужеда тIадги буго гьев аварагасе ﷺ мутIигIлъи ва гьесул амруялда нахърилълъин. Аллагьасул расуласда ﷺ мутIигIлъун нуж хьвадани нуж хIакъаб диналда тIуритIараллъун рукIине руго ва нужее бахьибуголъи, дунял ахираталъул лъикIлъи щвезе буго. **Гьев расуласда тIад къараб жо гьечIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин нужехъе щвезаби гурони.** Нужеца гьабураб мутIигIлъиялъул яги гIасилъиялъул жазаъ нужее букIине буго.

وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَيَسۡتَخۡلِفَنَّهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ كَمَا ٱسۡتَخۡلَفَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمۡ دِينَهُمُ ٱلَّذِي ٱرۡتَضَىٰ

55. Нужедаса жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи гьабун буго гьел гьаб ракь ирсалъе бусулеллъун гьарила абун, нужеда цере рукIарал муъминзабиги гьедин

لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًاۚ يَعْبُدُونَنِى لَا يُشْرِكُونَ بِى شَيْـًٔاۚ وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿٥٥﴾

ханзабилъун ва варисзабилъун гъарураб гIадин.
Капурзабазда тIад бергьун, гьезул ракьазда бусурбаби маликлъун, гьенибги исламияб дин тIибитIизабун хьвадизе руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда мутIигIлъун, гьесул расуласда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нахърилълъун хьвадарал муъминзаби.

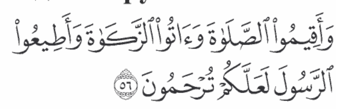
Гьаб аят рештIинабиялъе сабаб бицун тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва хириял асхIабзаби гьижра гьабун Мадинаялда рачIараб мехалъ, киналго гIарабиял гьезда рагъ гьабизе цолъун рукIана. Аллагьасул расулги صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги رَضِيَٱللَّهُعَنْهُمْ релъедалги къадги жидерго ярагъ кодоб ккун рукIунел рукIана. Гьел асхIабзабаца цоцаздехун абулеб букIана: нужеда ракIалда кколищ нилъ цохIо Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гурого хIинкъичIого, гьесие гIибадат гьабун гIодоре риччан рукIунеб къо бачIинин?-абун. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIинабуна ва гьеб къотIи жинца тIубазабуна: Исламияб дин ва уммат машрикъалдаги магърибалдаги гьоркьоб тIибитIана.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалдаги буго: *«ТIадегIанав Аллагьас дида гьаб кинабго дунялалъул ракь дандеги сукIун (данде цIцIан, гьитIин гьабун) бихьизабуна. Дида гьеб дунялалъул киналго рахъал рихьана. Дир умматалъул ханлъи щвезе буго Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дида бихьизабураб кинабго бакIалда»*-абун. Гьаб хIадис бицана мигIражалда ун худуб, гьеб мигIражалда рихьарал гIаламатал рицунеб мехалъ. Х1адис имам Муслимица бицана.

Дица гьел муъминзабазул дин, Дун жинда разилъараб, цогидал киналго диназда тIад бергьинабун, гьелъул къадроги тIокI гьабила. Гьеб дин гьабулел гIадамалги жидер гуч бугел гьарила, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда халкъ ахIулеллъун гьарила. **Гьел хIинкъараллъун рукIун хадур жал божарал, жидее щибго хIинкъи гьечIел гьарила. гьез дун цо гьавун, дун разилъи тIалаб гьабун гIибадат гьабулеллъун гьарила. Дидехун щибго жо гIахьал гьабун жидеца ширк гьабулареллъун гьарила.** Хъанчал ругониги, малаикзаби ругониги, жидедаго релълъарал гIадамал ругониги, гьел алагьзабилъун кколарел, гьезда божун, гьезда хьул лъун рукIунарел гьарила.

Гьал кIудиял нигIматал кьун хадурги гьезда инкар ккурал, гьезда данде щукру гьабун дие гIибадат гьабун ва дун разилъи тIалаб гьабун хьвадуларел гIадамал **Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал, гьесул**

амруялда нахърилълъи тарал пасикъал гІадамал руго.

56. Нужеца хІукъукъал тІубан, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хІелун паризаял какал рай паризаяб закатги кье, нуж Аллагьасул расуласеги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ мутІигІлъе! Гьадин нуж хьвадани Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужеда гурхІила ва нужее дунял ахираталъул бахьибуголъи щвела.

Ибнукасирица абуна: ТІадегІанав Аллагьас къотІи гьабулеб буго жиндир хирияв расул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, жинда свалат салам лъеяв МухІаммад аварагасе, гьесул уммат жинца гьабизе бугин абун дунялалъул ханзабилъун, имамзабилъун ва гьел имамзабаздалъун улкабазул хІал лъикІлъизе бугин. Гьезие купру-ширкалъул агьлуги мутІигІлъизе бугин, гьезул хІинкъи тІаса инабун гьезие божилъи ва парахалъиги гьабизе бугин абун. ТІадегІанав Аллагьас хирияв аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб къотІи тІубазабуна, кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго жинца муъминзабазе квербакъулев ва гьезул мунагьал чурулев.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хвелелдего Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие рагьана Маккаги, Хайбарги, БахІрейниги, тІобарабго гІарабиязул бащадаб чІинкІиллъиги (Аравийский полуостров). Гьединго исламияб дин тІибитІана кинабго Яманалъул ракьалдаги. Хирияв аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жизят тІадлъун мукІур гьарун рукІана Гьажар абулеб ракьалъул мажусиялги, Шамалъул улкабазул рагІаллъиялда ругел цо-цо къавмалги. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе сайгъатал ритІун гьев кІодо гьавуна Румазул хан Гьиракълица, Мисриялъул ва Искандриялъул хан Мукъавкъисица, ГІамманалъул ханзабаз, ХІабаш улкаялъул жинца Мух1аммадида صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ иман лъурав хан Нажашиясги.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда хадув гьесул амру тІубазабизе халипалъун ва муъминзабазул имамлъун чІана жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхІаб. Хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хун хадуб раккарал питнаби жинца къезаруна, гьереси аварагзаби عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ чІвана ва закат кьоларел гІадамалги рагъги бан мукІур гьаруна. ГІарабиязул ракьалдаса питна тІагІинабун гьеб хІалхьезабун хадуб жинда Аллагь разилъаяв Халид ибну Валидил амирлъиялда гъоркь боял ритІана Персазул улкаялда (Иран, ГІиракъ). Гьезул гІемерал гІадамалги чІвана, гьезул улкаялъул цо бутІа исламияблъунги гьабуна. Жинда Аллагь разилъаяв АбугІабайдатил амирлъиялда гъоркь Шамалъул улкабазда ритІана цогидал боял. Жинда Аллагь разилъаяв ГІамру ибну

ГIассил амирлъиялда гъоркь Мисриялдаги ритIана исламиял аскарал. Абубакар асхIабасул халипалъи тIубалелде Димашкъ ва Бусра шагьар исламияб лъугьун букIана, гьезда сверухъ ругел ракьалги бусурбабазул давлалъун, гъаниматлъун лъугьун рукIана.

ТIадегIанав Аллагьас исламияб умматалда цIоб-рахIмат гьабуна хирияв Абубакарида رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIаб халипалъун тезе илгьам гьабиялдалъун. Жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабурав ГIумарулфарукъ унго унгояб хIалалъ исламияб умматалъе амирлъи гьабун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе хъулухъ гьабун хьвадана. Аллагьасул свалат салам лъеял аварагзабазда хадув гьев ГIумар асхIабгIан жиндир гIадлу камилав, къуват-гуч бергьарав, тIабигIат къвакIарав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъ вукIинчIо, жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин ракьалда тIибитIизабун ва гьеб цIунун хьвадарав.

Гьесул халипалъиялъул заманаялъ тIобанго Шамалъулги Мисриялъулги улкаби исламияллъун гьаруна. ГIемерисеб Пурсазул ракьги исламияб лъугьана. Кисра ханасул ханлъи хвезабуна, гьев гIодовегIан гьавун жиндир ханлъиялъул рикIкIадаб ракьалда лъутана. Шамалъул улкабазул хан Къайсарги КъустIантIиниялда кIанцIинавуна (Кастантинополь, гьанже Станбул). Гьел улкабазул бечелъиги мужагьидазе гъаниматлъун ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабизелъун бикьана. Аллагьасул хирияв расуласе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб гьел улкабазул ханлъи бусурбабазе букIине бугин абураб къотIиги загьирлъана ва тIубана:

Цинги ГIусман асх1аб халифалъун вач1ана ва гьесул улка машрикъ-магърибалда гьоркьоб цIакъ гIатIилъана. Бакъ баккул рахъалда Испания ва Киприялда щвезегIен Европаялда исламалъ ханлъи гьабуна. Гьелдаса гъоркьехун бахIрул МухIитIалъул (Индияский океан) рагIаллъабазда щунги гьеб исламияб давлат букIана. Бакъ баккул рахъалда Китаялъул ракьалдаги исламияб дин щвана. Кисра ханги чIван тIубанго гьесул ханлъи тIагIана. Турказулгун рагъ гьабун гьезул гIемераб халкъ чIвана ва гьезул вищунго кIудияв хан Ханкъанги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIодовегIан гьавуна.

Машрикъ-магърибалдаса жизьятги, магьалоги жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIабасул амруялда гъоркь, гьесул хазина цIунулел бакIазда чвахун, гьениса исламияб диналъул хIукмуялда рекъон бусурбабазул хIажатазе ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тIадегIан гьабиялъе хIалтIизабуна. Гьеб кинабго жоялъе сабаблъун ккана жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIаб; жинца Къуръан гIемер цIалулев, цогидазда гьеб лъазабулев, Къуръан данде гьабун, гьеб гIадада хвеялдаса ва жинда жаниб хис-бас

ккеялдасаги жинца цIунарав.

Гьадинаб божилъиялда ва дин цебе тIеялда букIана исламияб уммат жидеда Аллагь разилъаял Абубакр, ГIумар ва ГIусман, халипалъун ругеб заманаялъ. Цинги бусурбабада гьоркьоб иблис хIалтIана, ягьудиязул макроги гIемерлъана. Жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIаб чIваралдаса хадуб муъминзаби ракI парахатго, божуда рукIунеб замана дагьлъана. Имамзабаца жал цIунулел гIадамал цадахъ чIезаруна, цогидал бусурбабаз ярагъ кодоб ккуна. Халипалъи ханлъиялда сверана, динги дунял щвей сабаблъун хIалтIизабуна, халкъалда гьоркьоб зулму ва пасалъи цIик1кIана.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго*: «Гьаб дир умматалъе рохел бицун буго гьезул дин тIадегIанаб букIина абун ва гьезие квербакъиги букIина абун. Ракьалда тIад гьезие бергьенлъиги букIина, гьел гIадамал жидер дин дунял тIалаб гьабизе гIоло гьабулел гьечIебгIан мехалъ. Цинги гьез ахират тIалаб гьабун гьабулеб гIамал дунял тIалаб гьабун гьабураб мехалъ, гьезие ахиратаалда алжаналъул щибго бутIа букIунаро»*-абун.

Жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабиги, гьезда хадур рукIарал лъикIал муъминзабиги жидеца амру-нагью гьабиялъулъ, жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин цIуниялъулъ ва гьеб тIадегIан гьабиялъулъ цIакъ яхI бахъулел рукIиналъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие квербакъи гьабун исламияб дин дунялалъул гIемерал улкабазда тIибитIун букIана. ГIемерал халкъазда ва шагьаразда исламияб хIукму хьвадизабулеб букIана. Цинги гIадамазул яхI бахъи дагьлъарабгIан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие квербакъи дагь гьабуна, гIадамазул гIасилъи цIикIкIанагIан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда тIаде залимзаби, капурзаби риччана ва жакъа исламияб дин кин бугеб ва бусурбабазул хIал щиб бугеб киназдаго лъалеб, загьираб амру буго. ТIадегIанав Алласда божи ва хьул буго жиндир цIоб-рахIматалдалъун бусурбаби кантIинарилин абун, гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялдеги руссинарилин абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб сахIихIаб хIадисалда буго: *«Дир умматалдаса цо къокъа кидаго камизе гьечIо жидеца хIакъаб исламияб диналъе квербакъулеллъун. Гьезие зарал гьабизе гьечIо гьелгун цадахъ чIечIого, гьезие квербакъи гьабичIого чIарал гIадамаз, яги гьездехун хилиплъи гьабун чIарал гIадамазги. Гьедин букIине буго къиямасеб къо щвезегIан»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

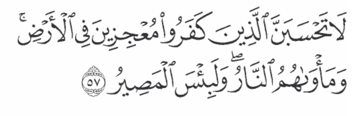
Цогиги сахIихIаб хIадис буго: *«Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьаби къиямасеб къо щвезегIан букIине буго»*-абун.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ гьесул диналъе квербакъулездаса гьареги. Нилъер рекІелъ иман, яхІ камил гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гІоло жигьад гьабулеб къокъагун цадахъ ккезареги ва шагьадат насиб гьабеги. Купру-ширк бокьарал, гьезул гІадлу-низамалда разияб агьлоялдаса рикІкІад гьареги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гІоло жигьад гьабизе кколарин абулеб къосараб къавмалдасаги рикІкІад гьареги! Гьаб кинабго гІаламалда кверщел гьабулеб исламияб давлат гІуцІцІулеллъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ гьареги. Гьеб давлат букІине букІин щаклъи гьечІеб амру буго.

Ал-Базарица бицараб сахІихІаб хІадисалда буго: *«Нужер диналъул авал авараглъи ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахІмат буго. Гьеб нужеда гьоркьоб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьарабгІан мехалъ букІина. Цинги гьебги тІаса ун зулмуяб ханлъи букІина (диктатура). Цингиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьебги тІаса босун Аллагьасул свалат салам лъеяв МухІаммад аварагасул суннаталда рекъараб хилапат букІина, гІадамалги исламияб диналда хьвадила. Ракьалъул киналго умматаз гьеб дин къабул гьабила, гьелда зобалазулги ракьазулги агьлу разилъунги букІина. Зодисан балеб цІадги камиларо, ракьалдаса щолел нигІматалги камиларо»*-абун.

ИншаАллагьу, гьаб ахиралда бицараб заман жиб бачІине бугеб буго. Гьелъие далилги буго ТІадегІанав Аллагьасул рагІи: «Дица гьезие хІинкъиялда хадуб божилъи кьела»-абураб.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гІоло къеркьолев чиясе жагьилал гІадамаз рекІел бакъвай гьабичІого толаро. Гьеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нух: хІакъабги батІулабги жо кидаго цоцазде къеркьелеб букІин. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хІукму къадар буго ва гьесул хІалкІолъиялда буго муъминзабазе квербакъи гьаби ва гьел купру-ширкалъул зулмуялдаса хвасар гьарун жиндие гІибадат гьабизе гІодоре риччан, хІалхьезарун тей. Ва амма Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзабазда лъазе гьабун буго: «Нужеца Аллагьасул диналъе гІоло хІакъаб жигьад гьабе»-абун. Гьеб амру тІубалездаса вукІине бокьарв чи жагьилал, ахІмакъал, хІинкъарал гІадамазул хабаралъ гуккизе бегьиларо.

57. Дуда ракІалда ккоге я гьав авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **ва гьал муъминзаби, гьел капурал гІадамал Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гІазабалдаса рорчІизе ругин абун.**

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хІалкІолъиги бук1инарин гьаб ракьалда тІад гьезие гІазаб гьабизе. Жиндие бокьани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие гьаб дунялалда рукІадго квешаб гІазаб гьабила. **Ахиратался гьел руссунеб бакІ жужахІалъул цІа буго ва гьеб жужахІ цІакъ квешаб бакІ буго**

жинда жанир руссизе ва даимго жанир чIезе.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لِيَسۡتَـٔۡذِنكُمُ ٱلَّذِينَ
مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُكُمۡ وَٱلَّذِينَ لَمۡ يَبۡلُغُواْ ٱلۡحُلُمَ مِنكُمۡ
ثَلَٰثَ مَرَّٰتٖۚ مِّن قَبۡلِ صَلَوٰةِ ٱلۡفَجۡرِ وَحِينَ
تَضَعُونَ ثِيَابَكُم مِّنَ ٱلظَّهِيرَةِ وَمِنۢ بَعۡدِ
صَلَوٰةِ ٱلۡعِشَآءِۚ ثَلَٰثُ عَوۡرَٰتٖ لَّكُمۡۚ لَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ
وَلَا عَلَيۡهِمۡ جُنَاحُۢ بَعۡدَهُنَّۚ طَوَّٰفُونَ عَلَيۡكُم
بَعۡضُكُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ
لَكُمُ ٱلۡأٓيَٰتِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٥٨

58. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеда тIаде рачIине изну тIалаб гьабе абе нужер гъарабашаз ва жал балугълъиялда рахичIел лъималазги сордокъоялда жаниб лъабго гIужалъ. Рогьалил как базегIан цереккун. Къалъул какил гIужалъги. Нуж тIасан ретIел бахъун свак бичизе ва макъу гьабизе регулеб мехалъ. Богол как бан хадурги, рогьалил как базегIан нуж кьижун рукIунел ва нужерго хъизаналгун рукIунеб гIужалъ.

Гьаб лъабго гIуж буго нуж гIадамаздаса рахчун рукIунеб ва нужер ретIел бахъун гIаврат цебелъун рукIунеб.

Гьел гIужазулъ изну тIалаб гьабичIого нужеда тIаде лъугьунгеян лъазабе нужерго лъималазда ва гъарабашазада. Гьел гурел цогидал гIадамал изну босичIого тIаде лъугьине бегьуларо кинабго заманаялъ.

Гьаб лъабго гIуж гуреб цогидаб мехалъ нужер лъимал ва гъарабашал тIаде рачIанин абун нужее ва гьезие къварилъи гьечIо. Нуж цоцазде тIаде хьвадулел руго, нужер хIажалъабазе гIоло ва гьел гъарабашалги нужее хъулухъалъе рачIулел руго.

Гьадин ТIадегIанав Аллагьас нужее баян гьабула жиндир шаргIиял ахIкамал. Нужеца гьел лъазаризе ва хьвадизаризе. **Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жинда лъалев вуго лагъзадерие маслахIат бугеб жо. Ва жиндир пишабазулъ хIакимияв вуго.** Лагъзадерие пайда бугеб хIукму гьабулев вуго.

وَإِذَا بَلَغَ ٱلۡأَطۡفَٰلُ مِنكُمُ ٱلۡحُلُمَ
فَلۡيَسۡتَـٔۡذِنُواْ كَمَا ٱسۡتَـٔۡذَنَ ٱلَّذِينَ مِن
قَبۡلِهِمۡۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمۡ ءَايَٰتِهِۦۗ
وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٥٩

59. Нужер лъимал балугълъиялда рахараб мехалъ, гьезги изну тIалаб гьабе абе нужеда тIаде рачIине, цогидал гIадамаз изну тIалаб гьабулеб гIадин ва цебе бицун араб хIалалъ. Гьадин Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужее баян гьабула жиндир шаргIиял хIукмаби.**

ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев ва жинца гьарулел тадбиразулъ хIакимияв.

وَٱلۡقَوَٰعِدُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ ٱلَّٰتِي لَا يَرۡجُونَ
نِكَاحٗا فَلَيۡسَ عَلَيۡهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعۡنَ

60. Жал херлъун, кIодолъун, росасе иналдаса хьул къотIун гIодор чIарал руччабаца тIасияб ретIел бахъана абун

ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَٰتِۭ بِزِينَةٖۖ وَأَن يَسۡتَعۡفِفۡنَ خَيۡرٞ لَّهُنَّۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ٦٠

гьезие мунагь гьечIо. Гьез кIудиял кIазал ва плащал рахъун гьумер ва хIетIе-квер цебе лъезе бегьула. **Жидерго черхалъул берцинлъи бихьизабиялда къасд гьабулеб гьеч1они.** Гьеб цIакъго сурукъаб пиша букIуна. **Гьел херал руччабацаги,** цогидал гIолохъанал руччабаца гIадинго, **кIазал ран, плащ тIаде ретIун жидер хIетIе-квер бахчани, гьезие лъикIаб буго.** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ амруялда нахърилълъун чIеялъул ажро букIине гьезие. **ТIадегIанав Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо рагIулев ва лъалев**. Щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жаза букIине буго.

لَّيۡسَ عَلَى ٱلۡأَعۡمَىٰ حَرَجٞ وَلَا عَلَى ٱلۡأَعۡرَجِ حَرَجٞ وَلَا عَلَى ٱلۡمَرِيضِ حَرَجٞ وَلَا عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمۡ أَن تَأۡكُلُواْ مِنۢ بُيُوتِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ ءَابَآئِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ أُمَّهَٰتِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ إِخۡوَٰنِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ أَخَوَٰتِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ أَعۡمَٰمِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ عَمَّٰتِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ أَخۡوَٰلِكُمۡ أَوۡ بُيُوتِ خَٰلَٰتِكُمۡ أَوۡ مَا مَلَكۡتُم مَّفَاتِحَهُۥٓ أَوۡ صَدِيقِكُمۡۚ لَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٌ أَن تَأۡكُلُواْ جَمِيعًا أَوۡ أَشۡتَاتٗاۚ فَإِذَا دَخَلۡتُم بُيُوتٗا فَسَلِّمُواْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمۡ تَحِيَّةٗ مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِ مُبَٰرَكَةٗ طَيِّبَةٗۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ لَعَلَّكُمۡ تَعۡقِلُونَ ٦١

61. Жив унтарав, рекъав, беццав чиясе мунагь-къварилъи гьечIо ва гьезда гIайибги гьечIо жал гъазаваталда инчIого ч1чIанилан абун. Гьединго гьел цогидал сахал гIадамалгун цадахъ кванида аскIор гIодорчIун кванانин абунги гьезда гIайиб гьечIо. **Гьединго нужее мунагь хIакъ гьечIо я гьал гIадамал, нужеца квен квانана абун нужерго рукъзабахъ рукIун, нужер руччабазул ва лъималазул рукъзабахъ рукIун. Гьединго мунагь хIакъ гьечIо нужеца квен кванана абун нужер эбел инсул рукъоса.**
Нужер ваццазул ва яцазул рукъосаги, нужер эбел-инсул вац-яцазул рукъоса квен кванана абунги. Нужеда божизе гьарун нужехъе кIулал кьун тарал рукъзабахъанги ва нужер гьудулзабазул рукъзабахъанги квен кванانин абунги нужее мунагь хIакъ гьечIо. Гьединго нужеца квен кванaзе бегьула киналго цадахъ гIодорчIун ва цо-цаздаса батIаго чIунги.

Гьаб ахираб рагIи абиялъе сабаб бицана: Кинанат абулеб кьибилалъул гIарабиязул гIадат букIана цадахъ чи гьечIого кваналареб. Сапаралда вугони варанидул рахьцин гьекъолареб цадахъ чи вукIун гурони. Гьедин квен кваначIого рахь гьекъечIого тIубараб сордо-къоги балаан. Гьеб гIадат хвезабун, цохIого вукIун квен кванаялъул щибго мунагь гьечIеблъи бицун

абураб буго гьаб рагІи. Аварагасул ﷺ суннаталъ баян гьабуна тІолго хъизан цадахъ гІодор чІун кваназе лъикІаб ва баракатаб букІин.
Нуж рукъор лъугьараб мехалъ, гьенир жанир ругел гІадамазе салам кьун нужеца гьел кІодо гьаре. Гьеб салам кьей Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб, жиндилъ баракат бугеб тахІият (кІодо гьари) буго. «Нужеда Аллагьасул салам лъеги»-абун дугІа гьаби буго. Нужее дидасан хІинкъи гьечІо абураб магІна буго, жинда гьеб рагІарасул ракІалъе хІалхьей ва рохел щолеб берцинаб рагІиги буго. **Гьадин ТІадегІанав Аллагьас нужее баян гьарула шаргІалъул ахІкамал,** нуж гьезда нахърилълъизе, гьезда гІамал гьабизе **ва нужеда гьел хІукмаби ва гьезул хІикмат бичІизе ва лъазе.**

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَإِذَا كَانُوا۟ مَعَهُۥ عَلَىٰٓ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا۟ حَتَّىٰ يَسْتَـْٔذِنُوهُ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسْتَـْٔذِنُونَكَ أُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ۚ فَإِذَا ٱسْتَـْٔذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُمُ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٦٢

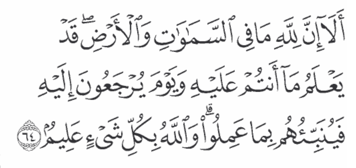
62. Х1акълъунго Жидер иман камилал, гьелъулъ жал хІалхьарал муъминзаби руго жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги ﷺ тІубараб, жиндилъ щаклъи гьечІеб х1алалъ иман лъурал. Гьев авараггун ﷺ данделъун, бусурбабазе кІвар бугеб иш тІобалел жал ругеб мехалъ, гьесдаса изну босун гурони гьеб мажлисалдаса нахъе унарел. Гьаб аят рештІинабуна Хандакъалъул (окопазул) гъазават бугеб мехалъ. Гьел хандакъал рухъулеб бакІалдаса жидер хІажат тІубазе ине изну тІалаб гьабулеб букІана муъминзабаца, мунапикъзаби щибго изну тІалаб гьабичІого унел рукІана. Гьел муъминзабазе рецц гьабун ва мунапикъзабазда гІайиб чІван рештІинабуна гьаб аят.
Х1акълъунго Дудасан изну тІалаб гьабулел гІадамал руго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласда ﷺ иман лъурал. Жидер цо хІажаталъе гІоло гьез дудаса изну тІалаб гьабураб мехалъ дуе бокьарав чиясе изну кье ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьаре гьезул мунагьал чуре абун. ХІакълъунго Аллагь вуго жив гурхІулев ва жинца мунагьал чурулев.

لَّا تَجْعَلُوا۟ دُعَآءَ ٱلرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ بَعْضِكُم بَعْضًا ۚ قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٦٣

63. Аллагьасул расуласда ﷺ нуж ахІдоге нужеца цояз цоязда ахІулеб гІадин. Гьесул цІаралдалъун ахІуге. Я расулуллагь ﷺ, я набияллагь абун ахІе. Гьесул къадро кІодо гьабун, гьесул адаб гьабун ахІе. **ТІадегІанав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала нужер цо**

къокъа цоял цоязда нахъаги рахчулаго жамагIаталда гьоркьоса нахъе унел рукIин.

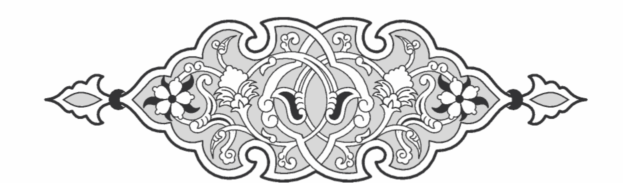
Расуласул ﷺ **амруялда хилиплъи гьабулел гIадамал хIинкъе абе жидеда дунялалдаго цо питна-балагь щвеялдаса** гьезул рек1елъ купру, ширк, бидг1а лъугьиналдаса, **яги ахираталда жинца унтизабулеб жужахIалъул гучаб гIазаб щвеялдаса.**

64. Нужеда лъай, я гьал гIадамал, ТIадегIанав Аллагьасул мулк ва гьесул махлукъат букIин зобал ракьалги ва гьезда жаниб бугеб жоги. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **лъала нужеца гьабулеб кинабго гIамал**, нужеца бицулеб рагIиги ва нужер рекIел пикрабиги. Нужер иман лъурал ва мунапикълъи гьабулелги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ.

Къиямасеб къоялъ гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **руссинарула киналго гIадамал ва гьез дунялалда гьабураб кинабго гIамал жидеда бицула;** гьезул гIамал хъварал кагътал кодоре кьола ва жидер гIамалалда рекъараб жазаъги гьабула. **ХIакълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда кинабго жо лъалев вуго.** Кинабго гIалам гьесул махлукъат бугелъул, гьелда жаниб гьесдаса балъго щибго жо лъугьуларо.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату-Ннуралъул
таржама ва тафсир хъван тIубана.
Кинабго реццги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

25. Суратул Фуркъан

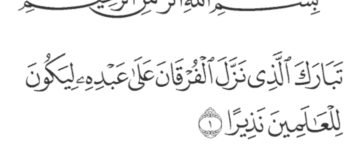
Маккаялда囲 рештIинабураб, жинда жаниб лъабкъоялда анцIила анкьго аят бугеб.

Гьаб сураталъ исламияб гIакъидаялъул масъалаби рицунел руго, хирияв аварагасда ﷺ ва Къуръаналда сверухъ Маккаялъул мушриказ рижизарулел рукIарал шубгьаязул ва щакдариязул бицунеб буго. Хирияв аварагасул ﷺ рисалат ва гьесда рештIинабураб Къуръан ритIухъ гьабулел далилалги рачун руго. Умматалъе вагIзалъун рукIине цересел умматазулги, гьезда ритIарал аварагзабазулги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къисаби рицун руго.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Алфуркъан» абун. Гьеб буго хирияб Къуръаналда лъурал цIараздаса цо цIар. Гьелъул магIнаги буго «жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабулеб», «хIалалаб ва хIарамаб жо батIа гьабулеб», «купруги иманги батIа гьабулеб»-абун. Гьаб сураталда жаниб Къуръаналъул бицен гьабун бугелъул лъуна сураталда гьеб цIар.

Мушриказдаса иман лъун рукIун хадурги муртадлъарал ГIукъбат ибну АбумугIитIил ва Убай ибну Халафил хабарги бицун буго. Гьединго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесул къудрат-гуч кIудияб букIиналда тIоритIел гьабулел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталъул гIажаибал умуралги баян гьарун руго. Сураталъул ахиралда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разиял муъминзабазул сипатал рицун, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие ахираталда хIадурун ругел алжаналъул нигIматал ва кIудияб рохел баян гьабун буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жиндир баракат гIемерав, жив ТIадегIанав ва къадро гуч бугев вуго жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабулеб хирияб Къуръан жиндир лагъ МухIаммадида ﷺ рештIинабурав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. Кинабго гIаламалъе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолевлъун вукIине гIоло рештIинабуна гьесда Къуръан, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, гьесдехун ширк гьабурал, аварагва ахират гьереси гьабурал гIадамазе жужахIалъул гIазаб букIине буго

абун хIинкъи кьолев, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзабазе алжаналъул нигIмтал рукIине ругилан рохелги бицунев.

ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ شَرِيكٌ فِى ٱلْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَىْءٍ فَقَدَّرَهُۥ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

2. Зобалазул ва ракьазул ханлъи жиндие бугев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. Жинца хъизан лъимал кквечIев ва жиндие гIахьалчи гьечIевги вуго. Ва жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьлъун вукIиналъулъ жиндие гIахьал чи гьечIев вуго. Жинца кинабго жо бижарав, гьелъул къадар чIезабулев ва гьеб бижин мухIкан гьабун, гьелъул тадбир гьаби камил гьабуравги вуго.

وَٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْـًٔا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوٰةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

3. Аллагьасдехун ширк гьабулел гIадамаз жидее алагьзабилъун хъанчал ва суратал (статуяби) ккуна. **Гьел алагьзаби руго жидеда щибго жо бижинабизе кIоларел, жалго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижарал ва инсанасул кквералъ гьарурал рухI гьечIел, гIакъло гьечIел, гьунар гьечIел жал.**

Гьел хъанчал руго жидерго напсазе щибго лъикIлъи яги квешлъи гьабизе кIоларел, жидеда цониги рухI бугеб жо хвезабизе ва чIаго гьабизе кIоларел, ахираталда гьел тIаде рахъинаризеги кIоларел.

Гьаб кинабго иш гьабулев, кинабго жо жинца бижарав ва хвезабулев, жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун, щибго гьунар гьечIел хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамал руго гьел мушрикал ва гьеб иш цIакъ ахIмакъаб иш буго.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ إِفْكٌ ٱفْتَرَىٰهُ وَأَعَانَهُۥ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخَرُونَ ۖ فَقَدْ جَآءُو ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٤﴾

4. Маккаялъул капурзабаца абулеб буго: «Гьаб Къуръан бугин МухIаммадица صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ургъараб гьересияб хабар. Гьеб ургъизе гьесие цоги къавмалъ кумекги гьабун бугин»-абун.

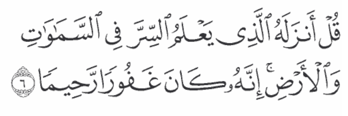
Жидехъ тIехь рештIинабурал ягьудиязул, насраниязул гIадамаз кумек гьабун бугин Къуръан ургъизеян абуна гьел къурайшиял мушриказ. **Гьез бицунеб жо ц1акъ кIудияб гьереси ва бугьтан буго.** ПасихIал гIарабиял жинда къец гьабун бергьунареб Къуръан гIарабиял гурел

гIадамаз кин ургъилеб?.

وَقَالُوٓاْ أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٱكۡتَتَبَهَا فَهِيَ تُمۡلَىٰ عَلَيۡهِ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلٗا ٥

5. Цогиги гьел капурзабаца абуна ццересел умматазул гьересиял къисаби ругин гьеб Къуръан, МухIаммадица ﷺ жиндие хъваян амру гьабун, цоги гIадамаз гьесие хъван данде гьарурал. Гьев МухIаммадие ﷺ гьел къисаби къасиги къадги цIалун, рицун, гьес рекIехъе лъазарулелги ругин абуна.

Гьаб гьереси бицунезул цевехъан Ан-назар ибну ХIарис абулев мушрик вукIана. Гьез бицунеб жо батIулаб букIин бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

6. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: «Гьаб Къуръан рештIинабуна зобалаздаги ракьалдаги бугеб балъгояб жо жинда лъалев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

Гьесул хIалкIолъиги гучаб буго, гIелму лъайги кутакаб буго. Гьесда щибго жо балъго хутIуларо ва гьел нужер гьересиял харбалги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала.

ХIакълъунго гьев Аллагь жив цIакъ гурхIулев ва жинца мунагьал чурулев вуго. Нуж гIакъуба-гIазаб гьабичIого нахъе рахъун тейги гьев Аллагьсул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел цIоб кIудияб букIиналъул гIаламат буго»-абун.

وَقَالُواْ مَالِ هَٰذَا ٱلرَّسُولِ يَأۡكُلُ ٱلطَّعَامَ وَيَمۡشِي فِي ٱلۡأَسۡوَاقِ لَوۡلَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مَلَكٞ فَيَكُونَ مَعَهُۥ نَذِيرًا ٧

7. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, авараг гьереси гьавулел капурзабаца абуна: «Гьав расуласул хIал щиб бугеб жив базаралда хьвадулев ва гIадамалгун цадахъ тIагIам кваналевлъунги вугев гьадинав чийищ авараг ﷺ вукIунев, я малаиклъун гьечIев жиндие квен лъим хIажалъуларев, яги ханлъунги гьечIев жив рукъов гIодов чIун вукIунев ва жиндир хIажатазулъ цоги гIадамал хьвадулев. Гьаб буго мушриказ авараг ﷺ махсароде гьавун бицунеб хабар. Цогиги мушриказ абулеб буго: **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев ритIухъав авараг ﷺ вугин нугIлъи гьабизе ва живги авараглъун вукIизе малаик рештIизавун вукIаравани.**

أَوۡ يُلۡقَىٰٓ إِلَيۡهِ كَنزٌ أَوۡ تَكُونُ لَهُۥ جَنَّةٞ يَأۡكُلُ مِنۡهَاۚ وَقَالَ ٱلظَّٰلِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلٗا مَّسۡحُورًا ٨

8. Яги гьесие зодисан гIодобе хазина рештIизабун букIарабани, гьев базаралда инзе ккечIого вукIизе ва бечедавлъун вукIизе. Яги гьесие бечедаб ах букIараб

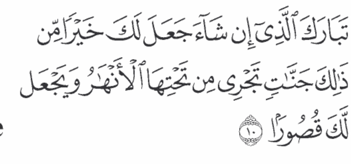
ани жинца гьениса батIи-батIияб тIагIам ва пихъ кваналеб»-абун.

Аварагасда ﷺ иман лъурал гIадамазда, гьел купру-ширкалдалъун жидеца напсазе зулму гьабулеб къавмалъ абуна: «Нуж нахърилълъарав чи вуго жундуца ккурав, жиндие сихIру гьабун гIадаллъизавурав чи»-абун.

9. Мун валагьеха МухIаммад ﷺ ва дуца пикру гьабе гьеб капураб къавмалъ чан батIияб мисал бачун мун гьересиявлъун гьавулев вугев! Гьаб иш сабаблъун жалго къосараллъун руго гьел ва гьезда битIараб нухги хIакъаб динги батулеб гьечIо ва лъалеб гьечIо.

ٱنظُرۡ كَيۡفَ ضَرَبُواْ لَكَ ٱلۡأَمۡثَٰلَ فَضَلُّواْ فَلَا يَسۡتَطِيعُونَ سَبِيلٗا ٩

10. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ баракат гIемерав ва ТIадегIанав вуго, жиндие бокьани гьел мушриказ абулеб хазинаялдасаги, ах-хуралдасаги лъикIаб ва гIемераб жо дуе кьезе кIолев вуго.

Жидер пихъал гIемерал, жидеда жаниса гIорал-лъимал чваххулел ахал кьелаан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе ва гIарац меседалъ къачIарал кIудиял кIалгIабиги кьелаан.

Шайх Задаца Аз-захIакидаса бицана: «Маккаялъул мушрикаца Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг пакъирав вуго абун гьесда тIад махсараби гьарун харбал рициндал, гьев авараг ﷺ цIакъ пашманлъана ва жинда тIад къараб рисалат тIобитIизе кIоларо абун ракI къварилъун лъугьана. Гьесие рекIел гъей гьабизе, гьесул ракI гIодобе биччазабизе Жабраил малаик вачIун гьесда аскIов вукIадго зодиса цо рагьо рагьана ва Жабраил малаикас абуна: «Я расулаллагь ﷺ! Дуе рохел буго! Гьав вуго Ризван малаик, алжаназул хазиначи. Гьев духъе вачIун вуго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ разилъи босун»-абун. Цинги Ризван малаикас гьезие саламги кьун, абуна: «ТIадегIанав Аллагьас дуе ихтияр кьун буго дуца тIаса бищизе авараглъи ва ханлъи дуе букIине яги авараглъунги лагълъунги мун вукIине»-абун. Гьев Ризванида кодор жидеца нур базабун кенчIолел ракьалда тIад ругел киналго хазинабазул кIулалги рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца мушавара гьабулев гIадин Жабраил малаикасда валагьана. Жабраилас гьесие ишара гьабуна Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гIодогIанлъун вукIин лъикI бугин абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица лагълъунги авараглъунги вукIине тIаса бищана»-абун. Гьелдаса

хадув авараг ﷺ хьибил чIван кваналев вукIинчIо. Ай чIухIараб хIалалъ гIодов чIолев вукIинчIо»-абун.

11. Гьел мушрикаца ахират букIинги гьереси гьабулеб буго. Гьеб къиямасеб къо гьереси гьабурал гIадамазе дица цIакъ гучаб гIазаб хIадурун буго.

بَلْ كَذَّبُوا۟ بِٱلسَّاعَةِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لِمَن كَذَّبَ بِٱلسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾

Гьаб аяталъул магIна буго: мушрикаца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквеялъеги, гьез мун гьереси гьавиялъеги сабаб буго гьез ахираталда иман лъолеб гьечIеблъи, гьениб хIисаб- мизан ва жазаъ букIиналда гьез инкар кколеб букIинги. Къиямасеб къо бачIинги хIакъаб амру бугин ва гьениб капурзабазе гучаб гIазабги гьабизе бугилан лъазабулеб буго БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб квешаб къавмалда.

12. Жал гьеб жужах1алда рик1адасанго рихьараб мехалъ, гьезда раг1ула гьелъул ц1акъ ццим бахъараб гьаракь.

إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ سَمِعُوا۟ لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾

ЖужахIалъул цIаялъул гьалдолеб гьаракь буго гьагIулеб хIамил гIадаб, ццим бахъун гьалаглъарав чиясул каранзул гьаракь гIадаб.

13. Цинги гьел мушрикал жужахIалда жанире реххун гьенир къваридаб бакIалда ккезаридал, жидер кверал гудур бан габуралдаги рухьиндал, гьел жидеда бугеб къварилъи бицун ахIдолел рукIула: «Вай нижер гьалаглъи, вай нижее бугеб гIазаб»- абун.

وَإِذَآ أُلْقُوا۟ مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا۟ هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾

14. Гьезда жужахаIалъул забаниятаца абула: «Нужеца жакъа цо нухалъ ахIуге «Вай нижер гьалаглъи»-абун. Гьеб нужеца гIемер нухалъ ахIе.

لَّا تَدْعُوا۟ ٱلْيَوْمَ ثُبُورًا وَٰحِدًا وَٱدْعُوا۟ ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾

Нужее бугеб гIазаб цIакъ гучаб буго ва гьеб гIазаб нужеда тIасан ине гьечIо ва нужер ахIиялъе жавабги кьезе гьечIо.

15. Дуца гьел капурзабаде абе МухIаммад ﷺ: «Гьаб квешаб жужахIалъул гIазабищ лъикIаб бугеб, яги Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе къотIи гьабураб, даимго жинда жанир чIолеб нигIматазул алжанищ лъикIаб бугеб?»-абун.

قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ ٱلْخُلْدِ ٱلَّتِى وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ ۚ كَانَتْ لَهُمْ جَزَآءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾

Гьеб алжан буго дунялалда гьабураб лъикIаб гIамалалда данде

бугеб жазаъ ва гьеб буго муъминзаби жанир русунеб бакI.

لَّهُمْ فِيهَا مَا يَشَآءُونَ خَٰلِدِينَ ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَّسْـُٔولًا ﴿١٦﴾

16. Гьел муъминзабазе алжаназда жаниб бокьанщинаб нигIмат букIизе буго ва гьел даимго гьенир рукIизе руго. Гьаб къотIиги буго МухIаммад ﷺ, дур БетIергьан Аллагьас ﷻ жиндир напсалда тIаде босараб, жиндаса гьикъизе бегьулеб ва жиб гьаризе бегьулеб.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِى هَٰٓؤُلَآءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا۟ ٱلسَّبِيلَ ﴿١٧﴾

17. Гьеб къиямасеб къо буго жиндилъ кинабго халкъ данде гьабулеб ва мушрикаца алагьзабилъун ккурал хъанчал ва цогидал жалги данде гьарулеб.

Малаикзаби рукIа, ГIиса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, ГIузайр авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вукIа ва цоги щив вугониги гIадамаз жив кIодо гьавун Аллагьасдехун ﷻ ширк гьабурав чиги данде гьарулеб къо буго гьеб. **ТIадегIанав Аллагьас жидее лагълъи гьабурал жалазда гьикъула: «Нужецайищ дир лагъзал къосизарурал, яги гьел жалгойищ къосарал рукIарал?- абун.**

قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ مَا كَانَ يَنۢبَغِى لَنَآ أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَآءَ وَلَٰكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَءَابَآءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا۟ ٱلذِّكْرَ وَكَانُوا۟ قَوْمًۢا بُورًا ﴿١٨﴾

18. Жидее лагълъи гьабурал жалаца абула: «Мун вац1цIадав ва ТIадегIанав вуго Аллагь ﷻ! Нижее рекъараб гьечIо мунги живго тун цоги гьудулзаби кквезе ва гьезие лагълъи гьабизе. Гьал лагъзал дуца нигIматал кьун хьихьидал, гьезул умумулги гьелги рахIат- лазаталдаги тедал, гьезда мун рехсей ва дуе гIибадат гьаби кIочана ва жал гьалаглъараб къавмлъун лъугьана»-абун.

Гьезда тIадаб букIана дур нигIматазда щукру гьабизе ва дуе рецц гьабун, мун разилъи тIалаб гьабун тIагIат-гIибадат гьабизе. Амма гьел щайтIаналъ гуккана, жидерго напсалда нахърилълъана ва дуе гьабизе хIакъаб гIибадат кIочон, мун гуресе лагълъи гьабуна.

فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا ۚ وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

19. ТIадегIанав Аллагьас жидеца лагълъи гьабураздехун абула: **«Х1акълъунго нуж гьереси гьарунаха нужеца жидее лагълъи гьабурал алагьзабаца. Гьез къосизарунин нуж гьезие гIибадат гьабизе тIамун, абураб нужер хIужаги гIададе хвана.**

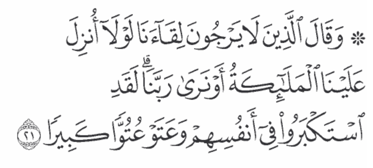
Гьанже нужер хIал кIоларо гьеб гIазаб нахъчIвазе ва нужер гьелдаса рорчIизе бакI гьечIо. Жидеца ширк гьабурал гIадамазда дица цIакъ кIудияб гIазаб чIамизабизе буго»-абун.

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا قَبۡلَكَ مِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ إِلَّآ إِنَّهُمۡ لَيَأۡكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَيَمۡشُونَ فِي ٱلۡأَسۡوَاقِۗ وَجَعَلۡنَا بَعۡضَكُمۡ لِبَعۡضٖ فِتۡنَةً أَتَصۡبِرُونَۗ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرٗا ٢٠

20. Дуда цереги дица аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIичIо МухIаммад ﷺ, х1акълъунго жал базаралдаги, къватIахъеги хьвадулелллъун ругел гурони ва жидеца тIагIам кваналелллъун ругел гурони.

Маккаялъул мушриказ абухъе малаикзаби ритIичIо дица аварагзабилъун. Щибаб къавмалда гьезда гьоркьоса чи витIула гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялде ахIизе. **Дица дир лагъзал гьарун руго цоял цоязе питналъун ва хIалбихьилъун.** Цоял бечедал цоял мискинал гьарун, цоял тIадегIанал цогидал гIодорегIанал гьарун. Цоял унтарал, цогидал сахаллъун гьарун. Гьаб амру гьадин гьабиялъул хIикматги буго: **гьел лагъзадерица сабру гьабуладай ва гьезие дун жидер БетIергьан вукIин лъаладай абун хIалбихьи гьаби**. Дида иман лъуралги инкар ккуралги гIадамал загьир гьари.

Дур БетIергьан Аллагь жинда бихьулев вуго МухIаммад ﷺ, лагъзадерил ахIвалал, загьиралги батIиналги. Гьаб хIалбихьи гьабиялдалъун гьесул мурад букIуна гьел лагъзадерида жидедаго загьир гьаби гьезул иманги купруги ва гьелда данде ахираталда жазаъ гьабулеб мехалъ лагъзадерил щибго хIужа-далил букIун гутIи, жидее зулму гьабулеб бугин абизе.

21. Дида иман лъоларел, ахират букIинги гьереси гьабун, гьенир дида данде чIвазе гьечIин абулел мушрикаца абулеб буго: «Нижеда малаикзаби рештIизарун рукIаралани, МухIаммад ﷺ авараглъун вукIин ритIухъ гьавизе.

Яги нижее БетIергьан вихьулевани, гьес жинцаго бицине»- абун. Х1акълъунго Гьеб буго мушриказул гIамал кIодолъиялъул ва купруялъул гIорхъолъан ин.

Гьезие иман лъезе гIурал мугIжизатал рукIана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезда рихьизарун, амма гьел иман лъезе къваригIарал гьечIо ва гьез тIалаб гьабулел жал руго жидер ахIмакълъи бихьизабулел. **Жидерго напсал кIодолъун рихьун, гьел чIухIун руго ва гIорхъолъан рорчIун**

зулмуялъулъ ва купруялъулъ тIерхьун руго.

يَوْمَ يَرَوْنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا ٢٢

22. Жидер рухIал росизе рачIунел малаикзаби мушриказда рихьараб къоялъ, гьезие щибго рохел букIуларо.

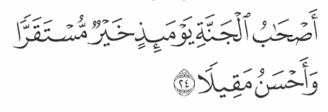
Гьеб къоялъ лъала гьезда жидеца гьабураб купру-ширкалъул ва зулмуялъул жазаъ жидее гьабизе букIин. **Малаикзабацаги, гьезул ракI бекизабун, гьезда абула: «Нужее хIарамаб буго алжанги, рохелги ва мунагьал чуриги. Нужее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жужахIалъул цIа хIадурун буго ва гьеб жужахIалъул рохел буго нужее»- абун.**

Гьезул рухI бахъулеб мехалъ малаикзабаца абула: «Мун къватIибе бахъа гьаб чорокаб рухI чорокаб къаркъалаялдаса»-абун. Цинги гьеб рухI чорхолъан къватIибе бахъизе хIинкъун чIола ва малаикзабаца маххул гьецIокъал кьабун гIазаб гьабун, къватIибе кIанцIизабула. Муъминзабазул рухI босулел малаикзабаца гьезда алжаналъул рохел бицула ва щибго захIмалъи гьечIого гьезул рухIги босун уна.

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا ٢٣

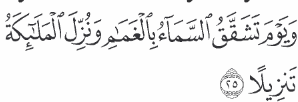
23. Гьел капурзабаца гьабураб лъикIаб гIамалги Дица, щибго мунпагIат гьечIеб хIурлъун гьабун, гIадада хвезабула:

Жидеца иман лъечIого гьабураб гIамалалъул гьезие ахираталъе мунпагIат букIуларо. Капурзабаца гьабураб садакъа-хайрат ва цогидабги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталъе мунпагIат бугеб лъикIаб гIамалалъе дунялалдаго жазаъ гьабун букIула: гьезие сахлъи кьун, лъимал-хъизан кьун ва дунялалъул балагьаздаса цIунун.

24. Жал алжаналъул бетIергьабилъун ругел муъминзаби гьеб къоялъ жидер чIолеб бакI цIакъ лъикIал руго ва жидеца хIалхьи гьабулеб къалъул гIуж цIакъ берцинал руго.

ИбнумасгIудица абуна: къиямасеб къоялъ цо къо къалъизегIан заманаяда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIисаб-мизан гьабун, алжаналъул агьлу алжаналда ва жужахIалъул агьлу жужахIалда лъугьизабула»-абун. Гьаб магIна буго хирияб аяталъул: «Къалъул гIуж цIакъ берцинал руго»-абураб: Жидер хIисаб мизан гьабун, жидее Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи щун, жал алжаналда лъугьизарулеб гIуж бугелъул гьеб къалъул гIуж.

25. Гьеб къиямасеб къо буго зобалги накIкIалги цадахъго рихъун, хъвалхьун унеб ва малаикзаби ракьалда

рештIун махIшаралда халкъалда сверун лъугьунеб, жиндир захIмалъи ва къварилъи кIудияб къо.

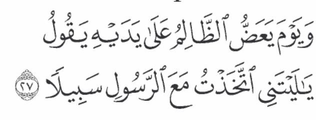
ٱلۡمُلۡكُ يَوۡمَئِذٍ ٱلۡحَقُّ لِلرَّحۡمَٰنِۚ وَكَانَ يَوۡمًا عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ عَسِيرٗا ٢٦

26. Гьеб къоялъ кинабго ханлъи ва кIодолъи цохIо жив гурх1улев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго ва гьеб къо буго капурзабазе цIакъ захIматаб ва хIинкъараб къо.** Къиямасеб къоялъ дунялалда чIухIун рукIарал ханзабиги, къуват-гучалда рукIарал залимзабиги цIакъ хIелун, гIодогIанлъун рукIуна, гьел киналго цохIо БетIергьан Аллагьасда цере чIола ва гьесул гурони хIукму гьаби ва жазаъ гьаби гьеб къоялъ букIуларо.

Гьеб къо капурзабазе захIматаб бугин абиялдаса мурад буго муъминзабазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб къо бигьа гьабулеб букIин ва гьезда гьелъул къварилъи щолареб букIинги.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьеб къо муъмиинчиясе бигьа гьабула жинца дунялалда цохIо паризаяб как балаго унеб гIадаб заман бугин абун гьесда ракIалда кколеб хIалалъ»*-абун. Х1адис има Ах1мадица бицана.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъее насиб гьабеги гьеб бигьалъи ва жив разилъи.

27. Дуца ракIалде щвезабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дунялалда залимавлъун вукIарав купручияс жиндирго кверал хIанчIулеб къиямасеб къо.**

Гьев капурчиясги абулеб: «Вай дир Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**! Дун аварагасда нахъвилълъун вукIаравани ва гьевгун цадахъ Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун хьвадун вукIаравани,** жакъа гьаб гIазабалда дун вукIилароан!

يَٰوَيۡلَتَىٰ لَيۡتَنِي لَمۡ أَتَّخِذۡ فُلَانًا خَلِيلٗا ٢٨

28. Вай дие бугеб къварилъи! Дица пуланав чи гьудуллъун ккун вукIинчIевани!

لَّقَدۡ أَضَلَّنِي عَنِ ٱلذِّكۡرِ بَعۡدَ إِذۡ جَآءَنِيۗ وَكَانَ ٱلشَّيۡطَٰنُ لِلۡإِنسَٰنِ خَذُولٗا ٢٩

29. Х1акълъунго гьев чияс дун хIакъаб нухалдаса къосизавуна, дун гьеб нухда лъугьун вукIун ва дида гьеб лъан букIун хадуб»-абун.

ХIакълъунго щайтIан жинца инсан къосизавулеб ва щибго кумек гьабичIого гьев инсан толеб буго. Инсан къосизавизе щайтIаналъ гIемераб жо къотIи гьабула, амма гьев гIазабалда ккараб мехалъ щайтIан гьесдаса рикIкIалъула ва жиндир къотIиги тIубазабуларо.

Гьаб лъабго аят (27,28,29) рештIинабиялъе сабаб бицана: ГIукъбат ибну абу МугIитI абулев чияс цо бертин гьабун квен-тIех хIадурун букIана ва гьеб бертиналда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагги ахIун вукIана. Квен цебе бачIун гьеб кваназе мех щведалго, аварагас ﷺ абуна: «Дица гьаб квен кваназе гьечIо дуца дун Аллагьасул расул вуго абун нугIлъи гьабун гурони»-абун. Цинги гьев ГIукъбатица шагьадат битIун, МухIаммад ﷺ Аллагьасул ﷻ расул вуго абун нугIлъи гьабуна ва аварагас ﷺ гьеб квенги кванана.

Гьаб хабар щвана Убаю ибну КагIбо абулев квешав мушрикасда, жив ГIукъбатил гьудуллъун вукIарав ва гьес абуна: «Мун умумузул диналдаса вуссун вуго»-абун. ГIукъбатица абуна: «Дун гьеб диналдаса вуссун гьечIо. Киниги гьев къадро кIудияв чи (МухIаммад) дихъе вачIиндал ва гьес дир тIагIам кваназе инкар гьабидал гьев Расулуллагь ﷺ вуго абун дица нугIлъи гьабун гурони, дица гьеб нугIлъи гьабуна»-абун. Убаю ибну КагIбица абуна: «Дир гьумер дур гьумералъе бихьизе дица хIарам гьабулеб буго, дуда МухIаммад вихьараб мехалъ дуца гьесда хIацIу тучIони ва дуца гьесда рогьоб бан квешал рагIабиги абичIони»-абун. Аллагьасул ﷻ тушман ГIукъбатица жиндир гьудул Убайица малъараб жо гьабуна, жив аварагасда ﷺ иман лъеялдасаги вуссана. ТIадегIанав Аллагьас гьезул хIакъалъулъ гьал аяталги рештIизаруна.

وَقَالَ ٱلرَّسُولُ يَٰرَبِّ إِنَّ قَوۡمِي ٱتَّخَذُواْ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ مَهۡجُورٗا ﴿٣٠﴾

30. Аллагьасул расулас ﷺ абуна: «Я дир БетIергьан! Х1акълъунго дир къавмалъ гьаб Къуръан ккун буго жиб мугъалда нахъ рехараб, жинда гIамал гьабулареб жолъун.

Дида гьел мутIигIлъулел гьечIо, дир рисалатги гьереси гьабулеб буго»-абун. Хирияв аварагасе ﷺ жаваб гьабун Т1адег1анав Аллагьас абулеб буго.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا مِّنَ ٱلۡمُجۡرِمِينَۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيٗا وَنَصِيرٗا ﴿٣١﴾

31. Гьедин Дица киналго аварагзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **жидер къавмалда гьоркьоса тушбаби гьаруна ва гьел аварагзабацаги** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **сабру гьабуна.**

Дуцаги сабро гьабе МухIаммад ﷺ. **Дуе дур БетIергьан Аллагь гIезе вуго жинца мун хIакъаб нухалда тIовитIун гьелда чIезавулевлъун ва дуе квер бакъулевлъун.** Дуца кIвар гьабуге дудехун тушманлъи гьабулел гIадамазул. Дица дуда тIад къараб

рисалат умматалъухъе щвезабе.

32. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал ва авараг** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **гьереси гьавурал гIадамаз абулеб буго: «Гьев аварагасда** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **Къуръан цохIо нухалъ, цадахъго рештIинабун букIарабани»-абун.**

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَوۡلَا نُزِّلَ عَلَيۡهِ ٱلۡقُرۡءَانُ جُمۡلَةٗ وَٰحِدَةٗۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِۦ فُؤَادَكَۖ وَرَتَّلۡنَٰهُ تَرۡتِيلٗا ٣٢

Мусада عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ Таврат рештIинабураб гIадин, Г1исада عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ Инжилги рештIинабураб гIадин. **Дица гьеб Къуръан дуда рештIинабуна МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, бикь-бикьун, хIажат бихьухъе, гьелдалъун дур ракI парахатлъун букIине.** Дуе жиб рекIелъ цIунизе бигьаяб букIине ва гьелда гIамал гьабизеги бигьаяб букIине. **Гьеб Къуръан цIакъ берцинаб, пасихIаб хIалалъ дуе баянги гьабуна.**

33. Гьел капурзабаца дуде къец гьабун цо рагIи бицараб мехалъ, дица дуде хIакъаб рагIи рештIине гьабула ва гьезул рагIи батIул гьабулеб берцинаб баянги гьабула.

وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا ٣٣

34. Гьел мушрикал руго къиямасеб къоялъ жидер гьумералда хъурщулаго тIаде рахъинарун жужахIалда рачун унел.

ٱلَّذِينَ يُحۡشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمۡ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُوْلَٰٓئِكَ شَرّٞ مَّكَانٗا وَأَضَلُّ سَبِيلٗا ٣٤

Гьеб жужахI цIакъ квешаб бакI буго ва гьел мушрикалги цIакъ нух къосарал гIадамал руго. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана къиямасеб къоялъ мушрикал гьумералда кин хъуршулел (рилълъунел) абун. Аллагьасул расулас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абуна: *«Гьел гIадамал кIиго хIетIеялда тIад рилълъинарурав Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *жиндир хIал кIолев вуго гьел гьумералда рилълъинаризеги»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

35. ХIакълъунго дица Муса аварагасухъе عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **Таврат кьуна ва гьевгун цадахъ гьесул вац Гьарунги гьавуна гьесие вазирлъун ва кумекчилъун.**

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡكِتَٰبَ وَجَعَلۡنَا مَعَهُۥٓ أَخَاهُ هَٰرُونَ وَزِيرٗا ٣٥

36. Дица гьев кIиясдаго абуна: «Нуж кIиявго а дунги дир аяталги гьереси гьарун ругел пиргIавнил къавмалда.

فَقُلۡنَا ٱذۡهَبَآ إِلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا فَدَمَّرۡنَٰهُمۡ تَدۡمِيرٗا ٣٦

Баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун ана гьев кIиявго пиргIавнил къавмалде гьел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIизе. Амма гьез иман лъечIо, Мусаги гьесул къавм бануисраилалги

гьалаг гьаризе къасд гьабуна пиргIавница. **Цинги дица гьеб пиргIавнил къавм дир гIазабалдалъун гьалаг гьаруна.** ПиргIавнги гьесул къавм къибтIиялги ралъдалъе лъугьине гьаруна цинги гьезда тIад ралъад данде бачана.

وَقَوۡمَ نُوحٖ لَّمَّا كَذَّبُواْ ٱلرُّسُلَ أَغۡرَقۡنَٰهُمۡ وَجَعَلۡنَٰهُمۡ لِلنَّاسِ ءَايَةٗۖ وَأَعۡتَدۡنَا لِلظَّٰلِمِينَ عَذَابًا أَلِيمٗا ٣٧

37. Гьединго НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмги гьалаг гьабуна дица. Гьез дир аварагазаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруpаб мехалъ дица гьел тIупантIун гьанкъизаруна ва гьел хадур рачIарал умматазе вагIзалъун ва гIибратлъун гьаруна.

Гьал гьалаг гьарурал къавмазе ахираталдаги дица цIакъ гучаб гIазаб хIадурун буго. Дунялалда гьалаг гьари гуребги ахираталдаги гьалаглъарал рукIине руго гьел капурзаби.

وَعَادٗا وَثَمُودَاْ وَأَصۡحَٰبَ ٱلرَّسِّ وَقُرُونَۢا بَيۡنَ ذَٰلِكَ كَثِيرٗا ٣٨

38. Гьединго дица гьалаг гьаруна ГIáдил къавм, Самудил къавм. Гъуялда жанир ккезарун гьанкъизарурал ШугIайбил къавмги.

Гьел къавмазда гьоркьоб бугеб заманаялъ цогиги гIемерал умматал гьалаг гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ: гьезул рикIкIен Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гурони лъаларел.

وَكُلّٗا ضَرَبۡنَا لَهُ ٱلۡأَمۡثَٰلَۖ وَكُلّٗا تَبَّرۡنَا تَتۡبِيرٗا ٣٩

39. Гьел киналго къавмазе гьалаг гьарилелде цере аваргазаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун хIакъаб дин баян гьабуна ва гьезие гIазабалдалъун хIинкъиги къуна.

Гьел аваргзабаде гIенеккичIеб мехалъ ва жадее вагIза-насихIаталъ пайда гьабичIеб мехалъ: **дица гьел умматал гучаб гьалаглъиялъ гьалаг гьаруна ва гьезул хабар ва насло тIагIизабуна.**

وَلَقَدۡ أَتَوۡاْ عَلَى ٱلۡقَرۡيَةِ ٱلَّتِيٓ أُمۡطِرَتۡ مَطَرَ ٱلسَّوۡءِۚ أَفَلَمۡ يَكُونُواْ يَرَوۡنَهَاۚ بَلۡ كَانُواْ لَا يَرۡجُونَ نُشُورٗا ٤٠

40. Х1акълъунго Жидер даран базаралъе Шамалда Маккаялъул мушрикал ЛутIил къавмил росабалъан уна гурищ? Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса ганч1ал реч1чIун жал гьалаг гьарурал гьел ЛутIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмги.

Гьезда гьел росаби рихьуларогойищ ругел ва гьезда щвараб гIазабалъул пикруго гьабулаpищ? Гьел мушриказда гьел росаби рихьула, гьениб букIараб къавмалъе лъугьараб жоги гьезда лъала. **Амма гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, ахираталда иман лъун, гьениб хIисаб-мизан ва жазаъ букIиналда божулел гьечIо.** Гьедин бугелъул

жидее щибго вагIза ва асар лъугьунеб гьечIо.

41. Мушриказда мун вихьараб мехалъ гьез мун махсароде гьавулев вуго ва абулеб буго:
«Гьав чийищ вугев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижеда расуллъун витIарав?-абун.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾

42. «Гьав чияс ниж нижер алагьзабазе лагълъи гьабиялдаса къосизаризе дагьаб жо хутIана. Нижеца сабро гьабун букIинчIебани ва гьесул ахIиялда данде рагъги гьабичIебани, ниж гьес къосизаризеги рукIана»-абун.
Ахираталда жужахIалъул гIазаб бихьараб мехалъ гьезда лъазе буго нух къосаралги, мекъаб диналда ругелги щал ругеблъи.

إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۚ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

43. Дуца гIажаиблъи гьабуларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндирго гьава напс алагьлъун ккун вугев чиясул!

أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

Гьел мушриказул щиб гIакъло лъай букIунеб ва гьезул динги щиб букIунеб! **Мунищ вугев гьезул вакил, гьел жидерго гьаваялда нахъ рилъизе гьукъулев?!** Гьеч1о мун гьезул вакил ва к1оларо дуда гьел гьукъизе.
Жинда Аллагь разилъяв ИбнугIаббасица абуна: «Цо мушрикал рукIана жидеца ганчIазе лагълъи гьабулел. Гьеб жидехъ бугелдаса берцинаб гамачI батараб мехалъ кодоб букIараб гамачIги гIодоб реххун гьеб берцин бихьараб гамачI кодобе босулаан ва гьелъие лагълъи гьабулаан»-абун. Гьав чи битIараб нухалда тIовитIизе кIолищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуда?
Гьаб аяталъул мурад буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI парахат гьаби ва гьесда бичIчIизаби гьел мушрикал цIакъ жагьилал, хIайваназда релълъарал гIадамал рукIин ва гьез иман лъечIо абун аварагасда гIайиб гьечIеблъи. Гьесда тIадаб жо гьезухъе дин щвезаби бугелъул. Амма гьел иманалда тIоритIи, яги тIоритIун гутIи ТIадегIанав Аллагьасул иш буго.

44. Дуда ракIалдайищ кколеб бугеб МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, х1акълъунго гьел мушриказе дуца бицулеб жо рагIулеб бугин ва гьеб бичIулебги бугин абун. Гьедин гьечIо иш. Гьезда дуца бицунеб

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

жоялъул хIакъикъат бичIуларо. Гьел хIайваназда релълъун руго, х1атта гьел хIайваназдасаги къосарал руго.
Гьел хIайваназда жидер вехьасда мутIигIлъизе лъала, жидер бетIаргьабиги лъала, жидее лъикIлъи гьабулев ва квешлъи гьабулев чи ватIа гьавизеги лъала. Гьал мушриказда жидер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалев гьечIо, гьесул расуласда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нахъги рилълъунел гьечIо, жидерго напсазе лъикIаб ва квешаб жо батIа гьабизеги лъалеб гьечIо.

45. Дуда бихьуларищ МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, ва дуца пикру гьабуларищ ТIадегIанав Аллагьасул махлукъаталъул ва гьезда жанир ругел хIикматазул?**

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ ٱلظِّلَّ وَلَوْ شَآءَ لَجَعَلَهُۥ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا ٱلشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾

Дуца пикру гьабе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **рагIад киндай гьабун бугеб жиб цIан унеб, хьвадулеб абун.** Гьеб рагIадалдалъун инсанасе ва цогидаб рухI чIаголъиялъе бакъул бухIиялдасан цIуни букIизе. **Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **бокьараб ани гьеб рагIад цо бакIалда чIчIараблъун гьабилаан. Киниги Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьеб рагIад жиб хьвадулеблъун гьабуна ва гьеб рагIад букIин лъазабулеб далилллъун бакъги гьабуна**.
Бакъ баккараб мехалъ гурони рагIад бихьуларо ва гьеб бакъул хьвадиялдалъун рагIадги хьвадула. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIадат буго чIегIераб жо хъахIалда данде ккун лъалеб, нур бецIлъиялде данде ккун лъалеб, гIелму жагьиллъиялда данде ккун лъалеб. Гьеб гIадаталда рекъон бакъ гвангъараб нур букIин нилъеда лъала гьеб бакъ гьечIеб бакI бецIаб букIиналдалъун.

46. Цинги дица гьеб рогьалидаса хадуб букIунеб рагIад дагь-дагь ккун нахъе босула ва бакъ баккараб мехалъ гьеб рагIад тIагIула.

ثُمَّ قَبَضْنَٰهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

47. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужер БетIергьан, жинца тIад ретIулеб ретIелалъ гIадин нуж рахчулеблъун сордо гьабурав,**

وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ لِبَاسًا وَٱلنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ ٱلنَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾

гьеб сардилъ нуж рахIаталда рукIине, дунялалъул хIалтIи-иш гьабиялдаса хъизан рукъалда руссун рукIине. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **макьуги гьабуна нуж хIалхьон чIолеблъун ва нужер черхалъул свак бичулеблъун.**
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **къоги гьабуна жинда жанир нуж хьвадулеблъун.** Нужеца хIалтIи иш гьабизе ва магIишат тIалаб гьабизе. Гьединго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул амру-нагью тIубан, хирияв

аварагасул ﷺ суннат тIубан, абадияб ахираталъул рукъалъе батулеб лъикIаб гIамалги гьабизе.

وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَرۡسَلَ ٱلرِّيَٰحَ بُشۡرَۢا بَيۡنَ يَدَيۡ رَحۡمَتِهِۦۚ وَأَنزَلۡنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ طَهُورٗا ٤٨

48. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, **жинца жиндир рах1матлъун бугеб цIад баледде цере роххалил чапарлъун гьурал ритIулев.**

Дица нужее зодисан жиб бацIадаб ва жинца цогидаб жоги бацIад гьабулеб лъимги рештIизабуна. Гьеб цIадал лъим бацIадаб жо букIин гIелмуялдалъун тасдикъ гьабураб амру буго. Жиб зодиса ракьалда щвеледде жиндир нухда бугеб гьаваялдаса чороклъи жубан дагьабго рац1ц1алъи хисула.

لِّنُحۡـِۧيَ بِهِۦ بَلۡدَةٗ مَّيۡتٗا وَنُسۡقِيَهُۥ مِمَّا خَلَقۡنَآ أَنۡعَٰمٗا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرٗا ٤٩

49. Гьеб ц1адалдалъун дица хвараб ракь ч1аго гьабула. Бакъвараб, т1аде хур-хер гьеч1еб **ракьалдаги, гьелда т1ад дица рижун ругел х1айваназда ва г1емерал г1адамазда гьекъезеги гьабула.** Лъим гьеч1ого ч1аголъи букIуларо.

Зодиса рештIунеб цIадал лъимги, ракьалда тIад ругел иццал, лъарал ва гIорал ТIадегIанав Аллагьасул хIал кIолъиялда тIоритIел гьабизе бокьарав чиясе кIудияб хIикмат ва хIужа буго. Нахъаса къотIич1ого рорхатал мугIрузул тIогьаздаса чIвахулел иццал, лъаралги, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб мехалъ чанго къоялъ гьоркьоса къотIичIого тIупантIун ралел цIадалги лъил гьунар бугеб? Гьеб лъим лъица бижулеб ва киса чвахулеб? Гьалда релълъарал суалал гIемерал руго ва гьеб кинабго ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи ва хIукму-къадар буго.

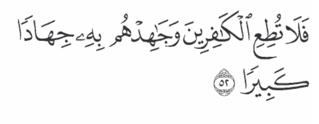
وَلَقَدۡ صَرَّفۡنَٰهُ بَيۡنَهُمۡ لِيَذَّكَّرُواْ فَأَبَىٰٓ أَكۡثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورٗا ٥٠

50. Х1акълъунго Дица гьаб Къуръаналда жанир гIемерал мисалал рачана, хIужаби ва далилалги рицана, гIадамал кантIизе бокьун, гьез пикру гьабизе ва вагIза босизе бокьун. Ва амма гIемерисел гIадамаз гьеб вагIза-насихIат къабул гьабичIо ва жидеца дида иман лъеялда, дир Къуръан ва дир расул ﷺ ритIухъ гьавиялда инкар ккуна.

وَلَوۡ شِئۡنَا لَبَعَثۡنَا فِي كُلِّ قَرۡيَةٖ نَّذِيرٗا ٥١

51. Дие бокьун букIарабани щибаб росулъ цо-цо авараг витIилаан дир гIазабалдалъун гIадамазе хIинкъи кьезе

ва дир алжаналъул нигІматаздалъун рохел бицинеги.

52. Мун гьел капурзабазе мутІигІлъуге МухІаммад ﷺ **гьез жидер алагьзабазда гІайиб чІвагеян абулеб рагІиялъулъ.**

Дуца гьаб хирияб Къуръаналдалъун гьездехун рагъги гьабе кІудияб рагъ гьабиялъ. Гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ахІиялъулъ мун свакаге ва кІвахІаллъуге. Кинабго заманаялъ гьезие дагІват гьабе.

۞ وَهُوَ ٱلَّذِي مَرَجَ ٱلۡبَحۡرَيۡنِ هَٰذَا عَذۡبٞ فُرَاتٞ وَهَٰذَا مِلۡحٌ أُجَاجٞ وَجَعَلَ بَيۡنَهُمَا بَرۡزَخٗا وَحِجۡرٗا مَّحۡجُورٗا ٥٣

53. Гьев БетІергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго** жиндие гІибадат гьабизе тІадав хан, **жинца кІиго батІияб лъим чвахизабурав цоцада аскІоб, цояб цоялда цун.**

Цояб лъим жиб гьуинаб, жиб гьекъезе бигьаяб, цогидаб лъим жиб цІакъ цІамхІалаб, кьогІаб. Гьеб кІиябго лъим цоцаде жубазе толареб пардавги гьабун буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьел цоцадаса нахъе чІвалеб къуватги гьабун буго.** Гьабги буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хІалкІолъиялда тІоритІел гьабулел гІаламатаздаса цо гІаламат.

وَهُوَ ٱلَّذِي خَلَقَ مِنَ ٱلۡمَآءِ بَشَرٗا فَجَعَلَهُۥ نَسَبٗا وَصِهۡرٗاۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرٗا ٥٤

54. Жинца манидал къатІраялдаса инсан вижаравги вуго ТІадегІанав Аллагь.

Гьев инсан жинда жо бихьулев, рагІулев гьавурав, жинца чІужу ячун ригьин гьабун насло-насаб халат гьабулевлъунги гьавурав.

Дур БетІергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир хІалкІолъи бергьарав вуго МухІаммад** ﷺ**.**

Маниялъул цо зарраялдаса инсан вижизавулев. Гьев инсан бихьинав, яги цІуяв гьавулев. Гьев инсан, кигІан гІемер ругониги, цояв цогисда релълъарав гьечІого щивасул сипат-сурат ва тІабигІат-гІамал батІияблъун вижулев, гьезул къуват ва загІиплъи батІияб гьабун, лага-черх батІияб гьабун рижулев.

وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُهُمۡ وَلَا يَضُرُّهُمۡۗ وَكَانَ ٱلۡكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِۦ ظَهِيرٗا ٥٥

55. Гьел мушрикаца жиндие гІибадат гьабизе тІадав Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **тун щибго жидее мунпагІат гьабуларел яги зарал гьабуларел хъанчазе буго лагълъи гьабулеб.**

Гьев капурав инсан щайтІаналда нахъ вилълъун, гьелъие мутІигІлъун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **гІасилъулев вуго ва гьесда г1асилъараб щайт1аналъе квербакъулевги вуго:** гьеб щайт1аналъул

мурад т1убазабун, гьелъул рак1 боххизабун.

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا مُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا ٥٦

56. Дица мун витIун гьечIо МухIаммад ﷺ**,**

дуца муъминзабазе алжаналдалъун рохел бицуневлъун ва капуразе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолевлъун гурони. Дуда тIад гьечIо гьел иманалда тIоритIизе ва гIасилъиялдаса цIунизе.

قُلۡ مَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍ إِلَّا مَن شَآءَ أَن يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلٗا ٥٧

57. Дуца абе МухIаммад ﷺ**, дица нужедаса ужра-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо нужехъе Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **дин щвезе гьабиялда данде.**

Нужее Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи щолеб нух бихьизабулеб буго дица ва нуж гьеб нухалъ хьвадун Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIагарлъиги бокьун буго.**

وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱلۡحَيِّ ٱلَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِهِۦۚ وَكَفَىٰ بِهِۦ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرًا ٥٨

58. Дуца таваккал тIаме МухIаммад ﷺ **жив холарев, жиндир чIаголъи даимав Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ

ва дуца гьев вацIцIад гьавун, гьесие реццги гьабе. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гIезе вуго жиндир лагъзадерил мунагьал лъалевлъун.** Гьесда щибго жо балъго хутIуларо ва щивасул гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ ٱلرَّحۡمَٰنُ فَسۡـَٔلۡ بِهِۦ خَبِيرٗا ٥٩

59. Жинца зобал-ракьалги, гьезда гьоркьоб бугеб кинабго мухлукъатги анлъго къоялда жаниб бижарав Цинги живги гIарщалда тIадегIанлъарав Халикъ вуго нужер БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**

Жиндир гурхIел-ц1об гIемерав ва гIаммав РахIман вуго гьев. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **тIалаб гьабе дуца дуда лъалареб жо лъазе.** Гьев вуго жинда кинабго жо лъалев ва гьеб дуда лъазабизе кIолев, цоги щивго чи гьечIо. Цоги магIна гьабуна гьаб рагIиялъе: Гьев РахIманасул хIакъалъулъ дуца гьикъе жидехъе тIехь кьурал, гьеб лъалел гIадамазда абун.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسۡجُدُواْۤ لِلرَّحۡمَٰنِ قَالُواْ وَمَا ٱلرَّحۡمَٰنُ أَنَسۡجُدُ لِمَا تَأۡمُرُنَا وَزَادَهُمۡ نُفُورٗا۩ ٦٠

60. Гьел мушриказда абураб мехалъ нужеца гIибадат ва сужда гьабе жиндир рахIмат кинабго жоялда гIамлъарав «РахIманасе»-абун,

мушрикаца абулеб буго: «Щив чи вугев гьев РахIман?» Жидеда лъалеб бугониги гьев РахIман щив вугев гьесда инкар ккун, гIамал кIодолъи гьабун абулеб рагIи буго гьеб. **Нижеда лъаларев РахIманасе суждайищ гьабулеб дур амруялда**

нахърилълъун?»-абун. Гьаб инкар ккураб рагIиялъ гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматалдаса жегиги рикIкIад гьаруна, гьесул диналдасаги жал тIурана.

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе суннатаб буго.

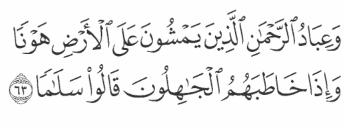
تَبَارَكَ ٱلَّذِي جَعَلَ فِي ٱلسَّمَآءِ بُرُوجٗا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَٰجٗا وَقَمَرٗا مُّنِيرٗا ٦١

61. Жив ТIадегIанав ва баракат гIемерав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, жинца зобалазда цIваби хьвадулел нухал гьарурав ва гьениб бакараб чирахъ гIадин бакъги гьабурав, нур базабулеб моцIги гьабурав.

وَهُوَ ٱلَّذِي جَعَلَ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ خِلۡفَةٗ لِّمَنۡ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوۡ أَرَادَ شُكُورٗا ٦٢

62. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан, **жинца сордо-къо цоялъ цояб хисулеблъун гьабурав ва цояб цоялда хадуб бачIунеблъунги гьабурав;- Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсезе ва гьесул махлукъаталъул пикру гьабун вагIза босизе бокьарал гIадамазе. Яги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIемерал ва кIудиял нигIматазда щукру гьабизе бокьаразеги.**

АтI-тIабари абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас сордо-къо цоялъ цояб хисулеблъун гьабуна жидеца лъикIаб гIамал гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулел муъминзабазул къад гьабичIого хутIараб лъикIаб гIамал гьез къаси гьабизе ва къаси гьабичIого хутIараб лъикIаб гIамал къад гьабизе»-абун.

63. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзалилан абизе рекъарал гIадамал руго жал ракьалда тIад рилълъунеб мехалъ бигьаго, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун рилълъунел.

ЧIухIараб рилълъен гьабуларел ва хIатIал гIодор кьабун гьаракь бахъизабуларел. **Жидедехун жагьилал, ахIмакъал гIадамаца хъачIаб рагIи бицараб мехалъ гьездаги квешаб рагIи абуларел.** Гьезда данде тамахаб рагIи бицун, жалго мунагьалъулъ ккеялдаса цIунун хьвадулел.

وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمۡ سُجَّدٗا وَقِيَٰمٗا ٦٤

64. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулаго сордоги рогьулел. Гьесие какал ран, суждаялда чIун ва Къуръан цIализе тIаде рахъун рукIунел.

وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱصۡرِفۡ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَۖ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ٦٥

65. Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ дугIа ва хIели гIемер гьабулел ва гьеб дугIаялъулъ жидеца абулел: «Я нижер БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ!

Дуца нижедаса буссизабе ва рикIкIад гьабе жужахIалъул гIазаб. Х1акълъунго гьеб гIазаб жиб щварав чиясдаса тIаса унареб буго.

66. Х1акълъунго гьеб жужахIги цIакъ квешаб рукъ буго жинда жанир чIезе ва жиб абадияб рукълъун букIине»-абун. إِنَّهَا سَآءَتۡ مُسۡتَقَرّٗا وَمُقَامٗا ٦٦

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун, гьев разилъи тIалаб гьабун къасиги къадги гIибадат гьабулел муъминзабазул дугIа буго гьаб. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъиго гьечIел, гьев ракIалдаги щоларел, дунял гьабулел рукIун ахиратги кIочон ругел, бусурбаби абун жидеда цIар бугел гIадамазул щибго дугIаги гьечIо, ракI къварилъи-тавбоги гьечIо.

Я Аллагь! Дуца хIакъаб нух бихьизабе ва гьеб нухда хьвадизе тавпикъги кье.

67. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулел муъминзаби руго **жидеца** хъизаналъе ва жидерго напсаазе **напакъа кьолеб мехалъ исрапчилъи гьабуларел.** وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُواْ لَمۡ يُسۡرِفُواْ وَلَمۡ يَقۡتُرُواْ وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامٗا ٦٧

ЧIухIарал минаби ран, хириял машинаби рекIун, ретIел-тIехалъулъ кванай гьекъеялъулъ исрапчилъи ва чIухIи гьабуларел. **ГIемерго дагьаб напакъа кьун напсазе къварилъиги гьабуларел.** Рес-махIал букIингун цадахъ бахиллъун ва сутурлъун напсалъе хIажатаб жо гьабичIого толарел. **Жидер напакъа кьейи гьоркьохъеб ва шаргIалда рекъараб букIунел.**

68. Аллагьгун جَلَّ جَلَالُهُ **цадахъ ккун цоги алагьзабазе лагълъи гьабуларел, Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **чIвазе хIарам гьабураб напсги чIваларел, шаргIияб гIилла букIун гурони:** وَٱلَّذِينَ لَا يَدۡعُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ وَلَا يَقۡتُلُونَ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّ وَلَا يَزۡنُونَۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ يَلۡقَ أَثَامٗا ٦٨

къисасалъе ва хIаддалъе чIван гурони. **Жидеца зинаги гьабуларел. Гьал кIудиял мунагьал жидеца гьарурал гIадамал:** ширк гьаби, гIадан чIвай, зина гьаби **ахираталда гучаб гIазабалъулъ кколел гIадамал руго.**

69. Гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **къиямасеб къоялъ гIазаб цIакъго цIикIизабула ва жал гIодорегIан гьарун, хIакъир гьарун даимго рукIунеб жужахIалъул гIазабалъулъ лъугьизарула.** يُضَٰعَفۡ لَهُ ٱلۡعَذَابُ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَيَخۡلُدۡ فِيهِۦ مُهَانًا ٦٩

70. Жидеца тавбо гьабурал, Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ **ахираталдаги иман** إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلٗا صَٰلِحٗا

فَأُوْلَـٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَـٰتٍۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾

лъурал, хадуб лъик1аб гIамал гьабунги хьвадарал гIадамал хут1изег1ан, гьезул церехун гьарурал квешал гIамалалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лъикIаллъун сверизарула. ХIакълъунго Аллагь жиндир лагъзадерида цIакъ гурхIулев ва гьезул мунагьал рахчулев вуго.

وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَـٰلِحًا فَإِنَّهُۥ يَتُوبُ إِلَى ٱللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

71. Жинца тавбоги гьабун лъикIаб гIамал гьабурав чи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир тавбо къабул гьабулев, жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулев вуго.

АтI-тIабарияс бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Валлагьи, дида лъала бищун ахиралда алжаналда жанив лъугьинавулев чиги, бищун ахиралда жужахIалдаса къватIиве вахъинавулев чиги* (гьав вуго муъминчи, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ г1асилъи гьабиялдалъун жужахIалда лъугьизавун вукIарав). *Къиямасеб къоялъ цо чи вачун вачIуна БетIергьан Аллагьасда цеве. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малаикзабадехун абула: «Нужеца гьасул гIисинал мунагьал цере рахъе ва чIахIиял мунагьал рахчун те»-абун. Цинги гьев лагъасда жиндир гIисинал мунагьал рихьизарула ва гьесдехун абула: «Дуца гьабги, гьабги мунагь гьабунищ?»-абун. Гьес абула гьабуна абун ва гьев цIакъ хIинкъун вукIуна жиндир кIудиял мунагьалги цере рахъилин абун. Гьев лагъасда абула: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуе щибаб мунагьалъул бакIалда лъикIаб гIамал кьолеб буго»-абун. Цинги воххун гьев лагъас абула: «Я дир БетIаргьан! Дица гьарурал цогиги гIамалал рукIана, дида гьел гьанир рихьулел гьечIо!»-абун. Гьаб рагIиги абун Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жиндир гIусал рихьулеб хIалалъ хьимана*; Х1адис имам Муслимица бицана.

Ай дов жиндир кIудиял мунагьал цере рахъиялдаса хIинкъун вукIарав лагъасда абидалго дуе щибаб квешаб гIамалалъул бакIалда лъикIаб гIамал гьабулеб бугин абун, гьесие бокьана жинца рахчи тIалаб гьабулел рукIарал к1удиял мунагьалги загьир гьаризе ва гьезда дандеги жиндие лъикIаб гIамал щвезе.

ТIадегIанав Аллагь жиндир муъминал лагъзадерида гурхIулев вукIиналъулги, гьел лагъзал жидер хатIаъ кколел, жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру кIочонел рукIиналъулги мисал буго жиндие кутакалда жиндир лъимер бокьулей эбелалъулги, гьей эбел жиндие ёкьулеб лъимералъулги мисал. Гьеб лъимералъул ракIчIчIун букIула гьаб дунялалда тIад гьей эбелгIан жинда гурхIулейги жив цIунулейги,

жиндие лъикIлъи гъабулевги цоги щивго чи гъечIолъиялда.

Гъедин бугониги гъеб лъимералъ цо-цо мехалъ эбелалъул ракI бакъвалеб иш гъабула. Гъелъул амру кIочон, гъелъул мурад тIубачIого хьвадула, жидерго гIанчIаб ва гIадалаб рекIел мурадазда нахърилълъуна. Гъаб гIамал жиндаса кканиги гъев эбел ёкьиялдаса вахъун кколаро ва гъей эбелалъул каранде кIанцIани гурони гъесул кIанцIулеб бакIги букIуларо.

Гъей эбелалъул ццимги бахъула жиндир лъимералъ гъабураб квешлъиялда, гъеб лъимералда жий ягъдола, гъелда кьабизеги кьабула, ва амма, жинца ракI къварид гъабун гIодизабураб лъимер жиндирго каранде къан беэдула ва гъелъул къварилъи тIаса инзабизе яхI бахъула.

Жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалев, гъев вокьулев ва гъесдаса хIинкъулев муъминнав лагъасулги цо-цо мехалъ Аллагьасдехун гIасилъи ккола, гъесул амру-нагью хвезабун щайтIаналъ, гъава-напсалъ гуккун хьвадула. Гъедин хьваданиги гъев жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочон вукIуларо ва хеккого жив кантIун, тавбо гъабун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вусула.

ТIадегIанав Аллагьасулги гъев муъминчи гIасилъун ккараб мехалъ гъесда ццим бахъула ва гъесие гIазабги гъабула. Жинда щвараб къварилъи-гIазабалъ пашман гъавун, тIаса лъугьа ва жинда гурхIа абун гъев муъминчи жиндие хIеларaб мехалъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъи тIаса уна, гурхIел-рахIмуялъул бералдалъун жиндир лагъасда валагьула ва гъесул квешаб гIамалги лъикIаб гIамаллъун хъвай абун, малаикзабазда амруги гъабула.

СубхIаналлагьи! Гъав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалел, гъесие гIибадат гъабулел, гъасул хирияв расул МухIаммадие صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жаваб гъабурабумматалдаса нилъ гъарун ругелъул даимаб щукру ва рецц Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гъаби нилъеда тIалъун буго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гъаби буго гъев разилъулел гIамалал щалдай ругоян цIехон, гъел гIамалал гъаризе яхI бахъи. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гъаби буго гъес тIад къараб парз тIубан хьвади ва киналго нигIматал гъесдаса рукIин лъан гъезда данде «АлхIамдулиллагь»-абун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рахсей, гъесие мутIигIлъун ва мукIурлъун хьвади.

وَٱلَّذِينَ لَا يَشۡهَدُونَ ٱلزُّورَ وَإِذَا مَرُّواْ بِٱللَّغۡوِ مَرُّواْ كِرَامٗا ﴿٧٢﴾

72. Жидеца гъересияб нугIлъи гъабуларелги руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лъикIал лагъзаллъун ругел гIадамал. **Цо гIададисеб, хIарамаб жо бицунел мажлисал ратараб мехалъ гъенир чIечIого, жидерго напс цIунун ва гъеб хира гъабун, гъеб мажлисалдаса рикIкIад унел**.

ГIалимзабаца «ٱللَّغۡوُ»-абураб рагIиялъе магIна гъабун абуна: гъеб буго

кинабго къабихIабщинаб жо бицулеб ва гьабулеб мажлис: зухIмат, зурма-къали бугеб мажлис, кино ва канцертал ругеб, рекIее рокьулел гьеб разилъулел (азартные игри) хIаял гьарулеб мажлис; г1адамал какулеб, гьезда тIаса гьибат-бугьтан гьабулеб мажлис; къватIахъе чIун бихьинал ва руччаби гIададисеб хабар бицун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсей кIочон гIагIадун релъанхъулел мажлисал ва гьезда релълъарал жинда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьаби гьечIеб, жал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялдаса машгъуллъун рукIунел киналго данде руссиял.
Гьаб хIарамаб жо жиндилъ гьабулареб, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсолеб, Къуръан, х1адис ва цогидаб гIелму цIалулеб мажлис буго «мажлису-ллагьви».

73. Хирияб Къуръаналдалъун вагIза гьабураб мехалъ гьеб рагIулареллъун ва бихьулареллъун жал чIоларел, жидеца гьеб вагIза босулел ва гьелда нахърилълъун гIамалги гьабулел.

وَٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُواْ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمۡ لَمۡ يَخِرُّواْ عَلَيۡهَا صُمّٗا وَعُمۡيَانٗا ﴿٧٣﴾

74. ДугIа гьабулеб мехалъ абулел: «Я нижер БетIергьан! нижер руччабаздаса ва лъималаздаса ниж роххизарулел, нижер бер ва ракI рази гьабулел лъикIал муъминзаби гьаре. Дуца нижгоги гьаре нижеда нахърилълъарал дудаса х1инкъулел г1адамазе имамзабилъун. Гьезда лъикIаб жо малъулелллъун ва гьел исламияб диналъул нухда хьвадизарулелллъун»-абун.

وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبۡ لَنَا مِنۡ أَزۡوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعۡيُنٖ وَٱجۡعَلۡنَا لِلۡمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

75. Гьал цере рехсарал сипатал ругел муъминзаби руго жидее жазаълъун алжаналъул рукъ кьолел; гьез Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIун ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялдаса цIунун чIун сабро гьабидал. Гьеб алжаналда жаниб жидее данд ч1вай гьабулел малаикзабаца салам кьун тахIият ва кIодолъи гьабун.

أُوْلَٰٓئِكَ يُجۡزَوۡنَ ٱلۡغُرۡفَةَ بِمَا صَبَرُواْ وَيُلَقَّوۡنَ فِيهَا تَحِيَّةٗ وَسَلَٰمًا ﴿٧٥﴾

76. Даимго рукIунеллъун лъугьизарула алжаналда жанир ва гьеб алжан цIакъ лъикIаб рукъ буго жанир лъугьизе ва абадиялъго жанир чIезеги.

خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ حَسُنَتۡ مُسۡتَقَرّٗا وَمُقَامٗا ﴿٧٦﴾

77. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ! Дир БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужеца гьабулеб ширкалъул кIвар гьабуларо, гьесие

قُلۡ مَا يَعۡبَؤُاْ بِكُمۡ رَبِّي لَوۡلَا دُعَآؤُكُمۡۖ فَقَدۡ كَذَّبۡتُمۡ فَسَوۡفَ يَكُونُ لِزَامَۢا ﴿٧٧﴾

нужер квешаб гIамалалъ щибго заралги гьабуларо. **Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ нужедаса щибго хIажатаб жоги гьечIо, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гIибадат гьаби гуреб. Х1акълъунго нужеца Аллагьасул расулги صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ, гьесул Къуръанги гьереси гьабуна** ва гьезда нахърилълъинеги чIухIана. **Гьеб гIамал сабаблъун жиб тIад чIараб, абадияб жужахIалъул гIазаб букIизе буго нужее»-абун.**

ТIадегIанав Аллагьас гьаб сураталда жаниб ﴿عِبَادُٱلرَّحۡمَٰنِ﴾-абун жидеда абулел лъикIал муъминзабазе ругел сипатал рицун ва гьезие бугеб жазаъ бицун анцIго аят рештIизабуна. Гьел сипаталги гьал руго:

1) Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул лагъзадерие хIеларал, хIалимал рукIин, чIухIи гьечIел рукIин.

2) Сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьабулел рукIин.

3) Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъарал рукIин.

4) Исрапчилъи тарал, бахиллъи ва сутурлъи тарал рукIин.

5) Аллагьасдехун ширк гьабиялдаса рикIкIадал рукIин.

6) Инсан чIваялдаса, зина гьабиялдаса жал цIунарал рукIин.

7) Тавбо гьабулел, гьелда тIад чIолел рукIин.

8) Гьереси бицуларел, жидеца гьересияб нугIлъи гьабуларел рукIин.

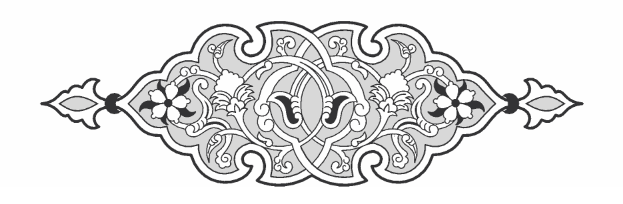
9) ХIарамаб жо гьабулеб мажлисалда гIахьаллъуларел рукIин.

10) Жидеца вагIза-насихIат къабул гьабулел, гьелда гIамал гьабулел рукIин.

11) Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ дугIа гьабулел рукIин, жидер хIажатал гьарун ва къварилъи-балагь тIаса борхиги гьарун.

Гьал сипатал жидее ругел муъминзабазе ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ алжаналда жаниб бищунго лъикIаб бакI къотIи гьабун буго ва малаикзабаца жидее тахIият (кIодолъи) гьабиги бицун буго. Гьаб киналдаго тIадеги гьезие бугеб хиралъи ва тIокIлъи буго жидеда ТIадегIанав Аллагь вихьулев вукIин.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ кьеги жив разияб гIамал гьабизе. Амин.
Суратул Фуркъаналъул тафсир ва таржама хъван тIубана
ТIадегIанав Аллагьасе буго кинабго рецц ва щукру.

26. Сурату ЩугIараъ

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб кIинусиялда къоло анкьго аят бугеб.

Гьаб сураталъ кIвар гьабулеб буго инсанасул гIакъида (рекIел чIей) битIизабиялъул. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин, гьесул расулал ва тIахьал ритIухъал рукIинги бицунеб буго.

Гьаб хирияб Къуръан инсан жинца тIовитIулеб букIин баян гьабун хадуб, цо-цо аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гьезул умматазул къисаби рицун руго: Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тушман пиргIавнил къиса буго. Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ, гьесул имсул ва къавмалъул къисаги буго.

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазул ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасиял, бахьикъосарал гIадамазул сипатал рицун руго, гьезул ахир кин букIулебги баян гьабун буго. НухI, Гьуд, СсалихI, ЛутI, ШугIайб аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къисабазадаса цо-цо баянал рицун хадубги, гьаб Къуръан хирияв МухIаммад аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ алжаналъул рохел бицизе ва жужах1алъул г1азабалдалъун х1инкъи кьезеги рештIизабураб букIин баян гьабун буго.

Сураталда цIар тун буго «ШагIирзабазул сурат»-абун, гьаб сураталда жаниб шагIирзаби гIададисеб, батIулаб иш гьабулел, жидеца гьабулареб жо бицулел гIадамал рукIинги бицун букIиналъ. Гьеб бициялъе сабаб буго Маккаялъул мушриказ аварагصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ шагIир вугин абун букIиндал, гьезул рагIи гьереси гьабун баян гьабуна шагIирзаби щал чагIи ругеб ва хирияв МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ шагIир гьечIеблъи, гьес цIалулеб Къуръанги шигIру гьечIеблъи.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

طسٓمٓ ١

1. ТIа. Син. Мим.
ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго гьал хIурупаздалъун щиб мурад бугеб ва гьезул щиб магIна бугеб.

تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُبِينِ ٢

2. Гьал аятал руго жиб баянаб, жиндир тIоритIел ва мугIжизат баянаб Къуръаналъул аятал.

لَعَلَّكَ بَٰخِعٌ نَّفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا۟ مُؤْمِنِينَ ٣

3. Мун цIакъ ракI къварид гьабулев,

дурго напсалъе захIмалъи гьабулев вуго МухIаммад ﷺ**, гьел капурал гIадамаца иман лъолеб гьечIо абун.** Дуца ракI къварид гьабуге!.

إِن نَّشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ ءَايَةً فَظَلَّتْ أَعْنَٰقُهُمْ لَهَا خَٰضِعِينَ ٤

4. Дие бокьун букIарабани дица гьезие мугIжизат бихьизабилаан ва зодиса гьел хIинкъизарулеб гIаламатги рештIизабилаан, гьел хIинкъун, иман лъун гIодогIанлъун чIолеб. Амма дица гьеб иш гьабиларо. Дие бокьун буго дир лагъзадерица жидерго гIакъло ва пикру хIалтIизабун, гьезда дун жидер БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъазе ва гьез дун цо гьавун гIибадатги гьабизе.

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ مُحْدَثٍ إِلَّا كَانُوا۟ عَنْهُ مُعْرِضِينَ ٥

5. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъоларел, авараг ритIухъ гьавуларел капурал гIадамал **хирияв аварагасда** ﷺ **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан Къуръаналъул аятал ва шаргIиял ахIкамал вахIю гьарун щинахъе, гьел къабул гьаричIого, гьезда мугъ бан руссунел руго.** Гьел махсароде гьарулел руго, гьезул вагIза къабул гьабулеб гьечIо.

فَقَدْ كَذَّبُوا۟ فَسَيَأْتِيهِمْ أَنۢبَٰٓؤُا۟ مَا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ٦

6. Х1акълъунго гьез дир Къуръанги аварагги ﷺ **гьереси гьаруна ва гьезда мутIигIлъичIо. Гьезда нахъа лъазе буго ва бихьизе буго гьез гьереси гьабураб жоялъул ахир кин букIунеб ва жидер махсарабазул хIасил щиб букIунебги.**

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَى ٱلْأَرْضِ كَمْ أَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ٧

7. Гьел гIадамал ралагьуларищ ва гьез пикру гьабуларищ дица гьаб ракьалда тIад чан берцинаб ва хирияб нигIмат ва хур-хер бижизабун бугебали?

إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ٨

8. Х1акълъунго Дица бижараб махлукъаталъулъ мухIканал гIаламатал руго жидеца дун цо вукIин ва дир хIалкIолъи бицунел. Гьедин бугониги гIемерисел гIадамал иман лъоларел руго.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ٩

9. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго МухIаммад** ﷺ**, жив цIакъ гучав, жиндир къуват бергьарав ва муъминзабазда жиндир гурхIел гIемерав.** Иман лъечIездаги гурхIел гьабулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ,

гьезие гIакъуба-гIазаб хех гьабичIого тун, гьез тавбо гьабизе бокьун.

Гьаб аяталда жаниб буго ва цоги гIемерал аятаздаги ТIадегIанав Аллагьас абун букIуна: «АлгIазизу-ррахIиму»-абун ва гьелда релълъарабги ргIи: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къуват-гуч бергьараб букIиналда, гьесие ццим босизе ва гIазаб гьабизе кIолеб букIиналда тIоритIел гьабулеб ва гьелда хадуб цузабун жив гурхIулев, тIаса лъугьулев ва мунагьал рахчулев вукIин бицунел ргIабиги ругеб.

Гьаб ишалъул хIикмат буго ТIадегIанав Аллагь жиндир къуват-гуч бергьарав, жиндие бокьараб жо бокьухъин гьабизе рес бугев вукIингун цадахъ, гьев жиндир лагъзадерида гурхIулев, гьездаса тIаса лъугьулев вукIин баян гьаби. Гьединав гуч бергьарав ханас гьабураб гурхIел цIакъ жиндир асар лъугьунеб букIуна.

10. Дур умматалъе вагIзалъун букIине дуца бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱئْتِ ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٠﴾

дур БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **Муса аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **ахIараб гIуж: Мун гьаб залимаб къавмалъухъе вачIа абун.** купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабурал ва лагъзаллъун ккун гIакъуба-къварилъи гьабун бануисраилазеги зулму гьабурал.

11. ПиргIавнил къавмалъухъе а мун. قَوْمَ فِرْعَوْنَ ۚ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾

Гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъулел гьечIо ва жидер зулму гьабиялдасаги руссулел гьечIо.** Ц1акъ гIажаибаб жо гьечIишха гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун гутIи?!

12. Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: Я дир БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**!** قَالَ رَبِّ إِنِّىٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾

Х1акълъунго Дун хIинкъулев вуго гьез дун гьереси гьавилин ва дир рисалатги къабул гьабиларин абун.

13. Цинги **дир керен-ракI цIакъ къварилъизе буго ва дида тIадаб рисалат тIобитIун кIалъазе дир мацIалдаги кIвезе гьечIо.** وَيَضِيقُ صَدْرِى وَلَا يَنطَلِقُ لِسَانِى فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَٰرُونَ ﴿١٣﴾

Дуца Гьарунихъе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **чапар витIе.** Гьев дие квер бакъулевлъун гьаве дур рисалат гьеб залимаб къавмалда щвезабизе.

14. Гьел къибтIиязул чи дица чIван вукIиндал, гьезул дидехун ццим бахъиги буго. وَلَهُمْ عَلَىَّ ذَنۢبٌ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾

Гьез дун чIвала абунги хIинкъулев вуго, жидехъе рисалат босун

вачIараб мехалъ.

15. ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Кисан мун гьез чIвалев!

قَالَ كَلَّا فَٱذۡهَبَا بِـَٔايَٰتِنَآ إِنَّا مَعَكُم مُّسۡتَمِعُونَ ١٥

Мун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божун вукIа, гьезул хIалкIоларо дуещибго заралгьабизе. **НужкIиявго пиргIавнихъе а дир мугIжизаталги росун. Х1акълъунго Дун нужгун цадахъ вуго. Нужеца бицунеб жо дида рагIула ва нужеца гьабулеб жоги дида бихьула.** Дун нужее квер бакъи гьабулевги вуго.

16. Нуж пиргIавнихъе ун гьесда абе: «Х1акълъунго ниж руго кинабго гIаламалъулго БетIергьанлъун вугев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **расулал, гьес дуде ритIарал, мун битIараб нухалда ва хIакъаб диналда ахIизе.**

فَأۡتِيَا فِرۡعَوۡنَ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولُ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٦

17. Дуца нижгун цадахъ Бануисраилал гьаб Мисриялъул ракьалдаса къватIире риччай.

أَنۡ أَرۡسِلۡ مَعَنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ١٧

Гьезие зулму гьаби те ва гьел Шамалъул ракьалда ине квал-квал гьабуге»-абун.

Муса ва Гьарун авараг عَلَيۡهِمَا ٱلسَّلَامُ пиргIавнихъе рачIана ва ТIадегIанав Аллагьасул амруялда рекъон гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахIана, хадуб Бануисраилал лагълъиялдаса тархъе абунги абуна.

18. ПиргIавница абуна: «Мун гьитIинаб лъимер бугеб мехалъ нижеца хьихьана гурищ, ва гIемерал соназ нижеда гьоркьовги вукIана гурищ? Дуе нижеца гIемераб лъикIлъи гьабуна, мун нижеца хьихьун кIудиявги гIуна, гьаб дуца бицунеб жо кисан дуца босараб ва щиб амруги босун нижеда тIаде вачIарав?

قَالَ أَلَمۡ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدٗا وَلَبِثۡتَ فِينَا مِنۡ عُمُرِكَ سِنِينَ ١٨

19. «Гьел нигIматал дуе кьун рукIаго дуца нижер чиги чIвана ва дуе гьабураб лъикIлъиялда инкарги гьабуна»-абун.

وَفَعَلۡتَ فَعۡلَتَكَ ٱلَّتِي فَعَلۡتَ وَأَنتَ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ ١٩

20. Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Гьеб иш дица гьабуна дун жагьилав вугеб мехалъ.**

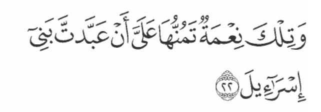
قَالَ فَعَلۡتُهَآ إِذٗا وَأَنَا۠ مِنَ ٱلضَّآلِّينَ ٢٠

Дида Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIюги рештIичIеб, дун авараглъунги гьавичIеб мехалъ. Гьеб ишги дир хатIаъ букIана. Дие гьев чIвазе бокьун букIинчIо, гьесда адаб малъизе бокьун букIана.

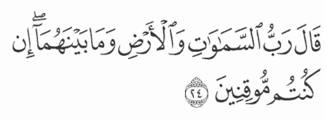
21. Цинги дун нужедаса хIинкъун лъутунги ана. Гьелдаса хадуб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **дие гIелму ва хIикмат кьуна ва**

فَفَرَرۡتُ مِنكُمۡ لَمَّا خِفۡتُكُمۡ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكۡمٗا وَجَعَلَنِي مِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٢١

дун аварагзабаздаса عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьавуна.
Дуде дун расуллъун витIун вуго: дуца иман лъуни мун хвасарлъизе вугин, дуца инкар ккуни дуе гьалаглъи букIизе бугин-абун.
Хадубги Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна:

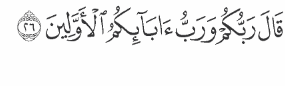
22. Дуца дие нигIматал кьуна абун кин абулеб дир къавм Бануисраилал дуца лагъзаллъун ккун рукIаго!
Гьеб жо дие нигIмат гьечIо. Дир къавм лагълъиялдаса тархъин буго дие нигIмат ва лъикIлъи.

23. Цинги пиргIавница гIамал кIодолъун ва чIухIун абуна:
«Щив вугев гьев дуца гьаб кинабго гIаламалъул бетIергьан вуго абулев чи»-абун. «Дун вуго алагьилан» чIун вукIана пиргIавн. Гьедин вукIиндал гьев цIакъго чIухIана Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ бицараб жоялда гIенеккизе.

24. Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Гьев вуго гьал зобалазулги ракьалъулги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъаталъул БетIергьан.
Жинца гьеб бижарав ва гьелъул тадбир гьабулев. **Нужеда жо бичIунеб батани ва гIакъло-пикру бугел гIадамал нуж ратани гьаб амру нужеда лъазе тIадаб буго.**

25. ПиргIавница жинда сверухъ ругел вазирзабазда абуна:
«Нужеда рагIулищ гьав чияс бицунеб жо?»-абун. Дица гьасда гьикъулеб буго «БетIергьан»-щив абун, гьас дида гьесул цIар биципIого, гьесул сипатал рицунел руго.

26. Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Гьев вуго нужерги ва нужер умумузулги БетIергьан»-абун.
Жинца нуж ва нужер умумул рижарав вуго гьев БетIергьан. Жинца рижулев, хьихьулев ва хвезарун, хадурги тIаде рахъинарулев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго кинабго махлукъаталъул БетIергьан.

27. ПиргIавнил ццим бахъана ва гьес абуна: «Х1акълъунго, гьав нужеда витIарав расул жундуца ккурав чи вуго»-абун.
Гьесда «расул»-абиги гьев махсароде гьавураб рагIи букIана, гьесда ракI белъун, жинда сверухъ ругелги гьесда

тIад релъизе бокьана пиргIавние. Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьесул рагIиялъ хисизавичIо ва жиндирго дагIват гьабун цоги хIужжа бицана:

28. Мусаца абуна: «Машрикъалъулги, магърибалъулги, гьеб кIиялдаго гьоркьоб бугеб кинабго махлукъаталъулги БетIергьан вуго гьев»-абун.

قَالَ رَبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

Щибаб къоялъ бакъ баккудаса баккун, бакъ терхьудаса тIерхьун, бакъ хьвадизабулев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер ва кинабго махлукъаталъул БетIергьан. **Нужеда гIакъло батани нужеда лъазе ккола гьаб гьунар ва къудрат жинца кинабго гIалам бижарав БетIергьанасул букIин.**

Цинги пиргIавнил бицине жо тIагIана, гьесул хIужжа-далилги букIинчIо. Жидер хIужжа тIагIарал залимзаби зулму гьабизе ртулелъул, пиргIавнги гьелда вортана ва ццим бахъун, хIинкъи кьун кIалъана.

29. ПиргIавница абуна: «Дуца дун гурев цоги аллагь вуго абуни ва гьесие лагълъи гьабизе къасдги гьабуни, бичасхIаги, дица мун квешаб туснахъалде рехила»-абун.

قَالَ لَئِنِ ٱتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِى لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ ٱلْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾

30. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дун духъе баянаб хIужжагун вачIаниги рехилищ дун туснахъалъув»-абун.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَىْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

31. ПиргIавница абуна: «ВачIаха мун гьеб хIужаги бачун мун битIараб жо бицунев ватанияан»-абун.

قَالَ فَأْتِ بِهِۦٓ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٣١﴾

32. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир гIанса гIодобе рехана ва гьеб кIудияб борохьлъун лъугьана.

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾

33. Къвалакьеги лъун квер къват1ибе бахъана ва гьеб жинда балагьаразе гвангъун нур балеблъун лъугьана.

وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ ﴿٣٣﴾

Бакъул гIадаб кунчIи бугеб, жинда бер балагьизе кIолареб гIадаб нур букIана.

34. Цингиги пиргIавница иман лъезе къасд гьабичIо ва жинда сверухъ бугеб къавмалда абуна:

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُۥٓ إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

«Гьав чи х1акълъунго сихIрочи вуго, жинца кутакалда гьеб сихIру гьабулеб гIелму лъазабурав ва гIадамал гуккизе къасд бугев»-

абун. Гьаб ратІиги пиргІавница абуна жиндир къавмалъе Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ мугІжизаталъ асар гьабун, гьез Мусада иман лъезе гурин абун хІинкъун. Гьелда тІадеги пирг1авница абуна:

35. Гьасие бокьун буго сихІроги гьабун нуж нужер ватІаналдаса къватІир къотІизе. يُرِيدُ أَن يُخۡرِجَكُم مِّنۡ أَرۡضِكُم بِسِحۡرِهِۦ فَمَاذَا تَأۡمُرُونَ ٣٥

Нужеца щиб жо гьабеян дида абулеб гьав сихІрочиясе»-абун. ПиргІавн кидаго гІадамазда мушавара гьабулев вукІинчІо, жиндир амру тІубазабулев вукІана. Гьаб мугІжизат бихьидалго гьев хІинкъана гІадамал Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ нахърилълъине гурин ва жинца хІал тамах гьабун, мушавара гьабулев гІадин кІалъана.

36. ПиргІавнил къавмалъул церехъабаца абуна: «Дуца Мусаги Гьарунги дагьаб заманаялъ те. قَالُوٓاْ أَرۡجِهۡ وَأَخَاهُ وَٱبۡعَثۡ فِي ٱلۡمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ٣٦

Гьезие тІубараб хІукму гьабуге. **шагьаразда чапарзаби рит1е жидеца гІадамал данде ахІулел.**

37. Гьезда амруги гьабе духъе киналго лъикІал сихІручагІи рачун рачІа абун. يَأۡتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٖ ٣٧

Кутакалда жидеда сихІру гьабизе лъалел ва жидеца Мусал сихІру хвезабулел.

ПиргІавница сихІрочагІи ракІаризе чапарзаби ритІана ва гІемераб гІалам данделъулеб жидер гІид къоялъ Мусаги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьел сихІро чагІиги къец гьабизе ричча зе руго абун кинабго халкъалда лъазабуна.

Ибнукасирица абуна: гьеб букІана ТІадегІанав Аллагьасул хІикмат ва хІалкІолъи. Живго пиргІавн тІамуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб гІалам данде гьабизе ва гьеб кІудияб мажлисалда Мусаде عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ иман лъезе сихІрочагІиги тІамуна.

38. Цинги гьел сихІручагІи данделъана жал данделъизе къотІи гьабураб къоялъ. فَجُمِعَ ٱلسَّحَرَةُ لِمِيقَٰتِ يَوۡمٖ مَّعۡلُومٖ ٣٨

ГІид къоялъул зухІаялъул гІуж букІана гьеб.

39. Кинабго халкъалдехунги абуна: «Нуж данделъун ругищ? وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلۡ أَنتُم مُّجۡتَمِعُونَ ٣٩

40. Нилъ киналго сихІрочагІазда нахърилълъине руго гьел Мусадаса бергьани»-абун. لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ ٱلسَّحَرَةَ إِن كَانُواْ هُمُ ٱلۡغَٰلِبِينَ ٤٠

41. СихІру гьабизе абун жал цере рачІиндал сихІручагІацаги пиргІавнида абуна: فَلَمَّا جَآءَ ٱلسَّحَرَةُ قَالُواْ لِفِرۡعَوۡنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجۡرًا إِن كُنَّا نَحۡنُ ٱلۡغَٰلِبِينَ ٤١

«Ниж Мусадаса бергьани нижее ажро букIине бугищ?»-абун.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذًا لَّمِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾

42. ПиргIавница абуна: «БукIине буго. Х1акълъунго нуж бергьани нуж рукIине руго дида бищунго гIагарда рукIунеллъун»-абун. Гьесда гIагар гьарурал гIадамал жидее бокьараб жоги кьолел, жидер къадроги гьабулел гIадамал рукIунаан.

قَالَ لَهُم مُّوسَىٰٓ أَلْقُوا۟ مَآ أَنتُم مُّلْقُونَ ﴿٤٣﴾

43. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гьезда абуна: «Нужеца цебе рехе нужерго сихIру гьабизе реххулеб алат»-абун.**

Дун нужер сихIруялдаса хIинкъун гьечIо ва дица гьеб батIул гьабизе буго. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божи букIиналъ абуна Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьезда нужеца бай бихье сихIру гьабизе абун. Гьез гьабураб сихIру Мусаца хвезабураб мехалъ, гьелъул асар цIикIараб букIине гIологи абуна гьеб рагIи.

فَأَلْقَوْا۟ حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا۟ بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ ٱلْغَٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾

44. Гьел сихIручагIаца жидерго кварал ва г1унсби гIодоре рехана ва жидеца абуна: «Х1акълъунго ПиргIавнил кIодолъиялдалъун ниж бергьине руго»-абун. Гьезул кваразул ва гIунсбузул гIемерал борхьал руго абун кколеб сихIру букIана: Гьеб майданги, кIкIал-къоноги цIун рукIана борхьал цоцаде тIаде рахун цоцалъе жемун жунун унел.

فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾

45. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир гIанса гIодобе рехана. Гьелъул цIакъго кIудияб борохь лъугьун гьелъ сихIручагIазул сих1ру гьабурал кварал ва гIунсби къулчIун тIагIизаруна.**

فَأُلْقِىَ ٱلسَّحَرَةُ سَٰجِدِينَ ﴿٤٦﴾

46. Гьеб мугIжизат бихьараб мехалъ киналго сихIрочагIи Мусаде цере суждаялда гIодор реч1чIана.

Гьезда лъана Мусаца عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьабураб жо сихIру гьечIеблъи ва гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъана жал гьалаг гьарилин абун.

قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٧﴾

47. Гьезги абуна: «Нижеца иман лъуна гьаб кинабго гIаламалъул БетIергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ**.**

رَبِّ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿٤٨﴾

48. Мусалги Гьарунилги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **БетIергьанасда»-абун.**

Ай гьев Мусаца ва Гьаруница жинда иман лъеялда кинабго халкъ ахIулев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъуна нижеца абураб магIна буго гьаб

рагIиялъул.

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾

49. ПиргIавница абуна: «Нужеца гьесда иманищ лъолеб бугеб дидаса изнуги тIалаб гьабичIого ва дидаги гьикъичIого? Х1акълъунго гьев Муса вукIун вугоха нужер бищунго кIудияв, нужедаги сихIру малъарав чи. Нужеда нахъа лъазе буго дица гьабулеб гучаб гIазаб! Дица нужер квералги хIатIалги къотIила цояб квегIаб цояб кваранаб. Цинги, бичасхIаги, дица нуж киналго гъутIбузул гIаркъалабазде ран гьенир делизарун тела нуж хвезегIан»-абун.

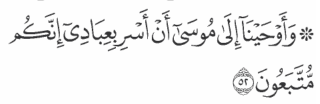
قَالُوا۟ لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾

50. СихIручагIаца абуна: «Нижее зарал гьабиларо гьел дур хIинкъи кьеяз. Х1акълъунго Ниж ТIадегIанав Аллагьасде руссине руго ва гьев тIаса лъугьиялда нижер божиги буго.

إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَٰيَٰنَآ أَن كُنَّآ أَوَّلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

51. «Нижер хьул буго нижер бет1ергьанас нижер мунагьал чурилин.
Нижеца иман лъезегIан цере гьарурал сихIруялъул мунагьал чурилин абун хьулги буго: **«Ниж ругелъул гьаб къавмалдаса бищун цебе иман лъурал»-абун.**

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат батарав пиргIавница жидеца сихIру гьабулел рукIарал гIадамал гIазаб гьабун хвезаруна. Бануисраилалги жиндир лагълъиялда чIезарун, бищунго захIматал хIалтIаби гьаризе т1амун, гьезие гIазаб гьабулеб букIана. Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дагIватги гьес босичIо, гьевгун цадахъ Бануисраилал Шамалда риччазеги разилъичIо.

52. Дица Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **вахIю гьабун амру гьабуна мун Дир лагъзал Бануисраилалги рачун сардилъ вахъун ралъад бугеб рахъалде а!**
Нужеда хадур жиндир боялги рачун пиргIавнги вачIине вугин абун: Мисриялъул ракьалдаса къватIире риччачIого нуж чIван тIагIинаризе къасдги гьабун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда нахъ вилълъун Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмги бачун сардилъ къватIиве вахъана. Гьеб хабар пиргIавнида рагIарабго жинца боял данде ахIизе бай бихьана Бануисраилазда хадув ине. Т1адегIанав Аллагьас абулеб буго.

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿٥٣﴾

53. Цинги пиргIавница боял данде ахIулел

чапарзаби ритIана жиндир шагьаразда.

إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَشِرۡذِمَةٞ قَلِيلُونَ ٥٤

54. Гьес абулеб букIана: «Х1акълъунго гьал Бануисраилал дагьалго гIадамал руго.

وَإِنَّهُمۡ لَنَا لَغَآئِظُونَ ٥٥

55. Х1акълъунго гьел гIадамаз нилъер ццим бахъизабун буго нилъер изноги гьечIого Мисриялдасан лъутизе къасд гьабун.

وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَٰذِرُونَ ٥٦

56. Нилъ киналго данделъун руго ва нилъ цIакъ цIодораб, хIадураб къавм буго»-абун.

Нилъеца гьел рорчIизе риччаларо Мисриялдаса къватIире. Бануисраилазул анкьнусгоазар гIадав чи вукIана, гьедин бугониги пиргIавница гьел дагьаллъун рикIкIана, гьесул къавм къибтIиял цIакъго гIемерал рукIиналъ.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

فَأَخۡرَجۡنَٰهُم مِّن جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ٥٧

57. Дица гьеб пиргIавнил къавм къватIибе бахъизабуна жидер бечедал ахал ва гIемерал лълъимал жалго тезарун.

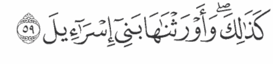
وَكُنُوزٖ وَمَقَامٖ كَرِيمٖ ٥٨

58. Жидеца данде гьабун букIараб гIарац-меседги, чIухIарал минабиги тезарун.

Гьабги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикматаздаса кIудияб хIикмат бук1ана: ТIадегIанав Аллагьасе Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хIакъав расул вукIин кинабго г1аламалда загьир гьабизе бокьараб мехалъ, гьес пиргIавн тIамуна жиндир улкаялда ругелщинал сихIрочагIи данде гьаризе ва кинабго гIалам гIид къоялъ цо майданалда бак1аризе. Гьеб г1аламалда цере аза-азарго сихIрочи Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ цеве суждаялда чIана ва жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рисалат ритIухъ гьабуна.

ТIадегIанав Аллагьасе бокьидалго жидеца иман лъечIеб чIухIараб залимаб ва гIасияб пиргIавнил къавм гьалаг гьабизе, гьес живго пиргIавн виччана жиндир къавмалъул боял данде ракIаризе. Цониги сахав чи гъоркь течIого къибтIиязул боял данделъана. ПиргIавнги, гьесул гIакълочагIи ва вазирзаби, рагъул церехъаби данделъун, гьел цере лъугьун Муса аварагасдаги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Бануисраилаздаги хадур лъугьине абун къватIире рахъана. ТIокIалъ тIадги руссинчIо.

Жив вац1цIадав ва ТIадегIанав вуго Аллагь! Жинца гьабулеб иш лъалев, гьелъул тадбир камил гьабулев, жиндир хIикмат бергьарав ханги вуго кинабго гIаламалъул БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

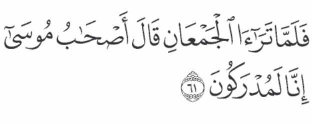

59. Гьеб пиргIавнил къавм гъанкъизабун хадуб гьеб кинабго Мисриялъул ракь

жиндир ахал-хурзалгун, гIарац месед ва чIухIарал минабигун дица Бануисраилазе ирсалъе кьуна.

فَأَتۡبَعُوهُم مُّشۡرِقِينَ ٦٠

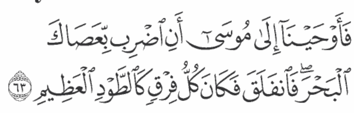
60. ПиргIавнил къавм Бануисраилазда хадубе гъезе гIагарлъана бакъ баккулеб гIужалъ.

61. Гъеб кIиябго къавм цоял цоязда рихьулеб бакIалде щвараб мехалъ Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъ абуна: «Нилъеда хадур гъолел руго пиргIавнил къавм»-абун.

قَالَ كَلَّآۖ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهۡدِينِ ٦٢

62. Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Нужеда хадур гъеларо гъел!
Х1акълъунго дунгун цадахъ дир БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго ва гьес дида хIакъаб нух бихьизабизе буго нилъ пиргIавнил къавмалдаса хвасарлъизе»-абун.

63. Цинги дица Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вахIю гьабуна ралъадалда дур гIанса кьабеян абун.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амру гьабураб хIалалъ Мусаца ралъадалда тIаде гIанса кьабуна. **Гьеб ралъад бикь-бикьун ана ва щибаб къотIелги кIудияб мегIералда релълъун букIана.** Гьеб ралъадалда жаниб анцIила кIиго нух лъугьана ва Бануисраиазул анцIила кIиго батIияб кьибилалъул гIадамал цо-цо нухалдаса жанир лъугьана.

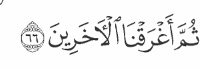

64. Дица пиргIавнил къавм гьеб ралъадалда аскIоре рачана.

Ва гьелги Бануисраилал жанире лъугьараб хIалалъ ралъдалъе лъугьана.

وَأَنجَيۡنَا مُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُۥٓ أَجۡمَعِينَ ٦٥

65. Дица Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьевгун цадахъ букIараб къавм цохIо чи хутIичIого ралъдалъан къватIире рахъинарун, гьел пиргIавнидаса ва гъанкъиялдаса хвасар гьаруна.

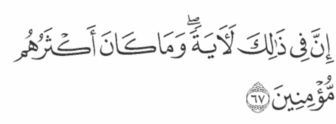

66. Цинги дица цогидаб къавм ралъдалъ гъанкъизабуна.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъул ахирав чи ралъдалъан къватIиве вахъиги пиргIавнил къавмалъул ахирав чи ралъдалъе лъугьинги цадахъ ккана ва гьеб лахIзаталъ ТIадегIанав Аллагьас ралъад цоцаде тIаде биччана.

Бануисраилазул цо-цо гIадамал: «ПиргIавн гъанкъизе рес гьечIо,

гьев алагь вукIана»-абун кIалъалел рукIиндал Аллагьасул ﷻ амруялдалъун ралъадалъ гьесул къаркъала Бануисраилазе бихьулеб бакIалда ралъдалъан къватIибе рехана ва киналго мукIурлъана гьеб къаркъала пиргIавнил букIиналда.

67. Х1акълъунго гьаб Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва пиргIавнил къисаялъулъ ва Аллагьасул ﷻ тушман пиргIавн гъанкъизе гьавиялъулъги пикру гьабулел гIадамазе гIаламат буго жинца Аллагьасул ﷻ хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулеб. Гьединаб гIаламат Аллагьас ﷻ бихьизабуниги гIадамазул гIемерисел жидеца иман лъоларел руго.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

68. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь ﷻ жиндир гуч бергьарав хан вуго: Жинда гIасилъаразе гIазаб гьабулев, гьездаса ццим босулев вуго. Жинда мутIигIал муъминзабазда гурхIел цIоб кIудиявги вуго.

وَٱتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾

69. Дуца къавмалъе бице МухIаммад ﷺ! Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хабарги.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾

70. Гьев Ибрагьимица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир имсуда ва къавмалда абураб гIуж бице: «Нужеца щиб жоялъе бугеб лагълъи гьабулеб?»-абун. Ибрагьимиде лъалеб букIана гьез хъанчазе лагълъи гьабулеблъи. Гьеб жинда лъалеб букIаниги жинца гьезда гьикъиялъе гIилла букIана: «Щиб жоялъе нужеца лагълъи гьабулеб»-абун, гьез гьабулеб иш ахIмакъаб букIин гьезда бицизе ва гьезда лъазабизе жиндие лагълъи гьабизе тIадав хан цохIо Аллагь ﷻ вукIин.

قَالُوا۟ نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَٰكِفِينَ ﴿٧١﴾

71. Гьесул къавмалъ абуна: «Нижеца лагълъи гьабулеб буго хъанчазе. Нижеца кидаго гьезие лагълъи гьабизеги буго»-абун.

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾

72. Ибрагьимица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Гьезда нужер гьаракьгIаги рагIулищ нужеца гьезда ахIараб мехалъ?

أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾

73. Гьез нужее кинабгIаги мунпагIат яги заралги гьабулищ?»-абун.

قَالُوا۟ بَلْ وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا كَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾

74. Къавмалъ абуна: Нижеца хъанчазе лагълъи гьабулеб буго нижер умумул гьезие лагълъи гьабулел ратиялдалъун»-абун.

Нижее гьез мунпагIатги гьабуларо, заралги гьабуларо. Ниж руго нижер

умумуз гьабулеб батараб дин гьабулел гIадамал абун.
Гьаб буго гьезул щибго хIужа-далил гьечIелъул бицараб рагIи. Гьадинаб хIал буго киналго гIелму-лъайги гьечIого, гIадамаз бицараб харбида нахърилълъун рукIунел гIадамазул хIал. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее кьураб гIакъло-пикруги хIалтIизабичIо, жидеда хIакъикъат лъалареб жо гьабулел руго гIемерисеб халкъ. Гьединго руго жал бусурбаби ругин абун ругел, жидер иман ва дин загIипал гIадамалги. Гьаб заманаялъ гьезул кIалдиб ругьунаб рагIилъун лъугьун буго «Нижер умумузул дин»-абурб рагIи. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин абураб рагIи хисун буго «Г1адат билъараб» (традиционный!) дин абураб рагIиялдалъун. Гьеб дин гьабиги жидер чIухIилъун рикIкIулеб буго. ХIакъикъияб, битIараб хIалалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин гьабеян абулел гIадамалги квешал чагIилъун рикIкIун руго!.

قَالَ أَفَرَءَيۡتُم مَّا كُنتُمۡ تَعۡبُدُونَ ٧٥

75. Ибрагьимица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Гьал хъанчал щал жал ругеб бич1чIулищ нужеда?

أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمُ ٱلۡأَقۡدَمُونَ ٧٦

76. Нужецаги, нужер ццересел умумузги жидее лагълъи гьабулел,

нужерго квераз гьарурал хъанчал гьечIищ гьел? Жидер щибго гьунар гьечIел, жидеда щибго жо бихьуларел ва рагIуларел.

فَإِنَّهُمۡ عَدُوّٞ لِّيٓ إِلَّا رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٧٧

77. Х1акълъунго гьел хъанчал дир тушбаби руго, дица гьезие лагълъи гьабуларо.

Кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун вугев цох1о Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабила дица лагълъи.

ٱلَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهۡدِينِ ٧٨

78. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца дун вижарав ва жинца дун хIакъаб нухда тIовитIулев.

Гьал хъанчал гьечIо жидеца жо бижулел ва хIакъаб нухда тIоритIулел.

وَٱلَّذِي هُوَ يُطۡعِمُنِي وَيَسۡقِينِ ٧٩

79. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца дун хьихьулев: дие тIагIамги лълъимги кьолев Разикъ.

وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ٨٠

80. Дун унтараб мехалъ дие дару-сабаб гьабулевги гьев БетIергьан Аллагь вуго.

وَٱلَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحۡيِينِ ٨١

81. Дун хвезавулев, ахираталда чIаго гьавун тIаде вахъизавулевги гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго.

وَٱلَّذِيٓ أَطۡمَعُ أَن يَغۡفِرَ لِي خَطِيٓـَٔتِي

82. Къиямасеб къоялъ дир мунагьал чурила абун жинда божи ва хьул бугевги гьев

يَوۡمَ ٱلدِّينِ ﴿٨٢﴾
Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго.**

رَبِّ هَبۡ لِي حُكۡمٗا وَأَلۡحِقۡنِي بِٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٣﴾
83. Я дир БетIаргьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**! Дуца дие гIелму лъай кьун дун хIакъаб дин гьабулевлъун гьаве ва жидеда мун разиял лъикIал муъминзабазда нахъ регIизавун, гьелгун цадахъ гьаве.**

وَٱجۡعَل لِّي لِسَانَ صِدۡقٖ فِي ٱلۡأٓخِرِينَ ﴿٨٤﴾
84. Дуца дун хун хадубги гIадамазда гьоркьоб дир цIар лъикIаб, ритIухъаб жоялдалъун рехсолеблъун гьабе.

ТIадегIанав Аллагьас гьав Ибрагьим авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ киналго диназда жанив жив рехсолевлъун гьавуна ва киналго умматазул муъминзаби гьесул диналда нахърилълъунеллъунги гьаруна.

وَٱجۡعَلۡنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٨٥﴾
85. Дуца дун нигIматазул алжанал ирсалъе росулездасаги гьаве.

وَٱغۡفِرۡ لِأَبِيٓ إِنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٨٦﴾
86. Дуца дир инсул мунагьал чуре, гьев иманалда тIовитIе!
Х1акълъунго гьев жал къосарал гIадамалгун цадахъ хъанчие лагълъи гьабулездаса вуго.

وَلَا تُخۡزِنِي يَوۡمَ يُبۡعَثُونَ ﴿٨٧﴾
87. Дуца дун х1акъир гьавуге кинабго халкъ тIаде бахъинабулеб къоялъ.

يَوۡمَ لَا يَنفَعُ مَالٞ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾
88. Жиндилъ лъималаз ва боцIи-малалъ щибго мунпагIат гьабулареб къиямасеб къоялъ дун гIодогIан гьавуге.

إِلَّا مَنۡ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلۡبٖ سَلِيمٖ ﴿٨٩﴾
89. БетIергьан Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **цеве купру-ширкалдаса, нипакъалдасан ва хIасадгин щим бахъиялдаса ракI бацIцIадавлъун вачIарав муъминчиясе гьесул иманалъ ва лъикIаб гIамалалъ гурони цоги щибго жоялъ мунпагIат гьабулареб къиямасеб къоялъ.**

Гьаб бакIалда Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ дугIа тIубана. Гьаб дугIа жинда хадусел умматазул муъминзабаца гьабизе гIоло гьабураб буго. Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ дугIаялъе ТIадегIанав Аллагьас жавабги гьабуна «дир имсул мунагьал чуре»-абураб рагIи хутIизегIан. Гьесул эмен иман лъечIого хведал, гьеб дугIаялъе жаваб гьабуларо. Имсуца иман лъеялда хьуллъун гьабураб дугIа букIана Ибрагьим аварагасги عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ. Хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда лъазабидал гьесул эмен мушриказдаса вугин абун, Ибрагьимица عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ имсуе лъикIаб дугIа гьабичIо.

Т1адегIанав Аллагьас ахираталъул ахIвалал баян гьарун абулеб буго:

90. Гьеб къиямасеб къоялъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хьвадарал муъминзабазда алжан гIагар гьабула.** وَأُزۡلِفَتِ ٱلۡجَنَّةُ لِلۡمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾

91. Къосараб капураб къавмалъе жужахIги загьир гьабун гьезда цебе бачуна. وَبُرِّزَتِ ٱلۡجَحِيمُ لِلۡغَاوِينَ ﴿٩١﴾

Гьеб къоялъ муъминзаби цIакъ роххун жидер гьурмал нурлъун гвангъулеллъун рукIула. Капурзабиги цIакъ хIинкъун, пашманлъун жидер гьурмал чIегIерлъун рукIула.

92.93. Капурзабазда бадиб чIвай гьабун абула: «Жакъа киреха арал нужеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ **живго тун жидее лагълъи гьабулел рукIарал алагьзаби?** وَقِيلَ لَهُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡ تَعۡبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِن دُونِ ٱللَّهِ هَلۡ يَنصُرُونَكُمۡ أَوۡ يَنتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾

Гьез нужее квербакъи гьабулеб бугищ? Яги гьезие жидерго напсаздасагIаги гIазаб нахъчIвазе кIолеб бугищ?-абун. Гьел капурзабаца щибго жаваб кьоларо.

94. Цинги гьел капурзабиги, гьез жидее лагълъи гьабурал алагьзабиги бетIер беххе гьабун жужахIалда жанире реххула. فَكُبۡكِبُواْ فِيهَا هُمۡ وَٱلۡغَاوُۥنَ ﴿٩٤﴾

95. Киналниги иблисалъул боялги гьеб жужахIалда реххула. وَجُنُودُ إِبۡلِيسَ أَجۡمَعُونَ ﴿٩٥﴾

96. Гьеб жужахIалда жанир цо-цалъ къацандулел рукIун капурзабаца абула: قَالُواْ وَهُمۡ فِيهَا يَخۡتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾

97. Таллагьи, ниж цIакъ къосараллъун рукIун руго. تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾

98. Нижеца халкъул гIаламалъулго БетIергьанасда цадахъ алагьзабилъун ккун, нужее лагълъи гьабулеб букIиналъ. إِذۡ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾

99. Ниж къосизарурал гIадамалги нижер церехъаби гурого гьеч1о, ханзаби, хIакимзаби руго. Гьез берцин бихьизабуна нижее купру ва гIасилъаби. وَمَآ أَضَلَّنَآ إِلَّا ٱلۡمُجۡرِمُونَ ﴿٩٩﴾

100. Жакъа нижее шапагIат гьабулев чи гьечIо. فَمَا لَنَا مِن شَٰفِعِينَ ﴿١٠٠﴾

Дунялалда нижеца алагьзабилъун ккун гьезул шапагIаталда божун рукIарал хъанчалги, цогидал алагьзабиги жакъа нижгун цадахъ жужахIалда жанир руго.

101. Нижеда ракI бухIарав гьудул-гьалмагъги гьечIо, нижее кумек гьабизе кIолев. وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٖ ﴿١٠١﴾

فَلَوۡ أَنَّ لَنَا كَرَّةٗ فَنَكُونَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١٠٢

102. Вай аман Аллагь, ниж гьанже дунялалда тIад руссинарулел анищ, нижги муъминзабилъун рукIине!-абун.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ١٠٣

103. Х1акълъунго Гьаб жужахIалъул агьлуялъул хабаралъулъги гIакълопикру бугел гIадамал кантIизе гIураб гIаламат буго. Киниги гIемерисел гIадамал жидеца пикру гьабуларел ва иман лъоларел руго.

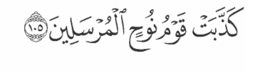
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ١٠٤

104. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, капурзабазе гIазаб гьабизе жиндир гуч бергьарав, муъмизабазда гурхIел-рахIмоги гIемерав вуго.**

Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб хех гьабуларо ва жиндир лагъзадерида гурхIун, гьез тавбо гьабизе бокьун, гьезие гIазаб гьабичIого тун букIуна. Гьел лагъзал купру-ширкалда даимлъун жидее гIазаб гьаби хIакъаллъун лъугьиндал ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабизе къадар гьабураб заман щведал, гьеб гIазаб нахъчIвазе кIолев щивго чи вукIуларо.

Гьаб хIукму бичIчIизе тIадаб буго жидеца иманги лъурал, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъабиги гьарулел гIадамазда. Гьез тавбо гьабизе ккола, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъун гьесие гIибадат гьабиялдаги руссизе ккола. Нагагь тавбо гьабичIого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадар тIаде щвани гьезие жужахIалъул гIазаб букIин хIакъаб жо буго. Гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадарги инсанасе лъалареб балъголъи буго. БахIарав херав чи ватIа гьавулареб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб хIукму буго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавпикъ кьеги тавбо гьабизе ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвадизе.

105. НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавмалъги аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьаруна.**

НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьереси гьави киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьари буго ва гьел аварагзаби ритIарав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей буго.

إِذۡ قَالَ لَهُمۡ أَخُوهُمۡ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٠٦

106. Гьеб къавмалда жидер насабалъул **вац НухIица абураб мехалъ: «Нуж Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасиилъизе хIинкъуларищ?-абун.** Нужеца хъанчие лагълъи гьабураб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIазаб гьабулеблъи лъаларищ нужеда ва нуж гьеб гIазабалдаса хIинкъуларищ?

107. Х1акълъунго дун вуго нужеда гурхӀун нужее хӀакъаб жо бицулев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **расул.**
Дица гьереси бицунеб гьечӀо, хиянатги гьабулеб гьечӀо.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾

108. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хӀинкъа ва дие мутӀигӀлъе.**

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾

Гьаб дица гьабулеб вагӀза къабул гьабун, хъанчие лагълъи гьаби жибго тун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гӀибадат бацӀцӀад гьабе.

109. Дица нужедаса ужра-мухь тӀалаб гьабулеб гьечӀо. Гьаб рисалат нужехъе щвезабиялда данде. **Дие бугеб ажро-кири дир БетӀергьан Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **тӀад буго, цоги чиясда гьечӀо.**

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾

110. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хӀинкъа ва дие мутӀигӀлъе!»-абун.**

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾

ТӀадегӀанав Аллагьас гьаб аят такрар гьабуна гьаб бакӀалда ва хадур ругел къисабазулъги, гьеб Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хӀинкъи ва гьесул расулазда мутӀигӀлъи букӀиналъе гӀоло бищунго кӀвар бугеб масъала.

111. НухӀил къавмалъ абуна:
«Нижеца дуда иманищ лъолеб, дуда нахърилълъарал чагӀи гӀодогӀанал пакъирзабигурони гьеч1еб мехалъ?-абун.

۞ قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ﴿١١١﴾

Гьеб къавмалъул ахӀмакълъи загьир гьабуна жидер рагӀиялъ. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гӀибадат гьабиялда ахӀулев расул НухӀида عَلَيْهِ السَّلَامُ гьез абулеб буго дуда иман лъурал гӀадамал мискинзаби гурого гьечӀилан, гьелгун цадахъ муъминзабилъун ниж кин рукӀинел абун.

112. НухӀица абуна: «Дун гьечӀо гьел гӀадамазул гӀамал ва гьезул хӀал цӀехолев чи.

قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурав чи муъминчи вукӀин лъала дида. Гьесул бечелъи-мискинлъи яги ракӀалда жаниб бугеб ният дида лъаларо.

113. Гьезул хӀисаб-мизан гьаби дир БетӀергьан Аллагьасда буго. Гьесда лъала гьезул балъгоял ва загьирал хӀалал. **Гьаб амру нужеда бичӀулеб батани нужеца иман лъе.**

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾

114. Дун гьечӀо дида иман лъун аскӀор рачӀарал муъминзаби рачахъулев чилъун.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾

115. Дун гьечIо дида тIад къараб хIалалъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **гIассилъарал гIадамазе хIинкъи кьолев расул гурони.** إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿١١٥﴾

116. НухIил къавмалъ иман лъезе къасдго гьабичIо. Гьез абуна: «Дуца ниж Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавиялда ахIиги, нижер хъанчие лагълъи гьаби ахIмакъаб иш буго абиги течIони, нижеца мун ганчIал речIчIун чIвазе вуго»-абун.** قَالُواْ لَئِن لَّمۡ تَنتَهِ يَٰنُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡمَرۡجُومِينَ ﴿١١٦﴾

117. Цинги НухI аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ хьул къотIана жиндир къавмалъ иман лъеялдаса ва гьес къавмалъе квешаб дугIа гьабуна. **НухIица абуна: « Я дир БетIергьан! Дир къавмалъ дун гьереси гьавуна.** قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوۡمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾

118. Дуца гьездаги дидаги гьоркьоб дуего бокьарб хIукму гьабе ва дур гIадлоялдалъун ва гурхIелалдалъун дунги дида цадахъ ругел муъминзабиги гьезул купру-ширкалдаса ва зулмуялдаса хвасар гьаре»-абун. فَٱفۡتَحۡ بَيۡنِي وَبَيۡنَهُمۡ فَتۡحٗا وَنَجِّنِي وَمَن مَّعِيَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿١١٨﴾

119. Дица гьев НухI авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **ва гьевгун цадахъ рукIарал муъминзаби хвасар гьаруна гIадамаз ва цогидаб рухIчIаголъиялъ ц1езабун бугеб гамида тIад рекIизарун.** فَأَنجَيۡنَٰهُ وَمَن مَّعَهُۥ فِي ٱلۡفُلۡكِ ٱلۡمَشۡحُونِ ﴿١١٩﴾

120. Цинги гьоркь хутIараб капураб къавм дица тIупан тIун гьанкъизабуна. ثُمَّ أَغۡرَقۡنَا بَعۡدُ ٱلۡبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Х1акълъунго гьаб НухIил عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **къисаялъулъги буго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб гIаламат ва далил. Киниги гIадамазул гIемерисел жидеца иман лъоларел руго.** إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ﴿١٢١﴾

122. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, жинда инкар ккуразе гIазаб гьабизе гуч бергьарав, жинда иман лъуразе гухIел-рахIму гIемерав хан вуго.** وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾

123. ГIа́дил عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **къавмалъги аварагзаби** عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ **гьереси гьаруна.** كَذَّبَتۡ عَادٌ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

124. Гьезул насабалъул **вац Гьудица** عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **жидеда абураб мехалъ: «Нуж Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъуларищ?** إِذۡ قَالَ لَهُمۡ أَخُوهُمۡ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾

إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٞ ١٢٥
125. Х1акълъунго дун вуго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужехъе витIрав дида божизе бегьулев, нужее хиянат гьабулерев расул.

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٢٦
126. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа ва дие мутIигIлъе!

وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٢٧
127. Дица нужедаса щибго мухь тIалаб гьабулеб гьечIо гьаб рисалат нужехъе щвезабиялда данде. Кинабго гIамалалъул ужра-мухь дир БетIергьан Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тIад буго, цоги щивго чиясда гьечIо.

أَتَبۡنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ ءَايَةٗ تَعۡبَثُونَ ١٢٨
128. Нужеца щибаб борхатаб бакIалда мина балеб буго жиб борхатаб ва кIудияб, гьеб мина баялдасан щибго мунпагIатги гьечIого!

Гьеб ГIадил къавм букIана щибго хIажат гьечIониги гIадамал хьвадулел шагьранухалда аскIор кIудиял, чIухIарал ва щулиял минаби (хъулби) ралел. Гьеб гIададисеб хIалтIи гьабун нужерго боцIи-малги ва заманги щай хвезабулеб абун гIайиб чIвана гьезда Гьуд аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمۡ تَخۡلُدُونَ ١٢٩
129. Нужеца щулиял, кутакал кIалгIабиги ралел руго, нуж хвезего гьечIеб гIадин ва даимго дунялалда рукIине ругеб гIадин.

وَإِذَا بَطَشۡتُم بَطَشۡتُمۡ جَبَّارِينَ ١٣٠
130. Нужеца цо чиясда кьабизе ккараб мехалъ гурхIел гьечIел залимзабаца гIадин кьабулеб буго.

Пахру-Рази абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьас Гьудил къавм ГIадилазе лъабго сипат гьабуна: чIахIиял минаби рай, щибго хIажалъиги гьечIого. Гьеб буго исрапчилъи ва кIодолъи, тIадегIанлъи бокьи. Щулиял кIалгIаби рай буго жал хвезе гьечIо абун ракIалда ккей. Гьеб буго дунял бокьи, ахират кIочон букIин. Залимзабазул пиша гьаби жидер кIодолъи ва гуч бихьизаби буго. Гьаб лъабго сипат буго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи гьечIел, ахираталда иман лъоларел гIадамазул сипатал. Жегиги гьел сипатал руго жал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзаллъун рукIиналдаса рахъун, «алагьзаби руго жалин»-абун гьезда ракIалда кколеб букIиналъул гIаламат.

Хадубги Гьудица жиндир къавмалда абуна:

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٣١
131. Нужеца гьел квешал гIамалал те! **Нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа ва дие мутIигIлъун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьаве!**

وَٱتَّقُوا۟ ٱلَّذِىٓ أَمَدَّكُم بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾

132. Нуж хIинкъа гьев БетIергьан Аллагьасул гIазабалдаса гьал гIемерал ва кIудиял, нужеда жал рихьулел ва лъалел нигIматал нужее кьурав.

أَمَدَّكُم بِأَنْعَٰمٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾ وَجَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾

133.134. Нужее боцIи-малги васалги кьурав, ахал-хурзал, иццал-лъаралги кьурав.

إِنِّىٓ أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾

135. Х1акълъунго дун хIинкъун вуго нуж гьеб хIалалъ иман лъечIого, тавбо гьабичIого хвани, нужеда жиндир хIинкъи гучаб къиямасеб къоялъул гIазаб щвела абун.

Гьудил къавмалъе гьесул вагIзаялъ щибго асар гьабичIо, гьезул рекIелъе хIинкъиги рехичIо, иманги лъугьичIо.

قَالُوا۟ سَوَآءٌ عَلَيْنَآ أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُن مِّنَ ٱلْوَٰعِظِينَ ﴿١٣٦﴾

136. Гьеб къавмалъ абуна: «Нижее щибго бат1алъи гьечIо: дуца нижее вагIза гьабуниги, вагIза гьабичIого таниги.

إِنْ هَٰذَآ إِلَّا خُلُقُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾

137. Гьеб дуца бицунеб жо гьечIо цересел гIадамаз ургъарал гьересиял харбал гурони.

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾

138. Нижее ахират букIине гьечIо ва гьениб гIазабги гьабизе гьечIо»-абун.

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَٰهُمْ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

139. Гьуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **къавмалъ гьев гьереси гьавуна ва дица гьеб къавмги гьалаг гьабуна.**

Гучаб гьорол гIазаб биччана гьезда тIаде: жиб свер-сверун пулеб, жибгун цадахъ цIоройги бугеб гьури букIана гьеб. Бакъвараб гъветIалъул тIамах гIадин гьороца эхеде росун унел рукIана гьел гIадамал цинги ракьалда рортун тIутIун унел рукIана. Гьединаб гучаб гIазаб гьезие гьабуна жал цIакъ чIухIарал, гучал ва залимал гIадамал рукIин сабаблъун.

Х1акълъунго гьаб ГIáдил къавмалъул къисаялъулъги буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб гIаламат ва далил. Гьедин бугониги гIадамазул гIемерисел жидеца пикру гьабуларел ва иман лъоларел руго.**

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

140. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жинда гIасилъараздаса рецIел босизе ц1акъ гуч бугев, жиндие мутIигIлъаразда гурхIелги гIемерав хан вуго.**

كَذَّبَتْ ثَمُودُ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾

141. Самудиязул къавмалъги аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ

гьереси гьаруна.

142. Гьел Самудиязда жидер вац СсалихIица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абураб мехалъ: «Нуж Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъизе хIинкъуларищ?**

إِذۡ قَالَ لَهُمۡ أَخُوهُمۡ صَٰلِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٤٢

143. Дун вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда витIарав дица гьереси бицуларев ва хиянат гьабуларев расул.**

إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٞ ١٤٣

144. Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъун, Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьаве ва дун расул вукIин ритIухъ гьабе. Нуж диеги мутIигIлъе!**

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٤٤

145. Дица нужедаса ужра тIалаб гьабулеб гьечIо нужехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **дин щвезабиялъухъ. Дие ажро ва кири гIаламалъул БетIергьанав Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **буго, цоги щивго чиясда гьечIо.**

وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٤٥

146. Нужеда ракIалдайищ кколеб нуж гьаб дунялалда рукIине ругин абун, щибго хIинкъи- къварилъи гьечIого, хвелги гьечIого.

أَتُتۡرَكُونَ فِي مَا هَٰهُنَآ ءَامِنِينَ ١٤٦

147. Ахал- хурзалгун лълъимал-иццалгун.

فِي جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ١٤٧

148. БатIи-батIиял рекьулел нигIматалгун, гьуинаб чамастакил ахалгун.

وَزُرُوعٖ وَنَخۡلٖ طَلۡعُهَا هَضِيمٞ ١٤٨

ГIалимзабаца абуна: Самудиязул ракь букIана ах-хур гIемераб, лълъим гьуинаб гьава-бакъ рекъараб. Гьедин букIиналъ Самудиялги рахIат-лазаталда рукIана, ракъи-къеч бихьичIого бечедго рукIана. Гьедин даимго рукIунаро нужан абулеб буго гьезда СсалихIица: нуж хвезе рукIин лъай, нужер БетIергьан вукIинги лъай, гьел гIемерал нигIматазда щукруги гьабе.

149. Нужеца мугIрулги рорлъун кутакал, чIухIарал минабиги ралел руго нужер гуч бихьизабизе.

وَتَنۡحِتُونَ مِنَ ٱلۡجِبَالِ بُيُوتٗا فَٰرِهِينَ ١٤٩

150. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъа ва дие мутIигIлъе!**

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٥٠

151. Жидеца мунагь гьабулел ва гIадада, чIухIдае боцIи хвезабулел хIакимзабазе мут1иг1лъуге,

وَلَا تُطِيعُوٓاْ أَمۡرَ ٱلۡمُسۡرِفِينَ ١٥١

152. ракьалда тIад пасалъаби гьарулел, лъикIаб гIамал гьабуларел квешаб

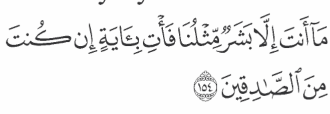
ٱلَّذِينَ يُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا يُصۡلِحُونَ ١٥٢

къокъаялда нахъги рилълъунге.

153. Самудияз гьесул вагIзаялда гIинго тIамичIо ва гьев сан гьавичIого гIодовегIан гьавун, гьез абуна:

«Х1акълъунго мун вуго цо гIадамаз сихIроги гьабун гIадаллъизавурав чи. Дуца бицулеб жо нижеда ццебехун рагIичIеб, гIадалав чияс бицулеб хабар буго. Мун авараг кин вукIунев?

154. Мун вуго нижедаго релълъарав инсан. Мун авараг вуго абураб рагIиялълъулъ ритIухъав ватани цо мугIжизат бачун вачIаха нижее»-абун.

ГIалимзабаца абуна: СсалихIил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъ гьесдаса тIалаб гьабуна анцIго сон бараб къинаб варани баккизабе нижее гьаб пуланаб кьурулъан къватIибе ва гьеб нижедаги бихьун къинлъизеги гьабе абун. СсалихI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цIакъ пашманлъун, ургъалилъ ккун гIодов ч1ун вукIаго гьесухъе Жабраил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ малаик вачIана ва гьес абуна: дуца кIиго ракагIат как бай, цинги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьаре гьеб къавмалъ тIалаб гьабулеб варани кье дуеян-абун. СсалихIица гьедин гьабуна ва доб къавмалъ тIалаб гьабураб хIалалъ кьурулъан къватIибе бачIун къинаб вараниялъ гьезда цебе тIинчI гьабуна.

قَالَ هَٰذِهِۦ نَاقَةٌ لَّهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ١٥٥

155. СсалихIица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Гьале нужее варани. Гьаб вараниялъ гьекъезе буго иццул лъим цо къоялъ. цогидаб къоялъ нужеца гьекъезе буго.

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٥٦

156. Нужеца гьеб вараниялъе щибго къварилъиги гьабуге. Нагагь нужеца гьелъие къварилъи гьабуни нужеда цIакъ гучаб гIазаб щвезе буго»-абун.

Гьеб варани дагьаб заманаялъ жидеца парахат тун букIана. Гьелъул рахьги бечIун гьелдаса мунпагIатги босулеб букIана. Цинги жидеда гьеб вараниялъе цо къоялъ лълъим тей чIалгIана ва жидер бахьикъосарал гIадамалгун ургъун варани чIвазе хIукму гьабуна.

فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا۟ نَٰدِمِينَ ١٥٧

157. Цинги жидеца гьеб варани хъуна.

Цоги гIалимзабаца абуна: ЧIорал речIун чIвана абун. Гьеб варани хъурав чи Къудар абун вукIана, амма гьеб хъвезе киналго разилъун рукIана. **Гьеб хъун хадуб жал цIакъ пашманлъунги лъугьана.** Гьеб букIана жидеда гIазаб рештIинилан абун хIинкъун бугеб пашманлъи, гьеб букIинчIо жидер мунагьалда ракI бухIун тавбо

гьабураб пашманлъи.

158. Цинги гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалъ ккуна ва гьалаг гьаруна. Кутакаб гьаракьалъ ракь багъаризабун, ракIал кьватIун хун гIодоре ккана, зодиса ганчIалги речIчIана гьезда тIад. **Х1акълъунго гьаб Самудиязул къисаялъулъги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат буго гIакъло-пикру бугел гIадамазе. Амма гIадамазул гIемерисел иман лъоларел руго.**

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

159. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жиндир гуч бергьарав ва жиндир гурхIел гIемерав хан вуго. Жинда гIасилъаразе гIазаб гьаби гучав вуго, жинда иман лъуразе гурхIел гьабиги к1удияв вуго.

كَذَّبَتۡ قَوۡمُ لُوطٍ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿١٦٠﴾

160. ЛутIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъги аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна.

إِذۡ قَالَ لَهُمۡ أَخُوهُمۡ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾

161. Гьеб къавмалда жидер вац ЛутIица абураб мехалъ: «Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъуларищ гьесда гIассилъизе?

إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٞ ﴿١٦٢﴾

162. Х1акълъунго дун вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда витIарав, дица хиянат гьабуларев, дида божилъи бугев расул.

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾

163. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа ва дие мутIигIлъе!

وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦٤﴾

164. Гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда нуж ахIанин абун дица нужедаса ужраги тIалаб гьабулеб гьечIо. Гьеб ужра дие кьезе кинабго гIаламалъул БетIергьанас тIаде босун буго.

أَتَأۡتُونَ ٱلذُّكۡرَانَ مِنَ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦٥﴾

165. Нуж бихьиназда аскIорищ лъугьулел жимагI гьабизе, цониги халкъалъ гьабичIеб къабихIаб пишаги гьабун.

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمۡ رَبُّكُم مِّنۡ أَزۡوَٰجِكُمۚ بَلۡ أَنتُمۡ قَوۡمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾

166. Нужеца жалго толел руго чIужулъун ячине ва жимагI гьабизе **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее рижарал руччаби. Нуж цIакъ гIорхъолъан ун къосараб ва пасадаб къавм буго.** ХIайваназцин гьабулареб къабихIаб пиша

буго нужеца гьабулеб.

قَالُوا۟ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَٰلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُخْرَجِينَ ١٦٧

167. ЛутІил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъ абуна: «Мун нахъе къан чІечІони я ЛутІ, гьеб дуца бицунеб хабаралдаса, нижеда гьоркьоса мун нахъе къотІизе вуго»-абун.

قَالَ إِنِّى لِعَمَلِكُم مِّنَ ٱلْقَالِينَ ١٦٨

168. ЛутІица абуна: «Х1акълъунго дун нужеца гьабулеб гІамалалда цІакъ ццим бахъарав ва нужедаса рикІкІадав вуго.

رَبِّ نَجِّنِى وَأَهْلِى مِمَّا يَعْمَلُونَ ١٦٩

169. Я дир БетІергьан! Дуца дунги дир агьлоги гьаб къавмалъ гьабулеб къабихІаб пишаялдаса цІуне!»-абун.

فَنَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ١٧٠

170. Дица гьев ЛутІги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьесда иман лъураб агьлоги киналго хвасар гьаруна.

إِلَّا عَجُوزًا فِى ٱلْغَٰبِرِينَ ١٧١

171. Гьесул херай чІужу хутІана жал гьалаг гьарурazда гьоркьой.

Гьей ЛутІил гьалбадерихъе квешаб къавм ахІулей йикІана ва гьеб къавмгун цадахъ гьалаг гьаюна.

ثُمَّ دَمَّرْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ١٧٢

172. Цинги нахъе хутІарал дица кутакаб г1азабалдалъун гьалаг гьарун тІагІизаруна.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًا ۖ فَسَآءَ مَطَرُ ٱلْمُنذَرِينَ ١٧٣

173. Дица гьезда тІаде ганчІазул цІадги базабуна. Ц1акъ квешаб цІад букІана гьеб, аварагас хІинкъи кьураб мехалъ гьесда мутІигІлъичІеб ва гьев гьереси гьавураб къавмалъе.

إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ١٧٤

174. Х1акълъунго гьаб ЛутІил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъул къисаялъульги буго жидеца пикру гьабулел гІадамазе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукІиналда ва гьесул хІалкІолъи гучаб букІиналда тІоритІел гьабулеб гІаламат ва хІужжа. Амма гІадамазул гІемерисел жидеца иман лъоларел руго.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ١٧٥

175. Х1акълъунго дур БетІергьан Аллагь МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир гуч бергьарав ва жиндир гурхІел гІемерав хан вуго.

كَذَّبَ أَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ ٱلْمُرْسَلِينَ ١٧٦

176. «АсхІабул-айкат»-абулеб къавмалъги гьереси гьаруна аварагзаби عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ.

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٧٧

177. Гьеб къавмалда ШугІайб аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абураб мехалъ: «Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ

гIазабалдаса хIинкъуларищ гьесда гIасилъезе?

178. Х1акълъунго дун вуго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужеда витIарав, дица хиянат гьабуларев, дида божилъи бугев расул.**

إِنِّي لَكُمۡ رَسُولٌ أَمِينٞ ١٧٨

179. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъа ва дие мутIигIлъе!.**

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٧٩

180. Дица нужедаса мухь тIалаб гьабулеб гьечIо нужехъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **дин щвезабунин абун. Дие ажро кьезе буго кинабго гIаламалъул БетIергьан Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ**.**

وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٨٠

181. Нужеца жиндалъун тIощел ва цогидаб жо боцулеб къали цIезабе ва тIубазабе, ва нуж рукIунге цIадиро-къалиялдаса жо дагь гьабулеллъун.

۞أَوۡفُواْ ٱلۡكَيۡلَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُخۡسِرِينَ ١٨١

182. ЦIалеб жоги ритIарал цIадирабаздалъун цIай.

وَزِنُواْ بِٱلۡقِسۡطَاسِ ٱلۡمُسۡتَقِيمِ ١٨٢

183. ГIадамазе кколеб хIакъги мукъсан гьабуге:
цIадиро-къалиялдалъун бугониги, гуккун, хIал гьабун ккун бугониги. **Ва нуж ракьалда тIад квешал пасалъаби гьарулеллъунги рукIунге.**

وَلَا تَبۡخَسُواْ ٱلنَّاسَ أَشۡيَآءَهُمۡ وَلَا تَعۡثَوۡاْ فِي ٱلۡأَرۡضِ مُفۡسِدِينَ ١٨٣

184. Жинца нужги, ццере арал киналго умматалги рижарав Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъизеги хIинкъа-абун.**

وَٱتَّقُواْ ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ وَٱلۡجِبِلَّةَ ٱلۡأَوَّلِينَ ١٨٤

185. ШугIайбил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъги гьев гьереси гьавуна, гьесда иман лъезе къасдги гьабичIо. Гьев авараг гIодовегIан гьавун **жидеца абуна: «Х1акълъунго мун вуго цо гIадамаз сихIроги гьабун гIадаллъизавун, дуца бицунеб жо дудаго лъаларого гаргадулев чи»-абун.**

قَالُوٓاْ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلۡمُسَحَّرِينَ ١٨٥

186. Мун нижго гIадав инсан гурого гьеч1о, авараг вукIине ккани дур нижедаса щибго тIокIлъиги гьечIо. **Нижеда ракIалда кколеб буго мун гьереси бицунев чи вугин абун.**

وَمَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ لَمِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ١٨٦

187. Авараг вугин абун дуца битIараб бицунеб батани, нижеда тIаде зобалъул цо къотIел бортизабеха!-абун.

فَأَسۡقِطۡ عَلَيۡنَا كِسَفٗا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ١٨٧

قَالَ رَبِّيٓ أَعۡلَمُ بِمَا تَعۡمَلُونَ ﴿١٨٨﴾

188. ШугIайбица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дир БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъик1 лъалев вуго нужеца гьабулеб гIамал.

Нужее жазаъги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе буго: гьесие бокьани гьеб зодил къотIелги бортизабила нужеда тIаде. Дида тIадаб иш буго нуж Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялда ахIи.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمۡ عَذَابُ يَوۡمِ ٱلظُّلَّةِۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾

189. Гьеб къавмалъ ШугIайб авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьереси гьавуна. Цинги гьелги гьалаг гьаруна бецIаб накIкIалъул гIазабалдалъун.

ГIалимзабаца абуна: ШугIайбил къавм кутакалда бакъ багIарун, хIохьел цIазе кIолареб хIал лъугьун, рукъоса къватIире рахъун алахалда ана. Цинги гьезда тIаде цо бецIаб накIкI бачIана ва бакъул бухIиялдаса лъутун, киналго гьеб накIкIалъул рагIдукье руссана. Гьеб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ накIкIалдаса къватIибе гьезда тIаде цIа беччана ва гьелги цIаялъ рухIана. ЦIадул гIазаб цIакъ гучаб букIунелъул, ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Х1акълъунго Гьеб гIазаб букIана жиндилъ хIинкъи ва къварилъи кIудияб къоялъул гIазаб»-абун.**

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ﴿١٩٠﴾

190. Х1акълъунго гьаб ШугIайб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъул къисаялъулъ буго гIакъло бугел гIадамазе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул къудрат кIудияб букIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат ва далил. Гьедин бугониги гIемерисел гIадамал жидеца иман лъоларел руго.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

191. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жиндир гуч бергьарав ва жив гурхIулев хан вуго.

Гьаб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул ракI парахат гьабизе ва гьесул умматалъе вагIзалъунги букIине Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бицараб аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ анкьго къиса тIубана. Хирияв хIабиб МухIаммадил хIурмат гьабун гьесул уммат жидеца кигIан кIудиял мунагьал гьаруниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьарун тIагIизаричIого толел руго. Гьеб нигIмат нилъее букIун гурони, цIакъ кIудиял мунагьал ва пасалъаби ракьалда тIад тIиритIун ругониги гьадин берцинго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ хьихьилароан.

وَإِنَّهُۥ لَتَنزِيلُ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٩٢﴾

192. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан буго кинабго гIаламалъул БетIергьанас рештIизабураб,

жинца гIадамал гIажиз гьарулеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам.

193. Гьеб босун МухIаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ малаик вач1ана, зобалазул божарав чапарлъун жив вугев. نَزَلَ بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾

194. Дур ракIалда гьеб Къуръан рештIизабуна МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гIадамазе хIинкъи кьолездаса мун вукIизе. عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккуразе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолевлъун вукIизе, гьесда иман лъурал муъминзабазе алжаналъул рохел бицулевлъунги вукIизе.

195. Жиб пасихIаб ва баянаб гIараб мацIалда рештIизабуна гьаб Къуръан. بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿١٩٥﴾

Дудехун къецандулел инкарчагIазул хIужжа къотIизабизе. Гьезда жинда релълъараб гьабизе кIолареб мугIжизатлъунги букIизе.

196. Х1акълъунго гьаб Къуръаналъул бицен цересел умматазда рештIизарурал тIахьазда жанибги буго. وَإِنَّهُۥ لَفِي زُبُرِ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾

197. Маккаялъул мушриказе гьаб Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIиналда тIоритIел гьабулеб гIаламат буго гурищ гьелъул хабар Бануисраилазул гIалимзабазда лъалеб букIин! أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ ءَايَةً أَن يَعْلَمَهُۥ عُلَمَٰٓؤُا۟ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٩٧﴾

198. Дица гьаб Къуръан цо гIажамияв чиясда рештIизабун букIарабани. وَلَوْ نَزَّلْنَٰهُ عَلَىٰ بَعْضِ ٱلْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾

199. Цинги гьев чияс Маккаялъул агьлоялъе гьебги цIалун букIарабани, гьез иман лъезе букIинчIо. فَقَرَأَهُۥ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾

Гьеб цIакъ чIухIараб агьло букIиналъ, кигIан пасихIго ва берцинго гIажамияс гьеб Къуръан цIаланиги, гьелда иман лъезе букIинчIо.

200. Гьединго дица гьаб Къуръан лъугьизабуна капурзабазул ракIазульги. كَذَٰلِكَ سَلَكْنَٰهُ فِي قُلُوبِ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾

Гьезда гьеб ц1ализе лъала, гьелъ бицунеб жоги бичIчIула гьеб пасихIаб букIин ва жал гIажиз гьарулеб жо букIинги лъала.

201. Амма гьез Къуръаналда иман лъоларо, жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб бихьун гурони. لَا يُؤْمِنُونَ بِهِۦ حَتَّىٰ يَرَوُا۟ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾

Гьеб буго къиямасеб къо ва гьеб къоялъ иман лъунин абун гьезие щибго пайдаги букIуларо.

202. Гьеб къиямасеб къоги гьезда тIаде тохлъукьего бачIизе буго ва гьезда щибго лъалеб жоги букIизе гьечIо. فَيَأۡتِيَهُم بَغۡتَةٗ وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ ٢٠٢

Тавбо гьабизе ва лъикIаб гIамал гьабизе ресги букIизе гьечIо.

203. Цинги гьел капурзабаца абизе буго ниж дагьалъ нахъе рахъун толарищ, нижеца иман лъезе ва лъикIаб гIамал гьабизеян абун. فَيَقُولُواْ هَلۡ نَحۡنُ مُنظَرُونَ ٢٠٣

204. Дунялалда гьел капурзаби жидеца гIазаб хех бачIин тIалаб гьабулеллъунищ ругел. أَفَبِعَذَابِنَا يَسۡتَعۡجِلُونَ ٢٠٤

Гьелда божичIого, гьеб махсароде гьабун. Гьеб гIазаб жидее хIакълъараб мехалъ гьеб нахъе бахъеян гьардолел руго.

205. Дуца пикру гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**: Дица гьел капурзабазе гIемерал соназул гIумру кьуниги;** сах-саламат, нигIматал кьун гьел таниги. أَفَرَءَيۡتَ إِن مَّتَّعۡنَٰهُمۡ سِنِينَ ٢٠٥

206. цингиги гьезие гьабизе хIакъаб гIазаб гьабулеб гIуж гьезда тIаде бачIараб мехалъ; ثُمَّ جَآءَهُم مَّا كَانُواْ يُوعَدُونَ ٢٠٦

207. гьезие щибго мунпагIат гьабизе гьечIо гьеб халатаб гIумруялъги гIемерал нигIматазги. مَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يُمَتَّعُونَ ٢٠٧

Ай: капурзабаца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабичIеб мехалъ, кигIан халат гьел чIаго ругониги гьезие гIазаб гьабизе буго. ГIумру халалъанагIан, нигIматал гIемерлъанагIан капурзабазул гIасилъаби ц1ик1кIизе руго ва гьеб сабаблъун гьезие гьабулеб гIазабги гучлъизе буго.

208. Дица цониги росдал агьло гьалаг гьабичIо, гьезие хIинкъи кьолев авараг вит1ун хадуб гурони. وَمَآ أَهۡلَكۡنَا مِن قَرۡيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ ٢٠٨

209. Гьеб гьалаг гьариги дица гьабула хадусел умматазе вагIзалъун букIине. ذِكۡرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ٢٠٩

гьалаг гьарурал къавмазе дица щибго зулмуги гьабичIо. Гьезухъе аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун, хIакъаб динги малъун, хIужжа-далилги бачун, хадуги гьез иман лъечIеб мехалъ гьаруна гьел гьалаг.

210. Гьаб Къуръан щайтIабаца босун бач1араб гьечIо. وَمَا تَنَزَّلَتۡ بِهِ ٱلشَّيَٰطِينُ ٢١٠

Гьеб босун жинда божарав зобалазул чапар Жабраил вачIана.

وَمَا يَنۢبَغِي لَهُمۡ وَمَا يَسۡتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾

211. Гьезда рекъараб гьечIо вахIю босун рачIизе ва гьезул гьелда хIалкIолъиги гьечIо.

إِنَّهُمۡ عَنِ ٱلسَّمۡعِ لَمَعۡزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

212. Х1акълъунго гьел нахъчIварал руго зобалазда бицулеб хабар жидеда рагIиялдаса.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг витIилелде цере гьел щайтIабаца зодиса хабаралда гIинтIамун, цинги гьеб хабаралда гьоркьоб гьересиги жубан, жидеда нахърилъларал гIадамазе гьеб хабар бицулеб букIана гьеб жо вахIю бугин абун. Хирияв авараг ﷺ витIун хадур гьел нахъчIвана зодире рахиялдаса ва гьениб бицунеб жо рагIиялдаса. Гьедин бугелъул щайтIабаца Къуръан босун бачIунгутIи чIчIезабулеб лъабго кIудияб хIужжа ва далил буго:

1) Гьел руго жидеца гIадамал къосизарулел, гьеб ишалда тIад чIарал, Аллагьасда ﷻ гIасилъарал капурзаби; щайтIаби жинца гIадамал хIакъаб диналда тIоритIулеб Къуръан босун рачIин гIакълуяллъго къабул гьабулареб иш буго.
2) ЩайтIаби гьеб амру тIубазе къасд гьабун лъугьаниги (Къуръан рештIизабизе), гьезда гьеб иш гьабизе кIоларо. Аллагьас ﷻ жиндир калам ва шаригIат цIунун буго щайтIабаца ва цогидал жалаз жиб хисизе ва сверизабиялдаса.
3) Нагагь Къуръаналда гIенеккизе ва гьеб рештIизабизеян щайтIаби зодире рахулел рукIаралани, гьенире рахиялдасаги гьел нахъчIварал руго ва гьезда цохIо хIарпги гьеб Къуръаналъул рагIуларо.

فَلَا تَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَتَكُونَ مِنَ ٱلۡمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾

213. Дуца гьев Аллагьгун ﷻ цадахъ щибго жоялъе лагълъи гьабуге! Гьедин лагълъи гьабуни мунги жидее гIазаб гьабулел мушрикалгун цадахъ вукIуна.

Гьаб хитIаб буго аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьабураб, амма гьаб хитIабалдалъун мурад буго гьесул уммат. Аварагас ﷺ ширк гьабулареблъи жиб якъинго лъалеб жо буго, гьесда «дуца ширк гьабугеян» абиги жиндир умматалъе гIоло абураб рагIи букIула.

وَأَنذِرۡ عَشِيرَتَكَ ٱلۡأَقۡرَبِينَ ﴿٢١٤﴾

214. Дуца хIинкъи кье дурго гIагарал кьолбол гIадамазе!

Гьезда лъазабе Аллагь ﷻ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьабичIев чиясе жужахIалъул гIазаб букIизе бугин абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда «Дурго гIагарал гIадамазе хIинкъи кье»-абун абиялъул хIикмат буго: гIадамазда ракIалда ккечIого букIине гьев аварагас жиндир гIагарлъиялъе бигьалъи гьабулеб бугин абун. Хирияв аварагас ﷺ жиндирго напсалъе ва гIагарал гIадамазе цIакъго къвакIараб амру гьабулеб букIин бихьараб мехалъ, цогидал

гIадамаз. гьесда иман лъезе ва гьесие мутIигIлъизе хехлъи гьабула. Жидеда Аллагь разилъаял имамзабаца бицараб хIадисалда буго: *«Гьаб аят жинда рештIинабураб мехалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир гIагарлъи данде гьабуна ва гьес абуна: «Я Къурайшиязул жамагIат! Нужеца напсал ричун росе нужер БетIергьан Аллагьасдаса. Дида кIоларо Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *аскIоб нужее щибго квербакъи гьабизе. Я ГIабдулмут1алибил лъимал! Нужее квербакъи гьабизеги кIоларо дида Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *гIазаб тIаде щвани. Я ГIаббас ГIабдулмут1алибил вас! Дуе квербакъи гьабизеги кIоларо дида Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *гIазаб дуда щвараб мехалъ. Я Сафият! Расулуллагьасул* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ *имсул яц! Дуе квербакъи гьабизеги кIоларо дида. Я ФатIимат! МухIаммадил яс! гьаб дунялалъул яшавалдаса дуего бокьараб жо гьаре дидаса. Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *гIазаб дуде щолеб бугони дуе квербакъи гьабизеги кIоларо дида»*-абун.

215. Дуда нахърилълъарал муъминзабазе гурхIелалъул кваркьи тIибит1е дуца МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**!** Гьездехун хIалимав, хIеренав вукIа.

وَٱخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾

216. Гьел гIадамал дуе мутIигIлъиялдаса рахъун дуда гIасилъун чIани, дуца гьезда абе: «Х1акълъунго дун вац1цIадав вуго нужеца гьабулеб гIамалалдаса»-абун.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾

ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ лъазабулеб буго жиндир рисалат къабул гьабулелги ва гьеб нахъчIвалелги гIадамал рукIизе рукIин. Гьезулгун жинца гьабизе кколеб хурхенги баян гьабулеб буго: дуда иман лъун мунгун цадахъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьабулел муъминзабазда гурхIел-рах1мо гьабе, гьездехун хIеренаб тамахаб бухьенги гьабе. Дуда инкар ккурал гIадамал дуца дорегIан къазарун те ва гьезда абе нужеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нужеего букIизе бугин абун.

217. Дур киналго ишазулъ дуца таваккал тIаме МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, жиндир гуч бергьарав ва гурхIел гIемерав БетIергьан Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ**.**

وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْعَزِيزِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾

218. Дуца гьабулеб гIибадат бихьулев: мун гьесие как базе вахъун чIараб мехальги;

ٱلَّذِي يَرَىٰكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾

219. ва дуца жамагIатгун цадахъ рукугI-сужда гьабун как балеб мехальги.

وَتَقَلُّبَكَ فِي ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٢١٩﴾

220. ХIакълъунго гьев Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва лъалев.

إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

هَلۡ أُنَبِّئُكُمۡ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ ٱلشَّيَٰطِينُ ﴿٢٢١﴾

221. Дица дуда бицилищ МухІаммад ﷺ, щайтІаби жидер гьересияб вахІю босун лъиде рештІулеблъи?

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾

222. Гьел рештІула бищунго жидер гьересиги капурлъиги бергьарал къосарал гІадамазда.

يُلۡقُونَ ٱلسَّمۡعَ وَأَكۡثَرُهُمۡ كَٰذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾

223. Гьел щайтІабаца жидеда рагІараб жо гьезул гьудулзаби кагьанатазда реххула ва гьезул г1емерисел жодоца гьереси бицунел руго. Гьереси бицун жал гІалимзаби руго, балъгояб жо лъалел чагІи руго абун жидеца гІадамал гуккулел, «гІадамазул щайтІаби»-руго гьел кагьанатал. Гьез абула жидеца жундул кІалъазарулин, хваразул рухІал рачІулин жидехъе хабар бицине, жидее сихІручагІазул сихІру хвезабизе кІолин. Гьел кагьанатазда божун гьезухъе хьвадулел бусурманал гІадамалги рукІуна. Гьал кІиялго жужахІалъул агьлу буго, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее тавбо гьабизе тавпикъ кьечІого гьеб батІулаб гІамалалда жал хвани. Щай гурелъул гьеб х1алт1и гьабиги, гьезухъе инги капурлъулеб иш бугелъул.

Маккаялъул мушрикаца хирияв аварагасда ﷺ гьев шигІручи вугин абидал, ТІадегІанав Аллагьас гьезул рагІи гьереси гьабун баян гьабулеб буго гьев шигІручи гьечІеблъи ва гьесда нахърилълъаралги къосарал чагІи гьечІеблъи.

وَٱلشُّعَرَآءُ يَتَّبِعُهُمُ ٱلۡغَاوُۥنَ ﴿٢٢٤﴾

224. ШагІирзабазда нахърилълъуна жал къосарал гІадамал.

Гьез шагІирзаби ккола жидер мажлис берцин гьабулелллъун, жидее рекІел гьей гьабулелллъун. Муъминзаби нахърилълъуларо шагІирзабазда. Жидер гІакъло камилал жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалел гІадамал гьел шагІирзабаздаса рикІкІад чІола.

أَلَمۡ تَرَ أَنَّهُمۡ فِي كُلِّ وَادٖ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾

225. Дуда рихьуларищ ва лъаларищ МухІаммад ﷺ, х1акълъунго гьел шагІирзаби рукІин кинабго бат1улаб бакІалда гьоркьор лъугьулелллъун.

Жидеда лъалебги лъаларебги жо бицуна гьез. Гьересиги бицуна. Цо чи жакъа жидеца веццула, метер гьевго чи какула. Гьезие щибго ничги букІуларо жидеца бицунеб жоялъул. Гьедин бугелъул гьезда кІола хІакъаб жо батІулаблъун бихьизабун кІалъазе ва батІулаб жо хІакъаблъун бихьизабун кІалъазеги. Гьаб сипат жидее букІиналдалъун гьел шагІирзаби шаргІалда какарал гІадамал руго.

وَأَنَّهُمۡ يَقُولُونَ مَا لَا يَفۡعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾

226. Ва х1акълъунго Гьез жидеца гьабулареб

жоги гьабулин абун бицуна.

Гьал сипатал жидее ругел шагIирзабазул чи вукIунищха авараг ﷺ?

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ расуллъун витIарав чи вук1ула киналго тIабигIатал берцинав, жинда божарав, жиндир гьереси ва хиянат букIуларев.

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَذَكَرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرًا وَٱنتَصَرُواْ مِنۢ بَعۡدِ مَا ظُلِمُواْۗ وَسَيَعۡلَمُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ أَيَّ مُنقَلَبٖ يَنقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

227. Гьел шагIирзаби квешал гIадамал руго: жидеца тавбоги гьабун, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, лъикIаб гIамалалда жал руссарал гIадамал хутIизегIан. Жидеца Аллагьаги جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсолел, исламалъе зарал гьабулел рукIин жибго тун гьеб исламалъе квер бакъулеллъун ва капурзабиги мушрикалги какулеллъун лъугьарал. Жидеца зулму гьабулел гIадамазда нахъа лъазе буго кинаб квешаб гIазабалъ жал кколеблъи ва кинаб квешаб руссунеб бакI жидее бугеблъиги. Гьел жидеца зулму гьабулел гIадамазда гьоркьор ккола шагIирзабиги.

ШигIруялъул хIакъикъат буго гьеб букIин инсанас бицунеб каламалъул цо тайпа. Гьеб щигIру лъикIаб бугони лъикIаб букIула, квешаб бугони квешабги букIула. ТIадегIанав Аллагьас щигIруги щагIирзабиги какиялъул хIикмат буго гьеб щигIруялъул гIемерисеб жиб х1арамаб, шаргIалда данде ккolareб букIин.

Гьеб шигIруялда жаниб гIорхъолъан араб рецц гьаби яги каки букIула. ШагIирасда к1ола бищунго цIумахIав, хIалихьатав чи багьадурлъун вихьизавизе, бахилав, хъантIарав, сутурав чи цIакъ сахаватав чилъун вихьизавизе. Вац1 цIадав, гIадилав чи пасикъав, чорокавлъун вихьизавизе. Гьел шагIирзабаца жидее гIарац кьурав чи зобалазда вахизавула, гьесие рецц бакъ гьабун. Цинги жидер гьесда ццим бахъараб къо бачIани гьев зодиса восун жужахIалъул тIиналдаги рехула. Гьал ва цогидалги шаргIалда хIарам гьарурал умурал хIалтIизарула шагIирзабаца.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ иманалда тIовитIарав, Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ аварагги ﷺ вокьарав чияс хъвалел берцинал назмаби гьел шигIручагIазул шигIруялда гьоркьор кколаро. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталъул пикру гьабун абурал рагIаби, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабулел мужагьидал ва шагьидзабазе рецц гьабун абулел рагIабиги муъминзабазул иман цIикIиналъе сабаблъун рукIула.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб диналда ва битIараб нухда чIезареги.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ЩугIараалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

27. Сурату Ннамль

Маккаялда рещтIинабураб, жинда жаниб ункъоялда анцIила лъабго аят бугеб.

Гъаб суратги Мккаялда рештIизарурал суратаздаса бугелъу, жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин, гьесул аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ хабар бицунеб буго. Ахират букIин ва гьениб хIисаб-мизанги алжан-жужахIги букIин бицунеб буго. ГIалимзабаца абуна: Гъаб лъабго сурат гьел рештIизариялъулъги цояб цоялда хадур рачIарал руго ва гьезул аяталги аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби рицун, гьелдалъун гIадамал иман лъеялда ахIиялда тIад чIей гьабурал ругин абун. Гьеб лъабго сурат буго: «сурату ЩугIараъ, сурату Ннамль ва суратул Къасас».

Хирияб Къуръан аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ бугеб мугIжизат букIин бицун, гьеб къиямасеб къо чIезегIан умматал тIоритIулеб нур букIинги баян гьабун хадуб, ТIадегIанав Аллагьас аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби рицана. Дагьабго бицен гьабун Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, Ссалих1 аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва ЛутI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къиса бицана, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда жидер къавмал ахIулаго гьезда щвараб къварилъиги бицана. Хадуб гIатIид гьабун бицана Давуд аварагعَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесул вас Сулайман аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къиса Сулейман аварагасулги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Сабаъ абулеб ракьалъул хан Билкъисил къисаги бицана.

Гъаб Сулейман аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаялда жаниб ишара буго жидехъ ханлъи ва бечелъи бугел гIадамаз гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIудияб нигIмат Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун харж гьабизе ва хьвадизабизе тIадаб букIиналда. Гьедин гьабулел гIадамал жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разиял, жидее тIокIлъи бугел гIадамал рукIуна: Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулел ва лъикIаб нухда магIишат харж гьабулел рукIун. Гьединго гьаб сураталда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъаталъулъ ругел гIаламатал ва далилал баян гьарун руго.

Гъаб сураталда цIар тун буго гьелда жаниб цIунцIраялъул хабар бицун букIиналъ «сурату Ннамль»-абун. ЦIунцIраялъул сурат. Сулайман аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рухI чIаголъабазул калам лъазабун букIиндал, гьесда цIунцIраялъ жиндир боязда абулеб жо рагIана ва Сулайманица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру ва рецц гьабуна жив гьев лъалевлъун вижун вукIиналда ва жиндие хIайваназул калам бичIулев гьавиялдаги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. **ТIа. Син.** ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьал хIурупаздалъун бугеб.

طسٓۚ تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡقُرۡءَانِ وَكِتَابٖ مُّبِينٍ ١

Гьаб Къуръан жинца гIадамал гIажиз гьарулеб калам букIиналда тIоритIелги буго гьел хIурупазулъ. **Гьал дуда рештIизарурал аятал руго МухIаммад ﷺ, Аллагьасул ﷻ калам Къуръаналъул ва жиб баянаб тIехьалъул аятал.** Аллагьас ﷻ жиндир ахIкамал баян гьарураб, уммат тIобитIиялъе нурлъун бугеб, дуе мугIжизатлъунги бугеб Къуранналъул аятал руго гьал.

2. **Жинца муъминзаби хIакъаб диналда тIоритIулеб ва гьезда алжаналъул рохелги бицунеб Къуранналъул аятал руго гьал.**

هُدٗى وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُؤۡمِنِينَ ٢

3. **Жидее алжаналъул рохел бицунел муъминзаби руго хIукъукъал тIубан къойил щуябго как балел, паризаяб закатги кьолел ва жидеца якъинго, щаклъи гьечIого ахираталда иманги лъолел муъминзаби.**

ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ يُوقِنُونَ ٣

4. **Х1акълъунго жидеца ахираталда иман лъоларел гIадамазе дица гьезда жидерго гIамалал берцин рихьизаруна.**

إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمۡ أَعۡمَٰلَهُمۡ فَهُمۡ يَعۡمَهُونَ ٤

Гьез гьабулеб къабихIаб ишалъул лъикIаб рахъ гурони гьезда бихьуларо. Масала мехтел гьекъолев чиясда гьеб гьекъон дагьабго мехалъ черхалъе бачIунеб тIадагьлъи ва аваданлъи бихьула ва лъала. Гьелъул гIемерал квешал рахъалги, гьелда жанир ругел балагьалги гьесда ракIалдацин щоларо. **Ва жидерго къосиналъулъ хIайранлъун свердулел рукIуна гьел.** Жидеда х1акъабги батIулабги жо батIа гьабизего лъачIого.

5. **Гьал гIадамал руго жидее квешаб гIазаб букIине бугел ва ахираталда чIорого хутIараллъун рукIунел.**

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَهُمۡ سُوٓءُ ٱلۡعَذَابِ وَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ هُمُ ٱلۡأَخۡسَرُونَ ٥

6. **Х1акълъунго Гьаб Къуръан дуда рештIизабулеб буго МухIаммад ﷺ жиндир тадбир хIакимияв, махлукъаталъул маслахIатал лъалев Аллагьас ﷻ.**

وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى ٱلۡقُرۡءَانَ مِن لَّدُنۡ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ٦

7. **Дуца умматалъе вагIзалъун**

إِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهۡلِهِۦٓ إِنِّيٓ ءَانَسۡتُ نَارٗا سَـَٔاتِيكُم مِّنۡهَا

بِخَبَرٍ أَوْ ءَاتِيكُم بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۝٧

букIине Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къиса бице МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. **Гьес жиндир чIужуялда абураб гIуж бице:**
«Х1акълъунго дида цо цIа бихьулеб буго.
Дун гьенивги ун цо хабар босун вачIина, яги цIадул сунтурги босун вачIина гьелдалъун нужее хинлъи букIине»-абун.
ГIалимзабаца абуна: гьеб букIана Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Мадяналдаса тIад вусун Шамалдехун вачIунеб заман. Гьевгун цадахъ лъимер гьабизе мех щварай гьесул чIужуги йикIана. БецIаб, цIад балеб, цIорораб сордоги букIана. Унеб рахъ лъаларого нух къосун, алахалда рукIана гьел. Гьеб мехалъ бихьана Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рикIкIидаса бакун бугеб цIаялъул сипат. Гьебги букIана ТIурсайнаъ мегIералда аскIоб бугеб бакI. Цинги Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб канлъи бихьараб рахъалда ана, гьенив ватарав чиясда жал унеб нух ва рахъ гьикъизе ва гьениса цIадул сунтур босизе къасдалда.

فَلَمَّا جَآءَهَا نُودِيَ أَنۢ بُورِكَ مَن فِي ٱلنَّارِ وَمَنۡ حَوۡلَهَا وَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ۝٨

8. Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьеб канлъи бихьараб бакIалда щведалго** жив гIажаиблъулеб ва хIайранлъулеб сурат бихьана:
Гьесда бихьана цо гъветIалда рекIараб гучаб цIа бугеб гIадин, гьеб гъветIги бухIулеб букIинчIо, цIадул къуватги дагьлъулеб букIинчIо. Жив эхедехун валагьидал гьесда бихьана гьеб цIа зодобе щвезегIан бахараб нур букIин. Гьеб хIалалъ гIажаиблъун ва хIайранлъун Муса вукIадго **гьесдехун цо гьаракьалъ ахIана: Гьаб цIаялда аскIов вугесда ва гьесда аскIор ругездаги баракат лъуна. Гьаб кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун вугев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ вац1цIадав вуго киналго жиндие мукъсанлъи бачIунел сипатаздаса.**

يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّهُۥٓ أَنَا ٱللَّهُ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ۝٩

9. Я Муса! Х1акълъунго Дун дур БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго, дир гуч бергьарав, дир ишазулъ хIакимияв.**

وَأَلۡقِ عَصَاكَۚ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهۡتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنّٞ وَلَّىٰ مُدۡبِرٗا وَلَمۡ يُعَقِّبۡۚ يَٰمُوسَىٰ لَا تَخَفۡ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ ٱلۡمُرۡسَلُونَ ۝١٠

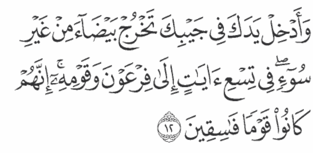
10. Дуца дур гIанса гIодобе рехе!- Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьеб гIанса гIодобе рехана:**
Жинда гьеб цIакъ хехго унеб борохьгIадин багъарун, шурун унеб бихьиндал, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьелдаса хIинкъун, мугъ бан вуссана, ва гьелда аскIов къачIого чIана. Цингиги Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан Мусада абуна: «Я Муса! Мун хIинкъуге! Мун дир расул вуго ва дир расулал**

дидаса гурони цоги щибго жоялдаса хIинкъуларо.

إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًۢا بَعْدَ سُوٓءٍ فَإِنِّى غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١﴾

11. Дида мутIигIлъичIого жидеца напсазе зулму гьабурал хадуб тавбо гьабун жидеца лъикIаб гIамалги гьабурал гIадамал хIинкъун рукIуна дир гIазабалдаса.

Гьезиеги дун мунагьал чурулев ва гьезда гурхIулев вуго.

12. Хадубги Мусаде عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: **дуца дур квер бегье гордеялъул рагьараб бакIалдаса жанибе. Цинги гьеб къватIибеги бахъе.**

Гьеб квер жиб кенчIолеблъун бахъизе буго къватIибе ва дуе щибго заралги букIизе гьечIо. Гьаб кIиго к1удияб мугIжизат буго дуе, ичIго мугIжизатазда гьоркьоб бугеб, гьел мугIжизаталгун мун а пиргIавнихъе ва гьесул къавмалъухъе. Х1акълъунго Гьеб буго цIакъ пасикъаб ва гIасияб къавм. Купруширкалъулъ тIерхьун ругел, жидеца бануисраилазе зулму гьабулелги ругел.

ТIадегIанав Аллагьасул амруялда рекъон, цадахъ Гьарунги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вачун Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ пиргIавнихъе ана ва гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялда ахIана. Гьесие ва гьесул къавмалъе мугIжизаталги рихьизаруна. Амма гьеб къавмалъ иман лъечIо, Муса аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьавичIо. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ ءَايَٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

13. Гьев пиргIавнил къавмалъухъе баянал хIужаби рачIараб мехалъ ва жидеда загьирал мугIжизаталги рихьизаридал гьез абуна: «Гьаб жо буго жиб баянаб сихIру»-абун.

وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ۚ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾

14. Жидеца гьел баянал хIужабазда инкар ккуна гьезие гьел хIакъал рукIин лъалеб букIаниги: жидеца напсазе зулму гьабун ва хIакъаб жо къабул гьабизе чIухIун.

Мун валагьеха Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, кинаб квешаб ахир букIараб гьеб пасадаб ва залимаб къавмалъул.** Дунялалда ралъдалъе гъанкъизаруна гьел, ахираталда абадияб цIадар рухIулелги рукIизе руго. Аллагьасул салам лъеяв Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гIасилъаразе гьаб гIазаб гьабураб мехалъ кинабго гIаламалъул хириявлъун вугев

МухIаммад аварагасда ﷺ гIасилъаразеги гьабила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьадинаб гIазаб. Гьеб гIазаб гьабичIого букIине бокьарав чияс тавбо гьабе ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабе!

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ وَسُلَيْمَٰنَ عِلْمًا ۖ وَقَالَا ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى فَضَّلَنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾

15. Х1акълъунго Дица гIелму ва хIикмат кьуна Давуд عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва Сулайман аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва гьев кIиясго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабун абуна: «ТIадегIанав Аллагьасе рецц буго жиндир муъминал лагъзадерил гIемерисездаса ниж хира гьарурав» - абун.

Давуд аварагг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вукIана ГIиса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьавизе азарго гIан соналъ цеве, хадув Сулайман аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вукIана.

وَوَرِثَ سُلَيْمَٰنُ دَاوُۥدَ ۖ وَقَالَ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ ٱلطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِن كُلِّ شَىْءٍ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٦﴾

16. Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ирс босана Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ. Давудил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ боцIи-мал ва цогидаб бечелъи-хазина босичIо Сулайманица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ирсалъе. Гьес ирсалъе босана авараглъи ва гIелму.

Калбий абулев гIалимас абуна: Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ анцIила ичIго лъимер букIана. Гьезда гьоркьосан Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ босана ирсалъе Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ букIараб ханлъи ва авараглъи. ТIадегIанав Аллагьас Сулайман аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ щайтIабиги, жундулги, гIадамалги квегъун рукIана. РухI чIаголъиялъул мацIги лъалеб букIана. Сулайман аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жегиги цIикIараб гIелму-хIикмат кьуна, кIудияб ханлъиги кьуна.

Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я гьал гIадамал! Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида лъазабун буго хIанчIазул мацI. Ва цогидаб кинабго рухIчIаголъиялъул мацIги. **Гьединго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дие дунялалъул ханлъи кьун буго** цониги ханасе ва маликасе кьечIебгIан камилаб ва гIемераб. **Х1акълъунго Гьаб иш буго ТIадегIанав Аллагьасул рахъалъан бугеб жиб баянаб ва загьираб цIоб-рахIмат.**

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَٰنَ جُنُودُهُۥ مِنَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ وَٱلطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾

17. Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир киналго боял данде гьаруна; жундулги, гIадамалги, хIанчIиги.

Гьел цIакъ нечон ва мутIигIлъун рукIана Сулайман аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цере рачIине. **Гьезул боял мухъал гьарун, гIадло-низам камил гьабунги рукIана.**

حَتَّىٰٓ إِذَآ أَتَوْا۟ عَلَىٰ وَادِ ٱلنَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ

18. Цинги гьев Сулайманил аскарал цо цIунцIраби ругеб кIкIалахъе щолеб

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّمۡلُ ٱدۡخُلُواْ مَسَـٰكِنَكُمۡ لَا يَحۡطِمَنَّكُمۡ سُلَيۡمَـٰنُ وَجُنُودُهُۥ وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ ١٨

мехалъ, гьенир ругел цIунцIрабазул ханалъ абуна: «Я гьал цIунцIраби! Нуж нужерго рукъзабахъе лъугьа! Нуж мерхьизе гурин Сулайманица ва гьесул бояз, гьезда нуж рихьичIого»-абун. Гьезие хIинкъи кьуна жал рахчизе ва жидеца цIодорлъи гьабизе. Гьеб хIинкъи кьейгун цадахъ жинца гIузру бачун абуна: «Гьезда лъачIого мерхьизе бегьула нуж»-абун. Гьеб цIунцIраялда лъалеб букIуна Сулайман авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вукIин ва гьес бокьун, лъан жидее зарал гьабизе гьечIеблъи.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكٗا مِّن قَوۡلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوۡزِعۡنِيٓ أَنۡ أَشۡكُرَ نِعۡمَتَكَ ٱلَّتِيٓ أَنۡعَمۡتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَٰلِدَيَّ وَأَنۡ أَعۡمَلَ صَٰلِحٗا تَرۡضَىٰهُ وَأَدۡخِلۡنِي بِرَحۡمَتِكَ فِي عِبَادِكَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ١٩

19. Гьелъул рагIиялдаса вохун Сулайман авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хьимун велъана. Сулаймание عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесул боязе цIунцIраялъ берцинаб рецц гьабидал: «Гьезда лъачIого мерхьизе бегьула нуж»-абун.
Цинги жинца абуна: **«Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца дие тавпикъ кье дие ва дир инсуе кьурал дур нигIматазе щукру гьабизе. Мун разилъулеб лъикIаб гIамал гьабизеги тавфикъ кье. Дур цIоб-рахIматалдалъун дуца дун мун жинда разиял лъикIал г1адамалгун цадахъ алжаналдаги лъугьизаве»-абун.**
Гьал цIунцIраби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалда гьоркьор цIакъ хIалтIи гIемер гьабулел, жидер гIакъло ва цIодорлъи бугел, сихIирлъи ва лебаллъи бугеб жамагIат буго. Гьезул гIуцIараб низамги букIуна, щибаб цIунцIраялъ тIобазабулеб хIалтIиги букIула. Инсанасдаса хадуб цIунцIрабазул жамагIат буго жидеда гьоркьоса цояб хвараб мехалъ гьеб хабалъ лъолеб жамагIат. Гьал цIунц1рабазул батIи-батIиял жамагIатал цо-цо заманаялъ цоцазде аскIор ун даран- базар гьабулел гIадамазда релълъун рукIула. Гьел базаралда унеблъи нилъеда лъала батIи-батIияб бакIаздаса халатал мухъал гьарун гьел цо бакIалде унел рихьараб мехалъ.
Нахъраталие тIошел ва харил хьонал ракIарула цIунцIрабаз; гьеб мугь каратI гьабун, жиб бижизе лъугьулареб хIалалъ лъола хазина лъолеб рукъоб. Жидер гьеб рукъ гIемераб цIад бан биччараб мехалъ гьеб нахъраталие бугеб ризкъи жидеца бакъалда бахъун бакъвазеги гьабула. Жидеда борхизе кIолареб жо хадуб бехъерхъун босула яги цебе гиризабула. Цо-цо мехалъ цо мугьалъул къотIелал гьарун, гьел къотIелал росун щвезарула жидер рукъор.

Гьал рехсаралги ва цогиги г1емерал хIикматал руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел гIисинал рухIчIаголъабазе кьун ругел. Гьелъул пикру гьабулев чиги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъечIого вукIин гIажаибаб жо буго.

20. Цинги Сулайман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир хIанчIазул боязул хал гьабуна ва гьес абуна: «Дие гьуд-гьуд бихьулеб гьечIогурищ?

Гьеб гьуд-гьуд гьаниб гьечIого рикIкIад унищ бугеб? Яги нужеда гьоркьоб бугониги дида бихьуларогойищ бугеб?

Гьаб аяталдаса бичIчIулеб буго кинавниги тIад вугев чиясда жиндир рагIияталъул тIалаб-агъаз гьабизе тIадаб букIин. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абулеб букIана: «Фурат гIурул рагIалдаса цо кьегIер бацIица бикъун аниги Г1умар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхIабасда гьелъул хIакъалъулъ гьикъизе буго»-абун. Гьев ГIумар асхIаб цIакъ яхI бахъун жиндир рагIияталъул хIал цIехолев ва гьезул хIажатал тIуразарулев халифа вукIана.

Сулайман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ хIанчIазул боязул хал гьабуна, гьезда гьоркьоб унтараб, загIипаб бугодай абун цIех-рех гьабуна. Гьезда гьоркьоб гьуд-гьуд бихьичIеб мехалъ, гьеб бихьун гутIи жиндир гIайиб букIиналда ишара гьабун, жинца абуна: «дие лъугьараб жо щиб бугеб гьуд-гьуд бихьичIого букIизе ккани? Дир канлъиги ун гьечIо, цогидал хIанчIиги дида рихьулел руго»- абун. Гьаб Сулайманица عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир напсалда гIайиб чIвай ва гьуд-гьудулда гIайиб чIвангутIи инсанасул цIакъго тIадегIанаб макъам буго, гьес напс гIодогIан гьабиялъулъ ва чIухIи рецц гьечIолъиялъулъ.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие авараглъиги кьедал, кIудияб улкаялъул ханлъунги гьавидал, гьел нигIаматазда щукру гьабизе тIадаб букIана Сулайманида عَلَيْهِ السَّلَامُ. Гьев щукру гIемер гьабулездасаги вукIана.

Боязда гьоркьоб жиндир хIажат тIубалеб гьуд-гьуд бихьичIеб мехалъ, Сулайманица عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб иш гIунтIизабуна жиндирго напсалъул такъсиралда ва гьев хIинкъана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб гьуд-гьуд жиндир мунагь-хатIа ккун, жиндие тамихI гьабун нахъе бачун батилин абун.

Гьаб гIамал буго жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъай, гьев разилъи тIалаб гьабун гIибадат гьабулел, жидер макъам тIадегIанал муъминзабазулги. Жидер мурадазда щвечIого, гIибадаталъулъ икъбал гьечIого хутIараб мехалъ, гьез хал гьабула жидер напсалъул ва гьелъ гьабулеб гIамалалъул: щиб жодай жидеца тохго тун бугеб абун. Нилъеда тIад бугеб паризаяб какцин берцинго баларел нилъее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахьалъан щиб квербакъи букIинеб ва нилъер хIал кин лъикIлъилеб? Нилъ тушбабаздаса кин

бергьинел?.

21. Гьеб гьуд-гьуд гьечIеблъи якъинлъараб мехалъ, Сулайман аварагас абуна:

لَأُعَذِّبَنَّهُۥ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَاْذْبَحَنَّهُۥٓ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾

«Дица гьелъие гучаб гIазаб гьабила, яги дица гьеб хъвела, яги гьеб дихъе бачIина баянаб хIужаги бачун, жиб щиб сабаблъун дир изну гьечIого рукIкIалъараб»- абун. Гьуд-гьуд букIана Сулайман عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ сапаралда вугеб мехалъ гьесда цадахъ букIунеб хIинчI. Жиндир куркьбаздалъун гьесие рагIад гьабулаан. Сулайманил боязе лъим хIажалъараб мехалъ гьуд-гьудалъ ракьулъан лъим баккизе бугеб бакI бицунаан, цинги щайтIабаца бухъун ракьгун гьениса лъим баккизабулаан. Гьеб къоялъги Сулайман عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир аскаралгун цадахъ цо бакIалда чIараб мехалъ, гьезие лъим хIажалъун букIун валагьана Сулайман عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир боязда гьоркоб гьуд-гьуд бихьизе бокьун ва гьеб лъим тIалаб гьабизе битIизе къасд гьабун.

22. Дагьабго мех гьоркьоб индалго гьуд-гьуд бачIана ва гьелъ абуна: «Дида лъана ва бихьана дуда лъачIеб жо я Сулайман!

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِۦ وَجِئْتُكَ مِن سَبَإٍۭ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾

Дун духъе бачIана Сабаъ абулеб ракьалдаса дуе баянаб хабарги ва цIакъ кIвар бугеб амруги босун.

23. Х1акълъунго дида чIужу гIадан ятана гьеб Сабаалъул къавмалъул ханлъун. Гьелда цIар Билкъис букIана. **Гьелъие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьун буго ханзаби жинда хIажалъулеб кинабго жо.** КIудияб улкаги буго, бечедаб ракьги буго, рагъ гьабизе бахIарзалги руго, ярагъ-матахIги буго. **Гьелъул жий тIад чIолеб цIакъ чIухIараб ва кIудияб тахги буго** Жавгьар якъуталъ къачIараб, меседил тах буго, жиндир къимат ва багьа гьабизе кIолареб.

إِنِّي وَجَدتُّ ٱمْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

24. Дида гьей Билкъисги гьелъул къавмги батана жидеца ТIадегIанав Аллагьасе гьабичIого бакъуе лагълъи гьабулеллъун.

وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَعْمَٰلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾

Гьезие гьеб гIамал берцин бихьизабун буго щайтIаналъ ва гьелги руссизарун руго битIараб нухдаса ва хIакъаб диналдаса. Гьел руго жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавизе ва

гьесие лагълъи гьабизе кколеблъи лъаларого.

25. Гьез лагълъи гьабулеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб бакъалъе ва гьал зобал ракьал жинца рижарав ва гьезда жаниб бугеб кинабго балъголъиги жинда лъалев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьечIо лагълъи гьабулеб: нужеца балъго гьабурабги загьирго гьабурабги кинабго иш жинда лъалев.

أَلَّا يَسۡجُدُواْۤ لِلَّهِ ٱلَّذِي يُخۡرِجُ ٱلۡخَبۡءَ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَيَعۡلَمُ مَا تُخۡفُونَ وَمَا تُعۡلِنُونَ ﴿٢٥﴾

26. Жив цогояв, цоги жинда релъарав гьечIев БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав. ЦIакъ кIудияб гIарщалъул БетIергьанги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ۩ ﴿٢٦﴾

Гьаб (25-26) аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

Гьаб щуго аят буго (22-26) гьуд-гьудалъул хабар. Гьеб калам рагIараб мехалъ Сулайман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ гьуд-гьудалъул гIузру къабул гьабуна, гьедин бугониги Сулеймание عَلَيْهِ السَّلَامُ бокьана гьелъул калам битIараб букIин тасдикъ гьабизе

27. Сулайманица عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Нилъ балагьизе руго дуца бицараб рагIи битIарабищ бугеб, яги мун гьереси бицунездасанищ бугеб абун.

۞قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقۡتَ أَمۡ كُنتَ مِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ﴿٢٧﴾

28. Мун гьанжеги а гьеб Сабаалъул ракьалда гьаб дир кагъатги босун. Гьезул мажлисалда цебе гьеб кагъатги рехун мун нахъе бусса ва рикIкIад инчIого, гьез бицулеб жо рагIулеб бакIалда чIа.
Дуца лъазабе щиб жавабдай гьез дир кагъаталъе кьезе бугоян абун. Гьеб жавабги босун мун дихъе бачIа.

ٱذۡهَب بِّكِتَٰبِي هَٰذَا فَأَلۡقِهۡ إِلَيۡهِمۡ ثُمَّ تَوَلَّ عَنۡهُمۡ فَٱنظُرۡ مَاذَا يَرۡجِعُونَ ﴿٢٨﴾

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: гьуд-гьуд гьеб кагъатги босун Билкъисил къалгIаялъуб ун, гьелъул тахалда тIад цо чанго свери бахъана, цинги жинца гьелъул кIварчIиниб Сулайманил кагъатги реххун гьезие бихьулареб бакIалда гIодоб чIана. Билкъисица гьеб кагъат кодобе босун гьелда тIад хъвараб жо цIалана.

29. Билкъисица жинда сверухъ ругел вазирзабазда ва гIакълучагIазда абуна: «Я гьаб жамагIат! Х1акълъунго дида цебе рехана жиндир къимат кIудияб кагъат.

قَالَتۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَؤُاْ إِنِّيٓ أُلۡقِيَ إِلَيَّ كِتَٰبٞ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾

30. Гьеб кагъатги Сулайман

إِنَّهُۥ مِن سُلَيۡمَٰنَ وَإِنَّهُۥ بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾

аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **рахъалъан буго ва гьелда тIадги хъван буго: «Жив гурхIулев, гурхIел даимав Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **цIаралдалъун байбихьи гьабун хъвалеб буго гьаб кагъат.**

أَلَّا تَعۡلُواْ عَلَيَّ وَأۡتُونِي مُسۡلِمِينَ ٣١

31. Нужеца дида данде чIун чIухIи ва гIамал кIодолъи загьир гьабуге. Нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун, дун гьесул авараг вукIин ритIухъги гьабун, дида аскIоре рачIа»-абун.**

قَالَتۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَؤُاْ أَفۡتُونِي فِيٓ أَمۡرِي مَا كُنتُ قَاطِعَةً أَمۡرًا حَتَّىٰ تَشۡهَدُونِ ٣٢

32. Цинги Билкъисица абуна: «Я гьаб жамагIат! Нужеца дие фатва (хIукму) кье дица щиб жавабдай кьела абун. Дида лъалеб гьечIо ва дие бокьун гьечIо дицаго хIукму гьабизе нужеца нугIлъи гьабун, нужер хIукмуялда рекъон гурони»-абун.

قَالُواْ نَحۡنُ أُوْلُواْ قُوَّةٖ وَأُوْلُواْ بَأۡسٖ شَدِيدٖ وَٱلۡأَمۡرُ إِلَيۡكِ فَٱنظُرِي مَاذَا تَأۡمُرِينَ ٣٣

33. Гьеб жамагIаталъ абуна: «Ниж руго къуват-гуч бугел, рагъуе махшел бугел, ярагъ лебалал гIадамал. Мун йиго хан ва дуца гьабе хIукму.

Дуца дуего бокьараб хIукму гьабе, нижеца гьеб тIубазабизе буго»-абун. Гьаб буго гьезул мутIигIлъи камилаб букIин бихьизабулеб жаваб.

КъуртIубияс абуна: Билкъисица цIакъ берцинаб гIамал гьабуна жиндир амруялъулъ гьеб жамагIат гIахьал гьабун ва гьезда мушавара гьабун. Гьеб жамагIаталъги гьей разилъулеб жаваб кьуна, жидер къуват-гуч букIин бицун ва жидер камилаб мутIигIлъиги бицун. Гьаб цоцаздехун бугеб берцинаб мушавара ва берцинаб калам жиндаса мисал босизе рекъараб букIана, гьезул амруялъул бетIер чIужугIадан йикIинчIебани. Билкъис гIакъло бугей ва цIодорай йикIин бихьизабулеб буго гьелъул хIукмуялъ-абун.

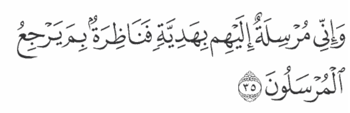
قَالَتۡ إِنَّ ٱلۡمُلُوكَ إِذَا دَخَلُواْ قَرۡيَةً أَفۡسَدُوهَا وَجَعَلُوٓاْ أَعِزَّةَ أَهۡلِهَآ أَذِلَّةٗۚ وَكَذَٰلِكَ يَفۡعَلُونَ ٣٤

34. Билкъисица абуна: «Х1акълъунго ханзабазул гIадат буго жал цо шагьаралда лъугьараб мехалъ, гьеб шагьар пасад гьабулеб.

Рагъ гьабун шагьар бахъараб мехалъ гьеб биххизабун, бухIун пасат гьабула, гьениса бечелъи ва хазина нахъе бакIарула, гьелъул гIадамал асир гьарун лагълъиялда ккезарула. **Гьеб шагьаралъул бищунго къадро бугел гIадамалги цIакъго гIодогIан гьарула. Гьадин гьабула жал бергьарал ханзабаз.**

Гьаб кагъат битIарав Сулайманицаги гьебго иш гьабила нилъеца дандечIей гьабуни ва нилъер гьунар-къуватги г1ечIони. Нилъее

лъикI буго цин гьел щал гIадамал ругел ва гьезул мурад щиб бугеб лъазабуни.

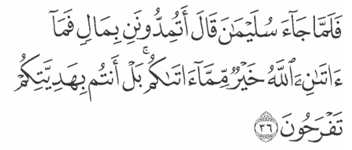

35. Х1акълъунго дица гьев Сулайманихъе сайгъаталги росун цо къокъа битIизе буго ва гьел щиб жаваб босундай рачIулаян балагьун чIезе йиго»-абун.

Гьелда лъалеб букIана сайгъатаца ва берцинаб каламалъ гIадамал кверде росулеблъи.

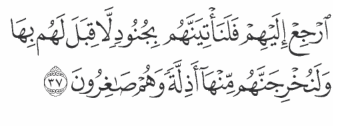
Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Билкъисица абуна: гьел гIадамаз сайгъатал къабул гьаруни гьел рукIине руго ханлъи бокьарал ва дунялалъул кIодолъи бокьарал. Нилъеца гьезда рагъ гьабизе буго. Гьез сайгъатал къабул гьаричIони гьев ритIухъав авараг вукIизе вуго ва нилъ гьесда мутIигIлъун нахърилълъине руго абун.

Билкъисил амруялдалъун меседил хIарччал (гъадараби) росун ва цоги жавгьар-якъуталъ, маржан луъ-луалъ къачIарал алатал росун Сулайманихъе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ине цо къокъа хIадурана. Гьеб хабарги босун гьесухъе гьуд-гьудги бачIана.

36. Гьел чапарзаби жидер сайгъаталги росун Сулайманихъе рачIараб мехалъ гьев сайгъатазда валагьичIо **ва гьес абуна:**

«Нужее бокьунищ бугеб боцIи-малги кьун дун кодове восизе ва нуж купру-ширкалда тезе? Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **дие кьураб бечелъиги, ханлъиги цIакъ гIемераб ва кIудияб буго.** Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дун авараглъиги кьун халкъалда тIаса вищун вуго, гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда ахIизе. **Нуж руго дунялалъул ханлъи ва бечелъи бокьарал гIадамал, гьедин бугелъул нуж роххулел руго нужее сайгъатал кьураб мехалъ.**

37. Гьеб къокъаялъул бетIерасда хитIаб гьабун Сулайманица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна**: «Мун тIад вуссун а дурго къавмалъухъе ва дуца гьезда лъазабе дун вачIизе вукIин рикIкIен гIемерал боялги рачун, гьезда данде чIезе жидер хIал кIоларел.**

БичасхIаги, дица гьел жидер ханлъиялдаса ва ватIаналдаса къватIире рахьинарила гIодорегIаналлъун ва хIакъиралльун гьарун.

Жидеца иман лъечIони ва дун авараглъун вукIин къабул гьабун дир амруялъе мутIигIлъичIони»-абун.

Жиндир чапарзаби тIадруссун рачIиндал ва гьез Сулайманил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хабарги бициндал Билкъисида лъана гьев ханлъи бокьарав чи гьечIеблъи, гьесда данде рагъ гьабун жий бергьунареблъиги. Цинги Билкъисица Сулайманида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хабар битIана жий ячIине йигин жиндир улкаялъул ханзаби ва церехъабиги рачун, ва жийги балагьизе йигин щиб жодай Сулаймание бокьун бугеб ва щиб диналдедай жий ахIулей йиго абун.

Жиндир бодул церехъабазул анцIила кIиазарго чиги вачун Билкъис къватIие яхъана Сулайманихъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ине. Гьеб хабар рагIараб мехалъ ва Билкъис жиндир улкаялда гIагарлъараб мехалъ, Сулаймание عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ бокьана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб ва жиндир авараглъи ритIухъ гьабулеб гIаламат Билкъисида ва гьелъул къокъаялда бихьизабизе.

قَالَ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَؤُاْ أَيُّكُمۡ يَأۡتِينِي بِعَرۡشِهَا قَبۡلَ أَن يَأۡتُونِي مُسۡلِمِينَ ٣٨

38. Сулайманица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Я гьаб жамагIат! Щив вугев нужеда гьоркьов гьей Билкъис дие мутIигIлъун ва иманлъун гьание щвелелда гьелъул тахги бачун вачIине кIолев чи?»- абун.**

Гьелъ иман лъун хадуб гьелъул тахалда ханлъи гьабизе бегьуларелъул, гьей разилъун гурони, гьей жинда аскIой щвелелдего гьелъул тах бачIун букIине бокьана Сулаймание عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.

Билкъисил ханлъиялъул гIаламатлъун бугеб цIакъ чIухIараб тах букIана. Гьей Сулайманихъе ине хIадурлъараб мехалъ, тах жаниб бугеб кIалгIаялъул анкьго батIияб рукъги тIаде рахан, кIулал нахъе росана. Гьеб кIалгIа цIунун тарал бояздаги лъазабуна жий тIаде юсун ячIинегIан щивго чи кIалгIаялда аскIов къазе тогеян.

قَالَ عِفۡرِيتٞ مِّنَ ٱلۡجِنِّ أَنَا۠ ءَاتِيكَ بِهِۦ قَبۡلَ أَن تَقُومَ مِن مَّقَامِكَۖ وَإِنِّي عَلَيۡهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٞ ٣٩

39. Жундузул цIакъ къуватаб ва гучаб цо женалъ абуна: «Дун бачIина духъе гьеб тахги бачун мун хIукму къотIизе гIодов чIараб мажлисалдаса тIаде вахъинелде.

Сулайман авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир рагIияталъул тадбир гьабизе ва гьезул гIарз къабул гьабун, гьезда гьоркьоб гIадлияб хIукму гьабизе гIодов чIолаан радал бакъ баккаралдаса къалъул гIуж щвезегIан. **Х1акълъунго дун гьеб тах бачун бачIине кIолеб буго ва гьеб сах-саламат, гьелда тIад бугеб жавгьар- якъут цIунун бачIине дида божилъи бугебги буго»-**абун.

Сулаймание عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ бокьана жегиги хехго тах бачун вачIунев чи халкъалда

загьир гьавизе ва гьелдалъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие кьун бугеб кIудияб ханлъиги ва жиндие квегъун ругел боялги загьир гьаризе.

قَالَ ٱلَّذِى عِندَهُۥ عِلْمٌ مِّنَ ٱلْكِتَٰبِ أَنَا۠ ءَاتِيكَ بِهِۦ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَءَاهُ مُسْتَقِرًّا عِندَهُۥ قَالَ هَٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّى لِيَبْلُوَنِىٓ ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ ۖ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّى غَنِىٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

40. Жинда аскIоб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан гIелму бугев чияс абуна: «Дун вачIина духъе гьеб тахги бачун, дуца балагьараб бер къапилебгIан хекого»-абун.**
Гьев вукIана Асиф ибну Бархия абулев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ мутIигIав муъминчи Сулайманил катиб (писарь). Гьесда лъалеб букIана жиндалъун гьарараб жо лъугьулеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIар. Сулайманица عَلَيْهِ السَّلَامُ гьесул рагIи къабул гьабуна ва Асифица дугIаги гьабун гьеб сагIаталъ Билкъисил тах гьезда цебе бачIана.
Сулайман аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ жинда цебе бачIун чIун гьеб гIажаибго берцинаб тах бихьидал **гьес абуна: «Гьаб иш буго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **дие гьабураб кIудияб цIоб- рахIмат. Гьалдалъун Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **дир хIалбихьиги гьабулеб буго дун жиндир нигIматал лъан, гьезда щукру гьабулездаса вугодай абун, яги гьел нигIматазул къимат лъачIого гьезда инкар кколевдай вугев абун. Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нигIматазда щукру гьабулев чи вуго жиндиего лъикIлъи гьабулев чи:** гьес щукру гьабураб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие жегиги нигIматал цIикIизарула. **Гьел нигIматазда цо гIадамаз инкар ккунин абун Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щибго асар букIуларо. Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **хIажатав гьечIо гIадамазул щукруялда. Х1акълъунго Гьев цIакъ бечедав ва сахаватав вуго.** жидеца щукру гьабуларезеги жинца нигIматал кьолев вуго.

قَالَ نَكِّرُوا۟ لَهَا عَرْشَهَا نَنظُرْ أَتَهْتَدِىٓ أَمْ تَكُونُ مِنَ ٱلَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾

41. Сулайманица عَلَيْهِ السَّلَامُ **абуна: «Нужеца гьей Билкъисида лъалареб хIалалъ гьелъул тахалъул сипат хисизабе! Нильги балагьизе руго гьей гIелму- гIакъло бугей йигодай ва гьеб тах жиндир букIин гьелда лъаладай абун, яги гьей гьеб тах лъаларейдай йиго абун.**

فَلَمَّا جَآءَتْ قِيلَ أَهَٰكَذَا عَرْشُكِ ۖ قَالَتْ كَأَنَّهُۥ هُوَ ۚ وَأُوتِينَا ٱلْعِلْمَ مِن قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾

42. Цинги Билкъис жиндир ханзабазул ва къавмалъул церехъабазул аскаргун цадахъ ячIун, Сулайманида аскIое щведалго, гьелда жиндир тах бихьизабуна ва **гьелда абуна: «Гьадинаб бугищ дур тах»-абун.**
«Гьаб бугищ дур тах»-абун абичIо, гьей хеккого кантIизе бегьила абун жиндир тах Сулайманихъ букIиналда, ва гьес тахалъе хис-басги гьабун

букIиналда. **Билкъисицаги абуна: «Гьеб дир тах бугеб гIадин буго»-абун.** Гьеб жиндир тах букIин лъана Билкъисида, гьедин бугониги дозул суалалда релълъинабун кьуна жаваб. Гьелдалъун Билкъисица жиндир гIакъиллъи ва цIодорлъи бихьизабуна.

Амма Сулайманица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ живги, жиндир къавмги гьелдаса гIемерго цIодораб бук1ин загьир гьабун абуна: **«Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нижее гIелмулъай кьуна гьай Билкъисие кьелелде цебего. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ниж гьаруна гьев лъалеллъун ва гьесие гIибадат гьабулеллъун,- гьеб буго бищунго кIудияб гIелму ва нигIмат.**

وَصَدَّهَا مَا كَانَت تَّعۡبُدُ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ إِنَّهَا كَانَتۡ مِن قَوۡمٖ كَٰفِرِينَ ﴿٤٣﴾

43. Гьей Билкъис Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдаса нахъчIвана жинцаги жиндир къавмалъги бакъ-моцIалъе лагълъи гьабулеб букIиналъ.

Х1акълъунго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гуреб жоялъе гIибадат гьабиялдалъун гьейги йиголъана капураб къавмалдаса.

Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьей Билкъис ячIинелда, гьей жаний чIезе цIакъ берцинаб, борхатаб кIалгIа бан букIана. Гьеб кIалгIаги бацIадаб цIералъул бан букIана. Гьенир жанире унеб нухги бацIадаб лъималда тIад гьединабго цIер ккураб букIана. Балагьарав чиясда кколаан гьеб бацIадаб, гъваридаб лъим буго абун, ва гьелда тIаде ккураб цIерги батIа гьабизе лъалеб букIинчIо.

قِيلَ لَهَا ٱدۡخُلِي ٱلصَّرۡحَۖ فَلَمَّا رَأَتۡهُ حَسِبَتۡهُ لُجَّةٗ وَكَشَفَتۡ عَن سَاقَيۡهَاۚ قَالَ إِنَّهُۥ صَرۡحٞ مُّمَرَّدٞ مِّن قَوَارِيرَۗ قَالَتۡ رَبِّ إِنِّي ظَلَمۡتُ نَفۡسِي وَأَسۡلَمۡتُ مَعَ سُلَيۡمَٰنَ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٤٤﴾

44. Цинги Билкъисида гьеб кIалгIаги бихьизе гьабун «Мун гьений жаний лъугьаян»-абуна. Гьелда гьений унеб нух бацIадаб, берцинаб лъим бугин ккана ва жинца гурде эхедегIан гьабун бохдул ва хIатIал загьир гьаруна.

Лъималда жаниса довехун ине къасд гьабурав чияс гьабулеб хIалалъ. **Сулайманица абуна: «Гьеб жо лъим гьечIо, гьеб буго бац1цIадаб цIералъул гьабураб кIалгIа»-абун.**

Гьал киналго гIаламатал рихьидалго ва Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дагIват гьабун гьелда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин ва жиндие гIибадат гьабизе бегьулеб цоги щибго жо гьечIеблъи бичIизабидал, **Билкъисица абуна: «Я дир БетIергьан! Х1акълъунго дица дирго напсалъе зулму гьабун буго гьанжелъизегIан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин лъан гьесие гIибадат гьабичIого. Гьанже дун гьав Сулайман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьабулеб диналда божана ва кинабго гIаламалъулго БетIергьанлъун жив вугев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъана ва гьесул амруялда нахъ йилълъана»-абун.**

Гьаб бакIалда Сулайман аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва Билкъисил къиса хъван тIубана. Тафсиралъул гIалимзабаца гьаб къисаялда жанир цогиги гIемерал, берцинал хабарал рицун руго. Гьел киналго жидее къучIаб хIадис гьечIел рукIиналъ гьаб таржамаялда хъвачIого тана. Жидеца гьел хъварал гIалимзабаздаги нилъеца гIайиб чIваларо. Гьезул мурад букIана жидер заманаялъул муъминзабазул гIакълуялда рекъараб хIалалъ хабар бицун, гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIажаибал гIаламатазда кантIизари.

Гьел къисаби руго Инжил-Тавраталъул агьлуялъ рицунел ратарал къисаби. Гьел ритIарал руго абун, гьезда божизе бегьуларо, гьел киналго гьересиял руго абун гьезда инкар гьабизеги тIадаб гьечIо. Нилъеда тIадаб жо буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьараб жо гьабизе хIал кIолев вукIиналда иман лъезе. ГIелмуялъ ва гIакълуялъ тIобанго нахъе чIвалареб жо Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIунтIизабун бицараб мехалъ, гьеб жо нилъеца тасдикъги гьабиларо, нахъеги чIваларо, гьеб бицараб жо хIакъаб букIиналда яги гьеб гьересияб бук1иналда т1орит1ел гьабулеб хIужа-далил нилъее щвезегIан. Сулайман аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къиса «сурату Ссвад»-алдаги бицине буго. Инша Аллагьу.

45. Х1акълъунго Дица Самудиязул къавмалда расуллъун витIана гьезулго вац Ссалих1. Гьес жиндир къавм ахIана Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялда.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمۡ صَٰلِحًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ فَإِذَا هُمۡ فَرِيقَانِ يَخۡتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾

Амма гьеб къавм Ссалих1ида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гIенеккичIо ва батIи-батIиял къокъаби гьарун цоцазде къацандулел рукIана. Гьезул иман лъураб къавм ва купру-ширкалда чIараб къавм жидеца гьабулеб дин битIараб буго абун къецандулел рукIана.

46. Ссалих1ица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир къавм! Нужеца нужеего квешаб жо хехго бачIин щай тIалаб гьабулеб, лъикIлъи тIалаб гьабиялдасаги цебе гьабун.

قَالَ يَٰقَوۡمِ لِمَ تَسۡتَعۡجِلُونَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبۡلَ ٱلۡحَسَنَةِۖ لَوۡلَا تَسۡتَغۡفِرُونَ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ﴿٤٦﴾

Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулеб гIамал гьабун, гьев разилъи ва гьесул рахIмат щай тIалаб гьабулареб, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъулеб, гьесул гIазаб нужее хIакълъулеб гIамал гьабичIого. **Нужеца Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ мунагьал рахчи тIалаб гьабуни ва тавбо гьабун лъикIаб гIамал гьабуни, нужеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIила.** Ва нуж Аллагь جَلَّجَلَالُهُ

разияб агълогун цадахъ алжаналде лъугьила.

47. Ссалих1ил къавмалъ абуна:. «Нижее баракат гьечIолъи бахана дудаса ва мунгун цадахъ ругел муъминзабаздаса»- абун.

قَالُواْ ٱطَّيَّرۡنَا بِكَ وَبِمَن مَّعَكَۚ قَالَ طَٰٓئِرُكُمۡ عِندَ ٱللَّهِۖ بَلۡ أَنتُمۡ قَوۡمٞ تُفۡتَنُونَ ٤٧

Гьеб заманаялъ бакъбан, хур бижичIого ракъи бачIун букIана Ссалих1ил къавмалда. **Ссалих1ица абуна: «Нужее бугеб баракат гьечIолъи буго нужер купру сабаблъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гьабулеб гIазаб. Нуж руго щайтIаналъ питнаялда ккезарурал гIадамал.**

Нужеда хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе лъалеб гьечIо ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гьабураб хIалбихьи ва къварилъи нужер аварагасулги гьесда мутIигIлъарал муъминзабазулги гIайиб бугин абулеб буго.

48. Ссалих1ил عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалъул, «ХIижру» абулеб шагьаралда рукIана ичIго залимав чи.

وَكَانَ فِي ٱلۡمَدِينَةِ تِسۡعَةُ رَهۡطٖ يُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا يُصۡلِحُونَ ٤٨

Гьез ракьалда т1ад цIакъ пасалъи гьабулеб букIана ва гIадамазе зулму-къварилъи гьабулеб букIана, гьезул цониги лъикIаб гIамалги букIинчIо.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «Гьев ичIго чи вукIана Ссалих1ил капураб къавмалъул церехъабазул лъимал. Гьез жидеда хадур ракIарун рукIана киналго иман гьечIел, пасалъи гьабулел квешал гIолохъаби ва жидеца гьеб шагьарада ва цогидаб бакIалдаги гIадамазе зулму гьабулеб букIана. Гьез гIадамал Ссалих1ида иман лъеялдаса нахъчIвалел рук1ана ва иман лъурал муъминзабазеги къварилъи гьабулеб букIана. Цоги гIалимзабаца абуна гьезул пасалъиялда гьоркьоб гьересияб гIарацги букIанин абун.

Аллагьасул салам лъеяв Ссалих1 аварагасул заман тIад буссун бачIараб гIадин буго жакъа дунялалда бугеб хIал хал гьабураб мехалъ. Ханзаби, бечедал гIадамал, кIудиял хIакимзаби улкаялъул киналго бечелъабазул кIулалги кодоре ккун, гьел жидедаго гьоркьор рикьулел, гьеб бечелъи жидерго агьлуялде буссизабулел руго. Гьезул лъималги гIорцIун, ццулъун, гьабизе жо тIагIун, чIахIиял минабигун, чIухIарал машинабигун, чIухIарал гIамалалгун хьвадулел руго. Гьезие ракIалде щвараб квешаб гIамал гьабизе гьел гьукъулеб иман, нич-яхIги гьечIо. Гьез гьабураб зулму ва пасалъи гьезул умумуз бахчулеб буго.

Мискинал, пакъирал гIадамазул кIвар гьабулев цониги хIакимги гьечIо. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулел имамзаби ва ханзабиги гьечIо. БетIергьан Аллагьасул гIадат буго гIадамазул гIамалалда релълъарал ханзаби гьезда тIаде риччалеб. Гьаб умматалда бугеб балагь ва

къварилъи буго гъаб умматалда гъоркьор иман камилал, Аллагьасул ﷻ хIакъикъат лъалел муъминзаби цIакъго дагьлъун рукIин. «Аллагь ﷻ вуго» абуни гIолеблъун рикIкIун буго гIемерисеб халкъалъ. Гьезда хадуб цо къокъа буго паризаяб как бани ва кIал ккуни, закат-хIажги тIубани, цоги щибго жо гьабизе кколарин абулел.

Аза-азар чиясда гъоркьов цо чи вуго Т1адег1анав Аллагьас гьаб кинабго махлукъатги жидее квегъун, инсан жиндие лагълъи гьабизе вижун вукIин жинда бич1чIулев ва гьеб лагълъи цохIо Аллагьасе ﷻ гьабизе ккани гьаб ракьалда тIад цо исламияб дин букIизе тIадаб букIинги лъалев. Исламияб дин ракьалда тIад бищунго тIадегIанаблъун гьечIебгIан заманаялъ Аллагьасда ﷻ иман лъурал муъминзабазда тIадаб букIула жиндир напсалдалъун, боцIи-малалдалъун, гIелму-гIакълуялдалъун Аллагьасул ﷻ дин ракьалда букIинабиялъе гIоло къеркьезе. Гьелда ц1арги абула «жигьад» абун. Гьеб жигьад гьаби буго муъминчиясул бищунго тIадегIанаб макъам.

Гьаб масъала бищунго цебе бусурбабазул церехъабилъун ругел цIаларал чагIазда, дибирзабазда ва имамзабазда бич1чIизе тIадаб масъала буго. Гьезда гьебги бичIчIун, гьез битIараб дагIватги гьабун, гIолохъанаб гIелалъ Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло къеркьеялъул байрахъ борхараб мехалъ, инша Аллагьу, Аллагьас ﷻ муъминзабазе квербакъи гьабила ва ракьалдаса пасалъиги тIагIила.

قَالُواْ تَقَاسَمُواْ بِٱللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُۥ وَأَهۡلَهُۥ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِۦ مَا شَهِدۡنَا مَهۡلِكَ أَهۡلِهِۦ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ ﴿٤٩﴾

49. Гьеб пасадаб къавмалъул церехъабилъун ругел гIолохъабаз цояз цояздехун абуна: «Нужеца Аллагьасул ﷻ цIаралдалъун гьа гьедун кьотIи гьабе сардилъ къватIире рахъун Ссалих1 авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьесда иман лъурал муъминзабиги чIвазе. Гьел чIван хадуб нилъеца Ссалих1ил валиясда (гьесул къисас босизе кколев бищун цевесев гIагарав чи) **абила: «Нижеда бихьичIо гьев Ссалих1ги гьесул агьлоги гьалаглъараб куц. Нижеда лъаларо лъица гьев ва гьесул агьло чIвараблъи. Х1акълъунго Нижеца бицунеб рагIиги битIараб буго»-абун.** Цинги гьересияб гьаги гьедун гьев вали божизавила нилъер рагIиялда.

Гьаб букIана Ссалих1ил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъ вараниги хъун гьезие Ссалих1ица лъабго къоялдаса Аллагьас ﷻ нуж гьалаг гьаризе руго абун кьотIи гьабураб заман. Гьел квешал гIолохъабаца абуна: лъабго къоялдаса нилъ гьалаг гьаризе ратани нилъеца Ссалих1ги гьесул агьлоги жегиги хехго гьалаг гьарила абун.

Цинги гьел сардилъ рахъун жидер ярагъги босун Ссалих1ил рукъ бугеб

бакIалде ана. Гьел Ссалих1ил рукъалда гIагарлъараб мехалъ Аллагьас ﷻ амру гьабун малаикзабаца гьезда тIаде кIудиял ганчIал рехана ва гьелги гьалаглъана. Гьел гIолохъаби тIад руссине кватIараб мехалъ гьезул къавм къватIибе бахъун Ссалих1ил рукъалде аскIоре щведал гьезда чIван гIодоре реххун рихьана жидер церехъаби.

Гьеб иш бихьидал гьез къотIи гьабуна Ссалих1ги гьесул агьлоги чIвазе, Ссалих1ил къавмалъги рагъуе хIадурлъи гьабуна. Муъминзабазул цояс капураб къавмалда абуна: «Нуж щай гIедегIулел рагъ гьабизе? Ссалих1ица къотIи гьабураб лъабго къо араб мехалъ гьесул рагIи ритIухълъичIони нужее ихтияр буго бокьараб иш гьабизе»-абун. Гьеб гIакълуялда рекъон капурзаби нахъ руссана.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

50. Гьеб капураб къавмалъ Ссалих1ие عليه السلام **ва муъминзабазе макро гьабизе къасд гьабун букIана.**

وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾

Дицаги гьел капурзабазе макро гьабуна гьезда щибго жоги лъалареб хIалалъ.

51. Дуца пикру гьабе МухIаммад ﷺ**, кинаб ахирдай гьел макрочагIазул букIана абун.**

فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَـٰهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾

Х1акълъунго Дица гьел квешал гIадамалги ва гьезул къавмги гьалаг гьарун гьезул насло-тухум тIагIизабуна.

52. Гьел жанир чIун рукIарал рукъзал ва шагьарал чIунтун чIвадал лъугьун руго гьезул зулму ва купру сабаблъун.

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةًۢ بِمَا ظَلَمُوٓا۟ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

Гьел гьалаг гьаруна, гьезул росаби ва шагьарал чIунтун тIагIана. **Х1акълъунго Гьаб Ссалих1ил къавмалъул къисаялъулъ ва гьезул ч1унтун тIагIарал шагьаразулъги жидеда жо лъалел ва пикру гьабулел гIадамазе Аллагь** ﷻ **цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб г1аламат ва хIужа-далил буго.**

53. Дица гьалаг гьариялдаса хвасар гьаруна Аллагьасда ﷻ **иман лъун гьесдаса хIинкъулелллъун рукIарал муъминзаби.**

وَأَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

54. ЛутI аварагасул عليه السلام **къисаги бице дур умматалъе вагIзалъун букIине.**

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَتَأْتُونَ ٱلْفَـٰحِشَةَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾

Гьес жиндир къавм Садумалъул агьлуялда

абуна: «Нужеца гьеб цIакъ къабихIаб пишайищ гьабулеб, гьеб иш къабихIаб ва инжитаб букIин нужеда якъинго бихьулеб лъалебги букIадго?- абун.

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ ٱلنِّسَآءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

55. Унго-унго нуж бихьиназда нахъейищ лъугьулел, нужер шагьват тIубазе ва гьеб нужер напсазе берцинги бихьун,

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьеб шагьват тIубазелъун рижарал руччабиги жалго тун? Валлагьи, нуж ахIмакъаб, лъикIаб квешаб жо батIа гьабулареб къавм буго.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIалал гьабураб жоги тун хIарам гьабураб гьабизе унел руго, хIайваназцин гьабулареб пишаги гьабулеб буго.

۞ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓا۟ أَخْرِجُوٓا۟ ءَالَ لُوطٍ مِّن قَرْيَتِكُمْ ۖ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾

56. ЛутI аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дагIваталъе къавмалъ кьураб жаваб букIинчIо гьесда гIин тIами ва гьесул рагIи боси. **Гьезул жаваб букIана жидеца аби: «Нужеца ЛутIги гьесул агьлоги нужер росолъан къватIире къотIе! Гьел руго жал хъубаб жоялдаса цIунарал, нилъер гIамалги къабихIаб жолъун рикIкIунел гIадамал»-абун.** Гьедин махсароде гьавуна ЛутIил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъ жидер авараг: гьез гьабураб къабихIаб гIамал гьабуларев чи жидеда гьоркьоса къватIиве ине кколилан абун.

فَأَنجَيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ قَدَّرْنَٰهَا مِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿٥٧﴾

57. Дица ЛутI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **ва гьесул агьлоги хвасар гьабуна гьеб къабихIаб пиша гьабулеб къавмалдаса ва гьезда тIаде биччараб гIазабалдасаги. ЛутIил** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **чIужу хут1изег1ан, гьей жал гьалаг гьаруразда гъорлъ йикIине къадар гьабун букIиналъ, хвасар гьайичIо гIазабалдаса.**

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًا ۖ فَسَآءَ مَطَرُ ٱلْمُنذَرِينَ ﴿٥٨﴾

58. Дица гьезда тIаде цIакъ квешаб цIад базабуна. Гьеб букIана жидее хIинкъи кьураб мехалъ гьелда гIенеккичIеб къавмалда базабураб жужахIалъул роркьарал ганчIазул цIад.

قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَٰمٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَىٰٓ ۗ ءَآللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

59. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, кинабго щукру ва рецц Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **буго, гьес кьурал кIудиял нигIматазда данде ва гьесул цIоб-рахIматалда дандеги.**

Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ саламги буго жинца авараглъиялъе тIаса рищарал лъикIал муъминзабазда.

ТIадегIанав Аллагьас амру гьабуна жиндир калам бай бихьуда Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабе ва гьесул аварагзабазда свалат-салам битIе абун. Гьаб амру аварагасги тIубазабуна, гьесда хадур рукIарал хириял асхIабзабаца ва киналго лъикIал имамзабаца ва гIалимзабацаги тIубазабуна. Нилъехъе бачIараб хIалалъ нилъедаги тIадаб буго лъикIаб гIамал гьабизе бай бихьулеб мехалъ: вагIза гьабизе, дарс цIализе, ва дагIават гьабизе, ригьин гьабизе ва цогидалги ишал гьаризе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун бай бихьун, гьесие рецц гьабун, гьесул расулазда свалатги битIун бай бихьизе.

Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ, жинца кинабго жо бижарав, гьеб хьихьулев, гьелъул тадбир гьабулев **Аллагьищ лъикIав вугев** жиндие лагълъи гьабизе ва жив БетIергьанлъун вукIине, яги жидеца щибго мунпагIат яги зарал гьабуларел, **Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабун нужеца лагълъи гьабулел хъанчалищ лъикIал ругел?-абун.**

أَمَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَن تُنۢبِتُوا۟ شَجَرَهَآ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾

60. Жинца зобалги ракьалги рижарав, жинца зодиса цIад рештIизабурав ва гьелдалъун нужее ахал-хурзалги рижизарурав, берцинал, гьуинал пихъал рижизарурав щив вугев ва гьеб пихъ тIад бижулел гъутIбиги рижизарурав. **Нужер хIал кIолеб букIинчIо гьел гъут1би** ва гьаниб рехсараб жоялдаса щибго жо **бижизабизе. Гьав Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цогиги алагьишха вугев?**

Гьаб камилаб хIалалда зобал ракьалги рижарав, гьезда жаниб бугеб гIажаибаб жоги бижарав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев цоги щив вугев жиндие лагълъи гьабизе хIакъав? ГьечIо цоги аллагь. **Жидеца ширк гьабулеб къавм буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ бащад гьарун хъанчал ва цогидал гьес рижарад жал лъолел ва гьезие лагълъи гьабулел.**

أَمَّن جَعَلَ ٱلْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَٰلَهَآ أَنْهَٰرًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَٰسِىَ وَجَعَلَ بَيْنَ ٱلْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

61. Гьаб ракь нуж тIад чIолеб бакIлъун гьабурав, гьеб ракьалда тIад чвахулел гIорал-лъарал гьарурав, гьеб ракьалда тIад бутIрулгIадин мугIрулги гьарурав, жинца кIиго батIияб ральдал лълъималда гьоркьоб пардавги гьабурав щив вугев?!

Гьав Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цогиги алагьишха вугев, гьаб рехсараб

жо бижизе хIал кIолев? ГьечIо цоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца жо бижулев ва жиндие гIибадат гьабизе хIакъав.

Жидеца ширк гьабун алагьзабилъун хъанчал ва гIадамал кколезул гIемерисел, жидеца гьабулеб жо щиб бугебцин лъаларел руго. Цо гIадамаз гьабулеб батараб жо гьаби гуреб, жидер г1амалалъул пикру гьабуларел руго.

أَمَّن يُجِيبُ ٱلْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ ٱلسُّوٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ ٱلْأَرْضِ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

62. Жинда къварилъи-балагь щварав чияс ахIи бараб мехалъ гьесие жаваб кьезе кIолев ва гьесдаса къварилъи борхизе к1олев чи вугищ? ГьечIо гьединав чи цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца нуж гьаб ракьалда тIад халифабилъун гьарурав. Цояб уммат ва къавм тIагIун хадуб, цогиги уммат ва къавм гьабун гьаб ракь къачIалел, гьелда тIад гIумру гьабулеллъун нуж гьарурав. **Гьав Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цоги аллагьишха вугев? Гьаб жо бич1чIулев ва гьалъул вагIза босулев чи цIакъго дагь гурони гьечIо.**

أَمَّن يَهْدِيكُمْ فِى ظُلُمَٰتِ ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ وَمَن يُرْسِلُ ٱلرِّيَٰحَ بُشْرًۢا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهِۦٓ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ تَعَٰلَى ٱللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

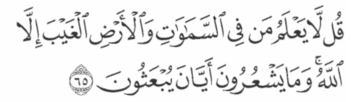
63. Гьаб ракьалда тIадги, ралъдада тIадги бецIлъуда ккараб мехалъ гьеб бецIлъуда рукIадго нужеда нух лъазабулев щив вугев? Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматлъун бугеб цIад баледе цебе рохалил чапарлъун гьурал ритIулевги щив вугев? Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гьеб иш гьабулев.

Гьав Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цогиги аллагьишха вугев, жинца гьеб иш гьабулев ва жиндие гIибадат гьабизе бегьулев? ГьечIо гьединав цоги аллагь. **Жив ТIадегIанав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьел мушрикаца жиндехун ширк гьабулеб жоялдаса.** Кинабго жо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъат буго ва гьесул махлукъат гьевгун цадахъ алагьзабилъун рукIуларо.

أَمَّن يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ أَءِلَٰهٌ مَّعَ ٱللَّهِ ۚ قُلْ هَاتُوا۟ بُرْهَٰنَكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٦٤﴾

64. Жинца кинабго жоялъул бижи бай бихьулев ва ахираталда цIидаса рухIлъун гIадамал тIаде рахъизарулев щив вугев? Зобалаздаса ва ракьалдаса нужее ризкъи кьолевги щив вугев? ТIадегIанав ва жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гьеб иш жинца гьабулев. **Гьав Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цогиги алагьишха вугев жинца жо бижулев ва жинца ризкъи кьолев?** ГьечIо цоги алагь цохIо Аллагь

ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ гурев. **Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад** ﺻَﻠَّﻰٰﭐﻟﻠَّﻪُﻋَﻠَﻴۡﻪِﻭَﺳَﻠَّﻢَ**: «Нуж рачIаха нужерго хIужа-далил бачун, гьеб дагIбаялъулъ нуж ритIухъал ратани»-абун.**

65. Дуца абе МухIаммад ﺻَﻠَّﻰٰﭐﻟﻠَّﻪُﻋَﻠَﻴۡﻪِﻭَﺳَﻠَّﻢَ**: Гьаб ракьалда тIад ругел ва зобалазда ругел Аллагьасул** ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ **махлукъаталда:** гIадамазда, малаикзабазда ва жундузда **балъгояб жо лъаларо, гьеб балъгояб жо лъала цохIо Аллагьасда** ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ**. Жал кидал тIад рахъизарулебги лъаларо гьаб халкъалъул цониги чиясда.**

Гьаб аят рештIизабиялъе сабаб бицана: мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абун букIана дуца нижеда бице къиямасеб къо кида чIезе бугебин абун. Гьезие жаваблъун Аллагьас ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ гьаб аят рештIизабуна.

Гьаб аяталъ тIоритIел гьабулеб буго балъгояб жо лъалев щивго чи гьечIолъиялда гIадамал ругониги, жундул ругониги, малаикзаби ругониги.

Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатидаса бицараб хIадисалда буго: *«МухIаммад аварагасда* ﺻَﻠَّﻰٰﭐﻟﻠَّﻪُﻋَﻠَﻴۡﻪِﻭَﺳَﻠَّﻢَ *метер букIинесеб жо лъалин абурав чи Аллагьасде* ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ *гьереси гIунтIизабурав чи вуго ТIадегIанав Аллагьас абун буго: «Зобал ракьазда ругезда лъаларо балъгояб жо цохIо Аллагьасда* ﺟَﻞَّﺟَﻼَﻟُﻪُ *гурони»*-абун. Х1адис ибну Абих1атимица бицана.

Г1ажаибаб жо буго нилъеда гьоркьор цо гIадамал рукIин жидеда цебехун арабги хадуб бачIунебги жо лъалаян абулел. Гьел ритIухъ гьарун, гьезухъе хьвадулел гIадамал рукIинги цIакъго гIажаибаб жо буго. Гьел гIадамал руго гьаб хирияб Къуръаналда жидеца инкар ккурал, хирияв аварагасул ﺻَﻠَّﻰٰﭐﻟﻠَّﻪُﻋَﻠَﻴۡﻪِﻭَﺳَﻠَّﻢَ хIадисалдаги гIамал гьабуларел.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго:*«Жинда балъгояб жо лъалаян абулев чиясухъе ун гьесда жо ц1ехарав чиясул к1екъого къоялъ как къабул гьабуларин»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьел гIадамазул гIемерисел руго жидеца гьереси бицунел, яги сихIру гьабулел, яги инсанасул хиялал цIалулел. ХIажаж абулев чиясухъе цо балъгояб жо лъалин абулев чи вачун вачIана. ХIажажица цо чанго гамачI рикIкIун ва гьезул рикIкIен жиндир ракIалдаги ккун, гьел ганчIал хъатикье ккуна ва дов чиясда абуна: «Чан гамачI бугеб дир хъатикье?»-абун. Дов чияс чан гамачI бугеб битIун бицана. Цинги ХIажажица гьел ганчIалги гIодоре рехун цоги ганчIал ккуна хъатикье, жинда чан гамачI бугеб лъаларел. Гьанже чан гамачI бугеб

дир хъатикьеян абидалго, дов чиясда лъачIо чан гамачI бугеб. Гьелъие г1илла щибан гьикъидал дос абуна: «Дуца ганчIал рикIкIараб мехалъ, ва гьезул рикIкIен ракIалдаги ккураб мехалъ, гьеб жо балъгояб жо букIиналъул хIукмуялдаса бахъана, -(щайгурелъул дуда цадахъ бугеб щайт1аналдаги лъалеб бугелъул дур рик1ен чан бугебали, ва гьелъ гьеб рик1ен бицула гьев балъго жо лъалин вугев чиясда, амма дуца рик1ич1еб мехалъ дуда цадахъ бугеб щайт1аналдаги лъаларо гьелъул рик1ен)- ва дида гьеб рикIкIен лъана. Гьанжесалалъ дудаги лъалеб букIинчIо чан гамачI бугеб, дидаги лъачIо»-абун.

بَلِ ٱدَّٰرَكَ عِلۡمُهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِۚ بَلۡ هُمۡ فِي شَكّٖ مِّنۡهَاۖ بَلۡ هُم مِّنۡهَا عَمُونَ ٦٦

66. Гьел мушриказул гIелму-лъай нахъ регIуларо ахираталъул амруялда.
Гьел ахират букIиналда божулелги гьечIо. Гьезул мурад гьечIо ахираталъул хIукму лъай, дуда гьеб гьикъулеб мехалъги. **Гьел руго цIакъ щакдарулел гIадамал ахираталда иман лъеялда. Жегиги гьел мушриказул ракIал беццал руго гьеб ахират лъаялдаса ва гьелдаса хIинкъиялдаса.**

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَءِذَا كُنَّا تُرَٰبٗا وَءَابَآؤُنَآ أَئِنَّا لَمُخۡرَجُونَ ٦٧

67. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахираталда инкар ккурал гIадамаз абуна: «Нижги, нижер умумулги хун, ракьлъун лъугьун хадур х1акълъунго тIадейищ рахъизарулел?»-абун.

لَقَدۡ وُعِدۡنَا هَٰذَا نَحۡنُ وَءَابَآؤُنَا مِن قَبۡلُ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٦٨

68. Х1акълъунго нижее гьеб жо къотIи гьабулеб буго гьав МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ церехун рукIарал нижер умумузеги къотIи гьабураб гIадинго.
Гьел цересел умумул жегиги тIаде рахъизарун гьечIо, нижги тIаде рахъизаризе гьечIо. **Гьеб рагIи буго цереселго гIадамаз ургъараб гьересияб хабар абун.** Гьел гIадамазда кIочон буго ТIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал щибго жо гьечIеб бакIалдаса рижун рукIин, ва гьедин инсан вижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьев хун хадув тIаде вахъинавизе кIолев вукIинги.

قُلۡ سِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ٦٩

69. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нуж гьаб ракьалда тIад хьваде ва пикру гьабе нужеда церехун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун рукIарал гIасиял ва пасикъал гIадамазул ахир кинабдай кканаян»-абун.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел киналго гьалаг гьаруна, гьезул росаби ва шагьаралги

чIвадазда сверана. Гьеб иш нужееги гьабизе бегьула ТIадегIанав Аллагьас, нужеца иман лъечIони ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабунги хьвадичIони.

وَلَا تَحۡزَنۡ عَلَيۡهِمۡ وَلَا تَكُن فِي ضَيۡقٖ مِّمَّا يَمۡكُرُونَ ٧٠

70. Гьел мушриказ иман лъечIо абун мун пашманлъуге МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**.**
Гьез дуе гьарулел макрабаздалъун дур керен-рак1ги унтуге, дуе гьеб захIмалъуге.
Мун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунизе вуго гьезул макрабаздаса.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلۡوَعۡدُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٧١

71. Гьел мушрикаца абулеб буго: «Кидаха букIине бугеб гьеб нижее къотIи гьабулеб гIазаб, нуж битIараб жо бицунелллъун ратани?»-абун.
Гьеб рагIи буго иман лъезе чIухIун, иман лъурал махсароде гьарун абулеб рагIи.

قُلۡ عَسَىٰٓ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعۡضُ ٱلَّذِي تَسۡتَعۡجِلُونَ ٧٢

72. Дуца абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**: «Гьеб нужее къотIи гьабураб ва нужее хехго бачIине бокьун бугеб гIазабалъул цо бутIа нужеда гIагарлъун букIине бегьулаян»-абун.**
ГIалимзабаца абуна гьеб гIазаб букIана Маккаялъул мушриказда Бадроялда щвараб -абун.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضۡلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَهُمۡ لَا يَشۡكُرُونَ ٧٣

73. Х1акълъунго, дур БетIергьан Аллагь вуго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, гIадамазда цIоб-рахIму бугев, гьезие лъикIаб жо гьабулев. Амма гьезул гIемерисел жидеца Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нигIматазда данде щукру гьабуларел руго.** ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда гIасилъарал гIадамазе гIазаб хех гьабуларо гьез тавбо гьабизе бокьун, гьел лъикIаб нухда рачIизе бокьун. ГIадамазул гIемерисезе гьеб гурхIел-рахIму бич1чIуларо ва жидеца тавбо гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвадуларо.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعۡلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمۡ وَمَا يُعۡلِنُونَ ٧٤

74. Х1акълъунго, дур БетIергьан Аллагь гьел гIадамазул ракIазда бугебги жо жинда лъалев вуго, гьез загьиралда гьабулеб жоги жинда лъалев вуго.

وَمَا مِنۡ غَآئِبَةٖ فِي ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٍ ٧٥

75. Зобал ракьада жаниб цониги балъгояб ва рикIкIадаб жо гьечIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **лавхIул-махIфузалда хъван, къадар**

гьабун букIун гурони.

إِنَّ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ أَكۡثَرَ ٱلَّذِي هُمۡ فِيهِ يَخۡتَلِفُونَ ٧٦

76. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан буго жинца бануисраилазда бицунеб гьел жиндилъ хилиплъун ругеб диналъул г1емерисеб хабар.

Гьез Мух1аммад аварагасдаги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьесда рештIинабураб Къуръаналдаги иман лъолебани ва гьеб Къуръаналда хъвараб жоялда гIенеккун, гьелъул пикру гьаублебани, ягьудиязул ва насраниязул гIемераб щаклъи ва балъголъи тIаса ине букIана ва жидеда гьоркьоб бугеб тушманлъиги тIагIизе букIана.

وَإِنَّهُۥ لَهُدٗى وَرَحۡمَةٞ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ٧٧

77. Х1акълъунго гьаб Къуръан буго муъминзаби хIакъаб диналда тIоритIулеб ва гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматлъун бугеб.

إِنَّ رَبَّكَ يَقۡضِي بَيۡنَهُم بِحُكۡمِهِۦۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡعَلِيمُ ٧٨

78. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь гьел бануисраилазда гьоркьоб жинца хIакъаб хIукму гьабулев вуго. Ва Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гуч ва къуват бергьарав, жиндир гIелму-лъай кинабго жоялда гIамлъарав вуго.

فَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلۡحَقِّ ٱلۡمُبِينِ ٧٩

79. Дуца таваккал тIаме МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ, х1акълъунго мун вуго жиб баянаб, хIакъаб диналда ва битIараб нухда.

إِنَّكَ لَا تُسۡمِعُ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَلَا تُسۡمِعُ ٱلصُّمَّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوۡاْ مُدۡبِرِينَ ٨٠

80. Х1акълъунго дуда кIоларо хварал гIадамазда жо рагIизабизе ва дуца гIинкъав чиясда ахIараб гьаракьги рагIизабуларо, гьел дудаса мугъбан руссараб мехалъ.

Гьаб буго капурал гIадамазе бачараб мисал. Гьел гIинкъал, беццал, хварал гIадамазда релълъун руго жидеца вагIза-насихIат босун гутIиялъул рахъалъан.

وَمَآ أَنتَ بِهَٰدِي ٱلۡعُمۡيِ عَن ضَلَٰلَتِهِمۡۖ إِن تُسۡمِعُ إِلَّا مَن يُؤۡمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم مُّسۡلِمُونَ ٨١

81. Мун гьечIо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, бецав чи хIакъаб нухда тIовитIулевлъун, гьев къосаравлъун чIараб мехалъ. Дуда кIоларо хIакъаб жо рагIизабизе жидеца дир Къуръаналда иман лъурал ва жал дие мутIигIлъарал гIадамазда гурони.

Гьал аятаз баян гьабулеб буго ТIадегIанав Аллагьасул каламалдаса жиндие мунпагIат щолев чи вукIин жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурав, гьесул авараг ритIухъ гьавурав чи. Жиндир рекIелъ иманалъул

нур гьечIев, гьеб ракI купру-ширкалъул бецIлъиялъ ва мунагьазул кьавуялъ цIун бугев чиясда, кигIан гIемераб Къуръан цIаланиги, кигIан пасихIав вагIзачияс вагIза гьабуниги, гьесие щибго асар лъугьуларо. Гьаб рагIиялда тIаде суал бачIине бегьула: иман лъурал гIадамазе гурони Къуръаналъ мунпагIат гьабулеб гьечIони, гьелдалъун капурал гIадамазе вагIза кин гьабулеб абун. Гьаб бакIалда капурал ва иман лъурал абураб рагIиялдаса мурад буго: жидеца иман лъолел, гьеб иман лъеялъе жидер зарра азалалдаго мутIигIлъарал гIадамал ва жидеца иман лъоларел, жал жужахIалъе рижарал гIадамалги.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралда иман лъолеллъун ругел гIадамаз гьаб махлукъаталъул пикру гьабула, гьелъул Халикъ вукIине кколеблъи жидеда бичIчIула. Гьеб жо бичIч1араб мехалъ гьезул ракIаз ва напсаз тIалаб гьабула щивдай вугев гьев Халикъ ва щиб мураддай бугеб гьаб махлукъат бижиялдасаян абун. Гьев чи вуго жиндир рекIелъ иманалъул нур лъугьарав чи. Гьев чиясда хирияб Къуръан ва хирияв расуласул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хIадисал цIалулел рагIараб мехалъ, гьес гьезул пикру гьабула, гьезда нахъвилълъине къасд гьабула. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие квербакъи гьабун гьесул иман цIик1кIула ва гьесул гIамалги Къуръан-хIадисалда рекъола.

Жинца иман лъоларев чияс гьаб махлукъаталъул пикру гьабун гьелъул Халикъ вукIин чIезабуларо. Гьев хIайваналда релълъун кванан-гьекъон, цохIо жакъасеб къоялъул ва дагьабго заманалъул дунялалда ракI гъун, гьелда божун, ахираталда иман лъечIого вукIула. Гьесда Къуръан-хIадис рагIуларо, гьелъул пикру гьабуларо ва гьелъ жиндие щибго асарги гьабуларо.

Нилъеда иман лъолевги, лъоларевги чи ватIа гьавизе лъаларелъул, нилъеда тIадаб буго Къуръан-хIадисалдалъун вагIза гьабун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялда гIадамал ахIи. Гьез вагIза къабул гьаби яги къабул гьабун гутIи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда рекъон букIила.

82. Гьел гIадамазе къотIи гьабураб къиямасеб къо гIагарлъараб мехалъ дица гьезие цо хIайван бахъизабила жинца капурал гIадамазда калам гьабулеб; Х1акълъунго гьал г1адамал дир аятазда божуларел ругелъул.

۞وَإِذَا وَقَعَ ٱلۡقَوۡلُ عَلَيۡهِمۡ أَخۡرَجۡنَا لَهُمۡ دَآبَّةٗ مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ تُكَلِّمُهُمۡ أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

Гьеб хIайваналъул каламалдаса букIизе буго, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагIнат лъеги гьесда иман лъоларел, гьесул аварагзабиги عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ ритIухъ гьаруларел залимал гIадамаздаян аби.

Гьаб хIайван бахъулеб заман буго цIакъ гIадамал пасалъараб ахир замана. Гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тараб, хIакъаб дин хвезабун жидерго напсазе бокьарал динал ургъун, гьел динал гьарулеб.
Жинда Аллагь разилъаяв Х1узайфатидаса имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Къиямасеб къо чIоларо гьелда цебе анцIго гIаламат нужеда бихьун гурони: 1. Бакъ тIерхьудаса бакъ бакки буго гьеб гIаламат. 2. Ракьалда тIад кIкIуй тIибитIиги буго. 3. Ракьалда тIад цо хIайван бахъинги буго. 4. Яъжуж-маъжуж загьирлъиги буго. 5. ГIиса авараг* عَلَيْهِٱلسَّلَامُ *вачIинги буго. 6. Дажал загьирлъиги буго. 7. Лъабго батIияб ракьулъе рортиги буго (ракь жаниб борти): цо машрикъалда. 8. Магърибалда. 9. ГIарабиязул жазираталдаги. 10. Г1аданалъул (бак1алда ц1ар) гъварилъудаса цо цIа загьирлъиги буго жинца гIадамал цере къотIун рачунеб, гьел чIаралъуб жиб чIолеб, гьез сордо баралъуб жинцаги сордо балеб*»-абун.
Цоги хIадисалда буго: Гьеб хIайван бахъараб мехалъ гьелъ капурчиясул ва муъминчиясул гьумералда гIуж гьабулин ва гьеб гIужалдалъун капуралги иман лъуралги гIадамал батIа гьаризе лъалин абун.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾

83. Гьеб къиямасеб къоялъ дица щибаб умматалдаса дир мугIжизаталги аварагзабиги عَلَيْهِمُٱلسَّلَامُ **гьереси гьарулел рукIарал къокъаби тIаде рахъинарун цере къотIула, жал данде гьарун ва гIодорегIан гьарун.**

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا۟ بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

84. Х1исаб-мизан гьабулеб бакIалда гьел щвараб мехалъ гьезда бадиб чIвай гьабун ва гьезул мугъ бекизабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан абула:**
«Нужеца щибго кIвар гьабичIого ва нужер щибго лъайги гьеч1ого дир аварагзабиги عَلَيْهِمُٱلسَّلَامُ**, гьезда рештIинарурал тIахьалги гьересийищ гьарулел рукIарал? Гьеб гуреб цоги гIамал букIанищ нужеца дунялалда гьабулеб?-абун.** Ай: нужеца гьабураб лъик1аб г1амалго гьеч1огурищ, дир аятал гьереси гьари гуреб.

وَوَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا۟ فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾

85. Гьеб къоялъ капураб къавмалда жидеца напсазе зулму гьабиялдалъун жидее къотIи гьабураб гIазаб щвела ва гьезул щибго каламги букIуларо.
Гьез гIузро баччуларо ва гьезул щибго хIужжаги букIуларо жидедаса

гIазаб нахъчIвазе кIолеб.

86. Жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялъул пикру гьабун гьесул махлукъаталдаса вагIза босуларищ гьел инкар чагIаца? **Гьезда бихьуларищ Дица сордо гьабун букIин жиндилъ хIалхьи гьабулеблъун.**

أَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا جَعَلۡنَا ٱلَّيۡلَ لِيَسۡكُنُواْ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبۡصِرًاۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ﴿٨٦﴾

Къоялъ ризкъи тIалаб гьабун ва дунялалъул хIажалъабазда хьвадун свакарал гIадамал сардилъ свак чучизе регун, кьижун рахIаталда рукIуна. **Гьединго дица къоги гьабуна жиндилъ канлъи бихьулеблъун** жидер хIажатазулъ гIадамал хьвадизе. **Х1акълъунго гьаб сордо-къоялъул пикру гьабурав чиясеги гIаламат буго** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда жинца тIоритIел гьабулеб, **гьелда иман лъолел г1адамазе.**

87. Исрапил малаикас ссур пулеб къоялъ зобалазда ва ракьазда бугеб махлукъ цIакъ хIинкъула.

وَيَوۡمَ يُنفَخُ فِي ٱلصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُۚ وَكُلٌّ أَتَوۡهُ دَٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾

Гьеб буго тIоцебесеб ссуралъуб пуй, жиндалъун гIадамазул гIакъло инеабулеб, гьезул хIинкъиялъе гIорхъи гьечIеб, гIисинал лъималцин рас хъахIлъун херал гIадамазда релълъунеб. **Гьеб къоялъ хIинкъичIого хутIула Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **бокьарал,** гьес тIаса рищарал малаикзаби, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ, шагьидзаби гIадал гIадамал.

Гьалда хадуб ссуралъуб пурабго кинабго гIалам хола ва ракьалде буссуна. Лъабабизе пураб мехалъ хварал тIаде рахъизарун махIшаралда ракIарула ва хIисаб-мизан гьабизе Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цере чIезарула. **Гьаб ахираб ссур пураб мехалъ кинабго махлукъ Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **цере рачIуна жал цIакъ мутIигIаллъун ва гIодогIаналлъун.** Гьеб къоялъ ханзаби ва чIухIарал гIадамал рукIуларо. Къадро-къимат бугел, чIухIи-рецц бугел гIадамалги рукIуларо.

88. Дуда гьеб ссур пураб къоялъ мугIрулги рихьизе руго жал жидер бакIалда чIун ругеб гIадин, гьел мугIрул цIакъ хехго, накIкIал гIадин унел ругониги. Рихxун, х1ур лъугьун, ракьалда т1ад т1ирит1ун уна муг1рул.

وَتَرَى ٱلۡجِبَالَ تَحۡسَبُهَا جَامِدَةٗ وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ ٱلسَّحَابِۚ صُنۡعَ ٱللَّهِ ٱلَّذِيٓ أَتۡقَنَ كُلَّ شَيۡءٍۚ إِنَّهُۥ خَبِيرُۢ بِمَا تَفۡعَلُونَ ﴿٨٨﴾

Гьаб буго ТIадегIанав Аллагьасул иш, жинца кинабго жо цIакъ камилго бижарав ва щибаб жоялъул мухIканаб тарбияги гьабурав, х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъалев вуго кинабго нужеца**

гьабулеб гIамал: Гьесда щибго жо балъго хутIуларо ва щивав инсанасул гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

مَن جَآءَ بِٱلۡحَسَنَةِ فَلَهُۥ خَيۡرٞ مِّنۡهَا وَهُم مِّن فَزَعٖ يَوۡمَئِذٍ ءَامِنُونَ ﴿٨٩﴾

89. Дунялалда иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун ахираталда вачIарав чиясе гьесул гIамалалдаса гIемерго лъикIаб жазаъ гьабизе буго ва гьел къиямасеб къоялъул хIинкъиялдаса божараллъунги рукIизе руго.

وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَكُبَّتۡ وُجُوهُهُمۡ فِي ٱلنَّارِ هَلۡ تُجۡزَوۡنَ إِلَّا مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ﴿٩٠﴾

90. Жидеца купру-ширк гьабун квешаб гIамалги босун ахираталда вачIарав чи гьумер гIодобе гьабун жужахIалъув реххула ва гьезда бадиб чIвай гьабун абула:

«Жакъа нужее гьабулеб жазаъ бугищ нужеца гьабураб квешаб гIамалалда рекъараб жазаъ гурони»-абун. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад ﷺ:

إِنَّمَآ أُمِرۡتُ أَنۡ أَعۡبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ ٱلۡبَلۡدَةِ ٱلَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُۥ كُلُّ شَيۡءٖۖ وَأُمِرۡتُ أَنۡ أَكُونَ مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ﴿٩١﴾

91. Х1акълъунго тIадегIанав Аллагьас дида амру гьабун буго дица лагълъи гьабе абун гьаб Макка хIарамалъул ва КагIба рукъалъул БетIергьанасе. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго кинабго жоялъул БетIергьан; гьеб бижарав, гьеб хьихьулев ва хвезарулев. **Гьединго дида амру гьабун буго дун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъарал, гьесул амруялда ва хIукмуялда нахърилълъараздаса вукIаян абун.** Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бац1цIад гьабун, тIобанго гьесул мурадазе напс кьуравлъун вукIа абун.

وَأَنۡ أَتۡلُوَاْ ٱلۡقُرۡءَانَۖ فَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهۡتَدِي لِنَفۡسِهِۦۖ وَمَن ضَلَّ فَقُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلۡمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾

92. Гьединго дида амру гьабун буго дица Къуръан гIемер цIале абун, дие гьелъул хIакъикъат загьирлъизе ва дица гьеб умматалдаги лъазабизе. **Гьеб Къуръаналдалъун жив тIовитIун ккарав чи жиндирго напсалъе лъикIлъиялъе, гьеб напс ахираталда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хвасар гьабиялъе тIовитIарав чи вуго. Гьеб Къуръаналъул вагIза-насихIат босичIого жив къосаравлъун чIарав чиясда дуца абе МухIаммад ﷺ: Х1акълъунго дун вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIазабалдалъун хIинкъи кьезе ва алжаналдалъун рохел бицизе витIарв аварагъ»-абун.** Дида тIадаб рисалат дица тIобитIана, нужер къосиналъул балагь

нужеего букIизе бугин абун.

وَقُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمۡ ءَايَٰتِهِۦ فَتَعۡرِفُونَهَاۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعۡمَلُونَ ٩٣

93. Дуца абе МухIаммад ﷺ: кинабго щукру ва рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго, жинца дун авараглъи кьун хира гьавурав, дие тIадегIанаб макъам ва шапагIат гьабизе изну кьурав.

Нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIоялъиялда тIоритIел гьабулел аятал ва мугIжизатал рихьизаризе руго. Нужеда гьел гIаламатал лъазеги руго гьел лъаялдалъун нужее щибго мунпагIат гьабулареб, нужер тавбо къабул гьабулареб гIужалъ. Гьеб буго ахирзаман гIагарлъараб мех, гьелъул гIаламатги буго бакъ тIерхьулеб рахъалдасан бакъ бакки.

Дур БетIергьан Аллагь гьел мушрикаца гьабулеб гIамал лъаларого, гьелдаса гъапуллъун гьечIо. Гьесда кинабго жо бихьула ва лъала. Жиндир хIукму-къадаралда рекъон гьезие гIазаб гьаби нахъе бахъун букIуна ва гьеб къадар гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса гьел цIунизе кIолев щивго чи вукIуларо.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги жиндир ццим бахъулеб гIамал гьабиялдаса.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ тIоритIаги жив разияб гIамал гьабиялда.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун «сурату Ннамли»-ялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

28. Суратул Къасас

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб ункъоялда микьго аят бугеб.

Жинда цебе бугеб кIиябго сураталда релълъун, гьабги Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал рицин, аварагзабазул عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ ва гьезул умматазул къисаби рициналда тIад чIей гьабураб сурат буго.

ХIакъабги батIулабги жо батIа гьаби, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиги гьесда гIасилъиги баян гьабулеб буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ боязда гьоркьобги щайтIаналъул боязда гьоркьобги букIунеб даимаб къец ва къеркьей бицунеб буго. Бищунго къосарав ва залимав, жив аллагь вугин абизе хIинкъичIев, пиргIавнил къиса бицун буго, гьес гьарулел рукIарал зулмабиги баян гьарун. Гьелда хадуб Къарумил къиса бицун, боцIи-мал сабаблъун инсан гьалаглъиялъе мисал бачун буго.

ЛъикIаланго гIатIид гьабун Муса аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ хабар бицун буго: гьев гьавиялъул, хадув пиргIавнил рукъов хьихьун кIудияв гIеялъул, жив гIолохъанлъуда вахараб мехалъ гьес къибтIияв чIваялъул бицун буго. ШугIайбил Мадяналдаса тIад вуссараб мехалъ Мусае авараглъи عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ кьеялъул ва жив цIидасан Мисриялда ун жинца пиргIавние дагIват гьабиялъул бицун буго.

Сураталда цIар лъун буго «Къисабазул сурат»-абун. гьелда жанир аварагзабазул عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ къисаби рицун рукIиналъ.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. ТIа. Син. Мим. طسٓمٓ ﴿١﴾

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалев вуго гьел хIурупаздалъун щиб мурад бугеблъи. Гьал гIараб хIурупаздаса данде гьабураб жо буго Къуръан, жинда релълъараб гьабизе щивниги чиясда кIвечIеб.

2. Гьал руго жиб баянаб, жиндир хIукмуги загьираб Къуръаналъул аятал. تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢﴾

3. Дица дуе бицине буго ва дуе цIализе буго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, Муса аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ ва пиргIавнил къиса نَتۡلُواْ عَلَيۡكَ مِن نَّبَإِ مُوسَىٰ وَفِرۡعَوۡنَ بِٱلۡحَقِّ لِقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ﴿٣﴾

жиб хIакъаб, жинда жаниб гьереси ва батIулаб жо гьечIеб.
Гьеб къиса бицунеб буго жидеца Къуръан ритIухъ гьабулел муъминзабазе вагIзалъун.

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي ٱلْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَآءَهُمْ وَيَسْتَحْيِۦ نِسَآءَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾

4. ХIакълъунго пиргIавн цIакъ чIухIун ва гIамал кIодолъун хьвадана Мисриялъул ракьалда. Гьес гIадамал къокъаби гьарун рикьана жиндие лагълъи гьабиялъе. БануисраилазулгIадамалгIодорегIанал, жидеца квешаб ва захIматаб хIалтIи гьабулел лагъзаллъун гьаруна. Гьезул киналго бихьинал лъимал жинца хъолел рукIана ва ясал нахъе толел рукIана, жиндие ва жиндир къавм къибтIиязе хъулухъ гьабизе. **Х1акълъунго гьев пиргIавн вукIана ракьалда тIад зулму ва пасалъи гьабулел гIадамазул бищунго залимав.**

Гьесул бищунго кIудияб зулму ва пасалъи букIана жив алагь вугин абун жиндие лагълъи гьабизе гIадамал тIами. Бануисраилазул бихьинал лъимал хъвеялъе сабаб букIана гьев пиргIавнида бихьараб макьу. Гьесда бихьана Байтул-мукъадасалъул ракьалдаса бачIун кIудияб цIаялъ Мисриялъул ракьалда ругел къибтIиял рухIулеллъун, бануисраилалги сах-саламат тун.

Гьеб макьу кагьанатазда ва цIвабзазул гIелму лъалел гIадамазда бициндал гьез абуна: бануисраилазулъ гьавурав цо вас вукIине вугин дудаса ханлъи тIаса иналъе ва мун гьалаглъиялъе сабаблъун абун. Цинги пиргIавница амру гьабун букIана бануисраилазул киналго бихьинал лъимал хъвейин абун.

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ فِي ٱلْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ ٱلْوَٰرِثِينَ ﴿٥﴾

5. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Дие бокьула жидее зулму гьабулел гIадамазда гурхIел-цIоб гьабизе ва жал загIипал, гIодорегIанал лагъзаллъун рукIун хадур, гьел цогидалги жидеда нахърилълъулел имамзабилъун ва церехъабилъун гьаризе. Гьезие пиргIавнилги гьесул къавм къибтIиязулги ракь ва кинабго бечелъи ирсалъе кьезе.** Гьаб къавмги гьалаг гьабун гьезул шагьарал ва росаби бануисраилазе ирсалъе босараб гIадин кьезе.

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي ٱلْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَٰمَٰنَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

6. Дица бануисраилал ракьалда тIад ханзабилъунги гьарун, гьелдалъун хIакъ гьабила гьел къибтIиял жиндаса хIинкъун рукIараб амру:

пиргIавнида, Гьаманида ва гьезул боязда дица бихьизабила бануисраилаздалъун жидер ханлъи тIаса ин ва жал гьалаг гьари.

وَأَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰٓ أُمِّ مُوسَىٰٓ أَنۡ أَرۡضِعِيهِۖ فَإِذَا خِفۡتِ عَلَيۡهِ فَأَلۡقِيهِ فِي ٱلۡيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحۡزَنِيٓۖ إِنَّا رَآدُّوهُ إِلَيۡكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٧

7. Мусаги عَلَيْهِ السَّلَامُ гьавун, гьев киндай къибтIияздаса цIунилаян ургъалида йигеб мехалъ, малаик витIун **дица Мусал эбелалда вахIю гьабуна дуца гьев вас хахизавеян абун.**

КъибтIиязда дур васасул амру лъаялда мун хIинкъараб мехалъ, дуца гьев вас цо гъамасалда жанивги лъун Нил гIорулъе рехе. Мун гьев вас гьалаглъилилан абун хIинкъуге ва гьев дудаса ватIалъанин абун пашманлъуге. Х1акълъунго Дица гьев вас духъе тIад буссинавизе вуго ва Дица гьев хириял аварагзабаздаса عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **гьавизе вуго -абун.** Гьаб пасадаб, залимаб къавмалдаса бануисраилал хвасар гьаризе ва гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялда ахIизе расуллъун гьавизе вуго абун.

Мусал эбелалда вахIю гьабуна абураб рагIиялъул магIна гьечIо гьей авараг йикIана абураб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерида малаикзаби ритIун цо-цо жо лъазабула, гьел аварагзаби гьечIониги.

ТIадегIанав Аллагьас вахIю гьабураб хIалалъ Мусал эбелалъ гьев гъамасалда жанивги лъун Нил гIурулъе рехана:

فَٱلۡتَقَطَهُۥٓ ءَالُ فِرۡعَوۡنَ لِيَكُونَ لَهُمۡ عَدُوّٗا وَحَزَنًاۗ إِنَّ فِرۡعَوۡنَ وَهَٰمَٰنَ وَجُنُودَهُمَا كَانُواْ خَٰطِـِٔينَ ٨

8. Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ жанив вугеб гъамас гIорулъан къватIибе босана пиргIавнил кумекчагIаца ва гьесул кIалгIаялъубе бач1ана.

Гьеб ишги гьез гьабуна гьелъул ахир жидее балагьлъун ва пашманлъилъун букIине. ХIакълъунго пиргIавнги, гьесул вазир Гьаманги, гьезул киналго боялги жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъарал, жидеца ширк ва пасалъи гьабулел гIадамал рукIана.**

Гъамас рагьараб мехалъ гьелда жанив берцинав вас ватана. Гьев вихьарабго пиргIавнил чIужу Асиятил гьесда ракI ана ва гьев жиндие васлъун тезе бокьана.

وَقَالَتِ ٱمۡرَأَتُ فِرۡعَوۡنَ قُرَّتُ عَيۡنٖ لِّي وَلَكَۖ لَا تَقۡتُلُوهُ عَسَىٰٓ أَن يَنفَعَنَآ أَوۡ نَتَّخِذَهُۥ وَلَدٗا وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ ٩

9. Цинги пиргIавнил чIужуялъ гьесда абуна: «Гьаб лъимер буго диеги дуеги рекIел гьеялъе, бер боххиялъе бугеб. Гьав вас чIвачIого те! Гьев васас нилъее мунпагIат гьабизе бегьула яги нилъеца гьев васлъун тела»-абун. ПиргIавнида ва гьесул къавмалда лъалеб

букIинчIо гьев вас вукIин гьел гьалаглъиялъе сабаблъун вугев. Асиятил гьари пиргIавние рекIее гIечIо. Гьес абуна: дуе рекIелгъей ва бербоххи вукIизе бегьула гьев, амма дие гьев хIажат гьечIоян-абун. Цинги Асиятица гьарана гьев вас жиндие сайгъат гьавун тейин. Гьедин Асиятил квербакъиялдалъун Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ пиргIавнил рукъов хутIана.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِۦ لَوْلَآ أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾

10. Мусал эбел цохIо гьесул гурони ургъел гьечIого, цогидаб кинабго жо кIочIон лъугьана; гьев пиргIавнил рукъов ккараблъи лъараб мехалъ цIакъго чара хун лъугьана **ва гьев дир вас вугоян ахIизе гIагарлъана.**

Дица гьелъул рекIелъ сабру рехун букIинчIебани гьей цIакъ ракI къварилъун лъугьун йикIана. Гьей жиндие гьабураб къотIи ритIухъ гьабулей, гьелда божарайлъун йикIине бокьун, дица гьелъие сабру кьуна. Гьелъие гьабураб къотIи букIана Муса гьелъухъ тIадвуссинавизе вуго абураб.

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِۦ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِۦ عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾

11. Мусал эбелалъ гьесул яцалда абуна: «Мун а гьев Мусал хIал лъазабизе»-абун. Гьей пиргIавнил кIалгIаялда аскIой ун балъгого гьениб жаниб гьабулеб жоялда балагьизе жуяна. ПиргIавнил къавмалда гьей щий йигей ва щиб гьабулей йигей лъалеб букIинчIо.

۞وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ ٱلْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰٓ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُۥ لَكُمْ وَهُمْ لَهُۥ نَٰصِحُونَ ﴿١٢﴾

12. Дица гьев Мусае хIарам гьабуна цониги чIужуялъул керен хахизе жиндирго эбелалъул керен щвелелде цебе.

Гьев хахизавизеян рачун рачIарал руччабазул керен гьес кIалдиб босичIо. Цинги гьел кIалгIаялдаса къватIире рахъун Муса хахизавизе чIужуг1адан цIехезе лъугьана. **Гьезда данде ячIана Мусал яц ва гьелъ абуна: «Дица тIоритIилищ нуж гьев вас жидеца хахизе гьавулеб хъизаналде. Гьев берцинго хьихьулел ва хиянат гьабуларел?»-абун.** Гьелда абуна аха гьей чIужугIадан ячине абун. Мусал эбел кIалгIаялъуе ячун ячIараб мехалъ, Муса пиргIавнида кодов ккун, вакъун гIодилев вукIана ва гьесул гIоди чIезабизе кIоларого, гьесда ракI гурхIун, сверун лъугьун агьлуги букIана. Муса эбелалъухъе кьураб мехалъ гьес гьелъул керен хахана ва гьесул гIодиги тIагIана.

ПиргIавница абуна: «Мун щий кколей гьас керен хахизе ккани, цониги чIужугIаданалъул хахичIеб?»-абун. Гьелъ абуна: «Дир каранзул рахь

махI берцинаб буго ва дирги махI берцинаб буго. Дица керен кьураб цониги лъимералъ дир керен хахичIого толаро»-абун. Цинги гьев Муса хахизе гьелъухъе кьуна ва гIемерал сайгъаталги кьун, кIодо гьаюн, жиндирго рукъой йитIана. Гьаб амруялъул бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

13. Дица Муса жиндир эбелалъухъе вуссизавуна: Гьелъул бер боххизе ва гьей пашманлъичIого йикIине. Гьелда лъазе х1акълъунго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабураб къотIи хIакъаб букIин.

فَرَدَدْنَٰهُ إِلَىٰٓ أُمِّهِۦ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

ПиргIавнил квешлъиялдасанги цIунун, Муса гьелъухъе тIад вуссинави кIудияб нигIмат букIана. **Ва амма гIадамазул гIемерисел жидеда лъаларел руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндир къотIуе ритIухъав вукIин.** Ва гьесул ахират букIизе бугин, гьениб хIисаб-мизан ва алжан-жужахI букIизе бугин абураб къотIиялда божуларел руго.

14. Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир гIолохъанлъиялда вахараб мехалъ ва жиндир гIакълоги, къуватги камиллъараб мехалъ, дица гьесие гIелмуги кьуна ва хIукму гьабизе гьунарги кьуна.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُۥ وَٱسْتَوَىٰٓ ءَاتَيْنَٰهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾

Диналъулъ бич1чIи кьунин ва авараглъи кьунин абуна цо гIалимзабаз. Цогидаз абуна: гьеб заманаялъ Мусал عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ лъеберго сон букIана, гьесие авараглъи гьелдаса хадуб кьуна абун. Гьаб кIиябго ракIи цоцазда гIагар гьабизе кIолеб буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев авараглъун вукIиналъе тIаса вищун вукIиндал, гьесул гIелму ва гIакъло камилаб букIана аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ букIунеб хIалалъ. **Дица гьадинаб жазаъ гьабула лъикIаб гIамал гьабун хьвадулел гIадамазе.**

15. Муса пиргIавнил къавм бугеб шагьаралда жанив лъугьана гIадамал гьапулаб гIужалъ.

وَدَخَلَ ٱلْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِن شِيعَتِهِۦ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِۦ ۖ فَٱسْتَغَٰثَهُ ٱلَّذِى مِن شِيعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِى مِنْ عَدُوِّهِۦ فَوَكَزَهُۥ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ ۖ إِنَّهُۥ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

Къалъул гIужалъ, гIадамал жидерго рукъзабахъе руссун бакъул бухIиялдаса цIунун хIохь бахъи ва рахIат гьабулел рукIунеб мехалъ. Яги маркIачIудаса хадуб.

Гьесда кIиго чи ватана цо-цазде рагъдолел: гьезул цояв къибтIиязул вукIана, цогидалав бануисраилазул вукIана. Цинги бануисраилазулас Мусада ахIи бана жиндие кумек гьабе абун,

гьев къибтIиясул зулмуялдаса хвасарлъизе. Мусаца عَلَيۡهِ السَّلَامُ гьеседа цо зар кьабуна ва гьев чи хун гIодове ккана.
Мусал гьев чIвазе къасд букIинчIо. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къадар тIаде щварав гьеседа Мусаца зар кьабиги, малаикас гьесул рухI босиги цадахъ ккана. Гьедин бугониги Муса цIакъ пашманлъана жиндаса ккараб жоялда.
Мусаца абуна: «Гьаб иш буго щайтIаналъ дие гьабураб макру. Гьелъ дир ццим багъаризабуна ва дун гьев чиясда зар кьабизе тIамуна. **Х1акълъунго гьеб щайтIан Адамил наслуялъул тушман буго ва гьел битIараб нухдаса къосизарулебги буго, жиндир тушманлъи загьираб, жиндаса цIунизе цIакъ захIматабги буго»-абун.**

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمۡتُ نَفۡسِي فَٱغۡفِرۡ لِي فَغَفَرَ لَهُۥٓۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ١٦

16. Хадубги Мусаца عَلَيۡهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Х1акълъунго дица дир напсалъе зулму гьабуна:
Гьев чиясда зар кьабун ва гьелдалъун дун мунагьалъулъ ккун. **Дуца дир мунагьал чуре»-абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул мунагьал чурана. Х1акълъунго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго мунагьал чурулев ва жив гурхIулев.**

قَالَ رَبِّ بِمَآ أَنۡعَمۡتَ عَلَيَّ فَلَنۡ أَكُونَ ظَهِيرٗا لِّلۡمُجۡرِمِينَ ١٧

17. Мусаца абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дие кьураб кIудияб нигIматалдалъун дица къотIи гьабулеб буго, зулмучагIазе квербакъулевлъун дун кидаго вукIизе гьечIоян»-абун.

فَأَصۡبَحَ فِي ٱلۡمَدِينَةِ خَآئِفٗا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا ٱلَّذِي ٱسۡتَنصَرَهُۥ بِٱلۡأَمۡسِ يَسۡتَصۡرِخُهُۥۚ قَالَ لَهُۥ مُوسَىٰٓ إِنَّكَ لَغَوِيّٞ مُّبِينٞ ١٨

18. Цинги Муса гьеб шагьаралда хIинкъун ва цIодорго хьвадулев вукIана.
гьесдаса ккараб иш къибтIиязда лъани гьез жиндие къварилъи гьабулеблъи лъан, кисан щиб хабардай рагIилаян абун цо къо ана. **Гьедин Муса вукIадго цебесеб къоялъ гьесдаса кумек тIалаб гьабурав бануисраилазул чияс жакъаги гьеседа ахIи бана жиндие кумек гьабеян абун.**
Гьев чи вугоан цоги къибтIиявгун вагъдолев ва гьеседа Муса вихьараб мехалъ гьеседа ахIиги балеб буго кумек гьабеян абун. **Мусаца гьеседа абуна: «Х1акълъунго мун тIубанго къосарав, ахIмакъав чи вуго»-абун**. Мун сабаблъун сонги дидаса инсан хвана, жакъаги мун нечолев гьечIо дидаса кумек тIалаб гьабизе.

فَلَمَّآ أَنۡ أَرَادَ أَن يَبۡطِشَ بِٱلَّذِي هُوَ عَدُوّٞ لَّهُمَا قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ أَتُرِيدُ أَن تَقۡتُلَنِي كَمَا قَتَلۡتَ

19. Цинги Мусаца عَلَيۡهِ السَّلَامُ, кIиясулго тушманлъун вугев дов къибтIиясда кьабизе къасд гьабураб мехалъ, гьес

абуна: Я Муса! Дуе бокьунищ бугеб дун чIвазе, сонги дуца цоги чи чIвараб гIадин? Дуе бокьун гьечIо мун ракьалда тIад зулму гьабулев, цIакъ гIамал кIудияв, залимав чилъун вукIине гурони.

نَفۡسَۢا بِٱلۡأَمۡسِۖ إِن تُرِيدُ إِلَّآ أَن تَكُونَ جَبَّارٗا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا تُرِيدُ أَن تَكُونَ مِنَ ٱلۡمُصۡلِحِينَ ١٩

Дуе бокьун гьечIо мун маслахIат ва лъикIлъи гьабулев чилъун вукIине»-абун. Цоги гIалимзабаца абуна гьаб рагIи абунин бануисраилазул чияс.

Гьаб рагIи абураб мехалъ дов къибтIиязул чи пиргIавнил къавмалда лъазабизе ана Мусаца гьезул чи чIван вугин абун. ПиргIавница амру гьабуна хехго гьев Муса ккверзеги ккун жиндихъе вачеян абун. Мусада عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадуб ахIи бахъараблъи лъараб мехалъ гьеб шагьаралда вукIарав цо муъминчи къокъаб нух цIехон Муса хвасар гьавизе векерана ва гьесда тIаде щвана:

20. Шагьаралъул рикIкIадаб рахъалдаса векерун вачIун, гьев чияс абуна: «Я Муса! ПиргIавнил агьлу данде руссун, мун чIвазеян ургъулел руго. Мун хехго шагьаралдаса къватIиве а! Х1акълъунго дун дуе лъикIлъи бокьарав ва дуе лъикIаб жо бицунев чи вуго»-абун.

وَجَآءَ رَجُلٞ مِّنۡ أَقۡصَا ٱلۡمَدِينَةِ يَسۡعَىٰ قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّ ٱلۡمَلَأَ يَأۡتَمِرُونَ بِكَ لِيَقۡتُلُوكَ فَٱخۡرُجۡ إِنِّي لَكَ مِنَ ٱلنَّٰصِحِينَ ٢٠

21. Гьеб мехалъ Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ шагьаралдаса къватIиве ана, жив хIинкъун вугеб хIалалъ ва хадур гIадамал рачIуладаян жинца хъаравуллъиги гьабулаго. Мусаца абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца дун хвасар гьаве гьаб квешаб, зулмуяб къавмалъул гIазабалдаса»-абун.

فَخَرَجَ مِنۡهَا خَآئِفٗا يَتَرَقَّبُۖ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ٢١

22. Мадяналда унеб нухда лъугьун, гьенивехун унаго, Мусаца абуна дир БетIергьанасда божи буго, дун битIараб нухда тIовитIилин, дир мурадлъун бугеб бакIалда дун щолеб-абун.

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلۡقَآءَ مَدۡيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّيٓ أَن يَهۡدِيَنِي سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ ٢٢

Гьев къватIиве вахъана цадахъ щибго квен-тIех гьечIого, тIад рекIунеб жоги гьечIого. Мадяналда щвезегIан микьго къоялъул нух букIана. Гьесие нухги лъалеб букIинчIо, цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божун, гьесул кверабакъиялда хьуллъун унев вукIана гьев гьеб Мадяналъул рахъалда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда нух бихьизабизе малаик витIана. Гьесул

кваналеб квенги гъутIбузул тIамах ва хер букIана.

23. Мадяналъул гIадамазул лъималъул гъуй бугеб бакIалда щвараб мехалъ Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ **гIемерал гIадамал ратана жидерго боцIиги бачун гьеб гьекъезабизе рачIарал. Дагьалго дорегIан чIун жидер гIиял цогидазул гIиязда гьоркьор журазе ва гъуялда аскIоре ине гьукъун кIиго чIужугIаданги ятана.**

وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدۡيَنَ وَجَدَ عَلَيۡهِ أُمَّةٗ مِّنَ ٱلنَّاسِ يَسۡقُونَ وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ ٱمۡرَأَتَيۡنِ تَذُودَانِۖ قَالَ مَا خَطۡبُكُمَاۖ قَالَتَا لَا نَسۡقِي حَتَّىٰ يُصۡدِرَ ٱلرِّعَآءُۖ وَأَبُونَا شَيۡخٞ كَبِيرٞ ٢٣

Мусаца гьезда абуна нужецаги щай гьал гIиял гьекъезе риччаларел-абун. Гьей кIиялъго абуна: «Нижеца гIиял гьекъезаруларо гьал киналго гIадамал нахъруссун хадур гурони. Нижер къуват гьечIо гьезда гьоркьор лъугьун гьезулгун дагIба-къец гьабизе, гьез ниж цереги риччаларо. Цоги гIиязул тIалаб гьабулев чиги гьечIо, **нижер эменги жив кIодолъарав, херав чи вуго»-абун.**

24. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьезул гIиял гьекъезаруна. Цинги жив цо гъветIалъул ратIдукьеги ун гьенив гIодов чIана ва гьес абуна: «Я БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**! Х1акълъунго дун хIажатав вуго дур цIоб-рахIматалда»-абун.**

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰٓ إِلَى ٱلظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَآ أَنزَلۡتَ إِلَيَّ مِنۡ خَيۡرٖ فَقِيرٞ ٢٤

Дир черх загIиплъун буго ва рухIги дагьлъун буго. Дир ракъи нахъчIвазе ва загIиплъи тIаса инзе дун дур ризкъиялда хIажалъун вуго абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв, жив халкъалъул лъикIав ва жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гаргадарав «Калимуллагь» Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ анкьго къоялъ тIагIам кваначIого вукIун жиндир чохьониб бугеб гIурччин хер бихьулеб хIалалъ хIалакълъун вукIана, жиндир хIатIазул тIомги тIаса ун букIана. Гьев хIажалъун вукIана чамастакил цо бащалъи бугониги жинца кваналеб жоялда»-абун.

Гьей кIияйго чIужугIадан ШугIайб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ясал рукIана. ГIиялги гьекъезарун гьел хехго рачIиндал ШугIайбица عَلَيْهِ السَّلَامُ гьезда гьикъана жакъа щиб ккараб нужее, нуж хехго рачIана гурищ абун. Гьез бицана жидее кумек гьабурав чиясул хабар. ШугIайбица гьел ясазул цоялай йитIана гьев чи вачун ячIаян абун.

25. Цинги гьел кIиязулго цояй ячIана Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ **вугеб бакIалда жий нечон, жинца гьумер бахчун хьвадулей йигеб**

فَجَآءَتۡهُ إِحۡدَىٰهُمَا تَمۡشِي عَلَى ٱسۡتِحۡيَآءٖ قَالَتۡ إِنَّ أَبِي يَدۡعُوكَ لِيَجۡزِيَكَ أَجۡرَ مَا

سَقَيْتَ لَنَا ۚ فَلَمَّا جَآءَهُۥ وَقَصَّ عَلَيْهِ ٱلْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ ۖ نَجَوْتَ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٥﴾

хIалалъ ва гьелъ Мусаде абуна: «Дир инсуца мун рукъов ахIулев вуго, дуца нижее гIиял гьекъезе кумек гьабиялъул ажро гьабизе»-абун.

Муса ШугIайбихъе вачIараб мехалъ ва гьесда жиндир къисаги бицараб мехалъ, ШугIайбица عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Гьанже мун хIинкъуге! Мун хвасарлъана гьеб квешаб къавмалъул зулмуялдаса»-абун. ШугIайб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вугеб Мадяналъул ракь пиргIавнил ханлъиялда гъокь букIинчIо ва гьенив вугебгIан мехалъ Мусае عَلَيْهِ السَّلَامُ хIинкъиги букIинчIо.

قَالَتْ إِحْدَىٰهُمَا يَٰٓأَبَتِ ٱسْتَـْٔجِرْهُ ۖ إِنَّ خَيْرَ مَنِ ٱسْتَـْٔجَرْتَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْأَمِينُ ﴿٢٦﴾

26. Гьей кIияйго ясазул цоялъ инсуда абуна: «Я дир эмен! Дуца гьав чи жиндие мухьги кьун нилъеда аск1ов хIалтIизе те. ХIакълъунго жив мухь кьун хIалтIизе толев чи къуватав ва аманат бугев вугони лъикI букIуна»-абун. Гьав чи жиндир къуват бугев ва жинда божизе бегьулев, хиянат гьечIев чиги вуго.

ШугIайб аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ясалда гьикъана дуда кин лъалеб гьев къуватав вукIин ва жинда божилъи гьабизе бегьулев вукIин абун. Ясалъ абуна: «Нижее гIиял гьекъезе кумек гьабулеб мехалъ гьес гъуялда тIад лъун букIараб анц1го чиясда жиб борхизе кIолареб гамачI цохIо жинцаго борхана. Дун гьесухъе араб мехалъ гьев рукъов ахIизе, гьев гIодов къулун чIана ва дида бадив валагьичIо. Нухда рачIунеб мехалъги гьес дун жинда хадуй чIезаюна, цеехун йиччан дида нахъаса валагьичIого»-абун. Цинги ШугIайб аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ ракIалда ккана гьев чиясулгун гIагарлъи хурхизабун лъикIин абун.

قَالَ إِنِّىٓ أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ٱبْنَتَىَّ هَٰتَيْنِ عَلَىٰٓ أَن تَأْجُرَنِى ثَمَٰنِىَ حِجَجٍ ۖ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِندِكَ ۖ وَمَآ أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ ۚ سَتَجِدُنِىٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٢٧﴾

27. ШугIайбица Мусада абуна: Х1акълъунго дие бокьун буго гьей кIияйго ясалъул цояй дуе чIужулъун кьезе дуца микьго соналъ гIиял хьихьи тIаде босани. АнцIго соналъ мун гIиял хьихьун чIани, гьеб дур рахъалъан бугеб лъикIлъи букIина. Дие бокьун гьечIо дуе захIмалъи гьабизе анцIго соналъ гIиязул тIалаб гьабе абун.

Мун нижеда аскIов чIани, иншаАллагь, дуда дун лъикIав чилъун ватизе вуго»-абун. Дун къотIи тIубазе гьабулевлъун ватила дуда, дургун хIал рекъезабулев, тIабигIат тамахав чилъунги ватила.

КъуртIуби абулев гIалимас абуна: гьаб аяталда жаниб тIоритIел буго инсуца жиндир яс яче абун лъикIав чиясда аби суннатаб букIиналда. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас жиндир яс ХIапсат ячеян ГIусман асхIабасда ва Абубакар асхIабасда абун букIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда цо чIужуялъги абуна жий ячеян абун.

قَالَ ذَٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ۖ أَيَّمَا ٱلْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَٰنَ عَلَيَّ ۖ وَٱللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

28. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ **ШугIайбил** عَلَيْهِ السَّلَامُ **рагIи къабул гьабуна ва гьес абуна: гьаб къотIи дудаги дидаги гьоркьоб тIубараблъун буго.**
Дица микьго соналъ яги анцIго соналъ дуе хъулухъ гьабунин абун дида гIайиб букIизе гьечIо. Дица дие берцин бихьараб заман бала дуда аскIоб. **Гьаб нилъер къотIиялъе нугIлъун ТIадегIанав Аллагь вуго»-абун.**

۞ فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى ٱلْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِۦٓ ءَانَسَ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ نَارًا ۖ قَالَ لِأَهْلِهِ ٱمْكُثُوٓا۟ إِنِّىٓ ءَانَسْتُ نَارًا لَّعَلِّىٓ ءَاتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ ٱلنَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾

29. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ **къотIи гьабураб заманги тIубазабун, хъизанги бачун гьев Мисриялдехун вачIунеб мехалъ, гьесда рикIкIадасанго цо цIа бихьана. Гьеб букIана ТIурсайнаъ мегIер бугеб рахъ.**
Мусаца хъизаналда абуна: «Нуж гьаб бакIалда чIа. Х1акълъунго Дида цо цIа бихьулеб буго. Дун гьенив ун цо хабар босун вачIила, яги цIадул сунтурги босун вачIила, нужее цIа бакун нуж хинлъизаризе»-абун.
Тафсиралъул гIалимзабаз абуна: цIакъ бецIаб, цIад балеб, гьури пулеб квачараб сордо букIана. Гьезда цебе къотIун букIараб боцIиги билана, нухги къосана. Мусал عَلَيْهِ السَّلَامُ чIужуги лъимер гьабизе мех щун унтун йикIана. Гьаб зах1матаб хIалалда ругеб мехалъ бихьана Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ ТIурсайнаалъул рахъалда цIа бакараб гIадаб гвангъи.

فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِىَ مِن شَٰطِئِ ٱلْوَادِ ٱلْأَيْمَنِ فِى ٱلْبُقْعَةِ ٱلْمُبَٰرَكَةِ مِنَ ٱلشَّجَرَةِ أَن يَٰمُوسَىٰٓ إِنِّىٓ أَنَا ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٠﴾

30. Муса гьеб бакIалда гIагарлъараб мехалъ гьеб жо цIа батичIо, кIудияб гъветIалдасан зодобе бахун унеб нур батана. **Гьеб гъветI бугеб бакIалдасан, жиндилъ баракат бугеб ракьалъул кIкIалалъул кваранаб рахъалдасан, Мусада** عَلَيْهِ السَّلَامُ **цо гьаракь рагIана: «Я Муса! Х1акълъунго Дун вуго кинабниги гIаламалъул БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**».**

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا

31. Дуца гIанса гIодобе рехе-абун.
Мусаца гIанса гIодобе рехидалго **жинда**

جَآنٌّ وَلَّىٰ مُدۡبِرٗا وَلَمۡ يُعَقِّبۡۚ يَٰمُوسَىٰٓ أَقۡبِلۡ وَلَا تَخَفۡۖ إِنَّكَ مِنَ ٱلۡأٓمِنِينَ ٣١

гьеб цIакъ кIудияб, лебалаб борохь лъугьун багъарулеб бихьана. Гьелдаса хIинкъун, гьелда аскIов къачIого, Муса мугъбан лъутизе лъугьана.

Хадубги Мусадехун абуна: «Я Муса! عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **Мун нахъвусса ва хIинкъуге! Х1акълъунго мун Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **божилъи гьабурав вуго»-абун.**

ٱسۡلُكۡ يَدَكَ فِي جَيۡبِكَ تَخۡرُجۡ بَيۡضَآءَ مِنۡ غَيۡرِ سُوٓءٖ وَٱضۡمُمۡ إِلَيۡكَ جَنَاحَكَ مِنَ ٱلرَّهۡبِۖ فَذَٰنِكَ بُرۡهَٰنَانِ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَإِيْهِۦٓۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ قَوۡمٗا فَٰسِقِينَ ٣٢

32. Дуца дур квер лъоробе бегье. Гьеб квер къватIибе бахъизе буго жиб гвангъараблъун, дуе щибго унти-заралги гьечIого. Мун хIинкъараб мехалъ дуца квер каранда лъе: кваранаб квер каранда лъе квегIаб гъежги гьелда тIад лъун, **цинги дудаса хIинкъи инзе буго. Гьеб гIансаги кверги буго дуе кIиго мугIжизат, мун пиргIавнихъе ва гьесул къавмалъухъе инзе. Х1акълъунго Гьел цIакъ пасикъаб къавм буго.**

ТIадегIанав Аллагьас мун витIулев вуго жиндир рахъалъан расуллъун гьеб къосараб къавм Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавияда ахIизе ва мун ритIухъав Расул вукIиналъе далиллъун ва дуе мугIжизатлъун гьеб гIансаги кверги гьабулеб буго.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلۡتُ مِنۡهُمۡ نَفۡسٗا فَأَخَافُ أَن يَقۡتُلُونِ ٣٣

33. Мусаца عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **! Х1акълъунго дица гьев пиргIавнил къавмалъул чи чIван вукIана ва дун хIинкъулев вуго гьез дунги чIвалин абун.**

وَأَخِي هَٰرُونُ هُوَ أَفۡصَحُ مِنِّي لِسَانٗا فَأَرۡسِلۡهُ مَعِيَ رِدۡءٗا يُصَدِّقُنِيٓۖ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ٣٤

34. Дир вац Гьарун вуго дидасанги мацI бицине пасихIав. Дуца гьев Гьарунги витIе дунгун цадахъ дие кумек гьабизе ва жинца дун ритIухъги гьавизе. Дун хIинкъун вуго пиргIавнил къавмалъ дун гьереси гьавилин абун.

ТIадегIанав Аллагьасда Мусаца гьарана жиндие вазирлъун ва кумекчилъун жиндир вац Гьарун гьаве абун: гьев кIудиявги вукIун, мацI пасихIавги вукIун, дагIба-къец гьабизе ккараб бакIалда гьесул махшел цIик1кIараб букIинин абун.

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجۡعَلُ

35. ТIадегIанав Аллагьас Мусал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьари къабул гьабун **абуна: Дица дуе**

لَكُمَا سُلْطَٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِـَٔايَٰتِنَآ أَنتُمَا وَمَنِ ٱتَّبَعَكُمَا ٱلْغَٰلِبُونَ ٣٥

квербакъи гьабила дур вац Гьарунидалъун, ва дица нужее гьев пиргIанида тIад бергьунеб къуватги гьабила.

Гьезул хIал кIвезе гьечIо нуж кIиясего зарал гьабизе. Дир нужее бугеб квербакъиялдалъун ва баянал хIужжабаздалъун, нуж кIиявгоги, нужеда нахърилълъарал киналго гIадамалги пиргIавнил къавмалдаса бергьизе руго» - абун.

فَلَمَّا جَآءَهُم مُّوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا بَيِّنَٰتٍ قَالُوا۟ مَا هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ٣٦

36. Дол баянал гIаламаталгун ва мугIжизаталгун пиргIавнихъе ва гьесул къавмалъухъе Муса вачIараб мехалъ, гьез абуна: «Гьаб жо гьечIо жиб ургъараб гьереси ва сихIро гурони. Нижеда гьадинаб жо бицунеб раг1ич1о нижер умумуз ва нижедаса цере рукIараз»-абун.

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَن جَآءَ بِٱلْهُدَىٰ مِنْ عِندِهِۦ وَمَن تَكُونُ لَهُۥ عَٰقِبَةُ ٱلدَّارِ ۖ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٣٧

37. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дир БетIергьан жинда лъик1 лъалев вуго хIакъаб диналдалъун щив витIараблъи ва лъие букIине бугеб лъикIаб ахиратги. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIел, гьесул аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурал залимал гIадамазул лъикIлъиялда кверщел батуларо»-абун.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِى فَأَوْقِدْ لِى يَٰهَٰمَٰنُ عَلَى ٱلطِّينِ فَٱجْعَل لِّى صَرْحًا لَّعَلِّىٓ أَطَّلِعُ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّى لَأَظُنُّهُۥ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ٣٨

38. ПиргIавница абуна: «Я гьаб жамагIат! Дида лъаларо нужее дун гурев цоги аллагь вукIин. Дуца хIарщуда цIа бакун, бежараб хIарщалъул кIудияб ва борхатаб си гьабе я Гьаман! Гьелда тIадеги вахун дун валагьизе вуго кивдай вугев гьав Мусал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ абун. Дида гьев Муса жидеца гьерсал рицунел гIадамаздаса вугин кколеб буго»-абун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тушман пиргIавница гьадигIанго чIухIараб рагIи бицана, жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIинги лъалеб букIадго. Цоги бакIалда гьав пиргIавница абуна: «Дун вуго нужер бищунго тIадегIанав бетIергьан»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَٱسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُۥ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ٣٩

39. Гьев пиргIавнги гьесул боялги ракьалда тIад цIакъ чIухIун ва гIамал кIодолъун, батIулаб нухда хьвадана,

гьедин хьвадизе щибго гIиллаги гьечIого.
Гьезда ракIалдаги кколеб букIана жал хун хадур диде руссизе гьечIин абун ва жидее гIазабги гьабизе гьечIин абун.

فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ ۖ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾

40. Дица гьев пиргIавнги гьесул боялги дир гIазабалдалъун ккуна ва гьел ралъдалъ гъанкъизаруна. Мун валагьеха, я гьав инсан, ва дуца пикру гьабе, киндай ккана гьеб залимаб ва зулмуяб къавмалъул ахир абун.
Гьеб ралъад буго Мисриялдаги ХIижаз гIарабияздаги гьоркьоб бугеб багIараб ралъад. Гьелда цогиги цIар абула «бахIрул къулзум»-абун.

وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى ٱلنَّارِ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

41. Дица гьел гьаруна жидеца жужахIалда гIадамал ахIулел имамзабилъун. Къиямасеб къоялъ гьел капурал гIадамазе кинабгIаги квербакъи букIуларо.

وَأَتْبَعْنَٰهُمْ فِى هَٰذِهِ ٱلدُّنْيَا لَعْنَةً ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ هُم مِّنَ ٱلْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾

42. Дица гьезие гьаб дунялалдаго наг1ана кьуна. Дир рахIматалдаса рик1кIад гьаруна.
Къиямасеб къоялъги гьел рукIизе руго жал къабих1 гьарураздаса. дир алжаналдаса рик1кIад гьарурал, жидее лъик1лъи гьеч1ел.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ مِنۢ بَعْدِ مَآ أَهْلَكْنَا ٱلْقُرُونَ ٱلْأُولَىٰ بَصَآئِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

43. Х1акълъунго жинда церехун рукIарал умматал гьалаг гьарун хадуб кьуна Дица Мусахье عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **Таврат, гьесул уммат хIакъаб нухда тIоритIулеб, жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабулеб нурлъун жиб бугеб.**
Гьезие рахIматлъун ва битIараб нухлъунги жиб бугеб. Гьел бануисраилаз Твраталдаса вагIза босизе бокьун ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесул расул ритIухъ гьавун гьел хьвадизе бокьун.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ ٱلْغَرْبِىِّ إِذْ قَضَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَى ٱلْأَمْرَ وَمَا كُنتَ مِنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ﴿٤٤﴾

44. Мун вукIинчIо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ТIур мегIералъул бакътIерхьул рахъалда:** Гьеб буго Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ к1алъараб бакI.
Дица Мусаде عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **дир амру вахIю гьабураб мехалъ ва гьев**

расуллъун гьавун пиргIавнил къавмалда витIулеб мехалъ. Ва мун гьеб бакIалда гIенеккун ва нугIлъунги вукIинчIо.

ТIадегIанав Аллагьас Мух1аммад ﷺ хIакъав авараг вукIиналда инкар гьабулел гIадамал мукIур гьаризе абулеб рагIи буго гьаб аят. Ягьудияздa гьереси гьабизе кIолареб Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Таврат рештIизабиялъул хабар ва гьесул пиргIавнилгун ккараб къиса бицунеб буго, жив гьел ягьудияздаса рикIкIадаб бакIалда гIурав, жинда хъвазе ва цIализе лъаларев гIарабиязул чияс.

Аяталъул магIнаги буго: мун гьеб заманаялъ гьеб бакIалда вукIун лъалеб гьечIо дуда Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хабар. Гьеб дуда лъалеб буго ТIадегIанав Аллагьас вахIю гьабун лъазабиялдалъун.

وَلَٰكِنَّآ أَنشَأۡنَا قُرُونٗا فَتَطَاوَلَ عَلَيۡهِمُ ٱلۡعُمُرُۚ وَمَا كُنتَ ثَاوِيٗا فِيٓ أَهۡلِ مَدۡيَنَ تَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِنَا وَلَٰكِنَّا كُنَّا مُرۡسِلِينَ ٤٥

45. Киниги Дица гьев Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хадубги гIемерал умматал рижана; гьезги гIемераб гIумру бана ва жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочон дунял гьабиялда руссана.

Гьединал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса руссарал гIадамазда витIана дица мун расуллъун я МухIаммад ﷺ. **Мун Мадяналдаги вукIинчIо МухIаммад,** дуда Муса ва ШугIайб аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къиса лъазе **ва гьезул хабар бицарал дир аятал Маккаялъул агьлуялъе дуца ц1ализе.**

Киниги дун вуго дица аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIулев ва гьезда вахIю гьабун дир шаригIат бицулев. Гьедин мунги витIана МухIаммад ﷺ, Маккаялъул агьлуялда авараглъун ва дуда вахIю гьабуна дур умматалъе исламияб дин ва дуда цере рукIарал аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби. Гьедин лъана дуда Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва Шуг1айб аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къисаги.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ ٱلطُّورِ إِذۡ نَادَيۡنَا وَلَٰكِن رَّحۡمَةٗ مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوۡمٗا مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٖ مِّن قَبۡلِكَ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ٤٦

46. Мун ТIур мегIералъул хьибилалдаги вукIинчIо МухIаммад ﷺ, Дица Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ калам гьабулеб мехалъ. Дица дуда гьаб кинабго жо вахIю гьабуна дур умматалъе рахIматлъун букIизе.

Дуца гьезие цересел умматазул къисаби рицун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьезе ва жидехъе дудаса цеве авараг вачIун вукIинчIел гIарабиязда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин лъазабизе. Гьел гIарабияз ва цогидал къавмаз дур рисалат къабул гьабун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда хьул лъун ва дуда **рештIизабураб Къуръаналъул**

вагIза босизе бокьун.

وَلَوۡلَآ أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةُۢ بِمَا قَدَّمَتۡ أَيۡدِيهِمۡ فَيَقُولُواْ رَبَّنَا لَوۡلَآ أَرۡسَلۡتَ إِلَيۡنَا رَسُولٗا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ وَنَكُونَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٤٧﴾

47. Дица гьел умматазда аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIана, жидер купру-ширк сабаблъун гьезда дир гIазаб щвараб мехалъ, гьез абичIого букIизе: « Я нижер Бет1ергьан, нижеда аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIун рукIаралани ва нижеда хIакъаб динги лъазабун букIарабани.**

Нижер дур расулазда нахърилълъизе рукIана ва дур аятазда иман лъуралги рукIинаг1ан»-абун.

Дида лъала гьез иман лъолареблъи ва гьез хIакъаб дин къабул гьабулареблъи. Дица аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана г1адамазул хIужжа къотIизабизе ва гьезие щибго гIузру бачизе рес гьечIого букIизе.

فَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلۡحَقُّ مِنۡ عِندِنَا قَالُواْ لَوۡلَآ أُوتِيَ مِثۡلَ مَآ أُوتِيَ مُوسَىٰٓۚ أَوَلَمۡ يَكۡفُرُواْ بِمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبۡلُۖ قَالُواْ سِحۡرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓاْ إِنَّا بِكُلّٖ كَٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾

48. Маккаялъул агьлоялда хIакъаб жо бачIараб мехалъ: жиндир ритIухълъи лъалев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вачIараб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръанги босун ва цогиги мугIжизаталги рачун, жив хIакъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вукIиналда тIоритIел гьабулел.

Маккаялъул мушриказ абуна: «Гьев МухIаммадие صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **Муса аварагасе** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **кьуралгIадал кIудиял мугIжизатал кьун рукIаралани жив авараг вукIиналда тIоритIел гьабулел»-абун.** Гьезие жаваб гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьев Муса аварагасе** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **кьурал мугIжизатаздаги, гьесда рештIизабураб Твратталдаги инкар ккуна гурищ ягьудиязги, Къурайшиязги ва цогидал къавмазги.**

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг гьереси гьави гьесда цере рукIарал киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьари букIула: гьел киналго аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьезухъе рештIизабураб шаригIатги, гьезие кьурал мугIжизаталги цохIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру бугелъул.

Жегиги Маккаялъул мушрикаца абуна: «Гьеб Тавратги Къуръанги кIиябго сихIро ва гьереси буго, цоялъ цоялъе кумек гьабун, цоялъ цояб ритIухъ гьабун кIалъалеб. Х1акълъунго нижеца гьеб кIиялдаго инкар кколеб буго»-абун. Гьаб буго Маккаялъул мушриказул къосиналъул ва Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ аварагасдаги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ

бугеб тушманлъиялъул гІорхъолъан иналъе гІаламат.

قُلۡ فَأۡتُواْ بِكِتَٰبٖ مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِ هُوَ أَهۡدَىٰ مِنۡهُمَآ أَتَّبِعۡهُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٤٩

49. Дуца гьезда абе МуІаммад ﷺ: «Нуж рачІаха Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан гьеб Тавраталдаса ва Къуръаналдаса жиб лъикІаб, жинца хІакъаб диналда тІоритІулеб тІехьги босун. Дун гьеб тІехьалда нахъвилълъине вуго, нуж битІараб жо бицунел гІадамал ратани»-абун.

Нилъеда якъинго лъала ТІадегІанав Аллагьас ритІарал аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ бищунго хирияв МухІаммад авараг ﷺ вукІин, гьесда рещтІизабураб Къуръанги бищунго хирияб, жиб камилаб, жиндир шаригІат къиямасебкъо бачІизегІан хисулареб тІехь букІин. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьесда рещтІизабураб Тавратги хирияб буго гьаб Къуръаналда хадуб ва гьеб Къуръан жинда рещтІизабурав МухІаммад аварагасда ﷺ хадув. ГІиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьесда рещтІизабураб Инжил букІана Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ шаргІалда рукІарал цо-цо хІукмаби хисизарун, Таврат жинца камил гьабулеб, гьеб тІубазабулеб тІехьалда релълъун.

Гьаб хІакъикъат гьадин бугелъул, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Маккаялъул мушриказда абулеб буго: гьал тІахьазда нужеца иман лъолеб батичІони нуж рачІаха Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рештІизабураб гьеб кІиялдасаго жегиги камилаб тІехьги босун абун. Гьел абадиялъ рачІуларо гьеб тІехь босун, гьел руго жидер хІалхъублъун, гІамалкІодолъун, хІакъаб жоялда нахърилълъинчІого чІарал гІадамал. Гьезул хІал лъалеб букІун ТІадегІанав Аллагьас абулеб буго:

فَإِن لَّمۡ يَسۡتَجِيبُواْ لَكَ فَٱعۡلَمۡ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهۡوَآءَهُمۡۚ وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّنِ ٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ بِغَيۡرِ هُدٗى مِّنَ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ٥٠

50. Гьез дур ахІиялъе жаваб гьабичІони, МухІаммад ﷺ, дуда лъай х1акълъунго гьел рук1ин жидерго гьава-напсалда нахърилълъарал гІадамал. Щивха вукІинев жиндир къосин баянав чи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан хІакъаб хІужа-далилго гьечІого, напсалъе бокьараб жоялда мутІигІлъун вугев чиясдаса? ТІадегІанав Аллагьас хІакъаб диналда тІоритІуларо жидеца купру-ширк тІаса бищараб залимаб къавм.

۞ وَلَقَدۡ وَصَّلۡنَا لَهُمُ ٱلۡقَوۡلَ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ٥١

51. Х1акълъунго Дица Маккаялъул Къурайшиязе дир хирияб калам цоялда хадуб цогидаб гьабун, хІажалъи бихьухъе рещтІизабуна:

Гьез вагІза босизе бокьун ва гьез купру-ширк тун хІакъаб дин гьабизе бокьун.

Гьаб Къуръаналда жаниб гьезие Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукІиналда тІоритІел гьабулел баянал хІужжаби руго, гьесул хІалкІолъиялда тІоритІел гьабулел гІемерал гІаламаталги руго. Алжаналдалъун рохел бицинги жужахІалдалъун хІинкъи кьейги буго. ГІемераб вагІза-насихІатги буго, къисабиги руго, гьез гІибрат босизе ва гьезда хІакъаб жо бич1чІизе. ШаргІиял ахІкамалги руго, хІалалаб, хІарамаб жоги баян гьабун буго.

ٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِهِۦ هُم بِهِۦ يُؤۡمِنُونَ ٥٢

52. Къуръан рештІизабилелде цебе жидехъе тІехь рештІизабурал умматазул МухІаммад аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ иман лъурал гІадамаз **гьаб Къуръаналдаги иман лъолеб буго.**

وَإِذَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ قَالُوٓاْ ءَامَنَّا بِهِۦٓ إِنَّهُ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّنَآ إِنَّا كُنَّا مِن قَبۡلِهِۦ مُسۡلِمِينَ ٥٣

53. Жидее Къуръаналъул аятал цІалараб мехалъ гьез абулеб буго: «Нижеца гьелда иман лъуна. Гьеб нижер БетІергьанасул рахъалъан бугеб хІакъаб тІехь буго. Х1акълъунго ниж гьаб Къуръан рештІизабилелде цереги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъурал, гьесул аварагзабазда** عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ **ва тІахьазда мутІигІлъарал рукІана»-абун.**

Нижеца иман лъолеб букІана гьав МухІаммад авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ витІизе вукІиналда ва гьесда т1ехь рештІизабизе букІиналдаги. Гьеб жо нижеда рештІизабураб тІехьалда хъван букІана. Нижее гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру ритІухълъана ва хІакълъана.

أُوْلَٰٓئِكَ يُؤۡتَوۡنَ أَجۡرَهُم مَّرَّتَيۡنِ بِمَا صَبَرُواْ وَيَدۡرَءُونَ بِٱلۡحَسَنَةِ ٱلسَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ٥٤

54. Гьал гІадамал руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **кІиго нухалъ цІикІизабун жидее ажру-кири кьолел. Гьез сабру гьабун букІин сабаблъун**

жидеда рештІизабураб тІехьалда иман лъун гьелда гІамал гьабиялда, хадуб МухІаммад аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ иман лъун Къуръаналда гІамал гьабиялдаги. **Жидеца квешаб, къабихІаб рагІиялда дандеги лъикІаб рагІи бицун, гьеб квешаб рагІиялъул зарал нахъе чІвалел. Дица кьурал нигІматаздаса садакъа-хайрат, закат-сахІ кьолел ва Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **диналъе гІоло жигьад гьабизеги жидер боцІимал кьолел.**

وَإِذَا سَمِعُواْ ٱللَّغۡوَ أَعۡرَضُواْ عَنۡهُ وَقَالُواْ لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمۡ

55. Жидеда гІададисеб ва мунпагІат гьечІеб хабар бицулеб рагІараб мехалъ, гьеб мажлисалдаса нахъе унел ва жидеца

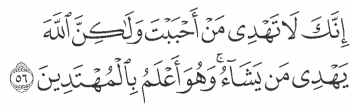
لَا نَبۡتَغِي ٱلۡجَٰهِلِينَ ﴿٥٥﴾

гьел гъапулал, жагьилал гIадамаздаги абулел:
нужеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нужее букIизе буго, нижеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нижее букIизе буго. Нужее нижедаса зарал гьечIо, нижеца нуж тана нужерго ишалда. **Нижеца жагьилал гIадамазулгун гьалмагълъи гьабуларо»-абун.**

ТIадегIанав Аллагьас китабияздаса иман лъурал гIадамазе лъабго лъикIаб ва берцинаб сипат гьабуна: гьел муъминзаби рукIин, гьел жидеца лъикIлъи гьабулел рукIин, гьел гIадамаздаса тIаса лъугьулел рукIин.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Лъабго чи вуго Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *жиндие кIиго нухалъ цIик1кIун ажро кьолев. Китабиязул чи вуго, жиндир аварагасда иман лъун вукIарав, хадуб дидаги иман лъурав. Жив лагълъун вугев чиги вуго, жинца Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *хIакъ тIубарав ва жиндир сайидасул хIакъги тIубарав. Жиндир гъарабаш йигев чиги вуго: гьелъие берцинаб тарбия кьурав ва гьей тархъун хIурияйлъун гьаюн хадуб расасеги кьурав»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Китабияб агьлуялдаса исламияб дин босарав чиясе кIиго ажро буго. Гьесие нилъее бугеб хIукму буго* (ай гьев нилъеда ващад вуго) *гьесда тIадги нилъеда тIад бугеб жо буго. Мушриказул цо чияс исламияб дин босараб мехалъ гьесие жиндир ажро буго ва гьесие нилъее бугеб хIукму буго, гьесда тIадги нилъеда тIад бугеб жо буго»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

56. Х1акълъунго дуда кIоларо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **дуе вокьарав чи иманалда тIовитIизе. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие вокьарав чи тIовитIула иманалда ва хIакъаб диналда.**
Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъик1 лъалев вуго иман лъолел ва хIакъаб диналда рачIулел щал ругеблъи.**

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна:
Гьаб аят рештIизабиялъе сабаб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас, жиндир инсул вац АбутIалиб хвалда гIагарлъараб мехалъ, *гьесда абуна: «Я дир инсул вац! Дуца «лаилагьа иллаллагь» абун абе. Дица къиямасеб къоялъ нугIлъи гьабизе буго дуца Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *цо гьавуна абун. АбутIалибица абуна: «Къурайшиязул ханзабаз абизе букIинчIебани хвалил унтиялъул гучалъ АбутIалиб загIип гьавунин ва гьев шагьадат битIизе тIаманин абун, дица гьеб шагьадатги битIун*

дур ракI рази гьабизе букIана ва дур бер бохизабизе букIана»-абун. Х1адис имам Ах1мадица ва Тирмизияс бицана. Хирияв аварагасе ﷺ цIакъ бокьун букIана жиндие гIемер квер бакъи гьабурав АбутIалиб исламияб диналда вачIин. Гьаб иш бицана ТIадегIанав Аллагьас гьениб цебе хъвараб аяталда жаниб.

57. Маккаялъул Къурайшаз абуна: «Ниж дуда нахърилълъани ва дуца жинда ахIулеб дин босани, ниж хIинкъун руго Маккаялда сверухъ ругел гIарабияз нижеда рагъ гьабилин ва ниж гьаб Маккаялдаса къватIире къотIилин»-абун.

وَقَالُوٓاْ إِن نَّتَّبِعِ ٱلۡهُدَىٰ مَعَكَ نُتَخَطَّفۡ مِنۡ أَرۡضِنَآۚ أَوَلَمۡ نُمَكِّن لَّهُمۡ حَرَمًا ءَامِنٗا يُجۡبَىٰٓ إِلَيۡهِ ثَمَرَٰتُ كُلِّ شَيۡءٖ رِّزۡقٗا مِّن لَّدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٥٧

Гьезул рагIи хвезе гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Дица гьезие МаккахIарам гьабун буго гурищ жал щибго хIинкъиго гьечIого гьенир рукIунеблъун ва жидее кинабго бак1алдаса батIи-батIияб пихьги ва тIагIамги дир рахъалъан бугеб ризкъилъун бачIунеблъун. Киниги гьел гIадамазул гIемерисел жидеда хIакъаб жо лъаларел руго.**

ТIадегIанав Аллагьас Маккаялъул мушриказда бадиб чIвай гьабун абулеб буго: Дида инкар ккурал, Дунги живго тун хъанчазе лагълъи гьабулеллъун ругел нужее Дица божилъи гьабун буго цогидал гIарабиязе гьечIеб, нужее кинабго рахъалъан ризкъиги тIаде бачIунеб буго. Нужер ахIмакълъиго щиб ва нужеца пикру кин гьабулареб, Дида иманги лъун, Дир аварагги ритIухъ гьавун нуж хьвадараб мехалъ-кигIандай Дица нужее лъикIлъи цIик1кIизабила абун!

58. Дица цIакъ гIемерал росабазул ва шагьаразул агьлу гьалаг гьабуна гьел жидее кьураб магIишат-яшавалдалъун чIухIараб мехалъ ва гьеб магIишат дица кьураб букIиналда инкар ккун, гьелда щукру гьабичIого хьвадараб мехалъ.

وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا مِن قَرۡيَةِۭ بَطِرَتۡ مَعِيشَتَهَاۖ فَتِلۡكَ مَسَٰكِنُهُمۡ لَمۡ تُسۡكَن مِّنۢ بَعۡدِهِمۡ إِلَّا قَلِيلٗاۖ وَكُنَّا نَحۡنُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ٥٨

Гьал нужеда сапаралда унаго ратулел чIунтарал росаби руго гьел жанир чIун рукIарал росаби. Гьанже гьенив щивго чи чIоларо дагьалго гурого, сапаралда вугев чи сордо базе чIун гурони. **Дун вуго дица кинабго жо ирсалъе босулевлъун.**

Дида иман лъезе чIухIарал, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал, Дир ракьалда тIад Дир лагъзадерие зулму ва пасалъи гьабун хьвадарал гIадамал Дица гьалаг гьарула ва гьезул кинабго магIишатги, гIарац-меседги нахъе хутIула. Гьадинабго жо гьабизе кIола Дида Маккаялъул

агьлуялъеги гьез иман лъечIони ва Дир расул ритIухъ гьавичIони.

59. Дур БетIергьан Аллагь гьечIо МухIаммад ﷺ, жинца цониги росдал агьлу гьалаг гьабулевлъун, цин гьезухъе расулги витIун гьел хIакъаб диналда ахIун гурони.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ ٱلْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِىٓ أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِى ٱلْقُرَىٰٓ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَٰلِمُونَ ﴿٥٩﴾

Гьезул бищун кIудияб росолъ расул витIула гьел киналго диналда ахIизе ва гьезухъе рисалат щвезабизе. **Гьезие дир аятал цIалулев ва дун жидер хIакъав БетIергьан вукIин бицулев. Дица цониги росдал агьлу гьалаг гьабичIо гьеб росдал агьлуялъ зулму-пасалъи гьабун гурони.**

ТIадегIанав Аллагьасда жиндир лагъзадерил хIал лъалеб бугониги, гьесул гIадат буго гьеб къавмалда расул витIун гьезул хIужжа-далил къотIизабулеб, нижеда лъачIо, ниж гъапулал рукIана, нижехъе чапар вачIинчIо абурал гIузраби рачиналдасан. Гьедин расул витIун хадуги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб къавм гьалаг гьабуларо гьез купру-ширк гьабигун цадахъ зулму ва пасалъи гьабураб мехалъ гурони.

Киналго диналги насхо гьарун, кинабниги халкъалда авараглъун витIарав вуго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг. Гьев витIун хадуб гIадамазул цониги къокъаялъе ихтияр букIуларо жидехъе расул витIичIин ва жал диналда ахIичIин абизе.

Дунялалда тIад исламияб диналъул хабар щвечIеб бакI букIин цIакъго надираб жо буго. Гьедин хабар щвечIого гIумру гьабурал ва гьединго хварал гIадамазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабуларо. Машгьураб жо буго кинавниги инсанасул рес лъугьун букIин жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе. Гьесие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIелму ва гIакъло кьун буго, гьесда цебе кинабго дунялги, гьенир ругел диналги загьирлъун руго. Гьел диназда гьоркьоса хIакъаб исламияб дин босичIев чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабизе букIинги хIакъаб жо буго. Ахираталда гьесие гIузру букIизе гьечIо дида лъачIо, бихьичIо, рагIичIо абураб рагIиялдалъун.

60. Нужее кьураб дунялалъул щиб жо бугониги: ханлъи букIа, бечелъи букIа, къуват-гьунар букIа, къимат-къадро букIа, **гьеб кинабго жо буго дунялалъул рукъоб бугеб берцинлъи ва гьениб бугеб мунпагIат босиги.**

وَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَىْءٍ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتُهَا ۚ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾

Гьеб паналъулеб, даимлъулареб буго. Жибги кодоса ун рекIел бакъвай щолебги буго.

ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб ахираталда бугеб ажро ва гьесул

алжан цIакъ лъикIаб жо буго ва жиб даимго нахъе хутIулебги буго. Гьаб иш кин бичIулареб нужеда ва жиб паналъулеб дунял тIалаб гьабиги тун, даимго букIунеб ахират кин тIалаб гьабулареб?

أَفَمَن وَعَدْنَٰهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَٰقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَٰهُ مَتَٰعَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ مِنَ ٱلْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾

61. Дица жиндие цIакъ берцинаб къотIи гьабурав ва гьеб къотIи тIубазабун гьелда данд чIвазе вугев, дидаса хIинкъун, дун цо гьавун, жинца тIагIат-гIибадат гьабун хьвадарав муъминчийщ вугев лъикIав, **яги жиндие дунялалъул чIаголъи кьурав, гьелдалъун вохун вукIарав, ахираталда дида цеве жиндие гIазаб гьабулевлъун чIезавулев капурчийищ вугев лъикIав? Гьав кIиго чи цо-цазда релъун вугищ?** ЦIакъ кIудияб батIалъи буго гьазда гьоркьоб! Жидер гIакъло бугел гIадамаз гьалъул пикру кин гьабулареб ва гьалдаса гIибрат (гIакъло) щай босулареб?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِىَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾

62. Мушриказде ахIулеб къо буго гьеб къиямасеб къо ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан гьезда абулеб:** **Кире арал дол дидехун ширк гьабун нужеца жидее лагълъи гьабурал алагьзаби? Нужеца абулеб букIана гурищ гьез нужее кумек гьабизе бугин абун.** Гьел нужер вализаби ругин ва нужее квербакъи гьабулел ругин абун! Дида гьел нужгун цадахъ рихьулел гьечIо гурищ?

قَالَ ٱلَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ ٱلْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰٓؤُلَآءِ ٱلَّذِينَ أَغْوَيْنَآ أَغْوَيْنَٰهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَآ إِلَيْكَ مَا كَانُوٓا۟ إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

63. Г1адамал къосизариялдалъун жидее гIазаб хIакълъарал, купру-ширкалъул церехъабилъун ругез абула: «Я нижер БетIергьан! гьал гIадамал руго гьел нижеда нахърилълъун, **нижеца къосизарурал.** Нижеца гьезие щибго зулму-хIал гьабичIо. **Ниж къосарал рукIиналъ, нижеда релълъун гьелги къосараллъун лъугьана. Гьез нижее лагълъи гьабунин абураб рагIиялдаса ниж рацIцIадал руго.** Гьез лагълъи гьабуна жидерго гьава-напсалъе бокьараб жоялъе, **гьел нижее лагълъи гьабулел рукIинчIо»-абун.**

وَقِيلَ ٱدْعُوا۟ شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَهُمْ وَرَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا۟ يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾

64. Цинги жидеца лагълъи гьабурал мушриказда абула: «Нужеца ахIи бай нужеца алагьзабилъун ккун рукIарал жалазда»-абун. Гьез ахIи бала жидер алагьзабазда, амма доз щибго жаваб гьабуларо.

Гьезда жидее хIадурун бугеб жужахIалъул гIазаб бихьула ва гьел цIакъ пашманлъун лъугьула. Гьезда ракIалдаги ккола дунялалъул рукъор битIараб диналда тIоритIараздаса рукIарал анищ ниж абун. Гьеб къоялъ жал пашманлъана абун гьезие щибго мунпагIат букIуларо. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лагъзадерица дунялалда гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие гьабулеб къо.

65. Гьеб къоялъ мушриказда бадиб чIвай гьабун абула: нужехъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ рачIун рукIана гурищ, нужеца щиб жаваб кьураб гьезул ахIиялъе?-абун.

وَيَوۡمَ يُنَادِيهِمۡ فَيَقُولُ مَاذَآ أَجَبۡتُمُ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٦٥

66. Гьеб къоялъ мушриказда кинабго жо кIочон букIула, щиб жаваб кьелебги гьезда лъаларо.

فَعَمِيَتۡ عَلَيۡهِمُ ٱلۡأَنۢبَآءُ يَوۡمَئِذٖ فَهُمۡ لَا يَتَسَآءَلُونَ ٦٦

Гьезул цоцаздехун кIалъезецин гьунарги букIуларо, жидеда бугеб хIинкъиялъул ва къварилъиялъул гучалъ.

67. Ва амма жидеца купру-ширкалдаса тавбоги гьабун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун, лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал гIадамал, гьал гIадамал жидер лъикIлъиялда кверщел батараздаса рукIиялда хьул буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хьул буго абураб рагIи абураб мехалъ гьелъул магIна букIуна гьеб жо хIакъаб букIин. Гьаб аяталъул магIнаги «гьел гIадамал бахьибуголъарал руго ва жидер ахиараталда алжаназда кверщел батулел руго»-абун буго.

فَأَمَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا فَعَسَىٰٓ أَن يَكُونَ مِنَ ٱلۡمُفۡلِحِينَ ٦٧

68. Дур БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьараб жо бижула ва жиндие бокьараб жо тIасаги бищула. Гьесул пишаялда данде кIалъалев, гьесда гIайиб чIвалев щивго чи вукIуларо.

وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ مَا كَانَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُۚ سُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ٦٨

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб махлукъаталъул цонигиязе ихтияр гьечIо жидеца цо жо тIаса бищизе ва гьеб гьабизе: ай цо пуланаб жо лъикIаб буго яги квешаб буго абун хIукму гьаби ТIадегIанав Аллагьасул ихтияралда бугеб жо буго. **Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вац1цIадав ва ТIадегIанав вуго мушрикаца гьесда гIунтIизарулел, гьесие мукъсанлъи бачIулел сипатаздаса.**

69. Дур БетIергьан Аллагь жинда лъалев вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гIадамазул ракIазда жаниб бахчарабги,

وَرَبُّكَ يَعۡلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمۡ وَمَا يُعۡلِنُونَ ٦٩

гьез загьиралда гьабулебги кинабго гIамал.
Гьелда данде жазаъ гьабиялдаса цониги инсан ворчIизе гьечIо.

وَهُوَ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ ٱلْحَمْدُ فِى ٱلْأُولَىٰ وَٱلْآخِرَةِ وَلَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

70. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жив гурев цоги алагь гьечIев. Гьесие буго кинабго щукру ва рецц дунялалъул рукъобги хадуб ахираталдаги.
Кинабго жоялъул хIукму-къадарги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кодоб буго ва ахир киназулго руссинги гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буго. Дунял ахираталъул киналго умуразул хан цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго. Гьединав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьаби хIакъаб ва тIадаб жо буго. Гьесдехун щибго жо ширк гьаби ахIмакълъи ва къосин буго.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾

71. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъоларел, дур рисалат ритIухъ гьабуларел капурзабазда **дуца абе МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**: «Нужеца пикру гьабе ва нуж ургъун жаваб кье.**
ТIадегIанав Аллагьас кидаго сордо букIунеблъун гьабуни ва къиямасеб къо щвезегIан жинца гьеб амруги хисизабичIони, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев цоги щив алагьха вугев жинда кIолев нужее канлъи бихьизабизе ва нур базабизе? Гьаб рагIи рагIуларищ гьел инкарчагIазда ва гьелъул гьез пикру гьабуларищ?».

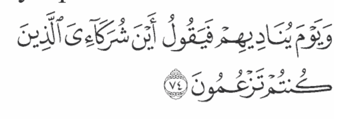
قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلنَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾

72. Хадубги дуца абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**: Нужеца пикру гьабе ва нуж ургъун рихье: ТIадегIанав Аллагьас къиямасеб къо щвезегIан къо букIулеблъун гьабуни.**
Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев цоги щив алагьха вугев нужее сордо бачун вачIине кIолев, нужеца хIалхьи гьабизе? Нужеда бихьулеб ва лъалеб гьечIищ нуж кинаб къосиналъулъ ругеблъи.

وَمِن رَّحْمَتِهِۦ جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

73. Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIудияб рахIмат ва гурхIел буго жинца нужее сордоги къоги гьабиялда жаниб: Сардилъ нуж хIалхьи гьабизе чIолеб, къоялъулъ нужеего яшав гьабизе къватIире рахъунеб.
Гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматалда нужеца щукру гьабизе. ТIадегIанав Аллагьас гьаб низам хисизабуни инсанасул гIумру

жиндилъ къварилъи, квал-квал бугеблъун лъугьула, гьеб низам бит1изабизе кIолеб кинабгIаги къуватги букIуларо.

74. Гьеб къиямасеб къоялъ ТIадегIанав Аллагьас халкъалда цере жидеца ширк гьабулел рукIарал гIадамал гIодорегIан гьарун, **гьезда ахIула:**

«Кире арал дол нужер алагьзаби, дидехун ширк гьабун нужеца гьезие лагълъи гьабулел рукIарал? Дица нужее гIазаб гьабизехъин буго, гьел алагьзаби рачIа абе нужее квербакъи гьабизе!»-абун.

وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا۟
بُرْهَـٰنَكُمْ فَعَلِمُوٓا۟ أَنَّ ٱلْحَقَّ لِلَّهِ
وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

75. Дица щибаб умматалдаса жинца нугIлъи гьабулев чи цеве вахъизавула. Гьев вуго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ авараг. Авараг ццеве чIезавун, **ТIадегIанав Аллагьас капурзабадехун абула: «Гьанже бачеха нужерго хIужа-далил нуж купру-ширкалда чIеялъе»-абун.** Гьезул щибго хIужа букIуларо ва гьаб рагIиги гьел гIодорегIан гьарун гьезул кIанцIизе бакI тIагIизабун абулеб рагIи буго.

Цинги гьеб капураб къавмалда лъала цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гурев цоги аллагь гьечIеблъи ва кинабго хIукму-къадар гьесда кодоб букIин. Гьездаса рикIкIалъун, цересан тIагIун чIола дунялалда гьез жидее лагълъи гьабулел рукIарал хъанчалги, цогидал жалги.** Гьел киналго цадахъ, бетIер бехе гьабун, цоязда хадур цоял реххун, жужахIалда жанире уна ва гьеб жужахI жидер чурхдуздалъун боркьулеб алатлъун гьел гьарула.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги гьаб агьлугун цадахъ ккеялдаса.

Гьаб агьлу бокьарав чи гьелгун цадахъ вукIулин абун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул мухIканаб хIадис буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ рик1кIад гьареги гьеб купруялъул агьлу бокьиялдаса, гьезул кумекчагIилъун рукIиналдаса ва гьезул щайтIанияб къанун бокьиялдаса.

ТIадегIанав Аллагь вуго жив цогояв Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, жиндие лагълъи гьабизе тIадав, гьесул гIазабалдаса хIинкъизе ва гьесул рахIматалда хьул лъезе тIадав. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ тун батIияб жоялъе лагълъи гьабизе бегьуларо, гьесдаса гурони хIинкъизеги бегьуларо гьесда гурони хьул лъезеги бегьуларо, гьесдасан гурони гьаризеги бегьуларо.

ТIадегIанав Аллагь вуго жив цогояв хан: Кинабго хIукмуги гьес гьабула, гьесул гуреб хIукму бусурбабаз хIалтIизабуни гьел капурлъиялда хIинкъи буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялдалъун хIукму гьабизе рес

букIаго цоги батIияб хIукму бокьун гьеб тIасса бищарав чи капурчи вукIин щибго щаклъи гьечIеб жо буго.

ТIадегIанав Аллагь вуго жинца рижизарулев (الخَالِقُ) жинца ризкъи кьолев (الرَّزَّاقُ), жинца хвезарулев (المُمِيتُ). Ва жинца ахираталда чIаго гьарун тIаде рахъизарулев (البَاعِثُ). Гьал сипатал цохIо Аллагьасе ﷻ гурони гьечIо. Гьал сипатал лъазе ва ричIч1изе тIадаб буго. Гьал сипатал ричIчIун, гьезда гIамал гьабурав муъминчиясул ракI хIалхьола, гьесул иман камиллъула ва гьев кидаго Аллагь ﷻ ракIалда вукIуневлъун лъугьула. Гьав ТIадегIанав Аллагьги нахъегIан къазавун, цоги щиб бугониги жоялда хьул лъурав, гьелдаса хIинкъарав, гьелда божарав, гьелда ах1и барав чи жинца Аллагьасде ﷻ ширк гьабулев чи вукIула.

Аллагьас ﷻ гьеб ширк гьабиялдасаги нилъ цIунаги.

إِنَّ قَٰرُونَ كَانَ مِن قَوۡمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيۡهِمۡۖ وَءَاتَيۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡكُنُوزِ مَآ إِنَّ مَفَاتِحَهُۥ لَتَنُوٓأُ بِٱلۡعُصۡبَةِ أُوْلِي ٱلۡقُوَّةِ إِذۡ قَالَ لَهُۥ قَوۡمُهُۥ لَا تَفۡرَحۡۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡفَرِحِينَ ٧٦

76. Х1акълъунго Къарун абулев бечедав, бахилав, залимав чи Мусал къавмалдаса вукIана. Мусал вацгIал вукIана абуна ИбнугIаббасица رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ. **Гьев Къаруница жиндир агьлуялъе зулму ва къварилъи гьабуна.** Аллагьас ﷻ жиндие кьурал гIемерал нигIматазде щукру гьабичIого, гьезда инкар ккураздаса вук1ана. **Дица гьев Къаруние гIемераб хазина кьуна: гьеб жаниб лъурал хизанатазул** (складал) **кIулал къуватал гIадамазул жамагIаталда раччизе кIолоребгIан гIемераб.**

Гьеб гIемераб бечелъи ва хазина жиндие букIиналдалъун Къарун чIухIун ва гIамал кIодолъун вугеб мехалъ, **гьесул къавмалъ абуна: «Мун гIемерго воххун вукIунге Къарун! ТIадегIанав Аллагьасе гьединал чIухIараб рохел загьир гьабулел гIадамал рокьуларо»-абун.** Аллагьасе ﷻ рокьула жидее нигIматал кьураб мехалъ гьел кьурав Аллагь ﷻ вукIин лъан, гьесие щукру ва рецц гьабун роххулел гIадамал.

وَٱبۡتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدَّارَ ٱلۡأٓخِرَةَۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنۡيَاۖ وَأَحۡسِن كَمَآ أَحۡسَنَ ٱللَّهُ إِلَيۡكَۖ وَلَا تَبۡغِ ٱلۡفَسَادَ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُفۡسِدِينَ ٧٧

77. Дуе Аллагьас ﷻ кьурал нигIматаздалъун дуца Аллагь ﷻ разилъи ва ахираталъул рукъоб дуе алжан щолеб гIамал гьабе. Дуе дунялалъул рукъобго лъикIлъи гьабизеги кIочонге. Гьеб боцIи данде гьабулев вукIун ахираталда батулеб лъикIаб гIамал гьабизе кIочонге.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **дуе лъикIлъи гьабун бугеб гIадинго дуца гIадамазеги лъикIлъи гьабе. Мун ракьалда тIад пасалъи гьабулевлъун, гьеб гьабизе бокьулевлъунги вукIунге. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьасе рокьуларо жидеца пасалъи ва зулму гьабулел гIадамал»-абун.**

قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلۡمٍ عِندِيٓۚ أَوَلَمۡ يَعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَهۡلَكَ مِن قَبۡلِهِۦ مِنَ ٱلۡقُرُونِ مَنۡ هُوَ أَشَدُّ مِنۡهُ قُوَّةٗ وَأَكۡثَرُ جَمۡعٗاۚ وَلَا يُسۡـَٔلُ عَن ذُنُوبِهِمُ ٱلۡمُجۡرِمُونَ ٧٨

78. Къаруница абуна: «Х1акълъунго гьаб кинабго жо дие щвана дир гIелмуялдалъун ва дир гьунаралдалъун»-абун. Гьав Къарунида лъаларищ ТIадегIанав Аллагьас гьасдаса цере рукIарал гьасдаса гIемерго къуватал ва гучал гIадамал гьалаг гьаруураблъи.

Гьесдаса боцIи-малги гIемерал ва кьибил-тухумги гучал. Гьел къосарал гIадамал гьалаг гьаризе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIукму-къадар тIаде щвараб мехалъ гьезда гьикъуларо жидер мунагьазул хIакъалъулъ.** Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кинабго жо лъалеб букIуна ва гьезул хIисаб мизан гьаби ахираталда букIуна.

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوۡمِهِۦ فِي زِينَتِهِۦۖ قَالَ ٱلَّذِينَ يُرِيدُونَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا يَٰلَيۡتَ لَنَا مِثۡلَ مَآ أُوتِيَ قَٰرُونُ إِنَّهُۥ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٖ ٧٩

79. Цо къоялъ гьев Къарун къавмалда цеве вахъана жиндир берцинлъиялъулъ: ЧIухIараб ретIелгун, гIемерал хъулухъчагIи-гъарабашалгун. ЧIухIарал чуязда рекIун, зурма-къали, дарай-зарбалгун.

Гьев Къарунги гьесул чIухIараб къокъаги бихьараб мехалъ, дунялалъул чIаголъи бокьулел гIадамаз абуна: «Нижееги бугеб анищ гьав Къаруние бугеб гIадаб бечелъи ва кIодолъи. Х1акълъунго гьеб цIакъ кIудияб талих1-рохел буго»-абун. Дунялалда кьолеб жоялъул цIакъ кIудияб ва гIемераб жо буго гьаб Къаруние кьураб жоян абуна.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ وَيۡلَكُمۡ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيۡرٞ لِّمَنۡ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحٗاۚ وَلَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلصَّٰبِرُونَ ٨٠

80. Жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **лъалел, ахираталда божулел муъминзабаца абуна: «Вай нужее лъикI букIаял! Нужеца гьединаб рагIи абуге. Ахираталда Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **кьолеб ажро-кири цIакъ кIудияб буго жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъурал ва лъикIаб гIамал гьабулел гIадамазе. Гьеб ажро-кириги кьоларо ва щоларо жидеца Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гIибадат гьабиялда сабру гьабурал**

гIадамазе гурони»-абун.

81. Дица гьев Къарунги гьесул мина-мулкги ракьулъ гъанкъизабуна. Гьеб къоялъ Къаруние квербакъизе кIолеб цониги къокъа букIинчIо, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса Къарун хвасар гьавизе.**

فَخَسَفْنَا بِهِۦ وَبِدَارِهِ ٱلْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُۥ مِن فِئَةٍ يَنصُرُونَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾

Гьев Къарунида жиндагоги щибго жо гьабизе кIолеб букIинчIо жив гьеб гIазабалдаса хвасарлъизе. Ва гьев Къарун жив хвасарлъараздасаги вук1инч1о

82. Гьеб мехалъ дол Къаруние бугеб гIадаб бечелъи ва кIодолъи жидееги бугеб анищилан рукIарал гIадамал гьабизе жо тIагIун хутIана ва гьез абулеб букIана:
«Вай Аллагь! Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жиндир лагъзадеридаса жиндие бокьарав чиясе цIакъ гIатIидго ризкъи кьолеб буго ва гьеб ризкъи нахъеги босулеб буго. Жиндие бокьарав ризкъи дагь гурого кьечIого толев вуго.** Гьеб иш инсанасул хиралъиялда яги лъикIлъиялда бараб букIун гьечIо.

وَأَصْبَحَ ٱلَّذِينَ تَمَنَّوْا۟ مَكَانَهُۥ بِٱلْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ ۖ لَوْلَآ أَن مَّنَّ ٱللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ۖ وَيْكَأَنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨٢﴾

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нижеда цIоб-рахIмат гьабун букIинчIебани, нижги гьев Къарунида цадахъ ракьалъ кквелаан. Вай Аллагь! Х1акълъунго Аллагьасда инкар ккурал гIадамазе дунялалдаги бахьибуголъи гьечIо, гьезул ахиралалдаги лъикIлъиялда кверщел батулеб гьечIо»-абун.**

Дунялалъул рукъор цодагьаб мехалъ чIухIун, гIамал кIодолъун хьвадулел рукIаниги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал зулмучагIазул ахир цIакъ квешаб букIунеб буго. Ахираталдаги гьел абадияб жужахIалда рукIизе руго.

83. Ахираталъул рукъ буго гьаб дуняладда жидее тIадегIанлъи бокьуларел ва жидеца зулму-пасалъиги гьабуларел гIадамазе дица х1адурун бугеб.

تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْءَاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

Гьеб ахираталъул рукъ абадияб алжан буго, щиб жо напсалъе бокьаниги гьеб жо жиндие бугеб, жинда жаниб кинабгIаги захIмалъи-къварилъи гьечIеб, рихараб, бокьулареб жоги гьечIеб. **Гьаб алжан щолеб**

лъикIаб ахират буго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун дунялалъул рукъор хьвадарал муъминзабазе.

مَن جَآءَ بِٱلۡحَسَنَةِ فَلَهُۥ خَيۡرٞ مِّنۡهَاۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجۡزَى ٱلَّذِينَ عَمِلُواْ ٱلسَّيِّـَٔاتِ إِلَّا مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٨٤

84. Жидеца лъикIаб гIамал гьабурал гIадамазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьелдасан гIемерго лъикIаб жазаъ гьабула. Жидеца квешаб гIамал гьабурал гIадамазе жазаъ гьабуларо гьез гьабураб гIамалалда релълъараб гурони.

إِنَّ ٱلَّذِي فَرَضَ عَلَيۡكَ ٱلۡقُرۡءَانَ لَرَآدُّكَ إِلَىٰ مَعَادٖۚ قُل رَّبِّيٓ أَعۡلَمُ مَن جَآءَ بِٱلۡهُدَىٰ وَمَنۡ هُوَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٨٥

85. Х1акълъунго дуда Къуръан рештIизабурав дур БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун дур анишлъун бугеб Маккаялда тIад вуссизавизе вуго.
Гьаб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Макка бахъизе букIиналдалъун рохел бицин. Гьижра гьабун гьенисан къватIиве ине ккедал, Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг кидаго Маккаялде тIад вуссизе бокьун вукIана. Гьесул ракI парахат гьабизе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аят рештIизабуна.

Дуца абе МухIаммад صَلَّىٰٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ: Дир БетIергьан жинда лъик1 лъалев вуго битIараб жоялдалъун жив вач1аравги ва жив баянабго къосиялъулъ вугевги чи. Гьаб рагIи буго Маккаялъул мушриказдехун абулеб. Гьезда лъазабулеб буго щивав чияс гьабураб гIамалалъул жазаъ гьесие букIизе бугин ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кинабго жо жинда лъалев вугин абунги.

وَمَا كُنتَ تَرۡجُوٓاْ أَن يُلۡقَىٰٓ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبُ إِلَّا رَحۡمَةٗ مِّن رَّبِّكَۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرٗا لِّلۡكَٰفِرِينَ ٨٦

86. Дуда ракIалда кколеб букIинчIо ва дур хьулги лъолеб букIинчIо мун авараг صَلَّىٰٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вукIинин абун, дуда Къуръанги рештIизабилин абун. гьеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дуе бугеб рахIмат. Гьедин бугелъул мун вукIунге капурзабазе квербакъулевлъун ва гьезул батIулаб дин ритIухъ гьабулевлъунги. Гьезулгун хIал рекъезабулаян абун гьезул къосин ва купру къабул гьабуге.
Гьаб хитIаб хирияв аварагасдехун صَلَّىٰٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб бугониги, гьаб буго гьесул умматалда гьабураб хитIаб; гьез капурзабазе квербакъичIого букIизе ва гьезул диналда нахъ рилълъинчIого рукIизе.

وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بَعۡدَ إِذۡ أُنزِلَتۡ إِلَيۡكَۖ وَٱدۡعُ إِلَىٰ رَبِّكَۖ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٨٧

87. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуда рештIизабураб хIакъаб Къуръаналдаса мушриказ мун гьездехун вуссизавуге абе! гьеб Къуръан дуда рештIизабун хадуб мун цоги жоялда

гIенеккуге ва валагьуге.

Дуца гIадамалги ахIе Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялда. Мун вукIинего вукIунге жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулел гIадамаздаса: гьезда хIал рекъезабун, гьезие бокьараб жо гьабун хьвадарав чи гьел мушриказдаса вукIула.

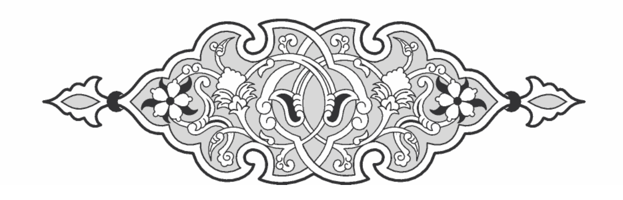
Капурзабазул зулмуялдаса ц1унизелъун, рес къот1араб бак1алда, рак1алъе гьел рихун рук1ингун цадахъ, гьездехун т1асагояб х1ал рекъезаби шарг1алъ бегьизабураб буго.

وَلَا تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُۥ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

88. Дуца жив цогояв Аллагьгун جَلَّجَلَالُهُ цадахъ цоги кинабгIаги жо алагьлъун ккун, гьелъие г1ибадат гьабуге. Жив цогояв, цоги гьечIев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тун нахъияб жо жиб гьалаглъулеб ва паналъулеб буго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго кинабго жоялъул хIукму-къадар гьаби. Ахир кинабго жоялъул буссинги гьесде буго. Х1исаб-мизан ва жазаъ гьабизе нуж киналго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цере чIезе ругел руго.

ГIалимзабазул хилап буго: «Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тун нахъияб жо гьалаглъулеб буго»-абураб рагIиялъул тафсир гьабиялъулъ. Цо гIалимзабаз абуна: гьелъул магIна бугин Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIалаб гьабун гьабураб гIамал гуреб кинабго жо жиб гьалаглъулеб, жиндаса мунпагIат гьечIеб бугин абураб. Цоги гIалимзабаз абуна: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ зат тун нахъияб жо паналъулеб бугин абураб магIна бугин-абун. Гьаб рагIиялда тIад гIемераб кIалъай буго, гIелму тIалаб гьабулел гIадамазе жиндаса мунпагIат бугеб. Дица гьеб бахIс хъвачIого тана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун суратул Къасасалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гIи ТIадегIанав Аллагьасе буго.

29. Суратул Г1анкабут

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб лъабкъоялда ичIго аят бугеб.

Гьаб сурат Маккаялда рештIизабураб бугелъул, гьалда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, ахират букIин ва гьениб хIисаб-мизан, алжан-жужахI букIин бицун буго. Маккаялда ругеб мехалъ муъминзаби мушриказ къварид гьарулел рукIиндал, гьезие вагIзалъун ва гIибратлъун букIизе аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби рицун руго, гьезда бихьараб гIакъуба-захIматги баян гьабун.

Сураталъул бай бихьудасаго муъминзабазда абулеб буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиги алжанги щвезе ккани, гьеб щибго гIакъубаго бихьичIого щолеб жо гьечIин, ниж иман лъурал чагIи ругин абураб рагIиялдалъун алжаналдаги лъугьизаруларин абун. Хадуб хириял аварагзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьабураб хIалбихьи ва къварилъи бицун НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, хадуб Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, ЛутI, ШугIайб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къиса бицун буго. Гьел аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал умматал кин гьалаг гьарурабги баян гьабун буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рисалат ритIухъаб букIин чIезабун, гьесда рештIизабураб гьаб хирияб Къуръан жинда къец гьабун бажарулареб мугIжизат букIинги бицун буго. ТIадегIанав Аллагьасул хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулел, гьаб махлукъаталда жанир ругел загьирал гIаламатаздаги кантIизарулел руго.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «нусиречалъул сурат»-абун. Гьалда жаниб жидеца хъанчие лагълъи гьабулел гIадамазул диналъул загIиплъи ва пайда гьечIолъи бицун ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абун букIиналъе гIоло: «Аллагьги тун цоги вализаби ккурал гIадамазул мисал буго нусиречалъул мисал: жинца тIеренаб, загIипаб куналъ хьухьун рукъ гьабураб»-абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Алиф, Лам, Мим. الٓمٓ ①

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьал хIурупал абиялдалъун бугеб мурад ва гьезул магIна.

2. ГIадамазда ракIалдайищ кколеб бугеб жидеца иман лъуна абураб рагIи абураб мехалъ, жал щибго питна-къварилъи гьабичIого телин абун. أَحَسِبَ ٱلنَّاسُ أَن يُتْرَكُوٓا۟ أَن يَقُولُوٓا۟ ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ②

Гьедин гьечIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру. «нижеца иман лъуна»-ян абурал гIадамазул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIалбихьи гьабула хIакъикъаталда жидеца иман лъуралги, кIалалъ гьеб рагIиги абун ракIалъ иман лъечIел мунапикъзабиги ратIа гьаризе.

Ибну Жавзи абулев гIалимас абуна: гьаб аят рештIизабуна Маккаялда рукIарал ГIамар ибну ясир, Билал رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ ва цогидалги асхIабзабазе мушрикаца кутакаб къварилъи гьабулеб букIиндал, гьезул ракIал щула гьаризе ва гьез сабру гьабизе сабаблъун букIине. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ баян гьабулеб буго гьеб муъминзабазул хIалбихьи гьаби жиндир суннат (нух) букIин, жидер иманалъулъ ритIухъал муъминзабаца сабро гьабураб мехалъ, гьезие ахираталда ажро цIик1кIинабизе ва гьезул даража-макъамги тIадегIан гьабизе.

3. ХIакълъунго дица хIалбихьи гьабуна гьезда цере рукIарал умматазул муъминзабазулги. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ чара гьеч1ого гьелдалъун загьир гьарун лъазарула иманалъулъ ритIухъал гIадамал ва гьединго лъазарула жидеца гьереси бицулел, мунапикъал гIадамалги. Ва амма Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда кинабго жоялъул загьирги бат1инги лъалев вуго. وَلَقَدْ فَتَنَّا ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ فَلَيَعْلَمَنَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ وَلَيَعْلَمَنَّ ٱلْكَـٰذِبِينَ ③

4. Жидеца квешаб гIамал гьабурал гIадамазда ракIалдайиш кколеб бугеб гьел дир гIазабалдаса рорчIилин абун. أَمْ حَسِبَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن يَسْبِقُونَا ۚ سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ ④

Дида гьез гьабулеб жо лъаларин абун ва Дида гьазие гIазаб гьабизе кIоларин абун. Гьедин гьечIо амру. РорчIуларо гьел Дир гIазабалдаса. **Гьезул ракIалда ккараб жо ва гьез гьабулеб хIукму цIакъ квешаб хIукму буго.**

5. Жинца ахираталда иман лъурав ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ данде чIвазе вукIин مَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ ٱللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ ٱللَّهِ لَـَٔاتٍ ۚ

وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ۝٥

лъалев муъминчиясе Аллагъас جَلَّجَلَالُهُ лъикIаб жазаъ гьабизе буго **ва гьеб Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **данде чIвалеб къо щибго щаклъи гьечIого бачIизе буго. ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва лъалев.** Гьесие жиндир лагъзадерил гIамалал бальго хутIуларо, щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ гьабула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ.

وَمَن جَٰهَدَ فَإِنَّمَا يُجَٰهِدُ لِنَفۡسِهِۦٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ ۝٦

6. Жинца напсалда жигьад гьабун гьеб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **тIагIат-гIибадат гьабиялда ругьун гьабурав чиясе хIакълъунго гьеб жигьадалъул лъикIлъи жиндиего буго.**

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабиялда ва гьесде гIасилъи гьабун гутIиялда напс куцарав чиясе Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи ва лъикIаб ахират щола. **ХIакълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинца гIейи гьабулев вуго кинабниги гIаламалдасаго.** Гьев щибго жоялда хIажатав гьечIо. Инсанас гьабураб гIамалалъулги гьесие щибго лъикIлъи яги квешлъи букIуларо.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَلَنَجۡزِيَنَّهُمۡ أَحۡسَنَ ٱلَّذِي كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ۝٧

7. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамазе, дица гьезул киналго мунагьал чурила ва гьезие жидеца гьабураб лъикIаб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб жазаъги гьабила.

وَوَصَّيۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيۡهِ حُسۡنٗاۖ وَإِن جَٰهَدَاكَ لِتُشۡرِكَ بِي مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٞ فَلَا تُطِعۡهُمَآۚ إِلَيَّ مَرۡجِعُكُمۡ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ۝٨

8. Дица инсанасда васият гьабун буго гьес жиндир эбел-инсуе лъикIлъи гьабе абун.

Гьаб васият буго жиб тIубазабизе тIадаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру. Гьел эбел-эмен руго гьев инсан ватиялъе сабаблъун ругел. Гьев хьихьун, гьесие тарбия гьабун жидеда гIакъуба бихьарал. Гьев инсан унтараб мехалъ гьесда ракI гурхIун жалги унтулел, гьесда гIакъуба-къварилъи щвараб мехалъ гьеб жидее цIакъ захIмалъулел, гьесие лъикIлъи ва рохел бугеб къо бачIараб мехалъ жидер ракI цIакъ бохулел, гьелдаса кIудияб рохел жидее букIуларел.

Ассави абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьас лъималазда амру гьабуна эбел-имсуе лъикIлъи гьабе абун. Гьелъул хIикмат буго лъималазул тIабигIат-гIамал букIин жидер эбел-инсудехун гурхIел гьечIеб, гьезие мутIигIлъуларел, гьезул амруялда гIасилъун, гьезие бокьараб жоялъул гIаксалда гIамал гьабун хьвадулел. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ

гьезда амру гьабуна жидер напсазе бокьулареб ишги тIадкъан. Гьеб амру тIубаразе ажро-кири букIизе, гьеб амруялда гIасилъаразе жинца гIазабги гьабизе.

Эбел-инсул тIабигIатго буго жидер лъималаздехун цIикIараб гурхIел-рахIму букIунеб, гьезие лъикIлъи букIине бокьулеб. Гьедин бугелъул гьезул амру Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидедаго тIамун тана ва гьезул гIамал-тIабигIаталда жив разиявлъунги лъугьана.

Гьел эбел-инсуца дудехун хIал гьабуни ва гьез кигIанго яхI бахъаниги дуца дидехун щиб бугониги жо ширк гьабун гьелъие лагълъи гьабиялда мун вачизе, гьеб ишалъулъ мун эбел-инсуе мутIигIлъуге, гьезул амруялдаги нахъвилълъунге. Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ гIасилъе абун амру гьабураб мехалъ щивниги чиясе мутIигIлъизе бегьуларо: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру хвезе гьабун, гьебги гIодоб тун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб махлукъаталъул амру тIадегIан гьабизе бегьуларо. Гьаб бакIалда щвараб мехалъ эбел-инсудаги мутIигIлъуларо ва гьездаса ватIалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру тIубай тIаде босизе ккола.

Нуж киналго ахираталда дида руссизе руго ва гьениб дица нужее баян гьабизе буго гьаб дунялалъул рокъор нуж жиндилъ хилиплъун рукIараб диналъул амру. Нужеца гьабураб гIамал тIад хъварал кагъталги цере рахъун, гьеб хъварал малаикзабиги нугIлъун чIезарун, хадуб нужерго лугби кIалъазарун, гьезда нугIлъи гьабизабун, нужер хIужа-далил тIагIараб хIалалъ, нуж мукIур гьарун хадуб щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.

Жинда Аллагь разилъаяв СагIд ибну Абивакъасица абуна: ТIадегIанав Аллагьас ункъго аят рештIизабуна, жидеда жаниб дир бицен бугел. Гьел аятаздаса буго гьаб аятги (8 абилеб аят).

Дун вукIана дир эбелалъе цIакъго лъикIлъи гьабулевлъун. Дица исаламияб дин босараб мехалъ, эбелалъ дида абуна: «Гьаб щиб дин бугеб дуца босараб я СагIд? Дуца гьеб дин рехун тун мун умумузул диналда вусса. Дуца гьеб дин рехун течIони дица щибго тIагIам кваназе гьечIо, лъимги гьекъезе гьечIо, дуца гьеб дин тезегIан яги дун хвезегIан. Цинги гIадамазда цеве мунги нечаравлъун хут1ила ва дуда абила я гьав жиндир эбел чIварав чи»-абун.

Дица гьелда абуна: дуца гьеб иш гьабуге, я дир эбел! Дица гьаб дин тезе гьечIо щибниги жоялъе гIоло ва кидагоян-абун. Цинги дир эбел жинца квен кваначIого ва лъим гьекъечIого чIана цо сордо-къоялъ. Дица гьарун яхI бахъана гьелда квен кваназабизе. Гьелъ квен кваначIого цогиги сордо-къо ана. Цинги дица абуна:

я дир эбел! Дуда лъай, Валлагьи, дица гьаб дин толаро ва дун гьалдаса

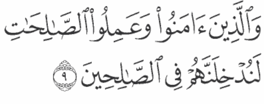
вуссуларо дур нусго батIияб рухI бугониги ва цо-цо ккун гьеб рухI бахъулеб бугониги. Дуе бокьани дуца квен кванае дуе бокьани кваначIого теян-абун. Гьелда дица дир дин толареблъи лъараб мехалъ, гьелъ квен кванана ва ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аятги рештIизабуна»-абун.

Гъасан ХIамдунил тафсиралда абуна: гьаб аяталда жаниб ва жинда Аллагь разилъаяв СагIд ибну Абивакъасил хабаралда жаниб мухIканаб далил буго жагьилаб, капураб хъизамалда гьоркьов ккарав, гьенив жаниса исламалда вачIарав гIолохъанчияс гьабизе кколеб гIамалалъе жаваблъун бугеб. Гьел гIолохъабазда тIадаб буго жидер хъизаналдаги исламияб диналда рачIа абун дагIват гьабизе. Жиндир эбел-инсуе къварилъи гьабиларо, амма гьезул мурадги гьабун жинца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъулеб, гьесул дин мукъсанлъулеб гIамал гьабизе бегьуларо. ХIакъаб жо буго гьеб капураб, жагьилияб хъизаналъ бусурманчиясе къварилъи гьабизе букIин. Гьеб къварилъиги хIехьон жиндир иманалда чIарав чи вукIуна Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи жиндие щолев. Жив хисардарав, жинца загIиплъи бихьизабурав чиясул иманги загIипаб букIула.

Гьаб заманаялъ г1емерлъун буго эбел-инсуца лъимал жидее бокьараб иш гьабизе т1ами, гьеб иш шарг1алда рекъон кколеб гьеч1ониги. Гьезул х1ужжаги бук1ула эбел-инсуе мут1иг1лъизе кколин абураб раг1и. Жидер устарасухъе рачула, киг1анго лъимал гьелда рази гьеч1ониги. Жидее вокьарав ц1аларав чи лъималазеги вокьаян абула, гьев шарг1алда хилиплъулев вугониги. Жидее рихарав г1алимчиясухъе лъимал риччаларо, гьес х1акъаб жо малъулеб бук1аниги.

Жегиги капурзабазе бокьараб г1амал гьабизе, гьезие мут1иг1лъизе лъимал ругьун гьарула. Х1арамаб, бидг1аяб иш гьабулел ругониги х1акимзабигун рекъарал дибирзабазда нахърилъаян абула. Х1укуматалъе рихарав муъминчи гьезие тушманлъун вихьизавула. Рехъалъе чахъабиг1адин, т1ад вугес ццере къот1ун рачиялда лъимал ругьун гьарулел руго. Жалгоги чияр лагъзаллъун ратидал, лъималги лагъзаллъун рук1иналда гьел разиял руго.

Т1адег1анав Аллагьас эбел-эменги, гьезул лъималги х1акъаб жо лъалеллъун гьареги. Гьезул бералдаса пардав борхун х1акъаб жо бихьулеллъун гьареги, г1иналдаса г1инкълъи босун бит1араб калам раг1улеллъун гьареги, рак1алдаса т1алъел бахъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру-нагью бич1ч1улеллъун гьареги.

9. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **ва ахираталда иманги лъун,** гьесул расуласда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ мутIигIлъун, **лъикIаб гIамалги гьабун**

хьвадарал гIадамал, дица лъикIал гIадамалгун цадахъ алжаналъул нигIматазулъ **лъугьизарила.**

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ فَإِذَآ أُوذِيَ فِى ٱللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ ٱلنَّاسِ كَعَذَابِ ٱللَّهِ وَلَئِن جَآءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِى صُدُورِ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٠﴾

10. Аллагьасда иман лъунин ругел гIадамаздаса цо къокъа буго жидее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **дин сабаблъун къварилъи гьабураб мехалъ, гьел мушрикаца жидее гьабураб къварилъи Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазаб бугин абун ракIалда кколел** ва жидеца хекого купру загьир гьабулел.

Гьел руго мунапикъзаби, жидее лъикIлъи щвараб мехалъ гьелдаса рохулел, гьеб жидер гьунар буго абун рак1алда ккун рукIунел. Жидеда исламияб дин сабаблъун дагьабниги захIмалъи щвараб мехалъ, гьеб исламияб динги тун купруялда унел.

Аллагьасул рахъалъан муъминзабазе квербакъи бачIараб мехалъ гьез абула: ХIакълъунго нижги нужгун цадахъ рукIанин, нижееги бутIа гьабе нужее щвараб давлаялдасаян-абун. Гьезул рагIи нахъчIван Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго. **«Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъик1 лъалев гьечIищха гIадамазул ракIазда жаниб бугеб жоги?».**

Гьел мунапикъзабазул хIалги лъала Аллагьсда جَلَّجَلَالُهُ ва гьезие жазаъги гьабила:

وَلَيَعْلَمَنَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَلَيَعْلَمَنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ ﴿١١﴾

11. ТIадегIанав Аллагьас лагъзадерил хIалбихьи гьабула ва гьезда тIаде батIи-батIияб къварилъи ва гIазаб биччала:

Жинда загьираб лъаялдалъун лъазе хIакъикъияб иман лъурал гIадамал ва жидеца мунапикълъи гьабулел гIадамалги. Гьел мунапикъзаби къватIир чIвазарун гIадамазда щцере инжитги гьаризе.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّبِعُوا۟ سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَٰيَٰكُمْ وَمَا هُم بِحَٰمِلِينَ مِنْ خَطَٰيَٰهُم مِّن شَىْءٍ إِنَّهُمْ لَكَٰذِبُونَ ﴿١٢﴾

12. Аллагьасда инкар ккурал гIадамаз муъминзабазда абуна: нуж нижер диналда рачIа ва исламияб дин те. Нагагь ахиратги батани, нужее гIазабги гьабизе батани гьеб гIазаб нижеца баччила нужедасаян-абун.

Гьел капурзаби жидергоцин мунагьал раччизе кIоларел руго. Гьез цогидазул мунагьалги раччуларо. **ХIакълъунго гьел руго жидеца гьереси бицулел гIадамал.**

Жегиги гьел руго муъминзабазда тIад релъанхъулел, ахираталда иман

лъечIого, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъичIого кIалъалел гIадамал.

13. Чара гьеч1ого гьел капурзабазда къиямасеб къоялъ жидер мунагьал раччизаризе руго ва жидеца къосизарурал гIадамазул мунагьалги раччизаризе руго.

وَلَيَحۡمِلُنَّ أَثۡقَالَهُمۡ وَأَثۡقَالٗا مَّعَ أَثۡقَالِهِمۡۖ وَلَيُسۡـَٔلُنَّ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عَمَّا كَانُواْ يَفۡتَرُونَ ١٣

Гьел гIадамазда жидедагоги раччизарила жидер къосиналъул мунагьал.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго*: «Жинца гIадамал къосиналде ахIарав чиясе гьесда нахърилълъарал гIадамазул мунагьал рукIула. Жал нахърилълъаразул мунагьалги щибго мукъсан гьаричIого гьезда тIадго рукIула»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Чара гьеч1ого къиямасеб къоялъ гьел капурзабазда гьикъизеги буго жидеца дунялалда гьабураб гьересияб гIамалалдаса. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьечIин абиялдаса ва гьесда гIунтIизабун гьереси бицун хьвадиялдаса.

14. Х1акълъунго дица НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIана жиндир къавмалда, гьел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялда ахIизе.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ فَلَبِثَ فِيهِمۡ أَلۡفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمۡسِينَ عَامٗا فَأَخَذَهُمُ ٱلطُّوفَانُ وَهُمۡ ظَٰلِمُونَ ١٤

НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб къавм Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда ахIулаго гьезда гьоркьоб бана азарго сон, кIикъоялда анцIго сон тIаса бахъараб. Гьеб къавмалъул гIемерисез иман лъечIо, НухI аварагги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьереси гьавуна. **Цинги гьезда тIаде тIупан биччан,** гьелдалъун гьел гьалаг гьаруна, **купру-ширкалда ва зулмуялда тIад чIун ругеб хIалалъ.**

15. Дица НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьевгун цадахъ гамида рекIун рукIарал гIадамал хвасар гьаруна гьеб тIупаналдалъун гьалаг гьариялдаса.

فَأَنجَيۡنَٰهُ وَأَصۡحَٰبَ ٱلسَّفِينَةِ وَجَعَلۡنَٰهَآ ءَايَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٥

НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавм гьалаг гьаби хадусел умматазе дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб гIаламатлъунги гьабуна.

Гьелдалъун муъминзабаца вагIза босизе, гьеб къиса бицун аварагзабаз عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва муъминзабаца гIадамал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда, гьесул гIазабалдаса хIинкъиялда ахIизе.

16. Ибрагьим аварагги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIана дица жиндир къавмалда. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялде гьел ахIизе.

وَإِبۡرَٰهِيمَ إِذۡ قَالَ لِقَوۡمِهِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱتَّقُوهُۖ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ١٦

Ибрагьимица къавмалда абураб гIуж бице МухIаммад ﷺ дуца умматалъе вагIзалъун: «Нужеца лагълъи гьабе цохIо Аллагьасе ﷻ ва нуж гьев Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса хIинкъа. Гьеб буго нужее дунялалдаги ахираталдаги лъикIаб гIамал, нуж лъикIаб ва квешаб жо батIа гьабизе лъалел ратани нуж дида нахърилъа ва купру-ширк те.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْثَٰنًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَٱبْتَغُوا۟ عِندَ ٱللَّهِ ٱلرِّزْقَ وَٱعْبُدُوهُ وَٱشْكُرُوا۟ لَهُۥٓ ۖ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾

17. ХIакълъунго Жиндие гIибадат гьабизе хIакъав Аллагьги ﷻ тун, нужеца хъанчазе буго гIибадат гьабулеб. Нужеца гьересиял алагьзабиги рижизарулел руго: гамачIалъул, цIулалъул ва цогидаб жоялъул хъанчал гьарулел руго, гьел алагьзаби ругинги абулеб буго.

ХIакълъунго гьел, Аллагьги ﷻ тун нужеца лагълъи гьабулел алагьзаби руго нужее ризкъи кьоларел, гьеб кьезеги кIоларел. Нужее щибго хайир яги зарал гьабизе кIоларел.

Нужеца гьездаса щибго жо тIалаб гьабуге, гьезда нужер хьулги лъоге! **Нужеца ризкъи тIалаб гьабе нужер БетIергьан Аллагьасдаса, гьесие гьабе гIибадатги ва гьесие гьабе щукруги, нужее кьурал нигIматазда. Нуж ахираталда Аллагьасда ﷻ руссизаризе руго** ва нужее жазаъги гьес гьабизе буго.

وَإِن تُكَذِّبُوا۟ فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ۖ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٨﴾

18. Нужеца дун гьереси гьавуни ва Аллагьасда ﷻ иманги лъечIони,- гьеб нужеего квеш буго.

Нужеда цере рукIарал умматазги гьереси гьаруна жидехъе рачIарал аварагзаби. Аллагьас ﷻ гьел дунялалда гьалаг гьаруна, ахиараталда гьезие жужахIалъул гIазабги букIизе буго. **Аллагьасул расуласда ﷺ тIадаб жо букIуна жинда тIад къараб рисалат умматалъухъе щвезаби. Гьел гIадамал иманалда тIоритIи гьесда тIадаб жо гьечIо**. Гьел аварагасда мутIигIлъичIин абун гьесие гIакъуба-къварилъиги букIуларо.

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ كَيْفَ يُبْدِئُ ٱللَّهُ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥٓ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾

19. Жидеца ахираталда ва хварал тIаде рахъизариялда инкар кколел гIадамал кин балагьуларел ва гьез пикру щай гьабулареб **Аллагьас ﷻ щибго жо гьечIеб бакIалдаса киндай халкъ бижун бугеб абун.**

Гьелъул пикру гьабун жидеца далилги бачизе Аллагьасе ﷻ **гьел гIадамал цIидасанги рижизе кIолеб букIиналда. ХIакълъунго хун хадуб халкъ чIаго гьаби Аллагьасе ﷻ бигьаяб иш буго.**

20. Гьел инкарчагIазда дуца абе Мух1аммад ﷺ: нуж гьаб ракьалда тIад хьваде ва нужеца пикру гьабе киндай Аллагьас ﷻ махлукъат бижун бугеб абун.

قُلْ سِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُوا۟ كَيْفَ بَدَأَ ٱلْخَلْقَ ۚ ثُمَّ ٱللَّهُ يُنشِئُ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْءَاخِرَةَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

ТIадегIанав Аллагьас цIакъ гIемерал ва батIи-батIиял хIайванал, рухIчIаголъаби, хIанчIи, чугIби рижун руго щибго жо букIинчIеб бакIалдаса. БатIи-батIиял гIадамалги рижун руго: жидер кьер батIиял, мацI батIиял, тIабигIат-гIамал батIиял.

Нуж балагье ццересел умматал жанир рукIарал, гьелги тIагIун чIунтун ругел росабазда. Гьедин балагьун, пикру гьабун, нужеда лъазе ккола ТIадегIанав Аллагь жиндир гуч бергьарав, къудрат камилав хан вукIин.

Цинги Гьев Аллагьас ﷻ къиямасеб къоялъ цIидаса гIадамал рижизарула ва тIаде рахъизарула. ХIакълъунго гьев Аллагь ﷻ вуго кинабго жоялда хIалкIолъи бугев, жиндие бокьарб жо бокьухъин гьабулев.

21. ТIадегIанав Аллагьас жиндие бокьарв чиясе гIазаб гьабула ва жиндие бокьарасда гурхIел гьабун гьесда тIаса лъугьула.

يُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَآءُ ۖ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾

Гьев Аллагьасда ﷻ руго къиямасеб къоялъ киналго гIадамал руссинеги.

22. Нуж гьечIо Аллагь ﷻ гIажиз гьавулеллъун, гьесул гIазабалдаса рорчIулеллъун, **нуж зобалазда ругониги, ракьалда тIад ругониги. Гьев Аллагь ﷻ гурев цоги нужее вали гьечIо,** жинца нужер умуразул тадбир гьабулев **ва нужее квербакъулев чиги гьечIо.**

وَمَآ أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِى ٱلسَّمَآءِ ۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾

23. Жидеца Аллагьасул ﷻ гIаламатаздаги инкар кколел, ахираталда гьесда данде чIваялдаги божуларел гIадамал руго Дир рахIматалдаса жидер хьул къотIарал.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَلِقَآئِهِۦٓ أُو۟لَٰٓئِكَ يَئِسُوا۟ مِن رَّحْمَتِى وَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

Гьезие ахираталда цIакъ гучаб гIазабги букIизе буго.

24. Ибрагьим аварагас гьаб цебе бицараб хIалалъ дагIват гьабураб мехалъ, **гьесул къавмалъ кьураб жаваб букIинчIо, гьез аби гуреб: «Гьев Ибрагьим чIвае, яги гьев цIадавеги рехун вухIе»-абун.**

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَىٰهُ ٱللَّهُ مِنَ ٱلنَّارِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьезул цIаялъ вухIиялдаса хвасар гьавуна. ХIакълъунго гьаб Ибрагьимил ва гьесул къавмалъул къисаялъулъги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда, гьев къуват-гуч бергьарав хан вукIиналда тIоритIел буго, жидеца иман лъолеб къавмалъе.

Намрузица жинда аскIоре къазе кIолареб хIалалъ боркьараб кутакаб цIаги бакун, цинги ганчIил гIарадаялда жанивги лъун цIадаве рехарав Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, щибго къварилъи ккечIого гьеб цIадаса къватIиве вачIин цIакъ кIудияб гIаламат буго, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб. Гьеб гIаламат бихьараб мехалъги жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъолареб къавмалъул купру-ширкги цIакъ гучаб буго, гьезие ахираталда бугеб гIазабги гьезул гIамалалда релълъараб букIизе буго.

25. Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмалда абуна: ХIакълъунго нужеца гьел хъанчал алагьзабилъун ккун гьезие лагълъи гьабулеб буго, нужер дунялалъул рукъоб цоцаздехун бугеб гьудуллъи ва рокьа-хинлъи цIунун, гьеб сабаблъун.

وَقَالَ إِنَّمَا ٱتَّخَذْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ أَوْثَـٰنًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ ثُمَّ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّـٰصِرِينَ ﴿٢٥﴾

Гьеб ширк гьаби буго нуж щибго ургъичIого, гьелъул пикру гьабичIого, ахираталда нужее букIунеб гIазабалъул к1вар гьечIого гьабулеб ахIмакъаб пиша. Нужеца цояз гьабулеб батараб жо цогидазги гьабулеб буго, гьеб жоялъул хIакъикъатги цIехолеб гьечIо.

Цинги ахираталда щун, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере чIезаридал ва гьениб нужее букIунеб гIазабги бихьидал, нуж цоял цоязда инкар ккун, цоцазе лагIнат кьун рукIизе руго. Амма гьеб къоялъ нужер тавбо гьабиялъ ва нужеца алагьзабаздаса инкар ккваялъ нужее щибго пайда гьабуларо. **Гьеб къоялъ нуж киналго руссунеб бакI жужахIалъул цIа буго ва нужее квербакъи гьабулев, нужедаса гIазаб нахъчIвалев**

щивго чиги вукIизе гьечIо.

﴿۞فَـَٔامَنَ لَهُۥ لُوطٌۘ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّيٓۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٢٦﴾

26. Ибрагьим аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **иман лъуна ЛутIица** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ. Гьев вукIана Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вацасул вас ва гьесда иман лъуразул бищун цевесевги.

Ибрагьимица عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: XIакълъунго дица хъанчазе лагълъи гьабулеб къавм ва гьезул ватIан тана ва дун БетIергьан Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **вуссана, гьесул диналъе гIоло гьижра гьабун къватIивеги вахъанаян-абун.** ГIиракъалъул ракьалдаса вахъун Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Шамалъул ракьалдехун ана, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин загьир гьабизе ва гьелда гIадамал ахIизе бокьун. Ибрагьимгун цадахъ Лут1 аварагги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ана добго Шамалъул ракьалдехун. **Гьев дир БетIергьан Аллагь вуго жиндир гуч бергьарав ва хIукму битIарав хан.**

﴿وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَجَعَلۡنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلۡكِتَٰبَ وَءَاتَيۡنَٰهُ أَجۡرَهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ٢٧﴾

27. Дица Ибрагьим аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ИсхIакъ абун вас кьуна, гьесул вас ЯгIкъубги кьуна. Ибрагьимил** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **наслуялъулъ авараглъиги гьабуна, гьезда тIехьги рештIизабуна. Дунялалъул рукъобги дица Ибарагьимие** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **берцинаб ва лъикIаб ажро кьуна.** Киналго диназда жаниб гьев Ибарагьимие рецц гьаби, гьев къабул гьави буго. **XIакълъунго ахираталъул рукъовги Ибарагьим авараг** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **бищунго лъикIал, жидер къадро-къимат тIокIал муъминзабаздаса вукIизе вуго.** Ибрагьим аварагасдаса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадур ругел киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьесул наслуялъул руго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рештIизарурал тIахьалги гьезда рештIизаруна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гьудуллъун ккурав ва киналго гIадамазе имамлъун гьавурав Ибрагьим аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьаб цIакъ кIудияб нигIмат буго ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1об-рахIматги буго.

﴿وَلُوطًا إِذۡ قَالَ لِقَوۡمِهِۦٓ إِنَّكُمۡ لَتَأۡتُونَ ٱلۡفَٰحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنۡ أَحَدٖ مِّنَ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٢٨﴾

28. Дуца дир расул ЛутIил къисаги бице умматалъе вагIзалъун. Гьес жиндир къавмалда абураб гIуж бице: «XIакълъунго нуж руго цIакъго къабихIаб пиша гьабулел гIадамал. Гьединаб къабихIаб гIамал гьабичIо нужеда цере рукIарал цониги умматазул гIадамаз.

﴿أَئِنَّكُمۡ لَتَأۡتُونَ ٱلرِّجَالَ وَتَقۡطَعُونَ ٱلسَّبِيلَ﴾

29. XIакълъунго нужеца жимагI гьабулеб буго бихьиназда. Гьеб гIамал

وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ ٱلْمُنكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱئْتِنَا بِعَذَابِ ٱللَّهِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٢٩﴾

буго жегиги жиб гьабун рагIичIеб къабихIаб ва инжитаб гIамал.
Нужеца гъачагълъи гьабун гIадамал чIвалел руго,
гьезул боцIиги бахъулеб буго. Гьаб гIамалги буго дунялалда жинда данде бищунго кIудияб гIакъуба гьабизе исламияб диналда бихьизабураб квешаб гIамал. Гъачагълъи гьабурал гIадамазул кваранаб квер, квегIаб хIетIе къотIула, хадур гьел чIвала ва лъабго къоялъ гIадамазе рихьулеб бакIалда дализарун тола.
Нужер годекIабахъ ва нуж данделъулеб бакIалдаги цIакъ мункарал, сурукъал пишаби гьарула нужеца.
Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Гьезда аскIоса унел гIадамазда къабихIаб жо бицун гьезда тIад рельанхъулел рукIана, гьезда ганчIалречIулел рукIана. Жидер тIажу бичун гIаврат бихьизабулеб букIана. Цо-цазде бицулеб хабарги нич гьечIеб къабихIаб букIана. Жидер кIалалъ гьиштIулел рукIана, гьелда цадахъ нахъаса кьаял риччалел рукIанаян-абун.
Гьеб къавмалъ ЛутIие кьураб жаваб букIинчIо жидеца аби гуреб: «Мун вачIаха дуца нижее къотIи гьабураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабги бачун, мун битIараб жо бицунел гIадамадаса ватани»-абун.

قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾

30. ЛутI аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Дуца дие квербакъи гьабе гьаб жидеца пасалъи ва зулму гьабулеб къавмалда данде.
Дуца гьел гьалаг гьаре. Гьез иман лъеялда хьул гьечIо ва гьез пасалъи-зулмуги толеб гьечIо»-абун.

وَلَمَّا جَآءَتْ رُسُلُنَآ إِبْرَٰهِيمَ بِٱلْبُشْرَىٰ قَالُوٓا۟ إِنَّا مُهْلِكُوٓا۟ أَهْلِ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ ۖ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا۟ ظَٰلِمِينَ ﴿٣١﴾

31. Ибрагьимида рохел бицун гьесухъе дир русулал рачIараб мехалъ, дуе вас гьавизе вугин абун.
Гьел рукIана малаикзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ЛутIил къавм гьалаг гьаризе цере Ибарагьимихъе, хадур ЛутIихъе жал рачIарал. **Гьез абуна: «Нижеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун гьал ЛутIил къавмалъул росабазул агьлу гьалаг гьабизе буго. Гьел росабазул агьлу жидеца зулму ва пасалъи гьабулел руго»-абун.**

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا ۚ قَالُوا۟ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَن فِيهَا ۖ لَنُنَجِّيَنَّهُۥ وَأَهْلَهُۥٓ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ كَانَتْ مِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿٣٢﴾

32. Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «ХIакълъунго гьеб росолъ ЛутI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вуго гурищ? Гьевгийищ нужеца гьалаг гьавизехъин вугев?»-абун.

Малаикзабаца абуна: «Нижеда лъик1 лъала гьеб росолъ щал гIадамал ругеб.
Нижеца гьев ЛутIги, гьесул иман лъураб агьлуги гIазабалдаса хвасар гьаризе руго. Гьесул чIужу хутIизегIан. Гьей жал гьалаг гьарулезда гьоркьой йикIизе йиго»-абун. Гьей пасикъаб къавмалда рекъарай, ЛутIие хиянат гьабулей йикIана.

وَلَمَّآ أَن جَآءَتۡ رُسُلُنَا لُوطٗا سِيٓءَ بِهِمۡ وَضَاقَ بِهِمۡ ذَرۡعٗاۖ وَقَالُواْ لَا تَخَفۡ وَلَا تَحۡزَنۡ إِنَّا مُنَجُّوكَ وَأَهۡلَكَ إِلَّا ٱمۡرَأَتَكَ كَانَتۡ مِنَ ٱلۡغَٰبِرِينَ ٣٣

33. Цинги дир русулал ЛутIихъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **рачIараб мехалъ, гьев цIакъ пашманлъана ва гьесул керенги къварилъана.**
ЦIакъ берцинаб гьумер бугел гIолохъабилъун гьел рихьидалго, жиндир къавмалъ гьезие къварилъи гьабиялда хIинкъана ЛутI.
Гьесул хIал бихьараб мехалъ **малаикзабаца абуна: Мун хIинкъуге ва мун пашманлъуге! Ниж руго Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **русулал. Х1акълъунго Нижеца мунги дур иман лъураб агьлуги хвасар гьабизе буго** гьаб квешаб къавмалъул зулмуялдаса ва гьезда рештIизабулеб гIазабалдаса, **цохIо дур капурай чIужу хутIизегIан. Гьей жал гьалаг гьарулеб къавмгун цадахъ хутIизе йиго»-абун.**

إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَىٰٓ أَهۡلِ هَٰذِهِ ٱلۡقَرۡيَةِ رِجۡزٗا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ بِمَا كَانُواْ يَفۡسُقُونَ ٣٤

34. Нижеца гьаб росдал агьлуялда тIаде рештIизабизе буго цIакъ квешаб гIазаб. Зодисан гьезда тIаде жужахIалъул цIаялъ роркьарал ганчIал речIчIизе руго, гьезул росаби зодореги рорхун кIала гъокье сверизарун ракьалда роргизе риччан хадубги. **Гьеб гIазаб буго гьезул гIасилъиялда ва пасикълъиялда данде бугеб жазаъ.**
Гьезул росаби рукIараб бакIалда квешаб, махIцараб лъим жаниб бугеб хIор гьабуна, ахираталдаги гьезие цIакъ захIматаб ва гьел инжит гьарулеб гIазаб букIизе буго. Гьеб ЛутIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавмалъул къисаги киналго умматазе вагIзалъун гьабуна къиямасеб къо щвезегIан.

وَلَقَد تَّرَكۡنَا مِنۡهَآ ءَايَةَۢ بَيِّنَةٗ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ٣٥

35. Х1акълъунго Дица гьеб росдал бакIалда гьабураб махIцараб хIор ва чIунтарал минаби баянаб ва загьираб гIаламатлъун гьабуна, жидеца пикру гьабулел ва жидер г1акълу бугел гIадамазе.

وَإِلَىٰ مَدۡيَنَ أَخَاهُمۡ شُعَيۡبٗا فَقَالَ يَٰقَوۡمِ

36. Мадяналъул агьлоялдаги дица авараглъун вит1ана гьезулго вац

ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱرۡجُواْ ٱلۡيَوۡمَ ٱلۡأٓخِرَ وَلَا تَعۡثَوۡاْ فِي ٱلۡأَرۡضِ مُفۡسِدِينَ ٣٦

ШугIайб. Гьес абуна: «Я дир къавм! Нужеца лагълъи гьабе жив цогояв, жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ. Нужер хьулги лъе ахираталда букIине бугеб абадияб алжаналда. Нужеца гьаб ракьалда тIад пасилъи ва зулмуги гьабуге.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتۡهُمُ ٱلرَّجۡفَةُ فَأَصۡبَحُواْ فِي دَارِهِمۡ جَٰثِمِينَ ٣٧

37. Гьеб къавмалъ ШугIайб авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьереси гьавуна, ва гьел ккуна гучаб гьаракьалъул ва ракь багъариялъул гIазабалъ.

Цинги гьел киналго жал рукIараб бакIалда гIодор ккун хвараллъун лъуна. Ракь багъариялда цебе гучаб гьаракь рагIун гьезул ракIал хIинкъун, рихъун ана, хадуб ракь багъарун бихъ-бихъун ун, гьелги гьезул минабиги ракьгун журана ва ракьулъе ана.

وَعَادًا وَثَمُودَاْ وَقَد تَّبَيَّنَ لَكُم مِّن مَّسَٰكِنِهِمۡۖ وَزَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ أَعۡمَٰلَهُمۡ فَصَدَّهُمۡ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَكَانُواْ مُسۡتَبۡصِرِينَ ٣٨

38. ГIадилазул ва самудиязул къавмалги гьалаг гьаруна дица. Х1акълъунго нужеда гьел къавмал рукIарал бакIал рихьула, я Маккаялъул агьлу!

ХIижазалдаги, Яманалдаги руго гьезул росабазул ч1унтелал. Нужеца гьелъул пикру гьабиларищ ва гьелдаса вагIза босиларищ?

Гьел къавмазе щайтIаналъ берцин бихьизабун букIана жидеца гьабулеб купру-ширк ва хIакъаб диналдаса гьел нахъеги чIвалел рукIана. Гьел гIадамал жидер гIакъло-лъай бугел, жидеда жо бичIулел, хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе рес бугел рукIана. Амма гьез жидер гIелму-гIакълу хIалтIизабичIо ва щайтIаналда нахърилълъун хьвадана.

وَقَٰرُونَ وَفِرۡعَوۡنَ وَهَٰمَٰنَۖ وَلَقَدۡ جَآءَهُم مُّوسَىٰ بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَٱسۡتَكۡبَرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا كَانُواْ سَٰبِقِينَ ٣٩

39. Къарунги, пиргIавнги, Гьаманги гьалаг гьаруна дица. ХIакълъунго гьезухъе Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ вачIана баянал хIужабаздалъун ва загьирал мугIжизатаздалъун.

Амма гьелги, гьезул къавмалги чIухIана Муса аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ иман лъезе, гьез ракьалда тIад гIамал кIодолъи ва пасалъи гьабуна. Гьел капурал ва пасикъал гIадамалги дир гIазабалдаса рорчIичIо.

فَكُلًّا أَخَذۡنَا بِذَنۢبِهِۦۖ فَمِنۡهُم مَّنۡ أَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِ حَاصِبٗا وَمِنۡهُم مَّنۡ أَخَذَتۡهُ ٱلصَّيۡحَةُ

40. Щивав чи дица ккуна жинца гьабураб мунагьалда релълъараб гIазабалдалъун. Гьездаса цоял руго

وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ ٱلْأَرْضَ وَمِنْهُم مَّنْ أَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

дица жидеда тIаде зодисан ганчIал реч1чIарал. Гьездаса цогидал гучаб гьаракьалдалъун ккуна.
Цо гIадамал ракьалда жанир ккезаруна, цоял ралъдалъе ва тIупан тIун гъанкъизаруна. ТIадегIанав Аллагь вукIинчIо гьезул цонигиязе жинца зулму гьабулев. Кинниги гьел къавмал рукIана жидеца напсазе зулму гьабулеллъун.

مَثَلُ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْلِيَآءَ كَمَثَلِ ٱلْعَنكَبُوتِ ٱتَّخَذَتْ بَيْتًا ۖ وَإِنَّ أَوْهَنَ ٱلْبُيُوتِ لَبَيْتُ ٱلْعَنكَبُوتِ ۖ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

41. Жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиги тун, цоги вализаби кколел гIадамазул мисал буго, жинца хьухьараб кун рукълъун ккураб нусиречалъул мисал.**
Х1акълъунго бищунго загIипаб ва мунпагIат гьечIеб жо буго гьеб нусиречалъ хьухьараб кун ва гьеб рукъ. Гьадинаб заг1ипаб, щибго мунпаг1ат гьеч1еб жо буго мушрикаца хъанчазе ва цогидаб жоялъе гьабулеб лагълъи. **Гьаб амру гьадин букIин лъалебани гьел мушриказ жидерго кверазгьарурал хъанчазе лагълъи гьабилароан.** Нусиречалъул рукъ бихьарав ва гьелъул пикру гьабурав чиясда бич1чIула гьеб цIакъ загIипаб жо букIин. Инсанасул кIалалъ хIухьел пуниги тIун унел, тIеренал, загIипал куназ хьухьараб сетка букIула гьеб. Гьелда кIоларо цIорой яги хинлъи нахъчIвазе, цIад баниги, гьури пуниги гьеб тIутIун уна. Гьадинаб щибго жидее мунпагIат гьечIеб жоялъе лагълъи гьабулел руго хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамалги: жидеца гьел алагьзабилъун ва жидер амру т1убалел вализабилъун кколел. Хъанчазда релълъун рук1ула г1адамалги, гьез жидее кумек гьабилин абун гьезда хьул лъураб мехалъ ва гьезда ах1иги бараб мехалъ.

إِنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ مِن شَىْءٍ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾

42. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго гьел мушриказ жидее гIибадат гьабулеб жо щиб бугебали. Гьесда щибго жо бальго хутIуларо ва гьезие ахираталда жазаъ гьабичIогоги толаро. **Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав ва жиндир пишабазулъ хIакимияв хан.**

وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَآ إِلَّا ٱلْعَٰلِمُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьаб Къуръаналда жанир дица рицулел къисаби ва рачулел мисалал руго гIадамаз гьездаса вагIза ва гIакъло босизе ругел.
Гьел мисалал ричIч1унел гьечIо, гьезул вагIзаги лъугьулеб

гьечIо жидее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIелму-лъай кьун, жал тIоритIарал муъминзабазе гурони.

خَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

44. ТIадегIанав Аллагьас зобалги ракьги бижун буго жинца хIакъаб жо гьабулевлъун вукIун.

Гьеб гIададаго бижараб жо гьечIо, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цо хIикмат- пайда гьечIеб жо гьабуларо. **Гьеб зобал ракьал рижиялда жанирги гIемерал гIаламатал руго жидеца иман лъолел гIадамазе.**

Щибаб махлукъаталъулъ пикру гьабураб мехалъ, гьелда жаниб гIемераб гIажаибаб жо бихьула, инсанасул гIакъло нахъ регIулареб, гьесда гьабизе, ургъизе кIолареб. Гьеб махлукъаталъул камилаб бижи ва гIуцIи бихьарав, гьелъул пикру гьабурав чиясе Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда тIоритIел гьабулел гIаламатал гIемер руго.

ٱتْلُ مَآ أُوحِىَ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ ۖ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

45. Дуца умматалъе цIале МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Хирияб Къуръаналдаса дуда вахIю гьабураб жо. Гьеб Къуръан цIалиялда, гьелъул пикру гьабиялда тIад чIа мун.**

Паризаяб какги бай гьелъул шурутIал тIуран, арканал камил гьарун, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун. **Х1акълъунго Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **балеб как буго жинца инсан къабихIаб жоялдаса нахъчIвалеб, гьев шаргIалда какараб жо гьабизе гьукъулеб.**

Унго-унго Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ ракIалда вукIун, гьесда цеве чIун, гьесие лагълъи гьабун, как балев чияс карагьатабги, хIарамабги, къабихIабги жо гьабуларо. Жинца гьабулеб жо щиб бугебцин лъаларого, гIадамаз гьабулеб жо гьабун, гьезда релълъун вукIине гIоло как бай Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ как бай букIуларо ва гьединаб как баялъ гьев инсанасе щибго мунпагIатги гьабуларо.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIимранидаса ва ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Жинца бараб какалъ жив къабихIаб ва мункараб жо гьабизе нахъчIваларев чиясе гьеб какалдалъун Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *жив рикIкIалъи гуреб хайир букIуларо»*-абун. Х1адис Ат1абараниияс бицана.

Жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **ракIалда вукIин ва Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **рехсей буго дунялалъул рукъоб цогидаб кинабго жоялдаса жиндир пайда кIудияб.** Как балеб мехалъги, хIалтIи- пиша гьабулеб мехалъги,

киналго хIалазулъ жиндир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин, жив гьесул лагъ вукIин хал гьабун хьвади буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялъул магIна.
Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIодолъиги, жиндир загIиплъиги хал гьабун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхIел-цIобги, жиндир гьесда хIажалъиги хал гьабун вукIин буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда вукIин. Гьаб рагIиялъул магIна гьабун цоги гIалимзабаца абуна:
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир лагъ рехсей, гьесда амру нагью гьаби, гьес гьабураб лъикIаб гIамал къабул гьаби лъикIаб буго лагъасда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда вукIиналдасагиян-абун. Гьаб кIиябго рагIиялъул хIасил буго: ТIадегIанав Аллагьас жиндир гурхIел-цIобалдалъун, иман-исламалда тIовитIиялдалъун лагъ рехсейги, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабун, гьесул амру-нагью тIубан лагъ хьвадиги буго дунялалда тIад бищунго кIудияб нигIмат ва лъикIлъи.
ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал ва гьезие жазаъ гьабулевги вуго.

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنۡهُمۡۖ وَقُولُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱلَّذِيٓ أُنزِلَ إِلَيۡنَا وَأُنزِلَ إِلَيۡكُمۡ وَإِلَٰهُنَا وَإِلَٰهُكُمۡ وَٰحِدٞ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ ٤٦

46. Жидехъе тIехь кьурал гIадамал исламияб диналда ахIулеб мехалъ гьездехун берцинаб калам гьабун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал рицун, баянаб хIужа-далил бачун **ахIе.**
Гьездаса нужедехун тушманлъи ккун рагъбалел ва нужее зулму гьабулезде бегьула гьез гьабуралда релълъараб гIамал гьабизе. **Нужеца китабиязда абе: «Нижеца иман лъун буго нижеда рештIизабураб Къуръаналда ва нужеда рештIизабураб Инжилалдаги Тавраталдаги, нужерги нижерги БетIергьан цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго, гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, ниж гьесие мутIигIлъун руго»-абун.**
Абугьурайратица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: китабияб агьлоялъ Таврат цIалулеб букIана гIибранияб мацIалда ва гьелъул магIна гьабулеб букIана гIараб мацIалда. Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца гьел китабиял ритIухъги гьаруге, гьересиги гьаруге. Нужеца гьезда абе нижеца иман лъун буго Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *нижеда рештIизабураб жоялдаги нужеда рештIизабураб жоялдаги»* - абун.
Х1адис имам Бухарияс бицана.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَۚ فَٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ يُؤۡمِنُونَ بِهِۦۖ وَمِنۡ هَٰٓؤُلَآءِ مَن يُؤۡمِنُ بِهِۦۚ وَمَا يَجۡحَدُ

47. Дудаса цере рукIарал аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рештIизабураб гIадинго дица дудаги тIехь рештIизабуна МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا ٱلۡكَٰفِرُونَ ﴿٤٧﴾

Жидехъе тIехь кьурал умматазул муъминзабаца духъе кьураб Къуръаналдаги иман лъолеб буго. Гьаб Маккаялъул агьлуялдасаги руго жидеца Къуръаналда иман лъолел гIадамал. Гьеб Къуръаналдаги цогидал дир тIахьаздаги инкар кколаро жидеда гьеб хIакъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин лъараб мехалъги гьелда иман лъезе чIухIарал капурал гIадамаз гурони.

وَمَا كُنتَ تَتۡلُواْ مِن قَبۡلِهِۦ مِن كِتَٰبٖ وَلَا تَخُطُّهُۥ بِيَمِينِكَۖ إِذٗا لَّٱرۡتَابَ ٱلۡمُبۡطِلُونَ ﴿٤٨﴾

48. Гьаб Къуръан рештIизабилелде цебе дуца тIехь цIалулевлъун вукIинчIо мун ва дур квералдалъун гьеб хъвалевлъунги вукIинчIо. Гьедин мун хъвазе, цIализе лъалев вукIаравани жидеца Къуръанги цогидаб хIакъаб жоги батIул гьабулел гIадамазе рес лъугьинаан гьеб Къуръан дуцаго хъвараб жо бугин абизе, цересел гIадамазул тIахьаздаса цIалун ва данде гьабун. **Цинги гьелги щакдарилаан дуца бицунеб жо бит1араб бук1иналда.**

Маккаялъул агьлуялда лъалеб букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца тIехь хъваларев ва цIалуларев вукIин. Гьединав умияв МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьезда гьелда релълъараб гьабизе кIолареб, пасихIаб, рагIи берцинаб, магIна гъваридаб Къуръанги босун гьезухъе вачIинго букIана аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ бугеб бищунго кIудияб мугIжизат. Гьелда инкар ккурал гIадамалги рукIана жидеда гьеб хIакъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин лъалеб бугониги гьелда инкар ккун чIарал.

بَلۡ هُوَ ءَايَٰتُۢ بَيِّنَٰتٞ فِي صُدُورِ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَۚ وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٤٩﴾

49. Гьеб Къуръан буго жиндир аятал баянаб, жиб мугIжизат букIин загьираб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам. Жиб гIалимзабаца рекIехъе лъазабун цIунун букIулеб. Гьел дир аятазда инкар ккун чIарал гIадамалги гьечIо жидеца цIакъго зулму гьабулел, жидер купру-ширкалъулъ гIорхъолъан рорчIарал гIадамал гурони.

وَقَالُواْ لَوۡلَآ أُنزِلَ عَلَيۡهِ ءَايَٰتٞ مِّن رَّبِّهِۦۖ قُلۡ إِنَّمَا ٱلۡأٓيَٰتُ عِندَ ٱللَّهِ وَإِنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٞ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾

50. Маккаялъул мушрикаца абуна: «Гьев МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиндир БетIергьанас мугIжизат рештIизабун букIарабани»-абун.

Муса аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гIанса гIадаб, СсалихI аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ варани гIадаб, ГIиса аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рештIизабураб тIутI гIадаб (Маидат, квен тIад бугеб тепси). **Дуца абе МухIаммад**

ﷺ, **«Х1акълъунго гьел мугIжизатал руго Аллагьасул ﷻ ихтиялалда ругел, гьесие бокьаразе кьолел. Дун вуго нужеде витIарав авараг, нужее баянаб хIинкъи кьезе»-абун.**

51. Гьел Маккаялъул мушриказе гIоларогунищ бугеб дица дуда хирияб Къуръан рештIизабун букIин, жидее гьеб цIалулеб.

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

Гьелдаса кIудияб мугIжизат щиб гьезие къваригIун бугеб? Гьелда иман лъечIел, гьелда инкар ккурал мушриказ цоги щиб жоялда иман лъолеб?

Мушриказ «Мух1аммадида муг1жизат решт1изабулебани»-абураб рагIи буго жидерго ахIмакълъи бихьизабулеб рагIи. **Х1акълъунго гьеб Къуръаналда жаниб кIудияб рахIмат буго,** гьелдалъун жужахIалдаса гIадамал хвасар гьарулел ругелъул. **Иман лъезе бокьарал гIадамазе баянаб вагIза-насихIатги буго.**

52. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ, нужедаги дидаги гьоркьов нугIлъун живго ТIадегIанав Аллагь гIезе вуго. Гьев вуго жинда зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго жо лъалев.

قُلْ كَفَىٰ بِٱللَّهِ بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا ۖ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱلْبَٰطِلِ وَكَفَرُوا۟ بِٱللَّهِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٥٢﴾

Жидеца батIулаб жоялда иманги лъун: Хъанчие лагълъиги гьабун щайтIаналда, гьава напсалда нахъги рилълъун, **Аллагьасда ﷻ инкарги ккун хьвадарал гIадамал,-гьал руго тIубанго чIорого хутIарал гIадамал.** Жидее ахираталъул щибго бутIа гьечIел, цохIо жужахIалъул гIазаб гуреб.

53. Гьел мушрикаца дудаса тIалаб гьабулеб буго МухIаммад ﷺ, мун жидее хехго гIазабги бачун вачIаян абун.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِٱلْعَذَابِ ۚ وَلَوْلَآ أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَآءَهُمُ ٱلْعَذَابُ ۚ وَلَيَأْتِيَنَّهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾

Мун махсароде гьавун, дуца бицунеб жо хIакъаб букIиналда божичIого абулеб буго мушриказ гьеб рагIи. Нижеда тIаде зодил къотIелал рортизареха, яги гьенисан ганчIал рортизаре абун. Гьезие гIазаб гьабизе **Аллагьас ﷻ къадар гьабураб заман букIинчIебани, гьезие гIазаб гьабилаан**. Амма Аллагьасул ﷻ амру гьезул тIалабалда рекъон хьвадуларо. **БичасхIаги, гьезухъе гIазаб бачIила тохлъукьего,** гьезда ракIалдаго гьечIеб мехалъ **ва жидеда гьеб гIазаб бачIунеб мехги лъазе гьечIо.** Гьелда дандчIвазе

гьел хIадурунги рукIизе гьечIо.

54. Гьел мушрикаца дудасан тIалаб гьабулеб буго мун гIазабги бачун хехго вачIа абун ва гьезда лъалеб гьечIо х1акълъунго къиямасеб къоялъул гIазаб гьел капурзабазда сверун лъугьун букIунеблъи ва гьезие рорчIизе, лъутизе бакI букIунареблъиги.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٤﴾

55. Гьеб къиямасеб къо буго гьезда бетIералда тIасаги, хIатIазда гъоркьанги ва киналго рахъаздасаги г1азаб сверун лъугьараб. ТIадегIанав Аллагьас гьезда абула: «Гьанже чIаме нужеца дунялалда гьабула букIараб гIамалалъул жазаъ»-абун. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквейги, авараг гьереси гьавиги, муъминзаби гIодорегIан гьариги букIана нужер гIамал. Гьаб ахират букIиналдаги, гьаниб хIисаб-мизан ва алжан-жужахI букIиналдаги нужеца инкар кколеб букIана. Гьанже нуж абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ рукIа-абун.

يَوْمَ يَغْشَاهُمُ الْعَذَابُ مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

56. Я Дида иман лъурал дир лагъзал! Дир ракь цIакъ гIатIидаб буго.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

Нужее Маккаялъул мушриказ къварилъи гьабулеб батани нуж гьижра гьабун гьенисан къватIире рахъа ва нужее къварилъи гьабулареб бакIалда а! **Нужеца гIибадатги цохIо Дие гьабе!** Гьеб гIибадат гьабиялъулъ щибго жо гIахьалги гьабуге!.

57. Кинабго напс буго жинца хвел чIамизе бугеб, ва ахираталда киналго дида руссизаризе руго.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾

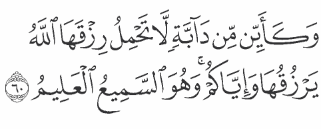
Гьаб амру гьадин бугелъул нужеда кидаго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочIон тоге, гьесие гIибадатги гьабе, гьесда гIасилъизеги хIинкъа.

58. Аллагьасда иманги лъун, гьесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъун, лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзабазе дица алжаналда жаниб гьел руссунеб ва чIолеб бакI гьабила рорхатал кIалгIаби: жидеда гьоркьан нигIматазул лъарал чвахулел. Абадиялъго рукIинелъун гьенир жанирги лъугьизарила. Гьаб бугоха цIакъ лъикIаб ажро, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٥٨﴾

ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ٥٩

59. Гьал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи жидее щварал гIадамал руго **жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIун сабро гьабурал, гьижра гьабиялъул ва мушриказул къварилъиялъул захIмалъи хIехьонги сабро гьабурал гIадамал. Кинабго амруялъулъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ тавакκал тIамунги рукIулел.** Гьаб кIиго сипат буго муъминзабазул бищунго лъикIал сипатал. <u>Саброги таваккалги</u> бугев чиясул цогидал лъикIал сипаталги рукIула. Гьесул гьабулеб гIамалги гIакъло бугеб букIула.

60. Чан бугеб ракьалда тIад хьвадулеб рухIчIаголъи, жинца ризкъи цадахъ босулареб ва гьеб ризкъи тIалаб гьабизе жиндир хIалги кIолареб.

ТIадегIанав Аллагьас кьола гьелъие ризкъи, нужееги жинца ризкъи кьолеб гIадин. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда нужер рагIи рагIулев ва нужер хIал лъалев.

Гьаб аяталда жаниб далил буго инсанасе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ризкъи кьезе букIиналда щиб ракьалда гьев вугониги. Гьаб аят рештIине гьабуна муъминзабазул ракI парахат гьабун. Гьижра гьабиялъул амру гьезда тIаде бачIараб мехалъ жидер ватIан гуреб бакIалда кин жидеца яшав гьабилеб абун гьезул ракIал къварилъун лъугьиндал, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие мисал бачана гIисинал рухIчIаголъабазул: Жидер щибго гьунар гьечIел ризкъи тIалаб гьабизе, гьедин бугониги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал хьихьун ругел.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: мушриказ гIемерго къварид гьарураб мехалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас муъминзабазда амру гьабуна гьижра гьабун Маккаялдаса къватIире аян-абун. Мадинаялъул ракьалда а нуж ва капураб, залимаб къавмалда аскIор чIогеян абуна. Хириял асхIабзабаца абуна: «Нижер гьениб рукъги гьечIо, ракьги гьечIо. Нижее квенги, лъимги кьезе нижер гIагарал гIадамал, гьобол гьудулги гьечIо. Нижеца кин гьениб яшав гьабилеб?»-абун. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рештIине гьабуна (60 аб. аят).

Жиндир диналъе зарал бугеб ракьалдаса нахъе ине ва гьеб дин загьир гьабизе рес бугеб бакIалда гIумру гьабизе тIадаб буго бусурбабазда. Дунялалъул ризкъи тIалаб гьабун бусурбабазул ракьги жибго тун капурзабазда гьоркьор чIезе унел гIадамал руго жидеца динги бичун дунял босарал гIадамазда релъльун. Гьез тIалаб гьабулеб буго жидеего ризкъи бигьаго щолеб бакI ва амма гьезда кIочон толеб буго жал ризкъи

тIалаб гьабизе рижун гьечIеблъи. Гьезие ризкъи кьезе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаде босун буго. Гьезда тIад къан буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьаби, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьаби, ахираталда алжан щолеб гIамал гьаби. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда тIад къараб ва жидеда тIамун тараб амруги гIодоб тун, гьеб тIубазабичIого ва гьелъул кIварги гьабичIого, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда тIаде босун бугеб ризкъи тIалаб гьабизе яхI бахъи муъминзабазул сипат гьечIо.
Ибнукасирил тафсиралда жаниб буго, гIалимзабазул цояс бицана:
ЧIегIер гъедоялъ тIанчIи рахъулеб мехалъ хоноялда жаниса тIинчI къватIибе бачIуна хъахIаб рас тIад бугеблъун. Гьел хъахIал тIанчIи жидер гьечIо абун, жидер тIанчIи чIегIераб хIули тIад бугел рукIине кколин абун тIанчIазул эбел-эменлъун ругел гъудул жидер тIанчIи цIехон роржанхъулел рукIуна. Гьезул тIанчIи гьакIкIан кIалалгун кваназе жоялда хIажалъун ругеб мехалъ гьезда тIаде руссуна гIисинал рухIчIаголъаби: кIкIара ва машкара. Гьел рухIчIаголъабиги кванан жидер хъахIаб рас тIаса ун чIегIераб хIули бижизегIан тIанчIиги рукIуна, гьезда тIаде роржун рачIун, цингиги гьел жидер тIанчIи гьечIо абун нахъе ун гьезул эбел-эменги рукIуна.
Гьаб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир махлукъ хьихьиялъул цо мисал. Гьеб мисалалда жаниб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолъиги, гьесул махлукъаталъул гIажаибал жал рицинги буго. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъезе бокьарав чиясе пикру гьабизе гIезегIанго гIемерал гIаламатал ва хIужжабиги руго.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾

61. Дуца гьел инкарчагIазда гьикъани МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: щивха вугев гьал зобалги ракьги жинца бижарав, бакъги моцIги жинца квегъарав абун.
Гьез дуда абизе буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго абун. Гьезие цоги жаваб кьезе рес гьечIо. **Гьаб иш гьадин букIингун цадахъ гьел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялдаса кинха руссун чIолел?.**

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

62. ТIадегIанав Аллагь вуго жиндие бокьарал лагъзадерие гIатIидго ризкъи кьолев. Жиндие бокьаразе ризкъи дагь гьабунги кьола.
Гьеб буго лагъзадерил хIалбихьи гьаби. Ризкъи гIатIид гьабула гьел гIадамаз щукру гьабуладай абун хIалбихьи гьабун. Ризкъи къварид гьабула (дагь гьабула) гьез сабро гьабуладай абун хIалбихьун. **ХIакълъунго Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго.** Ва жинца гьабулеб жоялда

жаниб хIикмат-пайда бугев, гьелъул маслахIат лъалев вуго.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّن نَّزَّلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ مِنۢ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۚ قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

63. Дуца гьел мушриказда гьикъани МухIаммад ﷺ: щивха вугев жинца зодисан цIадги рештIине гьабун, гьелдалъун хвараб ракь чIаго гьабулев абун, гьез дуда абизе буго Аллагь ﷻ вуго абун.

Дуца гьезда абе: кинабго рецц ва щукру Аллагьасе ﷻ буго, жинца хIакъаб жо загьир гьабулев, инкарчагIиги мукIур гьарулев-абун. Гьел мушриказул гIемерисел жидер гIакъло гьечIел, жидеца пикру гьабуларел руго.

Гьел мукIурлъулел руго жал рижарав, жидее ризкъи кьолев хан цохIо Аллагь ﷻ вукIиналда, цингиги гьев Аллагьасда ﷻ цадахъ ккун, яги Аллагьги ﷻ живго тун цоги алагьзабазе буго жидеца лагълъи гьабулеб. Гьеб гьечIишха ахIмакълъиялъул гIорхъолъан ин?.

وَمَا هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَآ إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ ۚ وَإِنَّ ٱلدَّارَ ٱلْءَاخِرَةَ لَهِىَ ٱلْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٦٤﴾

64. Гьаб дунялалъул чIаголъи гьечIо гIададисеб махсаро-хвечI гIадаб жо гурони. Дагьабго заманаялдаса жиб тIаса унеб, жиб даимлъулареб, жиб цIакъ хисардулеб жо буго.

ХIакъикъияб чIаголъи буго ахираталъул рукъ. Жиб тIаса унареб, абадияб бугелъул гьеб ахираталъул рукъ. **Гьаб амру гьадин букIин гIадамазда лъалеб букIарабани ва гьеб бич1чIулеб букIарабани, гьез жиб хIакъираб дунял тIаса бищизе букIинчIо ва абадияб ахират кIочон тезе букIинчIо.**

فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾

65. Аллагьасда инкар ккурал мушрикал гамида рекIун ралъадалда тIад ругеб мехалъ ва гьениб жидее хIинкъи-къварилъиги ккараб мехалъ, **гьез ахIи балеб буго цохIо Аллагьасда ﷻ ва гьесда гьарулеб буго** къварилъи т1аса босеян абун, ва гъанкъиялдаса цIуне абун. Гьезда лъалеб букIиналъе гIоло гьеб жо гьабизе кIолев цохIо Аллагь ﷻ гурого гьечIеблъи. **Цинги Аллагьас ﷻ гьеб къварилъиялдаса жал хвасар гьарун ракъдаде щвараб мехалъ цIидаса гьез Аллагьасде ﷻ ширк гьабулеб буго.**

لِيَكْفُرُوا۟ بِمَآ ءَاتَيْنَٰهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا۟ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

66. Жидеца инкар ккве абе дир нигIматазда ва жидеца дагьабго мехалъ дунялалъул чIаголъиялдаса мунпагIат босе абе.

Амма жидеда нахъа лъазе буго ва бихьизе буго кинаб гучаб гIазаб дица гьезие гьабулебали.

أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا جَعَلۡنَا حَرَمًا ءَامِنٗا وَيُتَخَطَّفُ ٱلنَّاسُ مِنۡ حَوۡلِهِمۡۚ أَفَبِٱلۡبَٰطِلِ يُؤۡمِنُونَ وَبِنِعۡمَةِ ٱللَّهِ يَكۡفُرُونَ ٦٧

67. Гьел Маккаялъул мушриказда бихьулеб гьечIищ ва лъалеб гьечIищ дица жидее Макка гьабун букIин жиндилъ божилъи бугеб шагьарлъун. Жинда жаниб би гIодоб тIолареб, зулму гьабулареб, боцIи кодосан бахъулареб. **Гьезда сверухъ ругел гIарабиялги ругеб мехалъ цояз цоязе зулму гьабулел ва цояз цогидал чIвалел. ХIакъав Аллагьасул кIудиял нигIматазда инкарги ккун, батIулаб жоялда иманги лъун хъанчазе лагълъи гьабунищха гьел рукIинел?** Гьеб буго цIакъ ахIмакъаб иш. Гьеб буго жидер чIухIиялъул ва гIамал кIодолъиялъул гIаламат.

وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ كَذَّبَ بِٱلۡحَقِّ لَمَّا جَآءَهُۥٓۚ أَلَيۡسَ فِي جَهَنَّمَ مَثۡوٗى لِّلۡكَٰفِرِينَ ٦٨

68. Жиндир зулму кIудияв чи щивха вукIинев, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизабун гьереси бицунев чиясдаса, яги жиндихъе бачIараб хIакъаб жоги гьереси гьабулев?

Хирияб Къуръанги гьереси гьабун жидеца хъанчие лагълъи гьабулел гIадамал руго цIакъ зулму кIудиял гIадамал. **Гьал гIадамазул руссунеб бакI жужахIалда жаниб гьечIишха?**

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَمَعَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٦٩

69. Дун разилъи тIалаб гьабун ва дир дин тIадегIан гьабун жидеца жигьад гьабулел гIадамал дица тIоритIизе руго дун разилъи щолел нухазда.

Гьеб жигьад гьаби жиндирго напсалдехун букIула, щайтIаналдаги букIула, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъул тушбабилъун ругел капурзабаздаги букIула.

Гьеб жигьад гьаби жиндир напсалдалъун букIула. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло, гьеб цIунун ва гьеб тIадегIан гьабун рухI бичи буго напсалдалъун жигьад гьаби. Жиндир боцIи-малалдалъунги, гIелмуялдалъунги, жиндир мацIалдалъунги букIула жигьад гьаби. Гьеб жигьадалъул бищун загIипаб макъам буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулареб жоялда ракIалъ инкар гьаби.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жидеца лъикIлъи гьабулел гIадамалгун цадахъ вуго. Гьезие квербакъулев ва гьезул хIажат тIубалев вуго.

Жидеца лъикIлъи гьабулел гIадамал руго жидеда лъараб лъик1аб жо цогидаздаги лъазабулел. Гьединго жидеца лъикIлъи гьабулел руго

жидеда аман гьарун вачIарав чиясул хIажат тIубалел гIадамалги.
Аллагьасул салам лъеяв ГIиса аварагасдаса бицараб хабаралъулъ буго: ихIсан гьаби (лъиклъи гьаби) буго дуе квешлъи гьабурав чиясе дуца лъикIлъи гьаби. Дуе лъикIлъи гьабурав чиясе лъикIлъи гьаби ихIсан гьечIоян-абун.
Цоги хабаралда буго: жинда лъараб гIелмуялда рекъон гIамал гьабурав чиясда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесда лъалареб г1елмуги лъазабулин абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги лъикIаб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул ГIанкабуталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

30. Сурату Ррум

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб лъабкъого аят бугеб.

Гьаб сурат буго жинца исламияб диналъул гIакъида баян гьабулеб, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьариялда ахIулеб. Ахират букIиналъул ва гьениб хIисаб-мизан гьабизе букIинги жинца бицулеб. Сураталъул бай бихьиялда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул мугIжизатлъун бугеб Румазул аскарал Персазул аскараздаса гIагараб заманаялъ бергьизе рукIин бицун буго ва гьеб аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ бицухъ ккезеги ккана.

Хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къокъалъун бугеб муъминзабазда гьоркьобги щайтIаналъул къокъалъун бугеб капурзабазда гьоркьобги бугеб даимабго рагъалъул бицунеб буго. Гьеб рагъ жиб лъугьулареб ва жиндие ахир гьечIеб буго хIакъабги батIулабги жо ракьалда тIад бугебгIан мехалъ. Ахир-къадги хIакъаб жо бергьизе букIин бицун, гьелъие далилал рачун руго.

Къиямасеб къоялъул хабарги буго, гьениб капурзабазул букIунеб захIматаб ва хIинкъараб хIал бицун буго, муъминзабазе алжаналда ругел нигIматалги рицун руго.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесул хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулел махлукъаталда жанир ругел цо-цо гIаламатазулги бицен гьабун буго. Сураталъул ахиралда Къурайшиязул капурал гIадамазул хIал баян гьабун буго: жидеца вагIза босуларел, Къуръаналъги жидее мунпагIат гьабуларел, мугIжизатазулги жидеца пикру гьабуларел.

Сураталда цIар лъун буго Румазул сурат абун, гьаб сураталъул авалалда гьел Румазулги Персазулги рагъалъул хабар бицун бугелъул.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

الٓمٓ ①

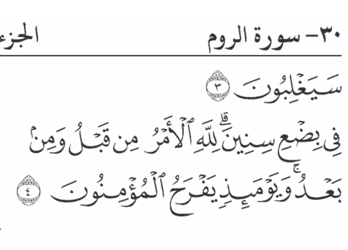
1. Алиф. Лам. Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьал хIурупаздалъун бугеб.

غُلِبَتِ ٱلرُّومُ ②

2. Румал къана ва гьезул аскарал рихххизаруна,

فِيٓ أَدۡنَى ٱلۡأَرۡضِ وَهُم مِّنۢ بَعۡدِ غَلَبِهِمۡ

3. Румазда гIагарда бугеб ракьалда. Амма гьел Румал Персаз жал къезарун

хаду, Персаздаса бергьизе руго

4. дагьалго соназдаса: лъабгоялдаса ичIгоялда щвезегIан гьоркьор ругел соназда жаниб.

ТIадегIанав Аллагьасул амру ва хIукму къадар буго гьел Румал бергьилелде цебе букIараб ва гьел бергьун хадуб бугебги. Гьеб кинабго иш Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бихьун ва лъан лъугьараб буго. **Гьел Румал Персаздаса бергьараб мехалъ муъминзабиги роххизе руго.** Румал къараб мехалъ мушрикал роххун рукIараб гIадин.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Румаздаги Персаздасаги гьоркьоб рагъ букIана. Гьеб рагъулъ Румал къанилан рагIиндал Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва муъминзаби цIакъ пашманлъана, Маккаялъул мушрикал гьеб хабар рагIараб мехалъ роххана. Гьелъие гIиллаги букIана Румал китабиял рукIин, гьел мажусиялльун ругел (цIадуе лагълъи гьабулел) Персаздаса къараб мехалъ, мушрикал рохана. Муъминзаби пашманлъана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда т1ехь рештIизабурал Румал мажусияздаса къеялдалъун.

Мушрикаца асхIабзабаздаги абуна, нижер вацал мажусиял нужер вацал Румаздаса бергьана, ниж нужедасаги бергьизе ругоян-абун. Абубакр رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ асхIабас абуна нижедасаги бергьун нуж рохизе гьечIин-абун. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIизабуна: «Гьел Румал къун рукIун хадуб гьел бергьине руго дагьалго соназдаса»-абун. Гьаб аят рештIизабун хадуб анкьго сон араб мехалъ цIидаса Румал ва Персал цоцазде рагъизе рахъана ва гьеб рагъулъ Персал къана. Гьелдалъун муъминзабиги рохана.

Гьаб аяталъ нугIлъи гьабуна хирияб Къуръан аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ бугеб мугIжизат букIиналда. Гьеб Къуръаналъ бицараб жо хIакълъун киназдаго бихьана. Гьеб балъгояб ва рикIкIадаб жо лъазе ресги букIуларо цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гурони. Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Гьел Румал Персаздаса бергьараб къо данде ккана Бадроялда муъминзаби мушриказдаса бергьараб къоялда. Гьеб букIана цIадуе ва хъанчие лагълъи гьабулел гIадамазул талихI къараб къо»-абун.

بِنَصۡرِ ٱللَّهِۚ يَنصُرُ مَن يَشَآءُۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ٥

5. Гьеб къоялъ муъминзаби рохизе руго **Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **квербакъиялдалъун. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **квербакъула жиндие бокьарал гIадамазе.**

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав ва жиндир гурхIел**

г1емерав хан. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъараздаса цим босизе гучав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. Гьев разиял муъминзабазе гурхIел гьабулевги вуго.

وَعۡدَ ٱللَّهِۖ لَا يُخۡلِفُ ٱللَّهُ وَعۡدَهُۥ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ٦

6. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **къотIи буго** муъминзабазе квербакъи гьабилин абураб. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жиндир къотIуе хилиплъуларев вуго. Гьедин бугониги гIадамазул гIемерисел гьаб жо жидеда лъаларел руго** ва жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун гьесул амру-нагью тIобан, гьесие гIибадат гьабун хьвадуларел руго.

يَعۡلَمُونَ ظَٰهِرٗا مِّنَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَهُمۡ عَنِ ٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ غَٰفِلُونَ ٧

7. Гьел гIадамазда лъалеб буго жидер дунялалъул чIаголъиялъе гьабизе кколеб гIамал ва гьелъул маслахIат. Гьезда лъалеб буго жидер хур бекьулеб заман, гьеб бакIарулеб заман, даран-базар гьабулеб хIал, боцIи хьихьулеб къагIида ва цогидабги жидер магIишат-яшав гьабизе хIажатал ишал. **Ва амма гьел жидер ахираталъул амруялъулъ цIакъ гъапулго руго.** Гьез щибго пикру гьабулеб гьечIо ахираталъе гьабизе кколеб гIамалалъул.

Пахру Рази абулев гIалимас бицана: ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Гьел гIадамазда жидер дунялалъул чIаголъиялъул загьираб рахъ лъалеб бугоян»- абун. Гьелъул магIна буго: «Гьезда дунялалъул хIакъикъат лъалеб гьечIоян»- абураб. Гьезда лъалеб буго дунялалъул лазат, гьелъул нигIматал, гьениб бугеб рекIелгъей. Амма гьезда лъалеб гьечIо гьеб дунялалъул зарал, гьелъул хиянат, гьелъ гуккулеблъи. Гьезда лъалеб буго дунял жакъа букIин, амма гьезда лъалеб гьечIо дунял жиб паналъулеб букIин. Гьаб амру гьадин бугелъул, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсан кантIизе бокьун, гьесие мисал бачун зобал-ракьал рижиялъул хабар бицунеб буго ва жинца абулеб буго:

أَوَلَمۡ يَتَفَكَّرُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۗ مَّا خَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَآ إِلَّا بِٱلۡحَقِّ وَأَجَلٖ مُّسَمّٗىۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ بِلِقَآيِٕ رَبِّهِمۡ لَكَٰفِرُونَ ٨

8. Гьел гIадамаз пикру гьабуларищ гьезул напсазулъ ругел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатазул. ТIадегIанав Аллагьас зобалги ракьги ва гьезда жаниб бугеб щинаб жоги бижичIо жинца хIакъаб жо гьабулевлъун вукIун гурони.** ГIададаго бижун гьечIо, гьеб бижиялда жаниб хIикмат-пайда буго. **Ва гьеб кинабго жоялъе бихьизабураб заманги буго.**

Дунялалъул рокъобго жиндир ажал тIобалеб буго гIемерисеб жо. Ахирабги ажал къиямасеб къо чIезегIан буго. Гьеб къоялда щвезегIан цебехун букIараб жо жиндие ахир бугеб буго. Къиямасеб къо чIун хадуб нахъе хутIулеб жо абадиялъго жиб бук1улеб буго. **Х1акълъунго гIадамазул гIемерисел жидеца ахираталда иман лъоларел, гьенир Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **дандчIвазе рукIиналда** ва жидее хIисаб-мизан гьабизе букIиналда **инкар кколел руго.**

أَوَلَمْ يَسِيرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْۚ كَانُوٓاْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُواْ ٱلْأَرْضَ وَعَمَرُوهَآ أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِۖ فَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٩

9. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги иман лъоларел гIадамал **ракьалда тIад жидер сапаразулъ хьвадуларищ? Гьезда бихьуларищ кин ккараблъи жидеда церехун рукIарал, Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал къавмазул ахир, гьел къавмал гьал Маккаялъул мушриказдаса къуватал рукIана. Гьез ракьалда тIад гIемер заманги бана, гIемерал шагьаралги гIуцIана. Гьал мушрикаца гьабуралдаса цIакъго гIемераб магIишат-яшавги гьабуна,** бечелъи-хазинаги бакIарана. **Гьезухьеги аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIана баянал гIаламаталгун ва мугIжизаталгун.** Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласда мутIигIлъичIеб мехалъ, жидеца ракьалда пасалъиги гьабураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел гьалаг гьаруна.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вук1инч1о гьезие зулму гьабуравлъун. Гьел жалго рукIана жидерго напсазе зулму гьабулеллъун.** Жидер гIамалалда рекъараб жазаъ гьабуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие гьеб жазаъ гьабиялда зулму гьаби абуларо. Гьез жидер напсал гIазаб гьабиялъе хIакъ гьаридалго, гьел гIадамал ккана жидеего зулму гьабураллъун.

ثُمَّ كَانَ عَٰقِبَةَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔواْ ٱلسُّوٓأَىٰٓ أَن كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَكَانُواْ بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ١٠

10. Цинги гьал купру-ширкалда чIун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал гIадамазул ахир букIана гьезие цIакъ квешаб гIазаб гьаби.**

ЖужахIалъул гIазаб буго гьеб. Гьеб гIазаб гьабиялъе гьел хIакълъана **жидеца Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **аятал гьереси гьарулел ва махсароде гьарулел рукIиндал.**

ٱللَّهُ يَبْدَؤُاْ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ١١

11. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца кинабго жо авалалда бижарав ва гьеб бижи цIидасан гьабулевги.

ЧIаго гьарун хадур нуж киналго Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **руссизарула**

хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

12. Гьеб къиямасеб къо чIараб мехалъ ва хIисаб-мизаналъе цереги рачараб мехалъ,

وَيَوۡمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُبۡلِسُ ٱلۡمُجۡرِمُونَ ١٢

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун мунагьал гьарурал гIадамазул кIалмацI багъаруларо,** гьезда кIалъазе кIоларо жидер гIамалалъе хIужадалил бачун. **Гьезул хьулги къотIула жидеда гурхIел гьабиялдаса.**

13. Гьеб къоялъ жидеца лагъли гьабурал алагьзабаз гьезие шапаг1атги гьабуларо.

وَلَمۡ يَكُن لَّهُم مِّن شُرَكَآئِهِمۡ شُفَعَٰٓؤُاْ وَكَانُواْ بِشُرَكَآئِهِمۡ كَٰفِرِينَ ١٣

Жидеца ширк гьабурал ва жидедехун ширк гьабуралги гьеб къоялъ цо-цаздаса ратIалъула ва гьез цоцазде инкар ккола.

14. Гьеб къиямасеб къо чIараб мехалъ муъминзабиги капурзабиги цоцаздаса ратIалъула.

وَيَوۡمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يَوۡمَئِذٖ يَتَفَرَّقُونَ ١٤

Ва гьезул кIиго батIияб къокъа лъугьула. Цоял алжаналде унел, цогидал жужахIалде унел.

15. Амма Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **ва ахиратални иманги лъун, жидеда витIарав аварагасдаги** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **мутIигIлъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби алжаналъул нигIматазулъ рукIула.**

فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَهُمۡ فِي رَوۡضَةٖ يُحۡبَرُونَ ١٥

16. Амма Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, дир тIахьалги ахираталда дида данде чIвайги гьереси гьабурал ва гьелда инкар ккурал гIадамал жужахIалъул гIазабалъулъ рукIизе руго** ва гьениса кидаго къватIиреги рахъизе гьечIо.

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا وَلِقَآيِٕ ٱلۡأٓخِرَةِ فَأُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلۡعَذَابِ مُحۡضَرُونَ ١٦

17. Нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вац1цIад гьаве ва тIадегIан гьаве,**

فَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ حِينَ تُمۡسُونَ وَحِينَ تُصۡبِحُونَ ١٧

мушриказ гьесдехун гIунтIизарулел гьесие мукъсанлъи бугел сипатаздаса **радал тIад рахьараб мехалъги, къаси сордо бачIараб мехалъги.**

18. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго кинабго рецц ва щукру зобалазул агьлуялъул ва ракьалъул агьлуялъулги.**

وَلَهُ ٱلۡحَمۡدُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَعَشِيّٗا وَحِينَ تُظۡهِرُونَ ١٨

Къаси сардилъ гьабе нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ

тасбихI. Къалъул гIужалъги гьабе. Гьаб кIиябго аяталъул магIна буго: нужеца кидаго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вацIцIад гьаве ва ТIадегIан гьаве. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго зобалазулги ракьалъулги агьлуялъ жиндие рецц гьабизе мустахIикъав ва жинца гIибадат гьабизе тавпикъ гьабулев.

يُخْرِجُ ٱلْحَيَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَيِّ وَيُحْيِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۚ وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾

19. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца хвараб жоялдаса чIагояб жо гьабулев капурчиясул муъминчи гьавулев. **Жинца чIагояб жоялдаса хвараб жоги гьабулев.** Муъминчиясул капурчиги гьавулев.

Жинца манидал къатIраялдаса инсан вижулев, гьев инсанасдаса къватIибе манидал къатIраги бачIизабулев. Мугьалдаса хур бижизабулев, хурги бижизабун, гьелдаса мугь гьабулев. **Жинца хун букIараб ракь чIаго гьабулевги вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.** Бакъвараб, тIаде хур-хер гьечIеб ракьалда хур- хер бижизабулев. **Гьаб кинабго жо жинца бижулеб гIадин, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нуж хун хадур тIадеги рахъизарула,** хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنْ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ إِذَآ أَنتُم بَشَرٌ تَنتَشِرُونَ ﴿٢٠﴾

20. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьев жинца жо бижулев ва жиндир къуват-гуч камилав вукIиналда тIоритIел гьабулел **гIаламатаздаса буго, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нуж ракьалдаса рижи.**

Нужер тIоцевесев эмен Адам ракьалдаса вижун. **Цинги хадур нуж гIадамаллъун гьаруна цоял цояздаса рижулел ва тIиритIулел.**

Манидал къатIараялдаса бидул къотIел лъугьун, цинги гьанал къотIел лъугьун, цинги инсанасул сипат-сурат лъугьун. Гьелдасаги хадур кIудиял гIун гIакъло-лъай бугел лъугьун. Зобал-ракьалги инсанасе квегъун, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб дунялалъул ханзабилъун ва халипабилъун гьарун.

Щивав инсан жинда хасаб тIабигIат-гIамалгун, сипат-суратгун вижана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. Щивав инсанасул гIакълу-лъай, бечелъи-мискинлъи батIияб гьабуна. ЛъикIал-квешал гьаруна, бахьибугел, бахьикъосарал гьаруна. Гьаб дунялалда тIад ругел миллионал гIадамал цояв цоясда релълъарав гьечIого рижин ва щивасе хасаб хIукму-къадарги букIин, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялъул цIакъ кIудияб гIаламат буго, гьаб кинабго халкъ жиндаса бижин бай бихьараб жо ракьул гIерекъ букIиналда балагьараб мехалъ. Гьединго гIажаибаб жо буго ахирги гьеб кинабго халкъ ракьалде буссунеб букIин.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا لِّتَسْكُنُوٓاْ إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم

21. ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел **гIаламатаздаса буго гьес нужее руччаби**

مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

рижун рукIин, нужерго жинсалдаса. ХIава эбел йижана Адамил хьабалухъа гIучIалдаса, цинги хадусеб насло гьел кIияздасаго бижана. **Нуж гьел руччабаздехун рак1 парахалъун, гьелгун цадахъ хIал рекъон рукIизе.** Бихьинчиясе чIужулъун жундузул гIадан гьаюн йикIарабани, гьел кIияздаго гьоркьоб камилаб х1ал рекъей ва рокьа-хинлъи букIилароан. КIиго батIияб аслуялдасан бижараб жоялъул хIал рекъей ва дандеккей камилаб букIизе рес гьечIо.

Аллагьас ﷻ **нужеда гьоркьоб цоцадехун гурхIел гьабуна ва рокьа-хинлъиги гьабуна.** Аллагьас ﷻ инсанасул рекIелъ гьаб гурхIел ва рокьа-хинлъиги бижун букIинчIебани, цо жинсалдаса ругониги бихьинал ва ручаби цоцазда аскIор чIолел, рос-лъадилъун рукIулел рукIилароан. **Х1акълъунго гьаб рехсараб жоялъулъги Аллагьасул** ﷻ **хIалкIолъиялда ва гьев жив цогояв Халикъ вукIиналда тIоритIел гьабулел гIаламатал руго, жидеца пикру гьабулел ва жидеда жо бичIулел гIадамазе.**

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالِمِينَ ﴿٢٢﴾

22. Гьединго Гьев Аллагьасул ﷻ **гIаламатаздаса буго жинца зобал ракьал рижи ва нужер щибаб къокъаялъ бицулеб мацI батIияб гьаби, нужер кьер батIияб гьабиги.**

Х1акълъунго Гьаб рехсараб жоялъулъги руго гIаламатал жидеца Аллагьасул ﷻ **хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел жидеда жо лъалел, жидер гIакъло пикру бугел гIадамазе.**

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُم مِّن فَضْلِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾

23. Гьединго Гьев Аллагьасул ﷻ **гIаламатаздаса буго нуж сардилъги, къадги кьижулеллъун гьари.** Гьеб макьу букIинчIебани нужер чорхол сахлъи хвелаан, нужер тадбирги биххилаан. **Гьединго нуж ризкъи тIалаб гьабулеллъунги гьаруна Аллагьас** ﷻ**. Х1акълъунго Гьаб рехсараб жоялъулъги тIоритIел гьаби буго Аллагьасул** ﷻ **хIалкIолъиялда, жидеда жо рагIулел гIадамазе.**

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾

24. Гьединго Аллагьасул ﷻ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел **гIаламатаздаса буго нужеда пири пирхи** ва зоб гъугъай **бихьизаби. Гьелдалъун нуж хIинкъизе гьарула нужее гIазаб гьабиялдаса, нуж роххизеги**

гьарула цIад бан нужее хур-хер бижилин абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зодиса цIадги рештIизабула ва гьелдалъун жиб хвараблъун бугеб, бакъвараб ракь чIаго гьабула, хур-хер бижизабун. Х1акълъунго Гьаб рехсараб ишалъулъги буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал, жидер гIакъло бугел, жидеца пикру гьабулел ва гIибрат (г1акълу) босулел гIадамазе.

وَمِنۡ ءَايَٰتِهِۦٓ أَن تَقُومَ ٱلسَّمَآءُ وَٱلۡأَرۡضُ بِأَمۡرِهِۦۚ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمۡ دَعۡوَةٗ مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ إِذَآ أَنتُمۡ تَخۡرُجُونَ ٢٥

25. Ва гьединго Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIаламатаздаса буго гьал зобал-ракьал жидер гIадлу-низамалда даимго чIун рукIин, гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун, гьесул хIукму-къадаралдалъун.

Цинги къиямасеб къоялъ нуж чIаго гьарун ракьулъан тIаде рахъаян ахIараб мехьалъ, нуж цIакъ хехго тIаде рахъулелги руго. Гьеб буго Исрапил малаикас тIаде рахъизариялъе ссур пулеб заман. Гьеб ссур пураб мехалъ дунял бижаралдаса бай бихьун гьеб паналъизегIан рижарал киналго гIадамал тIаде рахъизарула ва гIарасат майданалда (махIшаралда) ракIарун гьенир чIезарула хIисаб-мизан гьабизе.

وَلَهُۥ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ كُلّٞ لَّهُۥ قَٰنِتُونَ ٢٦

26. ТIадегIанав Аллагьасул мулк буго зобал-ракьалги, гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги.

Гьеб махлукъат Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIаб, гьесие хIелун ва гьесдаса хIинкъун букIунебги буго.

وَهُوَ ٱلَّذِي يَبۡدَؤُاْ ٱلۡخَلۡقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَهُوَ أَهۡوَنُ عَلَيۡهِۚ وَلَهُ ٱلۡمَثَلُ ٱلۡأَعۡلَىٰ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٢٧

27. Гьев БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца кинабго жо байбихьун бижулев, цинги ахираталдаги чIаго гьарун рижулев.

Цин бижун букIараб жо кIиабизе бижи бигьаяб букIула Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ.

ТIадегIанав Аллагьасе щибго батIалъи гьечIо авалалдаго бижиялдаги, хадуб цIидаса бижиялдаги гьоркьоб: Жиндир хIалтIи гьечIо, гьесда бихьулеб захIмат гьечIо. Жиндие цо жо гьабизе бокьарб мехалъ гьеб жо гьабун лъугьуна жиндие бокьиялдалъун. Гьеб гьабуларо гьесул лугби рагъарун Гьаб рагIи абуна нилъер гIакълоялда рекъезе гьабун, нилъеда бич1ч1улеб мац1алъ.

Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIадегIанал сипатал руго, зобал-ракьазул агьлоялъ гьесие гьарулел. Гьесда релълъараб щибго жо гьечIо, гьесие тIобараб сипат гьабизе инсанасда кIоларо. «Аллагь ТIадегIанав

вуго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вацIцIадав вуго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гуч бергьарав вугоян»-сипат гьабула Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ, амма гьеб тIадегIанлъиялъул ва цогидал сипатазул гIорхъи чIезабизе кIоларо инсанасда. **Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие бокьараб жо гьабизе къуват гуч бугев, жинца гьабулеб жоялда жаниб хIикмат-пайда букIулев.**

ضَرَبَ لَكُم مَّثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ ۖ هَل لَّكُم مِّن مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُم مِّن شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

28. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее мисал бачулеб буго нужерго напсазул мисал бачиялдалъун: нужер лагъзадеридаса нужее гIахьалчагIи ругишха, дица нужее кьураб ризкъи ва нигIматал нужеца гьезие бикьун кьолел. Гьеб ризкъи нужеца гьезулгун бащад гьабулел ва нуж гьездасаги хIинкъулел, цогиял хIуриял (узденал) гIадамаздаса хIинкъулеб хIалалъ.
ГьечIо нужер лагъзал нужее гIахьалчагIилъун, гьездаса нужги хIинкъуларо, гьезие нужеца щибго жоги кьоларо. ТIадегIанав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ милк ва лагъзал руго кинабго махлукъ. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ живгун цадахъ жиндир лагъзал гIахьал гьарилишха, нужеца гьарулареб мехалъ?
Гьадин мисал бачун Дица баян гьарула Дир аятал ва гIаламатал жидеда жо лъалел ва бичIулел гIадамазе, гьез вагIза босизе ва пикро гьабизе.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ فَمَن يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ ۖ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٩﴾

29. Гьел мушриказе щибго гIилла ва гIузру гьечIо жидеца ширк гьабиялъе. **Гьел руго жидерго напсалъе бокьараб жоялда нахърилълъун ругел гIадамал, жидеца гьабулеб жо щиб бугебцин жидедаги лъаларел.**
Жидер умумуз гьабулеб батараб дин гьабулел руго гьелги. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир къосиналда тарав чи тIовитIизе лъидаха кIолев? Гьел мушриказе квербакъулев чиги вукIуларо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалъе гьел хIакълъараб мехалъ.**

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

30. Дуца дур напс цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ дин гьабиялде буссизабе ва гьелда тIад чIезабе. Кинабго батIулаб динги жибго тун цохIо исламияб дин гьабе. **Исламияб дин буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ киналго гIадамал гьеб диналда рижараб.**

Гьелъул аслоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави буго. **Гьеб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **амруги жиб хисизабулареб буго.** Гьедин бугелъул нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьаве ва исламияб диналда хьваде. Гьеб жиндилъ щибго захIмалъи гьечIеб амру буго. **Гьеб буго жиб битIараб ва хIакъаб дин. Гьедин бугониги гIадамазул гIемерисел гьеб амру жидеда лъаларел руго.**

31. Гьеб исламияб диналда чIа нуж, **тавбо гьабун, тIагIат гIибадат бацIцIад гьабун, Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **руссун ругеб хIалалъ.**

۞ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٣١

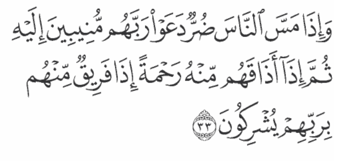
Нуж гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъизеги хIинкъа, паризаяб какги бай ва нуж рукIунге жидеца ширк гьабулел гIадамаздаса.**

32. ХIакъаб исламияб динги тун, батIи-батIиял къокъаби гьарун, Аллагьасдехун ширк гьабулел гIадамал руго гьел.

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ٣٢

ЩайтIаналъ гуккарал, жидер гьава-напсалда нахърилълъарал. Ва щибаб къокъа жиндир дин битIараб бугин абун, гьелъул рахъккун цоцазде къацандулел руго. **Щибаб къокъа жидеца гьабулеб диналдалъун роххунги рукIунел руго.** Щибаб жамагIат ва щибаб къокъа жидеца гьабулеб дин гурони къабул гьабуларел руго.

33. ГIадамазда цо кълварилъи щвараб мехалъ гьез Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **балеб буго ахIи, гьесие хIелун ва гьесда хьуллъун.**

Унта-шокълъи бугониги, ракъи-къеч бугониги, мискинлъи-пакъирлъи бугониги щвараб мехалъ гьезда лъалеб буго гьеб къварилъи жидедаса борхулев цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурони гьечIеблъи. **Цинги гьеб къварилъиги тIаса ун жидее нигIматал кьураб мехалъ, гьел гIадамазул цо къокъаялъ Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **ширк гьабулеб буго.**

Гьал мушриказе хIинкъи кьун Т1адег1анав Аллагьас абулеб буго:

34. Гьез дир нигIматазда инкар ккве абе ва дунялалъул дагьабго заманаялъ мунпагIатги босе абе.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٣٤

Нужеда нахъа лъазе буго нужеца гьабураб ширкалъул кинаб гIазаб ва къварилъи нужеда щолеблъи.

ИбнухатIибица абуна: гьел гIадамал рижарав Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ вукIаго, гьез гIибадат Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб махлукъалъе гьабулеб буго. Гьезие нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьолел руго, гьез щукру Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги жоялъе гьабулеб буго. Гьеб ширк абулеб жо гIемер батIияб хIалалъ

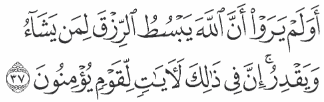
загьирлъулеб жо буго ва гьелъие гIорхъи чIвазеги захIмат буго.
Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги жоялъе лагълъи гьаби бищунго кIудияб ширк буго. Гьелдаса хадуб ширкалъул гIемерал тайпаби руго, инсан гьезда кантIичIого вукIине бегьулел. Масала: тушманасда тIад рагъулъ бергьенлъи босараб мехалъ ва гьеб бергьенлъи жидер къуваталдалъун щванин абун ракIалда ккани,- гьеб жо ширк буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиялдалъун гурони бергьенлъи букIуларо. Даранчиясе хайир лъугьани ва гьеб хайир жиндир махшелалдалъун лъугьанин абун ракIалде ккани, гьебги ширк буго, жиндие ризкъи кьурав Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб.
Цо пиша гьабулев чи (махщелчи, устар) гьеб ишалъулъ лебаллъани ва гьеб жиндир гьунар бугин ва жиндир гIакъло-лъаялдалъун бугин абун ракIалде ккани, гьебги ширк буго, жинда жо малъарав ва жиндие тавпикъ кьурав Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб. Гьадинаб балъгояб ширкалдаса цIуне мун, я гьав инсан! Нужеда цере рукIарал умматал гьалаглъиялъе сабаб букIана гьединаб балъгояб ширк. ХIакълъунго Аллагьас абун буго: «Гьезул гIемерисез Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулеб гьечIо, гьесдехун ширк гьабун гурони»-абун.

أَمْ أَنزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا۟ بِهِۦ يُشْرِكُونَ ٣٥

35. Гьел мушриказда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан хIужжа-далил рештIунищ бугеб, гьез гьабулеб ширк битIараб дин бугилан жинца бицунеб?.
РештIичIо гьезда хIужжа. Гьез гьабулеб дин батIулаб жо буго.

وَإِذَآ أَذَقْنَا ٱلنَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا۟ بِهَا ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ٣٦

36. Дица гIадамазе лъикIлъи гьабураб мехалъ: нигIматал кьун, сахлъи кьун, **гьел роххулел руго. Гьез гьабураб квешаб гIамал сабаблъун жидеда цо къварилъи щвараб мехалъ гьезул хьул къотIулеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалдаса.**
Гьаб муъминзабазул гIамал гьечIо. Муъминзабаца нигIматал кьураб мехалъ щукру гьабула, къварилъи бачIараб мехалъ саброги гьабула.

37. Гьел мушриказда лъаларогойищ бугеб Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вукIин жинца нигIматал кьолев. Жиндие бокьарасе гIемер гьарун гIатIид гьарун кьола, жиндие бокьарасе къварид гьарун кьола. Х1акълъунго гьаб цебе бицараб жоялда жанибги жидеца иман лъолел гIадамазе аятал ва хIужжаби руго, жидеца Аллагьасул

جَلَّجَلَالُهُ **хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел.**

فَـَٔاتِ ذَا ٱلْقُرْبَىٰ حَقَّهُۥ وَٱلْمِسْكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ ٱللَّهِ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٣٨﴾

38. Дуца дур гIагарав чиясе кьезе кколеб хIакъ кье! Гьесие лъикIлъи гьабе, гьесдехун гурхIел гьабе ва хIал рекъезабе. **Гьединго дуца хIакъ кье мискинчиясеги, сапаралда вугев чиясеги. Гьаб гIамал буго жидее Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи бокьарал гIадамазе лъикIаб, ва гьел руго жидер лъикIлъиялда кверщел батулелги.**

وَمَآ ءَاتَيْتُم مِّن رِّبًا لِّيَرْبُوَا۟ فِىٓ أَمْوَٰلِ ٱلنَّاسِ فَلَا يَرْبُوا۟ عِندَ ٱللَّهِ ۖ وَمَآ ءَاتَيْتُم مِّن زَكَوٰةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ ٱللَّهِ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾

39. Нужеца риба босизелъун гIадамазухъе кьолеб жо ва гьелдалъун нужер боцIи-мал гIемерлъиялда хьулги лъолеб,- гьеб жо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **аскIоб жиб гIемерлъулеб ва лъикIаб гьечIо.** Гьеб буго хъубаб боцIи, гьелъулъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ баракат гьабуларо. **Нужеца закат бахъун, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун кьолеб ва садакъаде кьолеб боцIи буго лъикIаб. Гьал гIадамал руго жидее ажро-кири цIикIкIизабулел ва жидеда Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъулел.**

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۖ هَلْ مِن شُرَكَآئِكُم مَّن يَفْعَلُ مِن ذَٰلِكُم مِّن شَىْءٍ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾

40. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж рижарав, цинги нужее ризкъиги кьолев. Хадур нуж хвезеги гьарула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ**, ахираталда чIаго гьарун тIадеги рахъизарула. Нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабазул цонигияв вугишха гьал рехсарал ишазул цониги жо жинда гьабизе кIолев?** ГьечIо гьеб жо гьабизе кIолев щивниги чи. **Жив ТIадегIанав ва вацIцIадав вуго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гьел мушрикаца жинда гIунтIизе гьарулел сипатаздаса.**

ظَهَرَ ٱلْفَسَادُ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِى ٱلنَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾

41. ГIадамаз гьарулел гIасилъаби ва зулмаби гIемерлъиялдалъун ракьалдаги ралъдадаги пасалъи ва гIазаб загьирлъана,- гьел гIадамазда чIамизабизе гьез гьарурал гIасилъабазул цо-цо жазаъ. Гьел кантIизе бокьун ва квешаб гIамал гьаби тун, лъикIаб гIамал гьабиялда гьел руссизе бокьун.

Ибнукасирица абуна: ц1цІад къотІиги ах-хур бижунгутІиги гІадамазул гІасилъи цІикІиналдалъун букІула. Зобал-ракьазул амру лъикІлъула ракьалда ругел гІадамал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутІигІлъараб мехалъ-абун.

قُلْ سِيرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلُ ۚ كَانَ أَكْثَرُهُم مُّشْرِكِينَ ﴿٤٢﴾

42. Дуца Маккаялъул мушриказда абе МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: нуж ракьалда тІад хьваде ва нужеца пикру гьабе нужеда цере рукІарал умматазул ахир кинабдай кканаян-абун.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел гьалаг гьаруна. **Гьел умматазул гІемерисел жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулел рукІана.**

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ ٱلْقَيِّمِ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ ۖ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾

43. Дуца дур гьумер ва черх чІезабе МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабизе хІакъаб исламияб дин гьабиялда, жиндие нахъбуссин гьечІеб, жиндир хІинкъи кІудияб къиямасеб къо бачІилелде цебе. Гьеб къоялъ гІадамал кІийиде рикьун рукІула: цо къокъа алжаналда уна, цогияб къокъа жужахІалда уна.

مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۥ ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِأَنفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾

44. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гІадамазе гьеб инкаралъул гІазаб ва балагь жидеего букІизе буго. Иманги лъун лъикІаб гІамал гьабун хьвадулел гІадамал, ахираталда жидее лъикІаб рукъ къачІалел гІадамал руго.

لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِن فَضْلِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٤٥﴾

45. Гьел муъминзабазе ТІадегІанав Аллагьас лъикІаб жазаъ гьабизе буго жиндир цІоб-рахІматалдалъун. Х1акълъунго гьесие рокьуларо жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги инкар кколел гІадамал.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَن يُرْسِلَ ٱلرِّيَاحَ مُبَشِّرَٰتٍ وَلِيُذِيقَكُم مِّن رَّحْمَتِهِۦ وَلِتَجْرِىَ ٱلْفُلْكُ بِأَمْرِهِۦ وَلِتَبْتَغُواْ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾

46. ТІадегІанав Аллагьасул гІаламатаздаса буго гьес гьурал ритІиги: жидеца цІад баялдалъун ва хур-хер бижиялдалъун рохел бицулел. Гьелдалъун жинца нужее рахІматлъун бугеб цІадги кьезе. хвараб ракь чІаголъулеб ва гІадамазе нигІматалги рижунеб. **Гьеб гьурийалдалъун ралъдада гумулги хьвадизаризе жиндир амруялдалъун. Нужеца сапаралда ун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ризкъи тІалаб гьабизе. Ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гІемерал ва кІудиял**

нигIматазда данде гьесие щукруги гьабизе.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوۡمِهِمۡ فَجَآءُوهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَٱنتَقَمۡنَا مِنَ ٱلَّذِينَ أَجۡرَمُواْۖ وَكَانَ حَقًّا عَلَيۡنَا نَصۡرُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٤٧

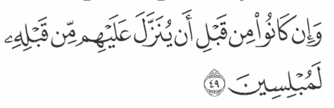
47. Х1акълъунго Дица дудаса цереги жидер къавмазда аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIана МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**. Гьел расулал гьезухъе баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун рачIана.**

Гьез дир аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарураб мехалъ, **дица гьел капурзабаздаса рецIел босана. Дида рекъарабги буго Дица Дида т1ад гьабураб х1акъги буго, муъминзабазе квербакъи гьабизе.** Ва дида инкар ккурал гIадамаздаса рецIел босизе.

ٱللَّهُ ٱلَّذِي يُرۡسِلُ ٱلرِّيَٰحَ فَتُثِيرُ سَحَابٗا فَيَبۡسُطُهُۥ فِي ٱلسَّمَآءِ كَيۡفَ يَشَآءُ وَيَجۡعَلُهُۥ كِسَفٗا فَتَرَى ٱلۡوَدۡقَ يَخۡرُجُ مِنۡ خِلَٰلِهِۦۖ فَإِذَآ أَصَابَ بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦٓ إِذَا هُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ ٤٨

48. ТIадегIанав Аллагь вуго нужер БетIергьан ва нужеца жиндие лагълъи гьабизе тIадав хан, **Жинца гьурал ритIулев, гьел гьураздалъун накIкIалги хьвадизарулев.**

Гьел накIкIалги зобалазда жиндиего бокьараб хIалалъ ва бокьараб бакIалда тIиритIизарулев. Гьел тIутIурал къотIелаллъунги гьарулев. Цинги дуда бихьула гьел накIкIазда гьоркьоса чвахун балеб цIад. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **бокьарал гIадамазул цо къокъаялда гьеб цIад щвараб мехалъ, дуда гьелги рихьула жал цIакъ роххараллъун.**

49. Гьел гIадамал жидеда цIад балелде цереккун гьеб цIад баялдаса хьул къотIун рукIана.

ЦIад бачIого гIемер замана ун букIун.

فَٱنظُرۡ إِلَىٰٓ ءَاثَٰرِ رَحۡمَتِ ٱللَّهِ كَيۡفَ يُحۡيِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَآۚ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٥٠

50. Мун валагьеха, я гьав гIакъло бугев инсан, пикру гьабиялъул валагьиялдалъун: **гьеб цIад баялдалъун загьирлъулеб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалъул асаралда.**

Кин гьелъ хун, бакъван букIараб ракь чIаго гьабулеб бугеб абун. Х1акълъунго, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца хварал гIадамал чIаго гьарулевги. Ва Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи гIамлъарав.** Гьев гIажиз гьавулеб щибго жо гьечIо.

وَلَئِنۡ أَرۡسَلۡنَا رِيحٗا فَرَأَوۡهُ مُصۡفَرّٗا لَّظَلُّواْ مِنۢ بَعۡدِهِۦ يَكۡفُرُونَ ٥١

51. Дица гьезул хур-хералда тIаде гьелъие зарал гьабулеб гьури биччан букIарабани ва гьезда лъилъизе мех щвараб хур тIогьилллъун, бакъван унеблъун бихьарабани,

цингиги гьез инкар кквезе букIана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее кьун рукIарал нигIматазда.
Гьел капурал гIадамазул гIамал буго гьезие лъикIлъи гьабуни жал роххулеб, щукру гьабулареб роххиялдалъун. Жидеда къварилъи бачIани пашманлъулеб ва жидее кьун рукIарал киналго нигIматалги кIочолеб.

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ ٱلْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ ٱلصُّمَّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوْا۟ مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾

52. Х1акълъунго дуда кIоларо МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хварал гIадамазда жо рагIизабизе.
Гьединго дуда кIоларо гIинкъав чиясда рагIизабизеги гьев чи дуда мугъ бан, дудаса вуссун чIараб мехалъ.

وَمَآ أَنتَ بِهَٰدِ ٱلْعُمْىِ عَن ضَلَٰلَتِهِمْ ۖ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

53. Мун гьечIо МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, беццав чи тIовитIизе кIолевлъунги, гьев жиндир къосиялъулъ вугеб мехалъ. Дуе рагIизабизе кIоларо дир аятазда иман лъурал муъминзабазда гурони, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда нахърилълъун гьесие мутIигIаллъун ругел.
Гьал аятазда жанир ТIадегIанав Аллагьас капурзаби релълъизаруна хварал, беццал, гIинкъал гIадамазда: гьез Къуръаналъул вагIза босун гутIиялъ ва гьезие аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дагIваталъ асар гьабунгутIиялъги.

۞ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنۢ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنۢ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْقَدِيرُ ﴿٥٤﴾

54. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан, нужеца жиндие лагълъи гьабизе тIадав: **нуж цIакъ загIипаб жоялдаса рижарав:** манидал къатIраялдаса. Цинги эбелалъул чохьониб загIипаб лъимер букIун, хадубги жиндир щибго гьунар гьечIеб гьитIинаб лъимерлъун букIун.
Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб загIиплъиялда хадуб къуват гьабуна: гIолохъанлъиялда вахизавуна. **Цинги гьеб къуваталда хадубги загIиплъи ва херлъи гьабуна. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьараб жо бижула ва гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда кинабго жо лъалев, кинабго жоялда хIал кIолев вуго.**

وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُقْسِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا۟ غَيْرَ سَاعَةٍ ۚ كَذَٰلِكَ كَانُوا۟ يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾

55. Къиямасеб къо чIун гIадамал тIаде рахъизарураб мехалъ капурал гIадамал гьа гьедун кIалъала жидеца дунялалда цIакъ дагьаб заман гурони бачIин абун.
Гьеб къиямасеб къоялъул хIинкъи тIаде

бачIиндал, гьелда хадуб букIунеб абадияб гIазабги лъадал, гьел капурзабазда дунялалда бараб заман цIакъ дагьаб жо букIин лъала. Цоги гIалимзабаца абуна гьезда кIочолин жидеца дунялалда бараб заман абун. **Гьединго дунялалдаги капурзаби хIакъаб жоялдаса батIулаб жоялде унел рукIана.** БитIараб жо тун гьереси тIаса бищулел рукIана.

56. Жидее гIелму-лъай кьурал ва жал иманалда тIоритIарал гIадамаз абула: Х1акълъунго нуж дунялалда рукIана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее бихьизабураб ажал тIубазегIан, цинги хун хадур тIаде рахъизаризегIанги.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ وَٱلۡإِيمَٰنَ لَقَدۡ لَبِثۡتُمۡ فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡبَعۡثِۖ فَهَٰذَا يَوۡمُ ٱلۡبَعۡثِ وَلَٰكِنَّكُمۡ كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ٥٦

Гьаб буго халкъ тIаде бахъизабун гьезул хIисаб-мизан гьабулеб къо, ва амма нуж гьеб къо бачIизе букIин лъаларел рукIана: гьелда иман лъечIого инкар ккун чIарал рукIана.

57. Гьеб къоялъ дунялалда жидерго напсазе зулму гьабун хьвадарал гIадамаз гIузру бачиялъ гьезие щибго мунпагIат гьабуларо.

فَيَوۡمَئِذٖ لَّا يَنفَعُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مَعۡذِرَتُهُمۡ وَلَا هُمۡ يُسۡتَعۡتَبُونَ ٥٧

Гьезда «тавбо гьабе, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рази гьаве» абунги абуларо. Гьеб буго жазаъ гьабулеб къо, гьеб къоялъ гьабураб гIамал къабул гьабуларо.

58. ХIакълъунго гьаб Къуръаналда жанир Дица гIадамазе мисалал рачана кинабго жоялъе ва щибаб мисал бачун вагIза-насихIатги гьабуна.

وَلَقَدۡ ضَرَبۡنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٖۚ وَلَئِن جِئۡتَهُم بِـَٔايَةٖ لَّيَقُولَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا مُبۡطِلُونَ ٥٨

Гьел мушрикаца тIалаб гьабулеб мугIжизатги бачун мун вачIун вукIараваниги, гьез абизе букIана нуж ругин батIулаб жо гьабулел гIадамал абун. СихIро гьабулел, ниж гуккулел гIадамал руго нужан абизе букIана. Гьезул хIал хъублъи ва инкар кквей гучаб буго, гьезул муъминзабадехун бугеб тушманлъиги гIорхьолъан араб буго.

59. Гьадин мугьру чIвала Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда хIакъаб жо лъаларел капурзабазул ракIазда.

كَذَٰلِكَ يَطۡبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ ٱلَّذِينَ لَا يَعۡلَمُونَ ٥٩

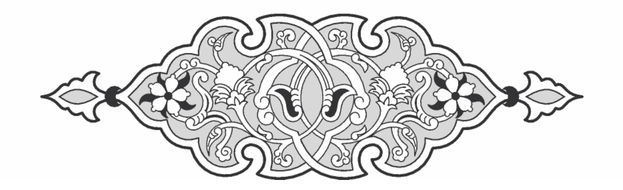
Гьезул рекIелъ иман лъугьуларо, гьезда Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ лъаларо.

60. Гьел мушриказ дуе гьабулеб къварилъиялда ва гьел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIиялда дуца сабро гьабе

فَٱصۡبِرۡ إِنَّ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞۖ وَلَا يَسۡتَخِفَّنَّكَ ٱلَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ٦٠

МухIаммад ﷺ**.**
Х1акълъунго дуе квербакъи гьабизе буго абураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **къотIи хIакъаб къотIи буго**. Гьеб щибго щаклъи гьечIеб иш буго. **Гьел иман лъеч1ел г1адамаз бицулеб жоялъ мун загIип гьавуге ва дуца ракIги къварид гьабуге** гьез иман лъечIин абун.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ квер бакъиялдалъун сурату Ррумалъул
тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

31. Сурату Лукъман

Маккаяда рештIизабураб, жинда жаниб лъебералда ункъго аят бугеб.

Гьаб суратаалда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, ахираталда иман лъей ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат ритIухъ гьабиялъул баян буго. МухIаммад аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ мугIжизатлъун бугеб Къуръаналъул биценалдалъун байбихьи гьабун буго гьаб суратаалъе. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъаталда балагьун гьелдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабиялда ахIулел руго. Къиямасеб къоялъул гIазаб-гIакъуба щвеялдаса цIуниялъул бицен гьабун буго.

Сураталда жаниб гIатIидаб баян гьабун буго эбел-инсуе лъикIлъи гьаби, берцинал тIабигIатал хьвадизегьари, Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабизе бегьунгутIиялъул бицун, Лукъманица жиндир васасе гьабураб васияталъул. Гьев Лукъманил бицен жаниб букIиналдалъун гьаб сураталда цIар лъун буго Лукъманил сурат абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

الٓمٓ ١

1. Алиф. Лам. Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьал хIурупаздалъун жиндир щиб мурад бугеб.

تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡحَكِيمِ ٢

2. Гьал руго жиб пасихIаб, жиндир хIукму баянаб Жинда жанир магIна ва мурад гъваридал хIикматал ругеб, Къуръаналъул аятал.
ГIажаибал масъалабиги ругеблъун буго гьеб Къуръан.

هُدٗى وَرَحۡمَةٗ لِّلۡمُحۡسِنِينَ ٣

3. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун лъикIаб гIамал гьабулел гIадамазе рахIматлъун ва гьел тIоритIулеблъунги буго.

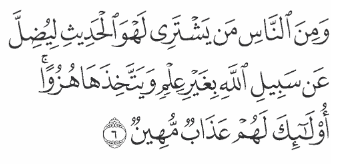
ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ يُوقِنُونَ ٤

4. Жидеца паризаял какал камил гьарун ралел, паризаяб закатги кьолел, жидеца ахираталда якъинго, щибго шаклъи гьечIого иманги лъолел;.

أُوْلَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدٗى مِّن رَّبِّهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٥

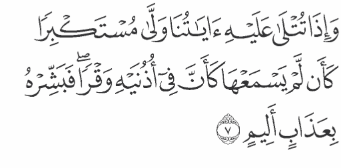
5. Гьал сипатал жидее ругел муъминзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб диналда ва битIараб нухда тIоритIарал гIадамал.

Ва гьал муъминзаби руго жидер дунялалъулги ахираталъулги лъикIлъиялда кверщел батулел, бахьибугел гIадамал.

6. Мушриказдаса цо гIадамал руго жидеца дунялалъул махсаро-кеп бичун босулел, гьелдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса гIадамал къосизаризе ва жидее щибго хIужа-далилги гьечIел, гьез гьабулеб гIамал ритIухъ гьабизе.

Жидеца Къуръаналъул аяталги махсароде гьарулел, гьезда тIад релъанхъулел. Гьел гIадамал руго жидее ахираталда цIакъ гIодорегIан гьарулеб гIазаб букIизе бугел.

7. Гьесие дир Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ, чIухIун мугъ балев, жинда гьеб Къуръан рагIулаго гьечIеб гIадин, жиндир гIундузда жаниб гIинкълъи бугев гIадин.

Дуца гьесда рохел бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьесие жинца цIакъ унтизабулеб гIазаб букIизе бугин абун.

Гьаб кIиго аят (6-7 аят) рештIизабиялъе сабаб бицана: Назар ибну ХIарис абулев мушрикас лагъзал ричун росулел рукIана. Исламияб дин босарав яги гьеб бокьарав лагъ жиндихъе ккараб мехалъ, Назар унев вукIана гьевги вачун жиндир кечI ахIулей, жа гьекъолей гъарабашалъухъе ва гьелда абулеб букIана: дуца гьав чиясда жа гьекъезабе, гьесие квенги кье, кечIги ахIе-абун. Дов лагъасдаги абулаан: гьаб жо дуе лъикI буго мун МухIаммадица жинда ахIулеб диналдаса ва гьесда цеве мун рагъда вагъулев вукIиналдасагиян-абун.

Гьаб аяталда жаниб жиндир бицен гьабураб «لَهْوٌ» абураб жоялдаса мурад буго кинабниги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялдаса жинца машгъул гьарулеб жо: кагъат хIай, шахматал хIай, азарт бугел хIаял гьари, гIададисеб хабар бицун релъун-рохун рукIин. Гьаб заманаялъул балагьлъун лъугьараб жо буго телевизоралда балагьун рукIин, торгIо хIай, гугари гIадал къецазда балагьизе хьвади.

«لَهْوٌ» абулеб жоялъул бищунго кIудияб буго зурма-къали ва цогидал алатал хIалтIизарун макънал рачи, гьеб мажлисалда гIахьаллъи, гьенир бихьинал ва руччаби цоцалъ журан кьурдун, кечI ахIун рукIин. Гьаб буго цIакъ кIудияб мунагьазда гьоркьоб рикIкIараб лагьву. Гьаб иш гьабулел гIадамазул рекIелъ иман букIуларо, гьел рукIуна мунапикъзаби, щай абуни гьез чанго батIияб кIудияб мунагь гьабулеб

буго ва щибго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ ничги гьезие гьечIо.

8. Х1акълъунго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иманги лъурал, лъикIаб гIамалги гьабурал гIадамазе ахираталъул рукъоб нигIматазул алжанал руго.**

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ جَنَّٰتُ ٱلنَّعِيمِ ٨

9. Алжаналда гьел лъугьизарула даимго рукIинелъун. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIакъаб къотIи буго гьеб.**
Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав, жив хIакимияв хан.**

خَٰلِدِينَ فِيهَا وَعْدَ ٱللَّهِ حَقًّا وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ٩

10. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **зобал рижана жал рорхатал ва гIатIидал. Гьел жинца тIаде рорхунги чIезаруна жал кколел хIубалги гьечIого. Жинца ракьалда тIаде рорхатал мугIрулги гьаруна нуж гьеб ракьгун цадахъ цохIалалда чIун рукIизе. Гьеб ракьалда тIад гIемер батIиял рухIчIаголъабиги тIиритIизаруна. Дица нужее зобалаздаса цIадги базабуна,** гьелдалъун нужее чIаголъи бугеб. **Гьеб цIадалдалъун нужее ракьалда тIад бижизабуна батIи-батIияб хур-хер, пихъ ва бахча,- жиб хирияб, жиндир тIагIам лазатаб.**

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَىٰ فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ١٠

11. Гьаб цебе бицараб жо буго ТIадегIанав Аллагьас бижараб. Гьанже нужеца бихьизабеха дида, щиб жо бижараб нужер алагьзабаца. Щибго жо бижичIо гьез.
Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъечIого, хъанчие лагълъи гьабун жидеца напсазе зулму гьабурал гIадамал загьираб ва баянаб къосиналъулъ руго.**

هَٰذَا خَلْقُ ٱللَّهِ فَأَرُونِى مَاذَا خَلَقَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ بَلِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ١١

ТIадегIанав Аллагьас Къуръаналда жаниб гьанжеялдаса анцIилаункъо къарноялъ (векалъ) цебего абуна: «Дица ракьалда тIад щибаб тайпаялъул кIиго жо бижизабуна»-абун. гьеб рагIиялъул магIна буго: хIайваназул кIиго жинс бугеб гIадин цо бихьинаб цо цIуяб, гьединго дица кинабго жиб бижунеб ва холеб жоялъул кIиго жинс гьабуна-абураб.

Гьаб буго гIелмияб цIех-рехалдалъун ахираб заманаялъ тасдикъ гьабураб хIукму: щибаб гъветI-хералъул бихьинал ва цIуял зарраби (клеткаби) руго. Гьел зарраби цохIо тIегьалда тIад рукIула кIиялго

цадахъ, яги цо тIегьалда бихьинал, цоги тIегьалда цIуял рукIула. Гьел бихьинал ва цIуял зарраби цохIо кьибилалда тIад бижараб жоялда рукIула, яги цо кьибилалда тIад бихьинал, цогидаб кьибилалда тIад цIуял рукIула. Гьеб гIелмияб цIех-рех гьабун инсанасе азарго соналдаса хадуб гурони загьирлъичIеб хIикмат Къуръаналъ доб заманалъго бицун буго. Гьаб буго Къуръан Аллагьасул ﷻ калам букIин тасдикъ гьабулеб, Къуръан жинда рештIизабурав МухIаммадги ﷺ хIакъав авараг вукIин жинца бицунеб мухIканаб хIужжа ва далил.

12. ХIакълъунго дица Лукъмание гIелму ва хIикмат кьуна.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَٰنَ ٱلْحِكْمَةَ أَنِ ٱشْكُرْ لِلَّهِ ۚ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

ХIикмат абураб рагIиги гIелму абураб магIнаялда буго; кинниги хIикмат буго гIелмугун цадахъ камилаб гIакъло букIин, бицунебги гьабулебги жо мухIканаб ва тадбир бугеб букIин, жинца бицараб рагIи кидаго шаргIалда данде кколеб букIин. Къокъаб къаг1идаялъ х1икмат абула; щибаб жо жиндие рекъараб бак1алда лъезе лъаялда.

Дица гьев Лукъманидаги абуна: **дуца Аллагьасе ﷻ щукру гьабе дуе кьурал кIудиял нигIматазда данде.** Дуе кьураб хIикматалда дандеги, цогидал гIадамазе кьуралдаса жиб гIемераб ва камилаб. **Жинца Аллагьасе ﷻ щукру гьабулев чи х1акълъунго жиндирго напсалъе щукру гьабулев вуго:** гьелъул ажро жиндиего буго. **Аллагьасдаги ﷻ гьесул нигIматаздаги инкар ккурав чи** жиндирго напсалъе квешлъи гьабурав вуго. **Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жинца гIейи гьабулев вуго гIадамазул щукруялдаса.** Гьев щибго жоялда хIажатав гьечIо. **Жив веццарав, кинабго реццалъе мустахIикъавги вуго гьев Аллагь ﷻ.**

Гьев Лукъман щив вукIарав абун гIалимзабазул хилап буго. Цояз абула гьев гIакъилав, хIакимияв, Аллагь ﷻ вокьарав, Аллагьасеги ﷻ вокьулев чи вукIанин абун. Цогидаз абула гьев авараг вукIанин абун. ГIемерисел гIалимзабаца авалаб рагIи битIараблъун гьабуна. Гьелъие далилллъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисги бицана: *«Лукъман авараг вукIинчIо. Гьев вукIана жинца пикру гIемер гьабулев, жиндир гIелму-лъай берцинав лагъ. Гьесие Аллагь ﷻ вокьана, Аллагьасе ﷻ гьевги вокьана. Цинги Аллагьас ﷻ гьесда цIоб-рахIмат гьабуна, гьесие хIикматги кьуна»*-абун. Х1адис ибну Г1ат1иятица ва Саг1лабияс бицана.

Мунтахаб абураб тафсиралда абуна: гIарабиязе Лукъман абун цIар бугев кIиго чи лъала: Лукъман ибну ГIад вуго цо, гьев гIарабияз цIакъ

кIодо гьавулев вукIана. Гьев жиндир гIелму-гIакъло бугев, гIадамазе цевехъанлъун вукIизе кIолев чи вукIана.
К1иабилев вуго ЛукъманулхIаким абулев чи. Гьев вуго жиндир хIикматалдалъун машгьурлъарав, Къуръаналда жаниб жиндир цIаралдалъун суратги бугев Лукъман. гIарабиязда гьоркьор цIакъ машгьурал рукIана гьев Лукъманил гIакъилал, хIикмат бугел рагIаби.
Ибнугьишамица бицана: *«Сувайд ибну Самит абулев чи вачIана Маккаялда. Гьев вукIана жиндир къавмалъул хирияв ва къадро бугев чи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьев исламияб дин босиялда ахIараб мехалъ гьес абуна: «Гьеб духъ бугеб жоги дихъ бугеб гIадабго жо батила»-абун. Аллагьасул расулас* ﷺ *гьесда абуна: «Духъе щиб жо бугеб?-абун. Сувайдица абуна: «Лукъманил хIикматал хъвараб тIехь буго»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьеб жо дие цIалеха дуца»-абун. Сувайдица гьеб цIалун хадуб аварагас* ﷺ *абуна: «Гьеб берцинаб калам буго. Ва амма дихъ бугеб жо ТIадегIанав Аллагьасул калам буго, гьеб Лукъманилалдаса гIемерго хирияб буго, жинца гIадамал битIараб диналда тIоритIулебги буго, жинца хIакъаб жо загьир гьабулеб нурги буго*»-абун.
Гьев Лукъман Суданалъул чи вукIанинги абула: «Нуби»-абулеб бакIалдаса вукIана, «Абисиналдаса»-вукIанин абунги абуна.
Гьав Лукъман Давуд аварагасдаса цеве вукIана. Давуд авараглъун عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIизегIан жинца гIадамазда гьоркьоб хIукмуги гьабулеб букIана. Давуд авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIун хадуб жинца хIукму гьаби тана. «Щай дуца хIукму гьаби тараб?»-абун гьесда гьикъидалго Лукъманица абуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тезабураб мехалъ тана»-абун. ай: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ авараг витIана жинца гIадамазда гьоркьоб хIукму гьабизе абун.
Ибнужаририца абуна: «ЛукъманулхIаким вукIана ХIабашияв лагъ, жиндир тIом чIегIерав, кIутIбиги рицатав, хIатIалги согIав, гьел рихъ-рихъарав. Цо нухалъ гьесда жиндир сайидас абуна: дуца гьаб чахъу хъве ва гьелдаса бищунго гьуинаб (лъикIаб) кIиго лага босун вачIаян абун. Лукъманица чахъу хъуна ва гьелъул мацIги ракIги къотIун гьеб сайидасухъе кьуна. Цогиги нахулъ сайидас Лакъманида абуна: дуца гьаб чахъу хъве ва гьелдаса бищунго квешаб кIиго лага босун вачIаян абун. Лукъманица чахъу хъуна ва гьелъул мацIги ракIги бахъун гьеб сайидасухъе кьуна. Сайидас гьесда гьикъидал гьаб ишалъул хIикмат щиб абун, Лукъманица абуна: гьеб мацIги ракIги буго жиб кIиябго лъикIлъани цIакъ лъикIаб жо, ва амма жиб кIиябго квешлъани цIакъ хъубаб, къабихIаб жоги бугоян- абун.

ГIабдуллагь ибну Вагьбица бицана: «Цо чияс ЛукъманулхIакимида абуна: Гьал гIадамаца мун кIодо гьавиялъулги, гьел дур рагьда г1емер хьвадиялъулги хIикмат щиб бугеб абун. Лукъманица абуна: Я дир вацасул вас! Дица бицараб жоялда мун гIенеккани ва дица гьабураб гIамал дуцаги гьабуни, дуеги щвезе буго гьеб кIодолъи. Дун гьаб макъамалда щвана дица хIарамаб бакIалда бер балагьичIелъул. Дица Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсей гуреб жоялдаса мацIги цIунидал. Дица кваналеб жоги хIалалаб тIалаб гьабидал. Дица дир гIавратги цIунидал. Дица бицулеб рагIиги битIараб, хIакъаб бицидал. Дица тIаде босараб къотIиги тIубазабидал. Дица гьобол кIодо гьавун гьесие хъулухъги лъикI гьабидал. Дица мадугьаласул хIурматги цIунидал. Дица дир ахираталъе жиндаса пайда гьечIеб жоги рикIкIад гьабидал-абун.

ИбнуабихIатимицаги бицана: Гьев ЛукъманулхIаким вукIана жиндир калам дагьав, жинца пикру гIемер гьабулев, жинда сверухъ бугеб жоялдаса гIакъло ва вагIза босулев. Гьев кидаго къад кьижулев вукIинчIо. Гьев цониги чиясда вихьичIо жинца мегIер бацIулевлъун ва хIацIу тулевлъун. Гьев цониги чиясда вихьулеб бакIалда жинца хIажат тIубазе лъугьинчIо, жинца гIадамазе бихьулеб бакIалда черхги чуричIо. Гьес гIададисеб махсаро гьабулеб букIинчIо, жив кеп щун велъанхъулевги вукIинчIо. Цониги рагIиги абулеб букIинчIо, жинда жаниб хIикмат-пайда бугеб гурони.

Гьав ЛукъманулхIакимидаса гIалимзабаз гIемераб къиса ва хабар бицун буго гIадамазе вагIзалъун букIизе, гьез пикру гьабизе. ЛъикIаб гIамалалдаса мисал босун гьелда нахърилълъин тIадаб буго жив витIун ккезе бокьарав инсанасда. ТIадегIанав Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьал къисаби нилъее рицун руго нилъеца гьездаса пайда босизе гIоло. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив ризияб гIамал гьабизе.

وَإِذْ قَالَ لُقْمَٰنُ لِٱبْنِهِۦ وَهُوَ يَعِظُهُۥ يَٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ ۖ إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

13. Васасе вагIза гьабулевлъун Лукъман вугеб мехалъ, гьес васасда абураб гIуж бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуца умматалъе вагIзалъун:

«Я дир вас! Дуца гIибадат гьабе цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва дуца гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ щибго жо г1ахьал гьабуге. ХIакълъунго ширк гьаби буго цIакъ кIудияб зулму»-абун.

Жиндир гIелму-гIакъло камилав, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие хIикмат кьурав вукIиналъ, Лукъманица васасе насихIат гьаби байбихьулеб буго бищунго жиндир кIвар бугеб масъалаялдалъун: гьеб буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат бацIад гьаби. Жиндир лъимал дунял ахираталъул бахьибугеллъун рукIизе бокьарав чиясеги гьезие гьаб васият гьабизе

рекъараб буго. Гьалдаса кIудияб лъикIлъиги гьечIо, нагагь Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабуни гьелдаса кIудияб мунагьги гьечIо.
Гьедин букIиналъ ТIадегIанав Аллагьас абуна: «ширк цIакъ кIудияб зулму буго»-абун. Гьеб ширк бугелъул гьаб кинабго гIалам жинца бижарав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ данде гьес бижараб махлукъ лъей. Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ хъанчги жинца бащад гьабулев чиясдаса кIудияв ахIмакъ щивха вукIинев! Гьеб хъанчалда релълъун вук1ула Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гьари, божи, хьул лъей жинде гьабурав чиги.

وَوَصَّيۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيۡهِ حَمَلَتۡهُ أُمُّهُۥ وَهۡنًا عَلَىٰ وَهۡنٖ وَفِصَٰلُهُۥ فِي عَامَيۡنِ أَنِ ٱشۡكُرۡ لِي وَلِوَٰلِدَيۡكَ إِلَيَّ ٱلۡمَصِيرُ ١٤

14. Дица инсанасда васият гьабуна, гьес эбел-инсуе лъикIлъи гьабеян абун. Гьеб лъикIлъи гьабизе цIакъго мустахIикъай йиго эбел. **Эбелалъ гьев инсан чохьонив ваччана, щибаб къоялъ жиндир черхги загIиплъулаго, захIмалъиги цIикIулаго, гьеб лъимер гьабизегIан.**
Гьеб лъимер хахизабун кIиго сон тIобараб мехалъ карандаса тIезеги гьавуна. Дица гьев инсанасда абуна дуца дие щукру гьабеян дуе кьурал кIудиял нигIматазда. Гьел нигIматазул бищунго кIудияб буго иман-исламалда тIовитIи. **Дур эбел инсуеги щукру** гьабе гьез мун хьихьун, тарбияги кьун кIудияв гIезавиялда. **Ахир нуж киназулго руссин дида буго.** Ва дица нужер гIамалазда рекъараб жазаъ гьабун цоял алжаналда, цоял жужахIалда лъугьизаризе руго. Гьаб кIиго рукъ гурони ахираталда гьечIо. Гьаб кIиябго рукъалъул алжан щолеб гIамал гьабичIев чи цIакъ гIадада хварав чи вуго.

وَإِن جَٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشۡرِكَ بِي مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٞ فَلَا تُطِعۡهُمَاۖ وَصَاحِبۡهُمَا فِي ٱلدُّنۡيَا مَعۡرُوفٗاۖ وَٱتَّبِعۡ سَبِيلَ مَنۡ أَنَابَ إِلَيَّۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرۡجِعُكُمۡ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ١٥

15. Гьел эбел-инсуца дуда хIал гьабун, дуе гIакъуба гьабун дидехун щибниги жо ширк гьабеян абуни, гьедин ширк гьабизе кколеб букIиналъе дуе щибго хIужжа гьечIеб,-мун гьел эбел-инсуе мутIигIлъуге ва дуца ширк гьабуге! Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъизе бегьуларо гьесул махлукъат рази гьабизе гIоло.
Гьел эбел-инсуда дунялалъул рукъоб гьалмагълъи гьабе гьезие къварилъи гьабичIого.
Гьесул эбел-эмен капурал ругониги, гьез лъимералъе тарбия гьабулаго гIемераб къварилъи баччун бугелъул, гьез жиндие гьабураб лъикIлъиялда данде гьезие квешлъи гьабулевлъун вукIизе бегьуларо инсан. Гьез гьабулеб купру-ширк буго гьездаги Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьоркьоб бугеб хIукму, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гьелъие жазаъ гьабулевги.

Цо-цо гIалимзабаз фатва (изно) кьуна гьел килисаялда (церковь) унел ругони, гьел херлъун, кIодолъунги ругони, гьезие квербакъи гьабизе ккелин калисаялда гьел щвезаризеги, гьениса рукъор рачизеги абун. Цояз абуна килисаялде щвезаризе бегьиларин, гьениса рокъор рачизе ккелин абун.

Гьаб заманаялъ жиндир кIвар цIикIараб масъала буго гьаб. Лъимал исламияб диналда рачIунеб, эбел-эмен купру-ширкалда чIолеб заман бугелъул. Цо-цо гIелму дагьал гIалимзабаз гIолохъабазе фатва (изну) кьолеб буго эбел-инсуе мутIигIлъичIого рукIизе, гьез балъгояб (гьитIинаб) ширк гьабулеб бугониги, гьез мунагьал гьарулел ругониги, гьел эбел-эменги бусурбабилъунги ругеб хIалалъ. Гьаб фатва битIараб гьечIо. Эбел-инсуе къварилъи гьабизе бегьуларо. Гьел берцинго битIараб исламияб диналда ахIизе ккола. Гьедин рачIулел гьечIони, гьезие гьабизе тIадаб лъикIлъиги гьабун жидерго хIалалда тезе ккола, гьез Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе лъимал гьукъулел гьечIебгIан мехалъ. Гьедин гIибадат гьабизе гьукъун гьезда аскIор чIезе бегьулареб хIал лъугьани, гьездаса ватIалъун жиндие гIибадат гьабизе рес бугеб бакIалда ине ккела.

Мун нахъвилълъа ва мун цадахъ чIа **жидеца иманги лъун Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавун, гьесие тIагIат-гIибадат бацIцIад гьабулел муъминзабазда. цинги ахираталда нуж киналго Дида руссизаризе руго, гьениб Дица баянги гьабизе буго нужеца гьабулеб букIараб гIамал** ва гьелда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

МухIаммадгIали Сабунияс абуна: ТIадегIанав Аллагьас жиндехун ширк гьабугеян васият гьабураб бакIалда хадуб цуйзабун эбел-инсул хабар бициялъул хIикмат буго, инсанасда бищунго гIагарда ругел гIадамал эбел-эмен ругелъул, гьезул амруялдеги мутIигIлъун Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ гIасилъи ккезеги рес бугелъул, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амру гьабулеб буго: эбел-инсуе лъикIлъи гьабе, гьезда гурхIел-рахIмуги гьабе, ва амма Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялдалъун гьез амру гьабураб мехалъ, гьезие мутIигIлъуге абун.

يَٰبُنَيَّ إِنَّهَآ إِن تَكُ مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٖ فَتَكُن فِي صَخۡرَةٍ أَوۡ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَوۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَأۡتِ بِهَا ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٞ ١٦

16. Я дир вас абулеб буго Лукъманица: **дуда лъай гьеб Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъи ва мунагь-хатIа** кигIанго гьитIинаб жо бугониги, **цо хардалалъул мугь гIадаб жо бугониги, цинги гьеб гIасилъи щулияб кьуроялда жаниб лъун бахчун бугониги, яги зобалазда бугониги, яги ракьалда тIад щиб бакIалда бугониги,**

гьеб гІасилъи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **къиямасеб къоялъ цебе бачІизе буго** ва гьелда рекъараб жазаъги гьабизе буго. **ХІакълъунго Аллагь вуго жив лагъзадерида цІакъ гурхІулев ва гьезул киналго умурал жинда лъалев.**

Аяталъул магІна буго: Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ бальго хутІилин ракІалда ккун квешлъи гьабизе бегьуларо, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ щибго жо бальго хутІуларо.

يَٰبُنَيَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأۡمُرۡ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَٱنۡهَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنۡ عَزۡمِ ٱلۡأُمُورِ ١٧

17. Я дир вас! Дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **как бай**, жиндир хІукъукъал тІубан ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хІелун. **Дуца лъикІаб жоялдалъун амруги гьабе, квешаб жо гьабугеян абун нагьюги гьабе.**

Гьеб амру-нагью гьабулаго ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **дин гьабулаго дуда щвараб къварилъиялда сабруги гьабе.**

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда гІадамал ахІулел муъминзабазда къварилъи бачІин, гьезие квал-квал гьаби ва зулму гьаби гІадатияб жо буго. Гьелда сабру гьабиялдалъун гьев муъминчиясул ажроги цІик1кІула. **Х1акълъунго гьал церехун рицарал лъикІал гІамалал гьари ва тІаде бачІараб къварилъиялда сабро гьабиги бищунго кІвар бугел, жал гьаризе тІадал умурал руго.**

وَلَا تُصَعِّرۡ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمۡشِ فِي ٱلۡأَرۡضِ مَرَحًاۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٖ ١٨

18. Дуца гІадамал гІодорегІан гьарун, мунго чІухІаравлъун вихьун, гьездаса гьумер бусизабуге. Мун ракьалда тІад чІухІараб рильъен гьабунги хьвадуге.

ХІакълъунго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **вокьуларо жиндир гІамал кІудияв жив чІухІарав чи.** ГІадамаздаса жив лъикІавлъун вихьулев, жинца гІадамал гІодорегІан гьарулев.

وَٱقۡصِدۡ فِي مَشۡيِكَ وَٱغۡضُضۡ مِن صَوۡتِكَۚ إِنَّ أَنكَرَ ٱلۡأَصۡوَٰتِ لَصَوۡتُ ٱلۡحَمِيرِ ١٩

19. Дуца рильъенги гьоркьохъеб хІалалда гьабе. ГІемерго гІедегІун вукІунге ва гІемерго бигьаги вукІунге. **Дуца дур гьаракьги гІодобгІан гьабе.**

ГІакъилав чиясда рекъоларо гьаракь борхун ахІдолевлъун вукІизе. **Х1акълъунго Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **аскІоб бищунго рихараб гьаракь буго хІама гьагІулеб гьаракь.** Гьеб гьаракьалъул авал борхатаб, гучаб гІергІеди букІула, гьелъул ахирги захІматго хІухьел цІалеб гъургъуди букІула. Ццим бахъун ахІдолев чиясул мисалги хІамил гьагІиялда релълъун букІула.

Ибнукасирица гьаб ЛукъманулхІакимил васиятал хъван тІубараб

бакIалда хирияв аварагасул ﷺ хIадисал рицун руго чIухIирец какарал, жиндирго напс гIодобегIан гьабиялда, тIабигIат берцинлъиялда хурхарал. Гьаб бакI вагIзаялъул бакI бугелъул, цо чанго хIадис нилъецаги хъвала, хирияв аварагасул ﷺ баракат щвезе ва муъинзабазе вагIза-насихIат букIизе.

Напс гIодобегIан гьабун, гIадамаздаса вахчарав вукIиналъул бицун аварагас ﷺ абуна: *«ГIемер чи вуго жиндир рас бигъарав, ретIел тIутIурав, гIадамаз жидер рагьабаздаса нахъе къотIулев. Гьев чияс Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *цIар бахъун гьа гьедани Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *гьесул гьа ритIухъ гьабулев»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Жидеда Аллагь разилъаял ГIумар асхIабас бицана: дида МугIаз ибну Жабал ватана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хобалда аскIов чIун гIодулев. Дица гьесда щиб жоялъ мун гIодизавулев вугеван гьикъидал, МугIазица رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абуна. Дида раг1ана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абулеб: *«Цодагьабго рияъги ширк буго. Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *рокьула жиндаса хIинкъарал, жал гIадамазе лъаларел, жал ц1акъ лъик1ал гIадамал, гьел рикIкIалъараб мехалъ гIадамазда гьеб лъаларел, гьел аскIор ругониги жидер къадрокъимат гьабуларел. Жидер ракIал иманалъул нуралъ цIурал, кинабниги бецIлъиялдаса жал хвасарлъулел»*-абун. Х1адис имам ибну Мажатица бицана. Ай, жал дунялалъул питнабаздасан ва ахираталъул гIазабалдаса хвасарлъулел.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну ГIамридасан хIадис бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна*: «Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *бищунго хириял гIадамал руго гъурабаал»-абун. Щал чагIи гьел гъурабаал абидал, гьес абуна: гьел руго жидер дин цIунун гIадамаздаса лъутарал муъминзаби. Къиямасеб къоялъ гьел ГIиса авараггун* عَلَيْهِٱلسَّلَامُ *цадахъ рукIула*»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

ГIадамазда гьоркьоб машгьурлъи какун, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна*: «БахIарчиясе квешлъи гIела гIадамаз жинда килшал ритIулев вукIин, диналъулъ бугониги дунялалъулъ бугониги, Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *жив цIунарав чи хутIизегIан.* (Х1адис имам Тирмизия бицана.) *Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *валагьуларо нужер суратазда. Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *валагьула нужер ракIазда ва нужер гIамалазда»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Муса аварагасдаса عَلَيْهِٱلسَّلَامُ бицараб хабаралъулъ буго: «Муса аварагас عَلَيْهِٱلسَّلَامُ бануисраилазда абуна: нуж дихъе рачIунге велизабазул (монахазул) ретIелги ретIун, бацIазул ракIалги росун. Нужеца ханзабазул ретIел ретIе, амма ракIал тамах гьаре Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъиялдалъун»-абун.

ТIабигIит берцинлъиялъул хIакъалъулъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда буго*: «Жиндир тIабигIат берцинлъиялдалъун инсан вахула ахираталъул даражаялда ва хириял макъамазда, гьев чи жиндир гIибадат дагьав вугониги. Жиндир тIабигIат квешлъиялдалъун инсан жужахIалъул тIиналдеги ккола гьев чи гIибадат гьабулев вугониги*»-абун. Х1адис Ат1абаранияс бицана.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *«Жиндир тIабигIат берцинлъиялдалъун инсан вахуна къад кIалги ккун, къаси рогьинегIан какалги ран гIибадат гьабурав лагъасул даражаялда»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Абугьурайратидаса رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана алжаналда жанир гIадамал лъугьизарулел гIамалаздаса. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ абуна: *«Аллагьасдаса хIинкъиялъ ва тIабигIат берцинлъиялъ лъугьизарула гIемерисел гIадамал алжаналда»-абун. Цинги аварагасда* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ *гьикъана жужахIалда жанир гIадамал лъугьизарулеб жоялдаса. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: кIалалъги гIавраталъги*»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Усама ибну Шарикидасан رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ х1адис бицана: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гIемерал гIарабиял рачIун рукIана батIи-батIияб бакIалдаса. Гьез аварагасда* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ *гьикъана инсанасе кьолеб бищунго лъикIаб жо щиб бугебан абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ *абуна: тIабигIат берцинлъи бугоян»*-абун. Х1адис ибну Х1ибаница бицана.

Цогиги аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ абуна: *«Муъминчиясулъ кIиго тIабигIат данделъуларо: Бахиллъиги гIамал берцинлъиги»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хIадисалда буго «ГIамал кIодолъи какун аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ абуна: *«Алжаналда лъугьуларо жиндир рекIелъ цохIо зарра гIадаб чIухIи бугев чи. Жиндир рекIелъ цохIо зарра гIадаб иман бугев чи жужахIалдаги лъугьуларо»*-абун. Х1адис имам ибну Мажатица ва Тирмизияс бицана.

ИсхIакъ ибну ИсмагIилица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Цо инсан жиндир напс лъикIаблъун бихьун хьвадула Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *гьев чи залимзабазда гьоркьов хъвазегIан, цинги гьезие гьебулеб гIазабги гьабула гьев чиясе»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар ибну ГIабдулгIазиз вукIана ГIумар асхIабасул наслоялъул чи, Гьев ритIухъав халипалъунги вукIана. Жив халипалъун тезегIан цевеккун гьесда данде ккана ТIавус абулев лъикIав гIабид (жинца Аллагьасе гIибадат гьабулев чи). ГIумарил чIухIараб

рилълъеналдаги валагьун, гьесул хьибилалда килишги тункун ТIавусица абуна: «Гьаб чIухIараб рилълъен рекъараб гьечIо чороклъи жаниб бугеб къаркъалаялда»-абун. ГIумарица ТIавусида абуна: «Я дир инсул вац! Дуда щибха лъалеб гьаб рилълъен гьабеян абун чан нухалъ дида тIилал кьабурал»-абун. Бану Умаятал халипалъи ханлъиялда сверизабун рукIиндал, гьез жидер лъимал куцалел рукIана ханзабазул гIадаб хьвади гьабизе. Гьеб магIна буго ГIумар ибну ГIабдулгIазизил рагIиялъул.

Цо хIадисалда буго: *«Жинца чIухIдаегIоло ретIел хадуб бехъерхъарав чиясда ахираталда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ валагьуларо»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разияб гIамал гьабизе.

أَلَمۡ تَرَوۡاْ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَأَسۡبَغَ عَلَيۡكُمۡ نِعَمَهُۥ ظَٰهِرَةٗ وَبَاطِنَةٗۗ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِي ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَلَا هُدٗى وَلَا كِتَٰبٖ مُّنِيرٖ ٢٠

20. Нужеда бихьулarищ, я гьал гIакълo бугел гIадамал, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее квегъун букIин зобалаздаги ракьалдаги жаниб бугеб кинабго махлукъат.

Бакъги, моцIги квегъун руго нужее гьездаса мунпагIат босизе. МугIрулги, гIоралги, ралъадалги квегъун руго нужее нужеца гьездаса нигIматал росизе. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее загьиралги батIиналги нигIматалги цIакъго гIатIид гьарун кьун руго.** Иман-ислам кьун буго, бихьи-рагIи кьун буго. Г1елму-гIакълo ва бичIчIи кьун буго.

Гьаб амру гьадин букIингун цадахъ гIадамаздаса цо къокъа буго жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ дагIба гьабулел, жидее щибго хIужа-далил гьечIого, жидехъе рештIараб тIехьги гьечIого, жал тIоритIулев аварагги гьечIого. Жидеца ширк гьабулел руго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул сипатазда инкар кколел руго.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱتَّبِعُواْ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ قَالُواْ بَلۡ نَتَّبِعُ مَا وَجَدۡنَا عَلَيۡهِ ءَابَآءَنَآۚ أَوَلَوۡ كَانَ ٱلشَّيۡطَٰنُ يَدۡعُوهُمۡ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ٢١

21. Гьел гIадамазда абураб мехалъ нуж нахърилълъайин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рештIизабураб Къуръаналда, гьез абулеб буго: «Ниж нахърилълъизе руго нижер умумуца гьабулеб батараб диналда»-абун.

Гьел умумул къосараллъун рукIанигийищха жал гьезул диналда нахърилълъулел? Хъанчие лагълъи гьабулел мушрикал руго гьезул умумул. **ЖужахIалъул цIадул гIазаб жидее букIунеб гIамал гьабизе жал ах1улел рук1анигийищха гьел щайт1аналда нахъ**

рилъулел?.

22. ТIадегIанав Аллагьасе мутIигIлъун жив гьесдехун вуссарав чи, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нахъвилълъун лъикIаб гIамалги гьабулев, х1акълъунго гьев чи вуго жинца цIакъ щулияб рохьен (квар) ккурав чи.**

۞ وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ ٱسْتَمْسَكَ بِٱلْعُرْوَةِ ٱلْوُثْقَىٰ ۗ وَإِلَى ٱللَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ ﴿٢٢﴾

Гьеб рохьенги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ бугеб божи, гьесда тIамураб таваккал буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру-нагьюги тIубан, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннатги тIубан жив хьвадараб мехалъ гьев инсанас Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рохьен ккун букIула. Жинда тIад къараб жоги тIубан, гьелда данде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ажро гьабиялда валагьун вукIуна гьев чи. ТIадегIанав Аллагь жинца ажро гьабулезул бищунго лъикIав вуго ва гьесде божарав чиги гIадада холаро. **Киналго умуразул ахир ва хIасил ТIадегIанав Аллагьасде буссулеб буго.** Щивав инсанасе жазаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе буго.

23. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **ва Къуръаналда инкар ккурав чиясул купруялъ мун пашман гьавуге МухIаммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**!**

Гьесул купруялъул жазаъ гьесие букIила.

وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُۥٓ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٣﴾

Гьел киналго дида руссизаризе руго ва дица гьезда бицизе буго жидеца дунялалда гьабураб гIамал ва гьелда рекъараб жазаъги гьабизе буго. **ХIакълъунго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жинда лъалев вуго ракIалда жаниб бугеб пикруги.**

24. Дица гьезие дунялалда дагьабго заманаялъ нигIматал кьела, цинги ахираталда щвараб мехалъ гьезие жужахIалъул къвакIараб гIазабги гьабила.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾

25. Гьел мушриказда дуца гьикъани МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гьал зобал ракьал рижарав щив вугев абун. Гьез дуда чара гьеч1ого абизе буго, Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго абун.**

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۚ قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

Гьезул цоги жаваб кьезе рес гьечIо. **Дуца абе: «АлхIамдулиллагь, кинабго рецц Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **буго»,** Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналъул ва гьев жинца кинабго жо бижулев вукIиналъул хIужжа нужее

мухIканлъун бугелъул, кигIанго нужеца гьев Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабулеб бугониги. **Гьел мушриказул гIемерисел жидеца пикру гьабуларел ва жидеда Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **лъаларел руго.**

لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ ٢٦

26. ТIадегIанав Аллагьасул мулк буго зобал ракьалги гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги.
Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жив щибго жоялда хIажат гьечIев ва жив веццаравги вуго** кинабго жоялъулъ.

وَلَوۡ أَنَّمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ مِن شَجَرَةٍ أَقۡلَٰمٞ وَٱلۡبَحۡرُ يَمُدُّهُۥ مِنۢ بَعۡدِهِۦ سَبۡعَةُ أَبۡحُرٖ مَّا نَفِدَتۡ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ٢٧

27. Гьаб дунялалда ругел киналго гъутIбузул къаламалги гьарун, гьаб дунялалда ругел ралъадал анкьго нухалъ цIикIизарун, гьелъул шакъиги гьабун хъваниги Алагьасул جَلَّجَلَالُهُ **калимаби ва гьесул нигIматал хъван тIубаларо.**
КигIан гIемер ругониги гъутIби тIагIула, ралъадалги ракъвала ва амма Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калимаби ва гьесул нигIматал жидее ахир гьечIел, жал лъугьуларел, тIагIуларел руго. **ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жиндир гуч бергьарав вуго, жиндир пишаби хIакимиявги вуго.**

مَّا خَلۡقُكُمۡ وَلَا بَعۡثُكُمۡ إِلَّا كَنَفۡسٖ وَٰحِدَةٍۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعُۢ بَصِيرٌ ٢٨

28. ТIадегIанав Аллагьасе нуж киналго рижизариги ва хун хадур нуж киналго тIаде рахъизариги цохIо напс бижи гIадин буго.
Гьеб цо напс бижизеги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго захIмалъи букIуларо, кинабго гIалам бижизеги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьебго хIал буго. **ХIакълъунго Аллагь жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо бихьулев вуго.**

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيۡلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَۖ كُلّٞ يَجۡرِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗى وَأَنَّ ٱللَّهَ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ٢٩

29. Дуда бихьуларищ ва лъаларищ, я гьав инсан, х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вукIин жинца сордо къоялда жаниб лъугьизабулев ва къо сордоялда жаниб лъугьизабулевги.
Жинца бакъги моцIги квегъарав. Гьеб кIиябго хьвадула жидее бихьизабураб нухдаса, жидее бихьизабураб заман щвезегIан. Нужеда лъаларищ ТIадегIанав Аллагь вукIин нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда

лъалев ва гьелда рекъараб жазаъ нужее гьабулевги.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلْبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٠﴾

30. Гьел киналго нужеда рихьулел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал жидеца баян гьабулел руго **гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жив хIакъав БетIергьан вукIин, х1акълъунго гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун мушрикаца жидее лагълъи гьабулел алагьзаби гьересиял, батIулал жал рукIинги. Ва гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жив ТIадегIанав вукIин, жиндир ханлъи ва гуч кIудияв вукIинги баян гьабулел руго.**

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱلْفُلْكَ تَجْرِى فِى ٱلْبَحْرِ بِنِعْمَتِ ٱللَّهِ لِيُرِيَكُم مِّنْ ءَايَٰتِهِۦٓ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾

31. Дуда бихьуларищ я гьав инсан, х1акълъунго ралъадалда тIад гумул хьвадулел рукIин Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматалдалъун: нужее ралъад квегъун ва гьелда тIад хьвадулел гуми гьаризе нужеда лъазабун. **Гьелги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIаламатал руго, нужеда рихьизарулел. Гьел аятазулъги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIал кIолъиялда тIоритIел гьаби буго, кинавниги жинца сабро гьабулев ва щукру гьабулев чиясе.**
ТIадегIанав Аллагьас ралъад квегъиялъулъ, гьелда тIад хьвадулел гуми гьариялъулъ, рикIкIад сапаразда ун даран гьабун, жидее ризкъи тIалаб гьабизе квербакъиялъулъ, жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIабидат гьабиялда сабру гьабулел ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматазда щукруги гьабулел муъминзабазе гIаламатал руго ва хIужжаби руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. Гьел гIаламатазул пикру гьабун муъминзабазул иманги цIик1кIула, гьез гьабулеб гIибадат ва щукруги г1емерлъула.

وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ ۚ وَمَا يَجْحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

32. Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабулел гIадамал гамида рекIун ралъдада тIад хьвадулеб мехалъ ва гьеб ралъадги багъарун мугIрул гIадал карачелал жидеда тIад рачIараб мехалъ гьез ахIи балеб буго цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесда хьул лъолеб буго жал хвасар гьариялда. Гьезда лъалеб букIиналъе гIоло гьеб хIалалдаса жал хвасар гьаризе кIолев цоги щивго чи гьечIеблъи, жидер алагьзабиги гьезул ахIи рагIуларел рукIин.
Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хвасар гьарун жал ракъдаде щвараб мехалъ

гьезул цо къокъа жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **бараб ахIи ракIалда щолел, гьесда иман лъолел руго,** амма гьезул гIемерисел Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кколел, жал гьес хвасар гьарурараблъи кIочолелги руго. **Жидеда дир гIаламатал рихьун хадурги гьезда инкар кколаро цIакъго купру-ширкалъулъ тIерхьарав, жиндир хIила-макро бергьарав чияс гурони.**

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمْ وَٱخْشَوْاْ يَوْمًا لَّا يَجْزِى وَالِدٌ عَن وَلَدِهِۦ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِۦ شَيْـًٔا ۚ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ ﴿٣٣﴾

33. Я гьал гIадамал! Нуж хIинкъа БетIергьан Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ**. Гьесда гIасилъизе хIинкъа ва гьеб къиямасеб къоялъул гIазабалдасаги хIинкъа: жиндилъ инсуе жазаъ гьабулареб васас гьабураб гIамал сабаблъун ва васасеги жазаъ гьабулареб инсул гIамал сабаблъун.**

Гьезул цоцазе кумек гьабизе ресги букIулареб, гьел цоцазде рег1унги рук1улареб.

Х1акълъунго Аллагьасул къотIи хIакъаб буго тIаде рахъизаризе руго абураб, ахираталда кири ва гIазаб букIизе буго абурабги. **Гьедин бугелъул нуж дунялалъул чIаголъиялъе гуккизе ч1оге ва нуж гуккизе чIоге жинца гуккулеб щайтIаналъул макроялъе.** Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев вуго, гьев тIаса лъугьулев вугоян абун, щайтIаналъ нуж мунагьазулъ ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялъулъ чIезарула, тавбо гьабизе ва лъик1аб г1амал гьабизе к1вах1ал гьарула.

إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌۢ بِأَىِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌۢ ﴿٣٤﴾

34. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жиндаго аскIоб бугев, халкъалда загьир гьабичIого тарав, **къиямасеб къо кида чIолеблъи, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **цIадги рештIизабула жиндие бокьараб гIужалъ ва жиндие бокьарб бакIалда. Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **лъала эбелалъул чохьониб бугеб жоги.** Бихьинабищ цIуябищ бугеб, цойищ яги гIемерищ бугеб, чIагойиш гьабулеб, яги хварабгойищ гьабулеб.

Цониги напсалда лъаларо жинца метер щиб жо гьабизе бугебги. Гьесул анищал рукIуна батIи-батIияб иш гьабизе, амма Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къотIи-къадар гьесул анищазда данде кколаро ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму билълъанхъула, гьев чиясул анищалги чIорого хутIула.

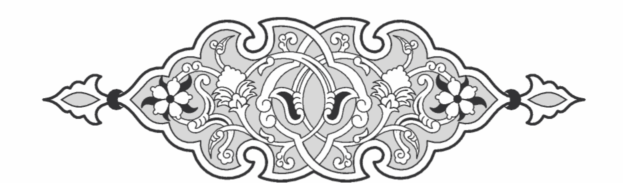
Гьединго цониги напсалда лъаларо жиб щиб ракьалда хвезе бугеблъиги. ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев,

гьелъул загьирги батIинги лъалев, гьитIинабги кIудиябги жо лъалев.

Гьаб аяталда жанир рицун руго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гурони жидер хIакъикъат лъалареб щуго жо. Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIумаридаса бицараб хIадисалда Буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Гъайибаб (балъгояб) жоялъул кIулал щуго руго, гьел лъаларо цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони. Метер букIинесеб жо лъаларо цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони. Къиямасеб къо кидал чIолебги лъаларо цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони. РахIмоялда (эбелалъул тIончIорукъоб) жаниб бугеб жоги лъаларо цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони. ЦIад кидал балеблъиги лъаларо цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони. Цониги напсалда лъаларо жиб щиб ракьалда хвезе бугеб цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Лукъманалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

32. Сурату Ссаждат

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб лъеберго аят бугеб.

Гьаб сурат Маккаялда рештIизабураб бугелъул, гьалда жаниб бицунеб жоги гIакъидаялъул масъалаби руго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, ахираталда ва хIисаб-мизаналда иман лъеялъул бицунеб буго. Мушрикаца жинда инкар кколеб ва гьез дагIба-къец гьабулеб хун хадур тIаде рахъизариялъул бахIс буго сураталъул аслияб масъала.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизатлъун бугеб Къуръаналда сверухъ капурзабаца ва мушриказ рижизарулел шубгьаби (щаклъаби) нахъчIван, баянал хIужаби ва далилал рачун, Къуръан ТIадегIанав Аллагьасул калам букIин тасдикъ гьабулеб буго.

ТIадегIанав Аллагьас бижараб махлукъаталъул мисалал рачун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ва гьесул хIалкIолъиялда инсан кантIизавулев вуго. Сураталда цIар лъун буго «Суждаялъул сурат» абун, гьелда жанир муъминзабазул сипатал рицун гьезие рецц гьабун букIиналъ: «Жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал рагIараб мехалъ гьел муъминзаби суждаялда уна ва жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихIги гьабула, гьел чIухIуларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда ва тасбихI гьабизе»-абун.

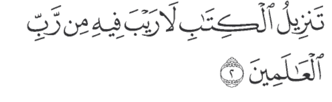
Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Алиф. Лам. Мим.

الٓمٓ ۝١

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьал хIурупаздалъун бугеб жиндир мурад. Гьал хIурупал руго жидедаса Къуръан данде гьабурал, нужер гIарабияб каламги гьездаса данде гьабун бугеб гIадинго. Нужеда кIвеч1еб мехалъ гьаб Къуръаналда релълъараб жо гьабизе, гьелдалъун баянлъулеб буго гьаб Къуръан ТIадегIанав Аллагьасул калам букIин, гьеб инсанас данде гьабураб жо гьечIеблъи (мунтахаб).

2. Гьаб дуда вахIю гьабулеб бугеб Къуръан, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, щибго щаклъи гьечIого кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун вугев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ لَا رَيۡبَ فِيهِ مِن رَّبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ۝٢

рештIизабулеб гьесул калам буго.

أَمۡ يَقُولُونَ ٱفۡتَرَىٰهُۚ بَلۡ هُوَ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوۡمٗا مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٖ مِّن قَبۡلِكَ لَعَلَّهُمۡ يَهۡتَدُونَ ٣

3. Маккаялъул мушрикаца абулебищ бугеб гьеб Къуръан МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **жинцаго ургъун цIалулеб жо бугин абун? Гьедин гьечIо амру. Гьеб Къуръан буго дур БетIергьан Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан бугеб хIакъаб калам. Гьелдалъун дуца хIинкъи кьезе жегиги жидехъе дудаса цеве авараг** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **вачIинчIеб къавмалъе.**

Дудаса цеве жидехъе авараг вачIинчIел гIарабиязе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьезе, гьез хъанчие лагълъи гьаби течIони ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гIицI гьабичIони. Мун авараглъун витIун, дуда Къуръанги рештIизабун, дур дагIват босун, **гьеб къавм хIакъаб исламияб диналда тIоритIизе бокьун.**

Гьав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ витIун вуго ва гьаб Къуръан рештIизабун буго Г1иса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадуб авараг гьечIого гьоркьоб гIемер заман ун, диналдаса буссун бугеб халкъ исламияб диналде ахIизе, цебеккун жидехъе тIехь рештIизабурал умматалги гьав МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ аварагасда нахърилълъизе.

ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِيّٖ وَلَا شَفِيعٍۚ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٤

4. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нужер БетIергьан, жинца анлъго къоялда жаниб зобалги ракьги бижарав ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги бижарав. Цинги жив гIаршалда тIадегIанлъана** жиндир заталда рекъараб, инсанасе сипат гьабун бицине лъалареб хIалалъ. **Нужее, гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гурев, цоги вали гьеч1о, нужер умуразул тадбир гьабулев, нужее квербакъи гьабулев ва шапагIат гьабулев чиги гьечIо. Гьаб амру гьадин букIин бичIчIуларищ нужеда** ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда иман лъун, гьесие гIибадат гьабуларищ?

يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ إِلَى ٱلۡأَرۡضِ ثُمَّ يَعۡرُجُ إِلَيۡهِ فِي يَوۡمٖ كَانَ مِقۡدَارُهُۥٓ أَلۡفَ سَنَةٖ مِّمَّا تَعُدُّونَ ٥

5. ТIадегIанав Аллагьас зобалаздаса амру рещтIизабула ракьалда. Жинца бижараб кинабго махлукъаталъул хIукму-къадар гьабула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. **Къиямасеб къоялъ гьеб кинабго амру ва хIукму Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **буссула, гьес х1укму ва жаза гьабизе.** Гьеб къиямасеб къоги цIакъ халатаб къо буго: **нужеца рик1кIунеб азарго**

сонгIан халатаб буго гьеб кьо.

ذَٰلِكَ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦﴾

6. Гьев кинабго махлукъаталъул тадбир гьабулев **Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда кинабго жо лъалев вуго: загьирабвагъаибияб(балъгояб,рикIкIадаб) жоги цохIо хIалалъ лъалев вуго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ. **Жиндир гуч бергьарав ва жив цIакъ гурхIулевги вуго.** Жинда гIасилъараздаса ццим босизе кIолев вуго, жинда мутIигIлъаразе гурхIел-рахIму гьабулевги вуго.

ٱلَّذِىٓ أَحْسَنَ كُلَّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ۖ وَبَدَأَ خَلْقَ ٱلْإِنسَٰنِ مِن طِينٍ ﴿٧﴾

7. Жинца кинабго жоялъул бижин ц1акъ мухIканго гьабурав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**, инсанасул вижиналъул байбихьи хIарщалдаса гьабуравги вуго.**

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُۥ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٨﴾

8. Цинги гьев инсанасул наслу гьабуна жиб цIакъ загIипаб лъималдаса: манидал къатIраялдаса рижулеллъун гьаруна Адамил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ наслу.

ثُمَّ سَوَّىٰهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِن رُّوحِهِۦ ۖ وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾

9. Цинги эбелалъул рахIмоялда жанир **гьев инсанасул киналго лугби камил гьарун рижана Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **ва гьеб къаркъалаялъулъ жиндир рахъалъан рухIги лъуна.**

Инсанасул чорхолъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рухIалдаса рухI лъуна абураб рагIи буго инсан цIакъ хира гьавураб ва кIодо гьавураб рагIи.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужее канлъи бихьулеб бер гьабуна, гьаракь рагIулеб гIинги гьабуна, кинабго жоялъул пикру тадбир гьабулеб ракIги гьабуна. Ва амма гIадамазда гьоркьор цIакъ дагь гурони гьечIо** жидеда гьеб хIакъикъат бичIчIулел **ва гьал кIудиял нигIматазде данде Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щукру гьабулел.** Гьел нигIматазе щукру гьаби буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижарал лугбал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул амру-нагью тIубан хьвадизари. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее нигIматлъун кьурал лугбаздалъун гьесде гIасилъунгутIи.

وَقَالُوٓا۟ أَءِذَا ضَلَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ أَءِنَّا لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍۭ ۚ بَلْ هُم بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ كَٰفِرُونَ ﴿١٠﴾

10. Маккаялъул инкарчагIаца абуна: «Ниж хун ва ракьлъун лъугьун, гьеб ракьгун журан рилараб мехалъ, х1акълъунго цIидаса рижизаризейищха ругел?» - абун.

Гьел гIадамал руго жидеца ахират букIиналда ва гьенир

Аллагьасде ﷻ дандчIвазе рукIиналда инкар кколел.

قُلۡ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلۡمَوۡتِ ٱلَّذِي وُكِّلَ بِكُمۡ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمۡ تُرۡجَعُونَ ١١

11. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ: «Нуж хвезаризе руго Аллагьас ﷻ нужер рухIал росизе вакил гьавурав малаикас ва нужер БетIергьан Аллагьасде руссинаризе руго. ХIисаб-мизан гьабизе ва жазаъ гьабизе».

Гьеб къиямасеб къоялъ Аллагьасде ﷻ инкар ккун ва ахираталде иман лъечIого рукIарал гIадамазул букIунеб хIал бицун, ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلۡمُجۡرِمُونَ نَاكِسُواْ رُءُوسِهِمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ رَبَّنَآ أَبۡصَرۡنَا وَسَمِعۡنَا فَٱرۡجِعۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ١٢

12. Дуда бихьизе бугебанищха, МухIаммад ﷺ, гьел капурзаби бутIрулги гIодор дализарун жидер БетIергьан Аллагьасда цере чIун рукIунеб къо!

Гьеб къоялъ жидеца ахираталда инкар ккун рукIарал гIадамаз абула: **«Я нижер БетIергьан, гьанже нижер беразда бихьана** гьаб ахират хIакъаб жо букIин, **нижер гIундуздаги рагIана** ниж аварагзабаца عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жинде ахIулел рукIараб жо. **Дуца ниж дунялалде руссизаре мун разияб лъикIаб гIамал гьабизе,** дуе тIагIат-гIибадат гьабун хьвадизе. **Гьанже нижее якъинго** (мух1канго) **лъана Мун кинабго махлукъаталъул хIакъав БетIергьан Аллагь ﷻ вукIин, гьаб ахираталъул амруги хIакъаб жо букIин.** Дуца хвезарулеблъи ва чIаго гьарулеблъи, дуца жазаъ гьабулеблъиги якъинлъана нижее» - абун.

Ва амма гьел дунялалде тIад руссизаруларо, гьезул мукIурлъиялъ жидее щибго мунпагIатги гьабуларо. Аллагьасда ﷻ лъала тIад руссизарун дунялалде риччаниги гьез добго купру-ширк гьабулеблъи. Гьезул рагIи нахъчIван, тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَلَوۡ شِئۡنَا لَأٓتَيۡنَا كُلَّ نَفۡسٍ هُدَىٰهَا وَلَٰكِنۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ مِنِّي لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ١٣

13. Дие бокьун букIарабани дица кинабниги напс иманалда тIобитIараблъун гьабилаан. Гьеб дир хIалкIольиялда бугеб иш буго. Амма дир хIикматалда рекъон дица гIадамал иман лъезе ва иман лъечIого букIине ихтиаралда тана. Гьез гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе къотIиги гьабуна. **Ва кинниги Дица хIакъаб,** жиндие хиси ва хилиплъи гьечIеб **къотIи гьабуна:** иман лъурал алжаналде лъугьизарилин, дида гIасилъарал, иман лъезе чIухIун купру-ширкалда чIарал, **гIадамалги жундулги жанире рехун**

жужахIги цIезабилин абун.

فَذُوقُواْ بِمَا نَسِيتُمۡ لِقَآءَ يَوۡمِكُمۡ هَٰذَآ إِنَّا نَسِينَٰكُمۡۖ وَذُوقُواْ عَذَابَ ٱلۡخُلۡدِ بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ١٤

14. Гьеб жужахIалде жанире рехун хадуб, гьезул ракI унтизабун, керен туризабун, абула: **«Гьанже чIаме нужеца гьаб жужахIалъул гIазаб; дунялалда ругеб мехалъ нужее ахират букIин кIочон букIиналда данде жазаъльун.**

Х1акъльунго жакъа дида нужги кIочон тезе руго даимабго гIазабалъулъ. Гьаб абадияб гIазаб чIаме нужеца дунялалда гьабураб гIамалалъухъ жазаъльун» - абун.

ТIадегIанав Аллагьас жинде гIасилъараб къавмалъул бицен гьабун ва гьезул ахираталда букIунеб гIодобегIанаб хIал баян гьабун хадуб, жинда иман лъун, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьарун хьвадарал муъминзабазе ахираталда букIунеб даража-макъам бицун абулеб буго:

إِنَّمَا يُؤۡمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُواْ بِهَا خَرُّواْۤ سُجَّدٗا وَسَبَّحُواْ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَهُمۡ لَا يَسۡتَكۡبِرُونَ۩ ١٥

15. Х1акъльунго Дир Къуръаналда иман лъурал руго жидее гьелдалъун вагIза гьабураб мехалъ гьеб вагIза босулел, **жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъун, гьесие сужда гьабун гьумералда гIодорги кколел. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гьабун гьесие рецц гьабулел ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе жал чIухIуларел,**

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе суннатаб буго.

تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمۡ عَنِ ٱلۡمَضَاجِعِ يَدۡعُونَ رَبَّهُمۡ خَوۡفٗا وَطَمَعٗا وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ١٦

16. жидеца, сардил макьу тун, хинаб бусеналдаса хьибил тIаде борхулел ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе тIаде рахъулел.

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун ва гьесда хьуллъун дугIа гьабулел. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее ризкъилъун кьураб боцIи-малалдаса гьев разилъи тIалаб гьабун садакъа ва напакъа кьолел г1адамал.

فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٞ مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٖ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٧

17. Цониги напсалда кIоларо ТIадегIанав Аллагьас жив разиял муъминзабазе ахираталда кьолел нигIматазе къимат гьабизе, гьезул сипат гьабизе.

Гьел нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьола дунялалда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьев разилъи бокьун гьабураб гIамалалъе жазаъльун. Ахираталда алжаналда жанир рукIулел нигIматал дунялалъул

нигIматазда релълъарал гьечIо, гьезул цIарал нилъеда лъаниги, тIагIамлазат бицизе лъаларо.
Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан бугеб х1адис бицун абуна: ТIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абуна: *«Дица дун разиял лъикIал лагъзадерие хIадурун буго гьезул беразда бихьичIеб, гьезул гIинazда рагIичIеб, гьезул ракIазда хъатIичIеб нигIмат»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Алжаналде лъугьарал гIадамазе нигIматал кьола нахъаса къот1уларел, гьезул ретIелги туруларо, гьезул гIолохъанлъиги тIаса унаро»*- абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
Жинда Аллагь разилъаяв ИбнумасгIудидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нилъер БетIергьан гIажаиблъула кIиго чиясда: цо чи вуго жиндир хинаб бусен тун, жиндие бокьараб хъизан-агьлуги тун тIаде вахъун как балев. Гьесул х1акъалъулъ Т1адег1анав Аллагьас абула: «я дир малаикзаби, нуж балагье гьав дир лагъасда, гьав дие как базе т1аде вахъана жиндир бусеналдаса, жиндие бокьараб агьлуялдаса, дидасан бугеб лъикIлъиялда хьул лъун ва дир гIазабалдаса хIинкъун»-абун.*
Цоги чи вуго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *диналъе гIоло гъазаваталда вугев: жиндир гьалмагъзаби тушманасдаса хIинкъун лъутараб мехалъ живги лъутулев вукIарав. Цинги жинда лъарав рагъдаса лъутиялда жаниб бугеб кIудияб мунагь, жив рагъде вуссани жиндие бугеб алжанги. Цинги жив тIад вуссун тушманасда вагъарав, жиндир би гIодобе тIезегIан. ТIадегIанав Аллагьас абула: «Я дир малаикзаби, нуж балагье гьав дир лагъасда, гьав вагъизе тIад вуссана дида аскIоб бугеб лъикIлъиялда хьул лъун ва дир гIазабалдаса хIинкъун»*»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв МугIаз ибну Жабалидаса бицараб хIадисалда буго: *«Дун сапаралда вукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараггун цадахъ. Цо къоялъ дун гьесде гIагардегIан ккана ва ниж кIиявго цадахъ унаго дица абуна: «Я Набиюллагь* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ*! Дуца дида бице жинца дун алжаналда лъугьизавулеб ва жужахIалдаса рикIкIад гьавулеб гIамал щиб бугеб?» - абун. Аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дуца цIакъ кIудияб амруялдасан гьикъана. Амма Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *бигьа гьабурав чиясе гьеб цIакъ бигьаяб амру буго. Дуца Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIибадат гьабе, гьеб гIибадаталъулъ щибго жо ширк гьабичIого. Дуца какги бай, закагIатги кье, Рамазан моцIалъ кIалги ккве, КагIба рукъалда хIежги гьабе»-абун. Хадубги аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дица мун тIовитIилищ лъикIал*

ишазул рагьабазда? КIал кквей буго жинца цIаялдаса хвасар гьабулеб жо, садакъаялъ квешал гIамалал свинарула (тIагIизарула). Сардилъ тIадеги вахъун инсанас балеб как буго бищунго лъикIаб гIамал»-абун. Цинги аварагас ﷺ *гьаб кIиго аят цIалана (16-17 аят), хадубги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:*

«Дица дуда бицилищ кинабго жоялъул бетIер щиб бугеб, гьелъул хIубал щал ругел, гьелъул борхалъиялъул тIогьиб бакI щиб бугеб?»- абун. Дица абуна: «Бице, я расулуллагьи»-абун. Аварагас ﷺ *абуна: «Кинабго жоялъул бетIер ислам буго, гьелъул хIубал как бай буго, гьеб амруялъул борхалъиялъул тIогьиблъи Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *диналъе гIоло жигьад гьаби буго»-абун.*

Хадубги аварагас ﷺ *абуна: «Гьеб кинабго жоялъул хан щиб бугеб бициниц дуда?»- абун. Дица абуна: «Бице, я набиюллагьи»- абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир мацI ккуна ва абуна: «Дуца гьаб мацI ккве дуего»-абун (ай мацIалдалъун мунагьал гьаруге). Дица абуна: «Я, расулуллагьи* ﷺ*! МацIалъ гьабураб жоялъулги гIакъубайищ букIунеб?»-абун. Аварагас* ﷺ *абуна: «Вай дур эбел гIодаяв МугIаз! ЖужахIалда жанир гьумералда гIадамал ккезарулеб жо мацIалъ гьабураб жо гуреб цоги щиб жо бугеб?»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Пикру гьабулев чиясе цох1о гьаб х1адисги г1ела гьелда г1амал гьабун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гьабизе. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавпикъ кьеги лъикIаб гIамал гьабизе.

18. ТIадегIанав Аллагьасда иман лъун лъикIаб гIамалалда хьвадарав чиги, أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُۥنَ ﴿١٨﴾

жинца купру-ширк ва пасикълъи гьабулев чиги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор ращад рукIунищха** жидее ахираталда гьабулеб жазаалъулъ? **РукIуларо гьел ращад** ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ гьабула.

Гьаб аят рещтIизабиялъе сабаб бицана: Г1алиасхIабасда رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ ва ГIукъбатил Валидида гьоркьоб цо дагIба букIана. Валидица Г1алиасхIабасда رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ абуна: «Мун вуцIцIухIун чIа! Мун гьитIинав чи вуго. Валлагьи, дун дудасаги мацI лебалав вуго, дудаса ракI бахIарчиявги вуго, гIагарлъи ва тухум кIудиявги вуго»-абун. Г1алиасхIабас رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ абуна: «Мунго вуцIцIухIун чIа, мун вуго пасикъав чи»-абун.

Пасикъав чи абураб рагIиялъул маг1на буго жиндир квешлъи ва къабихIаб пиша гIемерав чи абураб. Капурчиясдаги пасикъав чи абула, гьес Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей къабихIаб, ахIмакъаб пиша бугелъул. Пасикъавги муъминавги чиясе ахираталда бугеб батIалъи

бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

أَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمْ جَنَّٰتُ ٱلْمَأْوَىٰ نُزُلًۢا بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

19. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал руссулеб бакI алжан буго.**

Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **хIадур гьабун бугеб гьоболлъи, гьез гьабураб лъикIаб гIамалалъе жазаълъун.**

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ فَسَقُوا۟ فَمَأْوَىٰهُمُ ٱلنَّارُ ۖ كُلَّمَآ أَرَادُوٓا۟ أَن يَخْرُجُوا۟ مِنْهَآ أُعِيدُوا۟ فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾

20. Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал пасикъал гIадамазул руссулеб бакI жужахI буго. Гьезие жужахIалдаса къватIире рахъизе бокьанщинахъе, жужахI хьихьун тарал забаниятаца гьел,** бутIрул рухун, **гьелде жанире руссизарула ва гьезда абула: «Нужеца чIаме гьаб жужахIалъул гIазаб, нужеца гьереси гьабулеб букIараб ва гьелда иман лъолеб букIинчIеб» - абун.**

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَىٰ دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾

21. Дица гьел капурзабазда гьаб дунялалъул гIазабги чIамизабич1ого толаро, ахираталда кIудияб гIазаб чIамизабилелде цебе, гьел кантIилародаян ва гьез тавбу гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавилародаян абун.**

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَآ ۚ إِنَّا مِنَ ٱلْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾

22. Щив чиха вукIинев жиндир зулму кIудияв жиндие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **Къуръаналдалъун вагIза гьабураб мехалъ гьеб къабул гьабичIого, гьелда мугъ бан чIарав чиясдаса?**

ХIакълъунго дица рецIел босизе буго дида гIасилъарал, дир Къуръан гьереси гьабурал, дир авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ **махсароде гьавурал гIадамаздаса.**

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ فَلَا تَكُن فِى مِرْيَةٍ مِّن لِّقَآئِهِۦ ۖ وَجَعَلْنَٰهُ هُدًى لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٢٣﴾

23. ХIакълъунго, дица Муса аварагасухъги عَلَيْهِٱلسَّلَامُ **кьуна тIехь. Мун щибго щаклъуге, МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, гьаб дуде вахIю гьабулеб Къуръан** Муса аварагасе عَلَيْهِٱلسَّلَامُ кьураб Таврат гIадаб тIехь букIиналда.

Дица Таврат гьабун букIана бануисраилал тIоритIулеблъун, гьезда хIакъаб исламияб дин лъазабулеблъун.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا

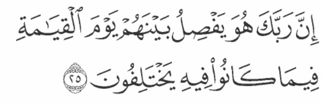
24. Дица бануисраилаздаса имамзаби

صَبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾

гьаруна: жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавурал, Тавраталда бугеб жо хисизабичIого гьелда гIамалги гьабулел, **жидеда муъминзабиги нахърилълъулел.**

Гьел лъикIал гIадамал имамзабилъун гьаруна дица, **гьез сабру гьабидалго дица рещтIизабураб Тавраталда гIамал гьабиялда ва гьеб сабаблъун жидеда щвараб къварилъиялдаги. Гьел рукIана жидеца дир аятазда якъинго иман лъолел.**

Гьаб аяталда жаниб Маккаялъул къурайшиязе ишара буго гьел МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъани ва Къуръаналда гIамал гьабун хьвадани, гьезулги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIадамазе имамзаби гьарилин абун.

25. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь вуго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца къиямасеб къоялъ капурзабиги муъминзабиги ратIа гьарулев ва гьел жиндилъ хилиплъун рукIараб диналъул амруги гьезие баян гьабулев.

Жинда иман лъун, ахират ритIухъ гьабун хьвадарал муъминзаби Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ алжаналда лъугьизарула. Жинда инкар ккурал, авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьавун, ахираталде иман лъечIого хьвадарал залимзаби гIодорегIан гьарун жужахIалде рехула.

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ ٱلْقُرُونِ يَمْشُونَ فِى مَسَـٰكِنِهِمْ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ ۖ أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾

26. Гьал мушриказда лъаларогонищ бугеб кигIан гIемерал умматал Дица гьалаг гьарурал гьез Дир аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарураб мехалъ.

Гьел мушрикал жидер сапаразулъ хьвадулел руго гурищ гьел гIадамал яшав гьабун рукIарал, гьездаса нахъе хутIарал, чIунтарал росаби къот1ун. ХIакълъунго гьел умматал гьалаг гьариялъулъ ва гьез нахъе тараб асаралъулъ гIаламатал руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда. Гьаб Къуръан рагIулареб щай Маккаялъул мушриказда? Гьез пикруги кин гьабулареб ва вагIзаги щай босулареб?

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا نَسُوقُ ٱلْمَآءَ إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَـٰمُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ ۖ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾

27. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда инкар кколел гIадамазда бихьуларогонищ бугеб ХIакълъунго Дица бакъвараб, бихъ-бихъараб ракьалда тIад

лъим тIолеблъи:
зодиса цIад базабун, мугIруздаса гIазул ва лъималъул лъарал чвахизарун. **Гьеб лъималдалъун дица гьезие ракьалдаса къватIибе бижизеги гьабула батIи-батIияб хур-хер ва пихъал. Гьеб ризкъи кванала гьез ва гьезул хIайваназги. Гьаб иш кин гьел инкарчагIазда бихьулареб** ва гьелъул пикру гьабун жидеца иманги щай лъолареб?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلۡفَتۡحُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٢٨

28. Дуда ва муъминзабазда Маккаялъул мушриказ гьикъулеб буго кидаха букIизе бугеб нужее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи гьабураб бергьенлъи, нуж битIараб бицунелльун ратани-абун.

Гьелда божичIого, муъминзаби махсароде гьарун абулеб рагIи буго гьеб. Муъминзабаца абураб мехалъ тIадегIанав Аллагьас нужедаги нижедаги гьоркьоб хIукму гьабизе бугин, хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе бугин абун, мушрикаца абулеб букIана рачIаха нужерго гIазабги бачун абун. Гьезие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

قُلۡ يَوۡمَ ٱلۡفَتۡحِ لَا يَنفَعُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِيمَٰنُهُمۡ وَلَا هُمۡ يُنظَرُونَ ٢٩

29. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, муъминзабазе квербакъи гьабизе бугин абураб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотIи т1аде бач1араб мехалъ,
капурзабазе щибго мунпагIат гьабизе гьечIо гьезул иман лъеялъ ва гьел нахърахъун тезе гьечIо жидее гIазаб гьабичIого. Тавбо гьабизе ва лъикIаб гIамал гьабизе гьезие заман букIуларо ва гьезие хIакълъараб гIазаб гьабичIогоги толаро.

فَأَعۡرِضۡ عَنۡهُمۡ وَٱنتَظِرۡ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ ٣٠

30. Мун гьел мушриказдаса вуссун чIа, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, ва гьезда кинаб гIазабдай щвела абун балагьун чIа!
ХIакълъунго гьелги балагьун чIун руго муъминзабазе гIазаб ва къварилъи бачIиналда.

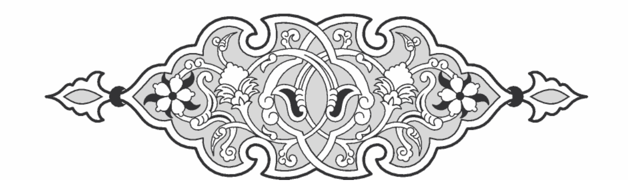
Гьаб сурат Маккаялда рещтIизабураб бугелъул, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ сабру гьабеян абулеб букIана мушрикаца гьабулеб къварилъиялдаги гьезухъе исламияб дин щвезабиялдаги. Мадинаялде щун хадур гурони рагъул аятал рештIизарич1о ва исламияб диналде данде чIарал, гьелъие зарал гьабулел гIадамазда рагъ баян амру гьабичIо.

Гьаб сурату Саждаталъул хиралъи бицун жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас*

гьаб сурат цIалулеб букIана рузман къоялъул рогьалил какилъ»-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Жабиридасан бицараб хIадисалдаги буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг кьижулев вукIинчIо жинца «сурату Саждат» ва «суратул Мулк» цIалун гурони*-абун. (гьеб буго 67 аб. сурат). Х1адис имам Ах1мадица бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Ссаждаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

33. Суратул АхIзаб

Мадинаялда рещтIизабураб, жинда жаниб лъабкъоялда анцIила лъабго аят бугеб.

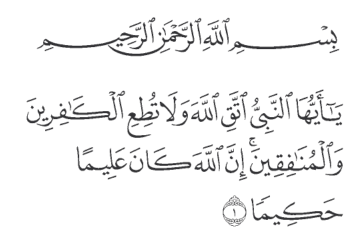
Гьаб сурат буго жинда жаниб исламияб умматалъул шаргIиял масъалаби рицунеб. Бусурбабазул гIаммаб чIаголъиялда, хъизамалъул ва цох1о чиясул чIаголъиялдаги жинца щвей гьабулеб. Жагьилиял гIадатал ва игIтикъадал батIул гьарун, гьезул бакIалда шаргIиял хIукмаби баян гьарулел руго гьалда жанир.

Исламиял адабал ва малъа-хъваял гьарулел руго: гIаврат бахчи гIадаб, жий ячине бегьулев чиясдаса гьумер бахчи гIадаб, бертин гьаби гIадаб. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда хассал адабалги рицун руго.

Жагьилияб заманалда букIараб васлъун кквей, зигьар гьаби, ирс боси гIадал хIукмаби хвезарун, гьезул бакIалда шаргIалъул хIукму бицун буго. Аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *свалат битIиялъул адаб, шаргIияб черх бахчулеб ретIел ретIиялъулги баян буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва гьесул асхIабзабаца гьарурал гъазаватазулги баян буго гьаб сураталда жаниб. Хандакъалъул гъазават, Банукъурайзатазда гьабураб гъазаваталъул бицун буго. Гьел гъазаватал гьарулеб мехалъ мунапикъзабазул букIараб хIал бицун, гьезул макруялдаса цIуни баян гьабун буго. Сурат байбихьулеб бакIалда ва сураталъул ахиралдаги гьел мунапикъзабазул лъикIаланго бицен гьабун буго, муъминзабазда гьезул хIал балъго хутIулареб хIалалда. Гъазават гьабулеб мехалъ Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *муъминзабазе квербакъи гьабиги бицун буго малаикзаби рещтIизариялдалъун, цIорораб гьури битIиялдалъунги.*

Сураталда цIар тун буго «суратул ахIзаб»-къокъабазул сурат абун, гьалда жаниб Мадинаялда сверухъ ругел киналго капурзабазул къокъаби данделъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасде ва гьесул асхIабзабазде رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ *данде рахъиналъул бицен букIин сабаблъун.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Я гьав Аллагьасул авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**! Мун Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъа гьесда гIасилъизе ва мун капурзабазулги мунапикъзабазулги**

хабаралда мутIигIлъуге:
гьезул аллагьзабазда гIайиб чIваге абураб рагIиялъулъ ва гьездехун хIал рекъезабун вукIа абураб рагIиялъулъги. **ХIакълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъалев вуго гьел капурал ва мунапикъал гIадамазул хIал ва жинца гьабулеб хIукмуялъулъ гIадлу битIарав, маслихIат бугеб жо гьабулев вуго.**

وَٱتَّبِعۡ مَا يُوحَىٰٓ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٗا ﴿٢﴾

2. Мун нахъвилълъа, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дур БетIергьанас дуда вахIю гьабураб Къуръаналда.**
ХIакълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда лъалев нужеца гьабулеб кинабго гIамал.** Ва гьесда щибго жо балъго хутIуларо. Ахираталда щибго жо гъоркь течIого нужее жазаъги гьабизе буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ.

وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلٗا ﴿٣﴾

3. Дуца киналго ишазулъ Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **тIаме таваккал. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гIезе вуго дуеги дур асхIабзабазеги вакиллъун:**
жинца нужее квербакъулевлъун ва нуж цIунулевлъун.

مَّا جَعَلَ ٱللَّهُ لِرَجُلٖ مِّن قَلۡبَيۡنِ فِي جَوۡفِهِۦۚ وَمَا جَعَلَ أَزۡوَٰجَكُمُ ٱلَّٰٓـِٔي تُظَٰهِرُونَ مِنۡهُنَّ أُمَّهَٰتِكُمۡۚ وَمَا جَعَلَ أَدۡعِيَآءَكُمۡ أَبۡنَآءَكُمۡۚ ذَٰلِكُمۡ قَوۡلُكُم بِأَفۡوَٰهِكُمۡۖ وَٱللَّهُ يَقُولُ ٱلۡحَقَّ وَهُوَ يَهۡدِي ٱلسَّبِيلَ ﴿٤﴾

4. ТIадегIанав Аллагьас цо чиясул черхалда жаниб кIиго ракI гьабичIо.
Къурайшияздаса цо чи вукIана жив цIодорав, жинда рагIараб щинаб жо ракIалда чIолев.
Гьес абулеб букIана: «Дир кIиго ракI буго, щибаб ракIги МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ лъалелдаса гIемер жо лъалеб буго»-абун.
Гьеб рагIи хвезабун абулеб буго тIадегIанав Аллагьас жинца цониги чиясе кIиго ракI гьабичIин абун.
Нужеца жидедаса зигьар гьабулел руччабиги гьаричIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужер улбуллъун.**
ГIарабиязул гIадат букIана жиндие чIужу нахъе йиччазе бокьараб мехалъ гьелда абулеб: мун дир эбелалда релълъун йигоян. Цинги гьей чIужу гьесдаса нахъе уней йикIана ва гьел тIокIал данделъулел рукIинчIо. Гьаб жагьилияб хIукму хвезабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго гьел руччаби нужер улбул рукIуларо абун.
Нужеца васал руго абун ккурал чагIиги нужер васал рукIуларо: гьеб буго нужер кIалалъ абулеб рагIи. Нужер васал рукIуна нужеца ячарай чIужуялъ гьарурал. Гьаб рагIиги абуна жагьилиял гIарабиязул букIараб жидер вас гурев чи васлъун кколеб гIадат хвезабун.

ТIадегIанав Аллагь вуго жинца хIакъаб рагIи бицулев, битIараб хIукмуги гьабулев. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIоритIула битIараб нухдаги, хIакъаб динул исламалдаги.

ٱدۡعُوهُمۡ لِأٓبَآئِهِمۡ هُوَ أَقۡسَطُ عِندَ ٱللَّهِۚ فَإِن لَّمۡ تَعۡلَمُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِ وَمَوَٰلِيكُمۡۚ وَلَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٞ فِيمَآ أَخۡطَأۡتُم بِهِۦ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتۡ قُلُوبُكُمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمًا ٥

5. Гьел нужеца васал ругин ккурал чагIазда цIар ахIе гьезул инсул цIаралдалъун, гьеб буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб битIараб рагIи. Гьел гIадамазул умумул нужеда лъалел ратичIони, гьел нужер диналъул вацал руго; гьезда «я дир вац» абун абе.
Гьел нужер диналъул гьудулзабиги руго: гьезда «я дир гьудул» абун абе.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас васлъун ккурав Зайд ибну ХIарис رَضِيَٱللَّهُعَنۡهُ вукIана. Гьесда гIадамаз Зайд ибну МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абулеб букIана гьаб хирияб аят рещтIизегIан цебеккун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Зайдида абуна: «Мун нижер диналъул вац вуго ва нижер гьудулги вуго»-абун.

Нужее мунагь-хIакъ гьечIо нуж хатIаълъун ккараб жоялъул, шаргIияб хIукму рещтIизегIан цебехун араб жоялъулги. **Амма шаргIияб хIукмуги лъалеб букIаго нужеца бокьун гьеб хIукму хвезабураб мехалъ буго нужее мунагь.** ХIакълъунго **Аллагь жив гурхIулев ва жинца мунагьал чурулев вуго.**

ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡۖ وَأَزۡوَٰجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمۡۗ وَأُوْلُواْ ٱلۡأَرۡحَامِ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلَىٰ بِبَعۡضٖ فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُهَٰجِرِينَ إِلَّآ أَن تَفۡعَلُوٓاْ إِلَىٰٓ أَوۡلِيَآئِكُم مَّعۡرُوفٗاۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مَسۡطُورٗا ٦

6. Аллагьасул авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ лъик1ав вуго муъминзабазе жиндирго напсаздасаги: гьезда гурх1ел-рах1мо гьабиялъул рахъалъан ва жидеца гьев разилъи т1алаб гьабизеги.
Дунялалъулги ахираталъулги умуразулъ муъминзабазе лъикIаб жо гьев аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ лъала ва гьесда мутIигIлъарав, гьесдехун мушавара гьабурав чи витIун ккола.

Гьев аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ руччабиги муъминзабазул улбул руго. Жидер адаб-хIурмат гьабизе тIадаб букIиналъул рахъалъан ва гьезулгун ригьин гьабизе хIарамаб букIиналъул рахъалъанги. Цогидал умуразулъ: жидеде балагьи, кIалъай, квер хъвайгIадал,–гьел руго муъминзабазе махIрамиял гурел руччабазул хIукмуялда.

Муъминзабазул наслабазул гIагарал гIадамал цоял цоязе рекъарал руго, ирс босиялъул ва къисас босиялъул рахъалдаса, **Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ

шаргIалда жанир, цогидал муъминзабаздаса ва мугьажираздаса. Ирсалъул ва къисасалъул хIукму бицун аятал рещтIизарун хадуб рещтIараб буго гьаб аят. Гьал аятал рещтIизаризегIан цебеккун жагьилиял гIарабиязул гIадатазда рекъон букIана ирс боси ва къисас боси. Муъминзабазулги цояз-цоязул ирс босулеб хIукму букIана.

Муъминзабаца цояз цоязе лъикIлъи гьабизе бегьула – гьедин лъикIлъи гьаби шаргIалда беццарабги буго. ЧIаго ругеб мехалъ диналъул вацазе боцIи-малалдалъун лъикIлъи гьабизе бегьула. Хвалида цебе васият гьабун тезеги бегьула гьезие лъикIлъи гьабе абун.

Гьаб ирс гьабиялъул хIукму Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир тIехьалда хъвараб, жиб хисизабулареб хIукму буго. Гьеб ирс Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялда рекъон гьабизе тIадаб буго, жидее ирс щолел гIадамазе ирс кьечIого букIизе гIоло гьабураб васиятги хIарамаб буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалда жаниб хIилла гьабизе лъугьин цIакъ кIудияб зулму буго. Щиб ният инсанасул бугеблъи лъалев БетIергьан Аллагь инсанасда гуккизе кIоларо. Бусурманчиясда тIадаб жо буго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул шаргI тIубан, хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ суннат тIубан хьвадизе яхI бахъи. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул аварагасе бокьараб, гьез лъикIаблъун гьабураб жо нилъееги лъикIаб букIизе ккола, гьез квешаблъун рикIкIараб жо нилъеца рикIкIад гьабизеги ккола.

وَإِذۡ أَخَذۡنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَٰقَهُمۡ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٖ وَإِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَۖ وَأَخَذۡنَا مِنۡهُم مِّيثَٰقًا غَلِيظٗا ٧

7. Дуца рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дица аварагзабаздаса** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **къотIи босараб гIуж.** Жидеда тIад къараб рисалат умматазухъе щвезабизе.

Дудасанги, НухI аварагасдасаги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**, Ибрагьим, Муса, Марьямил вас ГIиса** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **аварагзабаздасаги къотIи босараб гIуж рехсе умматалъе вагIзалъун. Гьел киназдасаго дица цIакъ мухIканаб щулияб къотIи босана жидеда тIад къараб рисалат тIубазабизе.**

لِّيَسۡـَٔلَ ٱلصَّٰدِقِينَ عَن صِدۡقِهِمۡۚ وَأَعَدَّ لِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابًا أَلِيمٗا ٨

8. Гьаб къотIи боси дица гьабуна къиямасеб къоялъ гьел аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьикъизе жидеца къотIи киндай тIубазабуна абун.**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ва ахират гьереси гьабурал капурзабазе дица цIакъ гучаб, жинца унтизабулеб гIазаб хIадурун буго.**

Къиямасеб къоялъ аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рисалат щвезабунищ абун гьикъиялдаса мурад букIула капурзабазе, мушриказе ва мунапикъзабазе

хIужа-далил чIезаби гьезухъе дин щвезабун букIиналда ва гьезул кIанцIизе бакI тIагIизаби, гIузроги къотIизаби. Къиямасеб къоялъ аварагзабаздаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ кIалгьикъи гьабулеб мехалъ, гьеб кIалгьикъиялдаса щивго чи ворчIулареблъиги лъазе кколеб жо буго.
Гьаб аяталда жаниб жидер цIар рехсарал аварагзаби: МухIаммад, НухI, Ибрагьим, Муса, ГIиса жидеда Аллагьасул свалат салам лъеял – гьал руго бищунго хириял аварагзаби. Гьел руго умматазухъе шаргI босун ритIарал ва жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аманат тIубазе цIакъ яхI бахъарал аварагзаби. Гьезда абула «улул-г1азми»-абун. Гьел киназулго бищунго хирияв МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вукIиналъ, тIадегIанав Аллагьас гьесул цIар тIоцебе рехсана, хадуб жидер тартибалда цогидалги рехсана.

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца ракIалде щвезабе тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб нигIмат ва нужее гьабураб квербакъиги. Нужеда рагъ гьабизе абун гIемерал аскарал рачIараб мехалъ дица гьел аскаразда тIаде цIорораб гьури биччана ва нужеда рихьуларел дир малаикзабазул боялги рещтIизаруна. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев ва бихьулев вукIана нужеца гьабулеб кинабго гIамал ва нужер хIал.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَةَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ إِذۡ جَآءَتۡكُمۡ جُنُودٞ فَأَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمۡ رِيحٗا وَجُنُودٗا لَّمۡ تَرَوۡهَاۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرًا ٩

Нужеца хандакъал (окопал) рухъиги, нужеца аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ квербакъи гьабиги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала ва гьелда рекъараб жазаъ нужее гьабизе буго.
Гьаб аяталда жаниб рехсараб гъазават буго Мадинаялда тIаде гIемерал аскарал гьарун киналго капурзаби ва ягьудиял рачIараб гъазават. Гьелда цIар буго «Гъазватул-ахIзаб» - абун. Капурзабазул анцIила кIиазарго чи вукIана. Гьезда данде рагъизе рахъана лъабазарго асхIаб. Салманул Фариси абулев асхIабасул гIакълуги босун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Маккаялдаса Мадинаялда жанир рач1улеб рахъалда, гъваридаб ва гIебаб хандакъ бухъун букIана.
Гьеб гъазаваталда муъминзаби дагьал рукIиналъ, гIезегIанго хIинкъунги рукIана. Гьезда гьоркьор ругел мунапикъзабацаги гIадамал хIинкъулеб хабар бицулеб букIана. МугIайт1 ибну Къушайр абулев мунапикъас абуна: «Нилъее МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ кисралги, къайсарилги хазина щвезе бугин хабар бицулеб буго, амма нилъ руго тIагьарат гьабизе (туалеталде) ине рес гьечIого тущманас сверунги ккун» - абун.
Гьедин хандакъалъул цо рахъалда муъминзаби ва цогидаб рахъалда капурзабигун гIезегIанго къоял рараб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел

капурзаби ругеб рахъалде къаси сардилъ кутакаб цIорораб гъури биччана, гьезул чадралги рахъун гIодоре рехана, квен-тIех гьабулел хьагалги регизаруна, гIадамалги цоцалъ речIчIизарун гIодор кколел рукIана. Чуялги хIинкъун тIуризе рекIана. Гьелдаги тIаде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малаикзабиги рещтIизаруна гьел цIакъго хIинкъизаризе ва гьезул боялги риххизаризе. Гьеб гъазаваталъул бицен гьабун тIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго:

إِذْ جَاءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾

10. Гьел капурзабазул аскарал нужеде тIаде рачIараб мехалъ Мадинаялъул тIасияб рахъалдаса: гьениса рачIулел рукIана бануасад ва банугъатIфан абулеб кьибилалъул гIарабиял **Мадинаялъул гъоркьияб рахъалдасаги рачIараб мехалъ:** гьениса рачIулел рукIана къурайшиязул боял, кинанатилал ва батIи-батIиял гIарабиязул къукъабиги. Гьелгун цадахъ банукъурайзатал абулел ягьудиялги рукIана, жидеца аварагасе гьабураб къотIиги хвезабун, капурзабазе квербакъи гьабизе журарал. Гьеб хIалалда ругеб мехалъ муъминзаби цIакъ хIинкъун рукIана.

Гьезул хIал бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«ХIинкъун гьезул бералги рахъ-рахъалде руссараб мехалъ, ракIалги щокърооре рахун ругоян кколеб хIалги лъугьиндалго. Гьеб хIалалда рукIадго нужер ракIазда батIи-батIиял пикрабиги хIалтIулел рукIана».** Муъминзабазе бокьун букIана хеккого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи ва жидее къотIи гьабураб бергьенлъиги щвезе.

Мунапикъзабазул ракIалде кколеб букIана гьанже киналго муъминзаби тIагIизарилин ва жидее эркенлъи щвелин абун. Загьиралда мунапикъзабаца абулеб баукIана нилъее аварагас гьересияб къотIи гьабун буго, нилъ бергьине ресги гьечIо абун, гьеб рагIиялдалъун муъминзаби загIип гьаризе ва гьезул рекIелъ васвас реххизе.

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾

11. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазул цIакъаб хIалбихьи гьабуна гьеб гъазаваталда ва гьел цIакъ хIинкъизарун кIорокIизеги гьаруна.

Гьелдалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ иман камилал муъминзабиги, иман загIипал гIадамалги, мунапикъзабиги ратIа рахъун лъазаруна ва гьел загьир гьаруна.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾

12. Гьеб мехалъ мунапикъаца ва жидер иман загIипал, рекIелъ унти бугел гIадамазги абулеб букIана:

«Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **ва гьесул расулас** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **нилъее бергьенлъи ва квербакъи бук1изеян гьабураб къот1и нилъ гуккулеб къотIи гурого гьеч1оян» - абун.** Гьеб рагIи абураздаса МугIайтI абулев мунапикъги вукIана, дагьаб цебе нилъеца жиндир бицен гьабурав.

وَإِذۡ قَالَت طَّآئِفَةٞ مِّنۡهُمۡ يَٰٓأَهۡلَ يَثۡرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمۡ فَٱرۡجِعُواْۚ وَيَسۡتَـٔۡذِنُ فَرِيقٞ مِّنۡهُمُ ٱلنَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوۡرَةٞ وَمَا هِيَ بِعَوۡرَةٍۖ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارٗا ﴿١٣﴾

13. Мунапикъзабазул цоги къокъаялъ абураб гIужги рехсе, я Мадинаялъул гIадамал! Нуж гьаб хандакъазул рагъулъ чIоге, нуж гьаниса нахъе русса! Нилъеда данде вугев тущманги гучав вуго, нилъее аварагас гьабураб къотIиги гьересияб буго-абун.

Мунапикъзабазул цоги къокъаялъ аварагасдаса صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **изну тIалаб гьабулеб букIана жал рагъулъе рачинчIого рукIине. Гьез абулеб букIана нижер рукъор бихьинал гьечIо, ниж хIинкъун руго хъизаназе тущманас зарал гьабилин абун. Амма гьезул рукъзабазе ва хъизаназе щибго хIинкъи букIинчIо. Гьезие бокьун буго жал рагъде рачинчIого рукIизе ва гьеб рагъдаса лъутизе.**

وَلَوۡ دُخِلَتۡ عَلَيۡهِم مِّنۡ أَقۡطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُواْ ٱلۡفِتۡنَةَ لَأٓتَوۡهَا وَمَا تَلَبَّثُواْ بِهَآ إِلَّا يَسِيرٗا ﴿١٤﴾

14. Киналго рахъаздаса тущбаби Мадинаялде жанире рачIун рукIаралани ва гьез мунапикъзабазда абун букIарабани нуж муъминзабазде данде рагъеян абун, гьел мунапикъзабаца бусурбабазде рагъ гьабизе буго ва, гьезул «нижеца иман лъуна»-абураб раг1иги хеккого тIаса инзе буго.

Гьел руго хиянатал гIадамал ва гьезул иман лъейги хиянатаб буго. Гьезул ракI бухIун гьечIо Мадина шагьаралда, гьезие бокьун буго щиб хIилла гьабунги Аллагьасул свалат салам лъеяв авврагасе ва гьесул асхIабзабазе зарал гьабизе ва гьезул исламияб дин загIип гьабизе.

وَلَقَدۡ كَانُواْ عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ مِن قَبۡلُ لَا يُوَلُّونَ ٱلۡأَدۡبَٰرَۚ وَكَانَ عَهۡدُ ٱللَّهِ مَسۡـُٔولٗا ﴿١٥﴾

15. ХIакълъунго гьел мунапикъзабаца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **къотIи гьабун букIана жал тущманасдаса мугъ бан лъутизе гьечIин абун.**

Гьеб къотIи гьезда кIочон тун буго. **Ва амма Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гьабураб къотIи жиндаса жаваб т1алаб гьабизесеб буго.** Ахираталда гьеб щай т1убач1еян к1ал гьикъизе буго.

قُل لَّن يَنفَعَكُمُ ٱلۡفِرَارُ إِن فَرَرۡتُم مِّنَ ٱلۡمَوۡتِ أَوِ ٱلۡقَتۡلِ وَإِذٗا لَّا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلٗا ﴿١٦﴾

16. Дуца гьел мунапикъзабазда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**; нужее щибго кумек гьабизе гьечIо нуж хвалидаса**

яги рагъда чIваялдаса лъутанин абун.
Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIараб ажал щвараб мехалъ хвечIого щивго чи хутIуларо. **Нуж хвалдасан лъутанин абун гIемералъ чIаго хутIуларо.** Щивав инсан жиндие бихьизабураб заман лъугьун хадув хвечIого рес гьечIо.

قُلْ مَن ذَا ٱلَّذِى يَعْصِمُكُم مِّنَ ٱللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوٓءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

17. Цоги дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хвасар гьарулев чи щив вугев, нужее гIазаб гьабизе гьесие бокьун бугони?

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ нужее рахIмат ва лъикIлъи бокьани, гьеб нужедаса нахъчIвазе кIолевги щив чи вугев?-абун. ГьечIо щивго чи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб ва гьесул рахIмат нахъчIвазе кIолев. **Гьел гIадамазда ватуларо ва гьезие гьечIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги кумекчи ва гьудул-гьалмагъ.**

۞ قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ ٱلْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ وَٱلْقَآئِلِينَ لِإِخْوَٰنِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا ۖ وَلَا يَأْتُونَ ٱلْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьасда лъала нужеда гьоркьор ругел гъазават гьабиялдаса гIадамал нахъчIвалел мунапикъзаби, жидеца капурзабазда ва жидер гьалмагъзабазда абулел:
«Нуж нижеда аскIоре рачIа, нужеца МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги рехун те»- абун. Гьел мунпикъзаби жидее къварилъи-захIмалъи бугеб бакIалда ва гъазаваталде рачIуларо, гIадамазе рихьизе гIоло рачIулел дагьалго гIадамал гурони. Гъазаваталде рачIаразул мурадги букIула муъминзабазда гьоркьоб гьел рагъдаса нахъчIвалеб хабар бицин.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۖ فَإِذَا جَآءَ ٱلْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَٱلَّذِى يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ ۖ فَإِذَا ذَهَبَ ٱلْخَوْفُ سَلَقُوكُم بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى ٱلْخَيْرِ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا۟ فَأَحْبَطَ ٱللَّهُ أَعْمَـٰلَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾

19. Нужее лъикIлъи гьабизе гьел цIакъ бахиллъула. Рагъдаги рукIун цо хIинкъи тIаде бачIараб мехалъ дуда гьезул берал рихьула дудехун жал балагьулел ва хIинкъун свер-сведулел, хвел тIаде бачIун рухI бахъулеб бугев чиясул гIадин.
Цинги гьеб хIинкъи тIаса ун хIалхьараб мехалъ, гьез нужеда нахъасан квешаб, хъубаб хабар бицулеб буго. Гьезие цIакъ боцIи-малги бокьулеб буго.
Гъазаваталдаса гъанимат (давла) щвараб мехалъ гьеб бикьизе ва жидее гьеб босизе гьел гIедегIулел руго, гьеб гъанимат сабаблъун нужеда

нахъасан кIалъалелги руго. **Гьел гIадамал руго жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъечIел. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьез гьабураб гIамалги къабул гьабуларо,** гьеб г1ададе хвараблъун гьабула.

Инсанас гьабураб лъикIаб гIамал къабул гьабун, гьелда данде ахираталда лъикIаб жазаъ гьабиялъе шартI буго гьеб гIамал рак1 бац1адго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун, аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нахъги вилъун гьабураб букIин. **Гьезул гIамал къабул гьабунгутIи** ва гьеб гIадада хвараблъун гьаби **Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **цIакъ бигьаяб амру буго.**

يَحۡسَبُونَ ٱلۡأَحۡزَابَ لَمۡ يَذۡهَبُواْۖ وَإِن يَأۡتِ ٱلۡأَحۡزَابُ يَوَدُّواْ لَوۡ أَنَّهُم بَادُونَ فِي ٱلۡأَعۡرَابِ يَسۡـَٔلُونَ عَنۡ أَنۢبَآئِكُمۡۖ وَلَوۡ كَانُواْ فِيكُم مَّا قَٰتَلُوٓاْ إِلَّا قَلِيلٗا ٢٠

20. Гьел мунапикъзаби, гIемер хIинкъун рукIиналъ, **божулел гьечIо Мадинаялда сверун рукIарал капурзабазул аскарал нахъе анин абун. Цогиги нухалъ нужеда рагъ гьабизеян капурзаби Мадинаялде рачIунел ругони, гьезие бокьулеб буго жал шагьаралдаса къватIире ун гIалахалдаго чIезе. Гьенир гIалахалдаги рукIун жидеца нужер хIалги цIехезе:** муъминзаби къолел гьечIодай капурзабаздаса абун хъаравуллъи ккун рукIизе бокьун буго гьезие, нужгун цадахъ рагъда рукIизе бокьун гьечIо.

Нагагь мунапикъзабазул цо къокъа нужгун цадахъ гъазаваталда бугониги, гьез цIакъго дагь гурони рагъ гьабизе гьечIо. Жидерго чIаголъи цIунун хьвадизе руго гьел.

لَّقَدۡ كَانَ لَكُمۡ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ لِّمَن كَانَ يَرۡجُواْ ٱللَّهَ وَٱلۡيَوۡمَ ٱلۡأٓخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرٗا ٢١

21. ХIакълъунго гьав хирияв Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **расуласда** صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ **буго нужее, я гьал муъминзаби, берцинаб нахърилълъин. Нужедаса Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи ва лъикIаб ахират щвезе бокьарал, Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **гIемер рехсолел муъминзабазе.**

Нужеца гьев аварагасдаса صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ мисал босе гIибадат гьабиялъулъги, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тавакал тIамиялъулъги, гьесул диналъе гIоло гъазават гьабиялъулъги ва цогидал берцинал ва лъикIал тIабигIатазулъги. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда нахърилълъизе ккеялъе сабаб буго гьев вукIин кинабго гIамал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вахIюялдалъун гьабулев. Хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нух ккурав чи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нух ккурав вукIула.

وَلَمَّا رَءَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلۡأَحۡزَابَ قَالُواْ هَٰذَا مَا وَعَدَنَا ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَصَدَقَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥۚ وَمَا زَادَهُمۡ إِلَّآ إِيمَٰنٗا وَتَسۡلِيمٗا ٢٢

22. Жидер иман камилал муъминзабазда Мадинаялда сверун лъугьарал капурзабазул аскарал рихьараб мехалъ, гьел хIинкъичIо ва гьез абуна: «Гьаб буго

нижее Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласги къотIи гьабураб жо. Ва гьев Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги жидеца гьабураб къотIиялъулъ ритIухъал руго» - абун.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижер хIалбихьи гьабизе буго хIинкъизарун, къварилъи т1ад биччан, ракъи-къечалдалъунги. Гьеб хIал бихьиялда хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижее квербакъиги гьабизе буго. **Гьел муъминзабазул жегиги иман цIикIана ва Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги мутIигIлъиги цIикIана.** Гьел хIинкъичIо капурзабазул боял гIемерал рукIиналдаса ва Мадинаялда сверун лъугьун гьез жал жанир сверизарун рукIиналдасаги.

23. Гьел муъминзабаздаса цо бахIарзал руго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабураб къотIиялъулъ жал цIакъ ритIухъал. Гьезул цоял руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъун жал шагьидлъарал ва жидер къотIиги тIубазабурал.

مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا۟ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъизе ва гьеб ишалъе г1оло хвезегиян къот1и гьабун бук1ана хириял асх1абзабаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ байг1ат гьабулеб мехалъ.

Гьезул цогидалги руго жидер къотIи тIубазабизе хIадурун ругел ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичизе къватIире рахъун ругел. Гьел бахIарзаз Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабураб къотIи хвезабун гьечIо ва гьеб кидаго хисизабизеги гьечIо.

Гьаб аят рещтIизабиялъе сабаблъун ТIабари абулев гIалимас, жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидасан хIадис бицана: дир инсул вац Анас ибну Назр бадруялда рагъ бугеб мехалъ гьеб рагъулъ гIахьаллъун вукIинчIо. Гьес абуна: *«Дун гIахьаллъичIо Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас тIоцебе гьабураб гъазаваталъулъ. Гьелда рак1 бух1ун дица абулеб бук1ана: гьанжесалалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гъазават гьабизе дие изну кьуни, дица бихьизабила кин дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло вагъулеблъи» - абун. Цинги УхIудалда рагъ ккараб мехалъ ва асхIабзабазул гIемерисел рихха-хочун лъутараб мехалъ, Анас ибну Назрица абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Гьал мушрикаца гьабулеб ширкалдаса ва гьез дур аварагасде рагъ гьабиялдаса дун вацIуцIадав вуго:* дун гьезда цадахъ гьечIо. *Гьал асхIабзабаз гьабураб рихха-хочиялдасаги дун гIузру бачун кIалъалев вуго: гьездаса мун тIаса лъугьа Аллагь»* - абун.

Цинги хвалченги бахъун гьев мушриказде тIаде унаго гьесда данде кана СагIдо ибну МугIаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ва гьесда Анасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: *«Я*

СагIдо! Дие алжаналъул махI бачIулеб буго гьаб УхIуд магIералда г1агрдаса» - абун. Цинги гьев мушрикалгун вагъана жив шагьидлъун хвезегIан. Жинда Аллагь разилъаяв СагIдуца Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Я расулуллагьи ﷺ*! Дида кIвечIо гьев Анасица гьабураб гIадаб бахIарчилъи гьабизе» - абун. «Гьев Анасил жаназа цогидал шагьидзабазул жаназабазда гьоркьоб батана жинда тIад ункъогоялдаса гIемерал ругъналги рукIун: хвалчен кьабурал, хеч тункарал, чIор речIарал. Нижеда гьесул жаназа батIа бахъизеги лъачIо, гьесул яц ячIун гьелда лъан гурони»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

АсхIабзабаца абулеб букIана гьаб аят бугин гьав Анас ибну Назрил ва ХIамзат асхIабасул хIакъалъулъ рещтIизабураб абун. Гьел киназдаго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъаги, гьезул баракат нилъееги насиб гьабеги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

لِّيَجْزِيَ ٱللَّهُ ٱلصَّٰدِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ إِن شَآءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٤﴾

24. ТIадегIанав Аллагьас гьел гъазаваталги, гьениб гьабураб къвакIараб хIалбихьиги **жидер иманалъулъ ва къотIиялъулъ ритIухъал муъминзабазе гьабуна, жинца гьезул ритIухълъиялда данде алжаналдалъун жазаъ гьабизе. Мунапикъзабазе гучаб гIазабги гьабизе, гьез мунапикълъи течIони, гьез тавбо гьабуни гьеб тавбоги къабул гьабизе. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь жив гурхIулев ва мунагьал чурулев вуго.**

وَرَدَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا۟ خَيْرًا ۚ وَكَفَى ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

25. ТIадегIанав Аллагьас капурзаби нахъе руссизаруна жидер цим бахъаралллъун ва жидер мурадазде щвечIелллъун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **муъминзабазе гIейги гьабуна: рагъги гьабичIого гьел бергьаралллъун гьаруна.** Малаикзаби ритIун, гьури тIаде биччан, капурзабазул аскарал риххизаруна ва лъутизаруна. ХIакълъунго **ТIадегIанав Аллагь вуго жиндие бокьараб жо гьабизе хIалкIолев ва жиндир къуват-гуч бергьарав**. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кIола жиндир тущбабазе гIазаб гьабизе ва жиндие рокьарал муъминзабазе квербакъи гьабизе.

وَأَنزَلَ ٱلَّذِينَ ظَٰهَرُوهُم مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ مِن صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾

26. Гьел капурзабазе квербакъи гьабулел рукIарал ягьудиялги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидер щулиял хъулбуздаса къватIире лъугьизаруна ва гьезул ракIазулъ**

кутакаб хIинкъиги рехана.
Гьезул цо къокъа нужеца чIвана, цогидаб къокъа асирзабилъун гьабуна.

Гьел руго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе къотIи гьабун, гьесде данде рагъиларин абун рукIарал банукъурайзатал. Мадинаялда сверун Маккаялъул къурайшалги ва цогидал гIарабиял лъугьараб мехалъ, банукъурайзатаз аварагасе ﷺ гьабураб къотIи биххизабуна ва гьел мушриказе квербакъи гьабизе лъугьана. Аллагьас ﷻ капурзабазул аскарал риххизарун хадуб аварагас ﷺ къасд гьабуна банукъурайзатазде тIаде ун гьезда рагъ гьабизе.

Гьезул хъала сверун ккураб мехалъ ва жидер хIалги цIакъ квешлъараб мехалъ, ягьудиял разилъана рагъ гьабичIого кверде рачIизе ва жинда Аллагь разилъаяв СагIдо ибну МугIазица гьабураб хIукму къабул гьабизе. СагIдоца رضي الله عنه хIукму гьабуна гьезул рагъ гьабизе кIолел бихьинал чIвазе, руччаби, лъимал ва херал гIадамал асирзабилъун гьаризе, гьезул цогидаб боцIи-мал гъанимат гьабун бикьизе. Гьел ягьудиязул микьнусгоялдасаги гIемерав чи чIвана ва цогидал асирзабилъун гьарун гъаниматалда гьоркьор рикIкIана.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَـٰرَهُمْ وَأَمْوَٰلَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَـُٔوهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾

27. ТIадегIанав Аллагьас нужее ирсалъе кьуна гьел ягьудиязул кинабго ракьги, гьезул росабиги ва гьезул кинабго магIишатги. Гьединго Аллагьас ﷻ нужее ирсалъе кьуна жеги нужеца жиб мерхьинчIеб ракь.

Гьелда хадуб бахъараб хайбаралъул ракь ва цогидалги бусурбабаца рахъарал капурзабазул ракьал. ХIакълъунго **Аллагь ﷻ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев.**

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ إِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٢٨﴾

28. Я гьав авараг ﷺ! Дуца дур руччабазда абе: «Нужее гьаб дунялалъул чIаголъиги, гьелъул берцинлъи-чIухIиги бокьун батани нуж дида аскIоре рачIа, дица нужее кколеб къадар напакъа кьела ва нужги берцинго нахъе риччан тела.

وَإِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَٱلدَّارَ ٱلْـَٔاخِرَةَ فَإِنَّ ٱللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَـٰتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

29. Нуж Аллагьги ﷻ гьесул расулги вокьулел ратани, гьединго берцинаб ва абадияб ахиратги бокьулел ратани: даимал алжаналъул нигIматал рокьулел –

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьас гьел лъикIал руччабазе хIадурун буго цIакъ кIудияб ажро. Дунялалъул рукъоб инсанасул бералда бихьичIел, гIиналда рагIинчIел, ракIаздацин хъатIичIел нигIматал жанир ругел алжанал руго гьел.

«АлбахIро» абулеб тафсиралъул тIехьалда хъван буго: ТIадегIанав Аллагьас аварагасе ﷺ квербакъи гьабидалго, Мадинаялдаса капурзабазул аскаралги нахъе руссиндал, банукъурайзатал ва бануназирал абулел ягьудиязул гъаниматги бакIаридал, гьесул руччабазда ракIалде ккана гьел ягьудиязул курхьин-кIиликI ва цогидабги берцинлъи аварагасе ﷺ щун батилин абун. Цо нухалъ гьел хирияв аварагасда ﷺ сверун руссана ва гьез абуна: «Я расуллуллагь ﷺ! Къайсарилги кисралги руччаби ва ясал жавгьар-якъутал, гIарац-меседги тIад бан руго. Ниж кинаб пакъирлъи ва мискинлъиялда ругеб дуда лъалаха!» - абун.

Гьел руччабазе бокьидал жидее напакъаги цIикIизаби, ханзабазул руччабазул ва ясазул бугеб берцинлъиги жидее букIизе, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул цIакъ рак1 къварилъана. Гьеб хIалалъ жив вугеб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас аварагасде ﷺ рещтIизабуна гьаб кIиго аят.

Имам АхIмадица رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ бицараб хIадисалда буго, жинда Аллагь разилъаяв Жабир асхIабас абуна: *«Цо къоялъ Абубакар رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ асхIаб вачIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасде тIаде ине абун. Гьесие жаниве ине изну кьечIо ва гьев асхIабзабазда аскIов гIодов чIана. Цинги Г1умар رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ асхIаб вачIун гьесги тIалаб гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасде тIаде ине изну ва гьесиеги изну кьечIо.*

Дагьаб заманалдаса жидеда Аллагь разилъаял Абубакар ва ГIумар асхIабасе изну кьуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасде тIаде ине. Жанире лъугьараб мехалъ гьезие хирияв авараг ﷺ ватана жиндир руччабазда гьоркьов гIодов чIун ва гьев цIакъго пашман вукIин загьирлъулеб букIана. Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабас абуна Валлагьи, дица авараг ﷺ разилъулеб, гьев воххизавулеб калам гьабилаян. Цинги гьес абуна: «Я расуллулагь ﷺ! Жакъа дуда Зайдил яс йихьун йикIарай ани дидаса напакъа тIалаб гьабулей! Дица гьелъул габуралда цо жо кьабана» - абун. Гьеб рагIиялъ аварагасда ﷺ хьими рехизабуна ва гьес абуна: «Гьал дида сверун ругелшиналги руго дидаса напакъа тIалаб гьабулел» - абун. Цинги Абубакар асхIаб жиндир яс ГIайшатида кьабизе тIаде вахъана, Х1апсатида вагъизе Г1умар асхIабги вахъана. Гьез абуна:

«Нуж нечоларищ хирияв аварагасул ﷺ *ракI къварид гьабизе ва гьесухъ гьечIеб жо кьеян абизе!»-абун. Цинги гьел руччабацаги абуна: «Валлагьи, нижеца хирияв расуласдаса тIокIаб тIалаб гьабизе гьечIо гьесухъ гьечIеб жо кьей»*-абун.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб кIиго аят (28-29) рещтIизабураб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас щияй чIужуялда гьикъана нужее Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расулги, ахиратгиййищ бокьун бугеб, яги дунялалъул берцинлъиййищ бокьун бугеб абун. Киналго руччабаца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги тIаса вищана. Гьеб мехалъ аварагасда ﷺ йикIана ичIго чIужу, гьездаса щуго чIужу къурайшияб тухумалъул рукIана

30. Я гьал аварагасул ﷺ руччаби! Нужедаса цонигиялъ мунагь-хIакъ кколеб гIамал гьабуни: аварагасдехун ﷺ барщи загьир гьабуни, гьесул амруялъе мутIигIлъичIони – нужее гIазаб кIиго нухалъ цIикIизабизе буго.

يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ مَن يَأۡتِ مِنكُنَّ بِفَٰحِشَةٖ مُّبَيِّنَةٖ يُضَٰعَفۡ لَهَا ٱلۡعَذَابُ ضِعۡفَيۡنِۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٗا ٣٠

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хирияв вукIиналъ гьесул руччабиги хириял рукIуна. Гьезул хиралъиялда релълъун гьезул гIасилъиялде данде жазаъги цIикIизабула. **Гьеб гIазаб гьаби тIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб амру буго.** Гьев щибго жоялъ нахъчIваларо жиндир амру тIубазе.

31. Нужедаса **хирияв аварагасе** ﷺ **ва Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **мутIигIлъиялда тIад чIарал, жидеца Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **аварагги** ﷺ **разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабурал руччабазе дица ажру-кири кьола кIиго нухалъ цIикIизабун** (ай цогидал муъминзабазул руччабазе кьолелдаса кIиго нухалъ цIикIун). **Гьей Аллагьасдаги** جَلَّجَلَالُهُ **гьесул расуласдаги мутIигIай чIужуялъе дица ахираталда цIакъ хирияб ажру ва ризкъи хIадурун буго.**

۞ وَمَن يَقۡنُتۡ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتَعۡمَلۡ صَٰلِحٗا نُّؤۡتِهَآ أَجۡرَهَا مَرَّتَيۡنِ وَأَعۡتَدۡنَا لَهَا رِزۡقٗا كَرِيمٗا ٣١

32. Я гьал аварагасул ﷺ руччаби! Нуж гьечIо цогидал руччабазда релълъун. Нуж руго аварагзабазулги عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ бищунго хирияв аварагасул ﷺ руччаби. Нужер ажру ва даражаги гьединго тIадегIанаб буго.

يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسۡتُنَّ كَأَحَدٖ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِنِ ٱتَّقَيۡتُنَّۚ فَلَا تَخۡضَعۡنَ بِٱلۡقَوۡلِ فَيَطۡمَعَ ٱلَّذِي فِي قَلۡبِهِۦ مَرَضٞ وَقُلۡنَ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا ٣٢

Ва амма нуж рукIизе ккола Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал ва гьесул амруялъе мутIигIал.
Гьедин нуж гьечIони ва нужеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласде гIасилъи гьабулеб бугони, нуж аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ руччаби ругин абун гIазаб гьабичIого толаро. Цебесеб аяталда бицараб гIадин цогидал руччабазе гьабуледасаги кIиго нухалъ цIикIараб гIазаб гьабула нужее.
Нужеца гьаракь тIерен гьабун, берцин гьабун, чияр чиясда калам гьабуге. Гьедин гьабуни жиндир рекIелъ унти бугев, иман загIипав, хIалихьатав чиясул ракIалъе нужедехун хабар бици бокьизе бегьула. Нужеца гьездехун абизе ккараб рагIи къокъго ва гьаракь борхичIого абе, щибго щаклъи кколареб мухIканаб рагIи абун тIубазабе гьездехун гьабулеб калам. Гьаб аяталда жаниб тIоритIел буго руччабазул гьаракьги гIаврат букIиналда, цо-цо гIалимзаби гьеб гIаврат гьечIин абун кIалъаниги.

وَقَرۡنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجۡنَ تَبَرُّجَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ ٱلۡأُولَىٰۖ وَأَقِمۡنَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتِينَ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِعۡنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُذۡهِبَ عَنكُمُ ٱلرِّجۡسَ أَهۡلَ ٱلۡبَيۡتِ وَيُطَهِّرَكُمۡ تَطۡهِيرٗا ٣٣

33. Нуж нужерго рукъзабахъги чIа. Щибго хIажалъи гьечIого гьаниса къватIире рачIун гIадамазулгун журай гьабуге. **Нужеца жагьилал гIарабияз ва капурал гIадамаз загьир гьабулеб гIадин, нужер черхалъул ва ретIелалъул, курхьин-кIиликIалъул берцинлъиги загьир гьабуге.**
Нужеца паризаял какалги рукугI-сужда камил гьабун, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун, гьев разилъи тIалаб гьабун рай. Нужер боцIи-малалдаса паризаяб закатги кье.
Нуж Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ мут1иг1лъунги рук1а. Я гьав расуласул рукъалъул агьлу! Т1адег1анав Аллагьасе бокьула нуж ц1акъ рац1адал рук1изе, нужедаса кинабго чороклъи тIаса инзабизе ва нуж кинабго мунагь-хатIаалдаса ва квешал сипатаздаса рацIцIадги гьаризе.

وَٱذۡكُرۡنَ مَا يُتۡلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ وَٱلۡحِكۡمَةِۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ٣٤

34. Нужеца цIале ва лъазабе нужер рукъзабахъ цIалулеб бугеб хирияб Къуръанги, аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннатги. Гьелда рекъараб гIамал гьабе ва гьеб нух хьвадизабе.
ХIакълъунго Аллагь жив цIакъ гурхIулев вуго, жинда лагъзадерил киналго гIамалал лъалевги вуго. Гьел лагъзадерие маслахIат бугеб жо гьезда лъазабулев вуго ва дунял-ахираталъул бахьибуголъиялде

гьел тIоритIулевги вуго.

إِنَّ ٱلۡمُسۡلِمِينَ وَٱلۡمُسۡلِمَٰتِ وَٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ وَٱلۡقَٰنِتِينَ وَٱلۡقَٰنِتَٰتِ وَٱلصَّٰدِقِينَ وَٱلصَّٰدِقَٰتِ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَٱلصَّٰبِرَٰتِ وَٱلۡخَٰشِعِينَ وَٱلۡخَٰشِعَٰتِ وَٱلۡمُتَصَدِّقِينَ وَٱلۡمُتَصَدِّقَٰتِ وَٱلصَّٰٓئِمِينَ وَٱلصَّٰٓئِمَٰتِ وَٱلۡحَٰفِظِينَ فُرُوجَهُمۡ وَٱلۡحَٰفِظَٰتِ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرٗا وَٱلذَّٰكِرَٰتِ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغۡفِرَةٗ وَأَجۡرًا عَظِيمٗا ٣٥

35. ХIакълъунго муслимал ва мусliматал: жидеца исламияб диналъул амру-нагью тIубалел ва гьелда нахърилълъунел. **Муъминзаби ва муъминаталги:** жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъун, гьеб иман ритIухъ гьабун жал хьвадулел. **Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун гIибадат гьабулел бихьинал ва гьединалго руччабиги, жидер иманалъулъ, рагIабазулъ, гIамалалъулъ ва нияталъулъ ритIухъал бихьинал ва руччабиги, Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **мутIигIлъиялда гьесие тIагIат-гIибадат гьабиялда сабру гьабун гьелда тIадчIей гьабулел,** Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъулел пишаби теялда тIад чIунги **сабру гьабулел бихьинал ва руччабиги, Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **х1елун ва гьесул г1азабалдаса х1инкъун рук1улел бихьиналги руччабиги, жидер боцIиялдаса Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гIоло мискин-пакъирасе садакъа кьолел ва закатги кьолел бихьинал ва руччабиги, жидеца Рамазан моцIалъул паризаяб кIал кколел ва суннатал кIалалги кколел бихьинал ва руччабиги, жидеца жидер гIаврат хIарамаб жоялдаса цIунулел бихьинал ва руччабиги:** ГIаврат бахчулел, гьеб зина-хатIаалдаса цIунулел, **жидеца Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гIемер рехсолел бихьиналги руччабиги:** Кидаго жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда вукIунел гьев кIалалъги рехсолел, гьесие рецц гьабун АлхIамдулиллагь абун, гьев кIодо гьавун, Аллагьу акбар абун гьев вацIцIад гьавун субх1аналлагь абун гьев цо гьавун Лаилагьа иллаллагь абун абулел. **Гьал цере рехсарал муъминзаби тIадегIанав Аллагьас жидер мунагьал рахчулел ва жидее ахираталда цIакъ кIудияб ажруги хIадурун бугел руго.**

وَمَا كَانَ لِمُؤۡمِنٖ وَلَا مُؤۡمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمۡرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُ مِنۡ أَمۡرِهِمۡۗ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلٗا مُّبِينٗا ٣٦

36. Цониги муъминчиясда ва муъминай чIужуялда рекъараб гьечIо ва гьезие бегьуларо Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ **гьесул расуласги** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **цо хIукму гьабураб мехалъ, гьеб хIукмуялъул хилапалда иш гьабизе.**

Гьеб хIукмуги жибго тун цоги хIукму гьабизе ва гьеб лъикIаблъун

бихьизе бегьуларо. **Жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва расуласул амруялда гIасилъи гьабурав чи вуго жив баянаб къосиналъ къосарав.** Гьев шаргIалдаса вахъарав чи вуго ва жиндир нухги мекъи ккарав вуго.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир гъарабаш вукIун тархъун, вас гIадин жиндир рукъов вугев Зейд ибну ХIарисатие гьарана жиндир яцгIал Зайнаб бинту ЖахIш. Гьелъие Зейдие ине бокьичIо ва гьей гьеб амру тIубазе нахъчIван чIана. Гьелъул вац ГIабдуллагь ибну ЖахIшиеги бокьун букIинчIо Зайнаб Зайдие кьезе, гьей къурайшияб тухумалъул къадру бугей гIадан йикIун, Зайдги лагъзадерил вукIарав чи вукIун. Цинги тIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аят рещтIизабуна. ГIабдуллагьги разилъун Зайнабги Зайдие кьуна. Гьел киназдаго Аллагь разилъаги.

وَإِذۡ تَقُولُ لِلَّذِيٓ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَأَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِ أَمۡسِكۡ عَلَيۡكَ زَوۡجَكَ وَٱتَّقِ ٱللَّهَ وَتُخۡفِي فِي نَفۡسِكَ مَا ٱللَّهُ مُبۡدِيهِ وَتَخۡشَى ٱلنَّاسَ وَٱللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخۡشَىٰهُۖ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيۡدٞ مِّنۡهَا وَطَرٗا زَوَّجۡنَٰكَهَا لِكَيۡ لَا يَكُونَ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ حَرَجٞ فِيٓ أَزۡوَٰجِ أَدۡعِيَآئِهِمۡ إِذَا قَضَوۡاْ مِنۡهُنَّ وَطَرٗاۚ وَكَانَ أَمۡرُ ٱللَّهِ مَفۡعُولٗا ٣٧

37. Дуца рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **иман-исламалда тIовитIун жиндие кIудияб нигIмат кьурав ва дуцаги жив тархъун, дурго вас гIадин кIодо гьавун жиндие нигIмат кьурав** Зайд ибну ХIарисатида **дуца абураб гIуж: «Дуца чIужу дуего те ва гьелда цIар тIамуге.**

Мун Аллагьасдасаги جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъа гьей Зайнабие къварилъи гьабизе» - абун. Дуца жанибги бахчун букIана Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиб загьир гьабизе бугеб амру:** Зайдидаса ятIалъун гьей Зайнаб жиндир чIужулъун йикIунеблъи лъазабун букIана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Гьеб амру жинца жаниб цIунун букIана ва Зайдие гьей Зайнаб нахъе йиччазе бокьараб мехалъги гьей йиччаге абун Зайдие насихIат гьабулеб букIана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму тIубалеблъи ва гьесие бокьараб жо лъугьунеблъи якъинго лъалеб букIиналъ хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Зайнаб йиччазе Зайдие изну кьолеб букIинчIо, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къадар гьабураб гIуж щведал, жиндир изну гьечIониги гьеб ригьин бихьулеблъи лъалеб букIун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бокьун букIинчIо гIадамазда жаниб хабар бицинеги аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиндир васлъун вукIарав чиясул чIужу ячун йиги абун.

Гьеб аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ бокьичIеб жо хвезабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго**: «Мун хIинкъулев вуго гIадамаздаса ва гьез бицулеб рагIиялдаса. Мун гьелдасан хIинкъуге. Мун жиндаса хIинкъизе**

хIакъав чи цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго. Я МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ! Зайдица гьей Зайнабил цIар тIамун гьелъул гIидда тIубараб мехалъ дица дуе чIужулъун кьуна гьей Зайнаб. Гьеб дица гьабуна жагьилиял гIарабиязул гIадат хвезабун жидер васаллъун ккурал гIадамазул рукIарал руччаби рачизе бегьуларин абураб.

Муъминзабазе щибго къварилъи гьечIого букIизе ва гьезда лъазе жидер васал руго абун рукIарал гIадамаз риччарал руччаби рачизе бегьулеблъи, гьезул гIидда тIубараб мехалъ. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабураб хIукму-къадар жиб тIубалеб, жиб хисулареб букIуна. Гьеб хIукмуялда рекъон кьуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Зайнаб жиндир расуласе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ чIужулъун.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе Зайнаб кьурав Вали живго тIадегIанав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIана. Гьедин букIиналъ хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Зайнабиде тIаде лъугьана гьелъул изну гьечIого, ригьин гьабичIого, нугIзалги гьечIого, магьариде боцIи кьечIого. Гьеб иш буго цохIо аварагасде صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хасаб хIукму.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Зайнаб жий чIухIарайлъун йикIунаан цогидал аварагасул руччабаздаса ва гьелъ абулаан: «Нуж аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ кьуна нужер бетIергьабаз. Дун аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ кьуна анкьалго зобазда тIад вугев БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ»* - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ЖахIшил яс Зайнаб чIужулъун ячиналда сверун исламияб диналда ва хирияв аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ чIегIераб тIанкI лъезе бокьарал гIадамаз гIемераб гьересияб хабар ургъун буго ва гьеб цо-цо тафсиралъул тIахьазда хъванги буго. Нилъеца рекIелчIей гьабулеб жо буго халкъалъулго хирияв МухIаммад авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ кинабгIаги гIодобегIанаб пишаялдаса ва узденлъи-бахIарчилъиялъе мукъсанлъи бачIунел сипатаздаса вацIцIадав вукIин.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIикматалдалъун Зайдил чIужулъун йикIарай Зайнаб гьес цIарги тIамун, гIиддаги тIубан хадуб аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ кьун йиго: г1арабиязда жаниб бук1араб васлъун кквейги, гьелъул хIукмуги хвезабун, гьеб жагьилияб гIадат батIул гьабун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул яцгIалги йикIадго, гьесда йихьулей ва лъалейги йикIиндал, гьев нахъчIвалеб щибго жо букIинчIо гьей Зайнаб Зайдие чIужулъун кьечIого, гьелдаса цеего жинца ячизе. Гьаб хIукмуялъги баян гьабулеб буго исламияб диналда ва аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гIайиб чIвазе бокьарал гIадамаз ургъарал къисаби гьересиял харбал рукIин.

Зайд ибну Х1арисат رَضِيَٱللَّهُعَنۡهُ вукIана аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ чIужу Хадижатил

Исламияб дин бачIинелде цевего асирлъуда вукIарав ва гьелъ аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ сайгъат гьавун кьун вукIарав чи. Авараглъи кьун хадуб хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Зайд رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ тархъун вукIана ва жидерго хъизаналда гьоркьов тун вукIана.

مَّا كَانَ عَلَى ٱلنَّبِيِّ مِنۡ حَرَجٖ فِيمَا فَرَضَ ٱللَّهُ لَهُۥۖ سُنَّةَ ٱللَّهِ فِي ٱلَّذِينَ خَلَوۡاْ مِن قَبۡلُۚ وَكَانَ أَمۡرُ ٱللَّهِ قَدَرٗا مَّقۡدُورًا ٣٨

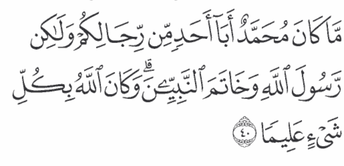
38. Аллагьасул аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **къварилъи букIуларо Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие парз гьабураб ва хIалал гьабураб жоялъулъ.** Гьедин хIалал гьабураб жоялдаса буго аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гIемерал руччаби рукIинги.

Гьеб гIемерал руччаби рукIин церехун рукIарал аваргзабазул нух буго. Гьеб нухалда рекъон Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ МухIаммад аварагасеги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ изну кьун буго руччаби рачизе. Аллагьасул свалат салам лъеяв Давуд аварагасул нусго чIужу йикIанин абуна гIалимзабаца. Гьесул вас Сулейман аварагасулги лъабнусго чIужу йикIана, цогиги гъарабашалги рукIана бусаде ккурал (жидеда аскIов вегулел). **Гьаб буго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиб къадар гьабураб ва жиндие щибго хиси гьечIеб хIукму**.

ٱلَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَٰلَٰتِ ٱللَّهِ وَيَخۡشَوۡنَهُۥ وَلَا يَخۡشَوۡنَ أَحَدًا إِلَّا ٱللَّهَۗ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبٗا ٣٩

39. Гьел аваргзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **руго Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рисалат умматалъухъе щвезабулел ва гьесул амруялда гIасилъизе хIинкъулел.**

ЦохIо Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **гурони цоги щивго чиясдаса жалги хIинкъуларел.** Гьел аваргзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ нухалда нахъвилълъа мун, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, ва дуца гIадамазул хабаралъул щибго кIвар гьабуге. **Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гIезе вуго кинабго халкъалъе жинца хIисаб-мизан гьабулевлъун** ва гьезие жазаъ гьабулевлъунги.

40. Аллагьасул свалат салам лъеяв **МухIаммад гьечIо нужер цониги бихьинчиясе эменлъун. Гьев вуго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир дин малъизе витIарав расул ва аваргзабазул** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ахиравги.**

Гьесдаса хадув цоги авараг вукIине гьечIо ва гьес нужехъе щвезабураб исламияб динги абадиялъго букIунеб хIакъаб дин буго. Х1акълъунго **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалевлъун**. Жинца гьабулеб хIукму-къадаралъул маслихIат лъала гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва жинда жаниб хIикмат-пайда гьечIеб хIукму гьес гьабуларо.

Гьаб аяталъги баян гьабула васлъун чидар чи кквей батIулаб букIин, гьев Зайдги رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вас гьечIеблъи.

41. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсе кигIан кIваниги гIемер ва такрар гьабун рехсеялдалъун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾

42. Ва нужеца гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вацIад гьавун тасбихIги гьабе радалги къасиги гIужаз.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾

Даимго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалда чIезаве. Гьев нуж рижарав Халикъ вукIин, нуж хьихьулев Разикъ вукIин, Ахираталда нужее жазаъ гьабулев къиямасеб къоялъул БетIергьан вукIин ракIалда чIезабе. Гьес нужее кьурал нигIматазда щукру гьабе. Дунял-ахираталъул балагьаздаса цIуниги, киналго умуразулъ квербакъиги гьесдаса тIалаб гьабе. Кинабго лъикIлъи щвеялде хьулги цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъе.

43. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца гIибадат гьабизе хIакъав нужер БетIергьан, **жив кидаго нужеда гурхIулев,** нужее кинабго рахъалъан лъикIлъи щвезеги бокьулев.

هُوَ ٱلَّذِى يُصَلِّى عَلَيْكُمْ وَمَلَٰٓئِكَتُهُۥ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَكَانَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾

Гьединго малаикзабацаги нужее дугIа гьабула ва нужер мунагьал рахчи тIалаб гьабула. Гьеб кинабго лъикIлъи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гьабулеб буго **купруялъул ва жагьиллъиялъул бецIлъиялдаса къватIире рахъун нуж иманалъул нуралда тIоритIизе.** ХIакълъунго **Аллагь муъминзабазда жив гурхIулев вуго.** Гьезул дагьаб лъикIаб гIамалалде данде гIемераб ажру гьабулев вуго. Гьезул гIемерал мунагьазда тIаса лъугьун гьезде гурхIел гьабулевги вуго.

44. Гьел муъминзабазда къиямасеб къоялъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ данде чIвараб мехалъ гьес салам кьун гьел кIодо гьарула.

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُۥ سَلَٰمٌ ۚ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿٤٤﴾

Гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ кIудияб ажруги хIадурун буго. Даимго жанир рукIунеб нигIматазул алжан хIадурун буго.

45. Я гьав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Дица мун витIун вуго дур умматалъе ва цереккун рукIарал киналго умматазеги дуца нугIлъи гьабулевлъун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾

Киналго аварагзабаца عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер умматазухъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат щвезабуна абун. **Дуца муъминзабазда рохел бицуневлъунги.** Гьезие ахираталда алжаналъул нигIматал ругин абун. **Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ

инкар ккураб къавмалъе хIинкъи кьолевлъунги, гьезие ахираталда жужахIалъул гIазаб бугин абун.

46. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялдалъун ва гьесул изнуялдалъун диналде халкъ ахIулевлъунги витIун вуго мун, жинца нур балеб чирахълъунги гьавун вуго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мун.**

وَدَاعِيًا إِلَى ٱللَّهِ بِإِذۡنِهِۦ وَسِرَاجٗا مُّنِيرٗا ٤٦

Дуца купру-ширкалъул бецIлъиялдаса исламияб диналде рачIулеб нух бихьизабулеб бугелъул, гьел гIадамазе мун вуго бакараб чирахъ гIадин ва гвангъараб бакъ гIадин.

47. Дуца муъминзабазда рохелги бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, хIакълъунго гьезие Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан цIакъ кIудияб цIоб-рахIмат буго абун.**

وَبَشِّرِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ بِأَنَّ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ فَضۡلٗا كَبِيرٗا ٤٧

Дунялалъул рокъор гьел иман-исламалда тIоритIун руго, ахираталда гьезие алжаналъул нигIматалги руго.

48. Мун капурал ва мунапикъал гIадамазе бокьараб жоялда нахъвилълъун гьезие мутIигIлъуге. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **дуда амру гьабураб хIалалъ ахIе дуца диналде халкъ. Гьез дуе гьабураб къварилъи хIехьон сабру гьабе, дуца тавакалги тIадегIанав Аллагьасде тIаме. Дуе Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гIезе вуго жинда дур амру тIамулевлъун ва жинца дуе квербакъулевлъунги.** Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ таваккал тIамурав чиясе гьес дунялалъулги ахираталъулги умурал бигьа гьарула.

وَلَا تُطِعِ ٱلۡكَٰفِرِينَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَدَعۡ أَذَىٰهُمۡ وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلٗا ٤٨

49. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца муъминал руччаби рачараб мехалъ цинги гьезул цIарги тIамураб мехалъ, нуж гьезда аскIорги регичIого – гьел руччабазда тIад гIиддат гьечIо гьез нужее тIубазе кколеб.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَكَحۡتُمُ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ ثُمَّ طَلَّقۡتُمُوهُنَّ مِن قَبۡلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمۡ عَلَيۡهِنَّ مِنۡ عِدَّةٖ تَعۡتَدُّونَهَاۖ فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحٗا جَمِيلٗا ٤٩

Гьеб гIиддат букIуна жинда аскIор регарал руччабаца гьабизе кколеб, гьезул рахIмоялда жаниб лъимер ккун бугеблъи яги гьечIеблъи лъазе, цоги росасе иналде цебе. Гьебги лъабго хIайиз бачIизе гIадаб заман буго. ХIайз бачIунарей чIужуялъ лъабго моцIалъ сабру гьабизе ккола. **Гьел нуж аскIор къачIого цIар тIамурал руччабазе нужеца дагьабго боцIи кье.** Гьезда цIар тIамун бугелъул гьезие дагьаб кумек гьабе кваналеб жо кьун, яги ретIелниги,

гIарацниги кьун. **Цинги щибго зарал гьабичIого берцинаб хIалалъ гьелги жидерго агьлуялъухъе риччай.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَٰجَكَ ٱلَّٰتِيٓ ءَاتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّٰتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَٰلَٰتِكَ ٱلَّٰتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَٱمْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ ٱلنَّبِيُّ أَن يَسْتَنكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۗ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِيٓ أَزْوَٰجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٠﴾

50. Я гьав авараг ﷺ! хIакълъунго Дица дуе чIужулъун рачизе хIалал гьарун руго дуца жидее магьари кьурал узденал ручччаби Диналде халкъ ахIизе бигьалъи букIизе, батIи-батIиял къавмазулгун гIагарлъи хурхизе г1оло дуе изну кьун буго ручччаби рачизе. **Гьединго гъанимат гьабун щварал гъарабашалги хIалал гьаруна. Дур инсул вацазул ва яцазул ясалги хIалал гьаруна чIужулъун рачизе. Дур эбелалъул яцазул ва эбелалъул вацазул ясалги хIалал гьаруна, гьел ясаз Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабун мунгун цадахъ Мадинаялде рачIун ругони. Цо муъминчIужуялъ жиндир напс аварагасе х1алал гьабун кьуни магьари тIалаб гьабичIого, гьейги бегьула аварагас ﷺ ч1ужулъун ячизе, гьесие гьей чIужулъун ячизе бокьани. Гьеб хIукмуги аварагасда ﷺ хасаб хIукму буго, цогидал муъминзабазе жиб гьечIеб.** Гьел муъминзабаца ручччаби рачула валиясул изнуялдалъун, кIиго нугIги гьоркьов вукIун, магьариде щиб бугониги боцIиги кьун. **ХIакълъунго киналго муъминзабазе парз гьабураб ручччаби рачиялъул ва гьезул гъарабашазул х1укму Дида лъалеб буго.** Гьаб аяталда жанир ругел хасал масъалаби руго жал аварагасе ругел ва гьесие бигьалъиялъе ругел. **Дуе къварилъи гьечIого букIизе гьабуна гьеб х1укму.** ХIакълъунго **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир мунагьал рахчи гIемерав ва гурхIелги г1ат1идав.**

۞ تُرْجِي مَن تَشَآءُ مِنْهُنَّ وَتُـْٔوِيٓ إِلَيْكَ مَن تَشَآءُ ۖ وَمَنِ ٱبْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَآ ءَاتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ ۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾

51. Дуе ихтияр буго, я гьав авараг ﷺ, гьел ручччабазул дуе бокьарал цIар т1амун нахъе риччазе ва дуе бокьарал дудаго аскIор тезеги. Дуца сордо базе аскIове инчIого тун рукIарал ручччабазда аскIов аниги дуе щибго къварилъи гьечIо ва дуда гIайиб букIуларо.

Гьаб Аллагьасул ﷻ амруги гьел руччабазул ракI парахалъулеб, гьезул бер бохулеб амру буго. Гьел пашманлъизеги гьечIо ва гьел разиял рукIизе руго дуца гьезул щияй цоялъе кьураб жоялдаса.

Гьел руччабазда лъараб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас аварагасе ﷺ ихтияр кьун букIин гьес жиндир руччабаздехун гьабулеб гIамал жиндие бокьухъин гьабизе, гьел Аллагьасул ﷻ амруялда разилъула ва гьезие аварагас гьабураб гIамал квешги бихьуларо.

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужер ракIазда жаниб бугеб жоги. ХIакълъунго **Аллагь ﷻ жинда кинабго жо лъалев,** жинца гьабулеб ишалъулъ гIадлу битIарав, хIикмат камилав вуго. **Жиндир гурх1ел-х1алимлъи г1емеравги вуго.**

لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ مِنۢ بَعۡدُ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنۡ أَزۡوَٰجٖ وَلَوۡ أَعۡجَبَكَ حُسۡنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتۡ يَمِينُكَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ رَّقِيبٗا ٥٢

52. Гьал дуда ругел ичIго чIужуялде тIаде цогиги чIужу ячизе дуе хIалаллъуларо, МухIаммад ﷺ. Гьел руччаби хисизеги хIалаллъуларо дуе. Гьезул цIар тIамун гьезул бакIалда цоги руччаби рачинеги хIалаллъуларо, **кигIанго дуда гьел цогидал руччаби берцин рихьун гьел дуе рокьаниги. Дуе гъаниматалдаса щварал гъарабашал хIалаллъула,** гьел руччабилъун рукIунарелъул. ХIакълъунго **ТIадегIанав Аллагь нужер киналго хIалал лъалев, гьезул хъаравуллъи ккурав вуго.** Гьев Аллагьасда ﷻ лъаларо абун ракIалде ккун нужеца шаргIалъул гIорхъаби хвезаруге.

ТIадегIанав Аллагьас хирияв аварагасул ﷺ руччабазе ихтияр кьедал гьез дунялалъул берцинлъи, бечелъи тIаса бищизе, яги Аллагьги ﷻ гьесул расулги, ахираталъул рукъги тIаса бищизе ва гьел руччабаца Аллагьги ﷻ гьесул расулги тIаса вищидал, гьезул хIурмат гьабун, хирияв аварагасда ﷺ амру гьабуна гьел руччабада тIаде цоги руччаби рачунге абун ва гьезул цIар тIамун гьел нахъеги риччаге абун. (28-29 аяталде балагье).

Жинда Аллагь разилъаяй ГIайшатидаса ва цогиги асхIабзабаздаса бицараб цо рагIи буго Аллагьас ﷻ хирияв авараг ﷺ хвелелде гьесие хIалал гьабун букIанин жиндие бокьарабгIан руччаби рачизеян абун. Цоги гIалимзабаца абуна: жагьилиял гIарабиязул гIадат букIана кIиго чи рекъон жидеца руччаби хисулеб: гьасул чIужу досие кьун, досул чIужу гьасие кьун. Гьаб жагьилияб г1адат хвезабун ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Дуца гьел руччаби хисизеги

бегьуларо» - абун.

53. Я Гьал иман лъурал гIадамал! Нуж аварагасул рукъзабахъе лъугьунге, нужее изну кьун хадуб гурони. Аварагасул хIурмат цIунун, гьесул руччабазе къварилъи гьабичIого букIизе. **Нуж тIагIам кванaзе ахIараб мехалъ гьесул рукъзабахъе лъугьизе бегьила, гьеб тIагIам бежабелъизегIан гьесул рокъор гIодор чIун чIечIого,** тIагIам хIадурараб мехалъ лъугьа рукъоре. **Кинниги нуж ахIараб мехалъ рокъорги лъугьа, гьеб тIагIам кванараб мехалъ тIаде рахъун къватIиреги а.**

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتَ ٱلنَّبِيِّ إِلَّآ أَن يُؤۡذَنَ لَكُمۡ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيۡرَ نَٰظِرِينَ إِنَىٰهُ وَلَٰكِنۡ إِذَا دُعِيتُمۡ فَٱدۡخُلُواْ فَإِذَا طَعِمۡتُمۡ فَٱنتَشِرُواْ وَلَا مُسۡتَـٔۡنِسِينَ لِحَدِيثٍۚ إِنَّ ذَٰلِكُمۡ كَانَ يُؤۡذِي ٱلنَّبِيَّ فَيَسۡتَحۡيِۦ مِنكُمۡۖ وَٱللَّهُ لَا يَسۡتَحۡيِۦ مِنَ ٱلۡحَقِّۚ وَإِذَا سَأَلۡتُمُوهُنَّ مَتَٰعٗا فَسۡـَٔلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجَابٖۚ ذَٰلِكُمۡ أَطۡهَرُ لِقُلُوبِكُمۡ وَقُلُوبِهِنَّۚ وَمَا كَانَ لَكُمۡ أَن تُؤۡذُواْ رَسُولَ ٱللَّهِ وَلَآ أَن تَنكِحُوٓاْ أَزۡوَٰجَهُۥ مِنۢ بَعۡدِهِۦٓ أَبَدًاۚ إِنَّ ذَٰلِكُمۡ كَانَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾

Гьесул хабаралда ракI гъун гIодор чIунги рукIунге, нужго цоцаде хабар бицунелги рукIунге. **ХIакълъунго гьедин нуж рукIин аварагасе** ﷺ **зарал гьабулеб иш буго. Гьев нечонги вук1ула нужедаса,** нужеда тIаде рахъун къватIире аян абизе, **амма Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **нечоларо жинца хIакъаб жо бицизе ва битIараб нух лъазабизе.**

Гьев аварагасул ﷺ **руччабаздаса цо жо тIалаб гьабулеб бугони нужеца гьеб тIалаб гьабе пардавалда нахъа чIун** – гьезул бадире балагьун чIечIого. **Гьедин гьаби бацIцIадаб ва лъикIаб буго нужер ракIазе ва гьезул ракIазеги.** Нич тIаса унеб, щаклъи кколареб буго. **Нужее изну гьечIо Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расуласе щибго жоялдалъун зарал гьабизе. Нужее хIалалаб гьечIо аварагасда** ﷺ **рукIарал руччаби рачизеги, абадиялъго.** Гьезул хIурмат цIунизе рекъараб буго нужерго улбузул гIадин. Аварагасул ﷺ адаб ц1унизеги тIадаб буго гьев чIаго вугеб мехалъги хвараб мехалъги. **ХIакълъунго нужеца аварагасе** ﷺ **зарал бугеб жо гьаби Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **аскIоб цIакъ кIудияб мунагь буго.** Гьелдаса Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ тIаса лъугьуларо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласе зарал гьаби Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ зарал гьаби буго.

54. Нужеца щиб бугониги жо загьирго гьабуниги, гьеб бухчун, балъго гьабуниги, тIадегIанав Аллагь жинда гьеб лъалев вуго, ва **кинабго**

إِن تُبۡدُواْ شَيۡـًٔا أَوۡ تُخۡفُوهُ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٗا ﴿٥٤﴾

махлукъаталъул ахIвал-хIал лъалев вуго.

لَّا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِىٓ ءَابَآئِهِنَّ وَلَآ أَبْنَآئِهِنَّ وَلَآ إِخْوَٰنِهِنَّ وَلَآ أَبْنَآءِ إِخْوَٰنِهِنَّ وَلَآ أَبْنَآءِ أَخَوَٰتِهِنَّ وَلَا نِسَآئِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُنَّ ۗ وَٱتَّقِينَ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾

55. Муъминал руччабазда мунагьхIакъ гьечIо гьез гьумер бахчичIо абун жидерго инсудасаги, васаздасаги, вацаздасаги. вацазул васаздасаги, яцазул васаздасаги, муъминал руччабаздасаги, жидер рукъор ругел гъарабашаздасаги.

Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъа, я гьал муъминал руччаби, шаргIалъул гIорхъаби хвезаризе. ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жо бихьулев ва лъалев.** Нужер ракIалда хъатIараб хивалги лъала Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ, нужер щибаб лагаялъул багъариги лъала.

Бусурманал руччабаца жидер берцинлъи бахчизе тIадаб буго капурал руччабаздасаги: гьез бусурбабазул берцинлъи жидерго росабазда бицун гьезул хьул лъечIого букIизе бусурманал руччабазда.

إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِىِّ ۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ صَلُّوا۟ عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

56. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьас ва гьесул малаикзабацаги свалат битIула кинабго халкъалда расуллъун витIарав аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ свалат битIула абураб рагIиялъул магIна буго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир расуласда гурхIула, гьесул даража-макъамги тIадегIан гьабула, гьев тущбабазул зараламдасаги цIунула, гьесие квербакъиги гьабула абураб.

Хириял малаикзабаца аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ свалат битIулин абураб рагIиялъул магIна буго гьез аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугIа гьабула гьесда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIагиян, гьесул даража-макъам тIадегIан гьабегиян абун.

Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужецаги свалат битIе гьев хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **ва нужеца гьев кIодо гьавун гьесие саламги гьабе.** Нужеда тIад цIакъ кIудияб хIакъ буго гьев аварагасе тIубазе кколеб: гьев вугелъул нуж жужахIалъул г1азабалдаса хвасар гьарун нигIматазул алжаналда лъугьизариялъе сабаблъун вугев. Купрузиркалъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде нуж тIоритIаравги. Гьедин бугелъул нужеца хирияв аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ свалат салам гIемераб битIе. Гьесул цIар рехсанщинахъе: «Аллагьумма ссвали гIала МухIаммадин ва гIала áлигьи ва саллим» абе.

Гьаб аяталда жаниб тIоритIел буго жинда свалат салам лъеяв МухIаммад авараг Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб кинабго махлукъалъул бищунго

хирияв вукIиналда, гьев жинда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат рещтIулев вукIиналдаги. Т1адег1анав Аллагьас аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ свалат битIараб мехалъ, гьев кIодо гьавигун цадахъ гьесда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматалги рештIула. Гьев авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хирияв вукIиналдалъун гьесда иман лъурал муъминзабиги хириял руго. ТIадегIанав Аллагьас гьел муъминзабазда абиги: «Дица свалат битIула хирияв аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, нужецаги битIе гьесде свалат» – абун муъминзабазе бугеб хиралъи ва тIокIлъи буго.

ТIадегIанав Аллагьас хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ уммат алжаналде тIобитIиялъе сабаблъун гьавидалго, муъминзабаз Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьари гьев аварагасда свалат салам лъе абун – гьеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматазда щукру гьабиялъул цо тайпа.
Жинда Аллагь разилъаяв Г1алиасх1абасдасан бицараб х1адисалда буго, жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абунин: *«Бахилчи вугин гьев, дунги жинда аск1ов рехсон дида свалат бит1ич1ев чи»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги гьев разилъулеб гIамал гьабизе ва гьесие хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннат тIубазе.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابٗا مُّهِينٗا ﴿٥٧﴾

57. ХIакълъунго жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласе зарал гьабулел гIадамазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лагIнат кьун буго дунялалдаги ахираталдаги.
Гьел Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир рахIматалдаса ва гурхIел-цIобалдаса рикIкIад гьарун руго. **Ахираталда гьезие хIадурун буго жал гIодорегIан гьарулеб жужахIалъул гIазаб.**

وَٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ بِغَيۡرِ مَا ٱكۡتَسَبُواْ فَقَدِ ٱحۡتَمَلُواْ بُهۡتَٰنٗا وَإِثۡمٗا مُّبِينٗا ﴿٥٨﴾

58. Муъминзабазе ва муъминал руччабазе гьезул щибго гIайибги гьечIого къварилъи гьабулел гIадамал руго жидеца бугьтан лъолел ва кIудияб мунагь гьабулел.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يُعۡرَفۡنَ فَلَا يُؤۡذَيۡنَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ﴿٥٩﴾

59. Я гьав авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ! Дуца дур руччабазда абе ва ясаздаги абе, киналго муъминал руччабаздаги абе, жидеца бетIералдаги черхалдаги тIад гIатIидаб кIаз бай абун.
Черхалъул сипат бицулареб, гьумерги бахчулеб кIаз бай, жидеда канлъи бихьизе цо бер къватIибе баккунги те. Гьаб черх бахчи тIадаб буго руччаби

рукъоса къватIире рахъулеб мехалъ. Гьаб рагIиги буго жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица бицараб.

Гьедин черх бахчараб мехалъ гIадамазда лъала гьел рукIин муъминал руччаби: жал узданал, жидеца къабихIаб гIамал гьабуларел. **Цинги гьезие заралги гьабуларо квешаб тIабигIат-гIамал хьвадизе гьабулел хIалихьатал гIадамаз. ТIадегIанав Аллагь вуго муъминзабазда гурхIулев, гьезул мунагьалги рахчулев.**

۞ لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ ٱلْمُنَٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْمُرْجِفُونَ فِى ٱلْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾

60. Мунапикъзабиги, рекIелъ унти бугел иман загIипал гIадамалги, гьединго жидеца Мадинаялъул гIадамазда гьоркьоб гьересияб хабар бицун, гIадамазул ракIазулъе хIинкъи ва щаклъи лъугьине гьабулел гIадамалги, нахъчIван чIечIони гьел квешал гIамалал хьвадизариялдаса, Дица мун гьезда тIаде тIамизе вуго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьезда рагъ гьабизе ва гьезие гIазаб гьабизе. **Цинги гьел дур мадугьалзабилъун Мадинаялда хутIизе гьечIо цIакъго дагьаб заманаялъ гурони:** гьениса лъутун къватIире инегIан заманаялъ гурони.

مَّلْعُونِينَ ۖ أَيْنَمَا ثُقِفُوٓا۟ أُخِذُوا۟ وَقُتِّلُوا۟ تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾

61. Жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъараллъун, гьесул рахIматалдаса рикIкIад гьарураллъун ине руго гьел Мадинаялдаса нахъе.**

Кир жал ратаниги гьел муъминзабаца кквезе руго ва чIвазеги руго. Гьел ругелъул Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде данде чIарал, гьесул аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабазе зарал гьабулел гIадамал.

سُنَّةَ ٱللَّهِ فِى ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلُ ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

62. Гьаб буго ТIадегIанав Аллагьасул нух ва гIадат: цересел умматазул мунапикъзабазеги гIазаб жинца гьедин гьабуна. **Гьеб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нухалъе щибго хиси букIунаро.**

Дуца ракI къварид гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда сверухъ ругел мунапикъзабаца дуе гьабулеб къварилъиялда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьездасаги ццим босизе буго ва гьел инжит гьарун нужеда гьоркьоса къватIир къотIизе руго.

يَسْـَٔلُكَ ٱلنَّاسُ عَنِ ٱلسَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾

63. ГIадамаз дуда гьикъулеб буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, къиямасеб къоялъул хабар.** Мушрикаца мун

махсароде гьавун, ахират букIиналда иман лъечIого абулеб буго кидаха букIине бугеб гьеб къиямасеб къо абун.

Дуца гьезда абе, х1акълъунго гьеб къиямасеб къо кида букIунеблъи тIадегIанав Аллагьасда лъала. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIадамал жинда раккизе гьарулареб гъаибаб иш. **Дудаги лъаларо, МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, гьеб къиямасеб къо цIакъго аскIобе щун батизе бегьулеблъиги.** Гьеб буго мушриказе хIинкъи кьун абулеб рагIи. Жиб бачIин хIакъаб жо бугелъул, къиямасеб къо цIакъ гIагарда букIизеги бегьула.

إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلْكَـٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾

64. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьас капурзабазе лагIнат кьуна ва гьезие ахираталда жужахIалъул цIадул гIазабги хIадурун буго. Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса рорчIизе гьечIо.

خَـٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾

65. Даимго рукIинелъун лъугьизарула гьел капурзаби жужахIалъул гIазабалъулъ ва гьезие кумек гьабулев, гьел гIазабалдаса хвасар гьарулев гьудул-гьалмагъги, валиги вукIуларо.

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِى ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَـٰلَيْتَنَآ أَطَعْنَا ٱللَّهَ وَأَطَعْنَا ٱلرَّسُولَا۠ ﴿٦٦﴾

66. Гьеб къиямасеб къо буго капурзабазул гьурмал жужахIалда жанир сверсвезарулеб къо: цIеда жаниб маххул чIоралда тIад ххун, гьан бежизабулеб гIадин.

Гьел капурзабацаги абулеб: «Вай нижее бугеб къварилъи! Вай ниж Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ **гьесул расуласдаги мутIигIлъун рукIараланищ!» - абун.**

وَقَالُوا۟ رَبَّنَآ إِنَّآ أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَأَضَلُّونَا ٱلسَّبِيلَا۠ ﴿٦٧﴾

67. Жидецаги абула: «Я нижер БетIергьан! ХIакълъунго ниж мутIигIлъун рукIана нижер сайидзабазда ва нижер церехъабазда. Гьез къосизаруна ниж битIараб нухалдаса.

رَبَّنَآ ءَاتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ ٱلْعَذَابِ وَٱلْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

68. Я нижер БетIергьан! Дуца гьезие гIазаб гьабе кIиго нухалъ цIик1кIун ва дуца гьезие цIакъ кIудияб лагIнатги кье!» - абун.

Гьеб жужахIалъул агьлуялъ бицараб хабаралъухъ гIенеккулев чи вукIуларо, гьезул мукIурлъиги зигардиги къабул гьабуларо. Жидер церехъабиги, хъанчалги, аллагьзабиги гьелгун цадахъ жужахIалъур рукIула ва гьел жидер чурхдуздалъун жужахI боркьулеб жолъун

рукIула.
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги нилъ гьеб гIазаб тIад гьабулеб гIамал гьабиялдаса. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

69. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж рукIунге жидеца Муса аварагасе عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ къварилъи гьабурал гIадамазда релълъун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ ءَاذَوۡاْ مُوسَىٰ فَبَرَّأَهُ ٱللَّهُ مِمَّا قَالُواْۚ وَكَانَ عِندَ ٱللَّهِ وَجِيهٗا ٦٩

Гьев Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ жинца черх бахчулев вукIиндал, гьесда цояз абуна тIомалда тIад барас (проказа) унти бугин гьесда абун. Цогидаз абуна гьесда къуркъул буго абун (грижа паховая). **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Муса عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ вацIцIад гьавуна гIадамаца жинда чIвараб гIайибалдаса. Гьев Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ БетIергьан Аплагьасда аскIов цIакъ къадру бугев вукIана.** Жиндир дугIаялъе жаваб гьабулевлъун вукIана, жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ к1алъарав, Калимуллагьги вукIана.
Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса бицараб хIадисалда буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ вукIана жиндие цIакъ гIадамазул бераздаса вахчун вукIизе бокьулев. Гьев цIакъ нечолевги вукIана, жиндир черх загьир гьабуларевги вукIана. Гьесие бануисраилазул цо гIадамаз къварилъи гьабуна ва гьез абуна: «Гьав гьадигIанго вахчизе гIилла гьечIо гьасул тIомалда унти букIун гурони, яги гьесул цахма гьорораб букIун гурони, яги цоги гIузру букIун гурони» - абун.*
ТIадегIанав Аллагьасе бокьана Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьел гIадамаз бицунеб гIайибалдаса вацIцIад гьавизе. Цо къоялъ гIадамал гьечIеб бакIалде ун, тIаса ретIел бахъун, гьеб цо гамачIалда тIадги лъун, Муса черх чуризе лъугьана. Черхги чурун тIад ретIел ретIизе абун Муса гамачIалде аскIове щведал, гьеб гамачI Мусал ретIелгун цадахъ гьесдаса лъутун ана. Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ жиндир гIансаги босун гамачIалда хадув лъугьана. «Дир ретIел кье гамачI» - абун ахIулаго.
Гьедин Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ цо жамагIат бугеб бакIалде аскIове щвана. Гьезда Мусал черх бихьана цIакъ берцинаб, жинда т1ад щибго гIузру гьечIеб. Гьедин вацIцIад гьавуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ Муса авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьел г1адамазул гIайибалдаса» - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

70. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠

Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъи гьабуге.
Нужеца хIакъаб, битIараб рагIиги бице.

Гьересияб, жинда жаниб инсанасе зарал бугеб рагIиги бицунге.

يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ٧١

71. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун хьвадани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее лъикIаб гIамал гьабизе тавпикъ кьела, гьабураб гIамалги къабул гьабила.

Нужер мунагь-хатIаалдаса гьев тIасаги лъугьила. Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги мутIигIавлъун хьвадарав чиясул цIакъ кIудияб лъикIлъиялда ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиялда кверщел батула.

Дунялалда къварилъи-балагьалдаса цIунаравлъун вукIула, жив битIараб нухда ва хIакъаб диналда вукIиналдалъун. Жинца гьабулеб гIамал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи, гьесул расул разилъи тIалаб гьабун гьабулеб букIин лъан ракI парахатлъун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ божун ва гьесда тавакал тIамун вукIула. Ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие нигIматазул алжаналги хIадурун руго даимго жив жанив вукIизе. Капурав, мунапикъав чиясул дунялалъул чIаголъи кидаго рахIат гьечIеб, хIинкъи цадахъ бугеб букIула, ахираталдаги гьесие абадияб жужахIалъул гIазаб букIула.

إِنَّا عَرَضۡنَا ٱلۡأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَٱلۡجِبَالِ فَأَبَيۡنَ أَن يَحۡمِلۡنَهَا وَأَشۡفَقۡنَ مِنۡهَا وَحَمَلَهَا ٱلۡإِنسَٰنُۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ٧٢

72. ХIакълъунго Дица зобалаздаги, ракьалдаги, мугIруздаги дир аманат тIад босилищан бакка-бахъи гьабуна. Гьел разилъичIо аманат тIад босизе ва гьел хIинкъана жидеда гьеб аманат баччизе ва тIубазе кIвеларин абун.

Дир аманат тIад босана инсанас. Гьеб аманат тIад босулеб гIужалъ инсан жиндирго напсалъе зулму гьабулевлъун вукIана: Жинца гьеб напсазда захIмалъулеб, напсалъе рихараб ва бокьулареб жо тIад босиялдалъун. **Гьеб аманат тIаде босиялдалъун жинда тIад бачIунеб амру ва амруялъул хIакъикъикъат лъаларевги вукIана.**

Жинца гьеб аманат тIубараб мехалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи щун ва нигIматазул рукълъун бугеб даимаб алжан щун жиндие букIине бугеб рохелги бахьибуголъиги лъаларев вукIана. Жинца гьаб аманат тIубачIеб мехалъ ахираталда жиндие абадияб жужахIалъул гIазаб букIунеблъиги лъаларев вукIана.

Ва амма гьев инсан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIакъ хира гьавун вижун вугелъул, жиндие гIелму-гIакълуги кьун бугелъул, гьев инсан гIедегIана БетIергьан Аллагьас жинда бакка-бахъи гьабураб аманат тIад босизе. Гьев инсанасда лъана БетIергьанас жинда бакка-бахъи гьабураб жоялда

жаниб жиндие маслихIат букIунеблъи, гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсансда гьесие квешаб жо гьабеян абулареблъи.
Кинабго рецц буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьев лъалел, гьесул аманат тIад босараздаса нилъ гьариялъухъ. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьари ва дугIаги буго гьеб аманат тIубазе тавпикъ кьун, жив разилъи насиблъун гьабеян абун.
Аманат абураб рагIиялъул магIна буго божилъи гьаби. Гьаб аяталда жаниб аманат абураб рагIиялъул магIна буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ парз тIад боси. Гьесул амру-нагью ва гьесул расуласул нух тIад боси. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее аманат гьабун кьун буго нилъер кинабго черх ва киналго лугбал.
Гьедин аманат гьабун кьураб жоялъул бищун хирияб буго гIелму ва гIакълу. Гьеб гIелму-гIакълуялдалъун тIад босараб аманат буго тIадегIанав Аллагь цо вукIин лъан, гьев кинабго махлукъалъул Халикъ ва Разикъ вукIин, гьесие лагълъи гьабизе тIадаб букIин лъан, гьесда иман лъей ва гьесул расул ритIухъ гьави. Гьеб иман лъейлъун бугеб аманат тIад босараб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее аманатлъун кьун ругел киналго лугби Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бокьараб хIалалъ хьвадизари буго аманат тIубай.
Зобалаздаги ракьалдаги гьеб аманат тIад босиларищан бакка-бахъи гьабунаян абураб рагIиялъул магIна буго аманат цIакъ кIудияб амру букIин баян гьаби. Гьеб магIнаялда буго ТIадегIанав Аллагьасул рагIиги: «Гьаб Къуръан мегIералда тIад рещтIизабун букIарабани дуда гьеб мегIер Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун бихъ-бихъун унеб бихьилаан»-абураб. Суратул Х1ашр (21). Гьаб аманат инсанасда бакка-бахъи гьабиялъе сабаб бицун ва гьеб тIаде босун хадуб букIунеб хIасил бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

لِّيُعَذِّبَ ٱللَّهُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ وَيَتُوبَ ٱللَّهُ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٣﴾

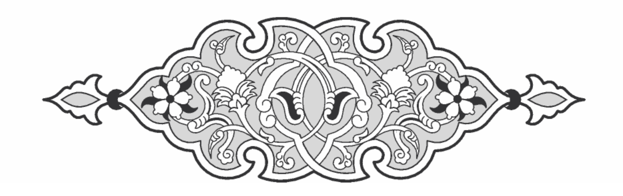
73. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мунапикъал бихьиназе ва руччабазе гIазаб гьабизе, гьединго жидеца ширк гьабурал бихьиназеги руччабазеги гIазаб гьабизе. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминал бихьиназул ва руччабазул тавбуги къабул гьабизе, гьезие ахираталда алжаналги насиб гьаризе. ХIакълъунго **ТIадегIанав Аллагь вуго жив муъминзабазда цIакъ гурхIулев, жинца гьезул мунагьал чурулев.**
Гьаб аяталда жаниб мунапикъзаби цере рехсана мушриказдаса гьел мунапикъзабазул гIамал бугелъул аманат тIубангутIи.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда

буго: *«Мунапикъчи жиндалъун ватIа гьавизе лъалеб лъабго кIудияб гIаламат буго: жинда гьабураб аманаталъе хиянат гьаби, жинца гьереси бицин, жинца къотIиялъе хилиплъи гьаби, гьеб тIубангутIи.»*-абун. Х1адис имам Бухарис бицана.

Гьел мунапикъзабазул гIамалалъул зарал цIикIкIараб буго муъминзабазе мушриказул гIамалалъул заралалдаса. Мунапикъзаби жидеца иман лъуна абун муъминзабазда гьоркьор журан рукIула ва гьезул ракIазулъ купру букIун, кидаго гьел муъминзабазе щиб заралдай гьабилаян ургъулел рукIула.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун суратул АхIзабалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

34. Сурату Сабаъ

Маккаялда рещтIизабураб, жинда жаниб кIикъоялда анцIила ункъго аят бугеб.

Сурату Сабаъ Маккаялда рещтIизарурал суратаздаса бугелъул, гьелда жаниб исламияб диналъул бищунго кIудияб аслу – Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, хадуб аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари ва ахираталда иман лъей баян гьабун буго.

Кинабго махлукъат жинца бижарав ва гьелъул тадбир гьабулев БетIергьанасе рецц гьабиялдалъун байбихьи гьабун буго сураталъе. Гьеб махлукъат бижарав Халикъ жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев, жиндир гуч бергьарав хан вукIин бицун буго. Гьеб буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналъе рачулел далилазул баянаб ва жиндир хIужа гучаб далил.

Хадуб мушриказул хIал бицун буго, гьез ахираталде инкар кколеб букIинги баян гьабун буго. Цо-цо аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисабиги рицун руго. Давуд аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ, гьесул вас Сулейман аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьезие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб ханлъиялъул, гьезие квегъараб махлукъаталъул бицен гьабун буго: гьури квегъи, хIайваназул мацI лъай, щайтIаби квегъи, Давуд аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ цадахъ рухIчIаголъиялъ ва гъветI-хералъ тасбихI гьаби бицун буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рисалат хIакъаб букIиналъе далилал рицун руго, гьесдехун хIалхъублъи гьабулел мушриказул рагIиги батIул гьабун буго. Сураталъул ахиралдаги гьел мушрикал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялда ва гьев цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялде ахIулел руго.

Суратaлда цIар лъуна Сабаалъул сурат абун, Сабаъ абулеб къавмалъул къиса бицун букIиналъ гьаб сураталда жаниб. Гьаб Сабаъ абулеб къавм буго Йеменалъул ракьалда рукIарал ханзабиги гьезул рагIиятги (халкъ, ханлъиялда гъоркь ругел гIадамал). Гьеб къавм букIана ГIиса витIилелдеункънусго соналъ цебе. Гьезул ракь цIакъ бечедаб букIана, гIадамалги гIорцIарал, роххарал рукIана. Гьеб халкъалда иблисалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматазда щукру гьаби кIочезабидал, гьезул рекIелъе чIухIи лъугьун, жидер гьунар-къуваталдалъун бугин гьаб бечелъиги лъикIлъиги абун гьезда ракIалде ккедал, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел гьалаг гьаруна ва хадусел умматазе вагIзалъун гьезул къисаги гьабуна.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَهُ ٱلۡحَمۡدُ فِي ٱلۡأٓخِرَةِۚ وَهُوَ ٱلۡحَكِيمُ ٱلۡخَبِيرُ ١

1. Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.
Киналго нигIматазул бетIергьан гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вугелъул, инсанас гьабулеб щукру ва рецц щив чиясе гьабуниги- гьеб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабураб щукру ва рецц букIула. Нилъее нигIматал кьеялъе сабаблъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир махлукъат гьабуниги, гьеб нигIмат кьолев ва гьелъул хIакъикъияв бетIергьан тIадегIанав Аллагь вуго. **Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мулк буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъат. Ахираталдаги кинабго щукру ва рецц Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго. Гьев вуго жиндир тадбир хIакимияв:** лагъзадерие маслихIат бугеб хIукму гурони жинца гьабуларев, **жинда лагъзадерил киналго хIалал лъалевги вуго;** загьирабги балъгоябги, кIалалда бугебги ракIалда бугебги лъалев вуго.

يَعۡلَمُ مَا يَلِجُ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا يَخۡرُجُ مِنۡهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعۡرُجُ فِيهَاۚ وَهُوَ ٱلرَّحِيمُ ٱلۡغَفُورُ ٢

2. ТIадегIанав Аллагьасда лъала ракьалда жаниб лъугьулеб жо:
хварал чагIи ракьулъе лъугьин лъала, цIад бан гьелъул лъим ракьулъе лъугьинги лъала, гъветI-хералъул кьибил ракьулъе лъугьинги лъала. **Гьеб ракьулъан къватIибе бачIунеб жоги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ:** хур-хер бижун бачIин, иццал-лъарал раккун рачIинги лъала. **Зодиса рещтIулеб жоги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ:** цIад рещтIинги, рахIматалъул яги гIазаб гьабулел малаикзаби рещтIинги лъала. **Гьел зобалазда бахунеб жоги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ:** лагъзадерил лъикIал гIамалал ва гьез Аллагьасдехун гьабулеб гьари ва хIели бахула зобалазда. **Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жив лагъзадерида гурхIулев, жинца мунагьалги чурулев**. Жинда мутIигIал лагъзадерил гIамал къабул гьабун, гьезул дуг1аялъе жаваб гьабун, жегиги лъикIаб гIамал гьабизе тавпикъ кьолев, жинда гIасилъарал гIадамазе гIазаб гьаби хех гьабичIого, гьезие тавбу гьабизе рес кьолев.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَا تَأۡتِينَا ٱلسَّاعَةُۖ قُلۡ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأۡتِيَنَّكُمۡ عَٰلِمِ ٱلۡغَيۡبِۖ لَا يَعۡزُبُ عَنۡهُ مِثۡقَالُ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَآ أَصۡغَرُ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ

3. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги инкар ккурал гIадамаца абулеб буго нижее къиямасеб къо бачIизе гьечIин абун. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ; гьеб бачIизе бугин гьедула дун дир БетIергьан Аллагьасул

أَكۡبَرُ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٖ ٣

цIаралдалъун-абун.
Жинда балъгоябги жо лъалев Аллагь ﷻ **вуго гьев. Гьесул лъаялдаса борчIун кколаро цохIо заррагIадаб жоги. Зобалазда бугониги лъала Аллагьасда** ﷻ **гьеб, ракьалда тIад бугониги лъала. Гьеб зарраялдасаги гьитIинаб бугониги лъала, гьелдаса кIудияб бугониги лъала. Гьеб кинабго жо Аллагьасда** ﷻ **аскIоб бугеб тIехьалда хъван буго** ва гьесул гIелмуялъулъ буго.
Гьеб гьитIинаб зарраги балъго хутIулареб мехалъ жиндир лагъзадерил ахIвалалги лъаларищха Аллагьасда ﷻ. Гьесда аскIоб киналго лагъзадерил гIамалал малаикзабаца хъван хIадур гьарун рукIула.
Гьаб къиямасеб къо бач1изе буго:

لِّيَجۡزِيَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ٤

4. Аллагьас ﷻ **алжаназдалъун жазаъ гьабизе жинда иман лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзабазе.**
Гьел руго жидее Аллагьасул ﷻ **рахъалъан мунагьал рахчи бугел ва хирияб, сахаватаб алжаналъул ризкъиги бугел гIадамал.**

وَٱلَّذِينَ سَعَوۡ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مِّن رِّجۡزٍ أَلِيمٞ ٥

5. Жидеца дун гIажиз гьавизеян, дидаса жал бергьилин абун ракIалде ккун, дир Къуръаналда гIайиб чIван ва дир авараг гьереси гьавун хьвадарал гIадамал руго жидее ахираталда цIакъ квешаб гIазаб бугел, жинца унтизабулеб даимаб гIазабалъулъ жал рукIунел.

وَيَرَى ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ ٱلۡحَقَّ وَيَهۡدِيٓ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَمِيدِ ٦

6. Жидее гIелму-лъай кьурал асхIабзабазда лъала, (гьел руго китабияб агьлоялъул г1алимзаби Г1абдуллагь ибну Салам г1адал.) гьезда хадур рачIарал Аллагьасдаса ﷻ хIинкъулел г1алимзабаздаги лъала **Аллагьас** ﷻ **дуде рещтIизабураб Къуръан хIакъаб жо букIин.**
Гьеб Къуръан Аллагьасул ﷻ **хIакъаб диналда ва битIараб нухда тIоритIулеб жо букIинги: жиндир гуч бергьарав, жив веццарав Аллагьасул** ﷻ **дин буго гьеб.**

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ هَلۡ نَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ رَجُلٖ يُنَبِّئُكُمۡ إِذَا مُزِّقۡتُمۡ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمۡ لَفِي خَلۡقٖ جَدِيدٍ ٧

7. Жидеца Аллагьасде ﷻ **инкар ккурал Маккаялъул мушриказ абуна: «Нижеца вихьизавилищ нуж хун ва гьан-ракьа тIутIун ун хадуб цIидасан**

чIаго гьарун тIаде рахъизаризе ругоян жинца абулев чи?» - абун. Гьеб рагIи мушрикаца абуна Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг махсароде гьавун, ахират букIиналде божичIого.

8. Цогиги гьел мушрикаца абуна: «Гьев чи вуго жинца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **гIунтIизабун гьереси бицулев, яги жив жундуца ккурав, гIадалаб хабар бицулев чи» - абун.**

أَفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِۦ جِنَّةٌۢ ۗ بَلِ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ فِى ٱلْعَذَابِ وَٱلضَّلَٰلِ ٱلْبَعِيدِ ﴿٨﴾

Гьезул рагIи нахъчIван тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: гьав авараг гьечIо жинца гьереси бицулев яги жив жундуца ккурав. **Ахираталде иман лъечIел гIадамал руго жидее жужахIалъул гIазаб букIизе бугел ва хIакъаб жоялдаса цIакъ рикIкIадаб къосиналъулъ жал ругел.**

9. Гьел мушрикал балагьуларищ ва гьез пикру гьабуларищ жидеда цебеги, жидеда хадубги ва жидер киналго рахъазда сверун лъугьун ругел зобалаздаги ракьалдаги.

أَفَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ ٱلْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾

Гьеб кинабго махлукъат бижарав, гьелъул тадбир гьабулев БетIергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьел хун хадур тIаде рахъизаризе кIолеблъиги лъазе ккеларищ? **Дие бокьани дица гьел мушрикал ракьалда къурч1изе гьарила, яги гьезде тIаде зодисан гIазаб рещтIизабила.** Цинги бугищха гьезул дир гIазабалдаса рорчIизе бакI ва гьеб гIазаб нахъчIвазе хIалкIолъи? **Х1акълъунго Гьаб бицараб жоялда жаниб жинца пикру гьабулев, жив тавбуялдалъун Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **вуссулев лагъасе гIаламатал руго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо вукIиналде ва гьесул хIалкIолъиялде жидеца тIоритIел гьабулел.**

10. Х1акълъунго, дица Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **кьуна дир рахъалъан хиралъи ва тIокIлъи.**

۞ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يَٰجِبَالُ أَوِّبِى مَعَهُۥ وَٱلطَّيْرَ ۖ وَأَلَنَّا لَهُ ٱلْحَدِيدَ ﴿١٠﴾

Гьесие авараглъи кьуна, гьесда Забур рещтIизабуна, мугIрулги квегъана гьевгун цадахъ жидеца тасбихI гьабизе, гьесие маххги тамах гьабуна чед гьабулеб гIатI гIадин ва гьеб маххалъул къолденал гьаризеги лъазабуна.

Дица абуна: «Я гьал мугIрул! Нужеца гьав Давуд аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **цадахъ дие тасбихI гьабе, нужецаги гьабе дие тасбихI, я гьал хIанчIи!» - абун.** Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ цIакъ берцинаб гьаракь букIана. Гьес гьаракь борхун тасбихI гьабулеб мехалъ ва Забур цIалулеб

мехалъ кинабго рухIчIаголъи гьесухъ гIенеккун чIолеб букIана, гьев гIодулеб мехалъ цадахъ гIодулебги букIана.

Дица гьев Давуд аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ **маххги тамах гьабуна.** Гьеб махх цIаялъ биизабизе кколеб букIинчIо, квартIица бухизеги кколеб букIинчIо. Давуд аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ кодоб гьеб гIатI гIадин букIулаан, жиндиего бокьараб тIагIел гьелъул гьабизе.

أَنِ ٱعْمَلْ سَٰبِغَٰتٍ وَقَدِّرْ فِى ٱلسَّرْدِ ۖ وَٱعْمَلُوا۟ صَٰلِحًا ۖ إِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾

11. Дица гьесда абуна: «Дуца гIатIидал, рагъухъабазул черх цIунулел къолденал гьаре.
Гьеб къолденалъул хьухьин ва гIуцIи мухIканаб, жиндаса мунпагIат босулеб хIалалъ гьабе: тIеренаб, картIал гIатIидаб гьабун чIор черхалда щвезе толеб гьабуге. Бищцатаб, бакIаб гьабун жиб баччизе захIматабги гьабуге».

Нужецаги лъикIаб гIамал гьабе, я гьав Давудил عَلَيْهِ السَّلَامُ **агьлу**! Инсул хиралъиялда ва гьесул хIалтIиялда божун рукIунге. Нужеего дунялалъеги ахираталъеги гIамал гьабе. **ХIакълъунго дун вуго нуж киназго гьабулеб гIамал дида бихьулев** ва дица нужер г1амалазда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

Жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабаздаса бицараб хIадисалъулъ буго: «Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ къолденал гьарулел рукIана цинги гьел ричулелги рукIана. Гьезухъ бачIараб мухьалъул лъабго бутIа гьабун цо бутIа садакъаде кьолеб букIана, цо бутIа жиндир хъизаналъе напакъаялъе кьолеб букIана, цо бутIа хIажалъи ккараб мехалъ садакъаде ва жамагIаталъул гIаммаб амруялъе кьезе абун нахъе лъун толеб букIана»-абун.

وَلِسُلَيْمَٰنَ ٱلرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۖ وَأَسَلْنَا لَهُۥ عَيْنَ ٱلْقِطْرِ ۖ وَمِنَ ٱلْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِۦ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١٢﴾

12. Дица Сулейман аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьуриги квегъана.** Гьеб гьуриялъул хехлъиги цIакъ кутакаб букIана: **радалалдаса къалъизегIан гьелъ толаан цо моцIалъ лебалал жидеда рекIунел хIайваназ толеб гIадаб нух. Къалъаралдаса къасилъизегIанги гьедигIанабго нух толаан.** Гьеб гьуриялъул кумекалдалъун Сулейман авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир улкаялъул бокьараб бакIалде унаан цадахъ боялги рачун. Радал къватIире арал гьел гIемераб бакIалдеги щун, къаси тIад руссунги рачIулаан.

Дица гьев Сулеймание عَلَيْهِ السَّلَامُ **тIохьиги чвахизабуна:** Лъим гIадин ракьалда т1ад хьвадулеб хIалалъ тамах гьабуна Сулеймание тIохьи – гьесул эмен Давудие махх тамах гьабураб гIадин. Гьеб маххги тIохьиги

тамах гьаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан бугеб баянаб ва загьираб мугIжизат букIана гьев кIиявго аварагасе.

Гьединго Сулейман аварагасе عَلَيْهِٱلسَّلَامُ **дица жундулги квегъана,** гьесие хIалтIи гьабизе ва гьесие хъулухъ гьабулеллъун рукIизе. Гьез гьабулеб букIана гIадамазда жиб гьабизе кIолареб захIматаб ва гIемераб хIалтIи. **Гьеб кинабго жо Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **амруялдалъун ва гьесул хIукмуялдалъун букIана. Сулейманил** عَلَيْهِٱلسَّلَامُ **амруялда гIасилъарал жундузда дица цIакъ боркьараб жужахIалъул гIазаб чIамизабизе буго.**

يَعۡمَلُونَ لَهُۥ مَا يَشَآءُ مِن مَّحَٰرِيبَ وَتَمَٰثِيلَ وَجِفَانٖ كَٱلۡجَوَابِ وَقُدُورٖ رَّاسِيَٰتٍۚ ٱعۡمَلُوٓاْ ءَالَ دَاوُۥدَ شُكۡرٗاۚ وَقَلِيلٞ مِّنۡ عِبَادِيَ ٱلشَّكُورُ ١٣

13. Гьел жундуца Сулейман аварагасе عَلَيْهِٱلسَّلَامُ **ралел рукIана гьесие бокьарал г1адинал, рорхатал ва кутакал кIалг1аби. БатIи-батIиял къаркъалабиги (статуял) гьарулел рукIана.**

Маххалъул, тIохьиялъул ва цогидабги жоялъул. Гьеб Сулейманил шаргIалда статуяби гьари хIарамаб букIинчIо, гьезие лагълъи гьаби хIарамаб букIана. Нилъер шаргIалда статуяби гьари хIарам гьабуна гьезие лагълъи гьабизе гIадамал лъугьинчIого рукIизе.

ЦIакъ кIудиял гъадарабиги (хIарччал, боганал) гьарулел рукIана щайт1абаца: жидеда жанибе лъим тIураб мехалъ хIор буго абун кколел. **Гьединго чIахIиял хьагалги гьарулаан цо бакIалда лъун рукIулел,** доре-гьанире росизе кIоларел. **Дица гьев Сулейманида ва гьесул агьлуялдаги абуна: «Нужеца Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щукру гьабе гьал кIудиял нигIматал жинца нужее кьурав» - абун.**

Нужее авараглъиги кьун, жундулги квегъун, махх-тIохьиги тамах гьабун ва цогиги гIемерал нигIматал кьун ругелъул, нужеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабун гьесие гIибадат гьабе ва гьев разилъулеб гIамал гьабе.

Ва амма нигIматазда жидеца щукру гьабулел гIадамал дир лагъзадеридаса цIакъго дагьал гурони гьечIо. Гьеб рагIиялдалъун ТIадегIанав Аллагьас кантIизарулел руго жиндие щукру гьабизе тIадаб букIиналда ва гьеб щукру гьабиялде гьесизарулелги руго.

فَلَمَّا قَضَيۡنَا عَلَيۡهِ ٱلۡمَوۡتَ مَا دَلَّهُمۡ عَلَىٰ مَوۡتِهِۦٓ إِلَّا دَآبَّةُ ٱلۡأَرۡضِ تَأۡكُلُ مِنسَأَتَهُۥۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ ٱلۡجِنُّ أَن لَّوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ٱلۡغَيۡبَ مَا لَبِثُواْ فِي ٱلۡعَذَابِ ٱلۡمُهِينِ ١٤

14. Дица гьев Сулейман авараг عَلَيْهِٱلسَّلَامُ **хвезавураб мехалъ гьев хун вукIиналда гIадамал ва жундул кантIизаричIо гьесул гIанса кванараб хIапараялъ (хIутIалъ) гурони.**

Гьеб гIансаги бегун Сулейманил

къаркъала гIодобе бортун индал жундузда лъана гьев хун вукIараблъи **ва гьел балъгояб жо лъалел рукIаралани** жидеда Сулейман عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хун вукIинги лъазе кколеб букIана ва **жал гIемераб заманаялъ захIматаб хIалтIи гьабулел хутIизе рукIинчIо.**

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: гIадамаз абулеб букIана жундузда балъгояб жо лъалаян. Сулейман авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир как балеб бакIалда как балев вукIадго хвана ва жиндир гIансаялда тIадги ваччун, жив чIагояб мехалъ вукIараб хIалалъ, тIубараб лъагIелалъ гьадин вукIана. Гьев чIаго вугин абун гьесдаса хIинкъун, жидеца гьабулеб букIараб хIалтIи гьабулел жундулги рукIана.

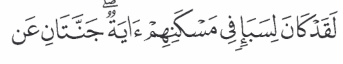
Цинги гьесул гIанса ракьалда цун бугеб бакIалдаса хIапараялъ кваналеб букIун, гьеб гIанса цояб рахъалде гьетIана, хадуб бегунги ана. Гьеб гIансагун цадахъ Сулейманил къаркъалаги гIодобе бегун ана. Цинги лъана жундузда Сулейман хун вукIараблъи, г1адамаздаги лъана дозда балъгояб жо лъалареблъи.

Сабит ал-Бананиясдаса бицараб хабаралда буго: Аллагьасул салам лъеяв Давуд аварагас жиндир лъималаздаги, руччабаздаги, цогидаб агьлуялдаги сордо-къоялда жаниб как балеб замана бикьун букIана. Гьев Давудил агьлуялде тIаде щиб заманаялъ лъугьаниги, гьесул рукъов как балев чи ватулаан абун.

Жидеда Аллагь разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *бищунго бокьулеб как бай буго Давуд аварагасул* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *как бай. Гьев сардил бащадаб заманаялъ кьижулев вукIана. Цинги тIаде вахъун сардил лъабго бутIа гьабун цо бутIа как балаго инабулеб букIана. Сардил ахиралда анлъго бутIа гьабун цо батIа хутIараб мехалъ кьижулев вукIана. Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *бищунго бокьулеб кIал ккевейги Давуд аварагасул* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *кIал кквей буго: гьес цо къоялъ кIал кколеб букIана, цоги къоялъ кIал биччан вукIулев вукIана. Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *диналъе гIоло гъазават гьабулеб мехалъ ва тущманасде данде чIвараб мехалъ гьев рагъдаса лъутулевги вукIинчIо»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Жабир асхIабасдаса бицараб хIадисалдаги буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Давуд аварагасул* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *вас Сулейманил эбелалъ Сулейманида* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *абуна: «Я дир вас, мун сардилъ гIемер кьижуге. Сардилъ гIемер кьижиялъ инсан къиямасеб къоялъ пакъиравлъун гьавула»*-абун. Ай гьесул лъикIаб гIамал дагьлъула абураб магIна буго гьеб рагIиялъул

15. ХIакълъунго, цIакъ кIудияб гIаламат букIана Сабаалъул къавмалъе

يَمِينٍ وَشِمَالٍۖ كُلُواْ مِن رِّزۡقِ رَبِّكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لَهُۥۚ بَلۡدَةٞ طَيِّبَةٞ وَرَبٌّ غَفُورٞ ١٥

гьез гIумру гьабун бугеб ракьалда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда тIоритIел гьабулеб,** гьелъул жидеца пикру гьабизе ва Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесул нигIматазда щукру гьабун хьвадизе. **Гьезул шагьаралъул кваранаб ва квегIаб рахъалда цIакъ кIудиял ахал рукIана** гьезда жаниб батIи-батIияб тIагIамаб пихъ бижулел, жанисан лълъимал хьвадулел, жидер рагIдукь чIун гIадамаз рахIат гьабулеб.

Къатадат абулев гIалимас абуна: гьел ахазул пихъ барщараб мехалда бетIералда тIад гьегьги лъун гьений жанисан чIужугIадан уней йикIана ва гьеб гьегь тIасан гъун (бортун) бачIараб пихъалъ цIолеб букIана, щибго гIакъуба бихьичIого-абун.

Дица гьел гIадамазда авараг витIун, гьесул мацIалдалъун абуна: **«Нужеца кванай БетIергьанасул ризкъи ва гьеб ризкъи нужее кьурав Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щукруги гьабе. Гьаб нуж жанир чIун ругеб ракь цIакъ лъикIаб ракь буго:** ах-хур гIемер бижулеб, гьава-бакъ рекъараб, нигIматал гIемераб. **Нужер БетIергьан Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **мунагьал чурулев ва жив гурхIулев вуго.** Гьев БетIергьанасул ризкъи кванараб мехалъ ва гьесие щукруги гьабураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее дунялалда нигIматал жегиги цIикIкIизарула, нужер мунагьхатIа тIаса лъугьун тола ва ахираталдаги нужее алжаналъул нигIматал кьола.

ЦIакъ кIудияб хIикмат буго БетIергьан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир халкъалъул тадбир гьабиялъулъ. Дунялалъул рукъов жиндир лагъ батIи-батIиял нигIматал кьун хьихьулев вуго, гьесие киналго маслигIаталги рекъезарулел руго. Гьев лагъасда тIад къалеб жоги буго: «Дуда лъай дур БетIергьан Аллагь вукIин ва гьес дуе кьурал нигIматалги кванан гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабе, дурго маслахIаталъе гIоло берцинаб тIабигIат-гIамал гьабунги хьваде» - абун.

Гьаб аманат тIубарав лагъасе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дунялалъул рукъобго бахьибуголъи кьолеб буго: гьесие ризкъиги г1ат1ид гьабулеб буго, гьесул ракIги парахат гьабулеб буго, гьесул чIаголъиги рахIатаб, хIинкъи гьечIеб гьабулеб буго. Ахираталдаги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир аманат тIубарав лагъасе абадиял алжаналъул нигIматал кьолел руго. Жиндие щибго къварилъи-захIмалъи гьечIого гьаб дунялалъулги ахираталъулги сагIадат (бахьибуголъи) босизе ресги букIаго, инсан валагьулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда разилъулареб, гьесие бокьулареб, жиндирго напсалъе къварилъи щолеб гIамал гьабиялде.

Инсанас абадияб рахIат-лазаталдаса тIаса бищулеб буго дагьабго заманаялъ жиндир напсалъе щолеб гьересияб, щайтIанияб лазат. Гьеб гIамал инсанасда берцин бихьизабулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул тущманлъун гьабураб, жиндаса цIунеян абун лъазеги гьабураб щайтIаналъ. Жив вижарав, жив хьихьулев, ахираталда жиндир гIамалазда рекъараб жазаъ жиндие гьабулев БетIергьанасдаги гIасилъун, гьев БетIергьан Аллагьасулги жиндирги тущманлъун бугеб щайтIаналъе инсан мутIигIлъи гьечIищха цIакъ тамашаяб амру!

16. Гьел Сабаалъул къавмги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъеялдаса ва гьесул расуласе мутIигIлъиялдаса руссана, гьез Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нигIматазе щукруги гьабичIо.**

فَأَعْرَضُوا۟ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ ٱلْعَرِمِ وَبَدَّلْنَٰهُم بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىْ أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثْلٍ وَشَىْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾

Цинги дица гьезде тIаде биччана жидер сангарал риххулел иххал ва лъарал. Иххал абула кутакаб ц1ад бадалго сали-х1ащгун жубан бач1унеб лъималда. Гьеб иххица гьезул ахалги чIунтизаруна: цоял гъутIби кьолболъан рахъана, цогидал лъималда гъоркь гъанкъана, гьезул росабиги чIунтизаруна ва гIадамалги рикь-рикьун, цоги ватIан цIехон гьениса нахъе ана.

Гьеб Сабаалъул къавмалъ щулияб сангар гьабун букIана жидер росабаздаги ахаздаги тIаде лъим кIанцIичIого букIизе ва жидер ах-хурги берцинго ва бечедго букIизе. Гьеб сангаралда нахъа лъугьараб хIоралъул лъималдалъун жидеца ах-хурги лъалъалеб букIана. Гьаб Сабаъ ракьалда йикIана Сулейман аварагасде عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ иман лъурай Билкъис абулей ханги.

Дица гьезул бечедал ахазул бакIалда бижизабуна жиндир пихъ кьогIаб, жибгоги кваназе к1олареб заз-хъарахъ, асалалъул гъутIби ва дагьабго сидроялъул гъутIбиги. Гьаб кинабго жо буго гIадамаз рехун тараб, жиб къачIалареб гIалахалда бижулеб гъветI-хер.

17. Гьаб жазаъ гьабуна дица сабаалъул къавмалъе, гьез Аллагьасдеги جَلَّجَلَالُهُ**, гьесул нигIматаздеги инкар ккураб мехалъ.**

ذَٰلِكَ جَزَيْنَٰهُم بِمَا كَفَرُوا۟ ۖ وَهَلْ نُجَٰزِىٓ إِلَّا ٱلْكَفُورَ ﴿١٧﴾

Гьадинаб квешаб жазаъ гьабулищха капурал гIадамазе гурони?

18. Дица Сабаалъул росабаздаги ва жиделъ баракат бугел Шамалъул ракьалда ругел росабазда гьоркьоб цоял цоязда рихьулел, жал цоцазда гIагарда

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ ٱلْقُرَى ٱلَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَٰهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا ٱلسَّيْرَ ۖ سِيرُوا۟ فِيهَا لَيَالِىَ وَأَيَّامًا ءَامِنِينَ ﴿١٨﴾

ругел росаби гьаруна.

Сабаалдаса Шамалде унел гIадамазе щибаб къоялъ индал къаси сордо базе цо росулъан цоги росулъе щолеб хIал гьабуна. Дица гьел гIадамаздаги абуна: «Нуж хьваде гьал росабазда гьоркьор ва нужеца сапар гьабе сардилъги, къадги, нуж щибго хIинкъичIого» - абун. Гьез цадахъ квен-тIех баччизе кколеб букIинчIо, цIогьабаздаса, гъачагъаздаса хIинкъи букIинчIо, къаси сордо базе чIолеб бакIалъулги къварилъи букIинчIо.

فَقَالُوا۟ رَبَّنَا بَٰعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فَجَعَلْنَٰهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَٰهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ١٩

19. Гьал нигIматазда щукру гьабичIого ва Аллагьасе ﷻ мутIигIлъичIого жидее бугеб рахIат-лазат чIалгIун, гьел гIадамаз абуна: **Я нижер БетIергьан! Дуца нижер сапар халат гьабе:** нижер росаби цоцаздаса рикIкIад гьаре**- абун. Гьез жидерго напсазе зулму гьабуна Аллагьасул ﷻ нигIматазда инкар ккун. Дица гьеб къавмги гьабуна хадусел умматазе жидер къиса бицунеллъун.** Гьел гьалаг гьарун, гьезул росаби чIунтизе гьарун, гьезул бицен нахъе хутIана, гьезул наслу-тухум тIагIана. **Дица гьел тIетIезарун, рикьизарун, батIи-батIияб бакIалде ккезаруна,** жидер ватIан гьечIел, магIишат гьечIел, миллат-тухум гьечIел гьаруна.

ХIакълъунго гьаб Сабаалъул къавмалъул къисаялъулъ пикру гьабулев чиясе вагIза-насихIат ва гIибрат буго. Жидеца балагьазда сабру гьабулел, Аллагьасул ﷻ нигIматазда щукру гьабулел гIадамазе Аллагь ﷻ цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламаталги руго.

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُۥ فَٱتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٢٠

20. Гьал хIакъаб диналдаса къосарал гIадамал иблисалъ жиндир мурад тIубарал гIадамал руго: иблисалъе гьел жинда нахърилълъинаризе бокьун букIана, **гьел иблисалда нахъги рилълъана, Аллагьасда ﷻ иман лъурал гIадамазул дагьабго къокъа хутIизегIан.**

وَمَا كَانَ لَهُۥ عَلَيْهِم مِّن سُلْطَٰنٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يُؤْمِنُ بِٱلْءَاخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِى شَكٍّ ۗ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ حَفِيظٌ ٢١

21. ХIакълъунго гьеб иблисалъул ихтияр ва гьунар букIинчIо гIадамал къосизаризе: гьезул ракIазулъ вас-вас ккезабизе, гьелда жаниб ТIадегIанав Аллагьасул хIикмат букIун гурони.

Гьеб хIикматги буго **Аллагьасе ﷻ загьираб лъаялдалъун лъазе жидеца ахираталда иман лъурал ва гьеб ахираталъул хIакъалъулъ**

жал щакдарулел ругел гIадамалги. Гьезие ахираталда жидер гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе, гьел жидер гIамалалда мукIур гьарун, гьелъие нугIзал чIезарун. **Дур БетIергьан Алллагь жинда кинабго жо лъалев ва жинца гьелъул тадбир гьабулев вуго.** Гьел лагъзадерил гIамал хъварал кагътал нахъе цIунулев вуго.

ТIадегIанав Аллагьас иблис лагъасде тIад биччана абураб рагIиялъул магIна буго гьев лагъасул хIалбихьизе гIоло гьесда вас-вас ккезабизе, гьев щакдаризавизе биччала щайтIан абураб.

ЩайтIаналда инсан къосизавизе кIоларо. Къосин лагъасул гIамал буго, къосизарулел вас-васал ккезари щайтIаналъул гIамал буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунарав чиясе щайтIаналъул вас-васаз щибго зарал гьабуларо. Х1асанул Басрияс абуна: нуж ралагье: гьеб щайтIаналъ цониги чиясда гIанса кьабуларо, гьезда хIал гьабун щибго жоги гьабизабуларо. ЩайтIаналъул гIамал буго гIадамал гукки, гьезул хьул лъезаби. Гьелъул гуккиялъе жаваб кьурав чи вуго жив къосарав чиян абун.

قُلِ ٱدۡعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمۡلِكُونَ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا لَهُمۡ فِيهِمَا مِن شِرۡكٖ وَمَا لَهُۥ مِنۡهُم مِّن ظَهِيرٖ ٢٢

22. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ! Нужеца ахIи бай Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун жидее лагълъи гьабурал аллагьзабазда. Нужее лъикIлъи гьабе абун ахIе гьезда, яги нужедаса зарал нахъчIвае абун ахIе. Гьеб ахIи гIадада хвараб жо букIизе буго.

Гьел аллагьзабазул гьунар гьечIо, гьезул хIалги кIоларо цохIо зарра гIадаб жо гьабизе зобалазда жаниб ва ракьалда тIад бугеб махлукъаталъе. Гьел алагьзаби Аллагьасе гIахьалчагIилъунги гьеч1о зобал-ракьал рижиялъулъ ва гьезул тадбир гьабиялъулъ. Гьев БетIергьан Аллагьасе гьезул щибго квербакъиги гьечIо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьезда хIажатавги гьечIо. Жиндир ханлъиялъул ва хIалкIолъиялъулъ жив цогояв вуго. Кинабго жо жинде хIажатав, жив щибго жоялда хIажатав гьечIевги вуго.

وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنۡ أَذِنَ لَهُۥۚ حَتَّىٰٓ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمۡ قَالُواْ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمۡۖ قَالُواْ ٱلۡحَقَّۖ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ ٢٣

23. Къиямасеб къоялъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIов цогидасе шапагIат гьабун кIалъазе кIолев чи вукIуларо, гьес шапагIат гьабизе изну кьурав чи гурони. Гьел руго аварагзаби عَلَيْهِمُالسَّلَامُ Аллагь жидеда разиял муъминзаби ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичарал шагьидзабиги. **Жидеца шапагIат гьабизе изну кьуразул ракIаздаса**

хIинкъи араб мехалъ, гьез цояз цояздехун абула: нужер БетIергьан Аллагьас щиб жо абураб?-абун.

Гьел жидерго напсазул ургъалилъ, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ цIакъ хIинкъун рукIиндал, гьезда абураб мехалъ нужедаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рази вугин ва нужее изну кьолеб бугин гьесде г1асилъарал муъминзабазе шапагIат гьабизе абун – гьел гIажаиблъун хутIула ва жидеда рагIараб жо хIакъаб бугодай абун цоцаздехун хитIаб гьабула. **Жидеда доб суал гьабураз абула Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **хIакъаб жо абунаян абун.** Гьес нилъее изну кьуна муъминзабазе шапагIат гьабизе. **ХIакълъунго гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндир даража тIадегIанав, жиндир ханлъи ва хIалкIолъи кIудияв**.

﴿قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ قُلِ ٱللَّهُ ۖ وَإِنَّآ أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ٢٤﴾

24. Дуца дудехун дагIба-къец гьабулел мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Зобалаздасаги ракьалдасаги нужее ризкъи кьолев щив вугев?-абун.**

Гьез дуе жаваб гьабуларо ва гьезул жаваб гьабизе ресги букIуларо, гьев цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго абун мукIурлъи гуреб. **Гьез жаваб гьабичIони дуца абе Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго гьев жинца ризкъи кьолев Разикъ. ХIакълъунго ниж ругониги, яги нуж рукIаниги нилъер цоял хIакъаб, битIараб диналда ругоха, яги баянаб, тIубараб къосиналъулъ ругоха - абун.**

ХIакъаб диналда муъминзаби рукIин мухIканаб иш бугониги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир аварагасда лъазабулеб буго жинда данде вугев дагIбадуласда квешаб, ракI бекулеб хитIаб гьабичIого, гьесул ракI холареб хIалалъ калам гьабизе. Дица бицараб жоялда нуж гIенеккулел гьечIони ва дица бачараб хIужа-далил нужее гIолебги гьечIони дир нужеда гьабизе зулму-хIал гьечIо, ва амма хIакъаб жо бугоха я дун, яги нуж цоял ритIарал рукIин гьаб дагIба-къецалъулъ, цоял мекъал рукIин. Гьадинаб калам гьабураб мехалъ дагIбадулав ургъизе рес букIула ва гьесие вагIза-насихIаталъ мунпагIат гьабизеги бегьула.

﴿قُل لَّا تُسْـَٔلُونَ عَمَّآ أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْـَٔلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ٢٥﴾

25. Жегиги дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **къиямасеб къоялъ нужеда гьикъизе гьечIо нижер мунагьаздаса ва нижедаги гьикъизе гьечIо нужер гIамалаздаса»-абун.**

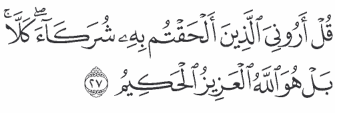
Гьабги буго жегиги аварагас жиндир напс гIодобегIан гьаби ва жинда данде вугев дагIбадуласул хIурмат гьаби жинца баян гьабулеб раг1и.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Аллагьас ﷻ абулеб буго дуца гьезда абе: «Нижер мунагьаздаса нижеда гьикъизе буго, нужеца гьабураб гIамалалдаса нужеда гьикъизе буго» - абун. Мунагьал муъминзабазул напсазда гIунтIизаруна, авараг гьезул рахъалда вугев дагIбадулав вугелъул. Жинда данде ругел мушриказда абуна «нужер гIамал» абун. Гьаб раг1и жиндир пикру гьабизе рекъараб ва жиндаса ваг1за босизе мустах1икъаб буго.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ٢٦

26. Дуца абе, МухIаммад ﷺ, Аллагьас ﷻ нужги нижги данде гьаризе руго къиямасеб къоялъ, цинги нилъеда гьоркьоб Аллагьас ﷻ хIакъаб ва битIараб хIукму гьабизе буго.

Х1акълъунго **тIадегIанав Аллагь вуго хIакъаб жоялдалъун хIукму гьабулев, халкъалъул киналго хIалалги жинда лъалев.** Гьес щивго чиясе зулму гьабуларо. ГIадилаб хIукму гьабун хIакъаб исламияб диналда рукIарал муъминзаби алжаналде лъугьизарула, купру-ширкалда рукIарал гIадамал жужахIалдеги лъугьизарула.

27. Дуца мушриказда абе, МухIаммад ﷺ, дида рихьизаре нужеца жидее лагълъи гьабулел аллагьзаби; нужеца Аллагьасда ширк гьабун жидее лагълъи гьабулел хъанчал рихьизаре дида.

Дун валагьизе вуго гьезда, щиб жодай буго гьезие лагълъи гьабизе гIиллалъун ва сабаблъун бугеб абун. Гьаб рагIи буго мушриказул хIужа гьечIолъи тасдикъ гьабизе абулеб рагIи. **ГьечIо гьел хъанчал жидее лагълъи гьабизе мустахIикъал. ЦохIо Аллагь ﷻ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав, жиндир гуч бергьарав хан ва жиндир гIадлу битIарав хIаким.**

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٢٨

28. Дица мун расуллъун витIун гьечIо, МухIаммад ﷺ, цохIо гIарабиязда, **Дица мун витIун вуго кинабго халкъалда расуллъун. Гьезул мутIигIазе алжаналдалъун рохел бицизе, гьезул Аллагьасда ﷻ гIасилъаразе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъиги кьезе. Кинниги гIадамазул гIемерисел жидеда хIакъаб жо лъаларел руго,**

жидерго купру-ширкалда ва жагьиллъиялда хьвадулел руго. Гьез Аллагьасда ﷻ иман лъолеб гьечIо ва ахират букIинги ритIухъ

гьабулеб гьечIо.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٩﴾

29. Авараг махсароде гьавун **гьез абулеб буго кидаха букIизе бугеб нижее къотIи гьабураб гIазаб, нуж битIараб жо бицунел ратани - абун.**

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَـْٔخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

30. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ, нужее къотIи гьабураб гIазаб бачIин хIакъаб жо буго. Гьеб г1азаб гьабулеб къо цохIо лахIзаталъ нахъги бахъуларо, цохIо лахIзаталъ цебеги гьабуларо. Нужее бокьухъин букIуларо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру ва хIукму. Нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб хехго бачIин тIалаб гьабичIого, гьесда иман лъезе ва гьев разилъи тIалаб гьабизе хехлъи гьабе.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَن نُّؤْمِنَ بِهَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ وَلَا بِٱلَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ٱلْقَوْلَ يَقُولُ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوا۟ لَوْلَآ أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

31. Маккаялъул капурзабаца абуна нижеца гьеб дуца цIалулеб Къуръаналда иман лъеларин, гьелдаса цере рещтIизарурал тIахьаздеги иман лъеларин-абун. Дуда рихьизе ругелани, МухIаммад ﷺ гьел капурзаби къиямасеб къоялъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере эхетизарун чIезарун рукIунеб хIал. Гьел цоял цояздехун къацандулеб хIалги. Жал лагълъиялда ва загIиплъиялда рукIарал гIадамаз жидеца ханлъи ва гIамалкIодолъи гьабун рукIарал тIадчагIаздехун абула нуж рукIинчIелани ва нужеда нахърилълъунги рукIинчIелани ниж Аллагьасда иман лъуралльун рукIилаан- абун. Нужеца къосизарунин ниж, ва нужее гьабизе кколин нижер къосиналъулги гIазаб - абун.

قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوٓا۟ أَنَحْنُ صَدَدْنَٰكُمْ عَنِ ٱلْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَآءَكُم ۖ بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

32. Цинги гьел церехъабаца абула жидеда нахърилълъун рукIаразда: нижецайищха нуж битIараб нухдаса ва хIакъаб диналдаса руссизарурал, нужехъе хIакъаб дин бачIун хадуб? ГьаричIо нижеца нуж хIакъаб диналдаса руссизе. Нилълъехъ цохIо авараг вачIана ва нилъеда цохIо дагIватги гьабуна. **Нуж руго нужецаго купру-ширк ва мунагьал гьарурал - абун.**

وَقَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوا۟

33. Цинги жал загIипаллъун рукIарал гIадамаз дол церехъабилъун рукIаразда

بَلۡ مَكۡرُ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ إِذۡ تَأۡمُرُونَنَآ أَن نَّكۡفُرَ بِٱللَّهِ وَنَجۡعَلَ لَهُۥٓ أَندَادٗاۚ وَأَسَرُّواْ ٱلنَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُاْ ٱلۡعَذَابَۚ وَجَعَلۡنَا ٱلۡأَغۡلَٰلَ فِيٓ أَعۡنَاقِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۚ هَلۡ يُجۡزَوۡنَ إِلَّا مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٣٣

абула: рукIинчIо ниж купрусиркалда. **Нужеца релъедалги къадги макру гьабун, гуккун, нахъчIвана ниж хIакъаб дин бихьиялдаса ва гьеб дин гьабиялдаса.**
Нужеца амру гьабулеб букIана нижеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквe абун ва гьесдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабе абунги.
Гьаб кIиябго къокъаялъ цIакъ кIудияб пашманлъи рекIелъ бахчун букIула жидеца ширк гьабиялда ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабунгутIиялда. Гьаб пашманлъи гьезда бачIула жидеда жужахIалъул гIазаб бихьараб мехалъ. Дица капурал гIадамазул габуралда гудралги рала. Маххул рахсал ва гудрал рала капурзабазул габуралда, жужахIалъул цIадул гIазабалде тIадеги. **Гьаб кинабго гIазаб гьазие гьабулищха жидеца гьабураб гIамалалъе жазаълъун букIун гурони**? Гьабуларо.

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا فِي قَرۡيَةٖ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتۡرَفُوهَآ إِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ٣٤

34. Дица цониги къавмалда ва росдал агьлуялда витIарав авараг хутIичIо, гьеб къавмалъул чIухIарал ва зулмуял церехъабаца абичIого:
ХIакълъунго нижеца инкар кколеб буго нуж жиндалъун нижехъе ритIараб диналдаян абун.

وَقَالُواْ نَحۡنُ أَكۡثَرُ أَمۡوَٰلٗا وَأَوۡلَٰدٗا وَمَا نَحۡنُ بِمُعَذَّبِينَ ٣٥

35. Маккаялъул мушриказги абуна: нижер боцIи-мал гIемераб буго, васалги гIемер руго, тухум-кьибилги кIудияб буго. Нижее гIазаб гьабизе гьечIоян.
Гьез абуна: нижедасан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разияв вукIиналъ кьун буго нижее дунялалъул бечелъи. Ахираталдаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нижее гIазаб гьабизе гьечIоян- абун. Гьезул ракIазулъе дунялалъул бечелъи гурони лъугьулеб гьечIо, гьезул пикруги боцIи-малалде буссараб, гьелда машгъуллъараб буго. Гьедин бугелъул гьез ахираталъул амруги дунялалда борцунеб буго.

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقۡدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ٣٦

36. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, **ХIакълъунго дир БетIергьанас ризкъи гIатIид гьабун кьола жиндие бокьарав чиясе, жиндие бокьарасе ризкъи къваридги гьабула.**

Гьеб гьечIо инсанасул бахьибуголъиялда ва бахьикъосиналда рекъон букIунеб иш. Инсанасул бахьибуголъи бараб буго гьесул рекIелъ бугеб иманалда ва гьесул черхалъ гьабулеб гIамалалдаги.

Кинниги гIадамазул гIемерисел жидеда хIакъаб жо лъаларел руго. Дунялалъул боцIи инсан гуккулеб жо букIин жидеда лъаларел руго. Гьеб боцIи жидее кьурав БетIергьан Аллагь вукIин лъаларел, гьесие гIибадат гьабуларел руго. Гьаб амру баян гьабун тIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго:

وَمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُم بِٱلَّتِي تُقَرِّبُكُمۡ عِندَنَا زُلۡفَىٰٓ إِلَّا مَنۡ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ جَزَآءُ ٱلضِّعۡفِ بِمَا عَمِلُواْ وَهُمۡ فِي ٱلۡغُرُفَٰتِ ءَامِنُونَ ٣٧

37. Гьаб нужер боцIи-малги, лъималги гьечIо жинца нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **гIагар гьарулеб жолъун. Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIагарлъула жинца гьесда иманги лъун гьесул расуласда нахъги вилълъун, лъикIаб гIамал гьабурав муъминчи.**

Гьал руго гьез гьабураб гIамалалъул ажру-кири жидее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гIемерго цIикIизабулел ва алжаналда жанир, гьеб алжаналъул рукъзабахъ, щибго жоялъул ургъел ва хIинкъи гьечIеллъун рукIулел гIадамал.**

وَٱلَّذِينَ يَسۡعَوۡنَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلۡعَذَابِ مُحۡضَرُونَ ٣٨

38. Дир Къуръаналъул аятал хвезаризе, диналдаса халкъ нахъчIвазе хьвадулел, жидеда дир гIазаб щвеларин, **гьелдаса жал рорчIилин ракIалде ккун рукIулел гIадамал,- жужахIалъул гIазабалъулъ рукIизе руго** ва малаикзабаца ракIарун гьенир жанире къотIизе руго, гьенисан къватIиб нухги букIизе гьечIо.

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

39. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, хIакълъунго дир БетIергьан Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьарав чиясе ризкъи гIатIид гьабун, хIисаб гьечIого кьола, жиндие бокьарасе ризкъи къваридги гьабула.**

Гьеб ризкъи гIемерлъунин абун нуж гьелъ гуккизе чIоге. Гьеб ризкъи жинца кьурав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабизеги кIочонге. **Нужеца гьеб ризкъиялдаса Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун напакъаде ва садакъаде щиб жо кьуниги, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужее гьелъул бакIалда гьелдасаги лъикIаб жо кьола.** Яги дунялалдаго гьесие анц1го нухалъ г1емер гьабун, т1ад буссизе гьабун. Яги ахираталда ажро

кири ц1ик1ине гьабун. Х1акълъунго **гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жидеца ризкъи кьолезул бищунго лъикIав-абун.**

Цо инсанас цогидасе ризкъи кьола гьелда данде жиндие щиб бугониги мунпагIат щвей хал гьабун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ризкъи кьола жинца лъикIлъи гьабулевлъун ва жив щибго жоялда хIажатав гьечIевлъун вукIун.

40. ТIадегIанав Аллагьас кинабго халкъ тIаде бахъизабулеб гIужги рехсе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ **дуца.**

وَيَوۡمَ يَحۡشُرُهُمۡ جَمِيعٗا ثُمَّ يَقُولُ لِلۡمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ ﴿٤٠﴾

Цересел умматазул ва гьаб дур умматалъулги мушрикалги тIаде рахъизарулеб. **Цинги малаикзабазда гьикъула гьал гIадамалищ ругел жидеца нужее лагълъи гьабулел рукIарал?- абун.** Малаикзаби алагьзабилъун ккурал мушриказда гьабула гьеб хитIаб.

41. Малаикзабаца абула: СубхIанака – мун вацIцIадав вуго Аллагь ва тIадегIанавги вуго. Гьел гьеч1о ниже вализаби, Мун вуго нижер вали ва ниж руго дур лагъзал.

قَالُواْ سُبۡحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِمۖ بَلۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ ٱلۡجِنَّۖ أَكۡثَرُهُم بِهِم مُّؤۡمِنُونَ ﴿٤١﴾

Нижеда рекъоларо гIадамаз нижее лагълъи гьаби. **Гьез лагълъи гьабулеб букIана щайтIабазе ва гьезул гIемерисеца гьел щайтIабазда букIана иман лъолеб.**

ЩайтIабаца бицараб жоялда нахърилълъун абулеб букIана мушрикаца малаикзаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал ругин абун ва гьезие лагълъи гьабулебги букIана.

42. Жакъа нужер цонигиязда кIоларо цоцазе мунпагIат яги зарал гьабизе. Жидеца купру-ширкалдалъун напсазе зулму гьабурал гIадамазда дица абула: гьанже чIаме нужеца гьаб жужахIалъул гIазаб, дунялалда ругеб мехалъ гьаб гьереси гьабулеб букIин сабаблъун- абун.

فَٱلۡيَوۡمَ لَا يَمۡلِكُ بَعۡضُكُمۡ لِبَعۡضٖ نَّفۡعٗا وَلَا ضَرّٗا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذُوقُواْ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

43. Гьел мушриказе Дир Къуръаналъул жидер хIукму баянал аятал цIалараб мехалъ, гьез абулеб буго:
«Гьав вуго нуж умумуз гьабулеб букIараб диналдаса руссизаризе бокьарав чи. Гьав чи авараг гьечIо.
Гьас цIалулеб жоги жинцаго ургъараб

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٖ قَالُواْ مَا هَٰذَآ إِلَّا رَجُلٞ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمۡ عَمَّا كَانَ يَعۡبُدُ ءَابَآؤُكُمۡ وَقَالُواْ مَا هَٰذَآ إِلَّآ إِفۡكٞ مُّفۡتَرٗىۚ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِلۡحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمۡ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا سِحۡرٞ مُّبِينٞ ﴿٤٣﴾

гьереси бугоян абун. Х1акъаб жо жидехъе бачIараб мехалъ гьелда инкар кколел гIадамаз абулеб буго гьаб Къуръан гьеч1ин жиб баянаб сихIру гурониян абун.

وَمَآ ءَاتَيۡنَٰهُم مِّن كُتُبٖ يَدۡرُسُونَهَاۖ وَمَآ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡهِمۡ قَبۡلَكَ مِن نَّذِيرٖ ٤٤

44. Дица Маккаялъул мушриказе гьелдаса цебе цоги тIехьги кьун букIинчIо, жидеца гьеб цIалулеб.

Дудаса цевеккун дица гьезухъе цоги расулги витIун вукIинчIо, гьезие хIинкъи кьолевлъун. Гьел мушриказ МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ кинха гьереси гьавулев? Щиб жоялда борцунеб гьез гьаб Къуръанги гьав аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьел гьересиял рукIин жидеда лъазе?

وَكَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ وَمَا بَلَغُواْ مِعۡشَارَ مَآ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ فَكَذَّبُواْ رُسُلِيۖ فَكَيۡفَ كَانَ نَكِيرِ ٤٥

45. Гьездаса цере рукIарал умматацаги гьереси гьаруна жидеда ритIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ . Гьел цIакъ къуват гуч бугел рукIана, жидер ханлъи ва бечелъиги кIудиял рукIана.

Маккаялъул мушриказул къуватги бечелъиги бахунаро дозие кьун букIараб жоялъул анцIил бутIаялъулги анцIил бутIаялде. Гьез дир аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна. Дица кинха гьел гьалаг гьарурал!

Дица гьезул рижин бакъвазабуна, росо-ракьги тIагIизабуна. Гьел къавмал гьалаг гьарурав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кIола гьал Маккаялъул мушрикалги гьалаг гьаризе.

۞قُلۡ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍۖ أَن تَقُومُواْ لِلَّهِ مَثۡنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُواْۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا نَذِيرٞ لَّكُم بَيۡنَ يَدَيۡ عَذَابٖ شَدِيدٖ ٤٦

46. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дица нужеда вагIза гьабулеб буго цо жоялдалъун: нуж хIакъаб жо лъазабизе ва гьеб загьир гьабизе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло тIаде рахъа цо-цо ругониги, кIи-кIи ругониги ва нужеца пикруги гьабе гьав МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ хIакъалъулъ.

Нужеда лъазе буго гьев жундуца ккурав чи гьечIеблъи ва гьес цIалулеб Къуръанги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин. **Гьев авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вуго нужее хIинкъи кьолев чи, гучаб жужахIалъул гIазаб бачIинелде цебе,** нуж кантIеян ва гьеб гIазабалдаса цIунеян абун.

قُلۡ مَا سَأَلۡتُكُم مِّنۡ أَجۡرٖ فَهُوَ لَكُمۡۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٞ ٤٧

47. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дица нужедаса ужра-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо нужехъе Аллагьасул

جَلَّجَلَالُهُ **рисалат щвезабиялда данде. Дие бугеб ажру гьечIо цохIо Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гурони – гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо бихьулев ва лъалев.**
Дица бицулеб ва гьабулеб жо лъала гьесда ва нужеца гьабулеб жоги лъала. Щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабула.

48. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Дир БетIергьан Аллагь вуго жинца хIакъаб жо загьир гьабулев** ва гьелдалъун батIулаб жо хвезабулев.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾

Жинда балъгояб жоги лъалев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**.** Инсанасда бихьулареб ва лъалареб жо лъала Аллагьасда ва гьесул хIукму-къадарги жиндилъ пайда бугеб, жиб гIадлояб букIула.

49. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, х1акъаб динул ислам бачIана, гьелъул нурги загьирлъана ва гвангъана.**
БатIулаб жоги тIубанго тIасан ана, гьеб тIокIаб тIад буссун бачIуларо- абун.

قُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ ٱلْبَٰطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾

50. Цогиги дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дун къосун ватани хIакълъунго гьеб къосин дирго напсалъул гIайиб буго ва гьелъие бугеб зулму буго.**
Дун битIараб нухда тIовитIаравлъун ватани гьеб Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **бугеб тIоритIел буго ва гьес дида вахIю гьабураб жоялдалъун буго. ХIакълъунго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго ахIарасул гьаракь жинда рагIулев ва гьесие жаваб гьабизе гIагардаго вугевги.** КигIанго балъго гьабуниги къосарав ва витIун ккарав чиясул гIамал жинда лъалев вуго.

قُلْ إِن ضَلَلْتُ فَإِنَّمَآ أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِى ۖ وَإِنِ ٱهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحِىٓ إِلَىَّ رَبِّىٓ ۚ إِنَّهُۥ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

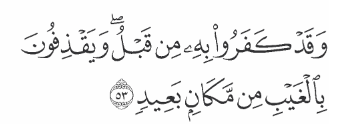
51. Дуда мушриказул хIал бихьизе букIарабани, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьел къиямасеб къоялъ тIаде рахъизаридал ва гьезул хIинкъи бергьун бугеб мехалъ!**
Гьезие лъутизе ва рортизе бакI букIуларо, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса рорчIиги букIуларо. Гьел гьеб бакIалдасаго росун жужахIалде жаниреги рехула.**

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ فَزِعُوا۟ فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا۟ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾

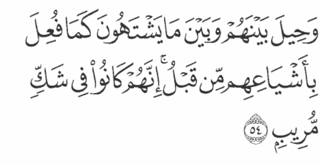
52. Гьеб гIазаб жидеда бихьараб мехалъ, Къиямасеб къо букIинги хIакълъараб мехалъ, **Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккун рукIарал гIадамаз абула:**
«Нижеца гьеб Къуръаналда ва гьев аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **иман**

وَقَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِهِۦ وَأَنَّىٰ لَهُمُ ٱلتَّنَاوُشُ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

лъуна» - абун. Гьезие бокьун буго цIакъ рикIкIадаб бакIалдаса къиямасеб къоялъ т1ад рахъизарураб мехалъ иман лъезе, дунялалдаго ругеб мехалъ иманги лъеч1ого. Ва гьелдалъун жал хвасарлъизе. Гьеб гьечIо иман лъолеб бакI. Гьеб буго жазаъ гьабулеб бакI.

53. ХIакълъунго гьез Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги инкар ккун букIана дунялалда ругеб мехалъ, ахираталъул амруялъулъ гьересияб, жидеда лъаларeб жоги бицулеб букIана, гьеб ахираталдаса жал цIакъго рикIкIадги рук1ун. Ахират букIизе гьечIин, хIисаб-мизан ва алжан-жужахI букIизе гьечIин абулеб букIана гьез.

54. Гьанже гьез жинда хьул гьабулеб алжаналдаги гьездаги гьоркьоб пардав гьабуна ва гьелдаса жал рикIкIад гьаруна. Гьедин алжаналдаса рикIкIад гьаруна цересел умматазул жидеца ахираталде инкар ккурал гIадамалги. ХIакълъунго Гьел киналго рукIана ахираталъул амруялъулъ цIакъ жал щакдарулел, гьелда божуларел.

Ахираталде щвараб мехалъ пашманлъиялъ мунпагIат гьабуларо. Гьениб инсанасе гьаб дунялалда жинца гьабураб гIамал гуреб жоги батуларо. Гьеб ахираталъул БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гьаб дунялалъул БетIергьанги. Гьедин бугелъул инсан кантIизе рекъараб буго жив Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIададаго вижун гьечIеблъиялда, жинда тIад къараб амру-нагью букIиналдаги. Гьеб амру-нагью тIубаялда рекъараб жазаъ ахираталда жиндие гьабизе букIиналдаги. Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьечIо, ахиратги гьечIо абун чIарал инкарчагIи кантIизаризе нилъеда кIоларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьун гурони. Амма жив Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги божулев чи гъапулго вукIин, жинда тIад къараб амру-нагью тIубачIого вукIин цIакъ ахIмакъаб иш буго.
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разияб гIамал гьабизе.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Сабаалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

35. Сурату ФáтIир

Маккаялда рещтIизабураб, жинда жаниб кIикъоялда щуго аят бугеб.

Гьаб сурат рещтIизабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьижра гьабилелде дагьабго цебе. Гьаб сураталда жанибги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ *цо гьави, аварагзаби* عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ *ритIухъ гьари бицун буго. Къиямасеб къоялъ хварал тIаде рахъинаризе рукIин, хIисаб-мизан, алжан-жужахI букIинги баян гьабун буго.*

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *хIалкIолъиялде тIоритIел гьарулел гIаламатал рицунаго зобал-ракьал рижин, малаикзаби, гIадамал ва жундул рижиги бицунеб буго. ТIадегIанав Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *зобалазул рахIматлъун бугеб цIад рещтIизаби, гьелдалъун ах-хур бижиги баян гьабулеб буго. Сордо-къо цоялъ цояб хиси бицун, инсанасул вижи баян гьабун, Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIаламатал баян гьарун руго.*

Муъминчиги капурчиги цоцаздаса кигIан батIияв вугев бицун, гьелъие мисалал рачулел руго. Гьаб исламияб умматалъ ирсалъе босараб зобалазул дин бищунго хирияб дин букIин, гьаб Къуръанги бищунго хирияб тIехь букIин бицун буго. Мушриказ хъанчазе лагълъи гьаби бицун ва гьезул хIал бицун лъугIизабун буго гьаб сурат.

Гьалда цIар лъуна сурату фатIир абун. Гьелъул магIна буго «Жинца бижулев», «Мисал-сурат цебе гьечIечIого тIоцебе жо бижулев» абураб. Гьаб сураталда жаниб ТIадегIанав Аллагьас махлукъат бижиялъул гIажаибаб хабар бицун букIиналъ лъуна гьалда гьаб цIар.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ جَاعِلِ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ ۚ يَزِيدُ فِى ٱلْخَلْقِ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ١

1. Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго: щибго мисал-сурат цебе гьечIого зобал ва ракь бижарав. Жинца малаикзабиги гьарурав жиндир аварагзабазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **рит1улел чапарзабилъун:**

Жидее кIи-кIи, лъаб-лъаб, ункъ-ункъ куркьбиги ругел гьел малаикзаби. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир халкъалъулъ бокьараб сипат цIикIизабула:** ЦохIо гьаналдаса рижарал инсанасул лугби цоял

жидеда бихьулел гьарун, цоял жидеда рагIулел гьарун, цоял жидеда махI лъалел гьарун. **ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев,** жиндие бокьараб иш гьабизе гьев щибго жоялъ нахъчIваларо.

مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢﴾

2. ТIадегIанав Аллагьас лагъзадерие рахIмат ва ризкъи рагьараб мехалъ, гьеб кквезе ва гьукъизе кIолев щивго чи вукIуларо. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир рахIмат ккураб мехалъ ва гьеб гIадамазе къварид гьабураб мехалъ гьеб кьезе кIолев чиги вукIуларо. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир къуват-гуч бергьарав жиндир тадбир хIакимияв.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIукму гьабураб иш жиндилъ пайда ва маслихIат бугеб букIула.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал гIатIид гьабураб мехалъ гьелда щукру гьабизе тIадаб буго лагъасда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нигIмат ва ризкъи къварид гьабураб мехалъ, гьелда сабру гьабизеги тIадаб буго. Ризкъи гIатIидго кьураб мехалъ, гьелдалъун гIибадат гьабиялдаса машгъул гьавугеян гьаризе ккола Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ. Ризкъи къварид гьабураб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъун батугеги абун хIинкъизе ккола ва тавбуги истигъфарги гIемер гьабизе ккола.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَٰلِقٍ غَيْرُ ٱللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾

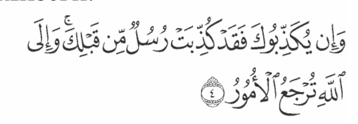
3. Я гьал гIадамал! Нужеца ракIалде щвезаре Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужее кьурал нигIматал.** Ва гьезда данде Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукруги гьабе. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал рехсей ва гьел ракIалде щвеялдаса мурад буго гьел нигIматал кьурав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалде щвей ва гьесие рецц гьаби.

НигIматазда инкар ккунгутIиги буго, гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разияб нухалда харж гьари ва гьел нигIматазул БетIергьанасе мутIигIлъиги.

Нуж рижарав, гьаб кинабго махлукъатги жинца бижарав, жив цогояв Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гурев цоги халикъ вугищха жинца нужее зобалаздасаги ракьалдасаги ризкъи кьолев.** ГьечIо цоги Халикъ ва Разикъ, **гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гурев жиндие лагълъи гьабизе тIадав цоги щибниги жоги гьечIо. Гьаб кинабго иш баянлъун хадубги Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабичIого хъанчазе лагълъи гьабиялда кин руссунел?**

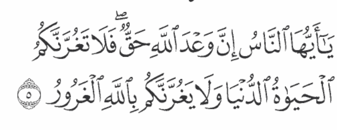
ТIадегIанав Аллагь жинца кинабго жо бижулев вукIин лъараб мехалъ, кинабго жоялъе ризкъи кьолев, гьел хьихьулев ва гьезул тадбир гьабулевги гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъараб мехалъ, инсанасда тIадаб

буго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндие гIибадат гьабизе хIакъав ва тIадав БетIергьан вукIинги лъазе ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат бацIцIад гьабизе, гьесдехун щибго жо гIахьал гьабичIого букIизеги.

4. Маккаялъул мушриказ мун гьереси гьавунин абун дуца ракI къварид гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. дуда цере рукIарал аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьареси гьаруна гьезул къавмалъ.

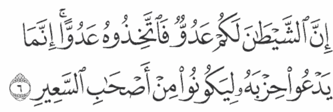
Киналго гIадамазул ва киналго умуразул ахирияб руссин тIадегIанав Аллагьасде буго. Дуца сабру гьабе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи бачIинегIан. Гьеб квербакъи бачIинги хIакъаб буго.

5. Я гьал гIадамал! ХIакълъунго Къиямасеб къо букIинги, хIисаб-мизан ва жазаъ букIинги **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIакъаб къотIи буго.**

Гьеб жазаъ гьабулеб къоялъ цониги чи хутIизе гьечIо жиндир гIамалалда релълъараб жазаъ гьабичIого. Гьаб амру гьадин бугелъул **нуж гуккизе рукIунге дунялалъул берцинлъиялъе ва чIаголъиялъе.** Гьеб даимаб жо гьечIо, гьеб хехго тIаса унеб, жиндаса чIухIизе бегьулареб, жинда божун рукIизе бегьулареб жо буго.

Гьединго нуж гуккизе чIоге Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гурхIел-цIобалда божун, гьесул нигIматал гIемерлъиялда божун.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нигIматалги, сахлъиги, рахIатги капурчиясеги кьола. Гьел нигIматал дуе кьунин абун дудаса Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъун вугин абун ракIалде ккоге. Гьеб буго щайтIаналъ инсан гуккулеб бакI. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIулев вуго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ тIаса лъугьулев вугоян абун щайтIаналъ инсан Аллагьасде гIасилъиялда жанив чIезавула, гьесул хьулги халат гьабула.

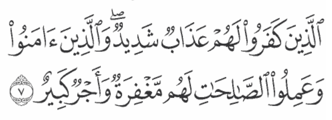
6. ХIакълъунго щайтIан буго жиндир нужедехун тущманлъи бугеб, нужее зарал гьабизе кидаго жиб ургъулеб. Нужеца гьеб щайтIанги нужер тущманлъун кkве!

Нуж гьелда божуге, гьелъие мутIигIлъуге. Нуж кидаго цIодорго рукIа гьеб щайтIаналъул макруялдаса.

ХIакълъунго гьеб щайтIаналъ жинда нахърилълъарал боял ахIула жужахIалъул бетIергьабилъун рукIулеб гIамал гьабиялде. Гьеб щайтIан абадияб жужахIалда букIизе бугин жиндие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи гьабураб бугелъул, гьелъул мурад букIула гIадамал къосизари

ва гьелги жиндие букIулеб гIазабалъулъ гIахьал гьари.

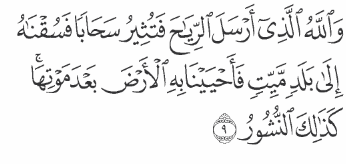
Цо гIалимчияс абуна: «ГIажаибаб жо гьечIищха жиндие кидаго лъикIлъи гьабулев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инсан гIасилъи ва жиндир хIакъаб тущманлъун бугеб щайтIаналъе гьев мутIигIлъиги»-абун.

7. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **ва ахираталда инкар ккурал гIадамазе цIакъ гучаб гIазаб букIизе буго. Жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал ва аварагасда нахърилълъун лъикIаб гIамалги гьабурал гIадамазе Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан мунагьал рахчи ва хирияб алжан букIизе буго.** Гьеб кIиго рукъ гурони ахираталда гьечIо. гьаб кIиябго рукъалъул цояб рукъов лъугьинчIого инсанасе ресги гьечIо. Гьеб амру бичIчIинчIого ахIмакълъиялда хьвадиги инсанасда рекъараб гьечIо.

أَفَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ فَرَءَاهُ حَسَنٗاۖ فَإِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهۡدِي مَن يَشَآءُۖ فَلَا تَذۡهَبۡ نَفۡسُكَ عَلَيۡهِمۡ حَسَرَٰتٍۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِمَا يَصۡنَعُونَ ٨

8. ЩайтIаналъ жиндир квешал гIамалал берцин рихьизарун, гьелъ гуккун хьвадарав чиги, квешал гIамалал гьаричIого, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвадарав чиги **ващад вукIинищха? Аллагьас жиндие бокьарав чи битIараб нухдаса къосизавула:** гьев жинца тIаса бищараб къосиналъулъ тола. **Жиндие бокьарав чи битIараб нухдаги тIовитIула:** гьесие квербакъи гьабула жинца тIаса бищараб битIараб нухда хьвадизе. **Гьел мушриказ иман лъечIогойин абун ракI къварид гьабун, дур напс пашманлъуге абе, МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. **ХIакълъунго Аллагь вуго гьез гьабулеб гIамал жинда лъик1 лъалев** ва гьезие ахираталда гIазабги гьабулев.

9. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго** жиндие гIибадат гьабизе хIакъав нужер БетIергьан, **жинца накIкIал цоцаде данде рачизе гьурал ритIулев. Цинги гьел накIкIаздаса, ракьалде тIад берцинаб цIадги базабулев. Дица гьеб ракьги чIаго гьабула–жиб бакъвараблъун ва хвараблъун букIараб. Гьаб цIад баялдалъун ракь чIаго гьабулеб гIадин Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **хварал гIадамалги тIаде рахъизарула.** ТIадегIанав Аллагьасе гьабизе кIолареб жо букIуларо гьесие жиб гьабизе бокьараб мехалъ.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго:

Абу Рузайнил Г1укъайли абулев асхIабас Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: *«Я расулуллагьи! Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *хварал гIадамал кин чIаго гьарулел? Гьел чIаго гьариялде тIоритIел гьабулеб гIаламат щиб бугеб Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *махлукъаталда жаниб?» - абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Мун цониги нухалъ инчIищ жиб бакъвараб, жинда тIад щибго хур-херги гьечIеб ракьалда тIасан? Цинги гьебго ракь дуда бихьичIищ жиб харил цIун гьелчолеблъун?» - абун. Дица абуна: «Гьеб жо дида бихьана, я расулуллагьи!» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьедин чIаго гьарула Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *хварал гIадамалги»* – абун.

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلۡعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلۡعِزَّةُ جَمِيعًاۚ إِلَيۡهِ يَصۡعَدُ ٱلۡكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلۡعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرۡفَعُهُۥۚ وَٱلَّذِينَ يَمۡكُرُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ لَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٞۖ وَمَكۡرُ أُوْلَٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ١٠

10. Жиндие кIодолъи ва хиралъи бокьун щив чи вугониги, гьев чиясда лъай кинабго кIодолъи ва хиралъи цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **бук1ин.** Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьурав чиясе гурони кIодолъи ва хиралъи букIуларо. Жиндие кIодолъи ва хиралъи къваригIарав чи тIадегIанав Аллагьасе мутIигIлъизе ккола. Жинда мутIигIлъарав, жив разилъи тIалаб гьабурав чиясе кьола Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дунялалъулги ахираталъулги кIодолъи ва бахьибуголъи.

Гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **бахула кинабго лъикIаб рагIи ва гIамал:** Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсей, гьесда дугIа гьаби, Къуръан цIали, тасбихI гьаби, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру ва рецц гьаби. **Инсанас гьабураб лъикIаб гIамал Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндихъе борхун къабул гьабула.**

Гьеб рагIиялъул магIна буго тIадегIанав Аллагьас цохIо лъикIаб рагIи абиялда данде лъикIаб жазаъ гьабуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къабул гьабула лъикIаб рагIиги гьелда рекъараб гIамалги кIиябго цадахъ бугеб мехалъ.

Къатадатица абуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ г1амал цадахъ гьеч1еб раг1и къабул гьабуларин абун. ИбнухатIибица абуна лъикIаб гIамалалъ гьеб гIамал гьабурав чиясул даража-макъам тIадегIан гьабула ва гьеб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къабул гьабулеб бакIалде щвезабула-абун.

Жидеца макру гьабулел ва квешал гIамалал гьаризе хIиллаял нухал цIехолел гIадамазе цIакъ гучаб гIазаб букIизе буго. Гьел гIадамаца гьабулеб макру ва хIилла гIадада хвезе буго ва гьелги гIодорегIан гьаризе руго. Гьаб рагIи буго Къурайшиязул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе зарал гьабизе батIи-батIиял хIиллаби ва макраби ургъулел рукIин баян гьабун, гьезул хIиллаялъ аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ зарал гьабизе гьечIеблъи, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир

авараг цIунизе вукIин баян гьабун абураб рагIи.

وَاللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

11. ТIадегIанав Аллагьас нуж рижана ракьалдаса: нужер кIудияв эмен Адам ракьалдаса вижиналдалъун. **Цинги хадусеб нужер рижин гьабуна манидал къатIраялдаса:** Бихьиназул ва руччабазул мани цоцалъ жубаялдалъун. **Цинги нуж гьаруна бихьиналлъун ва руччабилъун:** нуж цоцалъ рекъезе, цоцазе рокьун цадахъ рукIизе, нужеца лъимал гьаризе ва наслу-тухум нахъе хутIизе.

Цониги къинаб жо къинаб лъугьуларо ва гьеб къинаб жоялъ тIинчIги гьабуларо ТIадегIанав Аллагьасда лъан гурони ва гьесул хIукму-къадар букIун гурони. **Цониги чияс гIемерал сонал раларо дунялалъул рукъов жив чIаго хутIун, цогидав чи хеккоги холаро, гьебги Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **аскIоб бугеб ЛавхIул-махIфузалда хъвараб хIукму букIун гурони. ХIакълъунго гьаб кинабго жо** азалияб хIукмуялъулъ къадар гьабиги хадуб дунялалда загьир гьабиги **ТIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб амру буго.**

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

12. КIиго батIияб ралъдал лъим цоцазда бащадаб букIуларо жиндаса мунпагIат босиялъул рахъалъан: **гьаб цо лъим жиб гьекъезе бегьулеб, жиндир тIагIам лъикIаб ва бигьаго гьекъон унеб. Гьаб цояб лъим жиб цIамхIалаб, жиндир цIамхIаллъи гIемерлъиялъ кьогIлъараб. Гьеб кIиябго ралъадалдаса къватIибе гIатIгояб гьан бахъула: ччугIа ккола ва гьеб нужеца кванала. Нужеда тIад ретIулеб курхьин-кIиликI гьабизе луълуал, маржанал ва жавгьаралги рахъула.**

Гьеб ралъадалда тIад хьвадулел кIудиял гумиги рихьула дуда. Гьел гумузда тIад рекIун рикIкIадаб сапаралде ун нужеца даран-базар гьабизе ва нужее ризкъи тIалаб гьабизе. Гьаб кинабго жо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее бижун буго ва квегъун буго, **нужеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нигIматазде данде щукру гьабизе ва гьесие гIибадат гьабун гьев рази гьавизе.**

Ибнукасирица абуна: гьаб кIиго батIияб ралъдал лъималъул мисал ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазе ва капурзабазе бачараб мисал бугин абун. Гьаб аяталдалъун мурадги буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда

тIоритIел гьабулеб далил бицин. Цогиги жиндир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб далил бицун тIадегIанав Аллагьас абуна:

13. Жинца сордо къоялде жанибе лъугьизебулев вуго ТIадегIанав Аллагь риидал къо кIудияб гьабун, сордо гьитIин гьабун гьабулев. **Гьединго жинца къо сордоялде жанибе лъугьизабулевги вуго.** Хасало къо гьитIин гьабун, сордо кIодо гьабун. **Жинца бакъги моцIги жиндир амруялдалъун квегъаравги вуго. Гьеб кIиябго хьвадулеб буго жидее бихьизабураб заман щвезегIан,** жиб кIиялъулго нухдаса къосинчIого, жидер хехлъи хисичIого, къиямасеб къо щвезегIан хьвадулел руго бакъги моцIги.

يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيۡلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَۖ كُلّٞ يَجۡرِي لِأَجَلٖ مُّسَمّٗىۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ ١٣

Инсанас жидедаса мунпагIат босизе квегъаралги руго бакъги моцIги: бакъул хинлъиялдаса гIемер мунпагIат босула инсанас. МоцIрол канлъиялдаса мунпагIат босулеб заманги букIула: сапаралда ва гIалахалда ругеб мехалъ. Гьеб бакъги моцIги хьвадулеб букIин жагьилияб заманаялъ хIисаб гьабулеб букIана дунял цо бакIалда чIун бугин ва гьеб кIиябго баккун ва тIерхьун хьвадулеб бугин. Инсанасул гIелму цебетIураб мехалъ гьеб хьвадиялъул магIна батIияб хIалалъ букIин баянлъана.

Гьаб Къуръан цIакъ кIудияб хIикмат жинда жаниб бугеб тIадегIанав Аллагьасул калам букIин тасдикъ гьабулел гIемерал гIаламатал руго гьаб дунялалда тIад. Гьел гIаламатал муъминзабазда гурони рихьуларо. Гьаб бакъ-моцI хьвадиялъул масъала тIадегIанав Аллагьас Къуръан рещтIизабулеб заманаялъ рукIарал жагьилзабазда бичIчIулеб хIалалъ бицана. хадуб гIелмуялъул цебетIей лъугьараб мехалъ гьеб гIелмуялъги Къуръаналъул хIукму тасдикъ гьабуна гIелмуялда рекъараб нухалдалъун.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нужер БетIергьан:** жинца нуж рижарав ва нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав. **Гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **буго кинабго жоялъул ханлъи ва бетIергьанлъи. Гьев Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун мушриказ жидее лагълъи гьабулел аллагьзаби, гагаялда тIад букIунеб тIеренаб хъал гIадаб жоцин жидер ханлъиялда гьечIел руго.**

14. Нужеца ахIани гьезда нужер гьаракьги ргIуларо, гьеб гьаракь ргIулеб букIарабаниги гьезда

إِن تَدۡعُوهُمۡ لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡۖ وَيَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ يَكۡفُرُونَ

بِشِرۡكِكُمۡۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثۡلُ خَبِيرٖ ١٤

кIолароан нужее жаваб гьабизе. Гьел рухI гьечIел ганчIазул, цIулалъул ва цогидаб жоялъул гьарурал хъанчал ругелъул. **Къиямасеб къоялъ гьез инкарги ккола нужеца жидее гIибадат гьабичIин абун.** ТIадегIанав Аллагьас гьел рухI гьечIел хъанчалги кIалъазарула къиямасеб къоялъ, гIадамазул хIисаб-мизан камилго гьабизе, гьезул хIужа къотIизабизе. Гьедин кIалъазарураб мехалъ хъанчацаги абула нижеца гьал г1адамазда амру гьабичIин нижее гIибадат гьабеян абун.

Кинабго жоялъул авалги ахирги лъалев, загьирги батIинги лъалев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **бицулелдаса лъикI дуе хIакъаб жо бицуларо, МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, цоги щивниги чияс.**

۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلۡفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِۖ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ ١٥

15. Я гьал гIадамал! Нуж киналго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **хIажатал руго.** Нужее рес гьечIо гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ кIанцIичIого ва гьесда гьаричIого.

Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьун гурони нужее гIумруги гьечIо, сахлъиги гьечIо, ризкъиги гьечIо. **ТIадегIанав Аллагь вуго жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, кинабго рахъалъан жиндие рецц гьабизе рекъарав хан.**

إِن يَشَأۡ يُذۡهِبۡكُمۡ وَيَأۡتِ بِخَلۡقٖ جَدِيدٖ ١٦

16. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **бокьани гьес нуж киналго цо лахIзаталда жанир гьаб дунялалдаса тIагIизарила ва нужер бакIалда цоги халкъ бижила.**

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٖ ١٧

17. Гьедин нужги гьалаг гьарун цоги халкъ бижи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **щибго захIматаб иш гьечIо.**

Гьесие бокьараб жо «Кун» абураб рагIи абиялдалъун лъугьула.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٞ وِزۡرَ أُخۡرَىٰۚ وَإِن تَدۡعُ مُثۡقَلَةٌ إِلَىٰ حِمۡلِهَا لَا يُحۡمَلۡ مِنۡهُ شَيۡءٞ وَلَوۡ كَانَ ذَا قُرۡبَىٰٓۗ إِنَّمَا تُنذِرُ ٱلَّذِينَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُم بِٱلۡغَيۡبِ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفۡسِهِۦۚ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلۡمَصِيرُ ١٨

18. Цониги жинца мунагь гьабураб напсалда цогидаб напсалъул мунагь баччизабуларо. Жиндир мунагьазул бакIлъи цIик1кIараб цо напсалъ жиндие кумек гьабун мунагьал тIаса росеян цоги напсалда гьарани, гьелъ кумек гьабуларо ва гьеб напсалдаса мунагьазул бакIлъи тIаса босуларо, **гьев жинда ахIи барав чи гIагарав вугониги, гьудул-гьалмагъ вугониги.**

Х1акълъунго дуца гьаб Къуръаналдалъун хIинкъи кьола, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун гьесул**

гIазабалдаса хIинкъулел, гъаибаб жоялдаги божулел муъминзабазе, жидеца паризаяб какги рукугI-сужда тIубан балел. Жинца напс мунагъазул чороклъиялдаса бацIцIад гъабурав чи жиндиего лъикIлъи ва рацIцIалъи гъабулев чи вуго. Кинабго халкъалъул руссин ахираталда тIадегIанав Аллагьасде буго. Ва щивав чиясе гъесул гIамалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُ ١٩

19. Жинда канлъи бихьулев муъминчиги, жинда щибго жо бихьуларев капурчиги кIиявго къадру бащадав вукIуларо.

وَلَا ٱلظُّلُمَٰتُ وَلَا ٱلنُّورُ ٢٠

20. Купру-ширкалъул, жагьиллъиялъул бецIлъабиги иман-исламалъул нурги кIиябго къимат бащадаб букIуларо.

وَلَا ٱلظِّلُّ وَلَا ٱلۡحَرُورُ ٢١

21. РагIадалда релълъараб батIулаб жоги, бакъул бухIиялда релълъараб хIакъаб жоги жиб кIиябго бащалъуларо.

Къосинги тIоритIелги цоцада бащалъуларо. Алжанги жужахIги цоцаде бащалъуларо. Кириги гIакъубаги цоцада бащалъуларо.

وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَحۡيَآءُ وَلَا ٱلۡأَمۡوَٰتُۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُسۡمِعُ مَن يَشَآءُۖ وَمَآ أَنتَ بِمُسۡمِعٖ مَّن فِي ٱلۡقُبُورِ ٢٢

22. Хварал чагIазда релълъарал купру-ширкалда чIарал гIадамалги жал чIагоял лъун ругел, жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал гIадамалги бащалъуларо,** жидер гIакълу-гIелму камилал гIадамалги жагьилал гIадамалги ращалъуларо. **Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасда кIола жиндие бокьарав чиясда иман-исламалда гьев ахIулеб дагIват рагIизабизе ва гьесда жаваб кьезабизеги. Дуда кIоларо, МухIаммад, хун хабалъ лъун ругел гIадамазда релълъарал капурзабазда исламияб дагIват рагIизабизе.** Жидер ракIал беццал рукIиналъ, гIундулги гIинкъал рукIиналъ, гьел релълъинаруна хобалда жанир лъурал гIадамазда.

إِنۡ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ ٢٣

23. Мун гьечIо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, гьел капурзабазе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолев чи гурони.**

Дуда тIадаб гьечIо гьезда иман лъезабизе.

إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗاۚ وَإِن مِّنۡ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٞ ٢٤

24. Х1акълъунго Дица мун гьеб умматалда расуллъун витIун вуго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, хIакъаб хIужагун:** Къуръанги босун гьеб уммат хIакъаб

диналде ахІизе.

Дуе мутІигІлъун иман-исламалде рачІарал гІадамазда алжаналдалъун рохел бицизе. Мун гьереси гьавун иман лъезе чІухІун чІарал гІадамазе жужахІалъул гІазабалдалъун хІинкъи кьезе. Цересел умматазул цониги уммат гьечІо жидеда авараг витІич1ел, гьезие х1инкъиги кьеч1ел.

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَـٰتِ وَبِٱلزُّبُرِ وَبِٱلْكِتَـٰبِ ٱلْمُنِيرِ ٢٥

25. Гьаб дур умматалъ мун гьереси гьавуни гьелда мун гІажаиблъуге ва дуе гьеб захІмалъуге. **Гьездаса цере рукІарал умматазги гьереси гьаруна жидехъе ритІарал аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **.**

Гьезухъ аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачІун рукІана баянал мугІжизаталгун, зодиса рещтІизарурал жал баянал гвангъарал тІахьалгун ва забуралгун.** Забурал абураб рагІи буго дагьал тІанчал (кагътал) абураб магІнаялда бугеб рагІи. ТІахьал руго жал машгьурал Товрат, Забур, Инжил, Къуръан гІадал тІахьал.

ثُمَّ أَخَذْتُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ٢٦

26. Цинги Дица гьел умматазул капурзаби гучаб гІазабалдалъун гьалаг гьаруна. Кинабха букІараб дица гьезда гьабураб инкар!

Гьез дида инкар гьабидал дица гьездаги инкар гьабуна: гьезие нигІматазул бакІалда балагьал кьуна. Гьедин гьабизе кІола дида МухІаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ иман лъезе чІухІарал гІадамазеги.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا ۚ وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌۢ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ٢٧

27. Дуда бихьуларищ, я гьав инсан, х1акълъунго ТІадегІанав Аллагь вукІин жинца зодисан цІад рещтІизабулев. Гьеб цІадалдалъун Дица ракьалда пихъ бижизабула, жиндир тІагІам ва кьер батІи-батІияб. Дица мугІрулги рижана жидеда жанир нухал ругел ва гьел нухазул кьерги батІи-батІияб бугел: хъахІал нухал ругел ва багІарал нухал ругел. ГамачІ-ракьалъул кьер батІи-батІияб букІиналдалъун гьел нухазул кьерги батІи-батІияб букІула. **Гьединго цІакъго чІегІерал къвакІарал кьурабиги рижана дица.**

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَـٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ ۗ إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَـٰٓؤُا۟ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ٢٨

28. Гьединго дица гІадамал ва хІайваналал рижана жидер кьер ва сипат-сурат батІи-батІиял. ХІакълъунго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хІинкъулел**

гIадамазул бищун цIикIун хIинкъулел гIалимзаби рукIула. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир гуч бергьарав ва жинца мунагьал рахчулев.

Гьал аятазда жаниб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIемерал ва гIажаибал гIаламатал рицун ругелъул, гьезул пикру гьабун гурони гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къудраталда тIоритIел гьабиги лъаларелъул, гьал аятазул ахиралда абуна: «Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулел гIадамазул бищунго хIинкъулел гIалимзаби руго» - абун. Гьел гIалимзабаз гьабула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъаталъул пикру, гьез Къуръан-хIадисалдаса босула гIелму ва гIакълу.

Гьеб гIелму буго инсанас тIалаб гьабизе кколеб жоялъул ахираб хIасил ва гьесул ахираб мурад. ГIелмуялдалъун гурони инсанасда жиндирго БетIергьан Аллагь лъаларо. Гьеб гIелмуялъ инсанасда гьев гIазабалдаса хвасар гьавулеб нух бихьизабула, гьесул рекIелъан щаклъи ва вас-вас инзабула. Жагьилияб рахъкквей т1аса инзабула. Гьеб буго бат1улаб жоялъулги рахъ кквей жиндир напсалъул ва кьибил тухумалъул мурад ц1унун.

Гьединго жиндие х1акъикъат лъалареб жоялда нахъвилълъин, умумузул дин гьаби абураб, напсалъе заралияб сипат тIаса инзабула. ГIелмуялъ инсан вачула хIакъикъияб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаялде ва гьесул Къуръаналдаги хирияв расуласул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннаталдаги нахъвилълъиялде. Гьедин инсан вачулареб гIелму, гIелму букIуларо, гьеб жагьиллъи букIула, гьеб щайтIаналъ ва напсалъ гукки букIула.

ГIелму гьечIого дунялалъул ахIвалал ритIун ккезаризе кIоларо, ахираталда витIун кколеб хIалалъ хьвадизеги лъаларо. Дур тущбабазул заралалдаса мунго цIунизеги кIоларо, дуе къварилъи гьабулел гIадамазе жаваб кьезеги кIоларо. ГIелму абулеб рагIиялда жаниб буго дунял-ахираталъул бахьибуголъи, ханлъи-къуватги, къадру-къиматги, бахIарчилъиги. Дунялалъул гIелму тIалаб гьабурав чиясе дунялалъул кIодолъи щола. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи ва ахират тIалаб гьабун гIелму тIалаб гьабурав чиясе дунялги щола, ахиратги щола.

ХIасанул Басрияс абуна: «ГIалимчи вуго жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулев, гьеб гIазаб рикIкIадго букIаго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бокьаян абураб жо жиндие бокьулев, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъулеб жоялдаса жив рикIкIадги чIолев»-абун.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَتۡلُونَ كِتَٰبَ ٱللَّهِ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ سِرّٗا وَعَلَانِيَةٗ يَرۡجُونَ تِجَٰرَةٗ لَّن تَبُورَ ٢٩

29. Х1акълъунго жидеца Къуръан цIалиялда тIадчIей гьабулел гIадамал, хIукъукъал тIубан, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун какги балел, дица кьураб

ризкъиялдаса садакъа ва напакъа кьолел.
Гьеб садакъаги загьиралда кьолел ва балъгоги кьолел. Гьаб лъикIаб гIамалалдалъун жидееги бокьулел ахираталъул дармие бергьин.

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِۦٓ إِنَّهُۥ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

30. Гьал муъминзабазе бокьула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жидее ажру-кири тIубазабун кьезе ва жиндир рахъалъан тIаде цIекIелги кьезе.**
Х1акълъунго гьев Аллагь вуго жинца мунагьал чурулев ва лагъзадерил гIибадат къабул гьабун, гьелда щукру гьабулев.

وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ هُوَ ٱلْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ ٱللَّهَ بِعِبَادِهِۦ لَخَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾

31. Дица дуда вахIю гьабураб Къуръан хIакъаб ва жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб жо буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**! Жиндаса цереккун рештIизарурал тIахьалги гьезда жаниб бугеб хIукмуги ритIухъ гьабулебги буго гьеб Къуръан. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь лагъзадерил киналго хIалал лъалев, гьезие маслихIатаб жо жинда бихьулев вуго** ва жиндие щибго жо балъго хутIуларевги вуго.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌۢ بِٱلْخَيْرَٰتِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

32. Гьел цересел умматазда расулал ритIун, ва тIахьал рещтIизарун хадуб **гьаб хирияб Къуръан Дица ирсалъе кьуна Дир киналго лагъзадеридаса Дица хира гьарурал ва тIокI гьарурал МухIаммадил** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **умматалъе. Гьеб умматалъул цо гIадамал руго жидеца напсалъе зулму гьабурал.**
Къуръаналда нахърилълъинчIел, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъечIел, авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавичIел.
Гьезул цо къокъа буго жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал ва амма цо-цо мехалъ кIарчанлъи ва гIасилъи гьабулел. Гьезул цо къокъа буго лъикIаб гIамал гьабизе яхI бахъулел ва гьеб лъикIаб гIамал гьабизе жал цере кколел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **изнуялдалъун. Гьеб лъикIаб гIамал гьабизе цере ккей буго Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан бугеб кIудияб хиралъи ва тIокIлъи.**
Гьаб ахираб къокъа бугин абуна, жидеца гIелму лъазабулел, цинги гьеб гIелму цогидазда малъулел ва гьеб лъикIаб гIамал гьабиялде

тIоритIулел гIадамал.

جَنَّٰتُ عَدۡنٖ يَدۡخُلُونَهَا يُحَلَّوۡنَ فِيهَا مِنۡ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٖ وَلُؤۡلُؤٗاۖ وَلِبَاسُهُمۡ فِيهَا حَرِيرٞ ٣٣

33. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иманги лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе ахираталда хIадурун буго «Жаннату гIаднин» абураб алжан. Даимго жанир рукIинелъун лъугьула гьеб алжаналъур.**

Жидеда тIад месед, жавгьар-якъут ва луълуалъул курхьин-кIиликIги ретIула. Ва гьезул ретIелги бацIцIадаб дарайдул букIула.

وَقَالُواْ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِيٓ أَذۡهَبَ عَنَّا ٱلۡحَزَنَۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٞ شَكُورٌ ٣٤

34. Гьеб алжаналде жанир лъугьараб мехалъ гьез абула: «Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго, нижедаса пащманлъи ва хIинкъи тIаса инзабурав.

Х1акълъунго нижер БетIергьан Аллагь жив цIакъ гурхIулев, мунагьал чурулев вуго, жинца лагъзадерил гIамал къабул гьабун, гьезие щукру гьабулев вуго.

ٱلَّذِيٓ أَحَلَّنَا دَارَ ٱلۡمُقَامَةِ مِن فَضۡلِهِۦ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٞ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٞ ٣٥

35. Гьев БетIергьан Аллагьасе буго даимаб щукру ва рецц, жиндир цIоб-рахIмуялдалъун даимго жанир чIолеб алжаналде ниж лъугьизарурав.

Гьеб алжаналда жаниб нижеда щибго захIмалъи-къварилъи хъвалареб ва нижер напсалъе свакай-кIвахIаллъи щолареб».

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнуг1умаридаса бицараб х1адисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Жидеца лаилагьа иллаллагь абулел г1адамазе хвалда аск1об х1инкъи гьеч1о, хобалда жанибги х1инкъи гьеч1о. Дун валагьун вугев г1адин вуго ва дида рихьулел ругеб г1адин вуго, гьеб «лаилагьа иллаллагь» абулел г1адамал хабалъан къват1ире рахъун рач1улел: жидеца бет1ералдаса ракьги гьарщизабулаго ва гьезги абулаго: «Кинабго рецц Т1адег1анав Аллагьасе буго, нижеда т1аса нижер пащманлъи инзабурав»* - абун. Х1адис ибну Абих1атимица ва Т1абаранияс бицана.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمۡ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقۡضَىٰ عَلَيۡهِمۡ فَيَمُوتُواْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنۡهُم مِّنۡ عَذَابِهَاۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي كُلَّ كَفُورٖ ٣٦

36. Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамазе жужахIалъул цIа хIадурун буго. Гьеб цIада жанир хун жидее рахIат щолареб ва гьездаса гьеб цIаялъул гIазаб бигьаги гьабулареб.** Абадияб

жужахIалъул гIазаб буго гьеб.
Гьадинаб жазаъ гьабула дица кинавниги купру-ширкалда чIарав чиясе.

37. Гьел капурзаби жужахIалда жаниса жидее кумек тIалаб гьабун гьаракь борхун ахIдолел рукIула. Гьез абула: «Я нижер БетIергьан! Дуца ниж гьаниса къватIир рахъизаре нижеца иман лъезе ва лъикIаб гIамал гьабизе. Нижеца гьабулеб букIараб купру-ширк гьабичIого лъик1аб гIамал гьабила нижеца»-абун.

وَهُمۡ يَصۡطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا
نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا غَيۡرَ ٱلَّذِي كُنَّا نَعۡمَلُۚ
أَوَلَمۡ نُعَمِّرۡكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ
وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُۖ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ
مِن نَّصِيرٍ ٣٧

Гьезие жаваб гьабун ва гьезда бадибчIвай гьабун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула: **«Дица нуж дунялалда халатаб г1умруялъ тун рукIана гурищ?** Гьениб замана букIана ва ресги букIана жинца вагIза босулев чияс вагIза босизе. Гьеб гIумруги купру-ширкалда биччан, гьанже цоги гIумру кье абиялъул магIна щиб букIулеб? **Нужехъе аварагги вачIун вукIана гурищ, жинца гьаб гIазаб букIизе бугин хIинкъи кьолев? Гьанже нужеца гьаб гIазаб чIаме!»-абун. Купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабурал гIадамазе квербакъи гьабулев щивго чи вукIуларо.** Гьездаса гIазабги борхуларо.

38. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго зобалаздаги ракьалдаги жаниб бугеб балъгояб жо, загьираб жо жинда лъалеб хIалалъ.

إِنَّ ٱللَّهَ عَٰلِمُ غَيۡبِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ
إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٣٨

Гьединго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **лъик1 лъала инсанасул ракIалда жаниб бугеб пикруги.** Гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лъаялъулъ буго гьал капурзаби гьанжесаги дунялалда риччаниги гьезул рекIелъ купру букIунеблъи ва гьез иман лъолареблъи.

39. Гьев БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца нуж гьаб ракьалда халифабилъун ва, варисзабилъун гьарурав.** Нужеда цереги г1емерал умматал ва къавмал рук1ана. Гьел умматалги т1аг1ун щвараб буго нужехъе гьаб ракь ва гьалда т1ад г1умру гьаби.

هُوَ ٱلَّذِي جَعَلَكُمۡ خَلَٰٓئِفَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ فَمَن كَفَرَ
فَعَلَيۡهِ كُفۡرُهُۥۖ وَلَا يَزِيدُ ٱلۡكَٰفِرِينَ كُفۡرُهُمۡ عِندَ
رَبِّهِمۡ إِلَّا مَقۡتٗاۖ وَلَا يَزِيدُ ٱلۡكَٰفِرِينَ كُفۡرُهُمۡ
إِلَّا خَسَارٗا ٣٩

Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул ниг1матаздаги инкар ккурав чиясул инкаралъул г1азаб гьесие бук1изе буго. Гьел капурзабазул купруялъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъин т1адеги ц1ик1изабула: гьезул купру ц1ик1к1анаг1ан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъинги ц1ик1к1уна. **Гьезул куфруялъ жидее ч1орого хут1и ва г1азаб ц1ик1к1ин гуреб щибго мунпаг1ат гьабуларо.**

Гьаб аяталъул маг1на буго цо къавмалъ купру-ширк гьабунин абун ва гьеб жегиги ц1ик1к1изабунин абунги гьелдалъун т1адег1анав Аллагьасе щибго асар бук1уларо, гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цогидаб махлукъаталъеги гьелъул къварилъи бук1уларо. Гьеб купру-ширкалъул къварилъи ва г1азаб жидеего бук1ула ва киг1ан жидер г1асилъи ц1ик1к1араб гьедиг1анго гьезие г1азабги ц1ик1к1ула.

قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ لَهُمۡ شِرۡكٞ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَمۡ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ كِتَٰبٗا فَهُمۡ عَلَىٰ بَيِّنَتٖ مِّنۡهُۚ بَلۡ إِن يَعِدُ ٱلظَّٰلِمُونَ بَعۡضُهُم بَعۡضًا إِلَّا غُرُورًا ٤٠

40. Дуца гьел Маккаялъул мушриказда абе, Мух1аммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ: нужеца дида бице нужер аллагьзабазул хабар, жиндие г1ибадат гьабизе х1акъав Аллагьги тун гьезие лагълъи гьабулел. Щиб жо сабаблъун нужеца гьел хъанчал аллагьзабилъун ккун ругел? **Нужеца дида бихьизабеха щиб жо бугеб гьез бижизабураб гьаб ракьалда т1ад. Яги гьал зобал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижулеб мехалъ гьесие кумек гьабулелищ гьел рук1арал? Яги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезухъе т1ехьищ рещт1избун бугеб, гьеб т1ехьалде г1амал гьабун гьел бит1араб диналда рук1изе? Гьез абухъ гьеч1о амру.**

Гьеч1о щибго жо гьал хъанчаз бижараб, гьеч1о зодисан рещт1изабураб т1ехьги, гьел аллагьзаби руго абун жинца нуг1лъи гьабулеб. **Гьез хъанчие лагълъи гьабулеб буго церехун ругел мушрикаца хадур рач1улел гуккун ва жидеца абун гьел хъанчаца нилъее шапаг1ат гьабизе бугин абун.** Гьединаб щибго жиндие аслу ва х1ужа гьеч1еб жо буго мушрикаца жидерго квераз гьарурал хъанчал аллагьзабилъун ккун гьезие лагълъи гьаби.

۞إِنَّ ٱللَّهَ يُمۡسِكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ أَن تَزُولَاۚ وَلَئِن زَالَتَآ إِنۡ أَمۡسَكَهُمَا مِنۡ أَحَدٖ مِّنۢ بَعۡدِهِۦٓۚ إِنَّهُۥ كَانَ حَلِيمًا غَفُورٗا ٤١

41. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагьас зобалги ракьги ккола жидер бак1алдаса инч1ого рук1изе. Гьел зобалги ракьги жиб бугеб бак1алдаса багъарун ине лъугьани, гьел кквезе к1олев щивго чи вук1уларо, Т1адег1анав Аллагьас гьел кквеч1они.

Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагь вуго жиндир х1алимлъи ва

гурх1ел бугев, жинца мунагьал рахчулев.

42. Маккаялъул мушрикал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **ц1аралдалъун ц1акъ ях1 бахъун къвак1арал гьаял гьедулел рук1ана, жидехъе Аллагьасул расул вач1ани жал цогидал умматаздаса ц1акъго лъик1 иман лъурал ва бит1араб нухда ругел рук1илин абун.**

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ جَهْدَ أَيْمَـٰنِهِمْ لَئِن جَآءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى ٱلْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾

Цинги жидехъе расул вач1араб мехалъ гьелдалъун гьезул иман ц1ик1инч1о, гьезул иманалдаса т1ури ва рик1алъи ц1ик1к1ана.

43. Гьел иман лъеялдаса т1урана гьаб ракьалда хьвадиялъулъ г1амал к1одолъи ва ч1ух1и загьир гьабун, жидеца хирияв расуласе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **ва муъминзабазе квешаб макру гьабизе ургъун;** аварагасда нахърилълъиналдаса г1адамал нахъ ч1вазе, гьесие квалквал гьабун, гьес бицулеб жо гьереси гьабун, гьесда «сих1ручи вуго, жундуца ккурав чи вуго»-абун бугьтанал лъезе ургъун.

ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ ۚ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ ۚ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

Гьеб квешаб макруялъул зарал ва зулму гьеб макру гьабулеб агьлуялде гурого бусуларо. Гьезие бугеб х1укму гьеч1о гьезда церехун рук1арал, жидеца аварагзабазе عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ **макру гьабурал умматазул х1укму гурони.** Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел умматал квешаб г1азаб т1аде биччан гьалаг гьаруна. **Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **х1укму-къадар хисизабизе к1олев щивго чи вук1уларо,** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нух ва г1адат жиб хисулареб буго. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб мехалъ цо къавмалъе г1азаб гьабизе, **гьеб нахъе ч1вазе к1олев, цоги рахъалде буссизабизе к1олевги щивго вук1уларо.**

44. Маккаялъул мушрикал ракьалда т1ад хьвадулел гьеч1ищ жидер сапаразулъ. Гьедин хьвадулеб мехалъ жидеца пикру кин гьабулареб ва гьел рек1ел бералдалъун **щай балагьуларел гьездаса цере рук1арал умматазул ахир киндай ккана абун.**

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوٓا۟ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعْجِزَهُۥ مِن شَىْءٍ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

Гьел умматазул ч1унтарал росаби жидеда рихьулел ругелъул **Гьел г1адамал гьаздаса г1емерго къуват-гуч бугел рук1ана.** бечелъи бугел, аскарал г1емералги рук1ана.

Т1адег1анав Аллагь жинца г1ажиз гьавулеб, гьев жиндие бокьараб иш гьабиялдаса нахъч1вазе к1олеб **щибго жо гьеч1о зобалазда ва ракьалда. Х1акълъунго Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо лъалев,** жиндир махлукъаталъул х1ал лъалев, **лагъзадерие мустах1икъаб х1укму т1убазе жиндир х1ал к1олев.**

وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِمَا كَسَبُوا۟ مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَآبَّةٍ وَلَـٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِۦ بَصِيرًۢا ﴿٤٥﴾

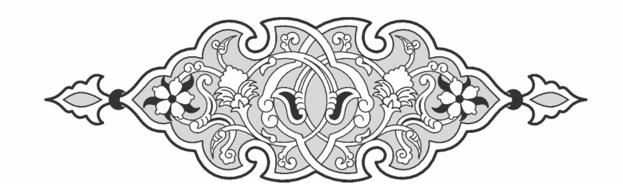
45. Т1адег1анав Аллагьасул г1адат бук1арабани г1адамаз мунагьал гьарунщинахъе гьезда данде г1акъуба гьабулеб - гьаб ракьалда т1ад цох1о рух1ч1аголъи хут1илароан жиб гьалаг гьабун гурони.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ г1адамал гьалаг гьарула гьезул г1асилъаби сабаблъун. Гьезул баракат гьеч1олъиялдалъун гьеб г1азаб цогидал рух1ч1аголъабаздаги г1амлъула.

Кинниги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **г1адат буго гьел** зулму ва г1асилъи гьабулел г1адамал гьалаг гьарич1ого **нахърахъун толеб, жинца къадар гьабураб заман щвезег1ан. Гьеб заман щвараб мехалъ** жинца кинабго халкъалъе жазаъ гьабула: Муъминзаби алжаназде лъугьизарула, капурзаби жужах1алде лъугьизарула. **Х1акълъунго Алагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда бихьулев вуго лагъзадерил х1ал ва гьезие гьабизе мустах1икъаб жазаъги.**

Аллагьас тавфикъ кьеги жив разияб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату ФáтIиралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

36. Сурату Ясин

Маккаялда рещт1изабураб, жинда жаниб ункъоялда лъабго аят бугеб.

Гьаб хирияб суратги диналъул к1удиял аслаби баян гьариялъул к1вар гьабулеб буго. Т1адег1анав Аллагь цо вук1иналъе далилал рицингун цадахъ гьесул х1алк1олъиялде т1орит1ел гьабулел г1аламаталги рицун руго. Ахиратална ва хун хадуб т1аде рахъизариялда иман лъейги бицун буго. Гьеб х1укму баян гьабизе цо росдал къиса бицун гьелдалъун мисал бачун буго.

Сураталъул байбихьуда, гьаб хирияб Къуръаналдалъун гьа гьедун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вах1ю ва рисалат х1акъаб бук1ин тасдикъ гьабун буго. Цинги Маккаялъул мушриказулги къурайшиязул церехъабазулги къосиналъул ва ах1макълъиялъул бицун буго. Жинца иманалде халкъ ах1улев чиясул мисал бачун, Х1абибу Нажарил къиса бицун буго. Жиндир къавмалъ гьев ч1вай, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев Алжаналде лъугьизави ва гьесул къавм гьалаг гьабиги баян гьабун буго.

Т1адег1анав Аллагь жинца жо бижулев, жиндир къудрат-гуч бергьарав хан вук1ин баян гьабиялъе далиллъун зобал-ракьалъул, бакъ-моц1алъул хабар бицун буго. Къиямасеб къо ч1ей х1акъаб бук1ин ва гьеб къоялъул зах1малъаби ва къварилъаби рицун руго. Халкъ т1аде бахъизабизе ссуралъуб пуйги, гьел мах1шаралда рак1ариги бицун буго. Муъминзабазул ва капурзабазул х1укмуги баян гьабун буго. Сураталъул ахиралдаги ахират бук1иналъе, хварал т1аде рахъизариялъе далил бицун, гьеб х1акъаб амру бук1ин тасдикъ гьабун буго.

Сураталда ц1ар лъун буго т1адег1анав Алагьас гьеб сурат жиндалъун байбихьараб к1иго х1арпалъул ц1аралдалъун «Я-син». Гьаб сураталъул хиралъи бицараб х1адисалда буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: <u>«Гьаб Ясин Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи т1алаб гьабун ва ахираталъул ажру бокьун ц1аларав чиясул Аллагьас мунагьал чурула. Нужеца гьеб Ясин ц1але хвалида г1агарлъарав чиясда аск1обги»</u>-абун. Х1адис имам Аннасаияс бицана.

Гьеб х1адисалдаса бич1ч1улеб буго цо къварилъи ккараб мехалъ Ясин ц1алани, гьелъул баракаталдалъун гьеб къварилъи бигьалъилин абураб маг1на. Инсанасул рух1 бахъиги ц1акъго зах1матаб амру бугелъул, гьеб бак1алда аск1об Ясин ц1алиялъул маг1на буго

Т1адег1анав Аллагьасул баракат ва рах1мат рещт1ун, гьев чиясул рух1 бахъи бигьалъилин абураб.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

يسٓ ۝١

1. Я-син.

Т1адег1анав Аллагьасда лъала гьаб раг1иялдалъун щиб мурад жиндир бугеб. Г1алимзабаз абуна гьаб Ясин Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул ц1ар бугин абун. Цоги абуна гьаб раг1иялъул маг1на «Я инсан!» бугин абун ва цогиги бат1иял маг1набиги гьаруна г1алимзабаз гьеб раг1иялъул.

وَٱلۡقُرۡءَانِ ٱلۡحَكِيمِ ۝٢

2. Жиб мух1канаб, жинда т1аде хиса-баси бач1улареб Къуръаналдалъун гьедулев вуго Дун,

إِنَّكَ لَمِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ۝٣

3. Х1акъльунго мун вуго абун, Я Мух1аммад ﷺ**, Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жал ритIарал аварагзабаздаса** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **цо расул.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: Маккаялъул къурайшияз абидалго я Мух1аммад ﷺ, мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул гьеч1о, мун гьес нижеда расуллъунги вит1ун гьеч1оян-абун, гьел мушриказул раг1и хвезабун, жинца Къуръаналдалъун гьа гьедун, т1адег1анав Аллагьас абуна мун мурсалиназдаса вугоян-абун.

عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝٤

4. Х1акъаб ва бит1араб нухалда вуго мун.

Гьеб нухги дуда цере рук1арал аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ нух буго- Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие г1ибадат бац1ц1ад гьаби. Гьеб буго исламияб дин. Жидеде Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бач1араб жо къабул гьабун, гьеб нух ккун хьвади буго гьеб. Т1убанго жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласе мут1иг1лъиги буго.

تَنزِيلَ ٱلۡعَزِيزِ ٱلرَّحِيمِ ۝٥

5. Гьаб Къуръан рещт1изабуна жиндир гуч бергьарав, лагъзадерида гурх1ел г1емерав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ**.**

لِتُنذِرَ قَوۡمٗا مَّآ أُنذِرَ ءَابَآؤُهُمۡ فَهُمۡ غَٰفِلُونَ ۝٦

6. Гьаб Къуръан дуда рещт1изабуна, Мух1аммад ﷺ, **дуца гьелдалъун х1инкъи кьезе жеги жидер умумузухье ва жидехье расул вач1инч1еб г1арабиязул къавмалъе,**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеч1ого хъанчие лагълъи гьабиялда т1ад ч1ани, **гьезие жужах1алъул г1азаб бук1изе бугин абун. Гьел г1арабиял х1акъаб диналдаса ва х1акъаб нухдаса гьапуллъун руго,** жидеца гьеб нух лъазе т1алаб гьабулеб гьеч1о ва иман лъезе

къасдги гьабулеб гьеч1о.

Жидехъе расул вач1инч1ониги г1акълу бугел г1адамаз пикру гьабизе ккола гьаб махлукъаталъул ва гьезда лъазе ккола гьаб камилаб х1алалъ г1уц1араб ва мух1канго хьвадулеб г1алам жинца бижарав Халикъ вук1изе кколеблъи. Гьев Халикъги жиндир къудрат бергьарав, гьунар камилав, жив цогояв хан вук1изе ккеялдаги кант1изе ккола.

Гьаб х1алалъ жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вук1иналда ва гьев жиндие лагълъи гьабизе х1акъав Бет1ергьан вук1иналда далил бачизе лъарал г1адамал руго «агьлу тавх1ид» - Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавулеб агьлу.

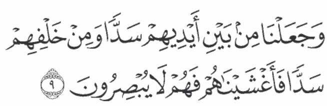
لَقَدۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ عَلَىٰٓ أَكۡثَرِهِمۡ فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ٧

7. Х1акълъунго, гьал машриказул г1емерисел жидеца иман лъоларел руго ва гьеб сабаблъун жидее жужах1алъул г1азаб х1акълъарал руго.

إِنَّا جَعَلۡنَا فِيٓ أَعۡنَٰقِهِمۡ أَغۡلَٰلٗا فَهِيَ إِلَى ٱلۡأَذۡقَانِ فَهُم مُّقۡمَحُونَ ٨

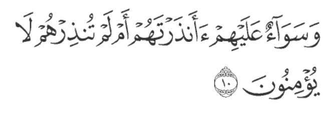
8. Х1акълъунго Дица гьаб жужах1алъул агьлуялъул гарбазда рахсал ва гудрал рала: нилъазул х1амаялда гъоркь рухьун рук1ула гьезул кверал; кверал горбода рухьун, бет1ер эхеде к1ич1изабун ч1езарула.

Гьаб мисал бачана т1адег1анав Аллагьас жидеда х1акъаб жо бихьуларел ва жидеца иман лъезе къасд гьабуларел г1адамазе. Гьезул мисал буго нилъазул х1амида гъоркь квералги рухьун, бет1ер эхеде к1ич1изабун, жидеда щибго жо бихьуларедухъ ч1езарурал г1адамазул мисал. Цоги маг1на гьабуна иман лъезе ч1ух1иялъул, гьелъие мук1урлъизе къасд гьеч1олъиялъул мисал бугин гьаб абун.

9. Жегиги гьел капурзаби руго Дица жидеда цебе борхатаб сангар гьабурал, жидеда нахъаги гьединабго сангар гьабурал, жидер бералги Дица бецц гьарурал, гьезда щибго жо бихьуларел.

Гьезда иманалде унеб х1акъаб нух бихьуларо, гьел иман лъеялдаса нахъч1варал рук1ула. Гьаб мисалги буго гьел капурал г1адамаз иман лъунгут1иялъе бачараб мисал; Т1адег1анав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ азалияб г1елмуялъулъго лъалеб бугелъул гьеб къавм жидеца иман лъолареб бук1ин. Гьаб маг1на баян гьабун т1адег1анав Аллагьас хадубги абулеб буго:

10. Гьал г1адамазе щибго бат1алъи гьеч1о дуца гьезие х1инкъи кьуниги, х1инкъи кьеч1ониги. Гьел руго жидеца

иман лъоларел г1адамал.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلذِّكۡرَ وَخَشِيَ ٱلرَّحۡمَٰنَ بِٱلۡغَيۡبِۖ فَبَشِّرۡهُ بِمَغۡفِرَةٖ وَأَجۡرٖ كَرِيمٍ ١١

11. Х1акълъунго дуца х1инкъи кьеялъ жиндие мунпаг1ат гьабулев чи вуго, Мух1аммад ﷺ, жинца Къуръаналда иман лъурав ва гьелда г1амалги гьабулев чи.

Живго цох1о вугеб бак1алдаги Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **х1инкъун вук1улев.** Жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вихьулев гьеч1ониги гьесдасан жив х1инкъулев, гьеб х1инкъи живго цох1о вугониги, г1адамазда гьоркьов вугониги живгун цадахъ бук1улев. **Дуца гьев муъминчиясда рохел бице Мух1аммад** ﷺ**, гьесие Аллагьасул рахъалъан мунагьал чури бугин ва жиб хирияб алжаналъул ниг1маталги ругин абун.**

إِنَّا نَحۡنُ نُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَنَكۡتُبُ مَا قَدَّمُواْ وَءَاثَٰرَهُمۡۚ وَكُلَّ شَيۡءٍ أَحۡصَيۡنَٰهُ فِيٓ إِمَامٖ مُّبِينٖ ١٢

12. Х1акълъунго дун вуго дица хварал г1адамал ч1аго гьарун т1аде рахъизарулев, гьезул х1исаб-мизан гьабизе ва гьезие жазаъ гьабизе. **Дица гьез дунялалда гьабураб кинабго г1амал хъвала ва гьез х1ет1е ч1арабщинаб бак1ги хъвала.**

Дида иман лъурал муъминзаби масжидалде как базе унаго гьез бахъанщинаб галиги хъвала.

Жабир رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُ асх1абасдаса бицараб х1адисалъулъ буго: *«Банусаламат абулеб къавмалъул г1адамазе бокьун бук1ана масжидалде г1агардег1ан рач1ун, гьенир минаби разе. Гьеб хабар раг1араб мехалъ аварагас* ﷺ *абуна: «Я Банусаламатиял! Нуж нужерго бак1алда ч1а! Нужеца масжидалде унаго бахъараб гали нужее хъвала»*-абун.

Цоги маг1на гьабуна: гьел хвараб мехалъ гьез нахъе тараб асар хъвала, лъик1аб бук1а гьеб г1амал; г1елму г1адаб, масжид г1адаб, нух, кьо, лъим г1адаб. Яги квешаб бук1а.

Кинабго жо Дица малаикзаби хъвазе риччан, жиб баянаб, жинца щибго жо гъоркь толареб т1ехьалъулъ хъван буго. Ва гьеб хъвараб жоялда рекъон ахираталда жазаъги гьабизе буго.

وَٱضۡرِبۡ لَهُم مَّثَلًا أَصۡحَٰبَ ٱلۡقَرۡيَةِ إِذۡ جَآءَهَا ٱلۡمُرۡسَلُونَ ١٣

13. Мун гьереси гьавун дуда иман лъезе ч1ух1ун ч1арал Маккаялъул мушриказе дуца бице, Мух1аммад ﷺ**,** (Ант1акият) **абураб росдал агьлуялъул къиса. Гьезухъе Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расулал рач1араб г1уж бице.**

Цо г1алимзабаца абуна гьел Г1иса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рит1арал расулал

рук1анин, гьеб росдал агьлу иман лъеялде ах1изеян абун.

إِذۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡهِمُ ٱثۡنَيۡنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزۡنَا بِثَالِثٖ فَقَالُوٓاْ إِنَّآ إِلَيۡكُم مُّرۡسَلُونَ ١٤

14. Дица гьезухъе к1иго расул вит1ана. Доб росдал агьлуялъ гьал гьереси гьаруна ва гьезда иман лъеч1о. Цинги дица гьев к1иясего квербакъизе ва гьел гуч гьаризе лъабабилев расулги вит1ана.
Гьел расулаз абуна: «Х1акълъунго ниж руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж диналде ах1изе рит1арал расулал»-абун.

قَالُواْ مَآ أَنتُمۡ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا وَمَآ أَنزَلَ ٱلرَّحۡمَٰنُ مِن شَيۡءٍ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَكۡذِبُونَ ١٥

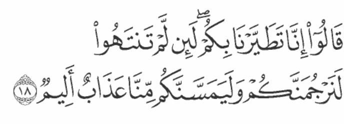
15. Гьеб росдал агьлуялъ абуна: «Нуж гьеч1о нижедаго релълъарал г1адамал гурони. Нуж аварагзаби гьеч1о ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ щибго жо рещт1изабич1о.
Нуж гьеч1о нижеда гьереси бицунел г1адамал гурони, нуж аварагзаби руго абураб раг1иялдалъун»-абун.

قَالُواْ رَبُّنَا يَعۡلَمُ إِنَّآ إِلَيۡكُمۡ لَمُرۡسَلُونَ ١٦

16. Гьел расулаз абуна: нижер Бет1ергьанасда лъала ниж нужехъе рит1арал унго-унго расулал рук1ин.

وَمَا عَلَيۡنَآ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ١٧

17. Нижеда т1адаб жо гьеч1о нижеда амру гьабураб х1алалъ жиб х1акъаб ва баянаб рисалат нужехъе щвезаби гурони.
Нужеца иман лъуни гьеб нужее лъик1 буго. Иман лъеч1они гьелъул г1азабги нужеего бук1изе буго-абун.

18. Росдал агьлуялъ абуна: «Х1акълъунго гьеб нужер даг1ваталъ нижеда квешаб х1ал бич1изабуна.
Гьеб нижее рихулеб, нижее х1ажат гьеч1еб даг1ват буго. Нижерго умумуз гьабулеб батараб дин гьабиялдаса ниж нахъч1валел г1адамал нижее рокьуларо. **Нужеца гьеб хабар ч1езе теч1они ва нуж нижеда гьоркьоса нахъе инч1они, нуж ганч1ал реч1ч1ун ч1вазе руго ва нужее ц1акъ квешаб г1азаб щвезе буго нижедасан»-абун.**

قَالُواْ طَٰٓئِرُكُم مَّعَكُمۡ أَئِن ذُكِّرۡتُمۚ بَلۡ أَنتُمۡ قَوۡمٞ مُّسۡرِفُونَ ١٩

19. Расулаз абуна: «Гьеб нужеде бач1араб квешаб х1ал нужгун цадахъ бугеб х1ал буго.
Нижедалъун нужее щибго зарал гьеч1о.
Нижеца нуж дунял-ахираталъул бахьибуголъиялде ах1улел руго, купру-ширкалъул бец1лъиялдаса иманалъул нуралде рачулел руго.

Гьадинаб лъик1аб жоялдалъун нужее ваг1за гьабураб мехалъ нужеда квешаб х1ал кин бач1улеб? Нужеца бицунеб раг1и бит1араб гьеч1о. Нуж руго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ г1асилъиялъулъ ва ва мунагьал г1емер гьариялъулъ г1орхъолъан ун ругел г1адамал» - абун.

وَجَآءَ مِنۡ أَقۡصَا ٱلۡمَدِينَةِ رَجُلٞ يَسۡعَىٰ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱتَّبِعُواْ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٢٠

20. Цинги гьеб росдал рик1к1адаб рахъалдаса ц1акъ хехго векерун цо чи вач1ана ва гьес абуна: «Я дир къавм, нуж гьал расулазда нахърилълъа» - абун.

Ибнукасирица абуна: «Доб росдал агьлуялъ расулазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ даг1ват босич1ого, гьел ч1вазе къасд гьабураб мехалъ, гьеб бак1алде т1аде вач1ана ц1акъго хех векерун ва г1едег1ун Х1абибу Нажжар абун жинда ц1ар бугев муъминчи. Гьев вук1ана жинца хам бессулев (ткач) ва садакъа г1емер гьабулев чи»-абун.

Къурт1уби абулев г1алимас абуна: гьев Х1абибу Нажар вук1ана жинца г1емераб заманаялъ хъанчазе лагълъи гьабурав ва жинда т1омол унти бугев чи. (проказа). Гьес хъанчазда щибаб нухалъ гьарулеб бук1ана жиндаса гьаб унти нахъе босе абун, амма гьез гьесие жаваб гьабулеб бук1инч1о.

Гьал расулазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьев Х1абиб вихьараб мехалъ гьез гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялде ах1ана. Х1абибас абуна: « Нужер далил бугищха гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вук1иналда ва гьесие лагълъи гьабизе т1адаб бук1иналда» – абун. Гьел расулаз абуна: «Буго нижер далил, нижеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьарила дудаса гьеб унти т1аса босе абун ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дудаса унти босила» - абун. Х1абиб ц1акъго г1ажаиблъана ва гьес абуна: «Т1убараб г1умруялъ дица аллагьзабазда гьарараб мехалъ гьез босич1еб унти, нужер Аллагьас кин босулеб, цох1о нухалъ гьесдаги гьарун?» – абун. Гьез абуна: «Нижер Бет1ергьан Аллагь кинабго жоялда х1алк1олев вуго. Гьал дуца жидее лагълъи гьабулел хъанчал щибго жо гьабизе к1оларел руго» - абун. Х1абибу Нажарица Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъуна ва гьел расулаз عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ дуг1аги гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесдаса унтиги нахъе босана.

Гьав Х1абибида раг1араб мехалъ жиндир къавм гьел расулал ч1вазе х1адурун рук1ин, гьев г1едег1ана гьезие кумек гьабизе ва хехго гьезда т1аде ана. Жинца къавмалдаги абуна: «Нужеца гьал расулал ч1ваге, нужеца гьазда иман лъун нуж гьазда нахърилълъа. Гьел руго нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ г1азабалдаса хвасар гьаризе сабаблъун ругел г1адамал» – абун.

ٱتَّبِعُواْ مَن لَّا يَسۡـَٔلُكُمۡ أَجۡرٗا وَهُم مُّهۡتَدُونَ ٢١

21. Нужедаса щибго ужра-мухь т1алаб гьабич1ого нуж лъик1аб жоялде ах1улел расулазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ мут1иг1лъе ва гьезда

нахърилълъа!

Гьел руго жал бит1араб диналда ругел г1адамал. Гьез нужги ах1улел руго гьеб бит1араб диналде.

وَمَالِيَ لَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ٢٢

22. Жинца дун вижарав ва ахирги гьесда руссизе ругев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеч1ого вук1ине ккани дие бугеб щиб жо бугеб.**

Нужееги гьеч1о щибго къварилъи гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъунин абун.

ءَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً إِن يُرِدۡنِ ٱلرَّحۡمَٰنُ بِضُرّٖ لَّا تُغۡنِ عَنِّي شَفَٰعَتُهُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا يُنقِذُونِ ٢٣

23. Жинца дун вижарав, дун хьихьулев **Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун цоги аллагьзаби кин дица кколел жидее лагълъи гьабулеллъун.**

Дир Бет1ергьан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **дие цо зарал гьабизе бокьани гьел алагьзабазда к1оларо гьеб зарал дидаса нахъч1вазе ва дие шапаг1ат гьабун дун гьеб зараладаса хвасар гьавизе.** Гьел руго жиделъ рух1 гьеч1ел ганч1ал яги ц1ул. Гьезда гьаракьги раг1уларо, щибго жоги бихьуларо, щибго жо бицинеги к1оларо.

إِنِّيٓ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ٢٤

24. Дида Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **х1акъав Бет1ергьан вук1ин лъан хадуб дица цоги аллагьзабазе лагълъи гьабуни дун баянаб къосиналъулъ вук1ула.**

إِنِّيٓ ءَامَنتُ بِرَبِّكُمۡ فَٱسۡمَعُونِ ٢٥

25. Х1акълъунго дица иман лъун буго нужер Бет1ергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ**. Нуж дица бицулеб жоялда г1енекке.**

Нужеца гьеб къабул гьабе ва нужецаги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъе.

Гьаб берцинаб ваг1за-насих1ат гьабун жал иман лъеялде ах1араб мехалъ ва жинцаги иман лъун бук1ин загьир гьабураб мехалъ, гьеб залимаб ва г1асияб къавм гьесде т1аде к1анц1ана ва жидеца гьев ч1вана. Гьеб къавмалда гьоркьов цониги чиги вук1инч1о гьесул рахъ кколев ва гьесие кумек гьабулев.

قِيلَ ٱدۡخُلِ ٱلۡجَنَّةَۖ قَالَ يَٰلَيۡتَ قَوۡمِي يَعۡلَمُونَ ٢٦

26. Гьев Х1абибу Нажар хвараб мехалъ **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан гьесда абуна: «Мун алжаналда жаниве лъугьа»-абун.**

Шагьидзабигун цадахъ алжаналда жаниб жиндие бугеб макъам бихьараб мехалъ гьев Х1абибида жиндир къавм рак1алде щвана **ва гьес абуна: «Вай аман Аллагь, дир къавмалда**

лъалеб анищха

27. Т1адег1анав Аллагьас дир цересел мунагьал чурараблъи ва дун жал хира гьарурал шагьидзабазда гьоркьов гьавураблъи! بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾

Гьеб мехалъг1аги гьеб къавмалъ иман лъезе бегьулаан ва гьел абадияб жужах1алъул г1азабалдаса хвасарлъизе бегьилаан» - абун. Гьаб буго унгого Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вокьарал ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьарал вализабазул сипат: жиндир тущбабаздаги гурх1ел гьабулеб, гьездаса т1аса лъугьунеб.

28. Дица гьев Х1абибу Нажар **ч1ван хадуб гьесул къавмалъе г1азаб гьабизе малаикзабазул боял рит1ич1о. Дун гьел боял рит1иялда х1ажатавги вук1инч1о.** ۞ وَمَا أَنزَلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِن بَعْدِهِ مِن جُندٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنزِلِينَ ﴿٢٨﴾

Дие цо амру бокьараб мехалъ цох1о «Кун» абураб раг1и абун Дие бокьараб жо лъугьула.

29. Гьеб къавмалъе г1азаб гьаби ва гьел гьалаг гьари бук1инч1о **Жабраил малаикас гьабураб цох1о гьаракь гурони.** إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴿٢٩﴾

Гьеб гьаракьалдалъун гьел киналго хун г1одор ккана **ва ссвараб ц1а г1адин т1аг1ун ана.**

30. Дида инкар ккурал ва дир аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурал **гьал лагъзадерие бугеб къварилъи ва пашманлъи!** Ц1акъ ах1макъал г1адамал ругоха гьел, ц1акъ к1удияб балагь буго гьез жидеда т1аде босулеб. يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ ۚ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾

Щибаб къавмалда расул вач1анщинахъе гьеб къавмалъ расул махсароде ва гьереси гьавулев вуго.

Гьебго г1амал гьабуна гьаб Маккаялъул мушриказги. Кинабго халкъалъул хирияв, аварагзабазулги Сайид, Мух1аммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидехъе вач1араб мехалъ, гьев гьереси гьавуна ва гьесда иман лъезеги ч1ух1ана.

31. Гьал къурайшияз пикру гьабуларищ киг1ан г1емерал умматал ва къавмал жидеда церехун рук1арал ва киг1ан г1емерал умматал Дица гьалаг гьарурал. أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾

Х1акълъунго гьел умматал жидехъе нахъ руссун рач1улел гьеч1о гурищ? Гьал къурайшиялги к1ола Дида гьалаг гьаризе ва гьезиеги

бук1уларо дунялалде т1ад руссин.

32. Гьал цереселги хадуселги умматал киналго ахираталда Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **руссинаризе руго** ва жидер х1исаб-мизан гьабун гьезие жазаъги гьабизе буго.

وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ٣٢

Дунялалда г1азаб гьаби ва гьалаг гьари буго дагьабго къварилъи. Гьаниб г1азаб гьабуна абун ахираталда гьабулеб абадияб г1азаб купруширкалъул г1адамаздаса т1аса босуларо ва гьезие щибго бигьалъиги гьабуларо. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал г1адамазул мунагьал чури сабабалъе гьезда т1аде цо-цо къварилъи биччала. Гьез тавбу гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи т1алаб гьабун, лъик1аб г1амал гьабураб мехалъ, гьезул мунагьал чурула ва гьезда данде ахираталда г1азаб гьабуларо.

Мух1амад Г1али Сабунияс абуна: жинда кант1изе рекъараб масъала буго Къуръаналъул пасих1лъиялъул, гьеб жиндир раг1аби дагьаб, маг1на гъваридаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам бук1иналъул г1аламатаздаса буго цо къиса бицулеб мехалъ гьеб къиса къокъ гьабун бицин, гьеб къисаялъулъ росоялъул, шагьаралъул ц1ар рехсонгут1и, г1адамазул ц1арал рехсонгут1и. Къиса бициналдаса мурад бук1ула ваг1за-насих1ат гьаби ва гьелдасан г1ибрат боси. Гьаб мурад т1убала гьеб къиса лъугьараб бак1алда гьел г1адамазул ц1арал рицинч1ониги. Гьединго г1емерисел аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ц1аралги рехсеч1о Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир хирияб Къуръаналда жаниб.

33. Иман лъезе бокьарал г1адамазе Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вук1иналда, гьесул х1алк1олъиялда т1орит1ел гьабулел **аятал ва г1аламатал руго, Дица хвараб ракь ч1аго гьабиги.**

وَءَايَةٌ لَّهُمُ ٱلۡأَرۡضُ ٱلۡمَيۡتَةُ أَحۡيَيۡنَٰهَا وَأَخۡرَجۡنَا مِنۡهَا حَبّٗا فَمِنۡهُ يَأۡكُلُونَ ٣٣

Щибго т1аде жо бижич1еб бакъвараб ракь Дица зодисан ц1ад рещт1изабун ч1аго гьабула ва гьелдаса Дица т1орщел бижизабула, г1адамаца кваналеб ва гьезул бет1ер бахъилъун бугеб.

34. Гьеб ракьалда т1ад Дица ахалги гьаруна чамастакил ва ц1олбол пихъ бижулел. Гьел ахазда жаниса лълъималги раккизаруна.

وَجَعَلۡنَا فِيهَا جَنَّٰتٖ مِّن نَّخِيلٖ وَأَعۡنَٰبٖ وَفَجَّرۡنَا فِيهَا مِنَ ٱلۡعُيُونِ ٣٤

35. Гьел ахакьан пихъал кванaзе ва гьез бекьараб хурил т1аг1ам ва бахчадул ниг1матал кванaзе.

لِيَأۡكُلُواْ مِن ثَمَرِهِۦ وَمَا عَمِلَتۡهُ أَيۡدِيهِمۡۚ أَفَلَا يَشۡكُرُونَ ٣٥

Гьал ниг1матал жидее кьурав Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ **гьел г1адамаз щукру гьабуларищ ва гьев разилъи т1алаб гьабун, гьесие г1ибадат гьабуларищ?**

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَزْوَٰجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنۢبِتُ ٱلْأَرْضُ وَمِنْ أَنفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ٣٦

36. Жив вац1ц1адав ва т1адег1анав вуго гьев Аллагь жинца кинабго жо к1ирекъезабун бижарав: цояб бихьинаб, цояб ц1уяб гьабун.
Ракьалда бижулеб жоги, г1адамалги, ва жеги нужеда лъалареб жоги к1ирекъезабурав.
Гьаб аяталъе цоги маг1на гьабуна: жинца т1аг1ам, кьер, мах1, сипат бат1иял пихъал ва ниг1матал рижарав, гьединго г1адамал ва цогидаб махлукъат бат1и-бат1ияб сипат-сураталда рижарав абун.
«Кинабго жо кIирекъезабун бижана» абураб раг1и цIакъ маг1на гъваридаб буго. ТIадегIанав Аллагьас доб заманалъул гIадамазул гIакълу хадуб гъолеб хIалалъ ракьалдаса бижулеб жо ва гIадамал, гьединго цогидаб рухIчIаголъиги кIирекъараб букIин бицана. Гьелдаги тIад жинца абуна: «Нужеда жиб лъалареб жоги гьабуна дица кIирекъараб»-абун.
Гьаб Къуръаналъул мугIжизат загьирлъана анцIила ункъго къарну ун хадуб. Жакъа гIелмуялъ тасдикъ гьабулеб буго жиб бищун гьитIинаб зарралъун рикIкIунеб атомалда жаниб нейтрон ва протон букIин. Гьеб кIиябго зарраги цояб бихьинаб цояб цIуяб букIин (положительное, отрицательное). ТIадегIанав БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вуго, гьес бижанщинаб махлукъаталъул бищун гьитIинаб зарраги кIирекъараб буго. Гьаб хIикматалда кантIи цIакъ кIудияб нигIмат буго ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ унго-унгояб иман лъеялъе сабаблъунги буго.

وَءَايَةٌ لَّهُمُ ٱلَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ ٱلنَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ ٣٧

37. Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб **кIудияб гIаламат буго Дица сордо цIакъ бецIлъизаби, гьелдаса къоги нахъе босун.**
Цинги гьел гIадамал щибго жо бихьулареб бецIлъукье ккола. Гьаб аяталъ тIоритIел гьабулеб буго бецIлъи аслу букIин, нур гьелде тIаде бачIараб букIин. Бакъ ва моцI баккараб мехалъ канлъи ва нур бачIула, гьеб кIиябго гьечIеб мехалъ бецIлъи букIула.

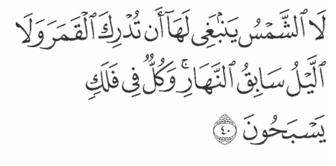
وَٱلشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ٣٨

38. Жиб ахиралда чIолеб заман щвезегIан хьвадулеб бакъги буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **кIудиял гIаламатаздаса цо гIаламат.**
Гьеб чIолеб заманги Къиямасеб къо бач1ин буго.
Гьаб рагIиялъул цоги магIна гьабуна: «Жиб чIейго гьечIого хьвадулеб бакъ» - абун. Гьаб магIна гIалимзабаз къабул гьабулеб гьечIо.

Гьаб даимаб хIалалъ бакъ хьвади ва цогидал цIваби хьвадиги, гьезул цонигияб жиндир нухдаса къосунгутIиги жиндир гуч бергьарав ва г1елму-лъай камилав ТIадегIанав Аллагьас къадар гьабиялдалъун ва гьесул тадбиралдалъун буго. Жегиги инсанасда гIорхъаби кодоре щвечIел зобал-ракьазул тадбир гьабулев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIелмуги къуват-гучги бергьараб букIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго.

وَٱلۡقَمَرَ قَدَّرۡنَٰهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَٱلۡعُرۡجُونِ ٱلۡقَدِيمِ ٣٩

39. МоцIги хьвадизабуна дица. Щибаб къоялъ гьеб баккулеб ва тIерхьунеб бакIалъул къадарги чIезабуна, гьеб моцI тIеренлъун, тIогьиллъун, бакъвараб чамастакил гъот1ол г1аркьел гIадин лъугьизегIан. Инсанасул бералда моцI къоло микьго сордоялъ бихьула. Цинги гьеб цIакъго тIеренлъун бералда бихьулареб лъугьун цо сордоялъ яги кIиго сордоялъ бихьичIого хутIула. Моц1 берда бихьулеб къоло микьго сордоялъ гьеб баккулеб ва тIерхьунеб бакI хал гьабун, гьелдалъун заман лъазе ва моцIрол къадар лъазе инсанас гьелдаса мунпагIат босула.

40. Бакъалъул х1ал кIоларо моцIалда хадуб гъезе ва гьебгун данделъизе. Гьелдалъун жинца моцIрол нур свинабун, кидаго бакъул гвангъи букIизе.

Сордоги гьечIо жиб къоялдаса цебе кколеблъун. Гьелдалъун жинца къоялъул канлъи свинабизе ва сордог1адин букIизе. **Щибаб цIваги, бакъги, моцIги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къадар гьабураб хIалалъ зобалазул нухазда хьвадулел руго.**

Гьезул тадбир жиндие биххи ва хиси гьечIеб буго. Гьел цIвабзазул кIодолъиги ва нилъедаса рикIкIалъиги жиндие гIорхъи инсанасда лъалареб буго. Гьеб кинабго махлукъаталъул тадбир гьабулев, гьеб жинца бижарав нилъер БетIергьан Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рецц ва щукру гьабун инсан хадув гъоларев вуго. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда рекIелчIей гьабун, гьесул сипатал лъазарун, гьезие гIорхъи чIвазе лъугьинчIого рукIин буго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазул сипат.

41. Цогиги гIаламат буго гьел гIадамазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда жинца тIоритIел гьабулеб,

Х1акълъунго Дица цересел умматал – Адамил зурриятальул гIадамал, жиб жаниб цIураб НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гамида рекIизари. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун гьабураб НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُгамида рекIизабуна щибаб рухIчIаголъиялдаса цо бихьинаб, цо цIуяб жо. НухI аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُиман лъураб гьесул агьлуги рекIизабуна.

42. Гьев НухIил гамидаса мисал босун Дица гIадамазе гьаруна жал тIад рекIун хьвадулел гуми ва ракъдада жидеда тIад рекIунел варанаби ва цогидал хIайваналги рижана.

وَخَلَقۡنَا لَهُم مِّن مِّثۡلِهِۦ مَا يَرۡكَبُونَ ﴿٤٢﴾

43. Дие бокьун букIарабани Дида кIолаан гьел киналго ралъдалъ гъанкъизаризе. Цинги гьезул ахIиялъе жаваб кьолев щивго чи вукIинароан ва гьел ралъдалъ гъанкъиялдаса хвасарги гьарилароан.

وَإِن نَّشَأۡ نُغۡرِقۡهُمۡ فَلَا صَرِيخَ لَهُمۡ وَلَا هُمۡ يُنقَذُونَ ﴿٤٣﴾

44. Гьел ралъдалъ гъанкъизаричIого тей дир рахъалъан гьезие рахIмат буго ва дица гьел чIаго тун руго жидее къадар гьабураб ажал тIубазегIан.

إِلَّا رَحۡمَةً مِّنَّا وَمَتَٰعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

КигIанго мухIкан гьабураб гама бугониги, кигIанго лебалал гама бачулел гIадамалги ругониги, гьеб гама лъеда тIад чIей ва гьениб хьвади тIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи буго ва гьес инсанасе ралъад квегъи буго. Ралъдадасан рекIун хьвадарал гIадамазда лъала гьеб ралъад багъарараб мехалъ кинаб гучаб хIинкъи гьезда тIад бачIунеблъи. Жиндие бокьани цохIо лахIзаталда жаниб гьеб гама кIалагъоркье сверизабизе кIола Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ.
Гьебго мисал буго гьаваялда боржунеб самолеталъулги, ракъдада хьвадулеб машинаялъулги. Гьел киналго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсанасе квегъун руго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьел хвезаризе бокьараб мехалъ, инсанасда гьеб амру гьукъизе кIоларо ва гьеб иш тIубан хадуб азарго батIияб багьана бати гуреб жидеда гьабизе кIолеб жоги букIуларо. АлхIамдулиллагь, Кинабго рецц тIадегIанав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго жинца нилъ бусурбабилъун гьарун ругелъул ва жиндир хIукму-къадаралда божулелги гьарун ругелъул.

45. Гьел мушриказда абураб мехалъ нуж хIинкъа нужеда цере рукIарал умматазда щвараб гIадаб гIазаб ва гьалаг гьари щвеялдаса, гьединго нуж хIинкъа жиб тIаде бачIизе бугеб ахираталъул гIазабалдасаги, гьедин нуж

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱتَّقُواْ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيكُمۡ وَمَا خَلۡفَكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ﴿٤٥﴾

хIинкъани Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нужеда гурхIилин абун,- гьел мушрикаца жидее гьабураб вагIза босичIо.

وَمَا تَأۡتِيهِم مِّنۡ ءَايَةٖ مِّنۡ ءَايَٰتِ رَبِّهِمۡ إِلَّا كَانُواْ عَنۡهَا مُعۡرِضِينَ ٤٦

46. Гьезухъе рачIарал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIаламатаздаса цониги гIаламатги хут1ич1о, гьелдаса жал руссун рук1ун гурони.

Жидеца гьелъул пикру гьабичIо ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезе мутIигIлъичIо.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنُطۡعِمُ مَن لَّوۡ يَشَآءُ ٱللَّهُ أَطۡعَمَهُۥٓ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٤٧

47. Гьел мушриказда ва капурал гIадамазда абураб мехалъ нужеца садакъа ва напакъа кье Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб ризкъиялдасаян абун, капурал гIадамаз муъминбазул хIакъалъулъ абуна:

«Нижеца напакъайищ кьолеб гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал гIадамазе? Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьун букIараб ани гьес кьелаан гури гьезие напакъа? Нуж цIакъ баянаб къосиналъулъ рукIин бихьулеб буго нижеда! Алльагьас пакъир гьарурал гIадамазе напакъа кье абун нижеда аби нужер ахIмакъльи ва къосин буго-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: Маккаялъул мушриказул цIакъго къосарал инкарчагIи рукIана жидеда садакъа кьеян абураб мехалъ, гьез муъминзабиги, Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ, аварагги махсароде кквеялъул къасдалда абулаан: «Кьеларо нижеца садакъа, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинцаго кье абе жинда иман лъурал г1адамазе напакъа»-абун.

Гьел ахIмакъал гIадамазда лъалеб букIинчIо кинабго ризкъиялъул БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин ва жинца цоязе ризкъи гIатIид гьаби ва цогидазе ризкъи дагь гьаби гьесул хIикмат ва хIалбихьи букIин. Бечелъи кьун хIалбихьи гьабула щукру гьабуладай абун, пакъир гьарун хIалбихьи гьабула сабру гьабуладай абун.

Гьел мушрикаца ахиратги гьереси гьабулеб букIана ва жидеда гьеб ахираталъул хабар бицараб мехалъ гьелда тIадги релъанхъулел рукIана. Гьелъул хIакъалъулъ тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلۡوَعۡدُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٤٨

48. Гьез абулеб буго кидаха букIизе бугеб нужеца къотIи гьабулеб къиямасеб къо ва гьелъул гIазабги, нуж битIараб жо бицулел ратани?–абун.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيۡحَةٗ وَٰحِدَةٗ تَأۡخُذُهُمۡ وَهُمۡ يَخِصِّمُونَ ٤٩

49. Гьеб цIакъ гIагардаго буго ва щибго лъачIого гьезда тIад щвезеги буго.
ЦохIо Исрапил малаикас ссуралъуб пуй гурони гьечIо г1адамал жинда балагьун, жиб кидал бук1унеб лъаларого бугеб къиямасеб къо т1ад щвеялъул г1аламат. Цинги гьел къиямасеб къоялъ ккола–гьел гьалаглъула, **жидерго даран-базаралда, дагIба-къецалда, дунялалъул ишазда рукIадго.**

فَلَا يَسۡتَطِيعُونَ تَوۡصِيَةٗ وَلَآ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِمۡ يَرۡجِعُونَ ٥٠

50. Цинги гьезул хIал кIоларо цоцадехун аманат-васият гьабизе. Гьединго гьезда кIоларо жидерго агьлу-хъизаналде тIад руссизеги.

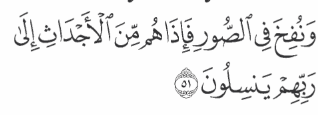
Гьеб буго тIоцебесеб ссуралъул пуй. Гьеб пураб мехалъ гIадамал кутакалда хIинкъула, жал ругеб бакIалдаго хутIула: рагъаризе кIвечIого ва жидер агьлу-хъизаналъухъе ине кIвечIого. Гьеб хIалалда жал рукIадго Исрапил малаикас кIиабизеги ссуралъубе пула ва гьелдалъун кинабниги махлукъат хола ва гьалаглъула.

Жинда Аллагь разилъаяв имам Бухарияс бицараб хIадисалда буго, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Валлагьи, къиямасеб къо бачIизе буго кIиго чияс жидер ххам бичизе абун тIибитIулеб мехалъ, гьев кIиясулго даран тIубачIого ва гьеб ххам сукIичIого. Къиямасеб къо бачIизе буго нужер цояв гъуй къачIалев вукIаго ва гьеб гъуялдасан лъимги гьекъечIого. Къиямасеб къо чIезе буго жинца кIалдиб лъезе абун кодобе босараб тIагIам кIалдибего щвечIого»*-абун.

Гьаб хIадисалъул ва доб аяталъул магIна буго гьеб къиямасеб къо бачIизе буго ракIалдаго гьечIого ва гьеб бачIараб мехалъ инсанасул кинабго гIамал батIуллъизе буго ва гьевги гIакълу-лъай ун, кIалъазе яги вагъаргъизе кIвечIого хутIизе вуго.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьарабгIан заман кинабго рухI бугеб жо хун, ракьалдаса халкъ тIагIун араб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амру гьабун Исрапил малаикас лъабабизеги ссуралъуб пула ва гьеб букIула ахирияб пуй, жиндалъун хварал тIаде рахъизарулеб ва гьел махIшаралда хIисаб-мизан гьабизе ва жазаъ гьабизе ракIарулеб.

Гьеб ссуралъуб пуялъул бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

51. Цингиги ссуралъуб пула ва гьеб кинабго халкъ жидер хобаздаса къват1ире рахъун, БетIергьанас ахIараб

рахъалде гIедегIун уна.

52. Къиямасеб къоялда инкар ккун рукIарал гIадамазги абула: «Вай нижее бугеб къварилъи! Щив чи вугев жинца ниж регун рукIараб бакIалдаса тIаде рахъизарурав?»-абун.

قَالُواْ يَٰوَيۡلَنَا مَنۢ بَعَثَنَا مِن مَّرۡقَدِنَاۜۗ هَٰذَا مَا وَعَدَ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَصَدَقَ ٱلۡمُرۡسَلُونَ ٥٢

Гьезие жаваб гьабун муъминзабаца абула: **«Гьаб буго тIадегIанав Аллагьас къотIи гьабулеб букIараб ва гьесул аварагзабаца** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **жиб ритIухъ гьабулеб букIараб къиямасеб къо»-абун.**

53. Гьаб халкъ тIаде бахъизаби тIадегIанав Аллагьасе щибго захIматаб жо гьечIо. **Гьеб гьечIо цохIо нухалъ Исрапил малаикас ссуралъуб пуй гурони.**

إِن كَانَتۡ إِلَّا صَيۡحَةٗ وَٰحِدَةٗ فَإِذَا هُمۡ جَمِيعٞ لَّدَيۡنَا مُحۡضَرُونَ ٥٣

Гьеб ссуралъуб пураб мехалъ кинабго халкъ Дида аскIоб бакIарун жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе хIадурун чIун рукIула.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан гьеб халкъалда хит1аб гьабула:

54. Жакъа цониги напсалъе зулму гьабуларо ва щибаб напсалъе жазаъ гьабула гьелъ дунялалда гьабураб гIамалалда рекъараб -абун.

فَٱلۡيَوۡمَ لَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗا وَلَا تُجۡزَوۡنَ إِلَّا مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ٥٤

Ас-сави абулев гIалимас абуна: гьаб ахираб ссур пулелде цебе Исрапил малаикас абула: «Я гьал турарал рукьби! Я гьал тIутIун арал щукIдул (сухожилия) ва ратIалъарал, рикь-рикьун арал лугби, гьороца щущазарурал расал! ТIадегIанав Аллагьас нужеда амру гьабулеб буго нуж цоцазде данделъе абун ва нуж хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе БетIергьанасда цере чIезе хIадурлъе!»-абун. Цинги Исрапилас ссуралъуб пула ва кинабго халкъ тIаде бахъун хIисаб-мизан гьабизе гIарасат майданалда (махIшаралда) данделъула.

Гьеб ссуралъуб кIиго нухалъ гурони пуларо абуна цо гIалимзабаз: авалаб ссуралъуб пуй букIула халат бахъараб: гьеб гьаракь рагIараб мехалъ гIадамал гьалда гIенеккулеб, цинги гьеб Къиямасеб къо чIеялъул гIаламат букIин лъан жидер гIакълу-лъай ун хIинкъун гIодор кколеб, гьелдаса хадур хун тIагIунеб. Гьаб ахираб ссуралъуб пуй букIула хвараб халкъ тIаде бахъизабун махIшаралде бакIарулеб абун.

55. Х1акълъунго гьеб Къиямасеб къоялъ алжаналъул бетIергьаби – дунялалъул рукъор Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун хьвадарал муъминзаби, жидерго**

إِنَّ أَصۡحَٰبَ ٱلۡجَنَّةِ ٱلۡيَوۡمَ فِي شُغُلٖ فَٰكِهُونَ ٥٥

нигІматазулъ рукІула ва жужахІалъул агьлу ракІалде щвеялдаса машгъуллъун рукІула.

ТІадегІанав Аллагьас гьезда кІочезарула жужахІалъуре ккарал жидер гІагарал гІадамал ва гьудулзаби. Гьел кІочезариялъе сабабги букІула гьезие бугеб гІазаб ракІалде щун жидер рахІат ва лазат хвечІого букІизе. Жидер нигІматазул тІагІам камилаб букІизе, жидер хІурулгІинзабаздехун хурхен цоги щибго жоялъ мукъсан гьабунгутІизе.

Гьаб магІна баян гьабун тІадегІанав Аллагьас хадубги абулеб буго:

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ ﴿٥٦﴾

56. Гьел муъминзабиги гьезул руччабиги алжаналъул пихьил ахазул рагІдукь рукІула, жавгьар-якъутаз къачІарал тахазда тІад гІодор чІун ва хьибилчІван, рахІаталда рукІула.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدَّعُونَ ﴿٥٧﴾

57. Гьезие тІадегІанав Аллагьас алжаналда жаниб батІи-батІияб пихъ бижун буго ва гьезие щиб жо бокьаниги, гьеб щолебги буго.

Гьеб тІалаб гьабизе хадур лъугьинчІого, гьелда къасд ккарабго гьеб жидеда аскІоб чІун батула.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾

58. Алжаналъул агьлуялъул цоцадехун бугеб хитІабги буго: «Салам» аби. **Гьеб алжаналъул агьлуялда Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъанги абула: «Нужее салам буго жив гурхІулев нужер БетІергьан Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан» - абун.**

Алжаналъул агьлуялде тІаде радал-бакъанида малаикзабиги лъугьула ва гьезги «Ассаламу гІалайкум»- абун гьезие тахІият (кІодо гьари) гьабула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хІадисалъулъги буго: *«Алжаналъул агьлу жидер нигІматазде машгъуллъун рукІадго гьезда тІаде цо нур баккун бучІула. БетІер тІаде борхун жал балагьидал гьезда БетІергьан Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ *вихьула жидеда тІаде ваккун ва гьес абула: «Ассаламу гІалайкум, я алжаналъул агьлу!»* - абун. Гьаб хІадисалъ баян гьабураб магІна буго гьаб аяталъулги. Х1адис имам ибну Мажатица бицана.

ТІадегІанав Аллагьас тавпикъ кьеги жив разилъулеб ва жиндир нигІматазул алжанал щолеб гІамал гьабизе.

Алжаналъул бетІергьабилъун рук1ун бахьибугеллъун лъугьарал муъминзабазул хІал баян гьабун хадуб, ТІадегІанав Аллагьас

бахьикъосараб жужахIалъул агьлуялъул хIал баян гьабуна ва гьес абуна:

وَٱمۡتَٰزُواْ ٱلۡيَوۡمَ أَيُّهَا ٱلۡمُجۡرِمُونَ ٥٩

59. Гьеб къоялъ тIадегIанав Аллагьас абула: **«Нуж ратIалъе ва рикIкIалъе, я гьал капурзаби,** Дида иман лъурал ва Дие гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзабаздаса»-абун. Гьаб рагIи гьезде абула хIисаб-мизан гьабизе махIшаралде ракIарараб мехалъ ва гьеб хIисаб гьабун алжаналъул агьлу алжаналде, жужахIалъул агьлу жужахIалде битIулеб мехалъги. Гьел капурзабазда бадибчIвай гьабун тIадегIанав Аллагьас жегиги абула:

۞أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٦٠

60. Дица нужеда амру гьабун букIана гурищ, я гьал Адамил лъимал, нужеца щайтIаналъе лагълъи гьабуге абун. Х1акълъунго гьеб щайтIан нужер баянаб тущман бугин, жиндир мурад нуж къосине гьари бугеб.

وَأَنِ ٱعۡبُدُونِيۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦١

61. Нужеца дие лагълъи гьабеянги амру гьабун бук1инч1ищ нужеда? ЩайтIаналъе лагълъи гьабичIого ТIадегIанав Аллагьасе лагълъи гьаби буго битIараб нух ва хIакъикъияб дин.

وَلَقَدۡ أَضَلَّ مِنكُمۡ جِبِلّٗا كَثِيرًاۖ أَفَلَمۡ تَكُونُواْ تَعۡقِلُونَ ٦٢

62. Х1акълъунго гьаб щайтIаналъ нужедаса гIемерал умматал ва къавмал къосизаруна ва Дие гIибадат гьабиялдаса гьел нахъчIвана. Гьеб жо нужеда щай бичIчIулареб ва гьелдасан гIакълу щай босулареб?

هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٦٣

63. Гьаб буго нужее къотIи гьабулеб букIараб, амма нужеца гьереси гьабураб жужахIалъул цIа.

ٱصۡلَوۡهَا ٱلۡيَوۡمَ بِمَا كُنتُمۡ تَكۡفُرُونَ ٦٤

64. Жакъа нуж гьеб жужахIалде жанире лъугьа ва нужеца гьелъул гIазабги чIаме! Дунялалъул рукъоб нужеца гьабураб купру-ширкалъул жазаълъун буго нужее гьаб гIазаб.

ٱلۡيَوۡمَ نَخۡتِمُ عَلَىٰٓ أَفۡوَٰهِهِمۡ وَتُكَلِّمُنَآ أَيۡدِيهِمۡ وَتَشۡهَدُ أَرۡجُلُهُم بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ٦٥

65. Жакъа Дица гьал капурзабазул кIалазда мугьру чIвала ва Дида гьезул кверал кIалъазе руго, цогидал лугбалги кIалъазе руго.

Гьезул хIатIаз ва тIолалго лугбаз нугIлъиги гьабизе буго жидеца гьабураб гIамалги бицун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абумуса АлашгIариясдаса бицараб хIадисалда буго: *Къиямасеб къоялъ капурзаби ва мунапикъзаби хIисаб-мизан гьабизе цере ахIула ва БетIергьан Аллагьас гьезда цере лъола жидер гIамалал хъварал кагътал. Гьел гIадамаз гьеб гIамалалда инкар ккола ва жидеца абула: «Валлагьи, нижер БетIергьан, гьаб гIамал нижеца гьабураб гьечIо. Гьаб малаикзабаца хъван буго, нижеца гьабунги гьеч1ого» - абун. Цинги гьеб гIамал хъвалев вукIарав малаик вачIун гьес абула: «Дуца гьаб пуланаб къоялъ пуланаб бакIалда гьадинаб гIамал гьабуна гурищ?»-абун.*

Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьесул кIалалда мугьру чIвала ва щибаб лага кIалъазе гьабун гьелъ нугIлъи гьабула жинца гьабураб гIамал бицун» - абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Цоги хIадисалда буго: къиямасеб къоялъ инсанас абула: *«Я дир БетIергьан, дуца къотIи гьабун буго гурищ щибниги напсалъе зулму гьабизе гьечIо абун. Дица къабул гьабизе гьечIо дие щивниги чияс гьабураб нугIлъи цохIо дирго напсалъ гьабураб гурони» - абун. ТIадегIанав Аллагьас абула дуе дурго напсалъ гьабураб ва дур гIамал хъварал хириял малаикзабаца гьабураб нугIлъи гIезе буго абун. Цинги Аллагьас гьесул кIалалда мугьруги чIван, щибаб лагаялде абула мун кIалъаян абун.*

Гьел лугби кIалъан гьез жидецаго гьабураб гIамал бицараб мехалъ, лагъас абула: «Вай нужее квеш букIаял! Дун нуж сабаблъун нужее гIазаб щвезе бокьичIого вукIана гурищ БетIергьан Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ *цеве къацандулев» - абун. Цингиги гьел лугбуца абула: «Нижеда гьабизе кIолеб щибго жо гьечIо. Ниж кIалъазаруна жинца кинабго жо кIалъазабулев ва жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев нижер БетIергьанас»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

66. Дие бокьун букIарабани Дица гьел къурайшиязул мушрикал беццал гьарилаан, цинги гьел жидерго нухда инеянги лъугьинаан ва амма кинха гьезда нух бихьилеб?

وَلَوْ نَشَآءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰٓ أَعْيُنِهِمْ فَٱسْتَبَقُوا۟ ٱلصِّرَٰطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾

67. Дие бокьун букIарабани Дица гьезул къаркъала хисизабилаан жал ругеб бакIалдаго ва гьезда кIвезе букIинчIо гьеб бакIалдасан тIаде рахъун церехун ине яги нахъ руссун рачIизеги.

وَلَوْ نَشَآءُ لَمَسَخْنَٰهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا ٱسْتَطَٰعُوا۟ مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾

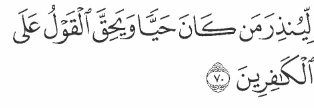
Гьаб кIиябго аят буго капурзабазе къимат кьолеб: гьезие баян гьабулеб буго тIадегIанав Аллагь жиндие бокьараб жо гьабизе кIолев вукIин ва гьел капурзабаз Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIони ва жидер гIасилъиги зулмуги течIони, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие цо балагь ва къварилъи гьабизе бегьулеблъи.

وَمَن نُّعَمِّرۡهُ نُنَكِّسۡهُ فِي ٱلۡخَلۡقِۚ أَفَلَا يَعۡقِلُونَ ٦٨

68. Дица жидее халатаб гIумру кьурал гIадамазул тIабигIаталги гIаксалда сверизарула.
ГIолохъанлъи херлъиялда сверизабула, къуват загIиплъиялде сверизабула, гIакълу-тадбирги лъималазул гIадаб гьабула. **Жидеда кин бичIчIулареб тIадегIанав Аллагь вукIин кинабго жоялда хIалкIолев** ва гьес жидееги бокьараб гIазаб гьабизе бегьулеблъи.

وَمَا عَلَّمۡنَٰهُ ٱلشِّعۡرَ وَمَا يَنۢبَغِي لَهُۥٓۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ وَقُرۡءَانٞ مُّبِينٞ ٦٩

69. Дица Дир расул Мух1аммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **щигIру гьабизе лъазабичIо. Гьесда рекъарабги гьечIо щигIру гьабулев чилъун вукIизе. Гьев вуго жиндир уммат диналде ахIизе витIарав дир хIакъав авараг. Гьев аварагас умматалъе цIалулеб жоги гьечIо гьезие вагIза-насихIат гурони ва Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жинде рещтIизабураб хирияб Къурьан гурони.**

70. Гьев авараг умматалде витIун вуго жидер ракI чIагоял муъминзабазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдалъун хIинкъи кьезе** ва алжаналъул нигIматаздалъун рохел бицизе.
Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамазе жужахIалъул гIазаб букIин хIакъаблъунги гьабизе.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун хIакъаб нух бихьизабураб мехалъ гьеб нухдасан хьвадичIел гIадамазе жужахIалъул гIазаб хIакълъула.
Гьаб кIиго аят (69-70) рещтIизабиялъе сababги буго Маккаялъул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIамад авараг щигIру гьабулев чи вугин ва гьес цIалулеб Къурьанги щигIру бугин абун букIин. Мушриказул рагIи хвезабун рещтIизабуна гьаб кIиябго аят.

أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا خَلَقۡنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتۡ أَيۡدِينَآ أَنۡعَٰمٗا فَهُمۡ لَهَا مَٰلِكُونَ ٧١

71. Гьел мушрикал кин балагьуларел ва жидеца пикру щай гьабулареб Дица жидее батIи-батIиял хIайванал рижун рукIиналъул.

Гьел хIайванал руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялдалъун рижарал, жиндие гIахьалчагIиги гьечIого, гьел рижизе цебехун мисал-суратги гьечIого. **Гьел гIадамал жал бетIергьабилъун рахъунелги руго дол хIайваназул.**

وَذَلَّلْنَٰهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ٧٢

72. Дица гьел хIайванал квегъун руго гIадамаз жидедаса мунпагIат босизе. Гьел хIайваназда тIад рекIун сапаразде ине ва гьел хIайваназул гьан кваназе.

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ٧٣

73. Гьединго гIадамаз гьел хIайваназдаса цогиги мунпагIатал росула: квас-расалдаса, цIоко-тIомалдаса.

Гьел хIайваназул рахьги гьекъола, гьелъул хIаннахги гьабула. **Гьаб кинабго жо жидее бижарав, гьеб квегъарав, гьеб жидее ризкъилъун гьабурав Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **щукру гьабиларищха гьал гIадамаз?**

ТIадегIанав Аллагьас инсанасе квегъун ругел хIайваназул пикру гьабурав чиясеги кIудияб далил ва хIужжа буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда жинца тIоритIел гьабизе. ГьитIинаб лъимералъ квелъ ккун бачунеб чу, оц, варани нилъеда бихьула. Пилалда тIадги рекIун гьеб хьвадизабулел гIадамалги рихьула. Гьел хIайванал инсанасда гIасилъани ва тIурун ани, яги рагъизе рортани, гьесул хIалги кIоларо гьезул гIадлу гьабизе ва гьезде данде чIезе.

وَٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً لَّعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ ٧٤

74. Жидеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ **тун хъанчал ккуна аллагьзабилъун гьез жидее квербакъи гьабизе бугин абун.**

Гьел хъанчал руго жидер гIакълу-лъай гьечIел, жидеда щибго жо бихьуларел ва рагIуларел ганчIал ва маг1даниял жал.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُّحْضَرُونَ ٧٥

75. Гьел хъанчазул хIалкIоларо жидее лагълъи гьабулел мушриказе щибго квербакъи гьабизе.

Гьедин бугониги мушрикал гьал хъанчазул рахъ кколел, гьезие боцIи-мал харж гьабулел, гьезие хъулухъ гьабулел руго. **Хъанчазе мутIигIал боязда релълъун руго мушрикал жидер пишаялъулъ.**

Къурт1убияс абуна: гьел мушриказда рихьана Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1алк1олъиялде т1орит1ел гьабулел аятал, гьедин бугониги гьез

хъанчал ккуна жидее г1ибадат гьабулел алагьзабилъун. Гьезул щибго жо гьабизе х1алги к1оларо. Мушрикал гьел ц1унун, гьезул рахъ ккун к1алъалел рук1ула. Х1акъикъаталда мушрикал гьел хъанчазул боязда ва лагъзадерида релълъун руго.

فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۝٧٦

76. Мун пащман гьавуге, МухIаммад ﷺ**, гьел мушриказ дуда тIаса бицулеб хабаралъ.**

Гьез дуда шагIир вуго, сахIир вуго, жундуца ккурав чи вуго абулеб буго. **ХIакълъунго Дида лъала гьез дуда рагIизабун бицунеб жоги, гьезул ракIазулъ бугеб пикруги.** Дица гьезие цIакъ квешаб гIазаб гьабизе буго жидер гIамалалде данде ва гьезие рорчIизе бакIги букIуларо гьеб гIазабалдаса.

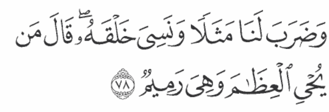
أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۝٧٧

77. Гьав дида инкар ккурав инсанасда кин лъалареб Х1акълъунго Дица жив вижун вукIин манидул къатIраялдаса?

Жив жиндаса вижараб жоялъул загIиплъи кин гьесда лъалареб? Гьеб загIипаб жоялдаса жив вижарав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиги кин лъалареб? **Гьеб ишги лъачIого купруширкалда вугев инсан жиндир БетIергьан Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ къацандулев вуго!**

Гьес Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кколеб буго, аварагги гьереси гьавулев вуго, ахираталдаги иман лъолеб гьечIо. Щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьаб махлукъат бижарав, хIарщул гIерекъалдаса Адам вижарав, манидул къатIраялдаса гьесул наслу ва зуррият бижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур гIадамал тIаде рахъинари цIакъ бигьаяб жо букIин бичIчIулеб гьечIо гьал инкарчагIазда.

Гьаб хадуб бугеб аят рещтIизабиялъе сабаб бицана: *Убаю ибну Халап абулев мушрик вачIана турараб ракьаги босун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIове ва жинца гьеб ракьаги хъурун гIодобе бан, аварагасда* ﷺ *тIад велъун абуна: «Я МухIаммад! Дуца абулебищ бугеб Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *нижж таде рахъинарулин абун гьадинаб турараб ракьалъун лъугьун хадур? – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *мун тIаде вахъинавизе вуго ва жужахIалъул цIадавеги лъугьинавизе вуго»* – абун. Х1адис ибну Касирица бицана Мужагьид ва Г1икрима ва Г1урватидасан.

78. Гьав капурчияс Дие мисал бачунеб буго дица жив кин вижун вугевги кIочон тун. Гьес абулеб буго: «Гьал турарал

ракьлъун лъугьарал рукьби жинца чIаго гьарулев чи щив вугев? - абун.

قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِىٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

79. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ, гьел турарал рукьби чIаго гьаризе руго жинца гьел байбихьудаго рижарав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца бижараб махлукъалъул хIал жинда лъик1 лъалев, гьеб кин бижилеб, кин хвезабилеб ва кин ахираталда чIаго гьабун тIаде бахъинабулеблъиги жинда лъалев.

ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُم مِّنَ ٱلشَّجَرِ ٱلْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَآ أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

80. Гьев БетIергьан Аллагь вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав хан **- жинца нужее биччараб, гIатIгояб цIулалдасаги цIа гьабурав, цинги нужеца гьелдалъун цIа бакула**.

ЦIа буго жинца цIул бухIулеб жо. Гьеб жинца цIул бухIулеб цIа Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIатIгояб гъветIалъул цIулалдаса баккизабула. Гьеб цIулги пальма буго ва марахги буго.

أَوَلَيْسَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُم ۚ بَلَىٰ وَهُوَ ٱلْخَلَّٰقُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨١﴾

81. Гьал зобалги ракьалги жинца рижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьечIищха хун хадур гIадамал тIаде рахъинаризе кIолев?

Вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур гIадамал тIад рахъизарулев. **Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца кинабго жо бижулев ва кинабго жоялъул маслихIаталги лъалев.**

82. Х1акълъунго Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цо амру лъугьине бокьараб мехалъ, гьес «Кун»-абураб рагIи абула (ай мун бук1а абун) **ва гьеб жиндие бокьараб амруги лъугьула.**

Т1адег1анав Аллагь гьеб «кун» абун абиялда х1ажатав гьеч1о. Гьесие бокьараб лах1заталъ бокьараб жо лъугьула. Гьаб раг1и буго нилъер г1акълуялда рекъараб х1алалъ цо иш баян гьабун абураб.

فَسُبْحَٰنَ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

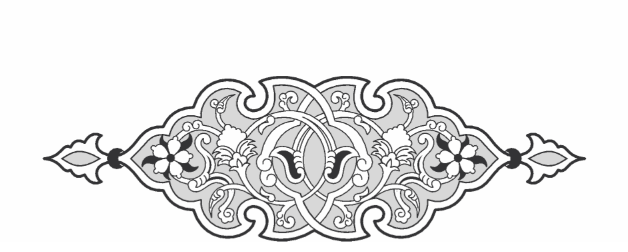
83. Кинабго жоялъул ханлъи ва ихтияр жинда кодоб бугев БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ тIадегIанав ва вацIцIадав вуго.

Кинабго махлукъ гьесул милк ва мулк буго, кинабго къуват-къудратги гьесие буго. Гьаб дунялалъул рукъоб бугеб нилъеда лъалебги лъаларебги, рухI бугебги рухI гьечIебги махлукъ

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тадбиралдалъун хьвадулеб буго. Ахираталда кинабго амру ва хIукму гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буссунеб буго. **Киналго гIадамал ва женал жидер хIисаб-мизан гьабизе ва жазаъ гьабизе Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ руссунел руго.**

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Ясиналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго щукру ва рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

37. Сурату Ссáфáт

Гьаб сураталда жанибги аслияб бакI кколеб буго Исламияб диналъул аслаби баян гьариялъ: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ *цо вукIин, аварагзаби* عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *гьесул хIакъал расулал рукIин, ва ахират букIинги хIакъаб амру букIин баян гьабиялъ.*

Сураталъул байбихьудаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *хириял малаикзабазул къиса бицунеб буго, зодире рахиналдаса нахъчIварал жундузул хабарги буго. Хадуб муъминчиясул ва капурчиясул цоцаздехун бугеб бахIс баян гьабун буго.*

Дагьабго бицен гьабун цо-цо аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *къисаги бицун буго: НухI, Ибрагьим, ИсмагIил, Муса, Гьарун, Ильяс, ЛутI аварагзабазул* عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *бицен гьабун буго. Жинда Аллагьасул салам лъеяв Ибрагьим аварагас, Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *амру гьабураб хIалалъ, жиндир вас ИсмагIил* عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ *хъвезе къасд гьабиги, гьеб амруялъе ИсмагIил мутIигIлъиги, бицун буго: киналго муъминзабазе вагIзалъун букIизе ва Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *амруялда хIакъикъияб мутIигIлъи кин букIунеб лъазеги.*

Сураталъул ахиралда бицен гьабун буго тIадегIанав Аллагьас жиндир аварагзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *ва жиндие рокьарал муъминзабазе квербакъи гьабиялъул ва хIакъикъияб бахьибуголъиги, лъикIаб ахиратги Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъарал гIадамазе букIиналъул.*

Сураталда цIар тун буго «жидеца мухъал гьарулел» абун – Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ *хириял малаикзабазул бицен букIиналъ гьаб сураталда жаниб ва гьеб: «жидеца мухъал гьарун» гIибадат гьаби малаикзабазе Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *гьабураб сипат букIиналъ.*

ТIадегIанав Аллагьас гьаб сураталъе авал гьабулеб буго жиндир махлукъатлъун ругел малаикзабазул цIаралдалъун гьедиялдалъун ва жинцаги абулеб буго:

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. «Дун гьедулев вуго жидеца мухъал гьарулел малаикзабадалъун» - абун. وَٱلصَّٰٓفَّٰتِ صَفّٗا ﴿١﴾

Гьез мухъал гьарула Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ какал разе рахъун чIун.

Цоги абуна гьезул куркьбаз мухъал гьарула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялде

балагьун чIун: гьеб амру бачIарабго гьеб тIубазе гIедегIизеян-абун. Гьал малаикзабазул цIаралдалъун гьедиялъул магIнаги буго гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хириял рукIин баян гьаби. Гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хиралъиялъе сабабги буго малаикзаби даимго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулел рукIин, цохIо лахIзаталъги Аллагьасдехун гIасилъуларел рукIин.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса ХIузайфат асхIабас бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул расулас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абуна: *«Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилълъ хира гьарун руго цогидал умматаздасан лъабго жоялдалъун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилълъер мухъал гьарун руго малаикзабазул мухъазда релълъун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилълъее кинабго ракьги гьабун буго масжидлъун. Нилълъее лъим батич1еб мехалъ ракьги гьабун буго жинца жо бацIцIад гьабулеблъун»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Жабир ибну Самуратица бицараб хIадисалдаги буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца мухъал гьаре малаикзабаца жидер БетIергьанасда аскIор мухъал гьарулеб хIалалъ» - абун. Нижеца абуна: «Кин гьарулел гьел малаикзабаца БетIергьанасда аскIор мухъал?» - абун. Аварагас абуна: «Гьез авалаб мухъ цIезабула ва гьел цоцазда цунги рукIула»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

فَٱلزَّٰجِرَٰتِ زَجۡرٗا ۝٢

2. Жидеца накIкIал цере къотIун рачулел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго Дун.

ИбнухатIибица абуна: «Гьал руго жидеца квешаб жоялдаса гIадамал нахъ чIвалел, лъикIаб жо гьабиялда гьел ахIулел муъминзаби» - абун.

فَٱلتَّٰلِيَٰتِ ذِكۡرًا ۝٣

3. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал аварагзабазе عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ цIалулел, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI гьабун, гьесие рецц гьабун, гьев кIодо гьавун цIалдолел малаикзабаздалъунги гьедула Дун.

Жидеца Къуръан цIалулел ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гIемер рехсолел, гьесие тасбихI ва хIамд гьабулел муъминзаби руго гьал абуна ИбнухатIибица.

Цоги гIалимзабаз абуна: гьел руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъ гьабизе жидеца мухъал гьарурал мужагьидал, жал чуялги рачун тушманасда т1адги к1анц1улел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръан цIалун, гьесда дугIа гьабун, гьесдаса жидее квербакъи тIалаб гьабулел.

Гьаб гIалимзабазул рагIи цоялъ цояб хвезабулеб гьечIо. ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго жиндие хириял малаикзабаздалъун, жиндие гIибадат бацIцIад гьабулел муъминзабаздалъун, жиндир диналъе гIоло жигьад гьабулел бахIарзаздалъунги.

Гьаб гьа гьедиялъе сабаб бицун Т1адег1анав Аллагьас абулеб буго:

4. ХIакълъунго нужеца гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан жив цогояв цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго абун.**

إِنَّ إِلَٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ ﴿٤﴾

5. Зобалазулги ракьалъулги, гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъаталъулги БетIергьан вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**. Бакъ баккулеб ва бакъ тIерхьулеб рахъалъул БетIергьанги вуго гьев.**

رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ ٱلْمَشَٰرِقِ ﴿٥﴾

6. ХIакълъунго Дица дунялалда тIад бугеб зоб берцин гьабуна цIвабзаздалъун – жавгьаразда релълъун инсанасда рихьулел гьел цIвабиги.

إِنَّا زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِزِينَةٍ ٱلْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾

7. Гьел цIвабзаздалъун дица зобги цIунана кинабниги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **мутIигIлъиялдаса жиб бахъараб щайтIаналдаса.**

وَحِفْظًا مِّن كُلِّ شَيْطَٰنٍ مَّارِدٍ ﴿٧﴾

8. Гьел щайтIабазда кIоларо зобалазда бицунеб хабаралде гIенеккизе. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малаикзабазда вахIю гьабулеб, гьез аварагзабазухъе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ щвезабулеб рисалаталда гIенеккизеги. **Гьезда зодиса цIадул сунтурал речIчIула.**

لَّا يَسَّمَّعُونَ إِلَى ٱلْمَلَإِ ٱلْأَعْلَىٰ وَيُقْذَفُونَ مِن كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾

9. Киналго рахъаздаса гьел щайтIаби нахъчIвазе.

Гьезие ахираталдаги жиндие нахъаса къотIи гьечIеб гIазаб букIизе буго.

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾

10. Жинца зобалазда бицунеб цо дагьабго жо бикъизе кIвараб щайтIан хут1изег1ан гьелда хадубги дица цIадул сунтур речIчIула ва гьеб бухIун тIагIизабула.

إِلَّا مَنْ خَطِفَ ٱلْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُۥ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾

11. Дуца гьикъе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда инкар кколел, хун хадур тIаде рахъине гьаруларо абулел капурзабазда:

нуж рижийищ бугеб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **кIудияб иш, яги гьал зобал-ракьалги, цогидаб махлукъатги бижийищ кIудияб иш бугеб? хIакълъунго Дица гьел гIадамазул кIудияв эмен Адам вижана гурищ жиб тамахаб, биччараб хIащалдасан?** Гьаб кинабго жо бижарав Алагьасе хварал гIадамал тIаде рахъинаризеги кIола абураб

فَٱسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَم مَّنْ خَلَقْنَآ ۚ إِنَّا خَلَقْنَٰهُم مِّن طِينٍ لَّازِبٍ ﴿١١﴾

магIна буго гьаб аяталъул.

Инсанасул вижин жиндаса данде гьабураб ункъо аслу буго абуна гIалимзабаца. Ракьги, лъимги, цIаги, гьаваги. Гьал ункъалго аслабазул хис-бас ккеялдалъун загьирлъула инсанасул чорхолъ батIи-батIиял унтаби.

بَلۡ عَجِبۡتَ وَيَسۡخَرُونَ ١٢

12. Мун гIажаиблъулев вуго МухIаммад ﷺ**,** гьел мушриказул ахIмакълъиялда, киндай гьез инкар кколеб абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къудраталда.
Гьел мун махсароде гьавун дуда тIад релъанхъулел руго мун жундуца ккун вугин ва дуца гIадалаб хабар бицулеб бугин абун.

وَإِذَا ذُكِّرُواْ لَا يَذۡكُرُونَ ١٣

13. Ва дуца жидее вагIза гьабураб мехалъ гьез вагIзаги босулеб гьечIо.

وَإِذَا رَأَوۡاْ ءَايَةٗ يَسۡتَسۡخِرُونَ ١٤

14. Жидеда мухIканал гIаламатал ва мугIжизатал рихьараб мехалъги мун махсароде гьави жегиги цIикIкIизабулеб буго.
Къурайшияздаги бихьун моцI кIиго къотIел лъугьун хъвалхьана, гамачIалъ ва гъветIалъ авараг ﷺ ритIухъ гьавун калам гьабуна. Цингиги гьез иман лъезе гIамал гьабичIо.

وَقَالُوٓاْ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا سِحۡرٞ مُّبِينٌ ١٥

15. Гьез абуна гьаб аварагас гьабураб жо баянабго сихIру гурого гьеч1о абун. Хадубги гьез абуна:

أَءِذَا مِتۡنَا وَكُنَّا تُرَابٗا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبۡعُوثُونَ ١٦

16. Ниж хвезеги хун турарал рукьбилъун ва ракьлъун лъугьун хадубги тIадейищ рахъизаризе ругел?

أَوَءَابَآؤُنَا ٱلۡأَوَّلُونَ ١٧

17. Ва нижер цересел умумулгийищ т1аде рахъизаризе ругел?- абун.

قُلۡ نَعَمۡ وَأَنتُمۡ دَٰخِرُونَ ١٨

18. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ**, битIараб буго! Нуж тIаде рахъизаризе руго ва нуж гIодорегIанги гьаризе руго.**

فَإِنَّمَا هِيَ زَجۡرَةٞ وَٰحِدَةٞ فَإِذَا هُمۡ يَنظُرُونَ ١٩

19. ХIакълъунго гьел хварал тIаде рахъизари гьечIо Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъубе пуй гурони – цинги кинабго халкъ тIаде бахъун балагьун чIун букIула.
Щиб амрудай жидеда тIаде бачIилаян хIинкъун ва хIайранлъун рукIула.

وَقَالُواْ يَٰوَيۡلَنَا هَٰذَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ٢٠

20. Цинги гьеб халкъалда бичIчIула щиб къо ва щиб бакI гьеб бугеб **ва гьезги абула:**

«Вай нижее бугеб къварилъи! Гьаб къиямасеб къо буго гурищ нижер хIисаб-мизан гьабулеб ва нижее жазаъ гьабулеб» - абун. Гьезие жаваб гьабун малаикзабазги абула:

هَٰذَا يَوۡمُ ٱلۡفَصۡلِ ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

21. Гьаб бугоха Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **муъминзабиги капурзабиги цоцадаса ратIа гьарулеб къо, дунялалда рукIаго нужеца жиб гьересиги гьабулеб букIараб абун.**
Хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малаикзабазда хитIаб гьабун абула:

۞ ٱحۡشُرُواْ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ وَأَزۡوَٰجَهُمۡ وَمَا كَانُواْ يَعۡبُدُونَ ﴿٢٢﴾

22. Нужеца данде гьаре киналниги квешал залимзаби ва гьезул капурал руччабиги. Цоги маг1на гьабуна: Жидер квешаб гIамал цогоял гIадамазул мухъал гьаре: цIогьабазул, зиначагIазул, мехтел гьекъолел чагIазул. **Гьез жидее лагълъи гьабулел рукIарал хъанчалги данде гьаре.**

مِن دُونِ ٱللَّهِ فَٱهۡدُوهُمۡ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡجَحِيمِ ﴿٢٣﴾

23. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **гьабичIого гьезие лагълъи гьабурал. Цинги гьел киналго цадахъ жужахIалде жанире унеб нухда лъе.** Гьезда гьеб нух бихьизе гьабе. Гьеб буго гьел инжит гьарун, х1акъир гьарун абулеб рагIи. Дунялалъул рукъоб гьезда хIакъаб динги битIараб нухги бихьизабидал гьез гьеб босичIо. Гьанже гьезда бихьизабе жал жужахIалде унеб нух, жакъа гьезие рес букIизе гьечIо гьеб нухдаса инчIого.

وَقِفُوهُمۡۖ إِنَّهُم مَّسۡـُٔولُونَ ﴿٢٤﴾

24. Нужеца гьел СиратIалда аскIор чIезеги гьаре! Гьезда гьикъизе буго жидеца гьабураб кинабго гIамалалдаса.
Гьезда бадиб ч1вай гьабун абизе буго:

مَا لَكُمۡ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٢٥﴾

25. «Жакъа щайха нужеца цоцае квербакъи гьабулареб?
Нужер аллагьзабацаги гьечIо гурищ нужее шапагIат гьабулеб?»-абун.

بَلۡ هُمُ ٱلۡيَوۡمَ مُسۡتَسۡلِمُونَ ﴿٢٦﴾

26. Жакъа гьел киналго цIакъ мукIурлъун, мутIигIлъун, кверде рачIун чIун руго.
Гьезул кIалъазе кIолев чиги гьечIо, дунялалда букIараб чIухIиги гIамал кIодолъиги тIагIун ун буго.

وَأَقۡبَلَ بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٢٧﴾

27. Гьеб жужахIалъе агьлулъун лъугьарал гIадамал цояз цоязда гIайиб чIвазе ва гьикъардизе лъугьула.

قَالُوٓاْ إِنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَأۡتُونَنَا عَنِ ٱلۡيَمِينِ ﴿٢٨﴾

28. Жал нахърилълъун рукIараз жидер церехъабазда **абула:**

«ХIакълъунго нуж рукIана нижехъе рачIулел хIакъаб, битIараб дин бугин абун хабар бицун, ниж гуккун, батIулаб дин гъабизе т1амулел»-абун. Цоги магIна буго: нужеца къуваталдалъун тIамуна ниж купру-ширк гъабизе - абун.

29. Церехъабаца абула: «Гъедин букIинчIо амру! Нужго рукIана иман лъечIел». قَالُواْ بَل لَّمۡ تَكُونُواْ مُؤۡمِنِينَ ﴿٢٩﴾

30. Нижер щибго къуват-гъунар букIинчIо хIал гъабун нуж ширк гъабизе тIамизе. وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيۡكُم مِّن سُلۡطَٰنِۭۖ بَلۡ كُنتُمۡ قَوۡمٗا طَٰغِينَ ﴿٣٠﴾

Нужго рукIана къосараб къавмлъун.

Гъедин рукIиналъ нужеца нижее жаваб гъабуна ва нужги нижгун цадахъ ккана.

31. Гъанже нилъ киназдаго хIакълъана нилъер БетIергьан Аллагьасул рагIи: ХIакълъунго нилъее къотIи гъабураб гIазаб хIакълъана ва нилъеца гъеб гIазаб чIамизе буго. فَحَقَّ عَلَيۡنَا قَوۡلُ رَبِّنَآۖ إِنَّا لَذَآئِقُونَ ﴿٣١﴾

32. Нижеца нуж къосиялде ахIана нижгоги къосарал рукIин сабаблъун. فَأَغۡوَيۡنَٰكُمۡ إِنَّا كُنَّا غَٰوِينَ ﴿٣٢﴾

33. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гъел киналго къиямасеб къоялъ жужахIалъул гIазабалъулъ гIахьаллъизе руго.** فَإِنَّهُمۡ يَوۡمَئِذٖ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾

34. ХIакълъунго гъединаб жазаъ гъабула Дица киналниги жидеца гIасилъи гъабурал гIадамазе»-абун. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَفۡعَلُ بِٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿٣٤﴾

35. ﴿لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ﴾-абун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гъавеян абидалго, гъел чIухIулел рукIана Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъезе.** إِنَّهُمۡ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمۡ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسۡتَكۡبِرُونَ ﴿٣٥﴾

36. Гъез абулеб букIана: «ХIакълъунго нижеца нижер аллагьзабазе гъабулеб лагълъи телищха гъев жундуца ккурав шагIирасул рагIиялъе гIоло»-абун. وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٖ مَّجۡنُونِۭ ﴿٣٦﴾

37. Гъез абулеб рагIи гъереси буго. Гъев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **вуго жив хIакъаб диналдалъун вачIарав ва жинца цересел аварагзабиги** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIухъ гъарулев Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расул.** بَلۡ جَآءَ بِٱلۡحَقِّ وَصَدَّقَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿٣٧﴾

38. ХIакълъунго нуж руго, я гъал мушрикал, нужеца цIакъ квешаб гIазаб чIамизе бугел إِنَّكُمۡ لَذَآئِقُواْ ٱلۡعَذَابِ ٱلۡأَلِيمِ ﴿٣٨﴾

гIадамал.

39. Гьеб нужее гьабулеб гIазабги букIизе гьечIо нужеца гьабураб гIамалалъул жазаъ гурони. Цоги чиясул гIамалалъул жазаъ нужее гьабуларо. Нужеца гьабичIеб гIамалалъул жазаъги гьабуларо.

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾

40. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзабаца чIамизе гьечIо гьеб жужахIалъул гIазаб.**

إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

41. Гьел муъминзаби руго жидее хирияб алжаналъул ризкъи букIулел гIадамал.

أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤١﴾

42. БатIи-батIиял пихъалги руго гьел алжназда ва гьел муъминзабиги цIакъ хира гьарун рукIула,

فَوَٰكِهُ وَهُم مُّكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾

43. НигIматазул рукълъун бугеб алжаналда жанир.

فِى جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٤٣﴾

44. Тахазда тIад гIодор чIун, цоцазде данде ритIун рукIула. Цоцазул гьурмазде ралагьун рохун ва разилъун рукIула.

عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٤٤﴾

45. Гьезда тIад алжаналъул хъулухъчагIилъун ругел лъималги хьвадула жадул ц1урал лълъаралги росун, жиб чвахун унеб жадул г1оралдасан.

يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾

46. ЦIакъ хъахIаб ва жиб гьекъезе бокьулеб букIуна гьеб жа. Дунялалъул жа гIадаб кьогIаб букIуларо.

بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشَّٰرِبِينَ ﴿٤٦﴾

47. Гьелда жаниб гIакълу сверизабулеб ва жинца бетIер унтизабулеб жо букIуларо. Жа абун жинда цIар букIин гуреб, гьеб дунялалъул жаялда релълъараб букIуларо. Гьеб жинца гьекъарав чиясе лазат щвей гуреб щибго рокьукъаб жоги лъугьуларо.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾

48. Гьел муъминзабазда аскIор цохIо жидер россабазда гурони жидеца бер балагьуларел, жидер берал гIатIидал ва берцинал руччабиги рукIула.

وَعِندَهُمْ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾

49. ЦIакъ рацIцIадал, кьер хъахIал, жиндир лъелалда (рокъоб) жаниб бугеб луълуалда релълъарал рукIула гьел руччаби.

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

Абух1аян абулев г1алимас абуна: Т1адег1анав Аллагьас гьал аятазда (40-49) жаниб бищун ццебе черхалъ лазат босулеб ризкъиялъул бицана, хадуб напсалъе лазатлъун бугеб хира гьари бицана, цинги гьел руссунеб

хирияб бак1 (алжан) бицана. Хадубги цоцазде данделъун, цоцазул гъумер бихьун щолеб лазаталъул бицана, жидее кеп-лазат щвезе гъекъолеб жаялъулги бицана. Ахиралда бищунго инсанасе бокьулеб руччабаздаса лазат босиялъул ва гъезулгун гъабулеб рек1елгъеялъул бицана.

Гъаб кинабго черхалъе ва напсалъе бокьулеб рах1ат-лазаталъул ва ниг1матазул бицун хадуб, алжаналъул агьлуялъ цоцаздехун хабар бицун рек1елгъей гъабиялъул бицун, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абуна:

50. Гьел муъминзаби цоцазде хабар бицун кIалъалелги рукIула. فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٥٠﴾

Дунялалда жидер бук1араб ах1вал-х1ал рак1алда щун, гьелъул ниг1матазул ва иман лъеялъул х1асилалъул бицун к1алъалел рук1ула.

51. Гьезул цояс абула: «Дида цадахъ вукIунев цо гьудул вукIана. قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّى كَانَ لِى قَرِينٌ ﴿٥١﴾

52. Гьес абулеб букIана унгого мун битIараб жо бицуневищ вугев? يَقُولُ أَءِنَّكَ لَمِنَ ٱلْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾

53. ХIакълъунго нилъ хун хадур тIадейищ рахъизаризе ругел? Ракьлъунги, турарал рукьбилъунги лъугьараб мехалъ кин нилъ тIаде рахъизарулел?» - абун. أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾

54. Гьев муъминчияс жинда аскIор ругезда абула: «Нужее бокьилищ гьев чиясул щиб хIалдай бугоян абун жужахIалдехун ралагьизе?» - абун. قَالَ هَلْ أَنتُم مُّطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾

55. Гьев жужахIалдехун валагьараб мехалъ, гьесда жиндир гьудул вихьана цIадав жанив, фَٱطَّلَعَ فَرَءَاهُ فِى سَوَآءِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

жиндир черхалда цIа рекIун, бакараб кан гIадин гьеб цIаялъ вухIулев.

56. Гьев жинда вихьараб мехалъ муъминчияс Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабула ва гьес абула: «Таллагьи, дуца дун къосизавизе дагьаб жо хутIун букIана. قَالَ تَٱللَّهِ إِن كِدتَّ لَتُرْدِينِ ﴿٥٦﴾

57. Дир БетIергьан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIмат букIун гурони ва гьес дие иманалда чIезе тавпикъ гьабун гурони, дунги мунгун цадахъ гьеб цIада жанив вукIинаан» - абун. وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّى لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾

58.59. Цинги муъминчияс кIалгьикъи гьабун гьесде абула: **«Гьанжеги абулищха дуца нилъ цо нухалъ хвезе руго, тIокIаб тIаде рахъинги букIине гьечIо, хIисаб-мизанги, алжан-** أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا مَوْتَتَنَا ٱلْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾

жужахIги букIине гьечIо»-абун?

60. XIакълъунго гьаб алжаналъул агьлуялъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьабураб цIоб-рахIму цIакъ кIудияб лъикIлъи-тIокIлъи буго.** إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ۝٦٠

61. Гьаб алжан щвеялъе г1оло гIамал гьабе абе жидеца гIамал гьабулел гIадамаз. لِمِثۡلِ هَٰذَا فَلۡيَعۡمَلِ ٱلۡعَٰمِلُونَ ۝٦١

АтI-ТIабари абулев гIалимас жиндир тафсиралда жаниб абуна: гьал аятаз ишара гьабураб къиса буго кIиго бечедав гьудуласул къиса: цояв муъминчи вукIана, цогидав капурчи вукIана. Гьезул гIемераб боцIимал букIана ва кIиясго цадахъ лъугьун даран-базар гьабулеб букIана. Муъминчияс гьеб даран базаралдаса щвараб хайир садакъаде кьолеб букIана, хIалтIудаса эркенаб заманги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялде сверизабулеб букIана. Капурчияс жиндие щвараб хайир ракь босиялде, кIалгIаби раялде ва дунялалъул лазат-кеп босиялде сверизабулеб букIана. Гьев кIиявго данделъараб мехалъ дов капурчияс чIухIун бицулеб букIана жинца босараб ракьалъул ва гьабураб дунялалъул ишалъул. Муъминчиясда гьикъидал дуца щиб гьабураб абун, гьес абулаан: «Дица садакъаде кьуна дие щвараб хайир ва дие алжаналда жаниб букIине буго дуца босаралдасаги лъикIаб ракьги кIалгIаги» - абун. Цинги капурчи гьесда тIад велъанхъулаан ва гьесги абулаан: «Вай гIабдал! нилъ хун хадур тIадейищ рахъизарулел? Гьеб букIунеб жо гуро!» – абун.

62. Гьал алжаназул нигIматалищха лъикIал ругел абадиялъго инсанасе жал рукIизе хIадурал: أَذَٰلِكَ خَيۡرٞ نُّزُلًا أَمۡ شَجَرَةُ ٱلزَّقُّومِ ۝٦٢

лъикIав гьоболас къачIараб бечедаб, сахаватаб гьоболлъиялда релълъун жал ругел, **яги** жужахIалъул агьлуялъул тIагIамлъун бугеб **закъумалъул гьветIищ лъикIаб бугеб?**

63. XIакълъунго Дица гьеб закъумалъул гьветI гьабун буго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **ва ахираталда иман лъоларел залимзабазе питналъун.** إِنَّا جَعَلۡنَٰهَا فِتۡنَةٗ لِّلظَّٰلِمِينَ ۝٦٣

Гьел махсароде кколеб жолъун. Мушрикал релъунхъулел рукIана жужахIалда жаниб закъумалъул гьветI букIулин абураб мехалъ ва жидеца абулеб букIана: гьутIби рухIулеб цIеда жаниб гьветI кин бижулеб?- абун. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

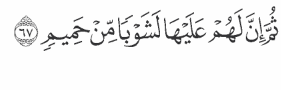
64. Гьеб гьветI буго жужахIалъул тIиналдаса эхеде жиб бижун бачIулеб. إِنَّهَا شَجَرَةٞ تَخۡرُجُ فِيٓ أَصۡلِ ٱلۡجَحِيمِ ۝٦٤

65. Гьеб гьветIалда тIад бижулеб пихьги цIакъ къабихIаб, щайтIабазул бутIрузда طَلۡعُهَا كَأَنَّهُۥ رُءُوسُ ٱلشَّيَٰطِينِ ۝٦٥

релълъараб буго:
кутакалда ракъун рукIун гьеб кваназе абун лъугьула жужахIалъул агьлу, гьелъул кьогIлъиги махIцинги гучаб батун, гьезда гьеб кваназе кIоларо.

فَإِنَّهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ٦٦

66. ХIакълъунго жидеца гьеб пихъ кванан жидер чехь цIезе гьабула,
чара тIагIиялъ гьеб кваначIого чIезе кIоларо жидеда.

67. Цинги гьеб закъумалъул кьогIлъиялъ къеч гьалаг гьабураб мехалъ, гьезие хIамим кьола гьелда тIад гьекъезе.
Жинца жаниб бугеб кинабго жо бухIулеб, гьалдезабулеб жужахIалъул лъим буго гьеб. Гьеб хIамим жужахIалъул кIалтIа буго абуна гIалимзабаз.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى ٱلْجَحِيمِ ٦٨

68. Цинги гьел жужахIалде жанир руссизарула ва тIокIаб жидее гьениса къватIире рахъин букIуларо.
Абу СугIудица абуна: гьеб закъумги хIамимги буго гьезие жужахIалде жанир лъугьулеб мехалъ гьабулеб гьоболлъи-абун. Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нуж Аллагьасдаса* جَلَّ جَلَالُهُ *хIинкъа тIубараб хIинкъиялъ! Закъумалъул цо къатIра тIинкIизабуни дунялалъул ралъдалъе, гьелъ кинабго дунялалъул рухIчIаголъиялъул гIумру хвезабилаан гьеб лъим хвезе гьабиялдалъун. Гьеб закъум жиндир тIагIамлъун букIулев чиясул хIал кинха букIинеб?»* – абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.
Жинда Аллагь разилъаяв Абуумамат ал-Багьилиясдаса бицараб хIадисалдаги буго: Аллагьасул свлат салам лъеяв аварагас абулеб букIана: *«ЖужахIалъул агьлуялда хIамим гIагар гьабула ва гьелъул бухIиялъ гьезул гьумералъул ва бетIералъул тIом гIодобе бортун уна. Гьеб лъим гьекъараб мехалъ кинабго ургьимесги бухIун, биун нахъаса къватIибе бачIула»* - абун. Х1адис ибну Абих1атимица бицана.

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا۟ ءَابَآءَهُمْ ضَآلِّينَ ٦٩

69. ХIакълъунго гьел мушриказда жидер умумул ратана жал къосараллъун.

فَهُمْ عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِمْ يُهْرَعُونَ ٧٠

70. Цинги гьел жидер умумузул нухда ине гIедегIулел руго.
Гьез пикру гьабулеб гьечIо дозул дин ва нух битIарабищ букIараб яги батIулабищ букIараб.

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ ٱلْأَوَّلِينَ ٧١

71. Гьаб дур умматалда цереги гIемерал умматал рукIана, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жал**

къосарал ва жидеца купру-ширк гьабулел.

72. ХIакълъунго, Дица гьездаги аварагзаби ритIана гьезие хIинкъи кьолеллъун. وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا فِيهِم مُّنذِرِينَ ٧٢

Амма гьез аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна.

73. Мун валагьеха, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, киндай ккана гьел жидехъе авараг витIарал ва гьев гьереси гьавурал къавмазул ахир абун.** فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُنذَرِينَ ٧٣

Дица гьел гьалаг гьаруна ва гьел хадусел умматазе вагIзалъун хутIана.

74. Жидеца купру-ширк гьабичIел, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзаби гьалаг гьаричIо Дица.** إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ٧٤

75. ХIакълъунго жиндир къавмалъ исламияб дин къабул гьабичIеб мехалъ НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**Дида ахIи бана. Дун цIакъ лъикIав вуго дида ахIарасе жаваб кьезе.** وَلَقَدۡ نَادَىٰنَا نُوحٞ فَلَنِعۡمَ ٱلۡمُجِيبُونَ ٧٥

76. Дица НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**ва гьесул иман лъураб агьлуги хвасар гьабуна тIупаналдалъун гъанкъиялдаса ва кIудияб пащманлъиялдаса.** وَنَجَّيۡنَٰهُ وَأَهۡلَهُۥ مِنَ ٱلۡكَرۡبِ ٱلۡعَظِيمِ ٧٦

77. Дица гьев НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **зурриятги гьабуна нахъе хутIулеблъун.** وَجَعَلۡنَا ذُرِّيَّتَهُۥ هُمُ ٱلۡبَاقِينَ ٧٧

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ азарго сон гIагарун заманаялъ дагIват гьабураб мехалъ гьесда иман лъурав ва гамида рекIарав ункъого гIадав чи вукIана. Гамидаса гIодоре рещтIун хадуб НухIил лъабго вас: Сам, ХIам, Яфис лъугьана ракьалда тIад бижараб халкъалъул аслулъун.

78. Дица НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **лъикIаб бицен тана хадусел умматазе.** وَتَرَكۡنَا عَلَيۡهِ فِي ٱلۡأٓخِرِينَ ٧٨

79. Аллагьасул салам буго НухI аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **кинабго заманаялъ ва киналго умматазулъ.** سَلَٰمٌ عَلَىٰ نُوحٖ فِي ٱلۡعَٰلَمِينَ ٧٩

80. ХIакълъунго Дица гьединаб лъикIаб жазаъ гьабула жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабурал муъминзабазе. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٨٠

81. ХIакълъунго гьев НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**Дир иман лъурал лагъзадеридаса вуго.** إِنَّهُۥ مِنۡ عِبَادِنَا ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٨١

82. НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ва муъминзаби гамида рекIизарун хвасар гьарураб мехалъ нахъе** ثُمَّ أَغۡرَقۡنَا ٱلۡأٓخَرِينَ ٨٢

хутIарал капурзаби Дица тIупаналдалъун гъанкъизаруна.
Гьезул щивго чи ч1аго хут1ич1о. Хадусел умматазе вагIза-насихIатлъун хутIана гьеб НухIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавм.

۞وَإِنَّ مِن شِيعَتِهِۦ لَإِبۡرَٰهِيمَ ﴿٨٣﴾ **83. ХIакълъунго гьев НухI аварагасул** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **нухалда вугездаса вукIана Ибрагьим аварагги** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **.**

Жинца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ахIулев, купру-ширкалдаса гьел нахъчIвалев, хадусел умматазе жиндир дин аслулъун ва нухлъун хутIарав.

ГIалимзабаца абуна НухI ва Ибрагьимида гьоркьоб кIиазаралда щунусго гIадаб сон букIанилан. Гьев кIиясдаго гьоркьов Гьуд ва СсалихI аварагзабиги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рукIанин абуна. Гьел киназдаго Аллагьасул свалат салам лъеги.

إِذۡ جَآءَ رَبَّهُۥ بِقَلۡبٖ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾ **84. Дуца рак1алда щвезабе я гьав аварag, гьев Ибрагьим** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир БетIергьан Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **бацIцIадаб, щаклъи гьечIеб иман лъураб ракIалдалъун вачIара г1уж.**

إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَاذَا تَعۡبُدُونَ ﴿٨٥﴾ **85. Ибрагьимица жиндир инсуда ва къавмалда абураб гIуж рехсе нужеца щиб жоялъе бугеб лагълъи гьабулеб? Абун.**

أَئِفۡكًا ءَالِهَةٗ دُونَ ٱللَّهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٦﴾ **86. Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун гьересиял аллагьзабийищ кколел ругел жидее лагълъи гьабулел жаллъун?**

فَمَا ظَنُّكُم بِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٨٧﴾ **87. Нужеда ракIалда щиб кколеб гьаб кинабго гIалам жинца бижарав ва гьелъул тадбир гьабулев БетIергьан Аллагьасул хIакъалъулъ?**

Нужеца жиндие гьабизе хIакъаб гIибадат хъанчазе гьабураб мехалъ гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIазаб гьабиларо абунищ нужеда кколеб?»-абун.

فَنَظَرَ نَظۡرَةٗ فِي ٱلنُّجُومِ ﴿٨٨﴾ **88. Цинги Ибрагьим зобалазда ругел цIвабзаздехун валагьана, жинца пикру гьабулеб валагьиялъ.**

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٞ ﴿٨٩﴾ **89. Хадуб гьес къавмалда абуна: «ХIакълъунго, дун унтизехъин вуго –**

дун нужгун цадахъ нужер байрамалде вачIилароян»-абун. Аллагьасул салам лъеяв Ибрагьим аварагасе бокьун букIана жиндир къавмалъул хъанчал рек-рекун разе. Гьеб къавмалъул байрам къо тIаде щун букIана ва гьезул гIадат букIана киналго цадахъ рахъун гIалахалде

униб ва гьениб байрамалда рукIунеб. Гьеб къавм букIана цIвабзазде балагьун гьездаса хабар бицулеб ва пал тIамулеб. Жиндир къавмалъ гьабулеб гIамал гьабун, гьезие уйилан ккезе абуна Ибрагьимица дун метер унтизе вугин, гьеб жо дида цIвабзаца абулеб бугин абун.
Гьеб къавм гьанжеги загьирлъун буго, гьез гIемераб маргьуги бицулеб буго ва гьезда божулел бусурбаби абун ругел гIадамалги руго.

90. Цинги гьесул къавм, гьевги живго тун жидерго байрамалде ана. فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٩٠﴾

91. Гьеб къавм арабго Ибрагьим عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гIедегIана гьезул аллагьзабазухъе, ва жинца гьел хъанчазде абуна: нужеца гьаб тIагIам щай кваналаребан абун.** فَرَاغَ إِلَىٰٓ ءَالِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾

Гьезие назру гьабураб тагIам букIана мушрикаца гьезда аскIоб лъун. Хъанчаца щибго жаваб кьечIеб мехалъ Ибрагьимица абуна:

92. «Нуже бугеб щиб, нуж кIалъалаги гьечIо гурищ?»-абун. مَا لَكُمْ لَا تَنطِقُونَ ﴿٩٢﴾

Гьеб буго Ибрагьимица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хъанчал махсароде ккун бицулеб хабар. гьесда лъалеб букIана гьел хъанчал рукIин щибго жидер гьунар гьечIел, жидеда щибго бихьуларел, рагIуларел, рухI гьечIел ясикIаби.

93. Цинги Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жинца** цадахъ босараб гIащтIи **къуваталда, кваранаб кв ералъ кьабана гьел хъанчазда.** فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًۢا بِٱلْيَمِينِ ﴿٩٣﴾

Рек-рекун гьел хъанчалги ран, гьезул бищун кIудияб хъанчалъул габуралда гIащтIиги дализабун Ибрагьим вугеб мехалъ,

94. ЦIакъ гIедегIун гьесул къавм Ибрагьимиде عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **аскIоре рачIана.** فَأَقْبَلُوٓا إِلَيْهِ يَزِفُّونَ ﴿٩٤﴾

Цоги аяталда баян гьабун буго Ибрагьим авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьеб бакIалдаса нахъе ун вукIин ва жидер хъанчал рекун ратараб мехалъ гьез Ибрагьим гьеб бакIалдеги вачун гьесда кIал гьикъи гьабун букIин: «Дуца нижер аллагьзаби щай хвезарурал?» - абун.

95. Ибрагьимица абуна: «Нужеца лагълъи нужерго кввераз гьарурал хъанчазейщ гьабулеб бугеб? قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿٩٥﴾

96. ТIадегIанав Аллагь вуго нужги ва нужеца гьарурал хъанчалги жинца рижарав» - абун. وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

97. Ибрагьимил къавмалъ абуна: «Гьев Ибрагьимие нужеца цо цIа жаниб قَالُوا ٱبْنُوا لَهُۥ بُنْيَٰنًا فَأَلْقُوهُ فِى ٱلْجَحِيمِ ﴿٩٧﴾

бакулеб бакI бай.
Гьениб жаниб цIаги бакун гьеб гьалаглъараб мехалъ Ибрагьим гьеб цIадаве рехе» - абун.
Тафсиралъул гIалимзабаз абуна: кинабго заманаялъ капурзабазул ва залимзабазул гIадат буго гIелмияб ва гIакълияб хIужа бачун жал къараб мехалъ, жидехъе хIакъаб дингун вачIарав расуласде данде жидеца къуват хIалтIизабулеб. Ибрагьим аварагасеги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьебго зулму гьабизе ургъана гьесул къавм. Гьезул хан Намрузил амруялдалъун цIакъ кIудияб цIаги бакун, кварацаги вухьун Ибрагьим عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ганчIил гIарадаялда жанивги лъун, гьеб цIадаве рехана.

98. Гьеб къавмалъе бокьун букIана Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **цIадаве рехун вухIизе.** فَأَرَادُواْ بِهِۦ كَيۡدٗا فَجَعَلۡنَٰهُمُ ٱلۡأَسۡفَلِينَ ﴿٩٨﴾

Амма Дица гьеб къавм цIакъ гIодобегIан гьабуна. Дица Ибрагьимие цIа гьабуна жинца гьев вухIулареблъун ва квачан хвезе гьавулареблъунги. Жидер мурад тIубачIого, жал гIодорегIанлъун ва хIакъирлъун къавмги хутIана.

99. Ибрагьимица абуна: «Гьанже дун унев вуго дирго БетIергьан Аллагьасухъе. وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهۡدِينِ ﴿٩٩﴾

Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **дун хIакъаб нухда тIовитIизе вуго» - абун.** Жиндир къавмалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавичIеб мехалъ, гьезул макруялдаса гьес жив хвасарги гьавидал, Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир чIужу Саратгун цадахъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабун жиндир агьлу ва ватIан тун Шамалдехун ана. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло тIоцебе гьижра гьабурав чи вуго Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.

100. ВатIан тун, агьлу тун къватIиве индал, Ибрагьимица Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гьабуна ва гьес абуна: رَبِّ هَبۡ لِي مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٠٠﴾

«Я дир БетIергьан! Дуца дие кье мун цо гьавулеб, дуе гIибадат гьабулеб лъикIаб лъимер» - абун.

101. Дица Ибрагьимида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **рохелги бицана дуе гьавизе вугин цIакъ х1алимав вас.** فَبَشَّرۡنَٰهُ بِغُلَٰمٍ حَلِيمٖ ﴿١٠١﴾

Гьев вас кIудияв гIун балугълъиялде вахизе вуго ва дуда гурхIел-рахIму бугевги вукIизе вуго. Гьев жиндалъун рохел бицарав вас ИсмагIил авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вуго, гIарабиязул эменлъун жив вугев, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив хъвеялдалъун Ибрагьимиде амру гьабурав ва гьеб амруялъе инкар тун

жив мутIигIлъарав.

102. Гьев вас вахараб мехалъ Ибрагьимгун цадахъ хьвадулеб гIужалде, гьев вахун вукIана анцIила кIиго-анцIила лъабго соналда, **Ибрагьимица абуна: «Я дир вас! ХIакълъунго дида макьилъ бихьана дица мун хъолев вугин абун.**

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ ٱلسَّعْىَ قَالَ يَٰبُنَىَّ إِنِّىٓ أَرَىٰ فِى ٱلْمَنَامِ أَنِّىٓ أَذْبَحُكَ فَٱنظُرْ مَاذَا تَرَىٰ ۚ قَالَ يَٰٓأَبَتِ ٱفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ ۖ سَتَجِدُنِىٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴿١٠٢﴾

Мунго ургъеха щиб гьабундай лъикI абун. Ибрагьимица васасда жиндирго макьу бицана гьесул хIалбихьи гьабизеги, жив гьеб амру тIубазе хIадуризеги ва Исмаг1илие бигьаяб букIизеги жинда тIад бачIараб амруялда сабру гьабизе. **ИсмагIилица абуна: «Я дир эмен! Дуца тIубазабе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **дуда амру гьабураб иш. Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **хьван батани дуда дун ватизе вуго цIакъ жидеца сабру гьабулел гIадамаздаса» - абун.** Гьаб буго цIакъ берцинаб жаваб. Гьелда жаниб гIелмуги, гIакълуги, хIелмуги буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялда разилъиги буго, инсул амруялда мутIигIлъиги буго.

103. Эменги васги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялъе мутIигIлъараб мехалъ ва Ибрагьимица ИсмагIил гьумералда вегизавун гIодов лъураб мехалъ,**

فَلَمَّآ أَسْلَمَا وَتَلَّهُۥ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾

104. Дица гьесде ахIана: «Я Ибрагьим!

وَنَٰدَيْنَٰهُ أَن يَٰٓإِبْرَٰهِيمُ ﴿١٠٤﴾

105. ХIакълъунго дуца ритIухъ гьабуна дуда бихьараб макьу.

قَدْ صَدَّقْتَ ٱلرُّءْيَآ ۚ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾

Дуца хъвезе абун вегизавуна дуе хирияв, дур цохIого вугев вас. Гьеб буго мун Дир амруялъе мутIигIлъи ва Дие гьеб гIезе буго. Гьев вас хъвей Дица дуда тIаса босана. **Гьединаб жазаъ гьабула Дица Дие мутIигIал ва жидеца Дун разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабулел гIадамазе.**

106. ХIакълъунго гьаб иш букIана цIакъго кIудияб ва баянаб хIалбихьи.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ ٱلْبَلَٰٓؤُا۟ ٱلْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир Халиллъун (вокьулев) гьавурав Ибрагьимил хIалбихьи гьабуна гьесул халиллъун вугев вас Исмаг1ил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хъве абун амру гьабун. Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир БетIергьан Аллагьасул амру тIаса бищана ва гьев разилъи тIалаб гьабун жиндие хирияв вас хъвезе разилъана.

107. Дица ИсмагIил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **хвасар гьавуна алжаналъул цIакъ кIудияб**

وَفَدَيْنَٰهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾

куйги кьун.

108. Гьев Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **берцинаб биценги нахъе хутIизабуна киналго умматазулъ.** وَتَرَكۡنَا عَلَيۡهِ فِي ٱلۡأٓخِرِينَ ١٠٨

Киналго диназда жанив Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жив веццарав ва жинда нахърилълъулев вуго.

109. Дир рахъалъан салам буго Ибрагьимида, гьев хира гьавураб ва кIодо гьавураб. سَلَٰمٌ عَلَىٰٓ إِبۡرَٰهِيمَ ١٠٩

110. Гьединаб жазаъ гьабула Дица жидеца лъикIаб гIамал гьабулел гIадамазе. كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلۡمُحۡسِنِينَ ١١٠

111. ХIакълъунго гьев Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **вукIана Дир муъминал лагъзадеридаса.** إِنَّهُۥ مِنۡ عِبَادِنَا ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١١١

Иманалъулъ жив камилав ва хIалхьарав.

Аллагьасул свалат салам лъеяв Ибрагьимил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва ИсмагIилил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хIакъалъулъ халатал ва берцинал къисаби руго. Дица гьел хъвачIого тана гьезул бицен батIи-батIияб букIун ва мухIканлъи киб бугеб лъачIого. Гьав жив хъвезе амру гьабурав вас ИсхIакъ عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вукIанаян абулелги г1алимзаби руго ва гьезулги жидер рагIиялъе далилал руго.

112. Ибрагьим аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **Дица жегиги рохел бицана дуе ИсхIакъ абун цIар бугев вас гьавизе вугин абун.** وَبَشَّرۡنَٰهُ بِإِسۡحَٰقَ نَبِيّٗا مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ١١٢

Жив авараглъун вукIунев ва лъикIал гIадамаздасаги вукIунев.

113. Дица дунялалъул ва диналъул амруялъулъ баракат гьабуна ИсхIакъие عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ва Ибрагьимие** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**.** وَبَٰرَكۡنَا عَلَيۡهِ وَعَلَىٰٓ إِسۡحَٰقَۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحۡسِنٞ وَظَالِمٞ لِّنَفۡسِهِۦ مُبِينٞ ١١٣

Гьезул зурриялталдаса руго лъикIал муъминзаби ва аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **. Гьединго купру-ширкалдалъун жидер напсалъе зулму гьабулелги руго.**

ЛъикIал гIадамазул квешаб зуррият букIин гьел гIадамазул гIайиблъун букIуларо. Киналго умматазул рукIана аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ иман лъечIел гьезул умумул, яги гьезул васал. Гьаб мисал буго лъикIал муъминзабазул квешал лъимал рукIиналъулги. Гьеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикматалдалъун бугеб иш: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рокьарал гIадамазул хIалбихьи гьабула батIи-батIиял хIалаздалъун. Лъимал хъизаналдалъун хIалбихьи гьаби буго гьел лъимал квешал лъугьин. Гьелдалъун жидее рекIел бакъвай букIизе ва гьелда сабро гьабун ажроги букIизе.

Жидер щибго гьунар гьечIеблъиги гьел муъминзабада бичIчIизе. Цониги инсанасе бокьуларо жиндир лъимер квешаб букIизе. Гьесул

хIал кIолеб букIарабани жинца гьеб лъимер цIакъ лъикIаб тарбия кьун гьелда чIезабилаан. Кинниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лъикIал чагIазул лъимал квешалги гьарула, квешал гIадамазул лъимал лъикIалги гьарула. Гьелда жаниб БетIергьанасул хIикматги букIула.

114. ХIакълъунго Дица цIоб-рахIму гьабуна Муса ва Гьарун аварагасдаги عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ. وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ١١٤

115. Дица гьев кIиявгоги ва гьезул къавмги хвасар гьабуна цIакъ кIудияб къварилъиялдаса. وَنَجَّيْنَٰهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ١١٥

Бануисраилал хвасар гьаруна пиргIавнил къавмалъул зулмуялдаса: гьезул лагълъиялдаса ва гьез васал чIван ясал лагъзаллъун гьариялдаса хвасар гьаруна.

116. Дица Муса аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва Бануисраилазе квер бакъи гьабуна ва гьел пиргIавнил къавм къибтIияздаса бергьана. وَنَصَرْنَٰهُمْ فَكَانُوا۟ هُمُ ٱلْغَٰلِبِينَ ١١٦

117. Дица Мусае ва Гьаруние عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ жиб баянаб тIехь Тавратги кьуна, жиндир хIукму баянаб, жиндир маг1на гъваридаб. وَءَاتَيْنَٰهُمَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلْمُسْتَبِينَ ١١٧

118. Гьев кIиявго битIараб нухалдаги тIоритIана. وَهَدَيْنَٰهُمَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ١١٨

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялде халкъ ахIулел расулаллъунги гьаруна.

119. Гьев кIиясулго берцинаб биценги нахъе тана хадусел умматазулъ. وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِى ٱلْءَاخِرِينَ ١١٩

120. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ салам ва рахIмат буго Муса ва Гьарун аварагасда عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ . سَلَٰمٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ١٢٠

121. ХIакълъунго Дица гьадинаб лъикIаб жазаъ гьабула жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабулел муъминзабазе. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ١٢١

122. ХIакълъунго Гьев кIиявго вуго дир иман камилал лагъзадеридаса. إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ١٢٢

123. ХIакълъунго Ильяс عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вуго Дица расулаллъун ритIарал гIадамаздаса. وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ١٢٣

Гьев вуго Ильяс ибну Ясин, Гьарун аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ лъималазул чилъун жив вугев.

124. Гьев Ильясица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмалда абуна: «Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَلَا تَتَّقُونَ ١٢٤

хIинкъуларищ?

125. Нужеца БагIло абулеб хъанчалъе лагълъиийищ гьабулеб, жинца кинабго махлукъ берцинго ва мух1канго бижарав Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ **живго тун.** أَتَدۡعُونَ بَعۡلٗا وَتَذَرُونَ أَحۡسَنَ ٱلۡخَٰلِقِينَ ١٢٥

126. ТIадегIанав Аллагь вуго нужерги ва нужер умумузулги БетIергьанлъун жив вугев»-абун. ٱللَّهَ رَبَّكُمۡ وَرَبَّ ءَابَآئِكُمُ ٱلۡأَوَّلِينَ ١٢٦

127. Гьеб къавмалъ Ильяс авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьавуна.** فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمۡ لَمُحۡضَرُونَ ١٢٧

ХIакълъунго гьеб къавм жужахIалде жаниб лъугьизабун буго.

128. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзаби хут1изег1ан гьел лъугьизаричIо жужахIалда жанир.** إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ١٢٨

129. Гьев Ильяс аварагасулги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **берцинаб бицен нахъе тана дица хадусел умматазе.** وَتَرَكۡنَا عَلَيۡهِ فِي ٱلۡأٓخِرِينَ ١٢٩

130. Дир салам ва кIодо гьави буго Ильяс аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **ва гьесул агьлуялда.** سَلَٰمٌ عَلَىٰٓ إِلۡ يَاسِينَ ١٣٠

131. ХIакълъунго гьадинаб жазаъ гьабула Дица Дир лъикIал лагъзадерие. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلۡمُحۡسِنِينَ ١٣١

132. ХIакълъунго гьев Ильясги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **вукIана Дир иман камилал муъминзабаздаса.** إِنَّهُۥ مِنۡ عِبَادِنَا ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١٣٢

133. ХIакълъунго ЛутIги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **вуго Дица аварагзабилъун ритIарал гIадамаздаса.** وَإِنَّ لُوطٗا لَّمِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ١٣٣

134. Дица гьевги кинабго гьесда иман лъураб агьлуги гIазабалдаса хвасар гьаруна. إِذۡ نَجَّيۡنَٰهُ وَأَهۡلَهُۥٓ أَجۡمَعِينَ ١٣٤

135. Гьесул херай чIужу хутIана жидее гIазаб гьабуразда гьоркьой. إِلَّا عَجُوزٗا فِي ٱلۡغَٰبِرِينَ ١٣٥

136. Цинги Дица ЛутIил عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавм гьалаг гьабуна цIакъ квешаб гIазабалдалъун.** ثُمَّ دَمَّرۡنَا ٱلۡأٓخَرِينَ ١٣٦

Гьезул росаби зобалаздеги рорхун кIалагъоркье сверизаруна. Цинги гьезде тIаде жужахIалъул ганчIалги рана.

137.138. Нуж унел руго, я гьал къурайшиял, гьезул росаби рукIараб бакIалдаса рогьалил гIужалъ, къасиги, къадги. وَإِنَّكُمۡ لَتَمُرُّونَ عَلَيۡهِم مُّصۡبِحِينَ ١٣٧ وَبِٱلَّيۡلِۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ١٣٨

Нужеда гьел чIунтарал бакIал рихьулел руго, гьениб

бугеб махIцараб лъималъул хIорги бихьулеб буго. **Гьеб ишалъул нужеца пикру гьабуларищ ва гьелдаса гIакълуги босуларищ?** ТIадегIанав Аллагьас нужееги гьединаб гIазаб гьабила абун ракIалдего кколарищ нужеда?

139. ХIакълъунго Юнусги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **вуго Дица аварагзабилъун ритIараздаса.**

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾

140. Дуца рехсе гьев Юнус авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гIадамазул цIураб гамидаги рекIун жиндир къавмалдаса лъутун араб гIуж.**

إِذْ أَبَقَ إِلَى ٱلْفُلْكِ ٱلْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾

141. Гьеб гама гъанкъиялда хIинкъун можоро тIамураб мехалъ Юнус авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **можороде къана ва гьев ралъдалъе рехана.**

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ ٱلْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾

142. Цинги гьев кIудияб ччугIаялъ къулчIана, жинда гIайиб чIваравлъунги вукIун.

فَٱلْتَقَمَهُ ٱلْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾

Жинда тIад къараб рисалатги тIубачIого ва БетIергьан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изну гьечIого къавмалда гьоркьоса къватIиве анин абун.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: гьев Юнус авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмалда ракI къварилъун къватIиве вахъун вукIана, гьез жив гьереси гьавидал ва жиндир дагIватги босичIелъул. Юнус عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ралъдал рагIалде щвараб мехалъ гьениб гIадамал тIад рекIун ине хIадурараб гама батидал, гьеб гамида тIад рекIана. Цинги цIакъаб гьури бахъун, карачелал кIодолъун гама гIанкъиялда хIинкъи бугеб хIал ккана. Гама бачулел гIадамаз абуна: «Гьаб гамида цо ханасдаса лъутарав лагъ рекIун вуго, гьев чи ралъдалъе рехичIони нилъ киналго гъанкъизе руго» - абун. Цониги чи мукIурлъичIеб мехалъ жив вуго лъутарав лагъ абун, гьез можоро тIамуна ва гьеб можороялъулъ Юнус авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къана ва ралъдалъе рехана. Гьеб хIалалъ жив кIудияб ччугIил чохьонивги ккана.

143.144. ХIакълъунго гьев Юнус عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жинца Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гIемер рехсолев, гьесие тасбихI гьабулездаса вукIун гурони, къиямасеб къо чIезегIан гьеб ччугIил чохьонив хутIилаан.**

فَلَوْلَآ أَنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾ لَلَبِثَ فِى بَطْنِهِۦٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٤﴾

Гьеб ччугIил чехь гьесул хоблъун букIилаан, гьениса къватIиве живги вахъилароан.

Юнус авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ччугIил чохьонив вукIадгоги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гьабун, гьев гIемер рехсон, тавбу гьабун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ хIелана. Юнус аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Мун гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьечIо. Мун цIакъ вацIцIадав ва тIадегIанав вуго. Дунги дирго напсалъе

зулму гьабуравлъун вуго»-абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул дугІаялъе жаваб гьабуна, гьесул тавбуги къабул гьабуна.

﴿فَنَبَذۡنَٰهُ بِٱلۡعَرَآءِ وَهُوَ سَقِيمٞ ١٤٥﴾

145. Дица гьев Юнус عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ ччугІил чохьониса къватІиве вачун, бухІараб салул авлахъалде рехана ва гьев загІиплъун, унтунги вукІана.

﴿وَأَنۢبَتۡنَا عَلَيۡهِ شَجَرَةٗ مِّن يَقۡطِينٖ ١٤٦﴾

146. Дица гьесда тІаде хъабахъалъул гъветІги бижизабуна, гьесие рагІад гьабизе ва гьев рухІчІаголъабазул зараларалдаса цІунизе. Гьеб хъабахъулъул тІанхал цІакъ кІудиял рукІана, гьелъул рагІадги гьогьен бугеб букІана. Гьеб хъабахъалда аскІоре тІутІалги рачІуларо. Юнус авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ жиндир хъал тІеренлъун щибго жо хІехьоларев гІадин лъугьун вукІана. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ берцинаб тадбир гьабун гьев Юнус бакъул бухІиялдаса ва тІутІазул зараларалдаса цІунана. Жив сахлъун хьвадизе кІолев лъугьараб мехалъ, гьев жиндир къавмалъухъе ана. ТІадегІанав Аллагьас абулеб буго:

﴿وَأَرۡسَلۡنَٰهُ إِلَىٰ مِاْئَةِ أَلۡفٍ أَوۡ يَزِيدُونَ ١٤٧﴾

147. Цинги дица гьев Юнус авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ витІана нусазарго чиясда яги гьездасаги цІикІкІарал гІадамазда, гьел жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде ахІулев расуллъун. Гьел рукІана Мавсилалъул рахъалда бугеб Нинава абулеб бакІалда.

﴿فَـَٔامَنُواْ فَمَتَّعۡنَٰهُمۡ إِلَىٰ حِينٖ ١٤٨﴾

148. Гьез Юнус аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ иман лъуна ва дица гьел чІаго тана жидее цІараб заман щун, щивав жиндир мехалъ хвезегІан.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб къавмалъе гІазаб гьабиялъул гІаламат загьир гьубараб мехалъ, гьез тавбу гьабуна: киналго цадахъ гІалахалде рахъана жидер лъимал-хъизангун, гІиял, хІайваналги рачун. Гьениб эбел тІинчІалдаса батІа гьабун цоцазде ахІдезе гьабуна, жалгоги дугІа гьабун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гьардана. Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьездаса гІазаб нахъчІвана ва гьез иман лъун хадуб гьеб иманги бихьизабичІо.

Жидеда аварагзаби рит1арал умматазул гьав Юнус аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ уммат буго жидеда г1азаб т1ад щвей х1акълъараб мехалъ жидеца тавбу гьабурал ва гьеб тавбу бихьич1ого иман-исламалда ч1арал.

﴿فَٱسۡتَفۡتِهِمۡ أَلِرَبِّكَ ٱلۡبَنَاتُ وَلَهُمُ ٱلۡبَنُونَ ١٤٩﴾

149. Дуца къурайшиязул мушриказдаса жаваб т1алаб гьбун гьезда абе, МухІаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, нужеца дир БетІергьан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал ругинищ абулеб, нужеего васал рукІизе бокьулеб мехалъ? Гьез абулеб букІана малаикзаби Аллагьасул ясал

ругин абун. Жидеего ясал рукIизе бокьулареб мехалъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал ругоян кин гьез абулебан гьикъулеб буго, гьезда бадибчIвай гьабун ва гьез бицулеб жо батIулаб букIин баян гьабун.

أَمۡ خَلَقۡنَا ٱلۡمَلَـٰٓئِكَةَ إِنَٰثٗا وَهُمۡ شَٰهِدُونَ ١٥٠

150. Яги Дица малаикзаби ясалллъун рижулеб мехалъ гьел мушрикал гьеб бакIалдайищ рукIарал, гьезда малаикзаби ясал рукIин лъазе?

أَلَآ إِنَّهُم مِّنۡ إِفۡكِهِمۡ لَيَقُولُونَ ١٥١ وَلَدَ ٱللَّهُ وَإِنَّهُمۡ لَكَٰذِبُونَ ١٥٢

151.152. Нуж кантIе, я гьал гIадамал! ХIакълъунго гьел мушриказ гьереси бицун абулеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лъимал ругин абун.

ХIакълъунго, гьел руго жидеца гьереси бицулел гIадамал.

أَصۡطَفَى ٱلۡبَنَاتِ عَلَى ٱلۡبَنِينَ ١٥٣

153. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ясалищха тIаса рищизе рукIарал васаздаса?

مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ ١٥٤

154. Нужеца щай гьединаб хIукму гьабулеб? Нужеца ясал васаздаса тIокI гьаруларо гурищ?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ١٥٥

155. Гьаб бицараб жоялдаса вагIза щай нужеца босулареб?

Нужедаго релълъарал гIадамазцин къабул гьабулареб гьересияб рагIи щай нужеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIунтIизабун абулеб?

أَمۡ لَكُمۡ سُلۡطَٰنٞ مُّبِينٞ ١٥٦

156. Яги нужее баянаб хIужа-далилищ бугеб, малаикзаби гьесул ясал рук1ин ритIухъ гьабулеб?

فَأۡتُواْ بِكِتَٰبِكُمۡ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ١٥٧

157. Нуж рачIаха гьеб хIужа тIад хъвараб тIехьги босун, нуж битIараб жо бицулел ратани.

وَجَعَلُواْ بَيۡنَهُۥ وَبَيۡنَ ٱلۡجِنَّةِ نَسَبٗاۚ وَلَقَدۡ عَلِمَتِ ٱلۡجِنَّةُ إِنَّهُمۡ لَمُحۡضَرُونَ ١٥٨

158. Жегиги гьел мушрикаца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ малаикзабаздаги гьоркьоб насаб хурхизабуна.

ХIакълъунго гьел малаикзабаздаги лъала мушрикал жужахIалде унеблъи. Амма мушрикал цIакъ ахIмакъаб жо бицулел руго.

سُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ١٥٩

159. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вацIцIадав ва ТIадегIанав вуго гьел мушриказ жиндие гьарурал сипатаздаса.

إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ١٦٠

160. Жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат бацIцIад гьабулел муъминзабаца гьабуларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ

мукъсанлъи бачIулеб сипат.

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ١٦١

161. ХIакълъунго нужги нужеца лагълъи гьабулел алагьзабиги гьечIо,

مَآ أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَٰتِنِينَ ١٦٢

162. иманалда ругел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **лагъзал къосизаризе кIолеллъун.**

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ ٱلْجَحِيمِ ١٦٣

163. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жужахIалде лъугьизарулел гIадамал хут1изег1ан гьел кIола нужеда къосизаризе.**

وَمَا مِنَّآ إِلَّا لَهُۥ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ١٦٤

164. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзал рукIиялда мукIурлъун, малаикзабаз абулеб буго **нижедаса щивав малаик вуго щивасе жиндир макъам бугев.** Ниж гьеб макъамалда рекъон мутIигIлъула нижер БетIергьанасе. Нижедаса руго ризкъи босун хьвадулел, цIад ва гьури хьвадизе гьабулел, рухI босулел, вахIю босун рещтIулел ва цогидалги къокъаби.

وَإِنَّا لَنَحْنُ ٱلصَّآفُّونَ ١٦٥

165. Ниж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабизе мухъал гьарун чIолел руго,**

وَإِنَّا لَنَحْنُ ٱلْمُسَبِّحُونَ ١٦٦

166. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **кидаго тасбихI гьабулелги руго.** Гьал аятал рещтIизарун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мушриказе баян гьабулеб буго малаикзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзал рукIин, гьесул ясал гьечIеблъи.

وَإِن كَانُوا۟ لَيَقُولُونَ ١٦٧

167. Гьел Маккаялъул мушриказ абулеб букIана

لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ ٱلْأَوَّلِينَ ١٦٨

168. нижедеги тIехь рещтIизабун букIараб ани цогидал умматазде рещтIизабураб гIадин

لَكُنَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلْمُخْلَصِينَ ١٦٩

169. Нижги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат бацIцIад гьабулездаса рук1илаан-абун.**

فَكَفَرُوا۟ بِهِۦ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ١٧٠

170. Цинги жидехъе хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIараб мехалъ ва гьесда Къуръанги рещтIизабураб мехалъ: **гьез Къуръаналда инкар ккуна. Гьезда нахъа лъазе буго кинаб гIазабдай жидеда щвела абун:** гьеб Къуръан гьереси гьаби сабаблъун, аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъи тей сабаблъунги.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا ٱلْمُرْسَلِينَ ١٧١

171. ХIакълъунго Дица аварагзабилъун ритIарал Дир лагъзадерие, жиб цебего гьабураб къотIи буго

إِنَّهُمْ لَهُمُ ٱلْمَنصُورُونَ ١٧٢

172. ХIакълъунго гьел аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **жидее**

квербакъи гъабизе бугел ругин абун.

173. Дир боялги: дида иман лъурал гIадамалги **капурзабаздаса бергьизе ругин абун.** وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ ﴿١٧٣﴾

Дунялалда хIужа-далилалдалъун бергьизе руго, гъазаваталдаги бергьизе руго. Ахираталда алжаналде жанир лъугьунги бергьизе руго.

174. Мун гьел мушриказдаса вуссун чIа, МухIаммад ﷺ**, Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **дуда амру гьабизегIан гьезда рагъ гьабеян абун.** فَتَوَلَّ عَنۡهُمۡ حَتَّىٰ حِينٖ ﴿١٧٤﴾

175. Мун валагье, МухIаммад ﷺ**, гьезда гIазаб щвараб мехалъ щиб хIалдай гьезул букIулаян абун.** وَأَبۡصِرۡهُمۡ فَسَوۡفَ يُبۡصِرُونَ ﴿١٧٥﴾

Гьезда жидедагоги бихьизе буго кинаб ахир кколеб гьезул купруширкалъул.

176. Гьез Дир гIазаб хехго бачIинищ тIалаб гьабулеб бугеб? أَفَبِعَذَابِنَا يَسۡتَعۡجِلُونَ ﴿١٧٦﴾

177. Гьеб Дир гIазаб жидер азбаралъуб рещтIараб мехалъ цIакъ квешаб къо букIизе бугоха жидее хIинкъи кьолеб букIарал, амма жидеца иман лъечIеб къавмалъе. فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمۡ فَسَآءَ صَبَاحُ ٱلۡمُنذَرِينَ ﴿١٧٧﴾

178. Мун гьездаса дагьаб мехалъ вуссун чIа, МухIаммад ﷺ**.** وَتَوَلَّ عَنۡهُمۡ حَتَّىٰ حِينٖ ﴿١٧٨﴾

179. Мун гьезда бачIулеб гIазабалде валагье. Гьездаги бихьизе буго кинаб гIазаб жидеде бачIулеблъи. وَأَبۡصِرۡ فَسَوۡفَ يُبۡصِرُونَ ﴿١٧٩﴾

180. Дур БетIергьан Аллагь цIакъ вацIцIадав вуго гьел мушриказ гьарулел сипатаздаса. سُبۡحَٰنَ رَبِّكَ رَبِّ ٱلۡعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

Жиндир гуч бергьарав БетIергьанги вуго гьев.

181. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **салам ва рахIмат буго гьес халкъалда дин малъизе ритIарал аварагзабазда**عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **.** وَسَلَٰمٌ عَلَى ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿١٨١﴾

182. Ва кинабго рецц ва щукруги тIадегIанав Аллагьасе буго, кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун жив вугев. وَٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٨٢﴾

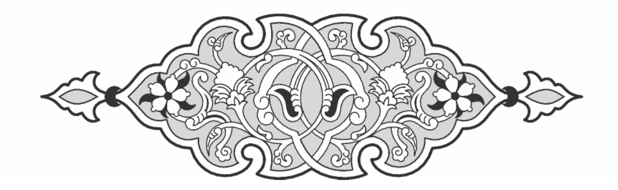
Гьеб гIалам жинца бижарав, гьелъул тадбир гьабулев, ахираталдаги

жив цогояв БетӀергьанлъун вукӀулев. Алжан-жужахӀги жиндир мулклъун бугев, лагъзадерие жазаъ гьабиги жиндир хӀакълъун бугев. Гьав БетӀергьан лъалеллъун нилъ гьарун ругелъул, даимаб щукру ва рецц буго гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Жиндие тӀубараб ажру щвезе бокьарав чияс цо мажлисалда вукӀун гьениса тӀад вахъизе бокьараб мехалъ абе:* ﴿سُبْحَٰنَ رَبِّكَ رَبِّ ٱلْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَٰمٌ عَلَى ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٨٢﴾﴾»- абун. Х1адис ибну Абих1атимица бицана. (180-181-182 аятал) Щибаб какда хадуб гьаб рагӀи абурав чиясе тӀубараб ажру щвелин абурабги хӀадисги буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Сса́фа́талъул тафсир ва таржама хъван тӀубана.

ТӀолго рецц ва щукру ТӀадегӀанав Аллагьасе буго.

38. Сурату Ссад

Гьаб сураталъ нилъее баян гьабулеб буго Маккаялъул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рисалат къабул гьабизе чIухIун, гьесдехун хIалхъублъи гьабун, гьарурал квешал пишаби ва тIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул щибаб рагIи ва гIамал нахъчIван жиндир аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ рещтIизарурал аяталги. Гьел мушриказда цересел умматазда гIадаб гIазаб рещтIизабун букIарабани, гьез авараг гьереси гьавизе вукIинчIеблъиги бицун буго.

Гьел мушрикал жидер инкаралдаса нахъчIвазе сабаблъун, гьезие вагIза-насихIатлъун цересел умматазул цо-цо къисаги бицун буго. Гьел къисаби рицуналда жаниб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рекIелгъейги буго ва жиндир дагIваталда тIад чIезе, жинца мушриказул инкар ва макру хIехьезе ракI къвакIизабиги буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб кIудияб нигIматалда щукру гьабизе кантIизавиги буго.

Сураталда жаниб гьединго бицун буго тIадегIанав Аллагьас ахираталда муъминзабазе хIадурун бугеб алжаналъул ниг1матазул ва купру-ширкалъул агьлуялъе ва мунапикъзабазе хIадурун бугеб жужахIалъул гIазабалъулги. Гьаб умматалъул кIудияв эменлъун вугев Адам аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ ва иблисалда гьоркьоб ккараб хабаралъул бицун буго. Гьеб иблис Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ чIухIи сабаблъун алжаналдаса бачахъараб букIин бицун, нилъее баян гьабулеб буго чIухIи букIин бищунго квешаб сипат ва гьеб чIухIиялъ инсан гьалаг гьавизе бегьулеблъи.

Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул рисалаталъул мурад умматалъухъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин щвезаби букIин бицун буго, гьеб дин щвезабиялде данде гьес ужра тIалаб гьабунгутIиги бицун буго, гьеб рисалат аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ургъараб жо гьечIеблъи, тIадегIанав Аллагьасул амру букIин баян гьабун буго.

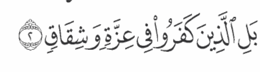
Сураталда цIар лъун буго гьеб жиндалъун байбихьараб «Ссад» хIарпалъул цIаралдалъун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

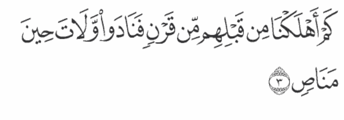

صٓۚ وَٱلۡقُرۡءَانِ ذِي ٱلذِّكۡرِ ١

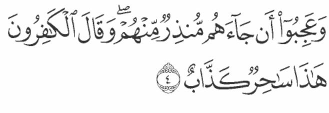
1. Ссад.
ТIадегIанав Аллагь вуго жинда лъалевлъун гьеб Ссад хIарп хъваялдалъун бугеб мурад. **Жинца вагIза гьабулеб,** жинда жаниб гIелму-хIикмат бугеб, хирияб **Къуръаналдалъун гьедулев вуго БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ:** гьаб Къуръан жиндир калам буго абун ва хирияв МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир расул вуго абун.

2. Гьаб амру гьадин бугониги, Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал Маккаялъул мушрикал иман лъезе чIухIун руго ва аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дагIба-къец гьабун гьесда данде чIун руго, гьесие къварилъи гьабизе ургъулелги руго. Ва амма гьезул инкаралъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ ва аварагасе щибго зарал гьабуларо.

3. Дица цIакъ гIемер гьалаг гьаруна гьединал инкарчагIи гьезда цере рукIарал умматазул ва гьел ахIи бан, кумек тIалаб гьабун зигардулел ва чIвачIвадулел рукIана, гьеб зигараялъ жидее щибго мунпагIат гьабулареб мехалъ. Дица гIазаб гьабизе къадар гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьеб гIазаб гьаби нахъбахъуларо, гьеб нахъчIвазе кIолев чиги вукIуларо.

4. Маккаялъул мушриказ гIажаиблъи гьабулеб буго жидедаго гьоркьоса чи МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуллъун жидехъ вач1иналда. Ва гьесда божичIого, абулеб буго гьав вугин жинца сихIру гьаби лъазабурав ва гьереси бицулев чи абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жидее бихьизабураб мугIжизаталда гьеб сихIру бугин абуна, гьес жидее Къуръан цIалараб мехалъ гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьечIин, гьев МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси бицунеб бугин абуна, гьес ургъараб жо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бугиланги абун.
Гьезда цIакъ лъикI лъалебги букIана хирияв хIабиб МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сихIручи гьечIеблъиги, гьереси бицулев гьечIеблъиги. Гьев вукIана жиндаса цониги чиясе къадараб пиша загьирлъичIев, жинда кинацаго божилъи гьабулев, жиндир къадру-къимат гьабулев чи. Гьев жидеде расуллъун витIараб мехалъ гьесдехун хIалхъублъи гьабун

абулеб букIана Маккаялъул мушриказ гьев сихIручи вугин, гьереси бицунев чи вугин абун. ХIакъикъаталда гьел жалго рукIана сихIруги, макруги гьабулел, гьересиги бицулел гIадамал.

5. Гьел мушрикаца абулеб буго: **«Гьав МухIаммадица ﷺ нижер аллагьзаби цохIо Аллагьлъунищ гьарулел ругел? ХIакълъунго, гьеб цIакъ гIажаибаб жо буго» - абун.**

Дунял-ахираталъул бахьи буголъи жидее щолеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ва гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялде ахIараб мехалъ, хъанчазе лагълъи гьабун ругьунал, жидер рак1азда жаниб гьел рокьи лъугьарал мушриказда гьеб цIакъ гIажаибаб жолъун бихьана.

Гьаб аят рещтIизабиялъе сабаб бицун, гIалимзабаца абуна гьел мушриказе цIакъ захIмалъана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас хъанчазе лагълъи гьабуге абураб ракIи. Къурайшиязул церехъаби АбутIалибихъе рачIана ва гьез абуна: «Дуца гьав дур вацасул вас нахъчIвай жинца бицунеб гIадалаб хабаралдаса. Гьес нижер аллагьзабазда гIайиб чIвалеб буго, нижер динги какулеб буго, нижги ахIмакъаб иш гьабулел гIадамаллъун рикIкIулел руго» - абун.

Цинги АбутIалибица МухIаммад ﷺ жиндихъего ахIана ва гьесда бицана къурайшиязул церехъабаца жинда абураб жо. Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас абуна: *«Я дир инсул вац! Дие гьел къурайшияздаса бокьараб жо буго гьез цохIо рагIи аби, гьеб рагIи абиялдалъун жал киналго гIажамиязул ханзабилъун лъугьулеб, цогидал гIарабиялги гьезие мутIигIлъулеб» - абун. Цинги Абу Жагьалица ва гьесул гьалмагълъиялъ абуна: «Ниж разиял руго гьеб цохIо рагIи абизе ва гьелда релълъараб цогиги анцIго рагIиги абизе» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца абе «Лаилагьа иллаллагь»-абун. Цинги гьел къурайшиял ццим бахъун, жидер ретIелги кIобокIулаго, тIаде рахъана ва «Гьев чияс нижер аллагьзаби цо Аллагьлъунищ гьарулел ругел?»-абун абулаго къватIире ана.* Х1адис ибну Абих1атимица ва ибну Жаририца бицана.

وَٱنطَلَقَ ٱلۡمَلَأُ مِنۡهُمۡ أَنِ ٱمۡشُواْ وَٱصۡبِرُواْ عَلَىٰٓ ءَالِهَتِكُمۡۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٞ يُرَادُ ٦

6. Къурайшиязул церехъеби аварагасда ﷺ аскIоса нахъе ана ва гьез цоцаздаги абулеб букIана: «Нужеца сабру гьабе нужерго аллагьзабазе лагълъи гьабиялда.

Нуж мутIигIлъуге гьев МухIаммадие ﷺ, гьес цо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабе абулеб рагIиялъулъ. ХIакълъунго Гьаб иш

буго МухIаммадица ﷺ **жиндиего кIодолъи ва ханлъи бокьун ургъараб жо.** Нужер аллагьзабазе лагълъи гьабиги тезабун жиндир Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабе абураб рагIи буго гьеб» - абун.

مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَٰذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ﴿٧﴾

7. Нижеда гьаб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьави абураб дин рагIинчIо гьаб ахираб диналда жаниб.**

Гьеб буго насраниязул дин. Гьезги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вуго абичIого лъабго жо буго аллагь абула. Цоги гIалимзабаца абуна ахираб дин абураб рагIиялъул маг1на буго жидер умумуз гьабулеб батараб дин абураб. **Гьаб буго гьев МухIаммадица** ﷺ **ургъун бахъараб дин абун.**

أَأُنزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِن بَيْنِنَا ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّن ذِكْرِي ۖ بَل لَّمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ﴿٨﴾

8. Гьев МухIаммадида ﷺ **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **тIехьищха рещтIизабулеб нижеда гьоркьоса?**

Нижеда гьоркьор руго гьесдаса боцIи-мал гIемерал, къадру кIудиял гIадамал Ниж мустахIикъал руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ расулаллъун гьаризе ва жиндир калам нижеда рещтIизабизе. **Гьел тIубанго божулел гьечIо Дица МухIаммадида** ﷺ **рещтIизабураб Къуръан хIакъаб Дир калам букIиналда. Гьезда жеги Дир гIазаб щун гьечIо.** Гьеб гIазаб жидеда чIамизабун букIарабани гьабизе букIинчIо гьез Дир расуласдаги рисалаталдаги инкар.

أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾

9. Гьел къурайшиязул чIухIарал капурзабазда кодобищха бугеб, жиндир гуч бергьарав жинца бокьарав чиясе ханлъиги, бечелъиги ва авараглъиги кьолев дур бет1ергьан Аллагьасул хазинабазул ихтияр? Къурайшиял гьечIо щибго жо жидер ихтияралда бугел гIадамал. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда гьикъуларо авараглъи лъие кьелеб абун.

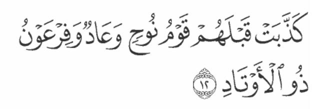
أَمْ لَهُم مُّلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾

10. Яги гьел мушриказейищ бугеб зобал-ракьазулги, гьезда гьркьоб бугеб махлукъаталъулги мулк ва ханлъи? Гьеб ханлъи жидехъ батани, гьел зобалазде тIаде рахун ва жидеца гьеб махлукъаталъул **тадбирги гьабе абе!** ГьечIо гьезие гьеб зобал-ракьалъул ханлъи ва гьезда кIоларо махлукъаталъе тадбир гьабизе.

جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

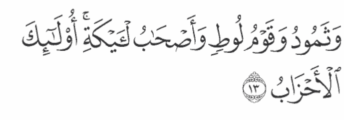
11. Гьел цIакъго дагьал гIадамал руго аварагасде дандечIей гьабулел ва дагьабго

заманаялдаса жал къезаризе ругел ва мугъ бан лъутизе ругел. Дуца гьез бицунеб рагIиялъул кIвар гьабуге, МухIаммад ﷺ, ва дуда тIад къараб хIалалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат умматалъухъе щвезабе!

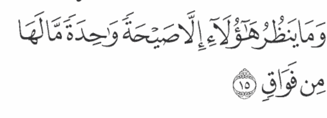
12. Гьал къурайшияздаса цереккунги аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна НухIил къавмалъ, ГIадилазги, пиргIавнил къавмалъги:

жинца цIакъ чIахIиял сиял рарав (пирамиды). Яги жинца гIадамазе гIазаб гьабулев вукIарав гьезул кверазда ва хIатIазда маг1алги чIван, хвезегIан бакъукье рехун тун.

13. Самудиязги, ЛутIил къавмалъги, гIурччинаб рохьил бетIергьабилъун ругел ШугIайбил къавмалъги гьереси гьаруна аварагзабиعَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ .

Гьел киналго рукIана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабаде عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُданде рахъарал къокъаби. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел киналго гьалаг гьаруна. Гьал къурайшиял гьалаг гьаризеги к1ола Аллагьасда, авараг ﷺ гьереси гьави ва гьесие зарал гьаби течIони.

14. Гьал киналго къокъаби ва умматал жидеца аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُгьереси гьарурал рукIана. Гьезие дир гIазаб гьабиги хIакълъана.

Дунялалъул рукъорго гIазаб гьабун гьалаг гьаруна Дица гьел къокъаби, ахираталдаги гьезие жужахIалъул гIазаб букIизе буго.

وَمَا يَنظُرُ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا صَيۡحَةً وَٰحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ١٥

15. Гьаб дида инкар ккураб къавмалъе нахъехун бугеб цоги заман гьечIо, МухIаммад ﷺ, Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъуб пузегIан мех гурони.

Гьеб ссур пузе мех щвараб мехалъ гьеб нахъбахъуларо ва гьеб кIиго нухалъ пуларо, ай цохIо нухалъ суралъубе пураб мехалъ гIадамал гIакълу-лъай ун гIодор ккола, гьелдаса хадуб букIунеб жоги гьезда лъаларо щивасе жиндир гIамалалда рекъараб хабал гIазаб гьаби гуреб. Къиямасеб къоялъ халкъ тIаде бахъизабизе ссуралъубе пураб мехалъ, киналго тIаде рахъун махIшаралдаги данделъула.

Гьаб аяталдаса бичIчIулеб буго ТIадегIанав Аллагьас гьаб Мух1аммад аварагасул ﷺ уммат гIаммаб хIалалъ гьалаг гьабун тIагIизабизе

гьечIеблъи ва къиямасеб къоги гьаб умматалъул гIадамазда тIад чIезе букIин.

وَقَالُوا۟ رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿١٦﴾

16. Маккаялъул мушрикаца абуна: «Я нижер БетIергьан! Нижее гьабизе бугеб гIазаб гьаб дунялалдаго гьабе, хIисаб-мизан гьабулеб къо щвеладдего цебе» - абун.

Гьеб рагIи буго авараг махсароде гьавун, ахират букIиналда божичIого абулеб рагIи.

ٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ ذَا ٱلْأَيْدِ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾

17. Дуца сабру гьубе, МухIаммад ﷺ**, гьез дуда абулеб рагIиялда ва дуе гьабулеб къварилъиялда.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе квербакъи гьабизе буго гьел капурзабазе гIазабги гьабизе буго. **Дуца ракIалде щвезаве Дир лъикIав лагъ Давуд авараг** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **. Гьев жиндир диналъулъ цIакъ къуватав вукIана ва жив Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ хIелулев, гьесие гIибадат гьабиялда тIад чIаравги вук1ана.**

Давуд авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вук1ана жиндир черх къуватав, жинца хIалтIи гьабулев. Бащадаб сордоялъ т1аде вахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулев вукIана. Цо къоялъ кIал ккун, цо къоялъ кIал биччан вукIулевги вукIана. Жинца щукру гьабулев, жиндир сабру кIудиявги вукIана.

إِنَّا سَخَّرْنَا ٱلْجِبَالَ مَعَهُۥ يُسَبِّحْنَ بِٱلْعَشِيِّ وَٱلْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго Дица Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **мугIрулги квегъана гьевгун цадахъ жидеца радал-бакъанида тасбихI гьабизе.**

وَٱلطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ كُلٌّ لَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾

19. ХIанчIиги квегъана Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ**, гьесда аскIоре ракIарун жидеца гьевгун цадахъ тасбихI гьабизе.**

Гьел мугIрулги хIанчIиги ва кинабниги махлукъатги тIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабулеб, гьесие мутIигIлъиялда тIад чIараб буго.

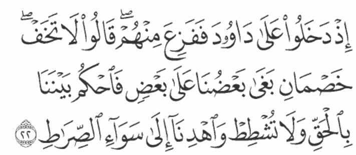
وَشَدَدْنَا مُلْكَهُۥ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحِكْمَةَ وَفَصْلَ ٱلْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

20. Дица Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **ханлъиги щула гьабуна:** гьесул боял гIемерал рукIана, къуват-гучги букIана, Дица гьесие квербакъиги гьабулеб букIана. **Дица гьесие гIелму-лъайги кьуна авараглъи кьейгун цадахъ. ГIадамазда гьоркьоб битIараб хIукму гьабизе гьунар кьуна. Г1адамазда бичIчIулеб пасихIаб, баянаб кIалъайги кьуна.**

۞ وَهَلْ أَتَىٰكَ نَبَؤُا۟ ٱلْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا۟ ٱلْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾

21. Дуда рагIанищ, МухIаммад ﷺ**, цо дагIбадулал къедалда тIасанги рахун Давуд аварагасул** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **масжидалъуре**

лъугьиналъул хабар?
Т1адег1анав Аллагьасе гІибадат гьабиялда машгъуллъун, нахъаса нуцІаги рахан Давуд авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вугеб мехалъ, къедалда т1асанги рахун гьесда тІаде лъугьана кІиго дагІбадулав ва гьез жидеда гьоркьоб хІукму гьабеян абуна.

22. Гьел жинда тІаде лъугьараб мехалъ Давуд авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **хІинкъана** цо зарал гьабизе рачІарал гІадамал ругин абун ва гьезда вагъизе хІадурун вукІана. **Гьез абуна: «Мун хІинкъуге! Ниж руго кІиго дагІбадулал, цояв цоясе мукІурлъуларел ва цоцазе зулму гьабулел. Дуца нижеда гьоркьоб битІараб хІукму гьабе ва гьеб хІукмуялъулъ зулмуги гьабуге:** цоясдехун цІай гьабуге, цогидасе бакІлъизабуге. **Дуца ниж тІоритІе битІараб нухда ва хІакъаб хІукмуялда» - абун.**

إِنَّ هَٰذَآ أَخِي لَهُۥ تِسۡعٞ وَتِسۡعُونَ نَعۡجَةٗ وَلِيَ نَعۡجَةٞ وَٰحِدَةٞ فَقَالَ أَكۡفِلۡنِيهَا وَعَزَّنِي فِي ٱلۡخِطَابِ ٢٣

23. Гьезул цояс абуна: **ХІакълъунго гьав дир гьалмагъасул бугоункъоялда анцІила ичІго гІоркІкІен (лемаг). Дир буго цо гІоркІкІен.**
Гьас дида абуна гьеб дир лемагги жиндихъе кье абун ва дун гьеб кьезе мукІурги гьавуна-абун.

قَالَ لَقَدۡ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعۡجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦۖ وَإِنَّ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلۡخُلَطَآءِ لَيَبۡغِي بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٍ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَقَلِيلٞ مَّا هُمۡۗ وَظَنَّ دَاوُۥدُ أَنَّمَا فَتَنَّٰهُ فَٱسۡتَغۡفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّۤ رَاكِعٗاۤ وَأَنَابَ ۩ ٢٤

24. Давуд аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Гьев гьалмагъас дуе зулму гьабун бугоха дур лемаг жиндир лемагазда цадахъ ккезабун. ХІакълъунго г1емерисел боцІи-мал цадахъ бугел гІадамалги жидеца цоцазе зулму гьабулел руго, Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда нахърилълъун лъикІаб гІамал гьабун хьвадулел муъминзаби хутІизегІан.**
Гьединал муъминзабиги цІакъго дагьгурони гьечІо» - абун.
Гьаб хІукму гьабун хадуб Давудида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **лъана жинца хІукму гьабиялда жаниб мекъаб жо гьабураблъи.** Ва гьеб мекъаб жо гьабиялде жив тІамураблъи жиндир хІалбихьизе рачІарал гІадамазул хабаралъ. Гьеб мекъаб жо буго дов цояв дагІбадуласул хабаралда гІенеккилелде цебе жинца хІукму гьаби.
Давуд аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **тавбу гьабун Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гьарана жиндир мунагьал рахче абун ва жив Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **сужда гьабун**

гIодовеги ккана. Гьаб аят ц1алидал сужда гьабула. Гьеб суждаялда цIарги буго щукру гьабиялъул сужда абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас «Сурату Ссад» цIалараб мехалъ сужда гьабуна. хадуб жинцаги абуна: «Гьаб сужда жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв Давуд аварагас гьабуна тавбу гьабун. Нилъеца гьаб сужда гьабизе буго Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *щукру гьабун»* - абун.

Х1адис имам Аннасаияс бицана.

فَغَفَرْنَا لَهُۥ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ۝٢٥

25. Дица Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гьеб гъалатI тIаса лъугьун тана. ХIакълъунго Давуд аварагасе** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **Дида гIагарлъи буго ва берцинаб, тIадегIанаб макъамги буго, ахираталдаги гьесие берцинаб вуссулеб бакIги буго.** Гьебги алжан буго.

Ибнукасирица абуна: Давуд аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ жиндир мунагьал чуре абураб жо букIана дов кIиявго дагIбадулав жинда т1аде лъугьараб мехалъ жинда гьел цо квешлъи гьабизе рачIарал ругин абун ракIалде ккей. Гьеб буго цо гIадамазул хIакъалъулъ квешаб пикру гьабизе бегьуларин абураб рагIи. Муъминзабаца бегьизего бегьуларо цоцазда нахъаса квешаб пикру гьабизе. Муъминзабазул гIамал букIизе ккола диналъул вацасе гIузру бачи, гьесдаса цо квешаб жо бихьаниги гьеб иш гьес бокьун гьабураб буго абун ракIалде ккечIого гьесул гъалатI батила, сагьвиллъун ккун батила аби ва цогиги гIемерал гIузраби рачин.

Гьаб Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ва кIиго дагIбадуласул къиса бицулаго, цо-цо гIалимзабаца аварагзабазе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ мукъсанлъи бачIунеб жоги бицун буго. Гьаб бакIалда гIемераб бахIс буго тафсиралъул тIахьазда. Дица хъвараб жо буго жинда тIаде щибго рагIи абизе бегьулареб, Къуръаналъул рагIабазда рекъараб магIна.

يَـٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَـٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ۝٢٦

26. Я Давуд! ХIакълъунго Дица мун гьавуна гьаб ракьалда тIад халипалъун. ГIадамазе маслихIаталъе, гьезул хIажатал тIуразе, гьел хIакъаб диналда тIоритIизе. **Дуца гIадамазда гьоркьоб хIукму гьабе хIакъаб жоялдалъун.**

Мун дур гьава-напсалъе бокьараб жоялда нахъвилълъунге. Гьеб напсалъ мун къосизавула хIакъаб диналдаса ва битIараб хIукмуялдаса.

ХIакъаб нухалдаса къосарал гIадамазе ахираталда цIакъ гучаб гIазаб букIизе буго, гьезие ахиратги хIисаб-мизанги кIочон бук1ин сабаблъун. Гьез ахираталда иман лъун букIинчIо. Иман лъун букIараб ани гьез ахираталда батулеб гIамал гьабилаан ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъилаан.

وَمَا خَلَقۡنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا بَٰطِلٗاۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۚ فَوَيۡلٞ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنَ ٱلنَّارِ ٢٧

27. Дица гьал зобалги ракьги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъатги бижичIо гIададисеб, батIулаб жо гьабулевлъун Дун вукIун. Гьеб гIададаго бижараб жо буго абун ракIалде кколеб буго жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазда. ЦIакъ квешаб жужахIалъул ц1аялъул гIазаб букIизе бугоха гьел капурзабазе.

أَمۡ نَجۡعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَٱلۡمُفۡسِدِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ نَجۡعَلُ ٱلۡمُتَّقِينَ كَٱلۡفُجَّارِ ٢٨

28. Дица иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзаби, жидеца ракьалда тIад зулму ва пасалъи гьабулел рукIарал капурзабазда релълъун гьарилищха?
Гьаруларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабиги капурзабиги цоцазда ращадаллъун. Гьаб дунялалда гьел капурал ва пасикъал гIадамал жидее нигIматал кьун хьихьун ругониги, ахираталда гьезие щибго лъикIлъи букIуларо, муъминзабазе ахираталда алжан ва абадиял нигIматалги рукIула. **Яги Дица Дидаса х1инкъун г1ибадат гьабурал муъминзаби жидеца къабих1ал, инжитал г1амалал гьарулел пасикъал г1адамазда релъун гьарилишха?.**

29. Гьаб дуде рещтIизабураб Къуръанги буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жиндилъ баракат бугеб, жиндир къадру кIудияб тIехь.
Жинда жанир дунялалъул ва ахираталъул гIемерал лъикIлъаби ругебги буго. Гьаб Къуръан рещтIизабун буго гIадамаз гьалъул аятазул пикру гьабизе ва гIакълудал бетIергьабаз гьелъул вагIза-насихIат босизе. Ва амма жидер гIакълу гьечIел гIадамазе Къуръаналъул вагIза лъугьуларо, гьел жидерго купру-ширкалда жанир рукIула.

وَوَهَبۡنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيۡمَٰنَۚ نِعۡمَ ٱلۡعَبۡدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ٣٠

30. Дица Давуд аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Сулейман абун вас кьуна. ЦIакъ лъикIав лагъ вуго гьев Сулейман عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.

ЦІакъ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гІибадат гьабиялда тІад чІарав вуго, **тавбу гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тІалаб гьабун хьвадулевги вуго.**

31. Дуца рехсе, МухІаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, гьев Сулейман аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ цере бакъанил гІужалъ цІакъ берцинал, лебалал чуял рачІараб гІуж.

إِذۡعُرِضَعَلَيۡهِبِٱلۡعَشِيِّٱلصَّٰفِنَٰتُٱلۡجِيَادُ ٣١

Гьел чуял рукІана жал чІун ругеб мехалъ жидер тІогьисан хІетІеялда рахъун чІолел, нухда унеб мехалъ цІакъ хехго ва берцинго рекерулел. Сулейман авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ гьезул берцинлъиялда балагьун хутІана ва жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсолеб гІуж тІаса ун батана. Бакъанил как балеб гІуж тІаса ун батанаянги абуна цо г1алимзабаца.

32. Сулейманица عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ абуна: «ХІакълъунго дица дунялалъул берцинлъи тІаса бищанаха БетІаргьан Аллагьасе гьабулеб лагълъиялдаса ва дун гьел чуяз машгъул гьавуна бакъ тІерхьизегІан ва гьеб берда бихьуларeб лъугьизегІан» - абун.

فَقَالَإِنِّيٓأَحۡبَبۡتُحُبَّٱلۡخَيۡرِعَنذِكۡرِرَبِّيحَتَّىٰ تَوَارَتۡبِٱلۡحِجَابِ ٣٢

33. Цингиги Сулейманица абуна: «Нужеца гьел чуял тІад руссизарун дида цере раче!» - абун.

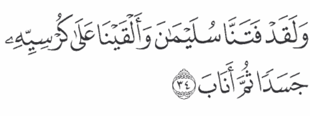
رُدُّوهَاعَلَيَّۖفَطَفِقَمَسۡحَۢابِٱلسُّوقِ وَٱلۡأَعۡنَاقِ ٣٣

Гьел чуял жинда цере рачун рачІараб мехалъ **Сулейманица гьезул гарбал ва хІатІал къотІана** ва гьезул гьан пакъирзабазе садакъаде бикьана.

ТІадегІанав Аллагьас гьесие гьел чуязул бакІалда гьездаса гІемерго хехаб ва къуватаб гьури квегъана ва живги жиндир боялги гьеб гьуриялъ бокьараб бакІалде щвезарулел рукІана. Гьаб рагІи буго ХІасанул Басрияс, Ас-судияс ва цогидал гІалимзабаца тІаса бищараб. ИбнухатІибил тафсиралда гьаб рагІиялда цІакъго гІайиб чІван буго ва Сулейман аварагас عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ чуял хъвечІо абулеб буго. Гьес чуязул габуралда ва бохдузда квер бахъана абураб магІна гьабуна цо гІалимзабаца. Гьеб рагІи Ибнужаририца битІараблъун гьабурабги буго.

Ибнукасирица бегьизабуна Сулейман аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ бакъанил как бачІого хутІана абураб рагІиги. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухІаммад аварагасулги хутІана бакъанил как бачІого хандакъалъул гъазаваталда ругеб мехалъ. Гьеб как бокьун яги кІвахІаллъун бачІого тараб гьечІелъул, гьеб буго цо гІузру букІун бачІого хутІараб как, жиндир г1уж инзег1ан, жив рагъул ишалъ машгъул гьавун вук1ун. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гІоло ццим бахъи бегьиги, гьедин ццим бахъун чуял хъвезе бегьиги Ибнукасирица мекъаб жолъун бихьизабулеб гьечІо.

ТIадегIанав Аллагь вуго жинда битIараб хIукму лъалев ва кинабго гIелмуги гьев Аллагьасухъ جَلَّجَلَالُهُ буго.

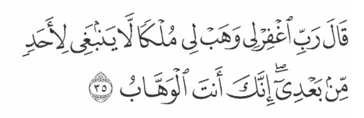
34. ХIакълъунго Дица Сулейман аварагасулги عَلَيْهِ السَّلَامُ хIалбихьи гьабуна ва гьесул тахалда тIад заг1ипаб жиндилъ рухI гьечIеб хвараб г1адаб къаркъала рехана.

Гьеб амруялдаса хадуб Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ тавбу гьабуна ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIана.

Жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хIадисалда буго, жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица абуна: Аллагьасул аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Цо къоялъ Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна, Валлагьи, къаси дун лъабкъоялда анцIго чIужуялда аскIов вегизе вуго ва гьел киназго дие цо-цо вас гьавизе вуго, лебалал чуязда рекIун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидеца гъазават гьабулел-абун. Гьес абичIо «Инша Аллагьу» абун. Сулейман авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьел руччабазда аскIов вегана. Гьезул цо чIужу гурони къинай лъугьинчIо ва гьелъги бащдаб къаркъала бугеб лъимер гьабуна. Дун гьедулев вуго дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун, гьев Сулейманица «Инша Аллагьу» абун букIараб ани гьесие лъабкъоялда анцIго вас гьавизе вукIана ва гьез гъазаватги гьабизе букIана»* - абун. Гьаб хIадисалда рехсараб жо бугин абуна Сулейман аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ хIалбихьи гьабураб.

Пахру-Разияс абуна: гьев Сулейман عَلَيْهِ السَّلَامُ цIакъго унтун загIиплъун, жиндир тахида тIад хварав чиясда релълъун вукIана. Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев сах гьавуна ва Сулейманица Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда т1ад чIейги гьабунаян абун.

ГIалимзабаца рицарал гIемерал батIи-батIиял къисаби руго гьаб бакIалдаги. Гьел ягьудиязул гIалимзабаз ургъарал харбал ругин абуна хIадис-гIелмуялъул гIалимзабаца. Гьел къисабиги дица гьаб бакIалда хъвачIого тана.

35. Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир мунагьал чуре.

Дуца дие кье кIудияб ханлъи ва гьунар, дидаса хадуб цоги чиясе жиб букIулареб гIадаб. Гьеб букIизе дун дур авараг ва дур халипа вукIиналда жинца тIоритIел гьабулеб далиллъун ва мугIжизатлъун. **ХIакълъунго Мун цIакъ цIобал гIатIидав,**

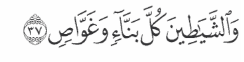
нигІматал гІемер кьолев вуго» - абун.

36. Цинги Дица Сулейман аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьури кевгъана. Гьеб гьури хьвадулеб букІана Сулейманил амруялдалъун гьесие бокьараб бакІалде.**

فَسَخَّرۡنَا لَهُ ٱلرِّيحَ تَجۡرِي بِأَمۡرِهِۦ رُخَآءً حَيۡثُ أَصَابَ ٣٦

Жиб тамахго, хІеренгоги букІулаан, Сулеймание ва гьесул боязе къварилъи кколареб хІалалъ.

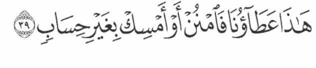
37. Гьединго Дица щайтІабиги квегъана Сулеймание, минаби разе ва ралъдалъан жавгьар-якъут ва луълуал рахъизе.

38. Гьев Сулеймание мутІигІлъичІел щайтІабиги Дица кІи-кІи цадахъ гьарун гудраздалъун ва рахсаздалъун цоцаздаги рухьун туснахъ гьарун чІезаруна.

39. Цинги Дица Сулейманида абуна:
«Гьаб буго дир рахъалъан дуе бугеб цІакъ кІудияб ва гІатІидаб ханлъи ва гьунар.

Дур дугІаялъе жаваб гьабун, дур ракІалда букІаралдасаги кІудиял нигІматал кьуна дица. **Гьал нигІматаздаса дуего бокьаразе кье ва дуего бокьарал кьечІого те. Гьелъул дуе хІисаб-суал букІизе гьечІо.** Мун вуго Дица дуе кьураб жоялъул тІубараб ихтияр кодоб бугев хан

40. ХІакълъунго гьав Сулейман аварагасеги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **дида гІагарлъи, къадру кІодолъи буго ва гьесул ахираталдаги цІакъ лъикІаб жив вуссунеб бакІ буго:** нигІматазул алжанал руго.

وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلۡفَىٰ وَحُسۡنَ مَـَٔابٖ ٤٠

Жинда Аллагь разилъаяй муъминзабазул эбел Абубакарил яс Г1аишатица бицараб цо хІадис хъвазе бокьун буго гьаб бакІалда, гьеб хІадис гьаб бахІсалда рекъараб гьечІониги гьелъул берцинаб хабар буго ва, иншаАллагьу гьелъул цо мунпагІатги букІила.

Жинда Аллагь разилъаяв Абусалматица ГІаишатидаса бицана: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Хайбаралъул, яги Табукалъул гъазаваталдаса тІад вуссун вачІана, жинда Аллагь разилъаяй Г1аишатида ракІалда гьечІеб мехалъ. Гьуриялъ цебе рехараб пардав борхизабун, Г1аишатил ясикІаби лъун ругеб бакІ загьир гьабуна. Гьездаги валагьун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб щиб жо бугеб, я Г1аишат?» - абун. Г1аишатица абуна: «Гьал дир ясал руго» - абун. Гьел ясикІабазда аскІоб цо чуялъул суратги букІана, жинда тІад чІартил куркьби (милърал) рукъараб. Аллагьасул свалат*

салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб щиб жоха бугеб, дида гьел ясазда гьоркьоб бихьулеб?» - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатица абуна: гьеб чу бугоян. «Гьелда тIад рукъарал жал щалха ругел?» - абун аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *гьикъидал, Г1аишатица абуна: «Гьеб кIиго кваркьи буго» - абун. Аллагьасул свлат салам лъеяв авараг гIажаиблъарав гIадин лъугьун гьес абуна: «Чуязда куркьби кин рукIунел?» - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1аишатица абуна: дуда рагIичIищ жинда Аллагьасул салам лъеяв Сулейман аварагасул чуял жидер куркьби ругел рукIанаян абун. Цинги хирияв авараг* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *хьимун велъана, жиндир гIусал рихьулеб хIалалъ.* Х1адис имам Абудавудица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяй Г1аишат ичIго сон тIубарай яс йикIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ячараб мехалъ. Гьей чIартил ясикIаби гьарулей, гьезда рекIелгъей бугей лъимер йикIаниги, гьей ГIайшатидаса бицараб гIемераб хIадис буго гьаб умматалъе нахъе хутIараб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадубги гьей кIикъогоялдасаги цIикIкIун соназ чIаго йикIиндал, гьелдаса гIемер гIелму босана хIадисалъул гIалимзабаз.

Жий цIодорай, гIакълу камилай йикIун, хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ диналъул, дунялалъул, хъизан-рукъалда хурхараб хIалалъул амру гьелда цIакъ лъикI лъалеб букIана ва щиб шаргIияб масъала бугониги гьелда рекъараб, гьеб баян гьабулеб хIадисги гьелъ бицулеб букIана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ гьеб баракат бугеб агьлугун цадахъ тIаде рахъизареги ва гьелгун цадахъ алжаналдеги лъугьизареги. Амин.

وَٱذۡكُرۡعَبۡدَنَآأَيُّوبَإِذۡنَادَىٰرَبَّهُۥٓأَنِّيمَسَّنِيَ ٱلشَّيۡطَٰنُبِنُصۡبٖوَعَذَابٍ ﴿٤١﴾

41. Дуца Дир лагъ Аюб аваракгги عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **рехсе, я МухIаммад** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, дур умматалъе вагIзалъун ва дуе ракI парахалъи, сабру берцинлъи букIизе.

Гьев Аюб аварагас عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **жиндир БетIергьанасда ахIараб гIуж рехсе: «Я дир БетIергьан Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ**! ЩайтIаналъ дида къварилъи щвезабун буго,** дир чорхолъ унти ккезабун буго, дир агьлу-хъизаналдаса ва боцIи-малалдаса дун ватIаги гьавун вуго» - абун.

Гьев Аюб авараг عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ анцIила микьго соналъ чорхолъ гIузру ккун, захIматго унтун вукIана. Гьеб унтиги цогидаб къварилъиги кинабго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун букIунеб бугониги Аюб аварагас عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ жинда щвараб къварилъи щайтIаналъул рахъалъан бугин абуна ТIадегIанав Аллагьасул адаб гьабун. Аюб аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ къиса «Суратул Анбияалда» жаниб дагьаб гIатIидго бицун буго.

ٱرۡكُضۡبِرِجۡلِكَۖهَٰذَامُغۡتَسَلُۢبَارِدٞوَشَرَابٞ ﴿٤٢﴾

42. Дица гьев Аюбида عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ **абуна: «Дуца дур хIетIе гIодобе кьабе» - абун.**

Гьес хIетIе гIодоб тункараб мехалъ гьеб бакIалдаса бацIцIадаб лъималъул ицц баккана. **«Гьаб буго дуе черх чуризе ва дуца жиб гьекъезе бугеб цIорораб ва бацIцIадаб лъим» - абун.**

Аюб аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб лъималъ черх чурараб мехалъ, гьелда тIад букIараб унтиялъул асар тIагIана. Лъим гьекъараб мехалъ чорхолъ жаниб букIараб унта-щокълъиги тIагIана. Г1олохъанлъун, берцинлъун Аюб عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ тIаде вахъана.

43. Дица гьесие кьуна жиндир букIараб гIадаб агьлу-хъизан ва жегиги гьедигIанаб тIадеги кьуна.

وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ أَهۡلَهُۥ وَمِثۡلَهُم مَّعَهُمۡ رَحۡمَةٗ مِّنَّا وَذِكۡرَىٰ لِأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ٤٣

Гьесул хун рукIарал лъимал чIаго гьаруна абуна цо гIалимзабаца. Цоги гIалимзабаца абуна гьесие баракат бугеб ва гIемераб хъизан кьуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абун. **Гьаб сахлъи кьей ва агьлу-хъизанги, гIемераб боцIи-малги кьей, Аюб аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Дир рахъалъан рахIматлъун букIана** гьес берцинаб сабру гьабиялде данде, Дие гIибадат бацIцIад гьабиялде дандеги. **Гьединго гьеб букIана жидер гIакълу бугел гIадамазе вагIза-насихIатлъунги.** Гьезда лъазе къварилъиялда хадуб гIатIилъи букIулеблъиги, сабру гьабурав чиясе бигьалъи щолеблъиги.

44. Жегиги Дица Аюбида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дуца чамастакил гъот1ол пихъ т1ад баккулеб г1аркьел кодобе босе, жулг1адин жиб бугеб **ва гьеб жулалдалъун дур чIужуялда кьабе.**

وَخُذۡ بِيَدِكَ ضِغۡثٗا فَٱضۡرِب بِّهِۦ وَلَا تَحۡنَثۡۗ إِنَّا وَجَدۡنَٰهُ صَابِرٗاۚ نِّعۡمَ ٱلۡعَبۡدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٞ ٤٤

Дуца гьедун букIараб гьа хвезе гьабулевлъун вукIунге мун» - абун.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ чIужу йикIана анцIила микьго соналъ гьесие хъулухъ гьабун гьесда аскIой чIун. Цогидаб г1агарлъиялъ ва гьудулзабаца гьев рехун тун вукIана. Цо нухалъ щайтIаналъ вас-вас ккезабун гьелъул рекIелъе щаклъи ва сабрухвей рехана ва гьелъ Аюб аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «КидаллъизегIан гьаб гIакъуба-къварилъи дица хIехьезе бугеб?» – абун. Гьелъул сабрухвей бихьараб мехалъ Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ццим бахъана ва гьес абуна: «Валлагьи, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дун сах гьавуни дица дуда нусго тIил кьабичIого толаро!» - абун.

Цоги гIалимзабаца абуна: «Аюб авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьей чIужуги ракъун хутIараб мехалъ гьелъ жиндир гъалазул кIиго цIал къотIана ва гьелги ричун кIиго панкъ босун ячIана Аюбихъе. Гьелъ гьабураб иш лъараб мехалъ Аюбица гьадаб гьа гьедана» - абун. Цинги БетIергьан

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьел кIияздаго гурхIел гьабун, гьезда тIаса лъугьана ва Аюб аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьа тIубараблъун букIине нусго тIеренаб муцIидал хьоп тIад бугеб жул цо нухалъ жиндир чIужуялда кьабе абун лъазабуна.

ХIакълъунго Дида гьев Аюб авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ватана жинца сабру гьабулевлъун. ЦIакъ лъикIав лагъ вуго гьев Аюб عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ. Гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ тавбу гьабун вуссунев ва гьесие гIибадат гьабиялда тIад чIаравги вуго.

وَٱذۡكُرۡ عِبَٰدَنَآ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ أُوْلِي ٱلۡأَيۡدِي وَٱلۡأَبۡصَٰرِ ﴿٤٥﴾

45. Дуца Ибрагьим, ИсхIакъ, ЯгIкъуб аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе ва жидеда бачIараб къварилъи хIехьезе къуват букIарал ва жидер рекIелъ иманалъул нур ва хIакъикъияб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъайги букIарал.

إِنَّآ أَخۡلَصۡنَٰهُم بِخَالِصَةٖ ذِكۡرَى ٱلدَّارِ ﴿٤٦﴾

46. ХIакълъунго Дица гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьаруна цохIо ахираталъул гурони жидеца кIвар гьабуларел, гьелъие жал гIицIцI гьаруралллъун.

وَإِنَّهُمۡ عِندَنَا لَمِنَ ٱلۡمُصۡطَفَيۡنَ ٱلۡأَخۡيَارِ ﴿٤٧﴾

47. ХIакълъунго Дида аскIор гьел руго халкъалда тIаса рищаралллъун ва гьезул бищунго лъикIаллъун.

وَٱذۡكُرۡ إِسۡمَٰعِيلَ وَٱلۡيَسَعَ وَذَا ٱلۡكِفۡلِۖ وَكُلّٞ مِّنَ ٱلۡأَخۡيَارِ ﴿٤٨﴾

48. Гьединго дуца ИсмагIил, АльясагI, Зулкифли рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гьезул щивав цоявги вуго Дие хириял, Дица тIаса рищарал.

Гьал киналго аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рехсе абураб рагIиялъул магIна буго гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулаго гьабураб сабру ва гьезие жидер къавмаздаса щвараб къварилъиялъул пикру гьаби ва живги гьел аварагзабазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ релъун вукIин.

هَٰذَا ذِكۡرٞۚ وَإِنَّ لِلۡمُتَّقِينَ لَحُسۡنَ مَـَٔابٖ ﴿٤٩﴾

49. Гьел аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ бицен буго гьезул дунялалда бугеб берцинаб рехсей. ХIакълъунго кинавго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчиясе цIакъ берцинаб вуссунеб бакI буго.

جَنَّٰتِ عَدۡنٖ مُّفَتَّحَةٗ لَّهُمُ ٱلۡأَبۡوَٰبُ ﴿٥٠﴾

50. Даимго жанир чIолел алжанал руго гьел, гьезие жидер рагьабиги кидаго рагьун рукIунел.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жал хириял малаикзабаца муъминзаби алжаналде рачIулеб мехалъ гьезие рагьаби рагьула, «Салам» абун гьезие тахIият гьабула ва гьезда сверун лъугьун, гьезда тIад тIавап гьабун жалги

алжаналде жанире лъугьула, гьел муъминзабазул хIажатал тIуразе. Алжаналъул рагьабиги рагьунго рукIула, гьез цоцазде зиярат гьабизе ва жидее бокьараб бакIалде ине.

51. ЦIакъ тамахал, чIухIарал тахазда тIад гIодор чIун, хьибилчIван рукIула مُتَّكِـِٔينَ فِيهَا يَدۡعُونَ فِيهَا بِفَٰكِهَةٖ كَثِيرَةٖ وَشَرَابٖ ٥١
ва жидее къваригIараб пихьги, гьекъелги цогидал нигIматалги гьезухъе росун рачIула.

52. Гьезда аскIор гIодор чIун, жидер бер гьезда гурони балагьуларел гьезул ۞وَعِندَهُمۡ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرۡفِ أَتۡرَابٌ ٥٢
руччабиги рукIула: жидергун гIел бащадал алжаналъул хIурулгIинзаби руго гьел. Дунялалда рукIарал руччабиги рукIуна цIакъго берцинлъун, гIолохъанлъун.

53. Гьел муъминзабазда абула: « Гьаб бугоха нужее дунялалъул рукъор ругеб мехалъ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوۡمِ ٱلۡحِسَابِ ٥٣
къотIи гьабун букIараб жазаъ: къиямасеб къоялъ нужее лъик1аб жазаъ букIизеян къот1и букIиндалго, гьеб алжан буго гьеб.

54. ХIакълъунго жиндие ахир гьечIеб, паналъи-пасалъи гьечIеб Дир ризкъи буго гьаб. إِنَّ هَٰذَا لَرِزۡقُنَا مَا لَهُۥ مِن نَّفَادٍ ٥٤

55. Гьаб цебе рехсараб берцинаб руссунеб бакI буго муъминзабазе бугеб жазаъ. هَٰذَاۚ وَإِنَّ لِلطَّٰغِينَ لَشَرَّ مَـَٔابٖ ٥٥
Ва амма жал къосарал, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **гIибадат гьабизе чIухIарал капурзабазе цIакъ квешаб жал руссунеб бакI буго.**

56. Даимго рукIинелъун жал жанире рехулеб жагьаннама буго гьеб ва цIакъ квешаб جَهَنَّمَ يَصۡلَوۡنَهَا فَبِئۡسَ ٱلۡمِهَادُ ٥٦
рукъги, бусенги, чIолеб бакIги бугоха гьеб жагьаннама.

57. Гьаб буго гьезул купру-ширкалъе бугеб гIазаб. هَٰذَا فَلۡيَذُوقُوهُ حَمِيمٞ وَغَسَّاقٞ ٥٧
Гьаб гIазаб чIаме абе гьез! ЦIакъ махIцараб жужахIалъул агьлуялъул черхалдаса бецIцIулеб хьверд-рецI буго гьеб ва жиндир бухIи гIорхъолъан араб гьединабго махIцараб, кьогIаб жужахIалъул хIамимги (лъимги) буго.

58. Гьалда релълъарал цогиги гIазабал рукIизе руго гьезие: وَءَاخَرُ مِن شَكۡلِهِۦٓ أَزۡوَٰجٌ ٥٨
гучаб цIорой бугеб замгьарир абулеб гьури, щайтIабазул бетIералда релълъараб закъумалъул пихъ, цIадул борхьал, маххул гьенцIокъал ва цогидалги гIазабал рукIила, нужеца дунялалда гьабураб зулмуялде ва

пасалъиялде данде жазаълъун.

59. Малаикзабаца гьеб жужахIалде цогиги къокъаби лъугьизарула ва гьез абула: **«Гьалги руго нужгун цадахъ рукIизе ругел бахьикъосал, нужее Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нагIана буго, гьесул гурхIел ва кIодо гьари гьечIо» - абун.** Дунялалъул рукъор Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялъулъ цадахъ рукIарал гьел ахираталда жужахIалъул гIазабалъулъги цадахъ рукIула. **ХIакълъунго гьал киналго гIасиял къавмал руго жал жужахIалъуре лъугьизарулел.**

هَٰذَا فَوۡجٞ مُّقۡتَحِمٞ مَّعَكُمۡ لَا مَرۡحَبَۢا بِهِمۡۚ إِنَّهُمۡ صَالُواْ ٱلنَّارِ ﴿٥٩﴾

Щибаб къокъа жужахIалде жанире реханщинахъе гьенир гъоркь рукIараз тIаде рачIаразда абула: «Нужее квешлъи буго, нужее кIодолъи гьечIо» - абун. Гьаб буго жужахIалъул агьлуялъ цоцазде гьабулеб «тахIият».

60. Жидер церехъабаздехун хитIаб гьабун жал нахърилълъун рукIарал капурзабаз ва мушриказ абула: «нуж руго нужее лъикIлъи гьечIел ва нужее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **нагIана бугел. Нужеца рачана ниж гьаб жужахIалде ва гьаб гIазаб нижее щвеялде. ЩIакъ квешаб чIолеб бакI буго гьеб нужееги нижееги» - абун.**

قَالُواْ بَلۡ أَنتُمۡ لَا مَرۡحَبَۢا بِكُمۡۖ أَنتُمۡ قَدَّمۡتُمُوهُ لَنَاۖ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرَارُ ﴿٦٠﴾

61. Цинги гьел жал нахърилълъарал гIадамаз абула: «Я нижер БетIергьан! Гьаб жужахIалде унеб гIамал гьабиялде ниж рачарал гIадамазе дуца кIиго нухалъ цIикIкIараб цIадул гIазаб гьабе» - абун.

قَالُواْ رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا فَزِدۡهُ عَذَابٗا ضِعۡفٗا فِي ٱلنَّارِ ﴿٦١﴾

62. Купру-ширкалъул бутIруллъун ва церехъабилълъун рукIарал гIадамаз цоцаздехун абула: «Гьаб щиб жо бугеб?, нилъеда гьаб жужахIалда жанир рихьулел гьечIо гурищ дунялалда нилъеца жал квешаллъун рикIкIунел рукIарал, нилъеца жал махсароде гьарулел рукIарал гIадамал?» - абун.

وَقَالُواْ مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالٗا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ ٱلۡأَشۡرَارِ ﴿٦٢﴾

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Маккаялъул мушрикаца Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ асхIабзаби ругодай гьеб жужахIалда абун хал гьабула. Абужагьалица абула: «Кив вугев Билал, Сугьайб, ГIаммар?» - абун.

Гьел рукIуна тIадегIанал алжаназда жанир. Жив цIакъ мискинав, пакъирав, ахIмакъав чи вуго гьев Абужагьал: Гьасул вас Г1икриматги, гьасул яс Жувайриятги бусурманлъана, гьесул эбелги бусурманлъана, гьесул вацги бусурманлъана. Гьел алжаналъул агьлулъун лъугьана. Гьав Абужагьал купру-ширкалда чIана ва жужахIалъуве ана.

63. Кинго жидеда муъминзаби жужахIалъур рихьичIеб мехалъ гьел капурзабаз абула:

«Нилъеца гьел дунялалда махсароде гьарулелищ рукIарал? Гьел битIараб нухалда ва хIакъаб диналда рукIингун цадахъищха нилъеца гьел махсароде гьарулел рукIарал! **Яги гьел гьаб жужахIалда жанир ругониги нилъеда рихьуларогонищ ругел?» - абун.**

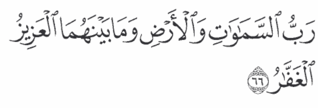
إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ ٱلنَّارِ ٦٤

64. ХIакълъунго, МухIаммад ﷺ, гьаб Дица дуда бицунеб хабар хIакъаб жо буго ва гьабги жужахIалъул агьлуялъ цоцаде бицунеб хабар буго.

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مُنذِرٌ ۖ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ٦٥

65. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад ﷺ: «ХIакълъунго дун вуго нужехъе хIакъаб дин босун витIарав авараг. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIев, дун гьереси гьабурав чиясе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолев вуго дун. Муъминзабазда алжаналдалъун рохел бицуневги вуго дун. Нужеца абухъе сахIирги, шагIирги, кагьинги (балъгояб жо лъала абулел гьерсихъаби) гьечIо дун.

Жиндие лагълъи гьабизе тIадав ва хIакъав цоги алагьги гьечIо жив цогояв жиндир гуч ва хIалкIолъи бергьарав цохIого Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурони.

66. Зобалазулги ракьалъулги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъаталъулги БетIергьан вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ: жиндир гуч бергьарав, жинца ц1акъ мунагьал чурулевги вуго.

«ٱلْقَهَّارُ» - абураб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1ар буго жинда гIасилъараздаса ццим босизе, гьезие гIазаб гьабизе жиндир къуват-гуч бергьарав магIнаялда жиб бугеб. Гьеб ц1аралдалъун цебесеб аяталда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсараб мехалъ ва гьелъ муъминзабазул рекIелъе хIинкъиги рехараб мехалъ, тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хадусеб аяталда жаниб лъабго батIияб жиндир ц1ар рехсана, гьел ц1араздалъун муъминзабазул ракI хIалхьезабулеб ва гьезул хьул лъезабулеб. «ٱلرَّبُّ»

- абураб ц1ар буго жинца кинабго жоялъул тадбир гьабулев, гьеб жиндир маслихIаталда рекъон хьвадизабулев абураб. «ٱلْعَزِيزُ» - абураб ц1ар буго жиндир къуват-гуч бугев, къадру кIудияв магIнаялда жиб бугеб. Гьеб ц1аралъ баян гьабула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолеблъи жиндие бокьараб жо бокьухъе гьабизе. Жиндир лагъзадерие гIазаб гьабизе кIолеб гIадин, гьезда тIаса лъугьун тезе кIолеблъиги. «ٱلْغَفَّرُ» -абураб ц1ар буго цIакъго мунагьал чури г1емерав абураб. Гьаб ц1аралъ инсанасул хьул лъезабула тавбу гьабизе ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жив къабул гьавиялда божизе.

ТIолабго гIумруялъ купру - ширкалда вукIарав чиги жинца унго-унгояб тавбу гьабун, жиндир цебехун араб гIумру гIадада хвараб, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялда араб букIин лъан, Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссараб мехалъ, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун ва гьесие хIелун гьесда цевеги чIараб мехалъ, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьесдаса тIаса лъугьула. Инсанасда лъараб мехалъ гьаб кинабго гIаламалъул тадбир гьабулев «رَبُّ ٱلْعَالَمِينَ» - лъун вугев, жиндие бокьараб жо гьабизе хIалкIолъи бугев «ٱلْعَزِيزُ» -лъун вугев, жинца мунагьал чурулев ва жив тIаса лъугьулев «ٱلْغَفَّرُ» -лъун вугев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндир БетIергьан вукIин, гьев инсанасул хьул лъезе тIадаб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къабул гьавиялда. Гьав инсанас кигIанго кIудиял мунагьал гьарун ругониги гьесда тIадаб буго Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссизе ва гьесие хIакъаб гIибадат гьабиялда жив тIад чIезе. Инша Аллагьу, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндир гурхIел ццим бахъиналдаса цебе ккарав вуго. ЦIорораб лъималъ цIа свинабулеб гIадин, жиндир лагъасул бадиса тIинкIараб магIуялъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъинги свинабула.

قُلْ هُوَ نَبَؤٌاْ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾

67.68. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Гьеб нужехъе бачIараб Къуръан цIакъ кIудияб амру буго, амма нуж гьеб Къуръаналдаса руссун чIун руго.**

Нужеца гьелъул пикру гьабулеб гьечIо, гьелдалъун нужее вагIзаги лъугьулеб гьечIо. ЦIакъ квешаб гIазаб щвелаха нужее гьаб хIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам нужеца гьереси гьабиялдалъун!

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِٱلْمَلَإِ ٱلْأَعْلَىٰٓ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾

69. Дида щибго лъалеб жо букIинчIо Малаул-агIлаялда (тIадегIанал зобалазда) малаикзабазул Адамил х1акъалъ букIараб хабаралъул.

Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вахIю гьабун дида лъазабураб жо, ай дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъав расул вуго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вахIю гьабураб

хIакъаб жо буго дица нужеда бицунеб.

إِن يُوحَىٰٓ إِلَيَّ إِلَّآ أَنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ٧٠

70. Дида Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вахIю гьабураб жо буго дун нужее баянаб хIинкъи кьезе витIарав расул вугоян абун.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ٧١

71. Дур БетIергьанас малаикзабазда абураб гIуж бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,** дур умматалъе вагIзалъун ва мун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вукIиналъе далилллъун. **«Дица хIарщалдаса цо къаркъала (инсан) бижизехъин буго. абун**

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ٧٢

72. Дица гьеб къаркъала гьабун тIубараб мехалъ ва гьелда жаниб Дир рухIалдаса рухIги пураб мехалъ, нуж киналго гьеб къаркъалаялъе сужда гьабун, гьелда цере чIа! Гьелъие тахIият гьабун ва гьеб хира гьабун»-абун. Гьаб сужда лагълъи гьабиялъул сужда гьечIо.

فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ٧٣

73. ТIадегIанав Аллагьас Адамил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къаркъала гьабун, гьелда жаниб рухI пураб мехалъ ва гьеб чIагояб инсанлъун лъугьараб мехалъ, **киналго малаикзабаца гьев Адамие сужда гьабуна.** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда мутIигIлъун, гьесие хIелун, Адамие тахIият гьабун сужда гьабуна.

إِلَّآ إِبْلِيسَ ٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ٧٤

74. ЦохIого иблис хут1изег1ан гьелъ гьабичIо Адамие сужда.

Гьеб иблис чIухIана Адамие сужда гьабизе ва жиб Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккураблъун лъугьана.** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру тIубангутIи гьесда инкар кквей буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъикъат лъарав чиясда гьесда гIасилъизе кIоларо!

Я гьав инсан! Дуда цеве цо инсан эхетани жинда кодоб дуе бокьараб жо гьабизе ихтияр ва гьунар бугев, цинги гьес дуда амру гьабуни цо иш гьабеян – дуда кIоларо гурищ гьев инсанасда гIасилъизе, нагагь мун гьесда гIасилъани дуе гьес гучаб гIазабги гьабула гурищ? Гьаб амру лъалев чи Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кин гIасилъулев?

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ ٱلْعَالِينَ ٧٥

75. ТIадегIанав Аллагьас иблисалда абуна: «Я иблис! Мун щиб жоялъ нахъчIвараб Дица амру гьабураб мехалъ Дир квераздалъун вижарав Адамие сужда гьабе абун, гьеб сужда гьабиялдаса?

Мун чIухIунищ бугеб Адамие сужда гьабизе? Яги мун гьанжеялдаса цебего гIамал кIудияб, чIухIараблъунищ букIараб?» - абун.

قَالَ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِى مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُۥ مِن طِينٍ ﴿٧٦﴾

76. Иблисалъ абуна: «Дун гьев Адамидаса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **лъикIаб буго.** Дун гьесдаса хирияб буго ва тIадегIанаб буго.
Дуца дун бижана цIаялдаса, гьев Адам вижана хIарщалдаса» - абун.

قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾

77. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **иблисалда абуна: «Мун къватIибе бахъа гьаб алжаналдаса. ХIакълъунго мун буго кинабго лъикIлъиялдаса нахъе къотIараб, дуе нагIана бугеб.**

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٧٨﴾

78. ХIакълъунго гьеб дир нагIана дуе буго къиямасеб къо щвезегIан.
Кидаго дуда гурхIел-цIоб букIине гьечIо»**-абун.**

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾

79. Иблисалъ абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дун хвезабичIогогIаги те къиямасеб къо щвезегIан» - абун.
Гьелда бичIчIана жинда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъараблъи, гьесул рагIи жиб хисулареб букIин. Абадияб гIазабалъе хIакъаблъун Адамие сужда гьабунгутIиялъ ккезабидал, гьеб иблисалъе бокьана Адамил наслу къосизабизе хIакъаб нухалдаса ва гьелги жужахIалъул агьлулъун гьаризе. Жегиги гьеб иблисалъе бокьана жиб хвалдаса тIубанго хвасарлъизе: къиямасеб къоялъ хвел букIунарелъул, жиб къиямасеб къо ч1езег1ан ч1аго те абун гьарана иблисалъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ. Гьелъие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абуна:

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٨٠﴾

80. ХIакълъунго мун хвалдаса нахъе бахъун тараб буго,

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾

81. Жиб лъалеб гIуж щвезегIан.
Гьеб буго Исрапил малаикас ссуралъубе пун гIадамал хвезарулеб гIуж. Гьел гIадамалгун цадахъ мунги хвезе буго. Гьел хун хадуб дур хъулухъги тIубан букIинарищха! Гьалдаса хадув щив дуца къосизавилев?

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾

82. Иблисалъ абуна: «Дур кIодолъиялдалъун гьедулеб буго дун: дица кинабго Адамил зуррият къосизабила,

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾

83. Гьездаса дуе гIибадат бацIцIад гьабулел муъминзаби хутIизегIан»-абун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат батараб иблисалда лъалеб букIана гьес цIунарав чи жиндие къосизавизе кIолареблъи. Жинца цIунарав чи къосизавизе дуда кIолароян Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьелда абулеб буго цоги аяталда жанибги.

قَالَ فَٱلۡحَقُّ وَٱلۡحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾

84. ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Дунги гьедулев вуго хIакъаб жоялдалъун. Х1акъаб хIукму буго дица абулеб рагIиги:

لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنۡهُمۡ أَجۡمَعِينَ ﴿٨٥﴾

85. Дица жагьаннама цIезабила мунги дуда нахърилълъарал Адамил зурриятalъул гIадамалги жанире рехун» - абун. ГIадамазулги жундузулги гIасияб къавм жаниб букIунеб абадияб гIазабалъул рукъ буго гьеб жагьаннама.

قُلۡ مَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٖ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلۡمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾

86. Дуца къавмалда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **! Дица ажру-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рисалат нужехъе щвезабиялде данде.**

Дун дирго рахъалъан хабар бицунев, авараглъи гьабулев чи гуро, Къуръанги дица ургъараб жо гуро.

إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿٨٧﴾

87. Гьеб Къуръанги гьеч1о кинабго халкъалъе бугеб вагIза гурого, гьел хIакъаб диналде ахIулеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам. Гьел алжаналде унеб нухде тIоритIулеб гвангъараб чирахъ.

وَلَتَعۡلَمُنَّ نَبَأَهُۥ بَعۡدَ حِينِۭ ﴿٨٨﴾

88. Гьаб Къуръаналда инкар ккурал, гьеб гьереси гьабурал нужеда **гIемер кватIичIого лъазе буго Къуръан Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам букIин ва гьелъ бицараб жоги хIакъаб букIин.**

Мушриказда гьеб лъазе буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир расуласе квербакъи гьабун дин загьир гьабураб мехалъ ва жидер гарбал къотIулеб къо тIаде щвараб мехалъ. Киналго капурзабазда ва мунапикъзабазда гьеб Къуръан хIакъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин лъазе буго ахираталда жужахIалъуре лъугьизарураб мехалъ.

Дуца ниж гьаб Къуръаналде иман лъураздаса ва гьелъ алжаналде рачунездаса гьаре БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ссадалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

39. Сурату Ззумар

Гьаб сураталда жанибги аслияб бакI ккун буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави ва гьесие гIибадат бацIцIад гьаби баян гьабиялъ. Сураталъул байбихьиги хирияб Къураналъул бициналдалъун гьабун буго, гьеб бугелъул Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул бищунго кIудияб мугIжизат ва Исламияб диналъул аслу.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин ва гьесул хIалкIолъи баян гьабизе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб махлукъалъул мисал бачун, гьелъул пикру гьабизе тIамулел руго. Зобал-ракьал рижинги, сордо-къо ин-бачIинги, бакъ-моцIалъул хьвадиги бицун, гьел жинца рижарав ва гьезул тадбир гьабулев БетIергьан Аллагь вукIин баян гьабун буго.

Цо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабулев чиясдаги, хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамаздаги гьоркьоб бугеб батIалъи баян гьабун: жиндир цо Сайид вугев лагъасулги жиндир гIемерал сайидзаби ругев лагъасулги мисал бачун буго.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда, тавбо гьабун гьесде руссиналде ахIулел руго, гьеб тавбу къабул гьабулареб къо щвеелде цереккун. Къиямасеб къо гIагарлъиялъул, Исрапил малаикас ссуралъуб пуялъул ва гьеб пураб мехалъ халкъалъул букIунеб хIал баян гьабиялдалъун гьабун буго сураталъул ахир.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Къукъабазул сурат» абун гьеб сураталъул ахиралда бицун букIиналъ Къиямасеб къоялъ муъминзабазул къукъаби алжаналде лъугьинариялъул ва капурзабазул къукъаби жужахIалде лъугьине гьариялъулги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

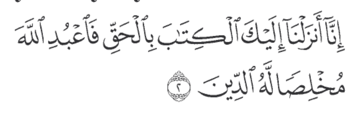
بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. Гьаб хирияб Къуръан буго тIадегIанав Аллагьас жиб рещтIине гьабураб тIехь.
Жиндие бокьараб жо гьабизе щибго жоялъ нахъ чIваларев, жинца гьабулеб ишги жиндилъ хIикмат-пайда бугеб букIунев.

2. Х1акълъунго Дица дуде гьаб тIехь рещтIине гьабуна, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, хIакъаб диналдалъун ва мухIканал

аяталгун. Дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабе гьесие дин бацIцIад гьабун куфру-ширкалдаса ва рияалдаса.

أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ ۚ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَـٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

3. Мун кантIе ва дуда лъае! ЦохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго бацIцIадаб ва хIакъаб дин. Гьев Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги Аллагьзаби жидер вализабилъун ккурал гIадамаца абулеб буго: «Нижеца гьал алагьзабазе лагълъи гьабулеб гьечIо гьез ниж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ цIакъ гIагар гьаризе гурони»- абун. Х1акълъунго къиямасеб къоялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIукму гьабизе буго гьезда гьоркьоб жал хилиплъараб диналъул масъалаялъулъ: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабураздаги, жидеца хъанчие лагълъи гьабун Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабуразда гьоркьобги. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб диналда тIовитIуларо жинца гьересиги бицунев, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкарги ккурав чи.**

لَّوْ أَرَادَ ٱللَّهُ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا لَّٱصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ ۖ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٤﴾

4. ТIадегIанав Аллагьасе бокьун букIарабани жинца васлъун цо чи кквезе гьес жиндир махлукъалда жаниса жиндиего бокьараб жо тIаса бищилаан гьеб ишалъе.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вацIцIадав вуго мушрикаца гьесде гIунтIизе гьабулеб гьересиялдаса ва гьесие нукъсанлъи бачIунел сипатаздасаги. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жив цогояв, жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, жиндир тущбабаздаса ццим босизе, гьезие г1азаб гьабизе кIолев. Кинабго махлукъ гьесул ханлъиялда ва къудраталда гъоркь буго. Гьадинав гучав ханасе гIахьалчи ва лъимал хIажалъуларо.

خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ يُكَوِّرُ ٱلَّيْلَ عَلَى ٱلنَّهَارِ وَيُكَوِّرُ ٱلنَّهَارَ عَلَى ٱلَّيْلِ ۖ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّـٰرُ ﴿٥﴾

5. Жинца зобалги ракьалги рижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб жоялдалъун: камилаб хIалалъ бижарав, жиндир хIалкIолъиялда далиллъунги бижарав. **Жинца сордо къоялде тIаде бачIине гьабулев ва жинца къо сордоялде тIаде бачIине гьабулевги вуго. Жинца бакъги моцIги квегъарав вуго. Гьеб щибаб цояб жиндир нухалда хьвадулебги буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие къадар гьабураб заман щвезегIан.** Къиямасеб къо щвезегIан. **Мун кантIе, я гьав инсан! Гьев БетIергьан Аллагь вуго жиндир къуват-гуч бергьарав, ва жинца муъминзабазул мунагьал**

чурулевги. Нужеца Дие гIибадат бацIцIад гьабе ва Дидехун ширкги гьабуге.

خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّن بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾

6. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нуж рижана цохIо Адамил напсалдаса. Цинги гьев Адамил квегIаб рахъалъан хьабалухъан гIучIги бахъун гьелдаса Адамие чIужулъун Х1аваги йижана.** Гьел цоцазде ракIгъун рукIине ва Адамил наслу-зурриятги бижизе. **Гьединго нужее гьаруна микьго хIайваналги:** варанаби, гIачи, гIиял, цIани гьаруна. Гьел ункъалго бихьинал ва цIуял гьаруна. Гьаб буго микьго хIайван. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужги рижула нужер эбелалъул рахIмоялда жанир батIи-батIияб рижиялъ.** Манидул къатIраялъул бидул горо лъугьуна, гьелдаса гьанал къотIел лъугьуна. Гьеб кIудияб гIун инсанасул сурат лъугьуна. Цинги гьелда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рухI пун чIагояв инсанлъун лъугьуна. **Гьеб инсан вижи лъабго батIияб бецIлъиялда жаниб букIуна**. Т1oнчIорукъалъул бецIлъи, рахIмоялъул бецIлъи ва чехьалъул бецIлъиги. **Гьав Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нижер БетIергьан:** гьаб кинабго махлукъ жинца бижарав, нужги рижарав. **Гьесие буго кинабго ханлъи:** жинца рижулев, жинца хьихьулев, жинца хвезе гьарулев, ахираталда жинца тIаде рахьине гьарун хIисаб-мизан гьабун жазаъ гьабулев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. **Жив гурев цоги Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIев вуго.** Жиндие гурони лагълъи гьабизе бегьуларев вуго. **Гьев Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **тун, гьесие гIибадат гьабиги тун нуж кире руссунел ругел?** Нужеца цоги аллагьзаби щай кколел жидее лагълъи гьабизе?

إِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

7. **Нужеца гьев Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккуниги гьесие щибго зарал ва къварилъи букIунаро. Х1акълъунго Аллагь нужер гIибадаталда хIажатав гьечIо. Амма Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **бокьуларо жиндир лагъзал куфру-ширкалда рукIине.** Гьезие лъикIлъи гьабулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

Нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабуни гьеб Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ бокьула** ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьеб щукру гьабулел лагъзадерида разилъула. Гьеб щукруялъул мунпагIат лагъзадерие букIуна, куфруялъул заралги гьезие букIунеб гIадин. Кинниги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьула жиндир

лагъзадерие дунялалдаги ахираталдаги лъикIлъи букIине.

Ахираталда цониги напсалъ цоги напсалъул мунагь-хIакъ баччуларо. Щибаб напс жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ жиндие гьабулеб буго. **Цинги Нуж киналго нужер БетIергьан Аллагьасде руссине ругел руго, цинги нужеда бицине буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гIамал. Х1акълъунго Аллагь вуго жинда нужер ракIазда жаниб бугеб жоги лъалев.**

۞ وَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِىَ مَا كَانَ يَدْعُوٓا۟ إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۖ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ ﴿٨﴾

8. Инсанасда цо къварилъи хъатIараб мехалда гьес жиндир БетIергьанасда ахIи балеб буго гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **мутIигIлъун, гьесие хIелун.** Жинца жидее лагълъи гьабулел аллагьзабиги гьесда кIочонел руго.

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие нигIматал къураб мехалъ, доб къварилъиги тIаса араб мехалъ, гьесда кIочонеб буго жив дагьав цеве Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **ахIи балев вукIараблъи. Жинца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIадин жидее гIибадат гьабизе хъанчалги кколел руго: гьелдалъун жинца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналдаса гIадамал нахъе чIвазе къасд гьабулеб буго. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Дуца дагьаб мехалъ дурго куфруялда чIун дунялалъул лазат-кеп босе. Х1акълъунго ахираталда мун вуго жужахIалъул бетIергьабаздаса вук1ине вугев» абун.**

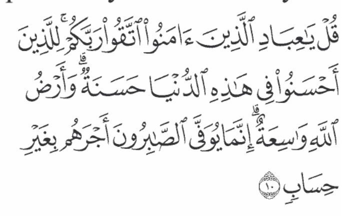
أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٩﴾

9. Жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ мутIигIав, сардилъ тIаде вахъун Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **рукугI-сужда гьабун, Къуръан цIализе вахъун чIун жинца гIибадат гьабулев, жив ахираталъул гIазабалдасаги хIинкъулев, жиндир Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалде хьулги лъолев –** гьав муъминчи вукIинищха капурчиясда релълъун ва гьесул даражаялда? ВукIунаро. **Дуца абе, МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: жинда гIелму лъалев гIалимчиги, жинда щибго жо лъаларев жагьилчиги цоцада ващад вугищ? – абун.**

Гьав кIиявго ващад гьечIо. Гьединго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIавги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасияв чиги ващад гьечIо. **Х1акълъунго гьаб Къуръаналъул вагIза босула жидер гIакълу-лъай бугел муъминзабаца.**

Г1елму буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъай. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъаялде щоларо жинца

Аллагь разилъи тIалаб гьабун, гьес малъухъин, гьесул расулас ﷺ малъухъин гIибадат гьабун гурони. Гьаб аяталда жаниб тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб хIикматалде кантIизе гьарулел руго: цин жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулел гIадамазул бицен гьабуна, цинги хадуб гIалимзабазул биценги гьабуна. Аяталъул ахиралдаги абуна: «Г1елму гIакълу бугел гIадамаз босула Къуръаналъул вагIза» - абун.

10. Дуца абе, МухIаммад ﷺ, жидеца иман лъурал дир лагъзадерида; нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса цIуни тIалаб гьабе»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб хIарам гьабураб жоялдаса рикIкIалъун, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амру гьабураб жоги гьабун. **Гьаб дунялалда лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе ахираталда цIакъ кIудияб ажру ва лъикIлъи буго.**

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ракьги цIакъ кIудияб ва гIатIидаб буго. Нуж а нужее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин загьир гьабизе ва гьесие гIибадат бацIцIад гьабизе рес бугеб бакIалде. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру-нагью тIубаялда тIад чIун гьеб сабаблъун щвараб захIмалъиялда сабру гьабурал: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда халкъ ахIулаго щвараб къварилъиялда сабру гьабурал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло тущманасде данде рагъулаго сабру гьабурал гьал **гIадамазе ажру-кири кьола хIисаб-мизан гьечIого гIемераб.**

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бугин абуна жинда Аллагь разилъаяв ЖагIфар ибну АбутIалибги гьесда цадахъ рукIарал асхIабзабиги ХIабаш улкаялде (Эфиопия) гьижра гьабун ине къасд гьабун къватIире рахъин. Гьезул гьижраялде ракI гьесизе гьабун, гьезда щолеб гIакъуба-захIматалда сабру гьабиялъул ажру бицун ва ахираталда гьезие бугеб цIакъ кIудияб ажруги бицун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьаби цIакъ хирияб ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб гIамал буго. Гьеб гьижра гьаби букIуна жиндие дин загьир гьабизе рес гьечIеб мехалъ, гьеб дин цIунун гъазават гьабизе ресги гьечIеб мехалъ.

Жакъа къоялда жаниб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабун ине бакI гьечIо, гьедин ине санагIаталги гьечIо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялдалъун хIукму гьабулеб цониги улка-ракьги гьечIо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабизе ккола абун кIалъалев цониги амир яги имамги гьечIо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гьижра гьабун жидехъе рачIарал гIадамал цIунулев бахIарчияв ханги

гьечIо. Гьаб хIалалда киналго бусурбаби ругеб мехалъ цо ракьалдаса цоги ракьалде бусурбаби ин гьев чияс Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин цIуни букIунаро. Гьеб букIуна гьев чияс жиндирго напс цIуни. Напс цIунунги гьижра гьабизе бегьула гьеб гьижра жиндир диналъе зарал цIикIулеб рахъалде гьабичIони.

Жакъа Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчиясе лъикIаб гьижра буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рихарабщинаб жоги тун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабиялде гьижра гьаби. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин ва гьеб дин гьабизе кколеб хIал нилъеда лъазе гьабулеб Къуръан-хIадисалда тIадчIей гьаби. Дунял тIалаб гьабулел цIаларал гIадамаз, дибирзабаца, щайхзабаца ургъун рахъарал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде данде кколарел бидгIаби рикIкIад гьари. Гьел бидгIаби гьариялдаса муъминзаби цIуни. Гьел бидгIабазул гIемерисел тайпаби жал руго гьеб бидг1а гьабулев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев вуго жив абун, щайтIаналъе гIибадат гьабулевлъун вукIунел, Аллагьасдехун ширк гьабулел.

ДагIват абураб рагIиялъул магIна буго цо щиб бугониги ишалда гIадамал гьесизе гьари (агитация). Гьаб заманаялъ жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло дагIват гьабулеб буго, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулеб буго абун хьвадулел цо цIаларал гIадамал руго. Гьезул дагIваталъул хIакъикъаталда балагьараб мехалъ гьеб батулеб буго жив жанив вугеб тIарикъаталде халкъ ахIи ва жиндир устар вецци, цогидал тIарикъаталги устарзабиги каки. Гьел дагIватчагIазда абураб мехалъ шаргIалъул хилапалда бугеб жо гьабуге, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул нух цIуне абун – гьеб рагIи жидеда речIчIулеб гIарада бугеб гIадин жал хIинкъулел руго ва гьеб хIакъаб рагIи абулев чиясдехун тущманлъи кколеб буго. Гьел дагIватчагIазул рагIиги гIамалги цIакъ цоцаздаса рикIкIадаб буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабизе ккола абураб мехалъ гьеб рагIи жидер каранда къазе гьабураб хеч гIадин рихунеб буго цо цIаларал гIадамазда. Халкъалъ жал цере ккурал, жидер гIадамаз къадру гьабулел устарзаби руго Дагъистаналда исламияб пачалихъ гIуцIизе ккола абураб рагIи абизего бегьуларин, гьеб жо питна ва балагь бугин абулел.

Жакъа къоялда жаниб жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулев, жиндие лъикIаб ахират бокьарав чиясда тIадаб жо буго жив гIумру гьабун вугеб бакIалда чIун жинда сверухъ ругел бусурбаби исламияб дин Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласулги мурадалда рекъон гьабиялда ахIи. Гьаб дагIваталда жив даимлъи, гьеб дагIват гьабулаго жинда

щвараб къварилъиялда сабру гъаби буго жиндир ахираталъе батулеб лъикӀаб гӀамал. Кинавго бусурманчиясда тӀадаб буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гӀоло, гьесул диналъе гӀоло бусурбаби рокьи, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тущбаби рихи. Жиндир напсалъе гӀоло, яги жинца тӀаса бищараб нухалъе гӀоло гӀадамал рокьиги, гьел рихинги буго щайтӀанияб нух. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ гьабеги лъикӀаб гӀамал гьабизе.

قُلۡ إِنِّيٓ أُمِرۡتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱللَّهَ مُخۡلِصٗا لَّهُ ٱلدِّينَ ١١

11. Дуца абе, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Х1акълъунго Аллагьас дида амру гьабун буго дица цохӀо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабе абун ва гьеб лагълъиги куфру-ширкалдаса бацӀцӀад гьабе»-абун.

وَأُمِرۡتُ لِأَنۡ أَكُونَ أَوَّلَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ١٢

12. Гьединго дида амру гьабун буго гьаб умматалъул гӀадамаздаса жидеца исламияб дин къабул гьабурал гӀадамазул авалавлъун вукӀа дун абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вукӀана цохӀого жив вукӀаго мушриказда ва гьезул хъанчазда жинца гӀайиб чӀварав, гьезда рагъ лъазе гьабурав чи.

قُلۡ إِنِّيٓ أَخَافُ إِنۡ عَصَيۡتُ رَبِّي عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٖ ١٣

13. Цогиги дуца абе, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Х1акълъунго дун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гӀасилъизе хӀинкъула Къиямасеб къоялъ гьесул гӀазаб диде щвеялдаса хӀинкъулев вукӀиналъ»-абун.

Хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазаб щвеялдаса хӀинкъараб мехалъ гьев авараг гурел гӀадамал цӀакъго хӀинкъизе мустахӀикъал руго гьеб гӀазаб жидеда щвеялдаса.

قُلِ ٱللَّهَ أَعۡبُدُ مُخۡلِصٗا لَّهُۥ دِينِي ١٤

14. Дуца абе, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Дица лагълъи гьабулеб буго дир БетӀергьан Аллагьасе, гьесие гӀибадат бацӀцӀад гьабун, гьев цо гьавун»-абун.

فَٱعۡبُدُواْ مَا شِئۡتُم مِّن دُونِهِۦۗ قُلۡ إِنَّ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ وَأَهۡلِيهِمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡخُسۡرَانُ ٱلۡمُبِينُ ١٥

15. Нужеца нужеего бокьараб жоялъе гьабе лагълъи гьев Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьабичӀого! Нужеда нахъа бихьизе буго кинаб гӀазабдай нужеда чӀамизе гьабулеб абун.

Дуца гьезда абе Мух1аммад: унгого ва тӀубанго гӀадада хварал ва чӀорого хутӀарал гӀадамал руго жалги, жидер агьлу-хъизанги къиямасеб къоялъ чӀорого хутӀулел гӀадамал, гьеле гьеб буго жиб баянаб ва хӀакъикъияб чӀорого хутӀи!

Гьаб дунялалъул рукъоб боцӀи-мал гьечӀолъи, гьудул-гьалмагъ гьечӀолъи, агьлу-хъизан гьечӀолъи букӀунаро чӀорого хутӀи ва гӀадада

хвей. Ахираталда алжаналда жаниве лъугьине гьавурав муъминчиясе агьлу-хъизанги букIуна, алжаналъул нигIматалги рукIуна, гьудул-гьалмагъзабиги рукIуна. Ахираталда жужахIалъуве ккарав чи живго цохIо вукIуна. Гьесул агьлу-хъизанлъун щайтIабиги хъанчалги рукIуна, гьесул боцIи-маллъун борхьал гIакърабиги рукIуна, гьесие рекIелгъейлъун жужахIалъул цIадул хIамил гьагIи гIадаб гIергIеди букIуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ ц1унаги гьеб жужах1 т1ад гьабулеб г1амал гьабиялдаса.

لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ ۚ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ ﴿١٦﴾

16. Гьезие жужахIалда жаниб жидеда тIадги гъоркьги цIадул рагIад буго. ЖужахIалъул цIа гьесда кинабго рахъалъан сверун лъугьун букIуна. **Гьаб цIаялдалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи кьолеб буго жиндир лагъзадерие ва гьел нахъе чIвалел руго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялдаса. Я Дир лагъзал! Нуж Дир гIазабалдаса хIинкъа! Гьеб гIазаб нужее гьабулеб гIамал гьабуге.** Гьаб вагIза гьабулеб буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал муъминзабазе. Капурзабазе букIунеб гIазаб бицун хадуб жидеца вагIза босулел муъминзабазе хIинкъи кьолеб буго гьеб жужахIалде кколеб гIамал гьабуге абун.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾

17. ЩайтIаналъул макруялдаса рикIкIалъун, гьелъие лагълъи гьабиялдаса цIунарал, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIадги чIарал муъминзабазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан рохел буго.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾

18. Дуца рохел бице, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жал Къуръаналда гIенеккулел дир лагъзадерида: жидеца хIакъаб ва лъикIаб рагIи г1енеккулел ва гьелъул бищунго лъик1алда нахъги рильлъунел. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ битIараб нухалда тIоритIарал гIадамал. Гьел руго жидер гIакълу бугел, жидеца гьабизе кколеб жо жидеда лъалел гIадамал.** Муъминзабазда тIадаб буго жидеца хIакъаб жо тIалаб гьабизе ва гьелда нахърилълъине.

Жинда бицуна рагIанщинаб жоги къабул гьабизе бегьуларо. Жидер мазгьабалъул, жидер г1елмуялъул устарасул рахъ ккун к1алъазеги бегьуларо. Жидее х1акъаб жо загьирлъараб мехалъ гьеб х1акъаб жо ккolел ва гьелда г1амал гьабулел муъминзаби руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее рецц гьабурал, ва жиндир аварагасдаги лъазе гьабурал дуца

гьезда рохел бице абун.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ أَفَأَنتَ تُنقِذُ مَن فِي ٱلنَّارِ ﴿١٩﴾

19. Жиндие жужахIалъул гIазаб букIин хIакълъарав чи тIовитIизе кIолищха дуда МухIаммад ﷺ **?** К1оларо. **ЖужахIалда жанив вугев чи гьениса хвасар гьавизеги кIолищха дуда?** К1оларо.

Гьаб аят рещтIиналъе сабаб буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бокьун букIана Абулагьаб гIадав ва цогидалги жиндир гIагарал гIадамаз иман лъезе. Гьел гIадамал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб гIелмуялъулъ иман лъоларел рукIиналъ, Т1адег1анав Аллагьас жиндие хирияв аварагасде ﷺ абулеб буго: «Дуда жужахIалда жанир ругел гIадамал хвасар гьаризе кIоларо» - абун.

لَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ وَعْدَ ٱللَّهِ لَا يُخْلِفُ ٱللَّهُ ٱلْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

20. Кинниги дунялалъул рукъор Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъун хьвадарал муъминзабазе алжаналда жанир рорхатал кIалгIаби руго: жидер рукъзал ва рагъаби цоязде тIаде цоял ругел, жавгьар-якъуталъ жал рарал, жидеда гъоркьан гIоралги чвахулел.**

Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **къотIи. ТIадегIанав Аллагь жинца гьабураб къотIиялъе хилиплъуларев вуго.**

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ فِي ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَىٰهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُۥ حُطَٰمًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُو۟لِي ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢١﴾

21. Дуда бихьуларищ, я гьав инсан, х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вукIин жинца зодиса цIад рещтIине гьабулев ва жинца гьеб цIад ракьалда жаниб иццаллъун, иххаллъун лъугьине гьабулев. Цинги гьеб цIадал лъималдалъун жинца батIи-батIияб хур-херги бижизе гьабулев.

Цинги гьеб хур-хер бакъван, тIогьиллъун лъугьуна, гьелдаса хадубги бакъван, хъурун гIодобе гьурщун уна. Гьаб рехсараб жоялъулъги жидее гIакълу бугел гIадамазе вагIза буго, тIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда жинца тIоритIел гьабулеб кIудияб гIаламатги буго.

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِي ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

22. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир керен-ракI исламияб диналъе рагьарав, жив Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нуралъул канлъиялъулъги вугев чи** ващадав

вукIунищ, релълъунги вукIунищ куфру-ширкалда вугев чиясда? ВукIунаро.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазаб буго жидер ракIал Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **рехсеялдаса къосарал, Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **рехсараб ва гьесул Къуръан цIалараб мехалъ жидее гьелъ асар гьабуларел гIадамазе. Гьел руго жал хIакъаб къосиналъулъ ругел гIадамал.**

ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحۡسَنَ ٱلۡحَدِيثِ كِتَٰبٗا مُّتَشَٰبِهٗا مَّثَانِيَ تَقۡشَعِرُّ مِنۡهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُمۡ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمۡ وَقُلُوبُهُمۡ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهۡدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُۚ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٍ ﴿٢٣﴾

23. ТIадегIанав Аллагьас рещтIине гьабуна бищунго берцинаб калам. Жиндир аятал ва ахIкамал цоцада релълъараб Къуръан буго гьеб. Жиндилъ батIулаб жо гьечIеб, цояб цоялъ хвезе гьабулеб жоги гьечIеб. **Жиндилъ вагIзабиги, хIукмабиги такрар гьарун баян гьарулеб.**

Аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел хIужаби жиндилъ гIемер рицунеб.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса жал хIинкъулел муъминзабазул тIом букIкIине гьабула гьеб Къуръан цIалараб мехалъ.** Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъарал гIадамазе гьабулеб гIазабалдаса хIинкъун. **Цинги Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гурхIел-рахIмуялъул бицунел аятал цIалараб мехалъ гьезул ракIал ва т1омал гIодоре риччала ва Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **рехсеялде жалги машгъуллъула. Гьеб Къуръан буго Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан бугеб хIакъаб диналде тIоритIи. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьарав чи гьеб Къуръаналдалъун тIовитIула. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **битIараб нухалдаса къосиналда тарав чи жинца битIараб нухалда тIовитIизе кIолев щивго чи вукIунаро.**

أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجۡهِهِۦ سُوٓءَ ٱلۡعَذَابِ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡسِبُونَ ﴿٢٤﴾

24. Жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъун жиндир гьумер цIунарав чи релълъун вукIунищ Къиямасеб къоялъ, жив щибго хIинкъиго гьечIого вугев чиясда?** ВукIунаро гьев кIиявго чи цоцазда релълъун.

«Жиндир гьумер цIунарав чи» абураб рагIиялъул магIна буго жив жужахIалде аскIове гIагар гьавураб мехалъ жинца гьеб гIазабалдаса хIинкъун гьумер бахчулев абураб. Гьаб сипат буго купру-ширкалда рук1ун хварал г1адамазе гьабураб сипат.

Куфру-ширкалдалъун жидеца зулму гьабун хьвадарал гIадамазда гьеб къоялъ абула: «Нужеца дунялалда гьабураб гIамалалъул

жазаъ чIаме жакъа» - абун.

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ فَأَتَىٰهُمُ ٱلۡعَذَابُ مِنۡ حَيۡثُ لَا يَشۡعُرُونَ ﴿٢٥﴾

25. Гьал Маккаялъул мушриказда цере рукIарал къавмазги жидехъе вачIарав авараг гьереси гьавуна ва гьезухъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабги бачIана жидеда ракIалдаго гьечIеб рахъалдаса.**

فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلۡخِزۡيَ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَكۡبَرُۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ﴿٢٦﴾

26. ТIадегIанав Аллагьас гьезда дунялалъул рукъоб цIакъ гIодорегIан гьари, хIакъир гьари чIамизе гьабуна. Ва амма ахираталъул гIазаб гьаб дунялалда жидее гьабураб гIазабалдаса цIакъго цIикIкIараб буго.

Гьаб амру жидеда лъалеб ани гьез авараг гьереси гьавизе вукIинчIо.

وَلَقَدۡ ضَرَبۡنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٖ لَّعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

27. Х1акълъунго Дица гьаб Къуръаналда жанир батIи-батIиял мисалал рачана гIадамаз гьездаса вагIза босизе ва гьелъул пикру гьабизе.

قُرۡءَانًا عَرَبِيًّا غَيۡرَ ذِي عِوَجٖ لَّعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾

28. Жиндилъ щибго батIулаб жо гьечIеб гIараб мацIалда бугеб Къуръан буго гьаб, жиб цIакъ пасихIаб, жиндир тIоритIел баянаб.

Гьаб Къуръан рещтIине гьабун буго гьел гIарабиял ва цогидал умматалги Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъизе ва гьез Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъи тезе.**

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلٗا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلٗا سَلَمٗا لِّرَجُلٍ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ﴿٢٩﴾

29. ТIадегIанав Аллагьас мушриказеги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавурал муъминзабазеги мисал бачунеб буго жиндир цо сайид вугев лагъасул ва жал цоцалъ къацандулел гIемерал сайидзаби ругев лагъасулги.**

Гьев кIиявго чи ващад вукIунищха жидер яшав гьабиялъулъ? РукIунаро гьел ращад. Жиндир цо сайид вугев лагъ лъикI вукIуна жиндир гIемерал сайидзаби ругев лагъасдаса. Гьаб мисалалдаса бичIчIизе ккола жинца цо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев лагъ лъикI вукIунеблъи жинца гIемерал аллагьзабазе лагълъи гьабулев лагъасдаса. **Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго** жив цогояв, жиндие гIибадат гьабизе хIакъав, кинабго амру жинда кодоб бугев, дунял-ахираталъул ханлъунги жив вугев. **Гьел инкарчагIазул**

гIемерисел жидеда хIакъаб жо лъаларел руго, гьедин букIиналъ жидеца хъанчие лагълъи гьабулелги руго.

إِنَّكَ مَيِّتٞ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ٣٠

30. Х1акълъунго мун хвезе вугев вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, ва х1акълъунго гьел мушрикалги жал хвезе ругел руго.**
Гьаб дунялалда даимго чIаго хутIулев щивго чи гьечIо.

ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمۡ تَخۡتَصِمُونَ ٣١

31. Цинги Къиямасеб къоялъ нуж киналго нужер БетIергьан Аллагьасда цере хIисаб-мизан гьабизе эхетун чIезе руго.
Гьениб нужеца цоцаде дагIба-къецги гьабила нужеда гьоркьор ругел хIукъукъал рицун, диналъул букIа дунялалъул букIа гьеб дагIба. Цинги нужее хIукмуги гьабизе буго жиндир хIукму гIадилав хIакимас.

۞فَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى ٱللَّهِ وَكَذَّبَ بِٱلصِّدۡقِ إِذۡ جَآءَهُۥٓۚ أَلَيۡسَ فِي جَهَنَّمَ مَثۡوٗى لِّلۡكَٰفِرِينَ ٣٢

32. Жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьереси гьаурав ва Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам Къуръан жидехъе бач1ун хадуб гьеб гьереси гьабурав чиясдаса зулму цIикIкIарав чи щивха вукIинев?**
Жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIахьалчи вуго абулев, гьесул лъимал ругол абулев. Жиндихъе Къуръан бачIараб мехалъ гьеб шигIру буго, сихIру буго абулев. **Жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамал жанире руссунеб бакI жагьанамма гьечIищха?** Буго.

وَٱلَّذِي جَآءَ بِٱلصِّدۡقِ وَصَدَّقَ بِهِۦٓ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُتَّقُونَ ٣٣

33. Ва амма хIакъаб диналдалъун жал рачIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ва жидеца гьел ритIухъ гьарурал муъминзабиги руго Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъулел, гьесие гIибадат бацIцIад гьабулел гIадамал.**

لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمۡۚ ذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٣٤

34. Къиямасеб къоялъ жидер БетIергьанасда аскIоб гьезие буго жидее бокьанщинаб жо. Гьеб буго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун, аварагзабазда** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **нахърилълъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамазе бугеб жазаъ.**

لِيُكَفِّرَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ أَسۡوَأَ ٱلَّذِي عَمِلُواْ وَيَجۡزِيَهُمۡ أَجۡرَهُم بِأَحۡسَنِ ٱلَّذِي كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٣٥

35. ТIадегIанав Аллагьас гьал муъминзабазул жидеца цереккун гьарурал бищун квешал мунагьал тIаса лъугьун тола ва гьезие жидеца

гьабураб лъикIаб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб ва тIокIаб жазаъги гьабула.

أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُۥ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

36. ТIадегIанав Аллагь гьечIищха жиндир лагъасе ва расул МухIаммадие ﷺ жинца гIейи гьабулевлъун. Ва гьесдехун тущманлъи гьабулел гIадамаздаса жинца гьев цIунулевлъун. Гьел къурайшаца абулеб букIана: «Нижер алагьзаби дуда хьандезе руго, яги гьез мун унтизе гьавун гIадаллъизе гьавизе вуго» - абун. Гьезул рагIи ахIмакъаб ва батIулаб букIин лъазе гьабун Аллагьас ﷻ абулеб буго: **«Гьез дуе хIинкъи кьолеб буго, МухIаммад ﷺ, Алллагьас рижарал, гьесул ихтиялалда гъоркь ругел хъанчаздалъун. Аллагьас ﷻ жив къосаравлъун тарав чи жинца тIовитIулев щивго чи вукIунароха.**

وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِى ٱنتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

37. Аллагьас ﷻ жив хIакъаб диналда тIовитIарав чи жинда къосине гьавизе кIолев чиги вукIунаро. ТIадегIанав Аллагь гьечIищха жиндир гуч бергьарав, жиндир тущбабаздаса ццим босизе кIолев, гьезие гIазаб гьабизе кIолев хан? Вуго.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۚ قُلْ أَفَرَءَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ إِنْ أَرَادَنِىَ ٱللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَٰشِفَٰتُ ضُرِّهِۦٓ أَوْ أَرَادَنِى بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَٰتُ رَحْمَتِهِۦ ۚ قُلْ حَسْبِىَ ٱللَّهُ ۖ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ ٱلْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

38. Дуца гьел мушриказда гьикъани, МухIаммад ﷺ, гьал зобалги ракьги жинца бижарав щив вугев абун, чара гьеч1ого гьез дуда абизе буго Аллагь ﷻ вуго абун. Цоги батIияб жаваб кьезе гьезда кIоларо. Кинабго халкъ мукIураб буго гьаб махлукъ жинца бижарав, гьалъул тадбир гьабулев цо хан вукIиналда. Г1адамал жиндилъ хилиплъараб жо буго гьаб кинабго махлукъ бижарав Халикъас гIадамал хун хадур тIаде рахъине гьаризе рукIиналда. Гьеб ахираталъул амруялда инкар кквеялъ гьел инкарчагIи тIамулел руго Аллагьасдаги ﷻ гьесул расулаздаги инкар кквеялде. Гьез бицунеб рагIиялъул магIна буго гьаб махлукъ бижарав Халикъ вуго, амма гьев гьечIо кинабго халкъалъ жиндие лагълъи гьабизе тIадав, жив къиямасеб къоялъул БетIергьанлъун вугев, жив цогояв Аллагь ﷻ абун.

Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ, нужеца пикру гьабеха ва дида бице тIадегIанав Аллагьасе бокьани дие цо зарал гьабизе, гьел

нужер алагьзаби ругищха жидеда кIолел гьеб зарал дидаса нахъе босизе? Яги гьев Аллагьасе бокьани дие цо лъикIлъи гьабизе, гьел алагьзабазда кIолищха гьеб рахIмат дидасан кквезе? Дие гьеб рахIмат гьукъизе? К1оларо гьел хъанчазда щибго жо гьабизе. **Дуца абе, МухIаммад ﷺ, дие гIейи гьабула дир БетIергьан Аллагьас. Гьев Аллагьасда тавакал тIамула киналго жидеца иман лъурал муъминзабаца.**

قُلۡ يَٰقَوۡمِ ٱعۡمَلُواْ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمۡ إِنِّي عَٰمِلٞۖ فَسَوۡفَ تَعۡلَمُونَ ٣٩

39. Дуца абе, МухIаммад ﷺ! Я дир къавм! Нужеца нужерго гIамал гьабе куфру-ширкалъул, макру-хIиллаялъул нухалдаги чIун.

Х1акълъунго дунги дир гIамал гьабулев вукIине вуго: дида тIад къараб хIалалъ Аллагьасул диналде халкъ ахIулев вукIине вуго дун. Нужеда нахъа лъазе буго

مَن يَأۡتِيهِ عَذَابٞ يُخۡزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيۡهِ عَذَابٞ مُّقِيمٌ ٤٠

40. Лъие букIине бугеб жал гIодорегIан гьарулеб гIазаб дунялалъул рокъоб ва лъида рещтIине бугеб жидеда тIад даимго чIараб ахиратальул гIазаб.

إِنَّآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ لِلنَّاسِ بِٱلۡحَقِّۖ فَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ فَلِنَفۡسِهِۦۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيۡهَاۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِوَكِيلٍ ٤١

41. Х1акълъунго Дица дуда рещтIине гьабуна, МухIаммад ﷺ, гьаб хирияб Къуръан. хIакъаб диналдалъун дуца гIадамал Аллагьасул диналде ахIизе. Жив тIовитIун ккарав, жиндие Къуръаналъ пайда гьабурав чи жиндирго напсалъе пайда гьабурав чи вуго.

Жив битIараб нухалдаса къосарав чи х1акълъунго жиндирго напсалъе зарал гьабулев чи вуго. Мун гьечIо, МухIаммад ﷺ, гьезда тIаде тIамурав гьел иман лъеялде хIал гьабун рачине. Ва дуда гьикъизе гьечIо гьез гьабураб гIамалалдасан.

ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلۡأَنفُسَ حِينَ مَوۡتِهَا وَٱلَّتِي لَمۡ تَمُتۡ فِي مَنَامِهَاۖ فَيُمۡسِكُ ٱلَّتِي قَضَىٰ عَلَيۡهَا ٱلۡمَوۡتَ وَيُرۡسِلُ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمًّىۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ ٤٢

42. ТIадегIанав Аллагьас хвезе гьарула гIадамал жидер рухIалги росун, жидер г1ажал щведал. Жал кьижун ругеб мехалъ хвечIого ругел гIадамалги Аллагьас жидер гIажал щвараб мехалъ хвезе гьарула. Кьижун ругел гIадамазул жиндие бокьарав чи Аллагьас рухI босун хвезе гьавула гьесул гIажал тIаде щун бугони.

Цогидал макьидасан рорчIун ракьалда тIад хьвадулел тола жидее цIараб мех тIубазегIан. Гьаб рехсараб жоялъулъги цIакъ кIудиял гIаламатал руго Аллагьасул хIалкIвеялда жидеца тIоритIел гьабулел, жидеца пикру гьабулел ва жидер гIакълу бугел гIадамазе.

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَۚ قُلۡ أَوَلَوۡ كَانُواْ لَا يَمۡلِكُونَ شَيۡـٔٗا وَلَا يَعۡقِلُونَ ﴿٤٣﴾

43. Ва амма Аллагьасда инкар ккурал гIадамаз гьал гIаламатазул пикру гьабулеб гьечIо, гьездаса вагIзаги босулеб гьечIо.Гьез Аллагьасе бацIцIадаб гIибадат гьабиги тун **жидеца шапагIат гьабулел жал руго абун цIарги лъун хъанчал ва цогидал жал аллагьзабилъун ккуна.**

Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ : Гьал аллагьзабазе лагълъийищха нужеца гьабулеб, гьезул щибго гIакълуги гьечIеб мехалъ ва щибго жоялда ханлъи ва ихтиярги гьечIеб мехалъ?»-абун.

قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعٗاۖ لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ ثُمَّ إِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ﴿٤٤﴾

44. Дуца абе, МухIаммад ﷺ: «ТIадегIанав Аллагьасе буго кинабго шапагIат гьаби. Гьесие буго зобалазулги ракьалъулги ханлъиги. Цинги ахираталда нуж киналго гьев Аллагьасде руссине гьаризе руго нужер хIисаб-мизан гьабизе ва нужее жазаъ гьабизе»-абун.

وَإِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُ ٱشۡمَأَزَّتۡ قُلُوبُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِۖ وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ ﴿٤٥﴾

45. Гьел мушрикал ругеб бакIалда жив цогояв Аллагьасул цIар рехсараб мехалъ «Лаилагьа иллаллагь» **- абун гьел ахираталда иман лъечIел, Аллагь цо гьавуларел гIадамазул ракIал рукIкIун (данде къан), хIинкъун лъугьунел руго.**

Аллагьги тун хъанчазул ва цоги аллагьзабазул цIарал рехсараб мехалъ ва гьезул биценги гьабураб мехалъ гьел цIакъ рохулел руго. Гьаб гьечIищха цIакъ жагьилаб ва ахIмакъаб гIамал?

ТIадегIанав Аллагьасде щвезе мурадалда ахIулеб буго абун жидеца Аллагь гурев цоги жоялда ахIи байги гьебго ахIмакълъи ва жагьиллъи буго. ТIадегIанав Аллагь киназего гIаммав БетIергьан вуго. Гьев киназдаго гIагарда вуго ва гьезда тIаде валагьун вуго. Гьев БетIергьан Аллагьасда «Я Аллагь» абун ахIизе ресги букIаго, гьесда цеве хIелун, мутIигIлъун чIун гьесул гурхIел-рахIму тIалаб гьабизе ва гьелда хьул лъезе ресги букIаго цоги Аллагьасул махлукъ гьоркьоб ккун, гьезул мугъалда нахъа вахчун вукIин кин инсанасда берцин

бихьулеб?! Жиндир гIакълу камилав чиясул гIамал гьечIо гьаб, гьаб буго Аллагьасде ширк гьабулел г1адамазул г1амал. Аллагьас гIакълу ва иман камил гьабеги киналго муъминзабазул.

قُلِ ٱللَّهُمَّ فَاطِرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ عَٰلِمَ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِى مَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

46. Дуца абе, МухIаммад ﷺ: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца зобал-ракьал рижарав, дуда загьирабги, балъгоябги, рикIкIадабги жо лъалев! Мун вуго ХIаким дур лагъзал жиндилъ хилиплъун ругеб диналъул масъалаялъулъ. Дуца хIукму гьабе Аллагь гьал мушриказдаги дидаги гьоркьоб» -абун. Дица кинабго амру Дуда тIамун тола. Мун вуго хIакъикъияв ва ахирияв хIаким.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса рицарал х1адисал руго радал т1аде рахъараб мехалъги, къаси босаде регулеб мехалъги гьаб аят ц1алун хадуб дуг1а гьабизе лъик1аб бук1иналда т1орит1ел гьабулел.

Жинда Аллагь разилъаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: *«Жинда Аллагь разилъаяв Г1абдуллагь ибну Г1умарица цо кагъат бихьизе гьабуна ва жинца абуна: Аллагьасул свалат слам лъеяв аврагас нижеда гьаб дуг1а гьабизе лъазе гьабулеб бук1ана: Я дир Аллагь, я Дуца зобал-ракьал рижарав! Я Дуда загьирабги балъгоябги жо лъалев. Мун вуго кинабго жоялъул Аллагь ва кинабго жоялъул Бет1ергьан; Дица нуг1лъи гьабулеб буго мун гурев цоги Аллагь гьеч1о абун. Мун цогояв вуго ва дуе щивго г1ахьалчиги гьеч1о. Гьединго дица нуг1лъи гьабула хирияв Мух1аммад дур лагъ вуго абун, ва дур расулги вуго абун. Гьеб нуг1лъи гьабулеб буго киналго малаикзабацаги. Дица дудалъун ц1уни гьарулеб буго щайт1аналъул заралалдаса ва гьелъ гьабулеб ширкалдасаги. Дица дудалъун ц1уни гьарулеб буго дица дирго напсалъе зарал бугеб мунагь гьабиялдаса, яги цониги бусурманчиясе дица зарал гьабиялдаса»*-абун.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ مِن سُوٓءِ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

47. Жидеца Аллагьасде инкар ккун жидерго напсазе зулму гьабурал гIадамазе ахираталда гьаб дунялалда бугебщинаб бечелъи ва хазина кьуниги, цогиги гьедигIанаб бечелъи тIадеги кьуниги гьез гьеб кинабго жо кьезе букIана къиямасеб къоялъул квешаб гIазабалдаса жал хвасар гьаризе. Гьел залимзабазда къиямасеб къоялъ бихьула ва гьезие загьирлъула жидеда гьеб букIинин абун ракIалде кколеб

букIинчIеб гIазаб.

48. Жидеца дунялалда гьабураб квешаб гIамалалъул жазаъ гьезда бихьула ва жал божуларого рукIараб, жидеца махсароде гьабулеб букIараб ахираталъул гIазабги гьезде решт1ула.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

Гьел мушриказ абулеб букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг махсароде гьавун: «Гьаб дуца къотIи гьабулеб гIазаб нижее гьанжего (дунялалдаго) гьабе!» – абун.

49. Гьев капурав инсанасда цо къварилъи хъатIараб мехалъ гьес Дида ахIи балеб буго. Цинги Дица гьеб къварилъи тIаса босун гьесие нигIмат кьураб мехалъ жинца абулеб буго: «Х1акълъунго гьаб буго Аллагьас дие кьураб дида хIалтIи гьабизе ва хайир гьабизе лъалеб букIиналъ» - абун.

فَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَـٰنَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَـٰهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍۭ ۚ بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾

Гьес абухъин гьечIо амру. Гьеб къварилъи тIаде биччайги, хадуб нигIматал кьейги буго Дица гьев инсанасул хIалбихьи гьаби. Балагьазда сабру гьабуладай абун, нигIматазда щукруги гьабуладай абун. **Кинниги гIемерисел гIадамал жидеда гьаб амру лъаларел руго.** Ва жидее нигIматал щвараб мехалъ гьездаса роххулел руго чIухIараб, щукру гьечIеб роххиялъ. Гьел нигIматалги жидер гьунаралдалъун щвана жидее абун ракIалде кколеб буго.

50. Гьединаб чIухIараб хабар бицун букIана цересел умматазул капурзабацаги. Амма Дица гьезие гIазаб гьабизе хIукму гьабураб мехалъ жидее щибго кумек гьабичIо жидеца дунялалда гьабураб гIамалалъ ва жидер бечелъиялъ.

قَدْ قَالَهَا ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

51. Гьезие жидеца гьабураб квешаб гIамалалъул гIазаб ва къварилъи щвана. Гьаб умматалдаса жидеца зулму гьабулел гIадамаздаги щвезе буго жидер гIамалалда рекъараб гIазаб. Гьел гьеч1о жидеца Аллагь гIажиз гьавулелллъун ва гьесул гIазабалдасан жал рорчIулелллъун.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ ۚ وَٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ هَـٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

52. Гьал мушриказда щай лъалареб х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь

أَوَلَمْ يَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ

وَيَقْدِرُۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

вукIин жиндие бокьарав чиясе жинца ризкъи гIатIид гьабулев ва жиндие бокьарасе ризкъи дагь кьолевги.

Х1акълъунго гьаб цебехун бицараб жоялъулъги руго жидеца иман лъурал гIадамазе Аллагьасул хIалкIолъиялде жидеца тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал. Гьезул иман жегиги цIикIкIине ва гьез цогидал гIадамаздехун дагIватги гьабизе.

۞ قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًاۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾

53. Дуца абе, МухIаммад ﷺ **! Я гьал жидеца напсазе зулму гьабурал, гьел мунагьазулъе ккезе гьарурал Аллагьасул лагъзал! Нужер хьул къотIуге Аллагьасул рахIматалдаса. Х1акълъунго Аллагьас киналго мунагьал чурула тавбу гьабун жив Аллагьасде вуссарав чиясул. Гьев Аллагь вуго жинца мунагьал чурулев ва жив муъминзабазда гурхIулев.**

وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾

54. Нуж русса нужер БетIергьан Аллагьасде гьесие мутIигIлъун ва гьесие тIагIат-гIибадат гьабун. Нуж тIубанго гьев Аллагьасул амруялда нахърилълъа нужеда ццим бахъун Аллагьасул гIазаб нужее хIакълъилелде цере. Гьеб гIазаб нужеде тIаде бачIараб мехалъ нужее щивго чияс квербакъи гьабуларо ва нужедаса гIазаб нахъеги чIваларо.

وَٱتَّبِعُوٓا۟ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾

55. Нуж нахърилълъа нужер БетIергьанас рещтIине гьабураб бищунго лъикIаб каламалда – Къуръаналда. Гьелъул амру-нагью тIубан, гьелъ хIарам гьабураб хIарам гьабун, хIалал гьабураб хIалал гьабун. **Нужеда ракIалдаго гьечIого, нужеда лъазего лъачIого Аллагьасул гIазаб нужеде щвелалде цереккун.**

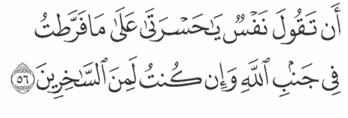
Гьеб Аллагьасул гIазаб бачIуна гьес хIукму-къадар гьабураб заманалъ. Гьеб бачIунеб заман цониги напсалда лъаларо ва гьел напсазда гьикъуларо нужее гIазаб гьабилищ абун. Гьеб гIазаб жинде щвезе бокьичIев чи кидаго Аллагьасдаса хIинкъун вукIине ккола.

Гьал аятал руго жидеца мунагь гIемер гьабурал, куфру-ширкалда

ругел, гIаси-пасикъал чагIи жидеца тавбу гьабиялда ахIулел аятал. Къуръаналда жанир ругел тавбуялъул бицарал аятаздасан бищунго кIудияб аят буго гьаб (53) аят. ТIадегIанав Аллагьас «Я дир лагъзал!» абун ахIулеб буго жиндир лагъзал кIодо гьарун ва гьел кантIизе гьарун. Хадуб жинца гьезда амру гьабулеб буго «Нуж Аллагьасул рахIматалдаса хьул къотIун рукIунге» абун. Гьелдаги хадуб жинца гьезда абулеб буго «Аллагьас киналго мунагьал чурула. Аллагь гурхIулев ва мунагьал чурулев вуго» - абун. Гьаб аят цIаларав ва гьалъул пикру гьабурав чи тавбу гьабиялде вачIине тIадаб буго. Гьаб берцинаб ахIиялъе жинца жаваб кьечIев чи абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ вукIин щибго гIажаибаб жо гьечIо: Гьеб бугелъул жинцаги тIаса бищараб бакI.

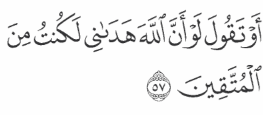
Жинда Аллагь разилъаяв Савбанидаса имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг рагIана жинца абулев: *«Дие гьаб кинабго дунялалдаса ва гьениб бугеб лъикIабщинаб жоялдасаги цохIо гьаб аят бокьила» - абун. Цинги жинца гьаб (53) аят цIалана.*

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалдаги буго: дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца абулев рагIана: *«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасдалъун гьедула дун: нужеца гьал зобал-ракьазда гьоркьоб бугеб бакI цIолелгIадал мунагьал гьаруниги, цинги нужеца тавбу гьабун Аллагьасдаса мунагьал чури тIалаб гьабуни Аллагьас нужер мунагьал чурула. Дир напс кодоб бугев Аллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун: нужеца мунагьал гьарулел рукIинчIелани Аллагьас нужер бакIалда цоги къавм бижизе букIана жидеца мунагьал гьарулел, хадуб тавбуги гьабулел. Цинги гьезул мунагьалги чуризе рукIана»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

56. Нужеца тавбо гьабе ва Аллагьасда руса. **Нужеда ракIалдаго гьечIого цо Аллагьасул гIазаб тIаде щвараб мехалъ нужеца абич1ого бук1изе: «Вай дие бугеб пашманлъи ва къварилъи дица Аллагьасе тIадаб гIибадат гьабичIого тей сабаблъун!**

Дун вукIана дица Аллагьги гьесул расулги махсароде гьавулевлъун! Аллагьасда иман лъурал муъминзабазда тIад велъанхъулевлъун! ЦIакъ мекъи ккун вугоха дун!» - абун.

57. Цоги гьеб напсалъ абич1ого бук1изе: «Аллагьас дунги хIакъаб нухалда тIовитIун вукIаравани дунги Аллагьасдаса хIинкъарал

муъминзабаздаса вукIине вукIана» - абун.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى ٱلْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِى كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

58. Цогиги гьеб напсалъ абич1ого бук1изе жинда Аллагьасул гIазаб бихьараб мехалъ: «Гьанже дун дунялалде тIад вуссине гьавулевани дун иман лъун лъикIаб гIамал гьабулездаса вукIинаан» – абун.

Гьев инсанасе жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

بَلَىٰ قَدْ جَآءَتْكَ ءَايَٰتِى فَكَذَّبْتَ بِهَا وَٱسْتَكْبَرْتَ وَكُنتَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٩﴾

59. Духъе дир расул вачIана, хIакъаб каламги бачIана. Дуца гьеб гьереси гьабуна, Дида иман лъезеги чIухIана. Мун вукIана хIакъаб диналда жидеца инкар ккурал гIадамаздаса абун.

وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تَرَى ٱلَّذِينَ كَذَبُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

60. Къиямасеб къоялъ жидеца Аллагьасде гIунтIизе гьабун гьереси бицунел рукIарал гIадамал дуда рихьизе руго, МухIаммад ﷺ, жидер гьурмал чIегIерлъун.

ЖужахIалда жаниб гьечIищха киналго чIухIарал гIадамал руссунеб бакI? Жидер БетIергьан Аллагь цо гьавизе чIухIарал,гьесие гIибадат гьабизе чIухIарал, гьесул нигIматазда щукру гьабизе чIухIарал. Гьел гIадамал руссунеб бакI жагьаннама буго. Гьел гIадамалгун цадахъ рукIине руго жидеца Аллагьасул лагъзадериде данде чIухIи гьабурал, гьел хIакъир гьарурал гIадамалги.

وَيُنَجِّى ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ ٱلسُّوٓءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

61. Аллагьасдаса хIинкъарал гIадамал гьеб къоялъул гIазабалдаса хвасар гьарула жидер бахьи буголъиялдалъун ва жидер мурадазда кверщел батиялдалъун.

Гьебги алжаналъул абадиял нигIматал руго. **Гьезда щибго кваралилъи хъатIиларо ва гьезда тIаде кинабгIаги пашманлъиги бачIунаро.** Цодагьабги цIикIкIун Аллагьасе гIибадат гьабун букIарабанищ абун рукIуна гьел.

ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

62. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца кинабго жо бижулев. Гьев Аллагь вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев, жиндие бокьараб жо гьабулев, жиндие бокьараб гьабичIого толев.

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ

63. Гьев Аллагьасе буго зобазулги

كَفَرُوا۟ بِـَٔايَـٰتِ ٱللَّهِ أُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَـٰسِرُونَ ﴿٦٣﴾

ракьалъулги хазинабазул ихтияр ва кверщел.
Гьев вуго гьел хазинаби жиндие бокьухъин рикьулев, гьезул кIулал жинда кодор ругев.
Жидеца Аллагьасдаги гьесул аятаздаги инкар ккурал гIадамал руго ахираталда жал чIорого хутIулел, гьениб жидее щибго лъикIлъи гьечIел.

قُلْ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ أَيُّهَا ٱلْجَـٰهِلُونَ ﴿٦٤﴾

64. Дуца абе, МухIаммад ﷺ : «Я гьал Аллагь лъаларел жагьилал ахIмакъал гIадамал!
Нужеца дида амруйищ гьабулеб дица Аллагьасеги гьабичIого цоги жоялъе гIибадат гьабе абун? Гьаб аят рещтIине гьабуна мушрикаца аварагасде абидал дуца нижер аллагьзабазе лагълъи гьабе, цинги нижеца дур Аллагьасе лагълъи гьабизе буго абун.

وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ ﴿٦٥﴾

65. Х1акълъунго дуда вахIю гьабун буго, МухIаммад ﷺ, гьединго дуда цере рукIарал киналго расулаздаги عليهم السلام вахIю гьабун букIана:
«Дуца Аллагьасдехун ширк гьабуни гьеб ширкалъ дур кинабго лъикIаб гIамал гIадада хвезе гьабула ва ахираталда мунги вукIуна жал чIорого хутIарал гIадамаздаса»-абун.

بَلِ ٱللَّهَ فَٱعْبُدْ وَكُن مِّنَ ٱلشَّـٰكِرِينَ ﴿٦٦﴾

66. ЦохIо Аллагьасе гьабе дуца лагълъи ва мун вукIа Аллагьас жидее кьурал нигIматазда щукру гьабулел гIадамаздасан.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндие хириял аварагзабаз ширк гьабулареблъи. Гьеб калам буго мушриказе цIакъго хIинкъи кьолеб калам: Аллагьас жиндир аварагги ширк сабаблъун гIазабалъе хIакъ гьавулеб мехалъ цогидал мушриказе цIакъаб гIазаб букIунеблъи лъазе кколеб жо буго. Гьединго гьаб рагIи буго муъминзабазеги хIинкъи кьолеб гьел цIунун рукIине балъгояб ширк абун жинда абулеб рияалдаса, ай бихьдае г1ибадат гьабиялдаса. Ва Аллагь гуреб жоялда ахIи бай, хьул лъей гьабиялдасаги.

وَمَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ وَٱلسَّمَـٰوَٰتُ مَطْوِيَّـٰتٌۢ بِيَمِينِهِۦ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا

67. ТIадегIанав Аллагьасул хIакъикъияб къадру лъан гьелда релълъараб кIодолъи гьабичIо Аллагьасе.

Капурзабазда ва мушриказда гьеб
къадру лъазего лъачIо, гьез Аллагьасдехун
ширк гьабуна, гьесие лагълъи гьабизе чIухIана.

Муъминзабилъун ругел гIадамалги гIемерал руго Аллагь вугин
аби гуреб гьев Аллагь щив вугев, гьесул сипатал щал ругел, гьесул
къадру-къимат ва гьунар-гуч кинаб бугеб, гьесул гурхIел ва ццим
бахъи кигIанаб бугеб жидеда лъаларел, гьелъул пикруго гьабуларел.
Гьел бусурбаби релълъун рукIуна тIадегIанав Аллагьас Къуръаналда
жанир жал какарал капурзабазда: «Нижеца лагълъи гьабулеб буго
нижер умумуз лагълъи гьабулеб батараб жоялъе» - абун жидеца
абурал. Гьал бусурбабацаги ургъун буго «умумузул дин» абураб цIар,
гьезда капурзабаца лъазе гьабун буго «Традиционный ислам» абураб
рагIи абизе. Гьеб кIиябго рагIиялъул магIна буго тIад тарав ханасе
мутIигIлъизе ккола гьев хан капурчи вугониги абураб. Цогиги гьеб
рагIиялъул магIна буго капурал хIакимзабигун рекъон хIалтIизе ккола
бусурбабазул диниял хIаракатчагIи абураб.

Гьеб рагIиялъул бищунго мухIканаб магIна буго: Аллагьасул
дин ракьалда тIад букIиналъе гIоло жигьад гьабизе ккола абулел
бусурбабиги. Исламияб дин ва бусурбаби куфруялъул лагълъиялда
рукIине бегьуларо абулел гIалимзабиги; террористал ва экстремистал
руго абураб. Гьал гIадамазда тIадегIанав Аллагьасул къадру лъалеб
гьечIо, гьесие букIине кколеб кIодолъиги гьабулеб гьечIо, гьев
Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъулелги гьечIо.

Гьаб кинабго ракь Аллагьасул хъатиниб жаниб букIине буго Къиямасеб къоялъ. Гьесул кверщаликь буго кинабго махлукъ. Зобалги гьесул кваранаб рахъалда сукIун гIодор лъун рукIуна. Жив тIадегIанав ва жив вацIцIадав вуго Аллагь мушриказ гьесда гIунтIизе гьарулел сипатаздасан. Гьаб рагIиялдаса мурад буго тIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи баян гьаби. Нилъеца кIвар гьабизе кколаро гьал рагIабазул хIакъикъияб магIна ва мурад щиб бугеб абураб масъала лъазе гьабизе. Цересел гIалимзабазул гIадат буго гьединаб калам Аллагьас абураб хIалалъ тей ва гьелда тIад кIалъай гьабунгутIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалдаги буго: *«Аллагьас Къиямасеб къоялъ кинабго ракь хъатикь къала, зобалги сукIун жиндир хьибилалда гIодор лъола, цинги жинца абула: «Дун вуго кинабго махлукъалъул хан. Киреха арал дол ракьалда тIад рукIарал ханзаби»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ

68. Исрапил малаикас ссуралъубе пула гьеб Къиямасеб къо чIезе гIагарлъидал.

وَمَن فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخۡرَىٰ فَإِذَا هُمۡ قِيَامٞ يَنظُرُونَ ٦٨

Цинги зобалаздаги ракьалдаги тIад бугебщинаб жо хун гIодобе ккола, Аллагьасе бокьараб жо хутIизегIан. Жабраил ва Микаил ва Г1арщ баччарал малаикзаби хутIизегIан, алжаналъур ругел хIурулгIинал ва гъилманал, гъарабашалги хутIизегIан. Живго Исрапил малаикги хутIула. **Цингиги Аллагьас амру гьабун Исрапил малаикас ссуралъуб пула ва кинабго халкъ жидер хобаздасан къватIире рахъун хIинкъун ва хIайранлъун чIола, щиб амрудай жидеде гьабила абун балагьун рукIуна.**

وَأَشۡرَقَتِ ٱلۡأَرۡضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ ٱلۡكِتَٰبُ وَجِاْيٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيۡنَهُم بِٱلۡحَقِّ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ٦٩

69. Циндаго Г1арасат майданги кинабго Къиямасеб къоялъул ракьги, БетIергьан Аллагьасул нур загьирлъун гьелдалъун гвангъун уна.

Г1адамазул гIамалалал хъварал тIахьалги гIодор лъола жидер хIисаб-мизан гьабизе. Аллагьас халкъалда дин малъизе ритIарал аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ**, лагъзадерил гIамал хъвалел рукIарал малаикзабиги рачун рачIуна.** Аварагзабазда гьикъула жидер умматаз ва къавмалъ щиб жаваб жидее кьураб абун. Г1амал хъвалел рукIарал малаикзабаздаги гьикъула гьел лагъзадерица гьабулеб гIамалалдаса гьезие нугIлъи гьабизе гьабун.

Цогиги абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг ва гьесул уммат жидеца нуг1лъи гьабизе рач1уна цересел умматазухъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рач1ана ва гьез Аллагьасул рисалат гьел умматазухъе щвезе гьабуна»-абун. **Цинги кинабго халкъалъул хIисаб-мизанги гьабула хIакъаб ва битIараб хIукму гьабун. Цониги напсалъе щибго зулмуги гьабуларо.** Гьеб напсалъ гьабураб лъикIаб гIамал нукъсан гьабуларо ва гьелъ гьабичIеб квешаб гIамал гьелда тIадги лъоларо.

وَوُفِّيَتۡ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا عَمِلَتۡ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِمَا يَفۡعَلُونَ ٧٠

70. Щибаб напсалъе жинца гьабураб гIамалалъул жазаъги тIубазе гьабула. Гьев Аллагь жинда лъик1 лъалев вуго жиндир лагъзадерица гьабураб гIамал.

Гьев хIажатав гьечIо гIамал хъварал кагътаздеги, цIадирабаздаги, нугIзаздаги. Гьеб кинабго иш буго лагъзадерил щибго рагIи абизе рес гьечIеб хIалалъ гьезул гIамалалъе гIадилаб хIукму гьабизе гьел мукIур гьариялъе бугеб. Гьаб кинабго жоялде тIадеги гьев инсанасул щибаб лага кIалъазе гьабун, гьебги биччала нугIлъи гьабизе. Гьеб камилаб хIалалъ хIисаб-мизан гьабун хадуб кинабго халкъ кIиго къукъаялде

бикьула ва щибаб къукъа жидер гIамалалда рекъараб жазаълъун бугеб алжаналде яги жужахIалде лъугьине гьарула. Гьаб ахираб хIукму бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًاۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتۡ أَبۡوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمۡ خَزَنَتُهَآ أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ رُسُلٞ مِّنكُمۡ يَتۡلُونَ عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتِ رَبِّكُمۡ وَيُنذِرُونَكُمۡ لِقَآءَ يَوۡمِكُمۡ هَٰذَاۚ قَالُواْ بَلَىٰ وَلَٰكِنۡ حَقَّتۡ كَلِمَةُ ٱلۡعَذَابِ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ٧١

71. Жидеца Аллагьасде инкар ккурал гIадамал къукъа-къукъаби гьарун, щибаб жамагIат малаикзабаца цере къотIун **жужахIалде рачуна. Гьел къукъаби жужахIалде аскIоре щвараб мехалъ гьелъул рагьаби рагьула.** Ва кутакаб бухIи ва квешаб махI, гIасияб цIадул гьаракь гьезда дандчIвала. **Цинги жужахIалда тIад тарал забаниятаца** (гIазабалъул малаикзаби) **гьезда кIалгьикъи гьабула нужехъе аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIинчIищ нужедаго гьоркьоса жидеца нужее Аллагьасул аятал цIалулел ва нужее хIинкъи кьолел, гьаб жакъа къоялда нужеца дандчIвай гьабизе буго абун. Гьел гIадамаз абула: «РачIана нижехъе аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ**» - абун. Амма гьеб мукIурлъиялъ гьезие щибго мунпагIат гьабуларо. Гьезие хIакълъун буго Аллагьас капурзабазе гIазаб гьабизе буго абун гьабураб къотIи.**

قِيلَ ٱدۡخُلُوٓاْ أَبۡوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَاۖ فَبِئۡسَ مَثۡوَى ٱلۡمُتَكَبِّرِينَ ٧٢

72. Гьездехун абула: «Нуж лъугьа жужахIалъул рагьабахъан жанире даимго гьеб жужахIалъур рукIинелъун». ЦIакъ квешаб рукъ буго ва руссунеб бакI буго Аллагьасда иман лъезе, гьесул расуласда нахърилълъине чIухIарал гIадамазе гьаб жагьаннама.

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ رَبَّهُمۡ إِلَى ٱلۡجَنَّةِ زُمَرًاۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا وَفُتِحَتۡ أَبۡوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمۡ خَزَنَتُهَا سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمۡ طِبۡتُمۡ فَٱدۡخُلُوهَا خَٰلِدِينَ ٧٣

73. Дунялалъул рукъор Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъун гьев Аллагьасе гIибадат бацIцIад гьабун жал хьвадарал гIадамалги рачуна алжаналдехун жамагIатал гьарун. Гьел тахазда рекIине гьарун рачуна, ханасде тIаде рачунел къадру кIудиял гьалбал рачунеб хIалалъ. **Гьел муъминзаби алжаналде аскIоре щвараб мехалъ гьел алжаназул рагьаби рагьунго рукIуна гьезул хIурмат гьабун. Алжаналъул хъулухъ гьабулел малаикзабаз гьезда абула: «Нужее салам буго, баракат-рахIматги буго! Нужер х1ал лъик1лъана нуж куфру-ширкалъул ва нипакъалъул**

чороклъабаздаса рацIцIадаллъун рукIиналъ. Гьал алжаназде жанире лъугьа нуж даимго гьенир жанир рукIунеллъун» - абун.

وَقَالُوا۟ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى صَدَقَنَا وَعْدَهُۥ وَأَوْرَثَنَا ٱلْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ ٱلْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَآءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ ٱلْعَٰمِلِينَ ﴿٧٤﴾

74. Гьеб алжан бихьараб мехалъ ва гьенире жанире лъугьунеб мехалъ тIадегIанав Аллагьасе рецц гьабун гьез абула: «Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе буго жинца нижее гьабун букIараб къотIи ритIухъ гьабурав ва жинца нижее гьаб алжаналъул ракь ирсалъе кьурав, гьелда жанир ниж нижее бокьараб бакIалда чIезе бегьулеблъун.

ЩIакъ лъикIаб ажру буго гьаб алжан жидеца Аллагь разилъи тIалаб гьабун лъик1аб гIамал гьабурал муъминзабазе» - абун.

Алжаналда жанив бищунго цеве Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг лъугьине гьавула, цинги гьесул умматалъул муъминзаби лъугьине гьарула. Гьел муъминзаби жидее берцин бихьараб бак1алде уна ва гьенир жал решт1араб мехалъ гьез абула: «Кинабго рецц Аллагьасе буго жинца нижее алжанал кьелин абун гьабураб къот1и т1убарав ва гьадин нижеего бокьараб бак1алда ниж ч1езе алжанал нижее ирсалъе кьурав»-абун.

وَتَرَى ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ ٱلْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ ۚ وَقِيلَ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٥﴾

75. Гьеб къоялъ дуда малаикзабиги рихьила, Аллагьасул Г1арщалда сверун лъугьун жидеца Аллагьасе тасбихI гьабулелллъун ва гьесие рецц гьабулелллъун. Гьадин хIакъаб хIукму гьабун кинабго халкъалъул амру тIубазе гьабула ТIадегIанав Аллагьас.

Гьеб макъамалда кинабго махлукъалъ ТIадегIанав Аллагьасе рецц гьабун «ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ» абула. Муъминзабаца Аллагьасе рецц гьабула жидее кьурал нигIматазде данде, капурзабацаги рецц гьабула жидее хIукму гIадилаб зулму гьечIеб гьабиялде данде. Кинабго махлукъалъго Аллагьасе рецц гьабула жиндир хIукму битIарав, хIикмат камилав хан гьев Аллагь вукIиналда данде.

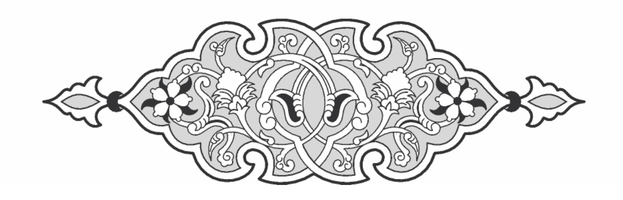
ТIадегIанав Аллагьасе даимаб щукру ва рецц буго исламияб диналда нилъ т1орит1арав Аллагьас гьеб диналда нилъ хвезеги гьареги, ахираталда жив разиял муъминзабигун цадахъ тIадеги рахъине гьареги.

А-т1абарияс жинда Аллагь разилъаяв Жарир асхIабасдасан бицараб хIадисалда буго: *«Цо къоялъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазул цо къукъаялда абуна: «Дица нужее цIализе*

руго «Сурату Ззумараялъул» ахириял аятал. Гьал аятал цIалараб мехалъ нужедаса жив гIодарав чиясе алжан букIине буго» - абун. Цинги аварагас ﷺ *гьел аятал цIалана «Жидеца Аллагьасе гьабизе хIакъаб къадру гьабичIо» абураб аяталдаса байбихьун сурат тIубазегIан (67-74 аятал). Нижедаса цоял гIодулел рукIана, цогидал гIодулел рукIинчIо ва гьез абуна: «Я расулаллагь! Нижеца кигIан яхI бахъаниги ниж гIодизе абун нижеда гIодизе кIвечIо» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица гьел аятал гьанжесалалъги цIализе руго. Нужедаса гIодизе бачIинчIев чияс гIодулеб хвелгIаги гьабе»* - абун».

Гьаб хIадис сахIихIаб бугин абичIониги хъвана. Гьаб хъваялъе гIиллаги буго–гьаб Сурату Ззумаралъул ахир буго цIакъ берцинаб, пасихIаб, жиб цIалулеб мехалъ назму цIалулеб гIадаб чвахи букIунеб ва берцинаб бакъан бачунеб гIадаб гьаракьги букIунеб. Гьаб Къуръан цоги мацIалде буссине гьабураб мехалъ кигIанго пасихIаб таржама бугониги гьеб Къуръаналъул пасихIлъи, назмуялъул берцинлъи, бакъаналъул хIеренлъи къватIибе кьезе кIоларо. Х1акъикъияб хIалалъ Къуръаналъул пасихIлъи ва берцинлъи бичIчIуларо Аллагьас жидее баракат бугеб, жиндилъ иманалъул нур бугеб гIелму кьурал гIадамазда гурони. Нилъеда тIадаб жо буго гьаб Къуръан Аллагьасул калам букIиналда божун, гьеб бищунго хирияб, пасихIаб ва даимго жиб нахъе хутIулеб ва жиндир хIукму кинабго умматалъе гIаммаб калам букIиналда божун гьеб цIали, гьелъул вагIза боси, гьелъул хIукмуялда нахърилълъин. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абухъин нилъер берал гIодулел гьечIони гьел гIодунгутIиялда ракI къварилъун, ракI гIодун рукIин. Аллагьас тавпикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун «Сурату Ззумаралъул»
тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе буго.

40. Сурату Гъа́фир

Гьаб сурат Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бицунеб хIукмуги Исламалъул аслияли руцнабилъун ругел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيْهِمُٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, ахираталда иман лъеялъул буго. Х1акъаб ва батIулаб, тIоритIел ва къосин цоцаде данделъун гьел цоцазде къацандизе гьарун, инсанасе вагIза гьабулеб буго ва гьев инсан хIакъаб жоялде вачунев вуго.ТIадегIанав Аллагьасул сипатаздалъун байбихьун, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал рицун, хадуб капурзабазул инкар ва гIамал кIодолъи бицун буго. Цересел умматазул гIасиял къавмазул ва гьезие гьабураб гIазабалъулги бицун буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Г1арщ баччун ругел хириял малаикзабазулги бицун буго.

Къиямасеб къоялъул хIинкъаби ва гьенир рукIунел къварилъабазул цо бутIа баян гьабун буго. Жидер БетIергьан Аллагьасда цере гьел капурзаби гIодогIанлъун, хIелун эхети баян гьабун буго. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал муъминзабазда ва иман лъезе чIухIарал залимзабазул бицун Муса аварагасул عَلَيْهِٱلسَّلَامُ ва ПиргIавнил къиса бицун буго. Цогидал Мусал عَلَيْهِٱلسَّلَامُва ПиргIавнил къисабазулъ бицинчIев цо муъминчи ПиргIавнида цеве чIеялъул бицун буго: жинца хIакъаб рагIи бицун ПиргIавнги гьесул къавмги иман лъеялде ахIизе.

Муъминзабазе ва капурзабазе мисал бачун буго беццав чиясул ва канлъи бихьулев чиясул мисал бачун. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналде тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал баян гьарун руго. Суратальул ахиралда Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гьесул аварагзаби عَلَيْهِمُٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамал руссунеб бакI ва гьезул букIунеб квешаб хIал баян гьабун буго.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «Жинца мунагьал рахчулев» абураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гьеб цIаралдалъун: сурат байбихьун букIиналъ. Гьаб сураталда цогиги «Муъминчиясул сурат» абунги абула гьелда жаниб ПиргIавнил къавмалдаса жинца иман лъурав чиясул хабар бицун бугелъул.

Къуръаналда жаниб анкьго сурат буго жидер байбихьи «ХIа мим» абун бугел. Гьезул хиралъи бицарал хIадисалги руго. Гьезда цIар тун буго Къуръаналъул бакьулъ бакI (сердцевина), Къуръаналъул хьон абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну МасгIудица абуна: «Дун Х1а,мимал цIализе лъугьараб мехалъ алжаналъул ахакь сверулев вугев гIадин вукIуна» - абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

حمٓ ۝١

1. Х1а, Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьаб кIиго хIарп абиялдалъун бугеб.

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡعَلِيمِ ۝٢

2. Гьаб хирияб Къуръан буго Жиндир гуч бергьарав, жиндир гIелму камилав.
Жиндир махлукъалъул киналго ахIвалал жинда лъалев, гьезие мустахIикъаб жоги жинда лъалев, жиндие бокьараб жо гьабизе жиндилъ гьунарги, гучги бугев ТIадегIанав Аллагьас жиб рещтIине гьабураб.

غَافِرِ ٱلذَّنۢبِ وَقَابِلِ ٱلتَّوۡبِ شَدِيدِ ٱلۡعِقَابِ ذِي ٱلطَّوۡلِۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ إِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ۝٣

3. Жинца мунагьал рахчулев, жинца лагъзадерил тавбу къабул гьабулев. Жиндехун гIасилъарал гIадамазе гIакъуба гьаби гучав. Жиндир цIобрахIму ва нигIматал кьейи гIемерав.
Жив гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIев вуго гьев Т1адег1анав Аллагь:** жив Халикълъун, Разикълъун, МагIбудлъун (жиндие лагълъи гьабулев) вугев. **Ахираталда кинабго халкъалъул руссинги гьев Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **буго.** Къиямасеб къоялъ жинца хIисаб-мизан ва жазаъ гьабулев хан цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго.

مَا يُجَٰدِلُ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَلَا يَغۡرُرۡكَ تَقَلُّبُهُمۡ فِي ٱلۡبِلَٰدِ ۝٤

4. Гьаб Къуръаналда къацандуларо, жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятал нахъеги чIваларо Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, авараг гьереси гьавулел гIадамаз гурони.**
Гьел инкарчагIи гьаб дунялалъул рукъор хьвадиялде балагьун, гьезул бечелъиялда бахиллъун, гьезул чIухIарал минабаз гIажаиб гьавун, **гьелдалъун мун гуккизе чIоге, я гьав муъминав инсан!** Гьеб буго цIакъ хехго тIаса унеб, жинда цохIо лахIзаталъги божи гьечIеб дунялалъул чIаголъи. Гьеб дунялалде ракI гъун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочон хьвадарал къавмазул ахир кин ккарабали лъазе бокьани – гIенекке дуе бицунеб хабаралда ва гьелдасан вагIзаги босе.

كَذَّبَتۡ قَبۡلَهُمۡ قَوۡمُ نُوحٖ وَٱلۡأَحۡزَابُ مِنۢ بَعۡدِهِمۡۖ وَهَمَّتۡ كُلُّ أُمَّةِۭ بِرَسُولِهِمۡ لِيَأۡخُذُوهُۖ وَجَٰدَلُواْ بِٱلۡبَٰطِلِ لِيُدۡحِضُواْ بِهِ ٱلۡحَقَّ فَأَخَذۡتُهُمۡۖ فَكَيۡفَ كَانَ عِقَابِ ۝٥

5. Гьаб дур умматалъ мун гьереси гьавуна абун дуца ракI къварид гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ!
Гьездасан цере рукIарал НухIил къавмалъги ва цогидал гьездасан хадур рукIарал къавмазги жидеда

ритIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна.
Гьеб щибаб къавмалъ къасд гьабуна жидер аварагасе къварилъизарал гьабизе. Аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ чIвазе къасд гьабуна цо-цо къавмаз ва гьез аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ чIвана. **Гьел къавмаз батIулаб жоги бицун хIакъаб жо къезабизе, гьеб хвезабизе яхI бахъи гьабуна. Дица гьел къавмал Дир гIазабалдалъун ккуна. Кинаб гIазабха Дица гьезие гьабураб?** ЦIакъ квешаб гIазаб гьабуна: гьел къавмал гьалаг гьарун гьезул наслу бакъвазе гьабуна. Гьезул чIухIарал хъулби-кIалгIабиги чIвадаллъун гьаруна. Гьезул бечелъи хазинаги гIадада хвезе гьабуна.

6. Гьадинаб гIазаб щвезе букIин хIакъаб буго, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дур умматалъул капурзабаздаги. Х1акълъунго гьел руго жал жужахIалъул агьлулъун ругел гIадамал.

وَكَذَٰلِكَ حَقَّتۡ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّهُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِ ٦

7. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ГIарщ баччарал малаикзаби ва гьеб гIарщалда сверун ругел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хириял малаикзабиги жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гьабулел руго, гьесие рецц гьабулел ва гьесдаса муъминзабазул мунагьал рахчи тIалаб гьабун гьесие хIелун дугIа гьабулелги руго.

ٱلَّذِينَ يَحۡمِلُونَ ٱلۡعَرۡشَ وَمَنۡ حَوۡلَهُۥ يُسَبِّحُونَ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيُؤۡمِنُونَ بِهِۦ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْۖ رَبَّنَا وَسِعۡتَ كُلَّ شَيۡءٖ رَّحۡمَةٗ وَعِلۡمٗا فَٱغۡفِرۡ لِلَّذِينَ تَابُواْ وَٱتَّبَعُواْ سَبِيلَكَ وَقِهِمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ٧

Гьел малаикзабаца абула: «Я нижер БетIергьан Аллагь! Дур рахIмат ва гIелму кинабго жоялда жинца щвей гьабулеб буго. Гьеб дур рахIматалдалъун дуца мунагьал чуре жидеца тавбу гьабун дур хIакъаб диналда руссарал ва гьелда чIарал муъминзабазул. Ва Дуца гьел цIуне Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, жужахIалъул гIазабалдасаги.

8. Я нижер БетIергьан! Дуца гьел муъминзаби лъугьине гьаре жал даимго жанир рукIунел алжаназда, Дуца гьел муъминзабазе ва гьезул жидеца иман лъурал умумузе жиб къотIи гьабун букIараб гьеб алжанги.

رَبَّنَا وَأَدۡخِلۡهُمۡ جَنَّٰتِ عَدۡنٍ ٱلَّتِي وَعَدتَّهُمۡ وَمَن صَلَحَ مِنۡ ءَابَآئِهِمۡ وَأَزۡوَٰجِهِمۡ وَذُرِّيَّٰتِهِمۡۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٨

Гьезул руччабазе ва гьезул лъималазеги жиб къотIи гьабураб, жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабун бугони. Х1акълъунго Мун вуго БетIергьан Аллагь дур гуч бергьарав ва дур хIукмуялъулъ хIакимияв, жинда жаниб маслихIат ва пайда бугеб хIукму гурони гьабуларев.

9. Дуца гьел муъминзаби цIуне, БетIергьан, гьез хадур мунагьал гьарияладасаги. Дуца жив мунагьаздаса цIунарав чи вуго мун жинда гурхIарав чи.

وَقِهِمُ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ وَمَن تَقِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ يَوۡمَئِذٖ فَقَدۡ رَحِمۡتَهُۥۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ٩

Гьеб дур гурхIел жидее щвей буго бищунго кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва бахьи буголъи.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб лъабго аяталда жаниб бицараб жоялъул магIна буго: Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хирияв малаикзаби гьесие даимго тасбихI-сужда гьабун гьесие гIибадат гьабулеллъун рукIин, гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIуларел рукIинги. Гьал капурзаби щиб жоялда божун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъулел? Гьел щай Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъуларел?!

К1иабилебги магIна буго: хирияв малаикзабаца муъминзабазе дугIа гьабизе байбихьилелде цебе Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабулеб буго, гьесул гурхIел-рахIму бергьараб букIин, гIелму-лъай камилаб букIин бицунеб буго. Гьаб буго муъминзабазда дугIа гьабиялъул адаб лъазе гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда гьабулеб гурхIел ва малъа-хъвай.

Лъабабилебги пайда буго: Муъминзабазда рекъараб буго жидеца дугIа гьабулеб мехалъ жидер умумузе ва агьлу-хъизаналъе гIаммаб дугIа гьаби, киналго муъминзабазда щвей гьабулеб дугIа гьабиги. Гьеб буго гурхIел-рахIму букIиналъул гIаламат, гьеб гурхIел-рахIму букIин муъминчиясул гIаламат буго ва гьесдаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIалаб гьабулеб жоги буго.

10. Х1акълъунго къиямасеб къоялъ капурзабазде ахIула: «Нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъи цIакъ гучаб буго нужерго напсазда нужер ццим бахъиналдаса.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنَادَوۡنَ لَمَقۡتُ ٱللَّهِ أَكۡبَرُ مِن مَّقۡتِكُمۡ أَنفُسَكُمۡ إِذۡ تُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلۡإِيمَٰنِ فَتَكۡفُرُونَ ١٠

Дунялалдаго Нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялде ахIулел рукIана, амма нужеца гьеб ахIиялъе жаваб кьечIо ва нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун чIана. Гьелдалъун нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццимги бахъана. Гьанже нуж пащманлъана абун щибго жо хисизе гьечIо».

11. ЖужахIалъе жал хIакълъараблъи лъараб мехалъ капурзабаца абула: «Я нижер БетIергьан! Дуца ниж кIиго нухалъ хвезе гьаруна ва кIиго нухалъ

قَالُواْ رَبَّنَآ أَمَتَّنَا ٱثۡنَتَيۡنِ وَأَحۡيَيۡتَنَا ٱثۡنَتَيۡنِ فَٱعۡتَرَفۡنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلۡ إِلَىٰ خُرُوجٖ مِّن سَبِيلٖ ١١

чIагоги гьаруна гьанже ниж мукIурлъана нижер мунагьазе. Нижеда якъинго лъана ниж мекъи ккараблъи. **Гьанже нижее гьаб жуждахIалдаса къватIире рахъун дунялалде тIад руссине нух гьечIищ?** Гьединаб рес-санагIат гьечIищ? Нижеца мун разилъулеб гIамал гьабизе ва гьаб гIазабалдаса ниж хъвасарлъизе!

К1иго нухалъ хвезе гьаруна абураб рагIиялъе магIна гьабун гIалимзабаца абуна: цин жал рукIинчIо дунялалъул чIаголъиялда. Цинги чIаго гьарун, хадур хвезе гьаруна абураб. К1иго нухалъ чIаго гьаруна абураб рагIиялъул магIнаги буго цо нухалъ дунялалда чIаго гьаруна, цинги ахираталдаги чIаго гьаруна абураб.

12. Гьел капурзабазе жаваб гьабун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан абула: «Х1акълъунго гьеб нужее бугеб гIазаб буго нуж Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялда ахIараб мехалъ нужеца гьелда инкар кквеялъ,**

ذَٰلِكُم بِأَنَّهُۥٓ إِذَا دُعِيَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُۥ كَفَرۡتُمۡ وَإِن يُشۡرَكۡ بِهِۦ تُؤۡمِنُواْۚ فَٱلۡحُكۡمُ لِلَّهِ ٱلۡعَلِيِّ ٱلۡكَبِيرِ ١٢

Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабиялде нуж ахIарал чагIазда нужеца иман лъуна ва нуж гьезда нахърилъиналъги. Гьанже хIукму гьабулев чи Жив к1удияв ва т1адег1анав цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго.** Гьел хъанчазе ва цогидал аллагьзабазе жакъа щибго рагIи ва ихтияр гьечIо. Нужее гьаб гIазабалдаса хвасарлъиги гьечIо.

13. Гьев БетIергьан Аллагь вуго нужер хан, я гьал гIадамал! Жинца нужеда аятал ва гIаламатал рихьизе гьарулев.

هُوَ ٱلَّذِي يُرِيكُمۡ ءَايَٰتِهِۦ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ رِزۡقٗاۚ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ ١٣

Жив цо вукIиналда ва жиндир хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел. **Жинца нужее зодисан ризкъиги рещтIине гьабулев:** цIад базе гьабулев, гьелдалъун нужее ах-хур бижизе гьабулев. **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гьал гIаламатал рихьуларо ва гьезул вагIзаги босуларо жал Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиялда тIад чIарал муъминзабаца гурони.** Жидеца тавбу гьабун лъикIаб гIамал гьабулел, гIадамазе рихьдае ва реццалъе гIамал гьабиялдаса, мунапикълъи гьабиялдасаги жал рикIкIадал.

14. Нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабе куфру-ширкалдаса бацIцIадаб, гьеб капурзабазе рихунеб бугониги ва гьез**

فَٱدۡعُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١٤

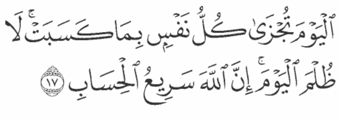
нужеде рагъ гъабулеб бугониги.

رَفِيعُ ٱلدَّرَجَٰتِ ذُو ٱلۡعَرۡشِ يُلۡقِي ٱلرُّوحَ مِنۡ أَمۡرِهِۦ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ لِيُنذِرَ يَوۡمَ ٱلتَّلَاقِ ١٥

15. Жиндир даражаби тIадегIанав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ : кинабго ханлъи ва тIадегIанлъи жиндие бугев. **Жиб кIудияб Г1арщалъул БетIергьанги вуго.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб махлукъалъул бищунго кIудияб жо буго абуна гьеб Г1арщ. Гьеб буго зобалазулги ракьазулги киналго халкъазда ва ракьазда жиб сверун бугеб. Гьеб Г1арщалъул БетIергьан вукIин, гьелда тIадегIан вукIин буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ханлъи ва къудрат гучаб букIиналъул гIаламат. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир халкъалдаса жиндие вокьарав чиясде витIула жиндир вахIю босун Жабраил малаик. Гьеб вахIюялдалъун расулас** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **умматалъе хIинкъи кьезе кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун цоцаде данделъулеб къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун.** Жиндилъ БетIергьан Аллагьги гьесул лагъзалги данде чIвалеб, зобалазулги ракьалъулги агьлу цоцаде данде чIвалеб.

يَوۡمَ هُم بَٰرِزُونَۖ لَا يَخۡفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِنۡهُمۡ شَيۡءٞۚ لِّمَنِ ٱلۡمُلۡكُ ٱلۡيَوۡمَۖ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ ١٦

16. Гьеб къоялъ кинабго халкъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **цебе чIун букIуна: гьел щибго жоялъ рахчизе гьаруларо.** Гьеб Г1арасат майдан цIан битIараб авлахъалда релълъун букIуна. **Гьеб халкъалъул цониги гIамал, рагIи ва рекIел хиялги Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **бальго букIунаро.** Кинабго жо гьесда лъалеб букIуна. **«Жакъа тIобараб ханлъи ва кIодолъи щив чиясе бугеб?» - абун ахIула Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **.** Гьесие жаваб гьабизе кIолев щивго чи вукIунаро ва БетIергьан Аллагьас жинцаго жаваб гьабула: **«Жиндир гуч бергьарав, жив цогояв Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **буго жакъа тIобараб ханлъи» - абун.**

17. Жакъа щибаб напсалъе жазаъ гьабизе буго жинца гьабураб гIамалалда рекъараб, жакъа кинабгIаги зулмуги букIине гьечIо. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жинца хIисаб-мизан цIакъ хех гьабулев вуго. Гьес кинабго халкъалъул хIисаб цохIо заманаялъ гьабула. Инсанасда релълъараб гьечIо БетIергьан Аллагьасул тIабигIат: цо иш гьабулев вугони инсанасда цоги иш цадахъ гьабизе кIоларо. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кIола кинабго халкъалъул хIисаб цого заманаялъ гьабизе. Дунялалъул рукъоб кинабго халкъалъе ризкъи цадахъго кьолеб букIараб гIадин, ахираталда гьезул хIисабги цадахъго гьабула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдасан бицараб хIадисалда буго: *«Цо къо къалъуде щолеб заманалда жаниб алжаналъул агьлу алжаналде жанибе лъугьун хIалхьон букIуна, жужахIалъул агьлу жужахIалдеги лъугьун букIуна»*-абун. Х1адис ибну Жаририца ва ибну абиХ1атимица бицана.

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْـَٔازِفَةِ إِذِ ٱلْقُلُوبُ لَدَى ٱلْحَنَاجِرِ كَـٰظِمِينَ ۚ مَا لِلظَّـٰلِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾

18. Дуца мушриказе хIинкъи кье, МухIаммад ﷺ, жиб цIакъ гIагарда бугеб Къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун. ГIемер хIинкъун жидер ракIал карандасан къватIире кIанцIизе хIадурлъун щокъроре рахун рукIунеб. Кутакаб хIинкъи ва пащманлъи жаниб бахчун гьел рукIунеб. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъун жидеца напсазе зулму гьабурал гIадамазе гьеб къоялъ гьудул-гьалмагъ вукIунаро ва гьезие шапагIат гьабулев чиги вукIунаро гьездаса гIазаб борхизе кIолев.

يَعْلَمُ خَآئِنَةَ ٱلْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِى ٱلصُّدُورُ ﴿١٩﴾

19. ТIадегIанав Аллагьасда лъала нужер бералъ гьабураб хиянатги: гьеб цIогьор гIадин хIарамаб бак1алде балагьараблъи лъала. **Нужер ракIазда жаниб бахчун бугеб балъголъиги лъала гьев Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **.**

Х1арамаб бакIалде бер балагьараб мехалъ нужер рекIелъе бачIунеб хивалги лъала. Гьав Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ балъго хутIила абун нужеца щибго хIарамаб ва карагьатаб жо гьабуге, я гьал муъминзаби!

وَٱللَّهُ يَقْضِى بِٱلْحَقِّ ۖ وَٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَقْضُونَ بِشَىْءٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

20. Т1адег1анав Аллагь вуго жинца хIакъаб жоялдалъун хIукму гьабулев. Гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун жидеца лагълъи гьабулел хъанчал руго жидеда щибго жоялъулъ хIукму гьабизе кIоларел. Гьел ругелъул рухI гьечIел, гIакълу гьечIел, гIадамазул квераз цIул, гамачI ва цогидабги жо бикIун, буцIун гьарурал къаркъалаби.

Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва бихьулев. Балъго щурун бицараб жоги гьесда рагIула, рекIелъ ругел пикрабиги гьесда рихьула ва лъала.

۞ أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ كَانُوا۟ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا۟ هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِى ٱلْأَرْضِ

21. Гьал Маккаялъул мушрикал сапаразде хьвадуларищ ва гьез пикру гьабуларищ жидеда цере рукIарал умматазул ахир киндай ккана абун.

فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٢١﴾

Гьел гIемерго къуват-гуч бугелги рукIана ва жидеца ракьалда тIад шагьарал, росаби ран гIезегIанго лъалкIалги тун рукIана.

Жал гIаси-пасикълъиялда чIараб мехалъ ва жидер мунагьалги гIемерлъараб мехалъ гьел Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьалаг гьаруна. Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса гьел цIунизе кIолев щивго чиги вукIинчIо.** Я дунялалъул ханзаби рукIинчIо гьезие квербакъи гьабулел, яги гьез жидее лагълъи гьабурал алллагьзаби рукIинчIо.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَكَفَرُوا۟ فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ قَوِىٌّ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

22. Гьел гьалаг гьариялъе сабабги букIана жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналде ахIулел аварагзаби** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIун рукIин, гьез баянал аятал ва хIужабиги рачIун рукIин. Гьел къавмаз инкар ккуна Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъезе, гьесул расулаздаги** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **мутIигIлъизе.**

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьел жиндир гучаб гIазабалдалъун ккуна. Х1акълъунго Аллагь жив гучав вуго, жинда гIасилъаразе гIакъуба къвакIараб гьабулевги вуго.**

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا وَسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَٰمَٰنَ وَقَٰرُونَ فَقَالُوا۟ سَٰحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾

23.24. Х1акълъунго Дица Муса аварг витIана Дир мугIжизаталгун ва жал баянал хIужжабигун жидеца ракьалда тIад пасалъи ва зулму гьабун хьвадулел рукIарал Пирг1авнида, гьесул вазир Гьаманида, гIемераб хазинаялъул бетIергьанлъун вахъун вукIарав Къарунидаги ва гьезда нахърилълъарал къибтIияздаги.

Гьез Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **хIакъалъулъ абуна: «Гьав чи вуго цIакъ сихIру гьабизе ругьун гьабурав сахIир ва жинца гьереси бицунев чи» – абун.**

فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلْحَقِّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا۟ ٱقْتُلُوٓا۟ أَبْنَآءَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ وَٱسْتَحْيُوا۟ نِسَآءَهُمْ ۚ وَمَا كَيْدُ ٱلْكَٰفِرِينَ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ ﴿٢٥﴾

25. Гьезухъе Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **хIакъаб диналдалъун вачIараб мехалъ, Дир рахъалъан жив ритIухъ гьавулел мугIжизаталги рихьизе гьарураб мехалъ ПиргIавница ва гьесул агьлуялъ абуна: «Нужеца бануисраилазул Мусада иман лъурал гIадамазул бихьинал лъимал чIвае, гьезул ясал чIаго те» – абун.**

Муса аварагعَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьавиледде цебеги ПиргІавница гьеб зулму гьабулеб букІана бануисраилазе. Гьанже Муса аварагعَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ баянал хІужабигун вачІиндал, жиндир сихІручагІиги гьесда иман лъун жиндаса руссиндал, ПиргІавница хІукму гьабуна бануисраилал дагьлъизе гьезул васал чІвазе ва гьезул ясал жидее гъарабашаллъун ккезе. **Ва амма гьел капурзабазул макру ва тадбир жиб гІадада хвараб, чІобого хутІараб букІуна.** Аллагьасجَلَّ جَلَالُهُ толаро гьезул макру къезе гьабичІого ва гьел инжит гьаричІого.

26. ПиргІавница жиндир гІакълучагІазда абуна: «Нужеца дун те дица Муса чІвазе, цинги гьев Мусаца ахІи бае абе жиндир БетІергьанасда дир чІваялдаса жив хвасар гьаве абун.

وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ ذَرُونِيٓ أَقۡتُلۡ مُوسَىٰ وَلۡيَدۡعُ رَبَّهُۥٓۖ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ دِينَكُمۡ أَوۡ أَن يُظۡهِرَ فِي ٱلۡأَرۡضِ ٱلۡفَسَادَ ٢٦

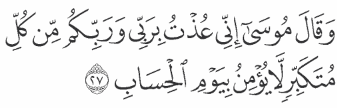
Гьеб рагІи гьес абуна жиндир къавмалда бихьизабизе жив Мусадаса хІинкъулареблъи, гьесул Аллагьасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъулареблъи. ПиргІавница къавмалда абулеб букІиндал дун вугин нужер бищунго кІудияв ва тІадегІанав БетІергьан абун.

АбухІаян абулев гІалимас абуна: «МухІканаб жо буго жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагІнат батарав ПиргІавнида лъалеб букІин Муса аварагعَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُвукІин, гьес бихьизе гьабураб мугІжизатги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб баянаб ва загьираб далил букІин гьев авараг вукІиналда ва амма гьев ПиргІавн цІакъ хъубав, къабихІав чи вукІана, гьесие гІадамал чІвайги щибго кІвар гьечІеб жо букІана.

Гьесие цІакъ бокьун букІана жиндир ханлъи бахъизе вачІарав Муса чІвазеги, киннигин гьесул рекІелъ хІинкъиги букІана гьев Муса чІваялдалъун жинда тІад гьалаглъи хехго бачІинилин. Гьедин бугелъул жив агьлуялда мушавара гьабулев гІадин кІалъана: «Дун Муса чІвазе те нужеца» - абун, гьеб агьлуялъ жив Муса чІваялдаса нахъе чІваравлъун вукІине. Хадубги ПиргІавница абуна: **«Х1акълъунго Дун хІинкъун вуго гьав чияс нужер дин хисизе гьабилин абун –** нужеца дие гьабулеб лагълъиги тун гьесул Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабила» – абун. **«Яги гьес гьаб ракьалда тІад цо гІадлу хвей ва пасалъи гьабила абун хІинкъун вуго дун» –** абун.

Г1арабиязул кици буго: «ПиргІавница вагІза гьабулеб буго» - абун. Гьеб кици бачІараб бакІги гьаб аят буго. Унгоги гьечІищха гьаб бакІалда ПиргІавн вагІзачилъун кІалъалев?!

27. Цинги Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ**абуна: «Х1акълъунго дица дир БетІергьан Аллагьасдалъун ва нужерги БетІергьан**

Аллагьасдалъун цIуни гьарулеб буго, щивав жинца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва Къиямасеб къоялда иман лъоларев, жив чIухIарав ва гIамал кIудияв чиясул заралалдасан» - абун.
Гьеб дугIа Мусаца гьабуна цохIо ПиргIавнил цIар бахъичIого гIаммаб хIалалъ киналго зулмучагIазул зулмуялдаса цIуни гьарулевлъун вукIун.

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَـٰنَهُۥٓ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّىَ ٱللَّهُ وَقَدْ جَآءَكُم بِٱلْبَيِّنَـٰتِ مِن رَّبِّكُمْ ۖ وَإِن يَكُ كَـٰذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُۥ ۖ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ ٱلَّذِى يَعِدُكُمْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾

28. Цинги ПиргIавнил агьлуялдаса жив вугев, жинца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва Мусада иман лъурав, гьеб иман лъейги бахчун вукIарав цо муъминчияс абуна: «Нужеца гьав чи чIвазехъинищ вугев гьес жиндир БетIергьан Аллагь вуго абураб рагIи сабаблъун? Цоги гьас нужее гьабураб къварилъиги гьечIо. **Х1акълъунго гьев нужехъе баянал хIужабигун ва мугIжизаталгун вачIун вуго нужер БетIергьанасул рахъалъан жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вукIиналда тIоритIел гьабулел. Гьев чи жинца гьереси бицунев ватани, гьеб гьересиялъул мунагь-хIакъ гьесие жиндиего букIина. Гьев чияс битIараб жо бицунеб батани гьес нужее хIинкъи кьолеб гIазабалъул цо бутIагIаги щвела нужеда: нужеца гьесда иман лъечIони ва гьев чиги чIвани. Х1акълъунго Аллагьас тIовитIуларо ва квербакъиги гьабуларо жив къосиналъулъ гIорхъолъан арав чиясе ва жинца гьереси бицунев чиясеги» - абун.**
ПиргIавница Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ чIвазе къасд гьабидал, гьев ПиргIавнил къавмалъ Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьареси гьавиги бихьидал, гьев муъминчи хIинкъичIого цеве чIана пиргIавнида ва жинца насихIат гьабулевлъун кIалъана жив Мусал рахъ ккун кIалъалев вукIин бичIчIулареб хIалги гьабун. Хадубги гьев муъминчияс абуна:

يَـٰقَوْمِ لَكُمُ ٱلْمُلْكُ ٱلْيَوْمَ ظَـٰهِرِينَ فِى ٱلْأَرْضِ فَمَن يَنصُرُنَا مِنۢ بَأْسِ ٱللَّهِ إِن جَآءَنَا ۚ قَالَ فِرْعَوْنُ مَآ أُرِيكُمْ إِلَّا مَآ أَرَىٰ وَمَآ أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ ٱلرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

29. Я дир къавм! Жакъа нужее ханлъи буго гьаб Мисриялъул ракьалда тIад. Нуж цогидал къавмаздаса бергьаралги руго.
Нужеца бануисраилал нужер лагъзаллъун ккун руго. **Нагагь нилъеде тIаде Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб бачIани нилъее квербакъулев щив чиха вукIине вугев?» – абун.** Цинги ПиргIавница жиндирго чIухIи ва гIамалкIодолъи загьир гьабуна ва гьес абуна:

«Дида лъикIаблъун бихьуларо нуж нахърилълъине дица нужеда бицараб жоялда гурони» - абун. Гьеб буго жинца Муса чIвазехъин вуго абураб рагIи. Хадубги гьес абуна: **«Дица нужги тIоритIулел гьеч1о битIараб нухалда гурони»**-абун. ПиргIавние жиндир рагIи гурони битIараб букIинчIо, жиндир нух гурони хIакъабги букIинчIо.

وَقَالَ ٱلَّذِيٓ ءَامَنَ يَٰقَوۡمِ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُم مِّثۡلَ يَوۡمِ ٱلۡأَحۡزَابِ ﴿٣٠﴾

30. Цинги гьев иман лъурав чияс абуна: «Я дир къавм! Х1акълъунго дун хIинкъун вуго нужедеги щвезе гурин абун цересел умматазул аварагасде данде рахъарал къукъабазде щвараб гIадаб гIазаб.

مِثۡلَ دَأۡبِ قَوۡمِ نُوحٖ وَعَادٖ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡۚ وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلۡمٗا لِّلۡعِبَادِ ﴿٣١﴾

31. НухIил къавмалда, ГIадилазда, Самудиязда щвараб гIадаб, гьезда хадур рукIараздаги щвараб гIадаб гIазаб щвезе гурин абун. ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъзадерие зулму гьабизе бокьулев гьечIо.

Гьел къавмазда щвараб гIазаб букIана жидер куфру-ширк сабаблъун щвараб.

وَيَٰقَوۡمِ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ يَوۡمَ ٱلتَّنَادِ ﴿٣٢﴾

32. Я дир къавм! дун хIинкъун вуго нужеда Къиямасеб къоялъул гIазабги щвелин абун.

«Вай дие бугеб къварилъи» абун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъараб къавмалъ ахIулеб къо буго гьеб.

يَوۡمَ تُوَلُّونَ مُدۡبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ مِنۡ عَاصِمٖۗ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٖ ﴿٣٣﴾

33. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдасан хIинкъун, мугъ бан нуж лъутун унеб къо буго гьеб. Амма нуж гьеб гIазабалдаса рорчIуларо ва нуж гьелдаса цIунулев чиги вукIунаро. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив къосаравлъун тарав чи жинца битIараб нухалда тIовитIулев чиги вукIунаро.

وَلَقَدۡ جَآءَكُمۡ يُوسُفُ مِن قَبۡلُ بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَمَا زِلۡتُمۡ فِي شَكّٖ مِّمَّا جَآءَكُم بِهِۦۖ حَتَّىٰٓ إِذَا هَلَكَ قُلۡتُمۡ لَن يَبۡعَثَ ٱللَّهُ مِنۢ بَعۡدِهِۦ رَسُولٗاۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَنۡ هُوَ مُسۡرِفٞ مُّرۡتَابٌ ﴿٣٤﴾

34. Х1акълъунго нужехъе Мусадаса цеве Юсуп аварггги вачIун вукIана баянал хIужабигун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде ахIизе. Амма нуж гьев авараг вукIиналда щакдарулел руго, гьев жиндалъун вачIараб жоялда нужеца инкарги ккун руго.

Гьаб рагIи буго Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ заманалъ ругел бануисраилазул умумузухъе вачIун вукIана Юсуп

авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абураб. **Цинги гьев Юсуп авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хвараб мехалъ нуж цIакъ рохана ва нужеца абуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда хадув тIокIав авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIизе гьечIо»** - абун. Щибго жидее гIелму ва хIужжа гьечIеб жо бицун абуна гьез гьеб рагIи. **Гьедин къосине гьарула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кинавниги жив гIасияв, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъулъ щакдарулев чи.** Жидее баянал хIужаби рачIараб мехалъ жидеца иман лъечIел гIадамал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидер къосиналъулъ ва куфруялъулъ тола. Ахираталда гьезие жужахIалъул гIазабги гьабула.

ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ سُلۡطَٰنٍ أَتَىٰهُمۡۖ كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ وَعِندَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْۚ كَذَٰلِكَ يَطۡبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلۡبِ مُتَكَبِّرٖ جَبَّارٖ ٣٥

35. Жидее щибго хIужа-далил гьечIого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда ва гьесул расулазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къацандулел гIадамал руго гьел. Гьезда ццим бахьин гучаб букIуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ва муъминзабазулги. Гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, гьесул аваргзаби гьереси гьарурал гIадамазул ракIазда куфруялъул мугьру чIвараб г1адинго гьеб куфруялъул мугьру чIвала кинавниги чIухIарав, залимав чиясул ракIалдаги.

Гьеб ракI буго цогидал лугбазул хан. Гьеб ракI лъикIлъани цогидал лугбалги лъикIлъула. Гьеб ракI квешлъани цогидал лугбалги квешлъула. Гьедин бугелъул абуна тIадегIанав Аллагьас «РакIалда чIвала куфруялъул мугьру» - абун.

وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ يَٰهَٰمَٰنُ ٱبۡنِ لِي صَرۡحٗا لَّعَلِّيٓ أَبۡلُغُ ٱلۡأَسۡبَٰبَ ٣٦ أَسۡبَٰبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُۥ كَٰذِبٗاۚ وَكَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرۡعَوۡنَ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ وَصُدَّ عَنِ ٱلسَّبِيلِۚ وَمَا كَيۡدُ فِرۡعَوۡنَ إِلَّا فِي تَبَابٖ ٣٧

36.37. Гьаб хабар бицун муъминчи кIалъараб мехалъ ПиргIавница абуна: «Я Гьаман! Дуца дие борхатаб ва щулияб си бае – хъала бае. Гьеб сиялде тIадеги вахун дица зодове унел нухал цIехезе руго ва дун гьев Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ валагьизе вуго. Дида гьев дирго беразда вихьизе бокьун буго. Х1акълъунго дида гьав Муса жинца гьереси бицунев чи вугин абун кколеб буго ва гьес абулев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьечIо.

Дун вуго нужее аллагь. Гьаб рагIи абиялъул магIнаги буго: дов муъминчияс бицараб хабаралъ жиндир къавмалъул рекIелъе иман лъугьинин абун хIинкъун, гьел къосине гьаризе ва жив зодовеги вахуна абун гьезда ракIалде ккезе гьабизе абуна пиргIавница гьеб рагIи.

Гьадин щайт1аналъ ПиргIавнида берцин бихьизе гьабуна жиндир квешаб гIамал ва гьев нахъеги чIвана битIараб нухалдаса. Гьев ПиргIавница гьабураб гIамал ва гьесул макру жиб гIадада хвараб гурого гьеч1о. Дунялалдаго гьев гьалаг гьавуна ралъдалъе гъанкъизе гьавун, жиндир ханлъиги, хъизанги бануисраилазе тун. Ахираталда гьесие абадияб жужахIалъул гIазабги букIине буго.

وَقَالَ ٱلَّذِيٓ ءَامَنَ يَٰقَوۡمِ ٱتَّبِعُونِ أَهۡدِكُمۡ سَبِيلَ ٱلرَّشَادِ ﴿٣٨﴾

38. Жинца иман лъурав чияс абуна: «Я дир къавм! Нуж дида нахърилълъа! Дица нуж тIоритIизе руго битIараб нухалдаги ва хIакъаб диналдаги.

يَٰقَوۡمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَا مَتَٰعٞ وَإِنَّ ٱلۡأٓخِرَةَ هِيَ دَارُ ٱلۡقَرَارِ ﴿٣٩﴾

39. Я дир къавм! Х1акълъунго гьаб дунялалъул чIаголъи буго жиб дагьабго мехалъ букIунеб мунпагIат боси. Ахират буго даимго жиб нахъе хутIулеб ва даимго жинда жанир рукIунеб рукъ.

مَنۡ عَمِلَ سَيِّئَةٗ فَلَا يُجۡزَىٰٓ إِلَّا مِثۡلَهَاۖ وَمَنۡ عَمِلَ صَٰلِحٗا مِّن ذَكَرٍ أَوۡ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَأُوْلَٰٓئِكَ يَدۡخُلُونَ ٱلۡجَنَّةَ يُرۡزَقُونَ فِيهَا بِغَيۡرِ حِسَابٖ ﴿٤٠﴾

40. Гьеб ахираталда жидеца квешаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гурого гьабуларо, щибго жо тIаде цIикIкIизе гьабуларо. **Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал бихьиназеги руччабазеги алжаназде жанире лъугьине гьари буго жазаъ. Жидее гьеб алжаналда жаниб нигIаматал кьола щибго хIисаб гьечIого: рикIкIинчIого, цIадироялъ цIачIого.** Гьез гьабураб лъикIаб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб ва тIок1аб жазаъ гьабула.

۞ وَيَٰقَوۡمِ مَا لِيٓ أَدۡعُوكُمۡ إِلَى ٱلنَّجَوٰةِ وَتَدۡعُونَنِيٓ إِلَى ٱلنَّارِ ﴿٤١﴾ تَدۡعُونَنِي لِأَكۡفُرَ بِٱللَّهِ وَأُشۡرِكَ بِهِۦ مَا لَيۡسَ لِي بِهِۦ عِلۡمٞ وَأَنَا۠ أَدۡعُوكُمۡ إِلَى ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡغَفَّٰرِ ﴿٤٢﴾

41.42. Я дир къавм! Дица нуж ахIулел руго ахираталъул гIазабалдаса хвасарлъулеб жоялда – Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавиялда. Ва амма нужеца дун ахIулев вуго жужахIалде унеб нухалде: Аллагьасдехун ширк гьабиялде ва гьев Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **инкар кквеялде.**
Жив Аллагьлъун гьечIев чиясе ва жиндие лагълъи гьабизе кколарев чиясе лагълъи гьабиялде ахIулев вуго нужеца дун. **Дица нуж ахIулел руго жиндир гуч бергьарав, жинца мунагьал рахчулев, жив цогояв Аллагьасе**

جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабиялде.

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِيٓ إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُۥ دَعْوَةٌ فِي ٱلدُّنْيَا وَلَا فِي ٱلْءَاخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَآ إِلَى ٱللَّهِ وَأَنَّ ٱلْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ﴿٤٣﴾

43. Х1акъаб жо буго нужеца дун жинда ахIулеб хъанчие лагълъи гьаби бук1ин жидеда ахIарав чиясе жаваб кьоларел, жидер щибго гьунар гьечIел жалазе лагълъи гьаби.

Гьез я дунялалда яги ахиратался щибго кумек гьабизе гьечIо. Х1акълъунго нилъ киназулго руссин тIадегIанав Аллагьасде буго. Жидеца куфру-ширк ва зулму гьабурал гIадамалги жал жужахIалда рукIине ругел руго.

فَسَتَذْكُرُونَ مَآ أَقُولُ لَكُمْ ۚ وَأُفَوِّضُ أَمْرِيٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بَصِيرٌۢ بِٱلْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

44. Нужеда нахъа ракIалде щвезе буго ва бичIчIизе буго жакъа дица нужеда бицунеб жо.

Нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб щвараб мехалъ лъазе буго гьеб дица бицунеб жо хIакъаб букIин. **Дица дир амру ТIадег1анав Аллагьасде тIамун тун буго. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда лагъзадерил хIал лъалев, гьезие мустахIикъаб амру бихьулев.**

Гьаб бакIалда лъугIана ПиргIавнил къавмалъул жинца иман лъурав чияс ПиргIавнида ва гьесул къавмалда гьабураб хитIаб ва вагIза-насихIат. Гьеб буго (28) аяталдаса (44) аяталде щвезегIан. Жал къосарал ва жидер ракIазулъ куфру-ширк бугел гIадамазе гьесул вагIза-насихIаталъ асар гьабичIо. Гьез гьев чи чIвазеги къасд гьабуна. Гьеб хIал бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

فَوَقَىٰهُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا۟ ۖ وَحَاقَ بِـَٔالِ فِرْعَوْنَ سُوٓءُ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٥﴾

45. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев муъминчи цIунана жиндир къавмалъул квешаб макруялдаса. ПиргIавнидаги гьесул къавмалдаги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ квешаб гIазабги рещт1ана.

Дунялалда гьел ралъдалъ гъанкъизе гьаруна, ахираталда гьезие абадияб жужахIги буго.

ٱلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا ۖ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدْخِلُوٓا۟ ءَالَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

46. ЖужахIалъул цIа буго гьезие бугеб гIазаб щибаб радал-бакъанида жидеда гьеб бихьизе гьабулеб.

Гьаб буго хабалъ гIазаб гьабизе букIиналъе далил. Гьел капурзабазе нахъасан къотIи гьечIеб гIазаб буго хобалда жаниб. **Къиямасеб къо чIараб мехалъги**

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир малаикзабазда амру гьабула: «Нужеца гьев ПиргIавнги гьесул къавмги бищунго квешаб гIазабалъулъ лъугьине гьаре!» - абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумаридаса бицараб сахIихIаб хIадисалда буго жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер цояв хвараб мехалъ гьев чиясда ахираталда жив вукIунеб бакI бихьизе гьабула радалги бакъанидаги. Гьев чи алжаналъул агьлу вугони жив алжаналда жанив вукIунеб бакI бихьизе гьабула. Гьев жужахIалъул агьлу вугони жужахIалда вукIунеб бакIги бихьизе гьабула. Гьев лагъасдаги абула: «Гьаб буго мун жанив вукIунеб бакI» - абун. Гьеб хIал букIуна Къиямасеб къо чIезегIан»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Къиямасеб къоялъ муъминчиясда бихьизе гьабула жинца иман лъун букIинчIебани жив жужахIалда вукIине вукIараб бакI. Гьелдалъун муъминчияс Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц ва щукру гьабизе жив иманалда тIовитIун алжаналъул агьлулъун гьавиялда. Капурчиясдаги бихьизе гьабула жив алжаналда вукIине вукIараб бакI гьес иман лъун букIарабани. Гьелдалъун гьесул пашманлъи ва хIасратлъи цIикIкIизе»* - абун. Х1адисалъул аслу имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Ал-Баззар абулев Г1алимас жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIабасдасан бицараб хIадисалда буго: цо къоялъ гIадамазе вагIза гьабулаго жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIабас абуна: «Я гьал гIадамал! Нужеда лъалищ, нужеца дида бице бищунго бахIарчияв чи щив вугев?» - абун. Цо гIадамаз абуна: «Мун вуго» - абун. ГIали асхIабас абуна: «Дун цониги тущманасде данде вахъинчIо дица гьесулгун битIараб, гIадилаб рагъ гьабун гурони (справедливый). Нужеца дида бице бищунго бахIарчияв чи щив вугев?» - абун. Гьел гIадамаз абуна: «Нижеда лъаларо щив гьев чи вугевали. Дуцаго бице нижеда» - абун. Г1али асхIабас абуна: «Жинда Аллагь разилъаяв Абубакар вуго. Дида вихьана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг къурайшазул мушриказ сверунги ккун цояз гьанивехун цIан, цогидаз довехун цIан ракьалда вехъерхъулев, жидецаги абулаго: «Мунищ вугев нижер аллагьзабазул цо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьавулев чи?!» - абун Валлагьи гьеб бакIалде цониги чи аскIове къачIо Абубакар асхIаб гурони. Гьес цин гьасда, цинги досда кьабулеб букIана, гьел къурайшал аварагасдаса صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нахъе цIалелги рукIана. Жинца абулебги букIана: «Вай нужер талихI къаял! Нужеца гьав чиясда рагъ гьабун, гьав чIвазехъинищ вугев, гьас «Дир БетIергьан Аллагь вуго» - абураб рагIи сабаблъун» - абун.

Цинги жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIаб жинда тIад бугеб халат гьумералде бачун гIодана жиндир мегеж биччизегIан. Хадубги гьес абуна: «Дица нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гьарулеб буго дида бице абун гьев Абубакарищ лъикIав вугев, яги ПиргIавнил къавмалъул жинца иман лъурав чийищ лъикIав вугев?» - абун. Цинги гIадамал руцIцIун чIана щиб жаваб кьелеб лъаларого. Г1али асхIабас абуна: «Нужеца жаваб кьолеб гьечIо гурищ? Валлагьи Абубакар асхIабасул цохIо сагIат лъикIаб буго ПиргIавнил къавмалъул муъминчиясул гIумруялдаса. Дов вукIана жинца жиндир иман бахчарав чи, гьав Абубакар вукIана жинца иман загьир гьабурав чи» - абун.

Гьеб хIадисалъул цоги биценалда буго жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхIаб къурайшияца вухун гIакълуялдаса ине гьавун гIодове рехун вукIана. ГIемер заман ун хадув жив рекIеде вачIараб мехалъ, жинца beралги рагьараб мехалъ гьес бищунго цебе абураб рагIи букIана аварагасул щиб хIал бугеб абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб агьлуялъул баракат ва шапагIат нилъееги щвезе гьабеги. Я БетIергьан Аллагь! Ниж руго хирияв аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ рихьичIел, гьезда бихьараб къварилъиги бихьичIел, загIипал, пакъирал лагъзал. Дурго гурхIел-рахIмуялдалъун, мун тIаса лъугьун, мун разияб агьлугун тIаде рахъунеллъун гьаре Аллагь جَلَّجَلَالُهُ дуца ниж! Мун разилъулеб гIамал гьабизе тавпикъги гьабе! Дур диналъе гIоло жигьад гьабулел мужагьидаздаса ниж гьаре! Мун разилъи тIалаб гьабун шагьадат щвезе нижер ракIазе иманги, бахIарчилъиги кье!

Нужеда лъай муъминзаби, хасго гIолохъаби! Гьаб хирияб Къуръан художественнияб тIехь гьечIо жиб цIалун хадуб хъорщода тIадги лъун жинда тIад хIурги чIван букIунеб. Гьаб Къуръан буго тIадегIанав Аллагьасул калам. Гьаб хирияб Къуръан тIадегIанав Аллагьас рещтIине гьабун буго жинда жаниб хъвараб жоялда гIамал гьабизе. Кинабго халкъалъе, кинабго заманаялъ хIакъаб диналде гIадамал тIоритIулеб нурлъунги гьабун буго гьаб Къуръан. Гьаб Къуръаналда жаниб хъвараб жоялда жинца гIамал гьабурав чи гьеб Къуръаналъ ахираталда алжаналде жаниве вачуна ва гьесда цIарги букIуна «Къуръаналъул агьлу» абун. Гьаб Къуръаналде гIамал гьабичIев чи гьелъ жужахIалде жаниве къотIула.

Нилъее гьаб хирияб Къуръаналъ алжаналде рачине бокьун бугони гьаб Къуръан гIемер цIалун, гьелъул магIна ва хIукму бичIчIизе гьабун, цинги гьелда гIамал гьабун хьвадизе ккола. Дун бусурманчи вуго абураб рагIи гIоларо. РекIелъ камилаб иман букIине ккола,

гьаб исламияб диналда рекъон гIамалги гьабизе ккола. Дунял тIалаб гьабулев чиясда цебе цо гъурущги нусго гъурущги рехани ва гьесда абуни: «Дуего бокьараб босе» - абун, щибго щаклъи гьечIеб жо буго гьев чияс нусго гъурущалде квер бегьулеблъи.

Ахират тIалаб гьабулев чиясеги гIемер батIи-батIиял даражаби руго. Унго-унгоял бахIарзазе бугеб, бищун тIадегIанаб даража буго гьаб ракьалда тIад цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабиялде халкъ ахIи, ракьалда тIад гьабулеб хIакъаб хIукмуги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму букIиналде гьел мукIур гьари. Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичи буго бищун тIадегIанаб макъам. Г1алимзабаца абун буго: «Алжан цIакъ къимат кIудияб рукъ буго. Инсанасе бищунго къимат кIудияб жо жиндир рухI буго. Ахираталда бищун къимат кIудияб алжан щвезе бокьарав чияс дунялалда бищунго къимат кIудияб жо кьезе ккола» - абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ гьабеги хIакъаб жо бихьизе, лъазе ва гьелда нахърилъльине.

وَإِذْ يَتَحَآجُّونَ فِى ٱلنَّارِ فَيَقُولُ ٱلضُّعَفَـٰٓؤُا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ ٱلنَّارِ ﴿٤٧﴾

47. Гьеб жужахIалда жаниб бугеб къавм цоцазде къацандулеб гIуж рехсе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**, дур умматалъе ваг1залъун. Жал нахърилълъун рукIарал загIипал гIадамаца жидер церехъабазда абула, жал Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **г1ибадат гьабизе ч1ух1арал:**
«Х1акълъунго ниж рукIана нужеда нахърилълъараллъун Аллагьасдехун нужеца куфру-ширк гьабураб мехалъ. Гьанже нуж ругищха нижедаса гьеб гIазабалъул цо бутIагIаги тIаса босулел?» - абун.

قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُلٌّ فِيهَآ إِنَّ ٱللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ ٱلْعِبَادِ ﴿٤٨﴾

48. Дунялалда жал чIухIун рукIарал гIадамаз абула: «Х1акълъунго жакъа нилъ киналго гьаб жужахIалда жанир руго.
Нужее кумек гьабизе кIолеб букIарабани ниж гьанир рукIинароан. **ТIадегIанав Аллагьас халкъалда гьоркьоб хIакъаб хIукму гьабун тIубан буго.** Гьанже гьеб хIукму хисизе гьабулев щивго чи вукIунаро» - абун.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ فِى ٱلنَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ٱدْعُوا۟ رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٩﴾

49. Цинги гьеб жужахIалда жанир ругел гIадамаца гьеб жужахI хьихьун ругел малаикзабазда абула: «Нужеца гьаре нужер БетIергьанасда нижедаса гьаб

гІазаб дагьлъизабе цохІо къоялъгІаги абун».

قَالُوٓاْ أَوَلَمۡ تَكُ تَأۡتِيكُمۡ رُسُلُكُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِۖ قَالُواْ بَلَىٰۚ قَالُواْ فَٱدۡعُواْۗ وَمَا دُعَٰٓؤُاْ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ ٥٠

50. Гьел малаикзабаца абула: «Дунялалда нужехъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **аварагзаби рачІун рукІинчІищ хІакъал хІужабигун ва аяталгун?» - абун. Гьел гІадамаз абула: «РачІун рукІана» - абун. Цинги малаикзабаца абула: «Гьанже нужецаго гьаре Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **нужедаса гІазаб борхе абун».**

Гьел капурзабаца гьабураб дугІаги гІададисеб жо букІуна, гьелъие жавабги гьабуларо.

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَيَوۡمَ يَقُومُ ٱلۡأَشۡهَٰدُ ٥١

51. ТІадегІанав Аллагьас абулеб буго: **Х1акълъунго Дица квербакъи гьабула Дир аварагзабазе** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ва муъминзабазеги гьел дунялалда ругеб мехалъ.**

Гьединго ахираталда жидеца лагъзадерил гІамалалъе нугІлъи гьабун гьеб гІамал хъвалел рукІарал малаикзаби рачІараб мехалъги квербакъи гьабула Дица Дир расулазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ва муъминзабазе.** Дунялалъул рукъоб гьезие квербакъи гьабула баянаб хІужа-далилалдалъун, тущманасда тІад бергьенлъи кьун, гьел асир гьарун. Ахираталда квербакъи гьабула гьел муъминзаби алжаналде жаниреги лъугьине гьарун ва гьезие сахаватал нигІматалги кьун.

يَوۡمَ لَا يَنفَعُ ٱلظَّٰلِمِينَ مَعۡذِرَتُهُمۡۖ وَلَهُمُ ٱللَّعۡنَةُ وَلَهُمۡ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ٥٢

52. Капурзабазе жидеца бачараб гІузруялъ щибго мунпагІат гьабулареб къо буго гьеб. Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахІматалдаса рикІкІад гьарун рукІуна ва гьезие квешаб рукъги букІуна – жужахІ букІуна жал даимго гьенир жанир рукІунеб рукълъун.**

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡهُدَىٰ وَأَوۡرَثۡنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱلۡكِتَٰبَ ٥٣

53. Х1акълъунго дица Муса аварагасухъе тІоритІел кьуна, авараглъи кьуна. Муса аварагасде عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **рещтІине гьабураб тІехь Тавратги бануисраилазе ирсалъе кьуна.**

هُدٗى وَذِكۡرَىٰ لِأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ٥٤

54. Жинца гІадамал хІакъаб диналде тІоритІулеб нурлъун, ва жидер гІелму-гІакълу бугел гІадамазе вагІза-насихІатлъунги гьабуна гьеб Таврат.

فَٱصۡبِرۡ إِنَّ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞ وَٱسۡتَغۡفِرۡ

55. Дуца сабру гьабе, МухІаммад

لِذَنۢبِكَ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ بِٱلۡعَشِيِّ وَٱلۡإِبۡكَٰرِ ۝٥٥

ﷺ, гьал мушриказ дуе гьабулеб къварилъи баччун ва гьел хIакъаб диналде ахIунги. Жинца аварагзабазе عَلَيْهِمُ السَّلَام квербакъи гьабула абураб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотIи хIакъаб жо буго. Гьеб квербакъи дуеги букIине буго. Дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьаре дур мунагьал рахче абун, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIодо гьавун тасбихIги гьабе, гьесие реццги гьабе радалги къасиги гIужазулъ ва кинабго заманаялъ.

Гьаб амру хирияв аварагасда ﷺ гьабун бугониги гьалдалъун мурад букIуна исламияб уммат. Аварагас ﷺ мунагьал чури гьари букIуна Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи загьир гьаби, амма гьесул мунагьал рукIунаро, жинца мунагьал гьарулев чи авараглъунги вукIунаро.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ سُلۡطَٰنٍ أَتَىٰهُمۡ إِن فِي صُدُورِهِمۡ إِلَّا كِبۡرٞ مَّا هُم بِبَٰلِغِيهِۚ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ۝٥٦

56. Х1акълъунго жидее щибго хIужаго гьечIого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда дагIба гьабулел гIадамал руго жидер рекIелъ чIухIи бугел, дуда нахърилълъине чIухIарал гIадамал. Амма гьел жидер мурадазде щвеларо. Гьезул мурад буго хIакъаб дин гьереси гьаби ва дудаса жал тIадегIанлъи. **Дуца Аллагьасдалъун цIуни гьаре гьел гIадамазул квешлъиялдаса. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо рагIулев ва бихьулев.**

لَخَلۡقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ أَكۡبَرُ مِنۡ خَلۡقِ ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ۝٥٧

57. БичасхIаги зобалги ракьги бижи кIудияб амру буго гIадамал рижиялдаса. Кинниги гIадамазул гIемерисел жидеда гьаб амру бичIчIуларел ва лъаларел руго.

Гьез пикру гьабулеб гьечIо щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьаб махлукъ жинца бижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур гIадамал тIаде рахъине гьари щибго захIматаб жо гьечIеблъи.

وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَلَا ٱلۡمُسِيٓءُۚ قَلِيلٗا مَّا تَتَذَكَّرُونَ ۝٥٨

58. Жинда щибго жо бихьуларев беццав чиги жинда канлъи бихьулев чиги цоцазда ращад гьечIо. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабулел муъминзабиги жив къосарав капурчиги бищад гьечIо.

Гьаб вагIза босулел ва гьелдасан жидее мунпагIат лъугьунел

гIадамал цIакъго дагь гурони гьечIо.

59. Х1акълъунго къиямасеб къо бачIинги щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амру буго. Гьеб иш гьадин бугониги гIадамазул гIемерисел жидеца ахираталде иман лъоларел руго.

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ لَـَٔاتِيَةٌ لَّا رَيۡبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يُؤۡمِنُونَ ٥٩

60. Нужер БетIергьан Аллагьас абулеб буго: «Нужеца Дида гьаре, Дица нужее жаваб кьезе буго» - абун.
Гьаб рагIиялдалъун тIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерил ракI гьесизе гьабулеб буго дугIа гьабиялде ва гьезие жаваб гьабизе къотIиги гьабулеб буго. Цо гIалимзабаца гьаб рагIиялъул магIна гьабуна: «Нужеца гIибадат дие гьабе, дица гьеб гIибадат къабул гьабизе буго» - абун.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِي سَيَدۡخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ٦٠

Дие гIибадат гьабизе ва Дида гьаризе чIухIарал гIадамал ахираталда жужахIалде жанире лъугьине руго жал гIодорегIан гьарун ва хIакъир гьарун ругеб хIалалъ. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ данде чIухIи гьабурав чи гьес цIакъ гIодовегIан гьавула, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIеларав ва мутIигIлъарав чи Аллагьас тIадегIанги гьавула.

61. Т1адегIанав Аллагь вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав хан, жинца нужее сордо бижарав нуж гьеб сардилъ хIалхьиялда чIезе. Нужее къоги гьабурав жиндилъ канлъи бихьулеблъун нуж магIишат тIалаб гьабун ракьалда тIад хьвадизе.

ٱللَّهُ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيۡلَ لِتَسۡكُنُواْ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبۡصِرًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَذُو فَضۡلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَشۡكُرُونَ ٦١

Х1акълъунго Аллагь вуго жинца гIадамазе гIемераб лъикIлъи гьабулев ва амма гIадамазул гIемерисел руго жидеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабуларел.** Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ниг1маталги кванан гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда жал г1асилъулел.

62. Гьав БетIергьан Аллагь вуго жинца кинабгожо бижарав нужер БетIергьан. Гьев гурев цоги аллагь гьечIо жиндие г1ибадат гьабизе мустах1икъав.

ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ فَأَنَّىٰ تُؤۡفَكُونَ ٦٢

Гьав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадатги гьабичIого цоги жоялъе гIибадат гьабиялде кин нуж руссунел ва кин нужеда гьеб берцин бихьулеб?**

63. Гьаб дур къавм буссараб г1адин, хIакъаб диналдаса руссун рукIана цересел къавмазул жидеца Аллагьасул

كَذَٰلِكَ يُؤۡفَكُ ٱلَّذِينَ كَانُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ ٦٣

جَلَّجَلَالُهُ **аятал ва гьесул дин гьереси гьабулел гIадамалги.**
Гьеб цIияб иш гьечIо. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ! Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьеб кинабго иш бихьулеб буго ва дуе къотIи гьабураб квербакъиги, гьезие къотIи гьабураб гIазабги жиб бачIин ва букIин хIакъаб жо буго.

ٱللَّهُ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ قَرَارًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٤﴾

64. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужер БетIергьан, жинца нужее ракь гьабурав нуж чIолеб бакIлъун:** Дунялалда ракьалда тIадч1ола нуж чIаго ругеб мехалъ, хун хадур гьелъул чохьонирги ч1ола, ахираталда Г1арасат майданалдаги ч1ола (махIшаралдаги). **Жинца нужее зобги гьабурав жиб борхатаблъун.**
Рукъалъе тIохалда релълъун. **Жинца нужее сипат-суратги гьабурав. Гьеб нужер суратги жинца цIакъ берцинаб гьабурав** жиндир цогидаб махлукъалъул сураталдаса. **Жинца нужее цIакъ гьуинаб, хIалалаб ризкъиги кьурав.** БатIи-батIиял нигIматал кьурав жидер тIагIам, лазат, кьер, махI берцинал. **Гьав вуго нужер БетIергьан Аллагь. Жив вацIцIадав ва жив тIадегIанав вуго кинабго гIаламалъулго БетIергьан Аллагь.**

هُوَ ٱلْحَيُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ۗ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٥﴾

65. Жив чIагояв, жиндие хвел гьечIев, жив гурев цоги аллагь гьечIев вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан.
Нужеца г1иц1го гьоркьоб жо кквеч1ого гьев Аллагьасдаса гьаре ва гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **гьабе ширкаласа жиб бацIцIадаб гIибадат ва нужеца гьев Аллагьасе щукру гьабун** «ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ» **- абунги абе.**

۞ قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَمَّا جَآءَنِيَ ٱلْبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٦﴾

66. Дуца гьел мушриказде абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ**: «Х1акълъунго дида дир Бет1ергьан Аллагьас лъазе гьабун буго дица лагълъи гьабуге абун Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **тун нужеца жидее лагълъи гьабулел хъанчазе.**
Дихъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан баянал хIужаби рачIун руго гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялде жидеца тIоритIел гьабулел ва дида амруги гьабун**

буго дун тIубанго мутIигIлъе абун гьаб кинабго гIаламалъул БетIергьан Аллагьасе».

67. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан жинца нуж ракьалдаса рижарав. Цинги манидал къатIраялдаса, цинги бетараб бидул къотIелалдаса рижарав. Цинги нуж эбелалъул рахIмоялдаса къватIире рахъизе гьарулев, гьитIинал, щибго жо бажаруларел лъималлъун.

هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٖ ثُمَّ مِن نُّطۡفَةٖ ثُمَّ مِنۡ عَلَقَةٖ ثُمَّ يُخۡرِجُكُمۡ طِفۡلٗا ثُمَّ لِتَبۡلُغُوٓاْ أَشُدَّكُمۡ ثُمَّ لِتَكُونُواْ شُيُوخٗاۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبۡلُۖ وَلِتَبۡلُغُوٓاْ أَجَلٗا مُّسَمّٗى وَلَعَلَّكُمۡ تَعۡقِلُونَ ٦٧

Цинги нуж кIудиял гIезе гьарун нужер гIакълуги къуватги камилаб гIужалде рахине гьарулев. Гьеб буго лъеберго соналдаса к1икъого соналда щвезег1ан бугеб г1умру. **Цинги нуж херлъун к1удиял ва заг1ипал чаг1илъунги рук1ине гьарулев. Нужедаса цо гIадамал руго жал херлъилелде церего холелги.** Цо гIалимзабаца абуна рахIмоялда жанирго хун къватIире рачIунел абун. **Нуж чIагоги рукIуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее цIараб заман тIубазегIан,** нуж холеб гIажал тIаде щвезегIан. **Гьаб нужер рижиялда жанибги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIаламатал руго, гьел гIаламатал нужее лъазе ва гьезул нужеца вагIза босизе бицунеб буго нужеда гьаб хабарги.**

68. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев. Жиндие цо амру букIине бокьараб мехалъ гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ «Кун» абураб рагIи абула (ай мун бук1а абун) ва гьеб амру бук1уна.

هُوَ ٱلَّذِي يُحۡيِۦ وَيُمِيتُۖ فَإِذَا قَضَىٰٓ أَمۡرٗا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ٦٨

69. Мун валагьуларищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьел жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда дагIба гьабулел гIадамазда. Гьел гIадамал кин руссун ругел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб диналдаса ва гьесул тIоритIелалдаса.

أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ أَنَّىٰ يُصۡرَفُونَ ٦٩

70. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьереси гьабулел ва Дица аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жиндалъун ритIараб динги гьереси гьабулел. Гьезда нахъа лъазе буго жидер инкаралъул ва гьереси гьариялъул хIасил кин

ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِٱلۡكِتَٰبِ وَبِمَآ أَرۡسَلۡنَا بِهِۦ رُسُلَنَاۖ فَسَوۡفَ يَعۡلَمُونَ ٧٠

букIунеблъи.

71.72. Жидер гарбазда гудрал ва рахсалги ран жал жужахIалде жанире рехъерхъун рехулеб мехалъ ва бухIараб хIамималда жанирги рехулеб мехалъ.

إِذِ ٱلْأَغْلَٰلُ فِىٓ أَعْنَٰقِهِمْ وَٱلسَّلَٰسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾ فِى ٱلْحَمِيمِ ثُمَّ فِى ٱلنَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾

Ибну Касирица абуна: «ЖужахI хьихьун ругел забаниятаз гьезул габуралда рарал гудразда рухьарал рахсалги ккун гьел цин жужухIалъул цIадаре цIан, цинги гьениса хIамималде жанире цIан гIазаб гьабула гьезие»-абун.

73.74. Цинги гьездаги абула гьезул ракI бекизе гьабун ва гьел гIодорегIан гьарун: «Кире арал нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиялъулъ жидедехун ширк гьабулел рукIарал аллагьзаби?» - абун. Гьез абула: «Гьел жакъа нижедасан къосун руго, нижеда гьел рихьулел гьечIо.**

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالُوا۟ ضَلُّوا۟ عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن نَّدْعُوا۟ مِن قَبْلُ شَيْـًٔا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾

Нижеца щибго жоялъе лагълъи гьабулеб букIинчIо» - абунги абула. Гьел жидер чара хун, щиб бицинеб ва щиб гьабилеб лъаларого хутIун рук1уна. **Гьадин къосине гьарула Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **киналго жинда инкар ккурал гIадамал.** Хадубги гьезда абула:

75. Гьаб гIазаб нужее буго нужеца ракьалда тIад щибго гIилла гьечIого чIухIи-рецц гьабун букIин сабаблъун.

ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾

Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъаби гьарун, хIарамаб нухалда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб боцIи-мал харж гьабун, зина гьаби, хамро гьекъей гIадал кIудиял мунагьал гьарун. **Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабичIого, нужее бугеб бечелъиялдаса чIухIун, Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **кIочон рукIун.**

76. Гьанже нуж лъугьа жужахIалъул рагьабахъан жанире даимго гьеб гIазабалъулъ рукIинелъун. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI буго гьеб жужахI жал чIухIарал, жидер гIамал кIудиял гIадамазе.

ٱدْخُلُوٓا۟ أَبْوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

77. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **! ХIакълъунго Аллагьасул къотIи жиб тIубай хIакъаб буго:** Гьеб къотIиги дуе квербакъи гьабила абун

فَٱصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۚ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ ٱلَّذِى نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾

буго ва куфру-ширкалъул агьлуялъе гІазаб гьабила абунги буго. **Дица дуда бихьун гІазаб гьабизеги бегьила гьезие. Гьезие гІазаб гьабилелде цеве Дица мун хвезе гьавуниги; Ахираталда киналго Диде руссине руго** ва Дица щибаб напсалъе гьелъул гІамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ۗ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ فَإِذَا جَآءَ أَمْرُ ٱللَّهِ قُضِيَ بِٱلْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ ٱلْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

78. Х1акълъунго Дица дудасан цереги гІемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритІана. Гьезул цо къукъаялъул къиса Дица дуда бицана. Дица дуда жидер къиса бицинчІеб къукъаги буго. Цониги расуласе ихтияр букІинчІо жал къавмалъе мугІжизат ва гІаламат бачун рачІине Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изну букІун гурони.

Цо умматалъе гІазаб гьабизе бугеб къотІи тІаде щвараб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьезие гІазаб гьабула** аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гьезда нахърилъарал г1адамалги хвасар гьарула **ва жидеца хІакъаб дин батІул гьабулел гІадамал гьеб бакІалда цІакъ чІорого хутІула.**

ٱللَّهُ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمَ لِتَرْكَبُوا۟ مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾

79. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гІибадат гьабизе тІадав хан, жинца нужее хІайваналрижарав ва гьел квегьарав. Нуж гьезда тІадги рекІунел нуж сапаразде унаго, нужеца гьезул гьан, рахьги кваналел.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ وَلِتَبْلُغُوا۟ عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى ٱلْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

80. Нужее гьездаса цогиги мунпагІатги буго: квас-расги, хІан-нахги, цІоко-тІехьги ва гьеб гуребги. **Гьел хІайваназда тІад лъун нужер къайи-матахІ нужее хІажатаб бакІалде щвезе гьабула. Ракъдада ругеб мехалъ варанабазда рекІун, ралъадалда тІад гумузда рекІунги хьвадула.**

وَيُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ فَأَىَّ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ تُنكِرُونَ ﴿٨١﴾

81. Гьел сапаразда ругеб мехалъ ва рукъор ругеб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гІемер батІиял гІаламаталги рихьизе гьарула.
Жив цо вукІиналде ва жиндир хІалкІолъиялде тІоритІел гьабулел. **Нужеца жидеда инкар кколел щал аяталха ругел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятаздаса?!**

أَفَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِي ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ

82. Гьал Маккаялъул мушрикал жидер сапаразде унарищ ва гьезда

كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۚ كَانُوٓاْ أَكۡثَرَ مِنۡهُمۡ وَأَشَدَّ قُوَّةٗ وَءَاثَارٗا فِي ٱلۡأَرۡضِ فَمَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ٨٢

бихьулариш жидеда цере рукIарал мушриказул ахир кин ккарабали? Гьел Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьалаг гьаруна, гьезул росаби ва шагьарал чIунтизе гьаруна. **Гьел гIадамал гьал Маккаялъулаздаса гIемералги рукIана, къуват-гуч бугелги рукIана. Жидеца ракьалда тIад гIемерал асарал таралги рук1ана:** чIахIиял кIалгIаби тана, шагьарал тана. **Жидеда Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазаб щвараб мехалъ гьезие щибго кумек гьабичIо жидеца гьабун букIараб гIамалалъ.** Жидер боцIи-малалъги, жидер кIалгIабацаги, щулиял хъулбузги гьезие кумек гьабичIо.

فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُواْ بِهِۦ يَسۡتَهۡزِءُونَ ٨٣

83. Гьел капурал гIадамазухъе Аллагьасул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **рачIараб мехалъ баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун, гьел жидерго гIелму-лъаялдаса рохун, чIухIун чIана.** Жидеда лъалеб жо гьезда битIараблъун бихьана Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аварагас бицунеб жоялдаса. **Цинги гьездаги рещтIана жидеца гьелда божичIого жиб махсароде гьабулеб букIараб г1азаб.**

فَلَمَّا رَأَوۡاْ بَأۡسَنَا قَالُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥ وَكَفَرۡنَا بِمَا كُنَّا بِهِۦ مُشۡرِكِينَ ٨٤

84. Жидеда гIазаб рещтIун гьелъул гуч ва захIмалъи бихьараб мехалъ жидеца абуна: «Нижеца иман лъолеб буго цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **ва нижеца инкар кколеб буго нижеца жидее лагълъи гьабулел рукIарал алагьзабазда»-абун.**

فَلَمۡ يَكُ يَنفَعُهُمۡ إِيمَٰنُهُمۡ لَمَّا رَأَوۡاْ بَأۡسَنَاۖ سُنَّتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِي قَدۡ خَلَتۡ فِي عِبَادِهِۦۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ٨٥

85. Дир гIазаб жидеда бихьараб мехалъ лъураб иманалъ гьезие щибго мунпагIат гьабизе гьечIо. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **нух ва хIукму жиндир лагъзадерие гьабулеб гIадлуялъулъ:** Гьел лагъзадерие гIазаб гьабизе байбихьараб мехалъ гьез гьабураб тавбуялъ ва иман лъеялъ мунпагIат гьабунгутIи. **Гьеб гIазаб гьаби тIаде щвараб мехалъ Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккун рукIарал гIадамал цIакъ чIорого хутIаралльун рукIуна.** Гьез гьабураб кинабго гIамалги г1адада хола, гьезул боцIи-малги гьалаглъула, гьезул лъимал-хъизанги цоцадаса ратIалъула.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги нилъ гьеб чIорого хутIиялдаса.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун «Сурату Гъа́фиралъул» тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

41. Сурату Фуссилат

Гьаб сураталда жаниб Исламияб диналъул аслулъун бугеб гIакъида (рекIелчIей) бицун буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналде рекIелчIей гьаби, гьесул аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва, тIахьал ритIухъ гьари, ахират букIиналда иман лъей бицун буго.

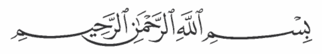
Сураталъул байбихьи хирияб Къуръаналъул бициналдалъун гьабун буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе бищун кIудияб мугIжизатлъун жиб бугеб, кинабго заманаялъе, кинабго халкъалъе гьел хIакъаб диналде тIоритIулеб нурлъунги бугеб. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин босун ритIулел аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ сипатал рицун руго: гьев инсан вукIин жинда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргI вахIю гьабун гьеб вахIю босун жив къавмалда витIулев. ИнкарчагIаца ва мушрикаца тIалаб гьабухъин малаик вукIунареблъи баян гьабун буго. Хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел далилал рицунаго зобал-ракьал рижи ва цогидаб махлукъ бижиналъул хабар бицун буго.

Аллагьсда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъичIел, жидер къуват-гучалда божилъи гьабун гIамалкIодолъи гьабурал ГIадилал ва Самудиял гьалаг гьариги бицун буго. Гьелда хадуб Аллагьасдасан хIинкъарал муъминзабазулги, гьезие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIадурун бугеб хирияб ва сахаватаб гьоболлъиялъулги бицун буго.

Зобал-ракьазда жанир ругел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIаламатазулги бицен гьабун буго, гьел гIаламатаздалъун жидеца пикру гьабулел гIадамазе тIадегIанав Аллагь жив хIакъав БетIергьан вукIин лъалел.

Сураталда цIар лъун буго «Жинца батIа гьабулеб, баян гьабулеб» абун, гьаб сураталда жаниб тIадегIанав Аллагьас жиндир аятал баян гьарун рукIиналъ, жив цо вукIиналъул ва жиндир къудраталъул бицунел баянал аятал рукIиналъ. Жал мухIканал, жидеда инкар гьабизе кIоларел далилалги рицун рукIиналъ жиндир кIодолъиялда ва жив цо вукIиналда тIоритIел гьабулел.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

حمٓ ١

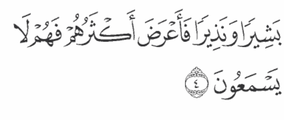
1. ХIа, Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьаб кIиго х1арп абиялдалъун бугеб.

2. Гьаб хирияб Къуръан буго жив гурхIулев, жиндир гурхIел-рахIму гIемерав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **рещтIине гьабураб гьесул азалияб калам.**
Гьеб Къуръан рещтIине гьабиги кIудияб рахIмат ва нигIмат буго. жиндир лагъзадерие бугеб. Жиб тIаса унареб, къиямасеб къо щвезегIан жинца умматал хIакъаб диналде ахIулеб.

كِتَٰبٌ فُصِّلَتْ ءَايَٰتُهُۥ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٣

3. Гьаб Къуръан буго жиндир аятал баян гьарураб, жинда жанир дунялалъул ва диналъул маслихIат бицараб, **жиндир магIна баянаб, мацI пасихIаб, хIукмаби ва къисаби загьираб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам.**
Гьаб Къуръан буго гIараб мацIалда жиб цIалулеб. Жидеца пикру гьабулел ва жидер гIелму-гIакълу бугел гIадамазда жиндир магIна бичIчIулеб ва жидеца гьелдаса вагIза босулеб. Жидер ракIазулъ иманалъул нур бугел гIадамазул ракIелъе жиб лъугьунеб ва гьеб иманалъул нур жиндалъун цIикIкIунеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам буго гьаб Къуръан. Жидер ракIазда тIад куфру-ширкалъул мугьру чIварал гIадамазда гьеб Къуръан бичIчIуларо ва гьезул рекIелъе гьеб лъугьуларо.

4. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал муъминзабазда алжаналъул рохел бицунеб буго. Аллагьасдаги** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул аварагзабаздаги** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **гIасилъарал гIадамазе жужахIалъул гIазабалдалъун жинца хIинкъи кьолебги буго.**
Гьединаб баянаб калам бугониги, жидеда лъалеб жиб пасихIаб гIараб мацIалъ цIалулеб бугониги, **гIемерисел мушрикал гьеб Къуръаналдаса руссана. Гьезда гьеб рагIулебго гьечIо ва жидеца гьелъул пикру гьабулеб гьечIо.**

وَقَالُوا۟ قُلُوبُنَا فِىٓ أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَآ إِلَيْهِ وَفِىٓ ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَٱعْمَلْ إِنَّنَا عَٰمِلُونَ ٥

5. Къуръаналда гIенеккизе чIухIун гьез абуна: « Гьеб дуца ниж жинда ахIулеб дин нижер ракIазулъе лъугьунаро, гьезда тIад биццатаб хъал буго. Нижер

гIундулги гьеб Къуръан рагIиялдаса гIинкъал руго.

Дудаги нижедаги гьоркьоб пардав буго, жинца нилъ цоцада ричIчIизе толареб. Ниж руго нижер умумузул диналда ругел гIадамал, дуца ниж ахIулел руго нижеда лъалареб цIияб диналде. **Дуца дурго гIамал гьабе: дурго дин гьабе ва дуда гIенеккаразе гьебги бице. Х1акълъунго ниж нижерго дин гьабулел руго» - абун.**

قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَٱسۡتَقِيمُوٓاْ إِلَيۡهِ وَٱسۡتَغۡفِرُوهُۗ وَوَيۡلٞ لِّلۡمُشۡرِكِينَ ٦

6. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ : «Х1акълъунго дун вуго нужедаго релълъарав, нужеда гьоркьоса инсан. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дида вахIю гьабун буго дица нужеда лъазе гьабе абун нуж киназго х1акълъунго жиндие гIибадат гьабизе тIадав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго абун.

Нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабе ва нуж гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ритIун чIа, гьесие гьабулеб лъагълъиги куфру-ширкалдаса бацIцIад гьабе ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ мунагьал чуриги т1алаб гьабе. Гьедин Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат бацIцIад гьабичIел мушриказе цIакъ квешаб гIазаб ва къварилъи букIине буго.

ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ كَٰفِرُونَ ٧

7. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавуларел, жидер боцIи-малалдаса закатги кьоларел, жидеца ахираталда иман лъечIого гьелда инкарги кколел г1адамал: гьал г1адамал руго жидее ахираталда гучаб гIазаб букIунел.

Цоги магIна гьабуна: жидеца напс бацIцIад гьабуларел куфру-ширкалъул чороклъиялдаса абун.

Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги инкар ккввеялда хурхине гьабун закат кьунгутIи рехсеялдаса мурад буго: инсанасе жиндирго рухIалдаса хадуб хирияб жо буго гьес данде гьабулеб боцIи-мал. Гьеб боцIи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло кьолев, гьеб садакъа-хайраталъе кьолев чи жиндир рекIелъ иман бугев чи вукIиналъул гIаламат буго. Жинца паризаяб закат кьоларев чи мунапикъ вукIиналда гIагараб буго гьев муъминчи вукIиналдасаги. Гьаб масъала цIакъ бичIчIизе кколеб масъала буго.

ГIемерал бусурбаби руго жидер бечелъи бугел ва гьелдаса паризаяб закат ва суннатаб садакъа кьоларел. Гьезул иман цIакъ загIипаб буго, гьел бусурбаби рукIинги жиндилъ щаклъи бугеб амру буго: Исламалъул щуго рукнуялдаса цо рукну буго закат кьей. Гьеб закат кьечIого чIараб мехалъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхIабас рагъ бана гьеб кьоларел гIадамазда ва жинцаги абуна: «Валлагьи, дица рагъ гьабизе

буго жидеца Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе кьолеб букIараб закат кьечIого: цо бурутI гIадаб жоцин кьечIого чIарал гIадамазда» – абун.

Закат абураб рагIиялъул магIна буго рацIцIалъи абураб. Жиндаса закат бахъараб боцIи-мал жиб хIалалаб, бацIцIадаб букIуна, гьелъул баракатги букIуна, гьеб гIемерлъулебги букIуна. Жиндаса закат кьолареб боцIи кигIан гIемераб бугониги жиндилъ баракат гьечIеб букIуна, жиб балагьалъе батулебги букIуна.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда нахърилълъун лъикIаб гIамал гьабулел,** жидер боцIудаса паризаяб закатги, суннатаб садакъаги кьолел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру-нагью тIубан хьвадулел,
гьел гIадамал руго жидее ахираталда кIудияб ажру букIунел. Жиб тIаса унареб, нахъаса къотIулареб алжаналъул нигIматал руго гьел.

۞ قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ أَندَادًا ۚ ذَٰلِكَ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩﴾

9. Дуца гьел инкарчагIазда ва мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **! Х1акълъунго нуж инкар кколелищ ругел гьаб ракь жинца кIиго къоялда жаниб бижарав Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **? Нужеца гьесда данде рачунел руго нужер кверализ гьарурал хъанчал! Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго гьеб кинабго гIаламалъул Бет1ергьан.** Жинца гьеб бижарав, гьелъул тадбир гьабулев. Нужеца гьесие гьабизе тIадаб гIибадат щибго жидер гьунар гьечIел хъанчазе гьабулеб буго.

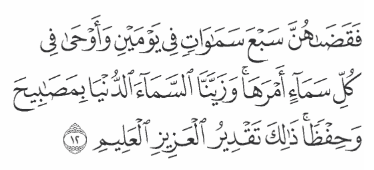
وَجَعَلَ فِيهَا رَوَٰسِىَ مِن فَوْقِهَا وَبَٰرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَآ أَقْوَٰتَهَا فِىٓ أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَآءً لِّلسَّآئِلِينَ ﴿١٠﴾

10. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца гьаб ракьалда тIад мугIрулги гьарурав, жинца гьаб ракьалъулъ баркатги гьабурав, ракьалда бугеб махлукъалъе къваригIунеб ризкъиги жинца бижарав ункъо къоялда жаниб. Жинца дунял бижиналдаса гьикъулев чиясе бугеб битIараб жаваб буго гьеб.**

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ وَهِىَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ٱئْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَآ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ ﴿١١﴾

11. Цинги гьев БетIергьан Аллагьас зобалазде къасд гьабуна: гьел зобал жинца рижана ракьалдаса бахъун эхеде борхулеб хухьелалда релълъун жал рукIарал гьел зобалги.

Гьал зобалги ракьги бижун тIубараб мехалъ Аллагьас ﷻ гьезда хитIаб гьабун абуна: «Нуж дир амруялда нахърилълъа, нужеца дие бокьараб ишалъе жаваб гьабе, нуж разилъун, мутIигIлъун, яги нужее бокьун гьечIониги!» - абун. Зобалазги ракьалъги жаваб гьабуна: «Ниж дур амруялда нахърилълъана гьеб амру нижее бокьун ва ниж разилъун» - абун.

12. Аллагьас ﷻ гьел зобал гьаруна анкьго зоблъун кIиго къоялда жаниб. Щибаб зобалда Аллагьас ﷻ жиндир амруги вахIю гьабуна. Жинца дунялалъул зобги цIвабзаздалъун берцин гьабуна.

Гьел цIваби жидеца щайтIаби зодоре рахиналдаса нахъе чIвалеллъунги гьаруна. Гьаб рехсараб хIалалъ зобал-ракьал рижи буго Жиндир гуч бергьарав, жинда кинабго гIаламалъул хIал ва гьелъие мустахIикъаб жо лъалев БетIергьан Аллагьасул хIукму ва къадар.

Гьал аятазда жаниб бицараб зобалги ракьги бижи, гьел анлъго къоялда жанир рижана абураб рагIиги, цинги зобал-ракьазда Аллагьас ﷻ амру гьабиги: «нуж дир амруялъе мутIигIлъе»-абун гьеб кинабго иш буго тIедегIанав Аллагьас инсанасда лъазе гьаби жиндир гIамалалъулъ гьев инсанасул заман унеб букIин, щибаб ишалъе бихьизе гьабураб ва гьелъие рекъараб гIуж букIин. Аллагьасул ﷻ заталъе, гьесул амруялъе ва гьесие бокьараб ишалъе щибго заман ва гIуж хIажалъуларо. Гьесие цо амру лъугьине бокьараб мехалъ гьеб амру лъугьуна цохIо «Кун» (мун бук1а) абураб рагIи абиялдалъун. Цо гIалимзабаца абуна Аллагьас ﷻ гьеб рагIиги абуларо абун. Гьеб амру гьедин бугелъул гьаб бакIалда зобал кIиго къоялда жанир рижана, ракь анкьго къоялда жаниб бижана абураб рагIи жиндасан бахIс гьабулеб, жиндие гIелмияб баян кьолеб рагIи гьечIо. Гьеб буго инсанасул гIакълуялъ босулеб хIалалъ мисал бачин ва гьесда бичIчIулеб мацIалъ вагIза-насихIат гьаби.

13. Дуца цIалараб Къуръаналдасаги дур дагIваталдасаги гьел капурзаби руссун чIани дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ, дица нужее хIинкъи кьуна нужее щвезе бугеб гIазабалдалъун.

فَإِنۡ أَعۡرَضُواْ فَقُلۡ أَنذَرۡتُكُمۡ صَٰعِقَةٗ مِّثۡلَ صَٰعِقَةِ عَادٖ وَثَمُودَ ١٣

Нужедаса цере рукIарал ГIа́дилазде ва Самудиязде щвараб гIадаб г1азаб нужедаги щвезе бегьула нужеца тавбу гьабичIони ва Аллагь

جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялде нуж руссинчIони»–абун.

إِذۡ جَآءَتۡهُمُ ٱلرُّسُلُ مِنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّا ٱللَّهَۖ قَالُواْ لَوۡ شَآءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةٗ فَإِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ١٤

14. Гьел къавмаздаги аварагзаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ **рачIун рукIана жидедаго гьоркьоса жидедаго лъалел гIадамал. Гьел расулаз** عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ **гьезда киналго рахъаздаса сверун лъугьун гьезие Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдалъун хIинкъи кьуна. Гьез жидер къавмаздаги абуна: «Нужеца лагълъи гьабуге цохIо Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гурони» – абун.**

Къавмалъ абуна: «Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **бокьун букIарабани нижеца жиндие лагълъи гьабизе гьес нижеде малаикзаби ритIизе рукIана расулаллъун, нуж ритIизе рукIинчIо. Х1акълъунго нижеца гьереси гьабулеб буго нуж расулал руго абураб рагIи ва нужеца ахIулеб диналдаги нижеца инкар кколеб буго» - абун.**

فَأَمَّا عَادٞ فَٱسۡتَكۡبَرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَقَالُواْ مَنۡ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةًۖ أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِي خَلَقَهُمۡ هُوَ أَشَدُّ مِنۡهُمۡ قُوَّةٗۖ وَكَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا يَجۡحَدُونَ ١٥

15. Г1адилазул къавм абуни цIакъго чIухIун хьвадана ракьалда тIад гьезие жал чIухIизе щибго хIужа-далилги гьечIого. Гьез абуна: «Нижедаса къуватав чи щив вугев?» – абун. «Нижее гIазаб гьабизе кIолев щивго чи гьечIо» - абуна гьез. Гьел рукIана гIемераб гIумру балеб черх къуватаб халкъ, жидеца кьураби рорлъун гьенир минаби гьарулел. Гьедин букIиналъ ва жидер ахIмакълъиялъ гьезда ракIалде ккана жидее гIазаб гьабизе кIолев чи щив вукIунев абун. Гьезие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьел гIадамазда лъаларищ жинца гьел рижарав Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вукIин гьездаса жиндир къуват-гуч бергьарав? Гьеб къавм букIана Дир аятазда ва мугIжизатазда жидеца инкар кколел.** Гьел аятал хIакъал рукIин лъаниги жидеца гьезда инкар кколеб букIана.

فَأَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمۡ رِيحٗا صَرۡصَرٗا فِيٓ أَيَّامٖ نَّحِسَاتٖ لِّنُذِيقَهُمۡ عَذَابَ ٱلۡخِزۡيِ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَخۡزَىٰۖ وَهُمۡ لَا يُنصَرُونَ ١٦

16. Дие гьезие гIазаб гьибизе бокьараб мехалъ Дица гьезда тIаде кутакаб гьури биччана: жиб квачараб, жиндир квешаб гьаракьги бугеб, жиб сверсведун пулеб (вихрь). ЦохIо гьеб гьорол гьаракь букIана жинца гIадамал хIинкъун хвезе гьарулеблъун. **Жиндилъ баракат гьечIел къоял рукIана гьеб гьури гьезда тIаде биччарал къоял.**

Гьеб гьури Дица гьезда тIаде биччана гьаб дунялалдаго жал

гIодорегIан ва хIакъир гьарулеб гIазаб чIамизабизе. Гьезие ахираталда букIине бугеб гIазаб цIакъго жал инжит гьарулеб буго, гьезие квербакъулев щивго чиги вукIине гьечIо.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَٰهُمْ فَٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْعَمَىٰ عَلَى ٱلْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَٰعِقَةُ ٱلْعَذَابِ ٱلْهُونِ بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾

17. Ва амма Самудиялин абуни, гьелги тIоритIана дица хIакъаб диналда, гьезухъе расулги витIун. Амма гьез жидерго куфруялъул бецлъи тIаса бищана иманалъул нуралдаса.

Гьеб къавм ккуна жал хIакъир гьарураб гьаракьалъул гIазабалъ. Гьеб гIазабги букIана жидеца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаълъун. Гьез ССалихI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьереси гьавидал, гьесие мугIжизатлъун бугеб вараниги хъведал, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабуна батIи-батIияб гIазаб цадахъго тIаде биччан. Кутакаб бакъ багIари букIун, хадуб бецIаб накIкI бакккана. Гьеб жидее рагIад буго абун ракIалде ккун самудиял гьеб накIкIалде гъоркье руссараб мехалъ гучаб гьаракьги, ракь багъариги лъугьана ва гьеб къавмги хун гIодоб ккун ракьгун жубан тIагIана.

وَنَجَّيْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

18. Гьеб гIазабалдаса дица хвасар гьаруна жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал, гьесул гIазабалдаса хIинкъунел рук1арал муъминзаби.

ССалихI аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьесда иман лъурал гIадамалги хвасар гьаруна гьеб гIазабалдаса.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَآءُ ٱللَّهِ إِلَى ٱلنَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾

19. Дуца умматалъе вагIзалъун рехсе, МухIаммад, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбаби жужахIалде къотIулеб къо, Г1арасат майданалда гьел киналго дандеги ракIарун.

حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

20. Жал Г1арасат майданалде ракIарун хIисаб-мизан гьабизе гьел чIезе гьарураб мехалъ гьезие нугIлъи гьабун кIалъала жидерго бералги, гIундулги, жидер тIомалги. Гьез бицуна дунялалда жидеца гьабураб гIамал.

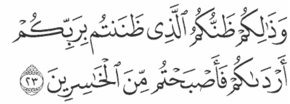
وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

21. Цинги гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабаца жидер тIомазда абула: «Нужеца щай нижее заралияб нугIлъи гьабураб?» - абун. Гьел тIомаз абула: «Ниж кIалъазе гьаруна жинца кинабго жо кIалъазе гьабулев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ .

Гьес нуж щибго гьечIеб бакIалдаса рижана тIоцере. Ахираталда нуж киналго тIаде рахъине гьарун гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **руссине гьаризеги руго» - абун.**

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَآ أَبْصَٰرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ ٱللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

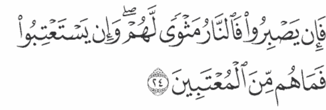
22. Дунялалда нуж рахчараллъун рукIинчIо нужер лугбуздаса. Беразги, гIундузги, тIомазги нужее нугIлъи гьабичIого рукIине. Кинниги нужеда ракIалде кколеб букIана нужеца гьабулеб гIамалалъул гIемерисеб х1акълъунго Аллагьасда лъаларин абун.

23. Гьеб буго нужер ракIазде кколеб пикру нужер БетIергьан Аллагьасул хIакъалъулъ. Гьеб къабихIаб пикруялъ ккезе гьаруна нуж жужахIалде жанире ва нужги лъугьана цIакъ чIорого хутIарал гIадамаллъун.

Байзави абулев гIалимас абуна: «Нуж дунялалда ругеб мехалъ нужер къабихIал пишаби гIадамаздаса рахчулел рукIана ва гьезда цере гIодорегIанлъиялдаса хIинкъулел рукIана. Нужеда ракIалдего кколеб букIинчIо нужер лугбузда гьеб къабихIаб гIамал бихьулеб бугин абун ва гьез нужее нугIлъиги гьабилин абун. Гьадин бугелъул муъминчиясда рекъараб буго жиндир кинабго хIалалъулъ жинда ракIалда букIине жиндир гIамалалда тIаде валагьун кидаго хъаравул вукIин ва жинца гьабулеб жо балъго хутIулареблъи.

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ибну МасгIудидаса бицана: «КагIба рукъалда аскIор гIодор чIун рукIана кIиго къурайшияв ва цо сакъафияв. Гьел рукIана жидер рекIелъ иман ва гIелму гьечIел, жидер чахьал тIатIул цIурал мушрикал. Гьезул цояс абуна: «Нужеда ракIалда кколищ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ рагIулин нилъеца бицунеб хабар?» - абун. Гьезул цогидас абуна: «Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ рагIула нилъеца рагIизе гьабун бицараб жо, нилъеца балъго бицараб жо гьесда рагIуларо» - абун. Лъабабилесги абуна: «Гьесие нилъеца рагIизе гьабун бицараб жо рагIулеб батани, балъго гьабун бицараб жоги рагIизе буго» - абун. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кIиго аят рещтIине гьабуна (22-23 аб. аят).

24. Гьеб жужахIалда жанир сабру гьабун жал чIаниги яги жидеца сабро гьабич1ого жал зигирданиги **жидер руссунеб бакI цIа буго.**

Жидеца тавбу гьабун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рази гьавизе абун гьел лъугьани гьезие Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи ва тавбу къабул гьаби букIунаро. Ахираталъул рукъоб жазаъ гьабула, ва гьеб жазаалъул хиси букIунаро.

۞وَقَيَّضۡنَا لَهُمۡ قُرَنَآءَ فَزَيَّنُواْ لَهُم مَّا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَحَقَّ عَلَيۡهِمُ ٱلۡقَوۡلُ فِيٓ أُمَمٖ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِم مِّنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِۖ إِنَّهُمۡ كَانُواْ خَٰسِرِينَ ٢٥

25. Гьел мушриказе жидеда релълъарал гьудулзабиги гьарун рукIана. ЩайтIаби ругониги, гIадамал ругониги. Гьез дол мушриказда жидеца гьабулеб гIамал берцинаблъун бихьизе гьабуна. Гьез цебехун гьабураб ва хадуб гьабизесеб гIамал цIакъ лъикIаблъун бихьизе гьабуна.

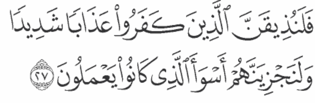
Зубдатул тафсиралда абуна: «Гьел мушриказе дунялалъул чIаголъи берцин бихьизе гьабуна ва гьел жидер шагьватазда нахърилълъине гьарун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялда хьвадизе гьаруна. Ахиратги гьезда берцин бихьизе гьабуна ахиратги букIине гьечIо гьениб гIазабги букIине гьечIо абун.

Гьедин щайтIабиги мушрикалги рекъон жидер къабихIаб гIамал берцинаблъун бихьун гьел хьвадидал **гьезие гIазаб гьабизе бугеб хIукмуги хIакъаблъун лъугьана жидеда церехун рукIарал гIадамазулги женазулги жидеда релълъарал куфру-ширкалъул агьлугун цадахъ. Х1акълъунго гьел киналго лъугьана дунялалдаги ахираталдаги жал чIорого хутIаралльун.** Дунялалда гьел чIорого хутIана жидеца гьабураб гIамалалъул хIасил гьабизе щвечIого жал гьалаг гьарун. Ахираталда чIорого хутIана жидеца гьабураб гIамалалъул жидее щибго мунпагIат гьечIого.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَا تَسۡمَعُواْ لِهَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ وَٱلۡغَوۡاْ فِيهِ لَعَلَّكُمۡ تَغۡلِبُونَ ٢٦

26. Капурзабаца абуна: «Нуж гьеб Къуръаналда гIенеккуге, нужеца гьеб цIалулеб мехалъ ахIи-хIур гьабе! Гьедин гьабуни нуж бергьине руго аварагасдаса» - абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица бицана: «Абужагьлица абулеб букIана: «Гьев МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Къуръан цIалулеб мехалъ нуж гьесда сверун лъугьун, гьесул гьумералда цере чIун ахIде, гьес бицунеб жо гIадамазда рагIизе ва бичIчIизе тоге» – абун.

27. Дица гьел капурал гIадамазда чIамизе гьабичIого теларо цIакъ квешаб гIазаб ва Дица гьезие жидер квешаб гIамалалда

рекъараб жазаъги гьабичIого теларо.

ذَٰلِكَ جَزَآءُ أَعۡدَآءِ ٱللَّهِ ٱلنَّارُۖ لَهُمۡ فِيهَا دَارُ ٱلۡخُلۡدِ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا يَجۡحَدُونَ ٢٨

28. Гьеб квешаб гIазаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **тущбабазе гьабулеб жужахIалъул гIазаб, гьеб жужахI буго гьезул даимго жаниб чIолеб рукъ. Гьеб жазаъ жидее гьабула жидеца Дир аятазда ва Дир аварагзабазда** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **инкар кквей сабаблъун.**

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ رَبَّنَآ أَرِنَا ٱلَّذَيۡنِ أَضَلَّانَا مِنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ نَجۡعَلۡهُمَا تَحۡتَ أَقۡدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ ٱلۡأَسۡفَلِينَ ٢٩

29. Къиямасеб къоялъ жужахIалда жаниса капурзабаца абула: «Я нижер БетIергьан! Дуца нижеда рихьизе гьаре ва нижеда цере риччай жидеца ниж къосине гьарурал гIадамалги, женалги. Нижеца гьел нижер хIатIазда гъоркьги лъун мерхьина: гьездаса ццим босизе ва нижер ракIал хIалхьизе. Гьел жужахIалъул тIиналдаги рукIине. Гьеб буго бищунго гIазаб цIикIкIараб, жинда жаниб мунапикъзаби рехулеб жужахI. Кинабго жужахIалъул агьлуялъул гьан-ракьа бухIараб, жиб махIцараб хьверд-рецIги жинда жанибе чвахулеб.

إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠

30. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъурал, «нижер БетIергьан Аллагь вуго»-абун жидеца абурал, цинги Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гIибадат гьабиялда ритIунги чIарал – гьал гIадамазда Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан малаикзаби рещтIуна ва гьез абула: «Нуж хIинкъуге ва нуж пащманлъуге! Нужее рохел буго алжаназул нигIматаздалъун. Гьел алжанал руго дунялалда ругеб мехалъ нужее къотIи гьабун букIарал»-абун.**

Аллагьасе гIибадат гьабиялда ритIун чIарал абураб рагIи буго гIараб мацIалда бугеб «Истикъамат» абураб рагIиялъул магIна. Гьеб истикъамат абураб рагIиялдаса мурад букIуна унго-унгояб, хIакъикъияб иман лъей ва гьеб иман лъеялда витIун чIей.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас минбаралде вахун вагIза гьабулеб мехалъ гьаб аят ц1алана цинги абуна: «Нуж валлагьиги ритIун чIа Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда, гьесие мутIигIлъун, цинги нуж царал гIадал пишаби гьарун гьеб нухдаса гьетIаруге!» - абун. ХIасанул Басриясги абулеб букIана: «Я дир БетIергьан Аллагь! Мун вуго нижер БетIергьан. Дуца нижее истикъамат кье!» – абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ

жиндие истикъамат кьурав чи вуго жиндие бахьи буголъи щварав чи. Гьеб истикъамат жиндие кьурав чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадаталъулъги, гьесул лагъзадерилгун гьабулеб гIамалалъулъги Аллагьасдасан جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав, гьев разилъи тIалаб гьабулев вукIуна. Гьесдасан хиянат бихьуларо, гьереси рагIуларо, къотIуе хилиплъи букIунаро. Божилъи гьабураб жоялъулъ рекIкIги гьабуларо. Жиндирго напсалдасан Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ аварагги жиндие рокьулев вукIуна. Жиндирго напсалдасан жиндир диналъул вац тIаса вищулев, гьесие лъикIлъи гьабулев вукIуна. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее ризкъилъун гьабеги гьаб истикъамат.

نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَشۡتَهِيٓ أَنفُسُكُمۡ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾

31. Ниж руго нуж дунялалда ругеб мехалъ нужер гьудулзабилъун рукIарал, ахираталдаги ниж нужер гьудулзаби руго (вализаби руго) гьал алжаназда жаниб нужее бокьарабщинаб жоги буго, нужее гьениб жаниб нужеца тIалаб гьабураб ва нужер напсазе бокьараб жо бачIуна ва кьола.

نُزُلٗا مِّنۡ غَفُورٖ رَّحِيمٖ ﴿٣٢﴾

32. Гьел киналго нигIматал руго Жив гурхIулев, жинца мунагьал рахчулев нужер БетIергьанас нужее хIадур гьабураб гьоболлъи.

وَمَنۡ أَحۡسَنُ قَوۡلٗا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ﴿٣٣﴾

33. Жиндаса лъикIав чи щивха вукIинев жинца бицунеб рагIиялъул рахъалъан жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулев чиясдаса. Жинца лъикIаб гIамалги гьабулев ва жинца абулев: «дун вуго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIал, гьесда тIубанго божарал гIадамаздаса»-абун. Жинца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ахIи букIуна бищунго цебе жиндир лъикIаб гIамалалдалъун, хадуб жиндир рагIиялдалъунги. Гьев чи вукIине ккола живго хIакъаб нухалда тIовитIаравлъун ва гьеб нухалда хьвадулевлъун.

ТIадегIанав Аллагьас лъабго сипат гьабун буго жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде ахIулев чиясе:

1-жив иман лъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъарав вукIин,

2-жинца лъикIаб гIамал гьабулев вукIин

3-жинца цогидалги гьеб иман лъеялдеги лъикIаб гIамал гьабиялдеги ахIулев вукIин.

Цо гIалимзабаца абуна гьаб аят бугин жидеца как ахIулел чагIазул

хIакъалъулъ бугеб абун. Гьеб жидер рагIи ритIухъ гьабун хIадисалги рицана гьез.

34. ЛъикIаб гIамалги квешаб гIамалги цоцада релълъун гьечIо, жиб кIиябго бащадги гьечIо. Дуца, жинца квешаб гIамал гьабулев чиясул квешлъи нахъе чIвае лъикIаб гIамалалдалъун.

وَلَا تَسْتَوِي ٱلْحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُ ٱدْفَعْ بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ عَدَٰوَةٌ كَأَنَّهُۥ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

Ццим бахъи сабру гьабиялдалъун нахъе чIвае, ахIмакъав чи хIалимлъиялдалъун нахъе чIвае, дуе квешлъи гьабураб мехалъ гьелдаса тIаса лъугьун те. **Гьал гIамалал дуца хьвадизе гьаруни дудехун жиндир тущманлъи бугев чи х1акълъунго жиндие мун вокьулев дур лъикIав гьудуллъун лъугьине вуго.**

35. Гьаб берцинаб тIабигIат ва тIадегIанаб макъам щоларо жидеца сабру гьабулел гIадамазе гурони.

وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾

Жиндир напс куцарав, ццим бахъи жаниб къулчIиялдалъун, жиндие гьабураб къварилъи-зарал хIехьеялдалъунги. **Гьеб макъам щоларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие тIубараб бахьи буголъи кьурав чиясе гурони.**

36. Гьаб дуда амру гьабураб хIалалъ лъикIаб гIамалалдалъун квешаб гIамал нахъе чIвазе мун теларо абун, мун ццим бахъиналда вачине абун щайтIан дуда сверун лъугьани, дуца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун цIуни гьаре гьеб щайтIаналъул квешлъиялдаса. Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо лъалев.

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ نَزْغٌ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

37. ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел аятаздасан буго сордоги, къоги, бакъги, моцIги. Гьал киналго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квегъун руго инсанасе мунпагIаталъе.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ ٱلَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

Нужеца сужда гьабуге бакъалъе яги моцIалъе. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рижарал гьесул махлукъ. **Нужеца сужда гьабе жинца гьел рижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ . Нуж гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат хас гьабулел ва бацIцIад гьабулел муъминзаби ратани нужеца гьесие гурони сужда гьабуге ва**

цогидаб гIибадатги гьабуге.

38. Гьел капурзаби Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIани нужеца гьелъул кIвар гьабуге. Гьеб чIухIиялъул гIазаб гьезие букIине буго. Х1акълъунго зобалазда ругел малаикзаби Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI-сужда гьабулел руго релъедаги къадги. Гьеб гIибадат гьабизе жал кIвахIаллъуларо ва чIухIуларо.

Гьал (37-38) аятал ц1алидал сужда гьабизе суннатаб буго.

Гьаб «Сурату Фуссилаталъул» хиралъи бицун жинда Аллагь разилъаяв МухIаммад ибну Каг1бил Къуразиясдасан бицараб хIадисалда буго: *«Къурайшиязул сайид Г1утбат ибну РабигIатги гьесул гьалмагъзабиги КагIба рукъалъул рагIдукь гIодорчIун рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад масжидалда жанив ун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев живго цохIого вукIана. Цинги гьев ГIутбатица абуна: «Я къурайшиязул жамагIат! Дун иниц МухIаммадида кIалъазе ва гьесулгун цо-цо ишалъе къотIи гьабизе. Гьев разилъани гьес абураб жо нилъеца гьесие кьела ва нилъ гьесул заралалдаса цIунараллъун рукIина»* - абун. *Гьесул «зарал» букIана гьел исламияб диналде ахIи ва гьел хъанчие лагълъи гьабиялдаса нахъе чIвай. Гьеб заман букIана жинда Аллагь разилъаяв ХIамзатги Исламияб диналде вачIараб ва жидеда аварагасул асхIабзаби къойидаса къойиде гIемерлъулел рихьараб.*

Къурайшиял разилъун ГIутбат МухIаммадихъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *ана ва гьесда аскIов гIодовчIун гьес абуна: «Я дир вацасул вас! Дуда лъала мун нижеда гьоркьов лъикIаб тухумалъул, нижеца къадру-къимат гьабулев чи вукIин. Мун дур къавмалда цIакъ кIудияб амруги бачун вачIана, дуца жамагIатги бикьизе гьабуна, гьел гIадамаз гьабулеб жоги дуца ахIмакъаб жолъун рикIкIунеб буго. Нижер Аллагьзабаздаги гIайиб чIвана дуца, нижер диналдаги гIайиб чIвана, гIарабиязда нижги къватIир чIвазе гьаруна. Къурайшиязда гьоркьов цо сихIручи ваккун вугин абун абизе гьелги тIамуна. Нижер церехун арал умумуз гьабураб жоялда инкарги ккуна дуца. Дица дуда цо чанго амру цебе лъезе буго, гьезул цонигияб дуца къабул гьабуладай абун балагьизе.*

Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бице, я Абал Валид, дун гIенеккизе вуго» - абун. *ГIутбатица абуна: «Я дир вацасул вас! Дуе гьеб мун жиндалъун нижехъе вачIараб жоялдалъун боцIи-мал бокьун батани, нижеца бакIарун дуе*

гьеб кьела, нижедаса бищунго бечедав мун вукIунеб хIалалъ. Дуе гьелдалъун хиралъи ва тIадегIанлъи бокьун батани нижеца мун нижер сайидлъун гьевила ва дуда гьикъичIого цониги ишги гьабиларо. Дуе ханлъи бокьун батани, нижеца мун нижер ханлъунги гьавила. Гьеб дуда бугеб жо иблисалъул зарал ва унти батани мун сах гьавизе нижеца тIабибал (врач) цIехела ва гьезие мухьги кьела мун сах гьавуралъухъ» - абун.

Гьаб хабарги бицун Г1утбат чIараб мехалъ аварагас абуна: «Дур бицунеб жо тIубаниц, я Абал Валид!» – абун. Гьес «ТIубана»-ян абидал аварагас ﷺ *абуна: «Гьанже мун дихъги гIенеккеха!» - абун. Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бисмиллагьги бахъун гьаб сурат цIализе байбихьана. Мугъалда нахъа квералги лъун гьесдаги гIенеккун Г1утбатги вукIана. Жиндилъ сужда гьабулеб аяталда щвезегIан гьаб суратги цIалун, гьеб бакIалда суждаги гьабун, хадуб аварагас абуна: «Дуда рагIанаха, я Абал Валид, дица цIалараб Къуръан. Гьанже дуего бокьараб гьабе дуца!» - абун. Г1утбат тIадеги вахъун жиндир къавмалде аскIове ана. Гьев вихьарабго къавмалъги абуна: «Валлагьи,гьев Г1утбат нижеда аскIосан араб хIалалъ гьечIо, гьасул хIал хисун буго» – абун.*

Цинги Г1утбатицаги абуна: «Дида МухIаммадица цIалараб жо рагIана. Валлагьи гьединаб калам дида жеги рагIун букIинчIо. Гьеб жо сихIру гьечIо, гьересиги гьечIо, шигIруги гьечIо. Я Къурайшиязул жамагIат! Нуж дир гIакълуялъе мутIигIлъе! Гьев МухIаммадги, гьес гьабулеб ишги нилъеца жибго те (гьелда щибго дагIба-къец гьабуге). Валлагьи гьес бицунеб хабар гIадамазда рагIинчIого ва ракьалда тIибитIичIого рес гьечIо! Цогидал гIарабияз гьесие зарал гьабуни (гьев чIвани) нилъедаса гьеб иш тIаса араб букIина. Гьев гIарабияздаса бергьани ва гьезда тIад ханлъун лъугьани гьесул ханлъи нужерги ханлъи букIуна, гьев хиралъиги нуж хиралъи букIуна, нужги гьев сабаблъун бищунго бахьи бугеб гIадамаллъун рукIуна» - абун. Цинги къурайшияз абуна: «Валлагьи, я Абал Валид, дуеги сихIру гьабун бугоха гьев чияс!» – абун. Х1адис ибну Исх1акъица бицана.

وَمِنْ ءَايَـٰتِهِۦٓ أَنَّكَ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَـٰشِعَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاهَا لَمُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ٣٩

39. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIаламатаздаса буго х1акълъунго дуда ракь бихьулеб букIин жиб бакъван, жинда тIад хур-хер гьечIого, жиб хIелун, гIодобегIанлъун бугеб гIадин. Цинги Дица гьеб ракьалда тIаде цIад рещтIине гьабураб мехалъ гьеб цIакъ багъа-бачарула, жиб тамахлъун, борхунги бачIуна,**

жинда тIад херги бижула. Х1акълъунго гьаб хвараб ракь жинца чIаго гьабурав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца хварал гIадамалги чIаго гьаризе ругев. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолев, жиндир гьунар гуч бергьарав, жиндие бокьараб жо гьабизе щибго жоялъ жив нахъе чIваларев хан.

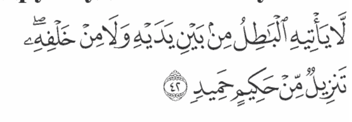
إِنَّ ٱلَّذِينَ يُلۡحِدُونَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا لَا يَخۡفَوۡنَ عَلَيۡنَآۗ أَفَمَن يُلۡقَىٰ فِي ٱلنَّارِ خَيۡرٌ أَم مَّن يَأۡتِيٓ ءَامِنٗا يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۚ ٱعۡمَلُواْ مَا شِئۡتُمۡ إِنَّهُۥ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٌ ٤٠

40. Х1акълъунго жидеца Дир Къуръан хисизе гьабулел гIадамал: гьелъул магIна мекъи гьабун, рагIаби хисизе гьарун, хIукмуялда инкар ккун, гьел гIадамал Дидаса балъго хутIуларо. Дица гьезие гIазаб гьабизе буго. **Жал жужахIалда жанире рехулел гIадамалищ лъикIал ругел, яги къиямасеб къоялъ жал щибго хIинкъиго гьечIого рукIунел гIадамалищ лъикIал ругел? Нужеца нужеего бокьараб гIамал гьабе, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда лъалев.** Жив нужеда тIаде валагьун вуго, нужгун цадахъги вуго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِٱلذِّكۡرِ لَمَّا جَآءَهُمۡۖ وَإِنَّهُۥ لَكِتَٰبٌ عَزِيزٞ ٤١

41. Х1акълъунго жидехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бачIараб мехалъ гьелда инкар кколел гIадамазе цIакъ гучаб гIазаб букIине буго.

Х1акълъунго гьаб Къуръан жиндир къадру кIудияб тIехь буго.

42. Гьелда тIаде цоniги рахъалъан хисбас ва жиб батIул гьаби бачIунаро. Гьелдаса щибго жо нукъсан гьабуларо, гьелда тIаде щибго жо цIикIкIизеги гьабуларо.

Гьеб Къуръан буго жив веццарав, жиндир хIикмат камилав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рещтIине гьабураб калам.

مَّا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدۡ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبۡلِكَۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغۡفِرَةٖ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٖ ٤٣

43. Дур къавмалъул капурзабаца дуда абулеб жо гьечIо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дуда цере рукIарал аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьезул къавмаз абураб жо гурони.

Гьезиеги гьабуна дуе гьабураб гIадаб къварилъи. Дуца сабру гьабе, дуе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи гьабураб квербакъи букIине буго ва гьел капурзабазе гIазабги гьабизе буго. **ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь вуго жинца муъминзабазул мунагьал рахчулев ва жинда**

гIасилъарал г1адамазе жинца гIазаб гучаб гьабулевги.

44. Дица гьаб тIехь гьабун букIараб ани гIажам мацIалда жиб цIалулеб Къуръанлъун, Маккаялъул мушрикаца абизе букIана: «Гьеб Къуръаналъул аятал нижее нижерго мацIалда баян гьарун рукIарал анищ!» -абун. Цоги гьез абилаан гIарабиязул аварагасда гIажамияб тIехьищ рещтIине гьабулеб абун.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَّقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ ۗ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

Дуца абе, МухIаммад ﷺ, гьаб Къуръан буго жидеца иман лъурал г1адамазул ракIазе дарулъун ва гьел хIакъаб нухалда тIоритIулеб нурлъунги. Жидеца иман лъоларел гIадамазул гIундул гIинкъал руго гьеб Къуръан жидеда рагIиялдаса, гьезда гьаб Къуръаналъул тIоритIелги бихьулеб гьечIо. Муъминзабазе гьаб Къуръан нур буго, капурозабазе бецIлъилъун буго. **Гьел капурзаби руго жидеда рикIкIадаса ахIулеб гьаракь рагIулел гIадамазда релълъун:** Жидеда гьаракь рагIулел, амма ахIулеб жо (рагIи) бичIчIуларел.

45. Х1акълъунго, МухIаммад ﷺ, Дица Муса аварагасухьеги عَلَيْهِ السَّلَامُ тIехь кьун букIана. Гьаб тIехьалдаги цояз иман лъуна, цогидаз инкар ккуна.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ ۗ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

Гьеб дуда рещтIине гьабураб Къуръаналда дур къавмалъ инкар ккуна абун дуца ракI къварид гьабуге! **Дур БетIергьан Аллагьас цебего гьабураб хIукму букIинчIеб ани гьел мушриказе гIазаб ахираталда гьабила абун, гьезие гIазаб гьабун тIубазе гьабилаан дунялалдаго. Х1акълъунго гьел капурзаби цIакъ щакдарулел руго гьаб Къуръаналъул амруялъулъ:** Жидер гIакълу дагьаб букIун, ракIалги беццал рукIун.

46. Жинца лъикIаб гIамал гьабурав чи жиндирго напсалъе лъикIлъи гьабурав чи вуго. Жинца квешлъи гьабурав жиндирго напсалъе квешлъи гьабуравги вуго.

مَّنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

Дур БетIергьан гьечIо, МухIаммад ﷺ, жинца лагъзадерие зулму гьабулевлъун. Щивасул гIамалалда релълъараб жазаъ гьабула: квешаб гIамал гьабуразе цохIо зарра гIадаб жоги тIаде цIикIкIизе гьабуларо. ЛъикIаб гIамал гьабуразе гIемерго лъикIлъи

цIикIкIизе гьабула.

47. Къиямасеб къо кида бачIунеб цохIо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъала. Жиндир тIегьалдаса (къвачIаялдаса) къватIибе цохIо пихъил горо бижуларо, цохIо цIуяб жо къинабги лъугьунаро, цохIо тIинчI эбелалъул чохьониса къватIибеги лъугьунаро гьеб кинабго жо Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб букIун гурони. Къиямасеб къоялъ гьел мушриказда ахIараб мехалъ: «Кире арал нужер аллагьзаби, нужеца дидехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабурал»-абун, гьез жаваб гьабула: «Жакъа ниж дуе мукIурлъулел руго, нижер цониги чи гьечIо дуе шарик вуго абулел»- абун. Гьеб къоялъ мушриказ инкар гьабула жидеца ширк гьабиялда, гьединго жидее лагълъи гьабурал аллагьзабазги инкар гьабула гьел мушриказ жидее лагълъи гьабиялда.

﴿إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَٰتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِۦ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَآءِى قَالُوٓا۟ ءَاذَنَّٰكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾

48. Гьел мушриказдаса рикIкIалъула дуяналалда ругеб мехалъ жидее лагълъи гьабурал хъанчал. Гьезда якъинго лъала гьанже жал гIазабалдаса рорчIулареблъи, жидее лъутизе, рахчизе бакI гьечIеблъиги.

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَدْعُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَظَنُّوا۟ مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾

49. Жиндир иман гьечIев чи Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ жиндие лъикIлъи гьарун чIалгIунарев вуго: кигIан гIемер бечелъи, сахлъи, лъимал-хъизан жиндие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьуниги гьев цогиги бугеб анищ абун вукIуна. **Ва амма жинда цодагьабго къварилъи хъатIараб мехалъ гьев инсан жиндир хьул къотIун, сабру хун вукIуна.** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматалдаса хьул къотIула гьел рахIматал жиндие кьурав чи Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вук1ин жинда лъаларев чиясул.

لَّا يَسْـَٔمُ ٱلْإِنسَٰنُ مِن دُعَآءِ ٱلْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ ٱلشَّرُّ فَيَـُٔوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾

50. Гьеб къварилъи-заралги тIаса босун хадубги Дица гьев чиясе нигIматал кьураб мехалъ гьес абизе буго: «Гьаб буго дир гьунаралдалъун дие щвараб нигIмат» - абун. Балагьазда сабру гьечIолъиги, нигIматазда щукру гьечIолъиги буго капурзабазул ва

وَلَئِنْ أَذَقْنَٰهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِنۢ بَعْدِ ضَرَّآءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِى وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّىٓ إِنَّ لِى عِندَهُۥ لَلْحُسْنَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِمَا عَمِلُوا۟ وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾

мунапикъазул загьираб ва баянаб гІаламат.

Хадубги гьев чияс абизе буго: **«Дида ракІалде ккола Къиямасеб къо букІинего гьечІин абун. Нагагь дун ахираталда Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **вуссине гьавуни х1акълъунго дие гьенибги лъикІлъи букІине буго»** - абун. Щибго лъикІаб гІамалги гьабичІого гьев ахІмакъасул хьул лъолеб буго жиндие ахираталдаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лъикІлъи гьабилин абун. Гьесул рагІи гьереси гьабун тІадегІанав Аллагьас абулеб буго: **БичасхІаги капурзабазда цІакъ рихьизе гьарила ва рицила жидеца дунялалда гьарурал къабихІал гІамалал, ва БичасхІаги дица гьезда цІакъ гучаб гІазабги чІамизе гьабила!**

وَإِذَآ أَنۡعَمۡنَا عَلَى ٱلۡإِنسَٰنِ أَعۡرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

51. Дица инсанасе нигІматал кьураб мехалъ гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабиялдаса вуссунев вуго, Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **мутІигІлъизеги чІухІулев вуго.**

Г1амалкІодолъун, мегІер кІичІун, гьаваялдаса воржунев чи г1адин вукІунев вуго. **Цинги гьесда цо къварилъи хьатІараб мехалъ гьесда кинабго чІухІи кІочонеб буго ва жив гІемераб гьари-дугІа гьабизе лъугьунев вуго.** Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигІматазда щукру гьабуларев чиясул тІабигІат: лъикІлъиялда вугеб мехалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кІочон вукІуна гьев, къварилъиялде ккараб мехалъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гурони кІанцІулеб бакІги батуларо.

قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ إِن كَانَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ ثُمَّ كَفَرۡتُم بِهِۦ مَنۡ أَضَلُّ مِمَّنۡ هُوَ فِي شِقَاقِۭ بَعِيدٖ ﴿٥٢﴾

52. Дуца мушриказда абе, МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, нужеца дида бице гьаб нужеца жиб гьереси гьабулеб Къуръан Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам батани, гьелда нужеца инкарги кколеб бугони, нужер щиб хІалдай букІинеб абун?**

Нуж руго цІакъ квешаб къосиналъулъ ва тущманлъиялъулъ ругел гІадамал. **Гьединаб къосиналъулъ вугев чиясдаса квешав щив чиха вукІинев?!» - абун.**

سَنُرِيهِمۡ ءَايَٰتِنَا فِي ٱلۡأٓفَاقِ وَفِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمۡ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّۗ أَوَلَمۡ يَكۡفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

53. Дица гьезда рихьизаризе руго гьаб Къуръан хІакъаб калам букІиналда тІоритІел гьабулел гІаламатал: жидеда сверухъ ругел зобал-ракьалъулъ ва гьединго жидерго напсазульги.

Гьел цІакъ кІудиял гІаламатал руго жидеца пикру гьабулел гІадамазе ва гьезда жаниб баянаб хІужа буго гьаб кинабго махлукъ бижарав Халикъ вукІиналда.

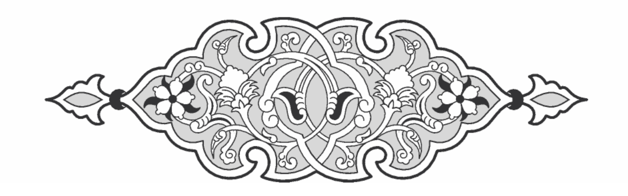
Гьев Халикъ жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналда тIоритIел гьабула гьеб махлукъалъул тадбир цIакъ камилго гьабун букIиналъ. Гьеб тадбир гьабулев чи кIиго яги гIемерал рукIарал ани гьадинаб камилаб тадбир букIинароан: якъинаб жо буго кIиго яги гIемерал гIадамазул пикру ва мурад кидаго цохIо хIалалъ букIунареблъи. Гьезул пикру цоцаде данде ккечIеб мехалъ гьел цоцалъ къацандула. Гьеб дагIба-къец ккараб мехалъ гьаб гIаламалъул низам ва тадбирги биххилаан. **Гьаб гIаламалъул пикру гьабураб мехалъ гьел гIадамазе тIубанго баянлъизе, гьаб Къуръан хIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIин. Гьел мушриказе дур БетIергьан Аллагь гIоларогонищ вугев нуг1лъун мун гьесул авараг вукIин жидеда лъазе? Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гурищ жинда кинабниги жо бихьулев ва лъалев?** Гьез пикру гьабулеб гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятазул, гьезда бичIчIулебги гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам.

أَلَآ إِنَّهُمۡ فِي مِرۡيَةٖ مِّن لِّقَآءِ رَبِّهِمۡۗ أَلَآ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَيۡءٖ مُّحِيطُۢ ﴿٥٤﴾

54. Мун кантIе, я гьав инсан! Х1акълъунго гьал мушрикал руго жидеца ахират букIиналда иман лъоларого, гьенир жал жидер БетIергьангун данде чIвазе рукIиналда божуларого щакдариялъулъ. Дуда лъае, я гьав инсан, х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин жиндир гIелмуялдалъун жив кинабго жоялда сверун лъугьарав. Гьесда лъала капурзабазулги мушриказулги хIал: гьез бицунеб хабарги лъала, гьабулеб гIамалги лъала. Гьезие гьабизе хIакъаб гIазабги ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабизе буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Фуссилаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

42. Сурату Щу̀ра

Гьаб суратaлда жаниб аслияб куцалъ бицен гьабулеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *рисалаталъул ва гьесул вахIюялъулги. Суратаlъул байбихьуда гьеб вахIюялъул ва рисалаталъулги БетIергьанлъун жив вугев Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *бицун буго. Жинца расуллъун витIизе бокьарав чи тIаса вищулев, гьесда инсан куфру-ширкалъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде вачунеб дин жинца вахIю гьабулев, жиндий зобалазул агьлуялъ щибаб гIужалъ тисбихI гьабулев, кинабго махлукъалъул БетIергьанлъунги жив вугев.*

Хадуб мушриказул хIал баян гьабун буго, гьезул рагIиялъул къабихIлъиялъ зобал тIутIун ине гIагарлъула абулеб буго. Гьеб къабихIаб рагIиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *лъимал руго аби буго. Киналго расулал жиндалъун ритIулеб дин цохIо дин букIин баян гьабулеб буго. Гьеб динги Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьаби буго, Аллагьасул расулаздаги* عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *гьесул тIахьаздаги иман лъей буго.*

Къуръаналда инкар кколел, гьеб гьереси гьабулел гIадамазул бицун буго, ахират букIинги, хIисаб-мизан, жазаъ букIинги гьереси гьабулезулги бицун буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гьесул махлукъалъулъ ругел гIаламаталги рицун Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIибадат гьабиялде ва гьесие мутIигIлъиялде ахIулел руго.*

Гьаб суратaлда цIар лъун буго «Шураялъул сурат» абун. Шура буго гIадамаца цоцалъ ургъун, дандбан жидер дин ва дунял гьаби. Гьеб Шура бусурбабазул жамагIаталъул бищунго кIвар бугеб иш букIиналда ишара гьабун буго гьаб суратaлда жаниб бицараб жоялъулъги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Х1а, мим. حمٓ ۝١

2. Г1айн, Син, Къаф. عٓسٓقٓ ۝٢

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьал хIарпаздалъун бугеб жиндир мурад.

3. ТIадегIанав Аллагьас дуда гьаб Къуръан вахIю гьабураб гIадин, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ

дудаги ва цогидал дудасан цере рукIарал расулаздаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **вахIю гьабуна** жиндир рисалат.

Жиндир гуч бергьарав, жиндир пишаялъулъ хIакимияв вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.** Жинда жаниб пайда-хIикмат гьечIеб жо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабуларо, гьеб жинца хIукму гьабураб жо тIубазе жиндир гуч бугевги вуго.

لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ٤

4. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулк буго зобал-ракьги, гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъги. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жив тIадегIанав ва кинабго кIодолъи ва ханлъи жиндие бугев.**

تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ مِن فَوۡقِهِنَّۚ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ لِمَن فِي ٱلۡأَرۡضِۗ أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ٥

5. Зобал хъвалхьун, тIутIун ине гIагарлъун рукIуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **кIодолъи, тIадегIанлъиялдаса хIинкъун; цоязда тIад цоял ругел гьел зобал.**

Цоги магIна гьабуна: Гьел зобал тIутIун ине гIагарун рукIуна гьаб ракьалда тIад ругел гIадамаз гьабулеб гIасилъи бихьун, мушриказ Аллагьасдехун гIунтIизе гьабулеб рагIи сабаблъун: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лъимал руго, малаикзаби гьесул ясал руго абураб. **Зобалазда ругел малаикзабиги даимго Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI гьабулел рукIуна гьесие рецц гьабигун цадахъ. Ракьалда тIад ругел муъминзабазул мунагьал чуре абун Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гьарулелги рукIуна. Нуж кантIе, я гьал гIадамал! ХIакълъунго Аллагь жинца мунагьал чурулев ва жив гурхIулев вуго**.

ТIадегIанав Аллагьас жив гуч бергьарав, жиндир ханлъи ва къадру тIадегIанав, жиндие бокьараб амру тIубазе гьунар бугев БетIергьан Аллагь жив вукIин бицун хадуб жиндир лагъзадерида хитIаб гьабулеб буго «Нуж кантIе!» - абун гьел жиндехун гIенеккизеги тIамун «Гьев гуч бергьарав ханлъун вугев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ гурхIулев ва тIаса лъугьунев вуго» - абун. Гьаб аят цIаларав чиясул рекIелъ цохIо зарра гIадаб жо иман бугони гьев лагъ гIедегIизе ккела жинца тавбу гьабизе ва жив гурхIулев, жинца мунагьал чурулев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссун, гьесул ахIиялъе жаваб кьун, гьев рази гьавизе яхI бахъизе. ЛъикIаб гIамал гьаби нахъе бахъизе гьаби буго щайтIаналъ инсан махсароде кколеб бакI. ЛъикIаб гIамал «Метер гьабила» абураб рагIи инсанас абураб мехалъ гьеб малгIуналъул мугъ битIула, гьелъул ракI бохула, гьелъул тIолго черх лазат-рахIат щун хIалхьола. Инсанас тавбу гьабураб мехалъ, гьев лъикIаб гIамал гьабиялде хехлъараб мехалъ

гьеб малгIунаЛъул мугъ бекула ва гьеб «Вай! Вай!» - абун ахIулаго лъутун уна.

وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيۡهِمۡ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِوَكِيلٖ ٦

6. Жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **тун, гьесие гьабулеб гIибадатги тун цоги ватизаби жидее кколел гIадамал:** Жидеца Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчал ва цогидал жал аллагьзабилъун колел:

Гьезул гIамал жинда бихьулев, лъалев, гьеб г1амал хъван, ц1унун нахъе толев вуго тIадегIанав Аллагь. Мун гьечIо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, гьезде тIаде тIамурав вакил.** Гьезда хIал гьабун хIакъаб Исламияб дин гьабизабизе. Мун вуго гьезухъе хIакъаб дин щвезабулев расул. Гьез гьабураб гIамалалъул жазаъ жидее букIине буго щибго щаклъи гьеч1ого.

وَكَذَٰلِكَ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ قُرۡءَانًا عَرَبِيّٗا لِّتُنذِرَ أُمَّ ٱلۡقُرَىٰ وَمَنۡ حَوۡلَهَا وَتُنذِرَ يَوۡمَ ٱلۡجَمۡعِ لَا رَيۡبَ فِيهِۚ فَرِيقٞ فِي ٱلۡجَنَّةِ وَفَرِيقٞ فِي ٱلسَّعِيرِ ٧

7. Дица дуда цере рукIарал аварагзабазде عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **вахIю гьабураб гIадин, дудаги гьаб Къуръан вахIю гьабуна, МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, жиб гIараб мацIалда цIалулеб тIехьлъун. Дуца гьелдалъун хIинкъи кьезе киналго росабазул аслулъун бугеб Маккаялъул агьлуялъе, гьелда сверун ругел киналго росабазул агьлуялъеги хIинкъи кьезе: дунялалъул киналго рахъазде щун ва кинабго заманаялъ.**

Щибго щаклъи гьечIеб Къиямасеб къо, букIине букIиналдалъунги хIинкъи кьезе. Гьеб къоялъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал гIадамал алжаналде ине руго, Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамал жужахIалде ине руго.** Гьеб кIиго гурони унеб бакI гьечIо, гьелдаса хадуб тIокIаб хис-басги гьечIо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIоб-рахIматалдалъун жидер рекIелъ иман букIарал, амма жидер мунагьал сабаблъун жужахIалде рехарал гIадамал къватIире рахъине гьарула, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьарабгIан мехалъ жидее гIазаб гьабун хадуб ва гьел алжаналде лъугьине гьарула.

وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَهُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَلَٰكِن يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ وَٱلظَّٰلِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِيّٖ وَلَا نَصِيرٍ ٨

8. ТIадегIанав Аллагьасе бокьарабани кинабго халкъ цохIо умматлъун гьабилаан: ЦохIо диналда гьарилаан. Гьебги Исламияб дин буго. Яги кинабго халкъ жал къосараллъун гьарилаан.

Кинниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие бокьарал гIадамал жиндир рахIматалъулъ лъугьине гьарула.** Исламияб диналда тIоритIун

алжаналде лъугьине гьарула. **Жал Исламияб диналде рачIинчIел зулмучагIазе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдасан гьел цIунулев вали вукIунаро ва гьезие квербакъи гьабулев цоги щивго чиги вукIунаро.**

9. Гьаб амру гьадин бугониги мушрикаца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги вализабийищ кколел ругел жидер алагьзабилъун?

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَۖ فَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡوَلِيُّ وَهُوَ يُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٩

Гьез жидее квербакъи гьабила абун, шапагIат гьабила абун. Гьабуларо гьез шапагIат ва квербакъи. **Жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго киналго гIадамазул хIакъикъияв вали – гьесда буго кинабго амруялъул буссин.** Гьев вуго жинца муъминзабазе квербакъулевги. **Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца хварал гIадамал чIаго гьарулевги. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугевги.** Гьединав Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги вализаби цIехолел гIадамал ахIмакъзаби рукIин хIакъаб жо буго.

10. Нуж жиндилъ хилиплъараб жоялъул хIукму гьаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналде буссине гьабе ва гьесул расуласул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннаталдеги буссине гьабе. Дуца къавмалда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ; «гьал цере рехсарал тIадегIанал сипатал жиндие ругев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго дур БетIергьан. Киналго умуразулъ дир тавакал тIами буго гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ. Ва дида тIаде бачIараб кинабго амру буссине гьабиги гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буго дир»-абун.

وَمَا ٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِيهِ مِن شَيۡءٖ فَحُكۡمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّي عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُ وَإِلَيۡهِ أُنِيبُ ١٠

Гьаб рагIи буго мушрикаца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурел цоги вализаби кколел ругелъул гьезул рагIи ва гIамал тIубанго мекъаб букIин бичIчIизе гьаби ва хирияв аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жиндир кинабго амру цохIо Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буссараб букIин бицинги.

Муъминзабазул хIукму гьабизе унеб бакI Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам Къуръанги хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннатги букIуна. Динияб бугониги, дунялияб бугониги цониги масъала букIунаро жиндие Къуръан-хIадисалда рекъон хIукму гьабизе кIолареб. Къиямасеб къо чIезегIан халкъалъе къанунлъун (закон) ва дустурлъун (конституция) буго Хирияб Къуръан. Чан батIияб гIадлу хисаниги, щиб хIукумат ва улка-ракь бугониги гьеб Къуръаналда жаниб далил ва хIужжа буго гIадамазул яшавалъулъ, гьезда гьоркьоб ккараб хилап жиндалъун тIубазе гьабизе кIолеб.

Ва амма гьеб Къуръаналъ гьабураб хIукму билълъанхъизабизе ккани гьелъие къваригIуна Исламияб хIукумат ва шаргIияв имам. Гьеб кIиго жо гьечIебгIан мехалъ Къуръаналъул хIукму тIубазабизе кIоларо цIакъго дагьал масъалабазулъ гурони ва кIиявго дагIбадулав Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчи вукIун гурони.

Бусурбабазул г1емерисел щибго к1вар гьабич1ого Алллагьасул каламги тун, капурзабазул х1акимасухъе унел руго х1укму гьабизе. Гьаб буго ц1акъ мекъаб г1амал гьев капурлъиялда х1инкъи бугеб! Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1укмуялдалъун гурони х1укму гьабизе бегьуларо бусурманчияс. Гьеб х1укму т1убазе к1ун гут1и гьесул г1айиб бук1унаро, амма капурзабазул къануналда рекъон х1укму гьабурав чи капурчи вук1иналда г1агараб буго. Гьелъие Къуръаналъул аяталги руго, х1адисалги руго. Ц1одорлъи гьабизе кколеб бак1 буго гьаб! Дунял буго хеккого т1аса унеб рукъ. Гьаб дунялалъул дагьабго заманаялъул маслах1атги т1аса бищун ахираталда абадияб г1азабалъулъ кколеб г1амал гьабизе бегьуларо дагьабниги г1акъло бугев чияс!

فَاطِرُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا وَمِنَ ٱلْأَنْعَٰمِ أَزْوَٰجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾

11. Жинца зобалги ракьги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ: Щибго мисал сурат гьечIого гьаб кIудияб гIалам жинца батизе гьабурав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ .
Нужее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ руччабиги гьаруна нужерго напсаздаса. Гьединго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIайваналги гьаруна бихьинал ва цIуял.

Гьелдалъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер насло бижизе гьабула ва хIайваналги гIемерлъизе гьарула. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ релълъараб щибго жо гьечIо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо жинда бихьулев.

Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ релълъараб жо гьечIо жиндир заталъулъ (черхалъулъ), сипатазулъги, пишабазулъги. Къокъго абуни Аллагь جَلَّجَلَالُهُ релълъарав гьечIо сунданиги.

لَهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кодоб буго зобалазулги ракьалъулги ризкъи ва хазина. Гьес жиндие бокьарасе ризкъи гIатIидго кьола, жиндие бокьарасе дагь къунги тола.

Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев ва кинабго жоялъе мустахIикъаб, маслахIат бугеб жо жинца

гьабулев.

﴿۞ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ فِيهِۚ كَبُرَ عَلَى ٱلۡمُشۡرِكِينَ مَا تَدۡعُوهُمۡ إِلَيۡهِۚ ٱللَّهُ يَجۡتَبِيٓ إِلَيۡهِ مَن يَشَآءُ وَيَهۡدِيٓ إِلَيۡهِ مَن يُنِيبُ ١٣﴾

13. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее динлъун гьабун буго НухI аварагасе عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ динлъун гьабун букIараб ва дуде вахIю гьабураб дин. Гьединго Ибрагьим аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ, Муса, ГIиса аварагасдаги عَلَيۡهِمَاٱلسَّلَامُ вахIю гьабун букIараб дин. Гьеб киназдаго васият гьабураб ва вахIю гьабураб дин буго нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб диналда чIа ва нуж къукъаби гьарун гьеб диналъулъ рикьаруге абун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абураб дин.

Киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ жиндалъун ритIараб дин буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьаби. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амроги гьабун буго гьеб дин цIуне абун ва гьелда жаниб мекъаб, батIулаб, бидгIияб жо лъугьине тоге абунги. **Гьел мушриказда цIакъ захIматлъун бихьун буго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, дуца гьел жинда ахIулеб дин.** Жидер алагьзабиги реххун тун цо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабизе бокьулеб гьечIо гьезие. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие вакьарав чи вачуна жив разияб диналде ва гьеб диналда жинца тIовитIула жинца иманги лъун, тавбоги гьабун исламалда вачIарав чи.** Гьесие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ квер бакъи гьабула гьеб исламияб диналда витIун чIезе.

﴿وَمَا تَفَرَّقُوٓاْ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلۡعِلۡمُ بَغۡيَۢا بَيۡنَهُمۡۚ وَلَوۡلَا كَلِمَةٞ سَبَقَتۡ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗى لَّقُضِيَ بَيۡنَهُمۡۚ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُورِثُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ لَفِي شَكّٖ مِّنۡهُ مُرِيبٖ ١٤﴾

14. Гьел гIадамал жидер диналъулъ рикьаричIо жидехъ аварагзабиги عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ рачIун гьез баянал хIужабиги рихьизе гьарун хадур гурони. Гьел рикьариялъе сабабги букIана цоцадехун бугеб хIалхъублъи ва тушманлъи.

Жидехъе расул вачIараб мехалъ цо гIадамаз гьесда иман лъуна ва гьев ритIухъ гьавуна. Цогидал гьесда инкар ккун чIана. Гьесда инкар кквеялъе сабаб букIана гьев расуласдехун хIал хъублъи ва тушманлъи гьаби. Жидер ханлъи, кIодолъи тIаса ине бокьичIого, яги гьев расул жидедаса гIодогIанлъун вихьун гьесда нахърилълъине чIухIун. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цебего гьабураб къотIи букIинчIеб ани хIисаб-мизан ва жазаъ ахираталда гьабизе буго абун гьел гIадамазе дунялалдаго гIакъуба-гIазаб гьабилаан. Гьеб Китабияб агьлуялъул хадусел умматалги, жидеца гьеб тIехьалда гIамал гьаби умумуздаса ирсалъе босун бугониги, жидер диналъулъ цIакъ щакдарулел руго.** Жидеца тIобараб иманги лъолеб

гьечIо, жидеда гьеб тIехьалъул хIакъикъатги лъалеб гьечIо: Аллагьас ﷻ рештIине гьабураб хIалалъищ гьеб бугеб, яги хис-бас гьабунищ бугеб.

Гьаб ахирияб рагIиялъе цоги магIна гьабуна: «Китабияллъун ругел ягьудиял ва насраниял МухIаммадил ﷺ ва Къуръаналъул амруялъулъ щакдарулел руго»-абун. Гьесда нахърилълъине мутIигIлъулел гьечIо жидер тIехьалда бицен гьабурав хIакъав авараг гьев вукIин лъалеб бугониги. Жидеца абулеб буго: «Гьев гIарабияв вуго, нижер тIехьалъ бицен гьабурав авараг Баунисраилазул вукIине ккола»-абун.

فَلِذَٰلِكَ فَٱدۡعُۖ وَٱسۡتَقِمۡ كَمَآ أُمِرۡتَۖ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡۖ وَقُلۡ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن كِتَٰبٖۖ وَأُمِرۡتُ لِأَعۡدِلَ بَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡۖ لَا حُجَّةَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَاۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ﴿١٥﴾

15. Дудаса церехун ругел умматал жидер диналъул амруялъулъ хилиплъун ругелъул дуца гьел киналго ахIе МухIаммад ﷺ, жиб битIараб, бацIцIадаб исламияб диналда. Гьел Аллагьасул ﷻ диналда ахIиялъулъ мун витIунги чIа дуда амро гьабураб хIалалъ, мун нахъ вилълъунге гьел гIадамазе бокьараб жоялда.

Мушриказда гIенеккун Аллагь ﷻ цо гьавиялда халкъ ахIи тоге, гьезул хъанчазде гIайиб чIвайги, гьезул ширк батIулаб букIин бицинги тоге!

Дуца абе МухIаммад ﷺ : «Дица иман лъун буго Аллагьас ﷻ рештIине гьарурал киналго тIахьазда ва гьел жидехъе кьурал расулаздаги. **Аллагьас ﷻ дида амро гьабун буго дица хIукму битIун гьабе абун дида аскIор хIукму гьабизе рачIарал гIадамазе, гьел щиб диналда ругониги.** Насраниязул ва ягьудиязул динал руго цояз цоязда инкар кколел. Исламияб дин буго киналго аварагзабазда عليهم السلام ва киналго тIахьазда иман лъолеб, гьел ритIухъ гьарулеб.

Цогиги дуца абе МухIаммад ﷺ : «ТIадегIанав Аллагь вуго нужерги нижерги бетIергьан. Нижеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нижее гьабизе буго, нужеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нужее гьабизе буго. Нужедаги нижедаги гьоркьоб нилъеца чIезе гьабизе ккараб хIужжа-далилги гьечIо. ХIакъабги бутIулабги жо Аллагьас ﷻ батIа гьабун буго ва гьеб загьираб ва жиб баянабги буго. Нужеца гьелда инкар ккуна абун Аллагьасул ﷻ хIукму къадарги хисуларо. **Нилъ киналго Аллагьас ﷻ данде гьаризе руго ва нилъер ахирияб руссулеб бакIги Аллагьасул ﷻ хIукмуялда буго»-абун.**

Гьаб аяталъул хIасил буго: хIакъаб жо загьирлъун хадуб гьелда инкар

ккун чIарал гIадамазе хIужжа-далил бачиналдаса щибго мунпагIат букIунаро, гьездехун гьабулеб дагIба-къецги щибго хайир гьечIеб, заман гIадада хвезе гьаби ва напсги, хIалги свказаби букIуна. Гьаб хIалалда ккараб мехалъ муъминзабазе лъикIаб буго кинабго амро Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тIамун тей, гьесда таваккал тIамун, гьесда дугIа ва хIели гьабун рукIин.

Гьаб аяталъ бицен гьабулеб заман буго жакъа нилъеда бихьулеб заманги. Кинабго батIулаб жо бергьун буго, гьелъие квер бакъи гьабулел гIадамалги гIемерлъун руго. ХIакъаб диналда жидеца ахIулел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабизе бокьарал ва гьеб дин гьаб ракьалда букIине гьабиялъе ургъулел муъминзаби ракьалда тIаса тIагIине гьаризе къасд гьабулеб буго. Кинабго къварилъи ва квешлъи гьезул балагьлъун рикIкIунеб буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда ццим бахъун тIаде риччарал гIазабалги муъминзабазул гIайиблъун толеб буго.

Ва амма нужеда лъае я гьал муъминзаби: «ХIакъаб жоялда чIарал гIадамал кинабго заманаялъ дагьал рукIана, гьезул тушбабиги гIемерал рукIана. ТIадегIанав Аллагьас ритIарал аварагзабазеги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гIемераб къварилъи ва гIазаб гьабуна. Гьезда: гьерсихъаби руго нуж, сихIрочагIи руго абуна. Нуж сабаблъун нижее баракат гьечIолъи щолеб бугин нуж нижеца чIвазе ругинги абуна. Гьел аварагзабаца عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жидеда тIад къараб рисалат умматалъухъе щвезе гьабуна, жидеде бачIараб къварилъиялда саброги гьабуна.

Гьедин бачIун буго нилъехъе гьаб исламияб дин ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ хира гьарун ва кIодо гьарун руго гьаб диналда жиндир цIобалдалъун нилъ рачун. Гьаб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее гьабураб кIудияб цIоб рахIматалда данде нилъеца гьабизе кколеб щукру буго гьаб хIакъаб дин цIунулелллъун ва гьеб цебехун бачунелллъун нилъ рукIин. Гьеб бигьаяб амро гьечIо. Гьеб нух буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIакъго хира гьарурал, жинца тIаса рищарал муъминзабазе гурони жиб бигьалъулареб.

Гьел муъминзабазе кинабгIаги захIмалъи букIунаро Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI кьезеги, гIакъуба къварилъи хIехьезеги. Гьел муъминзабазда жидеда щвараб къварилъи бихьула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан жидее бугеб рахIматлъун. Гьезда якъинго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъала ва гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи гуреб кинабго жо жиб батIулаб ва гIададисеб букIинги лъала.

Вехьас бачун унеб гIиял рехъенгIадин ахIмакъго, беццго хьвадизе бегьуларо гIакъилал гIадамал. Инсанас пикру гьабизе ккела жив лъица вижун вугев, лъица хьихьун вугев ва щиб жоялъе жив вижун вугев абун. Инсанас гIибадат гьабиялдалъун яги гьабичIого теялдалъун Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ бугеб щибго асар гьечIо. Гьеб гIибадат гьабиялдалъун инсан абадияб ахираталда алжаналъул агьлолъун лъугьуна. ГIибадат гьабизе чухIарав чиги абадияб гIазабалъул рукълъун бугеб жужахIалъуве лъугьине гьавула.

Инсанасда ракIалде ккезе бегьуларо, дица иман лъуна абураб рагIиялдалъун жив алжаналда ине вугин абун. ТIадегIанав Аллагьасул гIадат буго жиндие рокьарал муъминзабазул хIал бихьи гьабулеб гьезда тIад батIи-батIиял къварилъаби риччан. Гьелдалъун жегиги гьезул даража-макъам тIадегIанлъизе ва жиндир цогидал лагъзадерида ццере гьел тIокI гьарун гьездалъун жиндир алжанал берцин гьаризе. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло цохIо рагIиги абичIого, цохIо х1ет1е-квералда заз къараб гIадаб къварилъи жидедаги щвечIого рехъалъе чахъаби гIадин хьвадулел гIадамалги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гIумру кьезе хIадурал гIадамалги цоцаде ращад рукIунаро.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бокьарав чияс гьев разилъулеб гIамал гьабизе ккола. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамалалъул бищунго тIадегIанаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жинца боцIиги, рухIги кьей, гьаб амру бичIчIа нужеда я гьал бусурбаби! Нужее бокьун батани Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиги, абадияб алжанги, нужеца лъазе гьабе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва гьесул хириял асхIабзабаца хьвадизе гьабураб нух. Гьеб нухалъ хьвадизе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее тавпикъ гьабеги.

وَٱلَّذِينَ يُحَآجُّونَ فِي ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مَا ٱسۡتُجِيبَ لَهُۥ حُجَّتُهُمۡ دَاحِضَةٌ عِندَ رَبِّهِمۡ وَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ وَلَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٌ ١٦

16. Жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса гIадамал нахъе чIвалел, гьеб дин цо гIадамаз босун бугеб мехалъ гьеб дин гьересиги гьабулел, гьал г1адамазул гIамал гIадада хвараб букIуна ва гьезул хIужжаги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб батIулаб букIуна. Гьезда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъи щола, ахираталда гьезие гучаб гIазабги букIуна. Гьаб аят рештIине гьабуна Бануисраилазул цо къукъаялъ исламияб диналдаса гIадамал нахъе чIвазе къасд гьабураб мехалъ.

ٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ وَٱلۡمِيزَانَۗ وَمَا يُدۡرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ قَرِيبٞ ١٧

17. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца гьаб Къуръан рештIине гьабурав хIакъаб диналдалъун.

Жинца битIараб гIадло ва рацIцIалъиги рештIине гьабурав. Дуда лъаларо я гьав инсан, къиямасеб къо цIакъ гIагарлъун батизеги бегьула. Гьелъие хIадурун вукIа, гьеб

къоялъул гІазабалдаса хІинкъун вукІа!

يَسْتَعْجِلُ بِهَا ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا ٱلْحَقُّ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُمَارُونَ فِى ٱلسَّاعَةِ لَفِى ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къиямасеб къо хехго бачІин тІалаб гьабула гьелда иман лъоларел капурзабаца. Гьез абула: «Кида гьеб букІине бугеб?»-абун. «Хехго бачун вачІа мун гьеб гІазаб»-ян абула. **Жидеца иман лъурал гІадамал гьеб къиямасеб къоялъул гІазабалдаса хІинкъун рукІуна ва гьезда лъала гьеб къиямасеб къо ва гьениб бугеб гІазаб, хІакъаб амро букІин.**

Мун кантІе, я гьав инсан! Х1акълъунго къиямасеб къоялда божичІого гьелъул хІакъалъулъ дагІба-къец гьабулел гІадамал цІакъ рикІкІадаб къосиналъулъ ругел руго.

ٱللَّهُ لَطِيفٌۢ بِعِبَادِهِۦ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ ۖ وَهُوَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْعَزِيزُ ﴿١٩﴾

19. ТІадегІанав Аллагь жиндир лагъзадерие лъикІлъи гьабулев, жиндие гьел рокьулев ва гьезда жив гурхІулев вуго.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жиндие бокьарав чиясе гІатІидаб, гІемераб ризкъиги кьола. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жив гучав, жиндие бокьарб жо бокьухъин гьабизе кІолев. Жив кинабго жоялдаса бергьуневги вуго.**

مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلْءَاخِرَةِ نَزِدْ لَهُۥ فِى حَرْثِهِۦ ۖ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلدُّنْيَا نُؤْتِهِۦ مِنْهَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾

20. Жинца ахираталъун лъикІлъи бокьун гІамал гьабулев чиясе Дица ахираталъул лъикІлъи цІикІкІине гьабила, дунялалда гьесие тавпикъги гьабила лъикІаб гІамал гьабизе. **Жиндие дунялалъул боц1и бокьарав чиясе Дица гьебги кьола. Амма гьесие ахиратaлда щибго лъикІлъи букІунаро.** Гьесие цохІого дунял бокьун букІиналъ жив ахиараталда щвараб мехалъ цІакъ мискинав, хъаркІасав чилъун ватула жиндир щибго лъикІаб гІамал гьечІев.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَٰٓؤُا۟ شَرَعُوا۟ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةُ ٱلْفَصْلِ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

21. Гьел мушриказе жидеца дин лъолел, гІахьал чагІийиш ругел? Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **лъечІеб ва Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда рази гьеч1еб шаргІ лъолел алагьзабийищ ругел гьел мушриказул?** ГьечІо гьезие шаргІ лъолев чи цохІо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурони. **БетІергьан Аллагьасул**

хIукму букIинчIебани: жазаъ ахираталда гьабила абураб; гьел мешриказе дунялалдаго гIазаб гьабизе букIана.
Х1акълъунго жидеца купру-ширкалдалъун напсазе зулму гьабулел гIадамазе ахираталда гучаб жинца унтизабулеб гIазаб букIине буго.

تَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا۟ وَهُوَ وَاقِعٌۢ بِهِمْ ۗ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فِى رَوْضَاتِ ٱلْجَنَّاتِ ۖ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

22. Дуда капурзаби рихьизе руго, я гьав инсан, ахиратада жал цIакъ хIинкъаралльун, дунялалда жидеца гьабураб гIамал сабаблъун ва амма гьеб гIазаб гьезие гьабизе букIин хIакъаб амро буго. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзаби алжаназул ахазукь рахIаталда, лазаталда рукIине руго.
Гьезие Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб жидее бокьанщинал нигIматалги руго. Гьаб буго цIакъ кIудияб цIоб рахIмо ва лъикIлъиялда кверщел бати.

ذَٰلِكَ ٱلَّذِى يُبَشِّرُ ٱللَّهُ عِبَادَهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ ۗ قُل لَّآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا ٱلْمَوَدَّةَ فِى ٱلْقُرْبَىٰ ۗ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُۥ فِيهَا حُسْنًا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

23. Гьал алжаналъул абадиял нигIматал руго ТIадегIанав Аллагьас жинда иман лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе къотIи гьабурал. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ: «Дица нужедасан ужра-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат нужехъе щвезе гьабунин абун. Дица гьарулеб буго гьаб рисалат щвезабизе дие ква-квал гьабуге абун нилъеда гьоркьоб бугеб гIагарлъиялъул хIакъ цIунунг1аги»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амро гьабулеб буго дуца гьел Къурайшиязда абе абун: «Нилъеда гьоркьоб бугеб гIагарлъиялъул хIакъ цIунун гIаги нужеца дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат тIубазе те, дие нужеца квер бакъи гьабулеб гьечIони квал-квалгIаги гьабуге абун. Гьаб буго исаламалъул байбихьараб заман. Хадуб гьел Къурайшаца аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ дагIват тIибитIулеб бихьидал ва гьесда хадур гIадамалги лъугьиндал цIакъго гьесие къварилъи гьабизе бай бихьана.
Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел Къурайшиязе хIинкъи кьолел аятал рештIине гьаруна. Гьаб «гIагарлъиялъул хIакъ цIуне»-абураб рагIиялъе цоги магIна гьабуна гIалимзабаца: Нужеца дир гIагарлъиялъул адаб

хIурмат гьабе, гьезие лъикIлъи гьабе ва гьезда нахърилълъа абун. Гьеб магIна гьабиялъе сабабги буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб сахIихIаб хIадис: *«Дица нужее толеб буго кIиго кIудияб амро: Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *калам Къуръан ва дие хирияб дир агьлоги. Гьеб кIиябго цоцадаса батIалъизе гьечIо къиямасеб къоялъ дица шафагIат гьабулеб хIавзалда гьелги дунги данделъизегIан»*-абун. Хирияв аварагасул ﷺ агьло бокьи авараг ﷺ вокьи букIуна, гьесул агьлоялда ццим бахъи аварагасда ﷺ ццим бахъи букIуна. **Жинца лъикIаб гIамал гьабурав чиясе Дица ажро цIикIкIине гьабун кьела. ХIакълъунго Т1адег1анав Аллагь жинца муъминзабазул мунагьал чурулев вуго, жиндие тIагIат гIибадат гьабурал гIадамазе ажро-кири цIикIкIине гьабун жинца щукру гьабулевги вуго.**

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ۖ فَإِن يَشَإِ ٱللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ ۗ وَيَمْحُ ٱللَّهُ ٱلْبَٰطِلَ وَيُحِقُّ ٱلْحَقَّ بِكَلِمَٰتِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

24. Гьел мушрикаца абулеб буго: «МухIаммадица ﷺ жинцаго ургъун къуръан цIалулеб бугин ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьересиги бицунеб буго»-абун. Гьел мушрикал руго жидеца гьереси бицунел гIадамал.

Мун вукIаравани МухIаммад ﷺ, дуца гьереси бицунев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дур ракIалда тIад мугьруги чIван мун щибго жо бицине кIоларев гьавилаан. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца батIулаб жо хвезабулев, гьеб тIаса ине гьабулев. Гьедин тIаса ине гьабула мушриказул гьереси. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб жо чIезеги гьабула жиндир Къуръаналдалъун.** Гьедин дуца цIалулеб Къуръан жиб лъидаго хвезабизе кIолареб буго. **Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда лъалев гIадамазул ракIазда бугеб жоги.** Мушриказул рекIелъ бугеб купру-ширк Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала ва гьезие жидер гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.

وَهُوَ ٱلَّذِى يَقْبَلُ ٱلتَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِۦ وَيَعْفُوا۟ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾

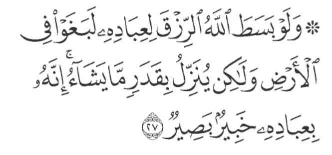
25. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца лагъзадерил тавбо къабул гьабулев. Жинца гьезул квешал гIамалал тIаса лъугьун толев. Гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала нужеца гьабулеб кинабго гIамалги.

وَيَسْتَجِيبُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِۦ ۚ وَٱلْكَٰفِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

26. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабулел муъминзабазул дугIаялъе жавабги гьабула, гьез гьарараалда тIадеги цIикIкIине гьабун лъикIлъи кьола

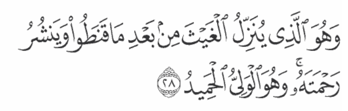
жиндирго цIобрахIматалдалъун.

Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги инкар ккурал гIадамазе жинца унтизе гьабулеб гучаб гIазаб букIине буго.

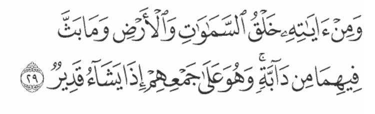
27. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир киналго лагъзадерие ризкъи гIатIидго, тIибитIун кьолеб букIараб ани гьел гIадамаз ракьалда пасалъи ва зулму гьабизе букIана. Киниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир ризкъи рештIине гьабула жиндие бокьухъин.

Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда лагъзадерил хIал лъалев. Гьезул загьиралги балъгоялги гIамалал жинда лъалев ва рихьулев вуго Т1адег1анав Аллагь.

28. Гьев БетIергьан Аллагь вуго жинца гIадамазул хьул къотIун хадуб гьезие рахIматалъул цIад рештIине гьабулев ва гьелдалъун жиндир рахIматги ракьалда тIибитIизе гьабулев.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго лагъзадерил киналго хIалазул жинца тадбир гьабулев гьезул Вали. Жив веццаравги вуго жиндир нигIматаздалъун ва цIоб рахIматалдалъун.

29. ТIадегIанав Аллагь цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатаздаса буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зобал ракьал рижи, гьел зобал ракьалда жаниб тIибитIараб рухIчIаголъи бижиги.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьеб кинабго рухI бугеб жо жиндие бокьараб мехалъ данде гьабизе кIолевги вуго. Гьедин бугелъул къиямасеб къоялъ хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе гIадамал тIаде рахъине гьари Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ бигьаяб иш буго.

Гьаб аяталда бицараб жоялдаса далил бачун цо гIалимзабаца абуна гьаб ракьалда тIад гуребги цогиги планетабазда чIаголъи букIине бегьулин абун. ГIелмияб цIех-рехалдалъун Марс абулеб планетаялда чIаголъи бкIине бегьула абун абуна дунялалъул гIелмуялъул гIалимзабаца. Ва амма цогидал планетазда инсан вати цIакъго щакаб жо буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев инсан гьаб дунялалда вижарав, гьенив холев, ахирги гьаб ракьалдалдаса чIаго гьавун ахираталдаги гьаб ракьалда тIад

вукIунеблъи бицун буго. (суратул АгIраф 25 аб. аят).

وَمَآ أَصَٰبَكُم مِّن مُّصِيبَةٖ فَبِمَا كَسَبَتۡ أَيۡدِيكُمۡ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖ ۝٣٠

30. Дунялалъул рукъоб нужеда щолеб цо-цо къварилъи буго нужерго гIамалал сабаблъун бугеб. ГIемерисеб нужер мунагь Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьунги тола.

Щивав инсан жиндир мунагь лъугьанщинахъе гьелда данде жазаъ гьабулевлъун вукIаравани гьаб ракьалда тIад чIагояв чиго хутIилароан. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев вукIун гьес мунагьазде данде гIакъуба хех гьабуларо; тавбо гьабизе, лъикIаб гIамал гьабизе рес кьола жиндир лагъзадерие.

وَمَآ أَنتُم بِمُعۡجِزِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِيّٖ وَلَا نَصِيرٖ ۝٣١

31. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ рорчIулел, гьесул гIазабалдаса лъутулел гьечIо гьаб ракьалда тIед ругеб мехалъ кир нуж ругониги. Нужее гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев цоги вали ва жинца квер бакъи гьабулев чиги гьечIо.

Дунялалъул рукъор муъминзабазда щолеб унта-щокълъи ва цогидаб къварилъи букIуна гьезул мунагьал чуриялъе сабаблъун, аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ щолеб къварилъи букIула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул даража-макъам тIадегIан гьабиялъе сабаблъун капурзабазда щолеб къварилъи букIуна гьезие дунялалда гIазаб гьабилъун.

وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلۡجَوَارِ فِي ٱلۡبَحۡرِ كَٱلۡأَعۡلَٰمِ ۝٣٢

32. ТIадегIанав Аллагьасул гIаламатаздаса руго ралъдада тIад хьвадулел мугIрул гIадал кIудиял гуми.

إِن يَشَأۡ يُسۡكِنِ ٱلرِّيحَ فَيَظۡلَلۡنَ رَوَاكِدَ عَلَىٰ ظَهۡرِهِۦٓۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّكُلِّ صَبَّارٖ شَكُورٍ ۝٣٣

33. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьани жинца гьури чIезе гьабила, цинги нужер гуми гьеб ралъадалда тIад чIун хутIила.

Доб мехалъ гуми гьуриялъул кумекалдалъун хьвадулел рукIиналъ бачараб мисал буго гьаб. Ралъадалда тIад гуми хьвади, гьез гIемерал гIадамалги, бакIаб къайиги баччи пикру гьабулел чIагIазе гIураб вагIза ва гIаламат букIана. Жакъа цIакъго кIудиял гIаламатал загьираб мехалъ гьеб мисал гьитIинаб жолъун кколеб буго. **Х1акълъунго гьаб рехсараб жоялъулъги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал руго жидеца балагьазда г1емер сабро гьабулел ва нигIматазда г1емер щукру гьабулел муъминзабазе.**

أَوۡ يُوبِقۡهُنَّ بِمَا كَسَبُواْ وَيَعۡفُ عَن كَثِيرٖ ۝٣٤

34. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьани гучаб гьуриги бахъун гьеб гама ралъдалъе

гъанкъизе гъабизеги бегьула гьеб гамида тIад ругел гIадамазул мунагьал ва гIасилъаби сабаблъун.
Амма Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIемерал мунагьал тIаса лъугьун тола ва гьел гIадамал ралъдалъ гъанкъиялдаса хвасар гьарула.

وَيَعۡلَمَ ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٖ ٣٥

35. Ралъад багъаризе гьабун гама гъанкъиялда гIагар гьабула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналда инкар кколел гIадамазда лъазе жидее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса рорчIизе бакI гьечIеблъи. Цинги жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун цохIо гьесда ахIиги базе жал хвасар гьаре абун.

فَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَيۡءٖ فَمَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ٣٦

36. Гьаб дунялалда нужее кьураб боцIи-мал ва цогидаб нигIмат гьеб буго дунялалъул рукъоб букIунеб чIаголъи, жиб хехго тIаса унеб. ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб бугеб ажро кири ва гьев разилъи жиб даимго нахъе хутIулеб кIудияб лъикIлъи буго. Гьеб лъиклъи буго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун гьесул расуласда нахьги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадулел муъминзабазе, жидер киналго ишазулъ жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ таваккалги тIамулел.

وَٱلَّذِينَ يَجۡتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡفَوَٰحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُواْ هُمۡ يَغۡفِرُونَ ٣٧

37. Гьел муъминзабиги руго жал кIудиял мунагьаздаса рикIкIалъун рукIунел, къабихIал гIамалалги жидеца гьаруларел. Жидер ццим бахъараб мехалъ жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда щолел ва жидеца гьеб ццим къулчIун жал тIаса лъугьунел.

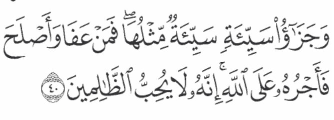
وَٱلَّذِينَ ٱسۡتَجَابُواْ لِرَبِّهِمۡ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَمۡرُهُمۡ شُورَىٰ بَيۡنَهُمۡ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ٣٨

38. Гьел руго жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ахIиялъе жаваб гьабурал гIадамал. Жинца дин босун витIарав расул ритIухъ гьавун гьесда мутIигIлъарал. Жидеца паризаяб какги камилго ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун балел. Жидер кIвар бугеб амруги цоцаде ургъун, данде бан гьабулел. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее кьураб хIалалаб боцIиялдаса паризаяб закат ва суннатаб садакъаги кьолел.

وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ ٱلۡبَغۡيُ هُمۡ يَنتَصِرُونَ ٣٩

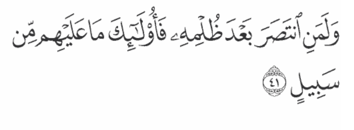
39. Жидеда данде рахъун пасикъал, динукъал гIадамаз жидее гIодогIанлъи гьабизе къасд гьабураб мехалъ гьезда данде чIолел ва гьел къезе

гьарун гьезда тIад жидеца бергьенлъи босулел.

40. Бусурбабазе цо квешлъи гьабураб мехалъ гьелда данде гьабулеб жазаъги гьеб квешлъиялда релълъараб букIуна.

Гьаб буго бусурбабада гьоркьоб бугеб хабар. Бусурбабиги гьезул диналъул тущбабиги цоцаде рагъулеб мехалъ хIал кIварас хIал кIвараб жо гьабизе тIадаб букIуна Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло. **Жиндие гьабураб квешлъи тIаса лъугьун тани жинца гьев чиясулго рекъел маслахIтги гьабуни гьесие кьолеб ажро Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тIад буго.** Гьебги цIакъ кIудияб ажро ва кири букIуна. **Х1акълъунго Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рокьуларо жидеца зулму гьабулел гIадамал.** Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъула жидеца зулму гьабизе бай бихьараздаги, гьеб зулмуялда данде жаваб гьабулаго гьелдасанги цIикIараб зулму гьабулездаги.

41. Жиндие зулму гьабун хадуб гьелда данде рецIел босарав чиясе щибго мунагь гьечIо ва гьезие гIакъубаги гьабуларо.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб анлъго аяталда жаниб (36-41 аятал) муъминзабазул сипатал рицана жидеца иман лъун хадуб гьез хьвадизе гьаризе мустахIикъал. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ таваккал тIами буго гьел сипатазул кIвар бугеб сипат. Инсанасул иман камиллъараб мехалъ гьесул таваккалги камилаб букIуна. Хадусеб сипат буго мунагьаздаса рикIкIадаллъун рукIин. Гьаб сипатги иман камиллъун гурони инсанасул тIабигIатлъун букIунаро. Иман загIипаб букIиналъул гIаламат буго мунагьазул кIвар гьабун гутIи, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев вуго абун, дица тавбо гьабила абун инсан хьвади. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав чи гьесда гIасилъизе хIинкъула, гьев кидаго гьесда данде чIваялъе хIадурун вукIуна.

Цоги бицун буго гьел муъминзаби рукIин жидер ццим бахъараб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло ццим къулчIулел, гьеб бахчулел ва жидее къварилъи гьабураздаса тIаса лъугьунел. Гьаб сипат буго цIакъго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаса рищарал, жидее дунял ахираталъул бахьи буголъи кьурал гIадамазе гурони жиб щолареб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вукIана жиндие гьеб сипат кьурав. Жиндие къварилъи гьабураздаса гьев тIаса лъугьиналъул мисалал машгьурал руго. Гьесда нахърилълъун гьаб сипат тIабигIатлъун кквезе яхI бахьи буго муъминчиясе бахьи буголъи щолеб гIамал.

Хадуб абулеб буго: «Жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жаваб гьабурал»-абун. Гьелъул магIна буго жидер кинабго амруялъулъ жал Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласдаги нахърилълъарал рукIин. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул расуласул нух ккун хьвадулел рукIинги. Жидер гьава-напсалда, щайтIаналда нахърилълъунгутIи. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жаваб кьурав чилъун вукIине бокьарав чиясда тIадаб буго хирияб Къуръаналда ва гьеб Къуръан жинда рештIине гьабурав аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ мутIигIлъи, жиндир кинабго гIамал гьелда боцин.
Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва аварагасе мутIигIлъиялъул гIаламат буго щибаб къойилго щуго нухалъ балеб паризаяб как жиндир гIужда бай, гьеб жамагIатгун цадахъ бай ва гьеб как Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун, жиндир рукугI сужда камил гьабун, жиндир пикру-тадбир гьабун бай. Гьеб как балеб гIужалъги инсанас пикру гьабизе ккела жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цеве вахъун чIун, гьесдехун хитIаб гьабулев вукIиналъул. Инсан кидаго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цеве эхетун чIарав вуго, гьесул кинабго хIал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб, бихьулеб буго, амма инсанасда гьаб амро кIочон букIуна. Жинца как балеб гIужалъгIаги гьаб амро ракIалда чIезе гьабуни Иншааллагьу гьев лагъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракIалда чIолев, гьесул пикру гьабулев лъугьина.
Хадусеб муъминзабазул сипат буго: «Жидер амру жидеда гьоркьоб гIахьалаб, данде бараб букIунел»-абураб. Гьаб буго исламияб диналъул машгьураб ва кIудияб къагIида. Гьалъул магIна гьечIо муъминзабазул гIакъло шаргIалда хилипаб жо гьабизе рекъаниги жидеца гьеб гьабула абураб. Муъминзабазул гIакъло кидаго рекъоларо шаргIалда хилапаб жо гьабиялда. Гьеб рекъон гутIиялъе бугеб аслияб гIилла буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир дин цIунулеб букIин ва жиндир диналъул хIукму хвезе гьабизе жиндир лагъзадерил гIакъло рекъезе толареб букIин.
«Щура» абураб рагIиялъул магIна буго: динияб бугониги, дунялияб бугониги амро ургъун, гIелму бугел, гIакъло бугел гIадамазде данде бан гьаби, гьеб амро Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разияб хIалалда ккеялъул мурадалда ва муъминзабазе маслахIат бугеб хIалалда ккеялъул мурадалдаги. Цогиги щураялъул магIна буго муъминзабазул хIал рекъезе гьаби, гьездехун мушавара гьабун хьвади. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасги мушавара гьабулеб букIана жиндир асхIабзабигун, жив гьеб мушавараялда хIажатав гьечIониги. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIана гьесда кинабго амро жинца вахIю гьабулев ва гьев битIараб нухалда тIовитIулев. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ мушавара гьабураб мехалъ асхIабзабазда лъалеб букIана гьесда тIаде цо амру бачIун букIин ва гьеб амро жидеда бицун жалги гьелъулъ гIахьал гьарулел рукIин.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб хириял асхIабзабаца цIакъго тIад чIей гьабулеб букIана гьеб Шураялда. Гьел Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулел рукIиналъ гьезул амирасеги, халипаясеги, гьезда нахърилълъаразеги бокьулеб букIинчIо хIукмуялъулъ жал мекъи ккей. Гьедин бугелъул жидеца Шура хIалтIизе гьабулеб букIана.

Дунялалъул ханзабазул ва гьезул тадбир гIуцIиналъулги букIана Шура. Амма гьезул Шура букIуна тIаде ругел гIадамазул рахъ кколеб, гьезул амро билълъине гьабулеб. Цониги низам букIинчIо хIакъикъияб гIадло бокьараб ва гьеб цIунулеб исламияб хилафат гурони. Щиб цIар лъураб бугониги гьел низамазул ахирияб мурад ва хIасил батула жидерго ханлъи ва хIакимлъи цIуни. Жинца тафсир гьабурав цо гIалимас диктатура какун буго гьеб цо чияс жиндиего бокьараб хIукму гьабулеб низам бугин ва демократия беццун буго, гьеб гIаммаб, гIемерал гIадамаз хIукму гьабулеб низам бугин абун. Гьав гIалим гъалатIлъун вуго гьел демократазул лозунгазда божун. Гьезул бицунеб рагIи буго киназего гIаммаб, амма гьез гьабулеб гIамал буго жидерго тIалъи ва ханлъи цIунулеб.

БичIчIине кколеб жо буго гьеб тIалъи ва ханлъи цохIо чиясда кодоб бугониги, цо чанго чиясда кодоб бугониги гьелдалъун щибго хIукму хисуларо. Дунялалда тIад бугеб цониги гIуцIи ва низам гьечIо жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб ва муъминзабаца жиндир рахъ кквезе кколеб цохIо исламияб дин гурони. Гьеб исламияб диналда жанир ругел гIемерал рикьалабиги руго щайтIаналъ ва диналъул тушбабаз квер бакъун лъугьарал рикьалаби. Гьел церегоялдаса тIаде рачIунел ругел рикьалабиги гIечIого цогиги рикьалаби ва къукъаби гIуцIулел гIадамалги камулел гьечIо. Гьезда ракIалде кколеб буго «Исламияб партия» абулеб жо гIуцIани гьелъ исламалъе гIемераб кумек гьабизе бугин абун.

ТIадегIанав Аллагьас нилъеда лъазе гьабун буго исламияб дин ракьалда тIад букIине ккани ва гьеб гIатIилъизеги, тIалъизеги ккани нилъеца гьабизе кколеб жо. Гьелъул бищунго кIвар бугеб амро буго киналго бусурбаби цолъи, гьезул амро жидеда гьоркьоб гIахьалаб букIин ва жидер имамлъун Къуръан букIин.

Бусурбаби цолъизе ккани шартI буго гьел жидеда гIенеккулел, гьел нахърилълъунел гIалимзаби, имамзаби, диниял хIаракатчагIи цолъи.

Гьадинаб буго жакъа къоялда жаниб бусурбабазул хIал тIолго дунялалдаго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло кIалъалев цо чиясда данде азарго тушман вахъунев вуго гьесул рагIи хвезабизе ва къезабизе. Кинниги ТIадегIанав Аллагьас къотIи гьабун буго жинца хIакъаб жо

(исламияб дин) бергьине гьабичIого теларин абун. Нилъ гьеб къотIи хIакъаб букIиналда божаралги руго.

Гьалда хадуб цузе гьабун Аллагьас ﷻ муъминзабазе сипат гьабун буго «Аллагьас ﷻ жидее кьураб ризкъиялдаса напакъа кьолел»-абун. Гьаб закат кьейги, садакъа кьейги, Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жидер боцIи-мал напакъаде кьейги муъминчияс гурони гьабулареб гIамал буго. Г1емераб гIакъуба бихьун бакIарараб магIишат дунялалда жинда данде кьолеб ужра-мухьги гьечIого кодоса ине бокьуларо ахираталда иман лъурав чиясе гурони. Жидеца чIухIи реццалъе, рияалъе ва мунапикълъи гьабун гьеб садакъа-хайрат гьабулел гIадамалги Аллагьас ﷻ хекого къватIир чIвазе гьарула.

Гьединго муъминзабазул сипат буго Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жидер ццим бахъунел рукIин ва гьелъие гIоло жидеца рецIел босулел рукIинги. Аллагьасдаги ﷻ, аварагасдаги ﷺ гIасиял, пасикъал гIадамаца муъминзаби къварид гьарулеб мехалъ жидеца цоцазе квер бакъи гьабун гьеб зулму нахъе чIвалеллъун рукIин. Гьаб сипатги жакъасел бусурбабазул рекIелъан нахъе ун буго. ЦIакъго дагьал гIадамал гурони Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жидер ццим бахъунел хутIун гьечIо, гьезие квер бакъулел гIадамалги гьечIо.

Т1адег1анав Аллагьасул дин г1ат1ид гьабизе г1оло жигьад гьаби «парзул кифаят» бугониги, исламияб дин гьабулел бусурбаби ц1унун ва гьезул ват1ан ц1унун жигьад гьаби «парзул г1айн» буго. Жидеда т1ад капурав хан бергьун, гьесул зулмуялда гъокь ругел бусурбабазе квер бакъи гьаби жакъа къоялда жаниб бищунго жиндир к1вар бугеб масъала буго ва жинда Аллагь ﷻ разилъулеб г1амалги буго.

Гьал сипатал рицун ахиралдаги ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Квешлъиялде данде гьабулеб жазаъ гьелда релълъараб букIине ккела абун. Ва амма жал тIаса лъугьани, жидеца маслахIат-рекъелги гьабуни гьезие кьолеб ажро Аллагьасда ﷻ аскIоб буго»-абун. Гьелъул магIнаги буго рецIел боси, къисас боси шаргIияб амро бугониги, гьелда данде Аллагьасул ﷻ рахъалъан гIакъуба-къварилъи гьечIониги жидее гьабураб зулму къварилъи тIаса лъугьун тей лъикIаб букIин Аллагьасе ﷻ гIоло, ахираталда жидее щолеб ажроялъе гIоло. Гьаб тIаса лъугьин лъикIаб ва тIадегIанаб макъам букIиналда тIоритIел гьаби буго гьал сипатал рицараб бакIалда гьоркьоб кIиго нухалъ тIаса лъугьунтей лъикIаб букIин бицин.

Аллагьас ﷻ тавпикъ кьеги гьал сипатал ккевзе ва гьелда рекъон

хьвадизе.

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظۡلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبۡغُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ٤٢

42. Х1акълъунго Аллагьас гIазаб гьабула щибго гIилла гьечIого жидеца гIадамазе зулму гьабулел, жидеца ракьалда тIад пасалъи ва къосинги загьир гьабулел гIадамазе. Гьал гIадамазе ахиратaлдаги жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنۡ عَزۡمِ ٱلۡأُمُورِ ٤٣

43. Х1акълъунго жинца саброги гьабурав, жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIоло тIасаги лъугьарав чи вуго жинца цIакъ кIудияб амро гьабурав чи. Гьеб буго жинда Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъулеб гIамал.**

وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن وَلِيّٖ مِّنۢ بَعۡدِهِۦۗ وَتَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ لَمَّا رَأَوُاْ ٱلۡعَذَابَ يَقُولُونَ هَلۡ إِلَىٰ مَرَدّٖ مِّن سَبِيلٖ ٤٤

44. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жив къосаравлъун тарав чи хIакъаб нухалда тIовитIулев вали вукIунаро, гьесие квер бакъулев нассирги вукIунаро. Жидеда къиямасеб къоялъул гIазаб бихьараб мехалъ гьел капурал гIадамал дуда рихьизе руго МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, жидеца абулеллъун: «Нижее дунялалда руссине нухго гьечIишха»-ян абун.** Гьезие бокьун букIуна иманги лъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIилъун жал хьвадизе. Амма гьеб букIуна гIададисеб хьул лъей.

وَتَرَىٰهُمۡ يُعۡرَضُونَ عَلَيۡهَا خَٰشِعِينَ مِنَ ٱلذُّلِّ يَنظُرُونَ مِن طَرۡفٍ خَفِيّٖۗ وَقَالَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ وَأَهۡلِيهِمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ أَلَآ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ فِي عَذَابٖ مُّقِيمٖ ٤٥

45. Дуда гьел капурзаби рихьила жал жужахIалде раккине (ралагьизе) гьарулел, жалги гьелдаса хIинкъун, гIодоргIанлъун ругеб хIалалъ, жал балъгого гурони гьеб жужахIалде ралагьуларого ругеб хIалалъ. Жинда тIаде хвалчен борхун бугониги жив чIвазе абун гьев чиясда кIоларо гьеб хвалченалда валагьизе. Гьединаб хIал букIуна гьаб жужахIалъул агьлуялъулги.

Жидеца иман лъун букIарал гIадамаца гьеб къоялъ абула: «Х1акълъунго тIобанго чIорого хутIарал ругоха къиямасеб къоялъ жидер агьлуялдасаги боцIималдасаги ратIалъарал гIадамал»-абун. Мун кантIе я гьав инсан! Жидеца купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабурал гIадамал даимаб гIазабалъулъ

рукIине руго.

46. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ квер бакъичIого тараб мехалъ гьезие квер бакъизе кIолел вализабиги рукIунаро. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къосиялда тарав чиясе жив хIакъаб диналда щолеб нух букIунаро, ахираталда алжаналда унеб нухги букIунаро.

وَمَا كَانَ لَهُم مِّنْ أَوْلِيَاءَ يَنصُرُونَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

47. Нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ахIиялъе жаваб гьабе гьесул расуласда нахъ рилълъа жиндир хIинкъи кIудияб жиб лъидаго нахъе чIвазе кIолареб къиямасеб къо бачIинелде цебе. Гьеб къоялъ нуж кIанцIулеб бакI букIине гьечIо хвасарлъи тIалаб гьабун.

ٱسْتَجِيبُوا۟ لِرَبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ ۚ مَا لَكُم مِّن مَّلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُم مِّن نَّكِيرٍ ﴿٤٧﴾

Нужеда гьеб къоялъ инкар кквезеги кIоларо нужер гIамалазда. Гьел хъван хIадурун рукIунелъул ва малаикзабаца нугIлъиги гьабула нужер гIамалазе.

48. Гьел гIадамал дур рисалат къабул гьабиялдаса руссун чIани дуца ракI къварид гьабуге МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ! Мун гьезда тIад хъаравуллъун тарав гьечIо гьезда дин босизабизе. Дуда тIад бугеб жо буго гьезухъе рисалат щвезаби. Дица инсанасе рахIмат кьураб мехалъ гьев инсан чIухIун хьвадулев вуго. Дие щукру гьабизеги кIочонеб буго. **Жидерго мунагьал сабаблъун жидеда цо къварилъи щвараб мехалъги гьев инсанасда кIочонел руго жиндие церехун кьун рукIарал нигIматал ва гьев цIакъ хьул къотIун лъугьунев вуго, кидаго жив къварилъиялда вукIаравгIадин пашманлъулевги вуго.** Гьаб буго капурав инсанасул хIал. НигIматазда щукро гьечIолъи ва балагьазда сабро гьечIолъиги.

فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ ۗ وَإِنَّآ إِذَآ أَذَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

49. Зобалазул ва ракьалъул ханлъи цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьараб жо бижула. Жиндие бокьарал гIадамазе ясал кьола Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ, жиндие бокьаразе васалги кьола.

لِّلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ إِنَٰثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَآءُ ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾

50. Жиндие бокьарал гIадамазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ васалги ясалги кьола, жиндие

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَٰثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن

يَشَآءُ عَقِيمًاۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ٥٠

бокьарал лъимерго лъугьунарелги гьарула. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца гьабулеб жо жинда лъалев ва жиндие бокьарб жо гьабизе жиндир хIал кIолев.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَآيِٕ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِۦ مَا يَشَآءُۚ إِنَّهُۥ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ٥١

51. Цониги инсанасда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIалъаларо жинца вахIю гьабун гурони, яги жив вихьулареб хIалалъ, пардав гьоркьоб букIун гурони. Яги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир малаикзаби ритIула жиндир вахIю босун расуллъун ва гьев малаикас Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ изнуялдалъун аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ лъазе гьабула Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб жо.

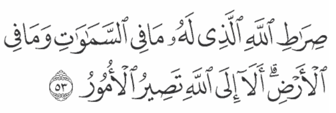
ХIакълъунго Аллагь жиндир зат-сипат халкъалъулалдаса тIадегIанав вуго ва жинца гьабулеб ишалъулъ хIакимиявги вуго. Гьесул хIукму-къадар жинда жаниб хIикмат-пайда бугеб букIуна.

Гьаб аяталъ баян гьабуна ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъзадериде кIалъалеб хIал. Гьеб лъабго батIияб буго. Цо нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ илгьам гьаби (ракIалде рехи) яги макьилъ бихьизе гьаби. Гьаб нух буго аварагзабазе عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рокьарал муъминзабазе, вализабазе бугеб нух. Аварагзабазда عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ гьабураб илгьам ва гьезда бихьараб макьу битIараб букIана ва гьелда гIамал гьабизе бегьула. Муъминзабазда гьабураб илгьам ва гьезда бихьараб макьу жинда гIамал гьабизе хIужалъун бкIунаро. Гьеб илгьамалда ва макьуялда жаниб щайтIаналъ жиндир хIилла-макро хIалтIизе гьабула. ЦохIо аварагзаби عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ гурони цогидал гIадамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щайтIаналдаса цIунарал, жидер мунагь кколарел гьечIо. КIиабилеб нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир калам рагIизе гьаби живго пардавалда нахъ вукIун жив вихьулаauthor вукIун. Гьаб буго Муса аварагасда عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIалъараб нух ва Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда мигIражалъул сордоялъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIалъараб нух. Лъабабилеб нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир вахIю босун малаикзаби ритIи. Гьаб нух буго киналго аварагзабазе عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ бугеб нух.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَاۚ مَا كُنتَ تَدْرِي مَا ٱلْكِتَٰبُ وَلَا ٱلْإِيمَٰنُ وَلَٰكِن جَعَلْنَٰهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِۦ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَاۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِيٓ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ٥٢

52. Цогидал аварагзабазда عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ шаригIат вахIю гьабураб гIадинго Дица дуда гьаб Къуръанги вахIю гьабуна МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, жиб Дир рахъалъан лагъзадерие рухIлъун бугеб. Жиндалъун гьел купруялъул хвалидаса чIаголъулеб. **Дуда лъалеб**

букIинчIо Дица вахIю гьабилелде цебе тIехь щиб жо бугеб ва иманлъей кин букIунебги.
Кинниги Дица гьаб Къуръан гьабуна Дир лагъзадеридаса Дие бокьарал гIадамал жиндалъун тIоритIулеб нурлъун. Х1акълъунго мунги вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца исламияб диналде гIадамал тIоритIулевлъун вугев.

53. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ битIараб нух буго гьеб исламияб дин, зобалазулги ракьалъулги, гьезда жаниб ва гьоркьоб бугеб жоялъул БетIергьанлъун жив вугев гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

Нужеда лъае, я гьал гIадамал: Киналго умуразул (ишазул) руссин цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ буго. Ва гьес гьабизе буго ахираталда хIисаб мизан ва жазаъ.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дуда иман щиб жо бугеб лъалеб букIинчIо»-абун абураб рагIиялъул магIна гьечIо гьев аварагасе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин лъалеб букIинчIин абураб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавулев, гьесие лагълъи гьабулев вукIана жив аввараглъун витIилалде цевего. Гьединго жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавулеллъун, гьесие лагълъи гьабулеллъун гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цогидал жиндир аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ жал гьитIинал ругеб къоялдасанго. Гьедин гьечIеб ани гьел аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ мунагьалги рукIинаан.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндихъ аввараглъи صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кьун Къуръан рештIине бай бихьилелде цебе лъалеб букIинчIо исламияб диналъул шаргIиял ахIкамал. Гьел ахIкамал гьесда лъазе гьаруна, гьес умматалдеги щвезе гьаруна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Къуръан аслолъун гьабун, гьеб Къуръан гуребги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахIю гьабураб исламияб диналъул ахIкамал баян гьарун.

Гьединго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абураб: «Мун гIадамал битIараб нухалда тIоритIулев вуго»-абураб рагIиялъул магIна буго мун гьезда битIараб нух бихьизе гьабулев, гьеб лъазе гьабулев вуго абураб. Гьеб магIна гьедин букIин нилъеда лъала гьабго сураталда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун букIиналъ: «Дуда тIад буго гIадамазухъе рисалат щвезе гьаби»-абун. (48 аб аят).

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Щураялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

43. Сурату Ззухруф

Гьаб сурат Маккаялда жиб рештIизе гьабураб бугелъул гьелда жанир исламалъул аслаби рицун руго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялдаса байбихьун гьесул аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьарун, ахираталда хIисаб-мизан ва жазаъ букIин хIакъаб букIин баян гьабун буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вахIю хIакъаб букIин, гьаб Къуръанги гьесул калам букIин бицунеб буго жинда хъвай цIали лъаларев гIарабияв расуласда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиб рештIине гьабураб.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIоялда тIоритIел гьабизе зобал ракьал рижин ва гьезда гьорькоб бугеб махлукъалъул бижин бицун буго. Исламияб дин бачIинегIан цебе жагьилаб агьлуялъ хьвадизе гьарулел рукIарал гьересиял ахIмакъал пишаби рицун руго. Ясал жидее рихарал рукIин, гьел чIаго ракьулъе лъолел ракIин букIана гьезул гIамал, амма гьез малаикзаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал ругин абуна. Гьазул ахIмакълъи баян гьабуна ва хIакъикъат кин бугеб бицана.

Дагьабго Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаги бицун буго. Гьев хъанчазде данде чIарав, гьезда рагъ балев вукIин баян гьабуна Маккаялъул мушриказ жал Ибрагьимил диналда ругин абураб рагIиги хвезе гьабуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагсда мушрикаца чIвалеб гIайиб батIул гьабуна. Гьез абулеб букIана мискинав, ятимав МухIаммадидайищ صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вахIю рештIунеб бечедал, чIухIарал, ханзабилъун ругел жидеда рештIинчIого абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб хиралъи ва кIодолъи боцIи-малалда, тухум кьибилалда бараб гьечIеблъи баян гьабуна гьаб сураталъ. Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва пиргIавнил къисаги бицун буго гьеб ханлъиги чIухIиги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб жиндир къимат гьечIеб жо букIин баян гьабизе.

Суратальул ахиралда къиямасеб къоялъул цоцо хIалал рицун руго, гьениб букIунеб хIинкъи кварилъиялда ишара гьабун буго.

Сураталда цIар тун буго: «Берцинлъабазул сурат»-абун. Гьеб цIар теялъе сабаб буго гьаб сураталда жаниб бицун букIин гьаб дунялалъул бечелъи, боцIи-мал ва хазина жиб хехго тIаса унеб жинца инсанасул бер гуккулеб жо букIин. Т1аса берцинаб сурат ва кьер бугониги жанисан дунял жинца инсанасе зарал гьабулеб жо букIин бицун буго.

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ *аскIоб кинабго дунял цо кIкIарадал кваркьиялъулгIадаб багьаяб гьечIеб жо буго. Гьедин бугелъул Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьеб дунял кьола капуразеги, пасикъал, гIасиял гIадамазеги, ахират Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *кьоларо жив разиял, жиндаса хIинкъарал муъминзабазе гурони.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

حمٓ ﴿١﴾

1. ХIа. Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарп абиялдалъун бугеб жиндир мурад.

وَٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢﴾

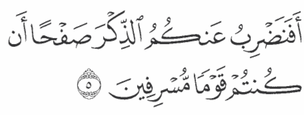
2. Жиб баянаб, жиндир хIукму загьираб, жинца хIакъаб диналда тIоритIулеб Къуръаналдалъун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **.**

إِنَّا جَعَلۡنَٰهُ قُرۡءَٰنًا عَرَبِيّٗا لَّعَلَّكُمۡ تَعۡقِلُونَ ﴿٣﴾

3. Х1акълъунго Дица гьеб Къуръан гьабун буго гIараб мацIалда жиб цIалулеб тIехьлъун: нужеда гьеб Къуръан бичIине ва нужеца гьелда гIамал гьабизе. Гьелъул ахIкамал нужеда лъазе. Гьеб Къуръаналъул пасихIлъи ва магIна гъварилъи бихьараб мехалъ гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIинги нужеда лъазе.

وَإِنَّهُۥ فِيٓ أُمِّ ٱلۡكِتَٰبِ لَدَيۡنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٤﴾

4. Х1акълъунго Дида аскIоб бугеб лавхIул махIфузалдаги гьеб Къуръан жиндир къадро тIадегIанаб ва жиндир хIикмат гъваридаб буго.
Гьеб Къуръан жиндир къадро кIудияб букIиналъ жинда Къуръан рештIине гьабурав МухIаммад аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гьесул умматги къадро бугеб букIуна.

5. Нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъи ва иман лъолареб къавм бугин абун дица нужеда расулги витIинчIого тIехьги рештIине гьабичIого телишха?**
Толаро Гьедин тараб мехалъ нуж хIайваназда релълъун рукIуна. Дица нужеда расулги витIун, тIехьги рештIине гьабун нуж хIакъаб исламияб диналда ахIула. КигIанго нужеца гьеб хIакъаб жо нахъе чIвалеб бугониги Дир гурхIел рахIмоялдалъун Дица нужее гьабулеб вагIза насихIат нахъаса къотIизе толаро. ТIадегIанав Аллагьас къого соналъ ахIана гьел мушрикал ва капурал гIадамал хIакъаб диналда. Цересел умматал гIадин гьел гьалагги гьаричIо, гьезул ахирги къотIизе

гьабичIо. Гьаб буго Къуръанги гьеб жинда рештIараб умматги хирияб букIиналъе цоги гIаламат.

وَكَمۡ أَرۡسَلۡنَا مِن نَّبِيّٖ فِي ٱلۡأَوَّلِينَ ٦

6. Дица гIемерал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIичIишха цересел умматаздаги?**

وَمَا يَأۡتِيهِم مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُواْ بِهِۦ يَسۡتَهۡزِءُونَ ٧

7. Гьезухъе цониги авараг вачIулев вук1инч1о гьез жив гьереси ва махсароде гьавулев вукIун гурого.

فَأَهۡلَكۡنَآ أَشَدَّ مِنۡهُم بَطۡشٗا وَمَضَىٰ مَثَلُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٨

8. Гьаб Маккаялъул агьлуялдаса цIакъго къуватал ва жидер гIасилъи бергьарал гIадамал Дица гьалаг гьаруна. Гьезул бицен гьаб Къуръаналда жанибги гьабуна гьаб къавмалъе вагIзалъун букIине. Гьал аятал рештIине гьарияалдаса мурадги буго Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьей ва Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул ракI парахат гьабиги.

وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡعَلِيمُ ٩

9. Дуца гьел мушриказда гьикъани гьал зобалги ракьги лъица бижараб абун, чара гьеч1ого гьез дуе жаваб гьабизе буго: «Гьел рижана жиндир гуч бергьарав, жиндир гIелму камилав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **»-абун.** Гьаб гIалам бижарав, жалги рижарав Халикъ жидер БетIергьан вукIиналда мукIурлъула гьел мушрикал, цингиги жидеца Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъиги гьабула.

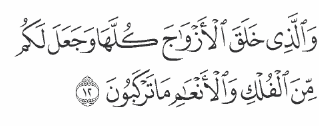
ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ مَهۡدٗا وَجَعَلَ لَكُمۡ فِيهَا سُبُلٗا لَّعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُونَ ١٠

10. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца нужее ракь бусенгIадин рекъезе гьабурав, нуж жинда тIад чIезе санагIат бугеб хIалалъ. Гьеб ракьалда тIад нужее нухалги гьарурав нужер хIажатал тIуразе нуж сапаразде унел. Гьаб кинабго жо Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьабун буго нужеда лъазе гьаб гIаламалъул БетIергьан вукIин жиндир къудрат камилав хан.** Гьев ханасе лагълъи гьабизе тIадаб букIинги лъазе.

وَٱلَّذِي نَزَّلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءَۢ بِقَدَرٖ فَأَنشَرۡنَا بِهِۦ بَلۡدَةٗ مَّيۡتٗاۚ كَذَٰلِكَ تُخۡرَجُونَ ١١

11. Жинца зодисан цIад рештIине гьабулевги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир къадар хIажалъиялда рекъараб хIалалъ решт1ине гьабун. Гьеб цIадалдалъун Дица хвараб ракьги чIаго гьабула. Гьеб хвараб ракь чIаго гьабулеб гIадин ахираталда нуж хабалъан**

тIадеги рахъине гьарула.

12. Жинца нужее кинабго жо бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.
Жидер жинс батIиял, кьер, тIагIам батIиял нигIматал рижарав, нужее берцинлъиялъе гъветI-хер, тIугьдул рижарав. РухI бугеб букIа, рухI гьечIеб букIа гIемер батIияб махлукъ бижана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанас жиндасан мунпагIат босизе. **Нуж тIад рекIун хьвадизе хIайванал рижана, ралъдада тIаде хьвадулел гумулги рижана.**

لِتَسْتَوُۥا عَلَىٰ ظُهُورِهِۦ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَٰنَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُۥ مُقْرِنِينَ ١٣

13. Нуж гьел хIайваназда ва гумузда тIад рекIине ва тIад рекIун хIалхьараб мехалъ нужеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсезе ва гьесул нигIматазе щукруги гьабизе. Нужецаги абизе: «Жив ТIадегIанав ва ВацIадав вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, жинца нижее гьаб рекIунеб жо квегъарав. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб квегъун букIинчIебани нижеда гьелда тIад рекIун хьвадизе кIвезе букIинчIо

وَإِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ ١٤

14. Ва «Х1акълъунго ахираталда ниж киналго нижер БетIергьан Аллагьасде руссине руго»- абун.

وَجَعَلُوا لَهُۥ مِنْ عِبَادِهِۦ جُزْءًا إِنَّ الْإِنسَٰنَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ١٥

15. Гьав БетIергьан Аллагьасе гьес бижараб махлукъалдаса гIахьал чагIи гьарулел руго мушрикаца. Х1акълъунго гьал гIадамал жидер купруялъулъ рагIа-ракьанде щварал руго.

أَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَىٰكُم بِالْبَنِينَ ١٦

16. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалдаса ясалищха жиндиего тIаса рищулел нужее васалги тун?.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُۥ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ١٧

17. Гьезул цоясе яс гьаюн йиго абун рохел бицараб мехалъ гьесул гьумер чIегIерлъулеб буго, ракI къварилъун ццидал цIун, гьабилесеб жо тIагIунги хутIулев вуго.

ГьадигIанго жиндие рихарал ясал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ руго абун кин абулеб гIакъло бугел гIадамаз? Гьеб рагIи аби буго гьезул ахIмакълъи ва чIухIи. Гьелдалъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIодовегIан гьавила жидеца абун кколеб буго гьезда. Ва амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел цIакъ гIодорегIан

гьарула ва абадияб жужахIалда жанир лъугьине гьарула.

18. Жал хIеренго, реэдун, къачIа-кIатIан кIудиял гIезе гьарулел ва жидер напс цIунизе гIакълоги, гьунарги гIоларел ясал ругин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **абунищ нужеца абулеб?.**

أَوَمَن يُنَشَّؤُاْ فِي ٱلۡحِلۡيَةِ وَهُوَ فِي ٱلۡخِصَامِ غَيۡرُ مُبِينٖ ١٨

19. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **лагъзаллъун ругел малаикзабиги ясал руго абулеб буго гьел мушриказ. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьел малаикзаби рижулеб мехалъ гьеб бакIалда рукIанищха гьал мушрикал, жидеда гьел бихьиналищ ругел яги цIуялищ ругел лъазе? Гьаб гьересияб нугIлъи хъвае абун Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндир малаикзабада амру гьабула ва ахираталда гьеб нугIлъи кин жидеца гьабулеб букIараб абун гьезда кIал гьикъиги гьабизе буго.**

وَجَعَلُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ ٱلَّذِينَ هُمۡ عِبَٰدُ ٱلرَّحۡمَٰنِ إِنَٰثًاۚ أَشَهِدُواْ خَلۡقَهُمۡۚ سَتُكۡتَبُ شَهَٰدَتُهُمۡ وَيُسۡـَٔلُونَ ١٩

20. Гьел мушрикаца абулеб буго: «Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **бокьун букIараб ани нижеца хъанчазе лагълъи гьабичIого букIине, нижеца гьеб лагълъи гьабизе букIинчIо»-абун.**

وَقَالُواْ لَوۡ شَآءَ ٱلرَّحۡمَٰنُ مَا عَبَدۡنَٰهُمۗ مَّا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنۡ عِلۡمٍۖ إِنۡ هُمۡ إِلَّا يَخۡرُصُونَ ٢٠

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьун буго нижеца хъанчазе лагълъи гьаби, гурони гьес ниж гьеб лагълъи гьабизе толароан абураб магIна буго гьаб рагIиялъул. Гьаб буго батIулаб рагIи. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел хъанчазе лагълъи гьабизе рижичIо, гьезие лагълъи гьабе абун амроги гьабичIо, хIал гьабун гьеб лагълъи гьабизеги тIамичIо. Жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабулеб букIараб ани гьеб лагълъи гьабизеги толаан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел. **Жидее щибго гIелму ва гIилла-хIужжа гьечIеб рагIи буго мушриказул гьаб рагIи. Гьел гIадамал руго жидеца гьереси бицунел ва щиб бугониги жодода рак1алда ккараб жо бицунел.**

21. Яги Дица гьал мушриказухъе гьаб къуръаналдаса цебе цоги тIехьишха кьун букIараб, жидеца гьелда гIамал гьабизе!

أَمۡ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ كِتَٰبٗا مِّن قَبۡلِهِۦ فَهُم بِهِۦ مُسۡتَمۡسِكُونَ ٢١

Гьаб жидеца гьабулеб къабихIаб гIамал гьеб тIехьалда нахърилълъун гьабулеб бугин абизе БукIинчIо гьезда тIехь рештIине гьабун.

22. Гьез абулеб буго: «Х1акълъунго нижеда нижер умумул ратана гьаб диналда ва ниж гьезда нахърилълъун,

بَلۡ قَالُوٓاْ إِنَّا وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٖ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّهۡتَدُونَ ٢٢

гьезул нухалда унел руго»-абун.

وَكَذَٰلِكَ مَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ فِي قَرۡيَةٖ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتۡرَفُوهَآ إِنَّا وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٖ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقۡتَدُونَ ٢٣

23. Дудаса церехунги рит1ич1о Дица цониги росдал агьлоялде, жодоца х1инкъи кьолел аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ**, гьеб агьлоялъ жодода абулел рук1ун гурони х1акълъунго: «Нижеда нижер умумул ратана гьаб диналда, нижги гьезда нахърилълъун руго»абун.**

۞ قَٰلَ أَوَلَوۡ جِئۡتُكُم بِأَهۡدَىٰ مِمَّا وَجَدتُّمۡ عَلَيۡهِ ءَابَآءَكُمۡۖ قَالُوٓاْ إِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ٢٤

24. Гьезда аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **абулеб букIана: «Дун нужехъе нужер умумул жинда ругелдасаги хIакъаб ва битIараб дин босун вачIун вугониги чIезе ругишха нуж нужер умумузул диналда»-абун. Гьез абуна: «Х1акълъунго нижеца инкар кколеб буго нужедаги, нуж жиндалъун ритIараб диналдаги»-абун.**

فَٱنتَقَمۡنَا مِنۡهُمۡۖ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٢٥

25. Дица гьел капурал гIадамаздаса щцим босана ва гьел гьалаг гьаруна. Мун валагье ва дуца пикру гьабе я гьав инсан, кинаб ахирдай букIана гьел гIасиял, чIухIарал, жидеда жидер БетIергьан Аллагь лъачIеб къавмалъул абун.

Гьезул насло бакъвазе гьабуна, гьезул бечелъиги ракьалда буссана, гьезул росаби, шагьаралги чIунтана. Гьел тIад рукIараб ракьги цоги къавмаз ирсалъе босана.

وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦٓ إِنَّنِي بَرَآءٞ مِّمَّا تَعۡبُدُونَ ٢٦

26. Дуца умматалда бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Ибрагьим аварагас** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир инсуда ва къавмалда абураб гIуж: «Х1акълъунго дун вацIадав вуго ва рикIкIадав вуго нужеца жидее лагълъи гьабулел хъанчаздаса.**

إِلَّا ٱلَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُۥ سَيَهۡدِينِ ٢٧

27. Жинца дун вижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гьабула дица гIибадат, гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **дун хIакъаб диналда тIовитIула ва абадияб бахьи буголъиялдаги тIовитIула»-абун.**

وَجَعَلَهَا كَلِمَةَۢ بَاقِيَةٗ فِي عَقِبِهِۦ لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُونَ ٢٨

28. Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун абураб гьаб рагIи нахъе хутIана гьесда хадусел киналго умматазулъ.**

Гьезда гьоркьор жидеца «Лаилагьа иллаллагь» – абулел гIадамал рукIине руго къиямасеб къо щвезегIан. **Гьеб рагIи**

нахъе хутIулеб буго жидеца купру-ширк гьабулел гIадамазда гьеб рагIине ва гьелъул вагIза лъугьун, пикру гьабун, жидеца гьеб купру-ширк тезе, жалги иманалда рачIине.

29. Дица гьаб Маккаялъул агьлуялъе ва гьезул умумузеги нигIматал кьуна, гIумруги халат гьабуна.

بَلْ مَتَّعْتُ هَٰٓؤُلَآءِ وَءَابَآءَهُمْ حَتَّىٰ جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٩﴾

Гьезул ватIан жиндилъ хIинкъи гьечIеб, кинабго рахъалъа жинда жаниб ризкъи бачIунеблъун гьабун. Гьедин рахIаталда Дица жал хьихьараб мехалъ гьезда Дун рехсей кIочана, Дие гIибадат гьабичIого хъанчазе лагълъи гьабун хьвадана. **Цинги гьезухъе Дир хIакъаб калам Къуръан бачIана ва жинца хIакъаб диналда гьел ахIулев, гьезда жив лъалев, гьезул мацIги бичIч1улев, жиндие мугIжизаталги ругев, расулги вачIана.**

30. Гьеб хIакъаб Къуръан жидехъе бачIараб мехалъ гьез абуна: «Гьаб жо сихIро буго ва нижеца гьелда инкар кколеб буго»-абун.

وَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿٣٠﴾

Жидер гъоркьго букIараб купру-ширкалда тIадеги гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьереси гьаби, гьесул расул махсароде гьави цIикIине гьабуна.

31. Жегиги мушрикаца абуна: «Гьаб Къуръан рештIине гьабун букIарабани Маккаялъул яги ТIаифалъул бечедав ва къадро бугев чиясда»-абун.

وَقَالُوا۟ لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ ٱلْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾

Маккаялъул сайидлъун вугев Алвалид ибну алМугъиратида, яги ТIаифалъул ханлъун вугев ГIурват ибну МасгIудида. Цинги нижеца гьелда иман лъезе букIана. Гьез рикIкIадаб жолъун гьабуна жидеда гъоркьов вугев ятим МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръан рештIине гьаби. Гьезул пикруялда рекъон дунялалъул ханлъи ва бечелъи бугел гIадамал ритIизе кколел руго аварагзабилъунги.

Гьезул рагIи хвезабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

32. Гьел мушрикалищ ругел МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур БетIергьан Аллагьасул рахIмат жидеца бикьулел гIадамал? Жидехъе витIулев авараг щив вукIине кколев, ва щиб росолъан вукIине кколев гьезул ихтияралдайищ бугеб? ГьечIо гьеб амро гьезда кодоб.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۚ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَٰتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

Дица гьезда гьоркьоб магIишат бикьун буго гьаб дунялалъул чIаголъиялда гьел ругебгIан мехалъ. Дица гьезул цоял цогидаздаса тIадегIанал, бечедалги гьарун руго, цо гIадамал цогидал гIадамазе хъулухъ гьабулел, гьезие х1алтIи гьабулел рукIине. Киналго бечедал рукIаралани гьезие хIалтIи гьабулев чи вукIинароан, киналго ханзаби рукIаралани гьезул рагIиятги букIинароан. Гьедин бугелъул гьаб дунялалъул рукъ буго цо гIадамал цогидазе хъулухъалъе рижараб.

Ва амма Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб инсан хирияв вукIин гьесул бечелъи-ханлъиялда бараб гьечIо. Гьеб бараб буго инсан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалев, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вокьарав, гьев разилъи тIалаб гьабулев вукIиналда. Гьединав инсан гьавула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хираги, тIокIги. Гьесие кьола авараглъиги, гIелмуги, гIакълоги. Гьев вукIула дунялалдаги ахираталдаги жиндир бахьи бугевлъун, жиндир лъикIлъиялда кверщел батаравлъун. Гьаб амру гьедин букIин баян гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго:

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуе гьабураб рахIмат лъикIаб буго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, гьел мушрикаца жиб данде гьабулеб дунялалъул боцIи-малалдаса. Гьеб рахIматги авараглъи кьей буго, ахираталда шапагIат гьабизе изну кьейги буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг кинабниги гIаламалъего рахIматлъун витIарав авараг вуго. Гьеб тасдикъ гьабун Къуръаналъул аятги бачIана (суратул Анбияъ 107 аят). Гьав хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жиндие рахIмат гьабурав ва жив цогидазе рахIматлъун гьавуравги вуго.

وَلَوۡلَآ أَن يَكُونَ ٱلنَّاسُ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ لَّجَعَلۡنَا لِمَن يَكۡفُرُ بِٱلرَّحۡمَٰنِ لِبُيُوتِهِمۡ سُقُفٗا مِّن فِضَّةٖ وَمَعَارِجَ عَلَيۡهَا يَظۡهَرُونَ ٣٣

33. Киналго гIадамал купру-ширкалда чIелилан гуребани, Дица гьел капурал гIадамазе гIемераб бечелъи-хазина кьелаан, гьезул минабазда тIад ругел тIохалги гIарцол гьарилаан, гьел тIохозда рахунел малалги гIарцол гьарилаан.

وَلِبُيُوتِهِمۡ أَبۡوَٰبٗا وَسُرُرًا عَلَيۡهَا يَتَّكِـُٔونَ ٣٤

34. Гьезул рукъзабазул рагьабиги, гьел тIад гIодор чIолел тахалги гIарцол гьарилаан.

وَزُخۡرُفٗاۚ وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۚ وَٱلۡأٓخِرَةُ عِندَ رَبِّكَ لِلۡمُتَّقِينَ ٣٥

35. Цогиги гIарац меседалъ къачIарал къедал, гордал гьарилаан, дарай зарбалалъул босен-ретIелги гьабилаан. Гьеб кинабго жо гьечIо дунялалъул матагI гурони: жиб даимаб гуреб, жиб хехго тIаса унеб.

Жиндилъ абадиял нигIматалги, рахIат-лазатги бугеб ахират дур БетIергьан Аллагьасда аск1об жиб лъик1аб буго жиндаса хIинкъарал муъминзабазе хIадурун буго. Гьеб ахираталда Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккураб, гьесда гIасилъараб халкъалъе щибго лъикIлъи гьечIо.

Гьаб лъабго аяталда жаниб бицараб жоялъул хIасил буго: гьаб дунялги, гьелъул бечелъи-хазинаги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб жиндир щибго къимат-къадро гьечIеб жо букIин. Гьедин бугелъул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб дунялалъул боц1и-мал жинда гIасиял гIадамазеги кьола. Гьаб дунялалъул бечелъи жиндие кьуравги, гьеб кьечIевги чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго батIалъи гьечIо, гьел киналго гьесул лагъзал руго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ валагьулеб бакI буго жиндир лагъасда жив лъалев вугодай ва жиндаса гьев хIинкъулев вугодай абун. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир лагъ жинда гIагар гьавулеб бакI. Гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаялдалъун буго абадияб ахираталда инсанасе алжан щвейги.

Замахшарияс абуна: Цо чияс абуни: Киналго гIадамал купруялда ина абун хIинкъун капурзабазе гIемераб бечелъи кьун батичIони, киналго гIадамал исламалда рачIине бокьун муъминзабазе щайха кьечIеб дунялалъул бечелъи абун, гьеб рагIиялъе жаваб буго: Дунялалъул боцIиялъе гIоло гIадамал исламияб диналде рачIинги гьел гIадамазе питна букIилаан. Гьеб ислам букIинаан мунапикъзабазул динлъун. Гьедин бугелъул бищунго хIикмат бугеб ва маслахIат бугеб хIукму-тадбир буго ТIадегIанав Аллагьас гьабураб. Капурал гIадамалги руго бечедалги мискиналги, муъминзабиги руго бечедалги мискиналги. Гьелъул магIна буго дунялалъул бечелъи яги мискинлъи иман лъеялда бараб жо гьечIеблъи.

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ ٣٦

36. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялдаса, гьесул Къуръан цIалиялдаса жив беццлъарав, гьапуллъарав чиясе Дица гьесда цадахъ даимго букIунеб щайтIан гьабула жинца гьев кидаго вас-васазда, гъаплаталда чIезе гьавулеб. Гьеб щайтIан гьесул гьудуллъун букIине буго, жиб кидаго гьесдаса батIалъулареб.

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ٣٧

37. Х1акълъунго гьел щайтIабаца гьал капурзаби хIакъаб диналдаса руссине гьарула ва гьел капурзабазда ракIалда ккола жал битIараб нухалда ва хIакъаб

диналда ругин абун.

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَٰلَيۡتَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَ بُعۡدَ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرِينُ ٣٨

38. Гьев капурчи къиямасеб къоялъ Дида цеве вачIараб мехалъ ва жиндие хIадурун бугеб гIазабги бихьараб мехалъ гьес абула: «Вай аман Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **! Дудаги дидаги гьоркьоб бакъ баккудаги бакъ тIерхьудаги гьоркьоб бугеб гIадаб рикIкIалъи букIараб ани. Ц1акъ квешаб гьудул букIун бугоха мун»-абун.?**

وَلَن يَنفَعَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ إِذ ظَّلَمۡتُمۡ أَنَّكُمۡ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ ٣٩

39. Жакъа пашманлъиялъ нужее щибго кумек гьабуларо, дунялалда нужеца напсазе зулму гьабун букIун хадуб. Х1акълъунго жакъа нуж киналго: Жал къосаралги, жидеца къосине гьаруралги, жужахIалъул гIазабалъулъ цадахъ рукIине руго.

Дунялалъул рукъоб жидеда къварилъи щварал цогиги гIадамал рихьараб мехалъ жинда къварилъи щварав чиясе дагьаб бугониги бигьалъи бачIуна, саброги цIикIкIуна. Амма ахираталда жужахIалда жанир ругел гIадамазе щибго бигьалъи ва ракI хIалхьей бачIунаро жалгун цадахъ цогиги капурзабазе гьабулеб гIазабалда балагьун. ЦIакъго захIматаб букIуна гьеб гIазаб ва гьениб цогидазул пикру гьабизе регIел букIунаро.

أَفَأَنتَ تُسۡمِعُ ٱلصُّمَّ أَوۡ تَهۡدِي ٱلۡعُمۡيَ وَمَن كَانَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٤٠

40. Мунищ вугев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, гьал капурал гIадамазда хIакъаб жо рагIизабизе к1олев, гьел гIинкъаллъун чIараб мехалъ. Яги мунищ вугев беццавлъун чIарав капурчи битIараб нухалда вачине к1олев, ва жив загьираб ва баянаб къосиналъулъ вугев чи хIакъаб диналда вачинеги к1олев.**

Дуда гьеб кIоларо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ! Гьедин бугелъул дуца ракI къварид гьабуге гьел капурзабаца дур рагIи къабул гьабичIин абун.

فَإِمَّا نَذۡهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنۡهُم مُّنتَقِمُونَ ٤١

41. Дица мун хвезе гьавуниги МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, х1акълъунго Дица гьел мушриказдаса ццим босизе буго ва гьезие гIазаб гьабизе буго.**

أَوۡ نُرِيَنَّكَ ٱلَّذِي وَعَدۡنَٰهُمۡ فَإِنَّا عَلَيۡهِم مُّقۡتَدِرُونَ ٤٢

42. Мун чIаго вукIун дуда бихьизе гьабунги гьабизе бегьула Дица гьезие къотIи гьабураб гIазаб. Х1акълъунго Дун хIал кIолев вуго гьел

капурзабазе гьезул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе.

43. Мун тIад чIа МухIаммад ﷺ, дуда вахIю гьабураб диналда ва гьеб диналда халкъ ахIиялда. Х1акълъунго мун битIараб нухалда вуго ва хIакъаб диналдаги вуго.

فَٱسۡتَمۡسِكۡ بِٱلَّذِيٓ أُوحِيَ إِلَيۡكَۖ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٤٣

44. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан дуеги дур къавмалъеги кIудияб роххел ва хиралъи буго.

وَإِنَّهُۥ لَذِكۡرٞ لَّكَ وَلِقَوۡمِكَۖ وَسَوۡفَ تُسۡـَٔلُونَ ٤٤

Гьаб рештIине гьабун бугелъул Къурайшиязул чиясда ва гьезул мацIалда. **Нужеда ахираталда гьикъизеги буго гьаб кIудияб нигIматалда нужеца щукру гьабунадай абун. Ва гьелда г1амал гьабунадай абунги.**

Гьаб хирияб Къуръан гьел Къурайшиязе бугеб хиралъи-кIодолъи бугеб гIадин киналго гIарабиязе бугеб хиралъи буго. Гьедин гьеб Къуръан жинда гIамал гьабуравщинав чиясе хиралъи ва кIодолъи буго. Гьеб къуръаналъул агьло бугелъул алжаналъул агьло. Къурайшиязе хиралъи буго къуръан абураб рагIиялдалъун мурад буго гьел Къуръаналда иман лъеялда ва аварагасда ﷺ нахърилъиялда гьесизе гьари. Гьаб магIнаялда ругел цогиги аятал руго Къуръаналда жанир.

45. Дуца гьикъе МухIаммад ﷺ, дудаса цере ритIарал расулазул цониги расул вугодай абун цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони цоги щиб бугониги жоялъе гIибадат гьабиялда умматал ахIизе жал ритIарал абун.

وَسۡـَٔلۡ مَنۡ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رُّسُلِنَآ أَجَعَلۡنَا مِن دُونِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ءَالِهَةٗ يُعۡبَدُونَ ٤٥

Гьаб аяталъ баян гьабулеб буго кинабго заманаялъ киналго аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ цохIо диналдалъун ритIарал рукIин. Гьеб динги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабилъун бугеб исламияб дин буго. Гьел киналго аварагзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къварилъи гьабуна, гьел гьересиги гьаруна. Дуеги гьебго хIукму буго МухIаммад ﷺ! Дуца сабро гьабе дуда щолеб къварилъиялда ва дуца дуда тIаде къараб рисалатги умматалъухъе щвезе гьабе!.

46. ХIакълъунго Дица Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIана Дир хIужжабаздалъун ва баянал мугIжизаталгун пиргIавнида ва гьесул къавмалда.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَإِيْهِۦ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٤٦

Гьев Мусаца абуна: «Дун вуго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун

вугев Аллагьасул ﷻ расул»-абун.

47. Гьев Муса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дир хIужжабигун вачIараб мехалъ пиргIавнги гьесул къавмги Мусаде тIад релъанхъулел рукIана.

فَلَمَّا جَآءَهُم بِـَٔايَٰتِنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾

Жидеда гьеб хIакъаб хIужжа букIин лъаниги пиргIавн ва гьесул агьло релъанхъулел рукIана жидеда нахъ ругел КъибтIиязда ракIалда ккезе гьев Муса пиргIавница жолъунго гьавулев гьечIин абун.

48. Дица гьезда цониги мугIжизат бихьизе гьабичIо, хадуб бачIулеб мугIжизат цебе аралдаса кIудияб букIун гурого.

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِىَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا ۖ وَأَخَذْنَٰهُم بِٱلْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾

ТIупан тIун цIад базе гьабуна. Къоркъал, нацIцI, гарцI тIад биччана. **Гьез иман лъечIеб мехалъ Дица гьезие батIи-батIияб гIазаб гьабуна гьел жидер купру-ширкалдаса руссине бокьун.**

49. Гьезда тIаде гIазаб бачIараб мехалъ гьез абуна: «Я гьав сихIрочи! Дуца ахIе дурго Аллагьасда ﷻ нижедаса гьаб гIазаб нахъе босе абун, гьес дуе къотIи гьабун бугелъул дур дугIаялъе жаваб гьабилин абун. Гьаб гIазаб нижедаса борхани хIакълъунго ниж дуда нахърилълъине ругин»-абун.

وَقَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَ ٱلسَّاحِرُ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

50. Дица гьездаса гIазаб борхараб мехалъ гьел цIидасан жидерго купру-ширкалде унел рукIана.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ ٱلْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ﴿٥٠﴾

51. ПиргIавница жиндир къавмалда ахIана: «Я дир къавм! Гьаб Мисриялъул ханлъи дие гьечIищ? Гьал гIоралги дир гьечIищ дир кIалгIабазда гъоркьан хьвадулел ругел?. Нужеда гьаб дир ханлъиялъул гуч бихьулеб гьечIищ?

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِى قَوْمِهِۦ قَالَ يَٰقَوْمِ أَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ ٱلْأَنْهَٰرُ تَجْرِى مِن تَحْتِىٓ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾

Нужеца гьелъул пикру кин гьабулареб? Щибго жо кодоб гьечIев гьав Муса дида данде къацандун бергьинищ!

52. Дун гIемерго лъикIав вуго нуж дида мутIигIлъизе ва дие лагълъи гьабизе гьав гIодовегIанав Мусадаса.

أَمْ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾

Жиндир боцIи-мал гьечIев, тухум-кьибилги гьечIев, жиндихъе ханлъиги гьечIев. **Гьелде тIадеги гьав берцинго кIалъазе кIолоревги вуго.** Гьадинав чи расул лъунищ вукIунев?.

Гъаб кинабго жо пиргIавница бицунеб букIана Мусада хадур гIадамал иналда хIинкъун, гьев щибго гьунар гьечIев чилъун вихьизавизе бокьун. Хадубги пиргIавница абуна:

53. «Гьев расул вукIин лъазе гьесда тIаде меседил курхьиналгIаги реххун рукIаралани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **. Яги гьев ритIухъ гьавизе гьесда цадахъ малаикзаби рачIун рукIаралани, гьесда сверун лъугьун гьесие хъулухъ гьабизе»-абун.**

فَلَوْلَآ أُلْقِىَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَآءَ مَعَهُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾

54. Гьаб хабарги бицун пиргIавница жиндир къавмалъул гIакъло ине гьабуна. Гьел ургъизе, пикру гьабизе течIо. Гьедингоги жагьилаб, ахIмакъаб къавм букIана гьеб: пиргIавн жидер алагь вуго абун гьесие лагълъи гьабулеб. **Ва Гьеб къавм пиргIание мутIигIлъана. Гьел рукIана Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **лагълъи гьабулареб, гьев жидер БетIергьан вукIин лъалареб пасикъаб къавм.**

فَٱسْتَخَفَّ قَوْمَهُۥ فَأَطَاعُوهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَٰسِقِينَ ﴿٥٤﴾

55. Гьеб пиргIавнил къавмалъ иман лъечIеб мехалъ, Дир аварагасе мутIигIлъичIого жидеца Дир ццимги бахъине гьабураб мехалъ, дица гьездаса ццим босана ва гьезие гучаб гIазаб гьабуна. Ва Дица гьел киналгоги ралъдалъ гъанкъизе гьаруна.

فَلَمَّآ ءَاسَفُونَا ٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَٰهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾

56. Дица пирг1авнил къавм гьабуна хадусел умматазул капурал гIадамазе жидеца гьел жужахIалъур рачине, гьезул ццерехъабилъун. Жидеца иман лъурал къавмазе вагIза-насихIатлъунги гьабуна.

فَجَعَلْنَٰهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْءَاخِرِينَ ﴿٥٦﴾

57. Марьямил вас ГIиса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **мисал Къуръаналда жаниб рехсараб мехалъ гьесиеги жиндир къавмалъ лагълъи гьабуна абун, гьеб дур къавм роххун, гьаракь борхун лъугьунел руго.**

۞ وَلَمَّا ضُرِبَ ٱبْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾

Жидеца гьабулеб ширк цогидазги гьабун буго, гьеб кIудияб мунагьх1акъ гьечIо абун ракIалда кколеб буго гьезда.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас: «Нужги, нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабиги жужахI боркьунеб гамачI буго»-абун абураб аят цIаларав мехалъ Ибну ЗибагIри абулев мушрикас абуна: «Гьаб аят нижее ва нижер

алагьзабазейищ бугеб яги киналго уммутазейищ бугеб»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб нужееги, нужер алагьзабазеги, киналго умматазеги буго»-абун. Ибну ЗибагIрица абуна: «Гьаб кагIба рукъалъул БетIергьанасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун, мун дица къезе гьавула гьаб дагIбаялъулъ! Насранияца ГIиса аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ лагълъи гьабуна гурищ? Ягьудияз ГIузайрие лагълъи гьабуна гурищ? БанумулахI абулел гIадамаз малаикзабазе лагълъи гьабуна гурищ! Гьел киналго жужахIалда рукIине ратани нижги рази руго гьелгун цадахъ гьенир рукIине»-абун.

Цинги авараг вуцIцIун чIана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIю бачIиналда валагьун. Гьел мушриказда ракIалда ккана Ибну ЗибагIрица авараг къезе гьавунин абун ва гьел кеп щун релъанхъана, ва гьезул роххун гьаракь-хъуй борхана. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рештIине гьабуна: «Дир рахъалъан жидее лъикIлъи къотIи гьабурал гIадамал гьеб жужахIалдаса рикIкIад гьарурал руго»-абун. Ай: ГIиса аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, ГIузайрие ва малаикзабазе цо къавмалъ лагълъи гьаби гьезул гIайиб гьечIо, гьезие гьелъул щибго заралги гьечIо. Гьез амро гьабун гьечIо дол гIадамазда жидее лагълъи гьабе абун. Гьедин бугелъул гьазда жужахIалъул гIазаб щвезе гьечIо.

وَقَالُوٓاْ ءَأَٰلِهَتُنَا خَيۡرٌ أَمۡ هُوَۚ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلَۢاۚ بَلۡ هُمۡ قَوۡمٌ خَصِمُونَ ٥٨

58. Гьел мушрикаца абуна: «Нижер алагьзабийищ лъикIал ругел яги Г1исайищ лъикIав вугев? абун. Гьев ГIиса жужахIалда вукIине ватани нижги, нижер алагьзабиги рукIине бегьила гьеб жужахIалда абураб магIна. **Гьаб рагIи гьез абулеб гьеч1о мун махсароде гьавун, дуда къецандулелллъун рук1ун гурого. Гьел битIараб жо къваригIарал гьечIо. Гьел руго дагIба гьабизе къваригIарал гIадамал.** Гьезие щибго батIалъи гьечIо гьереси бицун бергьаниги, битIараб бицун бергьаниги жидер дагIбадуласдаса бергьин гуреб.

إِنۡ هُوَ إِلَّا عَبۡدٌ أَنۡعَمۡنَا عَلَيۡهِ وَجَعَلۡنَٰهُ مَثَلٗا لِّبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٥٩

59. Гьев ГIисаги гьечIо Дица жиндие нигIмат кьурав Дир лагъ гурони. Гьев алагь гьечIо, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ васги гьечIо.

Гьев вуго Дир лагъ ва расул. **Дица гьев гьавуна Бануисраилазе мисаллъун ва гIаламатлъун, жинца Дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулев.** Дица гьев вижана эменги гьечIого.

وَلَوۡ نَشَآءُ لَجَعَلۡنَا مِنكُم مَّلَٰٓئِكَةٗ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَخۡلُفُونَ ٦٠

60. Дие бокьун букIарабани Дица нужер бакIалда гьаб ракьалда тIад малаикзаби гьарилаан, нужги нахъе

рачун жал халипалъун рукIунел.

61. Гьев ГIиса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Дица гьавизе вуго къиямасеб къо гIагарлъиялъе гIаламатлъун.

وَإِنَّهُۥ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَٱتَّبِعُونِۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ٦١

Гьев зодиса рештIине вуго къиямасеб къо чIезе дагьабго заман хутIидал. **Нуж гьеб къиямасеб къоялъул амруялъулъ щакдаруге!** Гьеб жиб бачIин хIакъаб къо буго. **Дуца абе МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: «Нуж дида нахърилълъа! Гьаб Дица нуж жинда ахIулеб жо хIакъаб дин буго ва битIараб исламияб нухги буго.**

62. Кидаго нуж щайтIаналъе гуккизе чIоге ва гьелъ хIакъаб диналдаса руссине гьариялдасан цIуне.

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ ٱلشَّيْطَٰنُۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ٦٢

Х1акълъунго гьеб щайтIан буго нужер баянаб ва загьираб тущман»-абун. Гьелъ рахъизе гьаруна нужер умумул Адамги ХIаваги алжаналдаса къватIире.

63. Жиндир къавмалъухье ГIиса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **вачIараб мехалъ баянал хIужжабигун: мугIжизаталгун ва шаргIиял хIукмабигун. ГIисаца абуна: «Х1акълъунго дун нужехье вачIун вуго Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан расуллъун ва нуж битIараб диналда тIоритIулеб гIелмугун.**

وَلَمَّا جَآءَ عِيسَىٰ بِٱلْبَيِّنَٰتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُم بِٱلْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعْضَ ٱلَّذِى تَخْتَلِفُونَ فِيهِۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ٦٣

Нуж жиндилъ хилиплъарал цо-цо масъалаби нужее баян гьаризеги. Аварагзабаца عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ диниял масъалаби баян гьарула, дунялалъул амру кинабго гьез баян гьабуларо жинда хIажатаб, жо гурони. **Нуж Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъизе хIинкъа ва дие мутIигIлъе»-абун.**

64. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго дирги нужерги ва кинабго гIаламалъул **БетIергьан. Нужеца гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гьабе гIибадат.**

إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ٦٤

Гьаб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьаби буго битIараб нух ва хIакъаб дин. Гьаб дин буго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жинда разияб, жиб гьабурасе алжанал щолеб.**

65. Гьел Насраниял ГIисал хIакъалъулъ чанго къукъаялде рикьана.

فَٱخْتَلَفَ ٱلْأَحْزَابُ مِنۢ بَيْنِهِمْۖ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ٦٥

Цо къукъа буго гьев «Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъ ва гьесул расул» вуго абулеб. Гьаб къукъа буго хIакъаб диналда бугеб. Цо къукъаялъ гьев Аллагь

جَلَّجَلَالُهُ вуго абуна, цогияз Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вас вуго абуна. Аллагь ТIадегIанав вуго гьел мушрикаца абулеб рагIиялдаса. **Квешаб жужахIалъул гIазаб букIине буго къимасеб къоялъ купру-ширкалдалъун жидеца напсазе зулму гьабулел гIадамазе.**

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا ٱلسَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

66. Гьел Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазе къиямасеб къо бачIин гуреб хутIараб жо гьечIо. Гьеб жидее бачIине буго тохлъукьего, бищунго жал гьеб бачIиналда балагьун гьечIеб гIужалъ жидеда гьеб бачIунеблъиги лъазе гьечIо.

ٱلْأَخِلَّآءُ يَوْمَئِذٍۭ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾

67. Гьеб къиямасеб къоялъ дунялалда бищунго цоцазе рокьарал гьудулзабилъун рукIарал гIадамал цоцазе тущбабилъун рукIула. ЦохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло цоцазе рокьарал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби рукIуна гьеб къоялъ цоцазе гьудулзаби.

يَٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾

68. Гьел муъминзабазда абула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ: **«Я дир лагъзал! Жакъа нужее щибго хIинкъи гьечIо ва нужее тIокIаб хадуб пашманлъиги букIине гьечIо»-абун.**

Дунял теялда пашманлъизе гьечIо нуж, гьениб нужее щвечIого хутIараб жоялдаги пашманлъизе гьечIо.

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَكَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾

69. Гьел руго жидеца Дир Къуръаналда иман лъурал ва жал Дие тIубанго мутIигIлъун рукIарал гIадамал. Гьезда абула:

ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ أَنتُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾

70. Нуж алжаназда жанире лъугьа нужер руччабигун цадахъ цIакъ роххаралльун ва нужее нигIматал кьурал лъун.

يُطَافُ عَلَيْهِم بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ۖ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ ٱلْأَنفُسُ وَتَلَذُّ ٱلْأَعْيُنُ ۖ وَأَنتُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٧١﴾

71. Гьезда тIаде алжаналъул гьилманал (хъулухъалъе ругел лъимал) хьвадула меседил тепсиги налбекIалги росун (поднос ва бакалал). Щиб жо бокьаниги гьеб гьекъолеб жо жидее кьола. **Гьел алжаназда жаниб напсалъе бокьарабщинаб жо буго, гьезул бер боххулебщинаб жоги буго. Нуж гьал алжаназа жанир даимго рукIине руго.**

Гьаб буго бищунго кIудияб рохел! Инсан ругьунав вуго цин кодоб щун цинги кодосан ун букIулеб дунялалъул ризкъиялда. Абадияб, даимаб

ризкъи ва нигIмат ахираталда муъминзабазе къотIи гьабураб рохел буго.

وَتِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِىٓ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

72. Гьал алжанал руго Аллагьас ﷻ **нужее ирсалъе кьурал, нужеца дунялалда** дагьабго заманаялъ **Аллагьасда** ﷻ **иман лъун лъикIаб гIамал гьабиялда данде жазаълъун.**

لَكُمْ فِيهَا فَٰكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

73. Нужее гьениб жаниб гIемер батIи-батIияб пихъги буго.

Нужеца гьелдаса бокьараб жо кваназе алжаналъул гъутIби кидаго жидеда тIад барщараб пихъ бугел рукIула, гьелдаса пихъ тIурабго гьеб бакIалда цоги пихъ бижула. Гьединал руго алжаналъул цогидал нигIматалги: жидее нукъсанлъи гьечIел, жидее хис-бас гьеч1ел, жидер тIагIам-лазат холарел.

إِنَّ ٱلْمُجْرِمِينَ فِى عَذَابِ جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿٧٤﴾

74. Х1акълъунго жидеца мунагьал гьарурал капурзаби даимго жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине руго.

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

75. Жидедаса гIазаб бигьа гьабуларо цохIо лахIзаталъ ва гьел тIобанго хьул къотIарал рукIуна кинабгIаги цIоб рахIмоялдаса.

وَمَا ظَلَمْنَٰهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا۟ هُمُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧٦﴾

76. Дица гьезие щибго зулму гьабичIо, кинниги гьел гIадамал рукIана жидеца напсазе зулму гьабурал гьаб гIазаб жидее хIакълъулеб гIамал жидеца гьабиялдалъун.

وَنَادَوْا۟ يَٰمَٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ ﴿٧٧﴾

77. Гьез жужахIалъул г1адло гьабулев-жинда Ма́лик ц1ар бугев малаикасда абула: Я Ма́лик, дуца Аллагьасда ﷻ **абе: «Нижер рухIал росун ниж хвезе гьаре. Нижедаса гьаб гIазаб тIаса ун, ниж хIалхьизе»-абун.**

Ибну Г1аббасица абуна: гьезие жаваб гьабулин жидеца ахIаралдаса азарго сон гIанасеб заман гьоркьоб араб мехалъ, **ва гьев Ма́ликас абула: «Х1акълъунго Нуж даимго гьеб гIазабалъулъ рукIине руго»-абун.**

Хадубги гьезда Аллагьасул ﷻ рахъалъан абула:

لَقَدْ جِئْنَٰكُم بِٱلْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٨﴾

78. Х1акълъунго Дица нужехъе хIакъаб дин щвезе гьабуна. Аваргзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIун, тIахьалги рештIине гьарун, амма нужер**

гIемерисел гьеб хIакъаб жо къваригIинчIел, гьеб рихарал рукIана. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялъ нужерго гьава-напсалъе бокьараб цо-цо жо тезе гьабулеб букIана, амма нужеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса нужерго напсазе бокьараб жо тIаса бищана. Гьелда рекъараб жазаъ буго жакъа нужее бугеб гIазабги.

أَمْ أَبْرَمُوٓا۟ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

79. Маккаялъул мушрикаца Дир авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **чIвазе абун хIукмуйищха гьабун бугеб? Х1акълъунго Дицаги буго хIукму гьабун Дир авараг хвасар гьавизе** ва гьеб Дир хIукму жиб тIубалеб буго, мушриказул хIукмуги жиб гIадада холеб буго.

Гьаб аят рештIине гьабуна Къурайшазул церехъаби жидер «дару надват» абулеб рукъор данде руссун жидеца Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIвазе хIукму гьабураб мехалъ. ЩайтIаналъул гIакълоги къабул гьабун Абужагьлица хIукму гьабуна щибаб кьибилалъул цо-цо гIолохъанчи витIизе авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ чIвазе ва гьездаса рецIел босизе аварагасул гIагарал чагIазе кIвечIого букIине. Киналго тIаде кIанцIун гьев чIвараб мехалъ гьесул би (къисас) киназдаго бикьулеб букIана ва гьел дият (гIакIа) кьун рорчIизе кколел рукIана. Къурайшазул гьаб макроги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хвезе гьабуна. Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хвасар гьавун гьел инжитги гьаруна.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَىٰهُم ۚ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

80. Гьезда ракIалдайищ кколеб бугеб х1акълъунго Дида гьез балъго бицараб ва шурун бицараб жо рагIуларин абун. Гьедин гьеч1о амру, РагIула Дида гьез бицараб жо ва Дир чапарзаби руго гьезул кинабго рагIи ва гIамал жидеца хъвалел.

قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْعَٰبِدِينَ ﴿٨١﴾

81. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Гьев БетIергьан Аллагьасул лъимер букIин хIакълъун букIарабани тIоцебе дица гьабилаан гьеб лъимералъе лагълъи»-абун.**

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лъимер букIунареблъи хIакъаб жо буго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лъимер-хъизан бук1унгут1и ц1акъго мух1канаб жо бугелъул, гьеб хъизан бук1ин рик1к1ад гьабун абураб раг1и буго: «Дица гьеб лъимералъе лагълъи гьабилаан»-абураб раг1и.

سُبْحَٰنَ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

82. Жив ТIадегIанав ва жив ВацIцIадав вуго БетIергьан Аллагь, зобалазулги ракьалъулги БетIергьанав, кIудияб гIаршалъулги БетIергьанав Аллагь гьел

мушрикаца жиндие гьарулел сипатаздаса.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا۟ وَيَلْعَبُوا۟ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾

83. Дуца Маккаялъул мушрикал те МухIаммад ﷺ жидерго ахIмакъаб ишалда: хъанчие лагълъи гьабун гIададисеб махсаро хвечI гьабун, жидее къотIи гьабураб къиямасеб къо тIаде бачIинегIан.

Гьеб къоялъ лъазе буго гьезда кинаб гIазаб жидеда щолеблъи ва щиб хIал жидер букIунебги.

وَهُوَ ٱلَّذِى فِى ٱلسَّمَآءِ إِلَٰهٌ وَفِى ٱلْأَرْضِ إِلَٰهٌ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾

84. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жив зобалазда ругезулги Аллагьлъун جَلَّ جَلَالُهُ вугев, ракьалда ругезулги Аллагьлъун جَلَّ جَلَالُهُ вугев.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир тадбир хIакимияв, жинда кинабго жоялъул маслахIат лъалев.

وَتَبَارَكَ ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِندَهُۥ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

85. Жив вацIцIадав ва ТIадегIанав вуго зобал ракьалъул ханлъи жиндие бугев, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб жоялъулги ханлъи жиндие бугев, жиндие къиямасеб къо кидал бачIунеблъиги лъалев БетIергьан Аллагь.

Гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ буго ахираталда нуж киназулго руссинги. Жидер г1амалазул хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

وَلَا يَمْلِكُ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِٱلْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

86. Гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун жидее лагълъи гьабулел алагьзабазда кIоларо жидеца шапагIат гьабизе. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие хIакъаб нугIлъи гьабурал ва жидедаги лъалел гьеб нуг1лъиялъул х1акъ. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеца шапагIат гьабизе изнуги кьурал гIадамазда кIола шапагIат гьабизе.

ГIалимзабаца абуна: «Гьаб рагIиялъул магIна буго: «Мушрикаца ГIиса аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, ГIузайрие ва Малаикзабазе лагълъи гьабуниги гьел руго жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие хIакъаб гIибадат гьабурал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзал. Гьезда кIола жидеца шапагIат гьабизе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалъун»-абун.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

87. Дуца гьел мушриказда гьикъани МухIаммад ﷺ : «Нуж лъица рижарал?»-абун. Гьез чара гьеч1ого

абизе буго: «Ниж Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижана»-абун. Гьал киреха унел ругел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъиги гьабичIого хъанчазе лагълъи гьабизе?

Гьаб гьечIищха цIакъго ахIмакъаб иш? Жал рижарав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин лъалаги букIаго гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабунгутIи ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабуге абураб хъанчазе лагълъи гьаби!

88. Нужеда витIарав расулас абураб рагIи: «Я дир БетIергьан! Гьаб къавм буго жидеца иман лъолареб къавм»-абун.

وَقِيلِهِۦ يَٰرَبِّ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوۡمٞ لَّا يُؤۡمِنُونَ ٨٨

Гьаб рагIи буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ зигари гьабун абураб рагIи. Гьалъие жаваб гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

89. Мун гьездаса вусса МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ! Гьез дуе гьабуралда релълъараб квешлъи гьезие гьабуге.

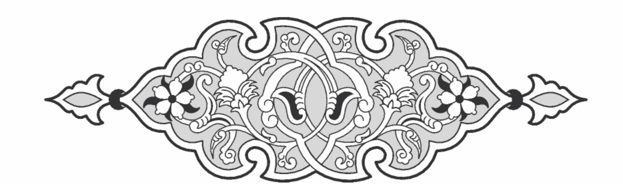
فَٱصۡفَحۡ عَنۡهُمۡ وَقُلۡ سَلَٰمٞۚ فَسَوۡفَ يَعۡلَمُونَ ٨٩

Дуца гьезда абе: «Нужее саламатлъи буго дидаса»-абун. Жидеда нахъа лъазе буго жидер гIамалалъе кинаб жазаъ гьабулеблъи!

Гьаб рагIи буго гьел мушриказе хIинкъи кьей ва хирияв расуласул ракI парахат гьабиги. Гьел мушриказе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабизе буго дунялалдаго гьабуниги, ахираталда гьабуниги .

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ззухруфалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

44. Сурату Ддухан

Сураталда жаниб исламалъул аслабилъун ругел: ТавхIид (Аллагь цо гьави), рисалат ва ахираталда тIаде рахъине гьариялъул бицен гьабун буго.

Хирияб Къуръаналъул, ва гьеб ЛавхIул махIфузалдасан дунялалъул зодибе рештIине гьабураб «Лайлатул къадри» абураб сордоялъул хиралъи баян гьабун буго. КигIанго гьаб хирияб Къуръан жиндир хIукму баянаб, жиндир магIна загьираб бугониги. Гьеб Къуръаналде щакдарулел мушриказул хIал бицун буго Ахираталда гьезие букIунеб гучаб гIазабги баян гьабун буго. Хадуб пиргIавнил къавм гьалаг гьабиялъул ва гьез нахъе тарал асаразул бицун буго: Ч1ух1арал кIалгIаби, бечедал ахал-хурал, рорхатал ва гучал сиял (пирамиди) тана пирг1авнил къавмалъ хадусел умматазе. Гьеб кинабго ракьги, бечелъиги Бануисраилазе ирсалъе кьун букIана, амма гьелги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъана, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилълъинчIо ва гьезда тIадги чанго батIияб къварилъи биччана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ .

Къурайшазул мушриказ аварагصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьави, ахираталда иман лъунгутIи бицун хадуб баян гьабулеб буго ТIадегIанав Аллагьасе гьел гьалаг гьари захIматаб амро гьечIеблъи ва цересел умматазде щвараб гIазаб гьездаги щвезе бегьулеблъи.

Сураталъул ахиралдаги муъминзабиги капурзабиги ахираталда руссунеб бакI баян гьабун буго: гьелдалъун муъминзабазе роххел бицун ва капурзабазе хIинкъи кьун.

Гьаб сураталда цIар тун буго «КIкIуялъул бицунеб сурат»-абун, гьалда жаниб Маккаялъул мушрикал хIинкъине гьаризе сабаблъун ва хирияв аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ загьир гьабун букIараб кIкIуялъул бицун букIиналъ. Гьезда тIаде ракъиги, бакъ байги биччан хадуб гьеб кIкIуйги биччан гьел гьалаг гьариялда гIагарун рукIана, кинниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Къурайшиял гьеб гIазабалдаса хвасар гьаруна аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугIаялъул баракаталдалъун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

حمٓ ﴿١﴾

1. **ХIа. Мим.**

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарпалдалъун жиндир щиб мурад бугеблъи.

وَٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢﴾

2. **Дун гьедулев вуго жиб баянаб, жиндир хIукму загьираб,**

жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабулеб, жиб мугIжизатлъун букIин хIакъаб **Къуръаналдалъун.**

إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةٖ مُّبَٰرَكَةٍۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴿٣﴾

3. **Х1акълъунго Дица гьаб хирияб Къуръан рештIине гьабуна жиндилъ баракат бугеб сордоялъ.**

Гьеб буго рамазан моцIалда жаниб бугеб «Лайлатул къадри» абулеб сордо. Гьеб баракат бугеб букIиналъул гIаламат буго гьеб сордоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазул дугIа къабул гьабулеб букIин, гьезул тавбо къабул гьабун, гьезда баракат ва нигIматал рештIунел рукIин. Гьаб Къуръан жиндилъ рештIине гьабураб сордо букIинги буго гьеб сордо баракат бугеб букIиналъе гIаламат. ЛавхIул махIфузалдаса гьеб сордоялъ дунялалъул зодибе рештIине гьабуна гьаб Къуръан, цинги жинда салам лъеяв Жабраил малаик хьвадана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе щибаб хIажалъи бихьун гьаб Къуръаналъул суратал ва аятал росун.

Цо гIалимзабаца абуна: Аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Къуръан рештIине гьаби гьеб «Лайлатул къадриялъул» сордоялъ бай бихьана абун. **ХIакълъунго Дица Дир лагъзадерие хIинкъи кьола, гьезухъе авараг витIун, гьезде тIехь рештIине гьабун.** Ахират букIин бицуна, гьениб хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе букIинги бицуна. Гьел гIадамаз иман лъезе бокьун ва лъикIаб гIамал гьабун ахираталда жидее алжанал щолеллъун рукIинеги бокьун. Жидеца иман лъечIел гIадамазе хIужа-далиллъунги букIине. Ахираталда гьезие гIазаб гьабулеб мехалъ гьезул щибго гIайиб чIвазе ва рагIи абизе рес гьечIого букIине.

فِيهَا يُفۡرَقُ كُلُّ أَمۡرٍ حَكِيمٍ ﴿٤﴾

4. **Гьеб «Лайлатул къадроялъул сордоялъ» баян гьабула ва ЛавхIул-махIфузалдаса босун малаикзабазухъе кьола цо лъагIалида жаниб букIунеб кинабго амро ва хIукму-къадар.**

Инсанасе бугеб ризкъи бугониги, гьесие букIунеб къварилъи, гIатIилъи бугониги, хвел ва чIаголъи бугониги гьеб кинабго жо баян гьабула гьеб

сордоялъ.

5. Гьеб букIуна Дир рахъалъан бугеб амролъун ва хIукмолъун.

Дица лъазе гьабун гурони малаикзабазда гьеб кинабго жо лъаларо. **Х1акълъунго Дица ритIула умматазухъе аварагзабиги** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ**.** Гьезухъе исламияб дин босун ва гьезие шаргIиял ахIкамал баян гьаризе, гьел хIакъаб диналда ва битIараб нухалда тIоритIине.

رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ٦

6. Гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ритIин, ва умматазда хIакъаб дин лъазе гьаби дур БетIергьан Аллагьасул рахъалъан бугеб цIоб-рахIмат буго.**

ХIакълъунго гьев Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва жинца гьабулеб хIукму-къадаралъулъ жинда кинабго жо лъалев. Жиндир лагъзадерие маслахIат бугеб хIукму гьабулев ХIакимияв вуго.

رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ٧

7. Зобалазулги ракьалъулги ва гьеб кIиялдаго гьоркьоб бугеб махлукъалъул БетIергьан вуго Аллагь.

Нуж жо бичIчIулел ва лъалел гIадамал ратани нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гьабе лагълъи.**

لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِۦ وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ ءَابَآئِكُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ٨

8. Жив гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIевги вуго. Жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев. Нужер БетIергьан вуго гьев Аллагь, ва нужер цересел умумузул БетIергьанги вуго.**

بَلْ هُمْ فِى شَكٍّ يَلْعَبُونَ ٩

9. Кинниги гьел мушрикал жидер щаклъиялда жанир руго. Къиямасеб къо бач1иялда гьаб Къуръан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бук1иналда.

Жидеда хIакъаб ва батIулаб жо батIа гьабизе лъаларел руго. ГIисинал лъималгIадин махсаро-хочIалда жанир руго. Гьеб буго цIакъ кIудияб ахIмакълъи. Гьедин бугелъул гьезие хIинкъи кьун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

فَٱرْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى ٱلسَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ١٠

10. Дуца хъаравуллъи ккве МухIаммад, гьеб къавмалда тIаде жиб бецIаб, биццатаб кIкIуй бачIунеб гIужалда.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну МасгIудица абуна:

«Къурайшиял Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда цIакъго данде чIараб мехалъ ва гьесие гIемер къварилъиги гьабураб мехалъ, аварагас

صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьарун дугIа гьабуна: «Я Дир Аллагь جَلَّجَلَالُهُ! Дуца гьаб къавмалда (Музариязда) дур къуват-гуч бихьизе гьабе. Дуца гьезие ракъи бугел соналги рихьизе гьаре, Юсуп аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ заманалъ рукIарал гIадал»-абун. Цинги гьел Къурйшиязда тIаде бецIаб кIкIуйги бачIана цоцада аскIор ругел гIадамал цоцада рихьулареб хIалалъ»-абун.

Цогиги Ибну МасгIудица абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб щуго гIаламат цебехун ана»-абун ва гьел гIаламатазда гьоркьоб кIкIуйги рехсана. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица абуна: «Гьаб кIкIуй ракьалда тIаде рештIин къиямасеб къо гIагарлъиялъул гIаламат буго. Муъминчиясе гьеб кIкIуялъ мегIер бецIцIи гIадаб унти гьабула (простуда). Амма капурзабазул ва мунафикъзабазул бутIрул гьеб кIкIуялъ рухIун, чIурхIун рукIуна. Гьезул мегIер-кIалалдаса жаниб араб кIкIуй нахъасан къватIибе бачIула»-абун.

11. Гьеб кIкIуялъ гIадамал рахчун рукIуна. يَغۡشَى ٱلنَّاسَۖ هَٰذَا عَذَابٌ أَلِيمٞ ﴿١١﴾

Киналго Къурайшазда сверун лъугьун букIуна гьеб кIкIуй ва гьез абула: **«Гьаб жо цIакъ жинца унтизе гьабулеб гIазаб буго»-абун.**

12. Гьел Къурайшаца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ахIи бала: «Я нижер БетIергьан! Х1акълъунго Дуца нижедаса гьаб гIазаб босани нижеца иман лъезе буго»-абун. رَّبَّنَا ٱكۡشِفۡ عَنَّا ٱلۡعَذَابَ إِنَّا مُؤۡمِنُونَ ﴿١٢﴾

Гьеб буго жидер гьересияб рагIи. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул хIакъалъулъ абулеб буго:

13. Кисан гьез иман лъелеб? Х1акълъунго гьезухъе расул вачIун вукIана, Къуръанги рештIине гьабун букIана, гьедин бугониги жидеца иман лъечIо. أَنَّىٰ لَهُمُ ٱلذِّكۡرَىٰ وَقَدۡ جَآءَهُمۡ رَسُولٞ مُّبِينٞ ﴿١٣﴾

14. Цинги жал гьев аварагасда иман лъеялдаса руссана ва гьез абуна: «Гьав чи вуго жинда жундуца Къуръан лъазе гьабурав г1адалав чи»-абун. ثُمَّ تَوَلَّوۡاْ عَنۡهُ وَقَالُواْ مُعَلَّمٞ مَّجۡنُونٌ ﴿١٤﴾

Къурайшаца аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ва гьесда рештIине гьабураб Къуръаналъул хIакъалъулъ кIиго батIияб рагIи абуна: Цояз абуна: Гьесда Къуръан лъазе гьабулел гIадамал руго абун. Цогидаз абуна: Гьев вуго жундуца ккурав чи ва гьес цIалулеб Къуръанги гьесда жундуца

бицунеб хабар буго абун.

إِنَّا كَاشِفُوا۟ ٱلْعَذَابِ قَلِيلًا ۚ إِنَّكُمْ عَآئِدُونَ ﴿١٥﴾

15. Х1акълъунго Дица нужедаса дагьабго гIазаб тIасан босараб мехалъ нуж нужерго купру-ширкалда руссине руго.

ХIакъикъаталдаги гьедин букIана. Къурайшаца Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьарана Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гьабе абун жидедасан ракъи тIаса босе абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугIа гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие цIад базе гьабуна ва гьездасан гьеб ракъи тIаса босун хадубги гьел Къурайшал жидерго гIамалалда чIана.

يَوْمَ نَبْطِشُ ٱلْبَطْشَةَ ٱلْكُبْرَىٰٓ إِنَّا مُنتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

16. Дуца гьел Къурайшиязе рехсе МухIаммад, Дица гучаб гIазаб гьабулеб къо.

Х1акълъунго гьеб къоялъ Дица ццим босизе буго Дида гIасилъарал, Дида инкар ккурал ва Дидахун ширк гьабурал гIадамаздаса. Гьеб къоги къиямасеб къо буго. Дунялалдаго гьезие гучаб гIазаб гьабураб къо бадроялда рагъ ккараб къо букIана.

۞ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَآءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго Дица гьал Къурайшияздасан цереккун пиргIавнил къавмалъулги хIал бихьи гьабун букIана гьезухъе расулги витIун. Гьев вукIана хирияв Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ.

أَنْ أَدُّوٓا۟ إِلَىَّ عِبَادَ ٱللَّهِ ۖ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾

18. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ФиргIавнида абуна: **«Дуца дихъе кье дир къавм Бануисраилал ва дуца гьел лагълъиялдасаги, гьезие гьабулеб гIазабалдасаги хвасар гьаре»-абун.**

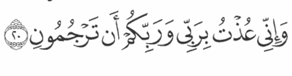
Х1акълъунго дун вуго нужеде витIарав расул, дида божи гьабизе бегьулев, нужее лъикIаб насихIатги гьабулев. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дида вахIю божизе гьабураб мехалъ дица бицараб жоялда нужги божизе кола» – абун.

وَأَن لَّا تَعْلُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنِّىٓ ءَاتِيكُم بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٩﴾

19. Ва нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ данде рахъунге, гьесдаса ТIадегIанлъун рукIунге. Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIуге.

Х1акълъунго дун нужехъе вачIун вуго баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун. ФиргIавнил къавмалъ Муса авараг

عَلَيْهِ السَّلَامُ чIвазе къасд гьабидал Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:

20. «Дица дирги нужерги БетIергьанлъун жив вугев Аллагьасдасан цIуни гьарулеб буго, нужеца дун ганчIал речIчIун чIваялалдасан.

21. Нужеца дида иман лъолеб батичIони ва нуж дида божулелги гьечIони нужеца дун живго те, дие къварилъи гьабуге.

Нужерги дирги амро Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ тIамун те, гьес хIакъаб хIукму гьабизе»-абун.

فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ٢٢

22. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир БетIергьанасда ахIи бана: «Х1акълъунго гьаб къавм буго цIакъ къосараб, жидер мунагьал гIемераб къавм»-абун.

Дуца гьезие гIазаб гьабе ва Бануисраилал хвасар гьаре!

فَأَسْرِ بِعِبَادِى لَيْلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ٢٣

23. ТIадегIанав Аллагьас Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ амро гьабуна: **«Мун дир лагъзал Бануисраилалги рачун сардилъ къватIиве а! Нужеда хадур рахъун ФиргIавнил къавмги бачIине буго» – абун.**

Гьел нужеда хадур къватIире рахъин букIине буго гьел гьалаглъиялъе сабаблъун.

وَٱتْرُكِ ٱلْبَحْرَ رَهْوًا ۖ إِنَّهُمْ جُندٌ مُّغْرَقُونَ ٢٤

24. Мун дур къавмгун цадахъ ралъдалъан къватIиве вахъараб мехалъ гьеб ралъад рагьун бугеб хIалалъ те!

Х1акълъунго гьеб фиргIавнил г1аскар жиб гъанкъизе бугеб г1аскар буго»-абун

Гьаб аяталъе баян гьабун «тасгьил» абулеб тафсиралъулъ абуна: Аллагьасул салам лъеяв Муса аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амро гьабун букIана ралъадалда гIанса кьабе абун гьеб ралъад бикьизе гьабизе. Ралъад бахун къватIиве вахъараб мехалъ Мусаца къасд гьабуна гьеб ралъадалда гIанса кьабун гьеб тIатIала биччазе. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда абуна: «Кьабуге гIанса ралъадалда! Гьеб рагьун те, гьенир жанир гъанкъизе руго пиргIавнги гьесул къавмги»-абун. Бануисраилазул ахирав чи ралъдалъан къватIиве вахъинги, пиргIавнил боязул ахирав чи ралъдалъе лъугьинги цадахъ ккана, ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ралъад тIатIала биччан гьел гъанкъизе гьаруна. Гьалдасан хадуб бугеб хIал бицун ТIадегIанав

Аллагьас абулеб буго:

25. Чам гIемералха гьеб пиргIавнил къавмалъ жалги гьалаглъун нахъе тарал берцинал ахалги, чвахулел, иццал-лъилъималги, كَمْ تَرَكُوا۟ مِن جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾

26. Рекьарал, къачIарал хурзалги, берцинал чIухIарал жалго жанир чIолел рукIарал минаби ва кIалгIабиги. وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾

27. Ва гIемерал батIи-батIиял нигIматалги гъоркье тана, жидеца гьездасан лазат-кеп босулел рукIарал. وَنَعْمَةٍ كَانُوا۟ فِيهَا فَٰكِهِينَ ﴿٢٧﴾

28. Гьедин буго дир амро. Дие бокьараб жо бокьухъин гьабулев вуго дун. **ФиргIавнил къавмги гьалаг гьабун дица гьезул ракьги, гьезул ахал-хурзал ва шагьарал ирсалъе кьуна цогидал къавмазе.** Гьел руго Бануисраилал пиргIавнил къавмалъ лагъзал лъун ккун рукIарал ва жидее гIемераб къварилъи гIазаб гьабулел рукIарал. كَذَٰلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنَٰهَا قَوْمًا ءَاخَرِينَ ﴿٢٨﴾

29. Гьеб фиргIавнил къавм гъанкъана абун гьезда хадур зобал гIодичIо, ракьги гIодичIо. Гьезул гIасилъи-пасикълъи сабаблъун гьел гьалаг гьаридалго гьезда ракI гурхIулев щивго чи вукIинч1о. **Жал гьалаг гьаризе къотIи гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьел гьалаг гьаричIого нахъе рахъунги течIо.** Къиямасеб къоялъ гIазаб гьабизе абунги течIо. Гьениб гьабулеб гIазаб жиб букIин хIакъаб буго ва дунялалда гьалаг гьарунин абун гьездаса ахираталъул гIазаб тIаса унаро. فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ ٱلسَّمَآءُ وَٱلْأَرْضُ وَمَا كَانُوا۟ مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾

Гьел капурал ва чIухIарал гIадамал, жидее дунялалъул ханлъиги бугеб мехалъ цIакъго гIамал кIодолъун рукIула, жидедасан лъикIаб жого гьечIин дунялалда абун ракIалда ккун рукIуна. Гьеб ахIмакъаб пикругун рукIарал гIадамал гьалаг гьарураб мехалъ зобалазе ва ракьалъе щибго ками ккечIо абулеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Гьел жидерго рукIараб хIалалда хутIана, амма дол чIухIарал чагIазул насло бакъвана ва хабарги тIагIана.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Муъминчи хвараб мехалъ гьес как балеб букIараб бакI ва зодоб гьесул г1амал борхула бук1араб бак1 гIодула»*-абун. Х1адис ибну Абих1атимица бицана. Гьесул лъикIаб гIамал зодобе бахунеб букIиндал, гьеб гIамал къотIараб мехалъ зобалда лъала гьев чи хвараблъи ва гьеб пашманлъула.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Щивав лагъасе зобалазда кIиго рагьо буго: Цо гьев лагъасе ризкъи рештIунеб, цоги рагьо гьесул лъикIаб гIамал зодобе бахунеб. Гьев чи хвараб мехалъ гьеб кIиго рагьо къала ва гьесда хадур жалги гIодула»*-абун. Х1адис абуЯг1лаца бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Шурайх1 ибну ГIабидил ХIазрамияс бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Гьаб исламияб дин жиб гъарибаблъун бай бихьана ва гьеб ахиралдаги гъарибаблъун буссине буго. Амма муъминчиясе гъариблъи букIунаро. Гьев хвараб мехалъ гьесда хадув гIодулев чи гьечIеб бакIалда, гьесда хадур зобалги ракьги гIодула»-абун. Цинги аварагас* ﷺ *гьаб аятги цIалана: «Гьел пиргIавнил къавмалда хадур зобалги ракьги гIодичIо»-абун. Хадуб жинца абуна: «Зобалги ракьги капурчиясда хадур гIодуларо»*-абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

«Гъарибаб» абураб рагIиялъул магIна буго: <u>жиб гIадамазда лъалареб, гьел жинде ругьунал гьечIеб, жиндир къимат-къадро гьабулареб.</u> РикIкIадаб ракьалда ун гьенив чIарав, жиндир агьло-хъизанги гьечIев чиясда абула «гъарибав» (гъарим) абун.

Исламяб дин байбихьараб мехалъ гьединаб гъарибаб букIана. Гьеб къабул гьабулев чиги цIакъ дагь вукIана, гьелъие квербакъиги букIинчIо. Гьаб заманаги буго исламияб дин гъарибаблъун лъугьараб заман. Гьеб исламияб дин ккурал гIадамалги гъарибаллъун руго. Ва амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулас бицараб кIудияб рохел буго гьадинаб гъарибияблъун лъугьараб мехалъ исламияб диналъе жидеца квербакъи гьабурал гIадамазе. Я Аллагь! Дуца ниж гьаре дур исламияб диналъе квер бакъунел гъурабааздаса!

وَلَقَدۡ نَجَّيۡنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ مِنَ ٱلۡعَذَابِ ٱلۡمُهِينِ ٣٠

30. ХIакълъунго Дица Бануисраилал хвасар гьаруна гьел гIодогIан гьарулеб гIазабалдаса.

Гьезул васал чIвалел рукIана, ясал лагъзаллъун кколел рукIана. ЦIакъ захIматал хIалтIаби гьаризеги тIамулел рукIана Къит1бияз Бануисраилал.

مِن فِرۡعَوۡنَۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَالِيٗا مِّنَ ٱلۡمُسۡرِفِينَ ٣١

31. ФиргIавнидаса хвасар гьаруна, гьев вукIана гьезие жинца гIазаб гьабулев. Гьев вукIана цIакъ тIадегIанлъарав залим ва пасикъ.

وَلَقَدِ ٱخۡتَرۡنَٰهُمۡ عَلَىٰ عِلۡمٍ عَلَى ٱلۡعَٰلَمِينَ ٣٢

32. Дица гьел Бануисраилал жидер заманаялъул гIадамаздаса хира гьаруна,

жал гьеб хиралъиялъе мустахIикъал рукIин дида лъалеб букIиналъ.
Гьезда гьоркьоса гIемер аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана.

33. Дица гьел аварагзабазе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гIемерал мугIжизаталги кьуна жидеда жанир гIадамазе хIужаби ругел ва пикру гьабулел гIадамазе вагIза насихIат бугел.

وَءَاتَيْنَٰهُم مِّنَ ٱلْءَايَٰتِ مَا فِيهِ بَلَٰٓؤٌا۟ مُّبِينٌ ﴿٣٣﴾

34.35. ХIакълъунго гьал Маккаялъул Къурайшаца абулеб буго: ниж цо нухалъ гурони хвезе гьечIо абун ва ниж ахираталда тIаде рахъине гьаризеги гьечIо абун.

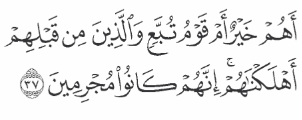
إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾
إِنْ هِىَ إِلَّا مَوْتَتُنَا ٱلْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ ﴿٣٥﴾

36. Жегиги капураб къавмалъ абуна: **«Ниж тIаде рахъине гьарула абураб рагIиялъулъ нуж битIарал ратани нижер хварал умумул чIаго гьареха нужеца»-абун.**

فَأْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣٦﴾

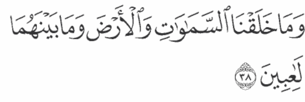
Гьеб букIине буго нижее далил нуж ритIарал рукIиналъе. Гьаб рагIи абурав чи Абужагьал вуго абуна тафсиралъул г1алимзабаца. Гьев Абужагьлица Мух1аммад аварагасда صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ т1ад велъанхъун абуна: «Дуца чIаго гьавеха пуланав ва пуланав чи. Гьел битIараб бицунел гIадамал рукIана. Нижее бокьун буго гьезда гьикъизе доба щиб хIалдай буго»-абун.
Гьал мушриказ бицунеб рагIи хвезе гьабун, гьезие гIазаб гьабизе букIин баян гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

37. Гьал Маккаялъул мушрикалишха лъикIал ва къуватал ругел, яги Яманалда рукIарал Сабаалъул ханзабийищ къуватал ругел?

Гьездаги цере рукIарал къавмалги рукIана жидер къуват-гуч бугел, бечелъи ханлъи бугел. Гьел киналго гъалаг гьаруна Дица. ХIакълъунго гьел рукIана жидеца иман лъечIел, купру-ширкалдалъун мунагь гьабулел гIадамал. Гьел гъалаг гьаруpаб гIадин гьал Маккаялъул мушрикал гъалаг гьаризеги кIола Дида. Гьаб буго Къурайшиязе хIинкъи кьей ва гьел жидехъе вачIарв аварагасда صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъун, гьесие мутIигIлъиялда ахIулеб аят.

38. Дица гьал зобалги, ракьги, гьезда жаниб ва гьоркьоб бугеб махлукъги бижичIо дун гIададисеб жо гьабулевлъун

вукIун.

39. Дица гьел зобалги ракьги бижич1о хIакъаб жоялдалъун гурони.

مَا خَلَقْنَٰهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

Гьеб кинабго жо бижана инсанас жиндаса мунфагIат босулеблъун, гьесие квегъараблъун ва гьесул маслахIаталъе. Гьев инсанги дица вижана Дие гIибадат гьабизелъун. Гьединго Дие гIибадат гьабизе женалги рижана, малаикзабиги рижана. Гьел Дир лагъзадерил гIибадаталда рекъараб жазаъ гьезие гьабулеб рукълъун ахиратги бижана. **Гьаб амро гьадин бугониги гIемерисел гIадамал жидеда гьаб хIикмат лъаларел руго. Жидеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабуларел, ахираталда иман лъоларел руго.**

40. ХIакълъунго жиндилъ хIукму гьабулеб къо кинабго халкъалъе гIаммаб къо буго.

إِنَّ يَوْمَ ٱلْفَصْلِ مِيقَٰتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

Жиб букIин хIакъаб буго ва гьеб къоялъ муъминзабиги капурзабиги ратIа гьаризе руго, хIакъабги батIулабги жо баян гьабизе буго.

41. Гьеб къо буго щивниги гьудулас ва гIагарав чияс цоцазе кумек гьабулареб, жиндир хIинкъи ва къварилъи кIудияб къо. **Гьеб къоялъ гIадамазе квер бакъулев щивго чиги вукIунаро.**

يَوْمَ لَا يُغْنِى مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

42. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жидеда гурхIарал муъминзабазда кIола цоцазе шапагIат гьабизе гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие изно кьун хадуб.**

إِلَّا مَن رَّحِمَ ٱللَّهُ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

Гьединго муъминзабазе шафагIат гьабула аварагзабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва малаикзабаца. **ХIакълъунго гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир гуч бергьарав вуго:** жинда гIасилъараздаса ццим босизе кIолев вуго. **Ва Жив цIакъ гурхIулевги вуго.** Жинда иман лъуразул тавбо къабул гьабулев, гьезул мунагьал чурулевги вуго.

43.44.45.46. ХIакълъунго жужахIалда жаниб бижунеб закъумалъул гъветI, жидер мунагьал гIемерал купру-ширкалъул агьлуялъул тIагIам буго. Гьезие жужахIалда жаниб цоги квен букIунаро. **Гьеб жиб биараб, гьалдолеб тIохьигIадин букIуна гьезул чохьониб. Кутакалда бухIараб, гьалдолеб лъим гIадин**

إِنَّ شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَٱلْمُهْلِ يَغْلِى فِى ٱلْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْىِ ٱلْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾

гъваргъвадилеб букIуна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жужах1алда тIад тарал забаниятазда амру гьабула:

47. Нужеца гьав чи кквезеги ккун вехъерхъун жужахI бакьулъе рехе!. خُذُوهُ فَٱعۡتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلۡجَحِيمِ ٤٧

48. Цинги нужеца гьесул БетIералдаса бехе бухIараб хIамим тIун гьелъул гIазаб чIамизе гьабе гьесда абун. ثُمَّ صُبُّواْ فَوۡقَ رَأۡسِهِۦ مِنۡ عَذَابِ ٱلۡحَمِيمِ ٤٨

Гьеб хIалалъ вехъерхъун жужахIалъувеги реххун, бетIералдаса бехе бухIараб, махIцараб хIамимги тIун хадуб гьев чиясда абула:

49. «ЧIаме дуца гьаб гIазаб! ХIакълъунго гьанже вуго мун унгого кIодо гьавурав ва къадро къимат бугев»-абун. ذُقۡ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡكَرِيمُ ٤٩

Гьев инжит гьавун абула гьаб рагIи.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIикриматица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Абужагьал данде чIвараб мехалъ аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьесда абуна: *«Дида Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *амро гьабун буго дуда абе абун: Бищунго дуе рекъараб буго гьеб ахираталъул гIазаб!»-абун. Абужагьалица абуна: «Дуца дие щиб жоялдалъун хIинкъи кьолеб бугеб?. ХIакълъунго кIоларо дудаги дур Аллагьасдаги* جَلَّجَلَالُهُ *дие щибго жо гьабизе! БичасхIаги дун вуго гьаб кIкIалалъул (Макка бугеб бакI) бищунго гучав ва хирияв, гьелъул кинабго агьлоялдаса!»-абун. Гьев Абужагьал Бадроялда чIвана, гьесул бетIер къотIун ибну МасгIудица хадуб бехъерхъун аварагасда* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *цебе бачIана. Гьесул хIакъалъулъ рештIине гьаруна гьал аятал»*-абун.

Къиямасеб къоялъ гьел мушриказда абула:

50. ХIакълъунго гьале гьаб гIазаб буго дунялалда ругеб мехалъ нуж жиб букIиналда божуларого рукIараб»!-абун. إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِۦ تَمۡتَرُونَ ٥٠

51. ХIакълъунго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъарал муъминзаби гьеб ахираталда цIакъ божилъи бугеб макъамалда рукIуна.** إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٖ ٥١

52. Алжаназда жанир берцинал ахазулъ ва нигIматазул иццазулъ рукIуна. فِي جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ٥٢

53. Гьез тIад ретIараб ретIелги дарай-зарбалъул букIуна ва жал цоцаде балагьун, цоцадаса роххун ва ракI гьун يَلۡبَسُونَ مِن سُندُسٖ وَإِسۡتَبۡرَقٖ مُّتَقَٰبِلِينَ ٥٣

рукIуна.

54. Гьадинал нигIматал кьун хира гьарула Дица гьел муъминзаби. كَذَٰلِكَ وَزَوَّجۡنَٰهُم بِحُورٍ عِينٖ ٥٤

Гьезие руччабилъун хIурулгIинзабиги кьола. Жидер берцинлъиялъе сипат гьабизе кIоларел, жидер россабаздаса жидеца бер тIаса босуларел.

55. Жидее бокьараб пихъ босун рачIа абун гъилманаздаги абула. Жидее щиб квен квананиги гьелъ заралги гьабуларо. يَدۡعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَٰكِهَةٍ ءَامِنِينَ ٥٥

56. Гьеб алжаналда жанире лъугьун хадуб гьезие хвелги букIунаро доб дунялалда букIараб хвелалдаса хадуб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьел жужахIалъул гIазабалдаса цIунунги рукIуна.** Алжаналда жанив лъугьине гьавурав чи гьенисан къватIиве вахъизе гьавуларо ва гьесие щибго жоялъул ургъел ва хIинкъи букIунаро. لَا يَذُوقُونَ فِيهَا ٱلۡمَوۡتَ إِلَّا ٱلۡمَوۡتَةَ ٱلۡأُولَىٰۖ وَوَقَىٰهُمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ٥٦

57. Гьаб рехсараб жо буго МухIаммад, дур БетIергьан Аллагьас жиндир лагъзадерие гьабулеб цIоб рахIмат. Гьаб буго цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб сагIадат (бахьи буголъи). فَضۡلٗا مِّن رَّبِّكَۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ٥٧

58. ХIакълъунго гьаб хирияб Къуръан Дица дур мацIалъе цIализе бигьаяблъун гьабуна МухIаммад, гIараб мацIалда жиб рештIине гьабун: гьеб дур къавмалъ Къуръаналъул вагIза босизе бокьун. فَإِنَّمَا يَسَّرۡنَٰهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ٥٨

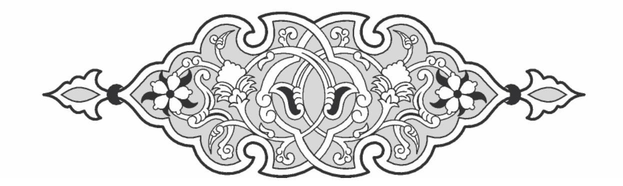
59. Мун валагьун вукIа МухIаммад, гьел мун гьереси гьавулел, Къуръаналда иман лъоларел мушриказда кинаб къодай бихьула абун. ХIакълъунго гьелги балагьун чIарал руго кидалдай жал дур дагIваталдаса хвасарлъила абун. Мунги хун жидее хIалхьи щвеялда балагьун руго гьел. Дуда тIаде къварилъи бачIине жидее бокьаралги руго. Гьезда нахъа лъазе буго лъие букIунеблъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи ва бергьенлъи дунялалдаги, ахираталдаги. Гьеб муъминзабазе букIине буго. فَٱرۡتَقِبۡ إِنَّهُم مُّرۡتَقِبُونَ ٥٩

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадаралда рекъон исламияб дин цIакъго загIиплъун, гьарибаблъун лъугьуна, амма гьеб тIагIунаро. Бищунго исламияб дин загIиплъараб мехалъ гьеб дин ккурал ва гьелъие квер

бакъарал муъминзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее роххел бицарал, аварагзабигун عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُцадахъ шагьидзабигун цадахъ жал алжаналда рукIулел. Т1адег1анав Аллагьас гьаб даража-макъам щолеб г1амал гьабизе иман ва тавпикъ кьеги!

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ддуханалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

45. Суратул Жа́с̂ият

Гьаб сураталда жаниб бищунго цӀикӀкӀараб бакӀ кколеб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукӀиналда тӀоритӀел гьабулел далила рачиялъ. Хирияб Къуръаналъул бецен гьабигун цадахъ гьеб Къуръан жинца рештӀине гьабурав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ сипатал рицун руго. Зобал ракьал рижиялъул, гӀадамал, хӀайванал рижиялъул бицун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хӀалкӀолъиялда тӀоритӀел гьабулел далилал рицун руго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерие кьун ругел гӀемерал нигӀматазул бицен гьабун буго. Гьезда щукру гьабизе ва гьел нигӀматал жинца кьолев цохӀо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукӀин лъазе. Бануисраилазул къиса бицун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел кин хира гьарураб баян гьабун буго. Ахираталда муъминзабазеги капурзабазеги гьабизе бугеб гӀадилаб жазаалъул бициналдалъун лъугьине гьабун буго гьаб сурат.

Сураталда цӀар лъун буго: «Накабазда чӀаразул сурат»-абун. Гьелъие сабабги буго къиямасеб къоялъул захӀмалъабазул бицун букӀин, жидеца инсан накабазда ккезе гьавулел, жидее гьабулеб хӀисаб мизаналдаса хӀинкъун гӀакъло ун гьел рукӀунеб. Гьеб къоялъул хӀинкъиялъ гӀисинал лъималаздаги хъахӀаб рас баккулеб.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагьасул ц1аралдалъун.

حمٓ ١

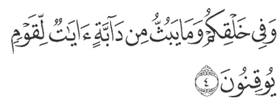
1. ХӀа. Мим.
ТӀадегӀанав Аллагьасда лъала гьаб кӀиго хӀарп абиялдалъун бугеб жиндир мурад.

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَكِيمِ ٢

2. Гьаб хирияб Къуръан ТӀадегӀанав Аллагьас рештӀине гьабураб тӀехь буго, жиндир гуч бергьарав ва жиндир пиша хӀакимияв.
Гьаб кинабго махлухъалъул тадбир гьабизе жиндир хӀал кӀолев, жинца гьабулеб ишалда жаниб цо хӀикмат ва пайда букӀунев.

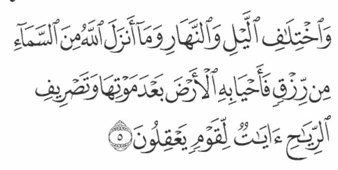
إِنَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ لَأٓيَٰتٖ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ٣

3. ХӀакълъунго гьал зобалазулъ ва ракьалъулъги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хӀалкӀолъиялда тӀоритӀел гьабулел гӀаламатал руго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал гӀадамазе.

4. Нужерго рижиялъулъги, гьаб ракьалда тӀаде хьвадулебщинаб жо бижиялъулъги гӀаламатал руго жидеца иман лъун

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъи ритIухъ гьабулел гIадамазе.

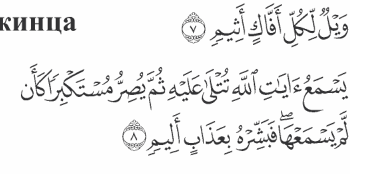
5. Сордо-къо цоялъ цояб хисиялъулги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобалаздаса жиб ризкъилъун бугеб цIад рештIине гьабиялъулги, гьеб цIадалдалъун хвараб ракь чIаго гьабулеб.

Гьединго гьури хьвадизе гьабиялъулги гIаламатал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIал кIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел жидер гIакъло лъай бугел гIадамазе.

6. Гьел рехсарал гIаламатал ва гьел гурелги гIемерал гIаламатал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIал кIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел.

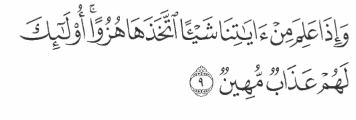
Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал дица дуе цIалулел руго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, жал хIакъаллъун ругел, жидеда жаниб батIулаб жо гьечIел. Кинаб каламха Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалда ва гьесул аятазда хадубги гьез рит1ухъ гьабилеб?.

Жидер гIакъло бугел гIадамаз иман лъезе тIадаб буго гьадинал кIудиял ва загьирал аятал ва гIаламат жив вукIиналъе далилллъун ругев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьес рештIине гьабураб тIехьалдаги. Гьединго гьезда тIадаб буго гьаб Къуръанги жинда рештIине гьабун, цогиги мугIжизаталги жиндие кьун жидехъе авараглъун витIарав, жидеда гьоркьосан чи МухIаммадидаги иман лъезе. Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв

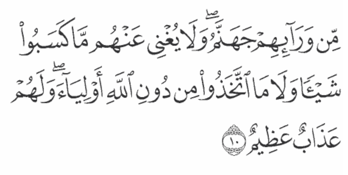
7.8. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине буго жинца гьереси бицарав ва мунагьал гьари гIемерав чиясе. Жиндие цIалулел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал жинда рагIулев ва цингиги жив купруялда ва ширкалда чIолев.

Жинца гIамал кIодолъи гьабун, иман лъезе, мутIигIлъизе чIухIун, жинда гьеб Къуръан рагIизего рагIичIеб хIалги гьабун. Дуца гьесда рохел бице МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, цIакъ жинда унтизе гьабулеб гIазабалдалъун.

9. Жидехъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рештIине гьарурал аятал щвараб мехалъ, жидеца гьел аятал махсароде гьарулел, гьезда тIад релъанхъулел,

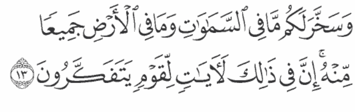
гьел гIадамал руго жидее жал хIакъир гьарулеб гIазаб букIине бугел.

10. Гьезда балагьун, гьел рачIинелда хIадурун жагьаннамаги буго. Гьезие щибго кумек гьабизе гьечIо ахираталда щвараб мехалъ жидеца данде гьабураб дунялалъул боцIиялъ ва жидер васалаз, гьединго Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ **живго тун жидеца вализабилъун ккурал гIадамаз, гьез жидее лагълъи гьабурал хъанчазги. Гьезие цIакъ гучаб жажухIалъул гIазаб букIине буго.**

11. Гьаб Къуръан буго жиб баянаб ва мухIканаб тIоритIел. Жинда мутIигIлъарав ва жинда гIамал гьабурав чиясе дунялалдаги, ахираталдаги бахьи буголъи щолеб, гьев хIакъаб диналда ва битIараб нухалда тIовитIулеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам. **Гьаб хирияб Къуръан жидеца гьереси гьабулел, жидер БетIергьан Аллагьасул аятазда жидеца инкарги кколел гIадамазе цIакъ квешаб гIазаб букIине буго.**

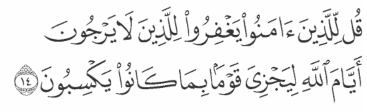
12. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужеца жиндие лагълъи гьабизе хIакъав нужер БетIергьан, Жинца нужее ралъад квегъарав, нужеца гьеб ралъдалъан гуми хьвадизе гьаризе жиндир амруялдалъун** ва цIуниялдалъун.

Нужеца гьеб ралъдадаса хьвадун сафаралда ун нужее ризкъи тIалаб гьабизе ва нужеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **щукруги гьабизе.** Гьел киналго нигIматал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ рукIин лъан, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб кинабго махлукъ инсанасе квегъараб букIинги лъан.

13. ТIадегIанав Аллагьас квегъараб буго нужее гьал зобаллаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ.

Бакъ, моцI, цIвабиги нужеца жидедаса мунпагIат босулел руго. Ралъадал гIоралги, МугIрул щобалги нужее квегъарал руго. Нужедаса гIемерго къуватал ва гучал хIайваналги нужеца хIалтIизе гьарулеллъун гьарун руго. Зодиса балеб цIадги, пулел гьуралги нужее маслахIаталъе ратулел руго.

ХIакълъунго гьал рехсарал ишазульги гIемерал ва кIудиял гIаламатал ва аятал руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел, жидер гIакъло бугел, жидеца пикру гьабулел гIадамазе. Гьел гIакъло бугел ва жидеца пикру гьабулел гIадамал муъминзаби руго. Гьал кIудиял гIаламатал жидеда рихьуларел, гьезда иман лъоларел гIадамал цIакъ ахIмакъал, щайтIаналъ гуккарал гIадамал руго.

14. Дуца муъминзабаде абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел капурзаби жидеда тIаса лъугьун те, гьезул къварилъиги хIехье. Гьел руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIакъубаялдаса хIинкъуларел гIадамал, жидеца ахираталда иман лъолеб гьечIелъул.

Гьел инкарчагIазул гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе буго»-абун.

Гьаб капурзабазул ва мушриказул къварилъи хIехьон сабро гьабе абун муъминзабазда абулеб букIана гьел сабро гьабиялда ругьунлъизе, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жидеда бачIунеб къварилъи хIехьезе гьезул яхI ва бахIарчилъи цIикIине. Гьаб аят ва гьалда релъарал аятал насхо гьарун, гьезул хIукму хвезабун рагъул аятал рештIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва гьесул хириял асхIабзаби гьижра гьабун Мадинаялде ун хадур.

مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۖ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ١٥

15. Жинца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурав чияс гьеб жиндирго напсалъе гьабураб лъикIлъи буго. Иман лъечIого чIарав чиясги жиндирго напсалъе гьабураб квешлъи буго.

Цинги ахираталда нуж киналго нужер БетIергьанасда руссине гьаризе руго, ва гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе буго нужее жазаъги.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ١٦

16. ХIакълъунго дица Бануисраилазе кьуна тIехьги, гIелму ва авараглъиги. Гьединго Дица лъикIал, лазатал нигIматалги кьуна ва Дица гьел хираги гьаруна жидер заманалъул киналго гIадамаздаса. Цингиги гьез Дида гIасилъи гьабуна, Дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна. Гьаб дур къавмалъ гьабулеб гIамалги гьезулалда релълъараб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца сабро гьабе ва дурго рисалат халкъалъухъ

щвезабиялда тIад чIей гьабе!

17. Дица гьел Бануисраилазе Тавраталда жаниб цIакъ мухIканго баян гьабуна жидер диналъул хIукму ва ахир заманалъул авараглъун вугев МухIаммадил ﷺ сипаталги. Гьел Бануисраилал жидер диналъулъ хилифлъичIо жидехъе хIакъаб жо бачIун хадур гурони ва жидеда гьеб якъинго лъан хадурги гурони.

وَءَاتَيْنَٰهُم بَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ ۖ فَمَا ٱخْتَلَفُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾

Гьел хилифлъиялъе сабабги букIана жидеда гьоркьоб бугеб хIалхъублъи, ханлъи ва кIодолъи бокьи. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагьас гьезда гьоркьоб хIукму гьабизе буго МухIаммад ﷺ, къиямасеб къоялъ гьел жиндилъ хилифлъун рукIараб диналъул амруялъулъ. Гьаб аяталъ Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго жидеда цере рукIарал умматазул капурзабаца гьабураб гIамал гьабуни Аллагьас ﷻ жидееги гIазаб гьабизе букIиналдалъун.

18. Гьелдаса хадув Дица мун гьавуна МухIаммад ﷺ, хIакъаб шаргIалда. Жиб баянаб, загьираб исламияб дин халкъалда лъазе гьабулев расуллъун гьавуна мун.

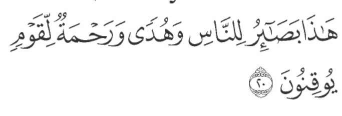
ثُمَّ جَعَلْنَٰكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ فَٱتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

Мун, гьеб дуда вахIю гьабураб диналда чIа! Мун мутIигIлъуге жидеда щибго жо лъаларел Къурайшазул рагIабазе ва гьезие бокьараб жоялъе. Къурайшаца МухIаммадида ﷺ абулеб букIана мун нилъер умумузул диналда вусса абун. Гьезул раг1и хвезе гьабун: «Мун х1акъаб диналда вуго ва гьелда ч1а абун абулеб буго Т1адег1анав Аллагьас жиндие хирияв Мух1аммад аварагасда ﷺ.

19. ХIакълъунго гьел Къурайшаца дуе щибго кумек гьабизе гьечIо мун гьезда мутIигIлъун дуда Аллагьасдаса ﷻ гIазаб щолеб бугони. ХIакълъунго Гьел киналго капурал гIадамал цоцазул гьудулзаби, вализаби руго. Дунялалда гьел киналго Аллагьасул ﷻ диналда данде чIолел руго, гьеб зулму гьабиялъулъ цоцазе квер бакъи гьабулелги руго. Амма ахираталда гьел цоцадасан цIакъ рикIкIалъулелги руго. Гьениб гьезие квер бакъулев чиги вукIунаро. **Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса хIинкъун гьесие гIибадат**

إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا۟ عَنكَ مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۚ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۖ وَٱللَّهُ وَلِىُّ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾

бацIцIад гьабурал муъминзабазул Вали ТIадегIанав Аллагь вуго, дунялалдаги ахираталдаги гьезие квер бакъи жинца гьабулев.

20. Гьаб хирияб Къуръан гIадамазе нурлъун буго, жинца гьезда хIакъаб нух бихьизе гьабулеб, гьел тIоритIулеб чирахъги буго, гьезул ракIазда нур базе гьабулеб гIелму-хIикматги буго.

Жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъалеб, ахираталда иман лъолеб халкъалъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб рахIматги буго гьаб Къуръан. Гьаб Къуръаналда нахъ рилълъиналдалъун жидее абадиял алжаназул нигIматал щолелъул, жал жужахIалъул гIазабалдасаги цIунулелъул.

أَمۡ حَسِبَ ٱلَّذِينَ ٱجۡتَرَحُواْ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن نَّجۡعَلَهُمۡ كَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ سَوَآءٗ مَّحۡيَاهُمۡ وَمَمَاتُهُمۡۚ سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ٢١

21. Жидеца гIасилъи-пасикълъи гьабулел гIадамазда ракIалдайищ кколеб бугеб Дица гьел жидеца иманги лъун, аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазда релълъун гьарилин абун гьаб дунялалъул рукъорги, хадуб ахираталдаги?

Гьариларо Дица гьел кIиялго цоцаде релълъине. **ЦIакъ квешаб, гIантаб пикру ва хIукму буго гьел ахIмакъзабаца гьабулеб хIукму.**

Муъминзаби муъминзабилъун хола ва ахираталда муъминзабилъун тIаде рахъине гьарун алжаналда лъугьине гьарула. Капурзаби жидер куфруялда хола ва ахираталда жужахIалда жанирги лъугьине гьарула.

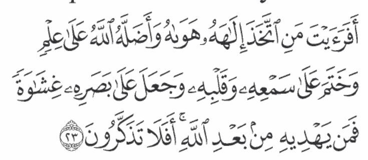
وَخَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّ وَلِتُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ٢٢

22. ТIадегIанав Аллагьас зобал ва ракь бижана жинца хIакъаб жо гьабулевлъун вукIун.

Гьездалъун инсанас Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда тIоритIел гьабизе ва гьесие гIибадат гьабиялда живги вуссине. **Ахираталда щибаб нафсалъе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе, цониги чиясе щибго зулмуги гьабичIого бук1ине.**

Шейх Задагь абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас зобалги ракьги бижиндал жинца хIакъаб жо загьир гьаби мурадалда, гьел рижиги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикматалдаса ва гIадлоялдаса бугеб жолъун бугеблъидал, гьелъ тIадаблъун гьабулеб буго жиндие зулму гьабурав чияс хIакъ боси жинца зулму гьабурасдасан. Гьеб амру тIубазе

гIологи халкъ тIаде бахъине гьабизе букIин чIолеб буго гьаб махлукъ бижиялъул хIикматалъул пикру гьабун балагьараб мехалъ»-абун.

23. Дуца дида бицеха МухIаммад ﷺ**, жинца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиги тун жиндирго гьава-напсалъе лагълъи гьабурав чиясул хIал кин букIунеб?** Щибго жо гъокье течIого, сундасаго хIинкъичIого жиндир чорхол шагьватал жинца тIуразе гьарулев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жив къосаравлъунги гьавун вугев, гьев чиясда хIакъаб жо лъалеб букIингун цадахъ. Жиндир гIиналдаги ракIалдаги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мугьру чIварав, гьезда хIакъаб жо рагIичIого букIине ва бичIинчIого букIине. Жиндир бералда тIад тIалъелги (пардавги) гьабурав хIакъаб жо бихьичIого букIине. Гьав чи жинца тIовитIулев цоги щив чи вукIунев Аллагьас**جَلَّ جَلَالُهُ **гьев тIовитIичIеб мехалъ?** Щивго чи вукIунаро! **Гьаб хабаралъул вагIза кин босулареб нужеца ва цогидал гIадамазги!.**

Гьаб аяталда жаниб Аллагьасجَلَّ جَلَالُهُ ункъго кIудияб сипат гьабуна жидеца инкар ккурал гIадамазе гьел сипатал жидее ругебгIан мехалъ гьез иман лъеялдаса хьул къотIараб.

<u>ТIоццебесеб сифат буго:</u> Жиндирго напсалъе лагълъи гьабулевлъун вукIин.

<u>КIиабилеб сифат буго:</u> Жиндие хIакъаб жо лъалеб бугониги гьелда нахъ вилълъун гутIи ва жив къосаравлъун чIей.

<u>Лъабабилеб сифат буго:</u> Жидер гIундуздаги ракIаздаги мугьру чIван букIин гьезда жаниб хIакъаб жо лъугьунареб хIалалъ.

<u>Ункъабилеб сифат буго:</u> Жидер берал беццал рукIин хIакъаб жо бихьиялдаса.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Цо сордоялъ Абужагьал КагIбаялда сверун тIаваф гьабулев вукIана, гьевгун цадахъ Алвалид ибну Мугъиратги вукIана. Гьев кIиясго хабар бицана Алагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIакъалъулъ. Абужагьлица абуна: «Валлагьи дида лъала гьев МухIаммад ﷺ жинца битIараб жо бицунев вукIин»-абун. Алвалидица абуна: «ВахI! Мун гьебжо хIакъаб букIин лъаялда сунца вачарав»-абун. Абужагьлица абуна: «Я Г1абдушамсил эмен! Нилъеца гьев гьитIинав вугеб мехалъ гьесда абулеб букIана «жинца битIараб жо бицунев, жинда божаравги вуго»-абун. Гьанже гьев кIудияв гIараб мехалъ,

гьесул гIакълоги камиллъараб мехалъ нилъеца гьесда «гьереси чи ва хиянатчи»-абун кин абулеб? Валлагьи дида лъала гьев чи жинца битIараб жо бицунев вукIин!»-абун. Цинги Алвалидица гьесда абуна: «Гьедин бугеб мехалъ мун гьесда иманлъеялдаса нахъе чIвалеб жо щибха бугеб?-абун. Абужагьлица абуна: «Дида нахъаса Къурайшазул ясал кIалъала дун АбутIалибил ятимасда нахъ вилълъана гьесул чадил рекел (кесек) сабаблъун абун. Дун гьедулев вуго гIуззаялдалъун ва ллаталдалъун кидаго дун гьесда нахъ вилълъинаро!»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб (23аб) аят рештIине гьабуна.

24. Маккаялъул мушрикаца абуна: «Гьаб дунялалъул чIаголъи гурони цоги чIаголъи гьечIо. Ниж гьаб дунялалда чIаго рукIуна ва гьанир хола.

وَقَالُوا۟ مَا هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَآ إِلَّا ٱلدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

Ниж хвезе гьарулев щивго чи гьечIо жибго дунялалъул гIадат гурони»-абун. Гьал гIадамал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналда жидеца инкар кколел. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кколел гIадамаз ахираталда инкар кквейги хIакъаб жо буго. **Гьаб жидер рагIиялъе гьезул щибго гIилла-хIужжа ва гIелму гьечIо. Гьел руго жидерго ракIалда ккараб жо бицунел гIадамал.**

25. Гьал мушриказе Дир Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ гьезул тIокIаб абизе рагIи букIинчIо: «Нуж нижер хварал умумул чIаго гьарун, гьелги рачун рачIаха нижехъе, нуж битIараб жо бицунел ратани»-абун аби гуреб.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱئْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾

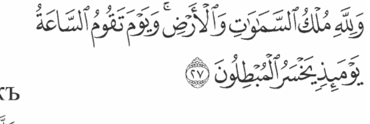
26. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **! Т1адег1анав Аллагь вуго жинца нуж чIаго гьарулев:** Щибго жо гьечIеб бакIалдаса жинца нуж рижарав.

قُلِ ٱللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нуж хвезеги гьарула, нужее цIараб заман тIубараб мехалъ.**

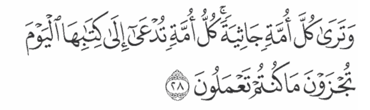
Цинги нуж Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **данде гьаризе руго жиб бач1иналда щибго щаклъи гьечIеб къиямасеб къоялъ. Кинниги гIадамазул гIемерисел гьаб хIакъикъат жидеда лъаларел руго.** Жидер гIакъло дагьаб букIиналъ, пикру гьабунгутIиялъ жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъи лъаларел руго, гьедин бугелъул жидеца ахираталда инкар

кколел руго.

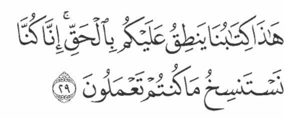
27. ТIадегIанав Аллагьасе буго зобал ракьазул ханлъи.

Гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир тадбир гьабулеб буго. **Къиямасеб къо чIараб мехалъ цIакъ чIорого хутIарал ва гIадада хвараллъун рукIине руго жидеца купру-ширк гьабулел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятазда инкар кколел гIадамал.**

28. Дуда киналго гIадамалги рихьизе руго я гьав инсан, жал накабазда гIодор ккараллъун гьеб къоялъул захIмалъиялдаса хIинкъун. Щивав чиги гьеб къоялъ жиндир гIамалал хъвараб тIехьада аскIов ахIула ва гьел гIадамазда абула:

«Жакъа нужее гьабулеб жазаъ буго нужеца дунялалда гьабулеб букIараб гIамалалда данде!»-абун.

29. «Гьаб Дир тIехь буго жинда тIад нужер гIамалал хъвараб, жинца нужее хIакъаб нугIлъиги гьабулеб. ХIакълъунго Дица малаикзаби хъвазе риччан нужеца гьабураб кинабго гIамал хъвалеб букIана»-абун.

Гьаб захIматаб къоялъ нужеца инкар гьабизе букIин лъалеб букIана Дида ва Дица нужее нугIзаллъун рукIине нужер гIамалал хъварал кагътал хIадурун руго, гьел кагътал жидеца хъварал малаикзабиги руго нужее нугIзаллъун. Гьезулги нугIлъи нужее гIечIеб бакIалда нужер кIалазда мугьроги чIван дица нужер щибаб лагаги кIалъазабизе буго, жинца гьабураб гIамал бицун. Гьадинаб мухIканаб, гIадилаб хIисаб мизан гьабун хадуб гьелда рекъараб гIадилаб жазаъ гьабизе буго нужее.

Жинда Аллагь разилъаяв ибнуГ1аббасица абуна: «Малаикзабаца лагъзадерил гIамалал хъвала. Цинги гьел гIамалал хъварал кагъталги росун гьел зобалазда рахуна. Цинги гьенир ругел лагъзадерил гIамалазул тадбир гьабизе тарал малаикзабаца гьал гIамал хъвалел малаикзабаца хъван бачIараб гIамал данде ккола жидеда аскIоб бугеб ЛавхIул-махIфузалдаса хъвараб гьев лагъасул гIамалалда. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъ бижилелдего цебе хъван букIараб гьез гьабизесеб гIамал. Зарраби рижун хадуб, гьезул хIал бихьиги гьабун, жиб хъвараб.

Гьеб кIиябго гIамал цоцаде данде ккола ва цохIо хIарф тIаде цIикIине гьабичIого яги цохIо хIарф нукъсан (тIаса рехичого) гьабичIого хъвала»-абун.

فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِۦٓۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿٣٠﴾

30. Амма жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьел гIадамал лъугьине гьарула жиндир рахIматалъулъ.** Алжаналъул нигIматазулъ лъугьине гьарула.

Гьеб буго цIакъ кIудияб кверщел бати ва баянаб бахьи буголъи.

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾

31. Ва амма Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамал жужахIалда лъугьине гьарула ва гьезда бадиб чIвай гьабун абула: «Нужехъе Дир аятал рачIунел рукIана гурищ?**

Дир аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIана гурищ? Нужеца гьел аятал къабул гьаричIо, аварагзабазда** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **иман лъезеги чIухIана ва нуж рукIана Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **гIасиял гIадамал.**

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِي مَا ٱلسَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

32. Нужеда абураб мехалъ хун хадур тIаде рахъине гьаризе руго абураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **къотIи хIакъаб буго абун, къиямасеб къо бачIинги жиндилъ щаклъи гьечIеб амро буго абун.**

Нужеца абулеб букIана: «Нижеда лъаларо гьеб къиямасеб къо щиб жо бугеб.

Нижеда гьеб къиямасеб къоялъул хабар гIадамаз бицунеб рагIула гьеб бук1ине бегьула абун ракIалда ккола. Амма ниж гьелда тIобанго божулел гьечIо»-абун.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا عَمِلُواْ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُواْ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾

33. Ахираталда гьел капурзабазе жидеца дунялалда гьарулел рукIарал къабихIал гIамалазул жазаъ загьирлъула, ва гьезие хIакъаблъунги лъугьула жидеца махсароде гьабулеб букIараб ахиратги, гьелъул гIазабги.

وَقِيلَ ٱلْيَوْمَ نَنسَىٰكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ ﴿٣٤﴾

34. Гьел капурзабаздехун абула: «Жакъа нижеда нужги кIочон тезе руго нужеда кIочон букIараб гIадин гьаб ахираталда нуж данде чIвазе рукIин. Нуж жанире руссунеб бакI жагьанама буго ва нужее квер бакъи гьабулев щивго чиги вукIине гьечIо»-абун.

Нуж гьеб гIазабалъулъ кIочон тезе руго ва нуж гьенисан къватIире рахъине гьечIо абураб магIна буго гьаб аяталъул.

ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ ٱتَّخَذْتُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۚ فَٱلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

35. Гьаб абадияб гIазаб нужее буго хIакълъунго нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятал махсароде гьарун рукIиналъе гIоло,** гьелда гIамал гьабизе ва гьелда нахърилълъине нуж чIухIун рукIиналъе гIологи. **Нуж дунялалъул рукъор гьеб дунялалъул чIаголъиялъ гуккунги рукIана.**

Гьанже гьел гIадамал жужахIалдаса къватIире рахъуларо ва гьездаса тавбо гьабиги, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **рази гьавиги тIалаб гьабуларо.** Гьеб ахираталда тавбо гьабиялъ щибго кумек гьабуларо. Гьеб ахират буго жиндилъ жазаъ гьабулеб рукъ. Гьениб гьабураб гIамалалъул мунфагIат букIунаро.

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндиего рецц гьабун абуна:

فَلِلَّهِ ٱلْحَمْدُ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَرَبِّ ٱلْأَرْضِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٦﴾

36. Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго. Зобалазул БетIергьанлъун жив вугев, ракьалъул БетIергьанлъунги вугев, кинабго гIаламалъулго БетIергьанлъунги жив вугев абун.

وَلَهُ ٱلْكِبْرِيَآءُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

37. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго кинабго ч1ух1и кIодолъи, хиралъи ва камиллъи зобалаздаги ракьалдаги. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав ва жинца гьабулеб хIукмуялъулъ хIакимияв.**

Жиндир киналго пишабазулъ ва халкъалъул тадбир гьабиялъулъ жиндир хIикмат камилав, гIадло битIарав вуго.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Жа́ĉияталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

46. Суратул АхIкъаф

Гьаб суратги Маккаялда рештIине гьарурал суратаздаса буго, гьаб суратул Жасияталдаса хадуб рештIине гьабуна абунги абуна гIалимзабаца.

Киналго Маккаялъул суратазда жанибгIадинго гьаб сураталда жанибги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари ва ахираталда иман лъей бицун буго.

Хирияб Къуръан рештIине гьабиялъул бициналдалъун байбихьи гьабун, хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб зобал ракьал ва цогидаб махлукъ бижиналъул бицун буго. Мушриказ жидее лагълъи гьабулел хъанчал щибго гьунар гьечIел жал рукIин, гьезие лагълъи гьабулел гIадамалги тIобарабго къосиналъулъ рукIин баян гьабун буго. Эбел имсуе мутIигIав лъикIав васасулги, эбел имсуе квешлъи гьабулев васасулги мисал бачун, гьезул ахир руссунеб бакI бицун вагIза насихIат гьабулеб буго.

Гъуд аварагасулги гьесул къавм ГIàдилазуги дагьабго къиса бицун буго. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъараб мехалъ гьел кин гьалаг гьарураб бицун Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго гьединаб гIазаб гьездаги щвезе бегьула абун жидеца купру-ширк течIони ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад гьабичIони.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе бачIараб женазул цо къукъаялъулги бицун буго. Жал хирияб Къуръаналдаги гIенеккун, гьелда иман лъун жидер къавмалъухъе ин, гьелги иман лъеялда ахIизе. Гьаб къисаялда жаниб жидеца аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ инкар ккурал гIадамазе вагIза гьабулеб буго, гьездаса цере ккун женаз аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ иман лъей бицун. Сураталъул ахиралда хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ амро гьабулеб буго цересел аварагзабаца عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ гьабураб гIадин дуцаги сабро гьабе, гьел капурал гIадамазе жинца гIазаб гьабизе букIин хIакъаб буго абунги.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «суратул ахIкъаф» абун. ГIàдилазул къавм букIараб бакIалъул цIар буго гьеб. Гьезул бицен бугелъул гьаб сураталда жаниб, гьел рукIараб бакIалъул цIар лъун буго сураталда.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. ХIа. Мим.

حمٓ ۝١

ТIадегIанав Алагьасда лъала гьаб кIиго хIарфалдалъун бугеб жиндир мурад.

2. Гьаб хирияб Къуръан рештIине гьаби жиндир гуч бергьарав, жиндир гIелмулъай хIакимияв ТIадегIанав Аллагьасдаса буго.

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَكِيمِ ۝٢

3. Дица зобалги ракьги ва гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъги бижичIо хIакъаб жоялдалъун гурони ва жиндие цIараб заман щвезегIан гурони.

مَا خَلَقۡنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَآ إِلَّا بِٱلۡحَقِّ وَأَجَلٖ مُّسَمّٗىۚ وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَمَّآ أُنذِرُواْ مُعۡرِضُونَ ۝٣

Гьаб махлукъ жинца бижарав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар кколел гIадамал жидее кьолеб хIинкъиялдаса руссун чIун руго.** Ахират букIинги гьениб жидер гIамалалъе жазаъ гьабизе букIинги жидеда бицараб мехалъ гьелда божулел гьечIо.

4. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**: «Нужеца дида бице, нужеда лъалеб батани: Нужеца Аллагьги** جَلَّجَلَالُهُ **тун жидее лагълъи гьабулел гьал хъанчаца щиб жо бижараб гьаб ракьалда тIад бугеб махлукъалдаса?. Яги гьел хъанчаз гIахьаллъи гьабуниш ТIадегIанав Аллагьас зобал рижунеб мехалъ?**

قُلۡ أَرَءَيۡتُم مَّا تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ لَهُمۡ شِرۡكٞ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِۖ ٱئۡتُونِي بِكِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ هَٰذَآ أَوۡ أَثَٰرَةٖ مِّنۡ عِلۡمٍ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ۝٤

Гьаб нужеца гьабулеб ширк битIараблъун гьабулеб цониги тIехь босун рачIаха нуж гьаб Къуръаналдаса цебе жиб рештIине гьабураб, яги цересел умматаздаса хутIараб гIелму-хIужжа бачунги рачIаха нуж битIарал ратани гьеб нужеца гьабулеб ширкалъулъ»-абун. ГьечIо гьезие цониги хIужжа-далил. Киналго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ритIарал аварагзабиги عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ, рештIине гьарурал тIахьалги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIулел, купру-ширк батIул гьабулел руго.

5. Жиндир къосин гучав чи щивха вукIинев жинца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ **живго тун щибго жиндир ахIи рагIуларел ва жиндие жаваб кьоларел хъанчазе лагълъи гьабулев чиясдаса? Къиямасеб**

وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسۡتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَهُمۡ عَن دُعَآئِهِمۡ غَٰفِلُونَ ۝٥

къо щвезегIан ахIаниги гьез жаваб кьоларо ва жидеда гьал мушриказул жидеда ахIи ва жидее лагълъи гьаби лъаларо.
Гьел алагьзаби ругелъул мушриказул квераз гьарурал жидер рухI ва гIакъло гьечIел ганчIил, яги цоги жоялъул суратал ва къаркъалаби.

وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمْ أَعْدَآءً وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمْ كَٰفِرِينَ ۝٦

6. Къиямасеб къоялъ гIадамал тIаде рахъине гьарун махIшаралда хIисаб мизан гьабизе ракIарараб мехалъ гьел хъанчал ва цогидал алагьзаби гьал жидеца ширк гьабуразул тушбабилъун рукIине руго ва гьез инкар гьабизе буго жидее лагълъи гьабиялда.
ТIадегIанав Аллагьас рухI гьечIел хъанчалги кIалъазе гьарула гьел мушриказе нугIлъи гьабун. РухI бугел алагьзабиги (гIадамал, малаикзаби, хIайваналги) кIалъазе гьарула. Гьезги инкар гьабула жидее лагълъи гьабичIин абун. Гьаб нугIлъи гьабиялъе гIилла буго мушрикаца гьезие лагълъи гьабун бук1ин жидеца гьел алагьзабилъун ккун, гьез жидее лагълъи гьабуразул щибго гIайибги гьечIого, гьез жидее лагълъи гьабе абунги абичIого. Ва амма пиргIавн гIадал жал алагьзаби ругин абун кIалъарал гIадамал гьез инкар гьабунин абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса рорчIуларо, гьел жидеца лагълъи гьабуралгун цадахъ жужахIалъур рукIуна. Гьеб жужахI боркьулеб цIуллъун мушриказ жидер квераз гьарурал хъанчал ва цогидал алагьзабиги рукIуна.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۝٧

7. Жидее дир Къуръаналъул баянал аятал цIаларараб мехалъ жидеца хIакъаб жоялда, гьеб жидехъ щун хадуб, инкар кколел гIадамаз абулеб буго: «Гьаб жо баянабго сихIро буго»-абун.

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ قُلْ إِنِ ٱفْتَرَيْتُهُۥ فَلَا تَمْلِكُونَ لِى مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِۦ شَهِيدًۢا بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٨

8. Инкар чаг1аца абулебищ бугеб гьаб Къуръан МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ургъараб жо бугин абун? Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Гьеб Къуръан дица ургъун бугони ва дица гьелдалъун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьереси бицунеб батани, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца дие гIазаб гьабизе бугев ва нужер щибго гьунар букIине гьечIо гьеб гIазаб дидаса нахъ чIвазе.
Дие щибго квер бакъи гьабизе кIоларел нуж сабаблъун дица Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб дида щолеб иш кин гьабулеб?
Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда цIакъ лъалев вуго нужеца гьеб

Къуръаналъул хIакъалъулъ рицунел гьересиял харбал. Гьеб сихIро буго абун, гьереси буго абун, шигIру буго абун. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гIезе вуго нужееги диеги нугIлъун.** Гьес нугIлъи гьабизе буго нужер кинабго батIулаб хабаралъе ва гIамалалъе. Гьес дие нугIлъиги гьабизе буго дун жинца рисалат босун витIарав хIакъав авараг вугин абун. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жидеца тавбо гьабурал гIадамазул мунагьал чурун гьездаса жив тIаса лъугьунев, жив цо гьавун, жиндие гIибадат бацIад гьабулел муъминзабазда жив гурхIулев.** Нужецаги тавбо гьабуни ва гьеб купру-ширкги тун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда нуж руссани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер тавбо къабул гьабула ва нужер мунагьалги чурула.

قُلۡ مَا كُنتُ بِدۡعٗا مِّنَ ٱلرُّسُلِ وَمَآ أَدۡرِي مَا يُفۡعَلُ بِي وَلَا بِكُمۡۖ إِنۡ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ وَمَآ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ مُّبِينٞ ٩

9. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **: «Дун гьечIо тIоцевесев авараг гьаб дунялалда вачIарав, ва дун вачIун гьечIо гьел аварагзабаца** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **бачIинчIеб цоги батIияб динги босун.**

Дидаса цере ТIадегIанав Аллагьас гIемерал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана. Гьел аварагзабацаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер умматал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие лагълъи гьабиялда ахIана. Дунги гьезда релълъарав авараг вуго, дир динги гьезулалда релълъараб буго. Гьаб амро гьадин бугеб мехалъ нужеца дида инкар щай кколеб?.

Дида лъаларо Т1адег1анав Аллагьас дие щиб гьабилеблъи ва нужее щиб гьабилеблъиги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар гьесда кодоб буго ва гьеб цоги чиясе загьир гьабуларо. **Дун нахъвилълъарав вуго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **дида вахIю гьабураб жоялда. Дун вуго нужее хIинкъи кьолев Расул, дие баянал хIужжаби ва загьирал мугIжизаталги ругев.** Нужеца иман лъуни нужеего лъикI буго. Иман лъечIони дие гьелъул щибго къварилъи гьечIо. Щивав инсанасе жиндир гIамалалда релълъараб жазаъ гьабизе буго. Нужееги нужер гIамалалда релълъараб жазаъ гьабила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ .

قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ إِن كَانَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ وَكَفَرۡتُم بِهِۦ وَشَهِدَ شَاهِدٞ مِّنۢ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ عَلَىٰ مِثۡلِهِۦ فَـَٔامَنَ وَٱسۡتَكۡبَرۡتُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ١٠

10. Дуца гьезда жегиги абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **: «Нуж ургъун рихьеха ва нужеца дида бице, гьаб Къуръан Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **калам батани ва нужеца гьелда инкарги ккун бугони нужер щиб хIалха букIине бугеб гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **цере чIараб къоялъ» – абун.**

Бануисраилазул гIалимчияс нуг1лъи гьабуна гьаб Къуръан битIараб букIиналда ва гьес иманги лъуна. Нуж гьаб Къуръаналда иман лъезе чIухIулел руго. Гьеб иш гьабулел гIадамал жидеца зулму гьабулел гIадамал рукIуна. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас гьединаб залимаб ва зулмуяб халкъ хIакъаб исламияб диналда тIоритIуларо.

Гьаб аяталда жиндир бицен гьабурав Бануисрилазул гIалимчи ГIабдуллагь ибну Салам вуго. Мадинаялда авараг ﷺ вачIараб мехалъ жив гьесухъе вачIарав ва гьесда иман лъурав. Гьасул хIадис нилъеца цебехун бицун букIана.

11. Жидеца инкар ккурал мушрикаца муъминзабазул хIакъалъулъ абуна: «Гьез иман лъураб жо хIакъаб ва лъикIаб жо букIараб ани, гьел нижедасан цере ккезе рукIинчIо гьеб иман лъеялда»-абун.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَوۡ كَانَ خَيۡرٗا مَّا سَبَقُونَآ إِلَيۡهِۚ وَإِذۡ لَمۡ يَهۡتَدُواْ بِهِۦ فَسَيَقُولُونَ هَٰذَآ إِفۡكٞ قَدِيمٞ ﴿١١﴾

Гьеб буго жидер чIухIи ва гIамал кIодолъи загьир гьабулеб рагIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда тIоцебе иман лъуразда гьоркьор Билал асхIаб, ГIаммар, Ссугьайб, Хаббаб рукIиндал, жидеда Аллагь разилъаял, гьел киналго жал лагъзаллъун рукIарал пакъирал, загIифал гIадамал рукIиндал абуна мушрикаца доб чIухIараб рагIи.

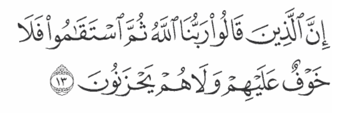
Жидеца гьеб Къуръаналда иман лъечIелъул ва жал гьелда нахъги рилълъинчIелъул, гьез абизе буго: «Гьаб Къуръан аварагас ﷺ ургъараб гьереси бугин»-абун. Цересел тIахьаздаса босун МухIаммадица ﷺ бицунеб гьереси буго гьебан абуна Маккаялъул мушрикаца.

12. Гьаб Къуръаналдаса цебе рештIине гьабураб буго Муса аварагасе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ кьураб Таврат. Гьеб рештIине гьабун букIана жинда нахърилълъаразе рахIматлъун ва гьел хIакъаб диналда тIоритIулеб имамлъунги.

وَمِن قَبۡلِهِۦ كِتَٰبُ مُوسَىٰٓ إِمَامٗا وَرَحۡمَةٗۚ وَهَٰذَا كِتَٰبٞ مُّصَدِّقٞ لِّسَانًا عَرَبِيّٗا لِّيُنذِرَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُحۡسِنِينَ ﴿١٢﴾

Гьал мушрикал жидее хIакъаб жо къваригIарал гIадамал рукIаралани гьеб Тавраталда нахъ рилълъинаан ва гьелда жаниб жиндир сипат бицарав ахир заманаялъул авараг МухIаммадги ﷺ жидеца ритIухъ гьавилаан. **Гьаб хирияб Къуръанги жиндир къадро кIудияб тIехь буго, жинца церехун рукIарал аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьезда рештIизе гьарурал тIахьалги ритIухъ гьарулеб буго. ГIараб мацIалда жиб рештIизе гьабурабги буго гьаб Къуръан. Жинца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги инкар ккурал залимзабазе жужахIалъул**

гIазабалдалъун хIинкъи кьезе ва жидеца иман лъурал лъикIал гIадамазе алжаналдалъун роххелги бицине.

13. Х1акълъунго гьел муъминзаби, жидеца: «Нилъер БетIергьан Аллагь вуго»-абун абурал, хадур гьев Аллагьасе ﷻ **гIибадат гьабиялда жал ритIунги чIарал, гьал муъминзаби руго жидее ахираталда щибго хIинкъи букIине гьечIел ва дунял тIаса анин абун жал пашманлъизеги гьечIел.**

أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٤

14. Гьел руго алжаназул бетIергьаби, жал даимго рукIинелъун алжаназулъ лъугьине гьарулел. Гьеб Аллагьасул ﷻ **цIоб рахIмат буго гьезие жидеца дунялалъул рукъоб Аллагьасда** ﷻ **иманги лъун, аварагасда нахъги рилълъун гьабураб лъикIаб гIамалалда данде бугеб жазаъ.**

وَوَصَّيۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيۡهِ إِحۡسَٰنًاۖ حَمَلَتۡهُ أُمُّهُۥ كُرۡهٗا وَوَضَعَتۡهُ كُرۡهٗاۖ وَحَمۡلُهُۥ وَفِصَٰلُهُۥ ثَلَٰثُونَ شَهۡرًاۚ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُۥ وَبَلَغَ أَرۡبَعِينَ سَنَةٗ قَالَ رَبِّ أَوۡزِعۡنِيٓ أَنۡ أَشۡكُرَ نِعۡمَتَكَ ٱلَّتِيٓ أَنۡعَمۡتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَٰلِدَيَّ وَأَنۡ أَعۡمَلَ صَٰلِحٗا تَرۡضَىٰهُ وَأَصۡلِحۡ لِي فِي ذُرِّيَّتِيٓۖ إِنِّي تُبۡتُ إِلَيۡكَ وَإِنِّي مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ١٥

15. Дица инсанасда васият гьабуна жинца эбел инсуе лъикIлъи гьабе абун. Гьев инсан эбелалъ цIакъ захIмалъи къварилъи бихьун жиндир чохьонив ваччана, гьев гьавиги гьелъие гьединабго захIматаб, хвалида хIинкъараб **амро букIана. Чохьониб лъимер баччарабги, хадуб гьеб каранда хахизе гьабурабги заман лъеберго моцI букIана.**
Гьаб кинабго заманаялъ эбелалъ гIемер къварилъи баччула гьеб лъимер сабаблъун. Гьаб аяталдаса гIалимзабаца далил босана лъимер чохьониб букIунеб заманалъул бищун дагьаб заман анлъго моцI буго абун. Тохтурзабазул гIелмуялъги абулеб буго анлъго моцI бан хадуб гьабураб лъимер чIаго хутIиялда божи бугеб букIуна абун.

Цинги гьев инсан кIудияв гIураб мехалъ ва жиндир гIакълоги, къуватги камиллъулеб гIужалдаги вахараб мехалъ: гьеб буго анцIила микьго соналдаса лъеберго соналда щвезегIан заман. **Цинги жиндир гIумру кIикъого соналда бахараб мехалъ гьев инсанас абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дида лъазе гьабе дица щукру гьабулеб куц дуца дие кьурал кIудиял нигIматазда данде ва дир эбел имсуе кьурал нигIматазда дандеги. Дица мун разилъулеб**

лъикӀаб гӀамал гьабизеги лъазе гьабе дуца дида. Мун разияб лъикӀаб зурриятги кье дие. Х1акълъунго Дица тавбо гьабун дун дуде вуссана ва дун тӀубанго дуе мутӀигӀав дур лагълъун лъугьана» абун.

Гьаб аяталъ муъминчиясул хӀал баян гьабулеб буго ва киналго муъминзаби кантӀизе гьарулел руго кӀикъого сон бараб мехалъ гьев чи гӀакъло камилав чи вукӀунеблъиялда ва гьеб заманаялъги жинца тавбоги гьабун жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ вуссинчӀони гьелдаса хадуб жив хӀакъаб диналда вуссин щакаб иш букӀиналдаги.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хӀадисалда буго: *«Лъабкъого сон бараб мехалъги жинца мунагьал гьарулев чиясда Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *ццим бахъуна ва гьесда т1ад х1ужаги ч1ола»*-абун.

Инсан тавбо гьабиялде вачиналъе сабаб буго гьев жиндир эбел имсуе лъикӀлъи гьабулев вукӀин. Гьев инсан эбел имсуда гурхӀараб мехалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьесдаги гурхӀула ва гьев жив разияб гӀамал гьабиялда вачуна. Гьаб масъалаги цӀакъ бичӀчӀизе кколеб ва жиндир кӀвар гьабизе кколеб масъала буго.

Хирив аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хӀадисалда буго: *«Жив гурхӀуларев чиясда Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *гурхӀуларо»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цӀунаги нилъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхӀел-рахӀмоялдаса ратӀалъиялдаса.

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُواْ وَنَتَجَاوَزُ عَن سَيِّـَٔاتِهِمْ فِيٓ أَصْحَٰبِ ٱلْجَنَّةِ وَعْدَ ٱلصِّدْقِ ٱلَّذِي كَانُواْ يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

16. Гьал цере рехсарал муъминзаби руго Дица жидеца гьабураб лъикӀаб гӀамал къабул гьабулел ва Дица гьезул мунагьалги тӀаса лъугьун толел. Алжаналъул бетӀергьабазда гьоркьор рукӀине руго гьал муъминзаби. Гьаб жазаъ жидее буго Дица гьабун букӀараб ритӀухъаб къотӀи тӀубазе гьаби.

Хириял аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритӀун гьезул мацӀалдалъун Дица муъминзабазе къотӀи гьабун букӀана гьел алжаналда лъугьине гьарилин абун.

وَٱلَّذِي قَالَ لِوَٰلِدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَآ أَتَعِدَانِنِيٓ أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ ٱلْقُرُونُ مِن قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ ٱللَّهَ وَيْلَكَ ءَامِنْ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾

17. Жинца жиндир эбел-инсуда «Нужее квеш букӀаял» -абун абулев инсан гьез жив иман лъеялда ахӀараб мехалъ. Хадубги жинца абулев: «Нужеца дие къотӀийиш гьабулеб бугеб, дун хун хадув тӀаде вахъине гьавизе вугин абун, дидаса цере гӀемерал умматал ана ва гьезул жеги тӀаде вахъине гьавурав цониги чи гьечӀо!»-абун. Гьесул эбел эменги ругеб хӀалалъ жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **ахӀи**

балел гьев иманалда тIовитIе абун. Жидеца гьев инсанасдаги абулел ругел: «Вай дуе лъикI букIаяв! Дуца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъе!** Дуца ахират букIинги, хварал тIаде рахъизе гьариги ритIухъ гьабе!. Гьедин гьабичIони мун гьалаглъизе вуго, дуе жужахIалъул гIазабги хIакълъизе буго. **ХIакълъунго Аллагьасул къотIи жиб хIакъаб буго, жиндие хилифлъи гьечIебги буго»-абун.** Гьев инсанас, гьадинаб берцинаб вагIза насихIат бищунго жинда гурхIулел гIадамаз жиндие гьабураб мехалъ, жив чIухIун, гьел эбел имсул мугъ бекизе гьабун, абула: **«Гьаб нужеца дие бицунеб жо гьечIо цереселго гIадамаца рицунел рукIарал, гьез ургъарал гьерсал гурони!»-абун.**

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ حَقَّ عَلَيۡهِمُ ٱلۡقَوۡلُ فِيٓ أُمَمٖ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِم مِّنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِۖ إِنَّهُمۡ كَانُواْ خَٰسِرِينَ ١٨

18. Гьал гIадамал руго ТIадегIанав Аллагьасул рагIи жидее хIакълъарал. Гьеб рагIиги гьел жужахIалъул цIадар рукIунел гIадамад руго абураб рагIи буго.

Гьел жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине руго жидедаса цере рукIарал гIадамазулги женазулги капурзабигун цадахъ. Х1акълъунго Гьел киналго руго жал ахираталда цIакъ чIорого хутIарал гIадамал. Жидеца гьелда иман лъолеб букIинчIелъул ва гьелъие щибго гIамалги гьабичIелъул.

وَلِكُلّٖ دَرَجَٰتٞ مِّمَّا عَمِلُواْۖ وَلِيُوَفِّيَهُمۡ أَعۡمَٰلَهُمۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ١٩

19. Ахираталда щивав инсанасе жинца гьабураб гIамалалда рекъараб даража букIине буго.

Муъминзабазе алжаназда жанир тIадегIанал макъамал рукIине руго. Капурзабазеги жужахIалда жанир гIодорегIанал даражаби рукIине руго. **Гьел киназего Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **тIобараб ва камилаб жазаъ гьабизе буго. Гьезул цонигиясе зулмуги гьабизе гьечIо:** Жидер лъикIаб гIамал дагь гьабун яги жидеца гьабичIеб квешаб гIамал тIаде цIикIкIине гьабун.

وَيَوۡمَ يُعۡرَضُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَلَى ٱلنَّارِ أَذۡهَبۡتُمۡ طَيِّبَٰتِكُمۡ فِي حَيَاتِكُمُ ٱلدُّنۡيَا وَٱسۡتَمۡتَعۡتُم بِهَا فَٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَوۡنَ عَذَابَ ٱلۡهُونِ بِمَا كُنتُمۡ تَسۡتَكۡبِرُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَبِمَا كُنتُمۡ تَفۡسُقُونَ ٢٠

20. Къиямасеб къоялъ капурзаби жужахIалде раккизе гьарулеб гIуж рехсе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуца гьел мушриказе вагIзалъун. ЖужахIалъул пардав борхун капурзаби гьелда гIагар гьарураб мехалъ гьезда бадиб чIвай гьабун абула: Нужеца дунялалда ругеб мехалъ нужеего кколел нигIматаздаса мунфагIат босана.**

Кинабниги гьуинаб лазатаб тIагIам кванана, тамахаб босада регана, руччабаздаса кеп босана, лъимал хъизаналъулгун рекIел гьей гьабуна,

боцIи-малалдалъун чIухIана. Нужеца ахираталда иман лъолеб букIинчIо, гьеб нужеда ракIалдаго щолеб букIинчIо ва гьелъие нужеца щибго гIамалги гьабичIо. **Жакъа нужеда чIамизе гьабизе буго нуж цIакъ гIодорегIан гьарулеб, хIакъир гьарулеб жужахIалъул гIазаб, нуж дунялалда чIухIун хьвадиялъе жазаълъун, нуж чухIизе щибго сабабги букIинчIого.** Гьеб кинабго махлукъ Дир халкъ букIана, нужеца лазат босулел нигIматалги Дир рукIана. Дир нигIматаздаса лазатги босун нуж чIухIизе ккани щиб сабаб букIунеб? **Ва нужеца ракьалда тIаде гьабураб г1асилъи фасикълъиялдаги данде бугеб жазаъ буго гьеб гIазаб.** Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъечIого, гьесул махлукъалъе зулму гьабун хьвадана нуж. Гьанже гьаб буго ахираб чIолеб бакI ва ахираб руссунеб бакIги»-абун.

۞ وَٱذۡكُرۡ أَخَا عَادٍ إِذۡ أَنذَرَ قَوۡمَهُۥ بِٱلۡأَحۡقَافِ وَقَدۡ خَلَتِ ٱلنُّذُرُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَمِنۡ خَلۡفِهِۦٓ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّا ٱللَّهَ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٖ ٢١

21. Гьал мушриказе дуца бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Гьуд аварагасул** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **къисаги, ГIàдилазда жив авараглъун витIун вукIарав. Гьев Гьуд аварагас** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир къавмалъе Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдалъун хIинкъи кьуна АхIкъаф абураб ракьалда жал рукIарал.**

Гьеб буго Яманалъул ракь салул мугIрул гIадаб ракь букIана гьеб ралъдада гIагарда бугеб.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьев Гьуд аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **цереги гIемер аварагзаби** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **ритIана, гьесдасан хадурги ритIана.** Гьел киназулго дин Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави букIана. **Гьудица жиндир къавмалъе хIинкъи кьун абуна: «Нужеца лагълъи гьабуге цохIо Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гурони! Х1акълъунго Дун хIинкъулев вуго нужеда къиямасеб къоялъул гIазаб щвела абун нужеца Аллагьасдехун ширк гьабуни ва гьев Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гIицI гьабун гIибадат гьабичIони»-абун.**

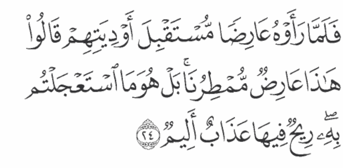
قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا لِتَأۡفِكَنَا عَنۡ ءَالِهَتِنَا فَأۡتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٢٢

22. Гьудил къавмалъ абуна: «Мун нижехъе вачIунищ вугев ниж нижерго алагьзабазе гьабулеб лагълъиялдаса руссине гьаризе! Мун нижее гIазаб букIине бугин абураб рагIиялъулъ битIараб жо бицунев ватани, мун вачIаха нижехъе гьеб дуца къотIи гьабураб гIазабги бачун»-абун.

قَالَ إِنَّمَا ٱلۡعِلۡمُ عِندَ ٱللَّهِ وَأُبَلِّغُكُم مَّآ أُرۡسِلۡتُ بِهِۦ وَلَٰكِنِّيٓ أَرَىٰكُمۡ قَوۡمٗا تَجۡهَلُونَ ٢٣

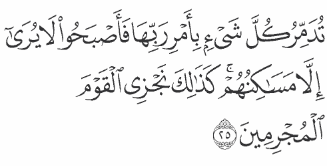
23. Гьуд аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Х1акълъунго гьеб гIазаб кидал нужее гьабилеб Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **лъала. Гьев**

вуго жинца гIазаб гьабулев. Дун вуго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида тIад къараб рисалат нужехъе щвезабулев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул. Кинниги дида нуж рихьулел руго цIакъ жагьилаб къавмлъун. Нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса цIуни гьаризе кколеб бакIалда гьеб гIазаб бачун вачIайин абулеб буго дида.

24. Цинги жидеда цо накIкI бихьараб мехалъ жидер ракьалдахун зобал цIун бачIунеб гьез абуна: «Гьаб буго нилъее цIад базе бачIунеб накIкI»-абун. Амма гьеб цIад базе бачIунеб накIкI букIинчIо. Гьеб буго нужеца жиб бачIин тIалаб гьабула букIараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб.

Гьеб буго кутакаб гьури, жибгун цадахъ жинца цIакъ унтизе гьабулеб гIазаб бугеб.

25. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун жиб тIаде щвараб щинаб бакI жинца гьалаг гьабулеб гьури буго гьеб. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел ГIàдилал гьалаг гьарун тIагIине гьаруна ва гьезул нахъе хутIараб жо буго жидер чIунтарал росаби.

Гьадинаб жазаъ гьабула Дица жидеца купру-ширкалдалъун мунагьал гьарулел гIадамазе.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «ТIадегIанав Аллагьас гьуриялдалъун гьалаг гьарурал къавмазул тIоцересел ГIàдилал рукIана. Гьеб гьороца гIадамалги, хIайваналги хIули гIадин зодоре росун унел ркIана жал рихьулареб бакIалда щвезегIан, цинги гIодоре рехун ракьалда тIад тIутIун, тиршун унел рукIана»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидасаги хIадис бицана. Гьелъ абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда накIкI бихьараб мехалъ, яги кутакаб гьуриниги бихьараб мехалъ гьесул гьумералда хIинкъиялъул гIаламат лъалеб букIана. ГIаишатица цо нухалъ аварагасда* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Я Бичасул расул! ГIадамал рохула накIкIги гьуриги бихьараб мехалъ жидее цIад балин абун. Мун щай гьелъ хIинкъизе гьавулев?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я ГIаишат! Гьеб накIкIалдаги гьуриялдаги цадахъ гIазаб батунгутIиялда божуларо дун. Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *цо къавм гьалаг гьабуна гьуриялдалъун, жидеда гьебги кколеб букIана жидее цIад*

базе бачIунеб накIкI буго» – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

26. Х1акълъунго Дица гьел ГIàдилазе дунялалда нужее кьечIеб къуватги, бечелъиги, гIумру халалъиги кьун букIана, я гьал Маккаялъул гIадамал! Дица гьезие бералги рижана хIакъаб жо бихьизе, гьеб рагIине гIундулги гьаруна. ХIакъабжоялъул пикру гьабизе, гьеб лъазе ракIалги кьуна. Ва амма гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **аятазде инкар ккураб мехалъ, гьесул аварагги гьереси гьавураб мехалъ, гьезие щибго мунфагIат гьабичIо беразги, гIундузги, ракIазги.**

وَلَقَدْ مَكَّنَّٰهُمْ فِيمَآ إِن مَّكَّنَّٰكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَٰرًا وَأَفْـِٔدَةً فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَآ أَبْصَٰرُهُمْ وَلَآ أَفْـِٔدَتُهُم مِّن شَىْءٍ إِذْ كَانُوا۟ يَجْحَدُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٢٦﴾

Гьезда тIад рештIана аварагас жиндалъун хIинкъи кьолеб букIараб ва гьез жиб махсароде гьабулеб букIараб гIазаб.

27. Х1акълъунго цогиги нужер сверухъ рукIарал росабазул къавмалги гьалаг гьаруна дица. Самудиял, Сабаалъулал, ЛутIил къавм, ва цогидалги.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ ٱلْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا ٱلْـَٔايَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾

Гьезие батIи батIиял гIаламатал ва мугIжизаталги рихьизе гьарун хадуб. Гьел жидер купру-ширкалдаса руссине бокьун ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялда расине бокьун.**

28. Гьеб гIазаб ва гьалаглъи жидеда бачIараб мехалъ гьел Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъарал къавмазе квер бакъи гьабун букIарабаниха жидеца алагьзабилъун ккун рукIарал хъанчаз ва цогидалги жалаз.**

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ قُرْبَانًا ءَالِهَةًۢ ۖ بَلْ ضَلُّوا۟ عَنْهُمْ ۚ وَذَٰلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٢٨﴾

Гьез жидее шафагIат гьабизе бугин абун, жал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIагар гьаризе ругин абун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабизе кколеб лагълъи жидеца гьел алагьзабазе гьабулеб букIарал! Жидеца мушриказе щибго квер бакъи гьабичIо гьезда тIаде гIазаб рештIараб мехалъ. **Гьел алагьзаби рикIкIалъана бищунго жидеда хIажалъи ккараб мехалъ. Цересел къавмазда щвараб гIазаб ва гьалаглъи букIана жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар кквей сабаблъун, гьесие гIахьалчагIи руго абун гьереси бицун хъанчазе лагълъи гьаби ва Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **гIасилъиги сабаблъун.** Гьал Муккаялъул мушриказул гIамалги гьел цересел капурзабазул гIамалалда релълъараб буго. Гьаз тавбо гьабичIони ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ руссинчIони гьалги гьалаг гьаризе бегьулин абураб

магIна буго гьал аятазул.

وَإِذۡ صَرَفۡنَآ إِلَيۡكَ نَفَرٗا مِّنَ ٱلۡجِنِّ يَسۡتَمِعُونَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوٓاْ أَنصِتُواْۖ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوۡاْ إِلَىٰ قَوۡمِهِم مُّنذِرِينَ ٢٩

29. Дица духъе женазул цо къукъа битIараб заманги бице МухIаммад ﷺ дуца гьеб къавмалъе вагIазалъун букIине. Гьел женаз гIин тIумуна дуца цIалараб Къуръаналда.

Жал Къуръан цIалулеб бакIалда щвараб мехалъ гьез цояз-цоязда абуна: «Нуж руцIцIун чIа, ва нуж гьаб Къуръаналда гIенекке»-абун.

Цинги Къуръаналда гIин тIамун хадуб гьел женал жидерго къавмазухъе ана ва гьез гьел къавмазе хIинкъи кьуна нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа абун. Жидеца гьаб Къуръаналда иман лъун, аварагги ритIухъ гьавуна ва гьеб рисалат жидер къавмалъухъе щвезабизе, гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялда ахIизе ана.

قَالُواْ يَٰقَوۡمَنَآ إِنَّا سَمِعۡنَا كِتَٰبًا أُنزِلَ مِنۢ بَعۡدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ يَهۡدِيٓ إِلَى ٱلۡحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٣٠

30. Гьел женаз жидер къавмазда абуна: «Я нижир къав! Х1акълъунго ниж гIенекккана Муса аварагасдаса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадуб жиб рештIине гьабураб тIехьалда. Гьеб тIехьалъ жиндасан ццебеккун рештIине гьабураб Тавратги ритIухъ гьабулеб буго.

Гьеб тIехь буго жинца хIакъаб диналда ва битIараб исламияб нухалдаги тIоритIулеб.

يَٰقَوۡمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ وَءَامِنُواْ بِهِۦ يَغۡفِرۡ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمۡ وَيُجِرۡكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ ٣١

31. Нужеца гьав жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ахIулев расуласе жаваб кье я нижер къавм! Нужеца гьев МухIаммадида ﷺ иманги лъе!.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужер цересел мунагьал чуризе руго ва нуж квешаб гIазабалдасанги цIунизе руго.

وَمَن لَّا يُجِبۡ دَاعِيَ ٱللَّهِ فَلَيۡسَ بِمُعۡجِزٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَيۡسَ لَهُۥ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءُۚ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ٣٢

32. Жинца гьав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ахIулев чиясе жаваб кьечIев ва гьесда иман лъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабичIев чи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса ворчIизе гьечIо, гьесие ракьалда тIад вахчизе бакIги букIине гьечIо.

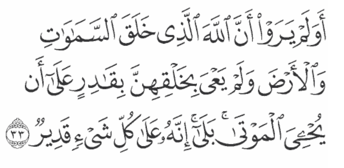
Гьезие Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги Вали ва квер бакъунев чиги вукIине гьечIо. Гьел руго цIакъ баянаб къосиналъулъ ругел гIадамал»-абун.

Гьал женал Къуръаналда гIенекки бицун, гьез жидецаго иман лъей

ва жидер къавмалги иман лъеялда ахIи бицинги буго Маккаялъул мушриказе гьабулеб вагIза ва бадиб чIвай.

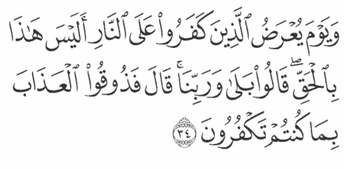
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Къуръан цIалиялда женал гIенеккиялъул бицун, ибну Касирица гIемер хIадисал рехсон руго ва гьел киналго хIадисал загIипал руго абунги буго. Байзави абулев гIалимас абуна: «Гьел женал аварагас ﷺ Къуръан цIалиялда гIенеккараб заман букIанин гьев ТIаифалъул гIадамал иман лъеялда ахIизе ун, гьез къабул гьавичIого нахъе чIван хадуб, «вади ннахлат» абулеб бакIалда сардилъ как балеб мехалъ гьесда женаз гIин тIамураб заман»-абун.

Гьал аятаздаса гIалимзабаца далил босана Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг женаздаги витIарав вукIана абун. Цинги гIалимзаби хилифлъана ахираталда женал кир рукIунел абун. Цо гIалимзабаца абуна гьел хIисаб мизан гьабун хадур ракьлъун лъугьун тIагIуна абун. Цогидал гIалимзабаца абуна: Гьезул иман лъурал алжаналда рукIуна, иман лъечIел жужахIалда рукIула абун. Гьаб рагIи битIараб буго абуна гIемерисел гIалимзабаца.

33. Гьал гIадамаз пикру гьабуларищ ва жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги инкар кколел гIадамазда лъаларищ х1акълъунго жинца гьал зобалги ракьги бижарав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, ва гьел рижулаго жинда щибго захIмалъиги бихьичIев, гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин жинда хун хадур гIадамал чIаго гьарине ва тIаде рахъизе гьарине кIолев?

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго кинабго жоялда жиндир х1ал кIолев ва жиндие бокьараб жо гьабизе жив щибго жоялъ нахъ чIваларев.

34. Дуца гьел гIадамазе бице МухIаммад ﷺ, капурзаби тIаде рахъине гьарун жужахIалда раккизе гьарулеб къоялъул хабар. Гьел капурзабазда абула: «Гьанжеги гьечIишха гьаб ахиратги, гьаб жужахIги хIакъаблъун?»-абун. Гьез жаваб гьабула:

«Буго гьеб хIакъаб, нижер БетIергьан, дур цIаралдалъун гьедула ниж, гьеб битIараб букIин чIезе гьабун»-абун. Гьаб гьа гьеди буго жидедаса гIазаб нахъе чIваялда хьул лъун гьабулеб гьа гьеди. **Гьезда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан абула: «Гьанже нужеца гьаб гIазаб чIамеха дунялалда нужеца гьелда инкар ккун букIин сабаблъун»-**

абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьез инкар ккун букIана, аварагазабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарун рукIана, ахират букIиналда ва хIисаб-мизан, жазаъ букIине букIиналдаги гьел божулел рукIинчIо. Гьеб кинабго инкаралъе ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялъе бугеб жазаъ буго гьеб абадияб жужахIалъул гIазаб

فَٱصۡبِرۡ كَمَا صَبَرَ أُوْلُواْ ٱلۡعَزۡمِ مِنَ ٱلرُّسُلِ وَلَا تَسۡتَعۡجِل لَّهُمۡۚ كَأَنَّهُمۡ يَوۡمَ يَرَوۡنَ مَا يُوعَدُونَ لَمۡ يَلۡبَثُوٓاْ إِلَّا سَاعَةٗ مِّن نَّهَارِۭۚ بَلَٰغٞۚ فَهَلۡ يُهۡلَكُ إِلَّا ٱلۡقَوۡمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ٣٥

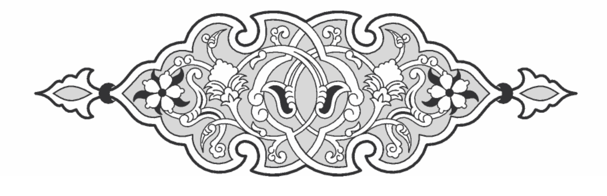
35. Дуца сабро гьабе МухIаммад ﷺ**, дудаса цере рукIарал жал машгьурал, жидер къасдал шулиял аварагзабаца** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **сабро гьабураб гIадин.** Гьел руго Ибрагьим, НухI, Муса, ГIиса аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ. **Дуца гьел мушриказда гIазаб хех бачIа абун дугIаги гьабуге. Гьезда гьеб гIазаб щвей хIакъаб буго. Гьеб гIазаб жидеда бихьараб мехалъ гьел мушриказда ракIалда ккезе буго жал дунялалда чIаго рукIинчIо абун цохIо къоялъцин.** Жидеда гIазабалъул гуч бихьараб мехалъ ва гьеб гIазаб нахъасан къотIи гьечIеб ва тIаса ин гьечIебги букIин лъараб мехалъ абула мушрикаца: «Ниж дунялалда цо т1обараб къоялъцин ч1аго рук1инч1о»-абун. **Гьаб Къуръан буго нужехъе хIакъаб дин щвезабулеб ва нужее ахираталъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолеб ТIадегIанав Аллагьасул калам. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьалаг гьари ва жидер ахир тIагIине гьаби гьабуларо жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, жидер зулму ва пасикълъи гIемераб къавмалъе гурони.**

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабичIого къавмал нахъе рахъун толеб гIадат буго гьез тавбо гьабилародай абун ва гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда русинародай абун. Гьез тавбоги гьабичIеб мехалъ, гьезул зулму ва гIасилъиги гIемерлъараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабула ва гьел гьалаг гьарун гьезул ахир къотIизе гьабула.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги гьесул ццим бахъунеб гIамал гьабиялдаса.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул АхIкъафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

47. Сурату МухIаммад

Гьаб сурат Мадинаялда рештIине гьабураб бугелъул гьелда жаниб шаргIиял ахIкамал рициялъул кIвар гьабулеб буго. Гъазаваталъул, асирзабазул, давла (гъаниматалъул) бицун буго. Мунафикъзабазул сифаталги рицун руго.

Сураталъул бай бихьудасаго капурзабазда рагъ лъазе гьабулеб буго: Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ *инкар ккурал ва Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *диналдаса гIадамал нахъе чIвалел. Жидеца хирияв авараги* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *гьереси гьавун гьесул дагIваталъе нух къазеян жал хьвадулел.*

Гьаб ракь купру-ширкалдаса бацIизегIан рагъ гьабе абун амро гьабулеб буго муъминзабазда. Капурзабазул къуват хвезегIан, гьел данде рагъизе кIоларел лъугьизегIан гьезда хвалчен кьабе, цинги гьел асир гьаре ва гьезул бечелъи гъаниматалъун гьабе абун лъазе гьабулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ*.*

Гъазаваталда бергьизе ккани ва дунялалдаги къадроялда рукIине ккани Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ *гьабулеб гIибадат бацIад гьабизе ккей баян гьабун буго. Маккаялъул мушриказе вагIзалъун ццересел умматал гьалаг гьариялъул биценги гьабун буго. Сураталъул ахиралдаги муъминзаби ахIулел руго жидее хиралъи ва кIодолъи бугеб нухалда хьвадиялда. Гьеб нухги Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *диналъе гIоло гъазават гьаби буго, капурзабаздаса хIинкъунгутIи, гьездаса загIиплъун гутIиги буго. Дунялалъул чIаголъиялъе гIоло капурзабазулгун рекъел гьабиялдасаги цIуне абун абулеб буго.*

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ أَضَلَّ أَعۡمَٰلَهُمۡ ١

1. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, гьев Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **диналдаса цогидал гIадамалги нахъе чIварал гIадамал руго жидеца гьабураб лъикIаб гIамал тIагIине гьабурал, гьеб батIул гьабурал гIадамал.**

Ахираталда жидее гьеб гIамалалъул щибго кири батуларо, гьеб гIамал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гьабураб букIинчIелъул. Гьеб букIана жидерго жагьилияб гIадаталда рекъон гьоболасе хъулухъ гьаби, вакъарасе тIагIам кьей, гIагарлъиялда гурхIел гьаби гIадаб гIамал. Гьединго букIана жидеда гьоркьоб лъикIаб гIамаллъун рикIкIун мадугьаласе

адаб хъатир гьаби, асирзаби тархъи гIадал гIамалалги.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَءَامَنُوا۟ بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَهُوَ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾

2. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал, жидеца МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **рештIине гьабураб Къуръаналдаги иман лъурал: Гьеб Къуръанги щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб, жиб хIакъаб жидер БетIергьан Аллагьасул калам буго. Гьал гIадамазул Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал чурула ва гьезул хIалги лъикI гьабула динияб рахъалъан ва дунялалъул рахъалъанги.**

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱتَّبَعُوا۟ ٱلْبَٰطِلَ وَأَنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّبَعُوا۟ ٱلْحَقَّ مِن رَّبِّهِمْ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَٰلَهُمْ ﴿٣﴾

3. Гьаб хIукму гьадин букIиналъе сабаб буго капурал гIадамал рукIин жал батIулаб жоялда нахърилълъарал. жидеца иман лъурал гIадамал рукIинги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан бугеб хIакъаб диналда нахърилъарал. Гьадин мисалал рачун Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIадамазда бичIине гьабула жиндир дин:** гьез пикру гьабизе ва вагIза босизе.

فَإِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فَضَرْبَ ٱلرِّقَابِ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَثْخَنتُمُوهُمْ فَشُدُّوا۟ ٱلْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّۢا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَآءً حَتَّىٰ تَضَعَ ٱلْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ۚ ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَٱنتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَا۟ بَعْضَكُم بِبَعْضٍ ۗ وَٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٤﴾

4. Нужеда капурал гIадамал рагъда данде чIвараб мехалъ нужеца гьезул габуралда хвалчен кьабе! Гьел чIвае ва гьезда кутакаб кьаби щвезабе! **Цинги нужеца гьел гIемер чIван, лъукъун нужеда данде рагъизе кIоларел гьарураб мехалъ нужеца гьел асир гьарун квараз рухьун щула гьаре! Гьелдаса хадуб нужее бокьани гьезие цIоб рахIмо гьабе ва гьел асирлъиялдаса хвасар гьаре чIорого: мухь босичIого. Бокьани боцIи-мал босун хвасар гьаризеги бегьула.**

Гьаб хвасар гьаризе бегьиялъе шартI буго гьел капурзабазул къуват-шавкат хун букIин ва нилъеда данде рагъизе кIолорел лъугьун рукIин. Гьеб магIна загьир гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: **«Нуж гьезда рагъе гьел капурзаби къун нужеца ярагъ гIодоб лъезегIан ва нужеда тIад букIараб рагъалъул бакIлъи тIасса инегIан»**-абун.

Гьаб бусурбабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб бугеб рагъ лъугьулеб заман буго тIобанго бусурбабиги бергьун ракьалда тIад Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаригIатги билълъанхъизабун, гьеб шаргIалда рекъон хIукму гьабулеб замана. Гьеб замана бачIизегIан жинца жив бусурманчилъун рикIкIунев, жинца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иман лъурав чиясда тIадаб жо буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабулевлъун

вукIин. Гьев чи вукIуна хIакъикъияв муъминчи. Гьаб рагъдаса рорчIине багьана батизе гьабулел, жигьад тIадаб гьечIо абулел гIадамал руго жидер ракIазулъ мунафикълъи бугел гIадамал. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги гьел мунафикъзабилъун рукIиналдаса.

Гьаб цебехун рехсараб амро буго муъминзабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб бугеб. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьарабани гьесда кIолаан нуж рагъизего тIамичIого капурзабаздаса ццим босине. Киниги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб хIукму-къадар гьабуна гьелда жаниб бугеб хIикматалъе гIоло. Гьеб хIикматги буго: **Нужер цоязул цогидаздалъун хIал бихьи гьаби.** Муъминзабазул капурзабаздалъун хIал бихьи гьабизе. Нужеда жигьад гьабе абун амро гьабуна, халкъалдаго загьирлъун лъазе нужер Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIункъулел, иманалъулъ ратIухъал гIадамал ва жидер рекIелъ унти бугел гIадамалги: жидер иман загIифал, мунафикъал гIадамал. **Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло вагъулаго шагьидлъарав чиясул гIамал батIул гьабуларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ .** Гьезие гIемерго цIикIараб ажро гьабула.

5. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел муъминзаби жидее мунфагIат бугеб жоялда тIоритIула. سَيَهۡدِيهِمۡ وَيُصۡلِحُ بَالَهُمۡ ٥

Гьезие лъикIаб гIамал гьабизе тавфикъ гьабун, алжанал гьезие щолеб нухалда тIоритIула. **Гьезул дунялалъулги ахираталъулги амроги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лъикI гьабула.**

6. Ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел щивасе лъазе гьабураб алжаназда жанирги лъугьизе гьарула. وَيُدۡخِلُهُمُ ٱلۡجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمۡ ٦

Щивав муъминчи жиндир чIолеб бакIалда жанив лъугьула дунялалда жиндир рукъов лъугьулев вукIарав гIадин.

Цоги магIна гьабуна: Гьуин махIал гьарун чIухIизе гьарун жидее къачIарал алжаналъуре лъугьизе гьарула гьел муъминзаби абун.

7. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабулеб бугони Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее квер бакъи гьабула ва нуж рагъда хIинкъичIого рукIине гьунарги кьола. يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تَنصُرُواْ ٱللَّهَ يَنصُرۡكُمۡ وَيُثَبِّتۡ أَقۡدَامَكُمۡ ٧

8. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкарги ккун жал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде данде рагъунел гIадамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел гIодогIан гьареги ва хIакъир гьареги! وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَتَعۡسٗا لَّهُمۡ وَأَضَلَّ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٨

Гьел руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидер кинабго гIамал батIул гьабулел

гIадамал. Гьел ругелъул щайтIаналъе мутIигIлъун, гьелъул нухда лъугьун ва гьелъул боязда гъорлъги лъугьун Аллагьасдеги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесда иман лъурал муъминзабаздаги данде рагъулел гIадамал.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ٩

9. Гьеб квешаб дугIа ва гIодогIанлъи гьезие буго жидее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рештIине гьабураб Къуръан рихун бугелъул.

Жидер гIамал къабул гьабиялъе шартI буго гьел иман лъурал рукIин. **Жидеца иманги лъечIого гьабураб лъикIаб гIамал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIададе хвараблъун гьабула.**

ТIадегIанав Аллагьас капурзабазда рагъ бае абун амро гьабурал гьал аятазда жаниб цо чанго шаргIияб хIукму баян гьабун буго ва муъминзаби рагъулъ бергьиялъе сабабалги рицун руго.

<u>Т1оцебесеб хIукму буго</u>: Гьел капурзабазул габуралда кьабе абураб рагIиялъул магIна буго гьел чIвае ва хекого холеб хIал гьабе абураб. Гьеб габур къотIараб мехалъ хвел хехго бачIула ва жив чIварасе гIазаб дагьлъула. Инсанасе гIазаб гьаби шаргIалда цIакъ нахъе чIвараб амро буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ сифатаздаса сифат буго: «ГурхIулев» абураб. Гьеб сифат муъминчияс хIалтIизабизе ккола киналго хIалазулъ. Муъминчиясда бичIине тIадаб жо буго гьаб кинабго мухлукъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк букIин. Гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулкалъе зулму гьабулев чи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ вокьуларо. КъватIул гьвей бугониги, борохь-кьинчI бугониги жиб чIвазе кколеб, инсанасе зарал гьабулеб жо чIвазе ккола гьелъие гIазаб гьабичIого.

Капурчи вугониги гьев чи вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалъул бищунго хириявлъун вижун вугев инсан. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи сабаблъун гьев чIвазеги, гьесда рагъ гьабизеги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъее изно кьун бугониги, гьезие гIазаб гьабе абун амро гьабун гьечIо. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амро гьабичIеб жо гьабураб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъиялда гьоркье ккеялда хIинкъи букIула. Жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъаларел, капурал, мунафикъал гIадамаца муъминзабазе гьабулеб зулму, гьезие гьабулеб гIазаб Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бихьулеб ва лъалеб амро буго, гьелда данде БетIергьанас гьезие гьабулеб гIазабалдаса нилъ цIунаги.

Жидер вахIшилъи ва зулму ритIухъ гьабизе капураб къавмалъ гIадамазе рицунел маргьаби ричIуларел гIадамал гIемер ругониги, гьезул сиясаталъ (политика) гуккурал гIадамаз гьез гьабулеб г1амал ритIухъ гьабулеб бугониги, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее бич1чIи кьурал, жидер ракIазулъ иманалъул нурги лъурал муъминзабазда гьеб кинабго г1амал бихьулеб буго ва гьел муъминзабазул таваккал тIами ва хьул лъей ТIадегIанав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квер бакъиялда буго.

<u>*КIиабилеб хIукму буго*</u>: Гьел капурзабазулго рагъ гьабулеб мехалъ гьезул къуват хвезегIан, гьел данде руссунарел лъугьизегIан гьезул рагъухъаби чIвае ва гьезда кутакаб хIинкъи щвезабун гьел мукIур гьарун накабаде ккезе гьаре абун амро гьабулеб буго Т1адег1анав Аллагьас. Гьедин гьабичIого гьезул боцIи-малалъе гIоло, гьезул асирзабазе гIоло рагъ чIезе тани гьел капурзабазда нилъер загIиплъи лъала, нилъер ният бацIадаб гьечIеблъиги бихьула ва цIидасан нилъеда данде рагъ гьабизе гьел ургъула.

<u>*Лъабабилеб хIукму буго:*</u> Гьел асирзаби имамасул амроялда гъокье рукIула ва гьес бусурбабазе мустахIикъаб хIукму гьабизе ккола. Гьесул ихтиyаралда буго гьел асирзаби чIвазе. Жал чIвазе бегьулел асирзаби руго нилъеда данде рагъизе кIолел бихьинал. Херал, загIипал гIадамал чIваларо, гьездаса бусурбабазе хIинкъи гьечIони. Масала: жидер гIакълоялдалъун, хIиллаялдалъун зарал гьабулел гьечIони. Руччаби лъималги чIваларо. Гьел асирзаби лагъзалъун тезеги бегьула жигьад гьабурал гIадамазе гъаниматалъе рикьун гьезул лагъзаллъун рукIине. Гьел тархъизеги бегьула боцIи-мал босун, яги щибго жо босичIого.

<u>*Ункъабилеб хIукму буго*</u>: Гьаб жигьадалъул амро тIаса унаро ва гьалъие ахирги букIунаро ракьалда тIад тIубанго цо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабулеб исламияб дин букIинегIан, купру ширкги къезегIан.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Гьанже нилъее рагъизе амро бачIун буго. Дир умматалдаса цо къукъа кидаго тIаса ине гьечIо жал капурал гIадамазда тIаде бергьунеллъун. Гьездалъун Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *капурал гIадамазул ракIалги хIинкъизе гьарулел. Жидеца гьел капурзабазда рагъ балел, жидер ризкъиги гьеб рагъдаса бугел. Гьаб хIал букIине буго къиямасеб къо бачIинегIан»* – абун. (хIадис къокъ гьабун хъвараб буго). Х1адис имам Аннасаияс бицана.

Цогиги гIемерал хIадисал руго гьаб жигьад тIадаб букIин ва гьалъул хIукму къиямасеб къо щвезегIан хисулареб букIин баян гьабулел.

<u>*Щуабилеб хIукму буго:*</u> Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло вагъулаго хварав, яги гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда квер бакъулаго хварав чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ажро кири гIемерго цIикIине гьабула ва гьезул цониги гIамал гIададе хвараблъун гьабуларо. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Шагьидлъун хварав чиясе Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *анлъго гьесда хасаб лъикIлъи кьола: Гьесул бидул къатIра гIодобе тIинкIарабго гьесул киналго мунагьал чурула, гьесда жив алжаналда вукIунеб бакIги бихьизе гьабула, гьесие хIурулгIинзаби руччабилъун кьола, къиямасеб къоялъул хIинкъиялдаса гьев божаравлъун вукIуна. Хабал гIазабалдасаги гьев божаравлъун вукIуна. Гьесда тIаде иманалъул*

курхьиналги хола» – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.
Цоги хIадисалда буго: *«Гьесул бетIералда тIад жавгьар якъутаз къачIараб тажги лъола»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.
Цоги хIадисалда буго: *«Гьесул киналго мунагьал чурула инсанасе бугеб налъи хутIинегIан»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
Цоги хIадисалда буго: *«Гьесие лъабкъоялда анцIго жиндие гIагарав чиясе шафагIат гьабизе изноги кьола»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.
Гьел шагьидзабазул цIакъ кIудиял макъамал рицун руго, гьел мустахIикъалги руго ТIадегIанал макъамазе. Гьез бищунго инсанасе хираяб рухI бичун бугелъул Алагьасул диналъе гIоло.
Жинда Аллагь разилъаяв абу-Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIоло гъазаваталда вукIун жинда ругънал щварав чи къиямасеб къоялъ тIаде вахъизе гьавула гьел ругъназдаса жиндир кьер биялъул, жиндир махI мискалъул бугеб би бачIунеб бугеб хIалалъ»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
Гьеб шагьадат щвезе ккани жиндирго нафс хIинкъиялдаса ва дунял бокьиялдаса хвасар гьабизе ккола, жив Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вижарав гьесул лагъ вукIин ва жиндие гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъияладаса тIадегIанаб макъам гьечIеблъи бичIизе ккола. Гьеб макъамалда муъминчи вахараб мехалъ ва гьес Аллагьасул диналъе гIоло къеркьезе ният гьабураб мехалъ гьев мужагьидазул мохъилъе ккола. Гьеб бацIадаб ният алда жив хвараб мехалъ шагьидзабигун цадахъги ккола. Гьелъие далил буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадис: *«Жинца ракI бацIадго шагьадат тIалаб гьабурав чиясе Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *гьеб шагьадаталъул макъам кьола, жив бусада хваниги»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
Гьаб жигьад гьаби ва шагьидлъи щвей тIадегIанаб макъам букIин бичIчIизе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб цохIо хIадис гIела.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«МухIаммадил* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *нафс кодоб бугев Аллагьасдалъун гьедулев вуго дун: БичасхIаги дие бокьилаан дун гъазават гьабулаго чIвазе, цингиги тIаде вахъизе гьавун гъазават гьабулаго чIвазе, цингиги тIаде вахъизе гьавун гъазават гьабулаго чIвазе»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
<u>*Анлъабилеб хIукму буго:*</u> «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъунел муъминзабазул ният бацIадаб букIин, иман камилаб букIин, Аллагьасдасан جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал, гьесие тIагIат гIибадат гьабиялда

тIаде чIарал рукIин. Гьединал муъминзабазе букIула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тушбабазда тIад бергьенлъи, гьезул ракIги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бахIарчияб гьабула, гьезул къуват-рухIги цIикIине гьабула. Гьеб гъазават гьабиялда тIад Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал гIалимзаби рукIине ккола жидеца кинабго амро шаргIалда боцунел ва гьеб шаргIалъул нухалдаса бахъараб жо гьабизе жидеда гъокь ругел мужагьидал толарел.

Жидеца гъазават гьабула буго абун щибго жо жидеда лъаларел, гьанжего гьанже иман лъурал гIолохъаби бусурбабазул минаби кьвагьизаризе къватIире лъугьин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гьабулеб гъазават букIунаро. Гьеб букIула щайтIаналъ гуккун, бусурбабазул цо къукъа цоги къукъаялда багъизе гьабулеб заман. Гьеб буго исламалда жаниб фитна тIибитIараб ва гIелму-диналъул нур тIагIараб заман.

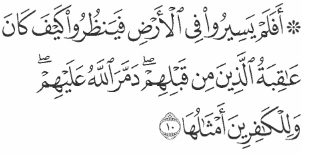
Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абун буго: «Дие бокьиларо ункъазарго капур чи жанив вугеб цо хъала бахъизе цIохIо муъминчиги хун»-абун. Цо ахIмакъал гIадамал руго цо капурчи хвезе гьавулаянги абун анцIго бусурманчи чIвалел!.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гъазават гьабизе ният бацIадав чиясда гьаб амро цIакъ бичIчIизе тIадаб амро буго. Жинда хIукму лъачIо абун инсан жаваб кьеялдаса ворчIуларо. Жив гъазават гьабизе къватIиве вахъилелде ццебе жинца лъазе гьабизе тIадаб буго гьеб гъазават гьабулеб шаргIияб хIукму, яги гьесда тIад вукIине ккола жиндир иманалда, диналда божизе бегьулев машгьурав имам ва гIалим. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги нилъ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гъазават гьабулелллъунги рукIун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъиялда гъокь ккезе.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи буго жинца гIелму цIалиги, гьеб битIун лъазе гьабун цогидазда малъиги, хIакъаб жоялдалъун амро гьабиги, квешаб жоялдаса нагью гьабиги, жинца гьабизе ккараб бакIалда нугIлъи гьабиги, бусурбабада гьоркьоб маслахIат гьабиги, гьезул хIажатал тIуралевлъун вукIинги. Жиндир гьава нафсалда рагъги бан, щайтIаналъул нухалги рикIкIад гьарун, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьабиялда черхги куцан гьелдаса хадув гурони инсан щоларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичунеб макъамалда.

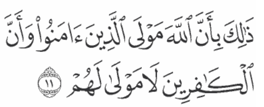
Гьаб макъамалда щвезе гIемераб заман къваригIуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иманалъул нур кьурав чияс цохIо къоялъ къотIула гьал киналго макъамал ва гьев шагьидлъун хвезеги бегьула. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бахьи буголъи кьечIев чи тIубараб гIумруялъ гьел макъамал къотIула абун вукIула ва щибго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабиялдаги вахичIого хабалъе уна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIикматал цIакъ кIудиял руго! Инсан кантIизе хIужа-далилалги гIорхъи-рахъ гьечIого гIемерал руго.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ хIакъаб жо бихьулел, рагIулел, бичIчIулеллъун гьареги. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ жал беццал, гIинкъал, ахIмакъал капурзабилъун гьаругеги: амин.

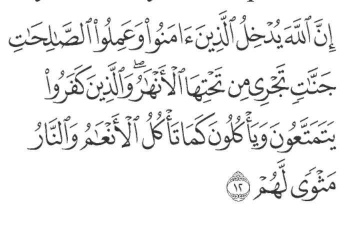
10. Гьал капурал гIадамал ракьалда тIаде хьвадуларищ? Гьез пикруги гьабуларищ жидедаса цере рукIарал къавмазул ахир киндай ккана абун.

Жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIассилъи гIемер гьабураб мехадъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ русулалги гьереси гьаруураб мехалъ **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел къавмал гьалаг гьаруна.** Гьезул боцIи-малги хъизан-лъималги минаби-кIалгIабиги кинабго кIала гъокье чIвазе гьабун цоцаде жубазе гьабун ракьалда сверизе гьабуна. **Гьал Маккаялъул капураб агьлуялъеги дол къавмазе гьабуралда релълъараб гIазаб ва гьалглъи гьабизе кIола ТIадегIанав Аллагьасда.**

11. Гьадинаб гучаб гIазаб ва гьалаглъи капурзабазда щвезабиялъе сбаб буго х1акълъунго Т1адег1анав Аллагь вук1ин муъминзабазул Вали.

Жинца гьезул умуразул тадбир гьабулев ва гьезие квербакъи гьабулев. Ва х1акълъунго гьал капурал г1адамал рукIинги жидер милат гьабулев вали гьечIел гIадамал. ХIакъикъияв Вали Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьез инкар ккун буго. Гьесда инкарги ккун жидее лагълъи гьабулел алагьзабиги щибго жидер гьунар гьечIел, жидер рухI ва гIакъло гьечIел, гьел мушриказул квераз гьарурал хъанчал руго, яги гьел мушриказдаго релъараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъ буго. ТIадегIанав Аллагь вуго жидеца иман лъурал гIадамазул Вали, ва гьезие квербакъи гьабулев, гьезул тадбир гьабулев гьезул БетIергьан.

12. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас жидеца иманги лъун, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби Жидеда жаниса гIорал чвахулел алжаналда жанир лъугьизе гьарула. Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал капурзаби** ва мушрикал **гьаб дунялалъул рукъор хIайванал гIадин жидеца Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нигIматал кванан гьездаса лазат босулел рукIула, жидерго гьава-нафсалъул мурадал тIуразе гьарула рукIула.** Гьезие цоги щибго жоялъул пикруги

букIунаро, жидерго чехьалъулги черхалъулги мурад тIубай гуреб. Жидее нигIматал кьолев, жидее сахлъи кьолев, жал рижарав ва хвезе гьарулев БетIаргьан Аллагь вукIиналъул гьез пикру гьабуларо, гьесул нигIматазда щукроги гьабуларо. **Гьаб къавмалъул руссунеб бакI жужахIалъул цIа буго.** ЦIакъ квешаб руссунеб бакI ва цIакъ квешаб абадияб рукъ буго гьеб.

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِّن قَرْيَتِكَ ٱلَّتِيٓ أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَٰهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

13. ЦIакъ гIемерал росаби руго МухIаммад ﷺ, гьаб жиндир къавмалъ мун къватIиве вахъизе гьавураб Маккаялдаса жал кIудиял, жидер агьлоги къуват-гуч бугел рукIарал, Дица гьел росабазул агьлаби гьалаг гьарурал ва жидее квер бакъизе щивго чиги вукIинчIел. Дица гьаб Маккаялъул агьлоялъеги гьединабго гIазаб гьабила ва гьезие вукIине гьечIо жинца квер бакъулев чи.
Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабгун цадахъ «Савро» абулеб нохъокье лъабго къоялъ рахчунги рукIун, гьениса къватIире лъугьун гьижра гьабун Мадинаялда унеб мехалъ Маккаялдехун вуссун, гьелъулгун къолъикI гьабун аварагас абуна: «Мун буго Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *бищун бокьулеб шагьар. Мун буго диеги бищунго бокьулеб шагьар. Дур къавмалъ дун къватIиве вахъизе гьавун вукIинчIевани дун гьаниса къватIиве вахъине вукIинчIо»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна (13 аят).

أَفَمَن كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِۦ كَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُم ﴿١٤﴾

14. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан хIакъаб нухалда вугев ва битIараб диналда вугев чи релълъун вукIинищ жиндирго квешаб гIамал жиндие щайтIаналъ берцинаблъун бихьизе гьабун хьвадулев чиясда? Жидер гьаваялда нахъ рилълъун жидеца гьеб гьаваялъе лагълъиги гьабулел. Гьал кIиялго гIадамал цоцада релълъун рукIунаро.**

مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِي وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ فِيهَآ أَنْهَٰرٌ مِّن مَّآءٍ غَيْرِ ءَاسِنٍ وَأَنْهَٰرٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُۥ وَأَنْهَٰرٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّٰرِبِينَ وَأَنْهَٰرٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَٰلِدٌ فِي ٱلنَّارِ وَسُقُوا۟ مَآءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَآءَهُمْ ﴿١٥﴾

15. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъарал гIадамазе жиб къотIи гьабураб алжаналъул мисал буго: Жинда жаниса жиб бацIадаб, жиндир кьер-махI хисулареб лъималъул гIорал лъарал хьвадулел берцинал ахазул мисал. Гьединалго жиб бацIадаб жиндир тIагIам хисичIеб рахьдал гIоралги жанисан чвахунел, жиб гьекъолеб**

мехалъ жиндир тIагIам лазатаб ва жиб гьекъезе бокьулеб хамродал гIоралги чвахулеб. Жиб бацIадаб гьоцIоялъул гIоралги чвахулеб.

Гьел муъминзабазе алжаназда жаниб гьезие бокьараб щинаб пихъги букIула. Гьел нигIматазда тIадеги муъминзабазе алжаналда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи ва гьесул гурхIел-рахIмоги букIула. Алжаналда жанир лъугьун хаду муъминзабадаса кинабго таклиф тIасса уна, гьезие щибго жоялъул ургъел-къварилъи букIуларо. ТIадегIанав Аллагьас гьел муъминзабазда абула: «Дица нужеда тIаде Дун разилъи биччалеб буго. Нужеда тIокIаб Дир ццим бахъи бихьизе гьечIо»-абун. ТIадегIанав Аллагьас алжаналда жанир рукIине руго абун муъминзабазе къотIи гьарурал бат1и-батIиял нигIматал ва гьекъолел жал гьаб дунялалда ругезда релъарал рукIуларо. Гьезул берцинлъи, гьуинлъи, кьер ва махI лазатаб, берги ракIги боххулеб букIуна. Нилъеда гьел жегиги рихьун гьечIелъул, нилъеда гьезул сипат бицине лъаларо, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIадат бугелъул инсанасда бичIулеб мацIалъ гьесда хитIаб гьабулеб, жинца абулеб буго: «Алжаналда жанир гьацIулги жадулги, рахьадалги гIорал руго»-абун. Амма нилъеда дагьабго пикру гьабуниги лъазе ккола гьеб жа абулеб жо дунялалда бугеб гIадаб жиндир махIги квешаб, жиб гьекъон хадуб бетIерги унтулеб, черхги тохлъулеб жо гьечIеблъи. Гьеб цIибилги цIун я цоги пихъги цIун гьабураб жо гьечIеблъиги. Гьебго мисал буго рахьал ва гьоцIоялъул. Гьел нигIматазул цIарал нилъеда лъалел ругониги гьезул тIагIам ва лазат нилъеда лъаларо.

Гьал берцинал ва хириял нигIматал жидее ругел муъминзаби релълъун рукIилишха жив жужахIалда жанив лъугьизе гьавурав капурчиясда? Жидеда бухIараб, махIцараб хIамимги гьекъезе гьабулел, гьеб хIамималъ жидер бакьалги къотI-къотIун ралеб. РукIуларо гьел гIадамал цоцаде релъун.

16. Гьел гIадамаздаса цо къукъа буго жал дуда аскIор ругеб мехалъ дуца бицунеб хабаралда гIенеккун рукIунел. Цинги дуда аскIоса рахъун араб мехалъ жидеца жидее гIелмулъай кьурал асхIабзабаде абулел: «Гьав МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щиб жо бицунеб букIараб гьанже нилъеда»-абун.

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰٓ إِذَا خَرَجُوا۟ مِنْ عِندِكَ قَالُوا۟ لِلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ مَاذَا قَالَ ءَانِفًا ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ طَبَعَ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُمْ ﴿١٦﴾

Гьал руго мунафикъзаби. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул рекIелъ иманалъул нур рехун гьечIелъул, жал хирияв аваргасда аскIор гIодорги чIун, гьес

бицунеб жоялда гIеннеккун ругониги, жидеда гьеб бичIунеб гьечIо. Гьез гьикъулеб буго цогидал асхIабзабазда: Жидеда Аллагь разилъял ибну МасгIудида, ибну ГIаббасида: «щиб жо гьав МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицулеб букIараб?»-абун. Гьал мунафикъзаби рукIин бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьел руго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жидер ракIазда мугьру чIварал гIадамал,** гьезул ракIазулъ иман лъугьуларо. **Гьел руго жидерго гьава-нафсалда нахърилълъун ругел гIадамал.** Гьезда кигIан гIемер бицаниги хIакъаб жоги бич1чIунаро.

Гьал мунафикъзабиги жакъа ругел мунафикъзабиги щибго цоцадаса батIалъи гьечIел руго. Г1адамазе рихьизе гIоло жалги бусурбаби руго абун гьезда гьоркьорги хьвадула, гьел гIадамазе как базе масжидалдаги рачIула, ва амма жидеда хIакъаб жо бицараб мехалъ гьеб жидер напсазе данде кколеб гьечIони жал хIакъаб жоялда нахъ рилълъуларо. Гьелда данде чIун, гьеб хвезе гьабулезул мухъилъе лъугьула.

ХIакъаб жо гIемерисеб мехалъ инсанасул нафсалъе бокьулареб букIула. ХIакъаб жо бокьулеб макъамалда инсан вахизе ккани гьес жиндирго нафс къезе гьабизе ккола. Гьеб нафс къезеги гьабун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб жоялъе мутIигIаблъун гьабураб мехалъ гьев инсан вуго жив хIакъаб жоялда нахъвилълъулев ва жиндие гьеб бокьулев. Гьаб макъамалда вахарав муъминчиясе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб гуреб жо бокьуларо ва гьесда кIоларо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулареб гIамал гьабизе дов жиндир нафсалда нахъвилълъарасда кIолареб гIадин гьеб нафсалъе бокьулареб гIамал гьабизе.

17. Жал хIакъаб диналда тIоритIарал муъминзабазе гьев аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **каламалда г1енеккиялъ Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жегиги тIоритIел цIикIине гьабула.**

وَٱلَّذِينَ ٱهْتَدَوْا۟ زَادَهُمْ هُدًى وَءَاتَىٰهُمْ تَقْوَىٰهُمْ ﴿١٧﴾

Гьезие тавфикъ гьабула лъикIаб гIамал гьабизе, гьезие Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъиги кьола.**

Гьал аятазул магIна буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазе гьабулеб вагIза-насихIат киназего гIаммаб хIалалъ гьабула: Амма гьелдаса мунфагIат боси щивав чиясул нафсалда релълъараб букIула. Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ, аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вокьарав чиясе гьеб вагIза-насихIаталъ лъикIаб асар гьабула, гьезул иманги жегиги цIикIула, гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIассилъизеги хIинкъула. Жидер ракIилъ купру-ширкалъул унти бугел гIадамазе гьеб вагIзаялъ щибго мунфагIат гьабуларо, гьезул рекIелъ гьеб лъугьуларо. Гьаб жаниб лъугьизе ккани гьезул ракI рагьараб букIине ккола гьеб вагIза-насихIат къабул гьабизе. РакIалда жаниб мунафикълъиги букIун, дунял бокьи,

нафс бокьиги букIун, гьениб жаниб иманалъул нур лъугьуларо. Гьеб иман абулеб жо цIакъ чIухIараб жо буго: Цоги жо жаниб бугеб бакIалда жиб тIадеги лъугьуларо, жиб жаниб лъугьараб бакIалда тIаде цоги щибго жоги лъугьизе толаро!

فَهَلۡ يَنظُرُونَ إِلَّا ٱلسَّاعَةَ أَن تَأۡتِيَهُم بَغۡتَةٗۖ فَقَدۡ جَآءَ أَشۡرَاطُهَاۚ فَأَنَّىٰ لَهُمۡ إِذَا جَآءَتۡهُمۡ ذِكۡرَىٰهُمۡ ١٨

18. Гьал капурзабиги мунафикъзабиги балагьун чIараб жо бугишха жидеда ракIалдаго гьечIого жидеда тIаде къиямасеб къо бачIиналда гурони. Х1акълъунго гьеб къиямасеб къо гIагарун букIиналъул гIаламаталги рачIун рук1адго. Гьел гIаламатаздаса жо буго ахир заманалъул авараглъун вугев жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIун вукIин. **Гьеб къиямасеб къо тIаде щвараб мехалъ гьезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалде щвана абун, гьесда ахIи бана абун, гьезие щибго мунфагIат букIуларо.**

فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ مُتَقَلَّبَكُمۡ وَمَثۡوَىٰكُمۡ ١٩

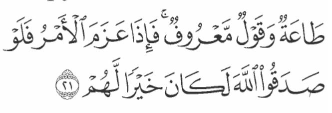
19. Мун тIад чIа МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ «Лаилагьа иллагь» абураб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавулеб рагIи абиялда ва гьелда халкъ ахIиялдаги. Дуца Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ мунагьал рахчиги тIалаб гьабе дурго нафсалъе, хадуб кинабго муъминзабазеги: бихьиназе ва руччабазе.

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца дунялалда гьабулеб кинабго гIамал ва нуж ахираталда руссунеб бакIги. Нужеца гьеб ахираталда батулеб гIамал гьабе! Гьенир чIорого ине нуж хIинкъа!

وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَوۡلَا نُزِّلَتۡ سُورَةٞۖ فَإِذَآ أُنزِلَتۡ سُورَةٞ مُّحۡكَمَةٞ وَذُكِرَ فِيهَا ٱلۡقِتَالُ رَأَيۡتَ ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٞ يَنظُرُونَ إِلَيۡكَ نَظَرَ ٱلۡمَغۡشِيِّ عَلَيۡهِ مِنَ ٱلۡمَوۡتِۖ فَأَوۡلَىٰ لَهُمۡ ٢٠

20. Жидеца иман лъурал цо гIадамаз абулеб буго: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ суратгIаги рештIизе гьабулеб анищ жинда жаниб жигьадалъул амро бицараб»-абун. Гьел руго иманалъулъ ритIухъал, жидер Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб цоги мурад гьечIел муъминзаби. Гьезие бокьун буго аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ квер бакъи гьабун исламияб диналъул тушбабазда рагъизе. **Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб мухIканаб, жиндир хIукму хвезе гьабулареб сурат рештIизе гьабураб мехалъ жинда жаниб жигьадалъул амро бицараб, дуда жидер ракIазулъ мунафикълъи бугел гIадамал рихьизе руго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дуда жал балагьулеллъун жидеда тIаде хвел бачIун, гьелъ мехтизе**

гьавурав чи валагьулеб хIалалъ: жив хIинкъун, жиндир гIакъло ун. Квешаб къо чIагиха гьел гIадамазда! Жидеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гIадамалги махсароде ккола руго абун жидер ракIалда кколел гIадамал руго гьел. Амма гьез жидерго нафсал руго махсароде кколел ва гьезул ахираталда русунеб бакIги бищунго квешаб жужахI буго: Цогидал жужахIаз жиндир гIазабалдаса цIунаги абун гьарулеб.

21. Гьел гIадамазе дунялалдаги ахираталдаги жидее лъикIаб жо буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дуе жал мутIигIлъи ва дудехун берцинаб рагIи бициги.**

Мун гуккуизе абун лъугьичIого, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гуккизе абун лъугьичIого. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **мухIканаб хIукму гьабураб мехалъ ва жидеда тIад жигьад гьабиги паризаяблъун гьабураб мехалъ, гьез Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **ритIухъаб иман лъун букIараб ани ва Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **гIоло гьеб жигьад гьабизе ниятги гьабун букIарабани гьеб иш гьезие цIакъ лъикIаб амро букIана.** Жидерго рекIелъ бугеб нифакъ загьир гьабун, гьеб реххун тезе кIоларого, щакдарила рукIиналдаса.

Къатадат абулев гIалимас абуна: «Къуръаналда жаниб цониги аят гьечIо жиб жигьадалъул бицун рештIизе гьабураб, хадуб жиндир хIукму насхо гьабураб»-абун. Гьаб рагIиялъул мурад буго цо-цо гIадамазул жигьадалдехун бугеб пикру мекъаб букIин баян гьаби. Гьез абулеб буго жигьад гьабизе ккани «Имамул агIзам» вукIизе ккола абун: ай киналго бусурбабазул имам. Амма гьел гIадамаца жаваб кьолеб гьечIо: гьев «имамул агIзам» гьечIеб мехалъ бусурбабаца щибха гьабизе кколеб?»-абураб суалалъе.

Гьеб суалалъе жаваб кьун букIана нилъер бахIарчиял умумуз. Дагъистаналда цоясда хадув цоги гьавун лъабго имам вищана 7-8 соналъул болжалалда жанив. Гьел имамзаби рукIана: Имам ГъазимухIаммад, имам ХIамзат ва имам Шамиль. Гьезул цонигияв Къурайшияв вукIинчIо ва цонигияв «Имамул агIзамги» вукIинчо. Гьел рукIана Дагъисталда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаригIат ва исламияб дин букIине гьабизе къватIире рахъарал мужагьидазул имамзаби. Жинда Аллагь гурхIаяв хъварщисан Загъалавдибир абулев гIалимас гьав Шамиль вуго имамлъун вукIине мустахIикъав чи абидалго цо цIаларал гIадамаз абун буго. «Гьев Къурайшияв гьечIо» абун. Цогидал киналго имамасе рукIине рекъарал сифатал гьесул рукIиндалго, гьев имамлъун тезе бокьичIев чиясул хIужа букIана доб рагIи. Гьелъие Загъалав дибирас жаваб гьабун буго: «Нилъее Къурайшияв имам щвезегIан тезе вуго нилъеца гьав Шамиль имамлъун»-абун. Гьадинаб букIана нилъер

умумузул гIелму ва гIакъло.
Жидер чорхолъ гьечIеб бахIарчилъиялъ гьел бахIарчиял имамзабазулги, гьелгун цадахъ рукIарал мужагьидазулги гъазаваталда тIад рагIи абизеги лъугьулел руго цо цо ахIмакъал гIадамал, «Имамул агIзам» гьечIолъиги бусурбабазул гIайиб буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв аврагасдаса беххе бачIараб, жал рацIадал ва ритIухъал халифаязул заман тIаса аралдасаго бай бихьун исламияб диналда жаниб питна ва балагь баккана. Бусурбаби рикь-рикьана, улка-ракь цоцадаса батIалъана ва нилъеда жакъа бихьулеб хIакъикъаталда гьаб амроги буссана.
Ва амма жакъаги щивав муъминчиясда тIадаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло къеркьезе: нилъедаса цереккун рукIаразда гьеб тIадаб букIана, нилъедаса хадур рачIунел бусурбабаздаги гьединго тIадаб букIине буго. Исламияб диналъе гIоло къеркьеялъул бищунго кIвар бугеб масъала буго бусурбаби цолъи, гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло цоцаде рекъей ва жидеца гъокьан тIаде байги бихьун бусурбабазул халифат гIуц1цIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гIуц1цIараб исламияб халифат ва улка букIана тIасан бехе гIуцIараб. Гьеб гIуц1цIиялъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амроги букIун, квер бакъиги букIун.
Гьанже гьеб халифат гъокьан тIаде гIуц1цIизе ккеялъе гIилла ва сабаб буго щивав бусурманчиясда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амро гьабун букIин жигьад гьабиялдалъун. Гьеб жигьад гьабизе ккани кIиго муъминчи вугеб бакIалда цояв амир вукIине ккола. Гьеб буго шаргIияб гIадло ва аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нилъеда гьабураб васият. Гьаб шаргIияб нухалда рекъон бусурбабаца щибаб бакIалда жидер амирги гьавураб мехалъ, гьел амираз жидерги амир гьавураб мехалъ букIула исламияб халифат гъокьан тIаде гIуцIи.
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ гьабеги хIакъаб жо лъазе ва гьелда нахърилълъизе.

فَهَلۡ عَسَيۡتُمۡ إِن تَوَلَّيۡتُمۡ أَن تُفۡسِدُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَتُقَطِّعُوٓاْ أَرۡحَامَكُمۡ ﴿٢٢﴾

22. Нужер къасдищ бугеб нуж исламияб диналдасаги руссун, доб ццебе букIараб жагьилияб заманалъг1адин, ракьалда тIад пасалъи гьабулелллъун рукIине ва цоцадаса гурхIел-рахIмо къотIунги рукIине?
Нужеца хIарамаб биги гIодоб тIезе, гIадамазе зулмуги гьабизе, нужер БетIергьан Аллагьасдаги гIассилъизе?
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну ГIамридаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул

расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Жал гIадамазда гурхIулезда Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ *гурхIула. Нужеца ракьалда тIад бугеб агьлуялда гурхIел гьабуни нужеда зобалазул агьлоялъги гурхIел гьабула»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Инсаназул рухIал жал данде гьарурал боял руго. Цоцаде рекъарал рухIал цолъула, цоцаде рекъечIел ратIалъула»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Цоги хIадис буго: *«РагIи бици гIемерлъараб гIамал гьаби дагьлъараб мехалъ, мацIал цолъараб, рак1азул цоцаде ццимги бахъараб мехалъ, щивав гIагарав чияс гурхIел-рахIмоги къотIизе гьабураб мехалъ Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьел гIадамазе лагIнат кьола, гьезул бералги бецц гьарула гIундулги гIинкълъизе гьарула»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰٓ أَبْصَٰرَهُمْ ﴿٢٣﴾

23. Гьаб гIамал жидеца гьабулел гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее лагIнат кьурал, жиндир рахIматалдаса гьес рикIкIад гьарурал.**

Жодор гIундулги гIинкъ гьарурал жидеда хIакъаб жо рагIиялдаса, жодор бералги бецц гьарурал хIакъаб жо бихьиялдаса. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гIадамал хIайваназда релълъизе гьаруна жидер гIакъло гьечIолъиялъул рахъалъан.

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْءَانَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَآ ﴿٢٤﴾

24. Гьел гIадамаз гьаб хирияб Къуръаналъул пикру ва тадбир щай гьабулареб?

Гьезул ракIазда тIад Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **кIулал ран руго.** Гьезда жаниб щибго жо лъугьулеб гьечIо.

Гьал аятаздасан мурад буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Къуръаналдаги гIенеккуларев, гьесул расуласда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги вилълъуларев чи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндирго хIалалда тола, гьев жиндир рахIматалдаса рикIкIкадги гьавула, ахираталда гьесие жужахIалъул гIазабги гьабула абураб.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱرْتَدُّوا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَٰرِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلْهُدَى ٱلشَّيْطَٰنُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾

25. Х1акълъунго жидеца иманги лъун букIун хадуб гьеб иманалдаса руссарал гIадамал, жидехъе бачIараб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **тIоритIелги тун, хIакъаб Къуръан ва мугIжизаталги тун, жидерго жагьиллъиялда руссарал гIадамал руго щайтIаналъ жидеда гьеб гIамал берцин бихьизе гьабурал ва**

жидер дунялалда хьул лъезе гьабурал.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ قَالُواْ لِلَّذِينَ كَرِهُواْ مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ سَنُطِيعُكُمۡ فِي بَعۡضِ ٱلۡأَمۡرِۖ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِسۡرَارَهُمۡ ٢٦

26. Гьел гIадамал муртадлъиялъе (капурлъиялъе) **сабаб буго х1акълъунго жидеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **Къуръан рихарал ягьудазда балъгого абун букIин ниж нужее мутIигIлъизе руго цо-цо амруялъулъ абун.**

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго гьез балъго бицулеб жоги. Гьел муртадлъарал гIадамал къватIир чIвазе гьарун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рештIизе гьабуна ва гьел гIадамал суризе гьаруна.

فَكَيۡفَ إِذَا تَوَفَّتۡهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يَضۡرِبُونَ وُجُوهَهُمۡ وَأَدۡبَٰرَهُمۡ ٢٧

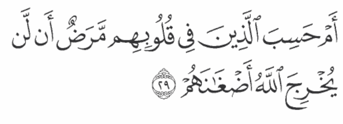
27. Щиб хIалха букIинеб гьал мунафикъал ва муртадлъарал гIадамазул малаикзабаца гьурмалги, мугъалги рухулаго жидер рухI бахъулеб мехалъ?

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Дунялалда Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIассилъи гьабулел рукIадго хварал гIадамазул рухI босулеб мехалъ малаикзабаца гьезул гьурмазда ва мугъазда маххул гьенцIокъал кьабулаго босула рухI»-абун.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱتَّبَعُواْ مَآ أَسۡخَطَ ٱللَّهَ وَكَرِهُواْ رِضۡوَٰنَهُۥ فَأَحۡبَطَ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٢٨

28. Гьезие гьеб гIазаб гьабиялъе сабаб буго жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъулеб гIамалалда хьвадун рукIин, гьезие Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъулеб гIамал гьаби ва Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гIоло жигьад гьабиги рихун букIин.**

Гьеб жидер къабихIаб гIамалалъ жидеца гьабураб кинабго лъикIаб гIамал гIададе хвараблъун гьабуна. Ва гьезие рухI бахъиги гIазаб гьабиги цадахъ гьабуна, гьезие ахираталдаги абадияб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

29. Гьел жидер рекIелъ нифакъалъул унти бугел гIадамазда ракIалдайщ кколеб бугеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидер рекIелъ бугеб унти гIадамазда загьир гьабичIого тела абун?**

Жидер исламалдаги бусурбабаздаги бугеб тушманлъи загьир гьабиларо абун? Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб загьир гьабичIого теларо.

وَلَوۡ نَشَآءُ لَأَرَيۡنَٰكَهُمۡ فَلَعَرَفۡتَهُم بِسِيمَٰهُمۡۚ وَلَتَعۡرِفَنَّهُمۡ فِي لَحۡنِ ٱلۡقَوۡلِۚ

30. Дие бокьун букIарабани МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, **Дица дуда гьел мунафикъзабазул гьурмал рихьизе гьарун дуе гьел загьир**

وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ أَعۡمَٰلَكُمۡ ٣٠

гьарилаан ва дуда гьезул щивасул сипат-сурат лъазе букIана.

Киниги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел мунафикъзаби балъго тун руго гьез тавбо гьабиялда хьуллъун ва гьезие гIагарал бусурбабазда гурхIун. **Чара гьеч1ого Дуда гьел мунафикъзаби гьезул рагIабаздалъунги загьирлъизе руго. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужер киналго гIамалал.**

Ал-Калбию абулев асхIабас абуна: «Гьаб аят рештIизе гьабун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIов кIалъарав мунафикъ аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ лъалев вукIана»-абун.

وَلَنَبۡلُوَنَّكُمۡ حَتَّىٰ نَعۡلَمَ ٱلۡمُجَٰهِدِينَ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَنَبۡلُوَاْ أَخۡبَارَكُمۡ ٣١

31. Дица нужер цIакъ хIал бихьи гьабила, я гьал муъминзаби, жигьад гьабе абун амро гьабун ва цогидалги захIматал амраби тIаде къан.

Гьелдалъун Дица загьир гьаризе нужер Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло жигьад гьабулел ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда чIун сабро гьабулел муъминзаби щалдай руго абун. Ва дица нужер х1ал бихьи гьабун нужер киналго гIамалалги хабарги-х1алги загьир гьабила.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَشَآقُّواْ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلۡهُدَىٰ لَن يَضُرُّواْ ٱللَّهَ شَيۡـٔٗا وَسَيُحۡبِطُ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٣٢

32. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамаз, жидеца цогидал гIадамалги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса нахъе чIварал, жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъав авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вукIин лъан хадубги жидеца аварагасде صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ тушманлъи гьабурал, гьесда мутIигIлъичIел: гьал гIадамаз щибго къварилъи-зарал гьабуларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ . Гьез иман лъуниги, лъечIониги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго зарал яги хайир букIуларо. Гьелъул жазаъ гьезие жидеего букIула. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьез гьарурал лъикIал гIамалалги гIададе хвараллъун гьарула.** Гьел гIамалазда данде жидее ахираталда щибго кири букIуларо.

۞يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَلَا تُبۡطِلُوٓاْ أَعۡمَٰلَكُمۡ ٣٣

33. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги мутIигIлъе!

Щибго щаклъи гьечIого иман камил гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласул амро тIубазе гьабе!

Гьал мунафикъзабаца ва муртадлъарал гIадамаз гьабураб пиша

гьабун нужеца нужер гIамал гIададе хвезе гьабуге!

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ثُمَّ مَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٞ فَلَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَهُمۡ ٣٤

34. ХIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкарги ккун, гьесул диналдаса гIадамалги нахъе чIван, цинги жал гьеб купру-ширкалдаго хварал гIадамазул Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **кидаго мунагьал чуруларо** ва гьел абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ рукIула.

Гьаб аяталдаса гIалимзабаца хIукму босана Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун хварав чиясул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мунагьал чурун гутIиялъе, гьесул дунялалда кигIанго лъикIал гIамалал рукIун ратаниги. Гьебго хIукму буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабун хварав чиясулги. Гьесул хIакъалъулъ цоги аяталда абун буго: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кидаго мунагь чуруларо жинца ширк гьабурав чиясул»-абун.

فَلَا تَهِنُواْ وَتَدۡعُوٓاْ إِلَى ٱلسَّلۡمِ وَأَنتُمُ ٱلۡأَعۡلَوۡنَ وَٱللَّهُ مَعَكُمۡ وَلَن يَتِرَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ ٣٥

35. Нуж тушманасдаса загIиплъуге, гьесдаса хIинкъуге ва нужеца гьев рекъел гьабиялда ахIуге. Нуж тIадегIан рук1адго.

Нуж муъминзаби ругелъул Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун рагъулел. Гьел капурзаби ругелъул Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда данде ругъулел. **Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **нужгун цадахъ вуго жинца нужее квер бакъулевлъун. Гьев Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужер лъикIаб гIамалалдаса щибго жо нукъсан гьабуларо.**

Гьаб цо аяталда жаниб чанго батIияб хIукму бицун буго капурзабазда рагъ гьабиялъул къагIида баян гьабун.

<u>*Бищунго кIвар бугеб хIукму буго:*</u> рагъ гьабизе абун къватIирги рахъун тушманасда данде чIван хадуб гьесда бусурбабаца жидер хIинкъи ва загIиплъи бихьизабизе бегьун гутIи. Гьеб загIиплъи муъминзабазе кин бегьилеб жидеца тIалаб гьабулеб шагьадат щвеялъе рес рекъараб бакI бугелъул гьеб рагъ.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун рагъулел мужагьидаца жиндир нафс цIунизе къасд гьабуларо. Гьесул къасд букIула жиндие шагьадат щолеб анищ абун. Гьадинаб бацIадаб ният гьечIев мужагьид хIинкъизе ва загIиплъизе бегьула. Жиндир рекIелъ гьеб хIинкъиялъул асар лъараб мехалъ гьес тавбо гьабун жиндир напсалъул гIайибал хал гьабизе ккела ва, иман цIи гьабун, истигъфар гьабун, шагьадат тIалаб гьабун, тушманасда данде ине ккела.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъулел гьечIелъул капурзаби кидаго рекIелъ хIинкъи бугел рукIула. Гьезул рагъ бугелъул жиндир нафс цIунун ва дунялалъул чIаголъи бокьун гьабулеб. Гьаб кIиго къукъа

рагъул майданалда данделъараб мехалъ щибго щаклъи гьечIеб жо буго муъминзабазе бергьенлъи букIулеблъи. Гьел муъминзаби цIакъго дагьал рукIун, гьел чIван, лъукъун рагъизе кIоларел лъугьун тушманас бергьенлъи босаниги гьеб бергьенлъи буго загьираб, дунялалъул рукъоб бугеб бергьенлъи. ХIакъикъаталда муъминзаби гьеб рагъульги бергьарал рукIула: Гьез жидеда тIад бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ фарз тIубана, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухIги бичана, абадияб ахираталда алжаналъул агьлолъунги лъугьана. Гьелдасан кIудияб бергьенлъи щибха букIунеб!

<u>*КIиабилеб хIукму буго:*</u> Бусурбабаца маслахIат ва рекъел тIалаб гьабизе бегьуларо рагъул муйданалда рахъун хадуб. Гьеб рагъалъул хIасил букIине ккола я тушман тIобанго къезе гьави, яги гьев тушманас гьарани маслахIат гьабун рагъ чIезе гьаби. Гьадин рагъ ч1езабураб мехалъ капурзаби жизят тIад лъун бусурбабазул хIукмуялда гъокь рачун, гьелъие мутIигI гьарун чIезе гьари. ШаргIияв имам вугеб мехалъ ва бусурбабазул хIалги дагьлъун бугеб мехалъ гьев имамасе изно букIула рагъ чIезе гьабизе хIукму гьабизе. Гьеб хIукму гьабулеб бугониги гьелъул шартIал рукIине бегьуларо бусурбабазе зарал кколел, гьел къараллъун рукIунеб.

<u>*Лъабабилеб х1укму буго:*</u> Бусурбабаца кидаго капурзабазул хIукму ва тIалъи къабул гьабизе бегьуларо. Гьеб къабул гьабурал гIадамал гьел капурзабаздасан рукIула. Киниги бусурбаби куфру ширкалъул хIукмуялда гъокь ккараб мехалъ гьезда тIадаб букIула гьеб куфруялъул лагълъиялдаса рорчIизе нух тIалаб гьаби. Гьел бусурбабазе цохIо лахIзаталъги бегьуларо капурзабазул хIукму къабул гьабун, гьеб лъикIаблъун бихьун, гьез кьурал ихтиярал росун чIезе. Гьаб бакI буго щибаб капураб пачалихъалда жанир ругел киналго бусурбабазе бичIизе кколеб бак1.

Халкъалда ццереги рахъун дибирзаби, устарзаби, цIаларал гIадамал кIалъалел руго: «Нилъее гьукъараб жо щиб бугеб диналъул?»-абун. Масжидалги рагьун ругилан, мадрасабиги ран ругилан, бокьухъин вагIза-насихIат ва дагIват гьабизе ресги бугилан. Гьал пакъирзабазда бичIч1изе кколеб цо гьитIинабго хIакъикъат буго: Жидедаги бичIун гьечIеб жидеца, гIадамаздаги бичIизе толеб гьечIеб. Гьеб хIакъикъат буго: Гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв Халикъ вуго ТIадегIанав Аллагь. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго кинабго хIукмму-къадар жинда кодоб бугев, кинабго амро-нагьюги жиндир ихтиярлда бугев. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб ва гьес лагъзадерида амро гьабураб жо буго гьаб ракьалда тIад цохIо жиндие гуро лагълъи гьабуге абун. Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабиялдаса мурад буго гьесул дин хIалтIизе гьаби, гьеб диналда рекъон хIукму гьаби. Гьав ТIадегIанав Аллагьасул дин буго ва гьесул хIукмуги буго хирияб Къуръанги, гьеб Къуръан жинда рештIизе гьабурав хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ суннаталги.
Гьаб дин гьабизе нилъеда тIадаб бугеб мехалъ нилъеда тIад капурав ханги вукIун, гьес изно кьуни гьабун, кьечIони гьабичIого букIунеб жо кин гьеб букIулеб? Гьев ханасул изну кин хал гьабулеб шаргIалда? Гьал суалал ва цогиги гIемерал суалал руго бусурбабаца жидеда ццере ругел имамзабазе кьезе кколел ва гьел имамаз жидее жавабги кьезе кколел. Гьаб дунялалъул маслахIат хал гьабун, абадияб ахиарат кIочон кIалъалел гIадамал кантIизе рекъараб масъала буго гьаб.
Ункъабилеб буго: Бусурбаби капурзабаздаса тIадегIанал рукIин киналго рахъалъан. Гьел тIадегIанал рукIиналъе аслияб сабаб буго гьел рукIин жидер БетIергьан Аллагь жидеда лъалел, гьесул ханлъи жидеда тIад къабул гьабулел ва жидеца гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабизеги тIаде босарал. Гьал муъминзабазул дунялалдаги, ахираталдаги тIадегIанлъи букIин хIакъаб жо буго, гьезул БетIергьан ТIадегIанав вугелъул. Гьав ТIадегIанав Аллагьасда инкар ккурал, гьасул аваргзаби гьереси гьарурал, гьав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло къеркьолел муъминзабазда жидеца рагъ гьабулел капурзаби цIакъ гIодогIанал ва инжитал гIадамал руго.
Гьаб дунялалъул рукъоб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда рекъон гьезие цо-цо бакIалда бусурбабазда тIаде бергьенлъи щваниги ахираталде гьел руго абадияб жужахIалда рукIунел гIадамал.
Щуабилеб хIукму буго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ муъминзабигун цадахъ вукIин. Гьезие квер бакъулевлъун, гьезие маслахIат бугеб хIукму гьабулевлъун. Гьаб амроги муъминзабазе бугеб кIудияб роххел буго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жидеда цадахъ вугел гIадамазе щибго хIинкъи ва къварилъи букIуларо.
Анлъабилеб хIукму буго: ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазул лъикIаб гIамал гIададе хвезе гьабуларо. Гьезул квешал гIамалалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лъикIал гIаммаллъун сверизе гьарула гьел муъминзабаца тавбо гьабураб мехалъ. Капурзабаца дунялалъул рукъоб кигIан лъикIал гIамалал гьарун ругониги гьезие ахираталда гьелъул щибго хайир букIуларо. Ахираталда бищун цебе хал гьабулеб жо буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманлъей, гьев цо гьави. Гьаб шартI батичIеб мехалъ цогидаб кинабго лъикIлъи гIададе хвараб букIула.
Жиндир рагIаби дагьаб бугониги гьадинал батIи-батIиял хIукмаби жинца баян гьарулеб цохIо аят букIинги буго Къуръан ТIадегIанав

Аллагьасул калам букIин жинца тасдикъ гьабулеб хIужа ва гьеб Къуръан хирияв аварагасе ﷺ бугеб мугIжизат букIин жинца баян гьабулеб далилги.

36. Х1акълъунго гьаб дунялалъул ч1аголъи буго жиб гIададисеб махсаро-хвечI гIадаб жо.

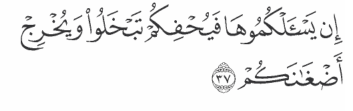
إِنَّمَا ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَا لَعِبٞ وَلَهۡوٞۚ وَإِن تُؤۡمِنُواْ وَتَتَّقُواْ يُؤۡتِكُمۡ أُجُورَكُمۡ وَلَا يَسۡـَٔلۡكُمۡ أَمۡوَٰلَكُمۡ ٣٦

Дагьабго мехалъ букIунеб, цинги жиб тIаса унеб.

Шейх Задагь абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас баян гьабулеб буго гьаб дунялги, гьалда жанир ругел нигIматал ва нафсалъ лазат босулел жалги гIисин лъималаз жидеда рекIелгъей гьабулел расанкIаби гIадал жал рукIин. Жакъа жидеда рекIел гъей бугониги метерисеб къоялъ жал щибго мунфагIат гьечIел жаллъун ругел. Гьедин бугелъул жиндир гIакъло бугев чи гьеб дунялалъул чIаголъиялъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабиялдаса нахъе чIвазе бегьуларо. Гьеб жигьад бугелъул жив абадияб сагIадаталда (бахьи буголъиялда) вачулеб жо»-абун.

Нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъуни ва нуж гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизеги хIинкъани, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIемерго цIикIараб ажро кири кьола. Ва нужедаса Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ боцIималги тIалаб гьабуларо. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ хIажат гьечIо щибго жоялда. Нужеда тIад фаризаяб закат лъун буго нужер Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъиялъул хIал бихьи гьабизе ва нужер факъирал, мискинал диналъул вацазе квер бакъиги гьабизе. Гьеб закаталъул кириги ахираталда нужее кIудияб хазиналъун батула.

37. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужедаса боцIи-мал кьей тIалаб гьабулеб букIараб ани, гьеб тIалабги кинабго боцIи кье абун тIад чIун гьабулеб амро букIарабани нуж бахиллъизе рукIана гьеб кьезе ва нужеца исламияб диналдахун рокьукълъи загьир гьабизе букIана.

Нужер иманалъул загIиплъи загьирлъизе букIана.

Тасгьил абулеб тафсиралда абуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсан вижун вуго жиндие боцIи-мал бокьулевлъун. Жиндие бокьулеб жоялдахун къасд гьабурав чиясда инсанас жиндир рокьукълъи ва тушманлъи загьир гьабула»-абун. Ва амма жидер иман камилал асхIабзабаца Аллагьасги جَلَّ جَلَالُهُ аварагасги ﷺ тIалаб гьабичIониги жидер кинабго боцIи-мал кьуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нухалда жигьад гьабиялъе гIоло.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас *цо гъазават гьабизе бо хIадурулеб мехалъ, гьеб бо гIуцIиялъе квер бакъи гьабизе ккела абун хириял асхIабзабазда хитIабги гьабураб мехалъ, жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIаб аварагасда* ﷺ *аскIов вачIана жиндир кинабго маг1ишатги босун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда гьикъана: «Дуца дур хъизаналъе щибха тараб»-абун, Абубакр асхIабас абуна: «Дица дир хъизаналъе Аллагьги* جَلَّجَلَالُهُ *гьесул расулги тана»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс ва абуДавудица бицана.

Гьадинаб букIана унго-унго Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги ﷺ вокьарал гIадамазул тIабигIат-гIамал.

هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ ٱلْغَنِىُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا۟ يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا۟ أَمْثَٰلَكُم ﴿٣٨﴾

38. Я гьал иман лъурал гIадамал! Я гьал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вокьулел муъминзаби! Гьанже нужеда амро гьабулеб буго нужер ракI разилъараб нафакъа кье абун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабизе квер бакъи гьабизе. Гьадин загьиралдаго амроги гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда нафакъа кьеялда ахIараб мехалъги нужедаса цо гIадамал руго гьеб нафакъа кьезе бахиллъулел, гьеб боцIи-мал жидерго хъатикье кколел.

Гьедин бахиллъун жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабизе напакъа кьечIев чи вуго жиндирго напсалъе зарал гьабун бахиллъарав чи. Гьеб бахиллъиялъ жиндие ахираталда щвезе букIараб ажро-кири нукъсан гьабулеб бугелъул. **ТIадегIанва Аллагь жив цIакъ бечедав вуго, нужер нафакъа-сахIалда хIажатав гьечIо. Нуж руго цIакъ пакъирал, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIоб рахIматалда хIажатал гIадамал.** Гьединал пакъирзаби нуж рукIиналъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее маслахIат бугеб жо малъулеб буго ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун нужерго рес рекъараб садакъа-хайрат гьабе, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъиги гьабе боцIи-малалдалъун абун амро гьабулеб буго.

Нуж Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиялдаса рахъани, гьесул амро тIубазе гьабиялдаса руссунги чIани, Алагьас جَلَّجَلَالُهُ нужги нахъе рачун, нужер бакIалда цоги къавм гьабила: жал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ цIикIун мутIигIал ва гьесул амро тIубзе хехлъи гьабулел. Цинги гьел гIадамал нужеда релъаралги рукIине гьечIо. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал кьезе бахиллъулел рукIине гьечIо. Гьел нужедаса сахаватал рукIина, ва нужадаса Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хириялги рукIина.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьарайратидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ, хириял асхIабзабаца абуна: «Я расулаллагьи* ﷺ*! Щиб къавм бугеб гьеб Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *нижги нахъе рачун нижер бакIалда гьаризе бегьулел?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда аскIов гIодов чуIн вукIарав Салманул Фарисиясул гъажалда квер кIутIана ва жинца абуна: «Гъавги, гьасул къавмги буго. Гьаб исламияб дин зобалазда цIвабзада аскIоб букIараб аниги, гьенирги ун Фурсазул бахIарзаз гьеб дин босизе букIана»*-абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Гьаб аяталда жаниб нилъеда лъазе гьабулеб буго гьаб исламияб дин дунялалда тIад гIатIилъун, тIибитIун ине букIин, ва гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIудияб нигIмат букIин. Гьеб диналда жидеца халкъ ахIулел гIадамазе кIудияб ажро-кири щолелъул, гьел жидеца исламияб диналда халкъ ахIулел имамзабилъун рукIине рес лъугьулеб буго бокьараб ракьалда тIад ругел бокьараб миллаталъул гIадамазе.

Цо гIадамал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса руссана абун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир дин гьелъие кверлбакъулел гIадамал гьечIого толеб гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас халкъазда гьоркьоса цIиял, батIиял гIадамал ццере рачулел руго жиндир диналъе квер бакъи гьабизе ва гьезие ажро-даражаги щвезе. Гьаб хIукму бичIарал, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда халкъ ахIизе жидее ресги бугел цIаларал гIадамаз гьаб кIудияб нигIмат кодоса ине кин толеб? Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат бацIад гьабиялда тIад чIей гьабун, гьеб гIибадат гьабиялда цогидал гIадамалги ахIун кин жал хьвадуларел?!

Гьаб жигьадалъул бицун рештIизе гьабураб хирияб суратальул ахираб аяталда жаниб жинда кантIизе кколеб берцинаб, гъваридаб хIикмат буго. Гьеб хIикмат буго: Жиндир чорхол сахлъи гьечIого, херлъун вукIун, яги сахлъи бугониги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабизе кодоб ярагъгун вахъизе жиндир бахIарчилъи гIоларев чиясе, яги гьеб бахIарчилъи гIуниги гьедин къватIив вахъине рес гьечIев чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бихьизе гьабулеб буго гьеб жигьад гьабулел гIадамазда бащадаб ажро жиндие щолеб цоги нух. Гьаб нух буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло боцIи-мал нафакъаде кьей. ТIадегIанав Аллагьасул каламалда жаниб жигьадалъул бицарал гIемерисел аятазда абулеб буго: «Жидер боцIи-малалдалъун ва жидер нафсаздалъун жигьад гьабулел гIадамал»-абун. Гьал аятаз баян гьабулеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло боцIи-мал нафакъаде кьейги жигьад гьаби букIин. Гьаб магIна баян гьабулел Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул

хIадисалги руго. Гьел хIадисал ццересел суратазда жанир гIемерал рицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьаби буго битIараб исламияб диналда гIадамал ахIиги, гьезда Къуръан хIадис ва шаргIияб гIелму малъиги. Гьеб диналда халкъ ахIиялъулги, гьезда Къуръан хIадис малъиялъулги хIасил букIине ккола гьел гIадамазда бичIине гьаби жиндие гIибадат гьабизе тIадав хан цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин, кинабго лъикIлъиги, квешлъиги гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму къадаралдалъун букIин. Бищунго лагъзадерида гурхIулев, гьезул ахIиялъе жаваб кьолев, гьел лагъзадерица жинда дугIа ва хIели гьабизе бокьулевги гьев ТIадегIанав Аллагь вукIин бичIизе гьаби. Гьадинаб битIараб исламияб дин халкъалда лъазе гьабураб мехалъ гьел гIадамал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIакъикъияб гIибадат гьабизе ругьунлъула ва жидее гьеб гIибадат гьабизе квалквал гьабулеб жоялдаса рикIкIалъизе, гьелдаса хвасарлъизе яхI бахъула.

Ниж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда халкъ ахIулел гIадамал руго абун жидерго нафсазда цIаралги лъун, гьел гIадамал тIад вугев капурав ханасдаги гьесул къануназдаги мутIигIлъиялда жинца ахIулев чи живгоги къосарав, жинца цогидал гIадамалги къосизе гьарулев чи вуго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдаги гIассилъун гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъе мутIигIлъизе бегьулеб бакI цониги гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас Къуръаналда жаниб гIемер рехсераб хIукму буго жиндир эбел-инсуе мутIигIлъе, гьезда данде щибго рагIи абуге абун. Гьеб хIукмуялъулги хIасил гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго: «Гьел эбел-инсуца нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялда ахIулел ругони нуж гьезие мутIигIлъуге!»-абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялда ахIи буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIги тун гIадамаз гIуцIарал къануназда мутIигIлъиялда халкъ ахIи.

ТIадегIанав Аллагьас жиндир битIараб диналда халкъ ахIулел гIадамазда гьоркьоса нилъги гьареги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабизе тавфикъги гьабеги.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату МухIаммадалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

48. Суратул ФатхI

Гьаб хирияб сурат буго Мадинаялда жиб рештIине гьабураб ва гьалда жанир рицунел масъалабиги шаргIиял ахIкамазда хурхарал руго.

Гьалда жаниб бицун буго Маккаялда аскIоб бугеб ХIудайбият абулеб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Къурайшиязулгун гьабураб сулхIалъул (маслахIат). Гьеб букIана гьижра гьабун хадуб анлъабилеб соналъ ва гьеб сулхI гьабуралдаса бай бихьун исламияб дин гIатIилъана, гьелъие бергьенлъабиги щвана. Макка шагьар бахъиги гьелдаса хадуб ккана. Гьеб Макка бахъаралдаса тIобанго исламияб дин бергьана абизе бегьулеб хIал лъугьана.

Гьединго гьаб сураталда жаниб жигьадалъул бицун буго, «БайгIату Ризван»-абун жинда цIар лъураб хириял асхIабзабаца аварагасе ﷺ гьабураб къотIиялъул бицун буго. Гьеб къотIи гьабун букIана хвезегIан аварагасе ﷺ квер бакъизе ва гьесда цадахъ чIезе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ахIараб мехалъ гьевгун цадахъ къватIире рахъичIел мунафикъзабазулги бицун буго. Хирияв аварагасе ﷺ бихьараб битIараб макьуялъул бицен гьабун буго. Гьеб макьу буго аварагги ﷺ асхIабзабиги Маккаялда жанир лъугьун щибго хIинкъи гьечIого ругеллъун бихьи. Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рецц гьабулеб буго ва жал рацIадал, хириял асх1абзабазеги рецц гьабулеб буго.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Суратул ФатхI»-абун: цожо рагьиялъул, гьеб бахъиялъул бицунеб сурат абун, гьаб сураталъул байбихьудаго хирияв Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Макка бахъизе букIиналдалъун рохел бицун «Дица дуе баянаб рагьи (бахъи) гьабуна»-абун бугелъул. Гьаб сураталъул хиралъи бицун г1алимзабаца абуна:

Гьаб сурат хирияв аварагасда ﷺ рештIине гьабуна ХIудайбияталдаса тIаде руссараб мехалъ. Гьаб сурат жинда рештIине гьабураб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «<u>Дида гьаб сардилъ сурат рештIине гьабуна, жиб дие хирияб бугеб гьаб кинабго дунялалдаса ва гьеб дунялалда жаниб бугеб жоялдасаги</u>»-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана. *Цинги аварагас ﷺ гьаб сурат цIалана.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِنَّا فَتَحۡنَا لَكَ فَتۡحٗا مُّبِينٗا ١

1. Х1акълъунго Дица дуе Макка шагьар рагьана жиб баянаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб рагьиялдалъун.

Дица дуе хIукму гьабуна МухIаммад ﷺ, мун дур тушбабаздаса бергьизе вукIиналдалъун. Гьаб къотIи буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие хирияв аварагасе ﷺ Макка рагьизе кIиго соналъ цебего гьабураб къотIи. Гьаб къотIи гьабураб ва гьаб сурат рештIизе гьабураб заман буго гьижраялъул анлъабилеб соналъул зулкъагIидат моцIалъ. Макка рагьи букIана гьижраялъул микьабилеб соналъ.

لِّيَغۡفِرَ لَكَ ٱللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنۢبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعۡمَتَهُۥ عَلَيۡكَ وَيَهۡدِيَكَ صِرَٰطٗا مُّسۡتَقِيمٗا ٢

2. Дица дуе гьаб рохел бицунеб буго Мух1аммад ﷺ, дур цересел ва хадуселги мунагьал чуризе.

Гьаб рагIи буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб хиралъи. Цереселги, хадуселги мунагьал чурана абураб рагIиялъул магIна буго, гьев хирияв авараг ﷺ жинца мунагь гьабуларев вукIин, жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тIагIат гIибидат гьабиялда тIад чIарав вукIин. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе кьураб нигIматги тIубазабизе.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесие кьураб нигIматги буго гьев аварглъун гьави, гьесухъе хирияб къуръан рештIине гьабиги. Гьеб нигIмат тIубазе гьаби буго исламияб дин бергьизе гьаби ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин ракьалда тIаде тIибитIизе гьаби.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мун битIараб нухалдаги тIовитIизе. Дуда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ вахIю гьабураб дин умматалъухъе щвезабун, гьел битIараб исламияб диналда тIоритIун, гьелдалъун гьел муъминзаби алжаналда лъугьулеб нухалда ритIун ккезе гьаризе.

وَيَنصُرَكَ ٱللَّهُ نَصۡرًا عَزِيزًا ٣

3. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе квер бакъиги гьабизе мун кIодо гьавулеб ва дур тушбаби гIодогIан гьарулеб квербакъи гьабиялъ.

Гьеб квербикъиялдалъун дуе дунялалъулги ахираталъулги хиралъи щолеб.

هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لِيَزۡدَادُوٓاْ إِيمَٰنٗا مَّعَ إِيمَٰنِهِمۡۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمٗا ٤

4. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца муъминзабазул рекIелъ хIалхьей ва гIодоре риччай рештIине гьабурав. Гьезул иман жинца жегиги цIикIине гьабизе. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ боял

руго зобалаздаги ракьалдаги ругел боял.
ГIадамазул боял рукIа, Малаикзабазул боял рукIа, хIайваназул боял рукIа. Гьединго Аллагьасул ﷻ боял руго жинца жинда гIассилъарал гIдамазе гIазаб гьабизе ритIунел гьуралги, накIкIалги, зоб гъугъай, ракь багъариги. Гьединал боял гIемерал руго ТIадегIанав Аллагьасул. Ибну Касир абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьасда кIолаан цохIо малаикги витIун гьаб ракьалда тIад бугеб чIагояб жо ва гIатIгояб жо цохIо лахIзаталъ хвезабизе ва бакъвазе гьабизе. Киниги Аллагьасул ﷻ хIикмат кIудияб букIун гьес жиндир лагъзадерида тIад жигьад гьаби фарз гьабуна ва хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе жалго гIадамал риччана. Аллагьасул ﷻ амру тIубарасе алжан насиб гьабизе, жинда гIассилъарасе жужахIги хIалал гьабизе. **ТIадегIанав Аллагь жиндир пишабазулъ хIакимия вуго.** Цо мунфагIат гьечIеб, жинда жаниб маслахIат гьечIеб жо гьес гьабуларо. **Гьев Аллагь ﷻ жиндир махлукъалъул киналго ахIвалал жинда лъалев вуго ва гьезул тадбир гьабулевги вуго.**

لِّيُدۡخِلَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عِندَ ٱللَّهِ فَوۡزًا عَظِيمٗا ٥

5. Аллагьас ﷻ жиндир лагъзадерида жигьад фарз гьабуна Аллагьасда ﷻ иман лъурал ва гьесул амруялда нахърилълъарал бихьиналги руччабиги алжаналда жанир лъугьизаризе. Жидеда жанисан гIорал чваххулел, жидер пихъал тIагIамал ахазда жанир рукIуна гьел муъминзаби **ва даимго гьел алжаназул нигIматазулъ рукIуна.**

Гьал муъминзабаздаса Аллагьас ﷻ мунагь-хатIаъги тIаса ине гьабула. Гьаб алжаналда лъугьизе гьари ва мунагь хатIаъ тIаса ине гьаби Аллагьасул ﷻ рахъалъан бугеб кIудияб цIоб рахIмат буго ва абадияб бахьи буголъиги буго.

وَيُعَذِّبَ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ وَٱلۡمُشۡرِكَٰتِ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ ظَنَّ ٱلسَّوۡءِۚ عَلَيۡهِمۡ دَآئِرَةُ ٱلسَّوۡءِۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَلَعَنَهُمۡ وَأَعَدَّ لَهُمۡ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرٗا ٦

6. Аллагьас ﷻ жигьад фарз гьабуна жинца мунафикъал бихьиназе ва руччабазе гIазаб гьабизе, гьединго жидеца Аллагьасдехун ﷻ ширк гьабулел бихьиназе ва руччабазе гIазаб гьабизе. Жидеца Аллагьасул ﷻ хIакъалъулъ квешаб пикраби гьарулел ва гьересиял харбалги рицулел.

Кинабго квешлъи ва гIазаб ахираталда гьезда тIаде сверизе буго. Аллагьасул ﷻ ццим бахьи ва гьесул лагIнатги буго жидее.

Гьезие хIадурун жагьаннамаги буго. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха жидее гьеб жагьаннама!

وَلِلَّهِ جُنُودُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٧﴾

7. ТIадегIанав Аллагьасул руго зобалаздаги ракьалдаги ругел киналго боял! Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав,** жинда гIассилъараздаса ццим босизе кIолев.

Жиндир кинабго амроялъулъ хIакимиявги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **.** Жинда гIассилъарал гьалаг гьари хех гьабуларев, гьез тавбо гьабилародай абун гьезие гIазаб гьаби жинца нахъе бахъун толев.

إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго Дица мун витIун вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, къиямсеб къоялъ кинабго халкъалъе дуца нугIлъи гьабизелъун.** Гьезухъе аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рачIана, гьел хIакъаб диналдаги ахIана абун.

Гьаб дур умматалъул муъминзабазда алжаналдалъун рохелги бицине, гьеб умматалъул гIассиял-пасикъал гIадамазе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъиги кьезе.

لِّتُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ ۚ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

9. Дица нужеда расул витIун вуго я гьал гIадамал, нужеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул расуласдаги иман лъезе.** ХIакъаб иман лъеялъ, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, жинда ракI чIараб.

Нужеца гьев расул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **кIодо гьавун гьесул хIурматги гьабизе, гьесул адаб гьабун гьесул амро кIодо гьабизе. Нужеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **радалги къассиги тасбихIги гьабизе.** Нужеда кидаго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалда вукIине нужеца, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIодо гьавун ва вацIад гьавун рехсезе.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ ٱللَّهَ يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ۚ فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَٰهَدَ عَلَيْهُ ٱللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

10. Х1акълъунго жидеца дуе байгIат гьабулел асхIабзаби руго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жидеца Аллагьасеги** جَلَّ جَلَالُهُ **байгIат гьабулел.**

Мун вугелъул Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вакил гьел асхIабзаби диналда ахIизе витIарав. Гьез дуе гьабураб къотIи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотIи букIуна, гьез дуе хиянат гьабуни гьеб хиянатги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб букIуна. **ТIадегIанав Аллагьасул квер буго гьезул квераздa тIад.** Гьел асхIабзабаца

аварагасул ﷺ кверги босун байгIат гьабураб мехалъ гьеб байгIат Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб буго. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьезул гIамал бихьулев вуго, гьез бицунеб жо жинда рагIулевги вуго. **Гьеб къотIи щив чияс хвезе гьабуниги, гьеб къотIи хвезабиялъул зарал гьев чиясул нафсалъе буго.** Гьес жиндие щолеб кIудияб ажро хвезе гьабидалго, жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотIи хвезабун. **Жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотIи тIубазе гьабурав чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ кIудияб ажро кьела.** Абадияб алжан кьела ва алжаналда вукIадго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вихьиги ризкъилъун гьабила.

Гьаб ХIудайбияталда гьабураб сулхIалъул бицунел гIемерал хIадисал руго. Гьезул къокъаб хIасил буго гьаб хадуб рехсараб жо: Гьижра гьабун хадуб анлъабилеб соналъул зулкъагIидат моцIалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварag гIумра гьабизе къасдалда Мадинаялдаса вахъун Маккаялдехун ана. Гьевгун цадахъ азаралда анкьнусго, яги азаралда шунусго асхIаб вукIана. Гьезда гьоркьов лъабнусго чи чуязда рекIаралги рукIана.

Маккаялда аскIор щун ХIудайбият абураб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварgги гьесул асхIабзабиги рештIана хIохь бахъи гьабизе, сордоги базе. Гьениб цо гъуй букIана. Гьеб гъуялъул лъим хекого тIагIана ва гIадамал къечезе лъугьана. Гьеб хабар аварагасда ﷺ лъараб мехалъ гьес тIалаб гьабуна дагьабгIаги лълъим бугев чиго гьечIиш абун. Цодагьаб лъим жаниб бугеб цIарагI (посуда) жиндихъе босун бачIидал Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб лъималдалъун какие чурана ва гьеб жинца какие чурараб лъим гъуялда жаниб тIуна. Гьеб гъуй ццебеккун букIараб хIалалъ лълъел цIуна ва кигIан тIаса босаниги дагьлъулебги букIинчIо.

Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIаб жинда аскIов ахIана ва гьесда абуна: «Мун Маккаялъул Къурайшиязул церехъабазухъе а, ва дуца гьезда бице нилъ гIумра гьабизе рачIун рукIин, рагъ гьабизе рачIун гьечIеблъи»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абуна: «Я расулаллагьи! Дун хIинкъун вуго Къурайшияз дун къабул гьавиларо абун. Гьеб Маккаялда дие цIуни гьабулев чиги гьечIо. Гьезда лъала дие кин жал рихарал ругеб ва кинаб тушманлъи дир гьездехун бугеб. Дица дуе вихьизе гьавила гьенив витIине дидаса мустахIикъав чи. Гьев вуго ГIусман ибну ГIафан. Нилъеца гьев витIила Абусуфянихъе ва цогидал Къурайшиязул церехъабазухъе, гьезда бицине нилъ КагIба рукъалда зиярат гьабизе рачIун ругеблъи ва гьеб кIодо гьабизе рачIун ругеблъиги»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIаб витIана Маккаялда. Гьесие божилъи гьабуна СагIид ибну ГIасс абулев чияс ва гьев Абусуфянил рукъов щвана. ГIусман асхIабас жиндир мурад бицараб мехалъ Къурайшазул ханзабаз абуна: «Дуе бокьани мун КагIба рукъалде тIаваф гьабизе а»-абун. ГIусман асхIабас абуна: «Дица гьеб КагIба рукъалда тIаваф гьабиларо Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас тIаваф гьабун хадуб гурони»-абун.

Къурайшияца ГIусман асхIаб жидеда аскIов чIезе гьавуна, ХIудайбияталда тIаде вуссун витIичIого. Аварагасдаги ﷺ асхIабзабаздаги хабар щвана гьел Къурайшияца ГIусман асхIаб чIван вуго абун. Гьеб хабар жиндихъе щвараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нилъ гьаб бакIалдаса нахъе инаро гьеб къавмалда рагъ гьабичIого»-абун.

Цинги хирияв аварагас ﷺ асхIабзаби رضي الله عنهم ахIана байгIат гьабиялда. Гьеб букIана «БайгIату Ризван»-абун жинда цIар лъураб ХIудайбияталда цо гъветIалъул рагIдукь аваргги ﷺ гIодов чIун гьесие асхIабзабаца رضي الله عنهم: «ХвезегIан рагъила ниж авараггун ﷺ цадахъ»-абун гьабураб къотIи. Цо гIалимзабаца абуна: «Рагъдаса лъутиларо ниж»-абун гьабуна гьеб къотIи абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас *«БайгIатул Ризван» гьабулеб мехалъ ГIафанил ГIусман Маккаялда ун вукIана. Аварагас* ﷺ *абуна: «Я дир Аллагь! ГIусман вуго Аллагьасул* جل جلاله *ва Аллагьасул расуласул* ﷺ *хIажат тIубазе витIун арав»-абун. Цинги аварагас* ﷺ *жиндир цояб квер цогидаб квералде тIаде кьабуна ва жинца абуна: «гьаб буго Г1усманил байгIат»-абун. ГIусман асхIабасе аварагас* ﷺ *гьабураб байгIат цIакъ къимат кIудияб ва хирияб байгIат букIана»*-абун. Х1адис Байгьакъияс бицана.

Гьеб къоялъ киналго асхIабзабаца байгIат гьабуна цохIо чияс хутIизегIан. Гьев чиги Алжаду ибну Къайс вукIана. Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьеб къоялъ гъветIалда гъоркь байгIат гьабурал гIадамазул цониги чи жужахIалда лъугьуларо»-абун.

Гьеб байгIат гьабун хадуб Маккаялъул Къурайшиязда байг1ат гьабиялъул хабар рагIана ва жал хIинкъана рагъ гьабизе. Къурайшияз аварагасухъе расулал ритIун сулхI (маслахIат) гьаби тIалаб гьабуна. Аварагас ﷺ гьезул гьари къабул гьабун маслахIат гьабуна. Гьеб

маслахIат букIана гьаб соналъ аварагги ﷺ асхIабзабиги رضي الله عنهم Маккаялда жанир лъугьинчIого тIаде руссун ине ва тIасияб соналъ гьел гIумра гьабизе рачIине. Лъабго къоялъ Маккаялдаги рукIун цинги тIаде руссун инеги. Цогиги гIемерал шартIал рукIана гьеб маслахIаталъул. Цо-цо асхIабзабазе цIакъ захIмалъун букIана гьеб ХIудайбияталдаса нахъе руссун ин. Гьаб сулхIалъул хабар нилъеца хадубги бицине буго гьабго сураталда жаниб иншаАллагь.

سَيَقُولُ لَكَ ٱلْمُخَلَّفُونَ مِنَ ٱلْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَآ أَمْوَٰلُنَا وَأَهْلُونَا فَٱسْتَغْفِرْ لَنَا ۚ يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ ۚ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًۢا ۚ بَلْ كَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾

11. Мун тIаде вуссун Мадинаялда щвараб мехалъ **мунгун цадахъ ХIудайбияталда рачIичIого Мадинаялда чIарал аг1рабаца, жидер иман загIипал ва мунафикъал гIадамаз дуда абизе буго: «Валлагьи ниж машгъул гьаруна мунгун цадахъ рачIиналдаса нижер хъизаназ ва магIишаталъ. Дуца Аллагьасда** جل جلاله **гьаре нижедаса тIаса лъугьа»-абун. Гьезул мацIаз абулеб буго гьезул рекIелъ гьечIеб жо.**

Гьез дуда гьереси бицунеб буго. Гьел нужгун цадахъ рачIинчIого чIун рукIана хIинкъун, гьезул ракIалдаги кколеб букIана Къурайшияца нужги чIвалин ва тIокIал тIад руссун нуж Мадинаялдаги рачIиларин абун.

Дуцагьездаабе МухIаммад ﷺ**: «Нагагь ТIадегIанав Аллагьасе бокьун бугони нужее цо мунфагIат гьабизе, яги цо зарал гьабизе щив чиха вугев жинда гьеб иш нахъе чIвазе кIолев?** Щивниги чи гьечIо. Нуж рукъор рахчун чIана абун хвалдаса хвасарлъуларо Аллагьасе جل جلاله бокьун букIарабани нуж регун ругеб босадаго кIола Аллагьасда جل جلاله нуж чIвазе гьаризе. **ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб гIамал ва бицулеб хабар.**

بَلْ ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَنقَلِبَ ٱلرَّسُولُ وَٱلْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰٓ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِى قُلُوبِكُمْ وَظَنَنتُمْ ظَنَّ ٱلسَّوْءِ وَكُنتُمْ قَوْمًۢا بُورًا ﴿١٢﴾

12. Нужеда ракIалда ккана Аллагьасул расулги ﷺ **ва муъминзабиги тIокIал жидер агьлоялде тIаде руссинаро абун. ЩайтIаналъ нужер ракIазе гьединаб пикру бокьизе гьабуна ва нужеца цIакъ квешал пикрабиги ракIалда ккун рукIана.**

Гьел асхIабзаби Къурайшаца чIван тIагIизе гьарила абун ракIалда ккун букIана нужеда. **Нуж руго Аллагьасда** جل جلاله **аскIор цIакъ квешал,**

гьесул ццим бахъи ва гIазаб нужее тIалъараб къавм.

13. Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ**, гьесул расуласдаги иман лъоларел гIадамазе х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас жужахIалъул гIазаб хIадурун буго.**

وَمَن لَّمْ يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ فَإِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

14. Киналго зобалазулги ракьалъулги ханлъи буго цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ**. Гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб гьабула жиндие бокьарав чиясе ва гьес мунагьалги чурула жиндие бокьарав чиясул. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуголъана жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев.**

وَلِلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٤﴾

15. Гьел ХIудайбияталда рачIинчIого чIарал гIадамаз нуж гъазаватги гьабун гъанимат (давла) бакIаризе араб мехалъ абизе буго: «Нижги риччанте нужгун цадахъ рачIине»-абун. Нижги рагъизе руго нужгун цадахъ. **Гьезие бокьун буго ТIадегIанав Аллагьас гьабураб къотIи хвезабизе, гьесул калам хисизе гьабизе.**

سَيَقُولُ ٱلْمُخَلَّفُونَ إِذَا ٱنطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ ۖ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا۟ كَلَٰمَ ٱللَّهِ ۚ قُل لَّن تَتَّبِعُونَا كَذَٰلِكُمْ قَالَ ٱللَّهُ مِن قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۚ بَلْ كَانُوا۟ لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

КъуртIуби абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахIю гьабун лъазе гьабун букIана ХIудайбияталдаса тIаде руссараб мехалъ Хайбаралда ине руго нуж, гьенир бергьинеги руго ва гьеб Хайбаралъул гъанимат гьаб ХIудайбияталда рукIарал асхIабзабазе гурони щвезеги гьечIо абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазе гьабураб къотIи букIана гьаб гьел Маккаялда щвечIого, КагIба рукъалда тIаваф гьабичIого тIаде руссун, ракI къварилъун рукIиндал. Гьаб къотIиги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугIжизат букIана: Гьаб сурат рештIине гьабун букIиндал ХIудайбияталдаса тIаде руссун рачIулаго Мадинаялда щвечIого нухдаго ругеб мехалъ.

Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Нуж нижеда цадахъ рачIизе гьеч1о! Гьеб Хайбаралъул гъанимат Х1удайбияталда рукIарал асхIабзабазе букIине буго абун Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **цебекунго гьабураб къотIи буго»-абун. Гьел гIадамаз нужедахун абизе буго: «Гьеб жо Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIукму гьечIо. Гьеб буго нужеца нижедехун хIал хъублъи гьабун нужецаго гьабулеб хIукму»-абун**. Гьезул рагIи нахъе чIван ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьеб къавм буго жидее**

дунялалъе маслахIат бугеб жо гурони бич1чIунарел гIадамал»-абун.

Маккаялда аварагги ﷺ асхIабзабиги رضي الله عنهم унеб мехалъ гьел мунапикъзаби гьезда цадахъ ине разилъун рукIинчIо гьеб сафар букIиндал Аллагьасе جل جلاله гIоло КагIба рукъалда тIаваф гьабизе абун бухьараб. Жегиги хIинкъиги букIана Маккаялъул мушриказ рагъ гьабун къварилъи щвеялдаги. Гьенисан сах-саламат тIаде руссунги рачIун Хайбаралда гъазават гьабизе унеб мехалъ гьел мунафикъал гIадамазул хьул лъуна гьениб бергьенлъи щвеялда ва гьенисан гъанимат щвеялдаги. Гьеб дунялалъул нигIматалъе гIоло гьез абуна нижги риччанте нужгун цадахъ гьеб гъазаваталда абун.

ТIадегIанав Аллагь жинда балъгоябги, загьирабги жо лъалев вугелъул гьезул букIинесеб къисса аварагасда ﷺ бицана гьев Мадинаялда щвеледего ццебе.

قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ۖ فَإِن تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِن تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُم مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾

16. Гьел ХIудайбияталда рачIинчIого чIун рукIарал гIадамазда дуца абе МухIаммад ﷺ : «Нуж хадур ахIизе руго жидер къуват-гуч бугел къавмазда гъазават гьабизе. Гьезда нужеца рагъги гьабун нужер диналда руссине гьарила гьел, яги гьел рагъго гьабичIого нужее мутIигIлъизеги бегьила. Гьеб рагъ гьабизе ахIараб мехалъ нуж аварагасе ﷺ мутIигIлъани Аллагьас جل جلاله нужее лъикIаб ва берцинаб ажро кьезе буго: Дунялалъул рукъоб бергьенлъиги гъаниматги кьезе буго, ахираталда алжанги кьезе буго. **Гьеб ахIиялъе мутIигIлъичIого нуж мугъбан руссани доб Х1удайбияталда ине ах1араб мехалъ мугъбан руссарал гIадин, цинги нужее Аллагьас جل جلاله цIакъ гучаб жинца ц1акъ унтизабулеб гIазабги гьабизе буго»-абун.**

لَّيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ ۗ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَمَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

17. Аллагьасул جل جلاله диналъе гIоло гъазават гьабизе къватIире рахъа абун ахIараб мехалъ гьеб ахIиялъе жаваб кьезе кIвечIев беццав чиясе мунагь гьечIо, рекъав чиясеги мунагь гьечIо цоги щиб бугониги унти бугев чиясеги мунагь гьечIо. Т1адег1анав Аллагьасе мутIигIлъарал ва гьесул расуласеги мутIигIлъарал гIадамал Аллагьас جل جلاله алжаналда жанир лъугьизе гьарула: жидеда жаниса лъарал ва гIорал чвахулел бечедал ахал, ва берцинал

нигIматал ругел.

Аллагьасеги ﷻ аварагасеги ﷺ мутIигIлъичIого, гьез ахIараб мехалъ гъазават гьабизе рахъичIого мугъбан руссарал гIадамазе Аллагьас ﷻ цIакъ гучаб, жинца унтизе гьабулеб гIазаб гьабизе буго.

18. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь разилъана жидеца дуе байгIат гьабулел муъминзабаздаса ХIудайбияталда гъветIалъул рагIадалда гъокь мун вугеб гIужалъ.

﴿لَّقَدۡ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ إِذۡ يُبَايِعُونَكَ تَحۡتَ ٱلشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمۡ فَأَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ عَلَيۡهِمۡ وَأَثَٰبَهُمۡ فَتۡحٗا قَرِيبٗا ١٨﴾

Аллагьасда ﷻ лъана гьел муъминзабазул рекIелъ бугеб ритIухълъи ва къотIи тIубазе бугеб къасд.

Аллагьас ﷻ гьел муъминзабазда хIалхьей ва ракI парахалъи рештIине гьабуна ва гьезие Аллагьас ﷻ жиб гIагардаго бугеб бергьенлъиги кьуна. Хайбар бахъана ва гьелъул гъаниматал щвана. Ахираталда гьезие алжаналъул нигIматал рукIине руго.

19. Хайбаралдаса гьел муъминзабазе гIемерал гъаниматалги кьуна Аллагьас ﷻ. Гьелдаса бай бихьун муъминзабазе гIемераб бергьенлъи ва гъаниматал кьуна.

﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةٗ يَأۡخُذُونَهَاۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمٗا ١٩﴾

ХIакълъунго Аллагь вуго жиндир гуч бергьарав ва жиндир гIелму-хIикмат камилав.

20. ТIадегIанав Аллагьас нужее жегиги гIемерал гъаниматал къотIи гьабулел руго я гьал муъминзаби! Нужеца гьел росизе руго Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазаваталги гьарун. Гьаб Хайбаралъул гъанимат Аллагьас ﷻ нужее хекого кьуна. ГIемер рагъ гьабичIого ва гIемераб гIакъубаги бихьичIого.

﴿وَعَدَكُمُ ٱللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةٗ تَأۡخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمۡ هَٰذِهِۦ وَكَفَّ أَيۡدِيَ ٱلنَّاسِ عَنكُمۡ وَلِتَكُونَ ءَايَةٗ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ وَيَهۡدِيَكُمۡ صِرَٰطٗا مُّسۡتَقِيمٗا ٢٠﴾

Аллагьас ﷻ капурал гIадамазул квералги ккуна нужее зарал гьабиялдаса. Гьеб Хайбаралъул агьло ва гьезулгун цо-цае кумек гьабизе къотIи бугел къавмалги хIинкъана муъминзабазда рагъ гьабизе. **Гьал кIудиял бергьенлъаби Аллагьас ﷻ нужее кьуна гьел гIаламаталлъун рукIине муъминзабазе Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ритIухъав расул вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. Гьев аварагасдалъун ﷺ ва гьесие кьурал гIажаибал**

гьунараздалъун Аллагьас ﷻ нужги тIоритIизе битIараб исламияб диналда.
Нужедаса хадур ругел муъминзабазеги далилллъун букIине ТIадегIанав Аллагь жиндир къотIи тIубазе гьабулев вукIиналъе ва жидеца Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жигьад гьабураб мехалъ гьезие дунялалъул рукъоб бергьенлъиги гъаниматги щвезе букIиналъе ва ахираталда алжанал рукIине рукIиналъеги.

وَأُخْرَىٰ لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾

21. Цогиги кIудияб бергьенлъи буго Аллагьас ﷻ нужее кьураб. Нужер гьелда хIалги кIозе букIинчIеб Аллагьасул ﷻ квер бакъиялдалъун гурони. Гьаб буго Аллагьас ﷻ муъминзабазда Макка бахъизе букIиналдалъун рохел бицулеб заман.
Х1акълъунго Аллагь гьеб бергьенлъи нужее кьеялъе кинабго рахъалъан хIадурав вуго. Гьеб Макка бахъи ва гьеб нужее букIине букIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго. **Гьев Аллагь ﷻ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев.**
Жиндие бокьараб жо бокьухъин гьабулев, гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв БетIергьан. Гьев БетIергьан Аллагь жиндие рокьулел муъминзабазе квер бакъизе ва гьезие бергьенлъи кьезе хIал кIолев вуго. Аллагьасулги ﷻ аварагасулги ﷺ тушбаби къезаризе ва шушах рихизаризе кIолев вуго. Гьев Аллагьас ﷻ жиндир муъминал лагъзадерие гьезда ракIалдаго гьечIеб бакIалдасан ризкъи кьола ва гьезул божиго гьечIеб мехалъ бергьенлъиги кьола.
Гьаб Аллагьасул ﷻ хIал кIолъиялда камилаб хIалалъ иман лъун хадуб Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабизе муъминчи хIинкъуларо. Киналго сабабалги рекъезе гьарун тушманасдаса бергьичIого ресго щиб абун хIадурлъун рагъ гьабизе рахъарал гIадамалги Аллагьас ﷻ квер бакъичIони рагъда бергьунаро. Рагъда бергьиги, къейги Аллагьасул ﷻ хIукму-къадаралда рекъон букIула. Гьеб гъазаваталда къватIире рахъи яги рахъун гутIи Аллагьасул ﷻ лагъзадерил гIамал буго. Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие гьабизе букIинги хIакъаб жо буго. Гьаб бицараб жо тасдикъ гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾

22. Гьел капурзабаца нужеда рагъ гьабун букIарабаниги гьел нужедаса лъутун, тIурун ине рукIана. Цинги гьезие квербакъи гьабулев ва гьезие валилъи гьабулев щивго чиги вукIине вукIинчIо.

Гьаб амро гьадин бугониги ТIадегIанав Аллагьас жиндир хIикматалда рекъон ХIудайбияталда сулхI гьабуна ва Маккаялъул мушрикалги муъминзабиги цоцазул би гIодобе тIеялдаса цIунана.

23. Гьаб рехсараб хIукму (жиндир аварагасе ва муъминзабазе бергьенлъи кьей, капурзаби къезе гьариги) Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нух ва къагIида буго цересел умматазулъго жиб букIараб. Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нух хисизабизе кIолев чи дуда кидаго ватизеги гьечIо.

سُنَّةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِي قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

24. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан, Маккаялда аскIор ругеб мехалъ гьел мушриказул кверал жинца ккурав нужее зарал гьабиялдаса ва нужер кверал гьел мушриказдасаги ккурав нужеца гьезда масжидул хIарамалда аскIоб рагъ гьабиялдаса, нужер гьел мушриказда кверщел батун букIун хадуб.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуголъана нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулев.

وَهُوَ ٱلَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُم بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنۢ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٤﴾

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ХIудайбият абулеб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва асхIабзаби ругеб мехалъ сардилъ тIаде кIанцIун гьезие гъара (хIила) гьабизе ва гьел чIвазе жал ургъарал мушриказул лъабкъоялда анцIгоялдаса гIемерал гIадамал жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабазе кквезе щвана. Гьел аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рачун рачIараб мехалъ, аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьездасан тIаса лъугьун, гьел нахъе риччазе хIукму гьабуна. Гьелдаса хадуб ХIудайбияталъул сулхIги гьабуна.

25. Гьел мушрикал рукIана жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал ва нуж Маккаялда жанир рачIун кагIба рукъалда тIаваф гьабиялдаса жидеца нахъе чIварал. Гьединго жидеца нахъе чIварал Маккаялъул мискинзабазе гьан бикьизе абун гьел муъминзабаца цадахъ бачун бачIараб боцIи гьел мискинзабахъе щвеялдаса. Гьел мушриказул диналда рекъонги цIакъ квешаб ва къабихIаб гIамал букIана гьеб:

هُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَصَدُّوكُمْ عَنِ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَٱلْهَدْىَ مَعْكُوفًا أَن يَبْلُغَ مَحِلَّهُۥ ۚ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَآءٌ مُّؤْمِنَٰتٌ لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَن تَطَـُٔوهُمْ فَتُصِيبَكُم مِّنْهُم مَّعَرَّةٌۢ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ لِّيُدْخِلَ ٱللَّهُ فِى رَحْمَتِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ لَوْ تَزَيَّلُوا۟ لَعَذَّبْنَا ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾

КагIба рукъалде тIаваф гьабизе гIадамал гьукъи ва Маккаялъул мискинзабазе бикьизе бачIараб боцIи гьезухъе щвезе биччан гутIиги.

Гьеб Маккаялда жанир нужеда жал лъаларел, жидеца иман лъурал бихьиналги руччабиги рукIинчIелани. Нужеда гьел лъачIого гьел чIван нуж кIудияб мунагьалъулъ кколел. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее изно кьезе букIана Маккаялда жанир лъугьун гьел мушриказда рагъ гьабизе.

Нуж Маккаялда жанир лъугьун рагъ гьабиялдаса Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъе чIвана: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рокьарал гIадамал жиндир рахIматалъулъ лъугьизе гьаризе гIологи. ХIакъикъаталдаги гьеб ХIудайбияталъул сулхI гьабун хаду Маккаялъул агьлоялдаса гIемерал гIадамал исламияб диналда рачIана ва жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабулеллъунги хьвадана.

Гьел мушрикалги муъминзабиги Маккаялда жанир цоцадаса батIалъун рукIарабани ва муъминзабазе зарал ккела абун хIинкъиги букIинчIебани Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел мушриказе цIакъ гучаб гIазаб гьабизе букIана.

إِذْ جَعَلَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَعَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ ٱلتَّقْوَىٰ وَكَانُوٓا۟ أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

26. Маккаялъул капурзабаца жидер ракIазулъ муъминзабаздехун квешаб хIал хъублъи гьабураб мехалъ ва гьез жидер жагьилияб чIухIиги, гIамалкIодолъиги загьир гьабураб мехалъ, ТIадегIанав Аллагьас жиндир расуласул рекIелъ гIодов виччай ва сабро буголъи рештIине гьабуна.

Муъминзабазул ракIалги аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъиялда ва гьесул хIукмуялда разилъиялда чIезе гьаруна ва гьел киналго; «Лаилагьа иллаллагьу МухIаммадун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ расулуллагьи»- абураб калимаялда чIезе гьаруна.

Гьеб буго унго-унгоял муъминзаби жинда чIолеб, гьезул Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи ва гьесул расуласе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъи загьир гьабулеб калима. Муъминчиясда тIаде цо къварилъи бачIараб мехалъ, гьесда сверухъ балагьалги лъугьараб мехалъ, жинца гьаб рагIиги абун, гьелъул хIакъикъияб магIнаги рекIелъ жаниб лъугьизе гьабун жив Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласда вуссараб мехалъ, гьев муъминчиясе дунялалъул киналго къварилъаби кIочон тола ва кинабго жинда тIаде бачIунеб амро: лъикIаб букIа, квешаб букIа, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан букIин лъан, гьев сабруялда вуссула.

Гьал муъминзаби рукIана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее цIоб рахIмо гьабизе

мустахIикъаллъун ва гьелъие агьлолъунги. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесул расул ритIухъ гьавун, гьесул диналъул ахIкамал тIаде росун рукIиндал, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие дунялалда ва ахираталда лъикIлъи бугеб хIукму гьабуна. **ХIакълъунго Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго.** Жинца гьабулеб хIукмуги гьеб хIукмуялъул киналго рахъал лъан, гьелъул авалалъул ва ахиралъул маслахIат лъан гьабулев вуго.

Гьаб ХIудайбияталда гьабураб сулхIги гьелъул загьираб рахъ бусурбабазе квешаб бугин кколеб букIана, амма гьеб сулхI гьаби исламияб дин бергьизе ва загьирлъизе бай бихьиялъе сабаблъун ккана.

Гьаб аяталда жаниб жиндир бицен гьабураб мушрикаца гьабураб гIамал кIодолъи ва жагьилияб чIухIи букIана гьел мушриказулгун сулхI гьабун хъвалеб кагъат хъвазе байбихьараб бакIалда мушриказ ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾-абураб рагIи хъвазе биччан гутIи. Хадуб «МухIаммадун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ расулуллагьи»-абураб рагIи хъвазе биччан гутIиги. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьел мушриказ гьабураб гIамал кIодолъиялъе саброялдалъун жаваб гьабуна. Гьев хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вукIана жиндир киналго гIамалал ТIадегIанав Аллагьасул вахIюялда рекъон гьарулев. Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун гьабулеб сулхI букIана гьаб ХIудайбияталъул сулхIги.

Гьаб сулхIалъул къиса тIубазе гьабун, дагьабги баян бицун кIалъазе къотIи гьабун букIиндал, гьеб баян бицулеб буго ибну Касирица рицарал хIадисазул къокъабго хIасилги гьабун.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: «Жидеда Аллагь разилъаял Алмисвар ибну Махраматица ва Марван ибну ХIакамица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Х1удайбияталъул сулхI гьабураб соналъ гIумра гьабизе къасдалда къватIиве вахъун вукIана, гьесул рагъ гьабизе къасд букIинчIо. Гьев авараггун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ цадахъ анкьнусго асхIабги вукIана, лъабкъоялда анцIго вараниги букIана Маккаялъул агьлуялъе садакъаялъе хъун гьан бикьизе рачарал.

«ГIасфан»-абураб бакIалда авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ва асхIабзаби щвараб мехалъ, гьесда данде вачIана Бишру ибну Суфян абулев чи ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Къурайшиял мун вачIулев вукIинги лъан дуда рагъ гьабизе къватIире рахъун руго. Жидеца гъалбацIазул цIакалги тIаде ретIун, мун маккаялда жанив лъугьизе теларо абун гьаялги гьедун, рагъуе хIадурун руго. Халид ибну Валидги вуго чода рекIаразул къукъаги бачун «КурагIал гъанам»-абулеб бакIалда чIун»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Вай жидеда балагь щваял Къурайшиял! Жал рагъалъ кванан тIагIаял! Гьел Къурайшиязе бугеб къвариъи щиб бугеб дун цоги гIадамал диналда ахIизеги, гьезулгун рагъ гьабизеги регIизе тани. Гьел цогидал гIадамаз дун чIвани Къурайшиязул мурад тIубалаан. Дун бергьани гьел Къурайшиялги исламияб диналда лъугьилаан жидее щибго заралги гьечIого. Валлагьи дица гьел Къурайшиязда жигьад гьабизе буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дун жиндалъун витIараб диналъе гIоло, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дие гьезда тIад бергьенлъи кьезегIан яги гьел Къурйшиял нахъе хутIизегIан (дун хвезегIан)»-абун.

Хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жал унеб нух хисизе гьабун «хIудайбият»-абулеб рахъалдехун ине рукIин лъазе гьабуна. Гьедин унаго «Саниятулмурар» абулеб бакIалде щвараб мехалъ аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ варани гIодобе чIана. АсхIабзабаца абуна: Гьеб варани свакан гIодобе чIараб буго абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб варани свакан гьечIо, гьелъул свакалеб тIабигIатги гьечIо. Гьаб варани гIодобе чIезе гьабуна пилазул (слонал) боял Маккаялда жанир риччачIого гIодоре чIезе гьарурав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ . Валлагьи дихъе Къурайшиял рачIани жидеца гурхIел-рахIмо ва рекъел тIалаб гьабун, дица гьезие гьеб гьарараб жо кьезе буго»-абун.

Цинги аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьеб бакIалда рештIен гьабизе амро гьабидалго цо асхIабзабаца абуна: «Я расулаллагьи! Гьаниб лъим гьечIо, нилъ кин гьанир чIолел абун. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жиндир таргьа (сумка) рагьун цо чIор къватIибе бахъана ва гьеб чIор цо бакъвараб гъуялда жаниб лъе абун абуна. Гьеб чIор цо гъуялда жаниб лъураб мехалъ гьеб гъуй лълъималъул цIуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва асхIабзаби гьеб бакIалда гIодоре рештIун хIалхьараб мехалъ аварагасдехун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ божилъиялда рукIарал ва гьесие хиянат гьабичIел «ХузагIат» кьибилалъул Будайл ибну Варкъаъ абулев чи вачIана цо гIадамалгун цадахъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIал цIехезе. Гьесдаги аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ бицана жив асхIабзабигун цадахъ КагIба рукъалда зиярат гьабизе вачIарав вуго абун. Гьев Будайл ибну Варкъаъ Маккаялде ун, гьес Къурайшиязда абуна: «Нуж щакдарулел руго МухIаммадил صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хIакъалъулъ. Нуж щакдаруге. Гьев вагъизе вачIун гьечIо, гьев зиярат гьабизе вачIун вуго»-абун. Къурайшияз абуна: «Валлагьи гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьиларо нижер разилъи гьечIого, нижеца гIарабиял кIалъазе теларо МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нижедаса бергьун вуго!»-абун.

Цинги Къурайшияз Микраз ибну ХIафс абулев чи витIана аварагасда ﷺ кIалъазе абун. Гьев чи вачIунев вихьаравго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьав чи вуго хIилла гьабулев чи»-абун. Гьев чи Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда ва асхIабзабазда رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ кIалъан тIаде вуссун индалго Къурайшияз АлхIулийс ибну ГIалкъамат абулев чи витIана аваргасухъе жегиги гьесул хIал цIехезе. Гьев чи вачIулев вихьараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьав чи жиндир къадро кIудияблъун бихьулев чи вуго. Нужеца гьесие рихьулеб бакIалда садакъаде хъвезе бачIараб боцIи (варанаби) баче»-абун. Гьел варанаби гIемер ракъун рукIун цояз цоязда тIад бугеб рас кваналаго жинда данде рачIараб мехалъ, гьев ХIулайс, аварагасда ﷺ аскIовго щвеч1ого нахъе вуссун ана ва гьес Къурайшиязда абуна: «Я Къурайшиял! БичасхIаги дида рихьана Маккаялда щвечIого жал нахъе чIвазе бегьуларел, цояз цоязул рас кваналел ругел садакъаде рачIарл варанаби»-абун. Къурайшияз гьесул рагIиялдаги гIин тIамичIо, гьев ХIабашиязул наслоялъул чи вукIиналъ.

Цинги Къурайшияз ГIурват ибну МасгIуд абулев чи витIана аварагасда ﷺ кIалъазе ва гьес абуна: «Я МухIаммад ﷺ! Дуца данде гьарун руго къватIахъе рукIунел, жидер къимат-къадро гьечIел гIадамазул боял ва гьелги рачун мун вачIун вуго дурго ватIаналда тIаде кIанцIун гьеб ватIан биххизабизе абун. Дида ракIалда ккола гьал чагIи дуда аскIосан лъутун ина абун ва метерисеб къоялъ мунго цохIо хутIила»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда нахъехун гIодов чIун вукIарав Абубакр асхIабасул цIакъ ццим бахъана ГIурватил рагIи рагIидалго ва гьес цIакъ чорокал рагIаби абуна ГIурватида. Г1урватица абуна: «Гьав чи щив вугев я МухIаммад ﷺ!»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьев вуго абу КъухIафатил вас»-абун.

Гьев ГIурватица аварагасул ﷺ мегежалда квер битIун гьеб ккураб мехалъ, аварагасда ﷺ нахъа ярагъги кодоб ккун вукIарав Алмугъират ибну ШугIбатица абуна: «Дуца квер нахъе босе дица гьеб къотIун гIодобе рехилелде ццебе»-абун.

Цинги гьев Г1урват Къурайшиязухъе тIаде вуссун ана ва гьес абуна: « Я Къурайшиязул жамагIат! Дун Кисра ханасухъе щвана, Къайсар ханасухъги щвана. Х1абашиязул улкаялда Нажашиясухъги щвана. Валлагьи дида гьев МухIаммадил ﷺ гьесул асхIабзабаца хъулухъ гьабулеб хIалалъ жиндир хъулухъ гьабулев цоги хан вихьичIо. Валлагьи гьав МухIаммад ﷺ гьел асхабзабаца абадиялъ живго тезе гьечIо ва, щибжо жидее кьуниги, гьез МухIаммад ﷺ къватIивги кьезе

гьечIо!»-абун
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ГIусман асхIаб Маккаялда витIун хадуб «БайгIатул-ризван»-абураб къотIи асхIабзабазулгун гьабидалго. Маккаялъул агьлоялъул рекIелъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи реххана ва гьел аварагасулгун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ маслихIат гьабиялда рачIана. Къурайшияз Сугьайл ибну ГIамру абулев чи витIана рекъел гьабизе ва гьесдаги амро гьабуна: «Дуца рекъел гьабе исана гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьинчIого нахъе вуссиналъул шартIалда! Валлагьи гIарабиял кIалъазе тезе бегьуларо МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьун вуго Къурайшиязул изнуги гьечIого»-абун. Гьев Сугьайл вачIунев аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вихьарабго гьес абуна: «Къурайшиязе рекъел гьабизе бокьун буго гьав чи нилъехъе витIиналдалъун»-абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва Сугьайл гIемераб мехалъ цоцаде кIалъан, ахирги къотIи гьабун кагъат хъваялда ирга щвараб мехалъ жинда Аллагь разилъяв ГIумар асхIаб Абубакр асхIабасухъе кIанцIана ва гьес абуна: «Я Абубакр! Гьав МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул гьечIищ? Нилъги бусурбаби гьечIищ? гьел гIадамалги мушрикал гьечIищ? Нилъеца щай гIодогIанлъи кьолеб нилъерго диналъе?»-абун. Абубакр асхIабас абуна: «Я ГIумар: Мун гьев аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб ишалда тIад чIа кин гьеб иш бугониги. Дица нугIлъи гьабулеб буго гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго»-абуна. Г1умар асхIабас абуна: «Дицаги нугIлъи гьабулеб буго гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго»-абун. Цинги Г1умар асхIаб аваргасде ццеве вачIана ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Нилъ бусурбаби руго гурищ? Гьал гIадамал мушрикалги руго гурищ? Нилъеца щай гIодогIанлъи кьолеб нилъер диналъе?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго, гьесул лагъги вуго, дун хилифлъуларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида гьабураб амруялъе. Дир божи буго гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дун гIададе хвезе гьавиларо»-абун.
Гьалдаса хадуб Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абулаан: «Дица гIемер кIалал ккуна, садакъа кьуна, дугIа гьабуна, какалги рана гьаб дица аварагасдехун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб каламалъул мунагь чуризе бокьун ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ дидаса тIаса лъугьине бокьун»-абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ГIали асхIаб аскIове ахIун гьесда амро гьабуна: «Дуца хъвае: ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾-абун Сугьайлица абуна: Дида гьеб рагIи ва гьев рахIман лъаларо. Дуца хъвае: «Бисмикаллагьумма»-абун. (гьаб букIана Къурайшазул къотIи ва цогидаб жо хъвазе жинда лъун бай бихьулеб рагIи гьелъул магIна

буго: «Дица дур цIаралдалъун бай бихьи гъабулеб буго я дир Аллагь جَلَّجَلَالُهُ»-абураб). Цинги аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ГIали асхIабасда رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абуна: «Дуца хъвае: «Бисмикаллагьумма. Гьаб буго МухIаммадица صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расулас, гьабураб къотIи»-абун. Цингиги Сугьайлица абуна: «Нижеда лъаларо мун расулуллагь вукIин. Гьеб нижеда лъалеб букIараб ани нижеца дуда данде рагъ гьабизе букIинчIо. Дуца хъвае: «Гьаб буго МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ГIабдуллагьил вас ва Сугьайл ГIамрил вас жинда рекъараб маслахIат»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Валлагьи дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго, нужеца дун гьереси гьавуниги»-абун. Цинги хирияв аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ Г1алиасх1абасда رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ абуна: «Дуца хъвае: МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ГIабдуллагьил вас»-абун. ГIали асхIабас абуна: «Валлагьи дица дур цIар хвезе гьабиларо гьаб кагъаталдаса»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндирго квералъ хвезе гьабуна «Расулуллагь»-абун хъвараб бакI…

Гьеб сулхIалъул кагътида хъвараб жоялъул хIасил букIана: «Къурайшаздаги аварагасдаги صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ гьоркьоб къотIи гьабулеб букIана анцIго соналъ цоцаде рагъичIого рукIине. Гьаб соналъ авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ва асхIабзаби رَضِيَٱللَّهُعَنْهُمْ Маккаялда жанир лъугьичIого нахъе руссине. ТIасияб соналъ Къурайшазул ханзаби Маккаялдаса къватIир ун аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ва асхIабзабазе رَضِيَٱللَّهُعَنْهُمْ лъабго къоялъ Маккаялда рукIине изну кьезе. Гьезухъ ярагъги гьечIого букIине лъелалда жаниб бугеб хвалчен гурони. Къурайшияздаса аварагасухъе صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ лъутун арал гIадамал аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нахъе руссизе гьарун Къурайшазухъе кьезе. Аварагасдаса صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ лъутун Къурайшазухъ арав чи Къурайшаца нахъе кьечIого тезе»-абун.

Гьаб кагъат хъван хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас асхIабзабазда رَضِيَٱللَّهُعَنْهُمْ амро гьабуна жидеца цадахъ рачарал садакъаялъул варанаби хъве, расги кIкIвае, ГIумраги биче абун. Хириял асхIабзаби гьеб амро цIакъ захIмалъун цонигиясе бищун цебе гьеб амро тIубазе кIоларого хутIанана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагун цадахъ гьеб сафаралда гьесул чIужу Уммусаламат йикIана. АсхIабзабазул хIал гьелда бихьараб мехалъ Уммусаламатица абуна: «Я расулаллагьи! Дуда бихьула буго гьаб къавмалда бугеб хIал! Дуца гьел асхIабзабиги тун дурго садакъаде бугеб варани хъве ва расги кIкIвае. Цинги асхIабзабаца дур амро тIубазе буго»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндирго квералъ вараниги хъуна, жиндир расги кIкIвана. Хадуб киналго асхIабзабацаги гьебго жо гьабуна.

Цинги тIаде руссун жал Мадинаялда рачIулаго ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв расуласда ﷺ гьаб «суратул ФатхI»-рештIине гьабуна ва аварагас ﷺ жиндир асхIабзабазе гьеб сурат цIалун гьезда рохелги бицана.

لَّقَدۡ صَدَقَ ٱللَّهُ رَسُولَهُ ٱلرُّءۡيَا بِٱلۡحَقِّۖ لَتَدۡخُلُنَّ ٱلۡمَسۡجِدَ ٱلۡحَرَامَ إِن شَآءَ ٱللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمۡ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَۖ فَعَلِمَ مَا لَمۡ تَعۡلَمُواْ فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَٰلِكَ فَتۡحٗا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

27. ХIакълъуго Аллагьас ритIухъаблъун гьабуна жиндир аварагасе ﷺ гьесда бихьараб хIакъаб макьу. Аваргзабазда бихьараб макьу хIакъаб букIуна, щайтIаналда кIоларо гьезие зарал гьабизе ва гьезие макьилъ бугониги, хIакъикъаталда бугони жидер батIулаб жо уяблъун бихьине гьабизе.

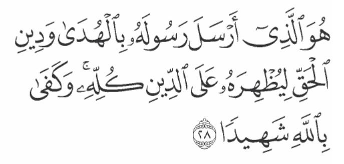
Гьеб макьуги буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда макьилъ бихьун букIана живги жиндир асхIабзабиги Маккаялда жанире лъугьана абун щибго жидее хIинкъиги гьечIого, хадуб КагIба рукъалда сверун тIавафги гьабун цояз бетIералъул рас кIкIвана ва цояз гьеб рас къокъ гьабуна абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб макьу жиндир асхIабзабазда бицун букIана ва гьелги кутакалда роххун рукIана. Цинги ХIудайбияталдаги ун нахъе руссараб мехалъ цо-цо иман загIифал асхIабзаби щакдарун гьез абуна: «Валлагьи нилъеца бетIерги кIкIвачIо, гьелъул рас къокъги гьабичIо, нилъеда КагIба рукъги бихьичIо! Кибеха араб аварагасе ﷺ бихьун букIараб макьу?»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна ва аваргзабазда бихьараб макьу ритIухъаб букIулеблъи бицана. Хадубги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазда роххел бицун абуна: **«Валлагьи нуж КагIба рукъалда сверун бугеб масжидул хIарамалда лъугьине руго, инша Аллагь. Нужеца ботIрол расги кIкIвазе буго, цояз гьеб рас къокъ гьабунги тезе буго. Нуж щибго жоялдаса хIинкъизеги гьечIо. ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьеб сулхI гьабиялда жаниб бугеб маслахIат, жиб нужеда лъач1еб.** Гьелъулъ бугеб кIудияб хIикматги. Гьеб кинабго жо нужеда лъаларо.

Гьеб ХIудайбияталда сулхI гьабун хадуб гIемерал гIадамал исламияб диналда рачIана щибго рагъ гьабичIого. Гьеб сулхI гьабулеб мехалъ азаралда шунусго гIадав асхIаб вукIун ватани, кIиго сонги гьоркьоб ун Макка бахъараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв авараггун цадахъ анцIазарго асхIаб вукIана.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гьеб Макка бахъилелде цебе жиб г1агардаго

исламияб рагьи гьабуна. Цо г1алимзабаца абуна: ХIудайбияталъул сулхI гьабуна. Жиндилъ «БайгIатул ризван» гьабураб ва гьеб сулхI гьабуралдаса бай бихьун исламги гIатIилъараб. Цоги гIалимзабаца абуна: Хайбар бахъи гьабуна нужее Макка бахъилелде ццебе абун.

28. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIабадат гьабизе хIакъав нужер БетIергьан. Жинца нужеда жиндир хIакъав расул витIарав; гIадамал жинца тIоритIулеб къуръанги босун ва хIакъаб исламияб динги босун.

Гьев расул витIана жинца гьеб хIакъаб исламияб дин киналго диназда тIад загьир гьабизе, гьелдалъун цогидал киналго диналги насхо (хвезе) гьаризе. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гIезе вуго нугIлъун хирияв МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ жиндир расул вукIиналъе.

Жинда Аллагь разилъаяв Тамиму Дариясдаса бицараб хIадисалда буго: *«Дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг рагIана жинца абулев: «Гьаб дин щвезе буго сордоги къоги щвараб щинаб бакIалда. ТIадегIанав Аллагьас цониги рукъ тезе гьечIо жинда жаниб гьаб дин лъугьичIеб. Гьаб диналдалъун Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *муъминзаби кIодо гьаризе руго ва куфурзаби гIодогIан гьаризе руго»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Нужее гьаб дунялалъул машрикъал ва магърибал рагьизе руго. Цинги исламияб хIукуматалъ гьел ракьазда тIад тарал киналго хIакимзабиги жужахIлда жунире унел рукIине руго, Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *жал хIинкъарал дагьалго хIакимзаби хутIизегIан»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

ХIудайбияталдаса нахъе руссун хадуб кIиго моцIги Мадинаялда бан сафар моцIалъ къватIире рахъун Хайбаралда гъазават гьабуна. Гьенирги ХIудайбияталда рукIарал асхIабзаби гурони рачичIо. Гьениса щвараб гъаниматги гьел асхIабзабазда гьоркьоб бикьана ва гьеб заманаялъ ХIабашияб улкаялдаса тIаде руссун рачIарал АбутIалибил ЖагIфарие ва гьевгун цадахъ рачIаразеги, Абумусал АшгIариясеги гьесул асхIабзабазеги кьуна Хайбаралъул гъаниматалдаса бутIа.

Гьижраялъул анкьабилеб соналъ Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гIумра гьабизе ана жиндир асхIабзабиги цадахъ ручун. Гьел Маккаялде щолеб мехалъ Маккаялъул ханзаби гьенисан къватIире ана: Гьезул яхI лъугьичIо аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ва асхIабзабазда ралагьун рукIине гьез КагIба рукъалда тIаваф гьабулеб мехалъ. Цогидаб Маккаялъул агьло тIохазда тIаде рахун, рагьабазда, рагъабазда чIун Аллагьасул свалат

салам лъеяв аварагасда ва гьесул асхIабзабазда ралагьун рукIана. Лъабго къоги Маккаялда бан хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асхIабзаби رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ тIаде руссун Мадинаялда ана. Гьижраялъул микьабилеб соналъ анцIазарго асхIабги цадахъ вачун Макка бахъизе ана ва щибго рагъ гьабичIого хирияб Макка шагьар исламияб шагьарлъун лъугьана ва хирияб КагIба рукъги хъанчаздаса бацIад гьабун цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулеб рукълъун лъугьана. АлхIамдулиллагь!

مُّحَمَّدٞ رَّسُولُ ٱللَّهِۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى
ٱلۡكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيۡنَهُمۡۖ تَرَىٰهُمۡ رُكَّعٗا سُجَّدٗا يَبۡتَغُونَ
فَضۡلٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضۡوَٰنٗاۖ سِيمَاهُمۡ فِي
وُجُوهِهِم مِّنۡ أَثَرِ ٱلسُّجُودِۚ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمۡ فِي
ٱلتَّوۡرَىٰةِۚ وَمَثَلُهُمۡ فِي ٱلۡإِنجِيلِ كَزَرۡعٍ أَخۡرَجَ
شَطۡـَٔهُۥ فَـَٔازَرَهُۥ فَٱسۡتَغۡلَظَ فَٱسۡتَوَىٰ عَلَىٰ
سُوقِهِۦ يُعۡجِبُ ٱلزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ ٱلۡكُفَّارَۗ
وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ
مِنۡهُم مَّغۡفِرَةٗ وَأَجۡرًا عَظِيمَۢا ٢٩

29. Гьал мушрикаца жив гьереси гьавулев, гьез жиндие къварилъиги гьабулев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вуго. Гьев МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ ругел асхIабзабиги жидеца капурзабазда цIакъ рагъ гьабулел руго, жал цоцадехун цIакъ гурхIулелги руго. Гьаб буго хIакъикъиял муъминзабазул сифат: Аллагьасулги جَلَّ جَلَالُهُ жидерги тушбаби капурзабазда жидеца тушманлъи гьабулел, жидее гьел цIакъ рихарал рукIин.

Ва амма муъминзаби цояв цоясда цIакъ гурхIулев ваццлъун, васлъун, эменлъун вукIин.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Муъминзаби цоцазе рокьиялъул ва гьел цоцаде гурхIиялъул мисал буго цохIо къаркъалаялъул мисал: Гьеб къаркъалаялдаса цо лага унтараб мехалъ тIобарабго къаркъала рахIат хун, макьу тун лъугьула»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Муъминчи цогияв муъминчиясе цохIо минагIадин вуго. Гьеб минаялъул цоялъ цояб щула гьабула»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб хIадис бицулаго аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир кIиябго квералъул килщал цоцалъе рахъана: Гьадин цояз цоял ккола муъминзаби абураб магIнаялда.

Дуда гьел муъминзаби рихьула жидеца гIемерал какал ралеллъун; рукугI-сужда гьабун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIоб рахIматалда хьул лъун жал хьвадулелъун, жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулеллъунги. Гьел муъминзабазул гьумералда гIаламат букIуна жидеца гIемераб сужда гьабиялъул. Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: гьеб гIаламат буго гьел гIадамал берцинаб руцIцIун

чIеялда рукIунел рукIин. Дунялалъул хабар бицун, гIададисеб дагIбакъец гьабун жидер гьумералъул берцинаб сифат тIаса ине гьабуларел рукIула. **Гьаб муъминзабазул мисал бицун буго Тавраталда жанибги.**

Жинда Аллагь разилъаяв Жабирица абуна: «Жинца сардилъ какал гIемер ралев чиясул гьумералда къад берцинаб сифат букIуна»-абун.

Цоги лъикIал гIадамаз абуна: «ЛъикIаб гIамалалъул рекIелъ нур букIула, гьумералда гвангъиги букIуна, ризкъи гIатIилъиги букIуна, гьев чи гIадамазеги вокьула»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIабасдасаги бицана: «Цониги чияс рекIелъ балъголъи бахчун бугеб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул гьумералда ва гьесул мацIалда гьеб балъголъиялъул асар загьир гьабула»-абун.

Ибну ХатIибица абуна: «Гьаб суждаялъул асар гьумералда загьирлъула»-абураб рагIиялдаса мурад гьечIо цо-цо чиясул нодоялда лъугьулеб тIанкI гьев чияс къвакIараб бакIалда сужда гIемер гьабураб мехалъ. Гьаб рагIиялъул мурад буго гьев чи Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав, гьесие хIеларав вукIиналдалъун гьесул гьумералда букIунеб берцинаб сифат. Цо-цо гIадамал руго жидеца гIемер какалги ралел цинги гIадамазе къварилъиги гьабулел: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъ тIубаларел, жидеца гъибат-бугьтан гьабулел, гIадамазул гIайибал цIехон жидералго кIочон хьвадулел. Гьал гIадамазул гьумералда гьеб берцинаб сифат букIунаро ва гьезул гьумер жиб бихьизе бокьулареб букIуна»-абун.

Гьал муъминзабазул мисал Инжилалда жанибги бицун буго жиб бижун жиндир тIамах загьирлъараб хуралда релъуна абун: цинги гьеб бижараб жо щулияб, бицатаб лъугьулеб ва жиб бижун, бахъун чIун хIубилъун лъугьулеб ва гьеб хуралдалъун жидеца гьеб бекьарал ва хьарал гIадамал роххун ва чIухIун рукIунеб. Гьаб мисалалдалъун капурал гIадамазул кутакалда ццимги бахъизе гьабула. Муъминзаби гIемерлъи, гьезул къуват цIикIин капурзабазе цIакъ бокьулареб жо буго. гьаб мисалги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва гьесул асхIабзабазе бачараб мисал буго. Исламияб дин бай бихьуда цохIо авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вукIана, цинги дагь-дагь ккун гьесул асхIабзаби гIемерлъана, исламияб динги тIибитIана ва гьелдалъун капурзабазул цIакъ ццимги бахъана. Амма гьезул ццим бахъана абун ТIадегIанав Аллагьас жиндир хIакъаб дин ракьалда тIад тIибитIизе гьабичIого толаро.

Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иманги лъун, аварагасда** صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **нахъги**

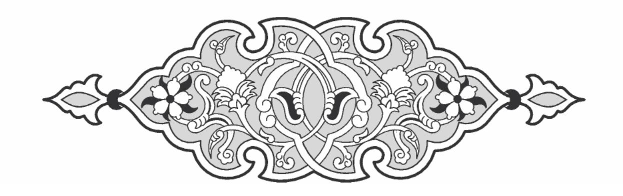
рилълъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **къотIи гьабун буго гьезул мунагьал чурила абун ва гьезие цIакъ кIудияб ажро-кири гьабила абун.** Гьеб ажроги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи буго, гьесул нигIматазул алжаналги руго. Бищунго кIудияб ажро ахираталда ТIадегIанав Аллагь вихьи буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

Хириял асхIабзаби жидее Къуръаналда жаниб кIудияб рецц гьабурал руго. Хасго гьаб сураталда жаниб гьел асхIабзабазе гIемер кIудияб рецц гьабун буго. Гьел асхIабзаби кIодо гьаризе, гьезул хIурмат ва адаб гьабизе нилъедаги тIадаб буго. АсхIабзаби рихарав, гьезда квешаб рагIи абурав чи капурлъула абуна гIемерисел гIалимзабаца.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца дир асхIабзабазда квешаб жо абуге! Дир нафс жинда кодоб бугев Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *цIаралдалъун гьедулев вуго дун: Нужер цояс ухIуд мегIер гIадаб месед садакъаде ва гъазаваталъе нафакъаде кьуниги, гьев чиясул макъам бащалъуларо асхIабзабазул цохIо муд (якъия, 600 гр.) яги гьелъул бащалъи садакъаде кьурасул макъамалда»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун суратул ФатхIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана .

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

49. Суратул Х1ужурат

Гьаб сураталда жаниб, жиб къокъаб букIингун цадахъ гIемер кIвар бугел масъалаби рицун руго. Исламияб тарбиялъул ва инсанасул маданияталъул (культура) хIукмаби жинда жанир рукIиналъ гьаб сураталда «тIабигIат гIамал бицунеб сурат»-абун цIар тана цо-цо гIалимзабаца.

Сураталъул бай бихьи гьабун буго хирияв аварагасул ﷺ *мажлисалда ругеб мехалъ гьесул адаб гьабиялъул баян бицун. Гьесул рагIиялдаса цоги рагIи цебе гьабун гутIи, гьесул хIукмуялдаса цоги хIукму цебе гьабун гутIиги. Жиндир гIакъло бицун инсан кIалъазе рекъараб гьечIеблъи бицун буго гьев аварагасде* ﷺ *мушавара гьабун гурони ва гьес тIаса бищараб жо жинца т1асса бищун гурони.*

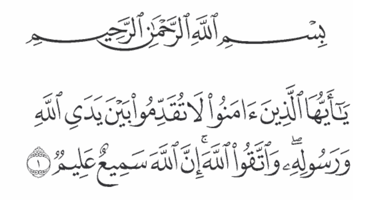
Хадуб бицунеб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIоб гьаракь борхунгутIиялъул. Гьев цогидал гIадамаздаса тIокI гьавун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *расуллъун гьавун вугелъул, гьесул адаб хIурматги цогидаздаса тIокIаб букIине ккола. Муъминзабаца цоцада нахъаса квешаб хабар бицизе бегьун гутIи, гъибат, бугьтан гьаби кIудияб мунагь букIин баян гьабун буго. Жинда хIакъикъат лъалареб хабар гIадамазда гьоркьоб бицунге абулеб буго, ракIалда ккараб щинаб пикруялда хадув унге абунги лъазе гьабулеб буго.*

Инсанас цоги инсан махсароде гьави, гьесда тIад велъанхъи, гьесда бералъ, квералъ ишараби гьари къабихIаб пиша букIинги бицун буго.

Сураталъул ахиралда баян гьабулеб буго жидеда иман лъей цIохIо кIалзул рагIи буго абун ракIалда ккарал ва жалги муъминзаби руго абун аварагасухъе ﷺ *рачIарал гIарабиязул хIал. Гьедин рачIараб мехалъ г1арабиязда баян гьабулеб буго иман-исламалъул хIакъикъат ва камилав муъминчиясул шартIалги рицунел руго. Гьел шартIалги руго ракIалъ иман лъурал рукIин, гьеб иман бацIадго, ширк гьабичIого лъураб букIин, жидеца жидер нафсаздалъун ва боцIималалдалъун Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *диналъе гIоло жигьад гьабулел рукIинги.*

Суратлда цIар тун буго «ХIужрабазул сурат»-абун, гьаб сураталда жаниб жидеда Аллагь разилъаял муъминзабазул улбуллъун жал ругел аварагасул ﷺ *руччабазул рукъзазул (хIужрабазул) адаб бицун бугелъул.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца кинабгIаги иш гьабуге Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги цебе.

Гьев авараг ﷺ вугеб бакIалда цо масъала бачIараб мехалъ нужеца жаваб кьоге аварагасда ﷺ цере кIанцIун. Квен-тIех цебе бачIани аварагас ﷺ бай бихьичIого нужеца бай бихьуге квен кваназе. Цо бакIалда унел ругони аварагасда ﷺ цере лъугьунге. **Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа** ва гьев Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги ﷺ гIиссилъуге. **ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо лъалев.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَرۡفَعُوٓاْ أَصۡوَٰتَكُمۡ فَوۡقَ صَوۡتِ ٱلنَّبِيِّ وَلَا تَجۡهَرُواْ لَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ كَجَهۡرِ بَعۡضِكُمۡ لِبَعۡضٍ أَن تَحۡبَطَ أَعۡمَٰلُكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تَشۡعُرُونَ ٢

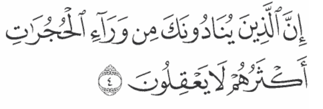
2. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца гьаракь борхизе гьабуге аварагасул ﷺ гьаракьалдаса тIадехун . Гьев аварагасда ﷺ калам гьабулеб мехалъ нужеца гьесулалдаса гьаракь гIодобгIан гьабе, гьесул адаб хIурмат гьабун.

Нужеца гьединго гьаракь борхизе гьабуге аварагасда ﷺ аскIор рукIун цо-цаде рагIи абулеб мехалъги нужго ругеб мехалъ нужеца гьаракь борхизе гьабулеб хIалалъ. Нужеца гьев аварагасда ﷺ хитIабги гьабуге «я МухIаммад»-абун, гьесда хитIаб гьабе: «Я расулаллагьи, я Набияллагьи» абун. **Гьедин адаб тун нуж ругони нужер кинабго лъикIаб гIамал гIададе хвараб букIине буго ва нужеда гьеб гIамал гIадада хвараблъиги лъазе гьечIо.** Гьаб аят рештIине гьабуна жидеда аварагасул ﷺ адаб гьабизе лъаларел, алахалда гIурал гIарабияз Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе къварилъи гьабидалго ва гьез аварагасул ﷺ мажлисалда гьаракь борхун кIалъай гьабидалго. Гьединго гьез ахIулеб букIана: Я МухIаммад! абун.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصۡوَٰتَهُمۡ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱمۡتَحَنَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمۡ لِلتَّقۡوَىٰۚ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَأَجۡرٌ عَظِيمٌ ٣

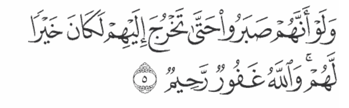
3. Х1акълъунго жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда аскIор ругеб мехалъ гьаркь гIодобегIан гьабулел гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидер ракIал иманалъе ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъиялъе къачIарал, гIицI гьарурал гIадамал.

Гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан мунагьал чури буго ва кIудияб ажроги буго. Ахираталда гьезие нигIаматазул алжаналги руго.

4. Х1акълъунго жидеца дуда «я МухIаммадан» ахIулел гIадамал, жал дур руччабазул рукъалда аскIорги рачIун; гьел гIадамазул гIемерисел жидер гIакъло дагьал гIадамал руго.

Гьезда дур къадро-къимат лъалеб гьечIо ва дур адаб гьабизе кколеблъиги льалеб гьечIо.

5. Х1акълъунго гьел гIадамаз мун къватIиве вахъинегIан сабро гьабун бук1арабани гьезие цIакъ лъикIаб букIилаан. ТIадегIанав Аллагь жинца мунагьал чурулев вуго ва жиндир лагъзадерида гурхIулевги вуго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул адаб тарал, гьесул рахIат хвезе гьабурал гIадамазе вагIза-насихIат гьабун, гьезда берцинаб адаб малъун кIалъалев вуго, гьезие гIакъуба-къварилъи гьабичIого гьездаса тIаса лъугьуневги вуго.

Гьаб кIиябго аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ГIуяйнат ибну ХIусайн ва Аль-акърагI ибну ХIабис абулев кIиго чи вачIана Бану таймазул лъабкъоялда анцIго чигун цадахъ ва къалъул гIужалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хIухь бахъи гьабулев вугеб мехалъ, гьесул руччабазул рукъзабазда сверун лъугьун: «Я МухIаммад! Мун кив вугев? Нижехъе къватIиве вачIа!»-абун ахIдана. Гьаб адаб тей гьабидалго, ТIадегIанав Аллагьас хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ адаб гьабиялда муъминзаби кантIизе гьарун гьаб кIиго аят рештIине гьабуна.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ ٦

6. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужехъе цо хабарги босун цо пасикъав чи вачIараб мехалъ: Жиндир иман загIифав, жиндир рагIиялда божизе бегьуларев. **Нужеца гьес бицараб хабар битIараб бугодай абун цIех-рех гьабе. Гьедин цIех-рех гьабичIони нужеда хIакъикъат лъачIого нужеца гIадамазе къварилъи гьабизе бегьула. Цинги нужги пашманлъизе руго нужеца гьабураб иш мекъи ккун батараб мехалъ.**

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Алвалид ибну ГIукъбат абулев чи витIун вукIана АлхIарис ибну Зирар абулев чияс жиндир къавмаладаса бакIарараб

закаталъул боцIи-мал гьесухъан босизе абун. Гьев Алвалид АлхIарисил къавмалъул бакIалде щвезегIан ана ва цинги гьез жиндие зарал гьабила абун хIинкъун гьезул къавмалда тIаде инчIого нахъе вуссун вачIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьес абуна: «Я Расуллагь ﷺ, гьеб АлхIарисил къавм муртадлъун буго (иманалдаса руссун купруялда ун руго) ва гьез закатги кьолеб гьечIо»-абун. Гьеб хабар рагIараб мехалъ жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабазул цо къукъа АлхIарисилазда рагъ гьабизе ине хIадурлъана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна.

Гьаб аяталда жаниб «пасикъав чи вачIараб мехалъ» абиялъе сабаб буго: Исламияб жамагIаталъул асло ва гIуцIи буго цоцаде божулел рукIиналда, жидеца гьереси бицунарел рукIиналдаги. Цо муъмиинчияс хабар бицараб мехалъ цогидал муъминзаби гьеб хабаралда божула ва гьеб хабар битIараб бугодай абун цIех-рех гьабизе къватIире рахъуларо. Гьедин бугелъул ТIадегIанав Аллагьас муъминзаби кантIизе гьарулел руго кинавго чи жиндир хабаралда божизе бегьулев вукIун гутIиялда ва жиндир иман камилав, жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулев вукIин лъаларев чияс цо хабар бицараб мехалъ гьеб хабаралда божун гIамал гьабизе бегьун гутIиялда.

وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ فِيكُمۡ رَسُولَ ٱللَّهِۚ لَوۡ يُطِيعُكُمۡ فِي كَثِيرٖ مِّنَ ٱلۡأَمۡرِ لَعَنِتُّمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ حَبَّبَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡإِيمَٰنَ وَزَيَّنَهُۥ فِي قُلُوبِكُمۡ وَكَرَّهَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡكُفۡرَ وَٱلۡفُسُوقَ وَٱلۡعِصۡيَانَۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلرَّٰشِدُونَ ٧

7. Нужеда лъае я гьал иман лъурал гIадамал, х1акълъунго нужеда гьоркьов Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **расул вукIин,** Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жив хирияв, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив кIодоги гьавурав, жив гьава-напсалда, щайтIаналда нахъ вилълъунарев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ вахIю гьабураб дин жинца нужехъе щвезе гьабулев ва жиндирго рахъалъан ургъун жо бицуларев. **Гьев расул ﷺ нужее бокьараб жоялда мутIигIлъулев вукIаравани ва нужеца бицараб жоялда рекъон гьес хIукмуги гьабулеб букIарабани нуж нужее цIакъ санагIат гьечIел, нуж гьалаглъулел ишазулъ ккелаан.** Нужеца гьев аварагасул ﷺ хIурмат гьабе ва гьесда гIинтIаме! Гьесда лъала нужее маслахIат бугеб жо ва гьев вуго нужерго нафсаздасаги жив нужеда гурхIулев.

Кинниги ТIадегIанав Аллагьас нужее иман бокьизе гьабун буго, гьеб иман нужер ракIазе берцин бихьизе гьабунги буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужее рихизе гьабун буго куфруги, пасикълъиги, гIассилъиги.** Гьаб буго ТIадегIанав Аллагьас нужеда гьабураб кIудияб цIоб рахIмат, жинца нужее чIобого кьураб хиралъи. Гьаб нигIматалда даимго щукру

гьабизе тIадаб буго. **Гьал берцинал сифатал Аллагьас ﷻ жидее кьурал муъминзаби руго жал хIакъаб диналда ва битIараб нухалда ругел.**

8. Гьаб нужее кьураб иман-ислам Аллагьасул ﷻ рахъалъан нужее бугеб хиралъи буго ва нигIматги буго. Гьев Аллагь ﷻ вуго жинда кинабго жоялъул хIакъикъат лъалев ва жиндир хIукму-къадаралъулъ гIадилав, жинда жаниб хIикмат гьечIеб х1укму жинца гьабуларев.

فَضۡلٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَنِعۡمَةٗۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ﴿٨﴾

9. Муъминзабазул кIиго къукъа цоцаде рагъулел ругони нужеца гьезда гьоркьоб маслахIат гьабе ва гьел рагъизе риччаге! Цо къукъа маслахIат босичIого цогидаб къукъаялда данде зулму гьабизе лъугьани нужеца гьеб жинца зулму гьабулеб къукъаялда данде рагъ гьабе гьеб Аллагьасул ﷻ хIукмуялда буссинегIан ва гьеб къукъаялъ гIассилъиги зулмуги тезегIан. Гьеб къукъа Аллагьасул ﷻ хIукмуялда буссун хадуб нужеца гьеб кIиябго къукъаялда гьоркьоб маслахIат ва рекъел гьабе. Гьеб маслахIатги ритIухъаб гьабе, цояб къукъаялъе зарал бугеб гьабуге. Нужеца киналго ишазулъ шаргIияб гIадло цIуне. ХIакълъунго Аллагьасе рокьула жал ритIухъал, жидеца шаргIияб гIадло цIунулел гIадамал.

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَاۖ فَإِنۢ بَغَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا عَلَى ٱلۡأُخۡرَىٰ فَقَٰتِلُواْ ٱلَّتِي تَبۡغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمۡرِ ٱللَّهِۚ فَإِن فَآءَتۡ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَا بِٱلۡعَدۡلِ وَأَقۡسِطُوٓاْۖ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ ﴿٩﴾

Гьаб аят рештIизе гьабиялъе сабаб бицун «Асбабу Ннузул»-абураб тIехьалда жаниб анкьго батIияб сабаб рехсон буго ва щибалъе хIадисги бицун буго. Гьеб киналъулго хIасил буго бусурбабазул кIиго чи, яги гIемерал гIадамал цо-цаде къецандизе ва рагъдезе лъугьараб мехалъ гьел ахIизе ккола Аллагьасул ﷻ шаргIалда. Гьезда гьоркьоб гьабулеб хIукмуги шаргIалда рекъон ва ритIухъаб хIалалъ гьабизе ккола. ШаргIалда рачIиларо жал абун цояб къукъа чIараб мехалъ гьезда рагъги гьабун гьел шаргIалда рачизе ккола.

Гьаб исламияб улкаги, Илагьияб хIукмуги гьечIеб заманаялъ капурзабазул зулмуялда гьокь ругел бусурбабазда кIоларо жив Аллагьасул ﷻ шаргIалда вачIиларо абун чIарав чи гьесда рагъги гьабун гьев шаргIалда вачине. Гьесда берцинаб вагIза-насихIат гьабун бусурбаби хIукму гьабизе Аллагьасул ﷻ шаргIалда рачIизе кколеблъи бицина. Бусурбаби жидеда гьоркьоб бугеб дагIбаялъе хIукму гьабизе капурзабазул къануналде унеб заман буго гьел бусурбаби хIакъикъиял

гьечIеблъи, гьезул иман-ислам цохIо мацIалда, яги гьезда лъураб исламияб цIаралда бан хутIун букIин баянлъараб заман.
Гьаб цебехун бицараб хIукму жегиги мухIкан гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

10. Х1акълъунго киналго муъминзаби цоцазе вацал руго. Гьедин бугелъул нужеца нужер кIиго вацасда гьоркьоб рекъел гьабе. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа. Гьесул гIазабалдаса хIинкъун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIассилъуге.
Гьедин нуж хьвадани нужеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIизе вуго.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисал гIемерал руго гьаб масъалаялде жал хурхарал.
Жинда Аллагь разилъаяв имам Бухарияс рицарал хIадисал руго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бусурман чи бусуранчиясул вац вуго жинца гьесие зулму гьабуларо ва цогидас гьесие зулму гьабизеги биччаларо»*-абун.
Цоги хIадис буго: *«Т1адегIанав Аллагь жиндир лагъасе квер бакъулевлъун вукIуна гьев лагъ жиндир вацасе квер бакъулевлъун вугебгIан мехалъ»*-абун.
Цоги хIадис буго: *«Муъминчияс жиндир вацасе ракI-ракIалъго дугIа гьабураб мехалъ малаикас абула: «амин» Дуеги гьебго жо буго»-абун. Гьаб дугIа лъик1абги, квешабги букIине бегьула, гьедин бугелъул дуца Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *лагъзадерие къварилъи гьабун, гьез дуе квешаб дугIа гьабиялдаса хIнкъа!»*-абун.
Жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо къоялъ минбаралдаги вахун хутIба гьабуна, гьевгун цадахъ ГIали асхIабил вас ХIасанги вукIана, жидеда Аллагь разилъаял. Аварагصَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ цин гьев ХIасанида валагьун, цинги гIадамаздехун валагьун кIалъалев вукIана ва аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Гьав дир вас сайид вуго (жиндир къадро кIудияв, жив кIодогьавизе мустахIикъав вуго). ТIадегIанав Аллагьасда хьул буго гьав вас сабаблъун кIиго кIудияб исламияб къукъаялда гьоркьоб рекъел гьабила»*-абун. Гьаб амро Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абухъин ккана. ГIиракъалъул агьло ГIали асхIабасе, хадуб гьесул вас ХIасание халифалъиги кьун гьезда нахърилълъун рукIана. Шамалъул агьло МугIавиятие халифалъиги кьун гьесда нахърилъулъ рукIана.
Гьаб кIиго к1удияб исламияб къукъаялда гьоркьоб рагъ ккун гIемераб би гIодобе тIолебги букIана. Жинда Аллагь разилъаяв ХIасаница

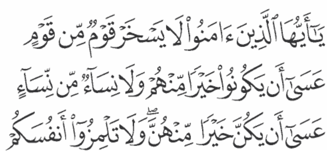
(аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ яс ФатIиматил ва ГIали асхIабасул вас) жив халифалъун вукIине мустахIикъаб бугониги, жинца гьеб халифалъун вук1ин тана МугIавиятие, живги гIодов чIана, жинда хадур рукIарал бусурбабиги гIодор чIезе гьаруна. Гьаб маслахIаталдалъун гьеб кIиго кIудияб къукъаялда гьоркьоб букIараб рагъ тIагIине гьабуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ агьлуялъул баракат нилъееги щвезабеги.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалдаги буго: «*Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца дур вацасе квербакъи гьабе гьесие зулму гьабулеб мехалъ ва гьес цогидазе зулму гьабулеб мехалъги»-абун. Дица абуна: Я расулаллагьи ! Жиндие зулму гьабулеб мехалъ квербакъи гьаби кин бук1унеб дида лъала. Жинца зулму гьабулеб мехалъ кин гьабулеб квер бакъи?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца гьев нахъе чIвае жинца зулму гьабиялдаса. Гьеб буго дуца гьесие гьабулеб квербакъи»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб кIиго аяталда жаниб бицараб жоялдаса гIалимзабаца хIукму босана бусурбабазул кIиго къукъа цо-цаде багъулеб бугониги гьел капураллъун рукIунаро, гьел чIвазе нухги букIуларо капурчи хIисабалда. Жинда тIаде кIанцIарав бусурманчи жиндир агьло боц1и нафс цIунун чIвазе ихтияр букIуна, гьедингурого жал ч1езаризе к1олареб х1ал бугони, амма чIвазе тIадаб букIунаро. Цо къукъа шаргIияв имамгун цадахъ бугони, цогидаб къукъа гьесда данде бахъун бугони гьел жал данде рахъаразда рагъ гьабизе бегьула шаргIияв имамгун цадахъ лъугьун. Жал данде рахъаразда капурзаби абуларо гьел капурзаби гьечIебгIан мехалъ. Гьезда цIар буго «Бугъатал»-абун. Гьелъул магIна буго жал мутIигIлъичIел, квешал абураб. Гьал бугъатал капурзаби рукIула абулеб къукъа буго «Хаварижал» ва «МугIтазилатал» жидеда абулел, агьлу сунаталдаса жал къватIире рахъарал къукъаби.

Гьаб масъалаги жакъа бичIчIизе кколеб масъала буго. Гьаб бугелъул бусурбабада гьоркьоб питна гIемерлъараб заман. Жиндирго нафсалъул, щайтIаналъул мурад гьабун цо бусурманчи цогидав бусурманчияс капур гьавулеб, гьев чIвазе изноги кьолеб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги нилъер нафсалъе бокьараб жо битIараблъун бихьун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргI хвезе гьабулелллъун рукIиналдаса.

11. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужер цо къавмалъ цогидаб къавм махсароде гьабуге! цо чиясе цогидав чи жиндаса гIодовегIанлъун вихьуге! Дол

وَلَا تَنَابَزُوا۟ بِٱلْأَلْقَـٰبِ ۖ بِئْسَ ٱلِٱسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ ٱلْإِيمَـٰنِ ۚ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿١١﴾

жал гIодогIанлъун рихьарал гIадамал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор гьаздаса лъикIал рукIинеги бегьула!. Цо муъминал руччабаца цогидал муъминал руччабиги жидедаса гIодогIаналлъун гьаруге!**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор дол гIодорегIан гьарурал руччаби рукIине бегьула гьездаса гIемерго лъикIал. Нужеца нужерго нафсазда гIайибалги чIваге!** ай бусурбабаца цо-цаде г1айиб ч1ваге Бусурбабаца цоцалазда гIайиб чIвазе, гьезул гIайибалги цIехезе бегьуларо. **Нужеца цоцалазде гьесие бокьулареб цIаралдалъунги ахIуге!** ТIокI цIарал лъун, гьел цIараздалъун гIадамазда ахIуге. КIиго, я гIемерал цIарал цогоял гIадамазда ругеб мехалъ гьел цоцадаса батIа рахъиналъе гIоло лъолеб тIокIцIарги гьев чиясе рихулареб, гьесие щибго нукъсанлъи бачIунареб букIине ккола.

Цо инсан муъминчилъун вукIун, цинги гьес жинда «пасикъчи» абизе рес лъугьунеб гIамал гьаби цIакъ квешаб жо буго. Диналъул вацазе рихулеб жо гьаби, гьезие рихулеб рагIи бициги пасикъав чиясул пиша буго.

Гьаб рагIиялъе цоги магIна гьабуна: «Цо чияс иман лъун хадуб гьесда мун пасикъав чи вуго, гIасияв чи вуго аби квешаб ва кIудияб мунагь буго»-абун. Гьаб магIна гьабурав гIалимас абуна: Цо чияс тавбоги гьабун гьев иман-исламалда вачIун хадуб гьесда жиндир цересел мунагьал рицун мун гIассияв пасикъав чи вукIана аби, кIудияб мунагь буго абун.

Гьадинал гIамалал жидеца гьарурал гIадамал гьеб гIамал гьабиялдаса руссун, тавбо гьабун хьвадичIони гьел гIадамал руго жидеца жидерго нафсазе зулму гьабулел гIадамал Жидер нафс жужахIалда кколеб гIамал гьабиялдалъун.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱجْتَنِبُوا۟ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ ۖ وَلَا تَجَسَّسُوا۟ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж рикIкIалъе нужер ракIалда кколел, жидер хIакъикъатги лъаларел пикрабазда нахърилълъиялдаса, гьезда рекъон хIукму гьабиялдаса, гьеб пикруялда рекъон муъминзабазда гIайиб чIваялдасаги.

ХIакълъунго цо-цо пикраби жал щайтIаниял, жиндалъун инсан мунагьалъулъ кколел рукIуна. Нужеца гIадамазул гIайибал цIехоге, гьезул хабаралда балъго

гIенеккуге! Нужер цояз цогидазда нахъаса гъибатги гьабуге. Гьев чи цеве гьечIеб мехалъ гьесие бокьулареб жо бицун, гьесул нафс ва къадро гIодогIанлъулеб жо бицун кIалъаге. Гьеб цIакъ кIудияб мунагь буго. **Нужер цонигиясе бокьулищха жиндир данилъул вац хвараб мехалъ гьесул гьан кваназе? Гьеб нужее цIакъ бокьизе гьечIо.** Гьеб цIакъ ракI къалеб, къабихIаб гIамал буго.

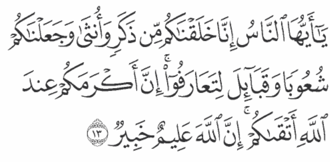
Гьадинабго къабихIаб гIамал буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда гъибат гьабиги. Инсанасул гьан кванай къабихIаб жо буго, гьеб гьабиялда цониги нафс разилъулареб. Гьев инсан жиндир вац вугони, гьесул гьан кванай цIакъго къабихIаб букIиларищха? Гьев вац хун хадуб гьесул гьан кванай кигIан къабихIаб ишха букIинеб? Гьадинаб баянаб мисал бачун ТIадегIанав Аллагьас нилъеда лъазе гьабулеб буго гъибат гьаби цIакъ кIудияб мунагь букIин. Ва амма гьеб гъибат гьабигIадаб инсан жиндаса хIинкъулареб цоги мунагьги гьечIо! **Нуж Алагьасдаса хIинкъа!** Гьесул гIазабалдаса хIинкъун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIассилъи гьабуге. **ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца цIакъ гIемер тавбо къабул гьабулев ва жиндир муъминал лагъзадерида жиндир гурхIел-рахIмо гIемерав.**

Гьал аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагьас цIакъ берцинго баян гьарун руго муъминзабаца тезе кколел квешал тIабигIатал. Гьезие нилъеца баян кьечIониги гIолеб хIалги буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Цо чи цогидазул хабаралда гIенеккараб мехалъ, гьел гIадамазе гьев гIенеккизе бокьунги гьечIого, Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *ахираталда гьев чиясул гIундузда жаниб биараб тIохьи тIола»*-абун.

Цогиги аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Нуж цIуне рекIел пикрабаздаса. Гьел пикраби руго бищунго гьересиял харбал»*-абун. К1иябго х1адис имам Бухарияс бицана.

Гьаб хIадисалъулги, аяталъулги мурад буго диналъул вацасул хIакъалъулъ квешаб пикру гьабуге абураб. ЛъикIаб пикру гьаби какараб гьечIо. ЦIакъго какараб жо буго хIакимас жиндир пикруялда рекъон, жиндие хIужа-далил гьечIого хIукму гьаби. Гьадин хIукму гьабурав чи жужахIалда ккеялда хIинкъи буго.

13. Я гьал гIадамал! Х1акълъунго Дица нуж рижун руго бихьинабги цIуябги жо данделъун. нуж киналго цохIо Адамил ва ХIавал лъимал руго. Нужер умумулги гьединго цохIо тухум буго.

Нужее цоял цогидаздаса чIухIизе щибго гIилла гьечIо. **Дица нуж**

батIи-батIияб кьибил ва тухум гьабун рижана нуж цоцалазе лъазе, нужеца цо-цазе квербакъиги гьабизе. Пуланав чи пуланаб наслоялъул чи вуго абун лъазе. Нуж дица рижичIо нужеца тухум-кьибилалдалъун цоцаде тушманлъи гьабизе. **Х1акълъунго Нуж цоял цогидаздаса хира гьарулеб ва тIокI гьарулеб жо буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун, гьесие мутIигIлъун хьвади. ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жоялъул загьирги батIинги лъалев.** Жиндир лагъзадерил иман лъейги, куфру-ширкги лъала, ва гьел лагъзадерие мустахIикъаб жоги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ. Гьадин бугелъул нужеца нужерго нафсал кIодо гьаруге, нужги насаб-тухумалдалъун чIухIдаруге.

Байзави абулев гIалимас абуна: Насаб тухум цо-цо бакIалда жиб хал гьабулеб амро бугониги (ригьин гьабулеб бакIалда хал гьабула гьеб), гьеб иман-исламалда данде ккун цIакъго нахъегIан букIуна ва бакъ баккараб мехалъ цIваби тIерхьун унел гIадин иман исламалда борцараб мехалъ цогидал рецц бакъ гьабулел жал цереса тIагIун уна.

Иман ислам бугел гIадамазда гьоркьобги жиндие Къуръан хIадис ва шаргIияб гIелму лъалев чиясул даража къасси зодире рихьунел цIвабиги, цIураб сардилъ моцIги хIисабалда буго: Ц1вабзазул кенчIей моцIалъ ссвине гьабичIониги моцIрол нур ва гвангъи цIакъго цIикIараб букIуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Бищунго лъикIав, хирияв чилъун вукIине бокьарав чи Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъа абе!»-абун.*

Цоги хирияв аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абуна*: «Киналго гIадамал кIиго тайпаялда руго: Цо чи вуго жинца лъиклъи гьабулев, жив Аллагьасдасаги* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъарав. Гьав чи ТIадегIанав Аллагьасе хириявги вуго. Цоги чи вуго жив къосарав, жинца къабихIал гIамалал гьарулев. Гьав чи Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *цIакъ гIодогIанав вуго»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Абубарзат ал-Асламияс бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: Я гьал жидер мацIалдалъун иман лъурал, жидер ракIазулъ иман лъугьичIел гIадамал! Нужеца бусурбабазда гъибат гьабуге! Нужеца гьезул гIайбал ва мунагьал цIехоге! Гьел бусурбабазул гIайбал жинца цIехарав чиясул гIайбал Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *цIехола. Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *жиндир гIайбал цIехарав чи жиндир рукъовго вукIадго Аллагьас гIадамазда цеве къватIив чIвазе гьавула»* – абун. Х1адис имам абуДавудица бицана.

Исламияб дин буго киналго гIадамал ращад гьарулеблъун жиб бачIараб. Щиб милат бугониги, кинаб кьер бугониги, щал умумул ругониги

«Лаилагьа Илла Ллагьу МухIаммадун ﷺ русулуллагь»-абураб рагIи абураб мехалъ гьел киналго гIадамал цоцаде бащадаллъун лъугьуна. ТIадегIанаб къадрояллъул чи вугониги, жив тIом чIегIерав лагъ вугониги гьав кIиявго чиясул хIукму исламияб диналда жаниб бащадаб буго. Гьабго мисал буго капурзабазулги. Цо капурчи цоги капурчиясдаса ватIа гьавуларо гьесул насаб тухум хал гьабун. Исламияб диналда рекъон инсан кIиго тайпаялда вуго: Муъминчи ва капурчи. Гьаб гуреб цогидаб хал гьаби буго шаргIалда рекъон кколареб.

Нилъер халкъалда гьоркьоб буго цакъ шаргIалда хилапаб «лагъзал»-абун цо гIадамазда абулеб гIадат. Гьаб буго муъминчи жиндир кIалдисан къватIибе гьеб рагIи бачIиналдаса хIинкъизе кколеб бакI. Гьеб буго жагьилаб гIамал. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасул хилафаталда чуял рекеризе гьарулеб къец гьабулеб букIадго цо тIом чIегIерав къибт1иясул чу бергьун буго ГIамру ибну ГIасс асхIабасул васасул чуялдаса. Цинги гьев ГIамрол васас дов къибт1иясда кьабун буго «Мунищ вугев дир чуялдаса цебе чу бекеризе гьабулев чи?»-абун. Гьав ГIамрол вас жиндир тухум кьибилалдаса чIухIун кIалъан вуго ва гьесда ракIалда ккун буго дов тIом чIегIерав къибт1ияв жиндаса къадро дагьав вуго абун.

Цинги жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абун буго: «Гьал гIадамал жидер улбуз хIурияллъун (узденаллъун) гьарун руго! Нужеца кидал гьел лагъзаллъун гьарурал?» – абун. Гьеб рагIиялъул магIна буго нуж чIухIуге нужер тухум-кьибилалдалъун, нужеца гIадамал гIодоргIанги гьаруге. Гьел киналго гIадамал жидер рижиялда (гьариялда) жанир хIурияйл руго, цо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзалги руго, цо Адамил лъималги руго абураб.

﴿قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا ۖ قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَـٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَـٰنُ فِى قُلُوبِكُمْ ۖ وَإِن تُطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَا يَلِتْكُم مِّنْ أَعْمَـٰلِكُمْ شَيْـًٔا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ١٤﴾

14. Цо аг1рабиязул къукъаялъ абулеб буго нижеца иман лъуна абун. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ : «Нужеца иман лъун гьечIо. Нужеца абе ниж мутIигIлъана абун.(ай исламалда рач1ана абун) **Жеги нужер ракIазда жаниб иман лъугьун гьечIо ва гьелъул хIакъикъат нужеда бичIчIунги гьечIо. Нуж унгого Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласеги мутIигIлъани ва нужеца камилаб хIалалъ иманги лъуни Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее нужер гIамалазул ажро-кири гьабизе буго ва щибго жо гьеб ажроялдаса нукъсанги гьабизе гьечIо.**

ХIакълъунго Т1адег1анв Аллагь вуго жинда нужер хIал лъалев ва

нужеда жив гурхIулев»-абун.

Гьаб аят рештIизе гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рачIун бану Асадилал абулеб гIарабиязул къукъаялъ жалго рецңун хабар бицидалго. Гьеб сон букIана бакъ бан, хур бижичIого, ракъи бугеб сон. Гьел аг1рабиязе бокьун букIана «нижги муъинзаби руго»-абун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие садакъадул боцIиялдаса бутIа кьезе. Гьезул рекIел ният загьир гьабун ТIадегIанав Аллагьас гьезул хIал баян гьабуна ва гьел хIакъикъияб иман лъеялда ахIана. Жидер иман камилал, иманалъулъ ритIухъал муъминзаби рехсон ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمۡ يَرۡتَابُواْ وَجَٰهَدُواْ بِأَمۡوَٰلِهِمۡ وَأَنفُسِهِمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ١٥

15. ХIакъикъиял муъминзаби руго жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ**, гьесул расуласдаги иман лъурал гIадамал: цинги жидер рекIелъ щибго щаклъиги хутIичIел жидер иман лъей битIараб букIинада. Жидеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гIоло жидерго боцIи-малалдалъун ва чурхдуздалъун гъазаватги гьабулел.**

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун жидер рухI бичулел, жидер магIишатги кьолел. Гьеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб жо жидеца тIалабги гьабуларел. **Гьал гIадамал руго жидер иманалъулъ ритIухъал муъминзаби.**

ХIакъикъияб иманалъе ТIадегIанав Аллагьас лъабго сифат шартI гьабун буго: РакI парахатлъун, якъинго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулалда божи, гьез бицараб хIукму къабул гьаби. Гьаб х1алалъ иман лъун хадув жив щакдаруларев вукIин.

Гьаб сифат цIакъ камилаб букIана жинда Аллагь разилъияв Абубакр асхIабасулъ. Гьедин букIиналъ гьесда цIарги букIана Абубакр-Ссидикъ абун: (Жинца цIакъ ритIухъ гьабулев).

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул МигIражалда араб сордоялъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакр Маккаялдаса къватIивехун вукIана. Радал аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиндир МигIражалъул хабар бицараб мехалъ цо-цо иман загIипал гIадамал щакдарана. Абубакр асхIабасде данде чIварав чияс гьесда абидалго: «Гьав дур гьудулас гIажаибаб жо бицулеб буго! Жив Акъсаялдаги щун т1ад вусанин цо сордоялда жанив!»-абун. Абубакрица абуна: «Валлагьи гьеб рагIи МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ абун батани дица гьеб хабар ритIухъ гьабула»-абун.

Лъабабилеб сифат буго: «Жидер боцIи-малалдалъун ва нафсаздалъун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабулел»-абун. Гьаб сифат гьаб заманаялъ жиб батизе захIматаб сифат буго. Жигьадалъул цIар

бахъараб мехалъ гIадамазул хIалги хисулеб буго. Амма ТIадегIанав Аллагьасул калам хисизабизе лъилго хIал кIоларо, гьелъул батIияб магIна гьабизеги бегьуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бахьи бугеллъун гьарурал муъминзабазе камилаб иман кьолеб буго. Гьезул хьул лъолеб жоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи букIунеб буго. Гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи щвезе бокьарав чияс Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамалги гьабуелб буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ кьеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

قُلْ أَتُعَلِّمُونَ ٱللَّهَ بِدِينِكُمْ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾

16. Дуца Абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: «Нужеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **лъазе гьабулебищ бугеб нуж щиб диналда ругеб?»-абун. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъалев вуго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго жо. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо лъалев.**

Гьаб рагIи такрар гьабиялдаса мурад буго зобалазда бугеб кIудиябги, ракьалда тIад бугеб гьитIинабги, инсанасул рекIелъ бугеб хивалги ццебехун букIарабги, хадуб букIинесебги кинабго жо лъалев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, гьесда щибго жо балъго хутIуларо абун мухIкан гьабун, гьел жидер иман загIифал гIадамазда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лъай ракьарагIалда щвараб букIин бичIчIизе гьаби.

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا۟ ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا۟ عَلَىَّ إِسْلَٰمَكُم ۖ بَلِ ٱللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَىٰكُمْ لِلْإِيمَٰنِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿١٧﴾

17. Цо агIрабияз жидеца исламияб дин боси дуда бицулеб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьеб дуе гьабураб лъикIлъи бугеб гIадин. Дуца гьезда абе: «Нужеца дида бицуге нужеца исламияб дин боси ва гьеб дие гьабураб хъулухълъун рикIкIуге. Гьелъул лъикIлъи нужеего букIине буго.**

ТIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж иманалда тIоритIарав ва нужеда кIудияб цIоб рахIмоги гьабурав. Нужеца иман лъуна абураб рагIиялъулъ нуж ритIухъал ратани нужеда гьаб хIакъикъат лъае»-абун.

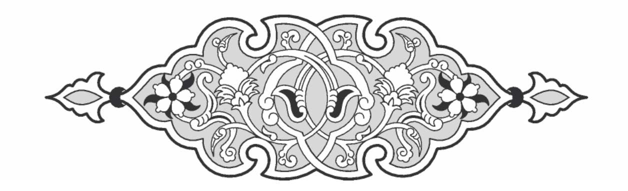
إِنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَٱللَّهُ بَصِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

18. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасда лъала зобалаздаги ракьалдаги бугеб балъгояб жо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жинда бихьулев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.**

Гьадинав БетIергьан Аллагьасе мутIигIлъун гьев разилъи тIалаб гьабун хьвади буго гIакъилал муъминзабазул гIамал. Гьав БетIергьан

Аллагьасул гIазабалдаса рорчIила абун хьвади, яги гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналдаго инкар кквей буго инсан бахьи къосарав вукIиналъе гIаламат. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги гьеб сифат нилъее букIиналдаса. Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Х1ужураталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

50. Сурату Къа́ф

Гьаб сураталда жаниб исламияб гӀакъидаялъул аслабилъун ругел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аврагзаби ритӀухъ гьари, ахират букӀин ва хӀисаб-мизанги, жазаъги букӀин бицунеб буго.

Сураталъулъ аслияб бакӀ ккун буго хун хадур тӀад рахъине гьариялъул ва гьеб заманаялъ инсанасул букӀунеб хӀал бициналъ. Сураталъул бай бихьи буго мушрикаца жинда инкар кколеб букӀараб ва жидеца гӀажаиблъи гьабулеб букӀараб хун хадур тӀаде рахъине гьаризе рукӀин бицун гьезухъе жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазабалдалъун хӀинкъи кьолев расул вачӀиналъул бицунеб.

Хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хӀал кӀолъиялда тӀоритӀел гьабулел кӀудиял гӀаламатал рицун руго: Зобал-ракьазда, хур-хералда, гӀорал-лъаразда ралагьун, гьезул пикру гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукӀиналда, гьесул хӀалкӀолъи гучаб букӀиналда, гьеб хӀалкӀолъи гучав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ хун хадур тӀаде рахъине гьаризе кӀолеблъиялда далил бачиялда ва гьелда иман лъеялда ахӀулел руго.

Цересел умматаз Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кквеялъул, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва ахират гьереси гьабиялъул бицун, гьезда щвараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазабалъул бицун Маккаялъул мушриказе хӀинкъи кьолеб буго.

Хвалил кьогӀлъиялъул ва мехтелалъул бицун, тӀаде рахъине гьариялъул хӀинкъи бицун, хӀисабмизаналъул захӀмалъи бицун, капурзабазул гьеб къоялъ букӀунеб хӀал бицун инсанасе вагӀза гьабулеб буго жив Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гӀибадат гьабиялда вачӀине ва къиямасеб къоялъул хӀинкъиялдасаги, гӀазабалдасаги жив хвасарлъизе.

Сураталъул ахиралдаги хварал тӀаде рахъизаризе Исрафил малаикас ссуралъуб пуялъул бицунеб буго. Гьеб ссуралъуб пураб мехалъ кинабго халкъ жидерго хобаздаса къватӀире рахъула ракьалда тӀаде тӀибитӀараб гарцӀазул хӀисабалда: гӀемерлъун, цо-цаде хур-хун. «Гьаб хирияб Къуръаналдалъун дуца умматалъе вагӀза гьабе ва гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда ахӀе, гьеб вагӀза босине буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазабалдаса хӀинкъулев чияс»-абун абулеб буго хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قٓۚ وَٱلۡقُرۡءَانِ ٱلۡمَجِيدِ ١

1. Къаф. Жиндир къадро кIудияб, жиб хирияб Къуръаналдалъун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.
Жиндие хирияв МухIаммад ﷺ хIакъав расул вукIиналда ва хун хадур г1адамал тIаде рахъине гьариги хIакъаб жо букIиналда.

بَلۡ عَجِبُوٓاْ أَن جَآءَهُم مُّنذِرٞ مِّنۡهُمۡ فَقَالَ ٱلۡكَٰفِرُونَ هَٰذَا شَيۡءٌ عَجِيبٌ ٢

2. Амма Маккаялъул агьлуялъ жидехъе вачIарав авараг ﷺ ритIухъ гьавичIо ва гьез гIажаибаб жолъун рикIкIана жидедаго гьоркьоса жидее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьолев расул вачIин. Гьел капурзаца абуна; «Гьаб цIакъ гIажаибаб жо буго»-абун. Гьел гIажаиблъизе щибго гIиллаги букIинчIо. Гьезухье расуллъун витIарав МухIаммадги ﷺ гьел киналго жиндир ритIухълъиялда ва аманат бугев вукIиналда мукIурав вукIана. Гьез гIажаиблъи гьаби ва инкар кквей букIана ахIмакъаб чIухIи сабаблъун ва жидерго жагьилаб гIамалкIодолъи загьир гьабун.

أَءِذَا مِتۡنَا وَكُنَّا تُرَابٗاۖ ذَٰلِكَ رَجۡعُۢ بَعِيدٞ ٣

3. Гьел капурзабаца хун хадур тIаде рахъине гьариялда инкар ккун абуна: **«Ниж хвезеги хун ракьлъун лъугьун хадурги чIагойищ гьарулел? Гьеб тIаде рахъине гьари буго жиб букIине дандего кколареб, батIулаб жо»-абун.**

قَدۡ عَلِمۡنَا مَا تَنقُصُ ٱلۡأَرۡضُ مِنۡهُمۡۖ وَعِندَنَا كِتَٰبٌ حَفِيظُۢ ٤

4. Х1акълъунго Дида лъала гьел гIадамал хун хадур ракьалъ кванан гьезул гьанги, биги, дагьлъулеблъи ва тIагIунеблъи. Дида щибго жо балъго хутIуларо. Жегиги дида аскIоб буго кинабго махлукъалъул хъвай-хъвагIай жинда тIад бугеб ЛавхIул-махIфузги. Гьадинаб камилаб лъаялъул БетIергьанасда данде рахъун гьел мушриказ абулеб буго ниж ракьлъун лъугьун хадур тIаде кин рахъизе гьарулел абун.

بَلۡ كَذَّبُواْ بِٱلۡحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمۡ فَهُمۡ فِيٓ أَمۡرٖ مَّرِيجٍ ٥

5. Гьаб инкар кквеялдаги тIад жиб баянаб, хIакъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламги гьереси гьабуна гьел мушрикаца, жидехъе гьеб бач1ун хадуб.

Гьеб жидер инкаралъулъ ва Къуръанги, аварагги ﷺ гьереси гьавиялъулъ гьел мушрикал жидер цо ккураб гIакъло-пикру гьечIого руго. Жидеца гьеб Къуръаналда цин сихIро буго абула, цин гьереси буго абула, цинги шигIро буго абула. Гьебго жо абула аварагасул ﷺ хIакъалъулъги.

أَفَلَمْ يَنظُرُوٓاْ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن فُرُوجٍ ﴿٦﴾

6. Гьел инкар чагIи жидеда тIад ругел зобалаздагIаги кин ралагьуларел. Киндай Дица гьел тIаде рорхун ругел абун ва киндай бакъ-моцIалдалъун, цIвабзаздалъун берцинги гьарун ругел. Ва гьел зобалазда щибго жагъалаб бихъа-къотIараб бакIги гьечIо абун.

وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَٰهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَٰسِىَ وَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ﴿٧﴾

7. Гьаб ракьги Дица цIан битIизе гьабуна жинда тIад гIадамал чIезе, гьез яшав гьабизе санагIатаб хIалалъ. Гьеб ракьалда тIад рорхатал мугIрул гьаруна, гьеб ракь цо хIалалда жидедалъун чIеялъе сабаблъун рук1ине. Ва Дица гьеб ракьлда тIад бижизеги гьабуна кинабниги тайпаялъул берцинаб, жиндаса бер боххулеб ах-хур, хер-тIегь ва цогидабги ч1аголъи.

تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٨﴾

8. Гьаб кинабго жо Дица бижана ва гьабуна жидеца иман лъун, жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ руссарал гIадамазе вагIзалъун ва гьезул рекIелъ иманалъул нур цIикIунеблъун.

وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً مُّبَٰرَكًا فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ جَنَّٰتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ ﴿٩﴾

9. Дица зодиса рештIизе гьабуна жиндилъ баракат бугеб лъим. Гьеб лъималдалъун Дица бижизеги гьабуна кинабго ахги ва жиб бекьун, лъилъун бакIарулеб хурги.

وَٱلنَّخْلَ بَاسِقَٰتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ﴿١٠﴾

10. Гьединго жал рорхатал чамастакил гъутIбиги рижине гьаруна, жидеда тIад цоцаде хурхараб гIемераб чамастак бугел.

رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ ۖ وَأَحْيَيْنَا بِهِۦ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ كَذَٰلِكَ ٱلْخُرُوجُ ﴿١١﴾

11. Гьаб ах-хур ва чамастакил гъутIбиги Дица рижине гьаруна гIадамазе ризкъилъун. Гьеб ах-хур бижине гьабун Дица жиб хун букIараб ракьги чIаго гьабуна.

Гьаб хвараб ракь чIаго гьабиялда релъун буго хварал гIадамал чIаго гьарун тIаде рахъине гьариги. Гьеб ТIадегIанав Аллагьасе щибго захIмалъи бугеб иш гьечIо.

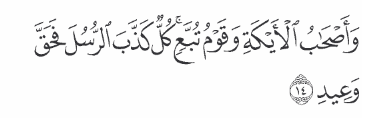
كَذَّبَتۡ قَبۡلَهُمۡ قَوۡمُ نُوحٖ وَأَصۡحَٰبُ ٱلرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾

12. Гьал Маккаялъул Къурайшияздаса цереккун НухIил къавмалъги, Самудиязги, гьезул нахъе хутIарал «асхIабу ррасси»-абулеб къукъаялъги гьерси гьаруна жидехъе ритIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ.

«АсхIабу ррасси» щал ругел абун тафсиралъул гIалимзабазул хилаф буго. Цояз гьеб ШугIайбил къавм буго абуна цо гъуялда аскIор рукIарал цинги гьенир жанире рортизе гьарун жидее гIазаб гьабурал. Цояз Самудиязул къавм буго абуна. Цогидаз ХIабибу Нажар абулев муъминчи чIван жидеца гъуялъуве рехharал гIадамал руго абуна.

وَعَادٞ وَفِرۡعَوۡنُ وَإِخۡوَٰنُ لُوطٖ ﴿١٣﴾

13. ГIа́дилазги, пиргIавницаги, ЛутIил къавмалъги гьаруна жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси.

14. Ахал-рохьал гIемерал ШугIайбил къавмалъги, Яманалда вукIарав ТуббагI ханасул къавмалъги;-гьал киназго гьереси гьаруна жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва гьезие хIакъаблъун лъугьана Дица жал гьалаг гьарила абун гьабураб къотIи.

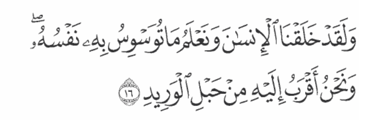
Гьал киналго жидее мустахIикъаб гIазаб гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьаруна. Гьединго гьаб Маккаялъул агьло гьалаг гьабизеги кIола Т1адег1анав Аллагьасда гьез иман лъечIони ва расуласе гьабулеб къварилъиги жибго течIони.

15. Дун гIажиз гьавичIо гурищ щибго жоялъ, щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьаб халкъ Дица бижулеб мехалъ?

Гьал г1адамал хун хадур тIаде рахъине гьаризе кIола Дида, щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьал рижизе кIвараб хIалалъ. **Киниги гьал мушрикал жал хIайранлъун руго ва щакдарулелги руго хун хадур жал тIаде рахъине гьарила абураб амроялъулъ.** Гьезда гьеб амро бичIчIизе бокьун гьечIелъул, гьеб гьезул нафсазе цIакъ рихунги бугелъул, щиб хабар бицунги жидеца гьелда инкар ккун чIолел руго гьал мушрикал. Гьез инкар ккуна абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир хIукму-къадар тIубазе гьабичIого

телищха?!

16. ХIакълъунго гьав инсан Дица вижана ва Дида лъала гьесул ракIалда букIунеб вас-васги, щакдариги. Дун гьев инсанасда гIагар вуго Дир гIелмуялъул рахъалъан **гьесул горбода бугеб бидул рихьалдасаги.**

ИбнуКасирица абуна: «Дир малаикзаби руго гьесда цIакъ гIагарда ва гьез гьесул кинабго гIамал хъвала абураб магIна буго гьаб рагIиялъул. Гьаб магIна гьадин букIиналда тIоритIел гьабулеб буго гьалда хадуб бугеб аяталъги»-абун.

17. Гьев инсанасда тIад вакил гьавун тарав кIиго малаикас данде босун хъвала гьесул щибаб рагIиги гIамалги. Цояв кваранаб рахъалда гIодов чIун вукIунев цогияв квегIаб рахъалда гIодов чIун вукIунев.

18. Гьев инсанас цохIо рагIиги абуларо гьеб рагIи хъвазе хIадурун малаик вукIун гурони: жив кивего гьев инсангун цадахъги вукIунев.

ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо бихьулев, рагIулев, лъалев вугониги, гьев Алагьас жиндир лагъзадерил гIамал хъвалел малаикзаби тун руго: Къиямасеб къоялъ хIисаб-мизан гьабулеб мехалъ гьев инсан жиндир гIамал тIаде хъвараб кагъат жинда кодобе кьун гьеб гIамал жинца гьабураб букIиналъе мукIур гьавизе. Гьал малаикзабиги цо сордокъоялда жанивункъго вукIуна. КIиго радал вачIунев ва кIиго къасси вачIунев. Гьезул цояв кваранаб рахъалда гъажалда тIаде чIола ва гьес инсанас гьабураб кинабго лъикIаб гIамал хъвала. Цогиялав квегIаб рахъалда гъажалда тIад чIун гьес инсанас гьабураб кинабго квешаб гIамал хъвала.

Ал-Алуси абулев гIалимас абуна: «Гьал малаикзаби инсанасул гIамал хъвазе теялъул хIикмат буго гьесда лъараб мехалъ жинца гьабураб кинабго гIамал хъвалеб бугеблъи, гьев инсан лъикIаб гIамал гьабиялда гьесизе (гьетIизе) ва квешаб гIамал гьабиялдаса нахъеги къазе»-абун.

19. Гьев инсанасда тIаде хвалил мехтелалги рачIуна, гьелъул захIмалъи, къварилъиги бачIуна, жиб хIакъаб жолъун бугеб хIалалъ.

Гьеб хвалил кьогIлъи ва захIмалъи букIанаха мун жиндаса лъутулев, вахчулевлъун вукIараб жо я гьав инсан! КигIанго

инсанасе бокьичIониги гьесда тIад хвел бачIине букIин хIакъаб жо буго ва гьеб хвалил мехтелги, кьогIлъиги цIакъ захIматаб жо буго абураб магIна буго гьаб аятальул.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда хвалил унти тIаде бачIараб мехалъ гьес жиндир гьумералдаса гIетI бацIцIунеб букIана ва жинцаги абулеб букIана: «СубхIана-Ллагьи! ХIакълъунго гьаб хвелалъул цIакъ гучал мехтелал руго!»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

20. Хварал гIадамал тIаде рахъине гьаризе ссуралъуб пураб заман буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккун рукIарал гIадамазе гIазаб гьабизе къотIи гьабураб къо тIаде щвараб заман.** وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِۚ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡوَعِيدِ ٢٠

21. Гьеб къоялъ щибаб нафсги бачIуна жив цеве къотIулев малаикгун ва жиндие нугIлъи гьабулев малаикгун цадахъ. وَجَآءَتۡ كُلُّ نَفۡسٖ مَّعَهَا سَآئِقٞ وَشَهِيدٞ ٢١

Цинги гьев инсанасда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъальанги абула:

22. «Х1акълъунго мун цIакъ гъапулго вукIана гьаб къо дуде тIаде бачIине букIиналдаса. Гьанже дунялалъул рукъор дур гIиналдаги, бералдаги, ракIалдаги тIад букIараб пардав Дица тIаса ине гьабуна. لَّقَدۡ كُنتَ فِي غَفۡلَةٖ مِّنۡ هَٰذَا فَكَشَفۡنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلۡيَوۡمَ حَدِيدٞ ٢٢

Жакъа дуе щибго жоялъул ургъел гьечIо цохIо гьаб дуде тIаде бачIараб амроялъул гурони. Мун гьелдаса гъапул гьавулеб, машгъул гьавулеб щибго жо гьечIо! **Дур берзул канлъиги жакъа цIакъ лъикIаб, лебалаб буго.** Гьелъие квал-квал гьабулеб щибго жо хутIун гьечIелъул»-абун.

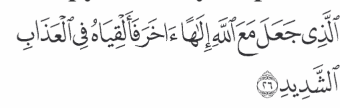
23. Къиямасеб къоялъ гьев инсангун цадахъ вукIарав малаикас абула: وَقَالَ قَرِينُهُۥ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ٢٣

«Гьав чи вуго Дуца дун жиндир гIамалал хъвазе вакил гьавун вукIарав чи. Дица духъе гьав чи вачун вачIана ва гьасул гIамалал хъварал кагътaлги рачIана»-абун.

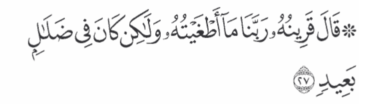
24. Гьел малаикзабада Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъальан абула: «Нуж кIиясго жужахIалда жанире рехе кинавниги жив капурав, жинца хIакъаб жоялда инкар ккун вукIарав, жив гьаб къоялдаги божулев вукIинчIев чи!»-абун.** أَلۡقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٖ ٢٤

25. Жинца кинабго лъикIлъи нахъе чIвалев вукIарав. Паризаяб закат-сахI кьолеб مَّنَّاعٖ لِّلۡخَيۡرِ مُعۡتَدٖ مُّرِيبٍ ٢٥

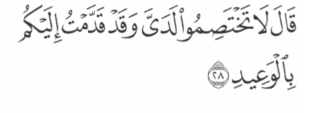
букIинчIев, **жинца зулмуги гьабулеб букIарав, хIилла-макроги гьабулев вукIарав, жиндир диналъулъ щакдарулевги вукIарав.**

26. Жинца Аллагьгун ﷻ цадахъ цоги алагьги гьавун гьесие лагълъи гьабурав. Гьав чи нужеца рехе цIакъ гучаб жужахIалъул гIазабалъулъ!»-абун.

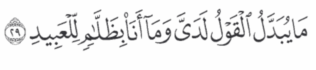

27. Гьеб жужахIалда жанив ккедалго инсанас щайтIаналда гIайиб чIван абула: Гьаб щайтIаналъ къосизе гьавуна дун абун. **Гьеб гIайиб жинде рехидалго гьев чигун цадахъ букIараб щайтIаналъ абула: «Я нижер БетIаргьан! Дица гьев чи къосизе гьавичIо. Гьев живго вукIана хIакъаб жоялдаса цIакъ рикIкIадаб къосиналъулъ»-абун.**

28. Аллагьасул ﷻ рахъалъан гьезда абула: «Жакъа нуж Дида цереги чIун цоцаде гIайибал чIван кIалъаге! Х1акълъунго Дица нужехъе Дир аварагзабиги عليهم السلام ритIун гьаб къоялъул гIазаб букIине букIиналдалъун хIинкъи кьун букIана.

Нуж иман лъеялдаги ахIун рукIана. Нужее дунялалда рукIадго гьеб Дир хIинкъи кьеялъ щибго мунпагIат гьабичIо.

29. Дица бицараб рагIиги, гьабураб хIукмуги жиб хисизе гьабулеб, хвезе гьабулеб букIунаро.

Дунялалъул рукъоб купру-ширк гьабурал гIадамазе ахираталда жужахIалъул гIазаб гьабизе буго абун азалалдаго гьабураб хIукму буго. **Дун гьечIо Дица лагъзадерие зулму гьабулевлъун.** Гьезул гIамалалда рекъараб жазаъ буго жакъа гьезие гьабулеб жужахIалъул гIазабги.

30. Гьеб къо буго дица жагьаннамаялда абулеб: «Мун жаниб цIун бугищ дур агьлуялдалъун?»-абун. Гьаб жагьаннамаялъ жавабги гьабулеб: «Гьенир цогиги гIадамал ругишха дида жанир рехизе бегьулел?»-абун.

Гьаб рагIи хIакъикъаталда букIинеги бегьула: Аллагьасе ﷻ бокьараб мехалъ гамачIги, цIулги ва цоги бокьараб жоги кIалъалелъул. Яги

гьаб мисал бачин букIинеги бегьула: Гьеб жужахI цIакъ кIудияб жо букIиналъе ва кигIан гIемерал гIадамал жанире рехханиги жиб цIолареб букIиналъе. ТIадегIанав Аллагьас цоги аяталда абун буго: «Дица жужахI цIезе гьабичIого теларо женалги гIадамалги жанире рехун»-абун. Гьаб кIиябго аяталдаса нилъеда бичIчIунеб буго ТIадегIанав Аллагьас гьеб жужахI жинда жаниб букIунеб агьлоялда рекъараб кIодолъиялда бижун букIин.

31. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ **хIинкъарал муъминзабада алжанги гIагар гьабула, жиб рикIкIад гьечIеб хIалалъ.** وَأُزۡلِفَتِ ٱلۡجَنَّةُ لِلۡمُتَّقِينَ غَيۡرَ بَعِيدٍ ٣١

Гьезда жиб бихьулеб бакIалда бачуна алжан, гьел хира гьарун ва гьезул хьул лъезе гьабун. Гьел муъминзабадаги абула:

32. Гьаб нужеда бихьулеб нигIматазул алжан буго кинавниги Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **вуссарав, гьесул амру-нагью тIубан хьвадарав лагъасе Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиб къотIи гьабураб рукъ.** هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٖ ٣٢

33. Жинда бихьичIеб, жиндаса рикIкIадаб жоялда иманги лъун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдасаги хIинкъун жив хьвадарав, жив Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **ццевеги вачIарав жинца тавбо гьабуравлъун, Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **хIеларaб, мутIигIаб ракIгун.** مَّنۡ خَشِيَ ٱلرَّحۡمَٰنَ بِٱلۡغَيۡبِ وَجَآءَ بِقَلۡبٖ مُّنِيبٍ ٣٣

34. Гьел муъминзабада абула: Нуж гьал алжаназда жанире лъугьа кинабгIаги нужее бокьулареб жоялдаса нуж саламатлъун ругеб хIалалъ. ٱدۡخُلُوهَا بِسَلَٰمٖۖ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡخُلُودِ ٣٤

Унти-шокълъи, ракъи-къеч, къварилъи-гIазабалдаса нуж божараллъун ругеб хIалалъ. **Гьаб къо буго даимго рукIинелъун нуж алжаналде лъугьизе гьарулеб къо»-абун.**

35. Жидее гьеб алжаналда жаниб щиб жо бокьаниги буго. لَهُم مَّا يَشَآءُونَ فِيهَا وَلَدَيۡنَا مَزِيدٞ ٣٥

Бералъе бокьарабги, гIиналъе бокьарабги, ракIалъе бокьарабги. Жидер щиб жоялда хьул лъуниги гьезие гьеб жо буго алжаналда жаниб. **Дида аскIоб гьал нигIматазда тIадги цогиги цIекIел буго муъминзабазе жиб бугеб:** Гьеб буго ТIадегIанав Аллагьасда балагьизе гьезие щвей.

36. Дица кигIан гIемерал умматалха гьалаг гьарурал гьал Маккаялъул мушриказдаса церехун жал рукIарал, гьаздаса жал цIакъ гуч ва къуват бугелги рукIарал, жал шагьаразулъ ва улкабазулъ وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّن قَرۡنٍ هُمۡ أَشَدُّ مِنۡهُم بَطۡشٗا فَنَقَّبُواْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ هَلۡ مِن مَّحِيصٍ ٣٦

чIухIун сверулелги рукIарал? Гьал чагIи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса рорчIанищха?**

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى ٱلسَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

37. Х1акълъунго Гьал умматал гьалаг гьариялда жаниб, кIудияб вагIза буго жидер жо бичIулеб ракI бугел, яги жал жидеда бицунеб жоялда гIенеккулел гIадамазе, гьеб гIенеккигун цадахъ жидер ракIалъ пикруги гьабулел.

Гьаб кIиго аяталда жаниб бугеб жо буго Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьеялъе бугеб: Гьез иман лъечIони Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кIола гьел гьалаг гьаризе абун. Гьединго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рекIел гьейги буго: Дуца ракI къварид гьабуге МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, гьездасанги гучал ва гIемерал умматал гьалаг гьаруна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ, жидеца купру-ширк течIеб мехалъ, гьалги гьалаг гьарила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абун.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ﴿٣٨﴾

38. Х1акълъунго Дица зобалги, ракьги ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъги бижана анлъго къоялда жаниб. Гьеб махлукъ бижулаго Дида щибго захIмалъиги щвечIо.

Дие цо амро букIине бокьараб мехалъ гьеб амро цохIо «Кун» абураб рагIи абиялдалъун букIуна. Гьедин бигьаго дица хварал тIадеги рахъине гьарула ва гьезул хIисаб мизанги гьабула.

فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ ٱلْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾

39. Дуца сабро гьабе МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ**, гьел мушриказ дуде абулеб раг1иялда.** Мун авараг гьечIо, сахIир вуго, шагIир вуго абун.

Дуца гьезулгун дагIба къец гьабичIого гьел исламияб диналде ахIе. **Дуца дур БетIергьан Аллагьасе радал бакъ баккилелде цебеги, бакъанида бакъ т1ерхьилелде цебеги тасбихI ва хIамд гьабе.** «СубхIаналлагьи валхIамдулиллагьи»-абун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабе ва гьев кIодоги гьаве.

وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَٰرَ ٱلسُّجُودِ ﴿٤٠﴾

40. Сардилъ тIаде вахъунги дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **тасбихI гьабе, паризаял какал ран хадубги гьабе Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **тасбихI.**

Гьал аятаздаса хIукму босана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг МигIаражалда инегIан цебе кIиго как букIана уммуталда тIад фарз гьабураб: бакъ баккилелде цебе балеб ва бакъанил гIужалъ балебги.

Сардилъ тIаде вахъун как бай цо лъагIелалъ тIадаб букIана аварагасдаги ﷺ гьесул умматалдаги. Хадуб гьеб сардилъ тIаде вахъун балеб как аварагасда ﷺ тIадаблъун гьабуна, гьесул умматалъе суннатаблъунги гьабуна.

وَٱسۡتَمِعۡ يَوۡمَ يُنَادِ ٱلۡمُنَادِ مِن مَّكَانٖ قَرِيبٖ ٤١

41. Дуца гIин тIаме МухIаммад ﷺ Исрафил малаикас киназдаго рагIулеб бакIалдаса ахIулеб мехалъ.

يَوۡمَ يَسۡمَعُونَ ٱلصَّيۡحَةَ بِٱلۡحَقِّۚ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡخُرُوجِ ٤٢

42. Гьеб къо буго кинабго халкъалда жал тIаде рахъизе гьариялъе бугеб ахIи рагIулеб къо ва гьеб буго хIисаб-мизаналъе ва жазаалъе халкъ тIаде бахъине гьабулеб къо.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун Исрафил малаикас ахIула: «Я гьал турарал рукьби, тIутIун арал щукIдулги, гьарщун араб гьанги, бикь-бикьун араб расги! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда амур гьабулеб буго нуж данде русса абун ва хIисаб мизан гьабизе махIшаралда рахъа»-абун.

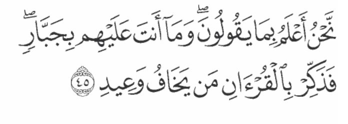
إِنَّا نَحۡنُ نُحۡيِۦ وَنُمِيتُ وَإِلَيۡنَا ٱلۡمَصِيرُ ٤٣

43. ХIакълъунго Дун вуго Дица чIаго гьарулев ва Дица хвезеги гьарулев. Ахираталда Дида буго кинабго халкъалъул руссинги.

Гьеб къоялъ цохIо Дун гурев хан гьечIо, Дица гьабураб гурони хIукмуги гьечIо, гьеб хIукму хисинабизе кIолев щивго чиги гьечIо.

يَوۡمَ تَشَقَّقُ ٱلۡأَرۡضُ عَنۡهُمۡ سِرَاعٗاۚ ذَٰلِكَ حَشۡرٌ عَلَيۡنَا يَسِيرٞ ٤٤

44. Гьеб къоялъ хваразда тIасан ракь бихь-бихьун уна ва цIакъ хехго тIаде рахъун гьеб халкъ жал ахIулеб рахъалдехун уна. Гьаб буго дица халкъ Дида бусине гьабулеб къо **ва гьеб халкъ т1аде бахъине гьаби Дие цIакъ бигьаяб амроги буго.**

45. Дида лъик1 лъала МухIаммад ﷺ Къурайшазул капурал гIадамаз абулеб рагIи: «ахиратги гьечIо хIисаб-мизан, жазаъги гьечIо»-абун.

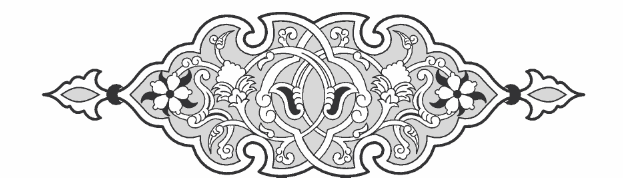
Мун гьезда хIал гьабун гьел иман лъеялда рачунев чиги гьечIо. Дуца гьеб къавмалъул Дир гIазабалдаса хIинкъулел гIадамазе вагIза гьабе жиб хирияб Къуръаналдалъун. Гьел руго дуца гьабураб вагIза босулел ва дуда жал нахърилълъунел.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалулеб букIана гIемераб халкъ

буссараб бакIалда вагIза гьабулеб мехалъ. Гьелъие сабабги буго гьаб сураталда жаниб ахираталъул хабар гIемер бицун букIин. ГIидалъул как балеб мехалъги гьаб суратги ﴿ٱقۡتَرَبَتِ ٱلسَّاعَةُ وَٱنشَقَّ ٱلۡقَمَرُ﴾-абураб суратги цIалулеб букIана. (суратул къамар 54 сурат). Гьединго гьаб сурат цIалулеб букIана рузман къоялъ рузманалъул какилъги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Къафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

51. Сурату Зза́рия́т

Гьаб суратги Маккаялда рештIине гьабураб бугелъул, гьаниб исламалъул аслаби рици ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал рици буго аслияб бахIс.

Жидеца ралъдада гуми хьвадизе гьарулел, ракъдада сали-хIуралъул накIкIалги лъугьине гьарулеб гьуриялъул бицун, хадуб жидеца цIадул лъим баччулел накIкIазул, гьел накIкIал хьвадизе гьарулел ва цогидаб халкъалъул хъулухъалъе ругел малаикзабазул бицун ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго хун хадур тIаде рахъине гьари жиб букIин хIакъаб амро букIиналъе, хIисаб-мизан ва жазаъги хIакъаб амро букIиналъе. Хадуб жидеца аварагги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ахиратги, гьаб хирияб Къуръанги гьереси гьабулел Маккаялъул мушриказул дунялалда бугеб хIал ва ахираталда гьел руссунеб бакI бицун буго. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъмизабазул ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие хIадурун ругел нигIматазулги бицун буго.

ТIадегIанав Аллагь цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъи ва къудрат гучаб букIиналда тIоритIел гьабулел зобал-ракь бижиналъул, цIакъ берцинаб сифат-сураталда инсан вижиналъул баянги буго. Хириял аварагзабазул عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ къисабиги, цересел капурал къавмазда бачIараб гIазабги рехсон Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе ракI парахатлъи ва гьесул умматалъе вагIзаги гьабун буго.

Сураталъул ахиралда ТIадегIанав Аллагьас кинабго гIадамалги, женалги рижиналдаса бугеб мурад бицунеб буго. Гьеб мурадги гьаб кIиябго махлукъалда жидер БетIергьан Аллагь вукIин лъай буго, гьев цо вукIин лъан, гьесие гIибадат бацIад гьаби ва гьев разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабун хьвади буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жидеца сали-хIур цо бакIалдаса багъаризе гьабун цоги бакIалда баччулел гьуралхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь. وَٱلذَّٰرِيَٰتِ ذَرۡوٗا ١

2. Жидеца цIадал лъималъул бакIлъи баччулел накIкIалхIаги абунги гьедулев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. فَٱلۡحَٰمِلَٰتِ وِقۡرٗا ٢

3. Ралъдада тIад гIадамал ва къайи-матахI баччун فَٱلۡجَٰرِيَٰتِ يُسۡرٗا ٣

бигьаго жал хьвадулел гумуздалъунги гьедулев вуго ТІадегІанав Аллагь.

فَٱلۡمُقَسِّمَٰتِ أَمۡرًا ﴿٤﴾ **4. Жидеца Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **амру тІубазе гьабун халкъалъул хІажат тІубалел, гьезие ризкъиги, цІадги бикьулел малаикзабадалъунги гьедулев вуго Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **.**

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٞ ﴿٥﴾ **5. Нужее жиб къотІи гьабураб тІаде рахъине гьариги, хІисаб-мизан гьабиги жиб хІакъаб амро буго абун.**

وَإِنَّ ٱلدِّينَ لَوَٰقِعٞ ﴿٦﴾ **6. Гьединго щивав чияс гьабураб гІамалалъе жазаъ гьабиги хІакъаб, жиндилъ щаклъи гьечІеб амро буго абун.**

ТІудегІанав Аллагьас малаикзаби рижун руго жидеца даимго тасбихІ-сужда гьабун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабулеллъун. Гьел малаикзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобалаздаса ракьалда рещтІунеб кинабго рахІматги, гІазабги жидедалъун хьвадизе гьабулел чапарзабиги. Гьел малаикзабазул щибаб къукъа цо-цо амруялъул тадбир гьабизе хас гьаруралги руго. Жабраил малаик аварагзабаде عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вахІю босун хьвадулев вуго, Микаил малаик лагъзадерие ризкъи бикьулев вуго, Исрафил ссуралъуб пулев вуго, малакулмавт рухІал россулев вуго.

وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡحُبُكِ ﴿٧﴾ **7. Берцинаб, къач1араб, къуватаб зобалхІаги абунги гьедулев вуго ТІадегІанав Аллагь.**

إِنَّكُمۡ لَفِي قَوۡلٖ مُّخۡتَلِفٖ ﴿٨﴾ **8. Х1акълъунго нуж цІакъ щакдарулеб, хІасил гьечІеб рагІиялъулъ руго, я гьал Маккаялъул мушрикал, нужеца МухІаммад аварагасул** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **хІакъалъулъ жиб абулеб.**

СахІир вуго, шагІир вуго, мажнун вуго абулеб буго нужеца. Гьел киналго рагІабиги жал гьересиял, жидее хІужа-далил гьечІел руго.

يُؤۡفَكُ عَنۡهُ مَنۡ أُفِكَ ﴿٩﴾ **9. Гьев МухІаммадида** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **ва гьесда рештІине гьабураб Къуръаналда иман лъеялдаса вуссула Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **азалияб гІелмуялъулъго жив бахьи гьечІевлъун вугев чи.**

قُتِلَ ٱلۡخَرَّٰصُونَ ﴿١٠﴾ **10. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **лагІнат кьурал, жиндир рахІматалдаса рикІкІад гьарурал руго жидеца хирияб Къуръанги, гьеб жинда рештІине гьабурав аваргги** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьереси гьарулел гІадамал.**

ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي غَمۡرَةٖ سَاهُونَ ﴿١١﴾ **11. Гьел руго ахираталъул амруялдаса жал сагьвиллъун, гъафуллъун**

ругел гIадамал.

يَسْـَٔلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٢﴾

12. Гьеб ахират букIиналда божичIого, гьеб махсароде гьабун жидеца гьикъулелги руго: «Кида букIунеб гьеб хIисаб мизан гьабулеб къо?»-абун.

يَوْمَ هُمْ عَلَى ٱلنَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾

13. Гьеб хIисаб мизан букIине буго капурал гIадамал жужахIалда жанирги рехун рухIулеб къоялъ. Гьел гIадамаздаги абулеб:

ذُوقُوا۟ فِتْنَتَكُمْ هَـٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

14. «ЧIаме нужеца гьаб нужее гьабулеб гIазаб? Гьаб буго дунялалда нужеца жиб хехго бачIин тIалаб гьабулеб букIараб гIазаб»-абун.

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّـٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾

15. ХIакълъунго Аллагьасда иманлъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун жал хьвадарал гIадамал гьеб къоялъ алжаназул ахазулъ ва иццазулъ рукIине руго.

ءَاخِذِينَ مَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾

16. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее кьурал берцинал тIагIамал нигIматаздаса лазат босунелги рукIине руго.**
Х1акълъунго гьал руго дунялалъул рукъор жидеца лъикIаб гIамал гьабула рукIарал гIадамал.

كَانُوا۟ قَلِيلًا مِّنَ ٱلَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾

17. Гьел гIадамал сардилъ цIакъго дагьаб мехалъ гурони регун, кьижун рукIунел рукIинчIо.
ТIадегIанав Аллагьасе щукру гьабун сардилъ тIаде рахъун как балел ракIана.

وَبِٱلْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾

18. Радакьги гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал рахчи тIалаб гьабулел,** гьесда дугIа ва х1ели гьабун гIодулел рукIунел **рукIана.**

وَفِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

19. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьезие кьураб боцIималалдаса мискин-пакъирасеги, гьарун вачIарасеги нафакъаги, садакъаги кьолеб букIана.**
Гьадинаб камилаб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи букIуна рекIелъ иман хIалхьарал гIадамазул: Жидеда тIад гьабураб фарз тIубала щибго жагъаллъи биччачIого, хадуб хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннатги тIубала, сардилъ рахъун какалги рала, радакь тIаде рахъун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарун гIодун жидер мунагьал рахчи тIалаб гьабулелги рукIуна. Жидеца диналъул вацасе лъикIлъи гьабулел, закат-сахI ва садакъа кьолелги рукIуна. Гьал руго хIакъикъиял муъминзаби. Гьал гIадамал

кинабго жидер гIамал лъикIаб букIингун цадахъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIикъун гIодулелги рукIуна. Жидер цониги лъикIаб гIамал гьечIел, гIасиял, пасикъал гIадамал релъун роххун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматаздаса лазат босулел рукIуна. Гьаб цIакъ кIудияб хIикмат буго ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан бугеб жиндир лагъзадерил хIал бихьиги буго!

20. Гьаб ракьалда тIадги гIемерал далилал руго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъолел гIадамазе гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. وَفِي ٱلۡأَرۡضِ ءَايَٰتٞ لِّلۡمُوقِنِينَ ٢٠

21. Нужерго нафсазда жанирги руго гьел гIаламатал ва далилал. Гьаб жо нужеда кин бихьулареб? وَفِيٓ أَنفُسِكُمۡۚ أَفَلَا تُبۡصِرُونَ ٢١

Гьелъул пикру гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьев жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан вукIиналда кин нуж мукIурлъуларел?

22. Зобалазда тIаде буго нужее ризкъи гIатIилъиялъе сабаблъун бугеб цIад. Гьел зобалазда буго нужее ахираталда букIине бугеб алжанги жужахIги. وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزۡقُكُمۡ وَمَا تُوعَدُونَ ٢٢

23. Гьал зобал ракьалъул БетIергьанасул цIаралхIаги гьаб нужее ахираталда букIине къотIи гьабураб жоги, дунялалда нужее къадар гьабураб ризкъиги жиб букIин хIакъаб жо буго, нуж кIалъалел рукIин хIакъаб бугеб гIадин. فَوَرَبِّ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ إِنَّهُۥ لَحَقّٞ مِّثۡلَ مَآ أَنَّكُمۡ تَنطِقُونَ ٢٣

Гьаб рагIиги мисал бачун абураб рагIи буго: Дуда мун кIалъалев вукIин лъалеб батани, гьелда мун божулевги ватани, мун ахиарат букIиналдаги божа абураб магIна буго гьаб рагIиялъул.

Цо гIалахалда гIурав агIрабиясда гьаб кIиго аят цIалулеб рагIараб мехалъ гьес абуна: «СубхIаналлагьи! Щив чидай вуго гьедигIанго жинца БетIергьанасул ццим бахъизе гьабурав ва гьев гьедизе тIамурав? Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рагIиялдагIаги божизе бегьиларищ гьес гьа гьедичIониги. Вай Аллагь гьал гIадамазул квешлъи ва гьезие бугеб къварилъи!» – абун.

24. Духъе бачIанищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, Ибрагьим аварагасухъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ рачIарал жал хириял, жидер къадро кIудиял гьалбадерил хабар. هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ضَيۡفِ إِبۡرَٰهِيمَ ٱلۡمُكۡرَمِينَ ٢٤

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьел рукIана цIакъ

берцинал гIолохъабазул сифаталда рачIарал Жабраил, Исрафил ва Микаил малаикзаби.

إِذۡ دَخَلُواْ عَلَيۡهِ فَقَالُواْ سَلَٰمٗاۖ قَالَ سَلَٰمٞ قَوۡمٞ مُّنكَرُونَ ٢٥

25. Гьел гьалбал Ибарагьимиде тIаде лъугьана ва жидецаги абуна: «Нижеца дуда «Салам» гьабулеб буго!»-абун.

Салам абураб рагIиялъул магIна буго гIарабиязда гьоркьоб дидаса дуе саламатлъи буго, дидаса дуе щибго хIинкъи къварилъи гьечIо абураб. Гьеб «Салам» абун цо чи тIаде вачIараб мехалъ гьесда божулел рукIана ва гьесие гьоболлъиги гьабулеб букIана. Тушманлъи гьабизе вачIулев чи «Салам» абун вачIунаро. Нагагь «Салам» абун тIадеги вачIун цинги тушманлъи гьабуни гьеб цIакъ кудияб хиянат ва хIалихьалъи букIана. **Ибрагьим аварагасги** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Нужееги салам буго, амма нуж дида лъаларел гIадамал ругоха»-абун.**

ГIалимзабазул хилаф буго «нуж дида лъаларел гIадамал руго»-абураб рагIи дол гьалбадерида хитIаб гьабунищ абураб, яги жиндирго нафсалъулъищ абураб абун. Гьаб хилаф бижиналъе сабабги буго: Жиндие саламги кьун тIаде рачIарал гьалбадериде нуж дида лъалел гьечIоха аби адабалдаса жо гьечIо, гьев Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ адаб-хъатир лъаларев чилъун вукIинги рекъараб гьечIо абураб рагIи.

فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦ فَجَآءَ بِعِجۡلٖ سَمِينٖ ٢٦

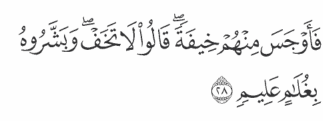
26. Цинги гьев Ибарагьим хекого жиндир агьлуялъухъе ана ва кьарияб бачил бежараб гьанги босун вачIана.

فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيۡهِمۡ قَالَ أَلَا تَأۡكُلُونَ ٢٧

27. Жинца гьезда цебе квен лъуна ва гьел квен кваначIого чIараб мехалъ Ибарагьимица абуна: «Я гъаринал, нужеца гьаб дир тIагIам кваналеб гьечIоха?»-абун.

Ибну Касирица абуна: ТIадегIанав Аллагьас гьаб жидер рагIаби дагьаб кIиго аяталда жаниб гьоболлъи гьабиялъул берцинал адабал рицана. Гьел жинда тIаде гьалбал рачIарабго гьел жидер чIолеб бакIалда парахатги гьарун Ибрагьим гьезда щибго жо абичIого ва хекого гьезие квеналда хадув ана. «Нуж ракъун ругищ, нужее квен кьелищ, лъим кьелищ?»-абун гьикъардичIого. Цинги гьеб квен босун вачIун гьезда аскIоб, гьезул квер щолеб бакIалда лъуна. ДобегIан квенги лъун «Гьанже нуж кваназе рахъаха»-абун абичIого. Гьеб квен цебе лъун хадубги тамахго ва хIеренго гьезда абуна: «Я дир гьалбал! Гьаб дир гьоболлъи къабул гьабиларищ нужеца? Дагьабниги квен кванае

гъаринал»-абун.

28. Гьел гьалбадерил кверал тIагIамалда регьулелго рихьичIелъул Ибрагьимил рекIелъе цо хIинкъи ва щаклъи рехана. Цинги гьел гьалбадерица абуна: «Мун хIинкъуге»-абун.

Хадуб гьез жидер хIакъикъатги бицана. **Гьев Ибарагьим аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жидеца рохелги бицана дуе цо вас гьавизе вуго абун. Жив кIудияв гIедалго гIелму-лъай бугев, лъикIав васлъун вукIунев.**

فَأَقْبَلَتِ ٱمْرَأَتُهُۥ فِى صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾

29. Гьеб хабар жинда рагIараб мехалъ, тамашалъун гьаракьги гьабулаго, Ибрагьимил чIужу Сарат гьезда цее ячIана ва гьелъ жиндир гьурмаде хъатги къабулаго цIакъ гIажаиблъи гьабун абуна: «Кин дица лъимер гьабулеб? Дун йиго цIохIо лъимер гьабичIей херай чIужу»-абун. Гьелъул нусго сон гIезе цо сон камун букIана абуна гIалимзабаца, Ибрагьимилги гьеб мехалъ нусиялда къого сон букIана.

قَالُوا۟ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

30. Малаикзабаца абуна: Гьаб нижеца бицараб жо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **азалияб хIукму буго. Мун гьелда щибго щаклъуге. Х1акълъунго гьев БетIергьан Аллагь вуго жинда кинабго махлукъалъул ахIвал-хIал ва гьезие маслахIат бугеб жо лъалев. Жинца гьабулеб хIукмуялъулъ жив хIакимиявги вуго.** Цо пайда ва хIикмат гьечIеб хIукму жинца гьабуларев вуго.

Цоги аяталда жаниб буго гьей Сарат цIакъ гIажаиблъун лъугьиндал гьелда рохел бицана: «Дуе ИсхIакъ абун вас гьавизе вуго, гьесда хадув (гьесул вас) ЯгIкъубги гьавизе вуго»-абун. Гьел лъимал гьарун Ибрагьимидаги Саратидаги рихьизеги рихьана.

۞ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾

31. Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьел малаикзаби рукIин лъадалго ва гьел цо квIар бугеб амро букIун гурони ракьалда рештIулареблъиги лъалеб букIиндал, **жинца абуна: «Нужер кIвар бугеб амро щибха бугеб, я гьал Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расулал?»-абун.**

قَالُوٓا۟ إِنَّآ أُرْسِلْنَآ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

32. Гьез абуна: «Х1акълъунго ниж ритIун руго жидеца цIакъ кIудиял мунагьал ва къабихIал ишал гьарулеб къавмалда. Гьеб

къавм буго ЛутIил къавм.

لِنُرۡسِلَ عَلَيۡهِمۡ حِجَارَةٗ مِّن طِينٖ ٣٣
33. Ниж ритIун руго нижеца гьезда тIаде рештIине гьаризе жужахIалъул хIарщ бухIун гьарурал ганчIал.

مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ لِلۡمُسۡرِفِينَ ٣٤
34. Гьел ганчIазда тIад дур БетIергьан Аллагьас гьабураб щивав капурчиясул гIужги букIине буго.

Гьесул цIар букIине буго ва щибаб гамачI гьеб цIар тIад хъварав чиясда щвезе буго»-абун.

فَأَخۡرَجۡنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٣٥
35. Дица гьеб къавмалъул росабалъан къватIире рачана гьенир рукIарал муъминзаби.

فَمَا وَجَدۡنَا فِيهَا غَيۡرَ بَيۡتٖ مِّنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ٣٦
36. Гьеб къавмалда жаниб Дида цохIо ЛутIил мина гурони бусурбабазул минаги батичIо.

وَتَرَكۡنَا فِيهَآ ءَايَةٗ لِّلَّذِينَ يَخَافُونَ ٱلۡعَذَابَ ٱلۡأَلِيمَ ٣٧
37. Дица гьел ЛутIил къавмалъул росаби рукIараб бакI тана хадусел къавмазе гIаламатлъун. Гьел гIаламатаздаса вагIза босизе жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабаслдаса хIинкъулел муъминзабаца.

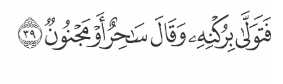
Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезе чIухIараб къавмалъе гьел гIаламатал рихьуларо ва гьезие щибго жоялъул вагIзаги лъугьуларо.

Ас-Сави абулев гIалимас абуна: «ЛутIил къавмалъул анлънус азарго чи вукIана. Аллагьасул салам лъеяв Жабраил малаикас жиндир кваркьи гьезул росабазде гъокье биччана. Цинги гьел росаби зобалаздаги рорхун кIалагъокье сверизе гьарун гIодоре рортизе риччана. Гьеб кинабго гамачI ракьги гьезда тIад бортана. Гьел росабалъан къватIирехун рукIарал гIадамаздаги жужахIалъул гамачI речIун, бетIералдасан жанибе ун гъокьан къватIибе бачIунеб букIана ва гьелги хун гIодоре кколел рукIана. Гьеб ЛутIил къавм букIараб бакIалда махIцараб, цIамхIалаб лъималъул хIор буго, жиндаса щибго жоялъе мунфагIат босизе санагIат гьечIеб»-абун.

وَفِي مُوسَىٰٓ إِذۡ أَرۡسَلۡنَٰهُ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٖ ٣٨
38. Муса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаялъулъги гьаруна Дица аятал ва гIаламатал иман лъезе бокьарал гIадамазе жиндаса вагIаза босизе.

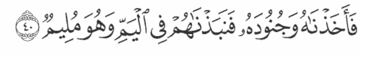
Дица гьев Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ пиргIавнида ва гьесул къавмалда витIараб мехалъ баянаб хIужаялдалъун. Гьеб хIужаги Таврат

букIана, цогиги гIемерал мугIжизаталги рукIана.

39. Гьев пиргIавн Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ **иман лъеялдаса вусана кинабго жиндир къавмгун цадахъ.**

Жиндир гIемерал боязда ва яргъил къуваталда божун, жив кIудияв хан вуго абун, чIухIана пиргIавн Мусада иман лъезе **ва гьес абуна: «Гьав чи вуго сихIрочи, яги жундуца ккурав чи»-абун.**

40. Дица гьев пиргIавнги, гьесул боялги Дир гIазабалдалъун ккуна ва Дица гьел ралъдалъ рехун гъанкъизе гьаруна. Гьев пиргIавн жиндир купру-ширкалдалъун жив какизе ва жиндие гIазаб гьабизе рекъаравги вукIана.

Гьесдаса чIухIарав инсан цоги вижун ватиги щакаб жо буго: Гьев пиргIавн вукIиндал: «Дун вуго нужер бищун кIудияв БетIергьан»-абун жинца къавмалда абурав ва жив алагь вуго абун кIалъалев!.

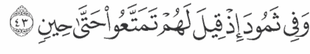
41. ГIадил къавмалъулъги буго иман лъезе бокьарал гIадамазе вагIза-насихIат. Дица гьезда тIаде биччараб мехалъ жиндир баракат гьечIеб гьури.

Жиндалъун накIкIал данде гьарулареб, цIадги базе гьабулареб, рахIмо (тIончIорукъ) бакъварай чIужугIаданалда релълъун жиндилъ баракат гьечIеб.

42. Гьеб гьуриялъ жиб тIаде щвараб щибго жо толеб букIинчIо жинца гьеб тураpаб жо гIадин гьалаг гьабун гурони.

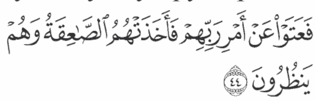
Гьеб букIана цIакъ гучаб, жиб сверсведулеб, жиндир зарал кIудияб гьури. Микьго къоялъ тIатIалаго гьеб къавмалда тIад жиб пулеб букIараб. Жинца гIадамал ва хIайванал хIули гIадин зодореги росун цинги гIодоре роpтизе риччалебги бук1араб.

Гьел ГIадилал рукIана цIакъ черх къуватал, лага борхатал гIадамал. Гьезул минабиги рукIана кьурабиги рухъун, рорлъун гьенир жанир гьарурал. Гьезул рекIелчIейги букIана жидер къуваталда ва жидер минабазда. БетIергьан Аллагьасул гьел гьалаг гьаризе хIукму гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьеб гучаб гьури кьурабалъан къватIибе пуна ва гьенир жанир рукIарал гIадамал гьениса къватIиреги рехун, цинги зобалаздеги рорхун гIодоре роpтизе риччана.

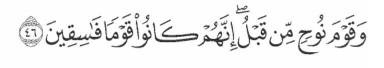

43. Самудиязул къавмалъул къисаялъулъги буго вагIза-насихIат. Гьел

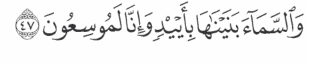
Самудияздаги абидал: «Нуж гьаб дунялалдаса кеп босулеллъун рукIаха нуж гьалаг гьаризе цIараб гIуж тIаде щвезегIан»-абун. Гьаб буго СсалихI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къавм. Жидеца варани хъураб мехалъ лъабго къоялдаса нужеда тIаде гIазаб бачIине буго абун тун рукIарал.

44. Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда гIассилъана, гьесул расуласда нахъги рилълъинчIо.
Цинги гьел ккуна гучаб гьаракьлъун бугеб гIазабалъ. Гьеб гIазаб жидеда тIадги бачIана жидеда бихьун, жал гьелда балагьун рукIун. ЧIегIераб накIкI бугеб хIалалъ баккана гьеб гIазаб. Гьеб накIкIул рагIдукье абун гьеб къавмги киналго цо бакIалде данде руссана. Цинги зодиса кутакаб гьаракь бахъана, гъокьан ракьги багъарана, накIкIаздаса къватиIибе гьезда тIад цIаги речIчIана.

45. Гьеб гIазаб тIаде щвараб мехалъ гьезда жал гIодор чIараб бакIалдаса тIаде рахъизеги кIвечIо, гьезие квер бакъулев, гьездаса гIазаб нахъе чIвалев щивго чиги вукIинчIо.

46. Гьездасаги ццере НухIил къавмги гьалаг гьабуна Дица. Х1акълъунго гьел рукIана жидеца иман лъечIеб пасикъаб къавм.
Хъанчие лагълъи гьабулеб къавм букIана: азарго сон гIагарун заманаялъ НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялда ахIаниги жал гьесда нахърилълъинчIел. Гьеб къавм гьалаг гьабуна тIупан тIун, цIадал иццал тIаде чвахизе гьарун, ракьул гьумер лъималдалъун бахчизе гьабун. ГIадил къавмалъе гьури кьурулъан къватIибе пураб гIадин гьаб НухIил къавмалъе лъимги бищун цебе жидеца цIа бакулеб коринисан къватIибе чваххана.

47. Гьал рорхатал ва гIатIидал зобал Дица нужеда тIаде рорхун руго дир квераздалъун.
Дир къудраталдалъун буго Дица гьел зобал рижун ва тIаде рорхун. **Дица гьел зобалги гьениб жаниб бугеб цогидал цIвабиги цIакъ кIудиял, гIатIидал гьарун руго.** Гьел зобалазул ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъул гIорхъи лъазабизе инсанасда кIун гьечIо ва хадуб кIвезеги гьечIо. Гьеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мугIжизат. Гьеб мугIжизат букIиналъе бугеб аят буго: «Нуж зобалазул ва ракьалъул гIорхъабаздаса къватIире рахъа а!»-абураб (55 сурат 35 аб аят).

وَٱلۡأَرۡضَ فَرَشۡنَٰهَا فَنِعۡمَ ٱلۡمَٰهِدُونَ ﴿٤٨﴾

48. Дица гьаб ракьги тIибитIун буго нужее гьелда тIад яшав гьабизе санагIат бугеблъун гьабун.

Гьеб ракь тIибитIарав ва гьеб цIакъ мустахIикъаб хIалалъ гьабурав вуго Дун. Гьеб ракьалда тIаде ругел мугIрулги, гIоралги, ралъадалги, гъветI-херги ва цогидаб кинабго жоги инсанас жиндаса мунфагIат босулеб хIалалъ бижун буго ТIадегIанав Аллагьас.

وَمِن كُلِّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَا زَوۡجَيۡنِ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

49. Дица щибаб жоялдаса кIиго тайпа(пара) бижана. Нужеца гьелъул пикру гьабизе ва нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **хIалкIолъи лъазе.**

Нужеда лъазе гьеб кинабго кIирекъараб жо жинца бижарав БетIергьан Аллагь жив цогояв вукIин.

Кинабго жо кIирекъараб бижана абураб рагIиги Къуръаналъул мугIжизат буго. ГIелмияб цIех-рех гьабулел гIалимзабада рухI бугебги рухI гьечIебги жоялъул хал гьабураб мехалъ ва гьезул бижиялъул авалалдаги раккараб мехалъ гьеб жиб бижараб жоялъул зарраги батулеб буго жиб кIиго жоялдаса данде гьабураблъун. Загьираб хIалалъ кинабго жо кIирекъараб букIин лъалеб буго гIемерисеб махлукъ: Бихьинаб, цIуяб, хъахIаб-чIегIераб, сордо-къо, хинаб-цIорораб, биччараб-бакъвараб, гьуинаб-кьогIаб ва цогиги гIемерал сифатал руго цояб-цояолье данделъун, к1иябго сипат цох1о жоялъул бук1ин лъалеб.

فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۖ إِنِّي لَكُم مِّنۡهُ نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿٥٠﴾

50. Нуж кинабго купру-ширкалдаса лъутун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавиялда, гьесул цIоб-рахIматалда русса, я гьал гIадамал!**

Х1акълъунго дун вуго гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан нужее жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолев, алжаналъул нигIматаздалъун рохелги бицулев, гьесул хIакъав расул.** Дун расул вукIин баянав вуго, гьелда тIоритIел гьабулел мугIжизаталги руго.

وَلَا تَجۡعَلُواْ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَۖ إِنِّي لَكُم مِّنۡهُ نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿٥١﴾

51. Нужеца гьев Аллагьгун جَلَّ جَلَالُهُ **цадахъ жиндие лагълъи гьабизе цоги алагьги ккоге.**

Хъанчал ругониги, гIадамал ругониги, малаикзаби ругониги. **Х1акълъунго гьедин нужеца Аллагьасдехун ширк гьабуни нужее букIунеб гучаб гIазабалдалъун хIинкъи кьолев расул вуго дун, дир рисалат баянав.**

كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُواْ سَاحِرٌ أَوۡ مَجۡنُونٌ ﴿٥٢﴾

52. Гьаб Дир къавмалъ мун гьереси гьавурав гIадинго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, цересел умматаздаги цониги расул**

вачIинчIо гьел умматаз жив сахIир вуго,
яги г1абдал вуго абун гурони, ва живги гьереси гьавун гурони.

53. Гьал умматаз цояз цогидазда васият гьабунишха бугеб нужеца аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьаре абун?** أَتَوَاصَوْاْ بِهِۦۚ بَلْ هُمْ قَوْمٞ طَاغُونَ ۝٥٣

ГьабичIо гьез цоцаде васият. Жидерго ахIмакълъиялъ ва къосиналъ рачана гьел гьеб рагIи абиялда. **Гьел руго къосиналъул рахъалъан гIорхъолъан арал гIадамал.**

54. Мун гьеб къавмалдаса вусса. فَتَوَلَّ عَنۡهُمۡ فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٖ ۝٥٤

Гьезда хIал гьабун иман лъезабизе абун лъугьунге мун. Дуца гьезда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат щвезе гьабун буго. **Гьанже гьез иман лъечIо абун дуда щибго гIайиб букIунаро.**

55. Дуца умматалъе гьабулеб вагIза насихIатги гьоркьоса къотIизе тоге! ХIакълъунго Аллагьасда иман лъурал гIадамазул ракIазе гьеб вагIза насихIаталъ пайда гьабула. وَذَكِّرۡ فَإِنَّ ٱلذِّكۡرَىٰ تَنفَعُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ۝٥٥ Гьаб вагIза насихIат муъминзабаца цоцазеги гьабизе ккола. Жинца вагIза гьабулесе гьелъул мунфагIат щвелеблъи хIакъаб жо буго: Гьесие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан ажро букIине бугелъул. ИншаАллагьу жиндие вагIза гьабурасеги щвела мунфагIат, гьев чи муъминчи вугони.

Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амро тIубан дицаги насихIат гьабулеб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кидаго ракIалда чIезе гьаве абун. Кинабго хIалалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ мунгун цадахъ вукIин дуда лъараб мехалъ мун гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъула. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цадахъ вуго абураб рагIиялъул магIна буго: Гьесда нилъеца гьабулеб кинабго гIамал лъалеб букIин. Нилъер рекIелъ ругел пикрабиги лъалел рукIин. Гьаб хIалалъ БетIергьан Аллагь нилъеда тIад валагьун вукIин лъараб мехалъ, гьесдаса нечоларев ва хIинкъуларев муъминчи вукIуларо!.

56. Дица киналго женал ва гIадамал рижинчIо жидеца дие лагълъи гьабизелъун гурони. وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ۝٥٦

Жидеда Дун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъазе, Дун цогояв вукIин, Дица жал рижарав, Дица хьихьулев, Дица хвезеги гьарулев вукIин лъазе. Ахираталда тIаде рахъизе гьарун жидер хIиссаб-мизан гьабулев ва жидее жазаъ гьабулев хан цахIо Дун вукIин лъазе. Гьаб хIалалъ жидеда Дун лъараб мехалъ жидеца кинабго заман Дун разилъи тIалаб гьабун, Дие гIибадат гьабун ине гьабизе ккела.

مَآ أُرِيدُ مِنۡهُم مِّن رِّزۡقٖ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطۡعِمُونِ ۝٥٧

57. Дие гьездаса кинабгIаги ризкъиги бокьун гьечIо.
Яги гьез Дие квен-тIех кьеялда хIажатавги гьечIо.

إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلۡقُوَّةِ ٱلۡمَتِينُ ۝٥٨

58. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинца кинабниги рухI бугеб жоялъе ризкъи кьолев Разикъ.
Жиндир къуват гуч бергьаравги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **.** Жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, кинабго махлукъ жинда хIажатаблъун бугев вуго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисул къудсиялъулъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: *«Я Адамил лъимер! Дуца кинабго заман Дие гIибадат гьабиялъе кье! Дица дур керен бечелъиялъул цIезе гьабила. Дуца гьедин гьабичIони Дица дур керен (ургъелазул) цIезе гьабила ва кидаго дур пакъирлъиги Дица тIаса ине гьабиларо!»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

<u>ХIадисул къудси абула:</u> авраґас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абунин бицулеб х1адисалда. Ай Аллагьас аварагасда маг1на вах1ю гьабураб цинги аварагас гьеб жиндирго лафзалдалъун бицараб. Къуръаналдаги гьелдаги гьоркьоб бугеб бат1алъи. Къуръан буго: лафзги маг1наги Аллагьасдасан бугеб. Х1адисул къудси буго: лафз аврагасул маг1на Аллагьасдасан бугеб.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذَنُوبٗا مِّثۡلَ ذَنُوبِ أَصۡحَٰبِهِمۡ فَلَا يَسۡتَعۡجِلُونِ ۝٥٩

59. ХIакълъунго жидеца гьав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьереси гьавун жидерго нафсазе зулму гьабурал гIадамазе цересел умматазул капурзабазе букIараб гIадаб гIазаб букIине буго.**
Гьел гIадамаз Дир гIазаб хехго бачIин тIалаб гьабуге абе! Гьез тIалаб гьабуниги, гьабичIониги жиндие хIукму гьабураб мех щведалго гьезда гьеб гIазаб щвезе буго!

فَوَيۡلٞ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن يَوۡمِهِمُ ٱلَّذِي يُوعَدُونَ ۝٦٠

60. ЦIакъ кIудияб къварилъи-балагь букIине бугоха гьел капурал гIадамазе жидее гIазаб гьабизе къотIи гьабураб къиямасеб къо тIаде щвараб мехалъ!
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ гьеб къоялъул гIазабалдаса цIунаги, гьеб гIазаб тIад гьабулеб гIамал гьабиялдасаги цIунаги. Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Ззáрия́талъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

52. Сурату ТIур

Сураталъ бицен гьабулеб аслияб масъала буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари ва ахираталда тIаде рахъизе гьарун щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе букIин.

Сурат бай бихьудасаго ахираталъул хIинкъи-къварилъиялъул бицен гьабулеб буго. ТIадегIанав Аллагьас гьа гьедун баян гьабулеб буго гьеб къоялъ капурзабада букIунеб къварилъи ва гьезул букIунеб хIинкъараб ва гIодорегIанаб хIал. Хадуб Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе алжаналда жаниб букIунеб лъикIлъи ва берцинаб хIал, гьезие рукIунел нигIматал баян гьарун руго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг хирияв расул вукIин бицун, гьесда амро гьабулеб буго жинда капурзабаца бицунеб жоялъул кIвар гьабичIого жинда тIад къараб рисалат тIубазе гьабе абун. Мушриказ рицунел батIулал харбал хвезе гьарун, МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ рисалат хIакъаб букIин тасдикъ гьабулеб буго. Хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамазда бадиб чIвай гьабун гьезул хIалхъублъи ва инкар цIакъ гучаб букIинги бицун буго.

Гьаб сураталда цIар тун буго «ТIур мегIералъул сурат»-абун. Гьеб хирияб тIур мегIер буго жинда тIад Муса аварагасда عَلَيۡهِ السَّلَامُ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ к1алъараб ва гьелдалъун жиндие хиралъиги, баракатги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нуралги щвараб. Гьеб мегIералдалъун гьедун кIалъалев вуго ТIадегIанав Аллагь гьаб сурат бай бихьараб бакIалда.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلطُّورِ ۝١ وَكِتَٰبٖ مَّسۡطُورٖ ۝٢ فِي رَقّٖ مَّنشُورٖ ۝٣

1.2.3. ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго: ТIур мегIералдалъун, жиб хирияб Къуръаналдалъун, жиб тIерен гьабураб тIомалде тIад хъван жиб цIалулеб кинабго зодиса рештIине гьабураб тIехьалдалъун.

وَٱلۡبَيۡتِ ٱلۡمَعۡمُورِ ۝٤

4. Зобалазда жиб бугеб, жинда тIад малаикзабаца тIаваф гьабулеб Байтул-магIмуралдалъун.

Гьеб Байтул-магIмур зобалазул агьлуялъе ракьалда бугеб агьлуялъе КагIба рукъалда релълъун буго. Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьаб Байтул-магIмур анкьабилеб зодоб буго

КагIба рукъалда данде битIун. Щибаб къоялъ гьенир жанир лъугьун лъабкъоялда анцIазарго малаикас как бала ва гьел малаикзаби тIокIал тIадги руссунаро»-абун. Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго малаикзабазул боял цIакъ гIемерал рукIин.

5. Жиб тIаде борхараб тIохгIадин бугеб зобалаздалъунги гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь. وَٱلسَّقۡفِ ٱلۡمَرۡفُوعِ ٥

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Гьаб жо гIарщ буго, алжаназул тIохлъун жиб бугеб»-абун.

6. Къиямасеб къоялъ жинда цIа рекIун лагь-лагьун букIунеб ралъадалдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ**:** وَٱلۡبَحۡرِ ٱلۡمَسۡجُورِ ٦

7.8. «ХIакълъунго Аллагьасул гIазаб капурзабазе жиб букIин х1акъаб буго ва гьеб гIазаб нахъе чIвазе кIолеб щибго жоги букIине гьечIо»-абун. إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَٰقِعٞ ٧ مَّا لَهُۥ مِن دَافِعٖ ٨

9. Гьеб къиямасеб къо буго жидер бакIалдаса рагьарун зобалги унеб. يَوۡمَ تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ مَوۡرٗا ٩

10. Ракьалда тIад гьарщун мугIрулги тIагIунеб, хIур гIадин лъугьун кинабго ракьул гьумер битIулеб къо буго гьеб. وَتَسِيرُ ٱلۡجِبَالُ سَيۡرٗا ١٠

Гьеб къо буго дунялалъул чIаголъи паналъун, пасалъун унеб ва абадияб ахираталъул чIаголъи гIуцIизе бай бихьулеб.

11. Гьеб къоялъ цIакъ квешаб гIазаб букIуна жидеца гьеб ахират гьереси гьабулел рукIарал капурзабазе. فَوَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ١١

12. Дунялаллъул рукъор жиб батIулаб, гьересияб жо бицулел рукIарал ва жидеда гьаб ахираталъул щибго ургъелги букIинчIел. ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي خَوۡضٖ يَلۡعَبُونَ ١٢

13. Гьеб къо буго капурзаби жужахIалъул цIадаре ахIулеб къо ва гьел кутакалда тунка-гIусун гьенир жанирги лъугьизе гьарулеб. يَوۡمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ١٣

ЖужахIалъул малаикзабаца гьел капурзабазул кверал горбоде рухьула маххул рахсаздалъун, цинги хIатIалги нодоги цоцаде цузе гьабунги рухьула, гьеб хIалалъ рехъерхъун жужахIалда жанир рехула. Гьенире жанир рехун хадуб жидеда абула:

14. «Гьале гьаб цIа буго нужеца дунялалда ругеб мехалъ жиб гьереси هَٰذِهِ ٱلنَّارُ ٱلَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ١٤

гьабулеб букIараб!

15. Гьаб жоги сихIройишха бугеб? Яги нуж жакъаги нужеда щибго жо бихьуларел беццал гIадамалищ ругел?»-абун.

أَفَسِحۡرٌ هَٰذَآ أَمۡ أَنتُمۡ لَا تُبۡصِرُونَ ۝١٥

Дунялалда гьез Къуръан сихIро буго абулеб букIиндал ва гьезда хIакъаб жоги бихьулеб букIинчIелъул, гьезда бадиб чIвай гьабун гьабулеб калам буго гьаб.

16. Нуж гьаб жужахIалда жанире лъугьа! Бокьани гьаб гIазаб хIехьон саброги гьабун рукIа нуж, бокьани сабро гьабичIого ахIдолел чIва-чIвадулел рукIа! Нуж даимго рукIинелъун гьенир жанир лъугьизе гьарурал руго ва нужеца щиб гIамал гьабуниги гьанже гьеб нужеда тIаса ине гьечIо.

ٱصۡلَوۡهَا فَٱصۡبِرُوٓاْ أَوۡ لَا تَصۡبِرُواْ سَوَآءٌ عَلَيۡكُمۡۖ إِنَّمَا تُجۡزَوۡنَ مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ۝١٦

Х1акълъунго гьаб жазаъги нужее буго нужеца дунялалда гьабураб гIамалалда данде бугеб.

17. Х1акълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал гIадамал ахираталда нигIматазул алжаназулъ руго.

إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٖ وَنَعِيمٖ ۝١٧

18. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее кьурал нигIматаздаса лазат босулел руго. Гьел гIадамал руго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жал жужахIалъул гIазабалдаса цIунарал.**

فَٰكِهِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمۡ رَبُّهُمۡ وَوَقَىٰهُمۡ رَبُّهُمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ۝١٨

19. Гьел алжаналда жанир ругел гIадамаздехун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан абула: «Нужеца гьал нигIматал кванае, гьал лазатал гьекъолел жалги гьекъе.**

Гьеб буго нужеца дунялалда ругеб мехалъ иман лъун, лъикIаб гIамал гьабиялда данде нужее бугеб жазаъ»-абун.

كُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ هَنِيٓـَٔۢا بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ۝١٩

20. Жал мухъазда лъурал тахазда тIад хьибил чIван рукIула гьел муъминзаби. Цоцаде бадире балагьун, цоцада разилъун.

Дица гьезие руччабилъун хIурулгIинзабиги кьола.

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ سُرُرٖ مَّصۡفُوفَةٖۖ وَزَوَّجۡنَٰهُم بِحُورٍ عِينٖ ۝٢٠

21. Жидеца иман лъурал гIадамал, цинги гьезул лъимал хъизаназги иман лъурал дица гьел умумузда нахъ регIизе гьарула гьезул лъималги. Гьел цоцаде

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱتَّبَعَتۡهُمۡ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلۡحَقۡنَا بِهِمۡ ذُرِّيَّتَهُمۡ وَمَآ أَلَتۡنَٰهُم مِّنۡ عَمَلِهِم مِّن شَيۡءٖۚ كُلُّ ٱمۡرِيِٕۭ بِمَا كَسَبَ رَهِينٞ ۝٢١

ракI гъун рукIине.

Гьезул даража-макъам цо гьечIониги ТIадегIанав Аллагьас жиндир цIоб рахIматалдалъун даража тIадегIаназда аскIор гьарула гьезул гIагарал гIадамал. **Дол даража тIадегIан бугезул ажро кириялдаса щибго жо мукъсанги гьабуларо.** Гьал жидер даража гIодобегIан бугеб гьезда нахъ регIизе гьаруна абун. **«Кинавго инсан жинца гьабураб г1амалалъе гьоркьлъелалъе (залог) лъурав вуго, лъик1аб г1амал гьабуни ворч1араздаса вук1ина, квешаб гьабуни гьалаглъараздасан вук1ина»-абун.**

22. Дица гьеб алжаналъул агьлуялъе батIи-батIияб пихъ ва гьан тIадеги цIикIине гьабула гьезие жиб бокьулеб, гьезул хьул лъолеб щибдай буго абун. وَأَمۡدَدۡنَٰهُم بِفَٰكِهَةٖ وَلَحۡمٖ مِّمَّا يَشۡتَهُونَ ٢٢

Бокьараб жо кваназе рес бугеб хIалалъ ниг1матазул кинабго тайпа букIула гьезие.

23. Махсаро-хвечI гьабун цояз цоязухъан лълъар босун гьекъолеб жо гьекъон рекIел гьей гьабулел рукIула гьел. يَتَنَٰزَعُونَ فِيهَا كَأۡسٗا لَّا لَغۡوٞ فِيهَا وَلَا تَأۡثِيمٞ ٢٣

Щибго мунагь бугеб иш, гIададисеб калам ва пиша гьеб алжаналда жаниб букIунаро.

24. Гьеб алжаналъул агьлуялда тIаде гьезие хъулухъ гьабизе тарал алжаналъул гьилманал (служащие) хьвадула. ۞وَيَطُوفُ عَلَيۡهِمۡ غِلۡمَانٞ لَّهُمۡ كَأَنَّهُمۡ لُؤۡلُؤٞ مَّكۡنُونٞ ٢٤

Гьел цIакъ берцинаб сифат сураталдаги рукIула: Жиндир лъелалда жаниб бугеб луълуъгIадин берцинал рукIула.

25. Гьел муъминзаби цоцадухун руссун хабар бицулел цоцаде гьикъарулелги рукIула. وَأَقۡبَلَ بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ يَتَسَآءَلُونَ ٢٥

26. Жидецаги абула: «Х1акълъунго ниж дунялалда нижер агьло хъизаналда аск1ор ругеб мехалъ нижеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб щвеладай абун цIакъ хIинкъун рукIунел ркIана.** قَالُوٓاْ إِنَّا كُنَّا قَبۡلُ فِيٓ أَهۡلِنَا مُشۡفِقِينَ ٢٦

27. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нилъеда цIоб гьабуна ва гьес нилъ цIунана жиб щибаб расул кьибилалда жанибги лъугьулеб квешаб гIазабалдаса.** فَمَنَّ ٱللَّهُ عَلَيۡنَا وَوَقَىٰنَا عَذَابَ ٱلسَّمُومِ ٢٧

28. Х1акълъунго дунялалада нижеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIабидат** إِنَّا كُنَّا مِن قَبۡلُ نَدۡعُوهُۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡبَرُّ ٱلرَّحِيمُ ٢٨

гьабулеб букIана. Гьесие хIелулелги рукIана, гьесдаса хIинкъулелги рукIана.

Аллагьас ﷻ гьаб гIибадаталъе ва дугIаялъе жаваб гьабун нижее гьаб лъикIлъи гьабуна ва жужахIалдаса цIунана. **Х1акълъунго гьев Аллагь жинца гIемер лъикIлъи гьабулев вуго ва жив муъминзабада гурхIулев вуго»-абун.**

فَذَكِّرْ فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

29. Дуца дур къавмалъе вагIза гьабе МухIаммад ﷺ гьаб хирияб Къуръаналдалъун. Мун гьел мушрикаца абухъин гьересичиги, жундуца ккурав чиги гьечIо.

Мун вуго киналго аварагзабадасаги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Аллагьасе ﷻ хирияв, гьес халкъалда дин лъазабизе витIарав гьесул расул.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾

30. Гьел мушрикаца абулебищха бугеб мун шигIручи вугин ва ниж балагьун чIун ругин кидадай мун хун нижеда тIаса ина абун?

Цо кинаб бугониги дунялалъул къварилъи-балагь тIаде бачIун мун хекого жидеда тIаса восилародай абун ралагьун руго гьел мушрикал, цинги жал парахат жидерго хъанчазе лагълъи гьабулел ва дунялалъул лазатал росун, Аллагьасда ﷻ гIассилъун рукIине.

قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

31. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ! Нуж балагьун рукIаха! Х1акълъунго дунги вуго балагьун вугев кидадай Аллагьас ﷻ нуж гьалаг гьарила абун.

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَٰمُهُم بِهَٰذَآ ۚ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾

32. Гьел мушрикал гIакъилал гIадамал рукIун, гьезул гIакълуялъ амруйищ гьабун бугеб жидеца гьаб гьереси бице абун ва хираяв аварагасда ﷺ бугьтанал лъе абунги.

ГьечIо гьеб гIакъилаб агьлу. **Гьел руго жидер къосиналъулъ ва купру-шикркалъулъ гIорхьолъан рорчIарал гIадамал.**

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥ ۚ بَل لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

33. Яги гьаб Къуръан МухIаммадица ﷺ жинцаго ургъун бицунеб жо буго абунищ гьез абулеб?

Гьез абухъин гьечIо гьаб амру! Гьел руго жидеца Аллагьасдаги ﷻ гьесул Къуръаналдаги иман лъоларел гIадамал.

فَلْيَأْتُوا۟ بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِۦٓ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾

34. Гьел мушрикал жидер рагIиялъулъ ритIухъал ратани гьаб Къуръаналда релълъараб жоги гьабун рачIа абе гьел!

Гьел цIакъ пасихIал гIарабиялги руго, гьезда гIемераб хабар бицинеги

лъалеб буго.

35. Гьел капурзаби рижунишха ругел жал рижарав БетIергьанги гьечIого! أَمۡ خُلِقُواْ مِنۡ غَيۡرِ شَيۡءٍ أَمۡ هُمُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ٣٥
Яги гьел жидеда щибниги жо бижизе кIолел гIадамалищ ругел? Жалго жодоцаго рижарал ругищ гьел?.

36. Яги жидецайищ рижун ругел гьал зобалги ракьги? أَمۡ خَلَقُواْ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ٣٦
ГьечIо гьел мушрикал жидеца щибго жо бижулел. Жалго жидецаго рижин цIакъго гIакълуялдаги, гIадаталдаги данде кколареб хIукму буго. **Гьел руго жидеца хIакъаб жо ритIухъ гьабуларел гIадамал.** Гьез иман лъолеб гьечIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялдаги. Гьел божулел гьечIо хун хаду жал тIаде рахъине гьариялдаги.

37. Гьел капурзабада кодобищха бугеб дур БетIергьан Аллагьасул хазинабазул ихтияр. أَمۡ عِندَهُمۡ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمۡ هُمُ ٱلۡمُصَيۡطِرُونَ ٣٧
ЦIад бай, хур-хер бижи ва цогидалги нигIматал. Гьелдаго релълъун авараглъи лъихъе кьолеблъиги гьезул ихтиярaлдайищ бугеб? **Яги гьел жидер къуват-гуч бергьарал ханзабийищ ругел гьаб махлукъалъул тадбир ва тасаруф жидеца гьабизе?.** ГьечIо гьезда кодоб щибниги жоялъул ихтияр ва гьезда кIоларо гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалъулъ кинабгIаги хис-бас гьабизеги!

38. Яги гьезул жал зодире рахунеб малийищ бугеб, гьелда тIадеги рахун жал зодиса рештIине гьабулеб вахIюялда гIенеккизе? أَمۡ لَهُمۡ سُلَّمٞ يَسۡتَمِعُونَ فِيهِۖ فَلۡيَأۡتِ مُسۡتَمِعُهُم بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٍ ٣٨
Гьеб вахIюялдалъун жалги кIалъалел рукIине?
Гьедин батани жидерго хIужа далил бачун рачIаха гьел!. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIарав гIадин гьаб хирияб Къуръанги босун, гьезги жидерго далил бихьизе гьабеха жал ритIухъал рукIиналъе.

39. Яги ТIадегIанав Аллагьасе ясалишха ругел нужеего васал рукIине бокьулебги букIадго? أَمۡ لَهُ ٱلۡبَنَٰتُ وَلَكُمُ ٱلۡبَنُونَ ٣٩
ГьадигIанго ахIмакъаб жо бицунел гIадамаз ахират
букIиналда инкар кквей гIажаибаб жо гьечIо. Гьаб махлукъалъул БетIергьанлъун вугев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие лъимал кколел рукIаралани васал кколарианишха, гьел васал ругелъул инсанасе рукIине бокьулел.

Маккаялъул мушрикаца малаикзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ясал руго

абидалго, гьезул ахIмакълъи загьир гьабун абурб рагIи буго гьаб.

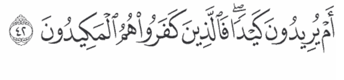
أَمۡ تَسۡـَٔلُهُمۡ أَجۡرٗا فَهُم مِّن مَّغۡرَمٖ مُّثۡقَلُونَ ٤٠

40. Яги дуца гьел мушриказдаса ужрамухь гьарулебищ бугеб МухIаммад ﷺ, дуца гьезухъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат щвезе гьабиялде данде, гьеб ужра кьезе гьезие бакIлъун, гьел иман лъечIого чIезе.

أَمۡ عِندَهُمُ ٱلۡغَيۡبُ فَهُمۡ يَكۡتُبُونَ ٤١

41. Яги гьезда аскIоб балъгояб жоялъул гIелму-лъайищ бугеб, жидеца гьениса босун балъгояб жо хъвазе ва гьеб гIадамазда бицине.

Гьезда ЛавхIул-махIфузалда бугеб жойищ лъалеб? Лъаларо гьезда балъгояб жо. ЛавхIул-МахIфузалда бугеб жоги цохIо БетIергьан Аллагьасда гурони лъаларо. Гьел мушрикал руго жидеца гьереси бицунел ва аварагасда ﷺ бугьтан лъолел гIадамал.

42. Яги гьел мушриказе бокьунищ бугеб жидеца аварагасе ﷺ макро гьабизе?

Гьеб макроялъул квешлъи ва гьелъул балагь ахирги гьел капурзабада бусине буго. Гьаб аят буго Къурайшазул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг чIвазе абун «дару надват»-абулеб рокъоре ракIарун гьабун букIараб хIукмуялъул хIакъалъулъ бугеб аят. Гьезул макроялъул балагь ахирги гьезда буссине букIиналъул магIна буго гьел ахираталда жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине рукIин.

43. Яги гьел мушриказе ТIадегIанав Аллагь гурев цоги алагьищ вугев?

Жинца гьел рижарав, хьихьулев.

Жинца гьел хвезе гьарулев ва ахираталда тIадеги рахъине гьарулев? ГьечIо гьезие цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ . **Жив ТIадегIанав ва вацIадав вуго гьев БетIергьан Аллагь мушриказ жиндехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабулел хъанчал гьесие гIахьал чагIилъун рукIиналдаса.**

وَإِن يَرَوۡاْ كِسۡفٗا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ سَاقِطٗا يَقُولُواْ سَحَابٞ مَّرۡكُومٞ ٤٤

44. Гьел мушриказда бихьани зодиса цо къотIел бортун жидеда тIаде бачIунеб, цингиги гьез абизе буго:
«Гьаб буго биццатаб, лъел цIураб накIкI нилъее цIад базе бачIунеб»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг махсароде гьавун мушриказ гьесда абун букIана: «Мун аварагг ватани, дуца нижее гIазаб букIине

буго абун бицулеб хабарги битIараб батани, дуца нижеда тIаде зодиса цо къотIел бортизе гъабеха!»-абун. Гьел мушриказул инкар ва хIалхъублъи гучаб букIин бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Гьел мушриказ абухъин гьезда тIаде зодисан гIазаб рештIизе гьабулеб мехалъги гьез абизе буго: «Гьаб нижее рахIматалъе бугеб накIкI буго»-абун.

فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

45. Дуца гьел мушрикал те МухIаммад ﷺ, жидерго ахIмакълъиялъулъ ва купруялъулъ жидер гIакъло ине гьабулеб, жиндир гIазаб гучаб къиямасеб къо щвезегIан.

Цинги лъазе буго гьезда жидер купру ширкалъул ахир кинабдай букIуна абун.

يَوْمَ لَا يُغْنِى عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾

46. Гьеб къо буго мушриказе жидер хIила-макроялъул щибго кумек букIунареб ва гьезие квер бакъулев чиги вукIунареб.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

47. Х1акълъунго жидеца купру-ширкалдалъун зулму гьабулел гIадамазе ахираталда щвелелдего (дунялалдаго) гIазаб гьабизе буго:

Ракъи-къечI, унти къварилъи тIаде биччан, муъминзабаца гъазаватал гьарун жал чIван ва асир гьарун. Жал хвараб мехалъ хобалъубги гIазаб гьабизе буго гьезие. **Ва кинниги гьел капурал гIадамазул гIемерисел жидеда гьаб хIукму гьадин букIин лъаларел, гьеб бичIуларел ва гьелда божуларел руго.**

وَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

48. Дуца сабро гьабе МухIаммад ﷺ дур БетIергьан Аллагьасул хIукмуялда: Дуда тIад къараб рисалат баччиялда, гьеб умматалъухъе щвезабиялда ва гьеб сабаблъун дуде щолеб къварилъиялда сабро гьабе! **ХIакълъунго мун вуго Дида вихьулев, Дица цIунулев, Дица дуе квер бакъи гьабулев. Дуца дур бетIергьан Аллагьасе тасбихIги гьабе гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIодо гьавигун ва гьесие рецц гьабигун цадахъ: мун кьижун вукIун тIаде вахъараб мехалъ, цо мажлисалдаса тIаде вахъараб мехалъги, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ццеве чIун гьесие как балеб мехалъги.** «СубхIаналлагьи ва бихIамдигьи» абураб рагIи аби буго гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру тIубайлъун букIунеб бищунго къокъаб рагIи.

وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَٰرَ ٱلنُّجُومِ ﴿٤٩﴾

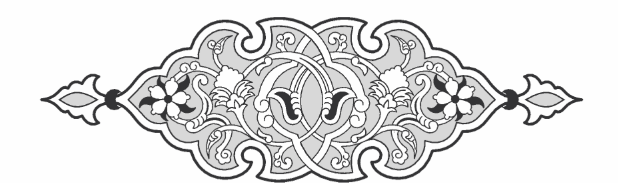
49. Сардилъ тIаде вахъунги дуца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI-суждаби гьарун гIибадат гьабе.

Гьесда дугIа ва хIелиги гьабе. Гьеб буго бищунго гIадамал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гъапулго рукIунеб гIуж, гьеб гIужалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсолев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ вокьулев вукIин щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амро буго. **Зодиса цIваби тIагIулеб гIужальги рехсе дуца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.** Гьаб буго рогьалил какда ццебе балеб кIиго ракагIат. Гьеб цIакъ хирияб суннатаб как буго. Гьелъул хIакъалъулъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абун буго*: «Рогьалида балеб кIиго ракагIат хирияб буго гьаб дунялалдасаги ва гьелда тIад бугеб кинабго жоялдасаги»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ гьабеги лъикIаб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ТIуралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

53. Сурату Ннажм

Маккаялда жиб рештIине гьабураб, жинда жаниб лъабкъоялда кIиго аят бугеб.

Гьаб суратги Маккаялда жиб рештIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб аслияб хIалалъ исламалъул аслабазул бицен гьабун буго. Сурат бай бихьуда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда жиб хасаб мигIражалъул бицен гьабун буго. Гьеб мигIражалда аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *рихьарал гIажаибал умурал рицун гьезда иман лъезе тIадаб букIин ва жидеда лъалареб, жидедаса рикIкIадаб жо бицун дагIба къец гьаби лъикIаб иш гьечIеблъиялда кантIизе гьарулел руго.*

Хадуб хъанчазе ва гIадамазе алагьзабилъун ккурал батIулал, гьересиял жалазе лагълъи гьабиялъул бицун буго. Ахираталда щивав инсанасе жиндир гIамалада рекъараб жазаъ гьабизе букIинги баян гьабун буго. Гьеб жазаъ гьабиги цIакъ гIадилаб букIин, цо нафсалъул мунагьал цоги нафсалда раччине гьарун гутIиги бицун буго.

ТIадегIанав Аллагьасул хIал кIолъиялда тIоритIел гьабизе цо-цо гIаламаталги рицун руго: инсан манидал къатIраялдаса вижи гIадаб. Г1адамазда гьоркьоб ризкъи киназего бащад бикьун гутIи бицун, гьелъул хIикматги баян гьабун буго. Цересел къосарал умматазда щварал цо-цо гIазабалги рехсон руго. ГIадилал, Самудиял, НухIил къавм. Гьаб гIазаб ва гьалаг гьари рехсейги Маккаялъул мушриказе вагIза гьаби буго: Гьез иман лъечIони ва аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *къварилъи гьабиги течIони, гьездаги щвезе бегьула абун гьадинабго гIазаб.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жиб гIодобе бортараб цIваялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь. وَٱلنَّجۡمِ إِذَا هَوَىٰ ١

Гьаб цIва гIодобе бортиялъе магIна гьабун гIалимзабаца гIемер батIияб рагIи бицана: ЩайтIабазда хадуб речIулеб цIадул сунтур буго гьеб абуна гьел щайтIаби зодоре рахиялдаса нахъе чIван. Къиямасеб къоялъ цIваби рорти буго абуна цоги гIалимзабаца. Рогьалил цIва тIерхьун ин буго абуна цогидаз.

Ибну Касирица гьаб бакIалда абуна: Гьаб кинабго махлукъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк бугелъул гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалдаса жиндие бокьараб жоялдалъун гьедула. Амма инсанасе, бегьуларо жиндир

халикълъун вугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гурони гьедизе абун.
Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асх1абасдасан бицараб х1адисалда буго, Аллагьасул свалат салам лъеяв аврагас абунин: *«Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *тун цогидаб жоялдалъун гьедарав чи яги капурлъулин яги ширкалда кколин»* – абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.
ТIадегIанав Аллагьасул гьедиялъул жаваб буго:

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾

2. Нужеда витIарав авараг жив къосарав гьечIо ва мекъи ккаравги гьечIо.

وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلْهَوَىٰٓ ﴿٣﴾

3. Гьев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **кIалъалев гьечIо жиндаго ракIалда караб ва жиндие бокьараб жо бицун.**

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْىٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾

4. Гьев МухIаммад аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **бицулеб жо гьечIо Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьесда вахIю гьабураб жо гурони.**

عَلَّمَهُۥ شَدِيدُ ٱلْقُوَىٰ ﴿٥﴾

5. Аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гьеб вахIю лъазе гьабуна жив къуватав Жабраил малаикас.**

ذُو مِرَّةٍ فَٱسْتَوَىٰ ﴿٦﴾ وَهُوَ بِٱلْأُفُقِ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾

6.7. Жиндир гIакъло лебалав, черх къуватав. Гьев Жабраил малаик жиндир хIакъикъияб сураталда зобалазул борхалъиялда вуго. Бакъ баккулеб рахъалда.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьев Жабраил малаик Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вачIунев вукIана инсанасул сураталда. Гьедин гьев цересел аварзабахъги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ вачIунев вукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Жабраиласда гьарана жиндир хIакъикъияб сурат бихьизе гьабе жинда абун. Аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Жабраил кIиго нухалъ вихьана жиндирго сураталда. Цо нух букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ХIираъ нохъоялда вугеб. Гьеб нохъоялъул бакъ баккул рахъалдаса Жабраилас жив загьир гьавураб мехалъ, гьесул куркьби рагьун кинабго бакъбаккул рахъ гьез цIезе гьабуна ва авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъавудаса ун гIодове ккана. Цингиги Жабраил малаик инсанасул сураталде гьесухъе вачIун, гьесул гьумералдаса ракьхIур нахъе ине гьабулев вукIана ва жинца гьев жиндир каранде къан гьев лъавуде вачIине гьавулев вукIана. Гьаб магIна буго ТIадегIанав Аллагьас гьаб хадуб бугеб микьабилеб аяталда жаниб абураб рагIиялъул.

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ﴿٨﴾

8. Цинги гьев Жабраил МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гIагарлъана ва лъикIаланго гьесда гIагарлъана.**

КIиабилеб нухалъ МухIаммад аварагасда ﷺ Жабраил жиндир сураталда вихьана МигIражалъул сордоялъ зобалазда вахараб мехалъ «сидратул мунтагьа»-абулеб бакIалда аскIов. Гьев Жабраил цоги щивго чиясда вихьичIо гьедин жиндир хIакъикъияб сипаталда.

9. Аллагьасул салам лъеяв Жабраилги хирияв МухIаммад аварагги ﷺ цоцаде гIагарда рукIана чIор бутIалъул кIиябго рагIал цоцаде гIагарде бугеб гIадин. فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ﴿٩﴾

Гьеб чIорбутIалъул кIиябго рагIал цоцадехун балагьун букIуна. Ва гьеб кIиябго рагIал цохIо бутIалъул букIуна. **Жегиги гIагрда вукIана гьев кIиявго**. Гьаб буго мисал бачун абулеб рагIи ва гьаб буго цIакъ гIакъилаб магIна гъваридаб мисал. Гьев КIиявго цохIо жолъун рукIана абизе бегьулеб магIна буго гьаб.

10. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьев Жабраил гьоркьов ккун жиндир лагъасда (МухIаммадида ﷺ) вахIю гьабуна жинца вахIю гьабураб динияб амру. فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِۦ مَا أَوْحَىٰ ﴿١٠﴾

11. Гьев аварагасул ракIалъ гьересиги гьабичIо жиндир беразда бихьараб сурат. مَا كَذَبَ ٱلْفُؤَادُ مَا رَأَىٰٓ ﴿١١﴾

Гьев божана жиндие загьирлъараб сурат Жабраил малаикасул букIиналда.

12. Нужеца гьев МухIаммадида ﷺ дагIба-къецишха гьабулеб бугеб, я гьал Къурайшиял, гьесда мигIражалда бихьраб жоялда ва гьев мигIражалда иналда божичIого? أَفَتُمَٰرُونَهُۥ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾

Къурайшияз инкар кколеб букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг цо сордоялда жанив Маккаялдаса Байтул Мукъадасалъул масжидалдаги щун, гьениса зодовеги вахун тIаде вуссун вачIана абураб жоялда. Гьев гIадаллъун вуго абунцин кIалъана Къурайшиял. Цинги Къурайшазул тIалабалда рекъон Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие байтIул МукIакъадаслъул масжидалъул сипатал рицана.

13. ХIакълъунго аварагасда ﷺ Жабраил цоги нухалъ вихьана. وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

14. «Сидратул Мунтагьа»-абулеб бакIалда аскIов жив вугеб мехалъ. عِندَ سِدْرَةِ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «Сидратул Мунтагьа» буго жиндаса тIадехун малаикзабиги унареб, гьениса тIадехун бугеб жо цохIо

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони лъалареб анкьабилеб зобалазда бугеб бакI. Сидрат абулеб жо гъветI буго (лотос).

15. Гьеб сидратул Мунтагьаялда аскIобго «Жаннатул маъва»-абун жинда цIар бугеб алжан буго. عِندَهَا جَنَّةُ ٱلۡمَأۡوَىٰٓ ﴿١٥﴾

Малаикзаби жинда жанир руссунеб ва шагьидзабазул рухIалги жанир руссунеб.

16. МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьеб сидратги бихьана жинда тIаде Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **нур рештIун гьеб нуралъ жиб гвангъун.** إِذۡ يَغۡشَى ٱلسِّدۡرَةَ مَا يَغۡشَىٰ ﴿١٦﴾

Гьеб сидраталде тIаде хIанчIигIадин сверулел малаикзабиги рукIана жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI гьабулел. Гьеб сидраталъул берцинлъиялъе сифат гьабизе инсанасдаги кIоларо.

17. Гьеб тIадегIанаб макъамалда вугеб мехалъ **МухIаммад аварагасул** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **бер гьеб сидраталдаса цогидаб рахъалда буссичIо ва гьев щибго хIал хисичIого жинде тIаде бачIулеб амруялда валагьун чIана.** مَا زَاغَ ٱلۡبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

18. Х1акълъунго МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьеб мигIражалъул сордоялъ жиндир БетIергьан Аллагьасул кIудиял гIаламатал рихьана.** لَقَدۡ رَأَىٰ مِنۡ ءَايَٰتِ رَبِّهِ ٱلۡكُبۡرَىٰٓ ﴿١٨﴾

Сидратул Мунтагьа бихьана, байтул МагIмур бихьана, Алжан ва жужахI бихьана. Алжаналъул «раф-раф» абулеб цIакъ берцинаб тах бихьана. Жабраил малаик вихьана жиндир аслияб сифаталда. Гьал руго кIудиял гIаламатал. Цоги гIемерал гIаламатал руго мигIаражалъул сордоялъ хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ рихьарал. Цоцо гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда ТIадегIанав Аллагьги вихьана абун. Гьаб рагIи буго жиндие мухIканаб далил гьечIеб рагIи.

19.20. Нужеца Дида бице я гьал Къурайшиял, нужер алагьзабазул хIакъалъулъ: Лат, ГIуза, Манат абун нужеца жидеда цIар тарал. أَفَرَءَيۡتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلۡعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ ﴿٢٠﴾

Гьезие бугишха ТIадегIанав Аллагьасе бугеб г1адаб къуват-гуч. Гьез щибниги жо бижулищ?

21. Нужеца нужее васал рукIине бокьулеб мехалъ гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **ясал руго абунищ абулеб?.** أَلَكُمُ ٱلذَّكَرُ وَلَهُ ٱلۡأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

22. Гьеб нужер бикьи цIакъ мекъаб бикьи буго: تِلۡكَ إِذٗا قِسۡمَةٞ ضِيزَىٰٓ ﴿٢٢﴾

Нужеца зулму гьабулеб буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ясал

руго абураб рагIиялдалъун.

إِنْ هِيَ إِلَّآ أَسْمَآءٌ سَمَّيْتُمُوهَآ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُم مَّآ أَنزَلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَٰنٍ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَمَا تَهْوَى ٱلْأَنفُسُ ۖ وَلَقَدْ جَآءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ ٱلْهُدَىٰٓ ٢٣

23. Гьел алагьзаби руго абун нужеца абулел жал гьечIо нужеца ва нужер умумуз жидеда цIарал лъурал хъанчал гурони. Аллагьас ﷻ щибго хIужа рештIине гьабичIо нужеца бицараб рагIи битIараб букIиналъе. Нуж нахърилълъун руго нужеего ракIалда ккараб жоялда ва нужер нафсазе бокьараб жоялда. ХIакълъунго нужехъе Аллагьасул ﷻ рахъалъан хIакъаб хIужаги бачIун букIадго.

Аллагьассул свалат салам лъеяв МухIаммад аварг вачIана гьаб хирияб Къуръанги босун. Нуж гьев Аллагьасда ﷻ иман лъезеги чIухIун, гьаб Къуръаналда нахърилълъизеги чIухIун, хирияв МухIаммад аварагги ﷺ гьереси гьавун, квешаб гIамал кIодолъи гьабун чIана.

أَمْ لِلْإِنسَٰنِ مَا تَمَنَّىٰ ٢٤

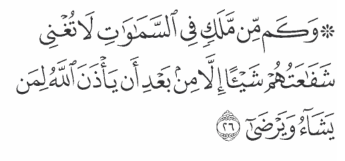
24. Щивав инсанасе жиндир нафсалъе бокьарабщинаб жо букIунишха?

Гьел мушриказе хъанчаз ва батIулал алагьзабаз жидее шафагIат ва квер бакъи гьабизе бокьиялъе гIоло гьезие гьеб букIунаро.

فَلِلَّهِ ٱلْءَاخِرَةُ وَٱلْأُولَىٰ ٢٥

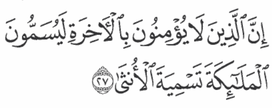
25. ЦохIо Аллагьасе ﷻ буго гьаб дунялалъулги хадуб ахираталъуги ханлъи ва ихтияр.

Гьев Аллагьас ﷻ кьола жиндие бокьарав чиясе гьесие бокьараб жо. Аллагьас ﷻ бокьарав чи щибго кьечIогоги тола. Аллагьас ﷻ ахират кьола жиндие бокьараб жоги тун Аллагьасе ﷻ бокьараб жо гьабун хьвадарал муъминзабазе.

26. ТIадегIанав аллагьасе жал хириял малаикзаби зобалазда гIемерал руго гьев Аллагьас ﷻ изно кьун хадуб гурони жидер шафагIаталъ цониги чиясе мунпагIат гьабуларел. Гьеб изноги Аллагьас ﷻ жиндие бокьарав ва жив разияв чиясе шапагIат гьабизе гурого кьоларо.

Аллагьасе ﷻ хириял, жидер гIибадат даимал малаикзабаздаги Аллагьасул ﷻ изнуялдалъун гурони шафагIат гьабизе кIолареб мехалъ, гьал хIакъирал хъанчаз кин шафагIат гьабулеб?!

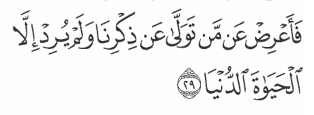
27. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда ﷻ ва ахираталда иман лъоларел гIадамаз гьел малаикзабаде цIарал лъолел руго гьел ясал

руго абун.

وَمَا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ ۖ وَإِنَّ ٱلظَّنَّ لَا يُغْنِى مِنَ ٱلْحَقِّ شَيْـًٔا ﴿٢٨﴾

28. Гьеб жо бицунел рукIин гурони гьезул щибго гIелмуги гьечIо. Жидеего ракIалда ккараб жо бицун, гьелда нахърилълун руго гьел мушрикал.

Ва амма гьеб ракIалда ккараб жоялъ щибго мунпагIат гьабуларо хIакъаб жоялда аскIоб жиб лъураб мехалъ. Гьеб хIакъаб жо чIолеб бакIалдаги чIоларо. РакIалда ккараб жоялда рекъон хIукму гьабуларо.

29. Мун вусса МухIаммад ﷺ, жидеца гьаб дир Къуръаналъул вагIза босуларел гIадамаздаса, жидее цохIо гьаб дунялалъул чIаголъи гурони бокьунги гьечIел.

Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иман лъеялдаса инкар гьабурал гIадамал дуца те! Дуда тIадаб гьечIо гьезда иман лъезабизе.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

30. Гьаб дунял ахираталдаса тIаса бищи буго гьезул гIелмулъай щвараб бакI. Гьезда жаниб цоги гIелму лъугьунаро. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь жинда лъалев вуго жиндир нухалдаса къосарав чи щив вугев. Гьединго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала жив битIараб диналда тIовитIаравлъун щив чи вугебги.

وَلِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔوا۟ بِمَا عَمِلُوا۟ وَيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ بِٱلْحُسْنَى ﴿٣١﴾

31. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк буго гьал зобалаздаги ракьалдаги жаниб бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жазаъ гьабизе буго жидеца купру-ширкалдалъун зулму гьабурал гIадамазе гьелда релъараб квешаб жазаъ. Гьезие жужухIалъул гIазаб букIине буго. **Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун аваpагасда нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ лъикIаб жазаъ гьабизе буго.** Гьезие нигIматазул алжанал рукIине руго.

ٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ إِلَّا ٱللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَٰسِعُ ٱلْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾

32. Жидее алжанал рукIунел гIадамал руго жидеца кIудиял мунагьаздаса ва къабихIал пишабаздасаги рикIкIалъи гьабулел. КIудиял мунагьал руго чи чIвай, Аллагьасдехун ширк гьаби, чияр боцIи кванай, гъибат-бугьтан гьаби.

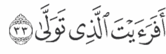
КъабихIал пишаби руго зина гьаби, ливатI гьаби инсул йикIарай чIужу ячи ва цогидалги. КъабихIал пишаби абун гьезда абиялъе сабаб буго гьел кIудиял мунагьал рукIингун цадахъ инсанасул тIабигIаталъ жал сурукъал, инжитал пишабилъун рикIкIунел рукIин. **Жидедаса цIунизе кIоларел гIиссинал мунагьал гурони жидеца гьаруларел.** Гьел руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жал цIунарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби гурони жидедаса цIунун хутIуларел мунагьал: хIарамаб бакIалда бер балагьи гIадаб, квер хъатIи гIадаб, кIал кIалъай гIадаб.

Ибну ХатIиб абулев гIалимас кIудияб мунагьлъун рикIкIана Къуръаналда жаниб жиндие жазаъ жужахIалъул гIазаб буго абурал киналго мунагьал. КъабихIаб жолъун рикIана шаргIалъ хIад кьаби бихьизе гьабурал мунагьал: чи чIвай, зина гьаби, мехтулеб жо гьекъей, рогьоб бай, цIогь гьаби гIадал. ГIисинал мунагьаллъун рикIкIана инсан сагьвилльун, гъалатIлъун кколел мунагьал.

ХIакълъунго дур БетIергьан жиндир гурхIел ва мунагьал рахчи гIемерав, гIатIидав вуго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужер киналго хIалал жинда лъалевги вуго. Нужер кIудияв эмен Адам **ракьалдаса вижинелде ццебего лъалеб букIана Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инсанас гьабулеб кинабго гIамал. Гьединго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъала** Адам вижун хадубги, **нуж эбелалъул чохьонир ругеб мехалъги, нуж дунялалда лъугьун хадуб нужеца гьабизе бугеб кинабго гIамал. Гьаб амро гьадин бугелъул нужеца нужерго напсал рацIцIуге! Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цIакъ лъикI лъала жиндаса хIинкъарав чи щив вугевали ва жинда гIасияв щив вугебги.**

Гьаб аяталъул магIна буго: Нуж нужерго гIамалалдаса разилъун, гьеб к1одо гьабун лъикIаблъун бихьун гьелъие рецц гьабун цогидазда гаргадуге. Гьеб нафс буго квешаб жо. Гьелъие жиндие рецц гьабизе бокьула ва гьеб рецц гьабиялдалъун жиб гIамал кIудияблъун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасияблъун лъугьуна.

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго кинабниги нафс бижиялде цебего гьеб нафсалъ щиб гIамал гьабизе бугеб. Гьев хIажатав гьечIо нужеца жинда бициялда нуж лъикIаб гIамал гьабулел гIадамал руго абун. Нужедаги лъаларо метер щиб гIамал нужеца гьабулеблъи ва нужер ахир кин кколеблъиги. Кидаго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабе ва кидаго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун, дур лъикIаб гIамалал дагьаблъун бихьун вукIа.

33. Дуца дида бице МухIаммад ﷺ, гьав къосарав, пасикъав чиясул хабар ва гьесул хIал:

Жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъеялдаса вуссарав ва хIакъаб Къуръаналда нахъ вилълъинчIев.**

34. Жинца къотIи гьабураб боцIиялъул дагьаб жо кьурав, цинги жив бахиллъун къотIи хвезабурав. وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰٓ ﴿٣٤﴾

Жинца кьезе бицараб боцIи кьечIого чIарав!

Гьаб кIиябго аят ва гьезда хадуб бугеб чанго аят рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Валид ибну Мугъират абулев Къурайшиязул цевехъан Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аскIов гIодов чIун вукIана, гьес цIалулеб Къуръаналда гIенеккун, гьесул вагIзаялъ асар гьабун иман лъеялда гIагарлъун вукIана. Цинги гьев цоги мушрикас нечезе гьавуна ва гьесда абуна: «Дуца дур умумузул дин толеб буго, гьел къосарал, пасикъал ва жужахIалда унел гIадамал руго абулеб буго»-абун. Валидица абураб мехалъ дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулев вуго абун, дов мушрикас абуна: «Дица тIаде босулеб буго дуе букIунеб гIазаб мун иман лъеялдаса вусани ва дуца дие дагьаб боцIи-мал кьунани!-абун. Цинги гьев Валид жиндирго ширкалда вуссана ва жинца къотIи гьабураб боцIималалъул дагьаб жо кьуна. Хадуб хутIараб жинца къотIи гьабураб жо кьезе бахиллъун, гьеб къотIиги хвезабуна. Гьав мушрикасул хIакъалъулъ ТIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго.

35. Гьав мушрикасе балъгояб жойиш лъалеб бугеб, жинца гьеб боц1и кьунин абун жив пакъирлъилин. **Ва гьесда гьеб беразда бихьулебищ бугеб?** أَعِندَهُۥ عِلْمُ ٱلْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰٓ ﴿٣٥﴾

36. Гьасда хабарго бицинчIищ Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **рештIине гьабураб Тавраталда хъван бугеб жоялъул?** أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِى صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

37. Гьединго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жинда т1ад къараб кинабго жо т1убарав Ибрагьим аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **рештIине гьабураб жиб камилаб Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **хIукмуялъул хабар рагIичIищ гьав мушрикасда?** وَإِبْرَٰهِيمَ ٱلَّذِى وَفَّىٰٓ ﴿٣٧﴾

38. Киналго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рештIине гьарурал тIахьазда бугеб хIукму буго: **«Цониги жинца жо баччулеб нафсалъ цогидаб нафсалъул мунагьал раччуларо»-абураб.** أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾

39. Ва щивав инсанасеги гьечIо абун жинцаго гьабураб гIамалалъул лъикIлъи гурони. وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

Цогидаб нафсалъул мунагь цоги нафсалда бачизе гьабулареб гIадин

гьеб нафсалъе цогидаз гьабураб гIамалалъул кириги букIуларо. Гьаб масъала буго жиб бичIине кколеб ва жинда сверухъ гIемераб хабар бугеб.
Цо-цо гIелму дагьал гIадамал жидеца гьаб аятги цIалун: «Инсанасе жинцаго гьабураб гIамалалъул кири гурони гьечIо»-абун, цоги щибго жоялда ралагьичIого цо инсан хвараб мехалъ гьесда хадур хутIарал гIадамаз щиб лъикIаб гIамал гьабуниги дов хварав чиясе гьелдаса щибго мунфагIат гьечIо абун кIалъала. Гьаб буго мекъаб пикру. Гьаб буго шаргIалъул хилафалда бугеб фатва.
Къуръан хIадисалда гIемер далилал руго цо инсанас гьабураб лъикIаб гIамалалъул кири цоги инсанасе щвеялда тIоритIел гьабулел. Гьел далилазул бищунго мухIканаб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца муъминзабазе шафагIат гьабулев вукIин. Гьединго шагьидзаби ва жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъарал муъминзаби цогидазе шафагIат гьабулел рукIинги. Гьеб шафагIат гьабиялъул магIна буго жинда Аллагь разилъарав цо лагъас Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьари гьав пуланав чиясдаса мун тIаса лъугьа ва гьав гIазабалдаса тархъе абун. Гьаб дугIа гьев чиясул гIамал гуребищ кколеб?
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб жиб сахIихIаб ва машгьураб хIадис буго*: «Адамил лъимер хвараб мехалъ гьес гьабулеб букIараб гIамал къотIун ккола лъабго жо хутIизегIан. Жиб даимаб садакъа, жинца нахъе тараб жиндаса мунфагIат босулеб гIелму ва жиндие дугIа гьабулев лъикIав вас»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.
Жиб даимаб садакъа буго инсанас жиндаса кидаго мунфагIат босулеб бакI: Нух, кьо, лълъим, масжид, мадраса, ах-хур ва цогидабги. Жиндаса мунфагIат босулеб гIелму буго исламияб гIелму: Къуръан, хIадис ва шаргIияб гIелмуги. ЛъикIав вас абураб рагIиялдаса мурад буго жиндир лъимал абураб: Васал ругониги, ясал ругониги, гьезул лъимал ва гьезулги лъимал ругониги-къиямасеб къо щвезегIан жиндаса лъугьараб насло буго гьеб.
Цоги гьеб лъикIаб гIамалалдаса цоги нафсалъе мунфагIат букIиналъе далил буго цо чи хвараб мехалъ гьесда тIад бугеб гIадамазул ва, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ налъи бецIунги. Закат бахъи, кIал кквей, хIажгун гIумра гьаби. Гьаб гIамалалъулги хварасе мунфагIат букIиналъе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго.
ГIалимзабазул хилаф гьечIеб рагIи буго: Хварав чиясдаса кьураб садакъаялъ ва гьесие гьабураб дугIаялъ хварасе мунфагIат гьабула абураб.
Хварав чиясе абун зикру бачани, яги Къуръан цIалани гьеб гIамалалъул

кири хварасе щоларо. Гьединго буго хварав чиясе лъикIлъи букIине абун как бай, кIал кквей гIадаб гIамалги. Гьал гIамалалал руго хварав чияс гьарулел гьечIел, цоги гIадамаз гьарулел ругел гIамалалал. Гьал гIамалазул кири гьаб гIамал гьабуразе щвела. Гьаб лъикIаб гIамалги гьабун цинги гьеб лъикIаб гIамалалдалъун нижедаги нижер хвараздаги гурхIа, нижерги гьезулги мунагьал чуре абун дугIа гьаби шаргIалда бегьулеб жо буго ва гьеб дугIа иншаАллагьу Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къабул гьабиялда хьулги буго.

Цоги чара гьечIого лъазе кколеб жо буго: Хварав чиясе чIаго ругез гьабураб гIамалалъул, яги гьес жинца нахъе тараб лъикIаб жоялъул кири щвезе ккани шартI буго гьев чи иман исламалда хварав вукIин. Капурчиясе хаду ругез гьабураб дугIаялъул ва садакъалъул щибго мунфагIат букIунаро. Гьев чи иман лъечIого хварав вукIин лъараб мехалъ гьесие лъикIаб дугIа гьабизеги бегьуларо.

Гьаб бицараб жоялдаса хIасил буго: Цо инсан хвараб мехалъ гьес гьабулеб букIараб гIамал лъугьана. Гьев хун хадуб цогидаз гьабураб гIамалалъул гьесизе кири ва ажро букIунаро гьеб цогидазул гIамал гьесие шапагIат гьаби, гьесие дугIа гьаби ва гьесие гIоло садакъа кьейи букIун гурони. Гьаб бахIс бижиналъе сабабги буго цо чи хвараб мехалъ гIарацги кьун гьесда тIаса Къуръан цIали, зикру бачи ва цогидаб гIамал гьабураб мехалъ гьеб цогидаз цIалараб Къуръаналъул ва бачараб зикруялъул гьев хварав чиясе кири бук1унаро абун абураб г1алимзабазул раг1и. Гьаб раг1и бит1арабги буго, Имам Шафиг1иясги гьедин бицун буго. Доб кьолеб г1арац хварав чиясдаса садакъаде кьураб мехалъ, гьал Къуръан ц1алулел яги зикру бачунел г1адамазги жидеца гьабураб лъик1аб г1амалалъул ажру-кири хварасе щвезе гьабе, гьесул мунагьал чуре абун дуг1а гьабураб мехалъ, иншааллагьу, гьелдалъун хваразеги ч1аго ругезеги мунпаг1ат бук1ина.

وَأَنَّ سَعْيَهُۥ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾

40. Дол Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рещт1ине гьарурал т1ахьазда хъван буго: **гьев инсанас гьабураб г1амал ахираталда гьесда бихьизе буго:**

Гьеб г1амал лъик1аб бугел муъминзаби гьелдалъун рохун рук1ине руго. Гьеб г1амал квешаб бугел капурзаби гьеб къоялъ ц1акъ пащманлъизеги руго.

ثُمَّ يُجْزَىٰهُ ٱلْجَزَآءَ ٱلْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾

41. Цинги гьев инсанасе жиндир г1амалазда рекъараб, жиб т1убараб жазаъги гьабизе буго.

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿٤٢﴾

42. Ва дур вуссинги, я инсан, дур Бет1ергьан Алагьасде буго, гьев Аллагь вуго жинца жазаъ гьабизе бугев.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, гьесул г1азабалдаса х1инкъун хьвадарал муъминзабазе абадияб алжан х1адурун буго:** жиндир ниг1матал лазатаб, жиндир лазат, рах1ат сипат гьабун бицине к1оларeб. Т1адег1анав Аллагьасда иман лъезе ч1ух1арал капурзабазе абадияб жужах1алъул г1азабги бук1ине буго.

43. ХIакълъунго Аллагь вуго жинца роххелги пащманлъиги бижарав. وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضۡحَكَ وَأَبۡكَىٰ ۝٤٣

Ахираталда жинца муъминзаби роххун релъизе гьарулев ва капурзаби гIодизе гьарулев.

44. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца хвелги чIаголъиги бижарав.** وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحۡيَا ۝٤٤

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рухI лъолеблъун бижараб зарра гурони жиб чIаголъулеб ва жиб гIемерлъулеб (жиндир наслу бижунеб) гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рухI лъолареблъун, жиб бижулареблъун бижараб зарра рухI лъолеблъун гьабизе кIолев щивго чи гьеч1о.

45. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца кинабго рухI бугеб жо кIиго тайпа бижарав: бихьинабги цIуябги.** وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوۡجَيۡنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلۡأُنثَىٰ ۝٤٥

Гьеб кIиго жо данделъун, гьезул мани цоцаде жубан гьезул наслу ракьалда тIибитIулеблъун гьабурав.

46. Гьеб кинабго бихьинабги цIуябги жо бижуна цохIо манидал къатIраялдаса. مِن نُّطۡفَةٍ إِذَا تُمۡنَىٰ ۝٤٦

Жиб бихьинаб жоялъул гьодидаса бачIун цIуяб жоялъул рахIмоялъубе ккараб мехалъ, ва гьениб цIуяб жоялъул манидал къатIрагун данделъараб мехалъ.

47. Х1акълъунго Гьев Т1адегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялдалъун буго хун хадур кинабго халкъ тIаде бахъине гьабиги. وَأَنَّ عَلَيۡهِ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰ ۝٤٧

Гьаб цебе рехсараб хIалалъ цохIо манидул къатIраялдаса инсан вижарав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьев хун хадув чIаго гьавизеги кIола щибго щаклъи гьечIого.

48. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца жиндие бокьарав чи ризкъи гIатIид гьабун бечед гьавулев, бокьарав чи ризкъи къварид гьабун мискинго толев.** وَأَنَّهُۥ هُوَ أَغۡنَىٰ وَأَقۡنَىٰ ۝٤٨

Гьесда щибго жо гьикъуларо, гьес гьабулеб ишалда жаниб цо хIикматги букIуна.

49. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго «ШигIра» абулеб цIваялъул БетIергьан.** وَأَنَّهُۥ هُوَ رَبُّ ٱلشِّعۡرَىٰ ۝٤٩

Гьеб цIваялъе лагълъи гьабулел цо гIадамал рукIана. Гьезул гIибадат батIулаб букIин бицун абураб рагIи буго гьаб. Гьаб «ШигIра» (Звезда Пса) абулеб цIва буго июль моцIалъ бакъ тIерхьине гIагарлъараб мехалъго бакъ баккул рахъалда загьирлъулеб, жиндир кунчIи цIикIараб цIва. ЛъагIалида жаниб цохIо къоялъ загьирлъула гьеб цIва бакъ тIерхьинелде цебе. Гьедин бугелъул гьеб букIана лъагIел байбихьи рикIкIунеб къолъун инсаниятальул цебесеб тарихалда.

وَأَنَّهُۥٓ أَهۡلَكَ عَادًا ٱلۡأُولَىٰ ﴿٥٠﴾

50. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца цересел гIадилал гьалаг гьарурав.

وَثَمُودَاْ فَمَآ أَبۡقَىٰ ﴿٥١﴾

51. Самудиялги гьалаг гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, гьезул щивго чи нахъеги течIо.

وَقَوۡمَ نُوحٖ مِّن قَبۡلُۖ إِنَّهُمۡ كَانُواْ هُمۡ أَظۡلَمَ وَأَطۡغَىٰ ﴿٥٢﴾

52. Гьездасаги цебе НухIил къавмги гьалаг гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Х1акълъунго Гьеб НухIил къавм цIакъ къосараб, жидер зулму ва пасалъи гIемераб букIана.

«БахIрул мухIитI» абулеб тафсиралда абуна: «НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ азарго сон гIагарун заманаялъ ахIана жиндир къавм Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде, амма гьезие гьесул дагIваталъ щибго асар гьабулеб букIинчIо. Гьеб къавмалъ вухун, гIакълуялдаса ине гьавун, хварав чи гIадин гIодове рехунги вукIунаан НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ. Цо чи унев вукIана жиндир гьитIинав васасул кверги ккун НухIида аскIове ва гьес абулеб букIана: «Вореха мун цIуне гьав чиясда иман лъеялдаса. Дир инсуца дун кверги ккун вачун унеб мехалъ дидаги васият гьабун букIана гьев НухIида иман лъоге абун»-абун. Гьеб хIалалъ кIудиял гIадамал жидер куфруялда холел рукIана, гIисинал лъималги гьев НухIида щцим бахъаралльун, гьесда иман лъезе гIагарлъулареллъун кIудиял гIолел рукIана" – абун.

وَٱلۡمُؤۡتَفِكَةَ أَهۡوَىٰ ﴿٥٣﴾

53. ЛутIил къавмалъул «муътафикат» абулел росабиги зодореги росун гIодоре рехана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

فَغَشَّىٰهَا مَا غَشَّىٰ ﴿٥٤﴾

54. Гьел росабазул агьлдуялда тIад цIакъ кIудияб балагьги рещтIана ва гучаб гIазабалъ гьел тIерхьине гьаруна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ﴿٥٥﴾

55. Дуца ТIадегIанав Аллагьасул щал нигIматал гьереси гьарулел, я гьав инсан?

Гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламаталги рукIаго, гьев цо вукIиналъе загьирал ва баянал хIужабиги рукIаго гьев

Аллагьасда ﷻ иман кин дуца лъолареб?

56. Гьав хирияв МухIаммад ﷺ вуго цересел расулазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ релълъарав, жинца Аллагьасул ﷻ гIазабалдалъун капурзабазе хIинкъи кьолев Аллагьасул ﷻ расул. هَٰذَا نَذِيرٌ مِّنَ ٱلنُّذُرِ ٱلْأُولَىٰٓ ﴿٥٦﴾

57. Къиямасеб къо бачIинги цIакъго гIагарлъун буго. أَزِفَتِ ٱلْـَٔازِفَةُ ﴿٥٧﴾

58. Гьеб къиямасеб къоялъул къварилъи-балагь тIаде бачIараб мехалъ гьеб тIаса босизе кIолев щивго чи гьечIо цохIо Аллагь ﷻ гурони. لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ ٱللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

59. Нужеца гьаб Къуръаналда гIажаиблъийищ гьбабулеб, я гьал мушрикал? Нужеца гьаб махсародейищ гьабулеб ва гьелда тIад релъанхъулелищ ругел? أَفَمِنْ هَٰذَا ٱلْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾

60. Нуж гьеб Къуръаналда тIад релъанхъулел руго гурищ? Нуж гIодизе кин гIодуларел гьеб Къуръаналъ нужее хIинкъи кьолеб ахираталъул гIазабалдаса хIинкъун. وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾

61. Нуж цIакъ гъапулго ва гIададаго ругоха, я гьал Аллагьасде ﷻ иман лъечIел гIадамал! وَأَنتُمْ سَٰمِدُونَ ﴿٦١﴾

62. Нужеца сужда гьабе жинца нуж рижарав, жив цогояв Аллагьасе ﷻ. Нужеца гIибадатги гьев Аллагьасе ﷻ гьабе. Гьесдехун щибго жо ширк гьабуге, хъанчалги риIкIад гьаре! Жиндие гIибадат гьабизе бегьулев цоги Аллагь ﷻ ва цоги щибго жо гьечIо цохIо Аллагь ﷻ гурони. فَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ وَٱعْبُدُوا۟ ۩ ﴿٦٢﴾

<u>Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.</u>

Гьеб Маккаялъул агьлу хъанчие лагълъи гьабулеб агьлу букIиндал, Аллагьасул ﷻ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIаламатал рицун хадуб, гьезда амру гьабулеб буго: «Нужеца цохIо Аллагьасе ﷻ гьабе гIибадат» – абун. Гьаб хъанчие лагълъи гьаби гIарабиязул ракьалдаса тIагIана Макка бахъун хадуб ва КагIба рукъ сверун рукIарал гIемерал хъанчалги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва хириял асхIабзабаца гъурун гIодоре ран хадуб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату Ннажмалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе ﷻ буго.

54. Суратул Къамар

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда АнцIила щуго аят бугеб.

Гьаб сураталда жаниб кинабго кIвар буссине гьабун буго хирияб Къуръан гьереси гьабулел мушриказде рагъ гьабиялде ва гьезие хIинкъи кьеялда.

Сураталъул байбихьуда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизатлъун бугеб моцI хъвалхьиналъул бицун буго. Мушриказул тIалаб гьабиялда рекъон гьеб мугIжизат загьир гьабун букIаниги гьеб моцI хъвалхьиналде гьез сихIру буго абуна.

Къиямасеб къоялъул захIмалъаби рицун руго, цIакъ жинца ракI хIинкъизе гьабулеб хIалалъ, чорхол расги бахъун чIолеб хIалалъ. Цересел къавмазул бицен гьабун, дагьабго гьезул къисаби рицун руго. НухIил къавмалъул бицен гьабун хадуб гIадилазул,самудиязул, ЛутIил къавмалъулги бицун буго. ПиргIавнил къавмги рехсон буго ва гьезде щвараб батIи-батIияб гIазабги рехсон буго.

Гьал умматазул къисаби рицун хадуб Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго жидедеги гьединаб гIазаб щвезе букIиналдалъун.

Сураталъул ахиралда Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ахираталда ругел даражаби ва хиралъи бицун буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾

1. Къиямасеб къо ч1ейи г1агарлъун буго. МухIаммад аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъун моцIги хъвалхьана.

وَإِن يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾

2. Къурайшиязул капурзабазда МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив ритIухъав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вукIиналда тIоритIел гьабулел гIаламатал рихьаниги гьел иман лъеялдаса руссунел руго ва гьез абулеб буго гьеб моцI хъвалхьинги сихIру бугин МухIаммадица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нижер берал рухьун гьабураб ва жиб даимаб, мухIканаб.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Маккаялъул капурзабаца Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагасда абуна: «Мун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул

вуго абураб рагIиялъулъ мун ритIухъав ватани дуца нижеда бихьизе гьабе зодоб бугеб моц1 к1иго бут1а лъугьун хъвалхьараблъун» – абун. Гьедин аварагас ﷺ гьабуни жидеца иман лъела абун къот1иги гьабун бук1ана.

Гьеб бук1ана моц1 цIураб сордо. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ дугIа гьабуна гьел капурзабаца гьарараб жо жиндие мугIжизаталлъун гьабе абун. Цинги гьеб моцI хъвалхьун цо бащалъи Сафа мегIералда тIад чIана, цогидаб бащалъи абуКъубайс мегIералда тIад чIана, Х1ираъ мегIерги гьеб кIиялдаго гьоркьоса бихьулеб букIана. Цинги Маккаялъул капурзабаца абуна: «Гьев МухIаммадица ﷺ нижее сихIру гьабуна» – абун. Абужагьлица абуна: «Нужеца сабру гьабе! Нуж иман лъезе гIедегIугIе! Нилъехъе росабалъан гIадамал рачIараб мехалъ гьез абуни жидедаги бихьанин моцI хъвалхьун абун, нилъеца МухIаммад ﷺ ритIухъ гьавила, гьезда моцI хъвалхьун бихьун батичIони, нилъее МухIаммадица ﷺ сихIру гьабун букIуна» – абун.

Росабалъан гIадамал рачIараб мехалъ гьез бицана жидеда моцI хъвалхьун бихьана абун. Цинги Абужагьлица ва цогидал мушриказ абуна: «Гьаб цIакъ мухIканаб, даимаб сихIру буго» – абун.

Гьеб моцI хъвалхьи Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизат букIиналда тIоритIел гьабулел хIадисалги руго. Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса имам Бухарияс ва имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: «Маккаялъул агьлуялъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьарана жидеда цо гIаламат бихьизе гьабе абун. Аварагас ﷺ гьезда моцI хъвалхьилъун бугеб гIаламат бихьизе гьабуна кIиго нухалъ» – абун. Цо гIалимзабаца абун буго гьеб моцI хъвалхьи къиямасеб къо гIагарлъараб мехалъ букIине бугин абун. Гьаб рагIи мекъаб, жиндие далил гьечIеб рагIи буго.

3. Гьел Къурайшияз авараг ﷺ гьереси гьавуна, гьес загьир гьабураб мугIжизатги гьереси гьабуна. Гьел жидерго гьава-напсалъе бокьараб жоялда нахъги рилълъана.

وَكَذَّبُوا۟ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُمْ ۚ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ۝٣

Кинабго амруги жиндир чIолеб бакIалде щола ва гьениб чIола. ЛъикIлъи лъикIал чагIазда чIола, квешлъи квешал чагIазда чIола. ЛъикIал гIадамал алжаналда чIола, квешал гIадамал жужахIалда чIола.

4. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кколел гIадамазухъе, Х1акълъунго цересел умматазул хабар бачIана, гьеб хабаралда жаниб гьел куфру-

وَلَقَدْ جَآءَهُم مِّنَ ٱلْأَنۢبَآءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۝٤

ширкалдаса нахъе чIвазе гIураб вагIзаги букIана.

حِكْمَةٌۢ بَٰلِغَةٌ ۖ فَمَا تُغْنِ ٱلنُّذُرُ ﴿٥﴾

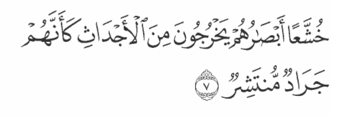
5. Гьаб хирияб Къуръанги тIубараб ва камилаб хIикмат буго жинца хIукмаби баян гьариялъулъ ва хIакъаб диналда тIоритIиялъулъ.

Жал къосарал, жидер берал беццал, ракIазда тIад тIалъел лъурал гIадамазе кьолел х1инкъабаца, **щиб жоялъха гIейи гьабилеб гьел тIоритIизе?** Гьел инкарчагIи хIакъаб диналда тIоритIун кколаро кигIан кIудияб мугIжизат гьезда бихьаниги ва гьезие кинаб вагIза-насихIат гьабуниги.

6. Мун гьал инкарчагIаздаса вусса, МухIаммад ﷺ**,** ва гьезда кинаб балагьдай бачIуна абун валагьун чIа!

Исрапил малаикас цIакъ жиб рихараб, жиб бокьулареб жоялде ахIараб къо буго гьел капурзабазе гIазаб гьабизе бугеб Къиямасеб къо.

7. Жидер бер хIинкъун, гьеб ракьалдаса эхеде борхизе кIоларого рукIуна капурзаби гьеб къоялъул гIазабалдаса хIинкъун.

Жидер хобаздаса къватIире гьелги рахъула ракьалда тIибитIараб гарцI гIадин: гIемерал рукIуна гьел, жидер унеб рахъ лъаларелги рукIуна, цояз цоял мерхьунелги рукIуна.

مُّهْطِعِينَ إِلَى ٱلدَّاعِ ۖ يَقُولُ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾

8. Жидеде ахIулев чи вугеб рахъалде ине гIедегIунги рукIуна гьел. Гьеб къоялъ капурзабаца абула: «Гьаб къо цIакъ захIматаб къо бугоха» – абун.

۞ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا۟ عَبْدَنَا وَقَالُوا۟ مَجْنُونٌ وَٱزْدُجِرَ ﴿٩﴾

9. Гьал маккаялъул мушрикаца мун гьереси гьавиялда дуца гIажаиблъи гьабуге, МухIаммад ﷺ! **Гьездаса цере рукIарал НухIил къавмалъги гьереси гьавуна жидехъе расуллъун вачIарав Дир лагъ НухI. Гьев НухIида гьез абуна: «Гьав чи жундуца ккурав чи вугин»-абун ва жидеца гьев дагIват гьабиялдаса нахъеги чIвана: хIинкъизе гьавун, рогьоб бан, кьабун**.

فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَغْلُوبٌ فَٱنتَصِرْ ﴿١٠﴾

10. Гьеб къавм азаргогIан соналъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахIулаго бихьараб гIакъуба-къварилъиялда сабруги гьабун гьез иман лъеялдаса жиндир

хьул къотIараб мехалъ **НухI аварагас** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир БетIергьан Аллагьасда ахIи бана ва гьес абуна:**
«Гьанже дун гьаб къавмалдаса къун вуго. Дуца дие квербакъи гьабе!» – абун.

فَفَتَحۡنَآ أَبۡوَٰبَ ٱلسَّمَآءِ بِمَآءٖ مُّنۡهَمِرٖ ١١

11. Цинги Дица зобалазул рагьаби рагьана кутакаб лъим чвахулеллъун.

وَفَجَّرۡنَا ٱلۡأَرۡضَ عُيُونٗا فَٱلۡتَقَى ٱلۡمَآءُ عَلَىٰٓ أَمۡرٖ قَدۡ قُدِرَ ١٢

12. Дица ракьулъан къватIире иццал-лъаралги раккизе гьаруна ва гьеб зобалъулги ракьалъулги кIиябго лъим данделъана Дица жиб азалалдаго къадар гьабун букIараб хIалалъ гьеб НухIил къавм гъанкъизе гьабун гьалаг гьабиялъе.

وَحَمَلۡنَٰهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلۡوَٰحٖ وَدُسُرٖ ١٣

13. Дица НухI аварагги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **гьесда иман лъурал гIадамалги тIад рекIине гьаруна хъарщал магIаздалъун цоцаде рукъун гьабураб гамаялда.**

تَجۡرِي بِأَعۡيُنِنَا جَزَآءٗ لِّمَن كَانَ كُفِرَ ١٤

14. Гьеб гама лъималда тIад билълъунеб букIана дир амруялдалъун ва дица цIунун.
Гьеб НухIил къавм дица гьалаг гьабуна гьез жинда инкар ккурав дир лагъасул дугIаялъе жаваб гьабун.

وَلَقَد تَّرَكۡنَٰهَآ ءَايَةٗ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ١٥

15. Х1акълъунго Дица гьеб НухIил къавм тIупан тIун гъанкъизе гьари тана хадусел умматазе вагIзалъун ва жиндаса гIакълу босулеб гIаламатлъунги букIине.
Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **хIалкIолъиялъул пикру гьабулев, гьелдаса вагIза босулев чиго гьечIищха?**

فَكَيۡفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ١٦

16. Дир хIинкъи кьейги хадуб дица гьабураб гIазабги кинха букIараб дир аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьарурал, дир аятаздаса вагIза босичIел гIадамазе?**

وَلَقَدۡ يَسَّرۡنَا ٱلۡقُرۡءَانَ لِلذِّكۡرِ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ١٧

17. Х1акълъунго Дица гьаб Къуръанги цIакъ бигьаяблъун гьабун буго жиб цIализе, жиндир магIна бичIчIине ва гьелдаса пайда босизеги.
Гьаб Къуръаналъул пикру гьабулевги, гьелдаса вагIза-насихIат босулевги чиго гьечIищ?

Гьаб хирияб Къуръан тIадегIанав Аллагьас жиндаса мунпагIат босизе абун рещтIине гьабураб тIехь бугелъул, гьеб кинавго чияс жиндаса мунпагIат босулеблъун гьабун буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Гьеб гьабун гьечIо цо гIадамазда жиб бичIчIулеблъун цогидазда бичIчIулареблъун.

ГIарабиял ругониги гIажамиял ругониги щивасе жиндир мацIалде буссине гьабун Къуръаналдаса мунпагIат босизе рес буго. Гьеб цIализе ва рекIехъе лъазабизе бигьаяблъунги гьабун буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ.

Цо-цо жагьилал, жал г1алимзаби ругин абун кIалъалел г1адамал руго, Къуръан таржама гьабун цогидаб мацIалде буссинабизе бегьуларин абун. Гьез жидер рагIи ритIухъ гьабизелъун бачунеб далилги буго таржама гьабураб гьеб Къуръан кинавниги чияс цIалулеб бугин ва гьел гIадамазда гьоркьор жидер иман загIипал, жидеца Къуръан махсароде гьабулел, гьелъул къимат гьабуларелги гIадамал рукIунин абун. Гьаб рагIи жагьилаб букIин лъала цодагьабго гIакълу-пикру бугев чиясда. Гьеб рагIи бицунел г1адамазда кин лъалареб хирияб Къуръан рещтIине гьабулеб заманаялъ киналго гIарабиял куфру-ширкалда рукIараблъи. Гьелдаса хадубги кинабго заманаялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир рекIелъ иманалъул нур гьабичIев чияс Къуръан махсароде гьабулеб букIана. Гьединал капурал гIадамаз Къуръан махсароде гьабулеб бугин абун муъминзабаздаса Къуръан бахчизе бегьилищ? Гьеб Къуръан умматалъухъе щвезе гьабе абураб амру тIубачIого тезе бегьилищ?

Цоги таржама гьабизе бегьуларо абулез х1ужжалъун гьабулеб раг1и буго: «Къуръан жинца инсан г1ажиз гьавулеб муг1жизат буго ва гьеб муг1жизат г1араб мац1алда бугеб Къуръаналъе горони бук1унаро»- абун. Гьаб раг1иги ц1акъго заг1ипаб раг1и буго. Нилъеца г1араб мац1алда бугеб Къуръан щибго хисизе гьабич1ого бук1ухъин толеб буго. Нилъеца абулеб гьеч1о г1ажамияб мац1алда бугеб Къуръаналъул таржамаялъ инсан г1ажиз гьавула абун. Киг1анго лебалав таржамачиясдаги к1оларо г1араб мац1алда хассаб пасих1лъи ва маг1на гъварилъи хисизе теч1ого, гьеб ц1унун таржама гьабизе. Нилъер мурад гьеч1о таржама муг1жизатлъун бук1ин. Нилъер мурад буго бусурбабазухъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалъул маг1на щвезаби. Гьеб маг1наялда къуръаниланги абуларо. Къуръанилан абула г1иц1го г1араб мац1алъ бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалда.

Гьаб Къуръан таржама гьабизе бегьуларо абураб рагIи абулел гIадамал руго жидер гIелму-лъай загIипал гIадамал. Гьезул щивав цояс кIудияб даража-макъамалда жив вугеб хIисабалда халкъалда цереги рахъун Къуръаналъул аятал цIалун жидерго мацIалда вагIза-насихIат гьабула. Гьезие киндай бегьулеб Къуръан таржама гьабизе?! Цогиги гьезул жагьиллъи буго: гьезие бокьун буго Къуръаналда жаниб хъвараб жо щиб бугебго лъачIого “Гьаб Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам буго” – абураб рагIиялда божун гIадамал хьвадизе. ТIадегIанав Аллагьас Къуръан рещтIине гьабун буго жинда жаниб бугеб жо лъан, гьелъул

пикру гьабун, инсанасда лъазе жиндир БетIергьан Аллагь вукIин. Жив гьесул лагъ вукIинги лъазе, гьев Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласги малъухъе жинца гIибадат гьабизеги. Цо пуланав чияс: «Къуръаналда гьадин хъван буго»–абураб рагIиялда божун гьелда иман лъейищ лъикIаб бугеб, жиндаго гьеб Къуръаналда хъвараб жоги лъан, бичIчIун, гьелда иман лъейищ бугеб лъикIаб? Гьаб хIакъикъат кин бичIчIулареб ва гьаб хирияб Къуръан гIадамаздаса бахчизе кин хIинкъуларел?
ГIадамазда гьоркьор жидеца иман лъечIелги, мунапикъзабиги, иман загIипал гIадамалги рукIунеблъи хIакъаб жо буго. Гьел гIадамал руго абун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъалъухъе щвезе гьабе абун амру гьабураб Къуръан ва гIелму бахчизе бегьуларо. Ва амма Къуръаналъе таржама гьабизе бегьула абураб рагIиялъул магIна гьечIо жинда гIараб мацI лъалев чияс, яги гIарабалдаса цоги мацIалде буссине гьабураб бакIалдаса босарав чиясги Къуръаналъул щибаб рагIиялъе магIнаги гьабун гьеб халкъалъухъе кьезе бегьила абураб. Гьеб бегьунгутIиялъе бищунго аслияб гIиллла буго гIараб рагIаби руго цо рагIиялъ чанго батIияб магIна жаниб кколел. Гьеб гIараб рагIи цохIо рагIиялдалъун цоги мацIалде буссине гьабураб мехалъ доб мацIалъул чиясда лъаларо доб жиндие бицараб магIна гурони.
Къуръаналъе тафсирги гьабун: «Т1адег1анав Аллагьасул каламалъул гьаб маг1на бук1ине бегьула, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьаб раг1иялдалъун пуланаб маг1на бокьун батизеги бегьула»-абун, г1алимчияс Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам баян гьабураб мехалъ, гьеб тафсир ц1аларав чиясда бич1ч1изе ккола: «Жиндир каламалъул х1акъикъияб мурад ва маг1на Т1адег1анав Аллагьасда лъала, нилъер г1елму ва г1акъло щвараб бак1 гьаб маг1на гьаби буго»-абураб мурад бук1ин гьев г1алимчиясул.
Къуръаналъул чанго батIияб магIна гьабизе бегьулеб букIиналъ хириял асхIабзабаца Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIаго вугеб мехалъ гьесда гьикъулеб букIана пуланаб аяталъул, яги рагIиялъул магIна щиб бугеб абун. Жидеца гьикъулел асхIабзабиги гIарабиял рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб Къуръан данде гьабун халкъалъухъе цIализе кьураб къоялдаса байбихьун гIалимзабаца гьеб Къуръаналъе тафсир (толкование, объяснение, баян) гьабуна. Бищун цебе жинца тапрсир гьабурав чи вуго жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббас – хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ инсул вац Г1абасил вас Г1абдуллагь. Жакъа къоялде щвезегIан гIемер батIиял гIалимзабаца тапрсир гьабун буго Къуръаналъе.
Гьел гIалимзабаца гьарурал тафсираздаса босун, гьеб тафсиргун цадахъ Къуръан таржама гьабизеги бегьула ва цIалун гьелдаса мунпагIат

босизеги бегьула. Гьеб таржама гьаби тIадаб буго жидеда гIелмуялъул бичIчIи бугел гIадамазда. Цо магIарулаз таржама гьабун къватIибе биччараб Къуръаналъул магIна жиндаса щибго мунпагIат босизе рес гьечIеб хIалалъ гьабун буго. Гьанже цо шагIир ва хъвадарухъан вугин абун бицана жинца Къуръан таржама гьабулев абун. Гьединаб таржама гьаби жиб нахъе чIвазе ва жинда рагъ гьабизе тIадаб буго: щибго исламияб диналъул кIвар гьечIел гIадамаз Къуръан таржама гьаби буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин махсароде гьаби!

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам махсароде гьабулеллъун рукIиналадса. Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам гьесул лагъзадеридаса бахчулеллъун рукIиналдасаги цIунаги.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٨﴾

18. ГIадилазги гьереси гьавуна жидехъе вачIарав расул Гьуд عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ. Дир аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамазе дир хIинкъи кьей ва гIазаб гьаби кинха букIараб?

إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾

19. Дица гьеб Гьудил къавмалда тIаде биччана жиб цIакъ пулеб, сверсведулеб гьури, жиделъ щибго баракат гьечIел къояз.

Жиб даимаблъун хутIана гьеб гIазабги. Гьел гьалаглъизег1ан. Дунялалдаса гьалаг гьабун тIагIине гьабуна гьеб Гьудил къавм, ахираталдаги букIине буго гьезие жиб тIаса унареб гIазаб.

تَنزِعُ ٱلنَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنقَعِرٍ ﴿٢٠﴾

20. Гьеб гьуриялъ гIадамал ракьалдаса рахъун зодоре росулел рукIана, цинги ракьалде тIадеги рехулел рукIана кьолболъан рахъарал чамастакил гъветIалъул рохти гIадин (пень).

Гьудил къавмалъул гIадамал чамастакил гъутIбузда релълъине гьаруна гьезул къаркъалаби кутакал рукIиналъ.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾

21. Дир гIазабги хIинкъи кьейги кинха букIараб жидеца дир аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамазе?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

22. Х1акълъунго дица гьаб Къуръан цIакъ бигьаяблъун гьабун буго жиб цIализе ва жиндасан гIибрат (гIакълу) босизе. Гьеб Къуръаналъул жиндие вагIза лъугьунев чиго гьечIищха?

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِٱلنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

23. Самудиязги гьереси гьаруна жидехъе рачIарал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун гьезие хIинкъи

кьолел дир расулал.
СсалихI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вуго гьев. Цо авараг гьереси гьавурал гIадамал жидеца цогидалги аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруралльун рукIунелъул абуна гьаб аяталда "жидеца хIинкъи кьолел" абун.

فَقَالُوٓاْ أَبَشَرٗا مِّنَّا وَٰحِدٗا نَّتَّبِعُهُۥٓ إِنَّآ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾

24. Гьел самудияз абуна: «Гьев нижедаго релълъарав, нижеда гьоркьоса чилъун вугев СсалихIида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **нахърилълъунищха ниж? Х1акълъунго гьеб мехалъ ниж жиб баянаб къосиналъулъ ва жундуца кквеялъулъ рукIуна гурищ» абун.**

أَءُلۡقِيَ ٱلذِّكۡرُ عَلَيۡهِ مِنۢ بَيۡنِنَا بَلۡ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٞ ﴿٢٥﴾

25. «Гьев СсалихIидайищ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **вахIю гьабулеб нижеда гьоркьоса?**
Гьесдаса гIемерго къадру бугел, жидер боцIи-мал гIемерал гIадамал руго нижеда гьоркьор. **Гьев чи вуго жинца цIакъ кIудияб гьереси бицунев» – абун.** ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

سَيَعۡلَمُونَ غَدٗا مَّنِ ٱلۡكَذَّابُ ٱلۡأَشِرُ ﴿٢٦﴾

26. Гьел инкарчагIазда ахираталда лъазе буго щив вугев жинца кIудияб гьереси бицунев чи!

إِنَّا مُرۡسِلُواْ ٱلنَّاقَةِ فِتۡنَةٗ لَّهُمۡ فَٱرۡتَقِبۡهُمۡ وَٱصۡطَبِرۡ ﴿٢٧﴾

27. Дица гьезул хIалбихьи гьабизе ва гьезие питналъун букIине кьурулъан къватIибе варани бахъине гьабизе буго.
Гьез т1алаб гьабураб х1алалъ. **Мун гьез щиб гIамалдай гьабула абун валагьун чIа, Ссалих1, ва дуца сабруги гьабе!** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе квербакъи гьабизе буго ва гьеб къавмалъе гIазабги гьабизе буго.

وَنَبِّئۡهُمۡ أَنَّ ٱلۡمَآءَ قِسۡمَةُۢ بَيۡنَهُمۡۖ كُلُّ شِرۡبٖ مُّحۡتَضَرٞ ﴿٢٨﴾

28. Дуца гьеб къавмалда бице, Ссалих1, жидеца гьекъолеб лъим варанияздаги гIадамаздаги гьоркьоб бикьараб буго абун.
Цо къо гIадамазе буго, цогидаб къо вараниялъе буго. **Жиндир ирга бугеб къоялъ гурони гьеб лъим гьекъезе гIадамал рачIине гьечIо.** Жиндир ирга бугеб къоялъ вараниги бачIине буго.

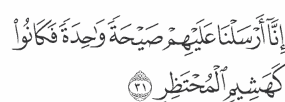
فَنَادَوۡاْ صَاحِبَهُمۡ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾

29. Гьеб къавмалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее гьабураб хIукму хвезе гьабуна, гьезда вараниялъе лъим тейги чIалгIана.**
Гьез жидеда гьоркьоса бищунго къосарав чиги ахIун варани хъвезе витIана. Гьес жиндир хвалченалдалъун варани хвезе гьабуна. Гьев чияс ва жидеца гьев варани хъвезе вит1араб Ссалих1ил къавмалъ

щибго пикру гьабичIо кинаб кIудияб мунагь жидеца гьабулеб бугеб ва жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъин рещтIиналъулги.

فَكَيۡفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ٣٠

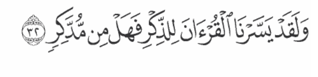
30. Х1акъльунго гьев Ссалих1 гьереси гьавураб къавмалъе дир хIинкъи кьейги ва дир гIазабги кинабха букIараб?

31. Дица гьеб къавмалда цохIо гьаракь биччана ва гьел киналго турараб хер гIадин гIодоре роргун ана.

Гьеб гьаракь биччарав чиги Жабраил малаик вукIана.

Жалал абулеб тафсиралда ﴿كَهَشِيمِ ٱلۡمُحۡتَظِرِ﴾ абураб рагIиялъул магIна гьабун абуна: ﴿ٱلۡمُحۡتَظِرِ﴾ буго гIи-боцIи жаниб гъезе гьабураб муцIиялъул ва хьопалъул чали. Гьеб чалиялдаса турун гIодобе бортараб ва жиб гIиял хIатIаца мерхьараб жоялда абула «هَشِيم» абун. Гьадинаб баян гьабураб мехалъ нилъее загьирлъулеб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалъул пасихIлъи ва гъварилъи.

32. Х1акъльунго дица гьаб Къуръан жиб цIализе, жиндаса вагIза босизе ва жинда гIамал гьабизе бигьаяблъун гьабуна.

Гьаб Къуръаналъул жиндие вагIза-насихIат лъугьунев чиго гьечIищха?.

كَذَّبَتۡ قَوۡمُ لُوطِۭ بِٱلنُّذُرِ ٣٣

33. ЛутIил къавмальги гьереси гьавуна жидехъе вачIарав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун гьезие хIинкъи кьолев расул ЛутI عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ.

إِنَّآ أَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمۡ حَاصِبًا إِلَّآ ءَالَ لُوطٖۖ نَّجَّيۡنَٰهُم بِسَحَرٖ ٣٤

34. Х1акъльунго Дица гьеб къавмалда тIад зодиса ганчIал речIана. ЦохIо ЛутIил агьлу хутIана жидеде гьеб г1азаб щвечIел. Дица гьев ЛутIги гьесул агьлуги хвасар гьабуна радакь гIужалъ, рогьалида цебе.

نِّعۡمَةٗ مِّنۡ عِندِنَاۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَن شَكَرَ ٣٥

35. Дир рахъалъан нигIматлъун букIана гьев ЛутIги гьесул агьлуги хвасар гьаби.

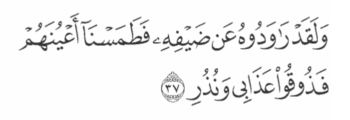
Гьадинаб лъикIаб жазаъ гьабула дица дида иман лъун, дир нигIматазда жидеца щукру гьабулел гIадамазе.

وَلَقَدۡ أَنذَرَهُم بَطۡشَتَنَا فَتَمَارَوۡاْ بِٱلنُّذُرِ ٣٦

36. Х1акъльунго Дица ЛутIил къавмалъе хIинкъи кьун букIана дир гучаб гIазаб жидеде щвезе бегьулин абун.

Гьел дир хIинкъи кьеялде божичIо ва жидее хIинкъи кьолев

ЛутІги гьереси гьавуна.

37. Гьеб къавмалъ ЛутІ аварагасдаса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **тІалаб гьабуна гьесухъе рачІарал гьалбал жидехъе кье абун,** гьезда ливатІ гьабун къабихІаб пиша гьабизе.

Дица гьезул беразул канлъи ине гьабуна. Жидеца чІаме абе дир гучаб гІазаб ва ЛутІица жидее кьолеб букІараб хІинкъиялъул жазаъ! «ливатІ» абула бихьиназда яги руччабазда нахъияб рахъалда жимагІ гьабиялда.

Тафсиралъул гІалимзабаца абуна: Аллагьасул салам лъеяв ЛутІ аварагасухъе عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ берцинал гІолохъабазул сипаталда малаикзаби рачІараб мехалъ гьел гІолохъабазда ливатІ гьабизе абун гІедегІун, рекерун рачІана ЛутІил къавм гьесул рукъ бугеб бакІалде. Гьел гьалбадерие къварилъи гьабиялда хІинкъун ЛутІ авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ нахъаса нуцІаги рахан гьеб къавм рукъобе жанибе биччаларого чІана. НуцІа бекизе къасд гьабун гьел лъугьараб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун Жабраил малаикас гьезул беразда жиндир кваркьиялъул рагІал кІутІана ва гьезул беразул канлъи босун ана. ТІубанго берзул бакІал руччун, бералго рукІинчІел гІадин лъугьана гьезул гьурмал абунги абуна цо гІалимзабаца. Цинги гьезда бичІчІана жидее лъугьараб жо ва гьел гьеб бакІалдаса нахъе ине лъугьана: нух бихьуларого, унеб бакІ ва рахъ лъаларого ротанхъилелги хутІана.

وَلَقَدۡ صَبَّحَهُم بُكۡرَةً عَذَابٞ مُّسۡتَقِرّٞ ٣٨

38. Х1акълъунго гьезда тІаде рогьалил гІужалъ гучаб гІазабги бачІана. Жиб тІаса унареб, гьезда тІадго жиб чІараб.

Гьел гІодизе гьарун, гьезул ракІ унтизе гьабун Аллагьс جَلَّ جَلَالُهُ гьездаги абуна:

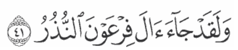
فَذُوقُواْ عَذَابِي وَنُذُرِ ٣٩

39. «Нужеца чІаме гьеб дир гІазаб ва дица нужее кьураб хІинкъиялъул жазаъ» – абун.

وَلَقَدۡ يَسَّرۡنَا ٱلۡقُرۡءَانَ لِلذِّكۡرِ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ٤٠

40. Х1акълъунго дица гьаб Къуръан бигьаяблъун гьабун буго жиб цІализе ва жиндасан вагІза босизе. Гьаб Къуръаналъул вагІза босулев чиго гьечІищха?

Гьал цересел умматазул къиса бицун гьаб Къуръан кІалъараб мехалъ Маккаялъул мушриказ гьелъул пикру кин гьабулареб ва гьединабго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гІазаб ва цим бахъин жидедаги щвеядаса щай хІинкъуларел?

41. ХІакълъунго ПиргІавнил къавмалъухъеги

рачIана гьезие хIинкъи кьолел расулал. Муса ва Гьарун عَلَيۡهِمَاٱلسَّلَامُ вачIана гьезухъе.

كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذۡنَٰهُمۡ أَخۡذَ عَزِيزٖ مُّقۡتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

42. ПиргIавницаги гьесул къавмалъги дица Мусае кьурал киналго мугIжизатал гьереси гьаруна ва гьезда нахъ рилълъинчIо.

Цинги дица гьелги гIазабалдалъун ккуна. Гучаб, жиб нахъчIвазе кIолареб гIазаб букIана жиндир къуват гуч бергьарав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьезие гьабураб гIазаб.**

أَكُفَّارُكُمۡ خَيۡرٞ مِّنۡ أُوْلَٰٓئِكُمۡ أَمۡ لَكُم بَرَآءَةٞ فِي ٱلزُّبُرِ ﴿٤٣﴾

43. Гьаб Маккаялъул капурзаби лъикIалищха ругел гьел цересел умматаздаса, яги нужее гIазаб букIине гьечIо абун къотIи гьабун зодосан рещтIарал тIахьазда гьеб къотIи хъванищ бугеб?

أَمۡ يَقُولُونَ نَحۡنُ جَمِيعٞ مُّنتَصِرٞ ﴿٤٤﴾

44. Яги гьел мушрикаца абулебищ бугеб ниж гIемерал руго ва ниж бергьине руго абун.

Жидерго жамагIаталда ва къуваталда божунищ гьел ругел?

سَيُهۡزَمُ ٱلۡجَمۡعُ وَيُوَلُّونَ ٱلدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

45. Гьеб мушриказул жамагIат ва къуват Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **биххизе гьабизе буго ва гьел мугъ бан лъутун инеги руго.**

Гьеб буго Бадруялда гьезде щвезе бугеб гIазаб.

بَلِ ٱلسَّاعَةُ مَوۡعِدُهُمۡ وَٱلسَّاعَةُ أَدۡهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

46. Гьеб гIазаб дагьабго жо буго. Ахираталда гьезие букIине бугеб гучаб гIазаб буго гьезие къотIи гьабураб унго-унгояб гIазаб.

Гьеб Къиямасеб къоялъул гIазаб цIакъ гучаб ва кьогIаб буго жидее дунялалда щолеб чIвай-хъвеялдаса ва асир гьариялдаса.

إِنَّ ٱلۡمُجۡرِمِينَ فِي ضَلَٰلٖ وَسُعُرٖ ﴿٤٧﴾

47. ХIакълъунго куфру-ширкалдалъун жидеца зулму-пасалъи гьабулел гIадамал дунялалъул рукъор жал къосарал, жундуца ккурал гIадамал руго, ахираталдаги гьел жиб боркьараб цIада жанир рукIине руго.

يَوۡمَ يُسۡحَبُونَ فِي ٱلنَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمۡ ذُوقُواْ مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

48. Гьел гьурмазда рехьерхьун жужахIалде реххулеб къо буго гьеб. Гьенире реххун хадуб гьезда абула: «Гьанже нужеца чIаме гьаб жужахIалъул гIазаб» – абун.

إِنَّا كُلَّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَٰهُ بِقَدَرٖ ﴿٤٩﴾

49. ХIакълъунго дица кинабго жо бижун буго жиндие къадар чIезе гьабун.

Гьеб кинабго жо ЛавхIулмахIфузалда хъвараб ва жиндир авал-ахир лъалеб, жиндир хIукму-къадар баян гьабураб буго. Г1ададисеб щибго жо гьечIо. Жиндир тадбир ва тартиб гьечIого гьабулебги щибго жо гьечIо.

50. Дир амруги гьечIо цохIо бер балагьи, яги бер къапи гIадаб жо гурони. وَمَآ أَمۡرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٞ كَلَمۡحِۭ بِٱلۡبَصَرِ ۝٥٠

Дие бокьараб мехалъ цохIо "Кун"(мун бук1а) абун абураб рагIи абун гьеб иш лъугьуна.

51. Х1акълъунго Дица гьалаг гьаруна нужеда релълъарал куфру-ширкалъул гIемерал умматал. وَلَقَدۡ أَهۡلَكۡنَآ أَشۡيَاعَكُمۡ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ۝٥١

Гьеб ишалъул жинца вагIза босулев, пикру гьабулев чиго гьечIищха?

52. Гьел гIадамаз гьабураб кинабго гIамал жидер гIамал хъварал кагътазда тIад хъван цIунун буго. وَكُلُّ شَيۡءٖ فَعَلُوهُ فِي ٱلزُّبُرِ ۝٥٢

53. Гьел гIамалазул кинабго гьитIинабги кIудиябги жо жиб хъван нахъе лъунги буго. وَكُلُّ صَغِيرٖ وَكَبِيرٖ مُّسۡتَطَرٌ ۝٥٣

ЛъикIабги, квешабги, берцинабги, къабихIабги гIамал щибго жо гъоркь течIого жидеца лагъзадерил гIамал хъвалел малаикзабаца хъван хIадурун буго.

54. ХIакълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал муъминзаби алжаназул ахазулъ ва нигIматазул г1оразулъ рукIине руго, إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٖ وَنَهَرٖ ۝٥٤

гьел лъарал лъималъул, рахьдал, гьацIул ва жадул рукIуна.

55. Жинда разияб, жиб берцинаб ва тIадегIанаб макъамалда рукIине руго. فِي مَقۡعَدِ صِدۡقٍ عِندَ مَلِيكٖ مُّقۡتَدِرِۭ ۝٥٥

Жиндир къадру-гуч кIудияв, жив хирияв хан – ТIадегIанав Аллагьасда аскIор.

Жидее щибго хIинкъи гьечIого, жидее Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи щун ва гьесул гьумералда ралагьизеги щун рукIине руго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъам нилъееги ризкъилъун гьабеги.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Къамаралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

55. Сурату РрахIман

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб лъабкъоялда анцIила микьго аят бугеб.

Жиб Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьаб сураталда жанибги исламияб диналъул аслаби баян гьарун руго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIин, аваразгаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ ритIухъал рукIин, ахират букIин жиб хIакъаб амру букIин бицун буго.

ТIадегIанав Аллагьасул жал гIемерал ва жидее ахир гьечIел, жал рикIкIун хIалкIоларел нигIматал рициналдалъун байбихьи гьабун буго сураталъе.

Хадур Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижарал махлукъазул цо-цо тайпа бицун гьелдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъи гучаб букIин загьир гьабулеб буго: зобал-ракьалъул, бакъ-моцIалъул, ракьалда тIад ругел батIи-батIиял нигIматазул бицен гьабун буго.

Гьаб кинабго махлукъ жиб паналъулеб букIин, цохIо БетIергьан Аллагь гурони нахъе хутIулеб жо гьечIолъиялда кантIизе гьарулел руго. Ахираталда муъминзабазул букIунеб хIал, гьезие ругел нигIматал рицун руго. Капурзабазул сипаталги, гьел руссунеб бакIги баян гьабун буго. Сураталъул ахиралда ТIадегIанав Аллагь кIодо гьавиялда, гьев вацIцIад гьавун гьесие рецц гьабиялде кантIизе гьарулел руго: гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее кьун ругел кIудиял нигIматал ракIалде щун, гьел нилъее кьурав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналде мукIурлъун рукIине.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жиндие лагълъи гьабизе тIадав, жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго. **Жив цIакъ гурхIулев, «Ар-РахIман» абун жинда цIар бугев.**

2. Жинца лагъзадерида Къуръан лъазе гьабуравги вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

Гьаб сураталда жанир тIадегIанав Аллагьас жиндир нигIматал рехсон ругелъул, гьел нигIматазул бищунго кIудияб Къуръанги бугелъул, гьеб Къуръаналъул бицун байбихьи гьабуна гьаб сураталъе. Зодисан рещтIине гьарурал тIахьазул бищунго хирияб буго Къуръан. Жинда

жанир шаргIиял хIукмаби ва диналъул аслаби цIакъ баянго рицарабги буго. дунял паналъизегIан жиб нахъе хутIулеб, жиб хисизе-сверизе гъабуларебги буго. Жиб цIализе бигьаяб, рекIехъе лъазабизе кIолеб, кинавниги муъминчиясда жиндир хIукму бичIчIулебги буго.

3. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсанги вижана. خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ ۝٣

Инсан вижиналъул аслияб мурадги буго жиндие лагълъи гьабизе гIоло вижин. Жиндир гIакълу бугев, жинда кIалъазе лъалев, жинда бихьулев ва рагIулевлъун вижана. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьаби жинда тIадкъазе бегьулев ва гьеб жинда баччизе кIолев гьавуна.

4. Гьев инсанасда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго жо лъазеги гьабуна: عَلَّمَهُ ٱلۡبَيَانَ ۝٤

жив кIалъазе лъалев вукIиналдалъун цогидал хIайваназдаса ватIа вахъана ва гьеб кIалъаялдалъун жиндие къваригIараб жо тIалаб гьабизе кIолевлъун гьавуна. Гьаб хирияб Къуръан жинда цIализе кIолев ва гьеб бичIчIулевлъунги гьавуна.

5. Бакъги моцIги хьвадулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее бихьизе гьабураб, жиб хисулареб, камилаб хIисабалда. ٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُ بِحُسۡبَانٖ ۝٥

Гьел хьвадиялда жанибги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ халкъалъе кIудияб мунпагIат ва маслихIат буго.

6. Зодир ругел цIвабиги, ракьалда ругел гъутIбиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялъе мутIигIлъун жидеца гьесие сужда гьабулеллъун руго. وَٱلنَّجۡمُ وَٱلشَّجَرُ يَسۡجُدَانِ ۝٦

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бихьизе гьабураб нухалъ цIвабиги хьвадула, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда рекъон гъутIбуца пихъги кьола.

Цойги магIна гьабуна: ГъветIги херги буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабулеб абун. Гьаб магIна гьабуна ﴿ٱلنَّجۡمُ﴾ абун хералдаги абулеб букIиналъ.

7. ТIадегIанав Аллагьас зобалги тIаде рорхана жал мухIканаллъун гьарун, жидер къадру кIудияллъунги гьарун. **ГIадамазе маслихIаталъе гьезда гьоркьоб цIадиро-къали хIалтIизе гьабе абун амруги гьабуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ .** وَٱلسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ ٱلۡمِيزَانَ ۝٧

Щивав чиясе жиндир хIакъ щвезе: цIикIкIун гьечIого, яги нукъсанлъун гьечIого.

8. Гьел гIадамаз жидеца борцунеб, цIалеб жоялъулъ хIилла-макру гьабичIого букIине. أَلَّا تَطۡغَوۡاْ فِي ٱلۡمِيزَانِ ۝٨

Жидее борцунеб ва цIалеб мехалъ цIикIкIун босичIого букIине.

وَأَقِيمُواْ ٱلْوَزْنَ بِٱلْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُواْ ٱلْمِيزَانَ ﴿٩﴾

9. Нужеца цIадиро-къали битIун чIезе гьабе ва нужеца жиб борцунеб ва цIалеб жо нукъсан гьабун гIадамазе зарал гьабуге!

Ахираталда цIакъ гучаб гIазаб букIине буго жидеца гьеб цIадиро-къалиялъулъ хIилла гьабулел гIадамазе! Гьаб заман даран-базарги гIемерлъараб, цIадиро-къалиялъул хIилла гьабиги камиллъараб заман буго. Гьеб ахир заманалъул гIаламатаздаса цо гIаламатги буго. ЦIакъ баракат гьечIеб жо букIунаха мискинзабиги гуккун данде гьабураб магIишат: дунялалдаго рекIелбакъвай бихьичIого хутIуларо. Ахираталда цIакъ квешаб гIазабги чIамизе гьабула.

وَٱلْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿١٠﴾

10. Гьаб ракьги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гIадамаз жиндаса мунпагIат босизелъун бижана.**

Гьез мунпагIат босулеб хIалалъ киналго рахъал рекъезе гьарун тIибитIун гIодобги лъуна.

فِيهَا فَٰكِهَةٌ وَٱلنَّخْلُ ذَاتُ ٱلْأَكْمَامِ ﴿١١﴾

11. Гьеб ракьалда т1ад батIи-батIиял пихъал руго, жиндаса чамастак загьирлъулел къучIби (кисты) тIад рижарал чамастакил гъутIбиги руго.

وَٱلْحَبُّ ذُو ٱلْعَصْفِ وَٱلرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾

12. Хер-накку (салома) жидер букIунел тIорщалил хурзалги руго, гIадамаз махI сунтIун лазат босулел гIемерал махIал ругеб хер-тIегьги буго.

Гьадинал гIемерал ва батIи-батIиял нигIматал рижун руго тIадегIанав Аллагьас исанас жиндаса мунпагIат босизелъун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

13. Нужер БетIергьан Аллагьасул гьал нигIматаздаса щиб нигIматалдеха нужеца инкар кколеб бугеб ва гьереси гьабулеб бугеб, я гьал гIадамал ва жинал!

Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасица бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалана жиндир асхIабзабазе. Гьел щибго жаваб гьабичIого руцIцIун чIедал аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Гьаб щиб нужер хIал! Дида женал рихьулел руго жидеца берцинго жаваб гьабулеллъун, дица цIалараб Къуръаналъе. Дица гьаб аят цIаланщинахъе (13 аб. Аят ва хадурги ругел гьелго аятал) гьел женаз абулеб буго: «Нижеца дур нигIматаздаса щибго жо гьереси гьабулеб гьечIо, я нижер БетIергьан! Кинабго реццги цохIо дуе буго»* – абун.
Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб хIадисалъе гIоло нилъее суннатаб

буго щибаб ﴿فَبِأَيِّ﴾ абураб аят цIаланщинахъе гьелъие жаваб гьабун доб женаз абураб рагIи абизе.

14. ТIадегIанав Аллагьас инсан вижана жиб бакъвараб, щегIалда релълъараб хIащул гIерекъалдаса: жинда жаниб хIухьел пураб мехалъ жиндир гьаракь бахъунеб. خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِن صَلْصَٰلٍ كَٱلْفَخَّارِ ﴿١٤﴾

ТIадегIанав Аллагьас хирияб Къуръаналда жаниб жинца Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вижин баян гьабулаго чанго аят рещтIине гьабун буго. Гьел аятаз бицунеб жоги цоялъ цояб тIубазе гьабулеб ва мухIкан гьабулеб буго. ТIадегIанав Аллагьас ракьги лъимги жубазабуна, цинги гьеб лъугьана кверазда рекIунеб хIарщлъун. Цинги гьеб хIарщ тана жиб махIцун, жиндир кьер хисизегIан ва чIегIеркьераб хIариялда релълъун лъугьинегIан. Хадуб гьеб хIаридал щагIил цIарагI гьабулел гIадамаз гьеб цIарагI гьабулеб гIадин, Адамил къаркъала гьабуна ва гьеб бакъвазегIан тана. Кутакалда бакъван, къвакIун, жинда кIутIараб мехалъ гьаракь бахъунеб, жиндилъ хIухьел пураб мехалъ гьищтIи бахъунеб лъугьараб мехалъ, тIадегIанав Аллагьас гьеб къаркъалаялда жаниб жиндирго рухIалдаса рухI пуна ва гьеб къаркъала чIаголъана. Гьеб магIна буго Къуръаналда жаниб бугеб чанго аяталдаса жиб босулеб гIаммаб магIна.

15. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ женалги рижана жиб бацIцIадаб, жиндилъ кIкIуй жубачIеб, багIариялъ жиндир кьер чIегIерлъараб цIадул мацIалдаса. وَخَلَقَ ٱلْجَآنَّ مِن مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ ﴿١٥﴾

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалдаги буго: *«Малаикзаби нуралдаса рижана, женал цIадул мацIалдаса рижана, Адам аварагги عَلَيْهِ السَّلَامُ нужеда бицараб хIалалъ вижана»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

16. Нужер БетIергьанасул щиб нагIматха нужеца гьереси гьабулеб?! я гьал гIадамал ва жинал! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾

Щибго жо гьереси гьабуларо БетIергьан Аллагь! Кинабго реццги дуе буго!.

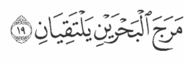
17. Бакъги моцIги баккулеб бакIалъул БетIергьан вуго гьев Аллагь. Гьеб кIиябго тIерхьунеб бакIалъулги бетIергьанги вуго. رَبُّ ٱلْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ ٱلْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾

Цоги магIна гьабуна: «Риидалги хасалоги бакъ баккулеб ва риидалги хасалоги бакъ тIерхьунеб бакIалъулги бетIергьан вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ»- абун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

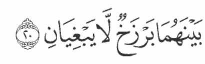
18. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал!

Цониги нигIмат гьереси гьабуларо БетIергьан Аллагь! Кинабго реццги дуе буго.

19. ТIадегIанав Аллагьас кIиго батIияб ралъад цоцада цун хьвадизе биччана:

цояб цIамхIалаб лъим бугеб, цояб гьуинаб, жиб гьекъолеб лъим бугеб. Гьеб кIиябго лъим цоцалъ жубалебги гьечIо.

20. Гьеб кIиялдаго гьоркьоб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **пардав гьабун буго нужеда жиб бихьулареб, жинца гьеб кIиябго лъим цоцалъ жубазе толареб.**

Ибну Касирица абуна: КIиго ралъад абураб рагIиялдаса мурад буго гьуинабги цIамхIалабги лъим. Ралъадазул лъим цIамхIалаб букIуна, гIорал, иццазул лъим гьуинаб букIуна. Гьеб кIиябго лъим цохIо ракьулъан къватIибе бачIараб, цохIо ракьалда тIад бугеб бугониги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб кIиябго батIа чIезе гьабун буго ва цоцалъ жубан кIиябго пасат гьабун гьечIо. Цоги гIалимзабаца абуна: жиб цоцалъ жубалареб, жиб кIиябго цоцада цун хьвадулеб гьуинабги цIамхIалабги лъим буго абун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾

21. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал!

يَخْرُجُ مِنْهُمَا ٱللُّؤْلُؤُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾

22. Гьеб ралъдалъан къватIибеги бахъула жиндир къимат бугел, жал берцинал луълуал ва маржанал, жавгьар-якъутал.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾

23. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

وَلَهُ ٱلْجَوَارِ ٱلْمُنشَـَٔاتُ فِى ٱلْبَحْرِ كَٱلْأَعْلَـٰمِ ﴿٢٤﴾

24. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **хIалкIолъиялдалъун хьвадулел руго ралъадалда тIад муг1рул г1адал кIудиял гуми.**

Лъималъ гьел кIудиял гумиги гьезда жаниб бугеб къайи-матахIги жинда тIад баччи цо хIикмат буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гуми гьалаг гьаричIого жиндир лагъзадерида гурхIун, гьезие квегъун хьвадизе гьари цоги хIикмат буго. Нагагь Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьеб гама ралъдалъ гъанкъизе гьабизе бокьани, гьеб цIунизе кIолев щивго чи вукIунаро.

25. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

26. Гьаб ракьалда тIад бугебщинаб жо жиб паналъулеб буго. كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾

27. Жиб нахъе хутIулеб жоги цохIо дур БетIергьан Аллагь вуго. Жив хирияв, жиндир къадру кIудияв, жиндир сахавалъи гIаммав. وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾

28. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

29. Зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **жиб хIажатаб буго.** يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿٢٩﴾

Жидер хIажатал гьесдаса тIалаб гьабулел руго. Щибаб къоялъ ва щибаб лахIзаталъ тIадегIанав Аллагь жиндир махлукъалъул тадбир гьабулев вуго. Гьезул хIалал жинда лъалев, гьезул хIажатал тIуралев вуго.

Гьаб аят рещтIине гьабуна шамат къоялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щибго иш гьабуларо абураб ягьудиязул рагIи нахъчIван.

30. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамалги женалги! Цониги нигIмат гьереси гьабуларо нижеца БетIергьан Аллагь. Кинабго реццги дуе буго. فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

31. Нужер хIисаб-мизан гьабизе ахираталда дун регIун вукIине вуго, я гьал женазулги гIадамазулги жамагIат! سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ ٱلثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾

Гьеб къоялъ бихьила кинаб хIалдай букIуна Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазул!

32. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

33. Я гьаб женазулги гIадамазулги жамагIат! Нужеда кIолеб батани Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **къадаралдаса лъутун гьал зобал-ракьазул гIорхъабаздаса къватIире рахъине – гьениса къватIире рахъаха нуж! Нужеда кIоларо гьениса къватIире рахъине нужер** يَٰمَعْشَرَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ إِنِ ٱسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا۟ مِنْ أَقْطَارِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ فَٱنفُذُوا۟ ۚ لَا تَنفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَٰنٍ ﴿٣٣﴾

цIакъ кIудияб гуч букIун гурони.

Гьеб гуч нужее кисан букIинеб? Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб гурони нужер гьунар-гуч гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир ихтияралда гьоркьан нуж рорчIилеб гIадаб гуч нужееги кьоларо.

Гьаб аяталъул къокъаб магIна буго: нуж киналго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда, гьесул ихтияралда гьоркь ругел руго. Нужеда кIоларо гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдаса рорчIизе.

Гьаб заманаялъ инсан дунялалда сверун свериги, моцIалде тIаде вахинги ва цогидал цIвабзазде ине къасд гьабиги шаргIалда боцун жиб батIулаб жо гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобалги, ракьги, гьелда тIад бугеб кинабго махлукъги квегъун буго инсанасе ва гьес гьелдаса мунпагIат босулеблъунги гьабун буго. Инсанасе квегъичIеб жо буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъул гIорхъаби лъай, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялъул ва гьесул гьунаралъул даража-макъам лъайги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIелмуялда нахърегIиги кьун гьечIо инсанасе.

34. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٤﴾

35. Къиямасеб къоялъ нужеде тIаде биччала, я гьал капурал гIадамал, цIадул боркьиги лагь-лагьиги. Жиб биараб пахьги тIола нужер бетIералде тIаде.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنتَصِرَانِ ﴿٣٥﴾

Цинги нужеда кIоларо гьеб гIазабалдаса рорчIизе ва цоцазе квербакъи гьабизеги.

36. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾

37. Къиямасеб къоялъ **Халкъалда сверун лъугьине малаикзаби гIодоре рещтIине зобалги хъвалхьараб мехалъ, гьел зобалги цIакъ багIарлъун ругеб мехалъ.**

فَإِذَا ٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَٱلدِّهَانِ ﴿٣٧﴾

БагIараб тIегь гIадин, яги багIараб тIом гIадин ругеб мехалъ.

38. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾

39. Гьеб къоялъ жидеца мунагьал гьарурал гIадамазда ва женазда гьикъуларо нужеца щиб мунагь гьабураб абун.

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْـَٔلُ عَن ذَنۢبِهِۦٓ إِنسٌ وَلَا جَآنٌّ ﴿٣٩﴾

Гьел гIадамазул сипат-сураталдасаго лъала гьез мунагьал гьарун рукIин:

гьезул гьурмал чIегIерлъун рукIуна, берал цIахIиллъун рукIуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

40. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

يُعْرَفُ ٱلْمُجْرِمُونَ بِسِيمَٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِٱلنَّوَٰصِى وَٱلْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾

41. Куфру-ширк гьабурал гIадамал жидер гьумералъул сипаталдалъун лъала. Гьел г1адамалги жужахIалда тIад тарал малаикзабаца бутIрулги хIатIалги ккун кIи сукIине гьарун жужахIалде жанире рехула.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾

42. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِى يُكَذِّبُ بِهَا ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьел капурзабаздаги абула: «Гьаб буго куфру-ширкалъул гIадамаз жиб гьереси гьабулеб букIараб жагьаннама» - абун.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانٍ ﴿٤٤﴾

44. ЖужахIалде рехараб агьлу гьеб боркьараб цIаялдаги, ц1акъ бухIараб хIамималдаги гьоркьор хьвадулел рукIуна.

ЦIадул бухIи хIехьезе кIвечIого лъим гьекъезе абун рахъуна гьел хIамималде. Гьеб хIамималъги кинабго чехь-бакь бухIун, добго жужахIалде жанире руссуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

45. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал! Цониги нигIмат гьереси гьабуларо нижеца, я БетIергьан Аллагь! Кинабго реццги дуе буго.

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ جَنَّتَانِ ﴿٤٦﴾

46. Ахираталда хIисаб-мизан гьабизе Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **цеве чIезе вукIин лъан, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хьвадарав муъминчиясе алжаналда жаниб кIиго ах букIине буго.**

КIиго чIолеб бакI букIине буго: цо живго жанив чIолеб, цо жиндир руччаби ва хъулухъчагIи чIолеб. Дунялалъул рукъоб ханзабазул кIиго кIалгIа букIунеб гIадин. Гьев чиясул гьелдалъун рохел цIикIкIине ва цо бакIалдаса цоги бакIалде ун рекIелгъеялдаги вукIине.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٧﴾

47. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

ذَوَاتَآ أَفْنَانٍ ﴿٤٨﴾

48. Жидер гIаркьалаби кIудиял ва керчал гъутIби ругел ахал руго гьел.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٩﴾

49. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

50. Гьеб кIиябго ахалда жанисан кIиго лъел иццги чвахулеб бугеб, فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ﴿٥٠﴾

жиб кIиябго гьекъезе цIакъ гьуинаб, жидедалъун гъутIбиги лъалъалеб.

51. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥١﴾

52. Гьеб кIиябго ахикь киналго пихъаздаса кIирекъарал пихъалги рукIине руго: فِيهِمَا مِن كُلِّ فَٰكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿٥٢﴾

Цо инсанасда дунялалда жиб лъалеб букIараб тIагIам, кьер-махI бугеб, цогидаб гьев инсанасда жиб лъалебго букIинчIеб тIагIам-лазат бугеб. Жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Ахираталда алжаназда ругел нигIматазул цохIо ц1арал рукIуна дунялалда рукIаразда релъарал. Гьел нигIматазул тIагIам-лазат цIакъ батIияб ва лазатаб букIуна»-абун.

53. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٣﴾

54. Тамахал тахазда ругел бусеназда хьибилчIван рукIуна гьеб алжаналъул агьлу. Жидер жанисеб рахъ меседил куналъ бессараб дарайдул бусен буго гьеб. مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ فُرُشٍۭ بَطَآئِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍۚ وَجَنَى ٱلْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٤﴾

Гьединаб бусеналъул тIасияб рахъ цIакъго берцинаб ва чIухIараб букIинарищха? **Гьезда ахазул пихъги цIакъ гIагарде гьабун букIуна**: вегун вугониги, гIодов чIун вугониги, вахъун чIун вугониги жиндир квер бегьун щолеб бакIалда жиндие бокьараб пихъ букIуна.

55. Нужер БетIергьанасул кинаб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾

56. Гьел алжаназда жанир жидер бер россасде гурони балагьуларел хIурулгIинзабиги рукIуна. Гьев россасдаса цебе гьелда цоги чиясул, яги женалъул квер хъатIичIел. فِيهِنَّ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَآنٌّ ﴿٥٦﴾

ГIолилаллъун рукIуна гьел хIурулгIинзаби. Гьел алжаналда жанир рижарал ругелъул гьезда инсан, яги жен кинха хъатIилев?

57. Нужер БетIергьанасул кинаб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾

58. Жидер берцинлъиялъулъ гьел хIурулгIинзаби якъутазда ва маржаназда релълъунги рукIуна: كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾

Якъуталъул гIадаб бацIцIадаб, гъорлъан канлъи бихьулеб, маржаналъул гIадаб багIарлъиги жубараб черх букIуна: жидер ракьаялда жаниб бугеб нахги тIасан балагьун бихьулеб гIадаб бацIцIалъи ва берцинлъи букIуна.

59. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾

60. Дунялалъул рукъоб лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясе ахираталдаги гьелдаго релъараб лъикIаб жазаъ гурого букIинищха! هَلْ جَزَآءُ ٱلْإِحْسَٰنِ إِلَّا ٱلْإِحْسَٰنُ ﴿٦٠﴾

61. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾

62. Гьеб кIиго ах гуреб цогиги кIиго ах буго гьезулалде жидер макъам бахинчIел. وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾

Доб кIиго ах буго жидер даража-макъам цIакъго тIадегIанал «Ассабикъуна» абулел муъминзабазе: гьел руго кинабго лъикIаб гIамал гьабизе жал цере ккарал, жидер мурад Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб букIинчIел муъминзаби.

63. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾

64. Жидер ахал цIакъ гIурччинал, бецIаб кьералде сверун рукIунел. مُدْهَآمَّتَانِ ﴿٦٤﴾

Лъим гIураб мехалъ хур-хералъул гIурччинлъи бецIаб букIунеб гIадаб мисал бачин буго гьаб.

65. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾

66. Гьеб к1иябго ахикьги жиб чвахулеб ва бурулеб кIиго лъел иццги буго: فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾

гьел иццаздаса Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьарал муъминзабаде бацIцIадаб, гьуинаб лъим гуребги махI жиндир гьуинаб миск, кафур ва гIанбарги баккула.

67. Нужер БетIергьанасул щиб ниг1матха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾

68. Гьеб кIиябго ахикь пихъал руго, чамастакги буго, румманги буго (граната). فِيهِمَا فَٰكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾

69. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾

فِيهِنَّ خَيۡرَٰتٌ حِسَانٞ ٧٠

70. Гьел алжаназда жанир жал берцинал, жидер тIабигIат-гIамал лъикIал муъминал руччабиги руго.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧١

71. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

حُورٞ مَّقۡصُورَٰتٞ فِي ٱلۡخِيَامِ ٧٢

72. Гьел руго жидер чадиразда жанир рахчун рукIунел хIурулгIинзаби.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٣

73. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

لَمۡ يَطۡمِثۡهُنَّ إِنسٞ قَبۡلَهُمۡ وَلَا جَآنّٞ ٧٤

74. Гьел руччабазда жидер россабаздаса цеве щивго инсан, яги жен хъатIун вукIунаро.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٥

75. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ رَفۡرَفٍ خُضۡرٖ وَعَبۡقَرِيٍّ حِسَانٖ ٧٦

76. Жал гIодорчIун ва хьибил чIван рукIуна тIохазда тIад лъураб г1урччинаб дарайдул къандалъабазда.

Жал берцинал, чIухIарал тIансабазда тIадги рукIуна.

ГIрабиязул гIадат буго кинабго жиндир берцинлъи-лъикIлъи тIокIаб жоялда гIабкъарияб абун абулеб. Цоги абуна: «ГIабкъар» абулеб яманалъул росо букIана жиндир агьлуялъ цIакъ чIухIарал тIансаби рессулеб. Гьелда релълъине гьабуна алжаналъул тIанса. Амма гьаб алжаналъул тIанса жиндие сипат гьабизе лъалареб берцинлъиялъул букIуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٧

77. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал?!

КинабгIаги нигIмат нижеца гьереси гьабуларо, я нижер БетIергьан! Кинабго реццги дуе буго БетIергьан.

تَبَٰرَكَ ٱسۡمُ رَبِّكَ ذِي ٱلۡجَلَٰلِ وَٱلۡإِكۡرَامِ ٧٨

78. Дур БетIергьан Аллагь жив тIадегIанав ва жив вацIцIадав вуго.

Жиндир хиралъи ва сахавалъи даимавги вуго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе ва жиндир цIоб-рахIмуялдалъун лъикIаб ахиратги кьеги.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун сурату РрахIманалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

56. Суратул ВакъигIат

Гьаб сураталда жаниб аслияб хIалалъ Къиямасеб къо гIагарлъараб мехалъ букIунеб ва гьеб Къиямасеб къо чIун хадуб букIунеб хIал бицун буго.

Къиямасеб къоялъ киналго гIадамал лъабиде рикьун рукIин бицун ва гьел къукъабазе дагьабго баянги кьолеб буго. Гьел руго жидер гIамал хъварал кагътал кваранаб рахъалъан кьолел, квегIаб рахъалъан кьолелги ва «Ассабикъуна» абулел жидер лъикIаб гIамал цIакъго цIикIкIарал гIадамалги. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ватиялъе, гьев цо вукIиналъе ва гьесул хIалкIолъиялъе далилал рачун руго.

Сураталъул ахиралдаги доб лъабго къокъаялъул хIал баян гьабун буго, гьезул руссунеб бакIги бицун буго.

Ибну ГIасакир абурав гIалимас Ибну МасгIудил таржама гьабураб (гьесул бицараб) бакIалда абуна: «Гьав Г1абдуллагь ибну МасгIуд унтун вукIана жив хвараб унтиялъ. Гьесда ваккизе вачIана жинда Аллагь разилъаяв Г1усман асхIаб. Гьес абуна: «Щиб жо бугеб дуе къварилъи гьабулеб, мун зигардизе гьавулеб?» - абун. ГIабдуллагьица абуна: «Дир мунагьал руго дун зигардизе гьавулел» - абун. Хадубги ГIусман асхIабас абуна: «Дур хьул лъураб жо щибха бугеб?» - абун. Гьес абуна: «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхIел буго» - абун. ГIусманица абуна: «Дица духъе тохтур ахIилищха?» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Гьев тохтур вуго жинца дун унтизе гьавурав чи» - абун. ГIусман асхIабас абуна: «Дица дуе дагьаб боцIи-мал кье абун амру гьабизе бегьиларищ?» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Дир гьеб боцIи-малалда щибго хIажалъи гьечIо» - абун. ГIусман асхIабас абуна: «Гьеб дур ясазе букIина мун хун хадур хутIани» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Мун дир ясал пакъирлъила абун хIинкъунищ вугев? Дица дир ясазда амру гьабун буго гьез щибаб сордоялъ «Суратул ВакъигIат цIале абун» - абун». Х1адис ц1акъ заг1ипаблъун рик1ана Ал-х1афизул Г1иракъияс.

Аллагь разилъаги гьал хириял асхIабзабазда, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъги гьезда нахърегIизе гьареги ва гьелгун цадахъ тIадеги рахъине гьареги. Амин.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жиб букIин х1акъаб Къиямасеб къо чIараб мехалъ, إِذَا وَقَعَتِ ٱلۡوَاقِعَةُ ١

2. гьеб гьереси гьабулев гьеб нахъе ч1валев щивго чи вукIунаро. Дунялалда гьаб гьереси гьабун хьвадарал гIадамазда гьеб къоялъ жидер беразда бихьула къиямасеб къоялъул хIинкъи ва захIмалъи, гьеб къоялъ кинавго чияс иманги лъола, гьел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ хIелун, мутIигIлъунги рукIуна. Амма гьеб къоялъ лъураб иманалъ щибго мунпагIат гьабуларо. Гьеб буго жиндилъ жазаъ гьабулеб къо. لَيۡسَ لِوَقۡعَتِهَا كَاذِبَةٌ ٢

3. Гьеб къо буго жинца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбаби гIодорегIаналлъун гьарун жужахIалде жанире рехулеб, Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби алжаналда жанир тIадегIанал макъамаздаги рукIине гьарулеб къо. خَافِضَةٞ رَّافِعَةٌ ٣

4. Гьеб Къиямасеб къоги чIола кутакалда ракь багъарун хадуб. Жинда тIад бугеб кинабго мина биххулеб хIалалъ, к1алгIабиги хъулбиги ракьалде ртулеб, мугIрулги гьарщун унеб хIалалъ. إِذَا رُجَّتِ ٱلۡأَرۡضُ رَجّٗا ٤

5. Гьел мугIрулги тIутIун ун ханждал хIур гIадин лъугьараб мехалъ, وَبُسَّتِ ٱلۡجِبَالُ بَسّٗا ٥

6. Жиб гьаваялда боржанхъулеб хIур гIадин бикь-бикьун гьел мугIрузул ракь-хIарщ араб мехалъ. فَكَانَتۡ هَبَآءٗ مُّنۢبَثّٗا ٦

7. Гьеб къоялъ нужги рукIуна, я гьал гIадамал, лъабго батIияб къокъалъун. Дунялалда нужеца гьабураб гIамалада рекъон тIадегIанав Аллагьас ахираталда нужее гьабула лъабго батIияб даража. وَكُنتُمۡ أَزۡوَٰجٗا ثَلَٰثَةٗ ٧

8. Цо къукъа буго жидер гIамал хъварал кагътал кваранисан кьолел. Щибха бугеб гьеб квараниса кагътал кьолеб къокъа? Щиб гIамал букIараб гьез дунялалда гьабураб? فَأَصۡحَٰبُ ٱلۡمَيۡمَنَةِ مَآ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَيۡمَنَةِ ٨

9. Цо къукъа буго жидер гIамал хъварал кагътал квегIаб рахъалъан кьолеб? Гьеб щиб къукъаха бугеб? Кинаб гIамал гьез гьабулеб букIараб? وَأَصۡحَٰبُ ٱلۡمَشۡـَٔمَةِ مَآ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَشۡـَٔمَةِ ٩

10. Жал алжаназул тIадегIанал даража-макъамалде цере кколел, х1исаб-мизанго وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلسَّٰبِقُونَ ١٠

гьабичIого гьеб макъам жидее кьолеб къукъа буго дунялалда лъикIаб гIамал гьабизе жал цере кколел рукIарал гIадамал.

أُولَٰٓئِكَ ٱلۡمُقَرَّبُونَ ١١

11. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гIагар гьарулел муъминзаби.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ГIарщалъул рагIад жидее букIунел.

فِي جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ١٢

12. Бищунго хирияб алжаналда жанир жал рукIунелги руго гьел.

ثُلَّةٞ مِّنَ ٱلۡأَوَّلِينَ ١٣

13. ГIемерал гIадамал цересел умматазул руго гьел ﴿ٱلسَّٰبِقُونَ﴾.

وَقَلِيلٞ مِّنَ ٱلۡأٓخِرِينَ ١٤

14. Дагьалго гIадамал гьаб ахираб умматалъулги руго.

Гьаб умматалдаса цере гIемерал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIиндал, гьезда иман лъурал гIадамалги гIемерал рукIунелъул абураб рагIи буго гьаб цересел умматазул «ассабикъунал» гIемерал руго абун. Цоги магIна гьабуна: ассабикъунал гьаб МухIаммадил صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ умматалъул авалал гIадамаздаса гIемерал руго абун. Гьел хириял асхIабзаби рукIиндалго, гьезул Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи ва гьесие мутIигIлъи гIемераб букIана.

عَلَىٰ سُرُرٖ مَّوۡضُونَةٖ ١٥

15. Меседалъ рессарал (къачIарал) тахазда тIад рукIуна.

مُّتَّكِـِٔينَ عَلَيۡهَا مُتَقَٰبِلِينَ ١٦

16. Гьел тахазда хьибил чIван, цоял цоязда данде ритIунги рукIуна.

Муъминзаби цоцаде балагьун, цоцаде ракIгьун, рохун рукIуна. Гьезул цоясул мугъ цогидасда бихьуларо.

يَطُوفُ عَلَيۡهِمۡ وِلۡدَٰنٞ مُّخَلَّدُونَ ١٧

17. Алжаналда жанир даимго рукIунел гъилманалги гьезда тIаде хьвадулел рукIуна.

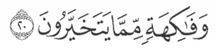
بِأَكۡوَابٖ وَأَبَارِيقَ وَكَأۡسٖ مِّن مَّعِينٖ ١٨

18. Жидеда кодоб батIи-батIияб гьекъолеб жо жаниб бугел лълъаралги (бокалал) рукIуна, сурахIал (графин) ва налбекалги (чаши) рукIуна. Жиб чвахун унеб гьекъолеб жоялъул цIун рукIуна гьел.

لَّا يُصَدَّعُونَ عَنۡهَا وَلَا يُنزِفُونَ ١٩

19. Гьеб алжаналъул гьекъолеб жоялдалъун жидер бетIерги унтуларо, гIакълуги хисуларо.

Дунялалъул гьекъолеб жо жиб гьекъезе кьогIаб, махIцараб букIуна, жиб гьекъон хадуб гIакълуги ине гьабулеб, жиндир мехтел тIаса араб мехалъ бетIер унтулебги букIуна.

20. Жидее бокьараб щинаб пихъги букIуна гьел

муъминзабазе.

21. Жидер хьул лъураб боржунеб жоялъул гьанги букIуна. وَلَحۡمِ طَيۡرٖ مِّمَّا يَشۡتَهُونَ ﴿٢١﴾

Гьеб боржунеб жо гурелъулги жидер къасд ккараб гьан букIуна алжаналъул агьлуялъе.

Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Дуда алжаналда жаниб боржанхъулеб цо хIинчI бихьараб мехалъ ва гьелъул гьан бугеб аниц дуе абун дур ракIалдаги хъатIараб мехалъ, гьеб хIинчI бежун, белъун дуда цебе босун бачIуна»* – абун. Х1адис имам Баззарица бицана.

22.23. Жиндир лъелалда жаниб бахчун бугеб луълуалъул гIадаб жидер берцинлъи бугел хIурулгIинзабиги рукIуна. وَحُورٌ عِينٞ ﴿٢٢﴾ كَأَمۡثَٰلِ ٱللُّؤۡلُوِ ٱلۡمَكۡنُونِ ﴿٢٣﴾

24. Гьеб кинабго нигIмат жал цере ккарал муъминзабазе букIуна жидеца дунялалда гьабураб лъикIаб гIамалалъе жазаълъун. جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Жидеда гьеб алжаналда жаниб гIададисеб ва жиндилъ мунагь хIакъ букIунеб калам рагIуларо. لَا يَسۡمَعُونَ فِيهَا لَغۡوٗا وَلَا تَأۡثِيمًا ﴿٢٥﴾

26. Жидеда гьениб рагIулеб калам буго «салам-салам» абун цоцаде абулеб рагIи. إِلَّا قِيلٗا سَلَٰمٗا سَلَٰمٗا ﴿٢٦﴾

Гьаб бакIалда «Ассабикъуна» абулел муъминзабазул бицен тIубана.

27. Жидер гIамал хъвараб кагъат кваранаб рахъалъан кьурал гIадамал. Щал гIадамалха гьел кколел? Кинал нигIматал гьезие хIадурун ругел? وَأَصۡحَٰبُ ٱلۡيَمِينِ مَآ أَصۡحَٰبُ ٱلۡيَمِينِ ﴿٢٧﴾

28. Жидер заз тIаса къотIараб сидруялъул гъотIол рагIдукь рукIуна гьел. فِي سِدۡرٖ مَّخۡضُودٖ ﴿٢٨﴾

Сидру буго (лотос) дунялалда жинда тIад зазги бижулеб, жиндир тIанхал кIудияб, рагIадги гIемераб гъветI. Ахираталда гьеб гъветIалъул заз букIунаро.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: цо агIрабияв аварагасухъе ﷺ вачIана ва гьес абуна: *«Я расуллаллагьи! Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *абулеб буго алжаналда жаниб жинца инсанасе зарал гьабулеб гъветI буго» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Щиб гъветI гьеб?» - абун. Дов чияс абуна: «Гьеб буго сидроялъул гъветI. Гьеб гъветIалда тIад заз букIуна» - абун. Аварагас* ﷺ

абуна: «Т1адегIанав Аллагьас Къуръаналда абулеб гьечIищ «Жиндир заз къотIараб сирдо» абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *гьелъул зазги тIаса ине гьабун гьеб щибаб заз букIараб бакIалда пихъ бижине гьабула. Гьеб пихъги лъабкъоялда анцIила кIиго батIияб кьер ва тIагIам бугеб букIуна, цояб цоялда релълъарабги букIунаро»* - абун. ХIадис ХIакимица ва Байгьакъияс бицана.

29. Жиб пихъил цIураб банананалъул гъветIалъул рагIдукьги рукIуна. وَطَلۡحٖ مَّنضُودٖ ٢٩

30. Жиб даимаб, жиб кидаго тIаса унареб рагIадалъулъ рукIуна гьел. وَظِلّٖ مَّمۡدُودٖ ٣٠

Алжаналда жаниб бакъ букIунаро, гьениб канлъиги нуралъул букIуна: канлъи букIуна, гьеб канлъи жинца кьолеб жо гьезда бихьуларо. Гьеб букIуна тIадегIанав Аллагьасул нур.

31. Жиб чвахун унеб лъимги букIуна. وَمَآءٖ مَّسۡكُوبٖ ٣١

32.33. Жиб гIемераб, нахъасан къотIулареб ва жиб босизе гьукъулареб пихъги букIуна. وَفَٰكِهَةٖ كَثِيرَةٖ ٣٢ لَّا مَقۡطُوعَةٖ وَلَا مَمۡنُوعَةٖ ٣٣

Алжаналъул пихъ жиб кванана абун дагьлъулеб букIунаро. Гьединабго буго алжаналъул кинабго нигIмат: цо нигIмат босараб бакIалда цоги гьелда релълъараб лъолеб. Ал КъуртIуби абулев гIалимас абуна: гIарабиял рукIиндал салул авлахъазда гIумру гьабулел, гIемер къварилъи бихьун гурони жидее лъимги щоларел, гъутIбузул рагIадги, гьезул пихъги щоларел, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие къотIи гьабулеб буго ахираталда гьезие алжаналъул ахал рукIине руго абун жидеда жанисан лъим хьвадулел, жидер пихъ гьарзаял ва рагIад даимал.

34. Жал рорхатал тахазда тIамурал бусеналдаги рукIуна. وَفُرُشٖ مَّرۡفُوعَةٍ ٣٤

35. Х1акълъунго Дица алжаналъур руччаби цIидаса рижана. إِنَّآ أَنشَأۡنَٰهُنَّ إِنشَآءٗ ٣٥

Дунялалда гьезул букIунеб букIараб унта-щокълъи, гъиз-лъим тIаса ине гьабуна. ГIолохъанал, берцинал гьаруна.

36. Гьел киналго руччаби гIолилаллъунги гьаруна, гьезул гIолиллъи тIаса унаребги гьабуна. فَجَعَلۡنَٰهُنَّ أَبۡكَارًا ٣٦

37. Жидер россабазулгун гIелбащадал, жидее россаби цIакъ рокьулелги гьаруна. عُرُبًا أَتۡرَابٗا ٣٧

Алжаналъул агьлу киналго лъебералда лъабго сонил гIумруялде руссине гьарула ва гьеб гIумруялъул гIорхъода рукIуна.

Жинда Аллагь разилъаяй Умусаламатидаса бицараб хIадисалда буго: *дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана гьаб 35, 36, 37 аяталъ бицараб жоялдаса. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я Умусаламат! Гьел руччаби руго дунялалда рукIадго жал херлъун, сурукълъун, тIом букIкIун, мугъ къулун хварал руччаби. Аллагьас* ﷻ *гьел тIаде рахъине гьарула жал цIакъ росабазе рокьулеллъун, гьезулгун сонал бащадаллъун»* - абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хIадисалда буго. *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе цо херай гIадан ячIана ва гьелъ абуна: «Я расулуллагьи! Дуца Аллагьасда* ﷻ *гьаре дун алжаналде лъугьине гьае» - абун. Гьелда аварагас* ﷺ *абуна: «Я пуланасул эбел! Алжаналде жанире херал гIадамал лъугьунаро» - абун. Цинги гьей гIодулаго нахъе ине лъугьиндал Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца гьелда абе гьей алжаналде жание херайлъун лъугьине гьайизе гьечIо» - абун. Цинги аварагас* ﷺ *гьал аяталги цIалана (35, 36, 37).* Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Гьал руччаби цIидасан рижун гьадинал берцинал ва жал росабазе рокьулелллъун дица гьаруна абун.

38. Жидер гIамал хъвараб кагъат квараниса кьурал гIадамазе. لِّأَصۡحَٰبِ ٱلۡيَمِينِ ٣٨

39. Гьел руго цересел умматазул жамагIат ثُلَّةٞ مِّنَ ٱلۡأَوَّلِينَ ٣٩

40. Ва гьаб МухIаммадил ﷺ **умматалъул жамагIатги.** وَثُلَّةٞ مِّنَ ٱلۡأٓخِرِينَ ٤٠

Гьаб бакIалда квараниса кагътал кьурал муъминзабазул бицен тIубана.

41. КвегIаб рахъалъан жидехъе кагътал кьурал гIадамал. Щал гIадамалха гьел ругел ва щибжо гьезие ахираталда хIадурун бугеб? وَأَصۡحَٰبُ ٱلشِّمَالِ مَآ أَصۡحَٰبُ ٱلشِّمَالِ ٤١

42. Гьел рукIине руго боркьараб жужахIалъул цIаялъулъ ва жиб расул кьибилалда жанибе лъугьунеб махIалъулъги. Жиндир бухIи ва махIцин цIакъаб хIамималъулъги (гьекъолеб жо). فِي سَمُومٖ وَحَمِيمٖ ٤٢

43. ЖужахIалъул кIкIуялъул бухIараб рагIадалъулъги рукIине руго. وَظِلّٖ مِّن يَحۡمُومٖ ٤٣

44. Жинда жаниб щибго гьогьен гьечIеб ва жиндир щибго лъикIлъиги гьечIеб. لَّا بَارِدٖ وَلَا كَرِيمٍ ٤٤

Гьаб гIазабалъе гьел хIакъаллъун ккеялъе сабабги буго:

45. Х1акълъунго гьел дунялалъул рукъор, жидее гIемерал нигIматал кьурал рукIин. إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾

Жидер напсалъе бокьарабщинаб жо гьабун, гьелъул лазат-шагьват тIубан хьвадарал рукIин.

46. ЦIакъ кIудияб мунагьлъун жиб бугеб ширкалда тIад чIаралги рукIана гьел. وَكَانُوا۟ يُصِرُّونَ عَلَى ٱلْحِنثِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾

47. Гьез абулеб букIана: «Ниж хвезеги хун ракьлъунги, турарал рукьбилъунги лъугьараб мехалъ ниж цIидаса тIадейищ рахъине гьарулел?» - абун. وَكَانُوا۟ يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾

48. Нижедаги цере хварал нижер умумулгийищ тIаде рахъине гьаризе ругел абунги абулеб букIана гьез. أَوَءَابَآؤُنَا ٱلْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾

Гьеб букIана жидеца ахират букIиналда инкар гьабун абулеб рагIи.

49.50. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад ﷺ: Х1акълъунго цереселги хадуселги киналго данде гьаризе руго жиб къотIи гьабураб, жиндилъ жазаъ гьабулеб къиямасеб къоялъ»-абун. قُلْ إِنَّ ٱلْأَوَّلِينَ وَٱلْءَاخِرِينَ ﴿٤٩﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾

51. Х1акълъунго цинги нужеца, я гьал къосарал ва Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарулел гIадамал, ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا ٱلضَّآلُّونَ ٱلْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾

52. ЖужахIалъул закъум абулеб гъветIалдаса кванaзе буго. لَءَاكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾

53. Цинги нужеца гьеб квешаб, хъубаб тIагIамалъул чехьги цIезабизе буго. فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٥٣﴾

54. Гьелда тIаде бухIараб, махIцараб хIамимги гьекъезе буго. فَشَٰرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾

55. Гьеб хIамим нужеца гьекъезе буго лъим гьекъон жал гIорцIуларел, къечарал варанабаз гIадин. فَشَٰرِبُونَ شُرْبَ ٱلْهِيمِ ﴿٥٥﴾

56. Гьаб буго Къиямасеб къоялъ гьезие гьабизе бугеб гьоболлъи, гьедин хира гьаризе руго жидеца жужахI тIаса бищарал куфру-ширкалъул гIадамал. Гьаб закъумалъулги хIамималъулги хабар цебеги бицун букIиндал гьаниб къокъ гьабун толеб буго. هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿٥٦﴾

Гьал капурзабазе букIунеб гIазаб бицун хадуб тIадегIанав Аллагьас

гьезие жиндир хIалкIолъиялъул бицунеб буго ва гьез иман лъезе бокьун берцинаб вагIзаги гьабулеб буго.

57. Дица рижана нуж киналго. Щибго жо гьечIеб бакIалдаса нуж рижарав дица хун хадур нуж тIаде рахъине гьарила абураб рагIи нужеца щай ритIухъ гьабулареб? نَحۡنُ خَلَقۡنَٰكُمۡ فَلَوۡلَا تُصَدِّقُونَ ٥٧

58. Нужеда бихьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ нужеца къватIибе рехулеб манидал къатIраялъул. أَفَرَءَيۡتُم مَّا تُمۡنُونَ ٥٨

Гьеб къатIра буго чорхолъан къватIибе бачIунеб лъим гIадаб, гIетI гIадаб жо. Гьеб къатIра чIужугIаданалъул рахIмоялде жанибе ккараб мехалъ гьениб гьелъул манидал къатIрагун цолъун жиб кIудияб гIола ва жиндаса инсан лъугьуна.

59. Гьеб манидул къатIра инсанлъун бижине гьабулел нужищха ругел, яги дунищ вугев дица гьеб бижине гьабулев ва гьелда рухI лъолев? ءَأَنتُمۡ تَخۡلُقُونَهُۥٓ أَمۡ نَحۡنُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ٥٩

ХIакъаб жо буго тIадегIанав Аллагь вуго жинца гьеб бижине гьабулев ва гьелда рухI лъолев.

Гьеб амру гьадин бугелъул щайха Маккаялъул мушриказ иман лъолареб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьаризе рук1иналда?!

60. Дица нужеда гьоркьоб хвел къадар гьабун буго: гьеб тIаде щолареб щибниги жо букIине гьечIо. Гьеб хвелалъе кинавниги инсан цоцаде ващадав вуго. ЧIухIарав ханги гIодовегIанав лагъги гьеб хвалида цеве цохIо хIалалъ чIола. Бечедав-мискинав, къадру-къимат бугев чи гьелъ ватIа гьавуларо. **Дун щибго жоялъ гIажизги гьавуларо,** نَحۡنُ قَدَّرۡنَا بَيۡنَكُمُ ٱلۡمَوۡتَ وَمَا نَحۡنُ بِمَسۡبُوقِينَ ٦٠

61. Дица нужги гьалаг гьарун нужер бакIалда цоги нужедаго релъълъараб халкъ бижиналдаса. Ахираталда нуж цIидаса рижиналдасаги дун щибго жоялъ гIажиз гьавуларо. Гьеб цIидасан рижи нужеда жиб лъалареб, нужер гIакълу жинда хадуб гъолареб хIалалъ букIинеги бегьула. عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمۡثَٰلَكُمۡ وَنُنشِئَكُمۡ فِي مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٦١

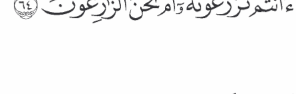
62. ХIакълъунго нужеда бихьана ва нужеда лъала нуж тIоцебесеб нухалъ кин рижаралали. وَلَقَدۡ عَلِمۡتُمُ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأُولَىٰ فَلَوۡلَا تَذَكَّرُونَ ٦٢

Щибго жо гьечIеб бакIалдаса рижана, цохIо манидал къатIраялдасаги рижана. **Гьеб амруялъул вагIза лъугьунеб анищха нужее!** Щибго

жо гьечIеб бакIаладса жинца нуж рижарав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьаризе кIолеблъи кин нужеда бичIчIулареб?

أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

63. Нужеда бихьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ гьаб нужеца бекьулеб хуралъул?

64. Нужищха ругел гьеб ракьулъе рехараб мугь бижине гьабулел гIадамал, яги Дунищ вугев Дица гьеб бижине гьабулев?!

لَوْ نَشَآءُ لَجَعَلْنَٰهُ حُطَٰمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾

65. Дие бокьун букIараб ани дица гьеб хуриб бижараб жо жиб бакъвараб, турун гIодобе араб херлъун гьабилаан.
Цинги нужги рукIинаан гьелда гIажаиблъун, ракI къварилъун.

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ﴿٦٦﴾

66. Х1акълъунго нужецаги абизе букIана нижеде тIаде рецIел кканаха абун.

Гьеб хур бекьулаго гьабураб харжги, гьениб хьараб хьонги гIадада хун бугелъул. Цоги магIна гьабуна: «Нижее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабунаха» - абун абизе буго нужеца»-абун.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٦٧﴾

67. Ниж ризкъиялдаса махIрум гьарун руго абунги абилаан нужеца.

Хуриб хьараб хьон хвараб гIечIого кодоб хутIарабги хIалтIухъ мухьлъун кьезе ккун букIиналдалъун.

ТIадегIанав Аллагьас гьеб хIалалда нужер хур-хер бакъвазе гьабун хвезе гьабулеб мехалъ гьеб гьукъизе кIоларел нуж рукIин лъараб мехалъги гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман щай лъолареб ва гьес нужее кьурал гIемерал нигIматазда данде щукруги кин гьабулареб?

أَفَرَءَيْتُمُ ٱلْمَآءَ ٱلَّذِى تَشْرَبُونَ ﴿٦٨﴾

68. Гьаб нужеца жиб гьекъолеб лъимгIаги бихьуларищ нужеда ва гьелъул пикру гьабуларищ?

ءَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ ٱلْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنزِلُونَ ﴿٦٩﴾

69. Гьаб зодисан рещтIине гьабурал гIадамал нужищха ругел, яги Дунищ вугев Дица гьеб лъим рещтIине гьабурав?!

لَوْ نَشَآءُ جَعَلْنَٰهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

70. Дие бокьараб ани Дица гьеб лъим гьабилаан цIакъ цIамхIалаб, кьогIаблъун. Жиб гьекъезе кIолареблъун гьабилаан.
Гьадинаб гьуинаб, жиб гьекъезе бигьаяб, жиб гьекъон къеч хьвалеб лъим нужее кьурав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру кин нужеца гьабулареб?

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас лъим гьекъолеб мехалъ абулеб букIана: *«Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго, жиндир цIобрахIматалдалъун нилъеда гьединаб лъим гьекъезе гьабурав ва нилъер мунагьал сабаблъун жинца гьеб лъим цIамхIалаб, кьогIабги гьабичIев»* - абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

أَفَرَءَيْتُمُ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي تُورُونَ ٧١

71. Гьаб нужеца жиб бакулеб цIагIаги бихьуларищ нужеда ва нужеца гьелъул пикруги гьабуларищ?!

ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَآ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنشِـُٔونَ ٧٢

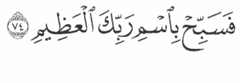
72. Гьеб цIа жиндаса бакулеб гъветI нужецайищха бижараб, яги Дунищ вугев Дица гьеб гъветI бижизе гьабурав?!

Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасица абуна: «Цониги гъветI ва заз-хъарахъ гьечIо жинда жаниб цIа бугеб букIун гурони, цохIо гIунаб абулеб гъветI гурони»-абун (Ююба, Униба).

Ибну Касирица абуна: «Г1арабияз жиндасан цIа рекIине гьабулеб кIиго гъветI букIана–Алмарху ва АлгIафар. Гьеб кIиябго гъветIалдаса бахъун кIиго хьоп цоцада лъулъараб мехалъ гьезда гьоркьоса цIадул хIенхIал гьурщулаан»-абун.

نَحْنُ جَعَلْنَٰهَا تَذْكِرَةً وَمَتَٰعًا لِّلْمُقْوِينَ ٧٣

73. Дица гьеб дунялалъул цIа гьабуна жиндаса вагIза босулеблъун, гьеб цIа бихьараб мехалъ муъминзабазда ахиратги, гьениб букIунеб жужахIалъул цIаги ракIалде щола. **Гьеб цIаялдаса мунпагIат босизе бокьарал гIадамаз гьелдаса мунпаг1ат босулеблъунги гьабуна.** Рукъор ругониги, сапаралда ругониги гьеб цIаялдаса мунпагIат босула гIадамаз. Гьеб цIа инсанасе квегъиги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикматалдаса цо хIикмат буго. Гьелъул пикру гьабурав чиясеги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел далилал руго.

74. Дуца дур БетIергьан Аллагьасе тасбихI гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир къадру кIудияв, жиндир гьунар ва гуч камилав.

Гьев Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ мушрикаца гIунтIизе гьарулел, гьесие мукъсанлъи бачIунел сипатаздаса дуца гьев вацIцIад гьаве. Дуца абе: «СубхIаналлагьи! Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вацIцIадав ва тIадегIанав вуго жинца гьел цере рехсарал жал рижарав жиндир къудраталдалъун. Жинца инсанасе гьелги квегъарав жиндир хIикматалдалъун. СубхIаналлагьи, мун цIакъ кIудияв вуго ва дур ханлъиги гьунарги кIудияб буго»-абун.

75. Дун гьедулев вуго цIваби хьвадулел нухаздалъун ва гьел жиндилъ рещтIунел бакIаздалъунги. ۞ فَلَآ أُقۡسِمُ بِمَوَٰقِعِ ٱلنُّجُومِ ٧٥

76. Х1акълъунго гьаб гьа гьедиги цIакъ кIудияб гьа гьеди бугоха! Нуж жо лъалел ва бичIунел гIадамал рук1аралани нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъелаан ва гьесдехун къацандиги телаан. Гьаб гьа гьедиги буго: وَإِنَّهُۥ لَقَسَمٌ لَّوۡ تَعۡلَمُونَ عَظِيمٌ ٧٦

77. Х1акълъунго гьаб нужее МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **цIалулеб бугеб тIехь жиб хирияб Къуръан буго.** إِنَّهُۥ لَقُرۡءَانٞ كَرِيمٞ ٧٧

Гьеб тIадегIанав Аллагьасул каламги буго. Мушрикаца абухъин гьеб гьереси гьечIо, сихIруги гьечIо, жиб инсанас ургъараб хабарги гьечIо.

78. Жиб цIунараб тIехьалда жаниб хъван бугебги буго. فِي كِتَٰبٖ مَّكۡنُونٖ ٧٨

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб бугеб ЛавхIулмахIфузалда хъван буго. Нилъеца цIалулел Къуръаназдаги хъван буго. Жиндилъ хис-бас гьабиялдаса цIунун буго гьеб Къуръан.

79. Гьеб тIехьалда квер хъатIуларо жал рацIцIадал гIадамаца гурони. لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلۡمُطَهَّرُونَ ٧٩

Какие чури букIун гурони гьелда квер хъатIуларо. Гьелъие далил буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Г1амру ибну Х1азм абулев асхIабасухъе хъвараб кагъат. Гьелда жаниб буго: «Къуръаналда квер хъвачIого букIине жив вацIцIадав чияс гурони» - абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1умарицаги абуна: «Дуца Къуръаналда квер хъатIуге мун вацIцIадав вукIун гурони» - абун. Г1алимзабаца гьеб рацIцIалъиялъе магIна гьабуна какие чурун вукIин. Черх чури тIад бугев чияс квер хъатIизе бегьуларо ва кIалалъ Къуръан цIализеги бегьуларо. Какие чури гьечIев чияс кIалалъ Къуръан цIализе бегьула, гьелда квер хъвачIого цIалулеб бугони.

80. Гьаб Къуръан буго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун жив вугев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **рещтIине гьабураб тIехь.** تَنزِيلٞ مِّن رَّبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٨٠

81. Гьаб хирияб Къуръанищха нужеца гьереси гьабулеб, я гьаб инкарчагIазул жамагIат?! أَفَبِهَٰذَا ٱلۡحَدِيثِ أَنتُم مُّدۡهِنُونَ ٨١

82. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужее кьураб ризкъиялда щукру гьабичIого, гьелда инкар ккун, гьебги нужеца гьереси гьабулеб бугоха!** وَتَجۡعَلُونَ رِزۡقَكُمۡ أَنَّكُمۡ تُكَذِّبُونَ ٨٢

Гьеб ризкъи нужее кьолев Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ нужеца инкар кколеб буго. Нижее ц1ад рещт1изабуна цо пуланаб ц1ваялъ абун. Яги нижее ризкъи кьуна цо пуланаб жоялъ абун.

83. Цо нужее вокьулев чиясул малаикзабаца рухІ бахъулеб букІун, гьеб рухІ щокъробе щун бугеб мехалъ, فَلَوْلَآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلْحُلْقُومَ ﴿٨٣﴾

84. Нужги гьеб бакІалда гьесда тІаде ралагьун ругеб мехалъ, وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ ﴿٨٤﴾

85. Нужеда вихьулев гьечІониги нужедасаги гІагарда дунги вугеб мехалъ гьев жиндир рухІ босулев чиясда. وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾

Дир гІелмуялдалъун дида гьесул хІал нужедасаги лъикІ лъалеб букІуна.

86. Нуж тІаде рахъине гьарун нужер гІамалазе жазаъ гьабулареллъун ратани (нужеца абулеб бугеб хІалалъ), فَلَوْلَآ إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾

87. Нужеда кІвезе букІана гьев нужее вокьарав чиясул рухІ бахъизе биччачІого жиндирго бакІалда буссине гьабизе нуж битІараб жо бицунел гІадамал рукІаралани. تَرْجِعُونَهَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٨٧﴾

Гьал аятазул (83-87) къокъаб магІна буго нужеца инкар ккун абулеб буго ахиратги гьечІо, хІисаб-мизанги гьечІо, гІамалазда рекъон жазаъги гьабизе гьечІо абун. Гьеб нужер рагІи битІараб батани ва нужер ихтиярлада щибниги амруги батани нужеца тІаде нужги ралагьун цо нужее вокьарав чи хвезе кинха виччалев? Гьев нужее вокьарав чи хвалидаса нужеда цІунизе кІолеб гьечІеб мехалъ нужеда лъазе ккеларищ нужеда тІад цо ханлъи, цо къуват, цо гьунар букІин. Гьев хан вуго тІадегІанав Аллагь. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесие мутІигІлъун, гьесул расуласда нахърилълъун кин нуж хьвадуларел?!

88. Ва амма гьев жиндир рух1 бахъула вугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагь, Аллагьас жинда гІагарде гьарурал муъминзабаздаса ватани فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿٨٨﴾

89. Гьесие Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскІоб цІакъаб парахалъи буго, берцинаб, хирияб ризкъиги буго, нигІматазул алжаналги руго. فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ﴿٨٩﴾

90. Гьел жиндир гІамал хъварал кагътал кваранисан кьурав чи ватани. وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٩٠﴾

فَسَلَٰمٞ لَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلۡيَمِينِ ٩١

91. Гьесде абула: «Дуде салам буго жидехъе кваранисан кагъталал кьурал муъминзабазул» - абун.

Гьев гьелгун цадахъ нигIматазул алжаналда жанивги вукIуна.

وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٱلضَّآلِّينَ ٩٢

92. Ва амма гьев чи ватани жив къосарав, жинца ахират гьереси гьабун хьвадарав чи.

فَنُزُلٞ مِّنۡ حَمِيمٖ ٩٣

93. Гьесие бугеб гьоболлъи бухIараб, махIцараб хIамим буго.

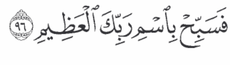
وَتَصۡلِيَةُ جَحِيمٍ ٩٤

94. Гьев жужахIалъул цIадавеги лъугьине гьавула ва гьеб цIаялъ вухIулевги вукIуна.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ حَقُّ ٱلۡيَقِينِ ٩٥

95. Х1акълъунго Гьаб цебехун бицараб ахираталда жазаъ гьаби, гьеб жазаъ гьаби щивасул гIамалалда релълъун букIинги жиб хIакъаб, жиб букIине букIин якъинаб амру буго.

Гьелда инкар гьабиги цIакъ ахIмакъаб пиша буго.

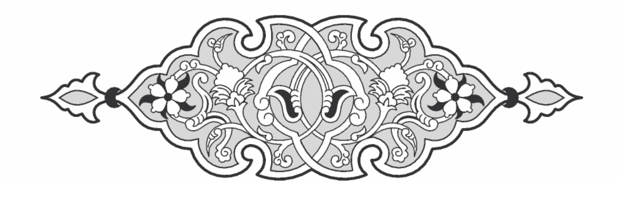
96. Дуца дур БетIергьан Аллагь вацIцIад гьавун «سُبْحَانَ اللهِ العَظِيْمِ» абе, МухIаммад ﷺ.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *к1иго раг1и буго жал абизе мац1алъе бигьаял, ц1адирабазда жодор кириги бак1ал, жив гурх1улев Аллагьасеги* جَلَّ جَلَالُهُ *жал рокьулел «субх1анааллагьи ва бих1амдигьи, субх1аналлагьил Г1азим»* абун аби. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Жив вацIцIадав ва тIадегIанав вуго жиндир ханлъи бергьарав, жиндир къудрат камилав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ВакъигIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

57. Суратул ХIадид

Гьаб хирияб сурат буго Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб ва жинца Исламияб шаригIаталъул хIукмаби рицунеб. БитIараб игIтикъадалда, берцинал тIабигIатазда ва мухIканаб шаргIалда хьвадизе ахIулел руго гьаб сураталъ.

Сураталда жаниб лъабго кIудияб масъала баян гьабун буго:

1) Гьаб кинабго гIалам Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *мулк букIин, гьес бижараб, гьес жиндие бокьараб хIалалъ хьвадизе гьабулеб.*

2) Жиндирго напсги бицун хирияб боцIи-малги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *диналъе гIоло кьезе тIадаб букIин.*

3) Дунялалъул хIакъикъат баян гьаби. Гьеб дунялалъ инсан гуккичIого вукIине гьесие дунялалда ругел, жидеца инсан гуккулел умурал рицун руго.

ТIадегIанав Аллагьасул сипатал ва гьесул берцинал цIаралги рицун руго. Иман лъураб агьлуялъул ва пасикъаб, къосараб агьлуялъулги мисал бачун буго. Мунапикъзабазул цо-цо тIабигIат-гIамалги рехсон буго. Дунялалъулги ахираталъулги хIакъикъат баян гьабун берцинаб, гъваридаб мисал-сурат рехсон буго.

Сураталъул ахиралда хириял аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *ритIиялдалъун бугеб мурад бицун буго, Аллагьасдаса* جَلَّ جَلَالُهُ *хIинкъа абун ва гьесул расуласда нахърилъа абун амруги гьабулеб буго.*

Гьаб сураталда цIар тун буго «Маххалъул сурат» абун гьелда жаниб маххалъул бицен гьабун бугелъул ва гьеб махх инсанасул гIумру-яшавалда жаниб жиндаса гIемер батIи-батIияб рахъалъан мунпагIат босулеб букIиналъе гIологи.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١

1. ТIадегIанав Аллагь вацIцIад гьавула, гьев кIодо гьавун гьесие рецци гьабула зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъалъ. Гьев Аллагь жиндир гуч бергьарав вуго, жинца гьабулеб хIукму къадаралъулъ ва лагъзадерил тадбиралъулъ хIакимиявги вуго. МунпагIат бугеб

хIукму гурони гьабуларев, гIадлу битIарав вуго.

2. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **буго зобалазулги ракьалъулги ханлъи. Жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев вуго гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ**, жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев вуго,**

لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

жиндие бокьараб жо гьабизе жив щибго жоялъ нахъе чIваларевги вуго.

3. ТIадегIанав Аллагь жив авалав вуго жиндаса цебехун щибго жо букIинчIев. Жив ахиравги вуго:

هُوَ ٱلْأَوَّلُ وَٱلْءَاخِرُ وَٱلظَّٰهِرُ وَٱلْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

Кинабго махлукъалдаса хадувги жив нахъе хут1улев. Жиндир ватиялъе авал-ахир гьечIев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. **ГIакълуялда рекъон жив вукIин загьирав вуго жив ватиялъе гIемерал далилал рукIун. Беразда жив вихьуларев батIинавги вуго.** Жиндир хIакъикъат лъаялдаса махлукъ гIажизав вуго. **Жинда кинабго жо лъалевги вуго гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ**.** Гьесда лъачIого цохIо зарра гIадаб жо балъго хутIуларо зобалазда бугониги, ракьалда бугониги.

4. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жинца зобалги ракьги анлъго къоялда жаниб бижарав.**

هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾

Гьеб анлъго къоялъул къадар зобал-ракь бижиналъе чIезе гьабиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цо хIикмат буго. Жиндие бокьарабани гьеб кинабго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цохIо лахIзаталда жанибги бижилаан. **Цинги ТIадегIанав Аллагь ГIарщалда тIадегIанлъана** жиндир заталъул къадруялда рекъараб хIалалъ. Нилъеда гьелъул хIал бицине лъаларо ва мисал бачинеги лъаларо. **Гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **лъала ракьалда жаниб лъугьунеб жо:** цIад бугониги, хварал гIадамал ругониги. **Гьеб ракьулъан къватибе бачIунеб жоги лъала:** хер бугониги лъим ва магIдан бугониги. **Зодиса гIодобе рещтIунеб жоги лъала Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **:** цIад бугониги, рахIмат, гIазаб бугониги, малаикзаби ругониги. **Зодобе бахун унеб жоги лъала:** лагъзадерил лъикIаб гIамал бугониги, малаикзаби ругониги. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ жиндир гIелму-лъаялдалъун **нужгун цадахъ вуго нуж кир ругониги.**

Ибну Касирица абуна: «Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нужеда тIаде валагьун вугев гIадин вуго, нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулевги вуго, нуж кир ругониги: ралъдалъ ругониги, ракъадада ругониги, бецIаб рохьор ругониги, сардилъ бугониги, къад бугониги. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIелму-лъаялъе кинабго бакI ва кинабго хIал цохIо хIалалъ буго»-абун.

Г1араб мац1алда таъвил абураб раг1и бач1уна чанго бат1ияб маг1наялда. Цо маг1на буго тафсир абураб. Гьеб буго каламалъул мурад баян гьаби, гьеб бич1ч1уледухъ бици. Гьеб маг1наялда буго Къуръаналъе тафсир гьабиги. Гьединго буго макьуялъе таъвил гьаби: ай макьу къот1и, гьеб баян гьаби.

Таъвилалъул цоги маг1на буго х1акъикъат абураб. Гьелъие мисал буго ﴿هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ﴾ абураб - гьел ралагьун ругищ къиямасеб къоялъул х1акъикъат лъялда гурони.

Гьединго таъвил гьаби абула каламалъул загьираб, машгьураб маг1наги тун гьелъие бук1ине бегьулеб цоги маг1на гьабиялда. Гьаб буго «Къуръаналъул каламалъе таъвил гьаби» абидалго хадусел (гьанже ругел) г1алимзабазул мурадлъун бук1унеб маг1на. Гьелъие мисал буго истиваъ абураб раг1иялъе истийлаъ маг1на гьаби.

Бусурманчиясе бегьуларо Къуръаналъе тафсир гьабулаго гьелъул сах1их1аб, бит1араб маг1наги жибго тун жиндир гьава-нафсалъе бокьараб х1алалъ маг1на гьаби. Щивав чиясул мурадалда рекъон, гьесул гьаваялда нахърилълъун Къуръаналъул магIна гьаби буго тIадегIанав Аллагьасул калам гIодобегIан гьаби. Мух1канаб ва бит1араб бук1уна хириял асх1абзабаз ва гьезда хадур рук1арал салафу-ссалих1иназ гьабураб маг1на гьаби ва гьезда бич1ч1араб куцалъ нилъедаги Аллагьасул калам бич1ч1и. Хасго мух1канлъи гьабизе ккола г1акъидаялда хурхарал аятазе маг1на гьабулеб бак1алда.

Т1адег1анав Аллагьасул раг1и ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾ абураб – гьаб раг1иялъ т1орит1ел гьабула жиндир г1елмуялдалъун Аллагь лагъзадерида цадахъ вук1иналда. Жиндир заталдалъун гьев лагъзадерида цадахъ вугин аби мекъаб маг1на буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда рекъараб х1алалъ жиндир г1арщалда т1адег1анлъун вугелъул.

5. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго зобалазулги ракьалъулги ханлъи. Ахираталда кинабго халкъалъул амруги гьев Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **буссине буго.**

لَّهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ ٱلْأُمُورُ ﴿٥﴾

6. Жинца сордо къоялде жанибе лъугьине гьабулев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**, гьединго къо сордоялде жанибе**

يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٦﴾

лъугьине гьабулевги вуго.
Жиндир махлукъалъулъ жиндие бокьараб тасаруф (хис-бас) гьабулев вуго. **Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда цIакъ лъалев вуго гIадамазул каранда ругел ракIазда жаниб бугеб жоги.**

ءَامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَأَنفِقُواْ مِمَّا جَعَلَكُم
مُّسۡتَخۡلَفِينَ فِيهِۖ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَأَنفَقُواْ
لَهُمۡ أَجۡرٞ كَبِيرٞ ٧

7. Нужеца гьев Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб ризкъиялдаса нужеца садакъа-напакъаги кье!
Нужеда кодоб бугеб боцIи-мал буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужехъе кьураб гьесул мулк. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулкалъулъ бугеб тасаруф гьес малъухъе гьабе. **Нужедаса гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, гьеб боцIи-мал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб нухалда напакъадеги кьун хьвадарал гIадамазе ахираталда цIакъ кIудияб ажру букIине буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи ва нигIматазул алжанал рукIине руго.**

وَمَا لَكُمۡ لَا تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلرَّسُولُ يَدۡعُوكُمۡ
لِتُؤۡمِنُواْ بِرَبِّكُمۡ وَقَدۡ أَخَذَ مِيثَٰقَكُمۡ إِن
كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ٨

8. ТIадегIанав Аллагьасде иман лъечIого букIине ккани нужее бугеб квалквал къварилъи щиб бугеб, гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужеде витIарав расулас нуж ахIулел ругеб мехалъ нужер БетIергьанасда иман лъеялде. ТIадегIанав Аллагьас нужедаса къотIиги босун букIаго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибидат гьабиялъе.
Гьаб къотIи босиялъул магIна буго: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIакълу-лъай кьун буго, бихьи-рагIиги кьун буго, пикру гьабизе ракIги бетIерги кьун буго. Гьал алаталги хIалтIизе гьарун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда, гьев жиндие лагълъи гьабизе хIакъав вукIиналда, гьев гьаб кинабго махлукъалъул Халикъ ва Разикъ вукIин лъаялде жидер тIоритIулел цIакъ гIемерал гIаламаталги гьарун руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалда жанир. Инсанас Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие кьурал алаталги хIалтIизе гьарун гьесул махлукъалъулъ ругел гIаламатаздаса хIужа-далилги босун жиндир БетIергьан Аллагь вукIин, жив гьесул лагъ вукIин ва гьесие гIибадат гьабизе жинда тIадаб бук1ин чIезе гьабизе ккола. Цинги гьеб жинда тIадаб гIамал гьабизеги ккола. Гьаб буго цо магIна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадеридасан къотIи босиялъул.
Цо гIакъилав, балугъав чиясда бихьулеб ва гьесул квер щолеб бакIалда квенги лъимги лъун бугони, цинги гьев чи гьеб квен кваначIого, лъим гьекъечIого чIани жив хвезегIан, гьев хвеялъул гIайиб гьев чиясда букIуна. Гьадинаб мисал буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив цо вукIиналда тIоритIел гьабулел гIемерал далилал цере лъураб мехалъ гьезда

инкарги гьабун куфру-ширкалда чIарав чиясул. Ахираталда гьев чи жужахIалде реххи гьесул жиндирго гIайиб буго.
Гьаб «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи босана» абураб рагIиялъул цоги магIна гьабуна. ТIадегIанав Аллагьас киналго гIадамазул заррабиги рижун гьел жинда цере чIезе гьарун, гьезда гьикъана: «Дун нужер БетIергьан Аллагь вугищ?» - абун. Гьел заррабаца жавабги кьун букIана: «Вуго мун нижер БетIергьан Аллагь» - абун. Гьаб къотIи жидеца хвезе гьабураллъун рикIкIуна дунялалъул рукъор жал иман лъечIого чIарал, куфру-ширкалда хьвадарал гIадамал»-абун.
Нуж нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъолел гIадамал ратани нужеда гьаб хIакъикъат лъай ва нужеца иман лъе! Гьеб иман лъезе мех щун буго.

هُوَ ٱلَّذِى يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِۦٓ ءَايَٰتٍۭ بَيِّنَٰتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٩﴾

9. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца жиндир лагъасда:-Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда, гьаб хирияб Къуръан рещтIине гьабулев. Жидеца шаргIиял ахIкамал баян гьабулел жал мухIканал аятал руго гьел.
Гьел аятаздалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж куфруялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде рахъине гьаризе. ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеда жив цIакъ гурхIулев. Гьеб гурхIел буго дол цере рицарал гIакълиял далилал рижун течIого нуж хIакъаб диналде ахIизе расул витIин ва гьесухъе жинца нуж иманалъул нуралде тIоритIулеб хирияб Къуръан рещтIине гьабиги. АлхIмдулиллагь! Кинабго рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго гьев БетIергьан Аллагь лъалеллъун нилъ гьарун ругелъул.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَٰثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ لَا يَسْتَوِى مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ ٱلْفَتْحِ وَقَٰتَلَ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَقَٰتَلُوا۟ ۚ وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾

10. Нужее бугеб щиб, я гьал муъминзаби, нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло нужер боцIи-мал напакъаде кьечIого букIине ккани?! Зобалазулги ракьалъулги кинабго ирсги тIадегIанав Аллагьасе бугелъул. Нужги хун нужер боцIи-малги цогидазе ирсалъе ине буго. Гьедин ирсалъе ине течIого гьеб Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло харж гьабе! Ахираталда нужее гьеб кIудияб хазиналъун батизе буго.
ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб жидер даража макъам цоцаде бащадал рукIунаро Макка бахъилелде церего жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, гьесул расуласе квербакъиги гьабун напакъа

кьолел рукIарал ва авараггун ﷺ цадахъ жал мушрикалгун рагъулел рукIарал муъминзабиги, гьеб Макка бахъун хадуб жидеца иман лъурал муъминзабиги. Дол Макка бахъилелде цебего жидеца иман лъурал ва жидеца рагъги гьабурал муъминзаби жидее бугеб ажру цIакъ кIудиял руго, Макка бахъун хадуб жидеца напакъа кьурал ва рагъги гьабурал муъминзабаздасан. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб кIиябго къукъаялъе лъикIаб ахират къотIи гьабун буго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жанда лъалев. Гьеб гIамалалъул загьирабги балъгоябги жинда лъалев вуго, нужер рекIелъ ругел хиялалги жинда лъалев вуго. Нужее ахираталда гьабулеб жазаъги гьел нужер гIамалазда рекъон гьабизе буго.

Гьеб Макка бахъилелде цере муъминзаби дагьал рукIиндал, гьезда щвараб захIмалъиги, гьез хIехьараб къварилъиги цIакъ гIемераб букIана. Гьеб мехалъго жидеца иманги лъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабурал гIадамазул даража-макъам тIадегIанаб букIин щибго щаклъи гьечIеб жо буго.

Ал-Калби абулев гIалимас абуна гьаб аят жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъаяв Абубакар асхIабасул хIакъалъулъ рещтIине гьабураб буго абун. Гьев Абубакр вукIиндал жинца бищунго цебе иман лъурав, жиндир боцIи-малги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло напакъаде кьурав ва жинца Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса мушриказул къварилъи-зарал нахъе чIвалевлъунги вукIарав.

11. Жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал кьолев чи щив вугев, жиндие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб боц1и г1емер ц1ик1изабизе ва гIемераб ажру гьелда данде кьезе?!

Дунялалъул рукъоб хIалалаб, берцинаб магIишат кьезе, ахираталда нигIматазул алжаналги кьезе?

Гьаб хирияб аят рещтIине гьабураб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе Мадинаялъул ансараздаса жив вугев, жинда Аллагь разилъаяв АбудахIдахI вачIана ва гьес абуна: *«Я расулуллагьи! Унгого тIадегIанав Аллагьасе бокьунищ бугеб нилъеца къарзалъе боцIи-мал кьезе?» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «У, бокьун буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ нилъеца къарз гьабизе» - абун. Цинги АбудахIдахIица абуна: «Ворея, расуллуллагьи, дур квер бихьизе гьабея дида» - абун. Жинца аварагасул ﷺ кверги ккун гьев АбудахIдахIица абуна: «Дица дир БетIергьанасе къарзалъе кьолеб буго дир ах» - абун. Гьеб букIана анлънусго чамастакил гъветI жаниб*

бугеб ах.

Цинги АбудахІдахІ гьеб ахикье ана ва гьений йикІарай жиндирго чІужуялде ахІана: «Я УммудахІдахІ! Мун гьаб ахикьан къватІие ячІа, дица гьаб ах БетІергьан Аллагьасе къарзалъе кьуна!»-абун. Жинда Аллагь разилъаяй УммудахІдахІицаги абуна: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *дур дараналда баракат лъезабеги!» - абун, ва гьей жиндир лъималги, къайиматахІги бакІарун ахикьа къватІие ячІана.* Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Хадуб тІадегІанав Аллагьас нилъеда бицунеб буго ахираталда муъминзабазул букІунеб хІал ва жинца абулеб буго:

12. Дуца умматалда бице, МухІаммад: муъминал бихьиназда ва руччабазда цебе ва кваранисеб рахъалда хьвадулеб нур бихьулеб къоялъул хабар. Гьел муъминзабаздаги абулеб: «Нужее рохел буго жакъа! Жидеда жаниса нигІматазул лъарал чвахулел алжанал руго, даимго рукІинелъун нуж гьенире жанире лъугьине гьаризе. Гьеб бугоха цІакъ кІудияб бахьи буголъи ва рохалида кверщел бати!» - абун.

يَوْمَ تَرَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَٰنِهِم بُشْرَىٰكُمُ ٱلْيَوْمَ جَنَّٰتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

Муъминзаби сиратІалдаса унеб мехалъ букІуна гьеб нур гьезда цебе ва кваранаб рахъалъан. Гьеб нурги жидер иманалда ва лъикІаб гІамалалда релълъун щивасе батІи-батІияб букІуна. Гьелдалъун муъминзабазул гьурмалги бецІаб сардилъ цІураб моцІалда релълъун жидедасан нур загьирлъулел рукІуна.

Жидеда Аллагь разилъаял абу Дардаица ва абу Зарица хІадис бицана ва гьез абуна: *«Нижеда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна жинца абулев: «Дун вуго къиямасеб къоялъ жидеца сужда гьабизе изну кьолезул авалав, гьеб суждаялдаса бетІер тІоцебе борхулевги вуго дун. Гьеб бетІер эхеде борхараб мехалъ дун валагьула дида цевеги, нахъеги, кваранисаги квегІисаги. Дида дир умматалъул гІадамалги лъала цогидал умматазда гьоркьоса»-абун. Цинги цо асхІабас абуна: «Я Расулаллагьи! Дуда кин дур уммат лъалеб НухІ аварагасул* عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ *заманалдаса рукІарал гІемерал умматазда гьоркьоса»-абун.*

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дида гьеб уммат лъала какие чуриялъул асаралдалъун бохдул, гъуждул хъахІал рукІун. Гьаб асар цогидал умматазул цонигиязе букІунаро. Гьезухъе гІамал хъварал кагътал квараниса кьеялдалъунги лъала. Гьезул гьурмазда бугеб как баялъул, сужда гьабиялъул асаралдалъунги лъала. Гьезда

цебе хьвадулеб нур бихьунги лъала»-абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

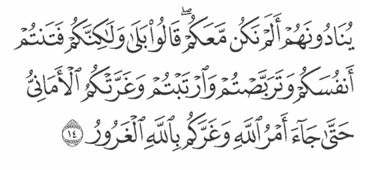
يَوۡمَ يَقُولُ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱنظُرُونَا نَقۡتَبِسۡ مِن نُّورِكُمۡ قِيلَ ٱرۡجِعُواْ وَرَآءَكُمۡ فَٱلۡتَمِسُواْ نُورٗاۖ فَضُرِبَ بَيۡنَهُم بِسُورٖ لَّهُۥ بَابُۢ بَاطِنُهُۥ فِيهِ ٱلرَّحۡمَةُ وَظَٰهِرُهُۥ مِن قِبَلِهِ ٱلۡعَذَابُ ١٣

13. Гьеб къоялъ мунапикъал бихьиназ ва руччабаз абула муъминзабазде хитIаб гьабун: «Нуж чIа нижееги нужер нуралъ канлъи гьабизе ва нижги гьеб нуралъулъ ситратIалдаса ине» - абун. Гьезие жаваб гьабун муъминзабаца абула: «Нуж нахъ руссун дунялалде а ва гьенире ун гьенисан балагье нужеего нур» - абун.

Гьел махсароде гьарун ва гьезул хьул къотIизе гьабун абулеб рагIи буго гьеб.

Цинги гьел мунапикъзабаздаги муъминзабаздаги гьоркьоб сангар гьабула жиндир рагьуги бугеб. Гьеб сангаралъул жанисеб рахъалда Аллагьасул ﷻ рахIмат букIуна: алжан букIуна ва муъминзабиги гьеб рахъалда рукIуна. Гьеб сангаралъул къватIисеб рахъалда жужахI букIуна ва мунапикъзабиги цогидаб жужахIалъул агьлуги гьениб букIуна.

Ибну Касирица абуна: гьеб сангаралда бугеб рагьдухъан жанире киналго муъминзаби лъугьараб мехалъ гьеб рагьу рахала ва гьелда цере эхетун мунапикъзабиги хутIула. Ц1акъ пацщманлъун, хIайранлъун, Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса хIинкъун рукIуна гьел абун.

14. Гьел мунапикъзабаца муъминзабазде ахIула: «Нижги нужгун цадахъ рукIана гурищ дунялалда?»– абун. Нижецаги какги бана, кIалги ккуна, гъазаватги гьабуна.

Нижееги кумек гьабе нужгун цадахъ рукIине абун. **Гьезие муъминзабаца жаваб гьабула: «БитIараб буго! ТIасан нуж нижгун цадахъ рукIана. Амма нужер рекIелъ иман букIинчIо ва гьелдалъун нужеца нужго гьалаг гьаруна. Нуж рукIана муъминзабазде балагьал щвезе бокьулел, гьел гъазаваталда къезе бокьулел. Нуж диналъулъ щакдарулелги рукIана. Нуж хьулаца ва гьава-напсалъ гуккана, гьеб хIалалда нужги хвана.** Тавбу гьабичIого, Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабичIого. **Жинца гуккулеб, жиндир хIилла-макру бугеб щайтIаналъги нуж гуккана»** – абун. «Аллагь ﷻ гурхIулев вуго, гьев тIаса лъугьунев вуго»-абун нуж мунагьазулъ халат гьаруна ва тавбу гьабизе риччачIо. Хадубги муъминзабаца гьел мунапикъазде ахIула:

فَٱلْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ مَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ ۖ هِىَ مَوْلَىٰكُمْ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

15. «Жакъа нужедаса ва загьирго капурал рук1араздасаги гIакIа босуларо. Нуж жанире руссунеб бакI жужахIалъул цIа буго. Гьеб буго нужее гьабизе рекъараб жазаъги. ЩIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жужахI!» – абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: «ТIадегIанав Аллагьас жужахIалде рехилелде цебе капурчиясде абула: «Дуца дида бице: кинабго дунялги, цогиги чанго дунялги дур букIарабаниги гьеб кинабго жоги кьун жакъа гьаб жужахIалдаса хвасарлъи тIалаб гьабизе букIинчIищ дуца?» – абун. Гьес абула: «Гьабизе букIана, дир БетIергьан!» – абун. Цинги гьесдехун абула: «Дица дудаса цIакъ бигьаяб жо гьарун букIана. Мун Адамил гьодиниса къватIиве вахъине гьавун: «дуца дун цо гьаве ва дидехун ширк гьабуге»-абун дица абураб мехалъ, дуца ширк гьаби тIаса бищанаха!»–абун.

Цо гIалимас абуна: «Бахьи бугев чи вуго жив хьулаз гуккуларев, гьава-напсалъе ва щайтIаналъе гуккизе чIоларев чи. Жиндир хьул халалъарав чиясда Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьаби кIочона ва жиндир гIажал букIиналдаса гьев гъапуллъула (гьесда хвезе вукIин кIочона)»-абун.

۞ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ ٱلْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَـٰسِقُونَ ﴿١٦﴾

16. Гьал муъминзабазе мех щун гьечIищха жидер ракIал тIеренлъизе ва гьез Къуръаналъул вагIза-насихIат босун жал Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъизе? Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **ракIалде щун, гьев гIемер рехсон рукIине? Гьел муъминзаби рукIунгутIизе жидеда церехун рукIарал жидехъе тIехь кьурал гIадамазда релълъун. Гьел китабиязул аварагзаби** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьечIого гьоркьоб гIемераб замана ана ва гьезул ракIалги къвакIарал, къосарал лъугьана.** Жидеда дин кIочон тана ва дунял тIаса бищун гьеб гьабизе лъугьана. **Гьел Китабиязул гIемерисел гIадамал жал пасикъалги руго.** Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи тарал руго, гьесул диналъул ахIкамал таралги руго. Жидеца хIакъаб динги хисизе гьабун жидер цIаларал гIадамаз бицараб жоялда нахърилълъун руго, гьел жидер аллагьзабилъун ккунги руго.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб аяталдалъун муъминзаби цIунулел руго жидеца хIакъаб динги тун батIулаб жо динлъун ккеялдаса.

Къуръан-хIадисги тун жидеда гьоркьор ругел цIаларал гIадамаз, щайихзабаца бицараб Къуръан хIадисазул хилапалда бугеб жоялда нахъ рилълъиналдасаги.

Жинда Аллагь разилъаяв Муслимица бицараб хIадисалда буго: «Муъминзаби Мадинаялде рачIараб мехалъ гьезие черхалъе рахIат щвана, яшавги цодагьаб лъикIлъана ва жидеца гьабулеб букIараб гIибадатги дагьлъана. Цинги гьел муъминзабазда гIайиб чIван тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна (16 аят)»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну МасгIудицаги абуна: «Ниж Исламалде рачIун хадуб ункъо сон ун букIана ва цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аятги рещтIине гьабуна» – абун.

اْعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ يُحْيِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۚ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ ٱلْءَايَٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

17. Нужеда лъай, я гьал муъминзаби, хIакълъунго тIадегIанав Аллагь вукIин жинца хун букIараб ракь чIаго гьабулев.

Гьеб хIалалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзабазул ракIалги чIаго гьарула ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялда руссине гьарула. Гьел хварал ракIал чIаго гьарулеб жо буго гьаб хирияб Къуръан. Гьалда нахъвилълъарав чиясул рекIелъан къвакIи, беццлъи уна ва гьеб иманалъул нуралъул цIола. **ХIакълъунго дица нужее дир аятал ва гIаламатал баян гьаруна нужеца гьездаса гIакълу босизе ва нужеда хIакъаб жо лъазе.**

إِنَّ ٱلْمُصَّدِّقِينَ وَٱلْمُصَّدِّقَٰتِ وَأَقْرَضُواْ ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَٰعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло мискин-пакъиразе садакъа кьолел муъминал бихьиналги руччабиги. Жидер х1алалаб боцIи Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун ва жидерго ракI разилъун напакъаде кьолел гIадамалги – гьел гIадамазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьелъул кири гIемер гьабун хъвала ва гьезие ахираталда жиб хирияб ажруги буго.

Алжан буго.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦٓ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصِّدِّيقُونَۖ وَٱلشُّهَدَآءُ عِندَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَآ أُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

19. Жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъурал, гьезие мутIигIлъун, гьезул амру-нагью тIубан хьвадарал муъминзаби руго жидеда ﴿ٱلصِّدِّيقُونَ﴾ абулел, жидер даража-макъам тIадегIанал. Ва шагьидзабазеги буго жодор бет1ергьанасда аск1об .

Ахираталда гьезие жидер гIамалалда рекъараб кIудияб ажруги,

жалгун цадахъ букIунеб нурги. Жидеца Аллагьасда ﷻ **инкар ккурал, дир Къуръанги мугIжизаталги гьереси гьарурал гIадамал руго жужахIалъул бетIергьаби.** Даимго гьеб жужахIалда жал рукIунел, жидедаса гIазабги тIаса босуларел.

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿٢٠﴾

20. Нужеда лъае, я гьал муъминзаби, хIакълъунго гьаб дунялалъул чIаголъи гIададисеб жо букIин. ГIисинал лъималаз щибго мунпагIат гьечIеб жо гьабун черх свpackазе гьабулеб гIадин, жинца инсанасул черх свакaзе гьабулеб, гьесие ахираталъе мунпагIат гьечIеб жоялъулъ гьев хьвадизе гьавун. **Аллагьасе** ﷻ **тIагIат-гIибадат гьабиялдаса инсан машгъул (гъапул) гьавулеб жоги буго. АхIмакъал гIадамал жиндаса рохун рукIунеб берцинлъиги буго:** берцинаб ретIел гIадаб, берцинаб рукъ гIадаб. **Нуж цоял цоязда тIад чIухIун рукIунеб жоги буго:** жиндир насабалдалъун чIухIун, лъималхъизаналдалъун чIухIун, боцIи-малалдалъун чIухIун рукIунеб. **Цояз цоязулалдаса гIемераб магIишат данде гьабун, васал гIемерал рукIун гьелдалъун чIухIдарулел рукIунеб жоги буго гьаб дунял.**

Гьаб дунялалъул мисал буго рекьарухъаби жинца рохизе гьарулеб берцинаб хур-хер бижизе гьабураб цIадалда релълъун. Цинги гьеб хур-хер бакъван, тIогьиллъун унеб, гьелдаса хадуб гьарщун гIодобеги ун хъурун тIагIунеб. Жиб кодоб даимлъулареб, жиб тIаса ин хехаб жо буго дунялалъул бечелъи ва чIухIи-рецц. **Ва амма ахираталда букIунеб жо буго Аллагьасда** ﷻ **инкар ккурал гIадамазе гьабулеб гучаб гIазабги, муъминзабазе щолеб Аллагь** ﷻ **разилъиги, гьезул мунагьал рахчиги. Гьаб дунялалъул чIаголъи гьечIо жинца инсан гуккулеб, жиб хеккого тIаса унеб матагI гурони** (дунялалъул чIаголъи, гьелъул магIишат).

Гьеб дунялалдалъун гуккун ккола жив гъапулав жиндир гIакълу гьечIев чи. Ахират тIалаб гьабиялдаса жинца инсан машгъул гьавурабгIан мехалъ дунял буго жинца гуккулеб матагI. Амма гьеб дунялалъ инсан ахIараб мехалъ Аллагь ﷻ разилъи ва ахират тIалаб гьабиялда – цинги гьеб дунял цIакъ лъикIаб матагI букIуна!

ТIадегIанав Аллагьас дунял хIакъираб, жиндир щибго къимат гьечIеб жолъун бихьизе гьабидал, ахираталъул амруги цIакъ кIудияб, кIвар бугеблъун бихьизе гьабидал, гьелда хадуб Аллагьас ﷻ инсан гьесизе

гьавулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабиялда гьев хехлъизе ва жинцаги абулеб буго:

سَابِقُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا كَعَرۡضِ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أُعِدَّتۡ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦۚ ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٢١

21. Нужеца хехлъи гьабе, я гьал муъминзаби, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **мунагьал чуриялде нуж щвезе!** Цогидаздаса цере кколеб хIалалъ иман камил гьабе, лъикIаб гIамалги гIемераб гьабе. **Зобалги ракьгигIан гIебаб ва г1атIидаб алжаналде нуж щвезеги хехлъи гьабе! Гьеб алжан хIадурун буго жидеца Аллагьасдаги** جَلَّجَلَالُهُ **гьесул расуласдаги иман лъурал гIадамазе. Гьаб Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиб къотIи гьабураб мунагьал рахчиги алжаналги гьесул рахъалъан бугеб кIудияб цIоб-рахIмат буго. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьеб кьола жиндие бокьарав чиясе.** Жиндир гIамалалдалъун гьеб босизе кIолев чи вукIунаро Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIоб-рахIмат гьабун жиндие бокьарал муъминзабазе кьун букIун гурони. Г1амал сабаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ц1об-рах1мат щвеялъе. **ТIадегIанав Аллагь вуго жиндир цIоб-рахIмат кIудияв.**

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمۡ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ أَن نَّبۡرَأَهَآۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٢٢

22. Цониги къварилъи-балагь гьаб ракьалде щоларо: ракь багъари, бакъ бай, горо бай. **Гьединго нужер напсаздаги щоларо:** унта-щокълъи, ракъи-къеч, лъимер хвей, боцIи-мал гьалаглъи. **Гьеб къварилъи-балагь ЛавхIул-махIфузалда хъван букIун гурони дица гьел зобал-ракьги, г1адамалги рижилелде цебего.**

Х1акълъунго гьаб махлукъалда жаниб букIинесеб кинабго жо жиндир азалияб гIелмуялъулъ лъалеб букIин, хадуб гьеб ЛавхIулмахIфузалда хъван къадар гьабун букIинги, цинги гьеб кинабго хIукму-къадар махлукъалда жаниб хьвадизе гьаби ва гьелъул тадбир гьаби – ТIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб жо буго. Гьесие гIемераб-дагьаб, захIматаб-бигьаяб амру букIунаро. Гьесул кинабго иш букIуна цохIо "Кун" (мун бук1а) абураб рагIи абиялдалъун жиб букIунеб ва лъугьунеб.

لِّكَيۡلَا تَأۡسَوۡاْ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمۡ وَلَا تَفۡرَحُواْ بِمَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٍ ٢٣

23. Гьаб кинабго жо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдалъун букIин ва гьеб цебего хъван хIадурун букIин буго: **нужее щвечIого хутIараб жоялда нуж пацманлъичIого рукIине ва нужее щвараб жоялдаса рохичIого рукIине. ТIадегIанав Аллагьсе**

вокьуларо кинавниги чIухIарав, гIамал сурарав чи.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал гIадамаз балагьазда сабру гьабула ва нигIматазе щукруги гьабула. Гьаб буго гьаб аяталъул магIнаги. Капурзабазул пиша буго нигIматазе щукру гьабунгутIи ва балагьазде сабру гьабунгутIи. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Цониги чи гьечIо жив пащманлъулев ва вохулев вукIун гурони. Муъминчияс жинде щвараб къварилъи сабрулъун гьабула, жиндие щварал нигIматал щукрулъунги гьарула» – абун. ШаргIалда какараб рохи буго жиндие нигIматал кьурав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочон, гьел нигIматал жиндир гьунаралдалъун щварал руго абун ракIалде ккун чIухIараб, щукру гьечIеб рохел гьаби. ШаргIалда какараб пащманлъи буго жинда тIаде цо къарилъи щвараб мехалъ гьелда сабру гьабичIого чIвачIвадун, ахIдон вукIин.

ٱلَّذِينَ يَبۡخَلُونَ وَيَأۡمُرُونَ ٱلنَّاسَ بِٱلۡبُخۡلِۗ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ ٢٤

24. Гьал балагьазда сабру гьечIел, нигIматазе щукруги гьечIел г1адамал руго жидее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб нигIматалдаса лъикIаб нухалда харж гьабизе жалго бахилал, жидеца цогидал гIадамалги гьеб лъикIаб нухалда харж гьабиялдаса нахъе чIвалел.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда боцIи-мал харж гьабиялдаса вусарав чи жинца жиндирго напсалъе зулму гьабурав чи вуго. **Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жив бечедав вуго, жиндир пишабазулъ жив веццаравги вуго.** Гьев хIажатав гьечIо гIадамазул напакъа-сахIалде.

لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلۡنَا مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلۡقِسۡطِۖ وَأَنزَلۡنَا ٱلۡحَدِيدَ فِيهِ بَأۡسٞ شَدِيدٞ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعۡلَمَ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥ وَرُسُلَهُۥ بِٱلۡغَيۡبِۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٞ ٢٥

25. ХIакълъунго Дица Дир расулал ритIана жидер къавмал Исламияб диналде ахIизе. Гьезие баянал хIужабиги кьуна, мугIжизаталги гьаруна. Гьел расулалгун цадахъ Дица тIехьги рещтIине гьабуна жинда рекъон хIукму гьабизе, гьел гIадамаз цоцазе зулму гьабичIого букIине.

ЩIадира-къалиги гьабуна гIадамал жидеда гьоркьоб гьабулеб даран-базаралъулъ ритIухъаллъун рукIине.

Дица гьел гIадамазе мунпагIаталъе маххги гьабуна: жинда жаниб къуват-гуч бугеб. Рагъул алатал махх-чараналъул гьарулелъул. Ва гIадамазе цогиги гIемерал мунпагIатал жиндилъ бугеб: нус, гIащтIи гIадаб, пуруц гIадаб (плуг) хьаг-махх гIадаб цIарагI ва алат маххул гьабулелъул.

ГIалимзабаца абуна: «Гьаб махх абураб рагIи буго кинабго магIданалда жинца щвей гьабулеб. Гьеб кинабго магIдан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндаса мунпагIат босулеблъун бижун буго. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: Дица гьаб махх-чаран гьабуна муъминзабаца жиндаса ярагъ гьабизе ва гьеб ярагъалдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тущбабазда рагъ базе ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин ракьалда букIине гьабиялъе гIоло жигьадги гьабизе. **Цинги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ загьираб лъаялдалъун лъазе щив чи вугев гъаибаб (жинда бихьичIеб) жоялдаги божун, гьелда иманги лъун жинца Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги квербакъи гьабулев.** Гьезул амру-нагью тIубалев ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жиндир боцIи-малги, напсги бичулев. **Х1акълъунго Аллагь цIакъ къуватав вуго, жиндир гуч бергьаравги вуго.**
Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кIолеб букIана жиндир тущбаби жинцаго гьалаг гьаризе. Муъминзабазе ажру-даража гIемераб букIине бокьун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда амру гьабуна жигьад гьабе абун. Гьеб жигьад буго инсанасе дунялалъулги ахираталъулги бахьи буголъи щолеб жо. Багьа тIадегIанаб жоялъухъ гIемераб жо щола. Инсанасе бищун багьа тадегIанаб жо жиндир рухI, напс буго. Гьеб напс Алагьасул диналъе гIоло бичараб мехалъ гьелда данде Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьолеб ажру цогидаб кинабго гIамалалъухъ кьолелдаса гIемераб ва къадруяб букIуна.
Ибну Касирица абуна: «Т1адегIанав Аллагьас чаран (хвалчен) гьабун буго жинца хIакъаб жо къабул гьабуларев чи хIинкъизе гьавулеблъун. Жиндихъе хIакъаб хIужа-далил бачIараб мехалъ гьелда инкар ккурав чиясул инкарги нахъе чIвалеблъун. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Маккаялда анцIила лъабго соналъ вукIана жинда Къуръан рещтIуневлъун ва гьел мушриказе баянал хIужабаздалъун жинца дагIват гьабулевлъун. Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялде хилиплъун чIарал гIадамазе камилаб хIалалъ дагIват гьабураб мехалъ, гьезие букIине кколеб хIалалъ хIужа-далилги чIезе гьабураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ изну кьуна жиндир расуласе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьижра гьабун Мадинаялде ине ва муъминзабазда амруги гьабуна жигьад гьабе абун, тущманасул габуралда хвалченги кьабе абун».
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна*: «Дун витIун вуго хвалченги босун Къиямасеб къо чIеялде гIагарлъараб мехалъ. Дир ризкъиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабун буго дир хвалчадул рагIадалда гъоркь. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIодобегIанлъи ва инжитлъи тIад гьабун буго дир амруялда хилиплъарав чиясе. жинца цо къавмалда релъинлъи гьабурав чи живги гьеб къавмалдасан вукIуна»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحٗا وَإِبۡرَٰهِيمَ وَجَعَلۡنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلۡكِتَٰبَۖ فَمِنۡهُم مُّهۡتَدٖۖ وَكَثِيرٞ مِّنۡهُمۡ فَٰسِقُونَ ٢٦

26. Х1акълъунго дица НухI авараг ва Ибрагьим авараг عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ витIана жидер къавмазда. Дица гьезул зурриятазулъ авараглъиги гьабуна, гьезда тIехьги рещтIине гьабуна. Гьел къавмаздаса жал битIараб нухалда тIоритIарал гIадамалги руго. Ва амма гьезул гIемерисел куфру-ширкалда тIад чIарал пасикъзаби руго.

ثُمَّ قَفَّيۡنَا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيۡنَا بِعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَ وَءَاتَيۡنَٰهُ ٱلۡإِنجِيلَۖ وَجَعَلۡنَا فِي قُلُوبِ ٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُ رَأۡفَةٗ وَرَحۡمَةٗۚ وَرَهۡبَانِيَّةً ٱبۡتَدَعُوهَا مَا كَتَبۡنَٰهَا عَلَيۡهِمۡ إِلَّا ٱبۡتِغَآءَ رِضۡوَٰنِ ٱللَّهِ فَمَا رَعَوۡهَا حَقَّ رِعَايَتِهَاۖ فَـَٔاتَيۡنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنۡهُمۡ أَجۡرَهُمۡۖ وَكَثِيرٞ مِّنۡهُمۡ فَٰسِقُونَ ٢٧

27. Цинги гьезда хадурги Дица Дир аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана. Цоясда хадув цояв витIун щибаб къавмалда ва щибаб бакIалда дица аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана гьел къавмал жидеца хIакъаб диналде ахIизе. **Гьезда хадув Марьямил вас ГIисаги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ витIана. Дица гьесухъе Инжилги кьуна. Гьев ГIиса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ нахърилълъарал муъминзабазул рекIелъ Дица Дидасан хIинкъиги, жидеда гьоркьоб гурхIел-рахIмуги рехана.** Гьел цоцаде тамахал, цоцаде гурхIел-рах1му бугеллъун гьаруна дица. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул асхIабзабиги гьарураб гIадин жал цоцае рокьулел ва цоцаде гIурхIулелллъун.

Гьединго рагьбанлъиги гьабуна (монашество) жидецаго ургъун бахъараб, Дица гьезда тIад къан букIинчIеб. Гьеб буго дунялалъул чIаголъиялдаса мунпагIат босичIого, руччаби рачинчIого, гIадамаздаса батIа чIун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тIагIат гьабулел руго жал абун рукIин. **Дица гьезда тIад къан букIинчIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гьаби гурони. Гьел гIадамаз жидеда т1ад къараб дин жиб цIунизе кколеб хIалалъ цIуничIо.** Гьез дин хисизе гьабуна. Бидг1аял жал гьарун Инжилалда хъвараб жоялде гIамал гьаби тана. Жидеда хIакъав авараг вукIин лъалеб бугониги, МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги лъечIо. **Гьездаса жидеца жидерго дин битIун гьабурал, хадуб МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидеца иманги лъурал гIадамазе дица гьезие кьезе рекъараб ажру-кири кьуна. Ва амма гьезул гIемерисел капурал ва пасикъал гIадамал руго.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَءَامِنُواْ بِرَسُولِهِۦ يُؤۡتِكُمۡ كِفۡلَيۡنِ مِن رَّحۡمَتِهِۦ وَيَجۡعَل

28. Я гьал иман лъурал гIадамал, Нуж Алагьасда г1асилъизе хIинкъа! Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда иманги лъе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьезе буго кIиго

لَّكُمۡ نُورٗا تَمۡشُونَ بِهِۦ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٢٨

бутIа (кIиго нухалъ цIикIун) жиндир рахIматалдаса. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее нур гьабизе буго нуж гьелъул канлъиялъулъ рилълъунеб.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер мунагьалги чуризе руго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца мунагьал чурулев ва жив муъминзабазда гурхIулев.

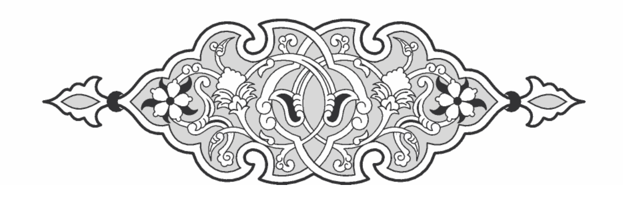
لِّئَلَّا يَعۡلَمَ أَهۡلُ ٱلۡكِتَٰبِ أَلَّا يَقۡدِرُونَ عَلَىٰ شَيۡءٖ مِّن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَأَنَّ ٱلۡفَضۡلَ بِيَدِ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٢٩

29. Дица гьаб амру ва хIукму баян гьабун бицана китабияб агьлуялда лъазе жидер хIалкIолареблъи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIоб-рахIмат жидер рахъалде сверизе гьабизе ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ авараглъи жиндие бокьарав чиясе кьолеблъиги лъазе.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб буго гьеб Инжил-Тавраталъул агьлуялъ абун букIин: «Нижер гурони аваргзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIунаро ва нижеда гурони тIехьги рещтIунаро» – абун. Гьезул рагIи нахъчIван Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аят рещтIине гьабуна.

Кинабго цIоб-рахIмат Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ихтиyаралда буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб жиндие бокьарав чиясе кьола. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вуго жиндир цIоб-рахIмат кIудияв. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIматазул бищунго кIудияб авараглъи буго. Гьеб авараглъи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цо къавмалда хас гьабун букIунаро.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ХIадидалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги гьев Алагьасе буго.

58. Суратул Мужадалат

Гьаб сурат Мадинаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жанир шаргIиял ахIкамал рицарал аятал гIемерал руго. Сураталда жиндалъун цIар тараб жиндир росасул хIакъалъулъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъарди гьабурай чIужуялъул бицун, жагьилияб заманаялъ букIараб «Зигьар» гьаби абураб жоялъул хIукму баян гьабун буго.

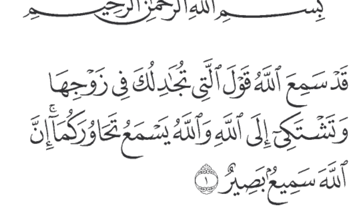
Цо мажлисалда ругеб мехалъ гьаризе кколел адабал рицун руго, гIадамазда гьоркьор ругеб мехалъ кIиго чи цоцаде щурщуди какун гьеб иш гIадамал щакдарулеб, гьезул рекIелъ квешаб асар лъугьунеб жо букIинги баян гьабун буго.

Т1адегIанав Алагьасда ва гьесул расуласда цо гьари гьабилелде цебе садакъа гьабизе лъикIаб букIин бицун буго: жинца лъикIаб гIамалги гьабун, гьеб лъикIаб гIамалалдалъун нух бачун жив Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ *гьарулевлъун вукIине.*

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул мажлисалде рачIунел рукIарал ягьудиязул мунапикъзабазул бицен гьабун буго: загьиралда жидеца салам кьолеб буго абун ккезе гьабун, хIакъикъаталда жидеца аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *квешаб дугIа гьабулел рукIарал. Гьел ягьудиял жидеца гьудулзабилъун ккурал гIарабиязул мунапикъзабазул сипатал рицун руго.*

Сураталъул ахиралда баян гьабун буго муъминчиясе цо жо бокьи ва гьеб рихин Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ *разилъи тIалаб гьабун, гьесул диналъе квербакъи гьабун букIине кколеблъи, Аллагьасдаги* جَلَّ جَلَالُهُ *гьесул расуласдаги жидеца тущманлъи гьабулел гIадамал муъминзабаца гьудулзабилъун кквезе бегьулареблъиги.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасда рагIана, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жиндир росасул бицун дуде гьикъардарай чIужуялъул хабар. Гьей Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **зигардулейги йикIана, Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **дурги гьелъулги хабарги рагIулеб букIун ва**

лъалеб букIун. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужеца бицунеб жо жинда лъалев вуго.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо ragIулев ва бихьулев вуго.

Гьаб аят ва гьалда хадуб бугеб лъабго аятги рещтIине гьабиялъе сабаблъун бицун жинда Аллагь разилъаяй ГIайшатидаса имам Бухарияс бицараб хIадисалда буго: *«Жив ТIадегIанав ва ВацIцIадав вуго Аллагь, жинда киналниги гьаркьал рагIулевги вуго. ХIакълъунго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе Хавлат Бинту СагIлабат абулей гIадан ячIана жиндир рос Авс ибну Самитил гIарз бицун. Дунги рукъалъул цояб рахъалда йикIана ва дида гьез бицунеб хабар рагIулеб букIана, цо-цо бакI мухIканго рагIичIогоги хутIулеб букIана»*-абун.

Гьей Халватица абулеб букIана: «Я расулаллагьи! Гьев Авсица дидаса зигьар гьабуна дун херлъараб мехалъ, дир хIалги дагьлъараб мехалъ. Дир гIолохъанлъиги гьес хвезабуна, дица гьесие лъималги гьаруна. Дица гьесие гьарурал гIисинал лъимал руго: гьесухъе кьуни гьел гIадада холел руго, дида аскIор тани гьел ракъулелги руго. Щиб жо дица гьабилеб? Дуца нижеда гьоркьоб хIукму гьабе» – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьелда абулеб букIана: «Дида мун гьесие хIарамайлъун лъугьун йихьулей йиго» – абун. Хадубги Хавлатица абулеб букIана: «Я расулаллагьи! Гьес дир цIар тIамичIо, гьев дие вокьулев чиги вуго ва дир лъималазул эменги вуго» – абун. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *добго жаваб кьураб мехалъ Хавлатица абуна: «Я дир Аллагь! Дица дуде буго гьаб зигарди гьабулеб» – абун. Гьедин гьел кIиялго рукIаго Жабраил малаик вачIана гьал аяталги росун»*-абун.

Жагьилияб заманаялъ гIарабиязул гIадат букIана жиндие чIужу рихараб мехалъ гьелда абулеб: «Гьанже мун дир эбелалда релълъун йиго» – абун, яги гьелда релъараб магIна бугеб рагIи абулеб. Гьеб рагIи абураб мехалъ гьел рос-лъади цоцадаса ратIалъулаан. Гьеб буго “Зигьар” гьаби абураб рагIиялъул магIна. Гьаб жагьилияб хIукму хвезе гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

ٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَآئِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَٰتِهِمۡۖ إِنۡ أُمَّهَٰتُهُمۡ إِلَّا ٱلَّٰٓـِٔي وَلَدۡنَهُمۡۚ وَإِنَّهُمۡ لَيَقُولُونَ مُنكَرٗا مِّنَ ٱلۡقَوۡلِ وَزُورٗاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٞ ٢

2. Нужедаса цо гIадамаз жидер руччабаздаса зигьар гьабуна абун гьел руччаби гьезие улбуллъун лъугьунаро. Эбелалъул гIадаб хIукму букIунаро: гьей чIужулъун ячине хIарамлъуларо. **Нужер улбул руго жидеца нуж гьарурал нужер хIакъикъиял улбул.**

ШаргIалъул хIукмуялдалъун нужеца щуго нухалъ батIа-батIаго жидер керен хахарал руччабиги рукIуна нужер рахьдал улбуллъун. Цогидал руччаби нужер улбуллъун рукIунаро. **Гьел гIарабияз абулеб рагIи буго жиб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда рекъечIеб, мункараб ва гьересияб рагIи. Х1акълъунго, ТIадегIанав Аллагь жив тIаса лъугьунев ва жив гурхIулев вуго.** Гьаб шаргIияб хIукму рещтIинегIан цебеккун нужедаса ккараб зигьар гьабиялдаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьуна ва нужеца тавбу гьабун, лъикIаб гIамал гьабун нуж хьвадани, гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужеда гурхIула.

Гьаб цо аяталда жаниб ункъо батIияб далил буго зигьар гьаби хIарамаб букIиналъе. Цо буго: «Гьей дир эбелалда релълъун йиго» – абураб мехалъ гьев чияс гьереси бицунеб букIин. КIиабилеб буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зигьар гьаби мункараб жо буго абун аби. Лъабабилеб буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев чиясул рагIи гьереси гьабун абун букIин: «Гьел руччаби нужер улбул гьечIо» – абун. Ункъабилебги буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеца зигьар гьабурал гIадамаздаса жив тIаса лъугьинаян абун букIин. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьуна жиндир лагъас шаргIалда хIарамаб жоги гьабун, хадув гьев чи рекIекълъун, тавбу гьабун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссараб мехалъ.

Гьеб зигьар гьаби хIарамаб букIин бицун хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бицунеб буго жидеца гьеб зигьар гьабурал гIадамаз гьабизе кколеб жо ва жинца абулеб буго:

وَٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِن نِّسَآئِهِمۡ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُواْ فَتَحۡرِيرُ رَقَبَةٖ مِّن قَبۡلِ أَن يَتَمَآسَّاۚ ذَٰلِكُمۡ تُوعَظُونَ بِهِۦۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ٣

3. Жидеца руччабаздаса зигьарги гьабун букIун, цинги гьел руччабазда аскIор рукIине бокьарал гIадамаз, цо муъминав лагъ тархъизе ккела жал гьел руччабазда хъатIилелде цебе (жимагI гьабилелде цебе). Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму буго жиндалъун нужее вагIза гьабулеб ва нуж гьеб зигьар гьабиялдаса нахъе чIвалеб.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалевги вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.

فَمَن لَّمۡ يَجِدۡ فَصِيَامُ شَهۡرَيۡنِ مُتَتَابِعَيۡنِ مِن قَبۡلِ أَن يَتَمَآسَّاۖ فَمَن لَّمۡ يَسۡتَطِعۡ فَإِطۡعَامُ سِتِّينَ مِسۡكِينٗاۚ ذَٰلِكَ لِتُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۚ وَتِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِۗ وَلِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٤

4. Жинда муъминав лагъ тархъизе кIвечIев чияс кIиго моцIалъ татIалаго (гьоркьоб цохIо къо биччачIого) кIал ккезе ккела гьел руччабазда жал хъатIилелде цебе. Гьелдаги жиндир хIалкIвечIев чияс лъабкъого

мискинчиясе кванaзе квен кьезе ккела.

Гьезие цо нухалъ кванaзе жиб гIолеб къадар, яги гьезие сордо-къоялъ кванaзе жиб гIолеб къадар.

Гьаб хIукму Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее баян гьабуна нужеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги тIубараб хIалалъ иман лъезе, жагьилал гIадаталги тун шаргIияб хIукмуялда нахърилълъине. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалъул хIукму ва гьелъул гIорхъаби. Гьал гIорхъаби хвезе гьарун жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялде инкар кколел гIадамазе жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялда инкар кквей Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей букIуна. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялда инкар кквечIониги гьеб хIукмуги жибго тун цоги хIукму гьабулеб бакIалде ин: законалде ин, гIадататзде яги гIасиял, пасикъал гIадамаз гьабулеб хIукмуялде ин цIакъ кIудияб мунагь буго куфруялде жиб гIагараб. Гьаб кIудияб мунагь гьабулеллъун, жидер ахир мекъаблъун ккеялда хIинкъараллъун руго гьаб заманалъул гIемерисел бусурбаби. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалда рекъон хIукмуги гьабулел, цинги гьеб хIукмуялда жалги разилъулел гIадамал руго хIакъикъиял муъминзаби.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ كُبِتُوا۟ كَمَا كُبِتَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَآ ءَايَٰتٍۭ بَيِّنَٰتٍ ۚ وَلِلْكَٰفِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝٥

5. Х1акълъунго жидеца Аллагьасулги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласулги амруялда хилиплъи гьабулел ва гьездехун жидеца тущманлъи гьабулел гIадамал гIодорегIан гьарула ва хIакъир гьарула гьезда цере рукIарал умматазул капурзаби ва мушрикзаби гIодорегIан гьарурал гIадин.

Х1акълъунго Дица гьел гIадамал битIараб нухалда тIоритIизе шаргIиял ахIкамал баян гьарун аяталги рещтIине гьарун руго. Гьел аятаздаги, гьел аятал жинца рещтIине гьарурав Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ жидеца инкар кколел гIадамазе гьел гIодорегIан гьарулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ۝٦

6. Дуца ракIалде щвезабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб кинабго халкъ цохIо ГIарасат майданалда бахъине гьабулеб гIуж. Гьеб къо буго цIакъ хIинкъи бугеб къо. Гьел гIадамазда жидеца гьабураб гIамал бицуна: жидеда гьеб кIочон букIараб, амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малаикзаби хъвазе риччан нахъе цIунун букIараб. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда

кинабго жо бихьулев ва лъалев. Гьесие щибго жо бальго хутIуларо.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ۖ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَآ أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا۟ ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا۟ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

7. Дуда лъаларищ, ва дуца пикру гьабуларищ, я гьав инсан, тIадегIанав Аллагь вукIин зобалаздаги ракьалдаги бугеб жо жинда лъалев. Лъабго чиясул цоцаде щурун, бальго кIалъай букIунаро гьеб хабаралде гIенекун ункъабилев чилъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIун гурони. Щугояв бальго хабар бицунел ругони– гьенивги анлъабилевлъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIуна.

Гьездасан дагьал гIадамал ругониги, яги гIемерал ругониги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIуна гьелгун цадахъ; кире гьал ругониги, щиб гьез бицунеб бугониги ва щиб гьабулеб бугониги. Жиндир г1елму лъаялдалъун. **Цинги гьез гьабураб кинабго гIамал гьезда бицине буго Къиямасеб къоялъ. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго.**

Гьаб хадуб бугеб аят рещтIине гьабуна муъминзабаздаги ралагьун гьезда нахъаса щурщудулел, бераз ишара гьабун, хъат кьабун релъанхъун жидеца муъминзаби гIодорегIан гьарулел рукIарал ягьудиязул ва мунапикъзабазул хIакъалъулъ:

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نُهُوا۟ عَنِ ٱلنَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا۟ عَنْهُ وَيَتَنَٰجَوْنَ بِٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ ۖ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ ٱللَّهُ وَيَقُولُونَ فِىٓ أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا ۖ فَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٨﴾

8. Мун валагьуларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьал гIадамазда: жидеда нагью гьабун букIарал нуж муъминзабазда нахъаса щурщудуге абун, цингиги жидеца гьеб щурщуди гьабулел ва жидеда гьабураб нагью хвезе гьабулел? Гьел щурщудулел руго жидеего мунагь букIунеб жо бицун ва муъминзабаздехун тущманлъи гьабун. Ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда гIасилъи ва тущманлъи гьабунги. Духье жал рачIараб мехалъ гьел ягьудияз дуе тахIият гьабулеб буго (кIодо гьави, салам гьаби) **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабе абун амру гьабураб гуреб жоялдалъун.**

Ассаламу гIалайкум абизе кколеб бакIалда гьез абулеб буго Ассаму-гIалайкум абун. Гьелъул магIна букIуна: !Нужее загьру буго, хвел буго» – абураб.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьезул мурад бичIчIулеб букIана ва жинца абулеб букIана «ВагIалайкум» – абун. Цоги рагIи

тIаде цIикIкIине гьабичIого гьелъул магIна букIуна «нужееги гьебго жо»-абураб.

Гьел квешлъаби гьарун хадубги, **гьез жидедаго гьоркьоб абулеб бук1ана, щае нижее г1азаб гьабулеб гьеч1еб абун, нижеца бицунебжо сабаблъун. Гьев х1акъав авараг вук1аравани щвелаан гурищ нижеда г1азаб абун.**

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Гьезие гIазаблъун жагьанамма гIезе буго, жидеца гьелъул цIадул гIазаб чIамулеблъун букIунеб. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жагьаннама.** Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги гьелдаса.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIайшатги аскIой йикIун ягьудиял рачIана аварагасухъе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ва гьез абуна: *«Ассаму гIалайкум» – абун. Гьеб жинда рагIараб мехалъ Г1айшатица абуна: «Нужее буго загьруги Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *лагIнатги» – абун. Гьел ягьудиял нахъе ун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Мун дагьай бигьа йикIа Г1айшат. Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *бокьуларо къабихIаб рагIи бицин ва къабихIаб гIамал гьаби» – абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатица абуна: "Я расулаллагьи! Дуда рагIичIищ гьел ягьудияз абураб рагIи» – абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *абуна: «Дуда рагIичIищ дица гьезие кьураб жаваб? Дица гьезда абуна «Нужееги гьебго буго» – абун. Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дир дугIаялъе жаваб гьабизе буго гьезие заралалъе дица гьабураб, амма гьез дие заралалъе гьабураб дугIаялъе Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *жаваб гьабизе гьечIо»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا تَنَٰجَيۡتُمۡ فَلَا تَتَنَٰجَوۡاْ بِٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِ وَمَعۡصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَتَنَٰجَوۡاْ بِٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِيٓ إِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٩

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж цоцаде щурун кIалъалеб мехалъ нуж кIалъаге мунагь бугеб жо бицун, Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ **ва гьесул расуласдехун тущманлъи бугеб, Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **расуласда гIасилъи бугеб жо бицун. Нуж цоцаде кIалъае лъикIаб хабар бицун ва Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъулеб, гьесдаса хIинкъиялъул хабар бицун.**

Нуж хIинкъа ахираталда жинде руссине ругев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **гIассилъизе.** Гьес гьабизе буго нужер хIисаб-мизан.

إِنَّمَا ٱلنَّجۡوَىٰ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ لِيَحۡزُنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَيۡسَ بِضَآرِّهِمۡ شَيۡـًٔا إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١٠

10. Х1акълъунго гьеб мунагь ва тущманлъи жиндилъ бугеб жо бицун гьабулеб хабар щайтIаналъул макру буго, гьелъ гуккарал гIадамазул гIамалги буго. Щайт1аналъ муъминзаби

гуккула хадур гьел пашманлъизе ва гьезие гIазаб щвезе бокьун. Амма гьеб щайтIаналда кIоларо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изну букIун гурони цониги чиясе щибго зарал гьабизе.

Гьаб амру гьадин бугелъул муъминзабаца цохIо Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ тIаме таваккал. Гьедин Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ божун ва гьесда таваккал тIамун хьвадараб мехалъ гьел мунапикъзабазул хIилла-макруялъ ва гьезул щурщудиялъ муъминзбазе зарал гьабуларо.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер лъабго чи вугеб мехалъ, кIигояс цоцаде щурун хабар бицунге, дов гьалмагъ харбилъ гIахьал гьавичIого. Гьедин хабар бицани гьев гьалмагъасе нужеца зарал гьабула»* – абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Досул рекIелъе квешаб хиял рехизе бегьула жиндаса балъго хабар бицунеб бихьараб мехалъ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمۡ تَفَسَّحُواْ فِي ٱلۡمَجَٰلِسِ فَٱفۡسَحُواْ يَفۡسَحِ ٱللَّهُ لَكُمۡۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُواْ فَٱنشُزُواْ يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ١١

11. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеда абураб мехалъ нуж гIодор чIун ругеб мажлис (хIалкъа) гIатIид гьабе абун нужеца гьеб мажлис гIатIид гьабе ва гьенир нужер диналъул вацал гIодор чIезе бакI гьабе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIатIид гьабизе буго жиндир рахIматал ва алжаналъул даражаби. Нужеда амру гьабураб мехалъ цо мажлисалдаса рахъун а абун, нуж рахъун тIадегун нахъе а ва гьеб амру нужеца ракI разилъун къабул гьабе.

Нужедаса муъминзаби Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIадегIан гьаризе руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее гIелму кьурал муъминзаби цIакъго даража тIадегIанал рукIине руго. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал. Гьеб гIамалалъул загьирабги лъала Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва батIинабги лъала.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе бокьулеб букIана Бадроялъул агьлу кIодо гьабизе: Гьел рук1индал мугьажирал ва ансарал. Бищунго аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ къварилъи бугеб мехалъ гьесие квербакъи гьабуралги рукIиндал. Цо къоялъ Сабит ибну Къайсгун цадахъ ансаразул къукъа бачIараб мехалъ гьезие аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ аскIор гIодор чIезе бакI букIинчIо ва гьел хIалкъаялдаса къват1ир эхетун чIун рукIана. Гьенир гIодор чIун рукIарал асхIабзабацаги гор гIатIид гьабун гьезие гIодор чIезе бакI гьабичIого. Гьаб амру захIмалъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо асхIабзаби цIар рехсон эхеде рахъине гьаруна ва

гьезул бакIалда Сабит ибну Къайсги гьесул гьалмагъзабиги гIодор чIезе гьаруна. Цинги жал эхеде рахъине гьарурал асхIабзабазеги захIмалъана гьеб амру. Киназего бокьулеб букIана аварагасда ﷺ аскIор мажлисалда гIодор чIезе. Гьеб амруги кодобе босун мунапикъзабаца квешаб хабар бицана ва гьез абуна: «Гьаб битIараб гIадлу гьечIо! Цоял эхеде рахъине гьарун цогидал гIодор чIезе гьаризе бегьилищ?» – абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб аят рещтIине гьабуна.

Аллагьасул свалат салам леяв аварагасул хIадисалда буго: *«Нужеца цо чи эхеде вахъине гьавуге, гьесул бакIалда нуж гIодор чIезе гIоло! Нужеца цоцазе бакI гIатIид гьабе ва цоцада гурхIелги гьабе! Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужееги кинабго лъикIлъи гIатIид гьабизе буго!»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадис буго: *«Цо муъминчи жиндир вацасе квербакъи гьабулев вугебгIан мехалъ, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьев муъминчиясе квербакъи гьабулев вукIуна»* – абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб аяталъул ва гьал хIадисазул магIна ва мурад буго муъминзабаца цоцазе лъикIлъи-гIатIилъи гьаби, гурхIел-рахIму гьаби. Гьедин муъминзаби хьвадараб мехалъ гьезда Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гурхIула.

Гьаб бакIалда чара гьечIого бицине ккараб бахIс буго цо чи тIаде вачIараб мехалъ гьев чиясе тIаде рахъиналъул. Гьаб масъалаялда сверухъ г1емер к1алъалел, гьеб к1удияб мунагь х1акълъун рик1к1унел цо г1адамал ругелъул, бусурбабада гьоркьоб хилап ва хабар г1емерлъулеб буго. Гьеб хилап бижиналъе сабаб буго цо гIадамазе кIодолъи гьабун, гьезие тIаде рахъун, гьезие мажлисалда лъикIаб бакI кьун хьвадулел цо-цо гIадамал рукIин ва гьединаб кIодолъи жидее гьабизе бокьулел цогидал гIадамал рукIинги. Гьаб бахIсалъул къокъаб хIасил буго: шаргIалда какараб жо буго цо чиясе жив кIодо гьавизе бокьи. Жив тIаде вачIараб мехалъ гIадамал тIаде рахъин, жиндие гIодов чIезе лъикIаб бакI кьей, цинги жиндир хIурмат гьабун гьел гIадамал эхетун чIей бокьулев чи вуго шаргIалда какарав чи.

Гьаб буго жагьилияб заманалдаса байбихьун, гIадамал «ханлъиги», «лагълъиги»-абураб кIиго тайпаялде рикьараллъун букIараб гIадаталъул нахъе хутIараб квешаб асар. Исламияб диналъ киналго гIадамал цоцада ращад гьаруна ва гьел гIадамазе цоязе цогидаздаса тIокIлъи гьечIо Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи цIикIкIун букIиналдалъун гурони. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав чиясе гIадамаз жив кIодо гьавизе бокьуларо. ШаргIалда беццараб тIабигIат буго муъминзабаца цоцазул адаб-хIурмат гьаби. Жиделе тIаде вачIарав чиясул адаб гьабун тIаде рахъине бегьула гьев чи ватIа гьавулев гьечIони! Мискинав

чи вугониги, бечедав вугониги, хIаким вугониги, жагьил вугониги щибго батIалъи гьабичIого гьев жиндир диналъул вац вукIин хал гьабун, гьесул хIурмат гьабун тIаде вахъин сунатаб буго. ХIакимасул, я гIалимасул адаб-хъатир гьабиги шаргIалда нахъчIвараб жо гьечIо. Амма асх1абзабаздасан авараг ﷺ вокьулев чиги вук1инч1о, гьедин бугониги гьел гьесие т1ад рахъунел рук1инч1о аварагасе ﷺ гьеб бокьулареблъи лъан.

Гьаб кинабго бахIсалъул хIасил буго жив тIаде вахъуневги, жиндие тIаде вахъуневги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласул шаргIалда нахъвилълъун, гьеб шаргIалда рекъон хьвадулел рукIин. БичIчIизе ккараб жо буго цо бакIалъ чи берцин гьавуларо, чияс гьеб бакI берцин гьабула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бокьулеб букIинчIо жиндие гIоло тIадеги рахъун хириял асхIабзаби мухъал гьарун, гьесда ралагьун чIезе, ханасда цебе гьесул рагIият чIолеб хIалалъ. Ва амма хIакъаб ва щибго щаклъи гьечIеб жо буго гьев аварагасул ﷺ хъатир гьабун гьев тIаде вачIараб мехалъ асхIабзаби тIаде рахъунел рукIараблъи ва гьесие гIодов чIезе бакI кьолеб букIараблъиги.

Хирияв авараг ﷺ жив цо мажлисалда вачIараб мехалъ жив щвараб бакIалда гIодов чIолев вукIана. Гьеб мажлисалъул лъикIаб-тIокIаб бакI кибдай буго абун валагьулев вукIинчIо. Цинги гьев авараг ﷺ гIодов чIараб бакI лъугьунеб букIана мажлисалъул бищун хирияб бакIлъун ва киналго асхIабзабиги гьесдехун руссун гIодор чIолел рукIана. Гьаб хабар гIакълу бугел гIадамазе гIураб вагIза буго ва бусурбаби щибго жидеда хIакъикъат лъалареб жоги бицун цоцалъ къацандулел рукIин ва цоцадаса жал лъикIаллъун рихьун хьвади лъикI гьечIо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيۡتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَةٗۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ لَّكُمۡ وَأَطۡهَرُۚ فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٢

12. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужее бокьараб мехалъ Алагьасул расуласулгун балъгояб хабар бицине (гьев цохIо вугеб бакIалда хабар бицине), нужеца гьеб хабар бицинелде цебе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло мискин-пакъирасе садакъа кье. Гьедин гьабуни нужее лъикI буго ва гьеб г1амал нужер мунагьал чурулеб, ва ният бацIцIад гьабулеб буго. Нужеда садакъаде кьезе жо батичIони, Х1акълъунго Аллагь нужеда тIаса лъугьунев ва нужеда гурхIулев вуго. Нужее щибго мунагь-хIакъ гьечIо гьеб садакъа кьечIого нуж аварагасда ﷺ аскIоре ун гьесда кIалъана абун.

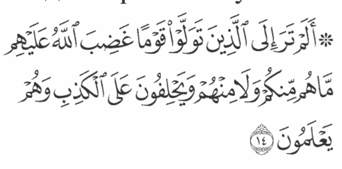
Гьаб аяталда жаниб ишара буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гьабун гьесдаса жиндие лъикIлъи щвезе бокьарав чиясе суннатаб букIин гьеб дугIа

гьабилелде цебе садакъаде жо кьей.

ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ ۚ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

13. Нуж хIинкъулелищ ругел, я гьал муъминзаби, аварагасда ﷺ **к1алъалалда цебе нужеца садакъаде боцIи-мал кьуни нуж мискинлъила абун.** Нуж гьелдаса хIинкъуге! Т1адегIанав Аллагьас бищун дагьабги анцIго нухалъ цIикIкIун жазаъ гьабула жидеца садакъа гьабурал гIадамазе. **Нужеца гьеб садакъа кьечIониги Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда тIаса лъугьарав вуго.** Нужее захIмалъи ва къварилъи бокьарав гьечIо тIадегIанав Аллагь. **Нужеца паризаяб как баялда тIадчIей гьабе:** гьелъул гIуж цIунун, арканал, шурутIал тIуран, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун ва мутIигIлъун. **Нужер боцIудаса паризаяб закатги кье. Цогидаб кинабго амру-нагьюялъулъ нуж Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьесул расуласе** ﷺ **мутIигIлъе. Гьеб хIалалъ нуж хьвадани нужее лъикI буго ва тIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица абуна: «Къуръаналда жаниб цохIо гьаб аят буго жинда гIамал гьабилелде цебего насхо гьабураб. «Нужеца садакъа кье Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда кIалъалелде цебе»– абун. Амру гьабуна ТадегIанав Аллагьас ва гьебго сагIадаталда жаниб гьеб амру тIаса борхун садакъа кьейи суннаталде сверизе гьабуна.

14. Дуда гьал мунапикъазул хIал бихьуларищ, МухIаммад ﷺ**, ва дуца гьезда гIажаиблъи гьабуларищ? Гьез Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъарал ягьудиял кколел руго жидер гьудулзабилъун ва вализабилъунги. Гьал мунапикъзаби нужедаса гьечIо.**

Гьел нуж гIадал муъминзаби гьечIо жидер иманалъулъ ритIухъал. **Дол ягьудияздасаги гьечIо гьел.** Гьел руго жал щакдарулел, цониги рахъалда жал гьечIел гIадамал. **Гьел гьересияб гьа гьедун гьедарулелги руго жидеда лъалебги букIаго жидеца гьересияб гьа гьедулеб букIин.** Гьаб буго цIакъго къадарал, хIалихьатал гIадамазул тIабиг1ат-гIамал.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ГIабдуллагь ибну Набтал абулев мунафикъ вукIана жив Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIов чIолев, гьесул хабаралдаги гIенеккулев, цинги гьеб

хабарги босун ягьудиязухъе унев ва гьелгун цадахъ аварагасда ﷺ нахъаса гаргадулев. Цо нухалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда аскIор ругел асхIабзабада абуна*: «Гьаб сагIат нилъеда тIаде вичIине вуго жиндир ракI залимав ва жив щайтIаналъул бераздалъун валагьулев чи»-абун. Цинги гьав ГIабдуллагь жаниве лъугьун вачIана. Гьев вукIана жиндир берал цIикарав чи»-абун.*

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Г1абдуллагь ибну Набталида абунаб «Дуцаги дур гьалмагъалъиялъги дида рогьоб щай балеб»-абун. Гьес Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *цIаралдалъун гьедун абуна: Жинца рогьоб баларо абун. Аварагас* ﷺ *абуна: «Дуца гьеб рогьоб бана»-абун. Цинги гьев ГIабдуллагь жиндир гьалмагъзабиги рачун вачIана ва гьелги Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *цIар бахъун гьедана: Жидеца аварагасда* ﷺ *рогьоб бачIо абун.* Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна. (14 аят). Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

15. ТIадегIанав Аллагьас гьезие хIадурун буго цIакъ кутакаб, жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб. Х1акълъунго гьел руго жидеца гьабулеб гIамал цIакъ квешаблъун бугел гIадамал.

ٱتَّخَذُوٓا۟ أَيْمَـٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾

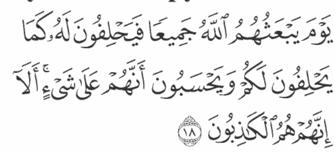
16. Гьез гьересияб гьа гьеди ккун буго гьелдалъун жал дунялалъул гIазабалдаса ва ничалдаса цIунулеб жолъун.

Жалги бусурбаби руго абун жидер биги боцIи-малги цIунулеб буго гьез. Цинги нахъаса хъубаб хабар бицун **Исламалда рачIунел гIадамал гьеб битIараб дин босиялдаса гьукъулелги руго.** Исламияб диналда ругел иман загIипал гIадамал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабиялдасаги гьукъулел руго, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расуласе квербакъи гьабиялдаса гьел нахъчIвалелги руго. **Гьал мунапикъзабазе ахираталда цIакъ гьел гIодорегIан гьарулеб гIазаб букIине буго.** Мунапикъзабазе ахираталда жужахIалъул бищунго тIиналда бугеб рукъ буго: тIадехун ругел киналго капурзабазул ва мушриказул чурхдул рухIараб рохъоги, гьезул хьверд-рецIцIалъул махIцараб лъарги гьезда т1аде чвахулеб букIине буго.

لَّن تُغْنِىَ عَنْهُمْ أَمْوَٰلُهُمْ وَلَآ أَوْلَـٰدُهُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَـٰلِدُونَ ﴿١٧﴾

17. Гьел мунапикъзабазе щибго кумек гьабизе гьечIо жидер боцIи-малалъ ва лъималаз Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьезие гIазаб гьабулеб къоялъ. Гьел гIадамал руго**

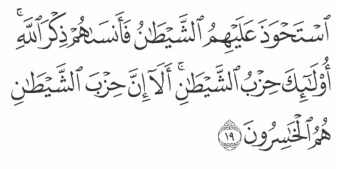
даимго жанир рукIинелъун жужахIалде лъугьине гьарулел.

18. Къиямасеб къоялъ гьеб кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун хIисаб-мизан гьабизе махIшаралде ракIарараб мехалъги жакъа нужее гIадинго гьел мунапикъзаби гьа гьедун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гаргадизе руго «жидеца ширк гьабичIо, жал иман лъурал рукIана»-абун.

Гьезда ракIалде ккезе буго х1акълъунго гьеб гьа гьедиялъ жидее кумек гьабила абун.

Дунялалда гьересияб гьаги гьедун жал гIазабалдаса хвасарлъарал гIадин. **Нуж кантIе, гIадамал! Х1акълъунго гьал мунапикъзаби руго жидеца цIакъ гьерси бицунел гIадамал.** Гьедин гIемер гьереси бициналда ругьунлъун гьез Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере хIисаб-мизаналъе рахъиндалги гьереси бицунеб буго. Ц1акъ кIудияб ахIмакълъи гьечIищ гьаб амру!

19. Гьел руго жал щайтIаналъ махсароде ккурал гIадамал: щайтIаналъ гьезул ракIаздаги напсаздаги тIад тIубанго кверщел гьабун буго ва гьезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсейго кIочон буго.

Гьаб буго унго-унгояб щайтIаналъул къукъа (партия). Нуж кантIе, я гьал гIадамал! Гьаб щайтIаналъул къукъа буго жиб тIубанго гIадада хвараб ва жал дармие тIубанго къарал. Гьел гIадамаз Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее нигIматлъун кьураб дунялалъул чIаголъи сверизе гьабуна ахираталда жидее абадияб гIазаб гьабизе сабаблъун букIунеб жолъун.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ٱلْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾

20. ХIакълъунго жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги тущманлъи гьабулел гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIодорегIан гьарурал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалдаса жал рикIкIад гьарурал гIадамал.

كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِىٓ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

21. ТIадегIанав Аллагьас хIукму гьабун, къадар гьабун буго: Дунги Дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ, гьезда нахърилълъарал муъминзабиги руго жал бергьунел абун.

ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жив къуватав, жиндир гуч бергьарав в жиндаса щивго чи бергьунарев.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазе Макка шагьарги Хайбарги, ТIаифги рагьараб мехалъ гьел цIакъ рохана ва жидеца абуна: «Нижер хьул буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижее румазулги, пурсазулги улкабиги рагьила»–абун. Цинги Г1абдуллагь ибну Салул абулев мунапикъзабазул бетIерас абуна: «Нужеда ракIалде кколебищ бугеб гьал кIудиял улкаби нужеца рахъарал гIарабиязул росабазда релълъун руго абун? Валлагьи гьел улкабазул боялги гIемерал руго, къуват-гучги цIикIкIараб буго, ярагъги лебалаб буго. Нужеда ракIалде кколеб хIалалъ гьечIо гьел улкабазул хIал» – абун.

Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна ва гьелда жаниб баян гьабуна Аллагьасулалда جَلَّجَلَالُهُ къуват-гуч бащадав щивго чи гьечIеблъи ва ахир-къадги бергьенлъи муъминзабазе букIине букIиналда. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб бергьенлъи нилъеде гIагар гьабеги ва гьеб бергьенлъи босулел муъминзабаздаса нилъги гьареги!

22. Нужеда цониги къавм батизе гьечIо, я гьал гIадамал, жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги иман лъурал, гьеб иман лъейгун цадахъ жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги тущманлъи ккурал гIадамаздехун Рокьа-хинлъи гьабулел гьал Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ тушманлъи ккурал гIадамал гьезул умумул рукIаниги, лъимал рукIаниги, вацал рукIаниги, яги цогидаб г1агарлъи-тухумалъул гIадамал рукIаниги.

لَّا تَجِدُ قَوۡمٗا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ يُوَآدُّونَ مَنۡ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوۡ كَانُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ أَوۡ أَبۡنَآءَهُمۡ أَوۡ إِخۡوَٰنَهُمۡ أَوۡ عَشِيرَتَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ ٱلۡإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٖ مِّنۡهُۖ وَيُدۡخِلُهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱللَّهِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٢٢

Цо рекIелъ иманалъул нурги куфруялъул бецIлъиги данделъулаcallребгIадин, гьеб рекIелъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вокьиги гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тущман вокьиги данделъуларо. Цо чи вокьараб мехалъ гьев чи вокьарав вокьулеб ва гьев чи рихарав рихунеб гIадат буго.

Жидер рекIелъ цохIо Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги вокьи бугел муъминзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидер рекIелъ иман лъурал ва гьеб къадар гьабурал, жинца гьезие кьвербакъиги гьабурал, жиндир рахъалъан бугеб кьвербакъиялъ. Ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел муъминзаби лъугьине гьарула жинда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахазукье, даимго жал гьенир рукIунеллъун.

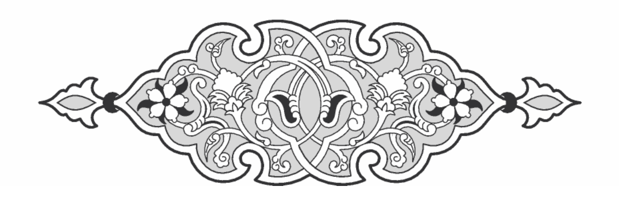
Гьел муъминзаби руго жидедаса Аллагь разилъарал ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидер лъикIаб гIамал къабул гьабурал. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гьелги цIакъ рази рукIуна. Дунялалъул рукъоб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гьез гIагарал гIадамазулги цогидал гIадамазулги къварилъи баччун букIиндал, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло жидер ццимги бахъун букIиндал, ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие жив разилъи ризкъилъун гьабуна. **Гьаб къукъа буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къукъа,** Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаса рищарал ва гьесие рокьулел гIадамал. **Нуж кантIе, я гьал гIадамал, хIакълъунго гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къукъа буго жидер дунялалдаги ахираталдаги лъикIлъиялда кверщел батарал ва жидер бахьи буголъарал гIадамал.**

Гьаб аяталда жаниб мухIканаб баян буго дунялалъул рукъоб гIадамазул кIиго къукъа букIиналъе: цо къукъа буго щайтIаналъул нухда бугеб, гьелъ гуккараб ва гьеб рази гьабун хьвадулеб. Цоги къукъа буго Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласулги нухалда бугеб, жидер мурадги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бугеб ва жидеца гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат гIибадатги гьабулел.

Капрузабазул партияби ругин, бусурбабазулги партия букIине кколинги абун, гьеб партия букIине бегьиялъе цо цIаларал гIадамаз фатваги кьун, жинда чанго батIияб цIарги лъун бусурбабилъун ругел гIадамаз партияби гIуцIана. Гьеб партиялъ Исламалъе квербакъизе буго абун партия гIуцIулелги кIалъала. Гьелъул ахираб хIасил хал гьабураб мехалъ гьеб батула дунялалъул тIалъиялде нух бачунеб сиясат (политика). Бусурбаби кинал рукIине кколел ва гьез щиб жо гьабизе кколеб тIадегIанав Аллагьас цохIо гьаб аяталда жаниб бицун буго. Гьаб аяталъ малъухъе хьвадулел муъминзаби руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къукъа. Гьел гурел киналго къукъаби ва партияби щиб цIар гьезда лъуниги щайтIаниял къукъаби руго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Мужадалаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц гIи ТIадегIанав Аллагьасе буго.

59. Суратул Х1ашр

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинада жаниб къоло ункъго аят бугеб.

Гьаб суратги исламияб шаригIаталъул хIукмаби баян гьариялъе кIвар кьолеб буго. Гьалъул аслияб бахIсги бануназир абулеб ягьудиязул къавмалда гъазават гьабиялъул бицунеб буго.

Гьел рукIана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе къотIи гьабун рукIарал гьесде данде рагъиларо ва гьесде данде рагъулезе квербакъиги гьабиларо абун. Ягьудияз гьеб къотIи хвезабидал гьел Мадинаялдаса къватIире къотIана. Цогиги гъазаватазул ва гьеб гъазаваталда щвараб файъ ва гъанимат (давла) кин бикьулебали бицун буго гьаб сураталда жаниб. Мунапикъазул хабарги бицун буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гьаб махлукъалда жанир ругел гIаламатазул бицен гьабун буго. Хириял асхIабзабазе рецц гьабун буго, мугьажиразе ва ансаразе бугеб хиралъи-тIокIлъиги бицун буго.

Гьал хириял асхIабзабазул гIаксалда ругел мунапикъзабазул хIалги баян гьабун буго, ягьудиялгун цадахъ рекъон бусурбабазе зарал гьабизе жал ургъулел. Сураталъул ахиралда тIадегIанав Аллагьасул берцинал цIарал ва гьесул тIадегIанал сипатал рицун руго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١

1. ТIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабун, гьев вацIцIад гьавун, гьесие рецц гьабун хьвадула зобалаздаги, ракьалда тIадги, жанибги бугеб кинабго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъ.
ГIадамал, женал, малаикзаби, хIайванал, гъветI-хер, гьецIо-цIул – гьаб кинабго тIадегIанав Аллагьасе жиб хIелараб ва мутIигIаб буго, гьесул кIодолъи ва къадру лъан гьесие тасбихI сужда гьабулебги буго.
Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал капурзабаца гьеб тасбихI-сужда гьабичIого абун тIадегIанав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго мукъсанлъи гьечIо. Гьезул гIамалалъул жазаъ гьезие гьабизе буго. **Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир ханлъиялъулъ гуч бугев,** жиндаса щивго чи бергьунарев.

Жинца гьабулеб хIукмуялъулъ хIакимияв. ГIадло битIарав вуго. Цо маслахIат гьечIеб хIукму жинца гьабуларев вуго.

هُوَ ٱلَّذِىٓ أَخْرَجَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَـٰبِ مِن دِيَـٰرِهِمْ لِأَوَّلِ ٱلْحَشْرِ ۚ مَا ظَنَنتُمْ أَن يَخْرُجُوا۟ ۖ وَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمْ حُصُونُهُم مِّنَ ٱللَّهِ فَأَتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا۟ ۖ وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعْبَ ۚ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِى ٱلْمُؤْمِنِينَ فَٱعْتَبِرُوا۟ يَـٰٓأُو۟لِى ٱلْأَبْصَـٰرِ ﴿٢﴾

2. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав ва жинца нужее квербакъи гьабулев: Жинца китабиязул капурзаби къватIире рахъине гьарурав жидерго росабалъан, гьездаса т1оцебе бай бихьи гьабун. Гьел китабиял капурзаби г1арабазул жазираялдасан къват1ир къот1изе. Гьел руго Мадинаялда рукIарал ягьудиязул банунազириял абулеб къукъа.
Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялде вачIараб мехалъ гьел ягьудиял тун рукIана маслахIат гьабун: гьезие къварилъи гьабичIого букIине, гьез бусурбабазеги щибго къварилъи гьабичIого букIине. Бусурбаби Бадроялъул рагъулъ бергьараб мехалъ гьел ягьудияз абулеб букIана: «Гьав МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъав авараг вуго Тавраталда жиндир бицен гьабурав ва гьесул байрахъ щибго жоялъ нахъе чIвазе гьечIо» – абун. УхIудалда бусурбаби къараб мехалъ гьел ягьудияз къотIи биххизе гьабуна ва гьезул цевехъан КагIбу ибну Ашраф абулев чи кIикъого чода рекIаравги вачун Маккаялде ана Абусуфяние къотIи гьабизе, гьевгун цадахъ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ гьабила абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагас гьев КагIбо ибну Ашрафил рахьдал вац МухIаммад ибну Масламат абулев асхIабги витIун гьев КагIбо ибну Ашраф чIвана. Хадуб асхIабзабазул къукъабиги рачун гьезул щула гьабураб хъала сверун ккуна ва гьел мукIур гьаруна Мадинаялдаса къватIире ине. Цинги гьезул гIемерисел Шамалъул ракьалде ана, цо къукъа Хайбаралдеги ана.
Нужеда ракIалде кколеб букIинчIо, я гьал муъминзаби, гьел къватIире рахъина абун: гьезул къуват-гучги букIиндал, щулияб хъалаги букIиндал. **Гьездаги ракIалде ккун букIана жал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ г1азабалдаса цIунизе руго жидер щулиял сангараз ва сияз абун. Цинги гьезухъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб бачIана жидеда ракIалдего кколеб букIинчIеб рахъалдасан.** Гьезул росу сверун ккуна асхIабзабаца. Гьезие кумек гьабизе къотIи гьабун букIарал мунапикъзабиги гьезда тIаде риччачIо. **Цинги гьел банунազириязул рекIелъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гучаб хIинкъиги рехана.** Гьел жидерго къуваталда божичIо, гьезул хIалхьи ва рахIат хвана, ва гьел жидее

маслахIат гьабе абун гьаризе лъугьана.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие изну кьуна щивав чияс цо варaниялъ баччараб къайи-матахIги босун Мадинаялдаса къватIире ине. Гьел къватIире ана цIакъ инжитлъун ва гIодорегIанлъун. Гьеб хIал бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «**Жидерго квераца ва муъминзабазул квераз гьезул минабиги риххизе гьарун къватIире ана гьел. Нужеца пикру гьабе ва гьаб хабаралдаса вагIза босе, я гIакълудал бетIергьаби!»** Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб мехалъ жиндир расуласе ва муъминзабазе квербакъи гьабизе, гьесул амру ва хIукму нахъе чIвазе кIолеб цоги хIукму букIунаро.

وَلَوْلَآ أَن كَتَبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمُ ٱلْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ عَذَابُ ٱلنَّارِ ۝٣

3. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму букIинчIебани гьел ягьудиял Мадинаялдаса къватIире къотIун тезе гьабураб, гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дунялалдаго цIакъ гучаб гIазаб гьабилаан. Амма ахираталдаги гьезие жужахIалъул гIазаб букIине буго.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۖ وَمَن يُشَآقِّ ٱللَّهَ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝٤

4. Гьаб гIазаб бануназириязе гьабуна х1акълъунго гьез Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласдехун тущманлъи гьаби сабаблъун. Гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ данде тущманлъи гьабун щив чи вахъаниги хIакълъунго тIадегIанав Аллагь жиндир гIазаб ва гIакъуба гучав вуго ва гьес жинда данде вахъарав чи гьалаг гьавула.

مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً عَلَىٰٓ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ ٱللَّهِ وَلِيُخْزِىَ ٱلْفَٰسِقِينَ ۝٥

5. Нужеца чамастакил гъутIби къотIаниги, я гьал муъминзаби, яги къотIичIого таниги гьеб нужее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изну бугеб жо буго ва гьев разилъун бугебги буго. Гьел пасикъал ягьудиял гIодорегIан гьаризе, гьезул щцим бахъине гьабизе ва ракIбакъвазабизе бугеб х1укму буго гьаб.
Бищунго гьезул ракIгъолеб ва гьезие бокьулеб чамастакил ах жидер тущбабаз къотIун гIодобе балеб бихьараб мехалъ гьезул чара хвейги, пащманлъиги, хIасратлъиги кIудияб букIинарищха?
Чамастакил гъутIби ругониги, цогидаб ах-хур бугониги, хIайванал ругониги гIадада хвезаризе бегьуларо жинда жаниб цо маслахIат гьечIого ва гьел хвезари Исламияб шаргIалда жиб гьукъараб иш буго. Амма рагъул заманаялъ имамасда маслахIат бихьани гьаб шаргIалда какараб иш гьабизе, гьесул ихтияр букIуна гьеб гьабе абун амру гьабизе. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас банунaзириял сверун

ккун ругеб мехалъ гьел хIинкъизе гьаризе, гьезул ццим бахъине гьабизе гьезул ах ва гьезул росдал сангаралдаса къватIиб бугеб мина биххизе гьабизе изну кьун букIана. Сангаралда жаниса бануназирал ахIдана: «Я МухIаммад! Гьаб дуца гьабулеб пасалъи щиб? Дуцаго абулеб букIана гурищ гьеб пасалъи гьабизе бегьуларо абун?» Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб цебе араб аят рещтIине гьабуна.

وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنۡهُمۡ فَمَآ أَوۡجَفۡتُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ خَيۡلٖ وَلَا رِكَابٖ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٦

6. ТIадегIанав Аллагьас гьал бануназириязул магIишат ва боцIи-мал жиндир расуласе файъльун (давла) кьун буго ва нужеца гьеб давла щвезе абун чуяздаги варанабаздаги гIакъуба бихьизе гьабичIо. Нуж рагъун нужеда кIудияб къварилъи ва захIмалъиги щвечIо.

Кинниги ТIадегIанав Алагьас жиндир расул тIаде виччала жиндие бокьараб къавмалда ва гьесие бергьенлъиги кьола. Гьеб капураб къавмалъул рекIелъе хIинкъи рехун, гьел риххизе ва лъутизе гьарула. Гьабги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугIжизат букIана. Гьес абулеб букIана: *«Аллагьас* ﷻ *дие кквербакъи гьабун буго дидаса моцIрол нухалъ рикIкIад ругелги капурзаби хIинкъулеллъун гьарун»* – абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

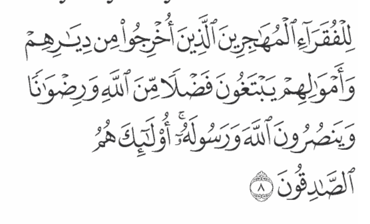
ХIакълъунго Аллагь жиндие бокьараб щинаб жо жиндие бокьухъе гьабизе хIалкIолев вуго. Гьесул амруялде данде чIолеб щибго жоги букIунаро.

مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِ كَيۡ لَا يَكُونَ دُولَةَۢ بَيۡنَ ٱلۡأَغۡنِيَآءِ مِنكُمۡۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ٧

7. Гьадин рагъги гьабичIого капурал къавмаздаса Аллагьас ﷻ **жиндир расуласе кьураб файъ (гъанимат) буго Аллагьасул** ﷻ **ихтияралда бугеб.** Гьес амру гьабула гьеб лъие кьезе кколеб абун. **Хадуб гьесул расуласеги буго.**

Аварагас ﷺ гьелдасан щвараб бутIа гьесул хъизан-агьлуялъул хIажатазе ва киналго бусурбабазул гIаммал хIажатазе харж гьабула. **Хадуб аварагасул** ﷺ **гIагарал гIадамазеги кьола.** Гьел руго ГьашимилгиГIабдулмутIалибилги лъимал ва гьезул наслу. Гьезие паризаяб закаталдаса бутIа букIунаро ва суннатаб садакъаялдасаги жидецаго жалго цIунарал рукIуна (гьеб къабул гьабизе бокьуларел рукIуна). **Эмен хварал бесдал лъималазеги буго гьеб фаяъалъул**

бутIа, мискин-пакъирал гIадамазеги, сапаралда ругел, жидер хIажалъи бугел гIадамазеги букIуна гьелъул бутIа. Гьаб рехсараб хIалалда файъ бикьула жагьилаб заманалъул гIадаталда рекъон гьеб бечедал гIадамаца жидедаго гьоркьоб бикьичIого букIине ва пакъирзабиги гьелдаса бутIа щвечIого хутIичIого рукIине. Гьаб бануназиразул файъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас мугьажиразда гьоркьоб бикьана, гьел пакъирал рукIун ва гьезул хIажалъиги цIикIкIараб букIун. Ансаразе гьелъул бутIа кьечIого тараб мехалъ гьезул цо-цо гIадамаз абуна нижееги букIине ккола гурищ гьаб фаяъалъул бутIа абун. Гьезие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расулас кьураб жо нужеца босе, гьесул амруги тIубазе гьабе, гьес жиндаса нагью гьабураб жоги нужеца рикIкIад гьабун те. Нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдасаги хIинкъа ва гьесул амру-нагью хвезеги гьабуге. Х1акълъунго тIадегIанав Аллагь жиндир гIакъуба-гIазаб гучав вуго,** жинда хилиплъарал гIадамаздаса ццим босулевги вуго». Файъ абула рагъ гьабичIого капурзабадаса щвараб давлаялда. Гьаб аят фаяъалъул, боцIи-мал бикьиялъул бицун рещтIине гьабураб бугониги, гьалъул хIукму кинабго амру-нагьюялъулъ гIаммаб буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв авраагас хIарам гьабураб жо хIарам гьаби, гьес х1алал гьабураб хIалал гьаби, суннатаблъун гьабураб ва карагьатаблъун гьабураб жоги гьев аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ амру гьабураб хIалалъ гьабизе тIадаб буго бусурбабазда кинабго заманаялъ ва кинабго хIукмуялъулъ.

8. Гьеб фаяъалдаса бутIа кьезе бищунго мустахIикъал руго жидеца гьижра гьабун Мадинаялде рачIарал пакъирал асхIабзаби. Капурзабаца жидер мина-ватIанги, боцIи-малги тезе гьабун жал къватIире рахъине гьарурал.

Жидеца гьеб кинабго дунялалъул магIишат гъоркь тарал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, ва ахираталда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIоб-рахIмат ва алжан щвезе бокьун жидеца Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги квербакъиги гьабулел. Гьеб гьижра гьабиялдалъун жидер мурад букIарал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тIадегIан гьаби ва гьеб дин ракьалда букIине гьабиялъе хирияв аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ квербакъи гьабиги. **Гьал мугьажирал руго жидер иманалъулъ ритIухъал муъминзаби.** Гьал мугьажирал рукIана гIемер ракъун чара тIагIараб мехалъ жидер чехьалда тIад цузе гьабун гамачI (къоноги) бухьун,

гьелдалъун жидер мугъ битIун чIезе гьабурал ва гьеб хIалалдаги Аллагьасеги ﷻ ва гьесул расуласеги мутIигIлъи течIел, гьезул амру-нагью тIубай гурони цоги мурад жидер букIинчIел.

Мугьажиразда рекъараб рецц гьезие гьабидал тIадеганав Аллагьас ансаразул сипаталги рицана ва жинца абуна:

وَٱلَّذِينَ تَبَوَّءُو ٱلدَّارَ وَٱلۡإِيمَٰنَ مِن قَبۡلِهِمۡ يُحِبُّونَ مَنۡ هَاجَرَ إِلَيۡهِمۡ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمۡ حَاجَةٗ مِّمَّآ أُوتُواْ وَيُؤۡثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمۡ وَلَوۡ كَانَ بِهِمۡ خَصَاصَةٞۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفۡسِهِۦ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٩

9. Жидеца Мадина ватIанлъун ккурал ва Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьижра гьабун вачIинелде цебего жидеца иманги лъун букIарал, жидехъе гьижра гьабун рачIарал муъминзабиги жидее рокьулел. Гьел жидер ваццаллъун гьарурал, гьезие жидер минаги магIишатги бикьарал.

Гьел мугьажиразе файъ-гъаниматалдаса аварагас ﷺ бутIа кьураб мехалъги жидер гьелда хьул лъоларел ва жидеца гьеб аварагасул ﷺ хIукму разилъун къабул гьабулел. Жалго цIакъ ракъун-къечон ругониги, жидеца диналъул вац тIаса вищун гьесие хIажатаб жоги кьолел. Гьал сипатал жидер ругел ансарал руго Аллагь жидеда разилъарал ва жидер даража-макъам тIадегIанал муъминзаби. **Аллагьас ﷻ напсалъул бахиллъиялдаса цIунарал гIадамал руго жиндир лъикIлъиялда кверщел батарал ва жидер бахьи буголъарал гIадамал.**

Бахиллъи шаргIалда какарб жо буго. Къуръаналда жиб рехсараб «ٱلشُّحَّ» абулеб рагIи буго цIакъго бахилав, хъантIарав чиясул сипат: жиндир бер гIорцIуларев, чияда кодоб бугеб жоялдаги хьул лъун вукIунев.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Нуж цIуна гьаб квешаб бахиллъиялдаса (шухIалдаса). Гьеб буго нужеда цере рукIарал умматал жинца гьалаг гьарураб жо. Гьеб шухIалъ рачана гьел гIадамал цоцазул би гIодобе тIеялде ва чияр магIишат жидее хIалал гьабиялдеги»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жидеда Аллагь разилъаял ансаразул тIадегIанал ва берцинал сипатал рехсон хадуб гьаб квешаб бахиллъи бициналъулъ кIудияб хIикмат буго ва пасахIалъи буго: кIиго цIакъго батIияб жо цоцаде данде ккураб мехалъ рекIелъе бортулеб хIалалъ бичIчIуна гьезда гьоркьоб бугеб батIалъи.

Жинда Аллагь разилъаяв Анасидасан х1адис бицана: *«Жинца жинда т1адаб закат кьолев чи ва гьоболасе хъулухъ гьабулев чи ва ракъи-къеч бугеб мехалъ гIадамазе тIагIам кьолев чи жиндир напсалъул*

бахиллъиялдаса цIунарав чи вуго» – абун. Х1адс ибну Жаририца бицана.

Аллагьасул свлат салам лъеяв аврагасул хIадисазда жаниб буго: *«Нуж чидае зулму гьабиялдаса цIуне, гьеб зулму гьаби къиямасеб къоялъул бецIлъи буго». «Нуж бахиллъиядаса цIуне, гьеб бахиллъи жинца гьалаг гьарулеб жо буго”.* Х1адис имам Ах1мадица бицана.*“Цо чиясул чорхолъ жигьадалъул хIурги жужухIалъул цIаги данделъуларо»* – абун. Х1адис имам Аннасаияс бицана.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса имам Бухарияс бицараб хIадисалда абулеб буго: *«Цо сордоялъ масжидалда богол как бан хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIове цо чи вачIана ва гьес абуна жив цIакъ вакъун вугин, жиндие гьоболлъи гьабизе рес гьечIищ абун. Хирияв аварагас* ﷺ *жиндир руччабазухъе чи витIун гьезда гьикъана кинай чIужуялда аскIобдай гьав чиясе гьоболлъи гьабизе тIагIам бугеб абун. Цониги чIужуялда аскIоб гьеб батичIеб мехалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас асхIабзабазда абуна: «Къаси цо гьобол рукъове вачунев чи щив вугев нужеда гьоркьов абун. Жинда Аллагь разилъаяв абуТ1алх1ат ал-ансарияс абуна дица вачина, я расуллалагьи»-абун.*

абуТ1алх1ат гьоболги вачун рукъове щведал гьесда жиндир чIужу ятана ахираб, дагьабго ханжуги лъелъе жубан гьелъул жидер гIисинал лъималазе карщ гьабулей. Гьоболги вачун рос вачIиндал гьелъ карщ белъин халат бахъине гьабуна ва лъимал кваначIого кьижизе гьаризе хIилла ургъана. Цинги лъимал кьижараб мехалъ абуТ1алх1атица чIужуялда ишара гьабун гьоболасда цебе карщ лъуна ва гьев кIиявго кваназе абун гIодор чIаралго чирахъ свине гьабуна. Гьоболгун цадахъ кваналеб ххвел гьабун, гьесие берцинаб хабар бицун, квеналда квер хъатIичIого абуТ1алх1атги чIана.

Рогьалил как базе гьел масжидалде рачIараб мехалъ гьезда Аллагьасул свалат салам лъеяв авраг цIакъ разилъун, вохун ватана ва гьес абуна: “Валлагьи ТIадегIанав Аллагьги, зобалазда ругел малаикзабиги гIажаиблъун хутIана къаси гьав абуТ1алх1атица ва гьасул чIужуялъ гьабураб ишалда” – абун.

Цинги жинда Аллагьасул салам лъеяв Жабраил малаик рещтIана гьаб аятги босун (9 аят). “Асбабу-нузуль” абулеб тIехьалда гьав жинца гьоболлъи гьабурав чи Сабит ибну Къайс вукIана абун буго. Гьел киназдаго Аллагь разилъаги ва гьезул баракат ва шапагIат нилъееги насиб гьабеги. Гьаб аяталда жаниб бицараб “Цоги напс жидералдаса тIаса бищи”- абураб макъам буго цIакъ иман камилал муъминзабазул.

Хириял асхIабзабазул гьаб макъам букIин бицунел мисалал гIемерал руго.
Жинда Аллагь разилъаяв ибну-ГIумаридаса бицараб хабаралъулъ буго: «Алагьасул свалат салам лъеяв аварагасул цо асхIабасе чахъдал бетIер сайгъат гьабун бачIана. Гьев асхIабас дидасаги хIажатав вуго абун гьеб бетIер цоги асхIабасухъе босун битIана. Дов асхIабасги цогидасухъе битIун анкьго батIияб хъизаналъухъеги щун гьеб бетIер довго асхIабасул рукъобе битIун бачIана»-абун.
Ярмукалъул гъазаваталда рукIадго лъукъарал гIадамазда гьоркьов вугев вац цIехон, гьесие гьекъезе лъим босун жиндир вац вачIараб мехалъ гьес ишара гьабуна дов цогидав лъукъарасе кье гьеб лъим абун. Досие лъим кьезе гьев индал, досги лъабабилев лъукъарасе кье абун ишара гьабуна. Гьесда аскIове кьезе ун, гьесда гьеб гьекъезе гьабизе абун лъугьиндал дов чиги хун лъим гьасда кодобго хутIана. Гьеб лъимги босун жив тIадвуссун вачIинелде дов цогидалав лъукъаравги, цинги жиндир вацги хун ватана. Гьал хириял асхIабзабазул макъам нилъее кисан щвелеб?!
Балх абулеб ракьалъул цо муъминав гIолохъанчияс Абуязид абулев кIудияв загьидасда (дунял тIалаб гьабуларев чи) гьикъана: «Нужеда аскIоб зугьд абулеб жо кин букIунеб абун» (ай дунял тIалаб гьабунгутIи кин букIунеб). Абуязидица абуна: «Нижее дунялалъул ризкъи щвараб мехалъ нижеца гьелда данде Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабула. Гьеб ризкъи гьечIого хутIараб мехалъ нижеца сабруги гьабула» – абун. Г1олоханчияс абуна: «Гьеб гIамал нижер балх ракьалъул гьабзазулги буго. Нижер зугьд буго: дунялалъул ризкъи гьечIого хутIараб мехалъ нижеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабула, гьеб ризкъи нижехъе щвараб мехалъ нижеца гьеб цогидазе кьола» – абун.
Нужеца пикру гьабеха, я бусурбаби, нилъ кире щун ругел ва нилъер гIамал щиб бугеб? Дунялалъул боц1и щвараб мехалъ гьелдаса рохулел руго, гьеб дагьабго камураб мехалъ зигардулелги руго. КъватIул гьвеялъул мисалцин босизе нилъеда кIолеб гьечIо: жиндие бетIергьанчияс чури тIезегIан сабру гьабун букIунеб, гьеб чури тIезе бетIергьанчи вачIараб мехалъ азарго батIияб гIамал гьабун гьесдаса жиб разилъиги загьир гьабулеб!
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Садакъаялъул бищунго лъикIаб буго живго хIажатавлъун вугев чияс гьабураб садакъа»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.
Жакъа гьал гIадамал муъминзабазда гьоркьор ратизе бегьула. жинца

диналъул вацц т1асса вищун, гъесул х1ажат т1убалев, ва живго мискинав вугониги жинца садакъаде боцIи кьолев. Амма бечелъун гъанкъулел ругел гIадамаз мискин-пакъирасеги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIологи садакъа гьаби цIакъго дагьлъун буго. ГIадамазе рихьдае гIоло садакъа гьабуниги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъизе бокьун, гьаб ракьалда тIад исламияб дин бергьине бокьун жинца садакъа гьабулев чи цIакъго надирав вуго.

ТIадегIанав Аллагьас мугьажиразулги, ансаразулги сипатал рициндал, гьезда хадур рукIунел лъикIал муъминзабазулги сипатал рицана ва жинца абуна:

10. Гьаздаса хадур рачIарал муъминзабаца абизе буго: "Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуца нижер мунагьал рахче ва нижедаса цере рукIарал муъминзабазулги мунагьал рахче.

وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعۡدِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا غِلّٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٞ رَّحِيمٌ ١٠

Хирияв авараггун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ цадахъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе жидеца квербакъи гьабурал асх1абзаби руго гьел. **Дуца нижер рекIелъе жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал гIадамаздехун ццим бахъин ва х1асад ва хIалхъублъи гьабуге. Х1акълъунго Мун вуго, нижер БетIергьан, мун цIакъ гурхIулев ва дуца мунагьал рахчулев.** Дуца нижер дугIаялъе жаваб гьабе ва нижеда гурхIа» – абун.

Гьаб аяталдаса хIужа-далилги босун гIемерисел гIалимзабаца капураллъун гьаруна "Рафизиял" (ай шиг1итал) абулел гIадамал. Гьел руго жидеца хириял асхIабзабазда гIайиб гIунтIизе гьабулел, гьезда рогьоб балел гьезие наг1ана кьолел гIадамал. АшшагIби абулев гIалимас абуна: Гьал рафизиял ягьудияздасаги насранияздасаги квешал руго. Ягьудиязда гьикъидал нужер диналъул бищун лъикIал гIадамал щал ругел абун гьез абуна Муса аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ асхIабзаби руго абун. Насраниязда гьебго жо гьикъидал гьезги абуна ГIиса аварагасул عَلَيۡهِٱلسَّلَامُ асхIабзаби руго абун. Рафизиязда гьикъидал нужер диналъул бищун квешал чагIи щал ругел абун, гьез абуна МухIаммадил асхIабзаби руго абун.. гьезда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амру гьабун буго хириял асхIабзабазе лъикIаб дугIа гьабе абун, гьез асхIабзабазде рогьоб балеб буго. Гьезда тIад хвалчен букIине буго Къиямасеб къо щвезегIан" – абун. Гьал хириял асхIабзабазего гIадин муъминзабаца кидаго цоцазе лъиккIаб дугIа гьабизе ккола ва

цоцадехун хIалхъублъи, хIасадги гьабизе бегьуларо.

11. Дуда рихьуларищ ва дуца пикру гьабуларищ, МухIаммад, гьал мунапикъзабазул. Гьез абулеб буго китабияб агьлуялъул капурзабазда, жидер гьудулзабилъун ва гьалмагъзабилъун ругел: нуж гьаб Мадинаялдаса къватIире къотIани, нижги нужгун цадахъ къватIире рахъине руго. Нужеда МухIаммадица ва гьесул асх1абзабаца рагъ гьабулеб бугони нижеца нужее квербакъиги гьабизе буго. Ниж цониги чиясе мутIигIлъизе гьечIо нужее зарал бугеб иш гьабизе абадиялъго»-абун. Х1акълъунго Аллагь вуго жинца нугIлъи гьабулев гьел г1адамал жидеца гьереси бицунел рукIиналъе.

۞أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نَافَقُوا۟ يَقُولُونَ لِإِخْوَٰنِهِمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ وَٱللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَٰذِبُونَ ﴿١١﴾

12. Гьел капурзабазул китабиял Мадинаялдаса къватIире къотIараб мехалъ мунапикъзаби гьелгун цадахъ къватIире рахъине гьечIо. Гьезда рагъ гьабулеб бугони жидеца гьезие квербакъиги гьабизе гьечIо. Нагагь квербакъи гьабизе абун лъугьаралги хIинкъун, лъутун ине руго.

Цинги гьел мунапикъзабазеги дол китабиязеги лъилго квербакъиги букIине гьечIо. Гьез цоцазе квербакъи гьабизе гьечIо, Аллагьасги جَلَّ جَلَالُهُ гьел инжит гьаризе руго.

لَئِنْ أُخْرِجُوا۟ لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا۟ لَا يَنصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ ٱلْأَدْبَٰرَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٢﴾

13. БичасхIаги, я гьал муъминзаби, гьел мунапикъзаби нужедаса цIикIун хIинкъулел руго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **жал хинкъиялдасаги. Гьеб амру гьедин букIиналъе сабабги буго х1акълъунго гьел рукIин жидеда жо бичIчIунарел, жидер гIакълу гьечIел гIадамал.**

Гьезда лъалеб гьечIо ТIадегIанав Аллагьасул къуват ва гуч.

لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِى صُدُورِهِم مِّنَ ٱللَّهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾

14. Гьезда кIоларо жал цолъун нужеде данде рагъ гьабизе рахъинеги, жидерго сиязда, хъулбузда жанир ва росдал сангаразда нахъа рукIун гурони. Гьезул жидедаго гьоркьобги къуватаб тущманлъи буго. Дуда гьел цолъун

لَا يُقَٰتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِى قُرًى مُّحَصَّنَةٍ أَوْ مِن وَرَآءِ جُدُرٍۭ بَأْسُهُم بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾

руго абун кколеб букIуна, амма гьезул ракIал руго цоцаде пикру данде кколарел. Гьаб амру гьадин букIиналъеги сабаб буго х1акълъунго гьел рукIин жидеда жо бичIчIунарел, жидер гIакълу гьечIел гIадамал.

Гьезул гIакълу кинха букIинеб жал рижарав ва жал хьихьулев БетIергьан Аллагь гьезда лъалев гьечIелъул.

كَمَثَلِ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَرِيبًاۖ ذَاقُواْ وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾

15. Гьезул мисал буго жидеда гIагардаго гьалаг гьарурал капурал къавмазул мисал.

Бадроялда гьалаг гьарурал къурайшазулги, мадинаялдаса къватIире къотIарал бануназириязулги мисал буго гьезул: **жидеца жидер куфру-ширкалде данде гIазаб чIамурал. Гьезие ахираталдаги жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.**

كَمَثَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَٰنِ ٱكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّى بَرِىٓءٌ مِّنكَ إِنِّىٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾

16. ЩайтIаналъул мисалалда релълъунги буго гьезул мисал: гьеб щайтIаналъ инсанасда абула мун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъе ва дуца гьесда инкар кквe абун. Гьев чияс Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун хадуб щайтIаналъ абула: «Гьанже дун дудасан бацIадаб ва рикIкIадаб буго.

Дун хIинкъулеб буго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун вугев Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ »–абун. Гьересияб рагIи буго гьаб щайтIаналъул рагIи. Гьеб Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулеб букIарабани гьесда гIасилъизе букIинчIо. Гьеб рагIи гьелъ абула жинца къосине гьавурав чиясул ракI бекизе гьабун ва гьев махсароде гьавун.

فَكَانَ عَٰقِبَتَهُمَآ أَنَّهُمَا فِى ٱلنَّارِ خَٰلِدَيْنِ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَٰٓؤُاْ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго гьал к1иязулго ахирги буго гьал к1иялго цадахъ жужахIалде жанире лъугьине гьари ва абадиялъго гьенир рукIинги. Гьаб буго жидеца куфру-ширкалдалъун ва мунапикълъиялдалъун напсазе зулму гьабурал гIадамазе букIунеб жазаъ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

18. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа! Щибаб напсалъ пикруги гьабе жинца ахираталда батулеб щиб гIамалдай гьабун буго абун. Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа, я гьал муъминзаби!

Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَـٰسِقُونَ ﴿١٩﴾

19. Нуж рукIунге жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочарал гIадамазда релълъун. Гьев рехсоларел, гьесие тIагIат-гIибадат гьабуларел гIадамазда релълъун.

Гьезда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидерго напсал кIочене гьарун рукIуна. Гьел руго жал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъарал, жал пасикъал гIадамал.

لَا يَسْتَوِىٓ أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ وَأَصْحَـٰبُ ٱلْجَنَّةِ ۚ أَصْحَـٰبُ ٱلْجَنَّةِ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿٢٠﴾

20. Гьал жужахIалъул агьлулъун ругел гIадамалги, алжаналъул агьлулъун ругел муъминзабиги цоцада релълъун рукIунаро жидер даража-макъамалъул рахъалъ.

Алжаналъул агьлу буго жидер дунялалдаги ахираталдаги бахьи бугел гIадамал.

لَوْ أَنزَلْنَا هَـٰذَا ٱلْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُۥ خَـٰشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ ٱللَّهِ ۚ وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَـٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

21. Гьаб хирияб Къуръан рорхатал мугIрузде тIаде рещтIине гьабун букIарабани, гьел мугIрузе инсанасе гIадаб г1акълу-лъайги кьун букIарабани, **дуда гьел мугIрул рихьилаан, я гьав инсан, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун ва гьесие хIелун рихъ-рихъун унел.** Гьединаб къуватаб асар жинца гьабулеб Къуръаналъ инсанасе щибго асар гьабунгутIи гIажаибаб жо гьечIищ? Гьаб Къуръаналда инкар ккун, гьелда божичIого цо гIадамал чIейги цIакъго гIажаибаб жо буго! **Гьадинал мисалал рачуна ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерие гьез вагIза босизе ва гьел Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъизе бокьун.**

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَـٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ ۖ هُوَ ٱلرَّحْمَـٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾

22. Ва гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жив гурев цоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьечIев. Жинда загьираб, аскIоб бугебги, балъгояб, рикIкIад бугебги жо лъалев. Гьев вуго жив гурхIулев, жиндир гурхIел-рахIму гIемерав ва даимав.

Дунялада жиндир рах1мат киназдаго щолев. Ахираталда жиндир рах1мат муъминзабазе хассав.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ

23. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца нуж рижарав, нуж хьихьулев, жиндие

ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ
ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

лагълъи гьабизе хIакъав, жив гурев цоги жиндие лагълъи гьабизе бегьулеб щибго жо гьечIев. Кинабго махлукъалъул ханлъун ва БетIергьанлъун жив вугев. КинабгIаги жиндие мукъсанлъи бачIунеб сипаталдаса жив вацIцIадав. Жиндир зулму ва гIакъубаялдаса махлукъ саламатлъарав, гьезие маслахIат бугеб гуреб жо жинца гьабуларев. **Жинца жиндир аварагзаби ритIухъ гьарулев** гьезие мугIжизатал кьун ва квербакъи гьабун. **Жинца кинабго жоялъул тадбир гьабулев, гьеб цIунулев, жиндир гуч бергьарав, жиндаса щибго жо бергьунарев. Жиндир къудрат ва бергьенлъи кинабго жоялда тIад бугев, жиндие бокьараб жо гьабулев. Кинабго кIодолъиги ч1ух1иги жиндие бугев. Мушрикаца жиндехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабулел гьересиял г1ахьалчаг1аздасаги. Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вацIцIадав ва тIадегIанав вуго:** хъанчал ругониги, суратал, чурхдул ругониги аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ малаикзаби г1адамал ругониги ва цогидаб щиб махлукъ бугониги.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ
ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

24. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жив цогояв нужер БетIергьан! Жинца кинабго жо бижулев щибго мисал-сурат гьечеб бакIалдаса. Жиндие бокьараб жо батизе гьабулев, гьеб жиндир махлукъалъул жиндие бокьараб сипат-суратги жинца гьабулев. Гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **руго жал берцинал, жидер магIна гьваридал цIарал.**

Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI гьабулеб, гьев кIодо гьавулеб ва гьесие рецц гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав, жиндир пиша хIакимияв.** Жиндир хIукму къадаралъулъ гIадлу битIарав, жиндир махлукъалъе маслахIат бугеб хIукму гьабулев.

Инсанасда жиндир жагьиллъиялъ пуланаб амру жиндие квешаб буго абун кканиги, гьелъул хIасил ва ахир гьев инсанасе жинда жаниб лъикIлъи бугеб букIуна, гьев инсан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божарав ва гьесие жинца гIибадат гьабулев вугони. Капурчиясе дунялалъул рукъоб бугеб квешлъиги ахираталъул рукъоб бугеб гIазабги цоцада хурхараб букIуна. Гьесие дунялалъул рукъоб лъикIлъи бугин ккараб жоги ахираталда гьесие гIазаб гьабиялъе сабаблъун букIуна.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул ХIашралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц тIадегIанав Аллагьасе буго.

60. Суратул МумтахIинат

Гьаб хирияб суратги жинца шаргIиял ахIкамал рицунеб буго. Аслияб бахIс буго муъминзабазул цоцадехун букIунеб хIал бицин: Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло цоцазе рокьиги ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло гьесул тушбаби рихинги буго муъминзабазул сипат. Абу-БалтагIат абулев асхIабас Маккаялъул агьлуялъухъе аварагﷺ гьезда гъазават гьабизе хIадурулев вуго абун кагъат битIин сабаблъун гьесда гIайибги чIвалеб буго. Мушриказдехун рокьа-хинлъи гьабизе бегьунгутIиялъул бицунеб буго. Бусурбабазда данде рагъ гьабичIел гIадамазе бугеб хIукму баян гьабун буго.

Гьижра гьабизе абун ругел муъминал руччабазул хIалбихьи гьабизе ккейги бицун буго: гьез аварагасеﷺ байгIат гьабиялъул, Къиямасеб къоялъ дунялалда рукIарал гьудулзабазги гIагарал гIадамазги цоцазе щибго кумек гьабулареблъиялъул баян буго. Ибрагьим аварагасулги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, гьесда иман лъурал муъминзабазулги хабар бицун буго: Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIеб къавмалдасан гьел кин ратIалъараб бицун, цогидал муъминзабазе гьев Ибрагьим ва гьел муъминзаби жидеда нахърилълъиналъе мисаллъун рукIине. Сураталъул ахиралдаги муъминзаби цIунулел руго капурзабазда ва мушриказда рокьа-хинлъи ва гьудуллъи гьабиялдаса.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

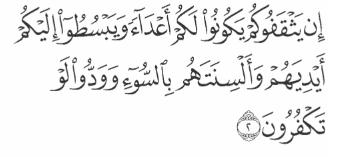
يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمۡ أَوۡلِيَآءَ تُلۡقُونَ إِلَيۡهِم بِٱلۡمَوَدَّةِ وَقَدۡ كَفَرُواْ بِمَا جَآءَكُم مِّنَ ٱلۡحَقِّ يُخۡرِجُونَ ٱلرَّسُولَ وَإِيَّاكُمۡ أَن تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ رَبِّكُمۡ إِن كُنتُمۡ خَرَجۡتُمۡ جِهَٰدٗا فِي سَبِيلِي وَٱبۡتِغَآءَ مَرۡضَاتِيۚ تُسِرُّونَ إِلَيۡهِم بِٱلۡمَوَدَّةِ وَأَنَا۠ أَعۡلَمُ بِمَآ أَخۡفَيۡتُمۡ وَمَآ أَعۡلَنتُمۡۚ وَمَن يَفۡعَلۡهُ مِنكُمۡ فَقَدۡ ضَلَّ سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ ١

1. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца Дирги нужерги тушбаби гьудулзабилъун, вализабилъун ккоге! Гьезухъе аварагасул балъголъаби кьоге, гьезулгун гьоркьолъи гьабун. Гьел нужехъе бачIараб хIакъаб жоялда инкар ккун чIун руго: хирияв расуласдаги ﷺ, гьесде рещтIине гьабураб Къуръаналдаги, гьелда жанир ругел шаргIиял ахIкамаздаги, ахираталъул хабаралдаги гьез инкар ккун буго.

Жидеца нужги ва хирияв Аллагьасул расулги ﷺ Маккаялдаса къватIире рахъине гьаруралги руго: нуж нужер

БетIергьан аллагьасда иман лъурал рукIин сабаблъун, цоги щибго гIилла-сабаб гьечIого. Дун разилъи т1алаб гьабун къватIире рахъарал ва Дир диналъе гIоло жигьад гьабулел гIадамал нуж ратани, нужеда гьаб хIукму лъай ва нужеца капурзабаздехун гьудуллъи гьабуге!

Нужеца рекIелъ бахчун буго гьездехун рокьа-хинлъи, балъгого гьезухъе хабарги битIулеб буго. Дун нужер кинабго хIал лъалев вуго ва Дир лъаялдаса щибго жо бахчун хутIуларо: нужеца загьирго гьабураб бугониги, балъго гьабулеб бугониги. Нужедаса Жинца капурзабаздехун рокьа-хинлъи гьабулев, гьезухъе муъминзабазул хабар щвезабулев чи битIараб нухалдаса къосарав чи вуго.

2. Гьел капурзабазул нужеда тIад хIал бергьани ва нуж къезе гьаризе гьезда кIвани мунапикъаз загьир гьабизе буго жидер рекIелъ бугеб хIалхъублъи. Гьел нужее тущбабилъун рукIине руго, жидер квералги, мацIалги гьез нужее зарал гьабиялъе хIалтIизаризе руго ва гьезие бокьулеб жоги буго нуж капурзабилъун рукIин.

Гьаб кIиго аят ва гьазда хадур ругел аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ГIали асхIабасдаса Муслимица ва Бухарияс хIадис бицана жинда Аллагь разилъаяв ГIалиасхIабас абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас дунги Зубайрги, Микъдадги ритIана Мадинаялдаса къватIире ва жинцаги абуна: «Нуж а «Равзату Хах» абулеб бакIалде щвезегIан. Гьений нужеда цо гIадан ятизе йиго жинда кодоб кагъат бугей. Гьелъухъан гьеб кагъатги босун нуж дихъе рачIа" – абун. Ниж гьеб бакIалде щвезегIан араб мехалъ нижеда гьений цо чIужугIадан ятана ва нижеца гьелда абуна: "Дуца къватIибе бахъе духъ бугеб кагъат" – абун. Гьелъ абуна дихъ кагъат гьечIо абун. Нижеца абуна: "Дуца гьеб кагъат кьечIони нижеца дуда тIаса ретIелги бахъун балагьизе буго гьеб" – абун. Цинги гьелъ жиндир гъалазда гьоркьоса бахъун нижехъе кагъат кьуна. Гьебги босун ниж аварагасухъе* ﷺ *рачIана жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв. Гьеб кагъат батана ХIатIиб ибну абу-БалтагIатица Маккаялъул агьлуялъухъе хъвараб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул цо хабар гьезда бицун. Аварагас* ﷺ *абуна: "Гьаб щиб хIалтIи, я ХIатIиб" – абун. ХIатIибица абуна: "Дуца дие къварилъи гьабуге, я расуллаллагьи! Дун вукIана Маккаялда вугеб мехалъ къурайшиялгун цадахъ вукIарав чи, гьезулгун дир гIагарлъи гьечIониги. Гьал мугьажиразулги Маккаялда гIагарал чагIи руголъидал, гьеб гIагарлъи*

сабаблъун гьелги гьезул агьлу ва магIишат цIунулеб, дир гьединаб гIагарлъи гьечIелъул, дие бокьана Маккаялъул агьлуялъулгун хурхен гьабун, гьел дидехун лъикI рукIунеб иш гьабизе. Дица гьеб иш капурлъун гьабичIо, дун дир Исламияб диналдаса вуссунги гьечIо" – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: "Гьес битIараб жо бицана" абун. Цинги гьев Х1атIибил амруялъулъ гьаб суратги рещтIине гьабуна" – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абидал: "Дун виччай гьев мунапикъасул габуралда хвалчен кьабизе" – абун, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: "Гьев вуго Бадроялда рагъулъ гIахьаллъарав асхIаб. Дуда щиб лъалеб, ГIумар, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *гьеб Бадруялъул агьлуялда абун батизе бегьула гурищ: "Нужееего бокьараб гIамал гьабе, Дица нужер мунагьал чурарал руго" – абун". Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго гьеб Бадруялда рукIарал асхIабзаби цIакъ жидер даража-макъам тIадегIанал рукIин.*

Гьеб заман букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Макка бахъизе ине хIадурлъулеб заман. Х1атIибица хъвараб кагъаталдаги абулеб букIана нужеца цIодорлъи гьабе, нужеда тIаде авараг вачIинехъин вуго абун. Гьев Х1атIибица гьабураб гIамал мекъаб букIин баян гьабун тIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго:

لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُمْ ۚ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

3. Нужее щибго мунпагIат гьабизе гьечIо нужер гIагарал гIадамаз ва нужерго лъималазги. Гьеб къиямасеб къоялъ нуж цоцадаса ратIа гьаризе руго.

Гьеб бугелъул капурзабиги муъминзабиги ратIа гьарулеб къо. **ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулев ва лъалев.** Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго Къиямасеб къоялъ щивав инсанасе.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِىٓ إِبْرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُوا۟ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا۟ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَحْدَهُۥٓ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَٰهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَآ أَمْلِكُ لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ ۖ رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٤﴾

4. Х1акълъунго нужее цIакъ берцинаб мисал ва нахърилълъин буго Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ **ва гьевгун цадахъ рукIарал муъминзабаздаги. Гьев Ибрагьимица ва муъминзабаца жидер къавмалда абуна жидеца ширк гьабулеб: "Х1акълъунго ниж рацIцIадал руго нужедаса ва нужеца Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун жидее лагълъи гьабулел аллагьзабадаса. Нижеца нужеда инкар кколеб буго: нуж нижгун цадахъ гьечIо**

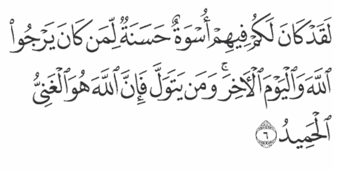
ва нижер г1агарал г1адамалги гьечIо. Жакъаялдаса нахъе нужедаги нижедаги гьоркьоб тущманлъи буго ва цоцаде ццим бахъинги буго.

Гьаб хIал кидаго букIине буго нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъезегIан: гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун, гьесдехун щибго жо гIахьал гьабичIого" – абун. Ибрагьим аварагасул** عَلَيْهِ السَّلَامُ **цо рагIиялда нахърилълъин гьечIо нужее.** Гьеб рагIи буго Ибрагьимица жиндир инсуда абураб: **"Дица Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **дур мунагьал рахчи тIалаб гьабизе буго. Цоги дуе гьабизе ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб дида кIолеб щибго кумек гьечIо ".** Гьеб рагIи Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абун букIана жиндир эмен Азар иман лъоларев вукIин жинда лъалелде цебе. Т1адегIанав Аллагьас Ибрагьимида عَلَيْهِ السَّلَامُ капурзабазе лъикIаб дугIа гьабизе бегьуларо абун абидал Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ инсуе дугIа гьаби жибго тана.

Хадубги гьев Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьесда иман лъурал гIадамаз абулеб буго: **"Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуда буго нижеца тавакал тIамулеб, тавбу гьабун руссинги нижер дуде буго. Ахираталда кинабго халкъалъул руссунеб бакIги дуде буго** хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе"-абун.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَٱغْفِرْ لَنَا رَبَّنَآ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ٥

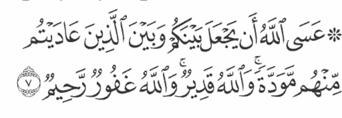
5. Я нижер БетIергьан! Дуца ниж капураб къавмалъе питналъун гьаруге! Гьел нижедаса бергьине риччаге. Гьедин жал бергьараб мехалъ гьез абизе буго гьел муъминзаби ритIухъал рукIаралани гьел нижедаса къезе рукIинчIо абун. Цоги магIна гьабуна: «Гьел капурзаби нижеде тIаде риччан ниж диналдаса нахъе чIваге, гьеб дин гьабизе кIолареллъун гьаруге»-абун. **Дуца нижер мунагьалги чуре, я нижер БетIергьан! ХIакълъунго мун вуго Дур гуч бергьарав в Дур тадбиразулъ гIадлу битIарав хIаким.**

6. Х1акълъунго гьал муъминзабазда нахърилълъин лъикIаб ва берцинаб буго нужедаса жидее ахират бокьарал ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи бокьарал гIадамазе. Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялдаса ва гьесие мутIигIлъиялдаса руссун чIарал гIадамазе гьелъул балагь ва къварилъи жидеего букIине буго.**

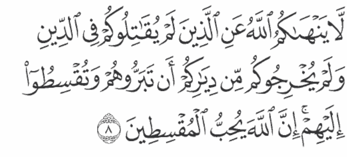
ХIакълъунго Аллагь жив бечедав вуго, жиндир заталъулъ ва сипатазулъ жив веццарав вуго. Махлукъалдаса жиндие щибго жо хIажатав гьечIо. Гьел киналго Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъаниги, яги

гIасилъаниги, гьев Аллагьсе кинабгIаги асар букIунаро.

7. ТIадегIанав Аллагьас нужедаги ва нужедехун тущманлъи бугел нужер гIагарал чагIи мушриказда гьоркьобги рокьа-хинлъи гьабизеги бегьула.

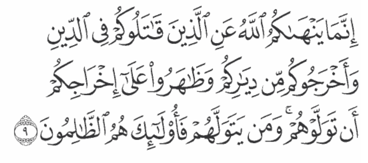
Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьараб жо гьабизе хIалкIолев вуго, гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулевги вуго. Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рагIи ритIухълъана ва Макка бахъараб мехалъ киналго бусурбабиги капурзабиги цолъана ва гьел муъминзабилъун лъугьана.

8. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нуж нахъе чIвалел гьечIо хурхен гьабиялдаса ва цо-цо лъикIлъи гьабиялдаса Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло нужедехун рагъ гьабичIел ва тущманлъи гьабичIел гIадамаздаса. Нуж Маккаялдаса къватIире къотIизе жидеца яхIги бахъичIел: руччаби, лъимал, загIипал гIадамал руго гьел. Нужеца гьел гIадамазе зарал бугеб жо гьабуге, гьезулгун гьабулеб хурхенги гIадилаб хIалалъ гьабе. **ХIакълъунго Аллагьасе рокьула жал ритIухъал гIадамал.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: гьаб аят рещтIине гьабуна ХузагIат кьибилалъул гIадамазул хIакъалъулъ. Гьел рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе жидеца къотIи гьабурал гьесде данде рагъиларо абун ва бусурбабазде данде рагъизе цогидазе квербакъиги гьабиларо абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ изну кьуна гьезие лъикIлъи гьабизе ва гьездехун хурхен гьабизеги.

Жинда Аллагь разилъаяй Асмаъ бинту Абубакридасаги х1адис бицана: *"ХIудайбияталда аварагасе صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ байгIат гьабун хадуй дихъе эбел ячIана, гьей жегиги иман лъечIейги йикIун. Дун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ана ва гьесда абуна: "Дихъе эбел ячIун йиго, гьей иман лъечIейги йиго. Дица гьелъие лъикIлъи гьабилищ?" – абун. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абуна: "Дуца эбелалъе лъикIлъи гьабе*" – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аятги рещтIине гьабуна (8 абилеб).

9. Х1акълъунго Аллагьас нуж нахъе чIвалел руго нужеца гьудуллъи гьабиялдаса Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло нужеда рагъ барал ва нуж нужерго ватIаналдаса къватIиреги

рахъине гьарурал гIадамазулгун. Гьединго гьел мушриказе нуж Маккаялдаса къватIире къотIизе жидеца квербакъи гьабурал гIадамазулгун гьудуллъи гьабиялдасаги нахъе чIвалел руго нуж. Гьел гIадамал жидеца гьудулзабилъун кколел гIадамал руго жидеца жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамал.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا جَآءَكُمُ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ مُهَٰجِرَٰتٍ فَٱمْتَحِنُوهُنَّ ۖ ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَٰنِهِنَّ ۖ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلْكُفَّارِ ۖ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۖ وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُواْ ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۚ وَلَا تُمْسِكُواْ بِعِصَمِ ٱلْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقُواْ ۚ ذَٰلِكُمْ حُكْمُ ٱللَّهِ ۖ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٠

10. Я гьал муъминзаби! Нужехъе муъминал руччаби рачIараб мехалъ жидеца гьижра гьабун, гьезул хIалбихьи гьабе ва гьезул иман ритIухъаб бугодай абун лъазе гьабе. Гьез иман лъураблъи Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **лъала. Гьесда кинабго жоялъул хIакъикъатги лъала.** Муъминзабазда загьираб хIалалъ гьел руччабазул хIал лъазе ккани гьезул хIалбихьи гьабизе рекъараб буго.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана:

ХIудайбияталда гьабураб маслахIаталъул цо шартI букIана мушриказдаса цо чи иман лъун бусурбабазухъе вачIани, гьев чи гьез нахъе кьезе ккола мушриказухъе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гьижра гьабун ячIана Умукулсум бинту Г1укъбат абулей гIадан. Гьелда хадур гьелъул кIиго вац Г1умарат ва Валидги рачIана ва гьез тIалаб гьабуна жидер яц нахъе кьейин нилъеда гьоркьоб бугеб маслахIаталъул шарт1алдалъун абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: "Гьеб шартI бихьиназулъ букIана, руччабазулъ букIинчIо" – абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасицаги абуна: "Гьижра гьабун ячIарай чIужугIадамалда гьа гьедизе гьабулеб букIана гьей росасда ццим бахъун ячIарай гьечIин, дунялалъул щиб бугониги мурадалъе гIоло ячIарайги гьечIин. Жий цохIо Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расулги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вокьун ячIарай йигин ва исламияб динги бокьун ячIарай йигин абун".

Нужеда лъани гьел руччаби жидеца иман лъурал рукIин, гьел капурзабахъе тIадруссине гьаруге. Гьел иман лъурал руччаби капурзабазе хIалаллъуларо ва капурзаби гьел руччабазеги хIалаллъуларо. Гьел руччабазул капурал россал ратани, гьел россабаз гьал руччабазе магьариде кьун букIараб боцIи дозухъе нахъе буссине гьабе. Нужее мунагь-хIакъ гьечIо гьел руччаби нужеца рачани гьезие магьариде боцIиги кьун. Гьел руччабаца иман лъураб мехалъ гьезул капурзабазулгун букIараб ригьин биххула. Гьез иман лъун хадуб гIидда тIубазегIан тун гьел руччаби бусурбабаз

рачине бегьула. **Нужер капурал руччаби ругони** (нужеца иман лъураб мехалъ руччаби ииман лъечIого чIун ругони) **гьел нужер руччаби гьечIо, нужеца гьел нужер руччабилъун рикIкIунге.**

Нужер руччаби иман лъечIого чIун нужедаса нахъе ани, нужеца гьезие кьун букIараб магьари нахъе тIалаб гьабе. Капурзабацаги тIалаб гьабе абе жидеца кьун букIараб магьари гьезул руччаби иманги лъун бусурманав чиясе араб мехалъ. Гьаб буго нужее бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIукму ва Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужеда гьоркьоб гIадилаб хIукмуги гьабулеб буго. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго гIадилаб, жиндилъ маслахIат бугеб хIукму жинца гьабулев ва лагъзадерие мунпагIат бугеб хIукму жинда лъалев.**

وَإِن فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَٰجِكُمْ إِلَى ٱلْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَـَٔاتُوا۟ ٱلَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَٰجُهُم مِّثْلَ مَآ أَنفَقُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ أَنتُم بِهِۦ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

11. Нужер цоязул руччаби муртадлъун капурзабахъе ани ва капурзабаца бусурманчияс гьелъие магьариялъе кьун бук1араб жо т1ад бусинабич1они ва нужее гъазаватги гьабун гьенисан гъанимат (давла) щун бугони, нужеца жиндир чIужу капурзабахъе арав чиясе гьес магьариде кьун букIараб боцIи кье. ГъаниматалдасагьевчиясегьескьунбукIарабкъадар, гьелда релълъараб боцIи кье.

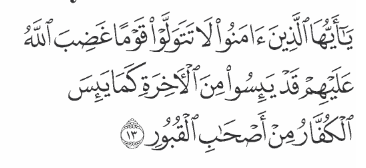
Нужги хIинкъа нужеца жинда иман лъурав нужер БетIергьан Аллагьасул гIазабалдаса. Гьесул амру-нагью тIубан, гьев разилъи талаб гьабун хьваде.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُؤْمِنَـٰتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِٱللَّهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَـٰدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَـٰنٍ يَفْتَرِينَهُۥ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ ۙ فَبَايِعْهُنَّ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُنَّ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Я гьав Бичасул авараг! Духъе иманги лъун жидеца байгIат гьабизе абун руччаби рачIараб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **гьабулеб гIибадаталъулъ щибго жо гIахьал гьабиларо абун. Жидеца цIогьги гьабиларо абун, зинаги гьабиларо абун. Жидеца жидерго лъималги чIваларо абун. Жидеца гьереси бицун чияр лъимер дур буго абун росасдаги абиларо абун.**

Цо чIужу лъимер лъугьунарого йикIун, жий росас йиччала абун хIинкъараб мехалъ гьез чияр лъимерги бачун гьаб дица дуе гьабураб лъимер буго абун абулеб букIана жиндирго росасда. Гьеб иш гьабиларо абун байгIат гьабизе гьабулеб букIана руччабазда. **Дуда хIакъаб жоялъулъ жал гIассилъиларо абунги. Гьал шартIал гьез къабул гьарураб мехалъ дуца гьезие байгIат гьабе ва Аллагьасдаги** جَلَّجَلَالُهُ

гьаре гьезул мунагьал чуре абун. Х1акълъунго тIадегIанав Аллагь жинца мунагьал чурулев ва жив гурхIулев вуго.

13. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **ццим бахъарал гIадамал гьудулзабилъун ккоге.** Гьел нужер вализабилъун ва гIакълучагIилъун гьаруге.

Киналниги капурзаби ва мушрикал жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъарал руго. **Гьел руго жидер ахираталъул нигIматаздаса хьулкъотIарал гIадамал:** гьел божулел гьечIелъул ахират букIиналда ва гьениб алжанги жужахIги букIиналдаги. **Гьел капурзабазул хьулкъотIун бугеб гIадинго, жидер хварал гIадамал тIаде рахъине гьаризе руго абураб жоялдаса.** Гьелда божичIого, гьеб букIунеб жо гьечIо абун руго гьел капурзаби.

Абу ХIаян абулев гIалимас абуна: "Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Макка бахъараб мехалъ Сафа мегIералда аскIоб байгIат гьабуна исламияб диналде рачIарал бихьиназе. К1иабилеб къоялъ гьебго бакIалда байгIат гьабуна руччабазеги. Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вугеб бакIалдаса дагьав довегIан жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабги вукIана аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вакил хIисабалда жинца руччабазе байгIат гьабулев". Гьел руччаби къукъаби гьарун рачIунел рукIана ва гьезие Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аяталда жаниб (12 аят) рехсараб анлъго жоялдалъун байгIат гьабулеб букIана. Гьелда тIадеги "Дуда хIакъаб жоялъулъ жал гIасилъиларо" абураб рагIиялда цадахъ гьел руччабазе байгIат гьабулеб букIана жидер чи хвараб мехалъ жагьилияб гIадаталда рекъон магIу гьабиларо, гьумер хъарсун, ретIел бихъун, чIичIидун, гIасиял гIамалал гьариларо абунги. Жий чIужулъун ячине бегьулев чияр бихьинчиясда хабар бицинаро абунги. Росасе гьереси бицун, гьесул боцIи-мал гьесдаса балъго цогидазе кьун хиянат гьабиларо абунги.

Аллагьасул свлат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *"Дир умматалда жаниб ункъо жо буго жагьилияб гIадаталдаса, жидеца гьеб толебги гьечIо. Жиндирго насаб-тухумалдалъун чIухIи, чияр насабалда тунка-гIуси гьаби, ц1вабзаздалъун цIад баялъул хабар бицин, чи хвараб мехалъ гьаркьал гьарун, чIичIидун гIоди"* – абун. Х1адис абуЯг1лаца бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул МумтахIинаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

61. Сурату Ссаф

Гьаб суратальул цIар тун буго Мухъальул сурат абун. Гьеб цIар теялъе сабабги буго гьалда жаниб аслияб хIалалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабиялъул бицун букIин. Жиндирго напсги, жиндие хирияб дунялалъул магIишатги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калима тIадегIан гьабун, гьесул дин ракьалда тIад букIиналъе гIоло бичиялъул бицунеб буго ва гьеб цIакъ хайир бугеб даран букIинги баян гьабун буго.

Жиндир авраззабазеги, жиндие рокьарал муъминзабазеги квербакъи гьабулеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIадат букIинги баян гьабун, гьеб дин хвезабизе, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нур жидеца свине гьабизе ургъулел капурзабазул ахIмакълъи ва хIакъирлъиги баян гьабун буго. Муъминзаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабиялде ахIун Аллагьасул салам лъеяв Г1иса аварагасулги гьесда иман лъурал «АлхIавариюнал» абун жидеда цIар тарал жидер иманалъулъ ритIухъал гьесул асхIабзабазулги хабар бицун буго.

Гьаб сурат рещтIине гьабиялъе сабаб бицун имам АхIмадица жинда Аллагь разилъаяв Г1абдуллагь ибну Саламидаса хIадис бицана: «АсхIабзаби цоцадехун кIалъалел рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъизе бокьун бищунго лъикIаб гIамал щиб бугеб абун ва гьезул цонигиясда кIолеб букIинчIо аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *аскIове ун гьеб гьикъизе. Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьал асхIабзаби жинда аскIоре ахIана ва гьезие гьаб сурат цIалана жиб тIубазе гьабун» - абун.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١

1. ТIадегIанав Аллагь вацIцIад гьавун ва гьев кIодо гьавун жидеца тасбихI гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **жиндир гуч бергьарав, жиндир пишабазулъ хIакимияв вуго.** Жиндие бокьараб жо гьабизе кIолев, гьелдаса жив щибго жоялъ нахъчIваларев вуго, ва амма жинца цо маслахIат бугеб, жиндир махлукъалъе мунпагIат бугеб жо гурони гьабуларо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا

2. Я гьал иман лъурал гIадамал!

تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾

Нужеца гьабулареб жо гьабила абун щай нужеца абулеб?

كَبُرَ مَقْتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُوا۟ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

3. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб цIакъ ццим бахъунеб жо буго инсанас жинца гьабичIеб жо гьабуна абун бицин.

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: цо бусурбабаца абулеб букIана: «Нижеда лъалебани бищунго лъикIаб гIамал щиб бугебали, нижеца гьеб гьабизе букIана ва нижер напсги, боцIи-малги гьеб ишалъе гIоло кьезе букIана» - абун. Цинги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жигьад гьаби парз гьабураб мехалъ гьеб цо гIадамазе рихана ва жал гьеб жигьад гьабиялдаса нахъе къана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб цебехун хъвараб кIиго аят рещтIине гьабуна.

إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَـٰتِلُونَ فِى سَبِيلِهِۦ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَـٰنٌ مَّرْصُوصٌ ﴿٤﴾

4. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасе рокьула жиндир диналъе гIоло мухъал гьарун рагъулел гIадамал. Гьеб мухъалдаса лъутичIого, цоцазда цун, щулияб минаялда релълъун жалги рукIунел.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабазде данде вагъизе вахъарав чи кидаго лъутизе бегьуларо. Цоцо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьурал х1алал хут1изег1ан, рагъул х1ила гьабун, яги цоги рахъалдаса т1аде к1анц1изе абун, яги жидерго жамаг1аталда данделъизе абун. Гьесда лъазе ккола жив Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун вагъулев вукIин ва жиндие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиги гьабизе букIин.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِۦ يَـٰقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِى وَقَد تَّعْلَمُونَ أَنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا زَاغُوٓا۟ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۚ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَـٰسِقِينَ ﴿٥﴾

5. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмалда абурб гIуж рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца дур къавмалъе вагIзалъун: «Я дир къавм! Нужеда дун хIакъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIинги лъалеб букIаго дие зарал щай гьабулеб?

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дие кьурал гIемерал мугIжизаталги нужеда рихьана, дица бицунеб жо битIараб букIинги нужеда лъала»-абун. **Гьел бануисраилал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб диналдаса гьетIараб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул ракIалги гьетIизе гьаруна жал хIакъаб нухалда тIоритIун ккеялдаса. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ пасикъаб къавм тIобитIуларо хIакъаб динул исламалда.** Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласе къварилъи гьабураб мехалъ гьел гIадамал капурлъиялде ана ва гьезул ракIалги хIакъаб дин жанибе лъугьунарел лъугьана.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ إِنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَمُبَشِّرًۢا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنۢ بَعْدِى ٱسْمُهُۥٓ أَحْمَدُ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾

6. Марьямил вас Г1исаца жиндир къавмалда абураб гIужги рехсе, МухIаммад ﷺ : «Я бануисраилал! Х1акълъунго дун вуго нужеде витIарав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул. Дица ритIухъ гьабула дида цебехун рещтIине гьабураб Таврат ва гьелда тIад бугеб хIукму. Дица рохелги бицунеб буго дидаса хадув вачIине вугев аварагасдалъун ﷺ, жинда цIарги АхIмад абун бугев»-абун.

Гьев Мух1аммад авараг ﷺ жидехъе хIакъал хIужабигун вачIараб мехалъ бану исраилаз абуна : «Гьав чи вуго сихIручи, жинда цIакъ сихIру гьабизе лъалев» - абун.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰٓ إِلَى ٱلْإِسْلَٰمِ ۚ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾

7. Жинца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьереси бицунев чиясдаса жиндир зулму кIудияв чи щивха вукIинев? Жив хIакъаб исламияб диналде ахIулевги вук1адго жинца гьеб ахIиялъе жаваб кьечIого гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул гьереси гьавун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламги гьереси гьабун жив хьвадарав чи вуго гьав.

ХIакълъунго Аллагьас битIараб нухалде тIоритIуларо куфру-ширкалдалъун жидеца напсазе зулму гьабулел гIадамал.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔوا۟ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ وَٱللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨﴾

8. Капурзабазе бокьун буго жидер хъубал кIалазул гьуриялдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъул нур свине гьабизе.

Гьел релълъун руго жидеца бакъалдехун ралагьун гьеб бакъалде хIухьел пулел гIадамазда, гьеб бакъул нур свине гьабизе бокьун. **ТIадегIанав Аллагь жинца жиндир Исламияб дин ракьалда тIад тIибитIизе гьабулев вуго кигIанго гьеб дин капурзабазе рихун бугониги.**

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Т1адегIанав Аллагьас дие кинабго ракь сукIана (дида гьеб кинабго бихьизе гьабуна), дида гьеб ракьалъул киналго рахъалги рихьана. Дир умматалъул ханлъи щвезе буго гьеб Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дида бихьизе гьабураб ракьалъул рагIаллъабазде»* - абун.

Гьаб аяталъул ва хIадисалъул магIна гьечIо дунялалда тIад капурчи хутIизе гьечIо абураб. Гьелъул магIна буго Исламияб дин ракьалда тIад загьираблъун букIине буго, гьелъул шаргIалда рекъон хIукмуги гьабизе буго абураб. Исламияб дин ва гьеб ккурал муъминзаби жал бергьараллъун рукIине руго, гьезул хIужа-далилги хIакъаб букIине

буго. Жидер кIалзул дагIваталдалъун ва хвалчадул балалдалъун муъминзабаца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIизе буго ва гьел мужагьидал Къиямасеб къо щвезегIан рукIине руго.

هُوَ ٱلَّذِيٓ أَرۡسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلۡهُدَىٰ وَدِينِ ٱلۡحَقِّ لِيُظۡهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡمُشۡرِكُونَ ٩

9. Гьав ТIадегIанав Аллагь вуго жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер БетIергьан, жинца хирияб Къуръанги ва хIакъаб динги босун жиндир расул нужехъе витIарав, гьеб дин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ киналго диназдаса бергьине гьабизе, гьеб хIакъаб Исламияб дин бергьин мушриказе цIакъ рихараб жо бугониги.

ХIакълъунго тIадегIанав Аллагьас жиндир Исламияб дин загьир гьабуна. Киналго диназдаса гьеб бергьунги буго. Амма хIакъаб диналде инкар ккурал гIадамал гIемерал руго. Гьел инкарчагIи кигIан гIемерал ругониги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб дин хIакъаблъун хутIула. Меседил горо рощнол гохIде реханиги меседил горолъун хутIулеб гIадин, хIакъаб динги капурзабаца гьелда инкар ккуна абун батIуллъуларо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ هَلۡ أَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ تِجَٰرَةٖ تُنجِيكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ ١٠

10. Цо асхIабзабаца хирияв аварагсда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абураб мехалъ: «Я расулаллагьи! Дуца нижеда лъазе гьабе бищунго хайир цIикIкIараб даран щиб бугеб?» - абун, тIадегIанав Аллагьас гьаб аят ва гьалда хадур ругел аяталги рещтIине гьаруна:

Я гьал иман лъурал гIадамал! Дица нуж тIоритIилищ нуж жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазабалдаса цIунулеб дараналда?

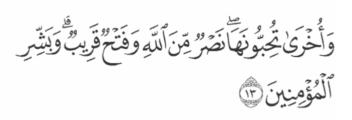
تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمۡوَٰلِكُمۡ وَأَنفُسِكُمۡۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ١١

11. Нужеца тIадегIанав Аллагьасда ва гьесул расуласда иман лъе. Нужерго магIишаталдалъун ва нужерго напсаздалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазаватги гьабе! Гьаб даран буго нужее бищунго хайир бугеб. Нуж жо лъалел ва бичIчIунел гIадамал ратани, нужеца гьеб иш гьабе! Гьаб гIамал гьабун нуж хьвадани:

يَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡ وَيُدۡخِلۡكُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةٗ فِي جَنَّٰتِ عَدۡنٖۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١٢

12. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер церехун гьарурал мунагьал чурила, ахираталда нуж лъугьине гьарила жидеда жаниса гIорал чвахулел алжаназул ахазукь. Ц1акъ берцинал ва лъикIал чIолел бакIалги рукIина нужее даимго нуж жанир рукIунел алжаназда жанир.

Гьаб рехсараб ажру буго цІакъ кІудияб бахьи буголъи ва лъикІлъиялда кверщел бати.

13. Гьаб гуребги цогиги лъикІлъи ва рохел буго нужее жиб цІакъ бокьулеб: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб тущбабазда тІад квербакъи буго гьеб ва Исламияб дин бергьин ва загьирлъи буго.

Дуца муъминзабазда рохел бице, МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьаб кІудияб рохелалдалъун. Дунялалда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабаздаса бергьиналъул рохел буго гьеб. Ахираталда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъиялъул ва алжаналъул рохелги буго.

Я гьал муъминзаби! Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гьабун гьесул диналъе квербакъулелллъун кин нилъ рукІунарел? Гьаб хирияб Къуръаналда иман лъураллъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ гьарун ругелъул гьаб хирияб Къуръаналда нахърилълъараллъун, гьелда гІамал гьабулелллъун щай нилъ рукІунарел? Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин ракьалда букІине гьаби буго дунялалда гьабулеб гІамалалъул бищунго тІадегІанаб макъам. Гьеб гІамал гьабурасе щолеб ажру-кириги гьеб макъамалда релълъараб тІадегІанаб буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гьабун къватІиве вахъарав ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гІоло жигьад гьабурав чиясе кинабгІаги пащманлъи гьечІо. Гьесие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кІиго лъикІлъи ва рохел къотІи гьабун буго: дунялалда бергьенлъи щун ва гъанимат щун рохи буго, ахираталда алжан щун рохиги буго. Дунялалъул рукъор гъазаваталда бергьинчІониги гьезие ахираталда алжан букІине букІин хІакъаб жо буго.

Ар-Рази абулев гІалимас абуна: «Жигьад гьаби абураб жо лъабго батІияб буго: тІоцебесеб буго: жиндаги жиндир напсалдаги гьоркьоб бугеб жигьад. Гьеб буго жиндир напс гьелъие бокьараб жоялдаса нахъе чІвай, щайтІаналъул нухда хьвадизе биччангутІи ва гьеб напс Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гьабун хьвадиялде ахІи.

КІиабилеб жигьад буго: жиндаги халкъалдаги гьоркьоб бугеб. Гьелъул магІна буго гІадамазда кодоб бугеб жоялда хьул лъунгутІи, гьел гІадамаздехун гурхІел-рахІму гьаби.

Лъабабилеб буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабазда жигьад гьаби, жиндир боцІи-малалдалъун ва жиндирго напсалдалъунги. Гьаб буго жигьадалъул бищунго тІадегІанаб ва хирияб макъам. Гьаб макъамалдеги щоларо жиндирго напс квегъун, гьеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гьабулеб хІалалде бачун хадуб гурони»-абун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُوٓاْ أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ٱبۡنُ مَرۡيَمَ لِلۡحَوَارِيِّـۧنَ مَنۡ أَنصَارِيٓ إِلَى ٱللَّهِۖ قَالَ ٱلۡحَوَارِيُّونَ نَحۡنُ أَنصَارُ ٱللَّهِۖ فَـَٔامَنَت طَّآئِفَةٞ مِّنۢ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ وَكَفَرَت طَّآئِفَةٞۖ فَأَيَّدۡنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ عَلَىٰ عَدُوِّهِمۡ فَأَصۡبَحُواْ ظَٰهِرِينَ ١٤

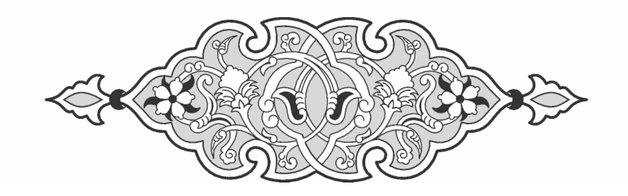
14. Я гьал иман лъурал г1адамал! Нуж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъулелллъун рукIа! ГIиса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир асхIабзаби хIавариюназда абураб г1адин: «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин халкъалъухъ щвезабизе ва гьеб диналъе квербакъи гьабизе дие квербакъулев чи щив вугев?» - абун, гьел хIавариюназ абуна: «Ниж руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъулел гIадамал» - абун.

Нужги гьел ГIисал عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ асхIабзаби гIадин аварагасул ахIиялъе жаваб гьабураллъун ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабулелллъун рукIа. **Гьаб бануисраилазул цо къукъаялъ Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расул ГIиса аварагасдаги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ иман лъуна, цоги къукъа инкар ккунги чIана. Дица жидеца иман лъураб къукъаялъе квербакъи гьабуна жидер тушбабаздаса гьел бергьине ва гьел муъминзаби жал бергьаралги лъугьана.**

Жидер хIужа-далилалдалъун гьел бергьарал руго киналго капурзабазул къукъабаздаса. Гьев ГIиса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ уммат чанго къукъаялде рикьана ва гьел мушрикаллъун лъугьана: цояз Г1иса аллагь вуго абун, цояз гьев Аллагьасул вас вуго абун, цогидаз Аллагь лъабго жоялдаса данде гьавурав вуго абун: эменги, васги, рухIулкъудусги данделъарав чи вуго Аллагь абун. Аллагь тIадегIанав вуго ва жив вацIцIадав вуго жиндир лъимал рукIиналдаса ва жиндие гIахьалчи вукIиналдаса.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Ссафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

62. Суратул ЖумгIат

Мадинаялда рещтIине гьабураб, жинжда жаниб анцIила цо аят бугеб.

Мадинаялда рещтIине гьабураб бугелъул, гьаб сураталда жанир шаргIиял хIукмаби рицун руго. Аслияб хIукмуги рузман къоялъ балеб какалъул буго: гьеб рузманалда бусурбаби данделъизе ккей ва гьеб къоялъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялде, гьесие гIибадат гьабиялде руссине ккей бицун буго. ТIадегIанав Аллагьасе кинабго махлукъалъ тасбихI гьабулеблъи бицун хадуб, Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг кинабго халкъалъе рахIматлъун витIарав вукIин баян гьабун буго.

Ягьудиязул бицен гьабун буго: гьез хIакъаб дин тей ва таврапалда гIамал гьабиялдаса гьел руссин бицун.Суратальул ахиралда, иман загIипал гIадамазул мисал бачун, гьезда релълъун рукIиналдаса цIуне абун амруги гьабулеб буго.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾

1. ТIадегIанав Аллагьасе жидеца тасбихI гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Кинабго махлукъалъул ханлъун жив вугев гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, жив кинабго мукъсанлъи, загIиплъиялдаса вацIцIадав, жиндир гуч ва къуват бергьарав, жиндир хIукму-къадаралъулъ жив гIадилав, цо маслахIат ва мунпагIат бугеб жо гурони жинца гьабуларев.

هُوَ ٱلَّذِى بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّۦنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

2. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер бетIергьан, жинца хьвай-цIали гьечIел гIарабиязда гьездаго гьоркьоса расул витIарав, жинца гьезие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къуръаналъул аятал цIалулев, жинца гьел купру-ширкалъул чороклъиялдаса рацIцIадги гьарулев. Жинца гьезда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам Къуръанги лъазе гьабулев, жиб бацIцIадаб суннатги лъазе гьабулев, гьел гIадамал жидехье авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ витIизегIан цереккун баянаб къосиналъулъ рукIарал ругониги.

Аллагьасул свалат-салам лъеяв МухIаммад авараг витIана аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьечIого гIемер заман араб, кинабго халкъ купру-ширкалде буссараб, жагьилияб заманаялъ. Гьев жидеда гьоркьоса витIарал гIарабиялги жидехъе ИсмагIил аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадув цониги авараг вачIинчIел, хъанчие лагълъи гьабулел гIадамал рукIана. Гьев хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гIарабиязде витIана абураб рагIиялъул магIна буго гьел хира гьари ва гьезул аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ нахъ рилълъиналде къасд ккезаби. Аллагьасул свалат-салам лъеяв МухIаммад авараг цохIо гIарабиязде витIарав гьечIо. Гьев вуго киналниги гIадамаздеги жиназдеги жив витIарав, аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ахирав ва бищун хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

Жинда Аллагьасул салам лъеяв Ибрагьим аварагас кагIба рукъги бан, жиндир вас ИсмагIил авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб гIараб ракьалда тана гьеб къавм Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялде жинца ахIулевлъун. Гьелдаса гIемер заман ун хадуб, гIарабияз хIакъаб исламияб дин хисана ва хъанчие лагълъи гьабулеб къавмлъун лъугьана. Инжил-тавраталъул агьлуялъги гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIахьал жидее бокьухъе хисизе гьаруна ва гьелги, чанго батIиял къокъаби лъугьун, купру-ширкалде руссана. Гьеб хIалалда ругел гIадамазде ва жиназде витIарав авараг вуго МухIаммад, жинда Аллагьасул свалат-салам лъеяв.

وَءَاخَرِينَ مِنۡهُمۡ لَمَّا يَلۡحَقُواْ بِهِمۡۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٣

3. Гьав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ витIулеб мехалъ рукIинчIел, гьелдаса хадур жал рукIунел киналго гIарабияздеги гIажамияздеги витIаравги вуго гьав Мух1аммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гуч бергьарав, жиндир пиша хIакимияв хан вуго.

ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٤

4. Гьаб МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ къураб хиралъи ва тIокIлъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан буго ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб жиндие бокьарав чиясе кьола. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго цIакъ кIудияб хиралъи-тIокIлъиялъул бетIергьан.

مَثَلُ ٱلَّذِينَ حُمِّلُواْ ٱلتَّوۡرَىٰةَ ثُمَّ لَمۡ يَحۡمِلُوهَا كَمَثَلِ ٱلۡحِمَارِ يَحۡمِلُ أَسۡفَارَۢاۚ بِئۡسَ مَثَلُ ٱلۡقَوۡمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِۚ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ٥

5. Жидехъе таврат кьурал ва гьелда гIамал гьабе абун амруги гьабурал, цинги жидеца гьеб тавраталда гIамал гьабичIел гIадамазул мисал буго жинда тIад лъун гIемерал тIахьал раччун ругеб хIамаялъул мисал.

Гьеб хIамаялъе жиндир мугъалда тIад ругел тIахьаздаса, жиб свакай гуреб, цоги мунпагIат щолареб гIадин, тавраталда гIамал гьабичIел ягьудиязеги, ахираталда жидее жужахIалъул гIазаб букIин гуреб, щибго мунпагIат гьечIо гьеб таврат жидеде рещтIана абураб рагIиялдаса.

ЦIакъ квешаб мисал бугоха гьаб жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда инкар кколеб къавмалъе бачараб.ТIадегIанав Аллагьас хIакъаб диналда тIоритIуларо жидеца купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамал.

Жидехъе расулги витIун, тIехьги рещтIине гьабун, хIакъаб дин босе абун амру гьабураб мехалъ жидеца гьеб дин босичIел ва гьелда гIамал гьабичIел гIадамал жидерго купруялда тола Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, гьезда хIалги гьабун гьеб исламияб дин босизе гьабуларо. Гьедин тана Т1адегIанав Аллагьас ягьудиялги насраниялги жидеца инжил-таврадалда гIамал гьабичIеб мехалъ ва гьезда жиндир сипатал рицарав, жинда нахърилълъа абун амру гьабурав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьез гьереси гьавураб мехалъ, гьесда рещтIараб къуръанги ритIухъ гьабичIеб мехалъ.

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ هَادُوٓا۟ إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ مِن دُونِ ٱلنَّاسِ فَتَمَنَّوُا۟ ٱلْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٦﴾

6. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Я гьал ягьудиял! Нужеца абулеб батани нуж ругин цогидаб кинабго халкъалдаса Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьулел гIадамал абун, нужер хвалде хьул лъеха гьеб нужер рагIиялъулъ нуж ритIухъал ратани»-абун.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жал рокьулел гIадамазе Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ вокьизе ккола ва гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дандчIвазе гIащикълъун рукIине ккола. Нуж гьедин рукIаха ва нужеда хехго холел анищ абун ракIалде кка.

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُۥٓ أَبَدًۢا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾

7. Гьел ягьудиязул кидаго хвалиде хьул лъоларо, гьел цIакъ хIинкъун рукIуна жидеде тIаде хвел бачIиналдаса.

Гьелъие сабаб буго гьез Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей, гьесул русулал عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьари ва цогиги кIудиял мунагьалги пасалъабиги гьари. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда залимал ва зулмуял гIадамазул хIал лъалев вуго.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб буго ягьудияз жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бищунго рокьулел гIадамал ругин, жидер гIемерал аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIанин, жал гурони алжаналде жанирги лъугьине гьечIин абун аби. Гьезул рагIи гьереси гьабун рещтIине гьаруна ТIадегIанав

Аллагьас гьал аятал.

قُلۡ إِنَّ ٱلۡمَوۡتَ ٱلَّذِي تَفِرُّونَ مِنۡهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمۡۖ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ٨

8. Дуца абе МухІаммад ﷺ **! Х1акълъунго нуж жиндаса лъутулеблъун бугеб хвел чара гьечІого нужеда дандчІвазе бугеб буго. Гьелдаса рорчІизе бакІ гьечІо. Цинги, къиямасеб къоялъ, нуж руссине гьаризе руго жинда кинабго гъаибабги загьирабги жо лъалев бетІергьан Аллагьасде ва гьениб нужеда бицине буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гІамал.**

Нужер гІадилаб хІисаб-мизан гьабизе буго ва щивасе жиндир гІамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٩

9. Я гьал иман лъурал гІадамал! Рузман къоялъ къалъул гІужалда, нуж рузманалъул как базе ахІараб мехалъ, нужеца даран-базар ва цогидаб хІалтІи жибго те ва нужеца хехлъи гьабе Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **как базе ва гьев рехсезе масжидалде ине. Гьеб нужер ахираталъе цІакъ лъикІаб гІамал буго.**
Дунялалъул рукъобги нужее баракат буголъи щвела. Нуж нужеда жо лъалел гІадамал ратани нужеца гьаб амру тІубазе гьабе.

فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَٱبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرٗا لَّعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ١٠

10. Нужеца как бараб мехалъ нуж рикьа-рихе ва нужер хъулухъазде ва даран-базаралде а, **ва Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **цІоб-рахІматалдаса хІалалаб, бацІцадаб ризкъиги тІалаб гьабе. Ва нужеца кинабго мехалъ ва кинабго хІалалъ Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **рехсей гІемер гьабе.**

Нуж Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ кІочон дунял гьабулездаса рукІунге. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб жо гурони нужее щвезе гьечІо. Нужер рорта-хъетиялъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хІукму-къадар хисизе гьабуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расулас бихьизе гьабураб хІалалъ нуж хьвадани, **нужер лъикІлъиялда кверщел батизе буго.**

وَإِذَا رَأَوۡاْ تِجَٰرَةً أَوۡ لَهۡوًا ٱنفَضُّوٓاْ إِلَيۡهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمٗاۚ قُلۡ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ مِّنَ ٱللَّهۡوِ وَمِنَ ٱلتِّجَٰرَةِۚ وَٱللَّهُ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ١١

11. Муъминзабазул цо къукъаялда даран-базар гьабизе цо къапила бачІунеб букІин лъараб мехалъ, гьезул ахІи-хІур ва махсаро-хочІ бихьараб мехалъ гьел гьеб къапилаялде данде чІвазе рекерун ана, мунги тана я гьав аварагдурго минбаралда

тIад вахъун чIун вугеб хIалалъ.

Гьел жидер иман загIипал, сабру дагьал, дунялалъул даран-базар ахираталъулалдаса жидеца цебе гьабулел гIадамазда **дуца абе, МухIаммад ﷺ : ахираталда Аллагьасда ﷻ аскIоб бугеб ажру-кири цIакъ лъикIаб буго гьаб дунялалъул даран-базаралдаса ва махсаро-хочIалдаса. Гьев Аллагьги ﷻ вуго бищунго лъикIав Разикъ»-абун.** Кинабго ризкъи Аллагьасул ﷻ буго ва гьес кьураб жо гурони цониги инсанасе букIунаро. Гьедин бугелъул нужеца гьеб ризкъи щвеялде нух баче Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабун, лъикIаб гIамал гьабун. Гьеб буго ризкъи гIатIилъиялъе бищунго мухIканаб сабаб.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «Мадинаялъул агьлу бакъун бугеб заман букIана гьаб аяталъ жиндир бицен гьабураб, асхIабзаби къапилаялде данде рекерун араб заман. Гьеб къапила букIана Шамалдаса кванил нигIматал росун бачIунеб. Къапила шагьаралде щвараб мехалъ гьезул гIадат букIана къали кьабун ва гьаракь гьабун жал рачIин лъазе гьабулеб»-абун.

Ибну Касирица абуна: «Гьаб иш ккараб заман буго Аллагьасул ﷻ свалат салам лъеяв аварагас рузманалъул как цебе бан, хадуб хутIба гьабулеб букIараб заман: гIидалъул как балеб мехалъ гьабулеб гIадин. Рузманалъул какги бан хутIба гьабизе абун авараг ﷺ минбаралде вахараб мехалъ бачIана гьеб къапила шагьаралде жанибе ва гьелъул ахIи-хIур ргIараб мехалъ гIемерисел асхIабзаби масжидалдаса къватIире ана»-абун.

Гьаб рузманкъоялъул хиралъи бицарал гIемерал хIадисал руго. Гьеб къоялъ гьабураб гIибадаталъул ажру-кириги цIакъ кIудияб букIуна. Рузман къоялъ черхги чурун бацIцIадаб, берцинаб ретIелги ретIун, гьуинаб махIги гьабун радалго вахъун масжидалдаги ун гьенив Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабизе гIодов чIарав муъминчи вуго жинца Аллагьги ﷻ гьесул расулги разилъи тIалаб гьабулев, гьезул амру тIубалев чи. Рузманалде ине хехлъи гьабе абаруб ргIиялъул магIна гьечIо векерун гьениве а абураб. Гьелъул магIна буго рузманкъо бачIарабго гьеб рузманалде ине къасд гьабе ва хIадурлъи гьабе абураб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ЖумгIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги гьев Аллагьасе ﷻ буго.

63. Суратул Мунафикъун

Гьаб сураталда жанирги шаргIиял хIукмаби рицунел руго. Аслияб бакI кколеб буго мунафикъал бихьиназул ва руччабазул сипатал рициналъ, гьезул хIиллаял, къабихIал пишаби къватIир чIвазе гьариялъги.

Сураталъул ахиралда муъминзабазе хIинкъи кьолеб буго дунял тIалаб гьабиялде машгъуллъиялдаса, гьелъул берцинлъабаз ва лазатаз гуккун Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ ахиратги кIочон рукIиналдасаги. Гьедин рукIин буго мунапикъзабазул тIабигIат.

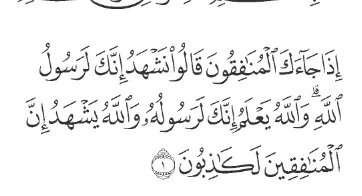
Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун жидер боцIи садакъаялъе ва напакъаялъе кьеялдеги ахIулел руго, гьеб кьезе рес гьечIеб къо тIаде бачIун гьел пащманлъилелде цебего.

Мунапикъзаби Маккаялда ругеб мехалъ букIараб къукъа гьечIо. Гьенир я бусурбаби, я мушрикал рукIана. Гьел мунапикъзаби раккана Мадинаялде щвараб мехалъ ва Исламияб дин бергьине, гьелъул ракь ва къуват цIикIкIине лъугьараб мехалъ.

Гьел руго жидерго напс цIуни гурони чорхолъ бахIарчилъи гьечIел, жидер къадру-къиматалъул кIвар гьечIел, хIалихьатал гIадамал. Гьеб къукъа гьанже цIакъго гIемерлъун буго. ХIакъикъиял муъминзаби цIакъго дагьлъун руго. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъиги тун, гIадамаздаса хIинкъи тIаса бицун буго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабичIого гIадамал разилъи тIалаб гьабулеб буго.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Мунапикъзаби духъе рачIараб мехалъ гьез дуде абулеб буго, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нижеца нугIлъи гьабулеб бугин х1акълъунго мун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вукIиналъе»-абун. Т1адегIанав Аллагь жинда лъалев вуго мун гьесул расул вукIин.

Гьесие гIадамазул нугIлъи хIажат гьечIо гьеб амру тасдикъ гьабизе. **Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца нугIлъи гьабулев вуго х1акълъунго гьел мунапикъзаби жидеца гьереси бицунел рукIиналъе.** КIалалъ мун

расулаллагь вуго абун абуниги, гьезул рекIелъ дуда иман лъей гьечIо. Гьел руго мунги муъминзабиги жидеца гуккулел абун, амма гьез жидерго напсал руго гуккулел ва махсароде гьарулел.

ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٢

2. Жидер гьересияб гьа гьедиги гьез ккун буго бусурбабаца жал чIвачIого рукIиналъе сабаблъун. Нижги иман лъурал руго абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун гьересияб гьа гьедулеб буго. Цинги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдаса жидеца гIадамалги нахъе чIвалел руго. **Жигьад гьабиялдаса ва МухIаммад аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нахъ рилълъиналдасаги гIадамал нахъе чIвалел руго.** Жалги бусурбаби руго абун гьаял гьедун гьел кIалъараб мехалъ ва жигьадалде инчIого чIеялъе батIи-батIиял сабабал рицун гьел рагъдеги рахъинчIеб мехалъ, гьезда нахърилълъун жидер иман загIипал муъминзабиги гьелгун цадахъ рукъор чIолел рукIана. **Х1акълъунго Гьел мунапикъзаби руго жидеца гьабулеб гIамал цIакъ квешал гIадамал.**

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ٣

3. Х1акълъунго гьеб квешаб гIамал ва гьересияб гьа гьеди гьез гьабулеб буго жидер мацIаздалъун иман лъун букIиналъ ва рекIелъ иман гьечIолъиялъ. Гьезул ракIазда тIад мугьру чIван буго гьезда жанибе иман лъугьунареб хIалалъ ва гьел руго жидеда щибго хIакъаб жо бичIчIунарел гIадамал.

۞ وَإِذَا رَأَيۡتَهُمۡ تُعۡجِبُكَ أَجۡسَامُهُمۡۖ وَإِن يَقُولُواْ تَسۡمَعۡ لِقَوۡلِهِمۡۖ كَأَنَّهُمۡ خُشُبٞ مُّسَنَّدَةٞۖ يَحۡسَبُونَ كُلَّ صَيۡحَةٍ عَلَيۡهِمۡۚ هُمُ ٱلۡعَدُوُّ فَٱحۡذَرۡهُمۡۚ قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُۖ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ ٤

4. Дуда гьел мунапикъзаби рихьараб мехалъ мун гьезул чурхдуз гIажаиблъизе гьавулев вуго. Гьел руго гIорцIарал, кьарияníл, берцинал ва кутакал. **Гьел кIалъараб мехалъ дуе гьезухъ гIенеккизеги бокьулеб буго,** гьезул калам пасихIаб ва берцинаб букIун. **Гьезул хIакъикъат буго цо къеда аскIор рахъун чIезе гьарурал цIулал рахазда релълъун.** Гьезул щибго гIакълу гьечIо, гIелмуги гьечIо. РухI гьечIеб черх буго гьезул, гIакълу гьечIеб къаркъалаги буго. **Кинабго борхараб гьаракь жидедехун ахIулеб буго абун ккола гьезда,** гьел хIинкъулел, бахIарчилъи гьечIел рукIиналъ. **Гьал руго унго-унгоял муъминзабазул тущбаби. Нуж гьезул хIиллаялдаса цIуне! Жидеда Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъаял ва жал Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIодорегIан гьареял! Гьел мунапикъзаби хIакъаб динул исламалдаса кирехун руссунел ругел?!**

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица Абу-Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «мунапикъзаби ратIа гьаризе лъалел сипатал руго: гьез салам кьолеб мехалъ лагIнат кьола (кIалалъ салам кьолеб хIал гьабун ракIалъ лагIнат кьола). Гьезул тIагIамги бикъараб, хIал гьабун бахъараб букIуна. Давла босараб мехалъ гьелъулъги жидеца хIилла гьабула, гьелдаса бикъизе, бахчизе яхI бахъула. Гьел масжидалдеги гIагарлъуларо гьениб квешаб хабар бицине гурони, как базеги гьел рачIунаро ахиралда гурони. ЧIухIун, гIамал кIодолъун рукIуна. Жал гIадамазда рекъоларо, гIадамал жидедаги рекъоларо. Сардилъ гьел хIехьалгIадин рукIуна (щибго гIибадат гьабуларо), къадги гьел хьвадулел ва ахIдолел рукIуна»* – абун.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ ٱللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾

5. Мунапикъзабазде абураб мехалъ нуж аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рачIа, гьес нужер мунагьал рахчи тIалаб гьабила абун, гьез жидер бутIрул дорехун руссине гьарула ва дуда гьел рихьизе руго хIакъаб жоялдаса жал руссаралльун ва жидеца гIамалкIодолъи гьабулеллъун.

سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَهُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٦﴾

6. Гьезие щибго мунпагIат гьабуларо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца гьезул мунагьал рахчи тIалаб гьабуниги, гьабичIого таниги. Гьезул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кидаго мунагьал рахчуларо. Х1акълъунго Аллагьас Исламияб диналда тIобитIуларо пасикъаб, мунафикъаб къавм.

هُمُ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنفِقُوا۟ عَلَىٰ مَنْ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّوا۟ ۗ وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾

7. Гьел мунапикъзаби руго жидеца абулел Мадинаялъул ансаразда: «Нужеца напакъа кьоге ва квербакъи гьабуге Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расулгун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ ругел асхIабзабазе, гьел гьаб Мадинаялдаса нахъе ине» - абун. Т1адегIанав Аллагьасе буго зобал-ракьазул ханлъи ва хазина.

Гьеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьарасе кьола. **Кинниги Гьеб амру жидеда бичIчIунарел руго мунапикъзаби.** Гьезда ракIалде кколеб буго жидеца напакъа кьечIони ва квербакъи гьабичIони, Аллагьасул расулги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги гIадада хвела абун.

يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَآ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ ٱلْأَعَزُّ مِنْهَا ٱلْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

8. Гьел мунапикъзабаца жеги абулеб буго: « Ниж гьаб гъазаваталдаса тIад руссун Мадинаялде щвани, гьеб Мадинаялдаса къватIире къотIизе руго жидер къадру бугел гIадамаз жал гIодорегIанал гIадамал»-абун. Т1адегIанав Аллагьасе буго кинабго тIадегIанлъи ва къадру-кIодолъи.

Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расуласеги, киналго муъминзабазеги буго, т1адег1анлъи ва къадро к1одолъи. Кинниги гьеб иш гьедин букIинги лъалеб гьечIо гьел мунапикъзабада.

Гьаб микьго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бану-мустIаликъ абулеб къавмалде гъазават гьабулеб мехалъ цо лъим бугеб бакIалда гIадамал тIаде руссун, цоцалъ тунка-гIуси ккана ва цо мугьажиразул чияс ансариясда кьабуна. Цинги гьез ахIи-хIур гьабуна цоцалъ рагъдезе гIагарлъун рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас, гьаб щиб жагьилияб ахIи абун гьел гIодоре руссине гьаруна. Гьеб хабар ргIараб мехалъ мунапикъазул бищунго кIудияв ГIабдуллагь ибну Салулица абуна: «Унго гьабунищха мугьажираца гьеб хIалтIи! Валлагьи гьезулги нилъерги мисал буго нилъер умумузул кициялда рекъон: «Дуца гьве кьара гьабе дудего данде багъизе» - абураб. БичасхIаги гьаб гъазаваталдаса Мадинаялде руссани гьел гIодорегIанал МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьевгун цадахъ ругел мугьажиралги къватIир къотIизе руго жидер къадру бугел Мадинаялъул гIадамаз!» - абун.

Хадубги гьес жиндир къавмалда абуна: «Гьал мугьажирал Мадинаялда чIун руго нужеца гьезие квербакъи гьабулеб букIиналъ. Нужеца квербакъи гьабиги, гьезие напакъа кьейги тани, гьел Мадинаялдаса лъутун ине руго» - абун. Гьеб хабар жинда ргIарав Зайд ибну Аркъам абулев асхIабас гьеб аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана. Жинца бицараб хабар аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щвараблъи лъараб мехалъ гьев ГIабдуллагь ибну Салул аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIана ва гьа гьедун жинца гьеб хабар бицинчIо абун кIалъана. Жинца Зайд ибну Аркъам гьереси бицунев чилъун гьавуна. Гьеб гъазаваталдаса тIадруссун рачIунеб мехалъ нухда сордо базе чIараб бакIалда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир расуласда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьал аяталги рещтIине гьаруна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва гьесул асхIабзаби Мадинаялде щвараб мехалъ дов ГIабдуллагь ибну Салулил вас ГIабдуллагь жинца хвалченги бахъун Мадинаялъул рагьдухъ чIана, жинда аскIоса унел

асхIабзабиги рукIана. Жиндир эмен тIаде щвараб мехалъ ГIабдуллагьица абуна: «Нуж нахъе къае! Валлагьи мун Мадинаялде жаниве лъугьине гьечIо дуе Аллагьасул расулас ﷺ изну кьун гурони!» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг тIаде щвараб мехалъ гьес изну кьун Г1абдуллагь ибну Салул Мадинаялде жаниве виччана.
Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабас абидал: «Дун гьев мунапикъасул бетIер къотIизе виччай» - абун, аварагас ﷺ абуна: «ЧIвачIого те гьев! Дие бокьун гьечIо гIадамал кIалъазе аварагас ﷺ жиндирго асхIабзаби чIвалел руго» - абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ибну Салулил вас ГIабдуллагь вачIана ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Дида рагIана дуца дир эмен чIвазехъин вуго абун. Дие изну кье гьесул бетIер босун духъе вачIине. Дида кIвезе гьечIо жинца гьев чIварав чиясда валагьизе» - абун. Аварагас ﷺ абуна: «Нилъеца гьесда гурхIел гьабила ва гьев нилъгун цадахъ вугевгIан мехалъ живго тела» - абун.
Нужеца пикру гьабе, бусурбаби, хирияв аварагасул ﷺ сиясаталъул, гьесул г1акълу камиллъиялъул. Жакъасел бусурбаби кант1изе г1ураб ваг1за буго гьаб хабаралъулъ. Цо-цазул г1айибал ц1ехейги тун бусурбаби цолъизе мех щун гьеч1одай!?

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ٩

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж машгъул гьаруге нужер магIишаталъ ва лъимал-хъизаналъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсеялдаса ва гьесие гIибадат гьабиялдаса. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса дунялалъ жал машгъул гьарурал гIадамал руго ахираталда жал чIорого хутIарал гIадамал.

وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ١٠

10. Ва нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун нужер боцIи-мал садакъаде кье нужеде тIаде хвел бачIинелде цебе. Гьеб хвел бачIараб мехалъ жинца садакъа-хайрат гьабичIев чияс абизе буго: «Я дир бет1ергьан абун. Дун дагьав нахъе вахъун толев анищ хвезе гьавичIого, дица садакъа кьезе ва лъикIаб гIамал гьабулездаса дунги вукIине» - абун.

وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَاۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ١١

11. Жиндир гIажал тIаде щвараб напс Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъе бахъун толаро ва гьеб хвезе гьабула. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб

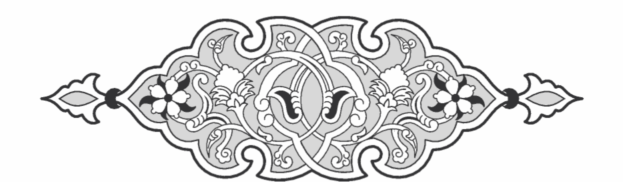
кинабго гIамал ва гьелда рекъараб жазаъ жинца нужее гьабизе бугевги вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Жиндир боцIи-мал бугев чи жив КагIба рукъалде хIеж гьабизе ине гIолеб къадар, цинги жив хIежалде инчIев, гьединго паризаяб закат бахъизе гIураб боцIи-мал бугев, жинца гьеб закатги бахъичIев чи, жив холеб мехалъ гьесул хьул лъола жив хвезе гьавичIого толев анищ гьеб боцIи-малалъул жинда тIад бугеб хIакъ тIубазегIан» - абун.

Цоги гIалимзабаца абуна: инсанас жиндир напсалъул къадру гьабиги, гьев жиндир напсалдаса чIухIиги цого жо гьечIо. Инсанас напсалъул къадру гьабизе ккола, гьеб напс гIодобегIанлъулеб гIамал гьабизе бегьуларо. Ва амма инсан жиндир напсалдаса чIухIизе бегьуларо.

Инсанас напсалъул къадро гьаби буго жинда жиндир напсалъул х1акъикъат лъараб заман. Инсан жиндир напсалдаса ч1ух1и буго гьесда жиндир напсалъул х1акъикъат лъан гут1и. Жинда Аллагь разилъаяв Г1алиасх1абасул вас Х1асанида абуна: «Г1адамаз абулеб буго мун ч1ух1арав, дурго напс к1одо гьабулев чи вуго»-абун. Х1асаница абуна: «Дилъ ч1ух1и гьеч1о, дилъ буго бусурманчиясул къадро буголъи»-абун. Цинги жинца гьаб аятги ц1алана (8 абилеб аят).

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Мунафикъуналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

64. Сурату Ттагъа́бун

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила микьго аят бугеб.

Гьаб сурат Мадинаялда рещтIине гьабураб бугониги, гьалда жанир исламияб диналъул аслаби рицуналда тIадчIей гьабун буго. Т1адегIанав Аллагьасул къадру кIодолъи бицун хадуб гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ *иман лъурал муъминзабазул ва гьесда инкар ккурал капурзабазул сипат бицун буго.*

Цересел умматазул хабар бицун, жидеца аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *гьереси гьарураб мехалъ гьезда рещтIине гьабураб гIазабалъулги бицен гьабун буго.*

Мушрикаца инкар кколеб бугониги хварал тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан гьаби хIакъаб жо букIинги баян гьабун буго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ *тIагIат гIибадат гьабиялдалъун амру гьабигун цадахъ, жиндирго хъизан-лъималазул цо тайпа инсанасул тущбаби рукIин баян гьабулеб буго: гьеб хъизаналъ инсан нахъе чIвала Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *диналъе гIоло гьижра гьабиялдаса ва жигьад гьабиялдаса.*

Сураталъул ахиралда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ *дин тIадегIан гьабиялъе гIоло напакъа кьеялдалъун амру гьабулеб буго, бахиллъиялдаса цIуне абун нагью гьабулебги буго.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ لَهُ ٱلۡمُلۡكُ وَلَهُ ٱلۡحَمۡدُۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ١

1. Зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ жинца тIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабулеб буго. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **буго тIубараб ханлъи ва кинабго реццги.**

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев,** жиндие бокьараб жо гьабизе гьев щибго жоялъ нахъе чIваларо.

هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ فَمِنكُمۡ كَافِرٞ وَمِنكُم مُّؤۡمِنٞۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٌ ٢

2. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж рижарав. Нужедасан цо къукъа жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **иман лъолеб буго. Цогидаб къокъа жидеца Аллагьасде** جَلَّجَلَالُهُ **инкар кколеб буго.**

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда**

бихьулев ва лъалев.

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّ وَصَوَّرَكُمۡ فَأَحۡسَنَ صُوَرَكُمۡۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ٣

3. Жинца зобалги ракьги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ . Гьеб бижиги гIададисеб жо гьечIо, гьелъулъ БетIергьанасул хIикматал руго ва гьеб инсанасе дунялалъулги диналъулги амру тIубазе маслахIат бугеб хIалалъ бижун буго. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужги рижун руго ва нужер сипат-суратги цIакъ берцинаб гьабун буго. Ахираталда нужер руссинги гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буго.**

يَعۡلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَيَعۡلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعۡلِنُونَۚ وَٱللَّهُ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٤

4. ТIадегIанав Аллагьасда лъала зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъалъул ахIвал-хIал, нужеца загьирго гьабулеб ва балъго гьабулеб гIамалги лъала гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ . РакIалда жаниб бугеб пикруги жинда лъалев вуго тIадегIанав Аллагь. Гьединаб камилаб лъаялъул БетIергьанасе инсанас гьабулеб гIамалалъул щибниги жо балъго хутIуларо ва щивав инсанасе жиндир гIамалалда релълъараб жазаъ гьабизе буго.

أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ نَبَؤُاْ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن قَبۡلُ فَذَاقُواْ وَبَالَ أَمۡرِهِمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ٥

5. Нужехъе бачIинчIищ нужеда цере рукIарал капурал къавмазул хабар. Жидер гIамалалда релълъараб балагь жидеде тIаде бачIарал ва ахираталдаги жидее ц1акъ унтизабулеб жужахIалъул гIазаб букIине бугел.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُۥ كَانَت تَّأۡتِيهِمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَقَالُوٓاْ أَبَشَرٞ يَهۡدُونَنَا فَكَفَرُواْ وَتَوَلَّواْۚ وَّٱسۡتَغۡنَى ٱللَّهُۚ وَٱللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٞ ٦

6. Х1акълъунго гьаб амру гьадин букIиналъе сабаб буго гьел къавмазухъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рачIун рукIин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан баянал гIаламаталгун ва хIужа-далилгун. Гьел къавмаз абуна: «Нижедаго релълъарав чиясищ ниж хIакъаб диналде тIоритIулел?»-абун. Гьез Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккуна, аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нахъ рилълъиналдасаги гьел руссун чIана. Цинги Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьездаса гIейи гьабуна: ва жинца гьел гьалаг гьарун ракьалдаса тIагIине гьаруна. **ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жив бечедав ва жив щибго жоялда хIажатав гьечIев ва кинабго махлукъаталъ жиндие рецги гьабулев.**

زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن لَّن يُبۡعَثُواْۚ قُلۡ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبۡعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلۡتُمۡۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٧

7. Капурзабаца гьереси бицун абулеб буго жал хун хадур тIаде рахъине гьаризе гьечIо абун. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, дир БетIергьан

Аллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун нуж тIаде рахъине гьаризе руго абун, цинги нужеда бицинеги буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гIамал. Гьеб иш тIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб иш буго.

Щибго мисал-сурат гьечIеб бакIалдаса гьаб кинабго гIалам бижарав Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ, хун хадув гьев инсан тIаде вахъине гьави ва гьесул хIисаб-мизан гьабун гьесие жазаъ гьаби цIакъго бигьаяб жо буго.

فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَٱلنُّورِ ٱلَّذِيٓ أَنزَلۡنَاۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ٨

8. Нужеца иман лъе ТIадегIанав Аллагьасдаги, гьесул расуласдаги. Дица гьев МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рещтIине гьабураб нурлъун бугеб Къуръаналдаги иман лъе! Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда лъалев.

يَوۡمَ يَجۡمَعُكُمۡ لِيَوۡمِ ٱلۡجَمۡعِۖ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلتَّغَابُنِۗ وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعۡمَلۡ صَٰلِحٗا يُكَفِّرۡ عَنۡهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُدۡخِلۡهُ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ٩

9. Нужеца ракIалде щвезе гьабе жиндир хIинкъи ва гIазаб кIудияб Къиямасеб къо. Гьеб буго нуж киналго жиндилъ данде гьарулеб ва капурзаби чIорого хутIи загьирлъулеб къо.

Гьев капурчияс ахиратги бичун дунял босун букIиндал гьесие ахираталда жужахIалъул гIазаб гурони щибго жо букIунаро. Дунялги, бичун ахират босарал муъминзабазе гьенир алжаназул нигIматал рукIуна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидеца рухI бичарал шагьидзабазе тIадегIанал макъамалги рукIуна.

Жинца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мунагьал чурула ва гьев алжаназул ахазукье лъугьине гьавула жидеда жанисан нигIматазул гIорал чвахулел. Даимго гьенир жанир рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаназде. Гьеб буго цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб бахьи буголъи.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَآ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِ خَٰلِدِينَ فِيهَاۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ١٠

10. Жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал, дир Къуръанги ва цогидал гIаламаталги жидеца гьереси гьарурал г1адамал руго жужахIалъул бетIергьаби, даимго жал гьенир жанир рукIунел. Ц1акъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жужахI!

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۗ وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ يَهۡدِ قَلۡبَهُۥۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ ﴿١١﴾

11. Инсанасде цониги къварилъи щоларо Аллагьасул ﷻ изнуялдалъун, гьесул хIукму-къадаралдалъун гурони. Жинца Аллагьасда ﷻ иман лъурав чи вуго жинца жиндир ракI лъикIаб ишалда тIобитIулев чи.

Балагьазда сабру гьабизеги, нигIматазда щукру гьабизеги. Гьесда якъинго лъала жинде щвараб жо жинде щвечIого хутIулареб букIараблъи. Гьединго гьесда лъала жиндие щвечIеб жо жиндие щвезе гьечIеб жо букIинги. Аллагьасул ﷻ хIукму-къадаралъе мутIигIлъун, гьелда разилъун, иманалда жанив хIалхьун ва ракI парахалъун вукIуна хIакъикъияв муъминчи. **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев.** Гьесда лъала жиндие тIубанго мутIигIал муъминзабиги, жидер иман гьеч1ел мунапикъзабиги, жинда инкар ккурал капурзабиги.

وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۚ فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ﴿١٢﴾

12. Нуж Аллагьасеги ﷻ гьесул расуласеги мутIигIлъе! Нуж иман лъеялдаса ва мутIигIлъиялдаса руссун чIани, гьелъул къварилъи нужеего букIине буго. Дир аварагасда ﷺ тIадаб жо гьечIо нужехъе баян гьабун хIакъаб дин щвезе гьаби гурони.

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ﴿١٣﴾

13. Жив цогояв, цоги жинда релълъарав гьечIев вуго нужер БетIергьан Аллагь. Гьев Аллагьасде ﷻ тавакал тIаме абе киналго муъминзабаца.

Жидеца гIибадатги цохIо Аллагьасе ﷻ гьабе ва жидер хьул лъей ва божилъиги гьев Аллагьасде ﷻ букIа!

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ مِنۡ أَزۡوَٰجِكُمۡ وَأَوۡلَٰدِكُمۡ عَدُوّٗا لَّكُمۡ فَٱحۡذَرُوهُمۡۚ وَإِن تَعۡفُواْ وَتَصۡفَحُواْ وَتَغۡفِرُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾

14. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужер руччабаздаса ва нужер лъималаздаса нужее тущманзаби рукIуна. Нуж гьезул хIилла-макруялдаса цIуне! Нуж гьездаса тIаса лъугьани, гьез нужее гьабураб къварилъиги кIочон тани ва Аллагьасда ﷻ гьезул мунагьал рахчиги гьарани гьеб нужеего лъикIаб буго. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жив гурхIулев ва жинца мунагьал чурулев вуго.

Гьел нужер руччабаздаса ва лъималаздасаги Аллагь ﷻ тIаса лъугьина ва гьезда Аллагь ﷻ гурхIила. Нужецаги гьезда гурхIел гьабе ва гьел

хIакъаб исламияб диналде ахIе.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: Маккаялда ругеб мехалъ жидеца иман лъураб цо къукъа гьижра гьабиялдаса нахъе чIвана гьезул руччабаца ва лъималаз. Гьез абуна: «Нижеца сабру гьабун буго нуж Исламияб диналде иналда, амма нижеца сабру гьабизе гьечIо нужедаса ратIалъун рукIиналда» – абун. Гьел муъминзаби гьижра гьабизе кватIун, хадур Мадинаялде гьел щвараб мехалъ жидеца цебеккун гьижра гьабурал асхIабзаби гьезда ратана жидеда исламияб дин бичIчIараллъун ва аварагасе ﷺ гIемер квербакъи гьабураллъунги. Гьел асхIабзаби пащманлъун, гьезда жидер агьлу-хъизаналъе гIакъуба гьабизе ракIалде ккедал ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна ва гьел жидер агьлу-хъизаналда тIаса лъугьана.

15. Х1акълъунго нужер боцIи-малги, нужер лъимал-хъизанги буго нужер х1ал бихьиизе кьураб жо, гьелъ нуж Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъул гьаризеги бегьула.

إِنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ١٥

Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер хIалбихьи гьабиялъе бугеб дунялалъул чIаголъи. Гьелдалъун загьирлъула жиндир иман камилав ва иман загIипав чи. **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда аскIоб цIакъ кIудияб ажру-кири бугев.** Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ажруялде хьул лъун нужеца дунялалъул чIаголъи рехун те, гьелъ гуккун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе кIочон рукIунге!

16. Нужер хIалкIвараб хIалалъ нуж Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъе ва гьесул гIазабалдаса хIинкъа! Нужеда бицунеб жоялдаса вагIзаги босе, нужеда гьабураб амру-нагьюялъеги мутIигIлъе!

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ وَٱسۡمَعُواْ وَأَطِيعُواْ وَأَنفِقُواْ خَيۡرٗا لِّأَنفُسِكُمۡۗ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفۡسِهِۦ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ١٦

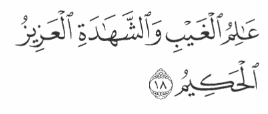
Ахираталъе батизелъун нужер боцIи-мал напакъадеги кье! Гьеб лъикIаб нухалда магIишат харж гьаби лъикIаб иш буго. **Жидерго напсалъул бахиллъиялдаса жал цIунарал, гьелъул хъантIи ва сурукълъи жидеца къезе гьабурал гIадамал руго бахьи буголъиялда кверщел батарал гIадамал.**

17. Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьесул диналъе квербакъи гьабизе боцIи-мал харж гьабуни, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее гьелде данде

إِن تُقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗا يُضَٰعِفۡهُ لَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ١٧

гIемерго цIикIкIараб ажру-кири гьабула ва нужер киналго мунагьал чурула.

ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь жиндие мутIигIал муъминзабазе щукру гьабулев вуго гьезул лъикIаб гIамалалъул ажру гIемерго цIикIкIине гьабун. Жив гурхIулев, жиндир хIелму бергьаравги вуго. Гьезул мунагьал гIемерал ругониги жинца гьезие гIакъуба гьабуларев, гьез тавбу гьабизе бокьулев вуго.

18. Жинда загьирабги батIинабги жо лъалев, цебеккун букIараб ва хадубккун букIунебги жо лъалев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

Жиндир гуч бергьарав, жиндир гIадлу битIарав, хIикмат кIудиявги вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ . Жиндир хIукму-къадаралъулъ гIададисеб жо гьечIев, жиндир тадбир камилав, махлукъалъе мунпагIат ва маслахIат бугеб хIукму жинца гьабулевги вуго.

Гьаб сураталъул анцIилаункъабилеб аяталъе тафсир гьабун Ибну ХатIибица берцинаб хабар бицун буго. Гьалъул къокъаб хIасил буго: Т1адегIанав Аллагьас лъималги руччабиги инсанасул тущбабилъун гьарун гьечIо. Гьев инсан Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъуллъун, жиндир лъимал-хъизан бокьун, гьезие бокьараб щинаб жо гьабун хьвадараб мехалъ гьев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьабиялдаса дагь-дагьккун рикIкIалъула, жиндаго лъачIого лъималазулги руччабазулги мурадал тIуралевлъун ватула. Гьаб хIисабалда балагьидал, гьел лъималги руччабиги гьесие заралалъе сверун ратула. Инсанасе зарал гьабулеб щинаб жо гьесул тущман букIуна.

ХIакъикъаталдайин абуни, лъималги руччабиги руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсанасе кьураб нигIмат. Гьеб нигIматалдаса пайда босизе ккола Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб хIалалъ. Жиндир лъимал-хъизанги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалеллъун гьарун, гьезда Исламияб дин лъазе гьабун хьвадизе тIадаб буго муъминчиясда. Гьел лъималазе бокьанщинаб жоги гьабун гьезие дунялалъул чIаголъи гIуцIулев вугони гьев чиясул жиндирго гIумруги гIадада хвараблъун букIуна ва жиндие ахираталда кIалгьикъи ва гIакъубаги букIуна жинца агьлу-хъизан исламияб диналда тIобитIунгутIи сабаблъун.

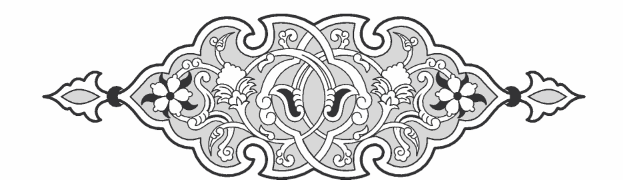
АнцIила анлъабилеб аяталда абулеб буго: «Нуж Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа нужер хIалкIвараб хIалалъ» - абун. Гьеб рагIиялъул магIна буго Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гьабураб жо тIубазе ва гьелда нахърилълъине тIадаб буго хIалкIвараб хIалалъ абураб. Ва

амма Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласги гьабуге абун нагью гьабураб, жиб хIарамаблъун ва квешаблъун бихьизе гьабураб жо тIубанго реххун тезе ккола ва рикIкIад гьабизе ккола. Х1арамаб жо теялъе «хIалкIвараб хIалалъ» - абураб рагIи хIалтIизе гьабуларо.

Жинда Аллагь разилъаяв Абу Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Дица нужеда цо иш гьабе абун амру гьабураб мехалъ нужеца гьеб ишалдаса нужер хIалкIвараб къадар гьабе. Дица цо иш гьабуге абун нагью гьабураб мехалъ гьеб ишалдаса рикIкIалъе, гьелда аскIорего къаге»* - абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Ттагъа́буналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

65. Сурату Т1алакъ

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб сураталда жаниб аслияб хIалалъ бицен гьабун буго рос-лъадиялда гьоркьор рукIунел шаргIиял хIукмабазул: цIар тIами гIадаб, гIиддаялъул масъала, напакъа-сахIалъул ва цогидалги хIукмаби.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا طَلَّقۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحۡصُواْ ٱلۡعِدَّةَۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ رَبَّكُمۡۖ لَا تُخۡرِجُوهُنَّ مِنۢ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخۡرُجۡنَ إِلَّآ أَن يَأۡتِينَ بِفَٰحِشَةٖ مُّبَيِّنَةٖۚ وَتِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدۡ ظَلَمَ نَفۡسَهُۥۚ لَا تَدۡرِي لَعَلَّ ٱللَّهَ يُحۡدِثُ بَعۡدَ ذَٰلِكَ أَمۡرٗا ١

1. Я гьав Бичасул авараг! Нужеца руччабазул цIар т1амураб мехалъ гьеб цIар тIаме гьезул гIиддат байбихьулеб мехалъ. Гьел хIайизалдаса рацIцIалъараб мехалъ тIаме цIар нуж гьезда аскIор регичIого. **Нужеца гьеб гIиддаялъул заман цIуне ва гьеб камил гьабе.** Лъабго нухалъ хIайизалдаса яцIцIалъи бихьизегIан буго хIайиз бачIуней чIужуялъул гIиддат. Гьеб гIиддат цIуниялдаса мурад буго кIиго чиясул лъим (мани) жубачIого букIин ва лъимер лъил бугеб мухIканго лъалеб букIин. **Нуж хIинкъа нужер БетIергьан Аллагьасда гIасилъизе. Нужеца гьел руччаби цIар тIамун гIиддаялда ругеб мехалъ рукъоса къватIире рахъине гьаруге. Гьел руччаби жалгоги къватIире рахъунге жидер рукъоса гIиддат тIубазег1ан. Цо гIаданалъ къабихIаб пиша гьабуни:** гьелъ зина гьабуни, росасул гIагарлъиялда рогьоб бан, рагъ гьабун хьвадани, **гьей гIадан къватIие яхъине гьайила.** Гьелда т1ад Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1ад т1убазабизе, яги гьелъул заралалдасан рат1алъизе. **Гьал руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалъул гIорхъаби. Гьел гIорхъаби жинца хвезе гьарурав чи жинца жиндирго напсалъе зулму гьабурав чи вуго. Дуда лъаларо, я гьав инсан, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щиб амру хадуб нужее загьир гьабулеб.** Нужер цоцаздехун букIараб рокьукълъи тIаса ине бегьила, ццим бахъиги кIочена, нужее цIидасан рос-лъадилъун рукIине бокьизе бегьула. Гьедин бугелъул гIиддат тIубазегIан шаргIалъ бицараб

хIалалда хьваде.

2. Гьел жидер цIар тIамурал руччабазул гIиддат тIубазе мех щварабго, гьел руччаби тIадруссине гьаризе бокьани тIадруссине гьаре, ратIа гьаризе бокьани ратIаги гьаре. Гьел тIадруссине гьаруни, гьезулгун гьабулеб яшав лъикI гьабе, гьезие напакъа-ретIел кье ва берцинаб хIалалъ гьалмагълъи гьабе.

فَإِذَا بَلَغۡنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمۡسِكُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٍ أَوۡ فَارِقُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٖ وَأَشۡهِدُواْ ذَوَيۡ عَدۡلٖ مِّنكُمۡ وَأَقِيمُواْ ٱلشَّهَٰدَةَ لِلَّهِۚ ذَٰلِكُمۡ يُوعَظُ بِهِۦ مَن كَانَ يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ مَخۡرَجٗا ٢

Гьел ратIа гьаруниги гьезие кьезе кколеб жоги кьун, жидее зулму ва къварилъи гьабичIого ратIа гьаре.

Руччаби тIадруссине гьаруниги, ратIа гьарулел ругониги кIиго гIадилав нугIги вукIине гьаве нужеца гьабураб хIукму гьезда лъан букIине ва хадуб дагIба-къец ккечIого букIине. Гьел нугIзал рукIин суннатаб буго. Цо гIалимзабаца абуна чIужу тIад юссине гьаюлей йигони кIиго нугI вукIин тIадаб буго абун. **Гьел нугIзаллъун ругел гIадамаз нугIлъи гьабе Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун.** БитIараб хIалалъ гьабе нугIлъи ва гьеб нугIлъи гьабизе жал ахIараб мехалъ нугIлъи гьабизеги а!

Гьаб вагIза буго жинца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги иман лъурав чиясе гьабулеб бугеб. Жиндир киналго хIалазулъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун хьвадулев чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул амру бигьа гьабула, гьесда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинца кинабгo къварилъи, пащманлъи тIаса ине гьабулеб нухги бихьизе гьабула.

3. Жиндида ракIалдаго гьечIеб рахъалъан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие хIалалаб ризкъиги кьола. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца гIейи гьабулев вуго жинда тавакал тIамурав чиясе. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жиндир хIукму ва амру кинабгo махлукъалда тIад бугев ва гьеб хIукму жиндие бокьараб хIалалъ жинца тIубазе гьабулев.

وَيَرۡزُقۡهُ مِنۡ حَيۡثُ لَا يَحۡتَسِبُۚ وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسۡبُهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ بَٰلِغُ أَمۡرِهِۦۚ قَدۡ جَعَلَ ٱللَّهُ لِكُلِّ شَيۡءٖ قَدۡرٗا ٣

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щибаб жоялъе гIорхъи ва къадар чIезе гьабун буго. Инсанасде тIаде къварилъи бачIаниги, гIатIилъи бачIаниги гьеб даимаблъун букIунаро.

4. Жидер хIайиз бачIиналдаса хьул къот1арал руччаби ва жидеде хIайз бачIунарел руччабиги лъабгo моцIалъ

وَٱلَّٰٓـِٔي يَئِسۡنَ مِنَ ٱلۡمَحِيضِ مِن نِّسَآئِكُمۡ إِنِ ٱرۡتَبۡتُمۡ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَٰثَةُ

أَشۡهُرٖ وَٱلَّٰٓـِٔي لَمۡ يَحِضۡنَۚ وَأُوْلَٰتُ ٱلۡأَحۡمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعۡنَ حَمۡلَهُنَّۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ مِنۡ أَمۡرِهِۦ يُسۡرٗا ٤

рукIина гIиддаялда. ХIайз бачIиналдаса хьул къотIарал руччаби руго херлъун хIайз бачIиналъ тарал. ХIайз бачIунарел руго жал гьитIинал рукIун хIайз бачIине мех щвечIел. Гьел руччабазе гIиддат гьабулеб заман лъабго моцI гьабун буго. **ЦIар тIамурал руччаби къинал ругони гьезул гIиддат букIуна лъимер гьабизегIан. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав ва жинца шаргIиял гIорхъаби цIунарав чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул амру бигьа гьабула ва гьесие лъикIаб гIамал гьабизе квербакъиги гьабула.**

ذَٰلِكَ أَمۡرُ ٱللَّهِ أَنزَلَهُۥٓ إِلَيۡكُمۡۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يُكَفِّرۡ عَنۡهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُعۡظِمۡ لَهُۥٓ أَجۡرًا ٥

5. Гьаб цебехун бицараб цIар тIамиялъул ва гIиддаялъул хIукму буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужеда рещтIине гьабураб шаргIалъул хIукму. Аллагьасдасаги جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун жинца гьаб хIукму тIубазе гьабулев чиясул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мунагьал чурула ва гьесул даража-макъамги тIадегIан гьабула.

أَسۡكِنُوهُنَّ مِنۡ حَيۡثُ سَكَنتُم مِّن وُجۡدِكُمۡ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُواْ عَلَيۡهِنَّۚ وَإِن كُنَّ أُوْلَٰتِ حَمۡلٖ فَأَنفِقُواْ عَلَيۡهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعۡنَ حَمۡلَهُنَّۚ فَإِنۡ أَرۡضَعۡنَ لَكُمۡ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأۡتَمِرُواْ بَيۡنَكُم بِمَعۡرُوفٖۖ وَإِن تَعَاسَرۡتُمۡ فَسَتُرۡضِعُ لَهُۥٓ أُخۡرَىٰ ٦

6. Нужеца гьел руччаби жанир чIезе гьаре нужго жанир чIарал, нужер рес-махIалалда рекъарал рукъзабахъ. Нужеца гьел руччабазе кьварильиги гьабуге напакъа-сахIалъул ва рукъалъул рахъалъан, гьел жидее напакъа тIалаб гьабун кьватIире рахьине кколеб хIалалъ, яги гьез нужедаса ратIалъи тIалаб гьабулеб хIалалъ. Гьел цIар тIамурал руччаби къинал ругони гьезие напакъа кье жидеца лъимер гьабизегIан.

Лъимер гьабун хадубги жидеца гьеб лъимер хахизе гьабулеб бугони ва гьелъул тIалаб гьабулеб бугони, гьел руччабазе ужра-мухьги кье. Нужеда гьоркьоб гьабулеб хурхенги шаргIалда рекъараб, жинда жаниб лъикIлъи ва маслахIат бугеб хIалалъ гьабе.

Эбелалъ лъимер хахизе гьабе жинца ужра тIалаб гьабичIого. Инсуца гьей эбелалъе мухьги кье гьелъ тIалаб гьабулеб гьечIониги. Гьаб буго цоцадехун гьабулеб шаргIалде ракъараб берцинаб гIамал. **Гьал кIиялго цоцада рекъечIони, инсуца жиндир лъимер хахизе гьабизе ва гьелъул тIалаб гьабизе цоги чIужугIадан ижараде ккве!** Цоги гIадан щолей гьечIони, яги лъимералъ гьелъул керен хахулеб гьечIони,

цинги гьей эбелалда тIадаб буго жиндир лъимер хахизе гьабизе ва инсудаги тIадаб буго гьелъие гIадаталда рекъараб мухь кьезе.

لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا ۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

7. Жиндир бечелъи ва рес-махI бугев чияс гьелда релълъараб кье чIужуялъе кьолеб напакъа ва ретIел. Мискинав чияс Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие кьураб ризкъиялда релълъараб напакъа кье жиндир чIужуялъеги. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цониги напсалда хIал гьабуларо жиндир рес рекъараб жоялдалъун гурони. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ захIмалъиялда хадуб гIатIилъиги гьабула.

Гьев росс мискинав вугони чIужуялъ сабру гьабизе ккела ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жидее ризкъи тIалаб гьабун, гьев разияб гIамал гьабун, сабру гьабун рукIине ккела.

Гьал аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагьас бицунеб буго цIар тIамиялда ва гIиддат тIубазе гьабиялда хурхараб хIукму. ЦIар тIами шаргIалда жаниб какараб жо буго ва цIакъго хIал рекъечIого, хъизан-рукъалъул гIадлу-низам лъугьунарого букIун гурони цIар тIамизе ва ригьин биххизе бегьуларо.

ЦIар тIамиялде амру ккараб мехалъ гьелъулги кIиго батIияб къагIида буго: суннатаб къагIида буго лъабабго цIар цадахъ тIамичIого тей. Цо цIарги тIамун чIужу жийго тела ва гьелъул гIиддат тIубазе мех гIагарлъидал гьел кIияздаго рекъон лъикIилан ккани, росас «Дун дир чIужуялде вуссана, дица гьей дидеги юссине гьаюна» – абила ва гьел цереккун рукIараб хIалалъ рос-лъадилъун рукIуна. Гьедин тIад руссине гьезие бокьичIони, гIиддат тIубараб мехалъ гьей чIужуялъул ихтияр букIуна цоги росасе ине. ГIидда тIубан хадубги гьел кIиязего тIад руссине бокьани, гьез цIидаса магьари лъезе ккола. Цо, яги кIиго цIар тIамун ятIалъарай цоги росасе инчIого жиндирго росасе ине бегьула цIидасан шаргIалда рекъон магьариги лъун.

Лъабго цIар цадахъго тIамун, яги цо-цо ккун тIамун лъабго цIар тIамурай чIужу гьев росасе ине бегьуларо цоги росасе ун, гьевгун йегун, гьес нахъе йиччан хадуб гурони. Гьев цогидав росасе инги, гьес нахъе йиччайги букIине ккола жидерго напсазе бокьун, хIоло гьаби мурадалда гьечIого – хIоло гьаби хIарамаб жо буго. Цо-цо гIалимзабаца абуна гьеб хIоло гьабун гьей чIужу дов жиндир цевесев росасе ине нух щоларо абун. Гьединаб, шаргIалда хIарам гьабураб, ишалде ккунгутIиялъе гIоло суннатаб нух буго чIужуялъул лъабго цIар тIамичIого цо яги кIиго цIар тIамун тей. Лъабабго цIар цадахъго тIами шаргIалда рихараб жо буго. Гьедин бугониги лъабго цIар цо

нухалъ тIамураб мехалъ гьей чIужу гьесдаса тIубанго ятIалъула абун буго г1емерисел гIалимзаби жинда рекъараб хIукму. ГIалимзабазул цо къукъа буго лъабабго цIар цадахъ тIамураб мехалъ цо цIар гурони унарин абулебги.

ГIиддат абулеб жо буго росасдаса ятIалъарай чIужу къинай йигодай абун гьелъул хIукму баянлъизегIан гьей чIужу цоги росасе инчIого чIезе бихьизе гьабураб замана. Магьариги лъун гьел рос-лъади цоцаде аскIореги къачIого халватги гьабич1ого цIар тIамураб мехалъ гьаб гIиддат букIунаро.

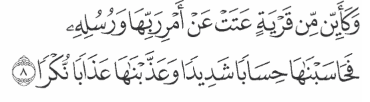
ГIиддаялъул заманги ункъо батIияб буго:

1. Росасдаса ятIалъарай гIадан хIайз бачIине мех щвечIей гьитIинай йигони, яги херлъун хIайз бачIунарей лъугьун йигони, гьезул гIиддат буго лъабго моцIалъ сабру гьаби ва цоги росасе иналъул хабар бицунгутIи. Берцинаб ретIел ретIун, гьуинал махIал гьарун рукъоса къватIие яхъунгутIиги.

2. Гьей гIадан хIайз бачIунеей йигони, гьелъул цIар тIамиялъул суннатаб къагIида буго хIайзалдаса яцIцIалъараб мехалъ гьелда аскIове къачIого росас цо цIар тIами. Гьедин цIар тIамурай гIаданалъ лъабабилеб яцIцIалъи бихьизегIан сабру гьабила: ай кIиго нухалъ хIайз бачIун яцIцIалъараб гIуж буго гьелъие лъабабилеб рацIцIалъи бихьулеб гIуж.

3. Жиндир цIар тIамурай чIужу къинай йигони, гьелъул гIиддат букIуна жинца лъимер гьабизегIан. Ц1ар тIамурабго къоялъ гьелъ лъимер гьабуни, гьей гIиддат тIубарай йикIуна. ИчIго моцIалъ лъимер чохьониб бугониги, гьей гIиддаялда йигей йикIуна.

4. Рос хун цIар ккарай (арай) чIужуялъ сабру гьабула ункъо моцIги анцIго къоялъги. Гьей чIужу къинай йигони ва лъимер ункъо моцIги анцIо къоги инчIого гьабуни, гьелъул гIиддат тIубаларо ва гьелъ сабру гьабула гьеб заман инегIан. Гьей къинай йикIун гьелъ ункъо моцIги анцIго къоги бараб мехалъги лъимер гьабичIони гьелъул гIидда букIуна жинца лъимер гьабизегIан. Гьал цIар тIамиялда ва гIиддаялда хурхарал шаргIиял хIукумаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир лагъзадерил маслигIат цIунун гьарурал хIукмаби. Гьалда релълъун руго цогидал киналго хIукмабиги. Гьаб амру гьадин бугелъул бусурбабазда тIадаб буго кинабго хIалалъулъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда нахърилълъин ва гьеб хIукму ракI разилъун жидеца къабул гьабиги.

8. ГIемерал росаби руго жидер агьлуялъ Аллагьасдеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдеги гIасилъи гьабурал, цинги

дица цIакъ квешаб хIалалъ хIисаб гьабурал ва жидее цIакъ гучаб гIазабги гьабурал.

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَٰقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾

9. Гьез чIамана жидер квешаб гIамалалъул жазаъ ва ахираталдаги гьел гIадамал руго жал чIорого хутIарал, жидер руссунеб бакI жужахIалъул цIа бугел.

أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ۚ قَدْ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾

10. ЖужахIалда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьезие хIадурун буго цIакъ гучаб гIазаб. Нуж Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъа, я гьал иман лъурал, ва нужее Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIакълу-лъайги кьурал г1адамал! Х1акълъунго Аллагьас нужеда гьаб хирияб Къуръанги рещтIине гьабун буго нужеца гьалда гIамал гьабизе.**

رَّسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ مُبَيِّنَٰتٍ لِّيُخْرِجَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزْقًا ﴿١١﴾

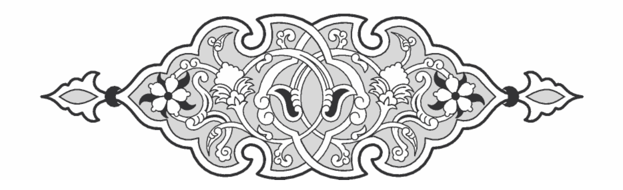
11. Жинца нужее гьеб Къуръаналъул аятал цIалулев ва гьел нужее баян гьарулев расулги витIун вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ**, жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун, гьесул расуласда нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал куфруялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде рачине. Жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал ахираталдаги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **алжаназда жанир лъугьине гьарула. Жидер ахакьан нигIматазул гIорал чвахулел, жидеда жанир гьел муъминзаби даимгоги рукIунел. Х1акълъунго гьеб алжаналда жаниб тIадегIанав Аллагьас гьев муъминчиясе цIакъ берцинаб ризкъи хIадурун буго.**

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

12. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер БетIергьан: жинца анкьалго зобал рижарав ва гьездаго релъараб ракьги бижарав.** Анкьго батIияб ракьги бижана абураб магIна гьабуна цо гIалимзабаца. Цогидаз абуна ракь цо бижана жиндир бижин ва батизе гьаби зобал рижиналда релълъараб абун. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир амру гьел зобал-ракьалда гьоркьоб рещтIине гьабула ва гьесул хIукму-къадар гьениб билълъуна. Х1акълъунго гьаб кинабго махлукъ бижун буго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ**, инсанасда лъазе**

гьеб бижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир кинабго жоялда хIалкIолев вукIин. Ва нужеда лъазе ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вук1ин жиндир гIелму-лъаялдалъун ва хIукму-къадаралдалъун кинабго махлукъалда жинца сверун лъугьин гьабурав ва гьелъул тадбир мухIканго гьабулевги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату ТIалакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

66. Сурату ТтахIрим

Мадинаялда рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб сураталда жанибги шаргIиял масъалаби рицунел руго. ТIубарабго сурат Аллагьасул свлаат салам лъеяв аварагасул ва гьесул руччабазул бицунеб буго абун абизе бегьула. Гьаб сурат рещтIине гьабиялъе сабаб бицун кIиго батIияб хIукму буго гIалимзабазул:

1) Имам КъуртIубияс бицана: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир руччабазе гIадилаб хIалалъ сордо бикьулеб букIана. Жинда Аллагь разилъаяй ХIапсатихъе аварag ﷺ вугеб сордоялъ гьелъ гьарана жий эбел-инсухъе зияраталъ йиччай абун. ХIапсат эбел-инсухъе араб мехалъ аварагас ﷺ къибтIияй Марият ахIана ХIапсатил рукъое. Цинги Х1апсат тIадюссун ячIараб мехалъ ва жиндир рукъой Марият ятараб мехалъ гьей Х1апсатил цIакъ ццим бахъана ва гьей щакдарана. Гьелъ абуна: «Дуца гьей дир рукъое ячун йиго ва дир бусада мун гьейгун цадахъ вегун вуго! Дуца гьаб жо гьабиялъе тIокIаб сабаб гьечIо дуда дун хIакъирлъун йихьи гуреб!» - абун.

Гьей ХIапсат рази гьайизе бокьун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица гьай Марият дие хIарам гьаюна. Дуца гьаб хабар цоги щивго чиясда бицунге» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварaг аравго ХIапсатица жиндаги ГIайшатидаги гьоркьоб бугеб къедги бухун, ГIайшатида гьеб хабар бицана, цинги гьеб цогидал руччабаздаги лъана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул гьеб ишалъ ццим бахъине гьабуна ва гьес къасд гьабуна жиндир руччабазул рукъзабахъе инаро абун ва моцIалъ жинца гьел киналго рикIкIад гьарун тела абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб сураталъул авалалда ругел аятал рещтIине гьаруна» - абун.

2) АтIабарияс бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварaг жинда Аллагь разилъаяй Зайнабиде аскIов вугеб мехалъ гьес Зайнабица кьураб гьоцIо гьекъолеб букIана. Гьеб иш рихун ХIапсат ва ГIайшат кIияйго рекъана жидеца аварагасда ﷺ абизе: «Дудаса квешаб махI буго» - абун.

Цинги хирияв аварaг ﷺ Х1апсатида аскIове индалго гьелъ

абуна: «Дудаса цо квешаб махI буго»-абун. Хадуб ГIайшатицаги абуна гьебго рагIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе цIакъ бокьулеб букIинчIо жиндаса инсанасе бокьулареб махI букIине ва гьес гьа гьедун абуна: «Дица махI квешаб жо кваначIо, дица гьоцIо гьекъон букIана, тIокIаб дица гьеб гьоцIо гьекъеларо» - абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна» – абун.

ГIемерисел гIалимзаби жинда рекъараб рагIи буго имам КъуртIубияс бицараб рагIи.

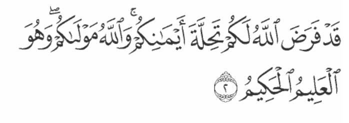
Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Я гьав Бичасул авараг! Дуца щай хIарам гьабулеб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **дуе хIалалаблъун гьабураб жо! Гьеб иш дуца гьабулеб буго дур руччабазул цоял разилъи тIалаб гьабун.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ أَحَلَّ ٱللَّهُ لَكَۖ تَبۡتَغِي مَرۡضَاتَ أَزۡوَٰجِكَۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ١

Гьеб иш дуца гьабуге, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуе хIалал гьабураб гьоцIоги, дур гъарабаш Мариятги дуца хIарам гьаруге. **ТIадегIанав Аллагь жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев вуго.** Дуда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIайиб гьабулеб буго дурго напсалъе къварилъи гьабуна абун.
Тафсир гьабурав цо гIалимчияс гьаб бакIалда жиб бицинего рекъолареб магIна гьабун буго ва гьес абулеб буго: «Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIалал гьабураб жо хIарам гьабуна»-абун. Гьаб буго аварагзабазде عَلَيۡهِمُٱلسَّلَامُ абизе бегьулареб рагIи. Гьел руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъалда тIаса рищун, гьезда дин лъазе гьабизе ритIарал гIадамал. Гьез абурабги, гьабурабги кинабго гIамал жидер умматалъе нухлъун букIуна.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьоцIо гьекъезе хIарамаб буго абун абичIо, яги Марият жиндие хIарамай йиго абичIо. Гьес жиндирго напс нахъе чIвана гьезда аскIове къаялдаса. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда чIвараб гIайибги гьев хира гьавулеб, гьесул къадру кIодо гьабулеб буго. Гьесде абулеб буго: «Дуца дурго напсалъе къварилъи гьабуге гьел руччаби разилъи тIалаб гьабулевлъун вукIун»-абун.

2. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагьас нужее изну кьун буго нужеца гьедараб гьа хвезе гьабизе, гьеб хвезе гьабиялда жаниб цо маслахIат бугеб мехалъ.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужер киналго умуразул Вали ва БетIергьан.**

Гьев Аллагь ﷻ вуго жинца гьабулеб хIукмуялъулъ гIадлу битIарав, хIикмат гъваридав ва жиндир хIукмуялъул лагъзадерие ругел маслахIатал жинда лъалев.

وَإِذۡ أَسَرَّ ٱلنَّبِيُّ إِلَىٰ بَعۡضِ أَزۡوَٰجِهِۦ حَدِيثٗا فَلَمَّا نَبَّأَتۡ بِهِۦ وَأَظۡهَرَهُ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ عَرَّفَ بَعۡضَهُۥ وَأَعۡرَضَ عَنۢ بَعۡضٖۖ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِۦ قَالَتۡ مَنۡ أَنۢبَأَكَ هَٰذَاۖ قَالَ نَبَّأَنِيَ ٱلۡعَلِيمُ ٱلۡخَبِيرُ ٣

3. Дуца рехсе, я гьав муъминчи, Аллагьасул расулас ﷺ жиндир руччабазул цоялда балъгояб хабар бицараб гIуж ва гьелда амруги гьабураб гьеб хабар лъидаго бицунге абун. Гьей йиго ХIапсат, Мариятил хабар лъидаго бицунге абун жинда амру гьабурай.

Цинги гьелъ гьеб хабар къватIиб бициндал ва Аллагьас ﷻ жиндир расуласда ﷺ гьебги лъазе гьабидал, гьев расулас ﷺ Х1апсатида гьеб хабаралъул цо бутIа жинда лъараблъи бицана: кинабго балъголъи бицун гьелда бадибчIвай гьабич1ого тана. Гьеб хабар жинда бицараб мехалъ Х1апсатица абуна: «Дуда гьаб хабар лъица бицараб»-бун. Аллагьасул расулас ﷺ абуна: «Дида гьеб лъазе гьабуна жинда кинабго жо лъалев Аллагьас ﷻ» - абун.

إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدۡ صَغَتۡ قُلُوبُكُمَاۖ وَإِن تَظَٰهَرَا عَلَيۡهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ مَوۡلَىٰهُ وَجِبۡرِيلُ وَصَٰلِحُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۖ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَعۡدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ٤

4. Хадубги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: **«Нуж кIиялъго тавбу гьабуни нужее гьеб лъикIаб буго. Х1акълъунго нужер ракIал дагьалго согIлъун рихьулел руго дида»-абун.** Гьей кIияйго йиго Х1апсатги Г1айшатги. **Нагагь гьей кIияйго аварагасде ﷺ данде рахъани, гьев аварагасе ﷺ жинца квербакъулев гьесул БетIергьан Аллагь вуго, хадуб Жабраил малаик вуго, хадур лъикIал муъминзабиги руго.**

Абубакр ва ГIумар руго: ХIапсатилги ГIайшатилги умумул. **Гьезда хадур малаикзбаги руго жидеца аварагасе ﷺ квербакъи гьабулел» – абун.**

عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبۡدِلَهُۥٓ أَزۡوَٰجًا خَيۡرٗا مِّنكُنَّ مُسۡلِمَٰتٖ مُّؤۡمِنَٰتٖ قَٰنِتَٰتٖ تَٰٓئِبَٰتٍ عَٰبِدَٰتٖ سَٰٓئِحَٰتٖ ثَيِّبَٰتٖ وَأَبۡكَارٗا ٥

5. Хирияв аварагас ﷺ нужер ц1ар т1амуни гьесул Бет1ергьан Аллагьас жиндир аварагасе ﷺ нужедасанги лъик1ал руччаби кьезе руго, жал Аллагьасе ﷻ мутIигIал, жидеца Аллагьасдаги ﷻ ахираталдаги иман лъолел, жидеда

гьабураб амру тIубазе жал мукIурал ва лебалал, жидеца мунагьаздаса тавбу гьабулел, жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадатги гIемер гьабулел, Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьесул расуласе** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гIоло жидеца гьижраги гьабулел.** Жидеца кIал кколел абураб магIнаги гьабуна гьаб рагIиялъе. **Жал россабаз нахъе риччарал, ва жал жеги россабазе инчIел ясал.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ عَلَيۡهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٞ شِدَادٞ لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ ٦

6. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца нужерго напс цIуне ва нужер агьлу-хъизанги цIуне жужахIалъул цIаялдаса: Гьеб цIа бакулеб жо ганчIал ва гIадамазул чурхдул ругеб. Гьеб жужахI хьихьун цIакъ гучал, жидер ццим бахъунел малаикзаби ругеб. Гьел малаикзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялъе гIасилъуларо ва гьез жидеда амру гьабураб жо цIакъ хехго ва мухIканго тIубазе гьабула.** Гьеб жужахIалдаса цIуни букIуна жидецаго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат-гIибадат гьабиялдалъун ва жиндир агьлу-хъизаналдаги гьеб жо лъазе гьабун ва гьеб гьабе абун амру гьабун.

Ахираталда капурзабаздехун абула:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَا تَعۡتَذِرُواْ ٱلۡيَوۡمَۖ إِنَّمَا تُجۡزَوۡنَ مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ٧

7. Я гьал капурал гIадамал! Жакъа нужеца кинабгIаги гIузру бачунге! Х1акълъунго Гьаб нужее гьабулеб жужахIалъул гIазаб буго нужеца дунялалда гьабураб гIамалалде данде гьабулеб жазаъ!

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ تُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ تَوۡبَةٗ نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمۡ أَن يُكَفِّرَ عَنكُمۡ سَيِّـَٔاتِكُمۡ وَيُدۡخِلَكُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ يَوۡمَ لَا يُخۡزِي ٱللَّهُ ٱلنَّبِيَّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَعَهُۥۖ نُورُهُمۡ يَسۡعَىٰ بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَبِأَيۡمَٰنِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَتۡمِمۡ لَنَا نُورَنَا وَٱغۡفِرۡ لَنَآۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٨

8. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж кинацаго Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **руссун ритIухъаб тавбу гьабе! Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужер мунагьал чуризе руго, нужги алжаназул ахазукье лъугьине гьаризе руго, жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел. Гьеб къо буго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир расулги, гьесда иман лъурал муъминзабиги гIадада хвезарулареб, гьел нечезе гьарулареб къо.** Капураб, пасикъаб къавмалда цебе гIазаб гьабичIого Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзаби тIаса лъугьун тола.

Гьел муъминзабазда цебеги, кваранисанги хьвадулеб иманалъул нур букIуна. Гьеб къоялъ Аллагьас ﷻ жидее гьабураб жазаалдаса рохун муъминзабаца абула: «Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуца нижее гьаб нур тIубазе гьабе, нижедаса гьеб кидаго тIаса босуге, дуца нижер киналго мунагьалги чуре! Х1акълъунго Мун вуго, Аллагь ﷻ, кинабниги жоялда дур хIалкIолев!» - абун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡۚ وَمَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ٩

9. Я гьав Бичасул авараг! Дуца капурзабаздаги мунапикъзабаздаги жигьад гьабе! Дуца гьезда данде цIакъаб гуч ва ццин бахъинги загьир гьабе. Гьезул ахираталда руссунеб бакI жагьаннама буго ва цIакъ квешаб руссунеб бакIги буго гьеб.

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱمۡرَأَتَ نُوحٖ وَٱمۡرَأَتَ لُوطٖۖ كَانَتَا تَحۡتَ عَبۡدَيۡنِ مِنۡ عِبَادِنَا صَٰلِحَيۡنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمۡ يُغۡنِيَا عَنۡهُمَا مِنَ ٱللَّهِ شَيۡـٔٗا وَقِيلَ ٱدۡخُلَا ٱلنَّارَ مَعَ ٱلدَّٰخِلِينَ ١٠

10. Т1адег1анав Аллагьас мисал бачана капурал гIадамазул хIал баян гьабун. НухI аварагасул عليه السلام ва ЛутI аварагасул عليه السلام чIужуялъул. Гьай кIияйго чIужу йикIана Дир лъикIал лагъзадерил руччабилъун.

Щибаб умматалъул авараг гьеб умматалъул бищунго лъикIал ва бищунго Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабулел рукIунелъул абуна «Дир лъикIал лагъзадерил руччабилъун»-абун. **Гьей кIиялъго жидер росабазе хиянат гьабуна:** гьез иман лъечIо ва куфру-ширкалъул гIадамаздехун жидеца гьудуллъи гьабулел рукIана. **Гьей кIияйго капурай чIужуялъе щибго кумек гьабичIо НухIица ва ЛутIица гьел жужахIалде лъугьине гьарулеб мехалъ ва гьей кIиялдаго ахираталда абула: «Нуж жужахIалде жанире лъугьа цогидаб жужахIалъул агьлугун цадахъ» - абун.**

Гьеб мисал бачун тIадегIанав Аллагьас баян гьабулеб буго щивав чиясе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ букIине букIин ва кигIанго лъикIал муъминзабазда ва аварагзабазда عليهم السلام кIоларо гьел гIазабалдаса хвасар гьаризе. Куфруги иманги кIиго батIияб дин буго. Гьеб диналъул аслуялъулъго хилиплъарал капурал гIадамазе жидер г1агарал г1адамал лъик1ал рук1иналдалъун ахираталда щибго кверабакъи букIунаро.

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱمۡرَأَتَ فِرۡعَوۡنَ إِذۡ قَالَتۡ رَبِّ ٱبۡنِ لِي عِندَكَ بَيۡتٗا فِي ٱلۡجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرۡعَوۡنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِي مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ١١

11. Жидеца иман лъурал гIадамазул мисал бачун тIадегIанав Аллагьас ПиргIавнил чIужу Асият рехсана. Гьей Асиятица абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дие алжаналда жаниб Дуда аскIоб рукъ бае дун гьений

жаний йикIине ва Дуца дун хвасарги гьае ПиргIавнил квешаб гIамалалдаса, гьесул куфру-ширкалъул зaралалдаса ва Дуца дун хвасар гьае жиб залимаб ва капураб къавмалдаса»абун.

Гьай Асият гIакълу камилай йикIиналъул гIаламат буго гьелъ жиндие лъикIаб ахират гьарулеб мехалъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб бакI гьарулеб буго. Цогиги гьаб кIиго аяталдаса босизе кколеб гIакълу буго: жив Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго абун чIарав пиргIавнида кIвечIо Асиятил иман бихьхизабизе. Жал аварагзабилъун ругел НухIида ва ЛутIидаги кIвечIо жидер капурал руччаби хIакъаб Исламияб диналда тIоритIизе. Гьалъ нилъее баян гьабулеб буго иманги куфруги рекIелъ букIунеб игIтикъад бугелъул, гьеб хисизабизе инсанасда кIоларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар букIун гьел гIадамал жалго битIараб нухалде рачIун гурони. Гьаб амро гьадин бугониги Т1адег1анав Аллагьас бусурзабазда т1адаблъун гьабун буго, лъик1алдалъун амро гьабиги, квешлъиялдаса нагьйо гьабиги ва Аллагьасул шарг1 гьаб ракьалда билъанхъизабиги.

وَمَرْيَمَ ٱبْنَتَ عِمْرَٰنَ ٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِۦ وَكَانَتْ مِنَ ٱلْقَٰنِتِينَ ﴿١٢﴾

12. ГIимранил яс Марьямил мисалги бачана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **рацIцIадал гIадамазул мисал бицун. Гьей Марьям жиндир черх цIунарай йикIана** зина фух1шалдаса. **Дица гьелъул лъорониб Жабраил хIухьел пузе виччана ва гьелдалъун Марьям къинайги лъугьана. Гьей Марьямица Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **рещтIине гьарурал тIахьал ритIухъ гьарулел рукIана ва Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **каламги ритIухъ гьабулеб букIана. Гьей Марьям йикIана жий Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **мутIиг1ай, жинца тIагIат-гIибадат гIемер гьабулейлъун.**

Имам Бухарияс ва Имам Муслимица бицараб хIадисалда абулеб буго, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Бихьиназул камилал гIадамал гIемерал рукIана. Руччабаздаса камиллъичIо ПиргIавнил чIужу Асиятги, ГIимранил яс Марьямги, Хувайлидил яс Хадижатги гурони Г1айшатил хиралъи киналго руччабаздаса гьанал чурпа цогидал тIагIамаздаса тIокIаб бугеб гIадин буго»* – абун. Гьал киназдаго Аллагь разилъаги.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ТтахIрималъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

67. Суратул Мулк

Гьаб сурат Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб аслияб бакI кколеб буго Исламияб диналъул аслаби рицуналдалъун. Лъабго кIудияб бахIс буго гьаб сураталда жаниб: Хварал гIадамал чIаго гьаризе ва гьезие жазаъ гьабизе ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи ва къудрат бук1ин чIезе гьабун буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ *цо вукIиналде жидеца тIоритIел гьабулел хIужабиги чIезе гьарулел руго. Хадуб Аллагьасда* جَلَّ جَلَالُهُ *ва ахираталда инкар ккурал гIадамазул кинаб хIал букIунебги бицунеб буго. Сураталъул ахиралда хIинкъи кьолеб буго жидеца аварагъ ва гьесул дагIват гьереси гьабурал гIадамазе: гьезда ракIалдаго гьечIого жидеда гIазаб тIаде щвезе бегьила абун.*

Гьаб сураталъул хиралъи бицун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб сурат буго жинца хабал гIазабалдаса цIунулеб, жужахIалъул гIазабги нахъе чIвалеб, гьелдаса муъминзабиги хвасар гьарулеб» - абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

تَبَٰرَكَ ٱلَّذِي بِيَدِهِ ٱلۡمُلۡكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ١

1. Жив ВацIцIадав жиндир лъик1лъи г1амав ва ТIадег1анав вуго; кинабго ханлъи жинда кодоб бугев ва жиндие бокьараб жо гьабизе жиндир хIал кIолев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**

ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلۡمَوۡتَ وَٱلۡحَيَوٰةَ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡغَفُورُ ٢

2. Жинца хвелги чIаголъиги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**: жинца нужер хIалбихьи гьабизе, щивдай вуго нужедаса жинца камилаб иманги лъун берцинаб ва лъикIаб гIамал гьабун хьвадулев чи абун.**
Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинда гIасилъараздаса ццим босизе кIолев, жиндир гуч бергьарав. Жив цо гьавун жиндие гIибадат гьабурал муъминзабазул жинца мунагьал чурулевги вуго.**

Капурзабаца ва мушрикаца абухъе, хвел абулеб жо жинца кинабго чIаголъи т1обанго къотIизе гьабулеб жо гьечIо. Гьеб хвел буго гьаб дунялалъул рукъосан «барзах» абун жинда абулеб хабалъ букIунеб заман базе инсан ин. Гьелда хадуб ахиратги букIунеб ва кинабго халкъ

жидер хIисаб-мизан гьабизе ва жидее жазаъ гьабизе тIаде рахъине гьарулеб.
Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер цояв хун хабалъ лъураб мехалъ ва гьесда тIаде ракьги бан жиндир агьлу-хъизан нахъруссараб мехалъ гьев хабалъ вугев чиясда нужер хьитазул хъварщи рагIула»* - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.
Цогиги, аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун гьедулев вуго дун, нужеда цIикIкIун рагIулеб гьечIо дица гьал хварал гIадамаздехун гьабулеб хитIаб. Гьел хваразе жаваб кьезе кIоларо»* - абун. Ай: Гьезда раг1унеб буго дица бицунеб хабар, амма гьез жаваб кьоларо. Х1адис имам Муслимица бицана.

ٱلَّذِى خَلَقَ سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ طِبَاقٗاۖ مَّا تَرَىٰ فِى خَلۡقِ ٱلرَّحۡمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٖۖ فَٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ هَلۡ تَرَىٰ مِن فُطُورٖ ﴿٣﴾

3. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав БетIергьан, жинца цоялда тIад цогидаб гьабун анкьго зоб бижарав. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб жоялъулъ нужеда кинабгIаги жагъаллъи, гъалатIги бихьуларо. Нужеца зобалаздехун бер чанго нухалъ буссине гьабе, нужеда гьениб бихъараб, кьватIараб бакI бихьуладай абун. Нужеда гьеб кидаго бихьизе гьечIо!

ثُمَّ ٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ كَرَّتَيۡنِ يَنقَلِبۡ إِلَيۡكَ ٱلۡبَصَرُ خَاسِئٗا وَهُوَ حَسِيرٞ ﴿٤﴾

4. Цингиги нужеца бер зодихъе буссине гьабе ва чанго нухалъ нужеца гьел зобалазул пикруги гьабе. Нужер бер тIадбуссун бачIине буго жинда щибго жагъаллъи бихьичIого, жиб Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIеларагблъун, г1одобег1анлъун, жиб свакай гуреб жиндие щибго пайда бахинчIеблъун.

وَلَقَدۡ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنۡيَا بِمَصَٰبِيحَ وَجَعَلۡنَٰهَا رُجُومٗا لِّلشَّيَٰطِينِۖ وَأَعۡتَدۡنَا لَهُمۡ عَذَابَ ٱلسَّعِيرِ ﴿٥﴾

5. ХIакълъунго Дица гьаб дунялалда тIад бугеб зоб берцин гьабуна гьенир чирхъал гIадин цIвабиги кенчIезе гьарун. Гьел цIваби Дица гьаруна щайтIабазда речIчIулел сунтраллъунги. Гьел щайтIабазе ахираталдаги Дица цIакъ гучаб гIазаб хIадурун буго.

ГIалимзабаца абуна: Зодир ругел цIвабзазул лъабго мунфагIат буго инсанасе: Гьездалъун зобал берцин гьарула, гьездалъун гIадамал сафаразде ругеб мехалъ гьезие нух лъайги гьабула, гьел цIвабзазул сунтрал зодире рахунел щайтIабаздаги речIчIула. Жалго цIваби

речIуларо щайтIабазда хадур.

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ۝٦

6. Жидеца жидер БетIергьан Аллагьасда инкар кколел гIадамазе Дица жагьаннамаялъул гIазаб хIадурун буго. Щ1акъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жагьанама.

إِذَآ أُلْقُوا۟ فِيهَا سَمِعُوا۟ لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ ۝٧

7. Гьел гIадамал жужахIалда рехараб мехалъ гьезда цIакъ квешаб, жинца хIинкъизе гьарулеб гьаракь ргIула гьеб жужахIалъул цIаялъул. Гьеб цIа гьалдолебги букIуна жанир ругел гIадамалгун цадахъ.

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ ٱلْغَيْظِ ۖ كُلَّمَآ أُلْقِىَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝٨

8. Ццим бахъун, жиб тIутIун унеб хIалги букIула гьеб жужахIалъул. Щибаб къукъа гьениб жаниб рехараб мехалъ жужахI хьихьун ругел малаикзабаца абула: «Нужехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **расул вачIинчIищ жинца нужее гьаб гIазабалдалъун хIинкъи кьолев»-абун.**

قَالُوا۟ بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ مِن شَىْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ كَبِيرٍ ۝٩

9. Гьел гIадамаз абула: «Нижехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **расул вачIана, амма нижеца гьев гьерси гьавуна ва нижеца абуна: «Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **щибго жо рештIине гьабичIо. Нуж гьеч1о цIакъ къосарал гIадамал гурого»-абун.**

وَقَالُوا۟ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِىٓ أَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ۝١٠

10. Жегиги гьеб жужахIалъул агьлуялъ абула: Ниж дунялалда ругеб мехалъ нижеда х1акъаб жо раг1улеб бук1арабани, яги гьеб хIакъаб жо лъалебг1аги букIарабани, ниж гьаб жужахIалъул агьлогун цадахъ рукIинароан»-абун.

فَٱعْتَرَفُوا۟ بِذَنۢبِهِمْ فَسُحْقًا لِّأَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ۝١١

11. Гьел гIадамал мукIурлъана жидер мунагьазе. Амма гьезие жидер мукIурлъиялъ щибго мунфагIат гьабуларо. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир рахIматалдаса рикIкIад гьареги гьел жужахIалъул бетIергьаби!**

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝١٢

12. ХIакълъунго жидеда Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **вихьичIого, гьесул гIазабги бихьичIого жал Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъарал**

гIадамазе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан мунагьал чури буго ва кIудияб ажро-кириги буго.

13. Нужеца нужер рагIи балъго гьабулеб бугониги, гьеб загьир гьабулеб бугониги хIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго ва нужер рекIелъ ругел пикрабиги жинда лъалев вуго.

وَأَسِرُّواْ قَوْلَكُمْ أَوِ ٱجْهَرُواْ بِهِۦٓ إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿١٣﴾

14. Жинца махлукъ бижарав Халикъасда гьеб махлукъалъул хIал лъачIого букIинишха?

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир лагъзадерида гурхIулев, гьезул киналго хIалал лъалев.

15. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав нужер БетIергьан, жинца нужее гьаб ракь квегъараблъун гьабурав. Нуж гьеб ракьалда тIаде хьваде ва нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ризкъиги кванае.

هُوَ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُواْ فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦ وَإِلَيْهِ ٱلنُّشُورُ ﴿١٥﴾

Ахираталда кинабго халкъ гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ данде гьабизе буго жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

16. Нуж божунищ ругел я гьал капурал гIадамал, зобалазда вугев БетIергьан Аллагьас нуж ракьалда жанире кквезе гьариларо абун, гьеб ракьги жиб багъарун, гъоркьияб тIаде сверун, жинца гIадамал жинда жанире ккун букIунеб къоялъ.

ءَأَمِنتُم مَّن فِي ٱلسَّمَآءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ ٱلْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾

17. Яги нуж божунищ ругел зобалазда вугев БетIергьан Аллагьас нужеда тIаде гамчIал (чIимхал) речIчIиларо абун. Дир гучаб гIазаб бихьараб мехалъ нужеда лъазе буго кин букIунеб дир хIинкъи кьей ва гIазаб.

أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي ٱلسَّمَآءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾

18. ХIакълъунго гьал Маккаялъул мушриказдаса церехун рукIарал капурзабацаги жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьаруна.

وَلَقَدْ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

Кинха Дица гьездаги инкар ккураб гьезда гучаб гIазаб щвараб мехалъ. Дица гьезие гIазаб гьабуна жинца гьел гIодогIан гьарулеб

гIазабалдалъун. Жидеца иман лъечIони, авараг ﷺ гьереси гьавиги течIони гьаб Маккаялъул агьлуялдеги щвезе бегьула гьел гIодорегIан гьарулеб гIазаб.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

19. Гьел гIадамал балагьуларищ жидеда тIад роржунел хIанчIазда: жидер куркьби рит1изе гьарун роржунел ва куркьби данде къанги роржунел. Гьел гьаваялда ккун рукIунаро цохIо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гурони.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо бихьулев.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَّكُمْ يَنصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَٰنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

20. Нужее квербакъи гьабулел гIадамал щалха ругел гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев? Нагагь Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабулеб бугони гьеб нахъе чIвазе кIолел кумекчагIи, яги алагьзаби ругищ нужее?

Гьел капурал гIадамал цIакъаб гуккиналъулъ ругел гIадамал руго. Гьезда ракIалде кколеб буго жидер аллагьзабаца ва хъанчаца жидее квербакъи гьабизе буго абун.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

21. ТIадегIанав Аллагьас жиндир ризкъи ккун чIезе гьабуни гьеб ризкъи нужее кьезе кIолев щив чиха вугев? Щивниги чи гьечIо.

Гьел капурзаби жидерго къосиналъулъ ва чIухIиялъулъ тIерхьун руго. Гьезда хIакъаб жо бихьулеб гьечIо ва рагIулебги гьечIо.

أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

22. Жиндир гьумер ракьалда цузе гьабун вилълъунев чийищ битIараб нухалда вукIунев, яги жив витIун вахъун чIун вилълъунев чийищ битIараб нухалда вукIунев?

Капурчи вуго беццав чиясда релълъун: жинда щибго нухги бихьуларев, жив гIодове къулун, гIодов ккун,тIаде вахъун жинда униб рахъги лъаларого вугев чиясда релълъун. Муъминчи вуго жинда униб нухги бихьулев, жив униб бакIги жинда лъалев чи. Гьев кIиявго чи цоцада релълъун рукIинищха? рук1унаро.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

23. Дуца абе, МухIаммад ﷺ, гьев БетIергьан Аллагь вуго нужеца жиндие лагълъи гьабизе тIадав хан, жинца нуж щибго жо гьечIеб бакIалдаса рижарав,

цинги жинца нужее бералги, гӀундулги, ракӀги гьабурав. Нуж бихьулеллъун, рагӀулеллъун гьарурав, нужее жиндалъун жо лъалеб ва бичӀчӀулеб ракӀги гьабурав. **Гьел кӀудиял нигӀматазе жидеца щукру гьабулел гӀадамал цӀакъ дагьал гурони гьечӀо.** Капурзабаца гьел нигӀматазда щукру гьабизего гьабуларо.

قُلْ هُوَ ٱلَّذِى ذَرَأَكُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

24. Жегиги дуца абе, МухӀаммад ﷺ**, гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нуж гьаб ракьалда тӀад гӀемерлъизе гьарурав.** Нужер наслаби гӀемер гьарун. **Ахираталда хӀисаб-мизан ва жазаъ гьабизеги гьев Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **руссине гьаризе руго.**

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾

25. Капурзабаца абулеб буго: «Щиб заманаялъ букӀине бугеб гьеб ниже гӀазаб гьабизе къотӀи гьабураб Къиямасеб къо, нуж битӀараб жо бицунел гӀадамал ратани?» - абун.

قُلْ إِنَّمَا ٱلْعِلْمُ عِندَ ٱللَّهِ وَإِنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

26. Дуца абе, МухӀаммад ﷺ**, хӀакълъунго гьеб Къиямасеб къо кида букӀунебали тӀадегӀанав Аллагьасда лъала. Дун вуго нужее хӀакъаб ва баянаб хӀинкъи кьолев чи.** Дица дида тӀадкъараб рисалат нужехъе щвезе гьабулеб буго. Цогидаб кинабго амру Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ буго.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَقِيلَ هَٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾

27. Гьеб жужахӀалъул цӀа ва Къиямасеб къоялъул гӀазаб жидеда гӀагардаго бихьараб мехалъ капурал гӀадамазул гьурмал хисула: гьезда тӀаде пащманлъиялъул ва хӀинкъиялъул асар бачӀуна. **Гьездаги абула: «Гьале гьаб буго доб дунялалда ругеб мехалъ нужее къотӀи гьабулеб букӀараб гӀазаб» - абун.**

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِىَ ٱللَّهُ وَمَن مَّعِىَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ ٱلْكَٰفِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

28. Дуца гьел мушриказда абе, МухӀаммад ﷺ**, нужеца пикру гьабе ва нужеда лъалеб батани дидаги бице; дунги дида цадахъ ругел муъминзабиги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьалаг гьаруни, яги нижеда Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гурхӀани ва нижер гӀумру халат гьабуни, нуж Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гӀазабалдаса хвасар гьарулев чи щивха вугев? Абун.** Гьаб аяталъ бицунеб жоялъул хӀасил буго: Маккаялъул мушрикал авараг ﷺ холеванищ ва гьесул цӀияб диналдаса жал хвасарлъулеланищ абун рукӀана. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хваниги

капурзабазе гIазаб букIине букIин баян гьабулеб буго гьаб аяталъ. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун хьвадизе тIадаб буго кинавго инсанасда. Авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вуго гьел гIадамал Исламияб диналде ахIулев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Расул. Гьев авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ хванин абун гьездаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавизе ккейи тIаса унаро ва куфру-ширкалъул гIазаб жидее гьабиялдаса гьел хвасарлъуларо.

قُلْ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ءَامَنَّا بِهِۦ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾

29. Дуца абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, гьев БетIергьан Аллагь жив цIакъ гурхIулев вуго, нижеца гьесда иманги лъун буго, нижеца тавакалги гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тIамун буго.

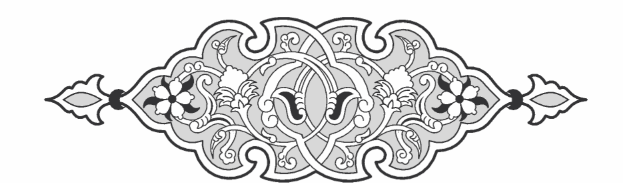
Ахираталде щвараб мехалъ лъазе буго нужеда щив вукIарав жиб баянаб къосиналъулъ: дунги муъминзабигийищ рукIарал, яги нужищ рукIарал жал къосараллъун.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَآؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن يَأْتِيكُم بِمَآءٍ مَّعِينٍۭ ﴿٣٠﴾

30. Цогиги дуца абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, нужеца пикру гьабе ва нуж ургъун бихье: гьаб нужеца гьекъолеб лъим ракьулъе жанибе тIерхьун ани, гьеб лъим нужее босун вачIунев чи щивха вукIине вугев абун.

Цониги чи вукIунаро цIохIо ТIадегIанав Аллагь гурони. Гьеб лъималда релълъун руго тIадегIанав Аллагьасул киналго нигIматал. Гьел кьолев чи цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел нигIматал тIаса росани, цониги чиясда кIоларо гьел кьезе.

ТIадег1анав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Мулкалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

68. Суратул Къалам

Гьаб сураталда жаниб диналъул аслабазул бицунеб буго ва Исламияб гIакъида (рекIелчIей) баян гьабулеб буго. Аслияб бахIс буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг хIакъав Бичасул Расул вукIин чIезе гьабиялда хурхараб, гьев цIакъ берцинал тIабигIатазда вижарав, жинда нахърилълъине мустахIикъав инсан вукIин баян гьабулеб.

Муъминзабазул ва капурзабазул хIал баян гьабулеб мисал бачун буго, Къиямасеб къоялъул хIинкъи-кварилъиялъулги баян гьабун буго.

Хирияв аварагасда мушрикаца жиндие гьабулеб къварилъиялда сабру гьабе абун ва жинда тIад къараб рисалат умматалъухъе щвезабулаго бачIараб захIмалъи бачче абун амруги гьабулеб буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Нун. Дун гьедулев вуго къаламалдалъун ва гьеб къаламалъ хъвалеб жоялдалъунги. نٓۚ وَٱلۡقَلَمِ وَمَا يَسۡطُرُونَ ١

2. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе кьурал нигIматаздалъун, мун жундуца ккурав чи гьечIо. مَآ أَنتَ بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ بِمَجۡنُونٖ ٢

Дур тущбабилъун ругел мушрикаца дуде гIунтIизе гьарулел гIайибаздаса мун вацIцIадав вуго ва мун гIакълу камилав, халкъалда дин лъезабизе кIолев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вуго.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «ТIадегIанав Аллагь къаламалдалъун ва гьеб къаламалъ хъвараб жоялдалъун гьедиялдаса загьирлъулеб буго гIелмуги гIалимзабиги хириял рукIин ва гьеб гIелму хъван халкъалде тIибитIизе гьаби кири-ажру кIудияб жо букIин.

3. ХIакълъунго дуе цIакъ кIудияб, жиб нахъаса къотIулареб ва тIасса унареб ажруги буго. وَإِنَّ لَكَ لَأَجۡرًا غَيۡرَ مَمۡنُونٖ ٣

Аллагьасул диналда халкъ ахIулаго дуца баччараб захIмалъи къварилъиялде данде.

4. ХIакълъунго мун цIакъ кIудиял ва берцинал тIабигIатаздаги вуго. وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٖ ٤

ТIадегIанав Аллагьас гьев хирияв МухIамад аварагасе киналго тIадегIанал сипатал ва тIабигIатал данде гьарун рукIана. Гьесул даража макъамалде вахарав цоги инсанги вижичIо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Гьесул бищунго ццидалал тушбабиги мукIурлъулел рукIана гьев ритIухъав, хиянат гьечIев, жинда

божилъи гъабизе бегъулев инсан вукIиналда.

Хирияв аварагасул берцинал сипатаздаса рукIана гъев гIелму бугев, гурхIел-рахIму бугев вукIин, жиндир нич кутакав,гIибадат гIемер гъабулев, жиндир сахавалъи кIудияв вукIин.Балагъазда сабру гъабулев, нигIматазда щукру гъабулев вукIин, Аллагъасеги جَلَّجَلَالُهُ гIадамазеги хIеларав, жиндир чIухIи гъечIев, жинца дунялалъул магIишат тIалаб гъабуларев вукIин. Жиндир адаб берцинав, гIадамазулгун хIал рекъезе гъабулев вукIин, жиндир бахIарчилъи бугев, гIадло битIарав, тIаса лъугъунев вукIин.

Имам Муслимица ва Бухарияс жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе хъулухъ гъабуна анцIго соналъ. Гьес кидаго дида рихунеб рагIи абичIо, дица цо иш гъабураб мехалъ гьеб щай гъабураб абунги абичIо, дица цо иш гъабичIого тараб мехалъ гьеб щай гъабичIеб абунги абичIо. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гIадамазул бищунго лъикIав вукIана жиндир тIабигIатал берцинал рукIиналъул рахъалъан. Дица цониги дарай-зарбалалда квер хъатIичIо гьев расуласул хъаталдаса жиб тамахаб. Дица цониги махI гъуинаб жоялъул махIги сунтIичIо гьев аварагасул гIетIалъулгIан махI гъуинаб»* - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатида гьикъараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул тIабигIатал кинал рукIарал абун, гьелъ абуна: «гьесул киналго тIабигIатал Къуръаналда рекъарал рукIана» - абун.

БатIи-батIиял миллатазул ва диназул гIалимзаби ва жидеца пикру гъабулел гIадамал жакъа къоялда жанирги мукIурал руго гьев МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъав авараг вукIиналъе ва гьес цIалараб Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIиналъеги. Гьеб гьедин букIинчIебани гьаб азаралда ункънусго сон араб мехалъги Исламияб дин жиб къойидаса къойиде мухIканлъулеб букIинароан. Американлъул г1алимзабаца кампютералъул кумекалдалъун ц1ех-рех гъабидалго дунялалъул кинабго тарихалда жанив бищунго жив вац1ц1адав, жиндир бицен г1емерав, жиндир г1елму-г1акъло камилав чи щив вук1арав абун, гьезие х1асил бач1ана гьев чи Мух1аммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1ана абун. Гьел г1алимзабазе ц1акъ бокьилаан жидер Г1иса аварагасе гьеб къимат бук1ине. Кинниги жал мук1урлъун руго жидер аварагасдасаги Мух1аммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хирияв вук1иналъе. Хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тIабигIатал берцинал рукIиналъе мисаллъун гIеларищ жиндир къавмалъ гьесие гIемераб къварилъи гъабураб мехалъ гьес гъабураб дугIа: *«Я дир Аллагь, дуца гьаб къавм битIараб нухалда*

тIобитIе! Гьал руго жидеда хIакъаб жо лъаларел гIадамал!» - абун. Бищунго кIудияб хIужа ва далил буго хирияв авараг ﷺ жиндир т1абигIатал берцинав вукIиналъе тIадегIанав Аллагьас жиндир Къуръаналда жаниб аят рещтIине гьаби «мун тIадегIанал ва берцинал тIабигIатазда вуго»-абун.

5. Дагьаб хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб капурзабазде рещтIараб мехалъ дуда бихьизе буго, МухIаммад ﷺ, гьел капурзабаздаги бихьизе буго, فَسَتُبۡصِرُ وَيُبۡصِرُونَ ٥

6. Нужер кисинал ругеблъи жал жундуца ккурал. بِأَييِّكُمُ ٱلۡمَفۡتُونُ ٦

7. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь жинда лъалев вуго, МухIаммад ﷺ, щив вугев жиндир диналдаса къосарав. Гьединго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъала жал хIакъаб диналда тIоритIараллъун ругел гIадамалги. إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ ٧

8. Мун гьел къурайшазул ханзабазе мутIигIлъуге! Жидеца мун гьереси гьавулел ва жидер умумузул дин гьабиялде жидеца мун ахIулел. فَلَا تُطِعِ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٨

9. Гьезие бокьун буго мун тамах гьавизе ва дуца гьезие бокьулареб жо тезе: хъанчазе лагълъи гьабуге абураб рагIи дуца абичIого букIине бокьун буго гьезие. **Цинги гьелги дудехун тамахго рукIине руго.** Гьез абулеб букIана:дуца нижер алагьзабазе лагълъи гьабуни нижеца дур Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабизе буго абун. Гьел капурзабазул батIулаб хабаралъе мутIигIлъуге абун амру гьабулеб буго ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда ﷺ. وَدُّواْ لَوۡ تُدۡهِنُ فَيُدۡهِنُونَ ٩

10. Мун мукIурлъуге МухIаммад ﷺ, жинца гIемерал гьаял гьедулев, жив хIакъирав чиясе, وَلَا تُطِعۡ كُلَّ حَلَّافٖ مَّهِينٍ ١٠

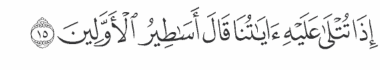
11. Жинца гъибатги гьабулев, гIадамазда гьоркьоб мацIал гьарун жив хьвадулев, هَمَّازٖ مَّشَّآءِۭ بِنَمِيمٖ ١١

12. Жинца закатги, садакъаги кьоларев, жиндир зулму кIудияв, жиндир мунагьал гIемерав чиясе. مَّنَّاعٖ لِّلۡخَيۡرِ مُعۡتَدٍ أَثِيمٍ ١٢

13. Жиндир ракI согIав, гIакъло дагьав. Гьал гIемерал къадарал сипатал жиндие рукIингун цадахъ жив зинадал лъимерлъунги вугев. عُتُلِّۭ بَعۡدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ١٣

14. Гьесул боцIи-малги лъималги гIемерал руго أَن كَانَ ذَا مَالٖ وَبَنِينَ ١٤

абунищ гьев гьединав вугев.

15. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие кьурал нигІматазде данде щукру гьабичІого, жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Къуръаналъул аятал цІаларaб мехалъ гьес абулеб буго:
«Гьел руго цереселго гІадамаз ургъарал ва гьез рицунел рукІарал гьересиял харбал» - абун.

Гьал аятал рещтІине гьаруна Алвалид ибну Мугъиратил хІакъалъулъ. Гьев вукІана къурайшиязда гьоркьов вугев чи, живго гьездаса гьечІев. АнцІила микьго сон барав чи гьев вугеб мехалъ гьев васлъун ккуна Алмугъират абулев къурайшияс.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГІаббасица абуна: «Нилъеда цониги чи лъаларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьадигІан гІемерал квешал сипатал жиндие гьарурав гьав Алвалид ибнул Мугъират гурони. Абадиялъго гьесдаса тІаса унареб нич тІад лъуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда»-абун. Ассави Абулев гІалимас абуна: «Гьал аятал рещтІине гьарураб мехалъ гьев Алвалид жиндир эбелалъухъе вачІана ва гьес абуна: «Гьав МухІаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дие ичІго сипат гьабуна. Гьезул микьгояб дида лъалеб буго ва дилъ ругелги руго. ЦохІо зинадул лъимер абураб сипат хутІизегІан. Дуца дида битІараб бице гьеб сипат кин гьес дие гьабурабали дида лъазе» - абун. Гьесул эбелалъ абуна: «Дур эменлъун вугев чи вукІана жиндир алат хІалтІуларев. Гьесул бечелъи чидаца ине бокьичІого дун цо вехьасда аскІой егана ва гьесул вас вуго мун» - абун. Гьаб аят рещтІинегІан гьесда лъалеб букІинчІо жив зинадал лъимер вугеблъи» - абун.

ТІадегІанав Аллагьас гьав Алвалидил хабар тІубазе гьабун абулеб буго:

سَنَسِمُهُۥ عَلَى ٱلْخُرْطُومِ ١٦

16. Дагьаб хадуб дица гьесул мегІералда гІужги гьабизе буго.

Жив хвезегІан гьесдаса тІаса унареб ва гьев гьелдалъун ватІа гьавизе лъалеб. Гьеб гІуж гьесда гьабуна Бадроялда рагъ бугеб мехалъ гьесул мегІералда хвалченги щун.

Гьаб аят буго жиб кІиго рагІиялдаса данде гьабураб ва жинда жаниб Къуръаналъул пасихІлъиялъул чанго мисал бугеб.

Инсанасул мегІералда «хуртІум» абуларо. ХуртІум абула пилалъул, болъонил ва цоги хІайваназул мегІералда. Гьев жив какарав, хІалихьатав чиясул мегІер хІайваналъул мегІерлъун гьабун буго ва гьелда жаниб цогиги гьев гІодовегІан гьавулеб сипат буго. МегІералда гІуж гьабила абураб рагІиги гІарабиязул мацІалда ва гІадаталда рекъон гьев чи

гIодовегIан гьавулеб сипат буго. Масала магIаруласе бетIералдаса тIагъур бортизе гьаби ничаб жо бугеб гIадин, гIарабиязе мегIералда гIуж гьабиги ничаб жо буго.

إِنَّا بَلَوْنَٰهُمْ كَمَا بَلَوْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا۟ لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾

17. ХIакълъунго Дица гьаб Маккаялъул агьлуялъулги хIалбихьи гьабуна гьезда тIаде ракъи биччан. Цо ахалъул бетIергьабазул хIалбихьи гьабураб гIадин, гьел гIадамаз гьа гьедун къотIи гьабураб мехалъ жидеца ахикьа пихъ бакIарила абун радал хехго ун, пакъирзабазда жал рихьулареб гIужалъ.

وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къотIи гьабулеб мехалъ гьезда «ИншаАллагь» абизе ракIалде щвечIо.

فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿١٩﴾

19. Цинги гьеб ахалде тIаде Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **балагь бачIана гьел гIадамалги кьижун рукIадго.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса цIа рещтIине гьабун бухIана гьеб ах.

فَأَصْبَحَتْ كَٱلصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾

20. Цинги гьеб ахги лъугьана чIегIераб рохъо гIадин. Щибго жо нахъе хутIитчIого бухIана гьеб ах.

فَتَنَادَوْا۟ مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾

21. Рогьалилъ тIадеги рахъун гьел гIадамал цоцаде ахIдана:

أَنِ ٱغْدُوا۟ عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰرِمِينَ ﴿٢٢﴾

22. «Нужер ахикьа пихъ бакIаризе рахъа нужеца гьеб бакIаризе батани!» - абун.

فَٱنطَلَقُوا۟ وَهُمْ يَتَخَٰفَتُونَ ﴿٢٣﴾
أَن لَّا يَدْخُلَنَّهَا ٱلْيَوْمَ عَلَيْكُم مِّسْكِينٌ ﴿٢٤﴾
وَغَدَوْا۟ عَلَىٰ حَرْدٍ قَٰدِرِينَ ﴿٢٥﴾

23.24.25. Цинги гьел балъгого ахикье ана жидеда тIаде мискинзаби рачIинчIого рукIине ва гьезие пихъ кьезе кколареб хIалалъ. Гьезда ракIалдаги букIана жидее бокьараб жо лъугьина абун.

Гьезда кIочон букIана гьезулги гьезул ахалъулги тадбир гьабулев хан тIадегIанав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин.

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوٓا۟ إِنَّا لَضَآلُّونَ ﴿٢٦﴾

26. Цинги жидеда гьеб бухIараб ах бихьараб мехалъ гьез абуна: «ХIакълъунго нилъ нух къосун ккун руго»-абун. Цингиги лъикIго пикру гьабидал ва гьеб бакI жидер ах букIараб бакI букIин лъадал гьез абуна:

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾

27. «Нилъ гьеб ахалъул хайиралдаса махIрум гьарун руго!» - абун.

Нилъер мунагьал сабаблъун нилъедаса гьеб ах Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъе босун ун буго» - абун.

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾

28. Гьезул гьоркьохъес абуна: (жиндир гIакълуги бугев, иманги бугев) «Дица нужеда абулеб букIана гурищ нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматал рехсон гьесие тасбихI гьабе» - абун. Гьеб берцинаб ва бечедаб ах нужее кьурав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго, нужеца гьесие щукру гьабе ва гьеб ахикьан бачIараб пихъалдаса мискин-пакъиразеги садакъа кье абун абулеб букIана гьев вацас жиндир цогидал вацазде.

قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

29. Цинги гьез абуна: «Нижеца мун вацIцIад гьавула нижер БетIергьан! ХIакълъунго ниж рукIана нижерго напсазе зулму гьабулеллъун»-абун.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾

30. Цинги гьел цо-цояз цогидазда гIайиб чIвазеги лъугьана.

Сабру тIагIун, жидеца гьабулеб жо лъаларого хутIана гьел. Хадур гьел Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ руссана.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ ﴿٣١﴾

31. Гьез абуна: «Вай ниже бугеб къварилъи! ХIакълъунго ниж рукIун ругоха цIакъ къосарал гIадамал!

Нижеца пакъирзабазе гьезул хIакъ кьечIолъи, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабунгутIи кIудияб мунагь букIун бугоха нижеца гьабулеб».

عَسَىٰ رَبُّنَا أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾

32. Нижер Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ божилъи буго гьес нижее гьелдасаги лъикIаб ах кьела абун. Ниж нижер БетIергьанасда хьул лъолел руго гьес нижер тавбу къабул гьабила абун ва гьев нижеда тIаса лъугьина абун».

ТIадегIанав Аллагьас гьаб къиса бицана паризаяб закатги суннатаб садакъаги кьоларел гIадамазул боцIи-мал гьалаглъулеблъи бихьизе гьабун. Цо дагьабго жо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло кьезе бахиллъараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго кодоса босун толеблъи лъазе гьабун.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Еменалда СангIаъ абулеб шагьаралда аскIоб цо муъминчиясул бечедаб ах букIана, жинда жаниб гIемер батIияб пихъ бугеб. Щибаб соналъ гьеб пихъ бакIарулеб мехалъ гьев чияс мискинзаби данде ракIарун гьезие садакъа кьолеб букIана ва гьел кIодо гьарун, рази гьарулел рукIана. Гьев чи хвараб мехалъ гьеб ах ирсалъе щвана гьесул лъабго васасе. Гьел васаз цоцаздехун мушавара гьабун абуна: «Нилъер лъималги гIемерал руго, гьаб ахикьан бачIунеб жоги дагьаб гурони гьечIо. Нилъер инсуца кьолеб букIараб хIалалъ нилъеца садакьа кьуни, нилъее щибго жо нахъе хутIиларо-абун. Цинги гьез къотIи гьабуна садакъа кьечIого

тезе ва гьеб пихъ бакIарулеб гIуж мискинзабаздаса балъго гьабизе. Гьеб къотIиги гьабун, гьеб къотIи гьа гьедун щулаги гьабун, жидер пихъ бакIаризе абун радакьего рахъун гьел ахикье араб мехалъ, гьезда жидер ах бухIун батана ва жал нухкъосун цоги бакIалде ккун ругин абун ракIалде кколеб хIалалъ хис-бас ккун батана.

كَذَٰلِكَ ٱلۡعَذَابُۖ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَكۡبَرُۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ٣٣

33. Гьадинаб гIазаб гьабизе бегьула Маккаялъул агьлуялъеги, гьез иман лъечIони, авараг ﷺ ритIухъ гьавичIони ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматазде данде щукруги гьабичIони. **БичасхIаги ахираталъул гIазаб цIакъго кIудияб ва гучаб буго. Гьал Маккаялъул мушрикал жидеда жо лъалел ва жидер гIакълу бугел ратани, гьезда гьаб амру кин бичIчIунареб?**
Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел къурайшиязе гIазаб гьабуна Бадроялда рагъ гьабизе рачIараб мехалъ. Гьез гьа гьедун букIана МухIаммад ﷺ ва гьесул асхIабзаби чIвачIого жал Маккаялда руссинаро абун, жидеца хамроги гьекъела, зурма пун, къалиги кьабун гьел чIваразул бутIрузда аскIоб бертинги гьабила абун. ТIадегIанав Аллагьас гьезул мурадал тIуразе гьаричIо, гьезул ракIалда букIаралъул гIаксалда ккезе гьабуна амру.

إِنَّ لِلۡمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ٣٤

34. ХIакълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал муъминзабазе Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб нигIматазул алжанал руго.

أَفَنَجۡعَلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ كَٱلۡمُجۡرِمِينَ ٣٥

35. Дица муъминзаби гьарилищха купру-ширкалъул агьлуялда релъун?

مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ ٣٦

36. Нужее ккараб щиб! Нужеда гьединаб хIукму гьабизе кин кIолеб?

أَمۡ لَكُمۡ كِتَٰبٞ فِيهِ تَدۡرُسُونَ ٣٧

37. Яги нужехъ тIехьищ бугеб гьединаб хIукму тIад хъвараб ва нужеца жиб цIалулеб?

إِنَّ لَكُمۡ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ٣٨

38. Гьеб тIехьалда нужее бокьарабщинаб жо хъванищ бугеб?

أَمۡ لَكُمۡ أَيۡمَٰنٌ عَلَيۡنَا بَٰلِغَةٌ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ إِنَّ لَكُمۡ لَمَا تَحۡكُمُونَ ٣٩

39. Яги нужее Дица гьабураб щулияб къотIиййищ бугеб жиб къиямасеб къо щвезегIан хисулареб: «Нужее букIине буго абун нужее бокьараб жо?» ГьечIо гьединаб къотIи. Гьел мушрикал жидер кинабго гIамалалъулъ батIулаб иш гьабулел гIадамал руго; гьез

гьабулеб хIукмуги мекъаб буго, гьез бицунеб рагIиги гьересияб буго.

سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾

40. Дуца гьезда гьикъе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: гьеб жидеца бицунеб хабаралъе гъоркье чIарав чи щив вугев абун гьеб къотIи гьезие тIубазе гьабулев!

ГьечIо гьезие къотIи тIубазе гьабизе гъоркье чIолев чи.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

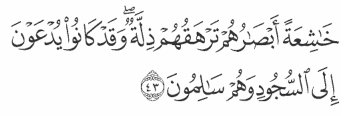
41. Яги гьезул гIахьалчагIийищ ругел гьезие квербакъи гьабулел? Хъанчал ва алагьзаби ратани жидее квербакъи гьабулел, гьелги рачун рачIа абе гьел мушриказда: дуда гьел рихьизе ва гьез гьабулеб пиша бихьизе, гьел битIараб жо бицунел ратани.

يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

42. Дуца къавмалъе рехсе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир хIинкъи ва къварилъи цIикIараб къиямасеб къоялъул хабар: Гьеб къоялъ капурзаби ахIула жидер бетIергьанасе сужда гьабе абун, амма гьезда сужда гьабизе кIоларо.

Гьезул гьод цогояб тIил гIадаб жо лъугьула ва гьезда гIодоре къулизе кIоларо.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Къиямасеб къоялъ щивав муъминчияс ва муъминчIужуялъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабула. Дунялалъул рукъоб гIадамазе гIоло жидеца сужда гьабулеллъун рукIарал гIадамал сужда гьабизе абун лъугьараб мехалъ гьел гIодоре къулизе кIвечIого хутIула, ва гьезул гьодги цохIо хъарщи гIадин лъугьуна»* - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

43. Гьеб къоялъ капурзаби рукIуна цIакъ жал хIинкъун, жидер берал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гьел гIодорегIанлъиялъулъ тIерхьунги рукIуна. ХIакълъунго гьел дунялалда сах-саламат ругеб мехалъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабиялде ахIун рукIана.

Аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIун, тIахьалги рещтIине гьарун, гьел ахIун рукIана жидер бетIергьан Аллагьасе гIибадат гьабиялде. Гьез чIухIи гьабун букIана, гьезда ахират букIинаро абунги ккун букIана. Гьанже ахираталда сужда гьабизе бокьун бугониги гьезда гьеб сужда гьабизе кIоларо.

فَذَرْنِي وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا ٱلْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

44. Дуца Дунги, гьаб Дир Къуръан гьереси гьабулел капурзабиги те МухIаммад ﷺ! Дица гьел жидедаго лъачIого Дир нигIматаздалъун гуккун купруширкалъулъ халат гьарила.

Капурзабазде ракIалде ккола жидее кьурал нигIматал, сахлъи ва агьлу хъизан жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьиялъ кьураб буго абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие нигIматал кьола гьез мунагьал гьарунщинахъе. Гьез щукру гьабуларо, мунагьал толаро ва гьеб сабаблъун гьезие ахираталда гIазабги цIикIкIуна.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

45. Дица гьезул гIумруги халат гьабула гьезул мунагьал жегиги гIемерлъизе. Гьединаб макру буго дир капурзабазе гьабулеб. Дир гьездаса цким босиги цIакъ гучаб букIуна.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾

46. Яги дуца гьездаса ажру-мухь тIалаб гьабулебищ бугеб, МухIаммад ﷺ, гьезухъе хIакъаб Исламияб дин щвезе гьабун гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахIиялде данде, **цинги гьел гьеб мухь кьезе кIоларого иман лъечIого чIезе?**

أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾

47. Яги гьезда аскIоб ЛавхIулмахIфузищ бугеб жидеца гьенисан балъгояб жо хъвалеб?

Жидеде гьеб ЛавхIул-махIфузалда хъван батун лъалебищ бугеб жал муъминзабаздаса лъикIал рукIин?

فَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ ٱلْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

48. Дуца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмукъадаралда сабру гьабе, МухIаммад ﷺ!

Гьел мушриказ дуе гьабулеб къварилъи бачче ва дуда тIадкъараб рисалатги тIубазе гьабе. **Мун ччугIил чохьониве ккарав Юнус аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ релълъунги вукIунге, жив цIакъ пащманлъун ва ракIкъварилъун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ ахIарав.** Жиндир къавмалда цким бахъун гьезда гьоркьоса нахъе арав, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ччугIил чохьониве ккезе гьавурав, цинги жив Аллагьасдеги جَلَّ جَلَالُهُ гьардарав.

لَّوْلَا أَن تَدَارَكَهُۥ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ لَنُبِذَ بِٱلْعَرَآءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾

49. Гьев Юнус аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел нахърегIун букIинчIебани гьев ралъдалъан къватIиве бакъвараб авлахъалде рехизе вукIана ва жив какарав, жинда гIайиб чIваравлъунги вукIине вукIана.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда гурхIел гьабуна, гьесда тавбу гьаби ракIалде рехана ва жинца гьесул тавбу къабулги гьабуна.

فَٱجْتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَجَعَلَهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٥٠﴾

50. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев Юнус عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ тIаса вищана ва гьев лъикIал гIадамаздасаги гьавуна.

Жинда гIагар гьарурал, жив разиял гIадамаздаса гьавуна.

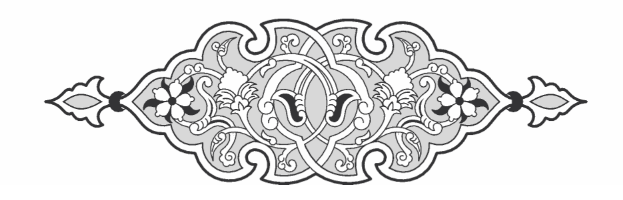
51. Гьел капурзаби мун жидер бераз кваназе гIагарлъулел руго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел бераздалъун мун хвезе гьавизе бокьунги руго. Жидеда гьаб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ гьез абулебги буго: «Гьав МухIаммад жундуца ккурав чи вуго» абун.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٥٢﴾

52. Гьаб хирияб Къуръан кинабго халкъалъе вагIзалъун гурого гьеч1о.

Хирияв аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъунги буго. Гьаб Къуръан жинда рещтIине гьабурав МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бищунго хирияв авараг вуго. Гьев аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кинха мушриказ абулеб гьев жундуца ккурав чи вуго абун?

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Къаламалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

69. Суратул ХIáкъат

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб хирияб суратги Маккаялда жиб рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бицен гьабулеб буго Исламияб диналъул аслабазул: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, ахират букIиналда иман лъей, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари. Аслияб бахIс буго гьаб хирияб Къуръан жиб ритIухъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин чIезе гьаби. Къиямасеб къоялъул ва гьенир ругел къварилъабазул бицун буго. Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расулалги гьереси гьарурал къавмазе лъугьараб жо бицун ГIадил, Самудил, ЛутIил, ПиргIавнил, НухIил къавмазул бицун буго.

Жидер бахьи бугел муъминзабазул ва бахьи къосарал капурзабазул хIал бицун буго, жал къосарал мушрикаца жинда гIунтIизе гьарулел гIайибаздаса Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вацIцIадав вукIинги баян гьабун буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Къиямасеб къо жиб букIин хIакъаб буго. ٱلۡحَآقَّةُ ۝١

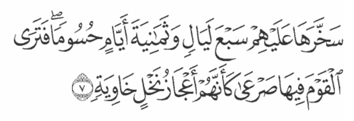
2. Щибха бугеб гьеб Къиямасеб къо? مَا ٱلۡحَآقَّةُ ۝٢

3. Дуда щибха лъалеб, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, гьеб щиб къо бугеб?** Дуда гьеб жегиги бихьун гьечIелъул, гьелъул г1акъуба-гIазабги жиндие сипат гьабизе кIолареб бугелъул. وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡحَآقَّةُ ۝٣

4. Самудиязги ГIáдил къавмалъги гьереси гьабуна жинца ракIал рихъизе гьарулеб Къиямасеб къо. كَذَّبَتۡ ثَمُودُ وَعَادُۢ بِٱلۡقَارِعَةِ ۝٤

5. Амма ССалихI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавм самудиял гьалаг гьаруна гучаб гьаракьалъул гIазабалдалъун.** فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهۡلِكُواْ بِٱلطَّاغِيَةِ ۝٥

6. Ва амма Гьуд аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **къавм гIадилал гьалаг гьаруна жиб свер-сверун пулеб гучаб гьуриялъул гIазабалдалъун. Жиб гIорхъолъан борчIараб, жинда данде чIезе щибго жоялда кIолареб.** وَأَمَّا عَادٞ فَأُهۡلِكُواْ بِرِيحٖ صَرۡصَرٍ عَاتِيَةٖ ۝٦

7. ГIадилазде тIаде гьеб гьури пуна, жинца гьел т1аг1изарулеб, анкьго сордоялъги микьго къоялъги тIатIалаго, жиб гьоркьоса къотIичIого. Дуда гьеб къавмги бихьилаан, я гьав инсан, жидерго бакIазда хун гIодор ккараллъун. Кьолболъан рахъун рехарал чамастакил гъутIбузда релълъун, жал жаниса гьодорал жидер бутIрул тIаса ратIалъун ругел.

8. Дуда гьал къавмазул нахъе хутIарав чиго вихьулищха, я гьав инсан!

Гьез нахъе тараб асарги бихьулищ? Щибниги жо бихьуларо дуда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул рижи бакъвазе гьабуна ва наслу тухум тIагIине гьабуна.

وَجَآءَ فِرۡعَوۡنُ وَمَن قَبۡلَهُۥ وَٱلۡمُؤۡتَفِكَٰتُ بِٱلۡخَاطِئَةِ ٩

9. ПиргIавнги, гьесдасан цере рукIарал къавмалги, жидер росаби кIалагъоркье сверизе гьарурал ЛутIил къавмги жидеца куфру ва гIасилъи гьабулел къавмал рукIана.

فَعَصَوۡاْ رَسُولَ رَبِّهِمۡ فَأَخَذَهُمۡ أَخۡذَةٗ رَّابِيَةً ١٠

10. Гьел жидеде витIарав аварагасдеги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гIасилъана. Гьесда нахърилълъинчIо ва гьесие къварилъи гIазаб гьабизе ургъана. Цинги Дица гьел къавмал гучаб ва жиб цIикIараб гIазабалдалъун ккуна.** Гьезул мунагьал ва къабихIал пишаби цогидал умматазулалдаса гIемерал руголъидал дица гьезие гIазабги цогидазеялдаса цIикIараб гьабуна.

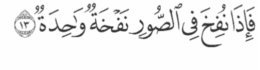
إِنَّا لَمَّا طَغَا ٱلۡمَآءُ حَمَلۡنَٰكُمۡ فِي ٱلۡجَارِيَةِ ١١

11. Х1акълъунго ТIупан тIун лъим гIемерлъидал ва гьеб кинабго жоялда тIад бахиндал, Дица нужер умумул, НухIил агьлу, гамида тIад рекIине гьарун хвасар гьаруна.

لِنَجۡعَلَهَا لَكُمۡ تَذۡكِرَةٗ وَتَعِيَهَآ أُذُنٞ وَٰعِيَةٞ ١٢

12. Гьеб амру Дица гьабуна нужеца гьелдаса вагIза босизе ва гьеб вагIза жинца жаниб жо цIунулеб гIиналъ жаниб цIунун хадуб цогидаздаги бицине.

Гьел цересел умматаз гьарурал гIадал мунагьал гьаруни нужги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьарулеблъи нужеда лъазе ва нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъизе.

13. Гьаб дунял паналъизе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялдалъун Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъубе пураб мехалъ.**

وَحُمِلَتِ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَٰحِدَةً ﴿١٤﴾

14. Цинги мугIрулги ракьги тIаде борхун цоцалъ кьабун цохIо майданлъун гьабун битIизе гьабураб мехалъ.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ ٱلْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾

15. Гьеб къо буго жиндилъ Къиямасеб къо чIолеб къо.

وَٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَهِىَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾

16. Зобалги рихъун, хъвалхьун уна,гьелги цIакъ загIипаллъун лъугьуна.

وَٱلْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَٰنِيَةٌ ﴿١٧﴾

17. Гьеб къоялъ малаикзабиги зобалазул рагIаллъабазда чIун рукIуна. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIадегIанлъи ва къудрат бихьун, гьесдаса хIинкъун. **Гьеб къоялъ дур Бет1ергьан Аллагьасул ГIарщ жидеца тIаде борхун баччуна микьго малаикас.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Малаикзабазул микьго мухъ букIуна жидеца гIарщ баччун ругел, гьезул рикIкIенги цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала»-абун.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къоялъ хIисаб-мизан гьабизе нуж цере чIезе гьарула кинабго ханлъи ва кIодолъи жиндие бугев тIадегIанав Аллагьасда. **Нужер цонигияв ва цониги г1амал гьеб къоялъ балъго хутIуларо.**

فَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقْرَءُوا۟ كِتَٰبِيَهْ ﴿١٩﴾

19. Амма Жиндир гIамал хъвараб кагъат кваранисан кьурав чияс цIакъ воххун абула: «Гьая, рачIа гьаб кагъат цIализе!

إِنِّى ظَنَنتُ أَنِّى مُلَٰقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾

20. Дида якъинго лъалеб букIана х1акълъунго дица гьаб хIисаб-мизан гьабиялде дандечIвай гьабизе букIин
ва дица гьелда рекъараб гIамалги гьабун букIана» - абун.

فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾

21. Гьев муъминчи жинда разияб, жиб тIаса унареб чIаголъиялда вукIуна.

فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾

22. ТIадегIанал алжаназда жанив.

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾

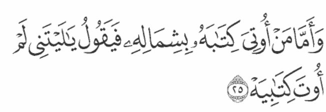
23. Гьел алжаназул пихъалги гьесда гIагардаго рукIуна.
Щиб хIалалда гьев вугониги, гьесул квералъ босулеб бакIалда букIуна.

كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

24. Гьел муъминзабазде абула: **«Нужеца гьал тIагIамал нигIматал кванае, лазатал гьекъолел жалги гьекъе, нужее щибго**

зарал гьеч1ел!
Гьеб нужее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб цIоб-рахIмат буго, нужеца дунялалда ругеб мехалъ гьарурал лъикIал гIамалазде данде» - абун.

25. Ва амма жиндир гIамал хъвараб кагъат квегIаб рахъалъан кьурав чияс гьеб къоялъ абула: «Вай Аман, гьаб кагъат дихъе кьунго букIинчIебани!

26. Гьаб хIисаб-мизан щиб бугебги, гьалъул захIмалъиги дида лъанго букIинчIебани»

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾

27. «Вай Аман, дир дунялалда букIараб хвел ахираб букIарабани, жинда хадуб гьаб тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан гьечIеб».

يَٰلَيْتَهَا كَانَتِ ٱلْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾

28. «Дие щибго кумек гьабулеб гьечIо дица данде гьабун букIараб боцIи-малалъ».

مَآ أَغْنَىٰ عَنِّى مَالِيَهْ ۜ ﴿٢٨﴾

29. Дидасан кинабго ханлъиги т1аса ун буго» - абун.

هَلَكَ عَنِّى سُلْطَٰنِيَهْ ﴿٢٩﴾

Дие квербакъи гьабизе кIолев гьудул-гьалмагъги гьечIо, дир насаб тухумалъги ва къадру-къиматалъги жакъа щибго кумек гьабулеб гьечIо.

30. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малаикзабазда амру гьабула: «Нужеца гьев чи кквe ва гьесда гудрал, рахсалги рай.

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾

31. Цинги гьев жужахIалде жаниве рехе!

ثُمَّ ٱلْجَحِيمَ صَلُّوهُ ﴿٣١﴾

32. Цинги нужеца гьесул нахъияб рахъалдаса жаниб хун кIалдиса къватIибе бахъе лъабкъоялда анцIго натI халалъи бугеб рахас.

ثُمَّ فِى سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَٱسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾

33. Гьаб гучаб гIазаб гьесие гьабиялъе сабаб буго: х1акълъунго гьес тIадегIанав Аллагьасда иман лъун букIинчIо.

إِنَّهُۥ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾

34. Гьес жиндирго напс гьесизе гьабулеб букIинчIо мискин-пакъирав чиясе тIагIам кьеялде, гьеб тIагIам кье абун цогидаздаги абулеб букIинчIо.

وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾

35. Жакъа гьесие гьеб жужахIалда жанив гьудул-гьалмагъ гьечIо.

فَلَيْسَ لَهُ ٱلْيَوْمَ هَٰهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾

36. ЖужахIалъул агьлуялъул хьверд-рецIцI гуреб (гъислин) жиндие цоги тIагIамги гьечIо.

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾

لَّا يَأْكُلُهُۥٓ إِلَّا ٱلْخَٰطِـُٔونَ ﴿٣٧﴾

37. Гьеб махIцараб, инжитаб тIагIам кваналаро жидеца мунагьал гьарурал, жидее жужахI хIакълъараб агьлуялъ гурони.

Дунялалъул рукъов вугеб мехалъ мискин-пакъирасе тIагIам кьезе бахиллъарав, гьезие лъикIлъи гьабизе чIухIарав чиясе бугеб квен буго гьеб жужахIалъул гъислин. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги гьеб кваназе ккеялдаса.

فَلَآ أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾

38. ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго кинабниги жиб бихьулеб жоялдалъун.

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Ва жиб бихьулареб жоялдалъунги.

إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾

40. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хирияв расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цIалулеб калам буго абун.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

41. Гьаб Къуръан щигIру гьечIо ва щагIирас цIалулебги гьечIо.

Гьеб Къуръаналда иман лъолев чи нужер цIакъ дагьав гурони гьечIо.

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

42. Жинда балъгояб жо лъала абун жидеца гьереси бицунел кагьанатазул рагIиги гьечIо гьаб Къуръан.

Гьелъул вагIза босулел гIадамалги цIакъ дагь гурони гьечIо. Нужеца гьаб Къуръаналда иман лъолеб гьечIо ва гьелъул вагIзаги босулеб гьечIо абураб магIна буго гьеб кIиго аяталъул.

تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٣﴾

43. Гьеб Къуръан буго Кинабго гIаламалъул БетIергьанас рещтIине гьабураб.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ ٱلْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾

44. Гьаб Къуръаналда жаниб МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндирго рахъалъан щибго жо бицун букIарабани ва гьеб Дир калам бугоян абун букIарабани,

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ ﴿٤٥﴾

45. Дица гьев дир къуватаб рецIел босиялдалъун ккелаан,

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ ٱلْوَتِينَ ﴿٤٦﴾

46. Цинги дица гьесул рекIел бидурихьалги къотIун рехилаан. Дица гьев хвезе гьавилаан.

فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَٰجِزِينَ ﴿٤٧﴾

47. Гьеб жо Дица Дир аварагсе гьабулеб мехалъ гьев Дир ццим босиялдаса цIунизе кIолев цоники чиги гьечIо нужеда гьоркьов.

وَإِنَّهُۥ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

48. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан буго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулел гIадамазе

вагIзалъун жиб бугеб.

وَإِنَّا لَنَعۡلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

49. Х1акълъунго Дида лъала нужеда гьоркьоб гьеб Къуръан жидеца гьереси гьабулел гIадамал рукIин.

وَإِنَّهُۥ لَحَسۡرَةٌ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾

50. Х1акълъунго гьаб Къуръан Къиямасеб къоялъ капурзаби цIакъ хIасрат гьарулеб ва пащман гьарулеб жоги буго:

Гьелда иман лъурал муъминзабазе бугеб даража-макъам бихьараб мехалъ капурзабазул цIакъ ракI бакъвала ва гьел пащманлъула.

وَإِنَّهُۥ لَحَقُّ ٱلۡيَقِينِ ﴿٥١﴾

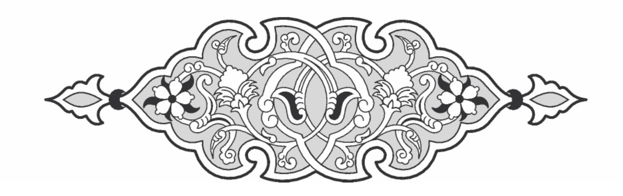
51. Жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, гьаб гIаламалъул БетIергьанав Аллагьасул калам жиб букIин якъинаб жоги буго гьаб Къуръан.

فَسَبِّحۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

52. Дуца жив кIудияв ва т1адегIанав БетIергьан Аллагь вацIад гьаве гьесда рекъоларебщинаб жоялдаса.

Ва гьесул кIудиял нигIматазде данде гьесие щукруги гьабе. Гьел нигIматазул бищунго кIудияб буго гьаб Къуръанги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ХIáкъаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

70. Суратул МагIáриж

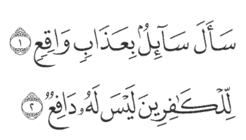
Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда ункъго аят бугеб.

Гьаб хирияб сураталъ аслияб хIалалъ бицунеб буго Къиямасеб къо чIеялъул ва гьеб къоялъул хIинкъабазул. Ахиратalda муъминзабазе букIунеб рахIат-лазаталъул, капурзабазе букIунеб гIазаб-къварилъиялъулги бицунеб буго. Маккаялъул Мушрикаца ахират букIин ва хварал чIаго гьарун тIаде рахъине гьариялда инкар кквеялъулги, гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласул дагIват махсароде гьабиги бицунеб буго. Инсанасул тIабигIат бицун, гьесул загIиплъи ва сабру дагьлъиги бицунеб буго.

Сураталъул ахиралда тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьа гьедун абулеб буго тIаде рахъине гьариги, хIисаб-мизан ва жазаъ гьабиги жиб букIин хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амро буго абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1.2. Маккаялъул мушриказдаса цо гьарулев чияс гьарана жиб капурзабазда рещтIинчIого чIолареб, жиб рещтIараб мехалъ гьеб нахъе чIвазе кIолев щивго чи гьечIеб гIазаб рещтIине гьабе абун.

ГIалимзабаца абуна: Гьев жинца гIазаб рещтIине гьаби гьарарав чи вуго Анназар ибнул ХIарис, къурайшиязул ханзабаздаса ва гьезул бищунго къосарал гIадамаздасан жив вугев. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесие хIинкъи кьураб мехалъ мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа абун, гьев чияс хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ махсароде гьавун абуна: «Я дир Аллагь, гьав МухIаммадица бицунеб жо дудаса жиб бугеб батани, дуца нижеде тIаде зодиса ганчIазул цIад базе гьабе, яги нижее цоги жинца унтизе гьабулеб гIазаб гьабе!» - абун. Гьев чи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Бадруялъул рагъулъ квешаб хвелалдалъун хвезе гьавуна ва гьав какун Къуръаналда аятги рещтIине гьабуна. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

مِّنَ ٱللَّهِ ذِي ٱلۡمَعَارِجِ ٣

3. Гьеб гIазаб рещтIине гьаби зобалазда ругел нухазул БетIергьан Аллагьасдаса буго.

Капурзабаца гьеб гIазаб рещтIине гьабе абуниги, рещтIине гьабуге абуниги, гьезул рагIиялда бараб щибго жо гьечIо.

تَعۡرُجُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ إِلَيۡهِ فِي يَوۡمٖ كَانَ مِقۡدَارُهُۥ خَمۡسِينَ أَلۡفَ سَنَةٖ ٤

4. Гьел нухалги руго жидедаса тIаде Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIагарде малаикзаби рахунел, Жабраил малаикги вахунеб. КIикъоялда анцIазарго сонгIан жиб халатаб.

Гьеб къоялъ капурзаби жужахIалде жаниреги лъугьине гьарун абадияб гIазабалъулъ рукIине. Гьаб Къиямасеб къоялъул халалъи жиндир гIорхъи гьечIеб ва ахир гьечIеб буго. ТIадегIанав Аллагьас капурзабазе букIунеб гIакъуба-къварилъи бицунеб мехалъ гьеб къо цIакъ халатаб буго абула, гьелдалъун капурзаби гьеб къоялъул гIазабалдаса хIинкъизе бокьун.

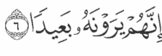
Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIидил Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: *«Цо асхIабас Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана: «Я расулаллагьи! Гьеб къоялъул халалъиго щиб?» - абун. Аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дир напс кодоб бугев Аллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун; Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьеб къо муъминзабазе цIакъ бигьа гьабула. Гьеб къо муъминчиясе жинца дунялалда цо паризаяб как балаго балеб букIараб заманалдасаги бигьаяб букIуна»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

فَٱصۡبِرۡ صَبۡرٗا جَمِيلًا ٥

5. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, берцинаб сабру гьабиялъ!**

Гьел мушриказ мун махсароде гьавиялдаги, гьезул зараналдаги, гьезухъе Исламияб дин щвезе гьабиялдаги дуца сабру гьабе. ТIадегIанав Аллагьас дуе квербакъи гьабизе букIин хIакъаб жо буго.

АлкъуртIуби абулев гIалимас абуна: «Берцинаб сабру букIуна жиндилъ зигарди, щибго чIвачIвади, рахIат хвей гьечIеб, жиндир зигараги цохIо Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ гурони букIунареб» - абун. Гьаб берцинаб сабруялъе цIакъ берцинаб мисал буго: Ибрагьим авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Намрузица цIадаве рехараб мехалъ гьесда тIаде Жабраил малаик ваккана ва гьес абуна: «Дур кинабгIаги хIажат бугищ?» - абун. Ибрагьим аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дудехун дир кинабгIаги хIажат гьечIо» - абун. ТIадегIанав Аллагьасде жив хIажатав вукIин, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги щивго чиясда жив хIажатав гьечIеблъи загьир гьабулеб буго гьеб рагIиялъ.

6. Х1акълъунго гьел капурзабазда жидеде рещтIунеб гIазаб цIакъ рикIкIадаб жолъун бихьулеб буго, гьел гьеб гIазаб рещтIиналде божулел гьечIелъул.

وَنَرَىٰهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ **7. Амма Дида гьеб цIакъ гIагарда бугеб жолъун бихьулеб буго.** Гьеб г1азаб бугелъул жиб букIин хIакъаб.

يَوْمَ تَكُونُ ٱلسَّمَآءُ كَٱلْمُهْلِ ﴿٨﴾ **8. Гьеб Къиямасеб къо буго биараб тIохьи гIадин зобал рукIунеб,** яги бухIараб нахул гъоркь хутIараб жо гIадин: жал тамахлъун цо бакIалда чIоларого.

وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ﴿٩﴾ **9. Самараб квас гIадин мугIрулги рукIунеб.**

وَلَا يَسْـَٔلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾ **10. Цониги гьудулас жиндир гьудуласул хIалги цIехолареб.**

ГIагарав чияс гIагарав чиясул хIал цIехолареб. Щивав чи жиндир напсалъул ургъалида вукIунеб къо буго гьеб.

يُبَصَّرُونَهُمْ ۚ يَوَدُّ ٱلْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِى مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍۭ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾ **11. Жидеда гьел гьудулзаби ва гIагарал чагIи рихьулелги рукIуна.**

Гьедин бугониги гьел цоцазе кумек гьабизе, гьезул хIал цIехезе лъугьунаро, гьез цоцадаса лъутизе ва рахчIизе яхI бахьула. **Гьеб къоялъ капурчиясда ракIалде кола дирго васалги кьун дун гьаб гIазабалдаса ворчIулев анищ абун.**

وَصَٰحِبَتِهِۦ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ **12. Жиндир чIужу ва вац кьунги,**

وَفَصِيلَتِهِ ٱلَّتِى تُـْٔوِيهِ ﴿١٣﴾ **13. Жиндие кумек гьабулел рукIарал жиндир киналго гIагарал гIадамал кьунги жив гьеб гIазабалдаса хвасарлъулев анищ абун.**

وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنجِيهِ ﴿١٤﴾ **14. Ракьалда бугебщинаб кинабго халкъ кьунги жиндир напс жужахIалъул гIазабалдаса хвасар гьабизе хIадурун вукIуна капурчи гьеб къоялъ.**

Жакъа дунялалда гьев ахIмакъасдаса тIалаб гьабулеб щибго жо гьечIо: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьаби гуреб. Гьеб гIибадат гьаби абураб жоги щибго жиндилъ захIмалъи гьечIеб, жиндирго черхалъе ва напсалъе мунпагIат ва маслахIат бугеб жо гьаби буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги нилъ иман бахъиналдаса ва гьеб капураб къавмалъул макъамалде ккеялдаса.

كَلَّآ ۖ إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾ **15. Кисанха гьесие хвасарлъи букIунеб?!**

Гьанже гьеб хьул лъеялъ гьесие щибго кумек гьабуларо! **ЦIакъ лагь-лагьунеб жужахIалъул цIа буго гьесие бугеб гIазаб.**

نَزَّاعَةً لِّلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾ **16. Жинца бетIералъул ва гьумералъул тIомги гьанги бахъулеб.**

Гьеб гьан бежун, биун тIагIанщинахъе цIияб бижине гьабула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ва цингиги бежун, биун ине гьабула.

17. Гьеб жагьаннама хадуб лъугьуна жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал, гьесул расулал гьереси гьарурал гIадамазда. تَدْعُواْمَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٧﴾

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Щивав капурчиясул ва мунапикъасул цIар-цIарккун ахIула ва гIанкIуялъ мугьал гIадин жинда жанире къулчIула» - абун.

18. Жинца гIемераб боцIи-мал бакIарарав, цинги гьеб бахчун, гьелдаса закат-сахI кьечIев чиясда хадубги лъугьуна. Гьаб аяталъ хIинкъи кьолеб буго жидеца дунялалъул магIишат тIалаб гьабулел ва гьелдаса паризаяб закатги суннатаб садакъаги кьоларел гIадамазе. وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰٓ ﴿١٨﴾

19. ХIакълъунго инсан вижун вуго жив хехавлъун, сабру дагьавлъун. ۞إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾

20. Жинда дагьабго къварилъи хъатIаниги жив чIвачIвадулев. إِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾

21. Жиндие лъикIлъи щвараб мехалъ гьеб цохIо жиндиего кквезе лъугьунев. وَإِذَا مَسَّهُ ٱلْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

Гьелдалса паризаяб закат кьоларев, суннатаб садакъаги кьоларев.

22. Жидеца как балел гIадамал гьечIо гьел какарал сипатал жидер ругел. إِلَّا ٱلْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾

23. Жидеца рукугI-сужда камил гьабун щибаб гIужда паризаяб как баялда жал тIад чIарал. ٱلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَآئِمُونَ ﴿٢٣﴾

24.25. Жидер боцIи-малалъулъ пакъирасе ва жинда гьарарасе кьолеб хасаб бутIа бугев, паризаяб закат жинца кьолев ва суннатаб садакъаги кьолев. وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾

26. Жидеца Къиямасеб къо букIине букIинги ритIухъ гьабулел. وَٱلَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٢٦﴾

27. Жидер БетIергьан Аллагьасул гIазаб жидеде щвеялдаса жал хIинкъунги рукIунел. وَٱلَّذِينَ هُم مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾

28. Х1акълъунго гьеб Аллагьасул гIазаб буго жиб щвеларо абун жинда божи гьечIеб. إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾

Щайт1аналъ, гъава-напсалъ инсан ц1акъ хехго гуккизе бегъула ва жиндие г1азаб гъаби т1алъулеб г1амал гъабиялда вачине бегъула. Гъедин бугелъул муъминчи кидаго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб жинди щвеялдаса х1инкъун вук1ине ккола.

وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِفُرُوجِهِمۡ حَٰفِظُونَ ٢٩

29. Жидеца жидер гIавратги цIунулел хIарамаб хIалалъ хIалтIизе гьабиялдаса.

إِلَّا عَلَىٰٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَإِنَّهُمۡ غَيۡرُ مَلُومِينَ ٣٠

30. Жидерго руччабазда ва гъарабашазда аскIоре лъугьун гурони, цоги хIарамаб хурхен гьабуларел. Х1акълъунго гьал гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда гIайиб чIваларел.

فَمَنِ ٱبۡتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡعَادُونَ ٣١

31. Жиндир шагьват тIубазе жиндир руччаби ва гъарабашал гуреб цоги жо цIехарал гIадамал руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIорхъаби жидеца хвезе гьарурал.

Ва жидерго напсал гIазабалъе хIакъ гьарурал гIадамал.

وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِأَمَٰنَٰتِهِمۡ وَعَهۡدِهِمۡ رَٰعُونَ ٣٢

32. Жидеца жидеда тIад къараб аманат тIубалел, жидеца гьарурал къотIабиги тIуразе гьарулел.

وَٱلَّذِينَ هُم بِشَهَٰدَٰتِهِمۡ قَآئِمُونَ ٣٣

33. Жидеца гьабизе т1аде босараб нугIлъиги битIун гьабулел.

Жидеца гьеб нугIлъи бахчуларел ва щивго чи ватIа гьавичIого Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло битIараб хIалалъ нугIлъиги гьабулел. Гьаб нугIлъи гьабиги, къотIи тIубайги, аманат тIубайги цIакъ жидер кIвар бугел, исламияб жамаг1аталъул амру жидедалъун битIун хьвадулел амраби руго. Гьеб лъабго жоялдалъун ватIа гьавизе кIола жиндир иман камилав муъминчиги, жиндир рекIелъ унти бугел мунапикъзабиги. Гьаб бахIс гIатIидго бицун буго Суратул Маидаталъул авалалда.

34. Жидеца балеб паризаяб как арканал, шурутIал тIуран, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун баялда жидеца тIадчIейги гьабулел.

Гьаб паризаяб как бай жиндир кIвар цIикIкIараб амру бугелъул, муъминзабазул сипатал рехсарал гьал аятазда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб какил кIиго нухалъ бицен гьабуна. 23-абилеб аяталда абун букIана «Жал как баялда даимлъулел» абун. ГIалимзабаца гьеб аяталда абураб рагIиялда гьоркьобги, гьаб (34) аяталда жаниб абураб «Как баялда тIадчIей гьабулел» абураб рагIиялда гьоркьобги

батIалъи гьабун, гьезул магIна батIияб букIин баян гьабуна. «Как баялда даимлъи» абураб рагIиялъул магIна буго гьеб как щибаб гIужда бай, гьеб как баялдаса цоги жоялъ машгъул гьарунгутIи. Дунялалъул хIалтIи-пиша гьабулел гIадамал как базе мех щварабго гьеб гьабулеб хIалтIиги тун как баялде машгъуллъи. Жидер х1алтIи тIубан хадуб базе абун как нахъе бахъулел гIадамал как баялда даимал рукIунаро.

«Как баялда тIадчIей гьабулел» абураб рагIиялъул магIна буго какие чурулеб мехалъ гьеб камилго гьаби, гъуждул, гьумер ва хIатIал чури гIатIид гьаби. Цинги как балеб бакI бацIцIадаб, берцинаб, жив щибго жоялъ Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ машгъул гьавулареб букIин. ТIад бугеб ретIел бацIцIадаб ва берцинаб букIин. Как балеб мехалъ цIакъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гьесдаса нечон ва хIинкъун вукIин. Какил арканал ва шурутIал мухIканго тIуразе гьари. Как бан хадувги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсолевлъун ва гьесде дугIа хIелун гьабулевлъун вукIин. Как бан ва азкарал гьарун хадуги жинца гьеб какил кири холеб жо гьабунгутIи.

Гьаб как бай Исламияб диналда жаниб бищунго кIвар цIикIкIараб амру букIиналъ тIадегIанав Аллагьас муъминзабазул берцинал сипатал рицин как баялда даимлъулел абун байбихьана, гьел сипатазул ахиралдаги жидеца как баялда тIадчIей гьабулел абун абуна.

Гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабазул сипатал рицун хадуб гьезул руссунеб бакI ва гьезие бугеб ажру-даража бицун тIадег1анав Аллагьас абуна:

35. Гьал гIадамал руго жал хира гьаруралллъун алжаназда жанир рукIунел. أُوْلَٰٓئِكَ فِي جَنَّٰتٖ مُّكۡرَمُونَ ٣٥

Жидее цIакъ лазатал нигIматалги кьун, жидер напсалъе бокьанщинаб жоги хIадур гьабун, жал даимго рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаназда жанире.

36. Гьел капурзабазе бугеб жого щиб, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ,

цIакъ гIедегIун жал дуда сверун ракIаризе ккани ва жидеца гарбал рорхун бераз мун цIехон рукIине ккани?

37. Дудаса квараниса ва квегIиса къокъа-къокъаби гьарун жал гIодор чIун мун сверун ккезе ккани? عَنِ ٱلۡيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ عِزِينَ ٣٧

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Къуръан цIалулеб мехалъ

къурайшазул мушрикал гьесда сверун русунел рукІана ва гьев махсароде гьавун, гьесул Къуръан цІалиялда тІад релъанхъун гьеб Къуръан муъминзабазда рагІине ва бичІчІине толарого рукІунел рукІана. Гьез абулеб букІана гьал загІипал, мискинал МухІаммадил асхІабзаби алжаналда рукІине ратании, ниж гьездасаги цере рукІине руго гьаб алжаналда абун. Цинги тІадегІанав Аллагьас гьел церехун хъвараб кІиябго аят рещтІине гьабуна ва хадубги жинца абуна:

38. Гьезул щивав цоясул хьулищ лъун бугеб живги алжаналда лъугьине гьавила абун? أَيَطۡمَعُ كُلُّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُمۡ أَن يُدۡخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٖ ٣٨

39. Гьедин гьечІо амру! Кидаго лъугьине гьаруларо капурал гІадамал нигІаматазул алжаназда жанире! كَلَّآۖ إِنَّا خَلَقۡنَٰهُم مِّمَّا يَعۡلَمُونَ ٣٩

Х1акълъунго Дица гьел гІадамал рижун руго жидеда лъалел хІакъирал, загІипал жалаздаса: цин манидал къатІра букІун, цинги бидул горо букІун, хадуб гьанал къотІел букІун. Гьединаб загІипаб, жинда ракІкъалеб жоялдаса вижарав, цинги кІващ бачІунеб бакІалдаса къатІивеги вачІарав инсан сундасан чІухІун вукІунев? Гьев инсан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскІов хиралъулеб, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьесда гурхІун гьесие лъикІаб ахират кьолеб сабаб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гІибадат бацІцІад гьаби. Ханзаби руго, бечедал гІадамал руго, насаб-тухум лъикІаб буго абураб рагІи буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб къабул гьабулареб, жинда данде ажру-кириги гьабулареб.

40.41. Дун гьедулев вуго бакъ баккулел ва бакъ тІерхьунел рахъазул БетІергьан Аллагьасул цІаралдалъун, дир цІакъ хІалкІола абун гьал мушрикалги гьалаг гьарун гьезул бакІалда гьездаса лъикІаб къавм бижине. فَلَآ أُقۡسِمُ بِرَبِّ ٱلۡمَشَٰرِقِ وَٱلۡمَغَٰرِبِ إِنَّا لَقَٰدِرُونَ ٤٠ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيۡرٗا مِّنۡهُمۡ وَمَا نَحۡنُ بِمَسۡبُوقِينَ ٤١

Жидеца Аллагь цо гьавун гьесие гІибадат бацІцІад гьабулеб. **Дун гьеб иш гьабизе лъицаго гІажизги гьавуларо, гьелдаса щибго жоялъ нахъеги чІваларо**.

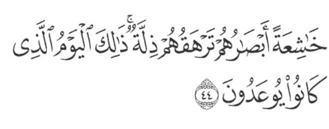
42. Дуца гьеб капураб къавм те, МухІаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жидерго батІулаб диналда жанир ругелльун, дунялалъул чІаголъиялдаса кеп босулелльунги. فَذَرۡهُمۡ يَخُوضُواْ وَيَلۡعَبُواْ حَتَّىٰ يُلَٰقُواْ يَوۡمَهُمُ ٱلَّذِي يُوعَدُونَ ٤٢

Жал гьалаг гьаризе къотІи гьабураб заман тІаде щвезегІан ва жиндилъ пацщманлъиялъги, тавбу гьабиялъги щибго мунпагІат гьабулареб къо тІаде бачІинегІан.

يَوۡمَ يَخۡرُجُونَ مِنَ ٱلۡأَجۡدَاثِ سِرَاعٗا كَأَنَّهُمۡ إِلَىٰ نُصُبٖ يُوفِضُونَ ٤٣

43. Гьеб къо буго жал хобаздаса къватIире рахъун рачIунеб: цIакъ гIедегIун, дунялалда жал жидерго хъанчал эхетизе гьарураб бакIалда гьезие лагълъи гьабизе унел ругел гIадин.

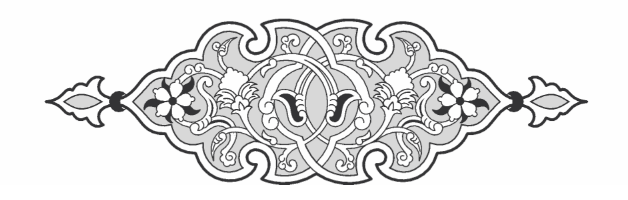
Цоял цояздаса цере ккезе яхI бахъун унаан гьел хъанчие лагълъи гьабизе, гьелда аскIоре гIагарлъизе. Хабалъан тIаде рахъине гьарураб мехалъги гьел цIакъ гIедегIун, жал унеб рахъго лъаларого, гIиял рехъенгIадин унел рукIуна.

44. Жидер берал цIакъ хIелун ва хIинкъун унел рукIуна гьел, жидеда тIад кутакаб къварилъи ва хIакъирлъиялъул мугъру чIван бугебгIадинги рукIуна.

Гьеб къо буго гьел дунялалда ругеб мехалъ жиб бачIине букIиналдалъун гьезие хIинкъи кьолеб букIараб Къиямасеб къо. Гьез жиб махсародеги гьабулеб букIараб ва гьересиги гьабулеб букIараб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул МагIáрижалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц-ги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

71. Сурату НухI

Гьаб суратальул аслияб мурад ва кIвар буссун буго Исламалъул аслабазул бицен гьабиялде. Гьеб мурадалда гьаб суратalda жаниб НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къиса бицун буго: гьесул дагIват байбихьаралдаса тIупан тIун капураб къавм гьалаг гьабураб заманалде щвезегIан. Гьедин бугелъул гьаб суратalda цIарги тун буго НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ сурат абун.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِنَّآ أَرۡسَلۡنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوۡمِهِۦٓ أَنۡ أَنذِرۡ قَوۡمَكَ مِن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ١

1. ХIакълъунго Дица НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ витIана жиндир къавмалде ва Дица гьесда амруги гьабуна дуца дур къавмалъе хIинкъи кье абун гьезда тIаде гIазаб щвеледе цебе.

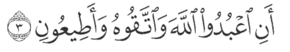
Жидеца иман лъечIони ва дур дагIваталъе жаваб гьабичIони дунялалъул рукъоб жидее гьабулеб гIазаб буго гьеб. Ахиратalda гьезие жужахIалъул гIазаб букIунеблъиги жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго.

Гьев НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гIарабиязул бащдаб чIинкIиллъиялда (полуостров) бугеб халкъалде витIарав авараг вукIанин абуна цо гIалимзабаца. Цогидаз абуна гьев Куфат шагьар бугеб ракьалда жив вукIарав ва гьениб букIараб халкъалде витIарав авараг вукIана абун.

قَالَ يَٰقَوۡمِ إِنِّي لَكُمۡ نَذِيرٞ مُّبِينٌ ٢

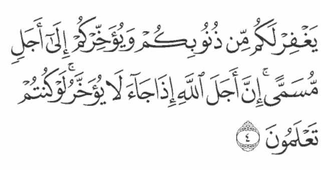
2. Гьев НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир къавм! Х1акълъунго дун вуго баянаб, хIакъаб гIазабалдалъун нужее хIинкъи кьолев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул».

Гьев НухI аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ шайх абула, гьев гIумру халатав вукIиналъе гIоло ва шаригIат босун ритIарал аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ тIоцевесев вукIиналъе гIологи, «Улул-гIазми» жидеда абулел къадру кIудиял, жидер шаригIат загьирал щуго аварагасул авалавги вуго гьав НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ. Гьав щуго аварагги: НухI, Ибрагьим, Муса, ГIиса, МухIаммад руго. Жидеда Аллагьасул свалат салам лъеял.

3. НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: **«Нужеца лагълъи гьабе цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хIарамал жалги те.**

Нуж диеги мутIигIлъе дица нужеде гьабулеб амру-нагьюялъулъ, нужеца хъанчазе лагълъи гьабиги те!

4. Гьедин нуж хьвадани Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужер церехун гьарурал мунагьал чурила ва нужее цIараб заман щвезегIан гIазабалдалъун къварилъи гьабичIого тела.**

Х1акълъунго Аллагьас нужее бихьизе гьабураб заман лъугьун хвел т1аде бач1изе мех щведалго гьеб хвел нахъе бахъун толаро. Ва гьеб хвел тIаде бачIараб мехалъ тавбу гьабизе абун, лъикIаб гIамал гьабизе абун нуж нахъе рахъунги толаро. **Нужеда гьаб амру бичIчIунеб ва лъалеб батани нуж дие мутIигIлъе ва нужеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат бацIцIадго гьабе!**

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ٥

5. Гьеб къавмалъ иман лъечIеб мехалъ **НухI аварагас** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **Аллагьасдехун** جَلَّ جَلَالُهُ **хитIаб гьабун абуна: «Я дир Бет1ергьан! Х1акълъунго дица гьаб дир къавм релъедалги къадги чIечIого Исламияб диналде ахIана.**

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِيٓ إِلَّا فِرَارًا ٦

6. Гьеб дир ахIиялъ гьезул иман цIикIкIине гьабичIо, **гьезул дидаса лъути ва рикIкIалъи гурого цIикIкIинч1о.**

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا۟ أَصَٰبِعَهُمْ فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَٱسْتَغْشَوْا۟ ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا۟ وَٱسْتَكْبَرُوا۟ ٱسْتِكْبَارًا ٧

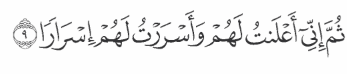
7. Х1акълъунго дица гьел ахIанщинахъе дуца жидер мунагьал чурулеб жоялде: мун цо гьавун, куфру-ширкалда тавбу гьабун жидеца дуе гIибадат гьабиялде, **гьез жидер килщал гIундузда жанир къазе гьаруна дица бицунеб жо жидеда рагIинчIого букIине. Жидеца бетIералде тIаде ретIелги бачун бутIрулги рахчана, гьурмалги рахчана жидеда дун вихьичIого вукIине! Гьедин гьел жидер куфру-ширкалда тIад чIана ва Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун дида нахърилълъинеги чIухIана».**

ЦIакъ рагIа-ракьанде щвараб чIухIи ва гIамалкIодолъи гьечIищха гьаб? Жидее лъикIаб жо бицун насихIат гьабулев чи жидеда вихьичIого вукIине гьурмал рахчиги, гьесул гьаракь рагIинчIого букIине жидерго гIундул руччиги!

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ٨

8. Цингиги дица гьезие дагIват гьабуна загьирго, гьаракь борхизе гьабун, гIадамазда

гьоркьове ун, гьезул зараладдаса хIинкъичIого.

9. Цингиги дица гьезие балъго гьабунги гьабуна дагIват, тIатине гьабунги гьабуна.

Цо-цо чи вугеб бакIалда гьабун, щивав чиясул рукъове ун гьабун, киналго нухал ва къагIидаби хIалтIизе гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда тIад къараб рисалат гьеб къавмалъухъе щвезе гьаби мурадалда.

فَقُلْتُ ٱسْتَغْفِرُوا۟ رَبَّكُمْ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارًا ١٠

10. Дица гьеб къавмалда абуна: «Нужеца нужер БетIергьан Аллагьасдаса мунагьал рахчи тIалаб гьабе, х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ жинца мунагьал чурулев вуго.** Жиндир лагъзадерица тавбу гьабизе бокьулев, гьабуразул тавбу къабул гьабулевги вуго.

يُرْسِلِ ٱلسَّمَآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ١١

11. Жинца нужее зодисан гIемераб, жиндилъ баракат бугеб цIад рещтIине гьабулевги вуго.

وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَٰلٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّٰتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَٰرًا ١٢

12. Жинца нужее лъимал-хъизан кьун, боцIи-мал кьун лъикIлъи цIоб гьабулевги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**
Жинца нужее бечедал ахал-хурзалги гьуинал лъимазул лъарал-иццал гьаруравги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**

Гьав БетIергьан Аллагьасе гьабичIого гIибадат цоги жоялъе кин нужеца гьабулеб. Гьесдасан гьарич1ого къвариг1елал х1ажатал т1урай цоги жоялдасан кин нужеца гьарулеб. Кинабго жо жинца бижунев, Гьелъие ризкъи кьолев БетIергьанги живго тун, нужерго квераз гьарурал хъанчал аллагьазабилъун кин кколел?

مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ١٣

13. Нуж кин хIинкъулареб, я гьаб къавм, гьав БетIергьан Аллагьасдаса ва нужеца гьесие букIине кколеб къадру-къиматги кин гьабулареб?

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ١٤

14. Гьав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужги рижун ругелъул чанго батIияб сипат ва къадар нужее букIине гьабун бугеб хIалалъ:** манидал къатIралъун рукIиналдаса байбихьун, берцинаб сипат-сураталъул, г1акълу-лъай бугев инсанлъун гьарун руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж.

أَلَمْ تَرَوْا۟ كَيْفَ خَلَقَ ٱللَّهُ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا ١٥

15. Нуж балагьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ тIадегIанав Аллагьас гьал анкьалго зобал киндай

рижун руго абун, цоялда тIад цояб гьабун.

وَجَعَلَ ٱلۡقَمَرَ فِيهِنَّ نُورٗا وَجَعَلَ ٱلشَّمۡسَ سِرَاجٗا ١٦

16. Гьел зобалазулъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ моцIги гьабун буго сардилъ жинца нур базе гьабулеблъун.

Бакъул кунчIи ва гвангъи нахъе бекизе гьабун, гьеб ракьалда тIад ругел чагIазе нурлъун бихьулеблъун гьабун буго моцI. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бакъги гьабун буго жиб бакараб чирахъ гIадин жинцаго канлъи кьолеблъун.**

وَٱللَّهُ أَنۢبَتَكُم مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ نَبَاتٗا ١٧

17. ТIадегIанав Аллагьас нужги ракьалдаса рижине гьарун руго гьеб ракьалдаса хер бижине гьабулеб хIалалъ.

Инсанас бетIербахъи гьабулеб кинабго ризкъи ракьалдаса баккулеб, гьелда тIад бижеулеб бугелъул, инсанги ракьалдаса вижана абулеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Цоги магIна гьабуна: Адам авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ракьалдаса вижиндал, гьесул кинабго зуриятги ракьалдаса бижараб буго абуна.

ثُمَّ يُعِيدُكُمۡ فِيهَا وَيُخۡرِجُكُمۡ إِخۡرَاجٗا ١٨

18. Цингиги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж хвезеги гьарун гьеб ракьулъе русине гьаризе руго, ахираталда гьеб ракьул чохьониса къватIиреги рахъине гьаризе руго.

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ بِسَاطٗا ١٩

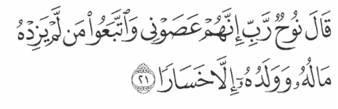
19. ТIадегIанав Аллагьас нужее гьеб ракь гьабун буго гIодоб тIамураб бусен гIадин (постель).

Нуж нужеего бокьараб хIалалъ жинда тIад яшав гьабун рукIине санагIат бугеб хIалалъ.

لِّتَسۡلُكُواْ مِنۡهَا سُبُلٗا فِجَاجٗا ٢٠

20. Нуж гьеб ракьалда тIасан сапаразде хьвадизе батIи-батIиял нухалги гьарун руго,

нужеца ризкъи тIалаб гьабизе ва нуж батIи-батIиялл улкабазде щвезе. Гьеб кинабго махлукъалъул пикру гьабичIо НухIил къавмалъ. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялде ва гьев цо вукIиналде жидеца тIоритIел гьабулел гIемерал далилал ва хIужаби рицараб мехалъ гьездаса вагIза-насихIат босичIо. Гьеб къавм жидерго куфру-ширкалда тIад чIедал, гьез иман лъеялдаса жиндир хьул къотIидал НухI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ зигара гьабун кIалъана.

21. НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан! Гьаб дир къавм дида гIасилъана. Гьал нахърилълъунел

руго жиндир боцIи-малалъ жидее щибго мунпагIат гьабуларел бечедал чагIазда ва жидер церехъабазда.

Жидер боцIи-малалдаса чIухIун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочон бугеб халкъалъ гьабулеб жо берцин бихьулеб буго гьаб къавмалда, дица гьел жинда ахIулеб Исламияб диналдаса:

22. Гьел церехъабаца къавмалъе цIакъ кIудияб макруги гьабун буго. وَمَكَرُواْ مَكۡرٗا كُبَّارٗا ﴿٢٢﴾

НухI аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ нахърилълъиналдаса къавм нахъе чIван буго, гьел НухIие къварилъи зарал гьабизеги тIамулел руго.

23. Гьел церехъабаца абулеб буго: «Вореха нужеца нужерго аллагьзабазе гьабулеб дин тоге! Нужеца Вад абулев, СувагI абулев, Ягъус, ЯгIукъ, Наср абулел алагьзаби тоге!». وَقَالُواْ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمۡ وَلَا تَذَرُنَّ وَدّٗا وَلَا سُوَاعٗا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسۡرٗا ﴿٢٣﴾

Гьал рукIана НухIил къавмалъ жидее лагълъи гьабулел хъанчазул бищунго кIудиял хъанчал, жидеца гьел аллагьзабилъун ккурал.

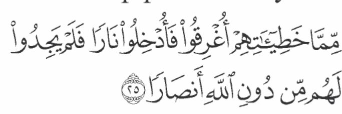
Гьал ц1арал рук1ана Нух1ил къавмалъул лъик1ал чаг1азул ц1арал, цинги гьел хведал щайт1аналъ гьеб къавмалда вах1ю гьабуна гьел чаг1и г1одор ч1олел рук1араб бак1азда гьезул г1аламатал гьаре абун, гьел рак1алда щвезе ва нужецаги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи габизе, гьез гьабулеб бук1араб г1адин, ва нужеца гьел г1аламатазда ц1аралги лъе гьел лъик1ал чаг1азул абун. Гьез гьебжо гьабуна, амма гьезие лагълъи гьабулеб бук1инч1о. Гьел хун хадуб гьезул лъималги рач1индал, г1елмуги дагьлъидал, щайт1аналъ гьезул лъималазда вах1ю гьабуна, нужер умумуз гьал лъик1ал чаг1азул ц1аразда ругел хъанчазе лагълъи гьабулеб бук1анин, нужецаги гьезие лагълъи гьабе абун, цинги гьез гьел хъанчазе лагълъи гьабуна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ц1унаги щайт1аналъул макруялдаса.

24. Х1акълъунго гьаб хабарги бицун гьел церехъабаца гIемераб халкъ хIакъаб диналде иналдаса нахъе чIвана. Жидеца зулму гьабулел гIадамазул жегиги къосин цIикIкIине гьабеха, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, дуца! وَقَدۡ أَضَلُّواْ كَثِيرٗاۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا ضَلَٰلٗا ﴿٢٤﴾

НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир умматалъе квешаб дугIа гьабуна тIадегIанав Аллагьас вахIю гьабун гьесда лъазе гьабидал гьеб дур къавмалъул гIадамаз иман лъезе гьечIо, цебеккунго жидеца иман лъун бугел дагьалго чагIаз гурони абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ НухI аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ дугIаялъе жавабги гьабуна: гьесда амру гьабуна дуца кIудияб

гама гьабе мунги дуда иман лъурал гIадамалги жанир рекIине абун.

25. Гьел жидеца гьарурал кIудиял мунагьал сабаблъун НухIил къавм тIупан тIун гъанкъизе гьабуна ва гьебго хIалалъ жужахIалъул цIадареги лъугьине гьаруна.

Жидеда гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб нахъчIвазе кIолев цониги кумекчиги ватичIо. Жидер аллагьзабиги лъеда гъоркье ккун гъанкъана, жалгоги гьеб лъималъ гъанкъизе гьаруна: гьезул цояз цогидазе квербакъи гьабизе щибго гьунарги лъугьинчIо.

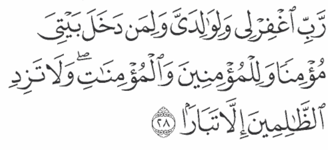
وَقَالَ نُوحٞ رَّبِّ لَا تَذَرۡ عَلَى ٱلۡأَرۡضِ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ دَيَّارًا ٢٦

26. НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жегиги абуна: «Я дир БетIергьан! Гьаб ракьалда тIад дуца цониги капурчи чIаго тоге!

إِنَّكَ إِن تَذَرۡهُمۡ يُضِلُّواْ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوٓاْ إِلَّا فَاجِرٗا كَفَّارٗا ٢٧

27. Х1акълъунго Дуца гьел капурзабазул цониги чи чIаго тани, гьез хадуб бачIунеб дур лагъзадерил умматги къосине гьабизе буго ва гьел капурзабазул наслуги букIине гьечIо жидедаго релълъараб капураб, къосараб къавм гурони» - абун.

Жинда Аллагьасул салам лъеяв НухI авараг азаргог1ан соналъ гьеб къавмалда гьоркьов вукIиндал, гьесда гьезул хIал цIакъ лъикI лъан букIана. ТIадегIанав Аллагьасги илгьам гьабун гьесда абун букIана гьеб къавмалъ иман лъезе гьечIо абун. Гьаб амру гьадин букIиндал гьабуна НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ доб цебехун бицараб дугIа. Гьелда хадуб муъминзабазе лъикIаб дугIа гьабун НухI аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна:

28. Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир мунагьал чуре, дир эбел-инсулги чуре, жидеца иманги лъун дир рукъоре лъугьарал киналго муъминзабазул мунагьалги чуре. Гьел гурелги киналго муъминал бихьиназул ва муъминал руччабазулги мунагьал чуре. Мун цо вукIиналда инкар ккурал, дур аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьезул рисалатги гьереси гьабураб куфру-ширкалъул къавмалъе дуца гьалаглъи ва чIорого хутIин цIикIкIине гьабе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ!

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиялдалъун Сурату НухIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

72. Суратул Жинн

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб къоло микьго аят бугеб.

Гьаб сураталда жанибги Исламиял гIакъидабазул аслаби рицунел руго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIухъ гьари, хун хадур тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан, хадуб жазаъ букIинги ритIухъ гьаби. Сураталда жаниб аслияб бакI ккун буго женазул бицен гьабиялъ. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Къуръан цIалиялда гьел гIенекки бицун, хадуб гьез иман лъей ва жидер къавмалги иман лъеялде ахIи бицун буго. Гьел женал жинда хасал цо-цо гIажаибал жалги рицун руго: зодоре рахин гIадаб, гьенисан цо-цо балъгояб жо жидеца лъазе тIалаб гьаби гIадабги. Гьезда хадур цIадул сунтралги речIчIун гьел зодоре рахиналдаса нахъе чIвайгIадалги.

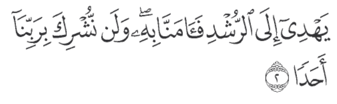
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гьабулеб буго жиндир умматалда бице абун жив тIуванго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIиг1ав вукIин, гьесул амруялда рекъон хьвадулев вукIинги ва гьес вахIю гьабураб дин умматалъухъе щвезе гьабулев Расул жив вукIинги. Сураталъул ахиралда баян гьабулеб буго кинабго балъгояб жо лъаялъул ихтияр цохIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кодоб букIин ва гьес жиндие бокьарав чиясе жиндие бокьараб жо загьир гьабулеблъиги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قُلۡ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ ٱسۡتَمَعَ نَفَرٞ مِّنَ ٱلۡجِنِّ فَقَالُوٓاْ إِنَّا سَمِعۡنَا قُرۡءَانًا عَجَبٗا ١

1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **диде вахIю гьабуна: х1акълъунго дур Къуръан цIалиялде гIинтIамуна женазул цо къукъаялъ.** Гьеб къукъаялъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъуна, гьеб Къуръанги ритIухъ гьабуна, жидеца гьеб Къуръан цIалулев авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавун жал гьесда нахъги рилълъана **ва гьеб къукъаялъ жидер къавмазухъе руссараб мехалъ гьезда абуна: нижеда гIажаибаб Къуръан цIалулеб рагIана.** Жиндир мацI цIакъ пасихIаб, магIна гъваридаб, жинца бицунеб хIукмуги цIакъ мухIканаб ва баянаб.

يَهۡدِيٓ إِلَى ٱلرُّشۡدِ فَـَٔامَنَّا بِهِۦۖ وَلَن نُّشۡرِكَ بِرَبِّنَآ أَحَدٗا ٢

2. Гьеб Къуръан буго жинца хIакъаб диналде тIоритIулеблъун бугеб. Нижеца гьелда иман лъуна.

Нижеца кидаго нижер БетIергьан Аллагьасдехун ширкги гьабизе гьечIо. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабизе хIакъаб гIибадат цоги щибго жоялъе гьабизе гьечIо. Хъанчал, ганчIал, гIадамал, женал, малаикзаби алагьзабилъун ккезе гьечIо.

وَأَنَّهُۥ تَعَٰلَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا ٱتَّخَذَ صَٰحِبَةً وَلَا وَلَدًا ۝٣

3. Х1акълъунго нижер БетIергьанасул гуч ва къудрат цIакъ тIадегIанаб ва кIудияб буго. Гьес жиндие рекIелгъеялъе хъизан-лъималги ккун гьечIо. Гьев щибго жоялде хIажатав гьечIо.

وَأَنَّهُۥ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى ٱللَّهِ شَطَطًا ۝٤

4. Х1акълъунго Женазул цо ахIмакъзабазул къукъаялъ Аллагьасдехун абулеб букIана гьесул кIодолъиялда рекъоларел рагIаби.

Жидер магIна гьечIел, ургъичIого рицунел харбал рукIана гьел.

وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن تَقُولَ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ۝٥

5. Х1акълъунго нижеда ракIалде кколеб букIана цониги инсанас, яги женазулас Аллагьасдехун гьереси гIунтIизе гьабуларо абун.

Гьеб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ нижеда лъана цо-цо гIадамаз ва женаз Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьереси бицунеб букIин. Гьел гIадамаз абулеб бугелъул Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал руго абун, ГIиса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьесул вас вуго абунги.

وَأَنَّهُۥ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ ٱلْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ۝٦

6. Х1акълъунго гIадамазул цо къукъа букIана жидеца женазул кIудияздалъун гьел женазул заралалдаса цIуни гьарулел. Гьелдалъун женалги цIакъго чIухIана ва гьезул къосин ва гIасилъи цIикIана.

ГIарабиязул гIадат букIана жидер сапаразда рукIаго ва гIалахалда сордо базе чIараб мехалъ жидеца абулеб: «Нижеца цIуни гьарулеб буго гьаб бакIалъул женазул ханасдалъун гьанир ругел женазул заралалдаса» - абун. Цинги гьел женал цIакъго чIухIун ва гIамалкIодолъун рукIана: женазулги гIадамазулги ханзаби руго ниж абун.

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا۟ كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ ٱللَّهُ أَحَدًا ۝٧

7. Х1акълъунго гьел гIадамазул капуразде ракIалде кколеб буго женазул капуразде ракIалде кколеб бугеб гIадинго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **хун хадув щивго чи тIаде вахъине гьавизего гьечIо абун.**

وَأَنَّا لَمَسْنَا ٱلسَّمَآءَ فَوَجَدْنَٰهَا مُلِئَتْ

8. Нижеца зодире рахине къасд гьабураб мехалъ: гьениб бицунеб жоялда гIенеккизе

حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ۝٨

абун, нижеда гьел зобал цIун малаикзаби ратана жидеца зобал цIунулеллъун. Жидеца женал рухIулел цIадул сунтуралги ратана, гьезда хадур рехизе жал хIадурун ругел.

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَٰعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَن يَسْتَمِعِ ٱلْـَٔانَ يَجِدْ لَهُۥ شِهَابًا رَّصَدًا ۝٩

9. МухIаммад авараг ﷺ витIизегIан цереккун ниж гьеб зодисан хабар рагIулеб бакIалде рахун гьенир гIодор чIолел рукIана. Ва гьенисан нижеда рагIараб жо кагьанатаздаги-(жидеда балъго жо лъалин абун гьереси бицунел чаг1и)- бицунеб букIана.
Гьанже гьениве гIенеккизе абун вахунев женасда жинда хадуб речIизе хIадурараб сунтур батулеб буго. Жинца гьеб жен бухIулеб яги хвезе гьабулеб, яги гIадалаб гьабун тIокIаб зодобехун балагьулареб гьабулеб.

وَأَنَّا لَا نَدْرِىٓ أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِى ٱلْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝١٠

10. Нижеда (женазул жамагIаталда) лъалеб гьечIо ТIадегIанав Аллагьасе щиб жо бокьун бугеб ракьалда тIад бугеб агьлуялъе гьабизе: гьезие лъикIлъи гьабийищ бокьун бугеб, яги квешлъи гьабийищ бокьун бугеб?
Зобал цIунун малаикзабиги ратидал, жидее гьенире рахине нухги щвечIелъул, гьел женал Машрикъ, Магърибалде щун ракьалда тIад сверана гьаб хIикматго щибдай буго абун. Цинги гьезда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад расулги гьесул асхIабзабиги ратана жидеца Къуръан цIалулел ва как балел. Женазда бичIчIана гьеб сабаб букIин жиндие гIоло зобал женаздаса цIунараб ва гьел аварагасде ﷺ аскIорегIан рачIун гьесул Къуръан цIалиялда гIенеккана ва жидеца гьев аварагасда ﷺ иманги лъуна.

وَأَنَّا مِنَّا ٱلصَّٰلِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ۝١١

11. Х1акълъунго нижедаса цо къукъа буго жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабулеб, цоги къукъа буго жидер иман загIипаб.
Ниж руголъана батIи-батIиял къукъабилъун. Нижеда гьоркьор мууъминзабиги капурзабиги руго.

وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن نُّعْجِزَ ٱللَّهَ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُۥ هَرَبًا ۝١٢

12. Х1акълъунго нижеда лъалеб буго ниж Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гIажиз гьавун, ракьалда тIад кир ругониги, гьесул гIазабалдаса рорчIулареблъи, гьесдаса

лъутун рорчIулареблъиги.

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعۡنَا ٱلۡهُدَىٰٓ ءَامَنَّا بِهِۦۖ فَمَن يُؤۡمِنۢ بِرَبِّهِۦ فَلَا يَخَافُ بَخۡسٗا وَلَا رَهَقٗا ١٣

13. Нижеда хIакъаб диналде жинца тIоритIулеб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ нижеца гьелда иман лъуна. Жинца жиндир БетIергьан Аллагьасда иман лъурав чи хIинкъуларо гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лъикIаб гIамал нукъсан гьабила абун, яги жиндир квешаб г1амал цIикIкIине гьабила абунги хIинкъуларо.

وَأَنَّا مِنَّا ٱلۡمُسۡلِمُونَ وَمِنَّا ٱلۡقَٰسِطُونَۖ فَمَنۡ أَسۡلَمَ فَأُوْلَٰٓئِكَ تَحَرَّوۡاْ رَشَدٗا ١٤

14. Гьаб Къуръан цIалиялде гIенеккун хадур нижер цо къукъа бусурбабилъун лъугьана, цоги къукъа куфруялда тIад чIана.

Жидеца иман лъун Исламияб дин босарал женал руго жидее тIоритIел щварал ва жал бахьи буголъиялъул нухалда тIоритIун карал.

وَأَمَّا ٱلۡقَٰسِطُونَ فَكَانُواْ لِجَهَنَّمَ حَطَبٗا ١٥

15. Амма жал куфруялдаго чIарал ва иман лъезеги чIухIарал женал руго жидер чурхдуздалъун жужахI боркьулел.

ЦIулалда гIадин цIа рекIун рухIулел рукIуна гьезул чурхдул.

وَأَلَّوِ ٱسۡتَقَٰمُواْ عَلَى ٱلطَّرِيقَةِ لَأَسۡقَيۡنَٰهُم مَّآءً غَدَقٗا ١٦

16. Гьел женалги иман лъун битIараб нухалда чIун рукIаралани гьезда гьекъезе гьабилаан алжаналъул цIакъ лазатаб лъим. Жиб гьекъезе бокьулеб.

Гьезие дунялалъул нигIматал ва баракаталги гIатIид гьарилаан.

لِّنَفۡتِنَهُمۡ فِيهِۚ وَمَن يُعۡرِضۡ عَن ذِكۡرِ رَبِّهِۦ يَسۡلُكۡهُ عَذَابٗا صَعَدٗا ١٧

17. Дица гьезул х1албихьи гьабилаан ризкъи гIатIид гьабиялдалъун гьез дир нигIматазда щукру гьабуладай абун, яги гьезда инкар ккун куфруялде унадай абун. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса жив вуссарав чиясе дица цIакъаб гIазаб гьабизе буго: жиндилъ щибго рахIат гьечIеб, жиб т1ад ч1араб.

ГIикримат абулев гIалимас абуна: «ЖужахIалда жаниб бугеб цIвакараб къедалде т1аде рахине риччала гьел. ГIемер къварилъи бихьун гьеб къедалде тIаде рахине гIагарлъараб мехалъ хъущтIун жужахIалде жанире рортула. Цингиги гьеб къедалда тIаде рахун ва жужахIалде жанире рортун рукIуна»-абун.

وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا ١٨

18. Киналго масжидал руго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе рарал бакIал.

Нужеца гьениб жаниб Аллагьасдехун ширк гьабуге.

Мужагьид абулев гIалимас абуна: ягьудиязги насраниязги жидер килисабазда ва биягIазда (синагоги) жанире лъугьараб мехалъ Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабулеб букIана. Гьез гьабулеб гIамал гьабуге абун амру гьабулеб буго МухIаммад аварагасда ﷺ ва гьесда иман лъурал асхIабзабаздаги.

وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبۡدُ ٱللَّهِ يَدۡعُوهُ كَادُواْ يَكُونُونَ عَلَيۡهِ لِبَدٗا ١٩

19. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабун как базе вахъун чIараб мехалъ гьел жундул гьесда тIад хурхине гIагарлъун рукIана. Къуръаналде гIенеккизе бокьун цIакъ гIемерал женал сверун руссунел рукIана аварагасда ﷺ.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб бакIалда «ГIабдуллагь» абуна, аварагасул ﷺ цIар бахъичIого гьев авараг ﷺ хира гьавун ва кIодо гьавун.

قُلۡ إِنَّمَآ أَدۡعُواْ رَبِّي وَلَآ أُشۡرِكُ بِهِۦٓ أَحَدٗا ٢٠

20. Дуца гьел Маккаялъул мушриказда абе, МухIаммад ﷺ; «Х1акълъунго дица лагълъи гьабулеб буго дир БетIергьан Аллагьасе ва дица гьесдехун щибго жо г1ахьалги гьабулеб гьечIо гьеб гIибадат гьабиялъулъ»-абун.

Гьаб аят рещтIине гьабуна капурзабаца абураб мехалъ мун вачIун вугин цIияб диналдалъун ва дуца ниж киназго жидее гIибадат гьабулел аллагьзабазда инкарги кколеб бугин. Мун гьеб диналдаса вуссани нижеца дуе квербакъиги гьабизе буго ва мун кIодо гьавизеги вуго абун.

قُلۡ إِنِّي لَآ أَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا وَلَا رَشَدٗا ٢١

21. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ: «Х1акълъунго дида кIоларо нужедаса къварилъи нахъе чIвазе, яги нужее цо лъикIлъи гьабизеги.

Гьеб кинабго жо жинца гьабулев цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго. Дун вуго нуж Исламияб диналде ахIулев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул »-абун.

قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٞ وَلَنۡ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلۡتَحَدًا ٢٢

22. Дуца абе, МухIаммад ﷺ: х1акълъунго дие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабулеб бугони гьеб гIазабалдаса дун цIунизе кIолев щивго чи гьечIо. Дие вуссине ва вортизе бакIги батуларо гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун цоги щибго жоялда.

إِلَّا بَلَٰغٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِسَٰلَٰتِهِۦۚ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ٢٣

23. Дица Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дида тIад къараб рисалат тIубазе гьабуни гьеб буго дие бугеб хвасарлъи.

Гьес амру гьабураб хIалалъ нуж Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялде ахIун, нужеда лъикIаб-квешаб жо дица лъазе гьабураб мехалъ гурхIула дида Аллагь جَلَّجَلَالُهُ . **Жив Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги гIасилъарав чиясе х1акълъунго жужахIалъул цIадул гIазаб букIине буго. Кидаго гьенир жанир рукIунеллъун лъугьине гьарула гьел жужахIалде жанире.**

حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوۡاْ مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعۡلَمُونَ مَنۡ أَضۡعَفُ نَاصِرٗا وَأَقَلُّ عَدَدٗا ﴿٢٤﴾

24. Жидее къотIи гьабулеб бугеб квешаб гIазаб бихьараб мехалъ лъазе буго гьел капурзабазда щив вугевали жиндир къуват дагьав ва квербакъи дагьавги.

Капурзабаца абухъин, МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьесда цадахъ ругел асхIабзабигийищ ругел жидер рикIкIенги къуватги дагьал, гьел капурзабийищ ругел? Гьеб къоялъ капурзаби рукIуна жидер рикIкIен цIакъ гIемерал, амма къуват дагьал, жидее квербакъулев щивго чи гьечIел.

قُلۡ إِنۡ أَدۡرِيٓ أَقَرِيبٞ مَّا تُوعَدُونَ أَمۡ يَجۡعَلُ لَهُۥ رَبِّيٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾

25. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ: Дида лъаларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее гIазаб гьабизе къотIи гьабураб заман гIагардагойищ бугеб, яги гьеб рик1адаб заманалдасанищ бач1ине бугеб?»-абун.

Гьаб аят рещтIине гьабуна Маккаялъул мушриказ хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ махсароде гьавун, гьев гьереси гьавун «Кидалха нижее гIазаб гьабизе бугеб? Кида чIезе бугеб Къиямасеб къо?» – абун абидал.

عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ فَلَا يُظۡهِرُ عَلَىٰ غَيۡبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

26. Балъгояб жо жинда лъалев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ .

Къиямасеб къо чIейги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда аскIоб тараб балъголъи буго. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинца балъго гьабураб жоялда цониги чи ваккизе гьавуларо.**

إِلَّا مَنِ ٱرۡتَضَىٰ مِن رَّسُولٖ فَإِنَّهُۥ يَسۡلُكُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَمِنۡ خَلۡفِهِۦ رَصَدٗا ﴿٢٧﴾

27. Жиндие вокьарав жиндир расул ваккизе гьавун гурони Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб жоялда.

Гьел аваргзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ мугIжизатлъун букIине ва гьезул рисалат тIубазе квербакъи букIине Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел цо-цо гъаибаб жоялда раккизе гьарула. **Х1акълъунго гьел аваргзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ цIунун тIадегIанав Аллагьас гьезда цересан ва хадусан малаикзабазул боялги хьвадизе гьарула.** Женазул ва цогидаб жоялъул заралалдаса гьел аваргзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ цIунула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел аваргзабазе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рес бук1ине жидеда т1ад къараб рисалат

умматалъухъе щвезабизе.

لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُواْ رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًۢا ﴿٢٨﴾

28. Жинда загьираб лъаялдалъун лъазе жиндир аварагзабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **гьеб рисалат умматалъухъе щвезе гьабураблъи.**

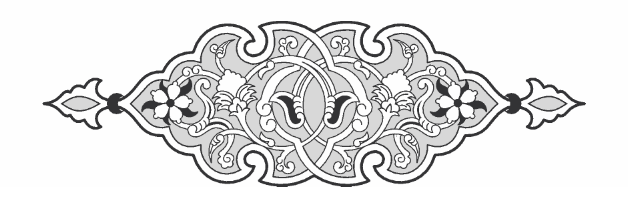
Жиндилъ щибго хис-бас гьабичIого, жидеда вахIю гьабураб хIалалъ. **Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гьел аварагзабазда** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ва кинабго махлукъалда жиндир гIелмуялдалъун сверун лъугьарав вуго:** гьесие цохIо зарра гIадаб жоги балъго хутIуларо. **Гьединго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **кинабго жо рикIкIеналдалъун жиндие гIорхъи чIвараб буго.** ГьитIинабниги, кIудиябниги, гIемерабниги, дагьабниги жо тIадегIанав Аллагьасе мухIканго, щибаб жо батIа гьабун ва гьелъул гIорхъи къадар лъан лъала.

ЦIадал къатIрабазул рикIкIен лъала, салул авлахъазда бугеб салул гаразул рикIкIен лъала. Ралъдал лъел къатIрабазул къадарги лъала. Гьединаб камилаб хIалалъ жинда махлукъ лъалев Халикъасда жиндир аварагзабаз عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рисалат кин щвезабурабалиги лъала, гьел расулазе умматаз щиб жаваб гьабурабалиги лъала.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие вокьарав муъминчиясе гIелму-лъай кьола, гьесул рекIелъ иманалъул нурги камил гьабула, гьесул беразда цогидазул беразда бихьулареб жоги бихьизе гьабула. Гьесда жиндир балъголъабаздаса цо-цо амру загьарги гьабула. Гьел муъминзаби жидер сипат-суратаздалъун гIадамазда ратIа рахъизе лъалелги рукIуна. Ва амма цо чияс жинда балъгояб жо лъала абуни, гьев чи щайтIаналъ махсароде ккурав чи вуго, гьев чи цIакъ рикIкIад гьавизе кола. Гьесда божарав чиги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие лагIнат кьурав чи вуго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъеда хIакъаб жо хIакъаблъун бихьизе гьабеги ва гьелда нахърилълъине тавфикъги гьабеги.

Т1адег1анав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Жинналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

73. Суратул Муззаммил

Гьаб хирияб сураталда жаниб аслияб хIалалъ жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул бицунеб буго. Гьесул тIубараб Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ *вуссин бицун: сардилъ вахъун жинца Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *гIибадат гьаби, Къуръан цIали, Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ *разилъи тIалаб гьабун жиндир напсалда хIал гьабун сардал рогьунел рукIиналъул бицунеб буго. Гьев хирияв аварагасда* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *гурхIел гьабун Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьесда амру гьабулеб буго сардил бащалъи, яги гьелдаса дагьаб цIикIкIараб, яги бащадалдаса дагьаб заманалъ вахъа сардилъ гIибадат гьабизе абун. Мушриказ жиндие гьабулеб къварилъиялда сабру гьабе абун ва гьединго вахIюялъул захIмалъи баччун сабру гьабе абунги амру гьабулеб буго.*

Ахираталда мушриказе букIунеб гIазаб къварилъиялъулги бицен гьабун буго. Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва гьесул умматалъе бигьалъи гьабун сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ *гIибадат гьаби дагьлъизе гьабизе изну кьун буго: гьел дунялалъул чIаголъи гьабизе ризкъи балагьизе, ва Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *диналъе гIоло гъазаватал гьаризе сапаразде ине ккезе рукIиналде кантIизе гьарун.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Я гьав ратIлилъ жемарав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**!** يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُزَّمِّلُ ١

2. Мун тIаде вахъа сардилъ гIибадат гьабизе гьеб сордоялъул гIемерисеб мехалъ. قُمِ ٱلَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ٢

Дагьабго мехалъ кьижун, гIемерисеб мехалъ тIаде вахъун вукIа!

3. Бащадаб сордоялъ тIаде вахъа, яги гьелдаса дагьаб заманаялъ вахъа! نِّصْفَهُۥٓ أَوِ ٱنقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ٣

4. Яги бащадаб сардидаса дагьаб ц1ик1араб заманаялъ т1аде вахъа. أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ ٱلْقُرْءَانَ تَرْتِيلًا ٤

Дуца гьеб сардилъ вахъиндал гIодове виччан, гIедегIичIого ва пикру гьабун Къуръанги цIале! Гьеб Къуръаналъул магIна хал гьабун, гьеб бичIчIун цIале. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалъул бицарал аятал цIалулеб мехалъ гьеб рахIмат дуе кье абун гьаре Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ. ГIазабалъул аятал цIалулеб мехалъ гIазабалдаса мун цIуне абунги

гьаре. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялъул бицунел, цересел умматазул бицунел аятал цIалулеб мехалъ, гьелдаса вагIза-насихIатги босе.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун имам Бухарияс бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ХIираъ абулеб нохъода гIибадат гьабулев вугеб мехалъ гьесде вахIю босун Жабраил малаик вачIине байбихьидалго, хирияв авараг* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *цIакъ хIинкъун, жиндир ракI тIеркIолаго Хадижатихъе вачIана ва гьес абуна: «Дун вахчизе гьаве! Дун ратIлилъ жеме»* - абун.

Гьедин тIаде ретIелги бачун вегун Аллагьасул Расул صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вугеб мехалъ гьесда Жабраил малаик вачIун амру гьабулеб буго: мун гьедин вегун вукIунге, мун тIаде вахъун дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабе ва гьеб гIибадат гьабиялдалъун дур черхги куцай дуда тIаде бачIине бугеб захIматаб амруялъе: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат умматалъухъе щвезе гьабиялъе ва гьеб рисалат щвезе гьабулаго дуда бихьизе бугеб захIмалъи ва къварилъи хIехьезеги.

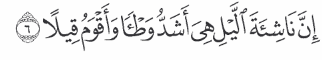
5. Х1акълъунго Дица дуда вахIю гьабизе буго захIматаб амру. إِنَّا سَنُلۡقِي عَلَيۡكَ قَوۡلٗا ثَقِيلًا ٥

Къураналда жаниб бугеб амру-нагью ва уммат исламияб диналде ахIи захIматаб амру буго, жиб баччизе ва тIубазе чорхол рухI ва хIадурлъи къваригIунеб. Гьеб напс куцазе квер бакъиналъе бищунго лъикIаб буго сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIей гьаби.

Киналго гIадамал хинаб бусада регун черхалъе рахIат гьабулел ругеб мехалъ, гьеб рахIатги жибго тун, тIадеги вахъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьаби кIвахIалаб, хIалихьатаб напсалъ тIаде босулареб амру буго. Аллагьасул свалат-салам лъеяв аварагасда тIад къалеб бугелъул жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъалареб жагьилаб уммат, цIияб, гьезда жиб лъалареб диналде ахIи, гьеб дагIват гьабулаго хирияв аврагасда гIемераб захIмалъи ва къварилъи бихьизе буголъидал, гьесда амру гьабулеб буго жинца черх куцай абун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIей гьабиялдалъун.

Жиндие тIадегIанал макъамал рокьарав, жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло х1алт1и гьабизе къасдалда вугев муъминчиясги жиндирго напс куцазе ккола гьеб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда ругьун гьабун, хасго сардилъ тIаде вахъун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялда ругьун гьабун.

6. ХIакълъунго сардил сагIтазулъ гьабулеб гIибадат ва къуръан цIали ракIалда жаниб чIолеб, гьелъие

цIикIкIун асар гьабулеб буго къад къоялъ гьабулеб гIибадаталде данде ккун.

Гьеб сардилъ цIалараб къуръанги жиб бичIчIунеб, рекIелъ чIолеб буго. Гьеб бугелъул киналго гьаркьал дагьлъараб, инсан машгъул гьавулеб жо гьечIеб заман. Сардилъ тIаде рахъун гIибадат гьабизе кIвахIалаб, хIалихьатаб напсалъе цIакъ захIматаб жо буго, амма гьеб гIибадат гьабиялда ругьунлъараб напсалъе ракI чIаголъулеб, иман камиллъулеб, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ кIодолъи ва тIадегIанлъи жинда лъалеб жо буго.

إِنَّ لَكَ فِي ٱلنَّهَارِ سَبۡحٗا طَوِيلٗا ٧

7. Х1акълъунго дуе къад къоялда жанибги гIемераб хьвади ва хIалтIи буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIиялъеги, дунялалъул чIаголъияллъул чара гьечIеб жоялъеги мун хьвадулеб заман буго къо. Гьедин бугелъул дуца сордоялдаса мунпагIат босе цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабун, гьев разилъи тIалаб гьабун.

وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلۡ إِلَيۡهِ تَبۡتِيلٗا ٨

8. Дуца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гIемерав рехсе ва мун кинабго заманаялъ ва кинабго хIалалъ гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялде вуссаравлъун вукIа.

Гьедин хьвадараб мехалъ мун вукIуна Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулевлъун.

رَّبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا ٩

9. Машрикъалъулги Магърибалъулги БетIергьан вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ . Жив гурев цоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьечIевги вуго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ккве дуца дуе вакиллъун.

Дур кинабго амру гьесда тIамун те ва дур кинабго хIалалъулъ мун гьесда божун, гьесда мугъчIвай гьабун вукIа!

وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهۡجُرۡهُمۡ هَجۡرٗا جَمِيلٗا ١٠

10. Гьел мушрикаца дудехун абулеб жоялде дуца сабру гьабе ва гьел щибго зарал гьабичIого те!

Гьезде хьандоге, рогьоб баге, гьез нужее жегиги зарал гьабизе сабабал гьаруге.

Гьаб сабру гьаби ва мушрикал зарал гьабичIого тей букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Маккаялда вугеб, гьесул дагIват байбихьараб, гьесул асхIабзабиги цIакъго дагьал ругеб заман. Гьеб заманалъ тIадегIанав Аллагьас муъминзабазда амру гьабулеб буго жидерго напсазда жигьад гьабе абун. Сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабе абунги. Гьаб хIалалъ жидер чурхдул куцан, иман камил гьабун, жидерги Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ тущманасде данде чIезе кIолеб, гьезул гIакъуба-къварилъи хIехьезе кIолел лъугьинегIан.

Гьаб амру жакъа къоялда жанибги жинда хIажатаб ва жинда тIадчIей гьабизе кколеб амру буго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хинаб бусен тун тIадеги вахъун кIиго ракагIат как базе кIоларев чиясул мужагьид кин лъугьунев? Аллагьасул диналъе гIоло хвезе бокьарал гIолохъабаца цин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малъухъин жиндир напс куцазе ккела. Жинда Аллагь разилъи тIалаб гьабулев чияс гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи гьеб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малъухъе хьвадун тIалаб гьабизе кола.

وَذَرۡنِي وَٱلۡمُكَذِّبِينَ أُوْلِي ٱلنَّعۡمَةِ وَمَهِّلۡهُمۡ قَلِيلًا ﴿١١﴾

11. Дуца дунги гьал дир аятал гьереси гьарулел капурзабиги те, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **! Жидее нигIматал кьурал Амма жидеца гьел нигIматазда инкар ккурал. Дагьабго мехалъ те дунги гьелги!** Дица гьезие гьабулеб гIазаб дуда нахъа бихьизе буго!

إِنَّ لَدَيۡنَآ أَنكَالٗا وَجَحِيمٗا ﴿١٢﴾

12. Х1акълъунго Дида аскIор цIакъ кIудиял, бакIал рахсал, гудрал руго, жиб боркьараб жужахIалъул цIаги буго.

وَطَعَامٗا ذَا غُصَّةٖ وَعَذَابًا أَلِيمٗا ﴿١٣﴾

13. Жиб кваназе ва къулчIизе кIолареб квешаб махIцараб тIагIамги буго.

Закъум абула гьелда. Жиб щокъроб къалеб, цинги я къватIибе бачIунареб, я жанибеги унареб заз буго абуна Ибну ГIаббасица (жинда Аллагь разилъаяв). **ЦIакъ жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазабги буго.**

يَوۡمَ تَرۡجُفُ ٱلۡأَرۡضُ وَٱلۡجِبَالُ وَكَانَتِ ٱلۡجِبَالُ كَثِيبٗا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾

14. Гьеб Къиямасеб къо чIола мугIрулги ракьги кIобокIун, гьарщун гIодобе ун хIеренаб сали гIадин лъугьунеб къоялъ.

Кинабго рахъ цоцалъ битIун, цохIо цIанбитIараб майдан гьабула гьаб дунялалъул. Гьелда абула ГIарасат майдан абун. Гьеб буго хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе кинабго халкъ жинда тIаде бахъине гьабулеб майдан.

إِنَّآ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡكُمۡ رَسُولٗا شَٰهِدًا عَلَيۡكُمۡ كَمَآ أَرۡسَلۡنَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ رَسُولٗا ﴿١٥﴾

15. Х1акълъунго Дица нужехъе Расул витIун вуго, я гьаб Маккаялъул агьлу, нужер гIамалазе жинца нугIлъи гьабизе бугев. Дица расул вит1аравг1адин ПиргIавнидаги ва гьесул къвавмалдаги.

فَعَصَىٰ فِرۡعَوۡنُ ٱلرَّسُولَ فَأَخَذۡنَٰهُ أَخۡذٗا وَبِيلٗا ﴿١٦﴾

16. Гьев ПиргIавн жиндихъе витIарав расуласда гIасилъана цинги дица гьев ккуна цIакъ бакIаб ва гучаб гIазабалдалъун.

Живги жиндир къавм къибтIиялги ралъдалъ гъанкъизе гьаруна.

17. Нужеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккураб мехалъ нуж гьесул гучаб г1азабалдаса кин цIунилел, я гьал къурайшиязул мушрикал?

ГIисинал лъималги херлъизе гьарулеб, гьезда хъахIрасги баккизе гьабулеб Къиямасеб къоялъ.

فَكَيۡفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرۡتُمۡ يَوۡمٗا يَجۡعَلُ ٱلۡوِلۡدَٰنَ شِيبًا ١٧

18. Гьеб къоялъул захIмалъиялдалъун зобалги рихъ-рихъун рукIуна. Гьеб къо бачIине букIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, жиб тIубазе гьабулеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотIи буго.

ٱلسَّمَآءُ مُنفَطِرُۢ بِهِۦۚ كَانَ وَعۡدُهُۥ مَفۡعُولًا ١٨

19. Гьаб Къуръан буго нужее бугеб вагIза.

Гьаб Къуръаналъ ахираталъул гIазабги бицун нуж кантIизе гьарулел руго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъиялда. **Жиндие бокьарав чияс Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса жив хвасарлъулеб нух ккве абе!** Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIулев вуго, жиндир лагъзадерие лъикIлъи бокьулевги вуго. Гьезие гIазаб хех гьабичIого вагIза-насихIат гьабун гьел иман лъеялде ахIулевги вуго. Гьав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел къабул гьабизе, тавбу гьабун гьесде руссине яхI бахъе, я гьал гIадамал!

إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذۡكِرَةٞۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ١٩

20. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, х1акълъунго мун вукIин, сардил лъабго бут1а гьабун к1иго бут1аялдаса дагьаб заманалъ ва сардил бащдаб заманаялъ ва лъабил бут1аялъул цо бут1аялъ тIаде вахъун вукIунеблъи. Сардил лъабго бутIа гьабун кIиго бутIаялда г1агарун заманалъ тIаде вахъунев вукIана авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ. Цо-цо мехалъ сардил лъабго бутIа гьабун цо бутIаялъ тIаде вахъуневги вукIана. **Мунгун цадахъ ругел асхIабзабазул цо къукъаги буго гьедин сардилъ тIаде рахъунел. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца сордо-къоялъул къадар чIезе гьабулев.** Гьесда лъала сордо-къоялъул щибаб лахIзаталда жаниб жиндир лагъзадерица гьабулеб гIамалги.

۞إِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدۡنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيۡلِ وَنِصۡفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٞ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرۡضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضۡرِبُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَبۡتَغُونَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنۡهُۚ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗاۚ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمُۢ ٢٠

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб буго нужеда кIолареблъи сардилъ тIаде рахъиналъул цо гIорхъи чIвараб хIал гьабизе. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужедаса тIаса лъугьаравги вуго. Нужеца нужеда хIалкIвараб Къуръан цIале сардилъ тIаде рахъун. ХIал кIвараб как бай абураб магIна буго гьаб Къуръан цIале абураб рагIиялъул: Какилъ гьабулеб гIамалалъул бищунго кIвар бугеб жо Къуръан цIали бугелъул. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Гьаб рагIиялдалъун муъминзабаздаса сардилъ рахъун как бай тIаса бахъана ва гьезие гьеб суннатаблъун хутIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе сардилъ вахъун как бай паризаяб букIана» - абун.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб буго нуж кидаго цо хIалалда рукIунареблъи. Нужер цоял унтун рукIунеблъи, цоял сапаралде ун жидее хIалалаб ризкъи тIалаб гьабулел рукIунеблъи. Цоял Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабун ракьалда тIад хьвадулелги рукIунеблъи. Нужеца Къуръаналдаса нужеда хIалкIвараб къадаралъ цIале, гьединго халкIвараб куцалъ сардилъ тIадеги рахъа! Нужее гIорхъи чIван захIмалъи гьабулеб гьечIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. **Нужеца паризаял какал гIужда рай, паризаяб закатги кье. Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло ва цогидалги лъикIал нухазда нужер боцIи-мал харж гьабе!**

Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьабураб лъикIаб гIамал нужеда Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб батизе буго цIакъ кIудияб жиб лъик1аб ажрулъун. Нужеца Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ мунагьал рахчиги тIалаб гьабе! ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев вуго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIиялъе ва гьев тIаса лъугьиналъе бищунго лъикIаб ва мухIканаб сабаб буго инсанас жиндир хIалалаб, бацIцIадаб боцIи-мал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун харж гьаби. Гьеб кIудяб хIикматалъе гIоло гьаб хирияб аяталъул ахир гьабуна боцIи-мал напкъаде кьеялъул бицунеблъун ва гьелда хадуб хурхине гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев ва тIаса лъугьунев вукIин бицунеблъунги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул Муззаммилалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

74. Суратул Муддаĉĉир

Гьаб суратги суратул муззаммилалда релълъун жинца Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул бицен гьабулеб буго. Гьесда вахIю рещтIине байбихьараб заманалъул бицунеб буго. Сураталъул байбихьуда хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *амру гьабулеб буго гьев Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *тIаг1ат гьабизе тIаде вахъа абун ва жиндир къавмалъе Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *гIазабалдалъун хIинкъи кье абунги.*

Куфру-ширкалъул агьлуялъе Къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолеб буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *ццим бахъарав Алвалид ибнул Мугъират абулев пасикъав ва капурав чиясул къисаги бицунеб буго.*

Ахираталда муъминзабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб букIунеб бахIсалъул бицен гьабун буго.

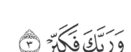
Сураталъул ахиралда мушриказ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ *иман лъунгутIиялъе сабабги бицун буго: гьеб буго гьел мушрикал ахират букIиналде божуларел, гьелдаса хIинкъуларел рукIин.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

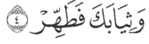

1. Я гьав жиндир ратIлилъ вахчун вегун вугев авараг! يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ١

2. Мун тIаде вахъа ва дуца къавмалъе хIинкъи кье жидеца иман лъечIони гьезие букIине бугеб гIазабалдалъун. قُمْ فَأَنذِرْ ٢

3. Дуца дур БетIергьан Аллагьги кIодо гьаве.

Гьесие тасбихI гьабе ва рецц гьабе. Гьев вуго жив кIодо гьавизе хIакъав, жиндаса хIинкъизе тIадав. Мун щивго чиясдаса хIинкъуге дуда тIад къараб рисалат тIобитIун халкъ Исламияб диналде ахIулеб мехалъ. Щивго чи гьечIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадар хисизе гьабизе кIолев.

4. Дуца дур ретIелги бацIцIад гьабе!

Муъминзабазда рекъоларо чорокаб ретIелгун рукIине, нажасаб, жиндаса ракIкъалеб жо жинда цадахъ букIине. Гьаб амру хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьабиялъе сабаб букIана Маккаялъул мушрикал рукIин жидеца чорокаб жоялъул кIвар гьабуларел. Гьезда хилиплъи гьабе ва рацIцIалъи гьабе абун амру гьабулеб буго аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва киналго муъминзабазда.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Дуца дур ретIел бацIцIад гьабе!»-абураб рагIиялъул магIна буго дуца ракI бацIцIад гьабе куфру-ширкалдаса абураб»-абун. Гьеб магIна ритIухъ гьабулел мисалал гIараб мацIалда жанир гIемерал руго.

5. Хъанчалги цогидал алагьазабиги дуца рехун те, гьел рикIкIад гьаре. وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ ٥

Гьединго дуца рикIкIад гьабе кинабго жиндилъ нукъсанлъи бугеб тIабигIат-гIамалги ва дуца гьел мушриказул хъубал тIабигIатал дур тIабигIаталлъун ккоге!

6. Дуца гIадамазе лъикIлъи гьабуге, гьезие боцIи-мал кьоге, гьелде данде дуе жеги гIемеораб боцIи-мал кьеялде хьул лъун. وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ٦

Дуца кигIан гIемер садакъа-хайрат гьабуниги гьеб дагьаб жолъун бихьун вукIа. Дуца кьураб садакъа ва гьабураб лъикIлъи гIемераб жо буго абун чIухIун вукIунге.

7. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гIоло дуде щвараб захIмалъиялда сабру гьабе!** وَلِرَبِّكَ فَٱصْبِرْ ٧

Гьеб буго дуе бугеб ажру ва кири.

8. Къиямасеб къо чIун халкъ тIаде бахъине гьабизе ссуралъубе пураб мехалъ, فَإِذَا نُقِرَ فِى ٱلنَّاقُورِ ٨

9. Гьеб къо буго цIакъ жиб бакIаб ва захIматаб къо. فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ٩

10. Капурзабазе бигьаяб гуреб къо буго гьеб. عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ١٠

Гьеб къоялъ гьел гьурмал чIегIерлъун, берал цIикараллъун ва гIачIихараллъун тIаде рахъине гьарула, халкъалда цере жал цIакъ инжит гьарунги рукIуна. Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго гьеб Къиямасеб къо муъминзабазе захIматаб къо гьечIеблъи. Дуца гьеб къоялъул захIмалъиялдаса ниж цIунеха БетIергьан Аллагь!

11. Дуца дун те, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ва дица жив цохIого вижарав** Алвалид ибну ал-Мугъират абулев пасикъав чиги те! ذَرْنِى وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ١١

Дица гьабизе буго гьесие гIазаб. Гьев Валид «цохIого вижана» абураб рагIиялъул магIна буго гьев эбелалъ гьавураб мехалъ цохIого вукIана: гьесул лъимал-хъизан, боцIи-мал букIинчIо абураб.

12. Цинги Дица гьесие гIемераб боцIи-магIишатги кьуна: варанаби, гIиял кьуна, кIудиял وَجَعَلْتُ لَهُۥ مَالًا مَّمْدُودًا ١٢

ахал-хурзалги кьуна, даран-базар гьабун гьелдаса хайир гьабулевги вукIана.

13. Живгун цадахъ гIадамазда гьоркьор чIолел, жидер рагIиялда гIадамаз гIинтIамулел васалги кьуна. وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾

Гьесул анцIго вас вукIана жидер рагIи билълъарал, гIадамаз жал къабул гьарулел. Гьездаса лъабго васас иман лъуна.

14. Дица гьесие дунялалъул ризкъи ва магIишат цIакъ тIибит1ана тамахаб бусен тIибиIулеб гIадин. وَمَهَّدتُّ لَهُۥ تَمۡهِيدٗا ﴿١٤﴾

Гьесие инсанасе дунялалда букIине бокьулеб кинабго жо букIана: ханлъиги, бечелъиги, къадру-къимат буголъиги, васал гIемерал рукIинги.

15. Цингиги гьесул хьул лъолеб буго дица гьесул бечелъи ва ханлъи цIикIкIине гьабила абун. ثُمَّ يَطۡمَعُ أَنۡ أَزِيدَ ﴿١٥﴾

Гьаб дица жиндие кьураб жоялда щукруги гьабичIого, дун жиндир БетIергьан Аллагь вукIинлдаги мукIурлъичIого, гьесда ракIалде кколеб буго жив жегиги бечелъун, къадру кIодолъун вукIине вуго абун.

16. Гьедин гьечIо амру! كَلَّآۖ إِنَّهُۥ كَانَ لِأٓيَٰتِنَا عَنِيدٗا ﴿١٦﴾

Дица гьесие лъикIлъи цIикIкIине гьабуларо. Дица гьесда цIакъ гучаб гIазаб чIамизе гьабила. **Х1акълъунго гьев чи вукIана жинца Дир Къуръаналъул аятазда инкар кколев,** Дир авараг ﷺ гьереси гьавулев, хIакъаб жоялда нахъвилълъине чIухIи ва гIамалкIодолъи гьабурав.

17. Дица гьесда баччизе кIолареб гIазаб тIад къала ва гьеб гIазабалъулъ гьев даим гьавила. سَأُرۡهِقُهُۥ صَعُودًا ﴿١٧﴾

ЖужахIалда жаниб бугеб цIвакараб кьурулъан тIаде вахунев вукIина гьев гIемераб мехалъ. Гьеб гIакъуба-гIазаб чIамун гьанжени жив тIаде вахина абун ракIалде ккараб мехалъ хъущтIун жужахIалде жаниве вортила. Гьаб хIадис бицана имам Тирмезияс ва ХIакимица.

18. Гьес Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалъул ва гьеб цIалулев расуласул хIакъалъулъ пикру гьабуна ва щиб квешлъидай аврагасе гьабила, щиб гIайибдай Къуръаналда чIвала абун жив ургъана. إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾

19. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив чIваяв ва гIодовегIан гьавеяв! Кинха кIвараб гьесда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалдаги ва гьесул расуласдаги данде вахъине? فَقُتِلَ كَيۡفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾

20. Цингиги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив чIваяв, кин гьев Алвалид Алагьасдаги гьесул расуласдаги данде вахъунев? ثُمَّ قُتِلَ كَيۡفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾

21. Гьев цингиги ургъана, ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾

22. цинги гьесул гьумер букIкIана, гьеб ургъалил цIун сурана, ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

23. цинги гьев Къуръаналда нахъвилълъиналдаса вуссана ва гьес чIухIи загьир гьабуна. ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾

24. Жинцаги абуна: «Гьаб жо гьеч1о сихIру гурого, МухIаммадица ﷺ сихIручагIаздаса лъазе гьабун жиб цIалулеб» - абун. فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾

25. «Гьаб жо гьечIо инсанас ургъараб гьесул рагIи гурони»-абун. إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьечIо ва гьав МухIаммадги ﷺ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул гьечIо. Гьев сихIручи вуго абун.

Гьал аятал (11-25 аятал) рещтIине гьариялъе сабаб бицун тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг как балев вугеб мехалъ гьесда аскIосан унев Алвалид гьес цIалулеб Къуръаналъухъ гIенеккана ва гьесие гьеб Къуръан цIалиялъ ракIалде цо асар лъугьине гьабуна. Цинги гьев бану махзумиял абулеб къавмалъул церехъабазул мажлисалде ана ва жинца абуна: «Валлагьи дида гьанже МухIаммадица цIалулеб калам рагIана. Гьеб жо я гIадамазул, я женазул калам гьечIо. Валлагьи гьеб каламалъул цо батIияб гьуинлъи буго, ва гьелъул батIияб пасихIлъиги буго. Гьеб каламалъул кинабго рахъ жинда пихъ бараб гъвет1алда релъун буго. Гьеб калам кинабго каламалдаса жиб бергьунеб, жиндаса цоги калам бергьунареб буго»- абун.

Цинги гьев Алвалид рукъуве араб мехалъ Къурайшияз абуна: «Валлагьги гьав Алвалидги нилъер диналдаса вуссун вуго, гьаб хIалалъ гьес киналго къурайшиялги жидер диналдаса руссинаризе руго». –абун. Абужагьалица абуна: «Дица цIунила нуж Алвалидил заралалдасан" – абун. Цинги гьев Абужагьал ана Алвалидихъе ва цIакъ пащманго вугев гIадин гьесда аскIов гIодов чIана. Алвалидица гьесда абуна: «Я дир вац! Дида мун цIакъ пащманлъун вихьулев вуго, дуе бугеб жо щиб?»- абун. Абужагьалица абуна: «Кин дун пащманлъиларев, гьал къурайшиял руго гьанже мун кIодолъун вугин, дуе боцIи-мал данде гьабун гьеб кьезе абун ургъулел. Гьез абулеб буго дуда МухIаммадица цIалулеб калам берцин бихьун бугин гьесул квен-тIехалде хьул лъун, дуе гьесдаса боцIи-мал щвезеги бокьун бугилан» - абун.

Гьеб калам рагIараб мехалъ Алвалидил цIакъ ццим бахъана ва гьес

абуна: «Къурайшияздa лъаларогонищ бугеб дун гьезул бищун бечедав вукIин ва дир васал гIемер рукIинги? Гьев МухIамадги гьесул асхIабзабиги цониги нухалъ гIорцIизегIан жидеца квен кванарал чагIи ругищ, гьезул цогидазе кьезе тIагIам букIине ккани?» - абун.

Цинги гьев тIадеги вахъун Абужагьалгун цадахъ къурайшазул ханзабахъе вачIана ва жинца гьездаги абуна: «Я гьал къурайшазул ханзаби! Нужеца абулеб буго гьав МухIаммад жундуца ккурав чи вуго абун. Нужеда гьев цониги нухалъ унти бачIун чIвачIвадулев вихьанищ?» - абун. Гьез абуна: «ВихьичIо, бичасхIаги» - абун. Алвалидица абуна: «Нужеца абулеб буго гьев Кагьин вуго абун (жинца балъгояб жо бицуна абун кIалъалев чи). Нужеда гьев цониги нухалъ гьеб кагьинлъи гьабулев вихьанищха?» - абун. Гьез абуна: «ВихьичIо, БичасхIаги» - абун. Хадубги Алвалидица абуна: «Нужеда гьев цониги нухалъ шигIру цIалулев рагIанищ?» - абун. Гьез абуна: «РагIинчIо, бичасхаги» - абун. Алвалидица абуна: «Нужеца абулеб буго гьев гьереси бицунев чи вуго абун. Нужеца хIалбихьи гьабунищха цониги нухалъ гьесул гьереси бициналъул?»-абун. Гьез абуна: «ГьабичIо БичасхIаги» - абун. Цинги къурайшаца абуна: «Щивха вугев гьев МухIаммад?» - абун. Дагьабго мехалъ ургъулевги чIун, хадуб Алвалидица абуна: «Гьев чи сихIручи вуго, цоги гьесда лъезе цIар гьечIо. Нужеда бихьана гурищ гьес цо чиясул хъизанги эбел-эменги цоцадаса ратIа гьарулел? Гьев МухIаммадица бицунеб жоги цоги сихIручагIаздаса жинца лъазе гьабураб сихIру буго!» - абун.

Цинги гьев Алвалидил гIакълуялда рекъон къурайшияз жидер лъималазда ва лагъзадерида амру гьабуна Маккаялъул къватIахъ ахIе «МухIаммад сихIручи вуго» - абун. Гьаб ишалдалъун Аллагьасул свлаат салам лъеяв МухIаммад авараг пащманлъидал тIадегIанав Аллагьас гьал аятал рещтIине гьаруна.

Гьав Алвалидие ва гьесда релъарал мушриказе гьабулеб гIазаб бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

26. Дица ахираталда гьев лъугьине гьавизе вуго Сакъар абун жинда цIар бугеб жужахIалде жаниве. سَأُصۡلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾

27. Дуда щибха лъалеб МухIаммад ﷺ**, гьеб Сакъар щиб жужахI бугеб!** وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾

28. Жинца щибго жо нахъе толареб цIа буго гьеб. لَا تُبۡقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾

Капурзабазул къаркъалаби тIубанго жинца рухIулеб. Цингиги гьел къаркъалаби цIидасан рижула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва цингиги рухIула. Гьаб хIал букIуна ахир гьечIеб абадияб заманаялъ.

29. Жинца гьезул т1омазул кьерги хисизе гьабулеб. لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾

30. Гьеб жужахI хьихьун тарав анцIила ичIго малаик вуго жидер гуч бергьарал ва гурхIел гьечIел. عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

Гьаб аят рещтIине гьабураб мехалъ Абужагьалица къурайшиязда абуна: «Вай нужер эбел гIодаял, гьав МухIаммадица бицараб жо рагIанищ нужеда? ЖужахIалда тIад анцIила ичIго чи тун вугила! Нуж руго гIемераб жамагIат: къуват бугел ва бахIарчилъи бугел. Нужер анцIго чиясдагIаги кIола гурищ гьел жужахIалда тIад таразул цо-цо чи ккьезе ва хвезавизе» - абун. Цо кутакав чияс абуна: «Дида кIола гьезул анцIила анкьго чи ккьезе, нахъе хутIарав кIиго чи нужецаги ккьеха!» - абун. Гьедин махсароде гьабулеб букIана гьел къурайшияз Къуръан ва гьеб Къуръан цIалулев аварагги ﷺ. ТIадегIанав Аллагьас хадубги рещтIине гьабуна:

31. Дица гьал жужахI хьихьарал забаниятал малаикзаби гурони гьаричIо. Гьезул къуватги гучги къурайшияязда жидеде данде рахъине кIолеб букIунаро.
Дица гьезул рикIкIенги гьабичIо (анцIила ичIго руго абун), гьел капурал гIадамазул хIалбихьизе, гьел питнаялъулъе ккезаризе гурони. Гьезда гьел анцIила ичIго малаик цIакъ дагьаллъун рихьун ва жидеда гьезде данде чIезе кIола абун ракIалде ккун.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

Жидехъе тIехь рещтIине гьабурал китабияздаги якъинго лъазе гьев МухIаммад хIакъав авараг вукIин ва гьаб Къуръанги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **калам букIин.** Инжил-Таваратaлдаги хъван букIана жужахI хьихьарал малаикзаби анцIила ичIго руго абун. **Муъминзабазул жегиги иманги цIикIкIине.** Жидер аварагас ﷺ бицараб жо цересел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIахьазде данде кколеб батараб мехалъ. **Гьел муъминзаби ва китабияб агьлу щибго щакдаричIогоги рукIине. Жидер рекIелъ унти бугел мунапикъзабаца ва куфру-ширкалъул агьлуялъги абизе: «Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **бокьараб жого щиб бугеб гьаб анцIила ичIго абураб рагIиялдаса»-абун. Гьедин тIадег1анав Аллагьас жиндие бокьарав чи къосине гьавула ва ждиндие бокьарав чиги хIакъаб диналда тIовитIула. Дур бет1егьан Аллагьасул аскарал кигIан гIемерал ругел цохIо Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гурони**

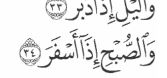
лъаларо. Гьел малаикзабазул къуват-гучги, гьезул рикIкIенги гьезул БетIергьан Аллагьасда лъала. **Гьаб Сакъар абураб жужахIалъул ва гьелда тIад тарал малаикзабазул бицен Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабун гьеч1о гIадамазе вагIзалъун букIине гурого,** Гьел гIадамал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъизе ва гьел Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъизе.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб аяталда жаниб абун буго ва цогиги аятаздаги абулеб буго: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чи къосине гьавула, жиндие бокьарав чи хIакъаб диналда тIовитIула»-абун. Гьаб рагIиялдаса мурад гьечIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цо чи къосине гьавула, цогидав иманалда тIовитIула абураб. Гьаб рагIиялъул магIна буго: цо напсалъ квешаб гIамал гьаби, куфру-ширк гьаби тIаса бищараб мехалъ ва гьеб напсалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIоритIелги къабул гьабичIеб мехалъ, гьесул расуласда нахъги билълъинчIеб мехалъ:-Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб напсалда хIалги гьабун иман лъезе гьабуларо, гьеб жинцаго тIаса бищараб къосиналда тола. Цогигидаб напсалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIоритIел къабул гьабураб мехалъ ва гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабунги хьвадараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб напсалъе жегиги битIун хьвадизе квербакъи гьабула, гьелъул рекIелъ иманги, нурги цIикIкIине гьабула.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIали асхIабасда цо чияс абуна: «Мун Шамалъул агьлуялде рагъ гьабизе абун къватIиве вахъин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдалъун букIанищ?» - абун.ГIали асхIабас гьесие жаваб гьабуна: «Вай дуе лъикI букIаяв! Дуца абулеб батила жиб хисизе гьабулареб, жиб тIад чIараб хIукму-къадар буго гьеб абураб рагIи! Гьеб амру гьедин букIарабани кириги гIазабги кин букIунеб, алжан-жужахI щиб букIунеб, аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун лъикIаб-квешаб жо баян гьабиялъул магIна щиб букIунеб? ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерида амру гьабун буго лъикIаб гIамал гьаби тIаса бище абун, гьезда нагьюги гьабун буго квешаб гIамалалдаса рикIкIалъе абун. Инсанасда тIад цIакъ бигьаяб таклиф лъун буго, гьесда хIалкIолареб жо гьабе абун абулеб гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас тIахьалги гIадада рещтIине гьарун гьечIо, зобал-ракьалги гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъги батIулаб жолъун бижун гьечIо» - абун.

Гьаб рагIиялъул къокъаб магIна буго: ТIадегIанав Аллагьас хIал гьабун лъикIаб яги квешаб гIамал гьабизе гьабуларо. Инсанасе гIакълу-гIелмуги кьун гьев лъикIаб-квешаб жо батIа бахъизе лъалевлъун вижун вуго. Жинца гьабизе кколеб г1амал бицун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ т1ахьал решт1ине гьарун руго, гьел т1ахьазда хъвараб жо баян

гьабизе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рит1ун руго. Т1адег1анав Аллагьасул калам рит1ухъаб бук1ин жинда лъазе, гьелъие пикру гьабизе, зобал-ракьалда жаниб г1емераб г1ажаибаб жоги бижун буго. Цо иш ккун хадуб гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар буго абуниги, гьеб иш гьабулеб мехалъ инсан тIубараб ихтияралда вуго жинца цо нух тIаса бищизе. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар буго гьев инсанас кIиго нухалъул цояб тIаса бищизе ва гьес тIаса бищараб нухалда гьев хьвадизеги, гьесул хьвадиялда рекъараб жазаъ гьесие гьабизеги.

32. Гьел капурзабазде ракIалде кколеб хIалалъ гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру!
Зодоб бугеб моцIалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

33. Жиб тIаса унеб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго.

34. Жиндир канлъи загьирлъараб рогьелхIаги абунги гьедулев вуго.

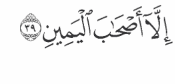

35. Х1акълъунго гьеб жагьаннама буго цIакъ кIудиял балагьазул ва къварилъиязул цояб.
Жидедаса инсан х1инкъизе кколел ва ц1унизе кколел къварилъабазул бищунго зах1матаб ва даимаб къварилъи-балагь буго ахираталда бук1унеб жужах1алъул г1азаб.

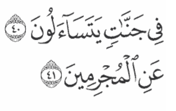
36. Жиндалъун кинабго халкъалъе хIинкъи кьолебги буго гьеб жагьаннама, гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъизе ва гьез иман лъезе.

37. Нужедаса лъикIаб гIамал гьабизе цеве ккарасе ва гьеб лъикIаб гIамал гьабичIого чIарасеги жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ букIине букIин жинца лъазе гьабулеб буго гьаб Къуръан.

38. Щибаб напс жинца гьабураб гIамалалъе рагьноялъе лъураб буго (гъоркьлъалие лъураб, залог). Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ жиндие гьабизе бугеб буго.

39. Жидер гIамал хъварал кагътал квараниса кьурал, жидер бахьи буголъарал муъминзаби хутIизег1ан.
Гьезул напсал рагьноялъе лъурал гьечIо, гьел квешаб туснахъалдасаги хIисаб-мизаналъул захIмалъиялдасаги цIакъ бигьаго рорчIулел руго.

40.41. Алжаналда жанир рукIун гьез цоцазда гьикъулеб бук1уна жужахIалда жанире карал капурзабазул хIалалъул.

42. Нуж гьаб жужахIалде лъугьине гьабураб жогIаги щиб бугеб абун. مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ ﴿٤٢﴾

43. Гьез жаваб гьабула: «Нижеца паризаяб как балеб букIинчIо, قَالُوا۟ لَمْ نَكُ مِنَ ٱلْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾

44. Мискин-пакъирасе нижеца тIагIамги кьолеб букIинчIо. وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ ٱلْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾

45. БатIулаб, гIададисеб хабар бицунел гIадамалгун чIун гьеб гIададисеб хабар бицунелги рукIана ниж. وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ ٱلْخَآئِضِينَ ﴿٤٥﴾

46. Гьаб Къиямасеб къо букIинги нижеца гьереси гьабулеб букIана. وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾

47. Гьал квешал гIамалал гьарун хьвадана ниж нижеде тIаде хвел бачIинегIан» - абун. حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

48. Гьаб ахираталде щун жидее гIазаб гьабулеб мехалъ гьаб куфру-ширкалъул агьлуялъе щибго мунпагIат гьабуларо жидеца шапаг1ат гьабулел гIадамазул шапагIаталъ. فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَٰعَةُ ٱلشَّٰفِعِينَ ﴿٤٨﴾

Гьез жидее лагълъи гьабурал аллагьзабиги гьездаса тIурун уна, гьез жидее шапагIат гьабила абун букIараб хьулги чIобого хутIула. Муъминзабазул, аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ шапагIатги гьезие щоларо. ШапагIат гьабиялъ мунпагIат гьабуларо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун рукIарал гIадамазе гурони. Кинабго халкъалъ «нижеца шапагIат гьабила» абуниги куфру-ширкалда хварав чиясе гьеб шапагIат гьабиялъул пайда букIунаро.

49. Гьал мушриказе бугеб жо щибха бугеб жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдасаги Къуръаналъул вагIзаялдасаги руссун чIезе ккани? فَمَا لَهُمْ عَنِ ٱلتَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

50.51. ГъалбацIалдаса хIинкъун лъутулел гIалхул хIамул гIадин тIурун унел руго гьел гьаб хирияб Къуръан цIалулеб мехалъ ва жидеда авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вихьараб мехалъ. كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍۭ ﴿٥١﴾

52. Гьал мушриказул щивав чиясе бокьун буго жидедаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса тIехь рещтIине гьабизе ва вахIю рещтIине. بَلْ يُرِيدُ كُلُّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾

Гьев Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ
расул вуго абун. Гьединаб ахIмакъаб къавм буго гьеб. Гьез иман лъечIого абун дуца ракI къварид гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

كَلَّا بَل لَّا يَخَافُونَ ٱلۡأٓخِرَةَ ٥٣

53. Т1адег1анав Аллагьас абулеб буго:
Киданиги гьезие гьебжо бук1ине гьеч1о.
Гьел руго жал ахираталдаса хIинкъуларел гIадамал.

كَلَّآ إِنَّهُۥ تَذۡكِرَةٞ ٥٤

54. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръанги вагIза-насихIат буго.
ХIал гьабун жинда гIамал гьабе абун абулеб гьечIо гьаб Къуръаналъ.

فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ٥٥

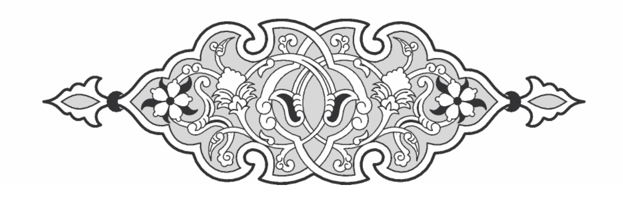
55. Жиндие бокьарав чияс гьаб Къуръаналъул вагIза босула.

وَمَا يَذۡكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ هُوَ أَهۡلُ ٱلتَّقۡوَىٰ وَأَهۡلُ ٱلۡمَغۡفِرَةِ ٥٦

56. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялда тIовитIарав чияс гурони гьаб Къуръаналъул вагIза босуларо. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндасан хIинкъизе агьлулъун вугев ва жинца мунагьал чурулев.**
Цогиги гьединав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIо жиндие лагълъи гьабизе бегьулев ва жиндир рахIматалда хьул лъезе бегьулевги.**

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалана ва жинца абуна: *«ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго Дун агьлулъун вугин Дир гIазабалдаса хIинкъизе. Дир гIазабалдаса хIинкъарав, жинца дидехун ширк гьабун цоги щибго жоялъе лагълъиги гьабичIев чиясул мунагьал чуриялъеги агьлу вуго дун»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Муддаĉĉиралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

75. Суратул Къиямат

Гьаб суратальул аслияб бахIс буго Къиямасеб къоялъ халкъ тIаде бахъине гьаби ва гьезул хIисаб-суал гьабун, гьезие жазаъ гьабизе букIин бицунеб.

Гьеб къиямасеб къоялъул цо-цо гIаламаталги рицунел руго. Жабраил малаикас жиндие Къуръан цIалулеб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб Къуръан ракIалда чIезе гьабиялъе кин ияхI бахъулеб букIарабалиги бицун буго. Ахираталда кинабго халкъ кIиго къукъаялде бикьун букIунеблъиги баян гьабун буго: бахьи бугел ва бахьи къосарал гIадамал. Жиндир рухI бахъи гIагарлъараб мехалъ инсанаул букIунеб хIалги бицунеб буго. Баянал х1ужаби рачун ахират букIин ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *гьаб кинабго махлукъ гIададаго бижун гьечIеблъи баян гьабулеб буго.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Дун гьедулев вуго жиб букIине букIин хIакъаб Къиямасеб къоялдалъун. لَآ أُقۡسِمُ بِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ ١

2. Гьединго дун гьедулев вуго жинца жиндаго гIайиб чIвалеб муъминчиясул напсалдалъунги. وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ ٢
Аллагьасдехун гьеб напс гIасилъараб мехалъ гьелда
жив разилъуларев, гьеб напс Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъиялде жинца ахIулев муъминчиясдалъун гьа гьедун ТIадег1анав Аллагьас абулеб буго Къиямасеб къоги хIисаб-мизанги жиб букIин хIакъаб жо буго абун.

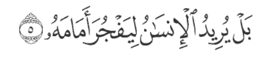
3. Гьав инсанасда ракIалде кколебищ бугеб Дица хун хадуб гьесул рукьби данде гьариларо абун ва гьев чIагоги гьавиларо абун. أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجۡمَعَ عِظَامَهُۥ ٣

4. Гьев инсанас абухъ гьеч1о амро Дица гьев инсан чIаго гьавизе вуго.

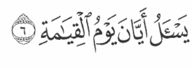

Дир хIал кIола гьесул килщазул щибаб ракьа данде гьабун гьел цере рукIараб хIалалъ цIидаса рижине. Гьел килщазда релълъун гьесул кинабго къаркъала цIидаса бижуна дица.

5. Инсанасе бокьун буго гьаб тIаде рахъине гьариялда инкарги ккун жиндирго

къосиналъулъ ва пасикълъиялъулъ хьвадизе.

6. Гьев инсанас гьикъулеб буго Къиямасеб къо кида букIине бугеб абун.
Гьелда божичIого, авараг махсароде гьавун абулеб рагIи буго гьеб.

فَإِذَا بَرِقَ ٱلْبَصَرُ ٧

7. Инсанасул бер хIинкъун сверсведулеб хутIараб мехалъ.

وَخَسَفَ ٱلْقَمَرُ ٨

8. Зодисан моцIрол канлъиги араб мехалъ.

وَجُمِعَ ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ٩

9. Бакъги моцIги кIиябго данде гьабураб мехалъ.
Ралъдалъеги рехараб мехалъ. Гьеб ралъад кIудияб цIалъун лъугьуна ва гьелдалъун капурзабазе гIазабги цIикIкIуна.

يَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ ٱلْمَفَرُّ ١٠

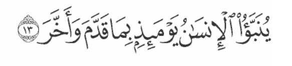
10. Гьеб къоялъ Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун вукIарав, жиндир пасикълъи кIудияв инсанас абула:**
«Гьанже дие лъутизе, вортизе бакIго гьечIищ?» - абун. Гьесда лъала жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса ворчIизе бакI гьечIеблъи ва жиндир чара хун, рес къотIун абулеб рагIи буго гьеб.

كَلَّا لَا وَزَرَ ١١

11. Гьев вуцIун чIа абе! Гьесие ворчIизе бакI гьечIо ва гьесие гIазаб гьабичIогоги толаро.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمُسْتَقَرُّ ١٢

12. Гьеб къоялъ кинабго халкъалъул руссин цохIо дур БетIергьан Аллагьасде буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.**
Цоги гьезул руссунеб бакI гьечIо ва гьезие кумек гьабулев щивго чиги гьечIо.

13. Гьеб къоялъ инсанасда бицуна жинца гьабураб кинабго гIамал: гьитIинаб букIа, кIудияб букIа, лъикIаб букIа, квешавб букIа, **жинца гьабун цебехун араб букIа, жинца гьабичIого нахъе бахъун тараб букIа.**

بَلِ ٱلْإِنسَٰنُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ بَصِيرَةٌ ١٤

14. Гьев инсан живго вуго гьеб къоялъ жиндир гIамалазе нугIлъун. Гьев цоги нугIасде хIажат вукIунаро.

وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُۥ ١٥

15. КигIан гIемерал гIузраби гьес рачаниги, гьесие щибго бигьалъиги букIунаро.
Гьеб Къиямасеб къо гIузру къабул гьабулеб къо гьечIо. Гьеб буго дунялалда гьабураб гIамалалде данде жазаъ гьабулеб къо.

لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ١٦

16. Дуца дур мацI багъаризе гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьеб Къуръан цIали хех**

гьабун, дуда гьеб кIочена абун хIинкъун.

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ وَقُرْءَانَهُۥ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго Дида тIад буго гьеб Къуръан дур каранде жанибе данде гьабизе ва дуда гьеб кIочене биччачIого цIунизе.

فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ ﴿١٨﴾

18. Дица Жабраил малаик цIализе виччан дуе гьеб Къуръан цIалараб мехалъ гьесдаса хадуб цIале дуца Къуръан.

Гьевгун цадахъ гьеб цIалулевлъун вукIунге. Гьес цIалулеб мехалъ мун гIенеккун чIа.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Жабраил малаикасда цадахъ цIалулеб букIана Къуръан жинда гьеб кIочена абун хIинкъун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُۥ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гьабулеб буго Жабраилас Къуръан цIалулеб мехалъ мун гIенеккун чIа, гьес цIалун лъугьараб мехалъ хадуб дуцаги цIале абун.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ﴿١٩﴾

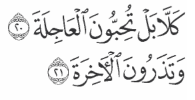
19. Х1акълъунго гьеб Къуръан дуе баян гьабиги гьелъул магIна загьираб гьечIеб жоялъул магIна дуда лъазе гьабиги дида тIад буго.

ТIадегIанав Аллагьас лъабго жо жинда тIаде босун буго гьаб аяталда жаниб, хирияб Къуръаналъул хIакъалъулъ: гьеб Къуръан МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рекIелъ данде гьаби, гьеб кIоченчIого букIине гьаби ва гьеб Къуръан аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ баян гьаби.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръан баян гьабуна, гьесда бичIчIунареб ва лъалареб жо гьеб Къуръаналда жаниб букIинчIо. Хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб жиндир асхIабзабазе баян гьабуна ва инсан жинда хIажалъулеб къадаралъ гьел асхIабзабаздаги Къуръан баянлъун ва бичIчIун букIана.

Гьел асхIабзабаздаса босун хадусел гIалимзабаца Къуръаналъе гIемер батIияб тафсир гьабуна ва гьеб умматалъе бичIчIунеб хIалалъ цебесан цебе бицун, цIалун ва лъазе гьабун цохIо хIарп хисичIого нилъехъе щун буго. Нилъедаги тIадаб буго гьеб хирияб Къуръан нилъедаса хадур рачIунел умматазухъе щвезе гьаби гьезда бичIчIулеб хIалалъ баян гьабун. Гьеб баян гьабиялъул цо къагIида буго хирияб Къуръаналъул тафсир щибаб къавмалъул мацIалде бусине гьабиги.

Гьеб тафсиралъе таржама гьабизе бегьуларо абун кIалъалел гIадамал руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُۥ калам гIадамаздаса бахчулел гIадамал.

20.21. Нужеца абухъе гьечIо амру, я гьал мушрикал! Нуж руго дунялалъул чIаголъи бокьарал гIадамал.

ГЬедин букIиналъ нужеца инкар кколеб буго ахират букIиналда, ва гьеб ахираталъе нужеца щибго гIамалги гьабулеб гьечIо.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾

22. ГЬеб ахираталда жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун, гьев разилъи тIалаб гьабун дунялалда хьвадарал муъминзабазул гьурмал цIакъ берцинлъун, гвангъун рукIуна.**

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

23. Жидер Бет1ергьан Аллагьасда ралагьунги рук1уна.

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍۭ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾

24. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун куфру-ширкалда рукIарал гIадамазул гьурмал гьеб къоялъ цIакъ сурукълъун, рукIкIун рукIуна,**

تَظُنُّ أَن يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾

25. Жидее щиб къварилъи-гIазабдай гьабила абун хIинкъунги рукIуна.

كَلَّآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلتَّرَاقِىَ ﴿٢٦﴾

26. Нуж кантIе, я гьал мушрикал!
Нужеца ахират кIочон дунял тIаса бищи реххун те!
Нужер рухIал рахъулел рукIун щокъроре щвараб мехалъ,

وَقِيلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾

27. гьев холев чиясда сверун лъугьун гьесул агьлу-хъизан гIодараб мехалъ: «ГьечIевищ гьев чи хвасар гьавулев гьев сах гьавулев чиго?!» - абун.

وَظَنَّ أَنَّهُ ٱلْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾

28. ГЬев чиясда жиндагоги лъараб мехалъ жив дунялалдаса ватIалъулев вукIин.

وَٱلْتَفَّتِ ٱلسَّاقُ بِٱلسَّاقِ ﴿٢٩﴾

29. ГЬесул кIиябго махIуги цоцаде хурхараб мехалъ хвалил захIмалъи чIамулев вукIун,
яги мусруялда жанив вухьараб мехалъ. **ГЬеб къоялъ лъала гьав капурав инсанасда жиндир БетIергьан Аллагь вукIин.**

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

30. Дур БетIергьан Аллагьасде буго гьеб къоялъ, гьеб кинабго халкъ цебе къотIун бачIине ва гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьабизе буго гьезул хIисаб-мизан ва гьезул гIамалалда рекъараб жазаъги.**

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾

31. Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ **ахираталдаги инкар ккурав чияс Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **какги бачIо, гьесул калам Къуръанги ритIухъ гьабичIо.**

وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾

32. Кинниги гьес Къуръанги аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гьереси гьавуна ва иман лъеялдаса живги вуссун чIана.**

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ يَتَمَطَّىٰٓ ﴿٣٣﴾

33. Цинги гьев жиндир агьлуялъухьеги ана рилълъен чIухIизе гьабун, жив кIичIардилаго.

أَوۡلَىٰ لَكَ فَأَوۡلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوۡلَىٰ لَكَ فَأَوۡلَىٰٓ ﴿٣٥﴾

34.35. Дуе цIакъ квешаб гIазаб букIине бугоха, я гьав чIухIарав, бахьикъосарав чи!

Цингиги Дица дуе хIинкъи кьолеб буго гьеб квешаб гIазабалдалъун. Мун кантIе ва рекIеда вате дуда гьеб гIазаб рещтIиналде цеве!

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Абужагьалил кверги ккун гьесие гьаб кIиго аят цIалараб мехалъ Абужагьалица абуна: «Дуца дие хIинкъийищ кьолеб бугеб, я МухIаммад ﷺ! Валлагьи дудаги дур Аллагьасдаги ﷻ кIоларо дие щибго жо гьабизе! Валлагьи дун гьаб Макка шагьаралъул бищунго хириял гIадамаздаса вуго!» - абун. Гьелдаса гIемер заманго инчIого гьев Абужагьал Бадроялда чIвана цIакъ квешаб чIваялъ.

أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَن يُتۡرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

36. Гьав инсанасда ракIалде кколебищ бугеб жив гьадинго (мугьмалго) тела абун.

Жинда таклиф гьабич1ого. ТIаде вахъине гьавичIого, хIисаб-мизан гьабичIого, жазаъ гьабичIого. Гьедин толаро Аллагьас ﷻ, гьедин гIададаго тезелъун бижараб гьечIо гьаб кинабго гIаламги.

أَلَمۡ يَكُ نُطۡفَةٗ مِّن مَّنِيّٖ يُمۡنَىٰ ﴿٣٧﴾

37. Гьев инсанас пикру гьабуларищ жив щиб жоялдаса вижарав абун.

Гьесул авал манидал къатIра букIинчIищ жиб къватIибе рехулеб, жиндир щибго къимат гьечIеб?

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةٗ فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾

38. Цинги гьеб манидал къатIраялдаса бидул горо лъугьун, хадуб гьанал къотIеллъун вукIинчIищ гьев инсан?

Гьеб къотIелалдаса жив вижун, жиндир къаркъала берцинаб, камилаб гьабуна.

فَجَعَلَ مِنۡهُ ٱلزَّوۡجَيۡنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلۡأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾

39. Цинги гьев инсанасул кIиго тайпа гьабуна: цоял бихьинал, цоял руччаби.

Гьаб хIалалъ тIадегIанав Аллагьас вижарав загIипав, гIажизав инсан гьев жиндир БетIергьанасе гIибадат гьабизе кин чIухIулев ва гьесде гIасилъизе кин хIинкъуларев?

أَلَيۡسَ ذَٰلِكَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحۡـِۧيَ ٱلۡمَوۡتَىٰ ﴿٤٠﴾

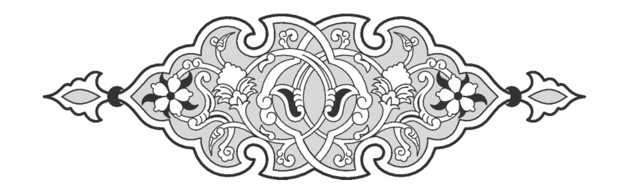
40. Гьаб рехсараб х1алалъ жинца инсан вижарав Аллагь ﷻ жиндир хIал кIолев гьечIищха гьев хун хадув цIидаса вижинеги?

Вуго Аллагь ﷻ жиндир хIалкIолев ва нижги гьелда иман лъураздаса руго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ абулеб

букIана: *«СубхIанака! Мун вацIцIадав вугоха Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ*, БичасхIаги мун хварал чIаго гьарулевги вуго»* - абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Къияматалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

76. Суратул Инсан

Гьалда «сурату Ддагьриги» абула: заманаялъул бицунеб сурат. Гьаб суратаъ аслияб хIалалъ ахираталъул ахIвал-хIалалда хурхарал масъалаби рицунел руго. Хасго кIвар кьун буго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ругел абадиял алжаналъул нигIматал рициналде.

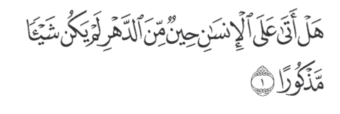
Сураталъул байбихьуда тIадегIанав Аллагьас инсан вижиналъул тартиб бицун буго: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабизе бокьарал гIадамазе далиллъун букIине. Гьелдаса хадуб муъминзабазе ахираталда ругел нигIматалги, гьезул берцинаб, аваданаб яшавги бицун буго.

Сураталъул ахиралда гьаб Къуръан вагIзалъун букIин баян гьабун буго, гьаб Къуръаналъул тIоритIел жинца ккурав чи Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ унеб нух жинца ккурав чи вукIинги баян гьабун буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. ХIакълъунго гьев инсанасул гIемераб заман ана жив дунялалда гьечIого, жив лъидаго лъаларев вукIун.

Гьев инсанасул эбел-инсул чорхолъ манидул къатIралъун вижинелде цебеги гIемераб гIалам букIана, гьев дунялалда гьечIо абун гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъулъ щибго камураб жо букIинчIо, чIобого хутIараб бакIги букIинчIо, гьев инсанасде хIажатав щивго чиги вукIинчIо.

2. ХIакълъунго Дица гьев инсанги вижана жиб цоцалъе жубараб маниялдаса жиндир хIалбихьи гьабулевлъун.

Гьесда тIад шаргIияб таклифалги лъун гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъуладай абун. Гьесие нигIматал кьураб мехалъ щукру гьабуладай абун, къварилъи тIаде бачIараб мехалъ сабруги гьабуладай абун. **Дица Гьев жинда жо бихьулев ва жинда рагIулевги гьавуна.** Гьаб махлукъалъул пикру гьабун, гьелъул Халикъ вукIин жинда лъазе гIакълуги бугев, бицунеб жоги рагIулев, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъул гIажаибал жал жинда рихьулевги гьавуна.

3. ХIакълъунго Дица гьев инсанасда кIиго батIияб нух букIинги баян гьабуна.

Аварагзабиги عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ ритIун, тIахьалги рещтIине гьарун лъикIабги квешабги жо баян гьабуна. **Жинца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун гьесул нигIматазе щукруги гьабун хьвадизе, яги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого, гьесул нигIматазда инкар ккурав вукIине.** Гьедин Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанасе ихтияр кьун буго лъикIабги квешабги жо батIа гьабизе ва гьелдаса жиндие бокьараб тIаса бищизе. Инсанас цо нух тIаса бищун хадуб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев гьеб нухалъ хьвадулевги тола, гьесда зулму гьабун лъикIлъиниги, квешлъиниги гьабизе гьабуларо.

4. ХIакълъунго Дида инкар ккун хьвадарал гIадамазе Дица ахираталда хIадурун буго жужахIалъул боркьараб цIаги, маххул рахсал ва гудралги. إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلۡكَٰفِرِينَ سَلَٰسِلَاْ وَأَغۡلَٰلٗا وَسَعِيرًا ٤

Жидер квералги хIатIалги горбоде рухьун жужахIалде жанире рехула гьел ва абадиялъго гьеб гIазабалъулъги рукIуна.

5. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал гIадамал алжаналда жанир рукIине руго. Жодоца гьекъолеб жоги жинда гьоркьобе цIакъ махI гьуинаб кафур абулеб лъим жубараб букIине буго. إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ يَشۡرَبُونَ مِن كَأۡسٖ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ٥

6. Алжаналъул иццаздасан чвахун бачIуна гьеб кафур, ва гьеб гьекъола жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъарал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ муъминал лагъзадерица. Жидеца гьеб кафурги ва цогидаб гьекъолеб жоги жидеего бокьараб бакIалдаса билълъине гьабула. عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفۡجِيرٗا ٦

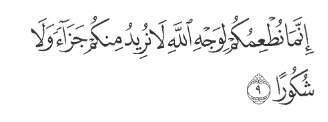
Гьел кире ругониги гьезие гьекъезе бокьараб мехалъ гьезул квер гIунтIулеб бакIалда рукIуна алжаналъул гьекъолел нигIматал. Гьединго рукIуна пихъалги ва цогидаб ризкъиги.

Ахираталда жидее алжанал ругел муъминзабазул дунялалда рукIарал сипатал рицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

7. Жидеца гьабураб назру ва къотIи тIубалеллъун рукIана гьел. Жиндир квешлъи ва гIазаб гIаммаб, гьеб кибго тIибитIараб Къиямасеб къоялъул гIазабалдасаги жал хIинкъулел рукIана. يُوفُونَ بِٱلنَّذۡرِ وَيَخَافُونَ يَوۡمٗا كَانَ شَرُّهُۥ مُسۡتَطِيرٗا ٧

8. Жидеего бокьунги букIун, жал гьелда хIажаталги рукIун, жидеца мискин-пакъирасе ва ятимасе ва асирлъун وَيُطۡعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسۡكِينٗا وَيَتِيمٗا وَأَسِيرًا ٨

ккарасе тIагIам кьолелги рукIана.

9. Жидецаги абулеб букIана:
«ХIакълъунго нижеца гьеб тIагIам нужее кьолеб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун.
Нижее нужедаса гьеб тIаг1ам кьеялде данде жазаъ гьаби бокьун гьечIо ва щукру гьабиги бокьун гьечIо» - абун.
Мужагьид абулев гIалимас абуна: «Валлагьи гьаб рагIи гьезул кIалалъ абуларо. Гьезул хIал лъан тIадегIанав Аллагьас абулеб буго гьаб рагIи» - абун.

إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ١٠

10. ХIакълъунго ниж хIинкъун руго нижер БетIергьанасул гIазабалдаса жиндир гIазаб гучаб, жинца гьурмал рукIкIине гьарулеб, жиб захIматаб Къиямасеб къоялъулъ жиб букIунеб.

فَوَقَىٰهُمُ ٱللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ ٱلْيَوْمِ وَلَقَّىٰهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ١١

11. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел муъминзаби цIунула гьеб захIматаб къоялъул квешлъиялдаса, гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьола гьурмазул берцинлъи ва ракIазул рохел.

وَجَزَىٰهُم بِمَا صَبَرُوا۟ جَنَّةً وَحَرِيرًا ١٢

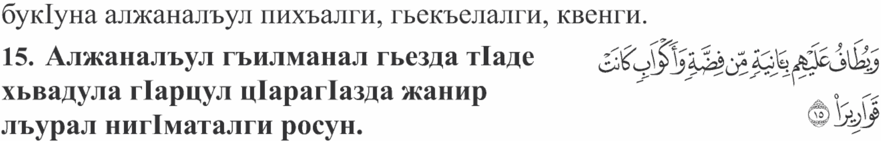
12. Жидеца дунялалда Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIун, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялдаса рикIкIалъун сабру гьаби сабаблъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие жазаъ гьабула Алжаназул нигIматаздалъун ва дарай-зарбалъул ретIелаздалъунги.

مُّتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ ۖ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ١٣

13. Алжаназул кIалгIабазул рагъабазда берцинал тIохазда тIад гIодорчIун рукIуна гьел муъминзаби. Гьезие гьеб алжаналда жаниб бакъ букIунаро жинца хинлъизе гьарулеб ва квачазе гьарулеб гьуриги букIунаро.
Гьаб алжаналда жаниб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ГIарщалдаса жиб бачIунеб берцинаб гьогьен букIуна.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ١٤

14. Гьел муъминзабазде гIагарлъун букIуна алжаналъул гьутIбузул рагIад.
Алжаназул пихъалги гьезие квегъун, гIагар гьарун рукIуна.
Щиб хIалалда жал ругониги жидер квер битIун босулеб бакIалда букIуна алжаналъул пихъалги, гьекъелалги, квенги.

وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِـَٔانِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا۠ ١٥

15. Алжаналъул гьилманал гьезда тIаде хьвадула гIарцул цIарагIазда жанир лъурал нигIматалги росун.

Берцинал, жидеда гъорлъан канлъи бихьулеб гьекъолеб жо жаниб бугел сурахIалги рукIуна гьезда кодор.

قَوَارِيرَا۟ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

16. Жал гIарцудаса гьарурал ва жидеда жаниб цо нухалъ гьекъезе гIураб гьекъел бугел.

Гъоркьеги хутIулареб, тIокIаб тIадеги хIажалъулареб хIалалъ букIуна гьеб гьекъолеб жо.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾

17. Жидее гьеб алжаналда жаниб занжабил жубараб хамродал лълъарги кьола гьекъезе.

Гьеб занжабил буго гIарабиязе жиндир махI бокьулеб инбирь абулеб хер. Алжаналда гьеб занжабил лъел ицц гIадин чвахулеб букIуна.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾

18. Жинда Салсабил абун цIар бугеб цIакъ гьуинаб, жиб гьекъезе бокьулеб лълъел иццалдасаги гьекъола Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жинда гIагар гьарурал муъминзабаца.**

۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا ﴿١٩﴾

19. Гьел муъминзабазде тIаде алжаналъул гъилманалги хьвадула: Даимго алжаналда жанир рукIунел, жидер гьурмал ва чурхдул берцинал, жидеда балагьараб мехалъ гIодобе щущан бараб луъ-луъ буго абун кколел рукIуна гьел гъилманал.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾

20. Гьел алжаназда жанир ругел гIажаибал нигIматал ва берцинлъаби дуда рихьараб мехалъ дуда цIакъ кIудияб мулк ва нигIматал рихьула.

عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوٓا۟ أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَىٰهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾

21. Гьеб алжаналъул агьлуялда тIад бугеб ретIелалъул тIасияб рахъ гIурччинаб сундусалъул ва истабракъ абулеб дарай букIуна. Гьезда тIад ран гIарцул берцинал курхьин-кIилкIалги рукIуна ва гьезда БетIергьан Аллагьас цIакъ берцинаб, бацIцIадаб гьекъолеб жоги гьекъезе гьабула,

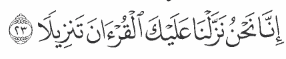
жинда лъилго квер хъатIичIеб, мискалъул махI жинда бугеб гьекъел букIуна гьеб. Алжаналде жанире лъугьине гьарун жидер кIалгIабахъ хIалхьараб мехалъ ва гьел гIажаибал нигIматалги жидеда рихьараб мехалъ алжаналъул агьлуялда абула:

إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾

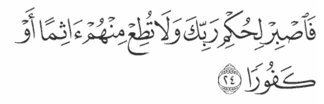
22. ХIакълъунго гьаб кинабго жо нужее буго нужеца дунялалда гьабураб

лъикIаб гIамалалъул жазаълъун, гьеб нужер гIамал жинда данде щукру гьабулеблъунги буго.

Инсанас кигIан гIемераб ва лъикIаб гIамал гьабуниги гьев мустахIикълъуларо гьединал берцинал ва гIажаибал алжаназул нигIматазе. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел нигIматал кьола жив цо гьавун жиндие гIибадат гьабурал муъминзабазе чIорого кьолел сайгъаталлъун.

23. ХIакълъунго Дун вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуда гьаб Къуръан рещтIине гьабурав жиб бикь-бикьун,** кинабго цадахъ гьеч1ого, бак1 бихьун заман бихьун г1ила бихьун рещт1изабуна. **Жинда жаниб кинабго жо баян гьабун.** Гьаб Къуръан жиб хIакъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам буго ва гьаб Къуръаналда жаниб бицараб жоги хIакъаб, мухIканаб хIукму буго.

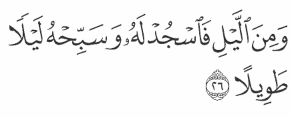

24. Дуца сабру гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьабураб хIукму къадаралда.**

Дуе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи гьабун буго капурзабазда данде рагъ гьабизе квербакъи гьабила абун ва гьеб къотIи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIубазеги буго. **Мун мутIигIлъуге ва нахъвилъунге жидеца мунагьал гьарулел ва жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамазда.** Дур хIакъаб диналдаса ва гьелда уммат ахIиялдаса мун нахъе чIвалел капурзабазул рагIаби дуца къабул гьаруге.

وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلٗا ﴿٢٥﴾

25. Дуца дур БетIергьан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гIемер рехсе щибаб гIужалъ радалги къассиги. Гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **какал рае ва цогидаб гIибадат гьабе.**

26. Сардилъ тIаде вахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **какал рае ва халатаб сордоялъ гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI-суждаби гьарун гIибадатги гьабе.**

Гьеб гIибадат гьабиялдалъун мун тушбабазде данде чIезе кIолев, гьезул рахъалъан дуде щолеб къварилъи хIехьезе кIолев лъугьуна ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуда тIад къараб рисалат тIубазе дуе квер бакъиги букIуна.

إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ يُحِبُّونَ ٱلۡعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَآءَهُمۡ يَوۡمٗا ثَقِيلٗا ﴿٢٧﴾

27. ХIакълъунго гьал капурзаби руго жидее жиб хехго тIаса унеб дунялалъул чIаголъи бокьун ва жидеца мугъалде нахъе реххун тун буго жиндир гIакъуба-

къварилъи бакIаб къиямасеб къо.

28. Дица рижана гьал гIадамал щибго жо гьечIеб бакIалдаса ва Дица гьезул лугби цоцаде щула гьаруна щукIдуздалъун ва гьел къуваталлъунги гьаруна. Дие бокьараб мехалъ Дида кIола гьал гIадамалги гьалаг гьарун гьазул бакIалда цоги къавм бижизе.

نَّحۡنُ خَلَقۡنَٰهُمۡ وَشَدَدۡنَآ أَسۡرَهُمۡۖ وَإِذَا شِئۡنَا بَدَّلۡنَآ أَمۡثَٰلَهُمۡ تَبۡدِيلًا ٢٨

Гьеб къавм Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулеб ва гьесие гIибадат гьабулеб букIине бегьула.

29. ХIакълъунго гьаб хирияб Къуръан буго жидер гIакълу бугел, жидеда бицараб жо бичIунел гIадамазе вагIзалъун бугеб. Жиндие бокьарав чияс гьаб Къуръаналъул вагIза босула ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаялде унеб нухалъ гьев хьвадула.

إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذۡكِرَةٞۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ٢٩

30. Нужее щибго жо бокьуларо ва нужее бокьараб жоги лъугьунаро гьелда цадахъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар букIун гурони.

وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٣٠

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев ва жинца гьабулеб хIукмуялъулъ ритIухъав ва гIадилав. Гьаб аяталъе тафсир гьабун ибну ХатIибица абуна: « Гьел гIадамазе щибниги жо гьабизе бокьуларо, гьеб иш гьез гьаби Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ бокьун букIун гурони»-абун. Нуж цо лъикIаб гIамал гьабизе бокьун гьелъул сабабал цIехолел ругеб мехалъ Аллагьас нужее гьел сабабал рекъезе гьарула ва нужее квербакъи гьабула.

Масала цо инсан хIакъаб жо рагIиялдаса гIундулги руччун, хIакъаб жо бихьиялдаса бералги къанщун, гьеб бичIчIиналдаса ракIалда тIад тIалъелги лъун хьвадараб мехалъ, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьев инсан иманалда тIовитIи бокьуларо: Гьев иманалда тIовитIулел аяталги, мугIжизаталги, гIаламаталги гьес къабул гьарулел гьечIелъул. Гьев инсан алжаналда лъугьине гьавиги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьуларо: Гьев чияс жиндир купро ва гIасилъи загьир гьабун бугелъул, гьес пасалъи, зулмуги гьабун бугелъул, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзадерие къварилъи гьабун бугелъул, чияр боцIи-мал хIарамаб нухалда кванан бугелъул»-абун.

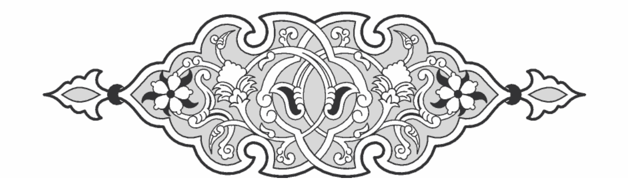
31. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чи жиндир рахIматалъулъ лъугьине гьавула.

يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًۢا ٣١

Иман исламалда тIовитIун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабизе гьесие

тавпикъ гьабула. **Жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккун купру-ширклдалъун жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамазе Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **хIадурун буго жинца цIакъ унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб.**

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун суратул Инсаналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

77. Суратул Мурсала́т

Гьаб хирияб сурат жиб маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бугеб масъалаги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялъул, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел аятал баян гьариялъул, ахираталъул ахIкамал ва цогидал гъаибал (жал балъгоял) умурал рициялда хурхараб буго.

Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ва жидеца Аллагьасдехун купру-ширк гьабурал гIадамазе ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIадурун бугеб руссунеб бакIалъул бицунеб буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلۡمُرۡسَلَٰتِ عُرۡفٗا ١

1. Жал тIатIалаго пулел гьуралхIаги абун гьедулев вуго ТIадег1анав Аллагь.

Цоялда хадуб цоги пун жинца гIадамал гьалаг гьаризе, гьезие гIазаб гьабизе ритIулел гьурал руго гьел. Цо г1алимзабаца абуна: «гьел малаикзаби руго, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир вах1ю босун рит1унел абун.

فَٱلۡعَٰصِفَٰتِ عَصۡفٗا ٢

2. Жал цIакъ пулел, жидеца гъутIби кьолболъан рахъулел, минаби риххизе гьарулел гьуралхIаги абунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь.

وَٱلنَّٰشِرَٰتِ نَشۡرٗا ٣

3. Жидеца накIкIал цере къотIун рачун гьел тIиритIизе гьарулел ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб бакIалда рахIматалъул цIад баялда гьел накIкIал тIоритIулел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

Гьаб бак1алдаги гьуриялдалъун гьедана Аллагь جَلَّجَلَالُهُ абуна цо г1алимзабаца.

فَٱلۡفَٰرِقَٰتِ فَرۡقٗا ٤

4. Жидеца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе, хIалалабги хIарамабги жо батIа гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вах1юги босун рач1улел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь.

فَٱلۡمُلۡقِيَٰتِ ذِكۡرًا ٥

5. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вахIю босун рачIун гьеб аварагзабахъе عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ кьолел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

عُذۡرًا أَوۡ نُذۡرًا ٦

6. Гьел лагъзадерие щибго хIужа-гIилла хутIичIого букIине ритIула гьезухъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ хIакъаб дин босун.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабичIони Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб рещтIиналдалъун хIинкъи кьезеги ритIула.

7. Гьал гьаял гьедун тIадегIанав Аллагьас лъазе гьабулеб буго нужее жиб къотIи гьабураб ахираталъул амру жиб букIине букIин хIакъаб жо буго абун. إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَٰقِعٌ ٧
Кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун гьезул гIамалазул хIисаб-мизан гьабизе буго ва щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

8. Зобалазда ругел цIвабиги нахъе ине гьарураб мехалъ жидер нур гьечIеллъун жал рихьулареллъун лъугьун. فَإِذَا ٱلنُّجُومُ طُمِسَتْ ٨

9. Зобалги рикь-рикьизе гьарураб мехалъ. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьел рихъун, хъвалхьун араб мехалъ. وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ فُرِجَتْ ٩

10. МугIрулги хIургIадин гьарун гьарщун гIодоре араб мехалъ, وَإِذَا ٱلْجِبَالُ نُسِفَتْ ١٠

11. Умматалъухъе дин босун ритIун рукIарал аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер умматалъе нугIлъи гьабизе тIаде рахъине гьарураб мехалъ, وَإِذَا ٱلرُّسُلُ أُقِّتَتْ ١١

12. Щиб заман щвезегIан гьал кIудиял ва жидер хIинкъи цIикIарал ишал нахъе рахъун тун ругел? لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ١٢

13. Гьел нахъе рахъун руго жиндилъ гIадамазда гьоркьоб хIукму гьабулеб Къиямасеб къо щвезег1ан. لِيَوْمِ ٱلْفَصْلِ ١٣
Гьал кIудиял умурал (8-10 аятазда жанир рицарал) Къиямасеб къо чIараб мехалъ жал загьирлъулел руго.

14. Дуда лъаларо, я гьав инсан, щиб жо бугеб гьеб жиндилъ хIукму гьабулеб Къиямасеб къо! وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلْفَصْلِ ١٤

15. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине буго гьеб къоялъ жидеца ахират гьереси гьабун хьвадарал капурзабазе. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ١٥

16. Дица цересел капурал къавмалги гьалаг гьаруна гурищ! أَلَمْ نُهْلِكِ ٱلْأَوَّلِينَ ١٦

17. Дица гьезда нахърегIизе гьарила гьал Маккаялъул мушрикалги. ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ ٱلْـَٔاخِرِينَ ١٧

18. Гьединаб гIазаб гьабула дица кинабниги куфру-ширкалъул агьлуялъе. كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِٱلْمُجْرِمِينَ ١٨

19. ЦӀакъ квешаб гӀазаб букӀине бугоха гьеб гӀазаб гьабулеб къоялъ жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **ахиратги гьереси гьабулел рукӀарал гӀадамазе.** وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ١٩

20. Дица нуж киналго рижинчӀищ загӀипаб, хӀакъираб манидал къатӀраялдаса? أَلَمۡ نَخۡلُقكُّم مِّن مَّآءٖ مَّهِينٖ ٢٠

21. Цинги Дица гьеб манидал къатӀра жаниб лъуна жиб цӀунулеб, жиб бижине рес рекъолеб рахӀмоялда жаниб. فَجَعَلۡنَٰهُ فِي قَرَارٖ مَّكِينٍ ٢١

22. Жиндие бихьизе гьабураб, жиб лъалеб ва жиб къадар гьабураб заманалде щвезегӀан букӀуна гьеб маниялдаса лъугьараб лъимер эбелалъул рахӀмоялда жаниб. إِلَىٰ قَدَرٖ مَّعۡلُومٖ ٢٢

23. Дун вуго гьеб лъимер бижине ва гьеб хьихьизе хӀалкӀварав. Жидер х1ал кӀолезул бищунго лъикӀавги вуго дун. Гьадин щибго гьечӀеб бакӀалдаса инсан вижарав Дида, гьев хун хадув чӀаго гьавизеги кӀола. فَقَدَرۡنَا فَنِعۡمَ ٱلۡقَٰدِرُونَ ٢٣

24. ЦӀакъ квешаб гӀазаб ва къварилъи букӀине бугоха ахираталда жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **хӀалкӀолъи ва ахират гьереси гьабулел гӀадамазе.** وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ٢٤

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхӀмадица бицараб хӀадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо къоялъ жиндир хьатиниб хӀацӀу туна, цинги гьеб хӀацӀуялда жиндир килищги цун гьес абуна: *«ТӀадегӀанав Аллагьас абулебб буго: «Я Адамил лъимер! Мун киве ворчӀилев дунги гӀажиз гьавун? Дица мун вижана гурищ гьаб хӀацӀу гӀадаб жоялдаса? Цинги дица мун хьихьун кӀудияв гӀезе гьавураб мехалъ мун чӀухӀараб ретӀелги тӀад ретӀун ракьалда тӀад хьвадулев вуго гьеб ракьалда тӀад дур хӀатӀил асар лъалеб хӀалалъ (чӀухӀун, хӀетӀе гӀодоб тункун). Дуца гӀемераб магӀишат данде гьабулеб буго, мискин-пакъирасе закат-садакъаги кьолеб гьечӀо. Дур рухӀ щокъробе бахараб мехалъ дуца абизе буго дица садакъа кьезе буго абун. Гьеб гьечӀоха садакъа кьолеб гӀуж»* - абун.

25. Гьаб ракь Дица нужее гьабун буго гурищ жинца нуж данде ракӀарулеблъун. أَلَمۡ نَجۡعَلِ ٱلۡأَرۡضَ كِفَاتًا ٢٥

26. ЧӀагоял жинда тӀад данде гьарулеб, хварал жиндир чехьалда жанир данде гьарулеблъун. أَحۡيَآءٗ وَأَمۡوَٰتٗا ٢٦

27. Дица гьаб ракьалда тӀад нужее мунпагӀаталъе рорхатал мугӀрулги гьаруна. Дица нужеда цӀакъ гьуинаб, وَجَعَلۡنَا فِيهَا رَوَٰسِيَ شَٰمِخَٰتٖ وَأَسۡقَيۡنَٰكُم مَّآءٗ فُرَاتٗا ٢٧

жиб гьекъезе бигьаяб, нужер кинабго чIаголъи жинда бараблъун бугеб лъимги гьекъезе гьабуна гурищ?

28. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине бугоха жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **нигIматазда инкар колел, гьел гьереси гьарулел гIадамазе жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабулеб Къиямасеб къоялъ.** وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ۝٢٨

ТIадегIанав Аллагьас «жинца рорхатал мугIрулги гьаруна» абиялда жаниб гьел мугIруздаса кIудиял мунпагIатал рукIиналда ишара буго. Гьел мугIрузде тIаде накIкIал ракIарун гIазу-цIад бараб мехалъ гьеб лъим жидеда жаниб цIунун, гьеб иццаллъун, лъараллъун чвахун, хурхер бижине, хIайваназе гьекъезе нахъе цIунараб хазинаялда релълъун букIуна. МугIрузда тIад рохьал рижинги, гьенир гIемерал батIиял хIайваналрукIинги, гьел мугIрул ракьалда тIад гьава-бакъ рекъон букIиналъе сабаблъун бук1инги инсанасда жиб лъалеб гIелму буго.

Къиямасеб къоялъ Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги жидеца инкар ккун букIараб куфру-ширкалъул агьлуялда абула:

29. Гьанже нуж а гьеб нужеца гьереси гьабулеб букIараб жужахIалъул гIазаб чIамизе. ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ۝٢٩

30. Нуж а жидее лъабго гIаркьел бугеб жужахIалъул цIадул ва кIкIуялъул рагIадалде. ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ ظِلّٖ ذِي ثَلَٰثِ شُعَبٖ ۝٣٠

31. Гьелъ нужее щибго рагIад гьабуларо ва жужахIалъул цIадул лагь-лагьиялдаса нужги цIунуларо. لَّا ظَلِيلٖ وَلَا يُغۡنِي مِنَ ٱللَّهَبِ ۝٣١

Бихьизе рагIад буго абун кканиги жиндилъ гIазаб бугеб рагIад буго гьеб.

32. ХIакълъунго гьеб жужахIалдаса къватIире рехун цIадул хIенхIал рачIуна кIудиял кIалг1аби гIадал. إِنَّهَا تَرۡمِي بِشَرَرٖ كَٱلۡقَصۡرِ ۝٣٢

33. Гьел цIадул хIенхIал тIогьиллъи жубарал ч1ег1ерал варанабазда релълъун рукIуна жидер хехго иналъулъ. Гьаб кIиго аяталъул магIна буго: гьеб жужахIалъул боркьин бергьараб мехалъ гьенисан къватIире рачIун цIакъ к1удиял цIадул хIенхIал ва сунтрал рахъ-рахъалде роржун уна хехал варанаби рекерун унел гIадин. كَأَنَّهُۥ جِمَٰلَتٞ صُفۡرٞ ۝٣٣

34. Гьеб къоялъ цIакъ квешаб гIазаб букIине буго жидеца гьеб ахират гьереси гьабун рукIарал وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ۝٣٤

инкарчагІазе.

35. Гьеб къоялъ щивго чиясда кІалъазе кІоларо. هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ٣٥

36. Гьел гІадамазе гІузру бачун кІалъазе изнуги кьоларо. وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ٣٦

Гьеб къо гІузру бицунеб къо гьечІелъул. Гьеб буго жиндилъ жазаъ гьабулеб къо.

37. ЦІакъ квешаб жазаъ букІинаха гьеб къоялъ жинца гьеб ахират ва хІисаб-мизан, жазаъ гьабиги гьереси гьабулел рукІарал гІадамазе.

38. Гьаб буго халкъалда гьоркьоб хІукму гьабун Муъминзабиги капурзабиги цоцаздаса ратІа гьарулеб къо. Гьанир Дица нуж киналго ва цересел умматалги данде гьарун руго. هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ٣٨

39. Нужер гьунар батани хІилла-макру гьабун гьеб гІазабалдаса нуж хвасарлъизе, нужеца гьеб макру гьабе ва Дир гІазабалдаса рорчІа! فَإِن كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ٣٩

ГьечІо гьезул кинабгІаги хІилла Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабалдаса рорчІизе.

40. ЦІакъ квешаб гІазаб букІинаха гьеб къоялъ Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ, ахиратги жидеца гьереси гьабулел рукІарал гІадамазе. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ٤٠

41. ХІакълъунго Аллагьасдаса хІинкъун жидеца тІагІат-гІибадат гьабулел рукІарал муъминзаби алжаназул ахазул рагІдукь ва гьуинал иццазулъ руго. إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ٤١

42. Жидер хьул лъурал батІи-батІиял пихъазулъги руго. وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ٤٢

Гьел муъминзабаздехун абула:

43. Нужеца гьал нигІматал кванае ва гьал гьекъолел жалги гьекъе: нужее жал хІалалалъун ва лазаталлъун ругеб хІалалъ. Гьеб буго нужеца дунялалда гьабураб лъикІаб гІамалалде данде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьурал сайгъатал. كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ٤٣

44. ХІакълъунго Дица гьединаб лъикІаб жазаъ гьабула жидеца иманги лъун лъикІаб гІамалги гьабун хьвадарал муъминзабазе. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ٤٤

45. Гьеб къоялъ цІакъ квешаб гІазаб букІинаха жидеца ахират ва алжан-жужахІ гьереси гьабулел وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ٤٥

рукIарал гIадамазе.

46. Нуж гьаб дунялалда дагьабго заманаялъ кванан-гьекъон дунялалъул кеп босулеллъун рукIа. كُلُوا۟ وَتَمَتَّعُوا۟ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾

ХIакълъунго нуж руго Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасиял, гьесда инкар ккураб халкъ.

47. ЦIакъ квешаб гIазаб буIине буго ахираталда жидеца гьеб ахират гьереси гьабун дунялалъул чIаголъи гьабулеллъун рукIарал гIадамазе. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾

48. Гьел гIадамал руго «нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рукугI-сужда гьабун как бай»-абураб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как баларел. وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُوا۟ لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾

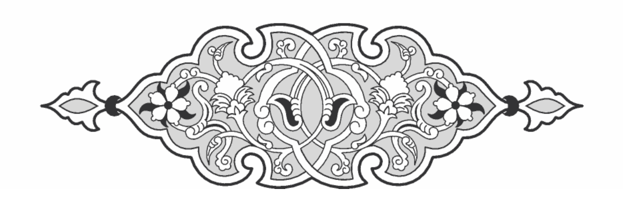
49. ЦIакъ квешаб гIазаб букIинаха Къиямасеб къоялъ жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ – авараг ва ахират гьереси гьабурал гIадамазе! وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

50. Гьеб хирияб Къуръаналда жидеца иман лъечIеб мехалъ, гьелъул вагIзаги босичIеб мехалъ, цоги щиб жоха бугеб гьел мушриказ жинда иман лъезе бугеб? فَبِأَيِّ حَدِيثٍۭ بَعْدَهُۥ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

Щибго жоялда иман лъоларо гьез, жидее жужахIалъул гIазаб хIакълъулеб къавм буго гьеб.

Гьаб 48 абилеб аят рещтIине гьабуна. «Сакъил» абулеб бакIалъул гIарабиязул хIакъалъулъ. Аллагьасул свалат салм лъеяв аварагас гьел исламияб диналде ахIараб мехалъ гьез абуна: «Нижедаса как бай тIаса рехе! Гьеб гIодоре къулун, сужда гьабун гьабулеб как бай гьабизе нижеда кIоларо, гьеб нижеда рогьоб балеб жолъун букIине буго» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Жиндилъ как бай гьечIеб дин гьечIо» - абун ва жинца гьезул ислам къабул гьабичIо.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул Мурсалаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецщги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

78. Сурату Ннабаъ

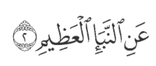

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Гьал мушрикаца цоцазда гьикъулеб ва гьез жиб лъазе тIалаб гьабулеб жо щиб бугеб?

2. Гьез гьикъулеб буго жиндир хIинкъи кутакаб Къиямасеб къоялъул хабаралдаса.

ٱلَّذِي هُمۡ فِيهِ مُخۡتَلِفُونَ ٣

3. Гьеб къоялъул амруялъулъ жал цоцаде хилиплъунги ругеб. Гьезул цоял тIубанго ахират букIиналда жал божуларел руго, цогидал жал щакдарулел ругел руго. Гьезул цоцаде гьикъардиги Къиямасеб къоялда божуларого, гьелъул хабар бицунеб Къуръанги, жинца гьеб цIалулев аварагги ﷺ махсароде гьавулеб гьикъарди букIана. Гьезул хабар нахъе чIван, гьезие хIинкъи кьун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

كَلَّا سَيَعۡلَمُونَ ٤

4. Нуж руцIцIун чIа, я гьал мушрикал! Нужеца абухъе ва нужеда ракIалде кковухъе гьечIо амру. Жидеда нахъа цIакъ лъазе буго щиб жо бугеб гьеб Къиямасеб къо!

ثُمَّ كَلَّا سَيَعۡلَمُونَ ٥

5. Цингиги гьезда цIакъ лъазе буго кинаб гIазаб ва къварилъи жидеде гьеб къоялъ щолебалиги!

أَلَمۡ نَجۡعَلِ ٱلۡأَرۡضَ مِهَٰدٗا ٦

6. Дица нужее гьаб ракь гьабун гьечIищ лъимералъе кини гIадин. Нуж жинда тIад хьвадулеб ва нужее бокьараб хIалалъ гьеб ракьалдаса мунпагIат босулеб.

وَٱلۡجِبَالَ أَوۡتَادٗا ٧

7. Ракьалда тIад кутакал магIал гIадин мугIрулги гьарун гьечIищ дица?
Гьеб ракьги нужги цо хIалалда рукIине. Ракьалда жанир ругел магIданал рагъарараб мехалъ ракьги багъаричIого букIине.

وَخَلَقۡنَٰكُمۡ أَزۡوَٰجٗا ٨

8. Дица нужги рижун руго кIиго тайпаялда.
Бихьиналги руччабиги. Нужеца ригьин гьабизе, хъизан гIуцIизе ва нужер наслоги ракьалда тIад тIибитIизе.

وَجَعَلۡنَا نَوۡمَكُمۡ سُبَاتٗا ٩

9. Нужер макьуги гьабун буго Нужее рахIатлъун ва хIалхьилъун бук1ине.

وَجَعَلۡنَا ٱلَّيۡلَ لِبَاسٗا ١٠

10. Нуж рахчулеб ретIел гIадин нужее сордоги гьабун буго.

Нуж сардилъ чIун рукIине ва нужер хъизан-лъималгун хIухь бахъиялда, рекIел гъеялда рукIине.

11. Нужее ризкъи тIалаб гьабун, магIишат яшав тIалаб гьабун, нуж хьвадулеблъун къоги гьабуна Дица. وَجَعَلۡنَا ٱلنَّهَارَ مَعَاشٗا ﴿١١﴾

12. Дица нужеда тIад щулияб анкьго зобги гьабуна. وَبَنَيۡنَا فَوۡقَكُمۡ سَبۡعٗا شِدَادٗا ﴿١٢﴾

Заман гIемер бана абун жидее щибго жагъаллъи гьечIел, жидер рижи мухIканаб, жидеда жанир гIажаибал махлукъалги ругел.

13. Гьел зобалазда жиб цIакъ бакараб чирахъги гьабуна. وَجَعَلۡنَا سِرَاجٗا وَهَّاجٗا ﴿١٣﴾

Кинабго ракьалъе жиндир канлъиги, хинлъиги щолеб бакъ гьабуна.

14. Лъел цIурал накIкIаздаса Дица цIакъ чвахун балеб цIадги базе гьабуна. وَأَنزَلۡنَا مِنَ ٱلۡمُعۡصِرَٰتِ مَآءٗ ثَجَّاجٗا ﴿١٤﴾

15. Гьеб цIадалдалъун Дица ракьалдаса къватIибе бачIине гьабизе боцIуе кваназе херги, гIадамазе кваназе тIощелги. لِّنُخۡرِجَ بِهِۦ حَبّٗا وَنَبَاتٗا ﴿١٥﴾

16. Керчал, бечедал ахалги рижине гьаризе. وَجَنَّٰتٍ أَلۡفَافًا ﴿١٦﴾

Жидер гьутIби чIахIиял, пихъ гIемерал.

Гьал кIудиял гIаламатал рицун тIадегIанав Аллагьас инсан кантIизе гьавулев вуго гьаб махлукъ бижине кIварав, Гьелъул жинца тадбир гьабулев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, хун хадур жинца гIадамал чIаго гьарун тIаде рахъине гьаризеги кIолев вукIиналда.

17. ХIакълъунго жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе халкъ тIаде бахъине гьабулеб къо жиндие заман цIараб, жиб букIин хIакъаб буго. إِنَّ يَوۡمَ ٱلۡفَصۡلِ كَانَ مِيقَٰتٗا ﴿١٧﴾

18. Гьеб къо буго халкъ тIаде бахъине гьабизе Исрапил малаикас ссуралъуб пулеб. Цинги нуж киналго тIаде рахъун, къукъаби гьарун махIшаралде рачIунеб. يَوۡمَ يُنفَخُ فِي ٱلصُّورِ فَتَأۡتُونَ أَفۡوَاجٗا ﴿١٨﴾

19. Гьеб къоялъ зобалги рагьула гьелги кавабазда релъун рукIуна. وَفُتِحَتِ ٱلسَّمَآءُ فَكَانَتۡ أَبۡوَٰبٗا ﴿١٩﴾

Къиямасеб къоялъул амру цIакъ кIудияб букIиналъул гIаламат буго гьеб.

20. Жидер бакIаздаса рахъун мугIрулги нахъе ине гьарула. Гьел щибго жо гьечIеллъун лъугьун: хIурлъун, гьавалъун лъугьуна. وَسُيِّرَتِ ٱلۡجِبَالُ فَكَانَتۡ سَرَابًا ﴿٢٠﴾

Валагьарав чиясда мегIер бугеб гIадин бихьулеб, амма гьениб мегIер

букIунареб хIал лъугьуна. Гьелда сараб (мираж) абула.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ **21. ХIакълъунго жагьаннама буго жинца хъаравуллъи ккун бугеб.**

Тушманасе хъаравуллъи ккун, гъоркьчIел гьабун вукIунев чиясда релъун буго гьеб жужахI, капурзабазе гIазаб гьабизе хIадурун.

لِّلطَّٰغِينَ مَـَٔابًا ﴿٢٢﴾ **22. Жидеца купру-ширк гьабулел чагIи жанире руссунеб бакIги буго гьеб жагьаннама.**

لَّٰبِثِينَ فِيهَآ أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ **23. Жиндие ахир гьечIеб халатаб, гIемераб заманалъ рукIуна гьел жужахIалда жанир.**

لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ **24. Жидее гьениб гьогьенги букIунаро, гьекъезе лъимги букIунаро.**

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ **25. Гьезие букIунеб жо буго гьалдолеб, махIцараб хIамимги, жужахIалъул агьлуялдаса бецIцIун бачIунеб квешаб хьверд-рецIги.**

جَزَآءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾ **26. Жидер куфру-ширкалда рекъараб жазаъ буго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьезие гьабулеб.**

Жал рижарав жидер бетIергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун хьвадулел рукIана гьел.

إِنَّهُمْ كَانُوا۟ لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ **27. ХIакълъунго гьел гIадамал рукIана жидее хIисаб-мизан ва жазаъ букIине гьечIо абун рукIарал.**

وَكَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٨﴾ **28. Жидеца Дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламаталги,**

Дир Къуръаналъул аяталги цIакъ гьересиги гьарулел рукIана

وَكُلَّ شَىْءٍ أَحْصَيْنَٰهُ كِتَٰبًا ﴿٢٩﴾ **29. Дица кинабго жо малаикзаби хъвазе риччан хъван нахъе цIунун буго.**

Щивав инсанас гьабураб гIамал дида лъалеб буго ва гьеб гIамал щивав чиясда бихьизабизе буго.

فَذُوقُوا۟ فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾ **30.** Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, ахират гьереси гьабун хьвадарал гIадамазде абизе буго:

«Нужеца гьаб гIазаб чIаме! Нужее гьалдаги тIад гIазаб цIикIине гьабун гурони щибго бигьалъи букIине гьечIо» - абун.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ **31. ХIакълъунго Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъун, расуласда нахърилълъун хьвадарал муъминзабазул ахираталда цIакъ кIудиял лъикIлъабазда кверщел батизе буго.**

32. Пихъил ва цIолбол цIурал бечедал ахал руго гьезие. حَدَآئِقَ وَأَعۡنَٰبٗا ﴿٣٢﴾

33. Жидеда гIел бащадал, гьанжего гьанже керен баккун гьеб къвакIун бугел руччабиги руго гьезие. وَكَوَاعِبَ أَتۡرَابٗا ﴿٣٣﴾

34. Жиб лазатаб ва бацIадаб хамродал цIурал лълъаралги руго. وَكَأۡسٗا دِهَاقٗا ﴿٣٤﴾

Дунялалъул хамроялда релъараб кьогIаб ва жинца бетIер сверизе гьабулеб гьечIеб.

35. Жидеда гьеб алжаналда жаниб щибго гIададисеб яги гьересияб хабарги рагIунаро. لَّا يَسۡمَعُونَ فِيهَا لَغۡوٗا وَلَا كِذَّٰبٗا ﴿٣٥﴾

36. Дур БетIергьан Аллагьасул рахъалъан бугеб жазаъ буго гьеб жив разиял муъминзабазе ва цIакъ берцинаб нигIматал кьейги буго. جَزَآءٗ مِّن رَّبِّكَ عَطَآءً حِسَابٗا ﴿٣٦﴾

Жидее нахъасан къотIи гьечIел гьел нигIматал ва жидее гьел кьуна абун бадибчIвай, ничги гьечIел.

37. Зобалазулги ракьалъулги ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъалъулги БетIергьанав Аллагьасул нигIматал руго гьел. رَّبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا ٱلرَّحۡمَٰنِۖ لَا يَمۡلِكُونَ مِنۡهُ خِطَابٗا ﴿٣٧﴾

Жив цIакъ гурхIулев, жиндир рахIмат цIакъ гIемерав. Гьеб Къиямасеб къоялъ Аллагьасдехун кIалъазе кIолев щивго чи вукIунаро.

38. Гьеб къо буго Жабраил малаикги ва цогидал киналго малаикзабиги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **мутIигIлъун, гьесие тахIият гьабун мухъалда чIун рукIунеб.** يَوۡمَ يَقُومُ ٱلرُّوحُ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ صَفّٗاۖ لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنۡ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَقَالَ صَوَابٗا ﴿٣٨﴾

Жиндие гурх1ел рах1мат г1ат1идав тIадегIанав Аллагьас изну кьурав чи гурони гьеб къоялъ кIалъаларо. Гьев кIалъалев чиги хIакъаб рагIи абун, муъминзабазул гIасиязе шапагIат гьабун кIалъала.

39. Гьаб буго жиб букIине букIин хIакъаб Къиямасеб къо! Жиндие лъикIаб ахират бокьарав чияс Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **вуссунеб ва унеб нух кке!** ذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمُ ٱلۡحَقُّۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ مَـَٔابًا ﴿٣٩﴾

40. ХIакълъунго Дица нужее хIинкъи кьолеб буго жиб гIагардаго бугеб гIазабалдалъун. Жиб бачIин хIакъаб Къиямасеб къо цIакъ гIагарда бугеб букIуна. إِنَّآ أَنذَرۡنَٰكُمۡ عَذَابٗا قَرِيبٗا يَوۡمَ يَنظُرُ ٱلۡمَرۡءُ مَا قَدَّمَتۡ يَدَاهُ وَيَقُولُ ٱلۡكَافِرُ يَٰلَيۡتَنِي كُنتُ تُرَٰبَۢا ﴿٤٠﴾

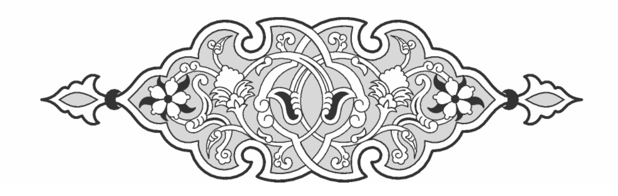
Гьеб къо буго щивав инсан валагьулеб жинца дунялалда гьабураб гIамалалде. Гьеб гIамал хъварал кагътал гьезда цере лъун щивав чиясда гьезда тIад бугеб жидеца дунялалда гьабун букIараб ва жидеда гьеб кIочон букIараб лъикIабниги квешабниги гIамал бихьула.

Гьеб къоялъ капурчиясги абула: «Вай Аман Аллагь, дун тIадего вахъине гьавун вукIинчIевани, дун ракьульго хутIун вукIаравани!» - абун. ХIисаб-мизан гьабичIого букIине ва жужахIалъул гIазабги бихьичIого букIине. ТIадегIанав Аллагьас цоцаздаса къисас босизе тIаде рахъине гьарун киналго хIайваназ цIидасан ракьалде руссине гьарула. Гьеб амру жидеда бихьарал капурзабазулги хьул лъола жалги ракьлъун гьарулел анищ абун.

Гьаб сураталъул (38) абилеб аяталда ﴿ٱلرُّوحُ﴾ абураб рагIиялъе магIна гьабун гIалимзабаца анлъго батIияб рагIи абуна. Дица гьениб хъвараб «Жабраил малаик вуго гьев» абураб рагIи жиб машгьураб рагIи буго. Гьеб рухI абураб рагIиялъул мурад Адамил наслу буго абуна цо гIалимзабаца. Гьеб рухI абураб рагIи гIадамалги гуреб, малаикзабиги гуреб цоги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъ буго абунги абуна.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату Ннабаалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

79. Сурату ННазигIат

Гьаб сурат гьалда цебе бугеб Аннабаалдаса хадуб рещтIине гьабураб бугин абула гIалимзабаца.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلنَّٰزِعَٰتِ غَرۡقٗا ١

1. Жидеца капурзабазул рухIал гурхIел гьечIого цIан рахъулел малаикзабихIаги абун гьедулев вуго Дун.

وَٱلنَّٰشِطَٰتِ نَشۡطٗا ٢

2. Жидеца муъминзабазул рухIал гурхIелалда, тамахго росулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

Ибну СагIуд абулев гIалимас абуна: «Капурзабазул рухI бахъулел малаикзабаца гьеб рухI бахъула биччараб квасул нухиялдаса квешаб, гIаркьелал гIемераб зазил тIил цIан бахъулеб гIадин захIматго. Муъминзабазул рухI гьел малаикзабаца босула цо рухьеналъ бухьун букIараб варани гьеб рухьен бичун нахъе биччалеб гIадин бигьаго. Гьеб мисал бачиналдаса бичIчIунеб буго муъминчиясул рухI босараб мехалъ гьев дунялалъул чIаголъиялъул ургъел-къварилъабаздаса эркенлъун, рухьен бичун эркенлъуде биччараб варани гIадин ахираталде унеб нухде лъугьуна абураб магIна. Капурчи гьаб дунял тезе бокьуларого, хвалидасан хIинкъун вукIун гьесул рухI чорхолъан батIалъуларого букIун малаикзабаца гьеб рухI гурхIел гьечIого цIан бахъула: «зазил тIил квасул нухиялдасан къватIибе цIалеб гIадин цадахъ квасул кескалги рахъулаго»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахираб х1ухьел жив разилъун босараздаса гьареги нилъ.

وَٱلسَّٰبِحَٰتِ سَبۡحٗا ٣

3. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру босун зобалаздасан ракьалде рещтIунел, лъеда тIад лъедон (плавание) унел гIадин, хехго ва эркенго жал хьвадулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

فَٱلسَّٰبِقَٰتِ سَبۡقٗا ٤

4. Муъминзабазул рухIал росун алжаналде ине цояздаса цоял цере ккезе яхI бахъун гIедегIун унел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

فَٱلۡمُدَبِّرَٰتِ أَمۡرٗا ٥

5. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру жидеца халкъалда гьоркьоб хьвадизе гьабулел, гьезул тадбир гьабулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

Гьаб щуго батIияб малаикзабазул къукъаялъул цIаралдалъун гьедун

тIадегIанав Аллагьас абулеб буго Къиямасеб къо букIин хIакъаб амру бугин ва гьениб щибаб напсалъул хIисаб-мизан гьабун, гьелъул гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе бугин абун. Доб гьа гьедиялъе гьеб жаваб букIиналда жинца тIоритIел гьабулеб буго гьалда хадуб бачIунеб тIадегIанав Алагьасул калам:

6. Гьеб Къиямасеб къо чIола Исрапил малаикас ссуралъубе пун ракь кIобокIизе гьабураб мехалъ. يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾

7. Гьелда хадубги Исрапилас ссуралъубе пун хварал тIаде рахъине гьарун махIшаралде ракIарараб мехалъ. تَتْبَعُهَا ٱلرَّادِفَةُ ﴿٧﴾

8. Гьеб къоялъ капурзабазул ракIал хIинкъун тIеркIолел ва карандаса къватIире кIанцIизе хIадурун рукIуна. قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾

9. Гьезул бералги цIакъ хIинкъун ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **хIелун рукIуна.** أَبْصَٰرُهَا خَٰشِعَةٌ ﴿٩﴾

10. Гьел капурзабаца дунялалда ругеб мехалъ абула: يَقُولُونَ أَءِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى ٱلْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾

«Ниж хун хадур тIаде рахъине гьарун нахъеги дунялалде руссинейищ гьарулел» - абун.

11. «Ниж турарал рукьбилъун рукIун хадургийищ тIаде рахъине гьарулел?» - абун. أَءِذَا كُنَّا عِظَٰمًا نَّخِرَةً ﴿١١﴾

12. Жидеца абула: «Цинги гьеб тIаде рахъине гьари букIани ниж цIакъ гIадада хварал гIадамал рукIунаха!» - абун. قَالُوا۟ تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾

«Ниж жужахIалъул цIадаре кола. Нижеца ахират гьереси гьабун букIиндал ва ахираталда батулеб щибго гIамалги гьабун букIинчIелъул».

13. ХIакълъунго гьеб хун хадур тIаде рахъине гьари ТIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб амру буго. فَإِنَّمَا هِىَ زَجْرَةٌ وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾

Гьеб гьечIо Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъубе пуй гурони.

14. Цинги гьеб кинабго халкъ махIшаралде рахъун, жидеде тIаде щиб амрудай бачIина абун хIинкъун ралагьун чIун рукIуна. فَإِذَا هُم بِٱلسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

15. Духъе Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ **къиса бачIана гурищ МухIаммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**?** هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ﴿١٥﴾

16. Гьев Мусада «Т1ува» абулеб, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **бацIцIад гьабураб кIкIалахъ гьев вугеб мехалъ** إِذْ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

жиндир БетIергьан Аллагьас ахIана.
Гьеб буго ТIур Сайналъул байбихьуда бугеб кIкIал.

ٱذۡهَبۡ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ١٧

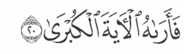
17. Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абуна: **«Мун а ПиргIавнида ва гьесул къавмалда расуллъун. Гьев ПиргIавн цIакъ къосун, пасикълъун вуго.**
Жиндир къосиналъулъ гIорхъолъан ворчIун, жив Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго абулеб бакIалде щун вуго гьев.

فَقُلۡ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ١٨

18. Дуца гьев пиргIавнида абе: «Дуе бокьун гьечIищ дур мунагьаздаса вацIцIалъизе?

وَأَهۡدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخۡشَىٰ ١٩

19. Дица мун дур БетIергьан Аллагь лъаялде тIовитIизе, цинги мун гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъун гьесие гIибадат гьабулевги лъугьине?» - абун.** Гьев ПиргIавн иман лъеялдаса вуссун чIараб мехалъ, Муса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул вукIиналдаги божичIеб мехалъ.

20. Мусаца гьесда кIудияб мугIжизат бихьизе гьабуна.
Гьеб букIана гIансаялъул борохь лъугьунеб ва гьелъ сихIручагIазул гIунсбиги рухьбиги къулчIулеб мугIжизат.

فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ٢١

21. Цинги ПиргIавница Муса гьереси гьавуна ва жив Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъана, гьесул расуласда нахъвилълъинчIо.**

ثُمَّ أَدۡبَرَ يَسۡعَىٰ ٢٢

22. Цинги гьеб майданалдаса жив хехго нахъе ана.

فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ٢٣

23. Жиндирго гIакълучагIи, кумекчагIи данде гьарун гьезде хитIаб гьабун жинца гьаракь борхун ах1ана.

فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ ٢٤

24. Гьес абуна: «Дун вуго нужер бищунго тIадегIанав БетIергьан!»-абун.
«Нужеца дие гьабизе ккола лагълъиги. Нужее дун гурев цоги щивго аллагьги гьечIо» - абун.

فَأَخَذَهُ ٱللَّهُ نَكَالَ ٱلۡأٓخِرَةِ وَٱلۡأُولَىٰٓ ٢٥

25. ТIадегIанав Аллагьас гьев ПиргIавн жиндир гIазабалдалъун ккуна гьес гьанже абураб рагIи сабаблъун ва гьелдаса цебеги абун букIараб рагIи сабаблъунги.
Гьеб рагIи буго ПиргIавница абураб: «Дун гурев нужер цоги аллагь дида лъаларо» - абун. Цоги гIалимзабаз абуна гьев ПиргIавн Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ккуна дунялалъул ва ахираталъул гIазабалдалъун абун.

26. ХIакълъунго гьаб ПиргIавн гьалаг гьавиялъул къисаялъулъ буго жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъулев чиясе гIибрат ва насихIат.** إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبۡرَةً لِّمَن يَخۡشَىٰٓ ٢٦

27. ТIадегIанав Аллагьас жив цо вукIиналда ва жиндир хIалкIолъиялда инкар ккурал капурзаби кантIизе гьарун абулеб буго: ءَأَنتُمۡ أَشَدُّ خَلۡقًا أَمِ ٱلسَّمَآءُۚ بَنَىٰهَا ٢٧
Нужищ ругел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **рижине захIматал, яги гьал рорхатал, нужеда тIад тIох гIадин ругел зобалищ ругел?» Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **рана гьел зобал жидер кинабго рахъ мух1кан гьабун.**

28. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьел цIакъ эхеде рорхун руго ва жидер рижин щулияб, мухIканаб гьабун буго. Гьелда жаниб щибго жагъаллъи-гъалатIлъиги гьечIо.** رَفَعَ سَمۡكَهَا فَسَوَّىٰهَا ٢٨

29. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьел зобалазул сордо цIакъ бецIаб гьабуна ва гьезул къо жиндилъ нур ва гвангъи бугеб гьабуна.** وَأَغۡطَشَ لَيۡلَهَا وَأَخۡرَجَ ضُحَىٰهَا ٢٩

30. Зобал рижун хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **ракьги тIибитIана жинда тIад инсанас гIумру гьабизе санагIат бугеб хIалалъ.** وَٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ ٣٠

31. Жинца гьеб ракьалдаса хур-херги, лъиналги раккизе гьаруна гIадамазе ва хIайваназе ризкъилъун. أَخۡرَجَ مِنۡهَا مَآءَهَا وَمَرۡعَىٰهَا ٣١
Гьезие яшав гьабизе хIажатаб жо гьабуна ракьалда тIад.

32. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьеб ракьалда тIад мугIрулги рахъун чIезе гьаруна кутакал магIал гIадин.** وَٱلۡجِبَالَ أَرۡسَىٰهَا ٣٢

33. Гьеб кинабго жо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьабуна нужеца ва нужер хIайваназ жиндаса мунпагIат босизе.** مَتَٰعًا لَّكُمۡ وَلِأَنۡعَٰمِكُمۡ ٣٣
Гьаб кинабго махлукъ гьаб камилаб хIалалъ бижарав ва жинца гьелъул тадбир гьабулев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьари жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб ва гIажаиблъи гьабизе кколареб амру буго.
Гьаб амру баян гьабун хадуб тIадегIанав Аллагьас Къиямасеб къо чIеялъул хабар бицун абулеб буго:

34. Жиндир амру кинабго жоялдаса бергьараб ва захIматаб къо бачIараб мехалъ, فَإِذَا جَآءَتِ ٱلطَّآمَّةُ ٱلۡكُبۡرَىٰ ٣٤

35. Гьеб къоялъ щивав инсанасда жинца дунялалда гьабун букIараб гIамал ракIалде щола. يَوۡمَ يَتَذَكَّرُ ٱلۡإِنسَٰنُ مَا سَعَىٰ ٣٥

36. Жидеда жо бихьулел гӀадамазе гьеб къоялъ жужахӀги загьир гьабула. وَبُرِّزَتِ ٱلۡجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ٣٦

Гьеб Къиямасеб къо букӀиналда ва хӀисаб-мизан букӀине букӀиналда инкар ккун рукӀарал гӀадамазе загьир гьабула гьеб жагьаннама, гьезул хӀинкъиги хӀасратги цӀикӀине.

37.38.39. Жив къосаравлъун, дунялалъул чӀаголъи жинца тӀаса бищаравлъун вукӀарав инсанасе гьев жаниве вуссунеб бакӀ бук1изе буго хӀакълъунго жужахӀалъул боркьараб цӀа. فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ٣٧ وَءَاثَرَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ٣٨ فَإِنَّ ٱلۡجَحِيمَ هِيَ ٱلۡمَأۡوَىٰ ٣٩

40.41. Амма жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гӀазабалдаса хӀинкъун, гьесда цеве чӀезе вукӀин лъан, жинца напс гьелъие бокьараб жо гьабиялдаса нахъе чӀван хьвадарав инсан вуссунеб бакӀ хӀакълъунго нигӀматазул алжан буго.** وَأَمَّا مَنۡ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفۡسَ عَنِ ٱلۡهَوَىٰ ٤٠ فَإِنَّ ٱلۡجَنَّةَ هِيَ ٱلۡمَأۡوَىٰ ٤١

Гьаб щуго аяталда бицараб жо буго жиндир дагьабниги гӀакълу ва пикру бугев чиясе жиндирго напсалъул гӀамал борцунеб цӀадиро гӀадаб жо. Гьаниб гӀемераб ургъизе кколеб, хӀисаб гьабизе кколеб жоги гьечӀо, жиб балъгояб, бахчараб жоги гьечӀо. ТӀадегӀанав Аллагьас баянаб каламалдалъун абулеб буго жиндие дунялалъул чӀаголъи бокьарв, жинца куфру-ширк гьабун хьвадарав чи вуссунеб бакӀ жужахӀ буго, жив ахират бокьун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазабалдаса хӀинкъун хьвадарав чи вуссунеб бакӀ алжан буго абун. Щивав инсанас пикру гьабизе ккела жив щиб къукъаялда гьоркьов вугеб абун.

42. Дуда мушрикаца гьикъулеб буго, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, Къиямасеб къо щиб жо бугеб ва гьеб кида чӀолеб абун.** يَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرۡسَىٰهَا ٤٢

43. Дуда щиб жоха лъалеб гьеб Къиямасеб къоялъул хӀакъалъулъ? فِيمَ أَنتَ مِن ذِكۡرَىٰهَآ ٤٣

44. Дур БетӀергьан Аллагьасде буссунеб буго гьеб къоялъул гӀелму-лъай. إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَىٰهَآ ٤٤

Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда аскӀоб тараб гъаибаб амруялдаса цо амру.

45. ХӀакълъунго мун вуго, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуца хӀинкъи кьолев Расул, гьеб ахират букӀиналда божун гьелдаса жив хӀинкъулев чиясе.** إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخۡشَىٰهَا ٤٥

Гьелда божуларел гӀадамазе дур хӀинкъи кьеялъ щибго мунпагӀатги

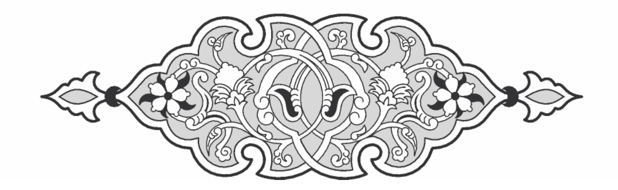
гьабуларо.

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓاْ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

46. Гьеб Къиямасеб къо жидеда бихьараб мехалъ гьелъул гIазабалъул ва гьелдасан хIинкъиялъул кутакалъ гьел мушриказда ракIалде ккола жал дунялалда чIаго рукIинчIин цо къоялъул радал гIужалъ, яги къаси гIужалъ гурони абун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ННазигIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги тIадегIанав Аллагьасе буго.

80. Сурату ГIабаса

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда кIиго аят бугеб.

Гьаб хирияб сурат «Сурату Ннажмалда» хадуб рещтIине гьабунин абуна гIалимзабаца (гьеб буго 53 абилеб сурат).

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1.2. Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас гьумер букIкIине гьабуна цо беццав чи жиндихъе вачIараб мехалъ ва гьесие жаваб кьеялдаса вуссунги чIана.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُۥ يَزَّكَّىٰٓ ٣

3. Дуда щиб лъалеб, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьев беццав чи ватизе бегьула цIакъго жив тIовитIун кколев, жиндир мунагьаздаса вацIцIалъун кколев.

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ ٱلذِّكْرَىٰٓ ٤

4. Яги гьес дур вагIзаялда гIинтIамун, гьелдаса мунпагIат босизеги бегьила.

Дуе жал тIоритIизе бокьун ругел къурайшиязул ханзабаз босулеб мунпагIаталдаса цIикIкIун.

أَمَّا مَنِ ٱسْتَغْنَىٰ ٥ فَأَنتَ لَهُۥ تَصَدَّىٰ ٦

5.6. Амма жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого гьесдаса гIей гьабун жив чIухIун чIарав чиясулгун дуца хабар бицунеб буго ва гьев иманалде тIовитIизе бокьун дуца гьесие дагIватги гьабулеб буго.

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ٧

7. Дуе щибго къварилъи ва кIалгьикъи гьечIо гьев капурчияс иман лъечIо абун.

Дуда тIадаб жо буго гьезухъе рисалат щвезаби. Гьезда иман лъезабизе дуда кIоларо.

وَأَمَّا مَن جَآءَكَ يَسْعَىٰ ٨ وَهُوَ يَخْشَىٰ ٩ فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ ١٠

8.9.10. Ва амма жив духъе цIакъ гIедегIун вачIарав, жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъаравлъунги вугев чияс дудехун хитIаб гьабураб мехалъ, мун гьесие жаваб кьеялдаса вуссун чIолев вуго ва къурайшазул мушриказдехун кIалъалев вукIун, мун гьев чиясда кIалъаялдаса машгъуллъулев вуго.

Гьаб анцIго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун тафсиралъул

гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг цо къоялъ машгъуллъун вукIана къурайшиязул церехъабазе дагIват гьабиялда. Аварагасул ﷺ хьул лъун букIана гьел церехъабаца иман лъуни ва гьел Исламияб диналдеги рачIани, гьезда нахърилълъунел цогидал гIадамазги иман лъела абун. Цинги гьесда тIаде вачIун жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну Уму Мактум абулев асхIабас ахIана: «Я расулаллагьи! Дуца дида лъазе гьабе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуда лъазе гьабураб жо!»-абун.

Гьев ГIабдуллагь беццав чи вукIана ва гьесда лъалеб букIинчIо Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьел къурайшиязде кIалъалев вукIин. Жиндие аварагас ﷺ жаваб кьечIеб мехалъ ГIабдуллагьица кIиабизеги ва лъабабизеги жиндир суал такрар гьабуна. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе гьеб иш бокьичIого гьес гьумер букIкIине гьабуна, ва гьев Ибну Уму Мактумие жаваб кьечIо. Гьаб амруялдаса хадуб тIадегIанав Аллагьас гьаб анцIго аят рещтIине гьабуна ва гьелдаги тIад аварагасе ﷺ насихIат гьабун абуна:

11. Дуца тIокIаб гьединаб иш гьабуге! Гьеб Къуръан буго жиндаса вагIза босизе бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам. كَلَّآ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾

12. Жиндие бокьарав чияс гьелдасан вагIза босула. فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿١٢﴾

Гьеб Къуръаналъул вагIза босизе бокьичIого чIарал гIадамазул дуца кIвар гьабуге! Гьел гIадамазе дагIват гьабулевги вукIун дудаса гIелму тIалаб гьабун вачIарав чи дуца жаваб кьечIого тоге. Мун тIалаб гьавун вачIарав чиги живго тун, дудаса тIурун унев чиясда хадув лъугьин гIакъилаб иш гьечIо!

ТIадегIанав Аллагьас гьал аятал рещтIине гьарун жинда гIайиб чIваралдаса, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цониги мискин-пакъирав чиясе гьумер букIкIинчIо, цониги бечедав чиясда цеве чIун гьесие хабарги бицинчIо. Хирияв аварагасул ﷺ мажлисалда мискинзаби жидер бищун къадру бугеллъун рукIунаан. Жинда тIаде Ибну Уму Мактум лъугьараб мехалъ аварагас ﷺ гьесда абулеб букIана: «МархIаба дуе! Мун сабаблъун дир БетIергьанас дида гIайиб чIварав чи» - абун, цинги гьесда гъоркь жиндир халгIат тIамун гьев гIодов чIезеги гьавулев вукIана.

13.14. Гьаб Къуръан буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIор даража т1адег1анал къадро тIокIал жал рацIцIадал кагътазда тIад хъван бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам. فِى صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾

ЩайтIаналъул ва цогидаб махлукъалъул зараралдаса жиб

цIунун бугеб, жиндилъ щибго хис-бас кколареб.

15.16. Жал хириял, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **чапарзабилъун жал ритIулел малаикзабазул кодоре кьун Аллагьасул расуласухъе** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **жал щвезе гьарулел гьел Къуръаналъул аятал.**

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾

Цоги магIна гьабуна: ЛавхIулмахIфузалдаса гьеб Къуръан хъван накъло гьабуна (гьенисан цоги бакIалда хъвана) малаикзабазул квераздалъун абун.

17. Жив чIваяв ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалдаса рикIкIад гьавеяв капурав инсан! Гьесул Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккввеялъул ва гьесул жиндие ругел гIемерал нигIматазда инкар кквеялъул гIажаиблъи ва гуч бихьуларищха!**

قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾

18. Гьадин чIухIун жив хьвадизе ккани гьев инсанас пикру щай гьабулареб жив щибжоялдаса вижарав абун.

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾

19. Манидал къатIраялдаса вижана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьев инсан, цинги эбелалъул чохьониб чанго батIияб сипаталда гьесул вижин къадар гьабуна.**

مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾

20. Цинги лъимер гьабизе мех щведал гьеб лъимералъе дунялалде бачIине нухги хIадурана ва гьеб нух бигьаябги гьабуна.

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾

21. Жиндие бихьизе гьабураб гIумру тIубан хадуб Дица гьев инсан хвезе гьавуна ва ракьулъги вукъана.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾

Цогидал хIайванал ГIадин ракьалда тIадго тун махIцун, гIалхул жалаз ва хIанчIаз гьан кваналеблъун течIо инсанасул къаркъала.

22. Цингиги тIадегIанав Аллагьасе бокьараб мехалъ гьев инсан хабалъа тIаде вахъине гьавула ва гьесул хIисаб-мизан гьабун гьесие жазаъги гьабула.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾

23. Мун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гIасиялъиялдаса нахъе чIвае, я гьав капурав инсан! Гьев инсанас жинда тIад къараб амру тIубачIо:**

كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ ﴿٢٣﴾

жинца иман лъечIо, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как бачIо, закат кьечIо ва хIалалаб-хIарамаб жо батIа гьабун амру-нагью тIубан хьвадичIо.

24. Гьев инсан валагье абе (пикру гьабун) **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие ризкъилъун кьун бугеб батIи-батIияб тIагIамалде.**

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾

Ва гьелъул пикру гьабун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабе абе гьес.

25. ХІакълъунго Дица зодиса гІемераб цІад рещтІине гьабуна. أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾

26. Гьеб цІадалдалъун ракьги багъаризе гьабуна: жинда тІад хур-хер бижине хІадур гьабуна. ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾

27. Цинги гьеб ракьалда тІад щибаб мугь бугеб жо бижине гьабуна. فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾

28. ЦІибил ва цогидаб пихъги бижине гьабуна, гІурччинго кваналел бахчаялъул нигІматалги рижине гьаруна. وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾

29. Зайтуналъул ва чамастакил пихъги бижине гьабуна. وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾

30. Керчал, бечедал ахалги. وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾

31. Гьуинал лазатал пихъалги, хІайваназе кваназе гІалахалда херги бижине гьабуна. وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾

32. Гьаб кинабго жо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **бижана нужее ва нужер хІайваназе жиндаса мунпагІат босулеблъун, гьелдалъун нужеца яшав гьабулеблъун бук1ине.** مَّتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾

33. Къиямасеб къо тІаде щун жинца гІундул гІинкъ гьарулеб гучаб гьаракь бахъараб мехалъ лъала инсанасда жив дунялалъул рукъов цІакъ мекъаб хІалалъ хьвадун вукІин ва жив ахираталъе чІового хутІун вукІинги. فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾

34. Гьеб къо буго щивав инсан жиндирго напсалъул ургъалида вукІунеб къо.
Гьеб къоялъ инсан жиндирго вацасдасан лъутула. يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾

35. Жиндир эбел-инсудасанги лъутула. وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾

36. Жиндир чІужуялдасаги, лъималаздасаги лъутула. وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾

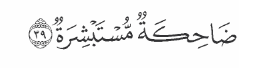
37. Гьеб къоялъ щивав инсанасе букІуна жив цогидаздаса машгъул гьавулеб ургъел ва къварилъи. لِكُلِّ ٱمْرِيٍٕ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾

Аллагьасул свалат салам лъеял аварагзабазда умматалъул гІадамаз гьарараб мехалъ жидее шапагІат гьабе абун, ниж гьаб зах1малъиялдасан хвасар гьаре абун, гьезги абула: «Дун гьелъул агьлулъун гьечІо, нужеца цоги чи цІехе нужее жинца шапагІат гьабулев. Дун дирго напсалъул

ургъалида вуго!» - абун. Гьеб х1алалда рук1ула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъер хирияв аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ изну къун гьес шапаг1ат гьабизег1ан. Гьеб буго нилъер аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ бугеб хассаб шапаг1ат.

وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٖ مُّسۡفِرَةٞ ٣٨

38. Гьеб къоялъ цо гьурмал рукIуна жидеда нур бараллъун ва жал рохараллъун.

39. Жал рохун гьимулел ва цоцада жидер рохел бицунелги рукIуна.

Гьел руго дунялалда ругеб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат-гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзаби.

وَوُجُوهٞ يَوۡمَئِذٍ عَلَيۡهَا غَبَرَةٞ ٤٠

40. Цоги гьурмал рукIуна гьеб къоялъ жидеда тIад кIкIуйги хIурги рекIун бугел.

تَرۡهَقُهَا قَتَرَةٌ ٤١

41. Жидеде тIаде бецIлъи ва чIегIерлъи бачIун ругел. ХIинкъи-къварилъиялъ жал хисизе гьарун ругел, чIегIер гьарун ругел.

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَفَرَةُ ٱلۡفَجَرَةُ ٤٢

42. Гьел гIадамал руго жал дунялалъул рукъор куфру-ширкалда рукIарал, жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъи ва гIадамазе зулму-пасалъи гьабулел рукIарал.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ иман-исламалда тIоритIун, гьелда хьвадизе гьарун ва гьелда хвезе гьарун Къиямасеб къоялъ гьурмал берциналлъун тIаде рахъине гьарулелллъун гьареги нилъ киналго!

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ГIабасаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

81. Сурату Ттаквир

«Суратул Масадалда» хадуб жиб рещтIине гьабураб (111 абилеб сурат).

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِذَا ٱلشَّمۡسُ كُوِّرَتۡ ﴿١﴾

1. Зодиса бакъул канлъи ине гьабураб гIужалъ.
Цо жоялда гъорлъ жемун бакъ бахчараб гIадин гьеб бакъ жиб бихьулареб ва жинца канлъи кьолареблъун жиб гьабураб мехалъ.

وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتۡ ﴿٢﴾

2. Жидер бакIаздаса рортун цIвабиги нахъе араб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ سُيِّرَتۡ ﴿٣﴾

3. Щулиял мугIрулги гьарщун гIодоре ине гьарураб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلۡعِشَارُ عُطِّلَتۡ ﴿٤﴾

4. Къинлъизе мех щварал варанабиги жидер милат гьабичIого гIалахалдаго тараб мехалъ.

وَإِذَا ٱلۡوُحُوشُ حُشِرَتۡ ﴿٥﴾

5. Киналго гIалхул хIайваналги жал хIинкъун цохIо бакIалде данде ракIарараб гIужалъ.
Гьезул бищун къуватал чанахъабиги жинда аскIоб бугеб загIипаб чан кваназе ургъулареб, гьелда регIулареб гIужалъ. Гьел хIайванал тIаде рахъизе гьарун цоцадаса къисас босизе риччала цинги цIидасан ракьалде русине гьарула.

وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ سُجِّرَتۡ ﴿٦﴾

6. Киналго ралъадалги жал цIалъун лъугьун лагь-лагьиялда рукIунеб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلنُّفُوسُ زُوِّجَتۡ ﴿٧﴾

7. ЛъикIалги квешалги гIадамал цоцаздаса ратIа гьарун, лъикIал гIадамал алжаналда жанир ва квешал гIадамал жужахIалде жанир данде гьарураб мехалъ.

وَإِذَا ٱلۡمَوۡءُۥدَةُ سُئِلَتۡ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنۢبٖ قُتِلَتۡ ﴿٩﴾

8.9. Жий чIаго ракьулъ юкъун йикIарай гьитIинай ясалдаги гьикъулеб гIужалъ: «Мун щиб мунагь букIун чIагого ракьулъ юкъун йикIарай» абун.

وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتۡ ﴿١٠﴾

10. Жидер гIамал хъварал кагъталги тIиритIун гьезда цере лъедал.

وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتۡ ﴿١١﴾

11. Жидер бакIалдаса рахъун зобалги нахъе росараб гIужалъ,

12. кутакалда жужахIалъул цIаги боркьараб гIужалъ. وَإِذَا ٱلۡجَحِيمُ سُعِّرَتۡ ﴿١٢﴾

13. Муъминзабазде алжанги цIакъ гIагарде бачараб гIужалъ. وَإِذَا ٱلۡجَنَّةُ أُزۡلِفَتۡ ﴿١٣﴾

14. Гьал гIаламатал жиндир ругеб Къиямасеб къоги чIун БетIергьан Аллагьасда цере махIшаралда рахъун чIезе гьарураб мехалъ щибаб напсалда лъазе буго жинца дунялалда гьабун букIараб гIамал. Гьеб къоялъ гьесие гIузру бачине бакI букIунаро, лъутунги ворчIуларо, гIакIа-рищват кьунги гьев хвасарлъуларо. Щибаб напсалъ жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ чIамулеб къо буго гьеб. عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّآ أَحۡضَرَتۡ ﴿١٤﴾

Гьаб сураталда жаниб бугеб анкьабилеб аяталъе тафсир гьабун гIалимзабаца чанго батIияб ргIи бицун буго. Цо ргIи буго нилъеца гьаниб хъвараб. Цоги ргIи буго инсанасул къаркъалаги рухIги данде гьабураб гIужалъ абун. Цоги ргIи буго муъминзаби хIурулгIинзабигун данде гьарураб гIужалъ абун. Цоги ргIи буго щибаб умматалъул ва къавмалъул гIадамал цоцазе данде гьарураб гIужалъ абураб. Цоги ргIи буго Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун жидее лагълъи гьабурал аллагьзабиги, гьезие лагълъи гьабурал мушрикалги данде гьарураб гIужалъ абун.

Гьаб сураталъулъ бицен гьабураб чIагого ясал ракьулъ рукъиги жагьилиял гIарабиязул гIадат букIана. Гьел ясал хьихьизе кIоларо абун, яги гьез жидее нич гьабила абун хIинкъун рукъулаан гIарабияз гьел ясал чIагого ракьулъ.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасул бицунеб тарихалда хъван буго: Гьев ГIумар асхIаб жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъаял асхIабзабигун гIодов чIун вугеб гIужалъ гьев дагьавго гьимана, цинги хадув жиндир магIу чвахун гIодизеги гIодана. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасда гьикъидал щиб жоялъ мун гьимизе гьавурав цинги гIодизеги гьавурав абун, ГIумар асхIабас абуна: «Жагьилияб заманалъ ниж рукIана нижеца гIатIги буцун гьелъул алагьги гьавун, гьесие лагълъи гьабулел. Цо дагьаб замана ун нижеде квен ракIалде щвараб мехалъ нижеца гьев гIатIал вуцун гьавурав аллагь кваналевги вукIана. Гьаб ахIмакъаб иш ракIалде щвеялъ дун гьимизе гьавуна. Дун гIодизе гьавураб иш буго дида ракIалде щвей дица дирго яс чIагого ракьулъ лъураб заман[1]»-абун.

---

[1] Жинда Аллагь разилъаяв Г1умарица жиндирго яс ч1ванин бугеб хабар

Жинда Аллагь разилъаяв ГІумар асхІаб жагьилаб заманалъ гьеб хІалалда вукІана. Исламияб диналде вачІараб мехалъ гьесул кІаркьабазда кІиго мухъ лъугьун букІана жив Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хІинкъун гІемер гІодулев вукІун. Гьесда Халифалъун вугеб заманаялъ цо гІадан ятана ракъарал лъималазе квен гьабулеб буго абун ракІалде ккезе гьабун лъим жанибе тІураб хьаг цІаялда тІад лъун, гьенире жанире чІинхалги рехун, гьел лъимал кьижизаризе хІилла ургъарай.

Жинда Аллагь разилъаяв ГІумар асхІабас гьелъие ва лъималазе карщ гьабизе ханжуги нахги босун вачІун, гьеб хьагинибеги рехун жив ракьалда вегун, мегежги хІурул цІезе гьабун, гьеб хьагалда гъоркь цІа рекІинабизе яхІ бахъулев вукІана ва жинцаги абулеб букІана: «Вай дуе лъикІ букІаяв ГІумар! ГІумарил эбелалъ ГІумар гьавунго вукІинчІеванищ!» - абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГІумар асхІаб халифалъун вугеб мехалъ сардилъ тІаде вахъун Мадина шагьаралъул рагІалде ун гьений йигей унтарай, беццай, жинда валагьулев чи гьечІого хутІарай херай кІодое лъимги кьун, квенги кьун, гьелъул кІващ-гъизги бацІцІад гьабун рогьалил как балелде масжидалде вачІунев вукІана.

Гьав хирияв ГІумар асхІаб сардилъ къватІиве вахъун жиндир рагІияталъул хал гьабизе къватІазда свердулев вукІана. Гьедин свердулаго гьесда цо чІужугІаданалъул гІоди ва зигара рагІун гьеб рукъалде аскІове къадал гьесда лъана гьей йикІин лъимер гьабизе унтарай гІадан. Хехго рукъове ун жиндир чІужу гьелъие чІарахъанлъи гьабизе йитІана ва цогидалги гьей гІаданалъул хІажатал тІурана.

Жинда Аллагь разилъаяв ГІумар асхІаб вахІшилъиялъул гвендиниса къватІиве вахъине гьавун, инсанлъиялъул бищунго лъикІал сипатазда хьвадизе гьавураб жо буго Исламияб дин. Гьеб дин буго гьесул рекІелъги чорхолъги жиб бессун букІараб. Гьеб исламияб дин буго гурхІел-рахІмуялъул, гІелму-диналъул, эркенлъи, тІаса лъугьин, ва цогиги киналго берцинал ва лъикІал сипатал жинда жанир ругеб дин.

г1алимзабаца бит1араблъун рик1унеб гьеч1о цо чанго сабабалъе г1оло, гьездасан:

-гьев ясал ч1валев чи вук1ун ватани гьесул яс Х1апсат кин гьес ч1аго тарай, гьейги гьаюн йик1адго жагьилаб заманалъго.

-гьесул гьеб хабар, цониги аслияб х1адис г1елмуялъул ва тарихалъул т1ахьазда рехсеч1ого кин тараб.

-гьеб хабар бит1араб батаниги, гьелъул кинабг1аги зарал гьеч1о гьев хирияв асх1абасе, щайгурелъул ислам босун хадуб чиясул кинилго цере арал мунагьал чурулелъул.

Гьаб хабар гьеч1о рафизаца (шиг1итаца) ургъараб гьересияб хабар гурони, жинда Аллагь разилъаяв Г1умарида г1айиб г1унт1изабизе бокьун.

فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ﴿١٥﴾ **15.** ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Дун гьедулев вуго,** дие бокьун гьедизе тIадаб гьечIониги, **жал раккулеб мехалъ жидер канлъи загIипал, бакъ баккидал жидер кунчIи тIагIунел,**

ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ﴿١٦﴾ **16. Зобалазда жал хьвадулел, цинги жал тIерхьун ун жидерго рукъзабахъе алхул чанал гIадин жал рахчулел цIвабзаздалъун.**

وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ﴿١٧﴾ **17. Жиб бецIлъараб сордоялдалъунги,**

وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾ **18. жиндир канлъи загьираб къоялдалъунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь:**

إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٖ كَرِيمٖ ﴿١٩﴾ **19. ХIакълъунго гьаб МухIаммадица** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **цIалулеб Къуръан Жабраил малаикас гьесухъе бачIараб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам буго.**

ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ ﴿٢٠﴾ **20. Жиндир къуват-гуч бергьарав гьев Жабраил, г1арщалъул БетIергьан Аллагьасда аскIов къадру-къимат бугев.**

مُّطَاعٖ ثَمَّ أَمِينٖ ﴿٢١﴾ **21. Зобалазда ругел малаикзабиги жиндие мутIигIав, аваргзабазде** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **вахIю босун витIизе жинде Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **божилъи гьабурав** вуго гьев Жабраил малаик.

وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجۡنُونٖ ﴿٢٢﴾ **22. Гьав нужеде витIарав авараг** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **жундуца ккурав, жиндир гIакълу хисарав чи гьечIо.**

وَلَقَدۡ رَءَاهُ بِٱلۡأُفُقِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢٣﴾ **23. Х1акълъунго гьав МухIаммад аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **Жабраил малаик вихьана бакъ баккул рахъалда зобалазул тIалъиялда.**

Жиндир нуралъ кинабго бакъбаккул рахъ цIезе гьабун. Гьесул аслияб сураталда вихьана аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьев Жабраил. Гьеб букIана ХIираъ нохъода жанив вукIун жиндихъе Къуръан босун Жабраил вачIине байбихьаралдаса дагьабго заман араб мех.

وَمَا هُوَ عَلَى ٱلۡغَيۡبِ بِضَنِينٖ ﴿٢٤﴾ **24. Гьев МухIаммад авараг** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **жинда вахIю гьабураб жо бахчун толев гьеч1о, гьеб умматалъухъе щвезе гьабизе жив бахиллъулевги гьеч1о.**

وَمَا هُوَ بِقَوۡلِ شَيۡطَٰنٖ رَّجِيمٖ ﴿٢٥﴾ **25. Гьев МухIаммадица** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **цIалулеб Къуръан жиб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалдаса рикIкIад гьабураб щайтIаналъул рагIиги гьечIо.**

Мушрикаца абухъе гьеб Къуръан шигIру гьечIо, сихIру гьечIо, инсанас ургъараб калам гьечIо, щайтIаналъул гьересияб вахIюги гьечIо.

فَأَيۡنَ تَذۡهَبُونَ ٢٦

26. Нуж я гьал мушрикал щиб нухалъ хьвадулел гьаб Къуръанги, Къуръан жинда рещтIине гьабурав аварагги ﷺ гьереси гьавун?

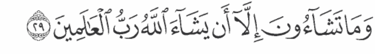
Жиндир аятал мухIканаб, жиндир хIукму баянаб, жинца бицунеб жо гьереси гьабизе кIолареб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламги гьереси гьабун. Жидеда гьесул ритIухълъи ва аманат лъалев, жинца кидаго гьереси бицинчIев, хиянат гьабичIев МухIаммадги ﷺ кин гьез гьереси гьавулев?

27. Гьаб къуръан гьеч1о жинца г1адамазе ваг1за гьабулеб, лъик1аб квешаб г1адамазда рак1алда щвезабулеб, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гурого.

لِمَن شَآءَ مِنكُمۡ أَن يَسۡتَقِيمَ ٢٨

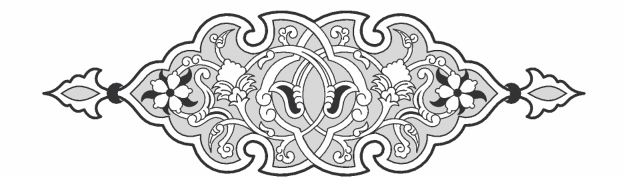
28. нужер бит1араб нух къвариг1арас ва вит1ун ккезеги къвариг1арас, гьаб къуръаналда рекъон г1амал гьабе абе.

29. Нужеда лъикIаб гIамал гьабизе ва хIакъаб диналда чIезе кIоларо тIадегIанав Аллагьасул тавпикъ-квербакъи букIун гурони, кинабго махлукъалъул бет1ергьанлъун жив вугев.

Гьев Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ тIалаб гьабе нужеца нужее тIоритIел ва жив разияб гIамал гьабизе тавпикъги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Ттаквиралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

82. Суратул ИнфитІар

Сурату-НназигІаталда хадуб рещтІине гьабунин гьаб сурат абуна тафсиралъул гІалимзабаца.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنفَطَرَتۡ ١

1. **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **амруялдалъун зобал хъвалхьун араб мехалъ,** малаикзабазул боял ракьалде рещтІине.

وَإِذَا ٱلۡكَوَاكِبُ ٱنتَثَرَتۡ ٢

2. **Зодир ругел цІвабиги жидер бакІаздаса рортун араб мехалъ.**

وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ فُجِّرَتۡ ٣

3. **Ралъадалги цоцазде тІаде кІанцІун, цоцалъ журан цохІо ралъад гІадин лъугьараб мехалъ.**

وَإِذَا ٱلۡقُبُورُ بُعۡثِرَتۡ ٤

4. **Хварал гІадамал жанир рукІарал хобалги рагьун гьенир жанир рукІарал гІадамал ракьул мугъалда тІаде рахъараб мехалъ.**

Гьал руго Къиямасеб къо чІеялъул гІаламатал. Гьал гІаламатал загьирлъараб мехалъ ва жив махІшаралде вахъун ТІадегІанав Аллагьасда цеве эхетун чІараб мехалъ

عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّا قَدَّمَتۡ وَأَخَّرَتۡ ٥

5. **Щибаб напсалда лъазе буго жинца дунялалъул рукъоб гьабураб кинабго гІамал, жинца гьабичІого тараб гІамалги.**

Цогиги магІна гьабуна: жинца гьабураб гІамал ва жив хун хадуб жиндир гІамалалъул нахъе хутІараб асарги лъазе буго щибаб напсалда абун. Жинца гІелму малъун букІун батани, масжидал, мадрасаби ран рукІун ратании, гІелму хъван нахъе тун букІун батани, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гІоло жигьад гьабун гьеб дин цІи гьаби ва гІатІид гьаби загьирлъун букІун батани:-гьаб кинабго ва гьалда релълъараб лъикІаб гІамал буго инсанас жиндие мунпаг1аталъе нахъе тараб ва Къиямасеб къо щвезегІан жиндие ажру-кири цІикІкІунеблъун букІунеб.

Гьабго мисал буго цо чияс квешаб нух лъун букІун батаниги. Гьеб нухалъ хьвадаразул мунагьал гьесие рачІунел рукІуна Къиямасеб къо щвезегІан. Гьаб магІнаялда жинца тІоритІел гьабулеб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб мухІканаб хІадисги буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡإِنسَٰنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ ٱلۡكَرِيمِ ٦

6. **Я гьав инсан! Мун щиб жоялъ гуккун вугев дуда гурхІулев, дуе жинца гІемерал**

нигІматал кьолев, сахаватав, цІобал гІатІидав Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **мун гІасилъизе ккани?**

ٱلَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ٧

7. Гьев БетІергьан Аллагь вуго гурищ жинца мун вижарав, дуе берцинаб черх гьабун, чІурканал лугбал гьарун, кинабго жиндир махлукъалдаса хира гьавун мун хьихьарав.

Дуе гІакълуги кьурав, бихьи-рагІиги кьурав. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ дур БетІергьан вукІиналда тІоритІел гьабулел гІемерал гІаламатазул пикру гьабизе жинца дуе ракІги гьабурав.

فِيٓ أَيِّ صُورَةٖ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ٨

8. Жиндие бокьараб хІалалъ берцинаб сипат-сураталда вижана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **мун.**

كَلَّا بَلۡ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ٩

9. Гьадин бугониги нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъолеб гьечІо, гьесие гІибадат бацІцІад гьабун, гьев цо гьавун хьвадулел гьечІо.**

Нужеца Къиямасеб къо гьереси гьабулеб буго. ХІисаб-мизан ва жазаъ букІине букІиналда нуж божулел гьечІо.

وَإِنَّ عَلَيۡكُمۡ لَحَٰفِظِينَ ١٠ كِرَامٗا كَٰتِبِينَ ١١

10.11. Х1акълъунго нужер щивав инсанасда цадахъ жидеца гьезул гІамал хъвалел малаикзаби руго, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **жал хириял ва жидеца щибго жо гьоркьоб течІого лагъзадерил гІамал хъван нахъе цІунулел.**

يَعۡلَمُونَ مَا تَفۡعَلُونَ ١٢

12. Гьезда лъала нужеца гьабулеб кинабго гІамал: лъикІаб букІа, квешаб букІа, балъго гьабураб букІа, загьирго гьабураб букІа.

إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٖ ١٣

13. Х1акълъунго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **нахърилълъун жидеца лъикІаб гІамал гьабурал муъминзаби алжаналъул нигІматазулъ рукІине руго.**

وَإِنَّ ٱلۡفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٖ ١٤

14. Ва х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун куфру-ширк гьабун хьвадарал гІадамал жиб боркьараб жужахІалъул цІадар рукІине руго.**

يَصۡلَوۡنَهَا يَوۡمَ ٱلدِّينِ ١٥

15. Жидеца гьареси гьабулеб букІараб **Къиямасеб къоялъ гьел жужахІалде лъугьине гьарула.**

وَمَا هُمۡ عَنۡهَا بِغَآئِبِينَ ١٦

16. Гьезие гьеб жужахІалдаса рорчІизе бакІги гьечІо.

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ١٧

17. Дуда щибха лъалеб, я гьав инсан, гьаб Къиямасеб къо щиб къо бугеб?

18. Жегиги дуда гьеб къо щиб къо бугеб щибха лъалеб. ثُمَّ مَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ١٨

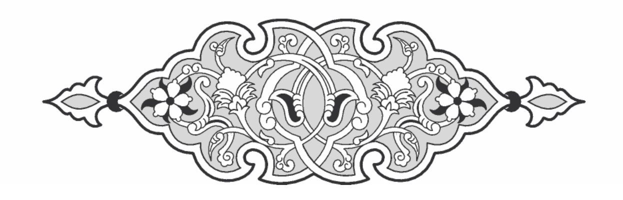
Дуда гьеб бихьун гьечIелъул, жиндир сипат бицун жиб лъалеб къо гьечIо гьеб! ЦIакъ захIматаб, хIинкъараб, жиндир гIакъуба-къварилъи цIикIкIараб къо буго!

19. Гьеб къо буго цониги напсалда кIолареб жиндиего, яги цогидаб напсалъе лъикIлъи гьабизе, яги жиндаса зарал нахъе чIвазеги. يَوۡمَ لَا تَمۡلِكُ نَفۡسٞ لِّنَفۡسٖ شَيۡـٔٗاۖ وَٱلۡأَمۡرُ يَوۡمَئِذٖ لِّلَّهِ ١٩

Кинабго амру ва хIукму гьеб къоялъ букIуна цохIого тIадегIанав Аллагьасе.

Жинда Аллагь разилъаяв абу-ХIазимил Музани абулев гIалимасда Сулейман ибну ГIабдулмалик абулев халифаяс абуна: «Дида лъалеб анищха Къиямасеб къоялъ нилъ кире руссине ругел ва щиб жо бугеб Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб нилъее хIадурун» - абун. Музанияс абуна: «Дуца дур гIамал данде ккве (борце) Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам Къуръаналда, дуда гьениб батизе буго Аллагьасда аскIоб дуе хIадурун бугеб жо» – абун. Сулайманимца абуна: «Щиб аяталдаха дида гьеб батулеб?» – абун. Музанияс абуна: «Дуда гьеб батизе буго «Жидеца лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал алжаналде жанир рукIуна. Жидеца квешаб гIамал гьабурал гIадамал жужахIалда жанир рукIуна» – абураб аяталда жаниб абуна. Цинги Сулейманица абуна: «Цинги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат кибха бугеб?» – абун. Музанияс абуна: «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат жидеца лъикIлъи гьабулел гIадамазда гIагарда буго» абураб аяталъ абухъе буго гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат» – абун.

Суратул ИнфитIаралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецщги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

83. Суратул МутIафифин

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб лъебералда анлъго аят бугеб.

Гьаб буго «Суратул Г1анкабуталда» хадуб жиб рещтIине гьабураб (29 сурат). *Маккаялда рещтIине гьарурал суратазул ахираб суратги буго.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи буго жидеца цIадиро ва къали мукъсан гьабулел гIадамазе. وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝١

ГIадамазе хIилла гьабун гьеб цIадиро-къалиялдасан дагьабго жогижидеца мукъсан гьабун гIемераб ахираталъул гIазабалъе жал хIакълъулел.

2. Гьел гIадамал руго жидеца гIадамаздаса жидее борцунеб ва цIалеб мехалъ къали ва цIадиро камил гьабун тIубазе гьабулел. ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكْتَالُوا۟ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝٢

3. Жидеца гIадамазе борцунеб яги цIалеб мехалъ гьеб жоялдаса тIаса камизе гьабулел. وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ۝٣

ГIалимзабаца абуна: Гьал аятал рещтIине гьаруна Абу-Жугьайнат абулев даранчиясул хIакъалъулъ. Гьесул кIиго батIияб сахI букIана: цояб гIадамазе жинца кьолеб мехалъ хIалтIизе гьабулеб, цогидаб гIадамаздаса жинца босулеб мехалъ хIалтIизе гьабулеб. Гьал аятал киназего гIаммал руго ва гьаб гIамал гьабулел гIадамал жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ щцим бахъунел руго.

4.5. Гьал гIадамазда ракIалдейищ кколеб бугеб жиндир хIинкъи кIудияб Къиямасеб къоялъ жал тIаде рахъине гьаризе гьечIо абун. أَلَا يَظُنُّ أُو۟لَٰٓئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ ۝٤ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝٥

6. Гьаб къо буго киналго гIадамал жидер хIисаб-мизан гьабизе гьаб кинабго махлукъалъул БетIергьан Аллагьасда цере рахъунеб къо. يَوْمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝٦

7. Жал хIинкъа абе гьал цIадиро-къали мукъсан гьабулел гIадамал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса! كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ۝٧

Х1акълъунго жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи гьабулел, жидер гIамал къабихIал гIадамазул гIамал хъварал кагътал бищунго

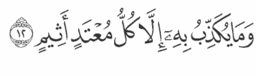
гIодобегIанаб сижжин абулеб бакIалда руго.

8. Дуда лъаларо, я гьав инсан, щиб жо бугеб гьеб сижин! وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ ٨

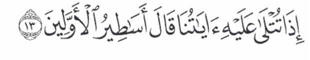
9. Жиб хъван тIубараб жиб хвезе гьабулареб ва хисизе гьабулареб квешал гIамалал тIад хъвараб кагъат букIунеб бакI буго гьеб. كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ٩
ЖужахIалъул бищунго гъоркьияб тIала буго абунги абуна.

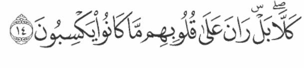
10.11. ЦIакъ квешаб гIазаб ва гьалаглъи букIуна гьеб къоялъ жидеца ахират гьереси гьабулеллъун рукIарал капурзабазе.

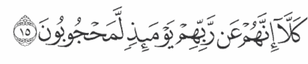
12. Гьеб ахиратги гьереси гьабуларо жив гIорхъолъан ворчIарав, гIасияв, пасикъав, жиндир мунагьал гIемерав чияс гурони.

13. Жиндие Дир Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ жинца абулев:
«Гьал руго цереселго гIадамаз ургъарал гьересиял къисаби» - абун.

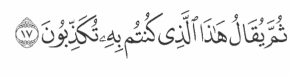

14. Жив хIинкъа абе гьав къосарав чи, гьадинаб рагIи абизе!
Гьел гIадамал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун чIеялъе сабаб буго жидер мунагьал гIемерлъун жидер ракIазда тIад квешаб хъал (кьаву) лъугьун букIин.** Гьеб рекIелъ щибго жо лъугьунеб гьечIо, гьелъ вагIза-насихIат къабул гьабулеб гьечIо.

15. Гьал гIадамал жидер гIасилъи-пасикълъиялдаса русса абе!
Нагагь жидер куфру-ширкалда гьел хвани, х1акълъунго гьезда Къиямасеб къоялъ жидер БетIергьан Аллагь вихьуларо. Гьезда гьоркьобе пардав рехун букIуна гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вихьулареб хIалалъ.

16. Цингиги гьел х1акълъунго лъугьине гьарула жужахIалде жанире. ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ١٦

17. Цинги гьездаги абула: «Гьаб буго нужеца жиб гьереси гьабулеб букIараб жужахIалъул гIазаб» - абун.

18. Гьел квешал капурзабиги, жидер гIамал берцинал муъминзабиги цого даражаялда гьечIо тIадегIанав Аллагьасда аскIор! كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلۡأَبۡرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ١٨
Х1акълъунго лъикIал муъминзабазул гIамал тIад хъварал кагътал тIадегIанал бакIазда руго. ГIарщалда гъоркь руго гьел абун абуна

цо-цо гIалимзабаца. Гьеб буго ﴿عِلِّيِّينَ﴾ абураб раг1иялъул магIна.

19. Дуда щибха лъала, я гьав инсан, гьеб ГIиллиюн щиб жо бугеб? وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ١٩

20. Гьеб буго лъикIал гIамалал жинда тIад хъван, жинда тIад хъвай хъваг1ай гьабурал муъминзабазул кагъат букIунеб бакI. كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ٢٠

21. Гьеб кагъаталъе нугIлъиги гьабула ва гьеб цIунун букIуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жинда гIагар гьарурал, жал хириял малаикзабаца.** يَشۡهَدُهُ ٱلۡمُقَرَّبُونَ ٢١

22. ХIакълъунго дунялалъул рукъоб жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамал ахираталда алжаналъул нигIматазда жанир рукIине руго.** إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ٢٢

23. ЧIухIарал, рорхатал тахазда тIад гIодорчIун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее кьурал берцинал ва гIемерал нигIматазда балагьун, гьездасан бер ва ракI бохун рукIуна.** عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ٢٣

24. Гьезул гьурмазда дуда бихьила ва лъала гьел нигIматазул берцинаб гIаламат ва рохалил нур. تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِهِمۡ نَضۡرَةَ ٱلنَّعِيمِ ٢٤

25. Гьезие гьекъезе кьола жинда тIад мугьру чIвараб, жиб бацIцIадаб ва лазатаб гьекъел. يُسۡقَوۡنَ مِن رَّحِيقٖ مَّخۡتُومٍ ٢٥

﴿رَّحِيقٖ﴾-абун жинда ц1ар бугеб, жиндир т1аг1ан-мах1 ц1акъ гьуинаб.

26. Гьеб гьекъелалъул ахиралда мискалъул махI букIуна. Дунялалъул гьекъолеб жо гIадаб кьогIаб, махI квешаб букIунаро, жиб гьекъараб мехалъ черхалдаго гьуин махI бахъунеб букIуна. خِتَٰمُهُۥ مِسۡكٞۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلۡيَتَنَافَسِ ٱلۡمُتَنَٰفِسُونَ ٢٦

Гьаб бугоха лъикIаб жо тIалаб гьабулел гIадамал жиб тIалаб гьабизе цоцаздаса цере ккезе яхI бахъизе мустахIикъаб лъикIлъи!

27. Алжаналъул гьекъолел жалазда гьоркьоб тасним абулеб жиб борхалъудаса чвахулеб **иццалъул лъимги жубан букIуна.** وَمِزَاجُهُۥ مِن تَسۡنِيمٍ ٢٧

28. Гьеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жинда гIагар гьарурал, жидер даража-макъам тIадегIанал аварагзабаца** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ**, шагьидзабаца ва цогидал Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жал тIаса рищарал муъминзабаца жиндасан гьекъолеб алжаналъул гьекъел.** عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا ٱلۡمُقَرَّبُونَ ٢٨

Гьеб гьекъел цогидаб алжаналъул агьлуялъе жидер гьекъолел жалазда гьоркьобе жубан кьола.

إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجۡرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضۡحَكُونَ ﴿٢٩﴾

29. Х1акълъунго дунялалда ругеб мехалъ куфру-ширкалда ругел гIадамал муъминзабазде тIад релъанхъулел рукIана.

وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمۡ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾

30. Гьел муъминзаби жидеда аскIосан унеб мехалъ берал къинкIун цоцазде ишара гьабун, гьел махсароде гьарулелги рукIана.

وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ﴿٣١﴾

31. Жидерго агьлу-хъизаназухъе гьел къосарал гIадамал рохун, жидее кеп щун тIад руссунелги рукIана.

Муъминзабазда тIад релъанхъун, гьезие къварилъи гьабиялдаса мушриказе кIудияб лазат-кеп щолеб букIана, жидер рукъзабахъе щвараб мехалъги гьеб жидер къабихIаб гIамал жидер агьлу-хъизаналда бицун, гьелдаса кеп щун релъанхъулел рукIана.

وَإِذَا رَأَوۡهُمۡ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ﴿٣٢﴾

32. Жидеда муъминзаби рихьараб мехалъ гьез абулеб букIана:

«Х1акълъунго гьал гIадамал руго жал къосарал гIадамал!» - абун.

وَمَآ أُرۡسِلُواْ عَلَيۡهِمۡ حَٰفِظِينَ ﴿٣٣﴾

33. Гьел капурзаби гьечIо муъминзабазул гIамалал цIехезе ва гьезие хъаравуллъи гьабизе ритIарал гIадамал.

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца муъминзаби цIунулев ва гьезул гIамал жинда лъалев.

فَٱلۡيَوۡمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنَ ٱلۡكُفَّارِ يَضۡحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾

34.35. Гьанже ахираталда муъминзаби руго алжаналда жанир чIухIарал тахазда тIад гIодорги чIун жужахIалде унел капурзабазда ралагьун гьезда тIад релъанхъулел.

هَلۡ ثُوِّبَ ٱلۡكُفَّارُ مَا كَانُواْ يَفۡعَلُونَ ﴿٣٦﴾

36. Гьел капурзабазул гIамалазда рекъараб жазаъ гьабичIищха Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие?

Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого, гьесда иман лъурал муъминзабазе къварилъи гьабун жал хьвадарал капурзабазе рекъараб гIазаб буго абадияб жужахIалъул гIазаб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гьеб гIазаб гьабуна.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьеб гIазаб тIад гьабулеб гIамалалдаса.
Суратул МутIафифиналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

84. Суратул Иншикъакъ

Гьаб сурат рещтIине гьабуна «Суратул ИнфитIаралда» хадуб. (82 аб. сурат).

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنشَقَّتۡ ۝١

1. Къиямасеб къоялъул къварилъи-балагьалдаса хIинкъун зобал рихъун араб мехалъ

وَأَذِنَتۡ لِرَبِّهَا وَحُقَّتۡ ۝٢

2. Жал тIадегIанав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдаги мутIигIлъараб мехалъ. Гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъизе хIакъаб ва тIадаб буго зобалазда, ва цогидаб кинабго махлукъалдаги.

وَإِذَا ٱلۡأَرۡضُ مُدَّتۡ ۝٣

3. Кинабго ракьги битIараб майданлъун лъугьараб мехалъ,

وَأَلۡقَتۡ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتۡ ۝٤

4. Гьеб ракьалъ жинда жанир рукIарал гIадамалги жиндир мугъалда тIаде къватIире рехун жиб гьездаса ч1обоголъараб мехалъ.

وَأَذِنَتۡ لِرَبِّهَا وَحُقَّتۡ ۝٥

5. Гьеб ракьги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялъе мутIигIлъараб мехалъ, Гьедин мутIигIлъизе хIакъаб ва тIадаб буго гьеб ракьалда ва цогидаб кинабго махлукъалдаги. Гьал гIаламатал жиндие ругеб Къиямасеб къо чIараб мехалъ лъазе буго капурав инсанасда кинаб гIазаб ва къварилъи жинда тIаде бачIунебали.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡإِنسَٰنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدۡحٗا فَمُلَٰقِيهِ ۝٦

6. Я гьав инсан! Х1акълъунго мун цIакъ гIамал гьабулевлъун, гьеб гIамал гьабулаго дуда гIакъуба къварилъи бихьулевлъунги вуго, мун хун дур БетIергьан Аллагьасде данде чIвазегIан. Ахирги мун гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ данд чIвазе вуго ва дур хIисаб-мизан гьабун дур г1амалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго дуе.

فَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ ۝٧
فَسَوۡفَ يُحَاسَبُ حِسَابٗا يَسِيرٗا ۝٨

7.8. Жиндир гIамал хъварал кагътал кваранаб рахъалъан кьурал гIадамазул хIисаб цIакъ бигьаго ва хехго гьабула.

وَيَنقَلِبُ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦ مَسۡرُورٗا ۝٩

9. Гьев алжаналда жанив жиндир агьлуялда аскIовеги вуссуна жив цIакъ вохаравлъун.

БетIергьан Аллагьас жиндие кьураб кIудияб нигIмат ва гьесул цIоб-рахIму букIин лъан, гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабун вуссуна жив алжаналда жаниве.

10.11. Ва амма жиндир гIамал хъварал кагътал мугъалда нахъаса жиндихъе кьурав чи гьеб къоялъ «Вай дие бугеб къварилъи!» - абун ахIдолев вукIуна. وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُواْ ثُبُورًا ﴿١١﴾

12. ГЬедин ахIделаго малаикзабаца гудрал-рахсаз вухьун вехъерхъун **жужахIалде жаниветги рехула.** وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾

13. Х1акълъунго гьев капурчи дунялалда жиндир агьлу-хъизангун цадахъ цIакъ вохун, рахIат-лазаталда вукIана. إِنَّهُۥ كَانَ فِىٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

14. Х1акълъунго гьесда ракIалдеги кколеб букIана жив тIаде вахъине гьавун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **дандчIвазе гьечIо абун.** إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٤﴾

15. Вуссине гьавизе вуго гьев Къиямасеб къоялъ жиндир БетIергьан Аллагьасде! بَلَىٰٓ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا ﴿١٥﴾
Х1акълъунго гьесул гIамал жинда лъалев ва бихьулев вуго гьев БетIергьан Аллагь.

16. Бакъ тIерхьун хадуб букIунеб багIарлъиялхIаги абун гьедулев вуго Дун. فَلَآ أُقْسِمُ بِٱلشَّفَقِ ﴿١٦﴾

17. СордоялхIаги, гьеб сардил бецIлъи жинда тIаде бачIараб жоялхIаги абунги гьедулев вуго. وَٱلَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾

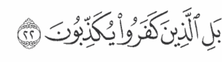
18. Жиб цIун, жиндир нур камиллъараб моцIалхIаги абунги гьедулев вуго Дун. وَٱلْقَمَرِ إِذَا ٱتَّسَقَ ﴿١٨﴾

19. Ахираталда нужеда дандчIвазе руго я гьал капурзаби **цоязда тIад цоял ругел балагьал ва къварилъаби.** لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾

20. Гьаб кинабго махлукъги бихьулеб бугелъул, гьелда жанир жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламаталги ругелъул, **гьал капурзабазе бугеб жо щиб бугеб гьез Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъечIого букIине ккани?** فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

21. Жидее ТIадегIанав Аллагьасул калам Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ гьез суждаги щай гьабулареб? وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ ٱلْقُرْءَانُ لَا يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢١﴾

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

22. Гьел капурзабазул тIабигIат-гIамалго буго жидеца гьереси гьабулел рукIин.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятал, къиямасеб къо бук1ин гьереси гьабулел руго гьел.

وَٱللَّهُ أَعۡلَمُ بِمَا يُوعُونَ ٢٣

23. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго гьел капурзабаца рекIелъ жанир рахчун ругел аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабазде тущманлъи гьабулел пикраби.

فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٤

24. Дуца гьезда рохел бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, жидее букIунеб жужахIалъул гIазабалдалъун. Жинца цIакъ унтизе гьабулеб, жиб даимаб гIазаб буго гьеб.

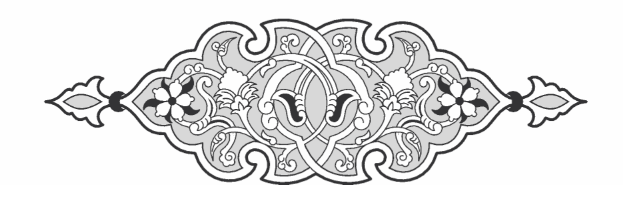
إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ أَجۡرٌ غَيۡرُ مَمۡنُونِۭ ٢٥

25. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ нахърилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе букIине гьечIо гьеб жужахIалъул гIазаб.

Гьезие букIине буго жиндалъун бадибчIвай гьабулареб, жиб даимаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ажру, Гьеб буго нигIматазул алжан ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб алжан нилъее ризкъилъун гьабеги. Гьеб алжан щолеб гIамал гьабизе жинца тавпикъги гьабеги.

Суратул Иншикъакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецщги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

85. Суратул Буруж

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб къоло кIиго аят бугеб.

Гьаб сурат рещтIине гьабуна «Сурату Шшамсалда» хадуб. (гьеб буго 91 аб. сурат).

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡبُرُوجِ ١

1. ЦIваби жиндилъ хьвадулел нухазул бетIергьанал зобалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡمَوۡعُودِ ٢

2. Жиб букIин хIакъаб, жиб букIине къотIи гьабураб Къиямасеб къоялхIаги абунги гьедулев вуго.

وَشَاهِدٖ وَمَشۡهُودٖ ٣

3. Жинца нугIлъи гьабулеб ва жиндие нугIлъи гьабулеб жоялхIаги абунги гьедулев вуго Алллагь.

Гьаб аяталъе тафсир гьабун гIалимзабаца анцIила щуго батIияб нух бицана. Гьел нухазул бищунго машгьураб буго: жидеца уммутазе нугIлъи гьабулел аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ руго, жидее нугIлъи гьабулел умматал руго абураб. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулеб гьаб МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ уммат бугин, жидее нугIлъи гьабулел цогидал киналго умматал ругин абун. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулев МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вуго, жиндие нугIлъи гьабулеб къо Къиямасеб къо буго абун. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулел инсанасул лугби ругин, жиндие нугIлъи гьабулев гьев инсан вугин абун.

Гьаб гьа гьедун тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квешаб дугIа гьабулеб буго жидеца хандакъал рахъун, гьениб жаниб цIа бакун муъминзабазе гIазаб гьабулел рукIарал капурзабазе:

قُتِلَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡأُخۡدُودِ ٤

4. Гьел хандакъазул бетIергьабазде балагь щвайги ва гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат буго!

ٱلنَّارِ ذَاتِ ٱلۡوَقُودِ ٥

5. Гьел руго жидеца кутакаб цIа бакун букIарал.

إِذۡ هُمۡ عَلَيۡهَا قُعُودٞ ٦

6. Гьеб цIа сверухъе хандакъазда тIад жал гIодорчIунги рукIарал.

وَهُمۡ عَلَىٰ مَا يَفۡعَلُونَ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ شُهُودٞ ٧

7. Цинги жал балагьун рукIарал жидер забаниятаз муъминзабазе гьабулеб бугеб

гIакъуба-гIазабалде.

8. Жидеда гьел муъминзабаздаса бихьараб щибго квешлъиги букIинчIо гьез иман лъун букIин гуреб жиндир къуват гуч бергьарав, жив веццарав, кинабго реццалъе мустахIикъав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ.

وَمَا نَقَمُواْ مِنۡهُمۡ إِلَّآ أَن يُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَمِيدِ ٨

9. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго киналго зобалазулги ракьалъулги ханлъи жиндие бугев.

ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٌ ٩

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев, жив лагъзадерил гIамалазе нугIлъун вугев.

Къуръаналда жидер бицен гьабурал «АсхIабул ухдуд» абулеб къавмалъул бицун имам Муслимица бицараб халатаб хIадис буго. Гьелъул хIасил буго: Жинда Аллагь разилъаяв Ссугьайб асхIабас абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеда цере рукIарал умматазул цо ханасул сихIручи вукIана. Гьев сихIручи херлъараб мехалъ гьес ханасда абуна: «Дун гьанже херлъун вуго. Дуца цо гIолохъанав вас витIе дихъе, дица гьесда малъизе дида лъалеб сихIру» - абун. Ханас цо вас витIана гьев сихIручиясухъе гьесдаса сихIру лъазабизе абун.*

Гьев вас унеб нухда цо рагьиб вукIана (Аллагьасе гIибадат гьабулев насранияб диналъул чи). Гьев вас гьев рагьибасда аскIов гIодов чIолаан ва гьес бицунеб хабар жиндие бокьулебги букIана. Гьедин сихIру лъазабизе хьвадулев вуго абун гьев васас дов рагьибасдаса гIелму босана. Цо нухалъ гьесда цо хIайван батана гIадамаз гьекъолеб лъималда аскIоб чIун, гьел гIадамал жинца лъималдаса нахъе чIвалеблъун. Дов васас абуна: «Гьанже хIал бихьизе буго дица гьав рагьибасул гIелмудай, яги дов сихIручиясул г1елмудай лъикIаб бугеб» - абун. Цинги гьев васас цо гамачI кодобе босана ва жинца абуна: «Я дир Аллагь! Гьав рагьибасул гIелму дуда аскIоб лъикIаб батани дов сихIручиясул гIелмуялдаса, дуца гьаб хIайван чIвае» - абун. Цинги жинца гьеб гамачI доб хIайваналда речIчIана ва гьеб хIайван хвана.

Рагьибасухъе вачIун гьеб хабар рагьибасда бициндал гьес абуна: «Я дир вас! Гьанже мун дидасаги хирияв вуго. Дуда загьирго гьаб гIелмуялъул гьунарги бихьун буго. Дуе цIакъ къварилъиги гьабизе буго, амма дуца цониги чиясда бицунге дир хабар!» - абун. Гьев васас унтарал гIадамал сах гьарулел рукIана. Гьеб хабар рагIана жив бецлъун вукIарав ханасул гIакълучиясда. Гьев гIемерал сайгъаталги

росун дов васасухъе ана ва жив сах гьаве абун гьарана. Гьев васас абуна: «Дица щивго чи сах гьавуларо, гьел гӀадамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ сах гьарула. Дуца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъуни, дица Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьарила мун сах гьаве абун». Цинги гьев чияс Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъуна ва дов васас Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьарун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев канлъи бихьулевлъун гьавуна.

Цинги гьев чи ханасда аскӀове вачӀараб мехалъ ханас абуна: «Мун лъица сах гьавурав?» - абун. Гьев чияс абуна: «Дир БетӀергьанас сах гьавуна дун» - абун. Ханас абуна: «Дун гурев цоги бетӀергьанищха дуе вугев?» - абун. Гьев чияс абуна: «Дирги дурги БетӀергьан Аллагь вуго» - абун. Ханас гьесие гӀемераб гӀакъуба-гӀазаб гьабуна жив сах гьавурав чи бице абун. Ахирги гьес дов вас вицана.

Гьев вас ханасухъе вачун вачӀана ва гьесда ханас абуна: «Я гьав вас! Дуца цӀакъ сихӀру гьабизе лъазабун бугоха, дуца унтарал сах гьарулел руго, цогиги гӀемерал гьунарал руго дур!» - абун. Гьев васас абуна: «Дица щивго чи сах гьавуларо. Гьел гӀадамал сах гьарула дир БетӀергьан Аллагьас!» - абун. Цинги ханас гьев васасеги гӀемераб гӀазаб гьабуна ва гьес дов рагьибасул хабар ханасда бицана. Гьев рагьиб ханасухъе вачун вачӀана. Гьесда ханас абуна мун дур диналдаса вусса абун. Рагьиб диналдаса вуссинчӀеб мехалъ ханас амру гьабун кӀудияб хъухъадиро босун гӀадамал риччана гьесул бетӀералдаса эхеве гьев хъухъазе. Гьедин хъухъан кӀиго бутӀа гьабун гӀодове рехана гьев рагьиб.

Хадуб ханас жиндир гӀакълучиясда абуна мун вусса гьеб диналадса абун. Гьевги жиндир диналдаса вуссинчӀеб мехалъ ханас амру гьабун гьевги хъухъан кӀиго бутӀа гьабун гӀодове рехана. Цинги ханас гьев васасеги г1акъуба кьуна «мун дур диналдаса вусса»-абун. Жиндир диналдаса гьев вуссинчӀеб мехалъ, ханас гьев борхатаб кьурдасан гӀодове рехизе гӀадамал ритӀана. Гьел гӀадамалги гьалаглъун гьев вас сах-саламатго ханасухъе вачӀана. Хадуб гьев ралъдалъ гъанкъизавизе абун гамаги бачун гӀадамал ритӀана. Гьел гӀадамалги гамагун цадахъ ралъдалъ гъанкъун, лъималда тӀаса вилълъанхъун гьев вас гьанжеги сах-саламат ханасухъе вачӀана.

Цинги гьев васас абуна: «Дуда кӀоларо дун чӀвазе, дица амру гьабураб иш дуца гьабун гурони» - абун. Ханас абуна: «Щиб жо бугеб дуца амру гьабулеб?» - абун. Васас абуна: «Дуца гӀемераб халкъ данде гьабе, дунги цо гъветӀалъул гӀаркьелалда дализе гьаве. Цинги дуца дир чӀорбутӀ кодобе босун, гьеб чӀорбутӀалда жаниб лъун, дида ишанги босун дуца абе: «Дица гьаб чӀор рехулеб буго гьав васасул БетӀергьан

Аллагьасул цIаралдалъун» - абун. Гьеб иш гьедин гьабуни кIвела дуда дун чIвазе» - абун.
Ханас гьев васас абураб хIалалъ гIемераб халкъ цо майданалде данде гьабуна ва чIорбутI кодобе босун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIарги бахъун чIор рехана. Гьеб чIор дов васасул къванщида (висок) щвана ва гьеб бакIалда кверги лъун гьев васги хвана. Гьаб иш бихьараб мехалъ гьеб халкъалъ абуна: «Нижеца иман лъуна гьав васасул БетIергьан Аллагьасда»- абун. Цинги ханасда бичIчIана жив жиндаса хIинкъун вукIараб иш лъугьараблъи: Гьеб кинабго халкъалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесда иман лъей.
Гьеб мехалъ ханас амру гьабуна щибаб къотIноб кIудиял хандакъал рухъе абун, гьенир жанир кутакал цIаялги раке абун. Гьеб иш гьабун хадуб муъминзаби гьеб цIаялде аскIоре рачунел рукIана ва жал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялдаса руссинчIони, гьел цIадаре рехулел рукIана. Цо гьитIинаб лъимер кодоб ккурай чIужуги ячун ячIана гьеб цIаялде аскIое. Лъимералда ракI гурхIун гьей цIаялдаса нахъегIан къазе рекIиндал, гьеб лъимер кIалъана ва гьелъ абуна: «Я дир эбел! Дуца сабру гьабе, мун хIакъаб диналда йиго!» - абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб гьаб хIадисалда жаниб гIемер мунпагIат бугел, жидедаса гIакълу ва вагIза босизе мустахIикъал рагIаби ва магIнаби руго. Жинца хIакъикъияб иман лъураб мехалъ гьев чиясе кинабго дунялалъул къварилъи, захIмалъи щибго кIвар гьечIеб жолъун сверулеб буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин загьир гьабизе гIоло жиндирго напс гьалаг гьабизе бегьиялъе далил буго гьаб хIадисалъулъ. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулел гIадамазде дандчIвалел захIмалъабиги ва гьел хIехьезе кколел къагIидабиги рицун руго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чиясе карамат кьолеблъиги баян гьабун буго.
Т1адег1анав Аллагьас нилъее камилаб иман кьеги, жиндир диналъе г1оло рух1ги, боц1и-малги кьезе к1олеллъунги гьареги. Гьеб нухда хьвадулаго т1аде бач1араб г1акъуба-къварилъи баччизе саброги кьеги Амин.

إِنَّ ٱلَّذِينَ فَتَنُواْ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُواْ فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ ٱلْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

10. Х1акълъунго жидеца муъминал бихьиназе ва руччабазе питна гьабурал гIадамал:
гьел жидер диналдаса руссине гьарурал, гьезие гIазаб гьабурал, **цинги жидеца тавбуги гьабичIел – гьел гIадамазе жужахIалъул гIазаб букIине буго жидер куфру-ширкалде данде. Гьезие жидеца муъминзаби цIадаре рехун рухIиялъул**

гIазабги букIине буго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡكَبِيرُ ﴿١١﴾

11. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда иманги лъун, гьесул расуласда нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахал рукIине руго.

Гьеб бугоха цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб бахьи буголъи.

إِنَّ بَطۡشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾

12. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагьасул ццим боси ва гIазаб гьаби цIакъ гучаб буго.

إِنَّهُۥ هُوَ يُبۡدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾

13. Гьев Аллагь вуго жинца кинабго халкъ аваламда бижарав: жидеда тIад таклиф лъун гьезул хIалбихьи гьабизе. **ва ахираталдаги гьеб гIалам тIаде бахъине гьабун жинда бусине гьабизе бугев:** гьезул хIисаб-мизан гьабизе ва гьезие жазаъ гьабизе.

وَهُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلۡوَدُودُ ﴿١٤﴾

14. Гьев Аллагь вуго жиндие муъминзаби цIакъ рокьулев ва жинца гьезул мунагьалги чурулев.

ذُو ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡمَجِيدُ ﴿١٥﴾

15. Жиндир кинабго махлукъалъул бищунго кIудияб ва гIажаибаб **ГIарщалъул БетIергьанги вуго гьев Аллагь.**

Жиндир къадру ва гьунар кIудияв, кинабго жоялда тIад жиндир гуч бергьаравги вуго.

فَعَّالٞ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

16. Жиндие бокьараб иш жиндие бокьараб хIалалъ гьабулевги вуго.

Жиндие бокьараб хIукму гьабулев ва гьеб тIубазе гьабулевги вуго. Жиндие бокьараб жоялдаса жив щибго жоялъ нахъе чIваларев вуго.

هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡجُنُودِ ﴿١٧﴾

17. Духъе хабар бачIинчIищ, МухIаммад ﷺ**, капурзабазул гIемерал боязул**

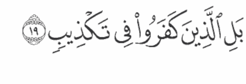
Аллагьасде инкар ккурал, ва аварагзабазде عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **данде рагъ гьабизе жал къват1ире рахъарал?.**

فِرۡعَوۡنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾

18. ПиргIавнил, самудиязул ва цогидалги къавмазул.

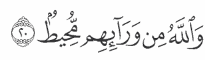
Гьел цIакъ гучал ва гIемерал рукIана гьаб дур къавмалдаса, цингиги Аллагьас гьел гьалаг гьаруна. Гьезие гьабураб гIазаб гьаб дур къавмалъеги жинца гьабизе кIолев вуго дур БетIергьан Аллагь. Дуца сабру гьабе гьез дуе гьабулеб къварилъиялда ва дуда тIад къараб

рисалат тIубазе гьабе.

19. Гьел киналго къавмазул гIадат буго жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **аварагзабиги** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ**, ахиратги гьереси гьабулеб.**

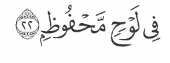
Гьал Маккаялъул мушриказги вагIза босулеб гьечIо цересел умматал гьалаг гьариялдаса ва жидерго куфру-ширкалда ва авараг гьереси гьавиялда тIад чIун руго.

20. Ва амма ТIадегIанав Аллагь вуго кинабго рахъалъан жив гьезда сверун лъугьун вугев. Гьесул гIазабалдаса гьел рорчIизе гьечIо, гьезие лъутун рорчIизе бакIги гьечIо.

21. Гьел мушрикаца жиб гьереси гьабулеб бугеб жо жиндир къадру-къимат кIудияб Къуръан буго.

22. Анкьабго зобалда тIад бугеб **ЛавхIул-махIфузалда жиб цIунун бугебги буго.**

Жиндие щибго хис-бас букIунаро ва жиндие зарал гьабизе кIолеб жоги букIунаро, цохIо Аллагьас жиндие бокьараб жо хисизе гьабун гурони.

Гьаб ЛавхIул-махIфузалъул бицен гьабун буго Сурату РрагIдалъул (39) аяталда жанибги. Гьелъул хIакъикъат лъазе нилъеда кIоларо Аллагьас бицараб хIалалъ гьелда иман лъун гурони.

Цо гIалимзабаца абуна: ЛавхIулмахIфуз буго Аллагьас махлукъ бижун гьеб махлукъалъулъ гьабулеб кинабго тадбир ва хIукму-къадар жинда тIад хъвараб тIехь. Аллагьас жиндие бокьараб жо гьеб ЛавхIулмахIфузалдаса хисизеги гьабула. «Уммул-китаб» абураб жо буго тIадегIанав Аллагьасул азалияб гIелму лъай. Гьеб Уммул китабалде щивго чи ваккуларо, гьелда нахъ махлукъги регIуларо, гьелъие щибго хис-басги букIунаро. Гьеб рагIи абулел гIалимзабазул мурад буго «ЛавхIул-махIфуз» ва «Уммул-китаб» кIиго батIияб жо буго абураб.

Гьал г1алимзабазул раг1иялъул мисалги буго: Уммул китаб буго цо ханасда жиндир ханлъиялда гьоркь бугеб кинабго жо лъай, гьелъул маслахIат, гьеб хьвадизе гьабулеб къагIида лъай. ЛавхIул-махIфуз буго гьеб ханлъи хьвадизе гьабизе жинца бахъараб къанун (закон). Жиндие бокьараб мехалъ гьеб къануналде тIаде жо цIикIкIине гьабулеб, бокьани тIаса бахъулеб, бокьани цо хIукму хисун цогидаб х1укму хъвалеб.

Суратул Буружалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц гьи тIадегIанав Аллагьасе буго.

86. Сурату Т1а́рикъ

Гъаб сурат рещтIине гьабуна «Суратул Баладалда» хадуб. (Гьеб буго 90 абилеб сурат.)

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلسَّمَآءِ وَٱلطَّارِقِ ﴿١﴾ **1. ЗобалхIаги абун, гьенир ругел къаси жал загьирлъулел, къад рахчун рукIунел цIвабиялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.**

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلطَّارِقُ ﴿٢﴾ **2. Дуда лъаларо, МухIаммад ﷺ, щиб жо бугеб ﴿ٱلطَّارِقُ﴾ абураб жо.**

ٱلنَّجۡمُ ٱلثَّاقِبُ ﴿٣﴾ **3. Гьеб буго жинца бецIлъаби рорлъун, жиндир нур загьирлъулеб цIва.**

إِن كُلُّ نَفۡسٍ لَّمَّا عَلَيۡهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ **4.** Гьаб гьа гьедун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго **цониги напс гьечIо жинда цадахъ Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан жив ц1унулев малаик гьеч1ого.**

فَلۡيَنظُرِ ٱلۡإِنسَٰنُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ **5. Щивав инсанас пикру гьабеян абе жив щиб жоялдасадай вижана абун.**

خُلِقَ مِن مَّآءٖ دَافِقٖ ﴿٦﴾ **6. Гьев инсан вижана жиб кIанцIун бачIунеб, лъималда релъараб манидал къатIраялдаса.**

يَخۡرُجُ مِنۢ بَيۡنِ ٱلصُّلۡبِ وَٱلتَّرَآئِبِ ﴿٧﴾ **7. Гьеб мани къватIибе бачIуна бихьинчиясул гьодалда жанисава чIужугIаданалъул каранзул рукьбузда жанисанги.**

إِنَّهُۥ عَلَىٰ رَجۡعِهِۦ لَقَادِرٞ ﴿٨﴾ **8. Х1акълъунго гьединаб загIипаб маниялдаса жинца инсан вижарав Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**, гьев инсан хун хадув тIаде вахъине гьавизе жиндир хIал кIолев вуго.**

يَوۡمَ تُبۡلَى ٱلسَّرَآئِرُ ﴿٩﴾ **9. Киналго пардавалги рортун балъголъаби загьираллъун лъугьунеб къо буго гьеб къиямасеб къо.** Инсанасул рекIелъ рукIарал лъикIалги квешалги нияталги загьирлъула, гьесул щиб гIакъида букIараблъиги загьирлъула.

فَمَا لَهُۥ مِن قُوَّةٖ وَلَا نَاصِرٖ ﴿١٠﴾ **10. Гьеб къоялъ инсанасул щибго къуват букIунаро жиндаса гIазаб нахъе чIвазе. Жинца гьесие квербакъи гьабулев чиги вукIунаро.**

وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلرَّجۡعِ ﴿١١﴾ **11. Жидедасан цоялда хадуб цогиги нухалъ цIадал чвахулел зобалхIаги абун гьедулев вуго**

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ .

12. Жиб бихъун, хъвалхьун гьеб цIад бараб мехалъ жиндасан къватIибе хур-хер бижулеб ракьалхIаги абунги гьедулев вуго. وَٱلۡأَرۡضِ ذَاتِ ٱلصَّدۡعِ ۝١٢

13. ХIакълъунго гьаб Къуръан буго жинца хIакъабги, батIулабги жо батIа гьабулеб, хIалалаб, хIарамаб жо баян гьабулеб тIадегIанав Аллагьасул калам. إِنَّهُۥ لَقَوۡلٞ فَصۡلٞ ۝١٣

14. Гьаб къуръан гьечIо гIададисеб, батIулаб, махсарояб жо жинца бицунеб тIехь. وَمَا هُوَ بِٱلۡهَزۡلِ ۝١٤

15. Х1акълъунго гьел мушрикаца дуе цIакъ макро хIила гьабулеб бугоха МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **!** إِنَّهُمۡ يَكِيدُونَ كَيۡدٗا ۝١٥

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нурлъун бугеб Къуръан гьереси гьабун, Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаригIат босун вачIарав дудаги инкар ккун, мун гьереси гьавун.

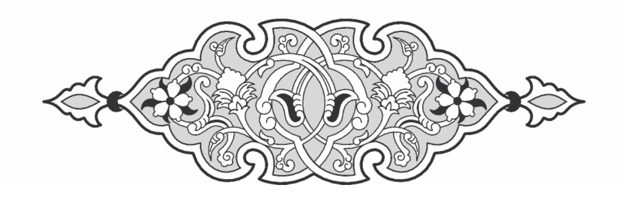
16. Дицаги гьабулеб буго гьезие цIакъ кIудияб макру. وَأَكِيدُ كَيۡدٗا ۝١٦

Дица гьел тун руго жидерго купру-ширкалъулъ, жидер гIасилъи, пасикълъи гIемерлъизе, мунагьалги цIикIине. Цинги дие бокьараб мехалъ дица гьел гьалаг гьаризеги руго

17. Дуца гьел капурзаби нахъе рахъун те МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ **!** فَمَهِّلِ ٱلۡكَٰفِرِينَ أَمۡهِلۡهُمۡ رُوَيۡدَۢا ۝١٧

Гьел хеккого гьалаг гьари тIалаб гьабуге дуца. Дуда нахъа бихьизе буго кинаб гIазаб ва къварилъидай гьезда щвела абун.

Сурату ТIарикъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

87. Суратул АгIла

Гьаб сурат рещтIине гьабуна сурату-Таквиралда хадуб. Гьеб буго (81) абилеб сурат.

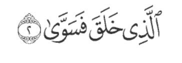

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

سَبِّحِ ٱسۡمَ رَبِّكَ ٱلۡأَعۡلَى ﴿١﴾

1. Жив кинабго жоялдаса ТIадегIанав ва кIудияв дур БетIергьан Аллагь вацIцIад гьаве, МухIамма ﷺ, гьесул заталда рекъоларел, гьесие мукъсанлъи бачIунел сипатаздасан.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ абулеб букIана «СубхIана рабиялагIла» абун.

2. Гьев БетIергьан Аллагь вуго жив вацIцIад гьавизе мустахIикъав ва жиндие лагълъи гьабизе тIадав:

Жинца гьаб кинабго махлукъ бижарав ва гьелъул бижин камилго, берцинго гьабурав. Кинабго жо цоцаде рекъезе гьабун, щибаб жоялъул маслахIат цIунарав.

وَٱلَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ ﴿٣﴾

3. Щибаб жоялъе хIажатаб жо къадар гьабурав ва щибаб жо жиндие маслихIатаб жоялда тIобитIарав.

Инсанасе, хIайваназе, хIата хур-хералъецин жиндир чIаголъи ц1унизе сабабал рекъезе гьарурав ва гьел сабабазда гьел кантIизе гьарурав. Хоноги бекун къватIибе бачIунеб тIинчIалда гьеб бакIалда батараб рухIчIаголъиялда гозо кIутIизе лъазе гьабурав. Алхул хIайваналъ гьабун гIодобе бортараб тIинчI гьеб лахIзаталъ эбелалъул керен хахизе унеблъун гьабурав, цинги эбелгун цадахъ хьвадун рехъалъе унеблъунги гьабурав.

وَٱلَّذِيٓ أَخۡرَجَ ٱلۡمَرۡعَىٰ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُۥ غُثَآءً أَحۡوَىٰ ﴿٥﴾

4.5. Жинца гIурччинаб, берцинаб хер-тIегь бижине гьабулев, цинги гьеб хер жиб бакъвараб, чIегIераб, турараб жолъун гьабун ракьалде гьарщизе гьабулев.

سَنُقۡرِئُكَ فَلَا تَنسَىٰٓ ﴿٦﴾

6. Дица дуе гьаб хирияб Къуръаналъул аятал цIализе руго, МухIаммад ﷺ, дуда гьал аятал кIочонге ва дуца гьел ракIалда цIунун умматалъухъе щвезе гьаре!

إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ إِنَّهُۥ يَعۡلَمُ ٱلۡجَهۡرَ وَمَا يَخۡفَىٰ ﴿٧﴾

7. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ кIочезе бокьараб, гьес цIали насхо гьабураб жо кIочела дуда.

Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго жиндир лагъзадерица загьирго гьабулеб ва балъго гьабулеб кинабго гIамал.

8. Дица дуе лъазабизе ва босизе бигьа гьабизе буго жиб цIакъ бигьаяб шаригIат. وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ٨

Гьаб исламияб дин буго киналго Иллагьиял диназул бищунго бигьаяб дин.

9. Дуца гьаб Къуръаналдалъун вагIза гьабе МухIаммад ﷺ, гьеб вагIзаялъ мунфагIат гьабулел гIадамазе.

Гьелда гIенеккуларел, гьеб махсароде гьабулел гIадамазе гьабуге Къуръаналъул вагIза. Гьеб Къуръан жидее бичIине гIураб гIакъло гьечIел гIадамазеги гьабуге гьеб вагIза.

Гьаб аяталдаса бичIунеб буго гIелму-дин гIадамазда лъазе гьаби гьезул гIакълоялда рекъараб букIине кколеблъи. Жидер гIакъло камиллъичIел гIадамазда гIелмиял масъалаби рицунев чи жинца заман гIададе хвезе гьабулев чи вуго, жегиги гьеб гIелму гIададе хвезе гьаби буго.

10. Гьеб Къуръаналъул вагIза босизе буго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабаца. سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ ١٠

11.12. Гьеб Къуръаналдаса рикIкIалъизе вуго жиндир бахьи къосарав, жив кIудияб жужахIалъул цIадаве рехулев чи. وَيَتَجَنَّبُهَا ٱلْأَشْقَى ١١ ٱلَّذِى يَصْلَى ٱلنَّارَ ٱلْكُبْرَىٰ ١٢

13. Цинги гьев гьеб цIада жанивги вукIуна: жив хун хIалхьиги гьечIого, жив чIаго вуго абун рахIатги гьечIого. ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ١٣

14. Х1акълъунго жидер бахьи буголъарал ва лъикIлъиялда кверщел батарал руго жидеца иман лъун ва тавбо гьабун жидер напс бацIад гьабурал гIадамал. قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ١٤

15. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсон гьесие какалги ралел. وَذَكَرَ ٱسْمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ١٥

16. Амма гьал капурзабаца дунялалъул чIаголъи тIаса бищун буго. بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ١٦

17. Ахират буго жиб даимго нахъе хутIулеб ва жиб тIаса бищине лъикIаб рукъ. وَٱلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ١٧

Дунял буго цIакъ хехго жиб тIаса унеб, жинда щибго божи гьечIеб,

къокъабго заманалъул рукъ.

إِنَّ هَٰذَا لَفِي ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾

18. Гьаб сураталда жанир жал рехсарал вагIзаби х1акълъунго цересел тIахьаздаги жал ругел вагIзаби руго.

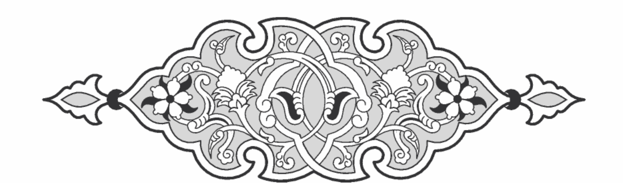
صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

19. Ибарагьим аварагасухъе ва Муса аварагасухъе عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ кьурал тIахьазда руго гьел вагIзаби.

Гьаб бакIалда ﴿صُحُفِ﴾ абураб рагIиялдаса мурад буго Таврат гурел цогидал вагIза насихIат жидеда тIад хъварал хъарщал. Гьединаб анцIго хъарщи кьуна Муса аварагасухъе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна гIалимзабаца.

Жинда Аллагь разилъаяв Абузарица бицана: Дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана шал рукIарал Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ сухIуфал абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Гьел киналго вагIза-насихIат букIана ва гIибрат (гIакъло) букIана»*-абун. *Гьезда хъван букIана: «Дица гIажаиблъи гьабула жив хвезе вукIин лъалев чи киндай воххула абун. Дица гIажаиблъи гьабула ахираталда жужахI букIин лъалев чи киндай велъулев абун. Дица гIажаиблъи гьабула гьаб дунялги гьелъул хис-басги жинда бихьулев чи гьаб дунялалда ракI хIалхьон киндай вукIуна абун. Жиндие Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *хIукму къадар букIин лъалев чияс гIакъуба-захIмат бихьизе гьабун черх щай сваказе гьабулеб? Жинда хIисаб мизан букIине букIин лъалев чияс ахираталъе гIамал кин гьабулареб!»*-абун.

Суратул АгIлаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
кинабго рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

88. Суратул Гъашият

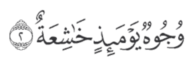
Гъаб сурат рештIине гьабуна сурату Ззариятиялда хадуб. Гьеб буго (51) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡغَٰشِيَةِ ١

1. Духъе бачIанищ МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца киналго гIадамал ургъел къварилъиялъулъ ва кIудияб хIинкъиялъулъ тIерхьине гьарулеб къиямасеб къоялъул хабар.

2. Гьеб къоялъ цо гIадамазул гьурамал рукIуна цIакъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелараллъун.

عَامِلَةٞ نَّاصِبَةٞ ٣

3. Жидеца захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъуба бихьунелги рукIуна.

ЖужахIалда ругел гIадамал захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъуба бихьунел рукIиналъул магIна буго. Гьел гIадамал жужахIалъул кIкIалахъе сверулел рукIин: Эхеда рахун гIодоре ун жидее гIазабалдаса рорчIине бакIго гьечIодай абун. Цоги аяталда бицун букIана гьел цIвакараб къедалдаса тIаде харулел рукIунин, гьеб къедалъул тIараде щолеб мехалъ хъиштIун жужахIалъуре роpтун унин абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIаб Шамалда вачIараб мехалъ гьесда данде ккана Насраниязул рагьиб (динияв чи дибир) жив цIакъ херлъарав, жинда тIад чIегIераб ретIелги ретIарав. Гьев чи вихьараб мехалъ ГIумар асхIаб гIодана. Цинги гьесда цадахъ рукIараз абуна: «Мун щай гIодулев я Амирал муъминина! Гьев чи Насранияв вуго»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабас абуна: «Дида ракIалда щвана ТIадегIанав Аллагьасул рагIи: «Жидеца захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъубаги бихьулел»-абураб ва дир ракI гурхIана гьав херав чиясда»-абун. Гьаб рагIиялъул магIна буго исламияб динги босичIого жив хIакъаб дин гьабулев вуго абун гIумруги ун, гIемер гIакъуба-къварилъиги бихьун, ахираталдаги гьев чи жужахIалда жанив вукIине вуго ва гьенивги гIакъуба-къварилъиялда вукIине вуго абураб.

Гьаб къокъаб къисаялда жаниб цIакъ гъваридаб магIна буго ва цIакъ кIудияб пайдаги буго. Г1емерал гIадамал руго жал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо

гьавун, авараг ﷺ ритIухъ гьавун, исламияб дин гьабулел абун ругел, амма жидер гIелмулъай гьечIого, гIадамаз ва щайтIабаз гуккун Аллагьасдехун жидеца ширк гьабулел, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадат бацIадго ва битIун гьабизе лъаларел. Гьал гIадамал гьаб ГIумар асхIабасул къисаялда бицараб рагIиялда гьоркьоре ккеялда хIинкъи буго ва гьел жидеца гьабураб гIамал гIададе хвараб, гьеб ахираталда жидеего балагьалъе сверулеблъун ратиялдаги хIинкъи буго. ЦIодорлъи гьабе я гьал бусурбаби! Кинабго жоялъул БетIергьан цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вугелъул, нужер киналго хIажатал, анищал, хьулал ва къасдал гьав Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ руссине гьаре. Гьесул рахIматалда хьул лъун гIибадат гьабе, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хIарамаб жоги те!

Жидер иман загIипал, гьеб камиллъичIел гIадамазул гIадат буго ТIадегIанав Аллагьасе гьабулеб гIибадат-гIамал дунялалъул къагIидабазда борцунеб ва жидер дунялалъул умуразулъ жидеца хIалтIизе гьарулел нухал Аллагьасдехун гьабулеб гIамалалъулъги хIалтIизе гьарулеб.

Жидер иман камилал, жидер ракI Аллагьасулъ جَلَّجَلَالُهُ парахалъарал гIадамазе цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурев щибго жо бихьуларо. Гьез кинабго лъикIлъиги Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ тIалаб гьабула, кинабго дугIа-хIелиги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабула. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъалда дин лъазабизе витIарав хирияв ХIабиб МухIаммадил ﷺ суннат лъазе гьабун, гьелда гIамалги гьабула, бидг1аял жалги тола.

Я БетIергьан Аллагь! Дуца тавфикъ гьабе мун разияб гIамал гьабизе.

4. Ахиралда боркьараб жужахIалъул цIадареги лъугьине гьарула гьел гIадамал. تَصۡلَىٰ نَارًا حَامِيَةٗ ٤

5. Гьезда цIакъ бухIараб махIцараб иццул лъимги гьекъезе гьабула. تُسۡقَىٰ مِنۡ عَيۡنٍ ءَانِيَةٖ ٥

6. Гьезие жужахIалда жаниб тIагIам гьечIо цIакъ квешеб, загьрояб зазил тIагIам гурони. لَّيۡسَ لَهُمۡ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٖ ٦

7. Гьеб тIагIамалъ гьезие черхалда рухIги бачIунаро, жидедаса ракъиги нахъ чIваларо. لَّا يُسۡمِنُ وَلَا يُغۡنِي مِن جُوعٖ ٧

Гьеб тIагIам кванайго гIазаблъун букIина гьезие.

Хирияб Къуръаналда жаниб цо бакIалда абун буго жужахIалъул агьлуялъул тIагIам ﴿غِسۡلِينٖ﴾ (хьверд, рецIцI) буго абун. Гьаб бакIалда абун буго квешаб загьрояб зазил хер буго абун ﴿ضَرِيعٖ﴾. Гьеб гьечIо Къуръаналъул рагIи цояб цоялда данде кколареб букIиналъе гIаламат. Гьаб буго жужахIалъул гIазабал ва тIагIамал батIи-батIиял рукIиналъе,

жидее гIазаб гьабулел гIадамалги батIи-батIиял рукIиналъе гIаламат.

8. Гьеб къоялъ цо гьурмал цIакъ берцинал, жидеда нур бугел, жал разиял рукIуна. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾

9. Жидеца дунялалда гьабураб гIамалалда разилъунги рукIуна. لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾

10. ТIадегIанал алжаназульги рукIуна. فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾

11. Гьел алжаназда жаниб щибаго гIададисеб хабарги рагIуларо. لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾

12. Гьел алжаназда жаниса чIвахулел иццалги рукIуна. فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾

13. Гьенир рорхатал, чIухIарал тахалги рукIуна. فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾

14. Гьенир алжаналъул гьекъолел жал гьекъезе гIодорлъун гIарац меседалъул **лълъаралги рукIуна.** وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾

15. Мухъал гьарун рекъезарун лъун хIулидал къандалъабиги рукIуна; жидеда тIаде хьибил чIван хIалхьи гьабизе. وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾

16. Гьенир цIакъ чIахIиял ва берцинал думалги (тIансабиги) тIиритIун рукIуна. وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾

Гьал киналго нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIадурун руго жив цо гьавун, авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавун лъикIаб гIамал гьабун жал хьвадарал муъминзабазе.

17. Гьал Маккаялъул мушрикал кин ралагьуларел гьал варанабазда ва жидеца пирку щай гьабулареб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ киндай гьел рижун руго абун. أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾

ГIарабиязе бищунго бокьулеб ва гьезул аслияб магIишат-яшав жидеда хурхарал жал варанаби ругелъул, ТIадегIанав Аллагьас гьел гIарабиязда абулеб буго: Гьал нужер щивасул рукъор ругел, нужеца жидедаса гIемер батIи-батIияб мунпагIатги босунел варанабазул пирку кин нужеца гьабулареб, нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къудрат ва хIалкIолъи бичIине. Гьел варанаби цIакъ къо хIехьолел, дагьабго квен-лъим гIолел, рикIкIадаб сапаралъ хьвадулел, гьит1инаб лъимералъеги жал мут1иг1ал хIайванал руго. Гьезда тIад къайиги лъун сапар гьабулаан гIарабияз даран базар гьабун магIишат тIалаб гьабизе. Гьезул рахьги гьекъола, квас-расги хIалтIизе гьабула, гьел хъун гьезул гьанги кванала.

18. Гьал зобал киндай Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIаде وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾

рорхун ругел абунги кин гьел балагьуларел.

وَإِلَى ٱلۡجِبَالِ كَيۡفَ نُصِبَتۡ ١٩

19. Гьал мугIрул кин рахъун чIезе гьарун ругелги.

وَإِلَى ٱلۡأَرۡضِ كَيۡفَ سُطِحَتۡ ٢٠

20. Гьаб ракь кин тIибитIун бугебги щай гьел гIадамаз хал гьабулареб ва гьелдаса вагIза насихIат ва гIибрат кин босунареб?

فَذَكِّرۡ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٞ ٢١

21. Дуца гьел гIадамазе гьаб Къуръаналдалъун вагIза гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ !
Х1акълъунго мун вуго дуца вагIза гьабун гьеб къавм Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда ахIизе витIарав расул.

لَّسۡتَ عَلَيۡهِم بِمُصَيۡطِرٍ ٢٢

22. Мун гьезда тIаде тIамурав гьечIо гьезда хIал гьабун исламияб дин босине гьабизе.

إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ٢٣

23. Ва амма жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, дур вагIза насихIаталдаса жал руссарал гIадамал абуни.

فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلۡعَذَابَ ٱلۡأَكۡبَرَ ٢٤

24. Гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ кIудияб гIазаб гьабизе буго.

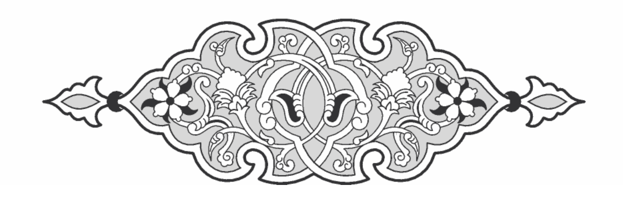
إِنَّ إِلَيۡنَآ إِيَابَهُمۡ ٢٥

25. Х1акълъунго Диде буго гьел киналго гIадамазул ахираталда руссин.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا حِسَابَهُم ٢٦

26. Ва дида буго гьезул хIисаб мизан гьаби ва гьезул щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие гьабиги.

Суратул Гъашияталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц буго ТIадегIанав Аллагьасе.

89. Суратул Фажр

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату Ллайлиялда» хадуб. Гьеб буго (92). абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلۡفَجۡرِ ١

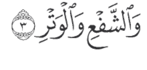
1. Рогьалил гIужалхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIана Аллагь.

Сардил бецIлъи тIаса унеб, муъминчиясул ракI Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелулеб, гьесда жиндир БетIергьанасул кIодолъи лъалеб гIуж буго гьеб.

2. ЗулхIижа моцIалъул авалаб анцIго сордоялхIаги абунги гьедулев вуго.

Гьеб буго хIажизабаца хIаж бухьунеб ва хIажалда гьарулел гIамалал гьарулел сордал ва къоял. Цоги гIалимзабаца абуна: Рамазан моцIалъул ахираб анцIго сордо буго гьеб абун. Гьел сардазда жаниб Лайлатул къадри бугелъул ва гьеб тIалаб гьабун муъминзабаца гIибадат гIемер гьабулел сардалги ругелъул.

3. Кинабниги кIирекъараб ва цо-цо бугеб жоялхIаги абунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Цоги магIна буго: Жив цогояв Халикъасдалъун ва гьес бижараб махлукъалдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ абун.

وَٱلَّيۡلِ إِذَا يَسۡرِ ٤

4. Жиб хьвадун унеб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

هَلۡ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٞ لِّذِي حِجۡرٍ ٥

5. Гьаб гьа гьедиялда жаниб жиндир гIакъло бугев чиясе гIураб далил гьечIищха ТIадегIанав Аллагь цIакъ кIвар бугеб амроялдалъун кIалъалев вукIиналда? Гьаб гьа гьедун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго жинца купру-ширкалъул агьлуялъе гIазаб гьабичIого теларо абун. Гьеб магIна бичIунеб буго гьалда хадур ругел аятаздаса:

أَلَمۡ تَرَ كَيۡفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ٦

6. Дуда бихьуларищ я гьав инсан, кинаб гIазаб гьабураб дур БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ГIадил къавмалъе.

إِرَمَ ذَاتِ ٱلۡعِمَادِ ٧

7. ЦIакъ рорхатал минаби ран рукIарал, Ирам абулеб бакIалда жалги рукIарал.

Гьаб буго Еменалъул ХIазрамавт ва ГIумман абулеб бакIала гьоркьоб бугеб ракь.

ٱلَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي ٱلْبِلَٰدِ ﴿٨﴾

8. Гьеб къавм букIана жинда релъараб цоги ракьазда бижичIеб гIадаб, жидер кутакаб черх ва гучаб къуват бугеб къавм. Гьадинаб кутакаб къавм гьалаг гьабурав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб Маккаялъул агьлуги гьалаг гьабила абураб магIна буго гьаб аяталъул.

وَثَمُودَ ٱلَّذِينَ جَابُوا۟ ٱلصَّخْرَ بِٱلْوَادِ ﴿٩﴾

9. «Вадил-къура»-абулеб бакIалда кьураби рорлъун, гьенир рукъзал гьарун рукIарал Самудиязул хабарги ргIичIиш дуда!

وَفِرْعَوْنَ ذِى ٱلْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾

10. Жинца рорхатал сиял ран вукIарав пиргIавнилги, гьесул къавмалъулги хабарги ргIичIищ дуда!.

ٱلَّذِينَ طَغَوْا۟ فِى ٱلْبِلَٰدِ ﴿١١﴾

11. Гьал гIадамал рукIана жидеца ракьалда тIад зулму ва пасалъи гьабулел.

فَأَكْثَرُوا۟ فِيهَا ٱلْفَسَادَ ﴿١٢﴾

12. Гьез ракьалда тIад гIемераб пасалъи гьабуна.

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾

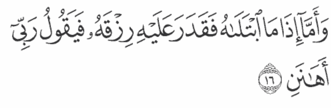
13. Цинги дурр бет1ергьан Аллагьас гьезда тIаде гIазабги биччан тана. Щибаб къавм батIи-батIияб гIазабалдалъун гьалаг гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِٱلْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

14. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь жиндир лагъзадерил гIмалазе хъаравуллъи ккурав вуго. Гьесдаса щибго жо балъго хутIуларо ва ахираталда щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ гьабула.

فَأَمَّا ٱلْإِنسَٰنُ إِذَا مَا ٱبْتَلَىٰهُ رَبُّهُۥ فَأَكْرَمَهُۥ وَنَعَّمَهُۥ فَيَقُولُ رَبِّىٓ أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾

15. Амма цо инсанасул жиндир БетIергьан Аллагьас лъикIлъиялдалъун хIал бихьи гьабураб мехалъ, гьесие нигIматалги кьураб мехалъ, гьев хираги гьавураб мехалъ: Ханлъи кьун, къадро къимат кIодо гьабун, гьев инсанас абулеб буго: Дун дир БетIергьанас кIодо гьавун вугоха абун. Гьеб кIодо гьавиги жив кIодо гьавизе мустахIикъав вукIун гьавурав вуго абун. Гьев инсанасда лъаларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бечелъиги, ханлъиги кьун букIин жиндир хIал бихьизе. Жинца щукру гьабуладай абун.

16. Ва амма гьев инсанасул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ризкъи къварид гьабун хIал бихьи гьабураб мехалъ гьес абулеб буго дир

БетІергьанас дун гІодовегІан гьавун вугоха абун. Гьесда лъалеб гьечІо жинца сабро гьабизе кколеблъи ва Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссине кколеблъиги. Гьал сипатал руго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккураб къавмалъул сипатал.

17. Гьел капурзабаца абухъин гьечІо амро! كَلَّا بَل لَّا تُكۡرِمُونَ ٱلۡيَتِيمَ ١٧
Цо чиясе боцІи-мал кьей гьев хира гьави гьечІо, цогидасе кьечІого тейги гьев гІодовегІан гьави гьечІо. Инсан гІодовегІан гьавулеб ва гьев тІадегІан гьавулеб жо буго гьев жиндир БетІергьан Аллагьасда мутІигІлъиги, гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гІасилъиги.

Нужеца (капурал гІадамаца) Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее кьараб ризкъиялдаса ятимзабазе напакъа ва садакъа кьолеб гьечІо.

18. Нужеца мискин пакъирасе тІагІам кьолеб гьечІо, **цогидазда гьеб тІагІам кьеян абун абулебги гьечІо.** وَلَا تَحَٰٓضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلۡمِسۡكِينِ ١٨

19. Нужеца ирсалъе щвараб боцІи-малги цІакъ хъантІун кваналеб буго. وَتَأۡكُلُونَ ٱلتُّرَاثَ أَكۡلٗا لَّمّٗا ١٩
Гьеб ирс шаргІалда рекъон гьабулеб гьечІо, гьелъул хІарамлъи ва хІалаллъи цІехолеб гьечІо.

20. Нужее дунялалъул боцІиги цІакъ бокьулеб буго. وَتُحِبُّونَ ٱلۡمَالَ حُبّٗا جَمّٗا ٢٠
Гьеб данде гьабизе цІакъ яхІ бахъулеб буго, гьелдаса закат-сахІ ва садакъа кьолеб гьечІо.

21. Нуж кантІе я гьал гІадамал ва нуж нахъе чІвай гьел кІудиял мунагьал гьариялдаса! كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ ٱلۡأَرۡضُ دَكّٗا دَكّٗا ٢١
Нужеда тІаде бачІине бугеб амро цІакъ кІудияб, жиндир хІинкъи кутакаб буго. **Кутакаб багъариялдалъун ракь багъарараб мехалъ.**

22. Ва дур БетІергьан Аллагьги вачІараб мехалъ халкъалъул хІисаб мизан гьабизе. Ва мухъал гьарун малаикзабиги рачІараб мехалъ. وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلۡمَلَكُ صَفّٗا صَفّٗا ٢٢

23. Ва гьеб къоялъ жагьаннамаги бачун бачІуна купру-ширкалъул гІадамазда жиб бихьулеб бакІалда. Гьеб мехалъ инсанасда ракІалда щвела жинца дунялалда гьабураб кинабго гІамал. وَجِاْيٓءَ يَوۡمَئِذِۭ بِجَهَنَّمَۚ يَوۡمَئِذٖ يَتَذَكَّرُ ٱلۡإِنسَٰنُ وَأَنَّىٰ لَهُ ٱلذِّكۡرَىٰ ٢٣
Гьев цІакъ пашманлъула жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гІибадат гьабичІого теялда. **Ва амма гьесие щибго мунпагІат гьабуларо гьеб**

къоялъ жинца пашманлъи загьир гьабиялъ.

يَقُولُ يَـٰلَيۡتَنِي قَدَّمۡتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾

24. Капурав инсанас абула:
«Вай аман Аллагь дица гьаб абадияб ахираталъул чIаголъиялъе батулеб лъикIаб гIамал гьабун букIараб анищ!»-абун.

فَيَوۡمَئِذٖ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٥﴾

25. Гьеб къоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жинда гIасилъаразе гьабулеб г1адаб гучаб гIазаб цоги щивниги чияс гьабуларо.**

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٦﴾

26. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гIадин маххул гудраздалъун ва рахсаздалъун цоги щивго чияс рухьизеги рухьуларо.**

يَـٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾

27. Муъминчиясул напсалда хитIаб гьабун гьеб къоялъ абула:
«Я Гьаб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялъулъ хIалхьон букIараб нафс!**

ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ﴿٢٨﴾

28. «Мун дур БетIергьан Аллагьасде бусса: мун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **разияблъун, гьес дуе кьурал алжаназул нигIматазда. Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **дудасаги разиявлъун, дуца гьев цо гьавун гьесдаса хIинкъун гIибадат гьабиялдалъун».**

فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي ﴿٢٩﴾

29. «Мун лъугьа Дун разиял Дир лагъзадерида гьоркьов!»

وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

30. «Ва мун лъугьа дир нигIматазул рукълъун бугеб алжаналда жанивги»-абун.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъамалда щолеб гIамал гьабизе тавфикъ гьабеги! Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Фажралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецщги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

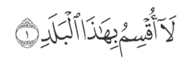
90. Суратул Балад

Гьаб сурат017 рештIине гьабуна «сурату Къафалда» хадуб. Гьеб буго (50) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. **Дун гьедулев вуго** жиндир хIурмат кIудияб, жинда жаниб КагIба рукъ бугеб **Макка шагьаралхIаги абун.**

وَأَنتَ حِلُّۢ بِهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ٢

2. **Гьаб шагьаралда жанив чIарав вуго, МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **мунги.**

Кинабго халкъалдасаго тIаса вищарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бищунго хирияв МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб шагьаралдаса вукIиналдалъунги хирияб буго Макка шагьар. Гьаб рагIиялъ загьир гьабула цо бакIалдалъун инсанасул къадро хиралъи цIикIунареблъи. Гьев инсан жиндилъ вукIиналдалъун, гьеб бакIалъул хиралъи цIикIунеблъи. Цоги магIна гьабуна: «Дуе хIалалаб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб МаккахIарамалда жаниб дуе бокьараб жо гьабизе»-абун. Гьеб бук1ана Макка бахъулеб соналъ.

وَوَالِدٖ وَمَا وَلَدَ ٣

3. **Адам аварагасдалъун** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **ва гьесул муъминаб зуррияталдалъунги гьедулев вуго дун.**

ТIадегIанав Аллагь гIодобегIанаб, хIакъираб жоялдалъун гьедуларо. Капурзаби жидее щибго къимат гьечIел руго, гьездалъун гьа гьедиги букIунаро.

لَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ فِي كَبَدٍ ٤

4. **ХIакълъунго Дица инсан вижана кидаго жив захIмалъиялда ва къварилъиялда жанив вукIуневлъун.**

Гьесда эбелалъул чохьонив вукIун рухI лъураб лахIзаталдаса бай бихьун, ахираб гьесул рухI босулеб сагIатги, гьелда гьоркьоб бугеб кинабго заманги инсан къварилъиялда вукIунеб буго. Гьесие щиб бугониги жо камичIеб заман букIанаро, гьесдаса ургъел тIаса араб гIужги букIунаро. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жидеда лъалел муъминзаби Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере чIеялъул, гьениб жидер букIунеб хIалалъул ургъел-къварилъиялда рукIуна. Капурзаби дунялалъул ургъел къварилъиялда рукIуна. Мискинчи жиндир рухI борчIине ризкъи тIалаб гьабиялъул ургъелалда вукIуна, бечедав чи гьеб бечелъи бахчиялъул, цIуниялъул ургъалида вукIуна. ГIемер батIияб унтиги букIуна, зулму-хIалги

букIуна, балъгоял ва загьирал балагьалги рукIуна.
Гьаб аят рештIине гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе Маккаялъул мушриказ гIемер къварилъи гьабулеб букIиндал, гьесул ракI парахат гьабун, гьеб къварилъи ва ургъел баччине, гьелда сабро гьабизе гьесул ракI хIалхьезе гьабун. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги инкар ккун чIарал капурзабазул хIал бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

5. Гьев инсанасда ракIалдейищ кколеб бугеб жиндир къуват-гуч букIун, أَيَحۡسَبُ أَن لَّن يَقۡدِرَ عَلَيۡهِ أَحَدٞ ٥

жив бечедав, тухум-кьибил кIудияв вукIун жиндие гIазаб гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIал кIоларо абун?** Гьедин гьеч1о амро Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие рекъараб г1азаб гьабизе буго.
Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Макка шагьаралда «Абул-Ашадд» абун цIакъ кутакав, къуватав чи вукIана. Гьес жиндир хIатIазда гъокь цо цIоко (шкура) лъолеб букIана ва жинца абулеб букIана: «Гьаб цIоко дир хIатIазда гъоркьан бахъизе кIарав чиясе сайгъат кьезе буго»-абун. Цинги гьеб бахъине абун чанго чи тIаде лъугьараб мехалъги гьезда гьеб бахъизе кIолеб букIинчIо тIутIун, бихъ-бихъун бачIун гурони. Гьав абул-Ашадги, гьесда релълъаралги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижарал гьесул лагъзал руго. Гьезие гIазаб гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолеб букIинги щибго щаклъи гьечIеб амро буго.

6. Гьединго жив капурав, чIухIарав инсанас абулеб буго: يَقُولُ أَهۡلَكۡتُ مَالٗا لُّبَدًا ٦

«Дица цIакъ гIемераб боцIи-мал гьалаг гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммадие ва гьесда иман лъурал муъминзабазе зарал гьабизе гIоло»-абун.

7. Гьав чиясда ракIалдейищха кколеб бугеб гьеб жинца гьабураб гIамал ТIадегIанав Аллагьасда бихьичIо ва лъаларо абун? أَيَحۡسَبُ أَن لَّمۡ يَرَهُۥٓ أَحَدٌ ٧

Гьелда данде жиндие ахираталда гIазабги гьабиларо абун? Гьав чиясда ракIалда кковухъин гьечIо амро. ТIадегIанав Аллагь жинда бихьулев ва лъалев вуго гьесулги, цогидаб кинабго халкъалъуги гIамал, ахираталда щивав инсанасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

8. Дица гьев инсанасе кIиго бер гьабун буго гурищ жинда лъикIабги квешабги жо бихьине. أَلَمۡ نَجۡعَل لَّهُۥ عَيۡنَيۡنِ ٨

9. Гьеб бихьараб жоялдаса бицине ва гьикъизе кIиго кIветIги, мацIги гьабун буго гурищ! وَلِسَانٗا وَشَفَتَيۡنِ ٩

10. КIиго батIияб нухги гьабун гьелъул лъикIалаб тIаса бищизе гIакъло-лъай кьун гьесие тIоритIелги гьабун буго гурищ?: Гьев инсанас гьал нигIматаздаса мунпагIат щай босулареб ва жиндир БетIергьан Аллагь лъан гьесие гIибадат гьабун, гьев разилъи тIалаб гьабун кин хьвадуларев? وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾

11. Гьав капурав инсан Аллагьасул аварагасе ﷺ заралалъе жиндир боцIи мал гьалаг гьабулев вукIинчIого **Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун захIматаб нухалде тIаде щай кIанцIичIев, гьенив щай вортичIев?** فَلَا ٱقْتَحَمَ ٱلْعَقَبَةَ ﴿١١﴾

12. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан! Гьеб инсанасе жиб цIакъ захIматаб нух щиб бугеб ва гьелъул ажро-кири кигIан гIемераб бугеб? وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾

13. Гьеб захIматаб нух буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун лагъзал тархъи.** فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾

Дунялалъул рукъов лагълъиялдаса жинца цо чи хвасар гьавурав чи ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир гIазабалдаса хвасар гьавула.

Гьаб дунялалъул рукъор купру-ширкалъул, гьава напсалъул, щайтIабазул лагълъиялда бугеб халкъ гьеб лагълъиялдаса хвасар гьабун исламияб диналда ахIулев, гьезда иманалъул нур бихьине гьабулев чиясе цIакъ кIудияб ажро-кири букIуна! Унго-унго купруялъул лагълъиялда гъокь ругел бусурбаби гьеб лагълъиялдаса рахъиналъе хIалтIарал мужагьидазе, гьеб нухда жидер рухI кьурал шагьидзабазе цIакъго тIадегIанал даражаби рукIуна!

Исламияб диналъ кидаго ахIи балеб буго лагъ тархъе абун ва гьеб цIакъ ажро-кири бугеб иш букIин баянги гьабун буго. Гьаб аятги гьелъие бищунго кIудияб хIужа ва далил буго.

14. Яги ракъи-къеч бергьараб къо тIаде бачIараб мехалъ жиндир хIажат цIакъго цIикIарав, жиндир пакъирлъи кIудияв чиясе тIагIам кьейги буго гьеб захIматаб нух. أَوْ إِطْعَٰمٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾

Живгоги гьеб тIагIамалда хIажатав вукIун, жиндир нафсалдаса цогидаб нафс тIаса бищун, гьеб нафс хвасар гьабизе тIагIам кьей буго цIакъго иман камилал муъминзабазул сипат.

15. Жинда гIагарлъи хурхарав ятимасе кьела гьеб тIагIам. يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾

16. Яги жив цIакъго мискинав, жиндир щибго магIишат гьечIев, ракьалда тIад вегун вугев чиясе кьела гьеб тIагIам. أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

17. Гьаб захIматаб нухда жив лъугьарав чи Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьеб лъикIаб гIамал гьабулевлъунги жив вугев.**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого гьабураб лъикIаб гIамалалъул ахираталда щибго мунпагIат букIунаро. **Жидеца цо-цаде амро-васиятги гьабулел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло лъикIаб гIамал гьабиялда тIад чIун сабро гьабе абун ва муъминзабаца цо-цаде гурхIел-рахIмоги гьабе абун.**

أُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

18. Гьал сипатал жидее ругел муъминзаби руго ахираталда жидер гIамал хъварал кагътал квараниса кьолел ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал алжаназда жанирги лъугьине гьарулел.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا هُمْ أَصْحَـٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾

19. Гьаб дир Къуръаналъул аятазда жидеца инкар ккурал гIадамал жидехъе гIамал хъварал кагътал квегIаб рахъалдаса кьолел руго.

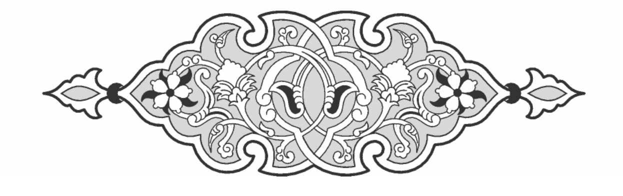
عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌۢ ﴿٢٠﴾

20. Гьезие жиб абадияб жужахIалъул цIаялъул гIазабги букIине буго:

Жидеда тIад тIалъел лъун бугеб гIадин жал гьенир жанир лъугьине гьарулеб, жидее щибго къватIибе нухги букIунареб.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб гIазаб тIад гьабулеб гIамал гьабиялдаса!

Суратул Баладалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

91. Сурату Щамс

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Къадрияда» хадуб, гьеб буго (97) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلشَّمۡسِ وَضُحَىٰهَا ١

1. БакъалхIаги абун, гьелъул гвангъараб, кинабго жоялда гIамлъараб, жинца бецIлъаби нахъе ине гьабураб нуралхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَٱلۡقَمَرِ إِذَا تَلَىٰهَا ٢

2. Гьаб бакъ ун хадуб сардилъ жинца нур базе гьабулеб моцIалхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَٱلنَّهَارِ إِذَا جَلَّىٰهَا ٣

3. Жинца кинабго гIаламалъе канлъи ва нур загьир гьабураб къоялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَٱلَّيۡلِ إِذَا يَغۡشَىٰهَا ٤

4. Жинца кинабго гIалам жиндир бецIлъиялдалъун бахчараб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَٱلسَّمَآءِ وَمَا بَنَىٰهَا ٥

5. Гьаб зобал рижараб ва гьел тIадегIан рорхараб Дир къудраталхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا طَحَىٰهَا ٦

6. Гьаб ракь бижараб ва гьеб тIибитIун босен гIадин гьабун жинда тIад яшав гьабизе мустахIикъаблъун гьабураб дир къудраталдалъунги гьедулев вуго Дун.

وَنَفۡسٖ وَمَا سَوَّىٰهَا ٧

7. Гьав инсанасул жиб камилго бижараб нафсалдалъун, гьелъие кьун ругел мухIканал лугби, камилаб гIакъло, жинца лъикIаб-квешаб жо батIа гьабизе рес бугеб гIелму лъаялдалъунги гьедулев вуго Дун.

فَأَلۡهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقۡوَىٰهَا ٨

8. Гьеб нафсалъе баян гьабун буго ва гьеб жиндир хIал кIолеблъун гьабун буго жиб Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъулел квешал нухалги, жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулел лъикIал нухалги жинда лъазе ва гьезул жиндие бокьаралаб тIаса бищине.

Тафсир гьабулел гIалимзабаца абуна: ТIадегIанав Аллагь гьаб анкьго махлукъалдалъун гьедана, гьел ругелъул Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда, гьев цогояв, жиндир къудрат-гуч бергьарав вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел гIаламатал. Гьал гIаламатал ратун ругелъул, гьезул гIажаибаб

гIуцIи ва камилаб тадбир гьабунги бихьулеб бугелъул, гьелъ инсан тIовитIула гьаб кинабго махлукъ бижарав, гьелъул тадбир гьабулев цо Халикъ вукIиналда.
Гьев Халикъ жиндир БетIергьан Аллагь вукIин лъарав инсанасда лъазе тIадаблъун букIуна гьаб камилаб гIакъло лъайги кьун, гьал гIемерал нигIматалги кьун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жив гIададаго вижун гьечIеблъи, гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ жинда тIад цо кинаб бугониги таклиф букIин (тIадкъай). Гьеб таклиф щибдай бугеб абун ургъарав инсанасе жаваб кьолеб жолъун буго гьаб хирияб Къуръанги. Гьеб Къуръан жинде рештIине гьабун гьеб умматалъухъе щвезе гьабе абун жинда таклиф гьабун витIарав хирияв аваргги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ .
Гьаб хирияб Къуръаналда жаниб абулеб буго: «Дица гIадамалги жиналги рижичIо дие гIибадат гьабизе гIоло гурони»-абун Хадубги абулеб буго гьев ТIадегIанав Аллагь нилъеца гьабулеб гIибадаталда жиндир щибго хIажалъи бугев гьечIин, гьеб гIибадат инсанас жиндир абадияб ахираталда жив гIазабалдаса хвасарлъун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмталъулъ вукIиналъе гIоло гьабизе кколин абун.
Гьаб анкьго кIудияб махлукъалдалъун жинца гьаги гьедун ТIадегIанав Аллагьас гьелъие жаваб гьабун абулеб буго:

قَدۡ أَفۡلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ۝٩

9. ХIакълъунго жиндир абадияб лъикIлъиялда кверщел батарав чи вуго жинца гьеб нафс купру-ширкалъул чороклъиялдаса бацIад гьабун иман-исламалъул нуралдалъун гвангъизе гьабурав чи.

وَقَدۡ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ۝١٠

10. ХIкълъунго жив ахираталъе чIового хутIарв, гьениб жиндие гIакъуба-гIазаб хIакълъарав чи вуго жинца гьеб нафс купру-ширкалдалъун, къабихIал гIамалаздалъун чорок гьабурав, гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъиналъе хIакъ гьабураб чи.

كَذَّبَتۡ ثَمُودُ بِطَغۡوَىٰهَآ ۝١١

11. Жидер къосин сабаблъун Самудияз жидеда витIарав авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьереси гьавуна.

إِذِ ٱنۢبَعَثَ أَشۡقَىٰهَا ۝١٢

12. Жидеца бищунго къосарав чи витIараб мехалъ гьев расуласе мугIжизатлъун бугеб варани хъвезе.

فَقَالَ لَهُمۡ رَسُولُ ٱللَّهِ نَاقَةَ ٱللَّهِ وَسُقۡيَٰهَا ۝١٣

13. Гьеб къавмалда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расуласги абун букIана: «Нужеца гьаб варанияльe зарал гьабуге ва гьелъие цо къоялъ гьекъезе лъимги те. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер хIал бихьизе нужеда тIад лъураб таклиф»-абун.

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنۢبِهِمْ فَسَوَّىٰهَا ﴿١٤﴾

14. Жидеца гьев СсалихI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьереси гьавуна ва гьеб вараниги хъуна.** Жидеца аварагас кьураб хIинкъи къабул гьабичIо. **Цинги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьел гьалаг гьаруна жидер гIасилъи ва пасикълъи сабаблъун. Гьезда тIад гIазаб гIамлъана, гьезул рижиги бакъвазе гьабуна. Гьеб гIазаб киназего бащад гьабуна.** Гьезул лъимал, руччаби, херал бахIарал щивго чи хвасарлъичIо.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَٰهَا ﴿١٥﴾

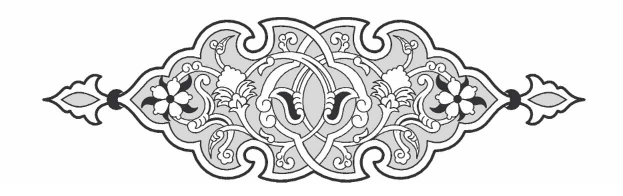
15. ТIадегIанав Аллагьас гьадинаб гIазаб гьабула жинда гIасилъарал къавмазе **ва гьеб гIазаб гьабуна абун Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **щибго жоялдаса хIинкъи ва нахъчIвай букIунаро.**

Гьесда тIад рагIи абулев, гьесулалдаса ханлъи бергьарав цоги хан гьечIо. Дунялалъул ханзаби ва залимзаби жидеца зулму гьабураб мехалъ гьелъул жавабчилъиялдаса хIинкъун рукIуна.

Маккаялъул мушриказеги гьабила Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьел жидер купру-ширкалдаса руссичIони абураб хIинкъи кьей буго гьал аятазда жаниб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Щамсалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

92. Сурату Ллайл

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул АгIлаялда» хадуб, гьеб буго (87) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Дун гьедулев вуго сордоялхIаги абун, жиндир бецIлъи кинабго жоялда тIаде бачIулеб мехалъ.

2. Жиндир нур ва канлъи загьирлъараб къоялхIаги абунги гьедулев вуго дун.

وَمَا خَلَقَ ٱلذَّكَرَ وَٱلۡأُنثَىٰٓ ٣

3. Инсан ва цогидал хIайваналги бихьинал ва цIуял гьарун кIиго тайпаялда рижараб жиндир тадбиралдалъун ва къудраталдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ

إِنَّ سَعۡيَكُمۡ لَشَتَّىٰ ٤

4. Х1акълъунго Нужеца дунялалъул рукъоб гьабулеб гIамал цIакъ батIи-батIияб буго.

فَأَمَّا مَنۡ أَعۡطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ٥

5. Амма жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал харж гьабулев, жив Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъунги хьвадулев.**

وَصَدَّقَ بِٱلۡحُسۡنَىٰ ٦

6. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие ахираталда букIине къотIи гьабун бугеб алжанги жинца ритIухъ гьабулев.** Гьелда жинца иман лъурав.

فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلۡيُسۡرَىٰ ٧

7. Дица гьав чиясе дунялалъул рукъоб бигьалъи гьабила, гьесие тавпикъ гьабила **лъикIаб гIамал гьабизе ва Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъи тезе.**

وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسۡتَغۡنَىٰ ٨

8. Ва амма жинца боцIи мал садакъаде ва напакъаде кьезе жив бахиллъарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **тIагIат гIибадат гьабизе чIухIун, гьеб жиндие хIажатаб иш гьечIо абун жив хьвадарав чи.**

وَكَذَّبَ بِٱلۡحُسۡنَىٰ ٩

9. Жинца ахиратги, гьениб бугеб алжанги гьереси гьабурав.

فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلۡعُسۡرَىٰ ١٠

10. Дица гьесие бигьалъи гьабила жиндирго гIасилъиялда хьвадизе ва ахираталда жив гIазабалъулъ вукIунеб гIамал гьабизе.

11. Цинги гьев жужахIалъул цIадаве ккараб мехалъ гьесие квер бакъи гьабуларо жинца дунялалда данде гьабун букIараб боцIи-малалъ. وَمَا يُغۡنِي عَنۡهُ مَالُهُۥٓ إِذَا تَرَدَّىٰٓ ﴿١١﴾

12. Х1акълъунго Дица Дир заталда тIад гьабун буго гIадамазда лъикIаб-квешаб жо баян гьаби, гьезухъе русулал ритIун гьел исламияб диналда тIоритIи. إِنَّ عَلَيۡنَا لَلۡهُدَىٰ ﴿١٢﴾

13. Х1акълъунго Дир милк ва мулк буго гьаб дунялги, хадуб жиб букIунеб абадияб ахиратги. وَإِنَّ لَنَا لَلۡأٓخِرَةَ وَٱلۡأُولَىٰ ﴿١٣﴾

14. Дица нужее хIинкъи кьун буго жиб боркьараб, лагь-лагьун, гьалдолеб жужахIалъул цIаялдалъун!. فَأَنذَرۡتُكُمۡ نَارٗا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

15. Гьеб цIада жаниве лъугьизе гьечIо жиндир бахьи къосарав чи гурони. لَا يَصۡلَىٰهَآ إِلَّا ٱلۡأَشۡقَى ﴿١٥﴾

16. Жинца аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьарурав ва Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялдаса, гьесие гIибадат гьабиялдаса жив вуссарав чиги гурони.** ٱلَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾

17. Гьеб жужахIалъул цIаялдаса ахираталда рикIкIад гьавизе вуго жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъаравлъун вукIарав муъминчи.** وَسَيُجَنَّبُهَا ٱلۡأَتۡقَى ﴿١٧﴾

18. Жинца закат-сахI бахъун жиндир боцIи харж гьабулев вукIарав, гьеб лъикIаб нухазда харж гьабун, жинца напс бахиллъиялдаса ва мунагьаздаса бацIад гьабулев вукIарав. ٱلَّذِي يُؤۡتِي مَالَهُۥ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

19. Гьаб боцIи-мал харж гьабулеб мехалъ жинца щивго чиясе кьезе кколеб букIараб налъи кьолевлъун яги гьесул лъикIлъиялда данде лъикIлъи тIалаб гьабулевлъун жив вукIунарев. Рак1 бац1адго жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ г1оло кьолев. وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُۥ مِن نِّعۡمَةٖ تُجۡزَىٰٓ ﴿١٩﴾

20. Гьес тIалаб гьабулеб жо букIуна цохIого Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи.** إِلَّا ٱبۡتِغَآءَ وَجۡهِ رَبِّهِ ٱلۡأَعۡلَىٰ ﴿٢٠﴾

21. Ахираталда щвараб мехалъ гьев муъминчи ц1акъ разилъизе вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахираталда гьев муъминчи рази гьавизе вуго. وَلَسَوۡفَ يَرۡضَىٰ ﴿٢١﴾

Гьесие алжаналъул нигIматал кьун, гьесда жив разилъун, жиндир заталда валагьулевлъун гьев гьавун.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъам щолеб гIамал гьабизе тавпикъ гьабеги!

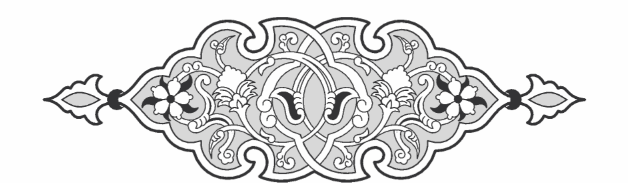
Гьал аятал рештIине гьариялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Жинда Аллагь разилъаяв Билал асхIаб вукIана Умаят ибну Халаф абулев Къурайшазул мушрикасул лагълъун. Гьев Билал асхIабас исламияб дин босараб мехалъ гьесул сайид Умаятица гьесие цIакъ гучаб гIазаб гьабулеб букIана. Гьев Билал асхIаб бухIараб бакъукь къотIнове вегизе гьавун, гьесул черхалда тIад кIудияб гамачIги лъун, жиндир хIатал-квералги рухьун толаан. Гьесда абулеб букIана: «Мун гьаб хIалада вукIине вуго мун хвезегIан яги дуца МухIаммадида инкар кквезегIан»-абун. Гьеб хIалалда вугеб мехалъги Билал асхIабас رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вуго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вуго … абун абулеб букIана.

Цо нухалъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIаб щвана гьев Билал асхIабасе رَضِيَٱللَّهُعَنْهُ гIазаб гьабулеб бакIалда ва гьес Умаятида абуна: «Мун Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъуларищ гьав мискинав чиясе гьадинаб гIазаб гьабизе?»-абун. Умаятица абуна: «Мун вуго дие гьев лагъ пасад гьавурав чи! Дуе гьев гIазабалдаса хвасар гьави бокьун батани дидаса вичун восе гьев!»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабас Умаятие мухь кьун жинда Аллагь разилъаяв Билал асхIаб тархъана. Гьаб иш бихьараб мехалъ Къурайшазул мушриказ абуна: «Абубакрица гьев вичун восичIо цо щиб букIунги гьев Билалидаса жив нечолеб гIилла букIун гурони»-абун. Гьел мушриказул рагIи гьереси гьабун ТIадегIанав Аллагьас гьал аятал рештIине гьаруна.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасги абулеб букIана: «Нилъер сайид Абубакр асхIабас нилъер сайид Билал асхIаб тархъана»-абун. Гьаб буго хириял асхIабзабазул берцинаб тIабигIат-гIамал. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее гьел асхIабзаби рокьизе ва гьезул тIабигIат гIамал хьвадизабизе тавфикъ гьабеги!.

Сурату Ллайлалъул тафсир ва таржама хъван тIабуна.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

93. Сурату ЗзухIа

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Фажралда» хадуб, гьеб буго (89) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1.2. Бакъ тIаде борхун гьелъул гвангъи ракьалда тIибитIараб зухIаялъул гIужалхIаги, жиб тIаде бачIун жинца кинабго жо бецIлъукье ккезе гьабураб мехалъ сардоялхIаги абун гьедулев вуго Дун.

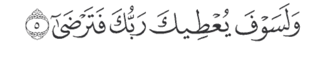
مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ٣

3. Дур БетIергьан Аллагьас мун рехун тун гьечIо ва гьесул дуда ццим бахъунги гьечIо.

Гьал аятал рештIине гьариналъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Жабраил малаик вахIю босун вачIин гьоркьоб къотIун букIана дагьаб заманаялъ. Гьеб жинда захIмалъун, гьелъие сабаб лъаларого аварагги ﷺ вукIана. Гьаб хабар жидеда рагIидалго мушрикаца абуна: «Гьев МухIаммадида гьесул БетIергьанасул ццим бахъун буго ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев реххун тун вуго»-абун. Гьалдаса хаду Жабраил малаик вачIун гьес, гьал аятал ва хадур ругел аятал цIалана, Аллагьасул свалат салам жинда лъеяв аварагасе.

4. Гьаб жиб паналъулеб дунялалдаса дуе даимго нахъе хутIулеб ахират лъикIаб буго, МухIаммад ﷺ!.

5. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе нахъа кьезе буго мун жиндаса ризилъулеб жо ва мун гьелда разилъизеги вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьаб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъа кьолеб жо буго ахираталда жиндир умматалъе шапагIат гьабизе кьолеб ихтияр.

Жинда Аллагь разилъаяв имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жиндир уммат ракIалде щун: «Я дир БетIергьан Аллагь, дир уммат хвасар гьабе!»-абун зигардулев вукIана ва гIодулевги вукIана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас Жабраил малаикасда абуна: «Я Жабраил! Мун гьев МухIаммадихъе* ﷺ *а ва дуца гьесда гьикъе жив щиб жоялъ гIодизе гьавулев вугев»-*

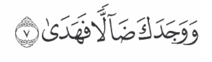
абун. Цинги Жабраил малаик аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *вачIана ва гьесда гьикъана щиб жоялъ мун гIодизе гьавулев вугев абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда бицана жив жиндир умматалъул ургъелалъ гIодизе гьавулев вуго абун. Хадуб ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Я Жабраил! Мун гьев МухIаммадихъе* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *а ва дуца гьесда бице дица жив жиндир умматалъул амроялъулъ рази гьавизе вугин, гьесие щибго къварилъиги гьабизе гьечIин»*- абун.

Цоги хIадисалда буго: *«Щивав аварагасе Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *жиндие жаваб гьабулеб дугIа кьун буго. Аварагзабаца* عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ *гьеб дугIа дунялалдаго гьабуна. Дица гьеб дугIа ахираталда гьабизе нахъе бахъун тун буго. Гьеб дугIаги дир умматалъе шафагIат гьаби букIине буго»*-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Цоги гIалимзабаца абуна: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ дунялалдаги кьуна гьев жиндаса разилъулеб жо: Жиндир рисалат ракьалда тIибитIана, тушбабазда тIад бергьенлъиги щвана, исламияб улкаги гIуцIцIана. Гьесул уммат киналго умматаздаса гIемераб ва хириябги гьабуна. Ахираталда гьев аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиб бецциараб макъам буго, шафагIат гьабизе изноги буго, ХIавзги буго (жиндаса муъминзабаца гьекъолеб ицц).

6. Дур Бет1ергьанасда мун дур эменги хун ятимлъун ватичIищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **? Цинги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мун т1аде къана жинца дуе тарбия гьабулев дур кIудияв эмен ГIабдулмутIалибиде.** أَلَمۡ يَجِدۡكَ يَتِيمٗا فَـَٔاوَىٰ ٦

Ибну Касирица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг эбелалъул чохьонивго вукIун гьесул эмен ГIабдуллагь хвана. Цинги гьесул анлъго сон бугеб мехалъ гьесул эбел Аминатги хвана. Цинги гьев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жиндир кIудияв эмен Г1абдулмутIалибица хьихьун вукIана кIиго соналъ. Гьев хун хаду гьесие эменлъи гьабуна жиндир инсул вац АбутIалибица. Гьев АбутIалиб живго хъанчазе лагълъи гьабулев чи вугониги МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ жинца квер бакъулев, гьесдаса мушриказул зарал жинца нахъе чIвалевлъун вукIана. Гьев АбутIалиб хвана авараглъи кьун анцIго сон гIагарун заман араб мехалъ. Цинги мушриказул бетIер тIаде борхана, гьез авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ чIвазе хIилаги ургъана. ТIадегIанав Аллагьас гьижра гьабизе изно кьун МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Мадинаялда ана. Гьаб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ятимлъун вукIарав аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ квер бакъи гьаби.

7. ТIадегIанав Аллагьасда мун ватана дуда исламияб дин лъаларевлъун, купру-ширкалъул

агьлуялда гьоркьов вугевлъун, гьездаго релълъун мунги къосине бегьулевлъун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун гьеб къосиналда виччачIо.

Духье авараглъиги кьун исламияб диналда дур къавм ахIулев расуллъун гьавуна.

Цо гIалимзабаца абуна гьев МухIаммад гьитIинавго вугеб мехалъ Маккаялъул кIкIалахъе вилун вукIана. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир кIудияв эмен ГIабдулмутIалибихъе вуссине гьавуна абун. Цоги рагIи буго АбутIалибгун цадахъ Шамалда дараналъе унеб мехалъ гьел нух къосун рукIана абун.

8. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мун мискинав, хъизан лъимал г1емеравлъун боцIи-мал гьечIевлъунги ватана. وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾

Цинги мун бечед гьавуна даран-базар гьаби лъазе гьабун. ГIадамазда хIажатавлъун течIо. Гьезда кодоб бугеб жоялда хьул лъолевлъунги вукIинчIо хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Гьал к1удиял ниг1маталги кьун ругелъул. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ васият гьабулеб буго:

9. Дуца ятимазе зулму гьабуге, гьел хIакъирги гьаруге! فَأَمَّا ٱلْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾

Мун гьел ятимазе гурхIулев эмен гIадин вукIа. Мунго ятим вукIараблъи ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун данде вачараблъи кIочонге!

10. Гьарун вачIарав чиги дуца нахъе къотIуге. وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾

Гьев жинца гьарараб жо кьечIого тоге! ГIелму тIалаб гьабун вачIарасе гIелму кье, боцIи-мал тIалаб гьабун вачIарасе гьеб кье! Гьарун вачIарасе кьезе жо батичIеб мехалъ гьесда берцинаб рагIи бицун, гьесул ракI парахат гьабун витIе гьев нахъе. Гьумер букIкIун, гьесул мегIералда ццебе нуцIа къан витIуге. Мун мискинав вукIараблъи ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуе гIейи гьабураблъи кIочонге!

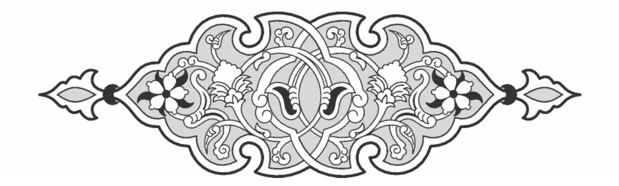
11. ТIадегIанав Аллагьас дуе кьурал нигIматал дуца гIадамазда рице абун. وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

Гьел нигIматал рициги, гьездаса рохел загьир гьабиги нигIматазе щукру гьаби буго. Бищунго кIудияб нигIмат буго МухIаммад, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун исламияб диналда тIовитIун вукIин. Гьеб нигIматалда данде щукру гьабун дуца дур къавмги исламияб диналда тIобитIе!

Жиндие гIелму кьурав чиясда тIадаб буго гьеб гIелмуялда данде щукру гьаби. Гьаб щукру гьаби букIуна жинца гIелмуялда рекъараб

гIамал гьаби ва гьеб гIелму цогидазухъе щвезе гьаби. Гьаб амруялдаса гъапуллъарав гIалимчи ахиараталда жиндие гIазаб гьабулевлъун вукIина абун.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ЗзухIаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

94. Сурату ЩархI

Гьаб сурат рештIине гьабуна гьалда цебе бугеб «сурату ЗзухIаялдаса» хадуб.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾

1. Дица дур керен-ракI гIатIид гьабунагурищ МухIаммад ﷺ, иманалдалъун ва Къураналъул нуралдалъун.

Дуда вахIю гьабулеб дин къабул гьабизе ва гIелму-хIикмат жаниб лъугьине гIатIид гьабуна Дица дур керен. ЩайтIанияб хъублъи нахъе ине гьабун, Жабраил малаикас чурун, бацIцIад гьабуна абураб магIнаги гьабуна гьаб рагIиялъе. Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI керен ссун къватIибе бахъун чурун букIана гьев гьитIинав вугеб мехалъ.

وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ ٱلَّذِىٓ أَنقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾

2.3. Дур ракI къварид гьабун, дур мугъ бакI гьабун рукIарал дудаса ккарал гъалатIаздаса Дун тIаса лъугьана.

Гъал гъалатIал рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьарурал цо-цо гIамалал, хаду Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб гIамал гьабуге абун гьесда амроги гьабурал. Масала: Гъазаватазда рачIинчIого чIезе мунафикъзабаца изну тIалаб гьабураб мехалъ аварагас ﷺ гьезие изну кьей, беццав чи жинда ахIдараб мехалъ аварагас ﷺ гьумер букIкIине гьаби, Бадроялъул асирзаби гIакIа босун нахъе риччай, «дие Марият хIарам гьаюна»-абун жинца аби ва гьелда релъльарал гIамалал руго гьел. Аваргзабазул Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи ва мунагьал гьари букIунаро, амма гьезие цIакъ бакIлъун букIуна жидедаса ккараб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIайиб чIвараб гIамал, кигIанго гьитIинаб гъалатI гьеб бугониги.

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабазеги жидедаса ккараб мунагь-хатIаъ кIудияб мегIер мугъалда тIад лъун бугеб гIадин захIмалъун букIуна. Мунапикъзабазе ва иман загIипал гIадамазе кигIан кIудияб мунагь жидеца гьабуниги гьеб жидер бетIерлада тIад чIараб тIутIгIан бигьалъун бихьула.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

4. Дица дур рехсей ва даража-макъамги тIадегIан гьабуна.

Дунялалдаги ахираталдаги жиндир къимат ва къадро кIудияв вуго жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг. Гьесул цIар ТIадегIанав Аллагьасул цIаралда хурхизе гьабун букIин гIеларищ гьесул даража-макъам тIадегIанаб букIиналъе мисал!

Цониги жинца шагьадат битIунев, как ахIулев ва как балев чи гьечIо жинца: «Ашгьаду ан лаилагьа ИллаЛлагь ва ашгьаду анна МухIаммадан ﷺ расулуллагь»-абун абуларев. ТIадегIанав Аллагьасул цIар буго «МахIмудун» абураб (жив веццарав, кинабго реццалъе жив мустахIикъав). Хирияв аварагасдаги ﷺ цIар буго «МухIаммадун ﷺ »-абун гьелъул магIнаги жив веццарав абураб буго.

5. ХIакълъунго цо захIмалъи-къварилъиялда хадуб бигьалъи ва гIатIилъи букIуна. فَإِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا ٥

6. Гьеб захIмалъи-къварилъиялда хадуб бигьалъи ва гIатIилъи букIунеб букIин жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амро буго. إِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا ٦

Гьаб рагIи ТIадегIанав Аллагьас такрат гьабун абуна, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI парахат гьабун, гьесие роххел бицун, гьев Маккаялда вугеб мехалъ цIакъ кIудияб къварилъиялда вукIиндал, гьесие ва гьесул асхIабзабазе мушриказ гьабулеб гIазаб ва зарал сабаблъун. ТIадегIанав Аллагьас жинца аварагасе ﷺ кьурал кIудиял нигIматалги рицун хадуб гьесда абулеб буго: Гьал кIудиял нигIматал дуе кьурав дур БетIергьан Аллагьас дудаса къварилъи тIаса босизе буго ва дуе квербакъиги гьабизе буго абун. БетIергьан Аллагьас жиндир рагIи хIакъаблъун гьабуна ва жиндие хирияв авараг ﷺ хвелелде исламияб улка (давлат) гIуц1цIун букIана, гьесие зарал гьабулел рукIарал мушрикалги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дунялалдаго гIазаб гьабун Бадроялда чIван рукIана.

7. Мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда халкъ ахIиялдаса рукъов вачIун гIодов чIараб мехалъ гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабун, гьесие какал ран ва гьесде дугIа-хIели гьабун дуца дур черх сваказе гьабе. Халкъалда гьоркьов вугеб мехалъ гьел исламияб диналда тIоритIулевлъун вукIа. Гьездаса ватIалъун мун цохIого хутIараб мехалъги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIа. فَإِذَا فَرَغۡتَ فَٱنصَبۡ ٧

8. Дуца дур кинабго хьул ва къасд дур БетIергьан Аллагьасде буссине гьабе. وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرۡغَب ٨

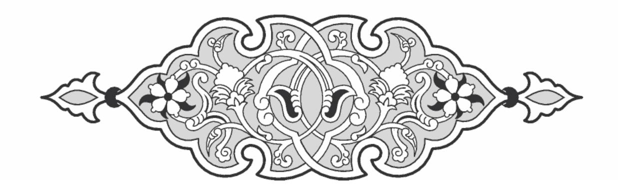
Дур кинабго мурад ва аниш Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи ва лъикIаб ахират щвей букIа. Жиб паналъулеб дунялалъул пикру гьабуге, гьеб тIалаб

гьабулевлъунги вукIунге.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьал сипатал жиндие ругев вукIана. Гьаб хитIаб хирияв аварагасда صَلَّىٰ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьабиялъул мурад буго гьесул уммат хIакъаб диналда тIибитIи, гьезда лъазе гьаби цIохIо дунялалъул ургъалида рукIинчIого ахиараталъе гIамал гьабизе кколеблъи. Чара гьечIеб магIишат тIалаб гьабун хутIараб заман Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда буссинабизе кколеб букIинги лъазе гьабулеб буго. Жидер рагIаби дагьал ва амма магIна цIакъ гъваридал руго гьаб сураталъул аятал. Хирияб Къуръан мугIжизат букIин ва гьелъул пасихIлъи ва гъварилъи жинца цIакъго загьир гьабулебги буго.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ЩархIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

95. Сурату Ттин

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Буружалда» хадуб, гьеб буго (85) абилеб сурат.

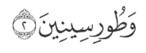
Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلتِّينِ وَٱلزَّيۡتُونِ ١

1. **Тин ва Зайтун, абулеб** жиб кIиялъулъго баракат бугеб, жиндаса инсанас квеналъе ва дару-сабабалъе мунпагIат босулеб **пихъалдалъун гьедулев вуго Дун.**

Байтул-мукъадасалда жиб гIемер букIунеб пихъ буго зайтун. Гьелъул нах буго жиб квеналъе ва даруялъе хIалтIизе гьабулеб.

Тин (инжир, смоковинци) буго Димашкъалда гIемер бижулеб пихъ. Гьаб кIиябго пихъ алжаналъул пихъаздасаги руго.

2. **ТIурисинин абураб жиндилъ баракат бугеб мегIералдалъунги гьедулев вуго Дун.**

Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ калам гьабураб мегIер буго гьеб. Жинда тIад гъветI-херги бижараб, пихъил гъутIбиги ругеб, жиндир тIабигIат лъикIаб ва сифат берцинаб.

وَهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ٱلۡأَمِينِ ٣

3. **Жиндилъ божилъи бугеб гьаб Макка шагьаралдалъунги гьедулев вуго Дун.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб цIунараб, жиндилъ тушманлъи гьабулареб.

Ибну Касирица абулеб буго: ГIалимзабазул цо къукъаялъ абуна: ТIадегIанав Аллагь гьедулев вугин халкъалда дин босун жал ритIарал, жидехъе Инжил, Таврат, Къуръанги кьурал, бищунго кIудиял ва хириял аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ватIаналдалъун. Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIалъараб ТIурсайнаалдалъун, Г1иса аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ватIаналъун бугеб Байтул-мукъадасалдалъун ва МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ватIанлъун бугеб Макка хIарамалдалъунги. Гьаб каламалъ т1орит1ел гьабулеб буго, Гьал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ хириял рукIиналда гьел аварагзабилъун ритIараб ракьги хирияб бук1иналда.

لَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ فِيٓ أَحۡسَنِ تَقۡوِيمٖ ٤

4. Гьал церехун рехсарал хириял бакIаздалъун гьа гьедун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: **ХIакълъунго Дица инсан вижана бищунго берцинаб сипаталда.** Жиндир гьумер берцинав, черх чIурканав, лугби цоцаде рекъарав, гIакъло-гIелму бугев. Жиндир хIажат-мурад баян гьабизе кIалъалевлъун гьавун, жинда тIад таклиф къан, гьеб таклиф

тIубаялдалъун жиндие абадияб ахираталда алжаналъул нигIматал рукIуневлъун гьавун.

ثُمَّ رَدَدۡنَٰهُ أَسۡفَلَ سَٰفِلِينَ ٥

5. Цинги Дица гьев инсан вусине гьавуна бищунго гIодогIанаб бакIалда.

Жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавичIого, гьес тIад къараб таклиф тIубачIого жив хьвадараб мехалъ гьев жужахIазул бищунго гъокьияб тIалаялъуве вуссине гьавула.

Цоги магIна гьабуна: Цинги Дица гьев инсан херлъизе гьавун лъимерлъиялъул къоялда ккезе гьавула абун. Гьаб магIна загIипаблъун гьабулеб буго хадур ругел аятазул магIанаялъ.

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمۡ أَجۡرٌ غَيۡرُ مَمۡنُونٖ ٦

6. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, аварагасда нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби руссине гьаруларо гIодобегIанаб бакIалде. Гьезие ахиаратлда цIакъ кIудияб ажро буго: Жиб абадияб, жиндие нахъаса къотIиго гьечIеб.

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعۡدُ بِٱلدِّينِ ٧

7. Гьал мухIканал аятал ва гIаламаталги рихьулел рукIадго ахират гьереси гьабизе мун тIамулеб жогIаги щиб бугеб, я гьав инсан!.

أَلَيۡسَ ٱللَّهُ بِأَحۡكَمِ ٱلۡحَٰكِمِينَ ٨

8. Гьадин мухIканго махлукъ бижарав, гьаб берцинаб сифат-сураталда инсанги вижарав, гьаб кинабго махлукъалъул мухIканаб хIалалъ жинца тадбирги гьабулев **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьечIишха бищунго гIадло битIарав, хIукму гIадилав, жинца гьабулеб жоялъул маслахIат ва мурад жинда лъалевлъун.** Вуго БетIергьан Аллагь жиндир гIадло битIарав, жив цогояв хан, гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго нилъеца лагълъи гьабулеб ва гьев цо вукIиналъе буго нугIлъи гьабулеб.

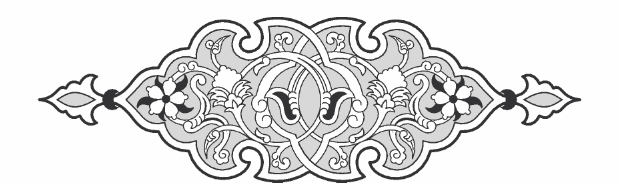
Цо хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалун лъугьараб мехалъ: *«Вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ бищунго хIукму битIун гьабулев, дунги гьелъие нугIлъи гьабулездаса вуго»*-абун абулеб букIана. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Имам КъуртIубияс жиндир тафсиралда жаниб абуна: «ГIисал Гьашими»-абулев чи вукIана жиндие жиндир чIужу цIакъ ёкьулевлъун. Гьес цо къоялъ чIужуялдехун абуна: «ЦIураб сардилъ моцIалдаса мун берцинай ятичIони дица дур лъабабго цIар тIамураб буго»-абун. Цинги гьесул чIужу гьесдаса рикIкIалъун чIана ва гьевги цIакъ рекIекълъана жинца абураб рагIиялда. Гьев ана Мансур халифаясухъе ва гьесда бицана жиндир къварилъи. Мансур халифаяс шагьаралъул гIалимзаби

данде ахIана ва гьезда бицана «ГIисал гьашимил» масъала ва гьел ургъизе тIамуна гьесул цIар унареб хIал гьечIодай гIелмуялда жаниб абун.

Гьел киналго гIемер ургъана ва гьезие щибго жаваб батичIо гьев ГIисал цIар ун буго абун аби гуреб. Гьеб мажлисалда вакIарав цо гIалимчи кIалъачIого чIун вукIун, гьесде Мансурица абуна: «Мун щай кIалъаларев, дур щиб жаваб бугеб?»-абун. Гьев гIалимас абуна: «Я амирал муъминин! ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «ХIакълъунго Дица инсан вижана бищунго берцинаб сифаталда»-абун. Инсанасдаса берцинаб цоги махлукъ букIунаро»-абун. Мансур халифаяс гьесул рагIи къабул гьабуна ва ГIисал чIужу гьесда тIаде юсине гьаюна. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее битIараб гIелму ва пагьму кьейги!

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ттиналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

96. Суратул Г1алакъ

Гъаб сурат буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Къуръан655 решт1ине гьабизе бай бихьараб мехалъ т1оцебе жиб решт1ине гьабураб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ١

1. Дуца гьаб хирияб Къуръан цIале МухIаммад ﷺ, дур БетIергьан Аллагьасул цIаралдалъун бай бихьун ва гьесдаса квер бакъиги тIалаб гьабун.

Жинца кинабго махлукъ бижарав ва гьелъул тадбир гьабулев, жив цогояв ханлъун вугев гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Исламияб диналъул бищунго кIудияб гIаламат ва жиндир кIвар бугеб амро буго гIелму лъазе гьаби, хъвай-цIали лъазе гьаби. Хирияв аварагасда ﷺ вахIю гьабизе бай бихьараб лахIзаталдаса хадуб кинабго заманаялъ исламияб дин цояз цоязде лъазе гьабун, кIалалъ бицун, кагъаталда хъван нилъехъе щун буго. Гьеб исламияб дин абаруб жого гIелму буго. Къуръанги, хIадисги гьелъул асло буго, гьелъие гьабураб тафсир ва таржама гIалимзабазул ижтигьад буго (яхI бахъи, хIал кIвараб жо гьабун хIакъаб магIна ва мурад загьир гьабизе гIамал гьаби).

Гьел гIалимзабиги кинабго заманаялъ цояв цогидасе хъаравуллъун чIун, гьесул гъалатI битIизе гьабулевлъун вукIун, гьаб исламияб дин азаралда ункънусго сон заман жиб бай бихьаралдаса ун бугониги жиндилъ хис-бас гьечIого, жиндир асло цIунун хутIун буго.

Исламияб диналъул аслиял къагIидабаздаса бугеб къагIида буго щивав инсанас жинца гьабулеб гIамал жиб лъан, жиндаса мурад лъан, гьеб мурадалда рекъон гьабулеб букIин. Исламияб диналъ жиб нахъе чIвалеб жо буго жиндир гIелмулъай гьечIого, гьеб гIелму тIалаб гьабичIого цо пуланав чиясул рагIияда ва гIамалалда нахъвилълъун хьвадулевлъун инсан вукIин. Жинда нахърилълъизе тIадав чи вуго Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг. Гьесдаса мухIканаб хIадис бачIараб мехалъ, гьеб хIадисалда гIамал гьабиялдаса жиндие мурад бичIулеб гьечIониги, инсан нахъвилълъуна хирияв аварагасда ﷺ ва гьесул гьеб гIамал битIун ккарабги букIуна.

Гьев аварагасда ﷺ хадур рукIарал хириял асхIабзабазул рагIиги хIужа-далил букIуна гьеб рагIи асхIабзабазул букIин хIакълъараб мехалъ, ва цоги асх1абзабаца хилафги гьабич1еб мехалъ. Цинги хадур ругел гIалимзаби ва имамзаби цояв цоясдаса тIокI гьавун, гьав лъикIав, дов квешав абун гьезие къимат кьезе ва гьезул цоязда нахъ вилълъун, цогидав реххун тезе нилъее нух букIунаро: гьазул рагIи ва хIукму Къуръан-хIадисалдаги боцун, гьеб цIадирояллдалъун гьеб цIазе лъалев чиясе гурони.

Гьал боцизе лъалел гIадамалги жакъа жал ратизе захIматал, жал цIакъ дагьлъарал руго. Гьаб рагIиялъул хIасиллъун букIуна щивав инсанасда тIадаб букIин жинца гьабулеб гIамал гьабизе лъан, гьелъул хIужа-далил лъан гьабизе тIадаб букIин. Гьедин хIужадалил лъазе кIвечIев чи цоги гIалимчиясда нахъвилълъизеги бегьула. Амма шаргIалда какараб гIамал буго гьал жагьилал гIадамал жидер имам яги устар кIодо гьавун, щибаб къукъа жал хIакъаб диналда руго абун цогидал къукъабазда данде багъулеб букIин. Гьаб буго иблисалъул ва исламалъул тушабазул мурад тIубай. Гьаб амро буго жиб бичIине ва жинда кантIизе рекъараб амро!

خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾

2. Жинца инсан вижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**, загIипаб бидул гороялдаса.**

«ГIалакъ» абун бидул гороялда абула. Гьаб магIна хал гьабураб мехалъ аяталъул магIна букIуна: гьеб жиб загIипаб бидул гороялдаса вижарав инсанасе чIухIизе бакI щиб букIинеб абураб.

ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

3. Дуца гьаб хирияб Къуръан цIале МухIаммад ﷺ**, ва дуда лъай дур БетIергьан Аллагь жив хирияв ва къадро кIудияв вукIин.**

ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ﴿٤﴾

4. Жинца къаламалдалъун хъвадаризе инсанасда лъазе гьабурав.

عَلَّمَ ٱلْإِنسَٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

5. Гьев инсанасда жинда лъалареб букIараб исламияб динги лъазе гьабурав.

Цогидаб инсан жинда хIажалъулеб дунял-ахиараталъул гIелмуги лъазе гьабурав.

АлхIамдулиллагь! Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго. Жинца исламияб диналда нилъ тIоритIарав, жиндир хирияб Къуръан цIализе лъалеллъунги гьарурав, жиндие хирияв ХIабиб МухIаммадил ﷺ суннат лъалеллъунги нилъ гьарурав. Гьаб щуго аят буго Къуръаналъул т1оццере рещт1арал аятал.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг «ХIираъ» абулеб нохъоде ун

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев вугеб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас Жабраил малаик витIун гьесда Къуръан вахIю гьабизе бай бихьараб заман буго гьаб.

Жидеда Аллагь разилъаял имам Бухараияс ва имам Муслимица жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аваагасе вахIю бай бихьиялде цере жал ритIухъал макьаби рихьулел рукIана. Цинги гьев ругьунлъана ХIираъ нохъоде ун гьенив заманаялъ чIун Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIибадат гьабизе. Цо чанго къоги гьениб бан жиндие квен-тIех босизе Хадижатихъе рукъове вачIунаан, цингиги гьев ХIираалда унаан.*

Гьедин жив вукIадго гьесухъе хIакъаб жо бачIана. Гьесухъе малаик вачIана ва гьесда «дуца цIале!»-абун абуна. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дун цIализе лъалев гьечIо»-абун. Цинги малаикас авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *жинде данде къана кутакаб данде къаялъ, цинги гьев нахъе виччана ва гьанжеги абуна: «Дуца цIале!»-абун. Аварагас* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *добго жаваб кьуна. Гьедин лъабго нухалъ малаикас авараг* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *жинда данде къана гьесие лъикIго захIмалъулеб хIалалъ. Хадуб малаикас гьаб щуго аят цIалана. Гьел аяталги росун жив цIакъ хIинкъун жиндир ракI сородулаго МухIаммад авараг* صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ *Хадижатихъе вачIана жинда Аллагь разилъаяй ва гьес абуна: «Дун ратIлилъ жеме! Дун ратIлилъе вахче!»-абун. Хадижатица гьев ратIлилъе жемун дагьаб мехалъ тана. Жиндир хIинкъи тIаса ун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Хадижатида бицана жиндие ккараб жо ва гьес абуна: «Дун дирго нафсалде хIинкъулев вуго»-абун. (дун унтун вугодай абун, яги дие щайтIаналъ зарал гьабун бугодай абун).*

Жинда Аллагь разилъаяй Хадижатица абуна: «Кисан мун унтун вукIинев? Дуе щибго къварилъи гьечIо. Валлагьи Аллагьас мун кидаго гIодовегIан гьавизе гьечIо. Х1акълъунго мун вуго гIагарлъиялда гурхIел гьабулев, гIадамазул ургъел къварилъи гьездаса борхулев, хIажалъи ккарав чиясе жо кьолев, гьобаласе лъикIаб гьоболлъи гьабулев. ХIакъаб жо хIакъаблъун букIине гьабулев, гьелъие квер бакъи гьабулев». (гьединал берцинал тIабигIатал ругев инсан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *гIодовегIан гьавуларо, гьев щайтIаналъ гуккиялдасаги цIунула).*

Цинги Хадижат МухIамадги цадахъ вачун жиндир вацIгIал Варакъат ибну Навфалихъе ана. Гьев вукIана цебего Насранияб динги босун гьеб дин гьабулев, жив цIакъго кIодолъун, херлъун ва бецлъун вугев чи. Гьес Инжилалдаса ГIибранияб мацIалъ жиндие къваригIараб жоги хъвалеб букIана. Жинда Аллагь разилъаяй Хадижатица абуна:

«Я дир вацгІал! гьав дур вацасул васас бицунеб жоялда гІенеке»-абун. (гІарабияз хІурмат гьабун жиндаса гьитІинасда вацасул вас абула, жиндаса кІудиясда дир инсул вац абула).
Варакъатица абуна: «Бицеха дуда бихьараб жо»- абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда бицана жинда ХІираъ нохъода цо чи вачІин ва гьес жиндие рицарал раг1абиги. Варакъатица абуна: «Гьев чи вуго Муса аварагасухъе عَلَيْهِ السَّلَامُ *вачІарав Жабраил малаик. Я аман Аллагь дун гІолохъанчи вугев анищ, дуе квер бакъи гьабизе! Мун Маккаялъул агьлуялъ гьенисан къватІиве къотІулеб мехалъ дун чІаго вукІине вугев анищ!»-абун.*
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Унго гьез дун къватІиве вахъине гьавизейищ вугев»-абун. Варакъатица абуна: «Мун къватІиве вахъине гьавизе вуго. Мун гІадин вахІю босун вачІарав цониги аврааг гьечІо жиндехун тушманлъи гьабичІого тарав»-абун. Хадубги Варакъатица абуна: «Дуца диналда халкъ ахІулеб мехалъ дун чІаго хутІани дица дуе цІакъ квербакъи гьабизе буго»-абун. Гьев Варакъат гьелдаса хадуб гІемер заманго инчІого хвана. Аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *вахІю гьабизе Жабраил вачІин дагьаб заманалъ гьоркьоса къотІун букІана».* (хІадис дагьаб къокъ гьабун хъвана).

6. ХІакъаб жо буго инсан жиндир БетІергьан Аллагьасде гІасилъулев вукІин. كَلَّآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَيَطْغَىٰٓ ﴿٦﴾

7. Живго жиндасаго чІухІун: Жив бечедав вуго, къуватав вуго, кьибил тухум кІудияв вуго абун ракІалде ккун. أَن رَّءَاهُ ٱسْتَغْنَىٰٓ ﴿٧﴾

8. Х1акълъунго дур БетІергьан Аллагьасде буго МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ахираталда кинабго халкъалъул буссин.** إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلرُّجْعَىٰٓ ﴿٨﴾

Гьеб къоялъ щивав инсанасе жиндир гІамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

9.10. Дуца пикру гьабуларищ МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жинца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **как баялдаса Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **лагь нахъе чІвалев чиясул?** أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يَنْهَىٰ ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰٓ ﴿١٠﴾

ЦІакъ ахІмакъав, хІалихьатав ва гІодовегІанав чи гьечІишха гьев? Гьав жинца как балев чи МухІаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго. Гьев жинца как баялдаса нахъ чІвалев чи Абужагьал вуго.

11. Дуца пикру гьабеха МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьев жинца как балев чи битІараб диналдаги вугони.** أَرَءَيْتَ إِن كَانَ عَلَى ٱلْهُدَىٰٓ ﴿١١﴾

12. Жинца цогидаздаги амро гьабулеб бугони Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъа абун ва гьесие гIибадат гьабе абун. أَوۡأَمَرَبِٱلتَّقۡوَىٰٓ ﴿١٢﴾

Гьаб хIакъаб нухалда вугев чиясда данде кин гьев къосарав мушрик вахъунев?.

13. Гьединго дуца пикру гьабеха МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ, гьев инкарчи жинца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ аварагги صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьереси гьарулев, жив иман лъеялдаса вусун чIарав вугони. أَرَءَيۡتَإِنكَذَّبَوَتَوَلَّىٰٓ ﴿١٣﴾

14. Гьев чиясда лъалеб гьечIищ БетIергьан Аллагь жинда кинабго жо бихьулев ва лъалев вукIин?. أَلَمۡيَعۡلَمبِأَنَّٱللَّهَيَرَىٰ ﴿١٤﴾

15. Гьев къосарав чиясда ракIалда кковухъин гьечIо амро! Гьев вусса абе, Гьев чи жиндир къабихIаб гIамал гьабиялдаса вусинчIони бичасхIаги дица гучалда гьесул нодо ккун вехъерхъун гьев цIада жанив реххила!. كَلَّالَئِنلَّمۡيَنتَهِلَنَسۡفَعَۢابِٱلنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾

16. Жинца гьереси бицунев, жив капурав ва жиндир мунагьал гIемерав чи вуго гьеб дица кколеб нодоялъул бет1ергьан. نَاصِيَةٖكَٰذِبَةٍخَاطِئَةٖ ﴿١٦﴾

17. Цинги гьес ахIи бае абеха жиндир кумекчагIазда ва гьездаса квербакъиги тIалаб гьабе абе! فَلۡيَدۡعُنَادِيَهُۥ ﴿١٧﴾

Гьесие щибго квер бакъи щвезе гьечIо гьеб къоялъ.

18. Дицаги ахIизе руго Дир жужахI хьихьун ругел, жудер капурзабазда ццим бахъи кутакал забаниятазда. سَنَدۡعُٱلزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾

Гьез кутакаб гIазаб гьабила гьев абужагьлие ва гьесда релъълъарал чIухIарал, гIамал кIудиял инкарчагIазе ва мушриказе.

19. Жив хIинкъа абе гьев къосарав, хIалихьатав чи! Мун гьесие мутIигIлъуге МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ ! Дуца как бачIого тоге ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда халкъ ахIичIогоги тоге. **Дуца тIад чIей гьабе как баялда ва сужда гIемер гьабиялда! Дуца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIагарлъиги гьеб как баялдалъун ва сужда гIемер гьабиялдалъун гьабе!** كَلَّالَاتُطِعۡهُوَٱسۡجُدۡوَٱقۡتَرِب۩ ﴿١٩﴾

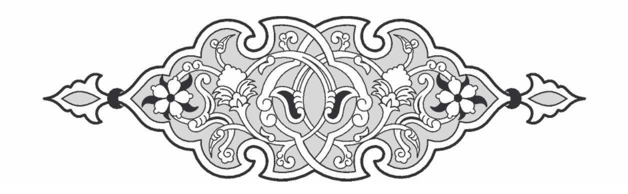
Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Бищунго лагъ Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIагарде вукIунеб заман буго гьев лагъ суждаялда вугеб заман, нужеца гьениб дуг1а г1емер гьабе»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьеб сужда гьаби буго цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гурони жиб гьабизе бегьулареб гIамал. Сужда гьабулев чи цIакъ хIелун ва гIодогIанлъун вукIуна. Гьесул кинабго черхалъул хIалалъ ва ракьалда цузе гьабураб гьумералъ щибго рагIиго абичIониги бицунеб букIуна гьев лагъ кигIанав хIажатав вугев жиндир БетIергьан Аллагьасда.

Сордо къояда жаниб чанго нухалъ жинца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабулев инсан гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъи цIакъ гIажаибаб жо гьечIишха? Дунялалъул цо ханасе жинца сужда гьабулев мушрикасда кIозе бугодай гьев ханги тIаде валагьун вукIун гьесул амроялда гIасилъизе? Жинца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабулев, хаду гьесул амроялдаги гIасилъулев инсан цIакъ ахIмакъав инсан вуго!

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул ГIалакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги БетIергьан Аллагьасе буго.

97. Суратул Къадри

Гъаб сурат рештIине гьабуна «сурату ГIабасаялда» хадуб. Гьеб буго (80) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةِ ٱلۡقَدۡرِ ١

1. Х1акълъунго Дица гьаб хирияб Къуръан рештIине гьабуна жиндир къадро кIудияб сордоялъ.

ЛавхIул МахIфузалдаса босун гьеб Къуръан дунялалъул зодобе рештIине гьабуна. Цинги Жабраил малаикас къоло лъабго соналъ хIажат бихьун, дагь-дагь ккун жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда рештIине гьабуна.

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ ٢

2. Дуда щибха лъалеб МухIаммад ﷺ гьеб Лайлатул Къадри щиб жо бугеб? Гьелъул хиралъи кигIан гIемераб бугеб?

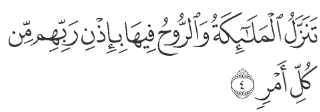
لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ خَيۡرٞ مِّنۡ أَلۡفِ شَهۡرٖ ٣

3. Гьеб Лайлатул Къадри хирияб буго азарго моцIалдасаги.

ЦохIо гьеб сордоялъ гьабураб лъикIаб гIамалалъул ажро-кири гIемераб букIуна азарго моцIалъ гьабураб гIамалалъул кириялдаса.

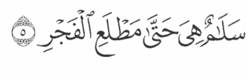
ГIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бициндалго цересел умматазул гIадамал гIумру халатал рукIун цо чияс азарго моцIалъ тIаде ярагъги бан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло гъазават гьабуна абун, Аварагасулги ﷺ муъминзабазулги хьул лъуна жидееги бугеб анищ гьединаб халатаб гIумру жидецаги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабун жидее ажро-кири щвезе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир уммат гьабун бугоха жиндир гIумруги къокъаб, гIамалги дагьаб»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас МухIаммадил ﷺ умматалъе гьаб лайлатул Къадриялъул сордо кьуна: цохIо гьеб сардилъ гьабураб лъикIаб гIамал азарго моцIалъ гьабураб лъикIаб гIамалалда данде букIунеб жиндир ажроялъул рахъалъан.

4. Гьеб сордоялъ Жабраил малаик ва цогидал малаикзабиги ракьалда рештIуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амро босун.

Гьеб сордоялдаса бай бихьун тIасияб соналъул гьединабго сордоялда щвезегIан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалъе къадар гьабураб хIукмуги босун ракьалда рештIуна гьел малаикзаби.

5. Гьеб сордоялъ рогьел баккинегIан малаикзабаца г1ибадат гьабула ругел муъминзабазда «Салам-Салам»-абун гьезие тахIият гьабулеб букIуна. Гьеб сордоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерие лъикIаб жо гурони къадарги гьабуларо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадар кинабго лъикIаб буго, гьев жиндир лагъзадерида гурхIулевги вуго, амма инсан вуго цIакъ жагьилав, жинда лъикIабги квешабги жо батIа гьабизе лъаларев, жиндирго напсалъ, щайтIаналъ гуккун хьвадулев. Гьаб Лайлатул Къадриялъул сордо Рамазан моцIалъул ахираб анцIго сордояда жаниб букIуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб сордо балъго гьабун буго гьеб сордо тIалаб гьабун муъминзабаца гьеб анцIабго сордоялъ гIибадат гIемер гьабизе ва гьезие ажро-кириги гIемераб щвезе. Гьеб лайлатул къадриги щола, гьеб анц1абго сордоялъ г1ибадаталда ч1арав чиясе щаклъи гьеч1ого иншаАллагь. Цо-цо г1адамаца рицунел кьуч1 гьеч1ел харбазулъ ругел г1аламатал рихьинч1ониги.

Хирияб Къуръаналда Лайлатул Къадриялъул лъабго кIудияб хиралъи бицана:

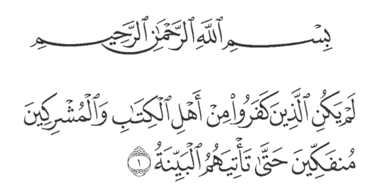
- Гьеб сордоялъ гьабураб лъикIаб гIамал азарго моцIалъ гьабураб лъикIаб гIамалалда бащалъулеб букIин.
- Гьеб сордоялъ цо соналъул хIукму-къадар босун малаикзаби ракьалда рештIунел рукIин.
- Гьеб сордоялъ малаикзабаца муъминзабазе салам кьолеб букIин, гьел муъминзаби кIодо гьарун, гьел хира гьарун.

Суратул Къадриялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

98. Суратул Байийнат

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Жидеца Аллагьасда ﷻ инкар кколел гIадамал: Жидехъе тIехь рештIине гьабурал гIадамаздаса жал ругел ва Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчие лагълъи гьабулеллъунги жал ругел, гьал гIадамаца жидер купру-ширк течIо жидехъе баянаб хIужа-далил бачIараб мехалъ гурони. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIараб мехалъ гьесда иман лъурал гIадамал руго гьаб аяталъ жидер бицен гьабурал гIадамал. Гьев хирияв авараг ﷺ вачIаниги купру-ширкалъул агьлуялъул гIемерисел жидерго къосиналда ва гIасилъиялда чIана.

رَسُولٞ مِّنَ ٱللَّهِ يَتۡلُواْ صُحُفٗا مُّطَهَّرَةٗ ٢

2. Гьезухъе бачIараб хIужа Аллагьасул ﷻ русул вуго: жинца гьезие батIулаб, гьересияб жоялдаса **жал рацIцIадал Къуръаналъул аятал цIалулев.**

فِيهَا كُتُبٞ قَيِّمَةٞ ٣

3. Гьел аятазулъ киналго жидер къадро тIадегIанал, Аллагьасул тIахьазулъ бугеб гIелму-диналъул баян буго ва тIаса бищараб, лъикIабщинаб жоги буго.

وَمَا تَفَرَّقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَتۡهُمُ ٱلۡبَيِّنَةُ ٤

4. Жидехъе тIехь кьурал гIадамал жидер диналъулъ рикьаричIо жидехъе Аллагьасул ﷻ рахъалъан хIакъаб, баянаб далил бачIун гурони.
Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIун хаду ккуна гьез гьев МухIаммадида ﷺ инкар, жидеда гьев хIакъав Аллагьасул ﷻ расул вукIин лъалеб букIингун цадахъ.

وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥

5. Гьел гIадамазда амроги гьабулеб букIинчIо жидеца Аллагьасе ﷻ лагълъи гьабе абун гурони. Жидеца Аллагь ﷻ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун.
Цогидал киналго диналги тун жиб битIараб исламияб дин гьабе абун. Жидеца паризаял какалги рае, паризаяб закатги кье абун. Гьаб дин буго жиб битIараб дин. Гьаб динги босун гьеб диналда

жанир щайха гьел гIадамал лъугьунарел?.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أُوْلَٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾

6. Х1акълъунго китабиязул Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамалги, цогидал мушрикал, мажусиялги жужахIалъул цIада жанир рукIине руго даимго. Гьел руго кинабго халкъалъул бищунго квешал гIадамал. ЦIогьабаздасаги квешал руго гьел: Жедеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIахьазда жаниса МухIаммад аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ сифатал рикъун ругелъул. Гъачагъаздасаги квешал руго гьел. Жидеца хIакъаб диналда унел гIадамазе нух къотIизе гьабун бугелъул.

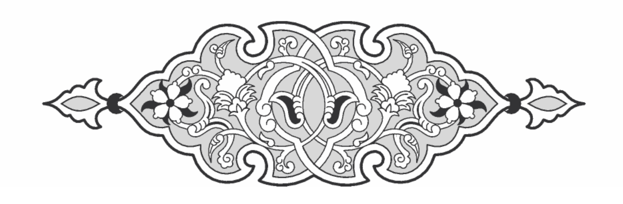
إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

7. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ нахъги рилъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби руго кинабго халкъалъул бищунго лъикIал. Гьел ругелъул жидеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расулги разилъи тIалаб гьабун, гьезул амру-нагью тIубазе гьабун хьвадарал гIадамал.

جَزَآؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُواْ عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُۥ ﴿٨﴾

8. Жидер БетIергьан Аллагьасда аскIоб гьезие бугеб жазаъ буго жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахал. Даимго рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаналда жанир. Гьездаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъун вукIуна ва гьел Аллагьасдасаги جَلَّجَلَالُهُ разилъун рукIуна. Гьаб тIадегIанаб макъам буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хьвадарал муъминзабазе бугеб. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб макъам щолеб г1амал гьабизе тавпикъ гьабеги!

Суратул Байинаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

99. Сурату Ззалзалат

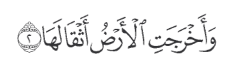

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِذَا زُلۡزِلَتِ ٱلۡأَرۡضُ زِلۡزَالَهَا ١

1. ЦIакъ кутакаб багъарияллдалъун ракь багъарараб мехалъ.

2. Гьеб ракьалъ жинда жаниб букIараб бакIлъиги къватIибе рехараб мехалъ.
Хварал гIадамазул хутIелал ва хазина-магIданги къватIибе рехараб мехалъ.

وَقَالَ ٱلۡإِنسَٰنُ مَا لَهَا ٣

3. ГIажаиблъи гьабун, хIинкъун инсанасги абураб мехалъ: «Гьаб ракьалъе къваригIараб жого щиб бугеб?!»-абун.

يَوۡمَئِذٖ تُحَدِّثُ أَخۡبَارَهَا ٤

4. Гьеб къоялъ ракьалъ бицуна кинабго жиндир хабар.
Гьеб хабарги букIуна щивав инсанас жиндир мугъалда тIад гьабураб гIамалалъе ракьалъ нугIлъи гьаби.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوۡحَىٰ لَهَا ٥

5. Х1акълъунго гьеб хабар бициги дур бет1ергьан Аллагьас гьеб ракьлда амро гьабиялъ букIуна. Ва гьелъие кIалъазе гьунар кьеялдалъун букIуна.

يَوۡمَئِذٖ يَصۡدُرُ ٱلنَّاسُ أَشۡتَاتٗا لِّيُرَوۡاْ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٦

6. Гьаб къиямасеб къоялъ кинабго халкъ къукъаби гьарун тIаде рахъун МахIшаралда ракIарун рачIуна жидеца дунялалда гьабураб гIамал бихьине ва гьелъул жазаъги бихьине.

فَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٍ خَيۡرٗا يَرَهُۥ ٧

7. Жинца цохIо зарра гIадабги лъикIлъи гьабун букIарав чиясда гьелъул лъикIаб жазаъ бихьине буго.

وَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ شَرّٗا يَرَهُۥ ٨

8. Жинца цохIо зарра гIадабги квешаб гIамал гьабун букIарав чиясда гьелъул квешаб жазаъги бихьине буго.
Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIоб рахIматалдалъун лъикIлъи гIемерго цIикIине гьаби, мунагьаздаса тIаса лъугьун тей Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ихтияралда бугеб, гьес жиндие бокьухъин гьабулеб иш буго. Къокъаб хIасил буго щивниги инсанасе лъикIлъи гьабун гурони БетIергьан Аллагьас гьесие зулму ва зарал гьабизе гьечIо.

100. Суратул ГIа́дия́т

Гьаб сурат award рештIине гьабуна «суратул ГIассралда» хадуб. Гьеб буго (103) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلۡعَٰدِيَٰتِ ضَبۡحٗا ١

1. Жал цIакъ рекерун тушманасде тIаде унел, жидер гьекиялъул (хIухьел цIай) гьаракьги рагIулел мужагьидазул чуялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

فَٱلۡمُورِيَٰتِ قَدۡحٗا ٢

2. Жидер хIатIаздалъун чIинхаздаса цIаги пирхизе гьабулел.

فَٱلۡمُغِيرَٰتِ صُبۡحٗا ٣

3. Рогьалил гIужалъ тушманасда тIад гъара гьабун жал кIанцIулел.

فَأَثَرۡنَ بِهِۦ نَقۡعٗا ٤

4. Цинги гьениб кутакаб хIур бахъине гьабулел.

فَوَسَطۡنَ بِهِۦ جَمۡعًا ٥

5. Жал тушманасул боязда гьоркьорги журалел чуялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٞ ٦

6. ХIакълъунго инсан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **нигIмтазда жинца инкар кколев вуго.**
Жиндие бугеб кинабго лъикIлъи кIочолев, цодагьабго къварилъи бихьани жив зигардулев вуго.

وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٞ ٧

7. Х1акълъунго жив нигIмтазда инкар кколев, къварилъи хIехьезе кIоларев вукIиналъе инсанас жинцаго нугIлъиги гьабулеб буго.

وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلۡخَيۡرِ لَشَدِيدٌ ٨

8. Х1акълъунго гьев инсан жиндие цIакъ дунялалъул лъикIабщинаб жо бокьулев вуго.
Амма ахират кIочарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе жив кIвахIалавги вуго.

۞أَفَلَا يَعۡلَمُ إِذَا بُعۡثِرَ مَا فِي ٱلۡقُبُورِ ٩

9. Гьав инсанасда лъаларищ хобазда жанир рукIарал гIадамал тIаде рахъине гьарураб мехалъ,

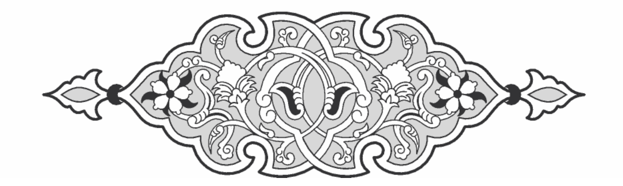
وَحُصِّلَ مَا فِي ٱلصُّدُورِ ١٠

10. Гьезул ракIазда бугеб щинаб жоги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **цебе загьир**

гьабураб мехалъ,

11. Х1акълъунго жидер БетІергьан Аллагь гьезул кинабго хІал жинда лъалев вукІин ва гьезие хІисаб-мизан гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жазаъ гьабизе букІинги.**

إِنَّ رَبَّهُم بِهِمۡ يَوۡمَئِذٖ لَّخَبِيرُۢ ﴿١١﴾

101. Суратул Къа́ригIат

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату Къурайшалда» хадуб. Гьеб буго (106) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

ٱلْقَارِعَةُ ۝١ مَا ٱلْقَارِعَةُ ۝٢ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْقَارِعَةُ ۝٣

1.2.3. Жинца ракIал хIинкъизе гьарулеб, мугIрул щобал щущазе гьабулеб, зобал рахъизе гьабулеб, жиндир амро цIакъ кIудияб къиямасеб къо щиб жо бугеб дуда щибха лъалеб, я гьав инсан! Исрафил малаикас авалаб ссуралъуб пуялдалъун жиб бай бихьулеб, кинабго халкъалъул хIисаб-мизан гьабун гьел цоял алжаназда, цогидал жужахIалда жанир лъугьизе гьарураб мехалъ жиб тIубалеб жо буго къиямасеб къо. Гьелдаса хадуб жиб абадияб ахиарат буго.

يَوْمَ يَكُونُ ٱلنَّاسُ كَٱلْفَرَاشِ ٱلْمَبْثُوثِ ۝٤

4. Гьеб къоялъ гIадамал рукIуна ракьалда тIибитIараб гарцIазул боялгIадин махIшаралде ракIарун унел.

وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ٱلْمَنفُوشِ ۝٥

5. Гьеб къоялъ мугIрулги самараб квас гIадин тамахлъун гIодоре гьарщун рукIуна. Кинабго ракьги цо майдан лъугьун букIуна.

فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ ۝٦ فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ۝٧

6.7. Жиндир лъикIаб гIамалалдалъун цIадира бакIлъарав чи жив разияб чIаголъиялда алжаназда жанив вукIине вуго.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ ۝٨ فَأُمُّهُۥ هَاوِيَةٌ ۝٩

8.9. Амма жиндир лъикIаб гIамал цIадираялда тIадагьлъарав чи вуссунеб бакI жагьанама буго.

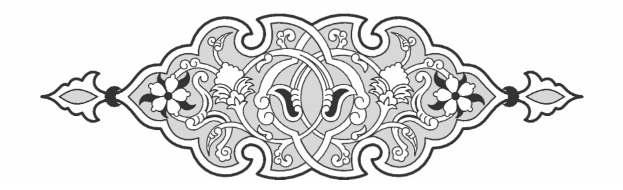
وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا هِيَهْ ۝١٠

10. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан гьеб жагьаннама щиб жо бугеб:

نَارٌ حَامِيَةٌۢ ۝١١

11. Гьеб буго жиб цIакъ боркьараб жужахIалъул цIа. ГIемерисел гIалимзаби жинда рекъараб ргIи буго къиямасеб къоялъ гIамалал цIай цIадирабазда тIадги лъун букIине буго абураб рагIи. Жиб цIалеб жо я лагъзадерил гIамал хъварал кагътал рукIина, яги гьел гIамалазе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб черхги гьабун гьеб черх цIала. Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасидаса бицараб

хIадисалда буго: *«Муъминзабазул лъикIал гIамалал цIакъ берцинаб сифат-сураталда рукIуна. Квешал гIамалал къабихIаб сураталда рукIана. Жиндир лъикIал гIамалал цIадироялда бергьарав чи бахьи бугев чи вуго. Жиндир квешаб гIамал цIадироялда бергьарав чи бахьи къосарав чи вуго»*-абун.

102. Сурату Ттака́с̂ур

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Кавсаралдаса» хадуб. Гьеб буго (108) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

أَلۡهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ ١

1. Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъул гьарун руго я гьал гIадамал, нуж боцIи мал, лъимал-хъизан гIемерлъиялдалъун цо-цалаздаса бергьине бокьун къецандулел рукIиналъ.

حَتَّىٰ زُرۡتُمُ ٱلۡمَقَابِرَ ٢

2. Гьеб хIалалда нужги рукIадго нуж хун хабалалъеги ине руго.

كَلَّا سَوۡفَ تَعۡلَمُونَ ٣

3. Нуж гьеб гIамалалдаса русса ва нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа.
Нужеда нахъе лъазе буго гьеб нужер ахIмакъаб хьвадиялъул кинаб квешаб ахир букIунеблъи!

ثُمَّ كَلَّا سَوۡفَ تَعۡلَمُونَ ٤

4. Ахираталда щвараб мехалъ ва нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабги щвараб мехалъ лъазе буго нужеда гьеб!

كَلَّا لَوۡ تَعۡلَمُونَ عِلۡمَ ٱلۡيَقِينِ ٥

5. Нужеца гьеб квешаб гIамал те! Нужеда гьеб ишалъул хIакъикъат лъалеб букIарабани нуж дунялалъ гуккун, ахират кIочон хьвадизе рукIинчIо.

لَتَرَوُنَّ ٱلۡجَحِيمَ ٦
ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيۡنَ ٱلۡيَقِينِ ٧

6.7. БичасхIаги нужеда жужахI бихьизе буго ва нужеда гьеб якъинго нужер беразда бихьизе буго.

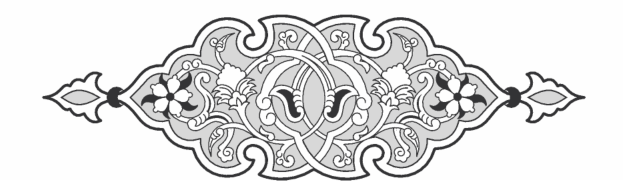
ثُمَّ لَتُسۡـَٔلُنَّ يَوۡمَئِذٍ عَنِ ٱلنَّعِيمِ ٨

8. Цинги гьеб къоялъ нужеда гьикъизе буго дунялалда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьурал нигIматал кин нужеца харж гьабурал абун.

Чорхое кьураб сахлъиги, бералъе кьураб канлъи бихьиги, гьуинал, лазатал тIагIамалги, тамахал тахалги, рекIел гъеялъе кьурал хъизанги кин нужеца хьвадизе гьабураб абун.

Жинда Аллагь разилъаяв абу Гьурайратидаса имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Цо нухалъ Аллагьасул Свалат салам лъеяв авараг рукъоса къватIиве вахъараб мехалъ гьесда данде ккана жидеда Аллагь разилъаял Абубакр ва ГIумар асхIаб. «Гьаб гIужалъ*

нуж къвитIире рахъине гьабураб жо щиб бугеб?!-абун аварагас ﷺ *гьикъидалго гьев кIиясго абуна: «Ракъиналъ рахъине гьаруна нижж»-абун. Хирияв аварагасги* ﷺ *абуна: «Валлагьи, дунги гьеб вакъиналъ къватIиве вахъине гьавурав вуго»-абун. Цинги гьел цо Ансариясул бакIалде ун гьес берцинаб гьоболлъи гьабун квен кванан, лъим гьекъон гIорцIараб мехалъ аварагас* ﷺ *абуна: «Дир нафс жинда кодоб бугев Аллагьасул* جَلَّجَلَالُهُ *цIаралдалъун гьедулев вуго дун! Къиямасеб къоялъ гьал нигIматазулги кIал гьикъи букIине буго. Нуж ракъиналъ рукъоса къватIире рахъине гьарун рукIана, гьанже гьал нигIмталги кванан рукъоре руссунел руго»*-абун (хIадис къокъ гьабун хъвана).

103. Суратул Г1аср

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату ЩархIалда» хадуб. Гьеб буго (94) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَٱلۡعَصۡرِ ١
إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ٢

1.2. Жинда жаниб гIемераб гIажаибаб жо бугеб **заманалхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь: «хIакълъунго инсан чIового хутIиналъулъ, дунялалъ ва щайтIаналъ гуккиналъулъ вуго»-абун.**

Къатадат абулев гIалимас абуна: Бакъанил гIужалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, гьев зухIаялъул гIужалхIаги абун гьедун вукIарав гIадинго абун.

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ ٣

3. Жал чIорого хутIарал гьечIо жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби. Жидеца цо-цалазда хIакъаб диналда чIа абун амро-васият гьабулел, гьеб хIакъаб диналда рукIадго тIаде рачIунел къварилъабазда сабро гьабе абунги цоцаде васият гьабулел.** Гьаб цохIо аяталда жаниб ТIадегIанав Аллагьас инсан тIовитIулеб ункъго кIудияб асло бицун буго:

1- Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъей.

2- Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ абухъин лъикIаб гIамал гьаби.

3- Муъминзабаца цоцалазда амру-нагью гьаби, лъикIаб-квешаб жо лъазе гьаби.

4- ХIакъаб диналда чIеялдалъун ва къварилъиялда сабро гьабе абун цо-цалазда васият гьабиги.

Гьаб аяталъ абухъин хьвадарав чияс жиндирго нафс камил гьабула Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун ва гьесие тIагIат гIибадат гьабун. Цогидал гIадамазул нафсги камил гьабула гьезда хIакъаб жоялдалъун амро ва васият гьабун.

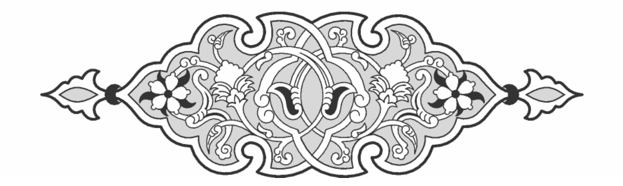
Жинда Аллагь разилъаяв имам ШафигIияс абуна: «ГIадамаз цохIо гьаб суратлъул пикру гьабулеб букIарабани гьезие гьеб сурат гIезе

букIана»-абун.

Имам Байгъакъияс жинда Аллагь разилъаяв абу ХIузайфатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул асхIабзабазул кIиго чи данделъараб мехалъ гьев кIиявго цо-цадаса ратIалъулел рукIинчIо гьезул цояс «ВалгIасри» абураб сурат цIалун цинги цоцалазе саламги кьун гурони»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Жинда гIамал гьабизе рекъараб ва гьеб гIамал гьабизе бигьаяб хIадис буго.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ гьабеги лъикIаб гIамал гьабизе. Амин.

104. Суратул Гъумазат

Гъаб сурат рештIине гьабуна «суратул Къияматалда» хадуб. Гьеб буго (75) абулеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

وَيۡلٞ لِّكُلِّ هُمَزَةٖ لُّمَزَةٍ ١

1. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи букIине буго кинавниги жинца гIадамазда гIайиб чIвалев, гьезде гъибат гьабулев, нахъаса кIалъалев чиясе.

ٱلَّذِي جَمَعَ مَالٗا وَعَدَّدَهُۥ ٢

2. Жинца гIемераб дунялалъул магIишатги данде гьабун, гьеб рикIкIун, гьелъул гIемерлъиялдаса вохун жив хьвадулев.

يَحۡسَبُ أَنَّ مَالَهُۥٓ أَخۡلَدَهُۥ ٣

3. Жинда ракIалдеги колев х1акълъунго гьеб магIишаталъ жив дунялалда даимго хутIизе гьавила абун.

Жинца закат сахIги кьоларев сунатаб садакъаги кьоларев, гьеб магIишаталъе лагълъи гьабун живги хьвадулев.

كَلَّاۖ لَيُنۢبَذَنَّ فِي ٱلۡحُطَمَةِ ٤

4. Гьесул ракIалде кковухъин гьечIо амро! БичасхIаги гьев чи жужахIалда жанив рехине вуго.

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡحُطَمَةُ ٥

5. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан, гьеб жужахI щиб жо бугеб?

Дуда гьеб жегиги бихьун гьечIелъул гьелъул сифат-сурат дуда лъаларо.

نَارُ ٱللَّهِ ٱلۡمُوقَدَةُ ٦ ٱلَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى ٱلۡأَفۡـِٔدَةِ ٧

6.7. Кутакалда жиб боркьараб, жинца ракIал рухIулеб, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндалъун капурзабазе гIазаб гьабулеб цIа буго гьеб.

إِنَّهَا عَلَيۡهِم مُّؤۡصَدَةٞ ٨ فِي عَمَدٖ مُّمَدَّدَةِۭ ٩

8.9. Х1акълъунго Гьеб цIа гьезда тIад тIалъел лъураб гIадин букIуна, цIадул хIубазда жанир ругел гIадин гьелги рукIуна.

Жидер хIатIал-кверал рахсал гудрал ран горбодеги рухьун рукIуна. Жидее щибго хвасарлъи ва бигьалъиги букIунаро. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб жужахI тIад гьабулеб гIамалалдаса! Амин.

105. Суратул Фил

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

أَلَمۡ تَرَ كَيۡفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصۡحَٰبِ ٱلۡفِيلِ ١

1. Дуда лъаларищ МухIаммад ﷺ, дур БетIергьан Аллагьас пилалги рачун КагIба рукъ биххизабизе абун рачIарал гIадамазе кинаб гIазаб гьабураблъи!.

أَلَمۡ يَجۡعَلۡ كَيۡدَهُمۡ فِي تَضۡلِيلٖ ٢

2. Гьезул макро Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ хвезе гьабичIишха!

وَأَرۡسَلَ عَلَيۡهِمۡ طَيۡرًا أَبَابِيلَ ٣

3. Гьезда тIаде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIанчIазул боялги ритIана.

تَرۡمِيهِم بِحِجَارَةٖ مِّن سِجِّيلٖ ٤

4. Гьеб щибаб хIинчIалъ гьезда тIаде речIчIана жужахIалъул ракь бухIун лъугьарал чIинхал.

Гьеб чIимих тIаде щварав чи гьелъ ворлълъунев вукIана. Щивасул цIар тIаде хъвараб букIана гьаб чIимих абуна цо гIалимзабаца.

فَجَعَلَهُمۡ كَعَصۡفٖ مَّأۡكُولِۭ ٥

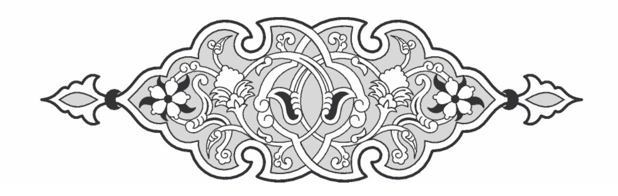
5. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гIадамалги гьаруна хIайваназ жиб кванараб ва гьезул хIатIаз мерхьун хвезе гьабураб тIамахалда релълъун.

Гьаб сураталъе тафсир гьабурал гIалимзабаца абуна: «Абрагьатул Ашрам»-абулев Яманалъул ханас СангIаъ абулеб шагьаралда килиса бана ва КагIба рукъалда тIаваф гьабизе унел гIадамал гьенире ине гьукъун гьеб жиндир килисаялда тIаваф гьабиялда рачине къасд гьабуна. Кинанат къабилаталъул цо чи сардилъ гьеб килисаялда жанив лъугьун, жинца гьениб хъублъи гьабуна ва гьеб хъублъи килисаялъул къадазда бахана. Цинги Абрагьатил цIакъ ццим бахъана ва жинца КагIба рукъ биххичIого теларо абун гьаги гьедана. ГIемерал боялги цадахъ рачун, кутакал пилалги рачун вачIун Абрагьат Маккаялъул рагIалде рештIана. Гьесул зулмуялдаса хIинкъун Маккаялъул агьлоги кIкIалахъе, нохъабакье рахчана. Абрагьатил аскараз Маккаялъул агьлуялъул варанаби ва гIиял хъвехъулел ва кваналел рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул кIудияв эмен ГIабдулмутIалибил кIинусго варани букIана. Гьел варанаби Абрагьатилаз ракIарун индалго ГIабдулмутIалиб Абрагьатиде тIаде ана ва гьев вугеб бакIалда жанив лъугьине изну тIалаб гьабуна. Гьев жаниве виччан Абрагьатица

таржамачиясда абуна гьесда гьикъеян жиндир хIажат щиб бугеб абун. ГIабдулмутIалибица жиндир хIажат бициндалго Абрагьатица абуна: «Дун разилъун вукIана мун вихьараб мехалъ: Мун гIакъло бугев, Къурайшиязул ханзабазул чи вуго абун. Амма дур варанабазул бицун мун кIалъадалго дида мун рихана. Дуца дир аскараз рачарал варанаби тIалаб гьабулел руго, дурги дур умумузулги динлъун ва чIухIилъун бугеб КагIба рукъалъул бицунебго гьечIо»-абун. ГIабдулмутIалибица абуна: «Дун вуго варанабазул бетIергьан. Гьеб КагIба рукъалъул БетIергьан цогидав вуго. Гьес нахъе чIвазе вуго мун КагIба рукъалъе зарал гьабиядаса»-абун Абрагьатица абуна: «Дун гьелдаса нахъе чIвалеб щибго жо гьечIо!»-абун. ГIабдулмутIалибица абуна: «Гьелеха КагIба рукъ ва гьелеха мунги»-абун. (ай: дуего бокьараб гьабеха абураб магIна буго гьаб рагIиялъул) Абрагьатица гьесул варанаби нахъе кьуна ва ГIабдулмутIалиб КагIба рукъалъул нуцIил гIекIалги ккун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гьарун назмо гьабун хIелулев вукIана.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас Абрагьатил аскаразда тIад хIанчIазул боял риччана ва гьез чIинхал речIчIун гьалаг гьарун гьезул рижиго бакъвазе гьабуна. Квешаб унти баккун, жиндир гьан турун, кутакаб гIазаб чIамун Абрагьатги хвана.

Гьаб соналда гIарабияз «пилалъул сон»-абула. Гьаб соналъ гьавуна хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ абунги абуна гIалимзабаца. Гьаб къиса бицун ТIадегIанав Аллагьас Маккаялъул агьлу кантIизе гьарулел руго жидее ругел кIудиял нигIматазда ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, хъанчие лагълъи гьаби жибго тун, жидехъе витIарав аварагасде صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ нахърилълъун хьвадиялда ахIулел руго.

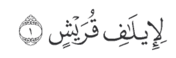

106. Сурату Къурайш

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Къурайшиял ругьунлъун рукIиналъе гIоло гочарулеб гIумру гьабиялда.

Гьел цоцаде тушманлъи гьечIого цоцалъ рекъонги рукIиналъе гIоло.

إِۦلَٰفِهِمۡ رِحۡلَةَ ٱلشِّتَآءِ وَٱلصَّيۡفِ ٢

2. Гьел хасало Яманалда ун, риидал Шамалда ун даран-базар гьабун яшав гьабиналда ругьунал рукIиналъе гIоло.

فَلۡيَعۡبُدُواْ رَبَّ هَٰذَا ٱلۡبَيۡتِ ٣

3. Жидеца гIибадат гьабе абе гьаб КагIба рукъалъул БетIергьан Аллагьасе.

ٱلَّذِيٓ أَطۡعَمَهُم مِّن جُوعٖ وَءَامَنَهُم مِّنۡ خَوۡفِۭ ٤

4. Жидее ракъинчIого рукIунеб хIалалхъ тIагIам кьурав, жал тушманасул зaралдасаги цIунарав.

Хур-хер бижунареб хъачIаб, бакъвараб ракьалда рукIун жал цIакъ ракъун рукIарал, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ даран-базаралда хьвадизе ругьун гьарун бечед гьарурал. Сверухъ ругел гIарабияз рагъал гьарун къварид гьарулел рукIарал, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ дугIаялъе жаваб гьабун, КагIба рукъалъул хIурмат гьабун жидеда гIадамаз рагъ гьабуларел, жидер адаб хIурмат гьабулеллъун гьарурал. Гьал нигIматал жидее кьун рукIин лъалебги букIадго гьез Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад щай гьабулареб?!

Пахру Рази абулев имамас абуна: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал кьей кIиго тайпаялда буго: <u>Цо тайпа буго</u> балагьал нахъе чIвай. Гьеб нигIмат Маккаялъул агьлуялъе кьуна пилазул бояздаса гьезул шагьарги цIунун, цогидал гIадамалги гьеб шагьаралда тушманлъи гьабизе хIинкъизе гьарун.

<u>КIиабилеб тайпа буго</u> жидее мунфагIатал гIатIид гьари. Гьеб нигIмат Маккаялъул агьлуялъе гьабуна гьаб сураталда жаниб бицараб жоялдалъун. Гьаб амро гьадин бугеб мехалъ гьал кIудиял нигIматазе жидеца щукру гьабичIого рукIин цIакъ кIудияб ахIмакълъи гьечIишха?!.

Жегиги КагIба рукъалъул БетIергьан Аллагьги живго тун, гьеб рукъ хъанчазулги цIезе гьабун гьезие лагълъи гьаби кигIан ахIмакъаб ва къабихIаб гIамал бугеб?!

107. Суратул Ма́гIу́н

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ﴿١﴾

1. Дуца пикру гьабуларищ я гьав инсан, жинца ахират гьереси гьабулев чиясул ахIмакълъиялъул.

فَذَٰلِكَ ٱلَّذِى يَدُعُّ ٱلْيَتِيمَ ﴿٢﴾

2. Гьев чи вуго жинца ятимасе зулму гьабулев.

Гьев довегIан къазе гьавулев, гьесие гьумер букIкIунев.

وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣﴾

3. Жинца мискинчиясе тIагIам кьоларев ва цогидалги гьесие тIагIам кьеялда гьесизе гьаруларев.

Жиндир боцIи кьезе живго бахиллъараб гIечIого цогидаз кьолеб жоялдаги жив бахиллъулев.

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾

4.5. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи буго жидеца балеб какалдаса жал сагьвиллъулел гIадамазе!

Мунапикъзаби руго гьел. Как бана абун гьелъул кири щвеялда жадер хьул лъоларел, гьеб бачIого тана абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдасаги жал хIинкъуларел. ГIадамазе бихьулеб бакIалда как балел, цогидаб бакIалда бачIого толел.

ٱلَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ﴿٦﴾

6. Гьел руго жидеца кинабго гIамал чIухIи-реццалъе, гIадамал разилъи бокьун бихьдае гьабулел.

وَيَمْنَعُونَ ٱلْمَاعُونَ ﴿٧﴾

7. Жидеца гIадамазул хIажат тIубайги нахъе чIвалел.

ГIиси-бикъинаб: РокIкIен-квар гIадаб, цIан-лъим гIадаб жоги мадугьаласе ва мискин пакъирасе кьоларел.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб къавмалда релълъун рукIиналдаса. Амин.

ГIадамал разилъи тIалаб гьабун гIамал гьабиги ширк буго, гьелда абула гьит1инаб ширк абун. Киниги гьев чи капурчи вуго абизе бегьуларо, к1удияб ширкалъ гурого чи исламалдаса инзавуларо.

108. Суратул Кавŝар

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

إِنَّآ أَعۡطَيۡنَٰكَ ٱلۡكَوۡثَرَ ١

1. Х1акълъунго Дица дуе кьуна МухIаммад ﷺ дунялалда ва ахираталда цIакъ гIемераб лъикIлъи, **ахираталда кавсар абулеб г1орги кьуна.**

Гьеб лъикIлъи буго аварглъи кьей, Къуръан жинда рештIине гьаби, гIелму ва хIикмат кьей, шапагIат гьабизе изну кьей, ахираталда умматалъ жиндаса гьекъолеб хIавз (ицц) кьей, ахираталда жиб беццараб бакI кьей, жиндир уммат гIемераб букIин, тушбабазда тIад квер бакъи гьаби. Ракьалда тIад исламияб дин тIибитIизе гьаби, ва гьел гурелги гIемерал нигIматал руго Аллагьас ﷻ жиндие хирияв аварагасе ﷺ кьурал.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Кавсар абулеб гIор буго алжаналда жаниб. Жиндир хьалбал меседил, жиндир тIино жавгьар-якъуталъул. Жиндир ракьалъул махI мискалдасаги гьуинаб, жиндир лъим гьоцIоялдасаги гьуинаб»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنۡحَرۡ ٢

2. Гьал кIудиял нигIматал кьун мун хира гьавурав дур БетIергьан Аллагьасе как бае дуца, цоги щибго жоялъе баге.

Гьев Аллагь ﷻ кIодо гьавун гьесие щукру гьабун варанабиги хъве? Мушрикаца гIадин хъанчазе лагълъи гьабуге, гьезие боцIиги хъоге.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلۡأَبۡتَرُ ٣

3. Х1акълъунго дудахун жинца хIалхъублъи гьабулев дур тушман вуго жиндир хьон бакъварав.

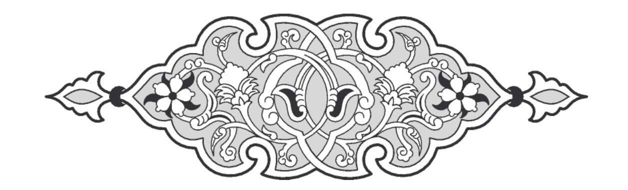
Гьев вугелъул ахираталда жив жужахIалда жанив унев.

Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Алкъасим абулев вас хвараб мехалъ АлгIаси абулев мушрикас абуна: «Нужеца гьев МухIаммад ﷺ реххун те! Гьев вуго жиндир хьон бакъварав, жиндир насло нахъе гьечIев чи. Гьев хвараб мехалъ гьесул хабар тIагIине буго ва гьев цониги чияс рехсезе гьечIо»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьев АлгIаси вукIин бицана жиндир хьон бакъварав чи. Гьесул лъимал хъизан

бугониги гьев Алагьасул рахIматалдаса рикIкIад гьавурав чи вугелъул, гьев вукIуна жиндир хьон бакъварав ва талихI къарав чи.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул рехсей къиямасеб къо щвезегIан нахъе хутIулеб буго. Кинабго заманаялъ, кинабго бакIалда ва киналго мацIаздалъун гьесие рецц гьабулеб буго. Алх1амдулиллагь.

109. Суратул Кафирун

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ ١

1. Дуца абе МухIаммад ﷺ: Я гьал Аллагьасда ﷻ инкар ккурал гIадамал!

لَآ أَعۡبُدُ مَا تَعۡبُدُونَ ٢

2. Дица лагълъи гьабулеб гьечIо нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабазе.

وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ ٣

3. Нужецаги лагълъи гьабулеб гьечIо дица жиндие лагълъи гьабулев Аллагьасе ﷻ .

وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٞ مَّا عَبَدتُّمۡ ٤

4. Дица кидаго лагълъи гьабизе гьечIо нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабазе.

وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ ٥

5. Нужецаги лагълъи гьабизе гьечIо дица жиндие лагълъи гьабулев Аллагьасе ﷻ .

لَكُمۡ دِينُكُمۡ وَلِيَ دِينِ ٦

6. Нужее буго нужер дин: Аллагьасда ﷻ ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьаби. **Дие буго дир дин:** Аллагь ﷻ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад гьаби. Нужерги дирги дин кидаго цоцаде тушманлъи бугеб буго.

Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Къурайшияз Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Дуца цо соналъ нижер алагьзабазе лагълъи гьабе, нижеца цо соналъ дур Аллагьасеги ﷻ лагълъи гьабила»-абун. Гьезие аврагас жаваб гьабуна: «Аллагьас ﷻ цIунаги дун дица гьесдехун ширк гьабиялдаса!»-абун. Цинги Къурайшияз абуна: «Дуца нижер алагьазда кверГIаги хъатIизе гьабе, цинги нижеца мун ритIухъ гьавизе вуго ва дур Аллагьасе ﷻ лагълъиги гьабизе буго»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагасда ﷺ гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьев хехго КагIба рукъалда ана. Гьенир рукIарун Къурайшиязул жамагIатги букIана. Гьезда аскIов вахъунги чIун, киназдаго рагIине гьабун аварагас ﷺ гьаб сурат цIалана ва гьезул хьул къотIана МухIаммад ﷺ жиндир диналдаса вусиналдаса. Цинги гьез гIемераб къаврилъиги гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва жидеда Аллагь разилъаял гьесул асхIабзабазе.

110. Сурату Насср

Мадинаялда жиб рештIине гьабураб жинда жаниб лъабго аят бугеб. Гьаб буго суратазул бищунго ахиралда рештIине гьабураб. Гьалда цебе сурату Тавбат рештIине гьабуна, капурзабазда рагъ бай абун жиндилъ амру гьабураб.

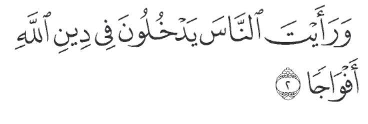

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Дуе БетIергьан Аллагьасул квер бакъи бачIана.

Дур тушбабазда тIад дуе бергьенлъи кьуна.

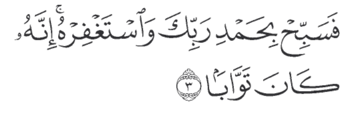
Дуе жиб хирияб дур ватIан, жинда жаниб хирияб КагIба рукъ бугеб Макка шагьарги дуе рагьана.

2. Гьеб Макка рагьун хадуб дуда гIадамалги рахьана исламияб диналда жал рачIунел къукъаби гьарун, рагъго гьабичIого.

Гьаб буго Макка бахъинелде цебе рештIине гьабураб сурат. Гьаб Макка бихъизе букIин бицин ва гIарабиял къукъаби гьарун исламияб диналда рачIине рукIин бициги аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бугеб мугIжизат буго, Къуръан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналъе далилги буго.

Ибну Касирица абуна: «ГIарабиязул жамагIатал ралагьун чIун рукIана Макка шагьар бахъиладай аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун. Гьеб Макка шагьар бахъани гьев хIакъав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вукIине вугин абулеб букIана гIарабияз. Макка бахъун хадуб киналго гIарабиял исламияб диналда рачIине лъугьана ва кIиго соналда жаниб тIобараб гIарабиязул жазират (полуостров) исламияблъун лъугьана»-абун.

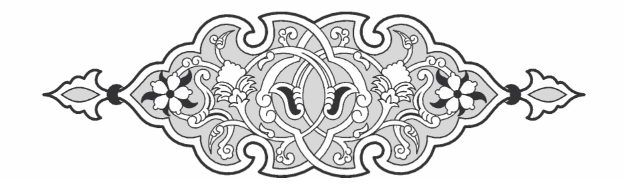

3. Дуца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гьабе: гьев кIодо гьавун ва гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе кьурал кIудиял нигIматазда щукру гьабун.

Дуца гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дур ва дур умматалъул мунагьал рахчиги тIалаб гьабе. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинца тавбо къабул гьабулев, жиндир гурхIел рахIмо гIемерав вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумарица абуна: Гьаб сурат рештIине гьабуна Минаялда (хIеж гьабулеб мехалъ сардал ралеб бакI) Аллагьасул

свалат салам лъеяв аварагас ахираб хIаж гьабулеб мехалъ. Гьалда цIарги абула «Къо лъикI гьабиялъул сурат»-абун. Гьаб сурат рештIине гьабураб мехалъ аварагасда ﷺ лъана жиндир ажал гIагарлъун букIин. Гьалдаса хадуб «жакъа дица нужее дин тIубазе гьабуна»-абураб аятги рештIине гьабуна. Цинги ункъого къо араб мехалъ аварагас ﷺ гьаб дунялги тана. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесул шафагIат ва баракат нилъее щвезе гьабеги. Амин.

111. Суратул Масад

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

1. Гьав бахьи къосарав Абулагьабил кIиябго квер бакъвайги ва гьевги гьалаглъун хвайги. Жиндир кверал ракъварав, жив гьалаглъарав вуго гьев Абулагьаб.

تَبَّتۡ يَدَآ أَبِي لَهَبٖ وَتَبَّ ١

2. Гьесие щибго гIейи гьабизе гьечIо гьесул васалаз ва боцIи-малалъ.

مَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ٢

3. Гьев ахираталда лъугьизавизе вуго жиб лагь-лагьулеб жужахIалъул цIадаве.

سَيَصۡلَىٰ نَارٗا ذَاتَ لَهَبٖ ٣

4. Аварагасе ﷺ заралалъе зазил цIул баччулей йикIарай гьесул чIужуги лъугьизайизе йиго гьеб цIадае.

وَٱمۡرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلۡحَطَبِ ٤

5. Гьелъул габуралда цIакъ бицат гьабун хьухьараб кварги букIине буго гьелъие гIазаб гьабулеблъун.

فِي جِيدِهَا حَبۡلٞ مِّن مَّسَدِۭ ٥

Маххул гор буго гьеб абуна Мужагьид абулев гIалимас.

Ибну Мусайиб абулев гIалимас абуна: «Гьей уму-Жамилил цIакъ багьа хириял маххал рукIана. Гьей гьедун йикIана жинца гьел маххал ричилин МухIамадие зарал гьабизе гIоло абун. Гьеб сабаблъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьелъул горбода цIадул гор бана гьелъие гIазаб гьабизе»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасидаса бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда: *«Дуца дур гIагарал гIадамазе хIинкъи кье»-абураб аят рештIине гьабураб мехалъ, гьев сафа мегIералда тIаде вахун ахIана: «Я Фигьрил лъимал! Я ГIадулманапил лъимал!»-абун. Гьедин ахIун жинца Къурайшиязул киналго гIадамал данде гьаруна. Цинги аварагас ﷺ абуна: «Нужеца дида бице: Дица нужеда абуни гьаб магIарда нахъа тушманасул чуял ругин нужеда тIаде кIанцIизе хIадуран абун, нужеца дун ритIухъ гьавизе вукIанищ?»-абун. Гьез абуна: «РитIухъ гьавизе вукIана. Нижеда кидаго дуца гьереси бицунеб рагIичIо»-абун. Цинги аварагас ﷺ абуна: «Дун вуго нужее гучаб гIазаб букIине буго абун хIинкъи кьезе витIарав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул»*-абун. Цинги

гьенив вукIарав Абулагьабица абуна: Вай дур талихI къаяв! Гьеб хабар бицинейищ дуца ниж ахIи бан данде ракIарарал абун. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб сурат рештIине гьабуна.

Гьев Абулагьаб аварагасул ﷺ инсул вац вукIана. Гьесул чIужу уму-Жамил Абусуфянил яц йикIана. Гьел кIиялго цIакъ авараг ﷺ рихарал, гьесие зарал гьабизе бокьарал мушрикал рукIана. Гьей уму Жамил гIадамазда гьоркьой мацI гьабун хьвадулей, гьезул аварагасде ﷺ ццим бахъине гьабулейги йикIана. Къаси алахалда ун зазил магь цIун ячIун гьеб авараг ﷺ хьвадулеб нухахъе балейги йикIана. Гьав Абулагьабил лъабго вас вукIана. Гьесул кIигоясда чIужулъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аваргасул Рукъият ва Умукулсум абулей кIиго яс йикIана. Абулагьабица васалазда амро гьабун, гьей кIияйго цIар тIамун нахъе риччазе гьаруна. Гьезул цояс аварагасда ﷺ ццебе абуна жинца дудаги Къурьаналдаги инкар кколеб бугин ва дур ясалъул цIарги тIамунин абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесие квешаб дугIа гьабуна ва гьев ГъалбацI тIаде кIанцIун гьелъ инжит гьавун чIвана. Абулагьабги Бадроялда рагъ лъугьун хадув квешаб унти баккун хвана. Гьев лъабго къоялъ ракьулъ лъечIого къватIивго гьорон, махIцун вукIана. Цинги цо гвендги бахъун гьенив жанив вортизе гьавун тIаде ганчIалги ран тана.

Гьадинаб гIазаб гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Абулагьабие дунялалдаго. Ахираталда абадияб жужахIалъул гIазабалъулъги вукIина гьев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ рикIкIад гьареги гьеб жужахIалдаса ва жужахI тIад гьабулеб гIамалалдасаги. Амин.

112. Суратул Ихласс

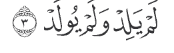
Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ١

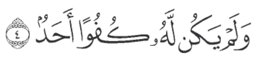
1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,**
мун махсароде гьавун дуда гьикъардулел мушриказда:
«Дица жиндие лагълъи гьабулев дир БетIергьан Аллагь вуго жив цогояв, жиндие щивго гIахьалчи гьечIев, жинда релълъарав цоги Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIев.**

2. Жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, кинабго махлукъ щибаб лахIзаталъ жинда хIажатав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго гьев.**
Жинда тIадехун щивго хан гьечIев, жинда ващадавги гьечIев.

3. Жиндие лъимер гьечIев.
Жиндир хъизан гьечIев, жив гьезда хIажатавги гьечIев.
Жив цоги чиясул лъимерлъунги гьечIев. Жиндир ватиналъе авал гьечIев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

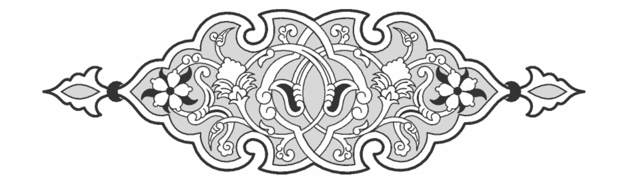
4. Гьев Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ **башалъи гьабулев, гьесда релълъарав, гьесул гIадаб гьунар-къуват бугев щивго чиги гьечIо.**
Жинца жо бижунев, жинца хьихьулев, жинца хвезе гьарун ахираталда тIадги рахъине гьарулев гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв Халикъ вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Гьаб сурат буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялъул бицунеб жиб къокъаб амма магIна камилаб сурат. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ *жинца цIаларав чи Къураналъул лъабго бутIа гьабун цо бутIа цIаларав чиясда релъун вуго»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Гьеб хIадисалъул мурад буго: Къуръаналда жаниб бицунеб жо лъабго батIияб хIукмуялда хурхараб букIин: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, шаргIиял хIукмаби рици, цересел уматузал хабар бици. Гьаб сурат Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави жинца бицунеб бугелъул, гьеб буголъана Къуръаналъул лъабил бутIаялда релълъун.

Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб буго мушрикаца аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун букIин: «Дуца нижее сифатал рице дур Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ. Гьев щиб жоялдаса гьавун вугев?. Меседилищ, гIарцолищ, жавгьар-якъуталъулищ?» – абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ – абун гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьел мушриказ хъанчие лагълъи гьаби батIулаб жо букIин загьир гьабуна.

113. Суратул Фалакъ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ ١

1. Дуца абе МухIаммад ﷺ: Дица цIуни гьарулеб буго жинца рогьел баккине гьабулев БетIергьан Аллагьасдалъун.

مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ٢

2. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижанщинаб жоялъул квешлъиялдаса.

ГIадамал ругониги, женал ругони, хIайванал ругониги. РухI бугеб букIа рухI гьечIеб букIа жинца зарал гьабизе бегьулеб щинаб жоялъул заралалдаса цIуни гьарулеб буго.

وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٣

3. Жиндир бецIлъи цIакъаб сордоялъул квешлъиялдасаги.

БецIаб сардилъ жидеца квешлъи гьабулел гIадамал ва женал къватIире рахъуна. Гьеб сордоялъул бецIлъиги жинца гIадамал хIинкъизе гьарулеб жо буго. Сардилъ алхул хIайванги бихьуларо, борохь-кьинчIги бихьуларо, квешаб гвенд, борхатаб кьуро, гъваридаб кIкIалги бихьуларо.

وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِي ٱلۡعُقَدِ ٤

4. Жидеца кваралда гарцIал ран, гьезда тIаде хIухьел пун сихIру гьабулел сихIрочагIазул квешлъиялдасаги цIуни гьарулеб буго дица.

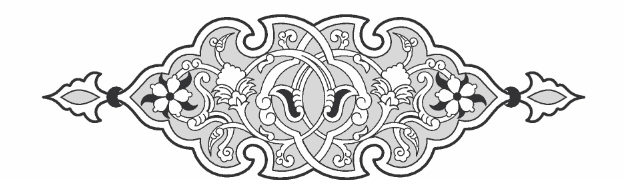
وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ٥

5. Жинца хIал хъублъи гьабулев чияс хIал хъублъи гьабидалго гьелъул квешлъиялдасаги цIуни гьарулеб буго.

ХIасад абула цоги чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьурал нигIматал гьесда тIаса ине бокьиналда, жиндие гьелдалъун щибго хайир гьечIониги. Гьев жинца хIасад гьабулев чи кидаго гIазабалъулъ вугев чи вуго: Гьес хIал хъублъи гьабуна абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал гIадамазда тIаса унаро, гьезие нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьун щинахъе гьев хIасадчиясул ракI унтулеб букIуна.

Гьаб кIиябго «Къул агIузаби» рештIинабиялъе сабаб бицун Аразиясул тафсиралда абулеб буго: «Лабид ибнул АгIсам»-абулев чияс Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе сихIро гьабун букIана рас халеб гьоркьо, гьелъ хан бахъараб рас, тIогьол хIур, цогиги жалги данде гьарун, жинда тIад анцIила цо гарацI бараб кварги гьезда

цадахъ лъун, гьеб рокIкIеналъ борлълъун. Цинги гьеб гъуялъубе лъун букIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Жабраил малаик вачIун гьесие сихIро гьабун букIин бицана ва гьеб сихIро гьабураб ясикIо лъураб бакIги бицана. Гьеб ясикIо аварагасухъе ﷺ босун бачIана ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кIиго сурат рештIине гьабуна. Гьал суратазда жаниб анцIила цо аят буго. Цо-цо аят аварагас ﷺ цIалараб мехалъ гьеб кваралдаса гарацI бичун унеб букIана. КIиябго сурат цIалун лъугьараб мехалъ гьел гарцIал ричун лъугьана ва аваракги ﷺ вухьун вукIарав чи вичараб г1адин сахлъун тIаде вахъана»-абун.

114. Сурату Ннас

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ۝١

1. Дуца абе МухIаммад ﷺ: Дица цIуни гьарулеб буго киналго гIадамазул БетIергьанасдалъун. Жинца гьел рижарав ва хьихьулев.

مَلِكِ ٱلنَّاسِ ۝٢

2. Гьел гIадамазул ханасдалъунги. Гьезул кинабго ихтияр жинда кодоб бугев.

إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ۝٣

3. Гьел гIадамаз жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьасдалъунги.

مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ ۝٤ ٱلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ ٱلنَّاسِ ۝٥

4.5. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсараб мехалъ жал нахъе къалел, жидеца гIадамазул рекIелъ вас-вас ккезе гьабулел щайтIабазул квешлъиялдаса.

مِنَ ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ۝٦

6. ГIадамаздаса ругел гьел щайтIаби, женаздасаги ругел.

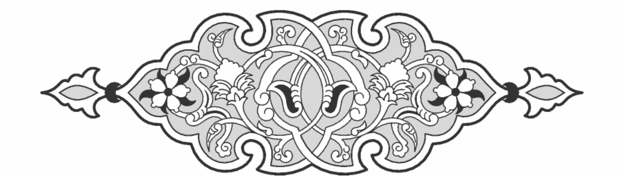
Гьаб цIуни гьари буго киналго щайтIабазул квешлъиялдаса. Щибго щаклъи гьечIеб жо буго гIадамазул щайтIаби жидер зарал цIикIарал рукIин. Женазул щайтIаби нахъе къала гьездаса цIуни гьарараб мехалъ. ГIадамазул щайтIаби гIадамалгун цадахъ рукIунелъул гьезул гукки ва хIила балъгояб букIуна. Аллагьас цIунарав чи гурони гьел щайтIабазул зараралдаса цIунун хутIуларо.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги кинабго жинца зарал гьабулеб жоялъул зараралдаса. Амин.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жив босаде вегулеб мехалъ: ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ *ва гьаб кIиябго сурат цIалулеб букIана жиндир кIиябго хъат гьурмада цебе ккун. Цинги гьеб кIиябго хъат бетIералда, гьумералда ва жиндир черхалда лъулъалеб букIана. Гьаб хIалалъ лъабго нухалъ гьабулеб букIана»*-абун. Х1адис имам Бухарис бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун хирияб Къуръаналъул тафсир ва таржама хъван тIубана. ЦIакъ кIудияб тавфикъ ва квер бакъи гьабуна гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Даимаб, абадияб щукру ва рецц буго гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ . Гьаб хIалтIи гIададе хвараблъун гьабугеги абун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелулевги вуго.

Жив кIодо гьавураб свалат ва салам хирияв аварагасде ﷺ лъеги, гьесул агьлу асхIабзабаздаги лъеги. Гьезул нухалъ хьвадарал киналго муъминзабаздаги лъеги. Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул калам Къуръан цIалиялъул хиралъи ва адабал рицунеб калам

Къуръан цIалиялъул хиралъи:

Жинда Аллагь разилъаяв Абуумаматидаса хIадис бицана: *Дида Аллагьасул расулас абулеб рагIана: «Нужеца Къуръан цIале! Гьеб къиямасеб къоялъ жинца шапагIат гьабулеблъун бачIине буго, жиб цIалун, жиндир хIукмуялда гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе»* – абун.

Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул расулас абуна: «Жинца лебалго (тажвидалда лъун гьаракь-макъам берцин гьабун) Къуръан цIалулев чи хириял малаикзабигун цадахъ вукIунев чи вуго. Жиндие Къуръан цIализе захIматги букIун, гьеб лъазе гьабулев ва цIалулев чиясе кIиго нухалъ кири-ажру гьабула абун:* Ай гьесул Къуръан лъазабизе бугеб гъира-шавкъалъухъги, гьеб цIалулаго жинда бихьараб гIакъубаялъулги кири гьабула. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIабасидаса хIадис бицана: *Аллагьасул расулас абуна: «Жинда жаниб Къуръаналъул щибго жо гьечIев чи чIунтараб минаялда релълъун вуго»* – абун. ХIадис Тирмизияс бицана.

Ай Къуръан рекIехъе лъазе гьаби ва гьелда гIамал гьаби цIакъ къадру бугеб иш буго. Гьеб Къуръаналда хурхичIев чи щибго жиндилъ лъикIлъи гьечIев чи вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв Абумусадаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца гьаб Къуръан гIемер цIалун ракIалда лъикI чIезабизе яхI бахъе! Валлагьи, Къуръан ракIалдаса унеб(билулеб) буго, хIатIирухьен бан биччараб варани билулеб гIадин, яги гьелдасаги хехго»* – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

ХIадисалдаса мурад буго Къуръан рекIехъе лъан хадуб кIочене теялдаса цIуни ва гьеб щибаб заманалъ цIалун такрар гьабизе тIадаб букIинги.

Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса хIадис бицана: Дида *Аллагьасул расулас абулеб рагIана:«ТIадегIанав Аллагь*

разилъула ва гIенеккула берцинаб гьаракь-макъаналда цIалулеб Къуръаналда» – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Бараъ ибну ГIазибидаса хIадис бицана: *Дида авараг* ﷺ *рагIана жинца богол как балаго* ﴿وَٱلتِّينِ وَٱلزَّيۡتُونِ﴾ *– абураб сурат цIалулев ва гьедин берцинаб цIали дида кидаго рагIичIо»* – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Къуръаналъул цо-цо суратазул ва аятазул хиралъи бицарал хIадисал гIемер руго. Гьезул киналго сахIихIал (битIарал) гьечIелъул, дица цо чанго сахIихIаб хIадис бицун тела:

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Жабраил малаикасда аскIов гIодов чIун вугеб мехалъ гьесда зобалаздаса цо гьаракь рагIана. Жабраил зодихъехун валагьана ва гьес абуна: «Жакъа гурони рагьичIеб зобалазул каву рагьана» - абун. Цинги гьенисан гIодов цо малаик рештIана. Жабраилас абуна: «Жакъа гурони рештIичIев малаик рештIана зодисан»* – абун. *Гьев малаик аварагасда* ﷺ *аскIов вачIана, гьесие саламги кьун жинца абуна: «Дуе рохел буго МухIаммад, Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *дуе кьураб кIиго хиралъиялдалъун. Дуе гурони гьеб лъиего кьунги букIинчIо. Гьеб буго суратул фатихIат ва суратул бакъараталъул ахираб кIиго аятги. Гьезул щибаб хIарф цIалуншинахъе дуе сайгъат кьола»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнумасгIудидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Щив чияс сардилъ суратул бакъараталъул ахираб кIиго аят цIаланиги гьесие гьелъ гIейи гьабизе буго»* – абун. Ай гьесда гьеб сородоялъ зарал хъатIизе гьечIо.

Муслимица хIадис бицана: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца рукъзал хобалазде сверизаруге* (ай рукъоб Къуръан цIале). *Суратул бакъарат цIалулеб рукъосан шайтIан лъутун уна»* – абун.

Абу-умаматидаса хIадис бицана: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас абуна: *«Щибаб паризаяб какда хадуб Аятул курсий* ﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُ...﴾ (Суратул Бакъарат 255 аят) *цIаларав чи алжаналдаса гьукъун гьечIо хвелалъ гурони»* – абун. Ай гьев чи хун хадув алжаналде лъугьуна.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас дун тун вукIана Рамазан моцIалъ закат бахъун бачIараб тIоршел цIунизе. Цо нухалъ гьеб тIоршел бикъизеян вачIарав чи дица ккуна ва гьесда абуна дица мун аварагасухъе* ﷺ *вачине вугоян абун.* (Лъабго сордоялъ тIатIалаго вачIана гьев тIоршел бикъизеянги абуна цо биценалда). *Гьев чияс абуна: «Дуца дун аварагасухъе* ﷺ *вачинчIого тани дица дуда цо лъикIаб жо лъазабила, Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *дуе гIемераб кири хъвалеб. Мун кьижизеян бусаде вегараб мехалъ дуца Аятул курсий цIале* (Суратул Бакъарат 255 аят). *Гьедин цIалараб мехалъ Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *рогьинегIан мун цIунулев чи тола ва шайтIаналда кIоларо дуе щибго зарал гьабизе» – абун. Дица гьаб хабар Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бицидалго гьес абуна: «Гьелъ битIараб бицун буго кигIанго кIудияб гьерсихъан гьеб бугониги. Гьеб жо шайтIан буго» –* абун.

Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Нужеца цIале кIиго нур бугеб суратул Бакъарат ва Али ГIимран. Гьеб кIиябго къиямасеб къоялъ жиб цIаларасе кумекалъе бачIуна»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIид Ал-Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Рузман къоялъ «суратул Кагьф» цIаларав чиясе нур гвангъун букIине буго тIасияб рузман къоялде щвезегIан»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумаридаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Рузман къоялъ «суратул Кагьф» цIаларав чиясе гьесул хIатIазда гъокьан зобалазде щвезегIан нур букIине буго къиямасеб къо чIезегIан ва гьесул кIиябго рузман къоялда гьоркьор гьарурал мунагьалги чурула»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абудардаица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Суратул Кагьфалъул авалаб анцIго аят рекIехъе лъазабурав чи дажалил фитнаялдаса цIунаравлъун вукIине вуго»* – абун.

ХIакимица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Дица нужеда бицилищ цо*

чиясда кинаб бугониги къварилъи щвараб мехалъ гьес жиб цIалани гьесдаса къварилъи тIасса унеб дугIа? Гьеб буго Юнус аварагасул дугIа: ﴿لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبۡحَٰنَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ﴾ (Суратул Анбияъ 87 аят) – абураб.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хабаралда буго: «Дир шейхаз (мугIаллимаз) дида бицана жал рукIанин Фузайл ибну ХIарисида аскIор гьев хвалил унтиялъ унтун вугеб мехалъ. Фузайлица гьикъана нужер цонигиясда Ясин цIализе лъалищан абун. Цинги СсалихI ибну ШурайхI Ясин цIализе лъугьана ва гьес кIикъоабилеб аят цIалилелде Фузайлил рухIги босана. Гьединго дир шейхаз бицулаан хвалил унти чIварасда аскIоб Ясин цIалани гьесул рухI бахъи бигьалъулин абун».

Асламица Жинда Аллагь разилъаяв ГIумарасхIабидаса бицараб хIадисалъулъ буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Къасси дида рещтIинабуна кинабго дунялалдаса дие жиб хирияб сурат. Гьеб буго* ﴿إِنَّا فَتَحۡنَا لَكَ فَتۡحٗا مُّبِينٗا﴾ – абун. (Суратул ФатхI: 1 аят).

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица бицараб хIадисалда буго: Дида Бичасул расул жинца абулев рагIана: *«Къуръаналда жаниб буго лъеберго аят бугеб сурат, жиб цIаларасе гьеб кумекалъе бачIунеб гьесул киналго мунагьал чуризегIан»* – абун. Гьеб буго Суратул мулк.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Дуца* ﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ *цIале мун кьижизе лъугьунеб мехалъ. Гьеб буго ширкалдаса мун рикIкIалъи»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIид Ал-Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: *Цо нухалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазда гьикъана: «Сардилъ Къуръаналъул лъабил бутIа цIализе кIолев щив вугев нужедасса»-ян абун. АсхIабзабазе гьеб захIматаб ишлъун бихьана ва гьез абуна: «Лъидаха гьеб кIолеб я расулуллагь»* – абун. *Аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *абуна:* ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ *- буго Къуръаналъул лъабил бутIа»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас кьижилелде ццебе жиндир кIиябго хъат кIалалда ццебе ккун гьениб жаниб* ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾, ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ﴾ *ва* ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾ *цIалулеб букIана,*

цинги кIиябго квер гьумералда, бетIералда ва черхалъул ццебесеб ва нахъияб рахъалда лъулъалеб букIана, гьадин лъабго нухалъ такрар гьабулеб букIана» – абун. Гьедин гьабурав чи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго квешлъиялдаса цIунизе вуго ва гьесда аскIоб шайтIанги къазе гьечIо гьев радал тIаде вахъинегIан.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб цоги хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг унтараб мехалъ гьес жиндирго квеpазда жаниб кIиябго Къул агIузу цIалулеб букIана ва гьел кверал черхалда рахъулел рукIана. Гьев захIматго унтун вугеб мехалъ дица цIалана гьеб кIиябго сурат гьесул квеpазда жаниб ва гьел кверал гьесул черхалде рахъана»* – абун.

Гьал тIадехун рехсарал Къуръаналъул хиралъи бицарал хIадисал дагьалго жал руго ва кинабго Къуръан жиндир хиралъи ва баракат гIемераб буго. Гьеб Къуръанги жиб цIалун, жиндир мурад бичIчIун, жиндир хIукмуялда нахърилълъун гIадамал хьвадизе гIоло рещтIинабураб буго.

Гьаб хирияб Къуръанги жинда рещтIинабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гIицIцIго цохIо гьесие лагълъи гьабиялда халкъ ахIизе витIана хирияв МухIаммад авараг ﷺ. Ахираталда щивав инсанасе жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъги букIине буго. Дунялалъул рокъов вукIадго ТIадегIанав Аллагьасе гIибадат гьабиялдаса гъафулги вукIун ахираталда щведалго лъида бугониги божун ва хьул лъун вукIиналъ инсан хвасар гьавуларо.

Гьаб масъала бичIчIине тIадаб буго щивав чиясда ва гьес яхI бахъине ккола жив чIаго вукIадго ТIадегIанав Аллагьасги, гьесул хирияв расуласги малълъухъин хьвадизе ва абадияб рокъоб жив гIазабалдаса хвасарлъулеб гIамал гьабизе. ГIадамаз ургъун рахъарал нухалги жалго тун Аллагьасул расулас бихьизабураб нухдаса хьвадизе.

ТIадегIанав Аллагьас нилълъеда хIакъаб жо хIакъаблъун бихьизабеги ва гьелда нахъ рилълъине тавпикъги гьабеги. БатIулаб, бидгIаяб жоялдаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилълъ рикIкIадги гьареги. Амин.

Къуръан цIалиялъул адабал:

Имам СуютIияс данде гьабураб «Ал-иткъан фи гIулумил

Къуръан» – абулеб тIехьалдаса росун хирияб Къуръан цIалиялъул дагъалго адабал рицина:

- Къуръан цIалулев чи какие чурун вукIине рекъараб буго: гьеб бугелъул азкаразул бищунго хирияб. БацIадаб бакIалда цIализе суннатаб буго, масжидалде жаниб цIали бищунго лъикI буго.
- Къиблаялде вуссун гIодов чIезе, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун, бетIер гIодоб тIамун чIезе рекъараб буго.
- КIал бацIад гьабизе сивак бахъизеги суннатаб буго.
- Къуръан цIализе бай бихьилелде ццебе <u>агIузу биллагьи</u>… абизе суннатаб буго. Щибаб сурат цIализе ццебе <u>биссмиллагь</u>… абизеги лъикIаб буго. Сураталъул гьоркьоб бакIалдаса цIализе бай бихьаниги бисмиллагь абизе лъикI буго.
- ГIедегIичIого, пикру гьабун, хIурупазул хIакъ тIубан цIализе лъикI буго. Щибаб аяталъ бицунеб жоялъул пикру гьабун, рахIматалъул бицараб мехалъ роххел щун, гIазабалъул бицараб мехалъ ракI пашманлъун цIали буго кири гIемер щолеб.

Масала: гIедерги цIалун кIиго жуз цIаларасе щибаб хIарф рикIкIун щолеб кириги, пикру-тадбирги гьабун цо жуз цIаларасе щолеб кириги хал гьабураб мехалъ – кIиго жуз цIаларасул кири гIемераб буго, цо жуз цIаларасул кири къимат тIадегIанаб буго.

- Къуръаналда жанир ругел гIазаб бицарал ва хIинкъи кьей бугел аятал цIалараб мехалъ ракI пашманлъун гIодизе рекъараб буго: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалъул кутак хал гьабун, жиндир нафсалъул кIарччанлъи ва гIайибал хал гьабун.
- Берцинаб гьаракьалъ цIализеги суннатаб буго. Цоги чиясе ташвиш-зарал гьечIони гьаракь борхун цIалиги мунфагIат бугеб буго: гьелъул асар цIикIараб букIуна, рагIарасеги мунфагIат гьабула, цIалулесул ракIги тирхула, макьу-гъафлатги тIасса уна.
- Берцинаб гьаракьалъ мухIканаб хIалалъ Къуръан цIалулев чиги гьеб цIализе виччан гьесухъ гIенеккизе суннатаб буго. Цояз цIалун цогидал гIенеккун иргаялда цIалиги асар щолеб букIуна.
- РакIихъ цIалиялдаса Къуръаналда тIадги балагьун цIали кири гIемераб буго: Къуръаналда балагьиги гIибадат буго.

- Суратазул ва аятазул тартибалда цIализе рекъараб буго. Цо сурат цIалун тIубан хадуб цогидаб цIализе бай бихьила. Аятги тIубан цIализе рекъараб буго.
- Къуръан кинабго заманалъ цIализе лъикI буго. Какилъ цIали, сардилъ тIаде вахъун цIали, рузман сордо-къоялъ цIали кири гIемераб буго.
- Щибаб анкьго къоялда жаниб Къуръан цIалун тIубайги лъикI буго. Гьедин цIалулеб бугони рузман къоялъ бай бихьун хамис къоялъ тIубазабила. Къуръан тIубадалго дугIа гьаби суннатаб буго: гьеб буго жаваб гьабулеб гIуж. Жиндир агьлу-хъизан данделъун дугIа гьаби гIемерго лъикIаб буго.
- Цо Къуръан цIалун тIубарабго цогидаб бай бихьун тезеги суннатаб буго. ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾ цIалун хадуб суратул фатихIаги бакъараталъул авалги цIалулеб букIана. Цинги Къуръан цIалун тIубаялъул дугIаги гьабулеб букIана – абун.
- Къуръан цIалиялъул сужда гьабизе кколеб бакIалда суждаги гьабила. Гьеб сужда гьабула жинца цIаларас ва жинда цогидас цIалулеб рагIарасги.
- Къуръан цIалиги гьоркьоб къотIизабун гIадамаздехун кIалъай карагьатаб буго. Гьеб цIалулаго щиб бугониги гIададисеб жо гьабулев вукIинги рекъараб гьечIо.
- ГIажамияб мацIалъ (таржама гьабун) Къуръан цIализе бегьуларо какилъ бугониги цогидаб бакIалда бугониги. Ай: как балев чияс гIараб мацIалда бугеб хIалалъ гурони Къуръан цIализе бегьуларо. Какилъ гьечIев чияс Къуръаналъул рагIиги абун, хадуб гьелъул магIна бицун гурони Къуръаналъул магIна бицизе бегьуларо.
- Къуръан цIали магIишат тIалаб гьабиялъе сабаблъун ккезеги бегьуларо.

Цогиги гIемер суннатал ва адабал руго Къуръан цIалиялда ва гьелъул хIурмат гьабиялда хурхарал. ТIадегIанав Аллагьасул калам бугелъул гьеб жиндир къадро кIудияб тIехь буго. Щибаб жоялъул къадроялда релълъараб букIуна гьелъул адаб-хIурмат гьабиги.

ТIадегIанав Аллагьас тавфикъ гьабеги гьесул хирияб калам цIализе, гьелъул хIурмат гьабизе ва гьелда рекъон гIамалги гьабизе.

Ахиралда кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго жинца нилълъ иман-исламалъул нухалде тIоритIарав. Гьесда гьарулебги буго гьеб битIараб нухдасан нилълъ къосизе тогеян абун. Жив кIодо гьавураб свалат-салам хирияв аварагасда ﷺ лъеги, хадуб гьесул агьлуялда ва асхIабзабада лъеги, гьесул суннат цIунун хьвадарал киналго муъминзабадаги лъеги. Амин

МагIарул мацIалда жанир гIемер хIалтIизарулел гIараб рагIабазул магIна

Ахлакъал	чиясул гIамал-тIабигIат (лъикIаб бугониги, квешаб бугониги).
Амру	цо иш гьабеян бугеб буйрухъ, Аллагьасул рахъалъан бугониги, инсанасул рахъалъан бугониги.
Ансарал	Мадинаялъул бусурбаби, жидеца аварагасе ва гьесул асхIабзабазе квербакъи гьабурал.
Агьлу-зиммат	бусурбабазда гьоркьор ругел, гьезул цIуниялда гъокь ругел, инжил ва тавраталда нахъ рилъарал гIадамал. Гьезда китабиял абула: ай Аллагьасул рахъалъан бугеб тIехьалда гIамал гьабулел гIадамал.
Агьлул-байт	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рукъалъул агьлу, гьесул хъизан.
Ажро	Аллагьас лъикIлъиялда данде кьолеб кири.
Азал	жиндие бай бихьи гьечIеб ццебе араб замана. Ай дунял бижилелдего кинабго букIинесеб жо Аллагьас къадар гьабун букIана.
Аль-кавсар	алжаналда жаниб бугеб гIоралъул цIар.
Аль-хIарам	маккаялда ва Мадинаялда сверухъ бугеб жиндир хIурмат цIунараб ракь. Гьеб бакIалда кинабгIаги рухI бугеб жо чIвазе ва гъветI-хер къотIизе гьукъараб буго. Цо хассал жал хутIизегIан.
Аманат	къотIи-къай, божилъи. Гьеб букIуна Аллагьасдаги лагъасдаги гьоркьоб, гьединго гIадамазда жидедаго гьоркьобги.

Амир	КIудияв имамас тIасса вищарав, ялъуни цо къукъаялъ жидер ццевехъанлъун гьавурав чи. ШаргIалда рекъараб амру-нагьюялъулъ гьесие мутIигIлъиги тIадаб букIуна.
АсхIаб	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул гьалмагъ. АсхIаб абула жинца Аллагьасда ва гьесул расуласда иманги лъун дагьабго мехалъ вугониги жив авараггун цадахъ вукIарав чиясда.
Аят	Къуръаналъул цо калам, къотIел. Къуръаналда жаниб 6600 аят буго.
БайгIат	кIудияв имамасе, яги жидеда тIад тарав амирасе гьабулеб къотIи, гьесие мутIигIлъизе ва гьесул амру-нагью тIубазе.
Баракат	Аллагьасул рахъалъан бугеб лъикIлъи, нигIмат, квербакъи, тIокIлъи.
Барзах	инсан хваралдаса бай бихьун, ахираталда гьев тIаде вахъинавизегIан гьоркьоб бугеб замана.
БидгIа	диналда жаниб жиндие Къуръан-хIадисалдаса далил гьечIеб жо лъей, гьеб хIалтIизаби.
Буракъ	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг мигIражалда вачунеб мехалъ Маккаялдаса Байтулмукъадасалда щвезегIан гьев жинда тIад рекIун вукIараб хIайван.
Вали	бетIергьан чи. Жаваб чи.
ВарагI	Аллагьасухъан хIинкъи, шубгьаяб жо рикIад тей.
ГIабд	лагъ. Исламияб диналда жаниб гIабд абураб рагIи Аллагьасул лагъ абураб магIнаялда хIалтIизабула.

ГIаврат	инсанас цогидав чиясул бералдаса бахчизе тIадаб бакIалда бугеб гIаммаб цIар. ЧIужугIаданалъ кIиябго кверги гъумерги тун цогидаб бакI бахчизе кола. Бихьинчияс цIиноялдаги накоялдаги гьоркьоб бугеб бакI бахчизе кола.
ГIакъида	рекIелчIчIей. Диналда жаниб инсанас хIакъаблъун ккураб нух.
ГIакъикъа	лъимер гьабураб мехалъ садакъаде хьолеб чахъу, хIайван.
ГIарафат	хIеж гьабулеб мехалъ зулхIижа моцIалъул ичIабилеб къоялъ киналго хIажизаби данделъулеб бакI, гIарафамегIер.
ГIаpщ	тIадегIанав Аллагьас жив гьелда тIадегIанлъанаян абураб, Аллагьас бижараб жоялъул бищун кIудияб ва хIикматаб жо.
ГIашура	мухIаррам моцIалъул анцIабилеб къоялда абулеб цIар. Гьеб къоялъ кIал кквей суннатаб буго.
ГIибадат	Аллагьас ва гьесул расулас бихьизабураб хIалалъ Аллагьасе лагълъи гьаби, гьесие мутIигIлъи.
ГIидда	рос хвараб мехалъ, яги гьес цIар тIамун йиччараб мехалъ чIужугIаданалъ базе тIадаб заманалда абулеб цIар цогидав росасе инчIого.
ГIумра	Маккаялда ун гьабулеб гIибадат. ИхIрам тIаваф сагIйо гьабун ва бетIер къунцIун.
Гъаибаб жо	цохIо Аллагьасда гурони жиб лъалареб жо. Масала: кидал къиямасеб къо чIолеб, кидал инсан холеб, киве гьев инсан ахираталде кколев.
Гъанимат	рагъ гьабун капурзабахъан бахъулеб боцIи-мал.

ДагIват	Аллагьасул диналде гIадамал ахIи.
Далил	цо иш баян гьабулеб хIужа, гIила, (доказательство).
Дийат	цо чи чIвадалго, яги гьесда ругъун лъураб мехалъ, гьелда данде рецIелалъе бахъулеб гIакIа.
Жазаъ	кинаб бугониги гIамалалда данде жо гьаби.
Жизят	бусурбабазул ракьалда ругел цогидаб диналъул гIадамаз кьезе кколеб налъи (налог). Гьеб налог кьезе къотIиги гьабун гьел тола жидерго дин гьабизе ва амма исламияб диналъе зарал бугеб жо гьабизе гьукъула.
Занно	якъинлъи гьечIеб лъай, ракIалда ккараб жо.
Зугьду, загьид	Ахираталда пайда букIунареб жо тIалаб гьабичIого чIарав чи.
Йавмуль-къийамат, Йавму-ддин	ахираталда абулеб цIар.
Йакъин	мухIканго, баянго цо иш лъай.
ИжмагI	МухIаммадил умматалъул жидер гIелму камилал динияв гIалимзаби цо кинаб бугониги гIасроялъ жинда рекъараб хIукму.
Ижтигьад	цIакъго лъикI гIелму лъалев гIалимчияс Къуръан-хIадисалдаса шаргIияб масъалаялъе хIукму босизе кIвахI бахъи.
Икъбал	гьабулеб иш данде билълъин, гьабизе бигьалъи.
Иман	ракIилъ бугеб божилъи, гIакъида, Аллагь гурев чиясда жиндир хIакъикъат лъалареб.

Ислам	Аллагьасул амруялъе мутIигIлъи. Гьелъул щуго рукно буго: кIиябго шагьадат битIи, паризаяб как бай, закат бахъи, кIал кквей, хIаж гьаби.
Истикъамат	витIун чIчIей. Аллагьасул амру-нагьюялда мутIигIлъун хьвади.
ИхIрам	хIеж гIумра бухьи.
ИхIсан	лъикIлъи гьаби. Диналда жаниб ихIсан абула ракI бацIадго гIибадат гьабиялда.
Ихлас	ракI бацIадго, унго-унго цохIо Аллагьасе гIибадат гьаби.
Калима	цо рагIи.
Карагьат, макругь	шаргIалда жиб какараб, гьабизе рекъечIеб иш.
Кафарат	цо шаргIалда бегьулареб жо гьабураб мехалъ кьезе бихьизабураб гIакIа.
Куфр	инкар кквей. Аллагьасда ва гьесул диналда инкар кквей.
Къадар	Аллагьас азалалдаго гьабураб хIукму.
Къази, къади	жинца хIукму гьабулев чи. Исламияб пачалихъалъул имам, амир.
Къанун	бихьизе гьабураб хIукму (закон), шаргIияб букIа яги цогидаб букIа.
Къисас	цо чи чIвадалго, яги гьесда ругъун лъедалго гьелда данде гьабулеб шаргIияб рецIел.
Къияс	цожо цогиялда борци. Къуръан хIадисалдалъун гьабураб хIукмуялда гьеб кIиялдаго жаниб жиндие далил, хIужа гьечIеб шаргIияб масъала борци ва гьелъие гьебго хIукму кьей.
Магьари	чIужу ячунеб мехалъ гьелъие кьезе кколеб жо (гIарац, боцIи, ва цоги щиб бугониги). тIалъулеб.

Мажнун	гIадалав чи, гIакъло гьечIев чи.
Макъам	цо щиб бугониги жо щун бугеб бакI. Къимат къадро щун бугеб бакI.
Мал	жиндаса пайда босизе бегьулеб хIалалабщинаб жо.
МатагI	къайи-цIа, дунялалда гIадамаца жиндаса пайда босулеб жо.
МахIрам	шаргIалда жиндиргун ригьин гьабизе гьукъарав гIагарав чи.
Махлукъ	ТIадегIанав Аллагьас бижанщинаб жо.
Минбар	масжидалда жаниб букIунеб, имамас жинда тIад вахун вагIза гьабулеб борхалъи.
МугIаян	мухIкан гьабун жиб бихьизабураб жо.
МугIжизат	гIадамал жинца хIайран гьарулеб, гIадаталдаса жиб къватIиб бахъараб иш. Гьеб ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагасе кьолеб гьунар букIана, гьезда иман лъезе гIоло.
Мугьажир	Аллагьасул диналъе гIоло жинца ватIан тарав чи.
Мукаллаф	жив балугълъиялда вахарав, жинда динияб иш тIалъулев чи.
Мунафикъ	жинца кIигьумерчилъи гьабулев. ГIадамазе гIоло дин гьабулев чи.
Муртад	бусурманавлъун вукIарав, цинги жинца гьеб исламияб дин тарав чи.
МухIаддис	жинда хIадис гIелму лъикI лъалев чи.
Нагью	цо иш гьабугеян бугеб буйрухъ, Аллагьасул рахъалъан бугониги, инсанасул рахъалъан бугониги.
Нажас	хъубаб, чорокаб жо, шаргIалъ жиб нажасаб бугин бьхьизабураб.
НасихIат	инсанасе лъикIлъи бокьун гьесда лъикIаб жо бици.

НикахI	ригьин гьаби, магьари лъей.
Ниссаб	магIишаталъул хасаб къадар, гьеб бугев чиясда закат кьезе тIалъула.
РагIият	ханасул-бетIерасул бер балагьиялда гъоркь бугеб халкъ.
Риба	цоясе тIокIлъи гьабун квен-тIех гIарац-месед хиси. Гьединго къарзалъе жо кьей, тIад буссинабулеб мехалъ тIокIлъи кьезе къотIигьабун. Проценталкьун банкаялдаса гIарац боси. (Ростовщичество)
Рисалат	битIараб кагъат, Къуръан буго рисалат ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерихъ битIараб.
Самаияб	зодосан бугеб, Аллагьасухъан бугеб.
СиратI	жужахIалда тIад лъураб кьо. Кинавго чи гьеб кьодасан ине ккола ва гьелдаса вахарав чи алжаналде уна, вортарав чи жужахIалда кола.
Сифат	куц-рахъ, (форма).
Сунна-(сунат)	мисал, нух, гIадат. Исламалда жаниб сунна абула: хирияв аварагас гьабураб яги гьабеян абураб яги цогияс гьабун жив тIад рекъараб ишалда.
ТIаваф	КагIба рукъалда сверун хьвади.
ТIагъут	мутIигIлъиялдаса бахъараб жо. ТIагъутазул бищун кIудияб буго иблис. Гьалда хадуб: - гIадамаца жиндие лагълъи гьабулеб жо, гIадам вукIа гьев (жив гьеб ишалда рази вугони) яги гьев гурев цоги жо букIа, - жинда балъголъи лъалин абулев чиги, - гIадамал жиндие лагълъи гьабиялда ахIулев чиги, - тIадегIанав Аллагьасул шаргIги тун жиндир гьава нафсалда рекъараб хIукму гьабулев чиги.

ТIалакъ	чIужуялда цIар тIами.
ТавхIид	Аллагь цо гьави, гIибадаталъулъ, гьаб кинабго жоялъул бетIергьан вукIиналъулъ, жиндир цIаразулъ ва сифатазулъ.
Тагьлиль	лаилагьа илла ллагь абун аби.
Такбир	Аллагьу Акбар абун аби.
Такъва	Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъун квешаб жо тун лъикIаб жо гьабун хьвади.
ТаравихI	рамазан моцIалъ богол какдаса хадур ралел суннатал какал.
ТасбихI	субхIаналлагь аби. ТIадегIанав Аллагь кинабгIаги мукъсанлъиялдаса вацIад гьави.
Тафсир	Къуръаналъул магIна баян гьаби.
ТахIият	салам кьей, кIодо гьави.
ТахIмид	алхIамдулиллагь абун аби.
Ташвиш	рахIат хвезаби.
Таяммум	лъим гьечIеб бакIалда, яги лъим бугониги гьелъ чуризе рес гьечIеб мехалъ бацIадаб ракьалда тIад кверал кьаби ва гьел гьумералда ва кIиябго квералда лъулъай.
Ужра	мунфагIат пайда босиялда яги цо иш гьабиялда данде кьолеб мухь.
Факъигь	жинда шаргIияб гIелму лъалев ва жинда шаргIияб хIукму гьабизе кIолев чи.
Фараиз	ирс бикьулеб къагIида бицунеб гIелму.
Фарз	жиб гьабизе тIад гьабураб гIибадат. Гьеб гIибадат гьабичIев чи кIудияб мунагь гьабурав ва тамихIалъе мустахIикъав вукIуна.
Фарзул-гIайн	щивав чиясда тIадаб жо.
Фарзул-кифая	бусурбабазул цониги чияс гьабуни цогидаздаса жиб гьаби тIаса кколеб жо. ЦохIо чияс гьеб иш гьабичIони гьеб иш тIад къарал гIадамал мунагьалда кола.

Фасикъ	жинца кIудиял мунагьал гьарулев чи.
Фатва	шаргIияб хIукму гьаби. Фатва кьола жинда лъикIго гIелму лъалев гIалимчияс.
Фикъгьу	жо лъай, бичIчIи. Исламияб диналда жаниб фикъгьу абула шаргIияб гIилмуялда.
Фитна	гIадамазул гIадло-мизан хвезаби, диналда хурхараб букIа, дунял-нафсалда хурхараб букIа. (смута; искушение; соблазн; заблуждение; испытание).
ХIадас	какие чури биххи, яги черх чуризе тIалъи.
ХIадд	Къуръана хIадисалда жиндие далил бугеб тамихI гьаби.
ХIадис	Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вихьарав чияс бицараб хабар гьев аварагас абураб рагIиялдалъун, яги гьес гьабураб иш бицун, яги асхIабас гьабураб иш бицун, гьелда тIад авараг кIалъачIеб (гьес бегьизабураб).
ХIадис аль-къудси	Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хабар, тIадегIанав Аллагьасда гIунтIизабун. Масала: дида дир бетIергьанас абунаян абун.
ХIайаъ	нич. (Застенчивость; скромность).
ХIаким	жиндир гIадло-мизан битIарав чи. Рекъараб жо рекъараб бакIалда лъезе лъалев чи.
ХIафиз	жинда Къуръан рекIехъе лъалев чи.
ХIикмат	цIодорлъи, (мудрость).
Халват	гIадам чи гьечIеб бакI. ГIадамаздасан ватIа чIей.
Халифа	цо ханас яги хIакимас жиндир бакIалда тарав чи. Халифа абула исламияб пачалихъалъул бетIерасда, «аварагасул бакIалда вугев чи» - абураб магIнаялда.

Хамро	чагъир, вино. Кинабго жинца мехтизарулеб жоялдаги абула хамро абун.
Хандакъ	ракьулъ бухъараб рахъ. (канал, окоп).
Хилафат	исламияб пачалихъалъул ракьалда абулеб цIар.
ХулгI	чIужуялъ росасе щиб букIаниги магIишатияб жоги кьун росасдасан ятIалъи. Гьедин ятIалъараб мехалъ гьей чIужу тIад юсинайизе
	ихтияр букIунаро, цIидаса магьриги лъун ячине бегьула.
Хумус	рагъда рукIун щвараб бечелъиялдаса бахъулеб щуйил бутIа. гьеб кьола бусурбабазул имамасухъе ва гьес жиндие маслихIат бихьараб хIалалъ харж гьабула.
ШаригIат	исламияб диналъул къанун, закон, Къуръан-хIадмсалдаса далил босун жиб хIалтIизабулеб.
Ширк	Аллагьасул хIакъ Аллагь гурев цоги жоялде сверизаби.
ЩайтIан	жиб мутIигIлъиялдаса бахъараб жо. ШайтIан абула гIадамазулги женазулги Аллагьасе мутIигIлъуларев чиясда.
Щукру	баркала кьей, рецц гьаби.

Хадуб рагIи

Хирияб Къураналъул тафсиралъул таржама хъван тIубаялда ТIадегIанав Аллагьасе рецги гьабун гьитIинабго хадуб рагIи абизе бокьун буго.

Гьаб хIалтIи гьабизе бай бихьана 2000 абилеб соналъ. ТIоцебе гьеб зарбоялда бахъана 2002 абилеб соналъ МахIачхъалаялда. Гьелда тIадги хIалтIи гьабун, хъваялълулъ ккарал гъалатIалги ритIизарун, 2004 абилеб соналъ Сириялдаги зарбоялда бахъана.

Хадуб дица тIалаб гьабуна Мадинаялда бугеб, дунялалдаго машгьураб, Фагьд ханас гIуцIараб Къуранал зарбоялда рахъунеб мужамагIалъул жавабияв хIакимасулгун лъай-хъвай бугев чи ва гьенибе битIана тафсир тIаде хъвараб диск ва гьезда гьарана гьаб тафсир зарбоялда бахъеян абун. МужамагIалъ дир гьари къабул гьабуна ва 2005 абилеб соналъ хIалтIи гьабизе бай бихьана.

Мадинаялда цIалулел магIарулазул лебалал ва божи бугел гIолохъабиги хIалтIизарун тафсир кинабго рахъалъан къачIана ва мухIкан гьабуна, гIалимзабазулгун гIакълуги данд бан, диргун мушавараги гьабун. Гьеб иш гьабулаго ана анкьго сон ва Аллагьасул кумекалдалъун тафсир тIубанго къачIан зарбоялде бахъине хIадурана.

КъачIаялъ ва мухIканлъи гьабиялъ щвей гьабуна:

- Аслияб къагIидаялъ гьаб таржама букIизе ккей агьлусуна вал жамагIаталъул гIалимзабаз гьабураб тафсиралъе гьабураб.
- ГIакъидаялда хурхарал масъалаби рукIине, салафу салихIиназ баян гьарураб къагIидаялъ.
- хIадисазда хурхараб масъалаялъулъ кIвахI бахъана кьучIал ва загIипал хIадисал ралагьизе ва гьел щал имамзабаз рицарал гьезда хадубго хъвазе, загIипал хIадисал рацIине, цо-цо хIадис хутIизегIан, гьелги тIехьалда тана -загIипал рукIин баянги гьабун- гIадамазда гьоркьо машгьурлъун рукIиналъ ва гьезда гьел хIадисазул хIакъикъат лъазе гIоло. Амма къисаби биценал кIвар кьечIого тана нилъер имамзабаз жидерго тIахьазда жанир рехсон рукIиналъ ва шаргIиял хIукмаби гьезда хурхун гьечIолъиялъ.

- ГӀараб рагӀи гӀурус хӀарпаздалъун жиб хъвараб, гӀарабияз пасихӀаб мацӀалда абулаго нилъеда рагӀулеб къагӀидаялъ хъвана. ХӀарп такрар гьабун хъвана, къараб букӀин лъазе. ЦӀараб хӀарп бугони гьелда тӀад ишара лъуна (ударение). ГӀараб (ث) хӀарпалда данде гьадинаб хӀарп лъуна (ĉ). Гьаб гьадин гьабуна гӀараб рагӀиялъул магӀна цӀунизе ва гӀараб рагӀи битӀун абизе ва гьелда мацӀ ругъунлъизе гӀоло.
- ГӀурус хӀарпаздалъун хъварал Къуръаналъул аятал ва рагӀаби гӀараб хӀарпаздалъун хъвана Къуръаналда ругеб къагӀидаялъ. Гьабги гьабуна гӀалимзабаз хӀарам гьабун букӀиналъ Къуръаналъул аятал гӀараб гурел цоги хӀарпаздалъун хъвазе.

Аллагьас лъикӀаб жазаъ гьабеги гьаб тафсир къачӀазе ва зарбоялда бахъизе квербакъи гьабуралщиназе.

Гьаб таржама хъваялда сверухъ цо чанго суал буго цӀаларал гӀадамазги, цӀаличӀел гӀадамазги жиб кьолеб ва Къуръаналъул тапсирги таржамаги гьабизего бегьуларо абун бусурбабазул ракӀалда ккезе гьабулеб. Гьел суалазе къокъабго жаваб кьечӀого гӀолеб хӀал гьечӀо: «Жиндир гӀакъло бугев чиясда къокъаб каламги бичӀчӀула, гӀакъло дагьасе Инжил-Таврат цадахъго цӀаланиги щибго мунпагӀат гьабуларо.

Суал: Къуръаналъе таржама гьабизего бегьулищ? Гьеб гьабизе гӀурав гӀелму бугев чи щив вукӀунев.

Жаваб: Бегьула Хирияб Къуръаналъе таржама гьабизе, ва гьеб таржама гьабизе тӀадабги буго жиндаса гьеб гьабун бажарулев чиясда. Таржама гьаби бегьиялъе ва гьеб тӀадаб букӀиналъе далил буго хирияб Къуръан кинабго халкъалда ва жиназда исламияб дин лъазабизе рештӀине гьабураб Аллагьасул калам букӀин. Гьаб кинабго гӀаламалда гӀараб мацӀ лъазабизе тӀадаб буго абун хъвараб бакӀ гьечӀо, амма кинабго халкъ хирияб Къуръаналда нахъ рилълъине тӀадаб буго. Гьедин бугелъул гьаб Къуръан жинда гӀараб мацӀ лъалев чияс гьеб гӀараб мацӀ лъаларесда бицине ккола ва бичӀчӀине гьабизе ккола. Гьелда абула «Таблигъ»-абун. Къуръан цояс цогидасде щвезаби.

Гьаб «Таблигъ» тӀадаб бугелъул, гьелъие киналго нухал хӀалтӀизаризе бегьула: кӀалалъ бицун, кагътида хъван, касета-дискалда хъван.

Ва амма Къуръаналъе таржама гьаби бегьуларо гьелъул щибаб рагIиялъе хасаб магIнаги гьабун. Гьедин гьабизе бегьунгутIиялъе гIилла буго гIараб мацIалда цохIо рагIиялъул чанго батIияб магIна букIин. Къуръаналъе таржама гьабулев чиясда лъазе ккола Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIаго вугеб мехалъго гьеб Къуръаналъул рагIабазул ва аятазул магIна хириял асхIабзабаца аварагасда гьикъулеб букIараблъи. Гьелдаса хадуб жакъа къоялда щвезегIан исламалъул кIудиял гIалимзабаца Къуръаналъе гьабураб тапсиралъул гIемер батIи-батIиял тIахьал руго. Гьел тIахьаздаса мунпагIатги босун, гьез бицараб тапсиралда мугъчIвайги гьабун гьабизе ккола Къуръаналъул таржама.

Суал: Хирияб Къуръан Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизатлъун бугелъул, гьеб цоги мацIалда буссине гьабураб мехалъ гьелъул мугIжизатлъун букIин хола гурищ?

Жаваб: Хирияб Къуръан бищунго кIудияб мугIжизат буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе рукIарал гIемерал мугIжизатаздаса. Гьеб мугIжизатлъун букIин буго жиндир назмоялъул рахъалъги, жинца хирияв аварагасда церехун рукIарал ва хадур рукIинесел цо-цо гъаибал умурал рицунеб букIиналъул рахъалъанги. Нилъеца гьаб хирияб Къуръан цоги мацIалда буссине гьабураб мехалъ нилъеда цIунизе кIолареб жо буго гьеб Къуръаналъул назмоялъул берцинлъи, магIна гъварилъи ва пасихIлъи. Нилъеда гьеб цIунизе кIвечIо абун Къуръаналъе щибго мукъсанлъи бачIунаро, нилъее мунагь-хIакъги букIунаро.

Нилъеца гьабураб тафсир мугIжизатлъун букIунаро. Гьедин бугелъул гIараб мацIалда бугеб, жиндир цохIониги хIарп ва рагIи хисизе гьабичIого жакъа къоялда щвезегIан нахъе цIунун бугеб Къуръан буго жиб мугIжизатлъун букIараб ва хадуб букIинеги бугеб. Гьеб Къуръаналъе гьабураб тапсир ва гьелъул таржама мугIжизатлъун букIунаро ва букIинеги кколаро.

Суал: Цересел кIудиял гIалимзабаца гьабичIо гурищ Къуръан магIарул мацIалда бусине. Гьеб буссине гьабизе бегьулеб батани дол гIалимзабаца шайха гьабичIеб?

Жаваб: Цересел гIалимзабаца гьеб Къуръан магIарул мацIалда бусине гьабичIо абун гьеб Къуръаналъе таржама

гьабизе бегьуларо абураб хIукму гьабуларо. Дол гIалимзаби гьеб таржама гьабизе лъаларел рукIинчIо. Дозул заманалда ва хIалалда балагьараб мехалъ гьел гIалимзабазул квер щун букIинчIо Къуръан таржама гьабун, гьеб зарбоялда бахъун халкъалда гьоркьоб тIибитIизе гьабиялда. Дагъистаналда матIбагI рагьун гIемер заманаго инчIого Аллагьасул тушбаби болшевиказ гьеб матIбагI къана ва исламияб диналдаги бусурбабаздаги тIад гьобо хенезе гьабуна.

Гьоркьохъеб Азиялъул, Татаразул, башкиразул гIалимзабаца ва цогидалги бусурбабазул гIалимзабаца жидер квер щварабгIан гIатIидго Къуръанги, хIадисги, пикъгьуги ва цогидаб гIелмуги жидер мацIалда буссине гьабун букIана.

Турциялда щведалго дир беразда бихьана хирияб Къуръаналъул анцIгоги, къогоги мужалад (том) бугеб тапсир Турк мацIалда буссине гьабун зарбоялдаги бахъун гьезул мактабазда (библиотека) лъун. Гьединго Турк мацIалда буссине гьабун буго хирияв аварагасул хIадисги, гьесул сиярги, пикъгьуги ва цогидаб шаргIияб гIелмуги.

Суал: Къуръан таржама гьабураб мехалъ гьеб диналъул щибго кIвар гьечIел гIадамазги цIалулеб буго ва гьеб Къуръаналъул къимат-къадро холеб буго.

Жаваб: Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Къуръан рештIине гьабулеб мехалъ гьесда сверухъ бугеб халкъ мушрикал рукIана ва гьел Аллагь цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялда жинца ахIулевлъун аварагги вукIана. Хирияв аварагасдаги, гьес цIалулеб Къуръаналдаги гьел мушрикаца чанго бугьтан лъуна, гьел махсародеги гьаруна. Мушрикаца ва цогидал инкарчагIаца щиб рагIи абуниги хирияб Къуръаналъул къимат-къадро хвечIо.

Хирияв аварагас гьеб Къуръаналдалъун исламияб диналда ахIун жидеца гьеб дин босарал багьадурзабаца Аллагьасул тушбаби гIодорегIан гьаруна ва Аллагьасул дин тIадегIан гьабуна. Хирияб Къуръан буго жинца гIадамал исламияб диналда тIоритIулеб, ва гьел купруялъул, жагьиллъиялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралда рачунеб ТIадегIанав Аллагьасул калам. «Гьаб жо Къуръан буго»-анги абун багIараб хамил кисинибги лъун рукъалъул бокIоналда Къуръан магIида дализе гьабиялъ щивго чи исламияб диналда тIовитIуларо. Гьеб Къуръанги цIалун, гьелда жаниб

бугеб жоги бичIчIун, гьелъул пикру ва тадбирги гьабун рачIуна гIадамал Аллагь лъаялда, гьев цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялда.

Жинда жаниб хъвараб жоялъул магIна лъаларев чиясги ТIадегIанав Аллагьасул калам букIиналда божун хирияб Къуръан кIодо гьаби гьев чиясе ажро-кири бугеб гIамал буго. Жинда магIна бичIчIуларев чиясги Къуръан цIализе лъазеги гьабун гьеб Къуръан берцинго гIараб мацIалъул хIарпал рахъулеб хIалги цIунун цIалиги ажро-кири бугеб гIамал буго. Ва амма жиндир магIнаги бичIчIун, гьелъул пикру тадбирги гьабун Къуръан цIали, цинги жинца цIалараб жоялда гIамал гьабиги гьеб буго хрияб Къуръан рештIине гьабиялдаса бугеб мурад ва гьаб буго жинда ТIадегIанав Аллагь разилъулеб гIамал.

ГIараб мацI лъаларел гIадамазда жидерго мацIалъ гьаб хирияб Къуръаналъул магIна бичIчIизе гьабулев ва гьезухъе Къуръан щвезе гьабулев чи вуго жинца ТIадегIанав Аллагьасул амру тIубарав чи. Хирияб Къуръаналда жаниб ва Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисазда жаниб гIемер буго нужеца гIадамал лъикIаб гIамал гьабиялда ахIе ва гьел квешаб гIамалалдаса нахъе чIвае абун нилъеда амру гьабулел аятал ва хIадисал.

ТIадегIанав Аллагьас нилъее тавпикъ гьабеги хIакъаб жо лъазе ва гьелда гIамал гьабизе. Аллагьас битIараб бичIчIи ва гIакъло кьеги жидеца гIадамазе ццерехъанлъи гьабулел цIаларал гIадамазе. Гьал гIадамал ритIун хьвадичIеб заман буго исламияб дин загIиплъараб, гьеб дин пасалъараб замана. Гьал гIадамал Аллагьасдаса хIинкъичIеб замана буго ахир замана цIакъго гIагарлъун букIиналъул гIаламат. Гьал гIадамаз жидер дин дунял тIалаб гьабилъун ккураб заман буго ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъзадерида рази гьечIеб заман.

Я гьал бусурбаби! Щивав инсан ТIадегIанав Аллагьас гIакъло-лъайги кьун, мацI бицулевлъунги гьавун вижун вугелъул, щивав инсанасда тIадаб буго жинца хIакъаб, битIараб нух тIалаб гьабизе ва гьеб нухда хьвадизе. Дица бицарабги, цогидаз бицарабги жоялъул пикру гьабизе гьеб шаргIалъул цIадироялда лъун борцине ва ТIадегIанав Аллагь разилъи тIалаб гьабун гьесул мурад цIунун, гьесул расуласул нухдаса хьвадун, абадияб рукъалъун жиб бугеб

ахираталда ТIадегIанав Аллагьас жив алжаналда лъугьине гьавулеб лъикIаб гIамал гьабизе.

Вореги нужеда ракIалда ккоге нуж гурезул гIамалалъ нуж хвасар гьарила абун. Нужер БетIергьан Аллагь бищунго нужеда гIагарда вуго, бищунго нужеда гурхIулевги вуго. Нужеца кинабго гIамал гьев Аллагь разилъи тIалаб гьабун гьабе ва нужер хIажатги гьесда гьаре нужер божиги, хьул лъейги, хIинкъиги цохIо Аллагьасде буссине гьабе!.

ТIадегIанав Аллагьас тавпикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе.

Кинабго рецц ва щукру жив цогояв БетIергьан Аллагьасе буго. Жив кIодо гьавиялда хурхараб Аллагьасул цIоб рахIмат хирияв МухIаммад аварагасде лъеги.

Жив гурхIулев, жинца мунагьал рахчулев Аллагьасда тавбо гьабун руссун, гьаб нилъер гIамалалда жаниб ккараб гъалатIлъи, мунагь-хатIаалдаса тIаса лъугьин гьарулеб буго.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жив гурхIулев ва
жинца тавбо къабул гьабулев вуго.

ТIадегIанав Аллагьасе реццгун ва гьесул квербакъиялдалъун кIиабилеб жилд тIубана

Сурату ТIагьаялъул авалалдасан байбихьун сурату Ннасалъул ахиралда щвезегIан

فهرس بأسماء السور وبيان المكي والمدني منها

Суратазул цIарал, гьезул Маккаялда ва Мадинаялда рештIинарурал баян гьарулеб фигьриса

	Суратальъул цIар	Гьумер	РещтIана	السورة
20	Сурату ТIа-гьа	1081	Маккаялда	سورة طه
21	Суратул Анбияъ	1128	Маккаялда	سورة الأنبياء
22	Суратул ХIаж	1164	Мадинаялда	سورة الحج
23	Суратул Муъминун	1198	Маккаялда	سورة المؤمنون
24	Сурату-Ннур	1230	Мадинаялда	سورة النور
25	Суратул Фуркъан	1280	Маккаялда	سورة الفرقان
26	Сурату ЩугIараъ	1303	Маккаялда	سورة الشعراء
27	Сурату Ннамль	1335	Маккаялда	سورة النمل
28	Суратул Къасас	1365	Маккаялда	سورة القصص
29	Суратул ГIанкабут	1394	Маккаялда	سورة العنكبوت
30	Сурату Ррум	1419	Маккаялда	سورة الروم
31	Сурату Лукъман	1436	Маккаялда	سورة لقمان
32	Сурату Ссаждат	1453	Маккаялда	سورة السجدة
33	Суратул АхIзаб	1464	Мадинаялда	سورة الأحزاب
34	Сурату Сабаъ	1496	Маккаялда	سورة سبإ
35	Сурату Фа́тIир	1516	Маккаялда	سورة فاطر
36	Сурату Ясин	1533	Маккаялда	سورة يس
37	Сурату Сса́фа́т	1556	Маккаялда	سورة الصافات
38	Сурату Ссад	1580	Маккаялда	سورة ص
39	Сурату Ззумар	1602	Маккаялда	سورة الزمر
40	Сурату Гъа́фир	1628	Маккаялда	سورة غافر
41	Сурату Фуссилат	1653	Маккаялда	سورة فصّلت
42	Сурату Щу̀ра	1672	Маккаялда	سورة الشورى
43	Сурату Ззухруф	1695	Маккаялда	سورة الزخرف
44	Сурату Ддухан	1748	Маккаялда	سورة الدخان
45	Суратул Жа́сият	1728	Маккаялда	سورة الجاثية
46	Суратул АхIкъаф	1739	Маккаялда	سورة الأحقاف
47	Сурату МухIаммад	1753	Мадинаялда	سورة محمد
48	Суратул ФатхI	1777	Мадинаялда	سورة الفتح
49	Суратул ХIужурат	1800	Мадинаялда	سورة الحجرات

	Суратальъул цIар	**Гъумер**	РещтIана	السورة
50	Сурату Къáф	1814	Маккаялда	سورة ق
51	Сурату Ззáрият	1825	Маккаялда	سورة الذاريات
52	Сурату ТIтIур	1837	Маккаялда	سورة الطور
53	Сурату Ннажм	1846	Маккаялда	سورة النجم
54	Суратул Къамар	1859	Маккаялда	سورة القمر
55	Сурату РрахIман	1871	Мадинаялда	سورة الرحمن
56	Суратул ВакъигIат	1882	Маккаялда	سورة الواقعة
57	Суратул ХIадид	1895	Мадинаялда	سورة الحديد
58	Суратул Мужадалат	1911	Мадинаялда	سورة المجادلة
59	Суратул ХIашр	1925	Мадинаялда	سورة الحشر
60	Суратул МумтахIинат	1938	Мадинаялда	سورة الممتحنة
61	Сурату Ссаф	1946	Мадинаялда	سورة الصف
62	Суратул ЖумгIат	1952	Мадинаялда	سورة الجمعة
63	Суратул Мунафикъун	1957	Мадинаялда	سورة المنافقون
64	Сурату Ттагъáбун	1963	Мадинаялда	سورة التغابن
65	Сурату ТIалакъ	1970	Мадинаялда	سورة الطلاق
66	Сурату ТтахIрим	1977	Мадинаялда	سورة التحريم
67	Суратул Мулк	1983	Маккаялда	سورة الملك
68	Суратул Къалам	1990	Маккаялда	سورة القلم
69	Суратул ХIáкъат	2000	Маккаялда	سورة الحاقة
70	Суратул МагIáриж	2006	Маккаялда	سورة المعارج
71	Сурату НухI	2014	Маккаялда	سورة نوح
72	Суратул Жинн	2020	Маккаялда	سورة الجن
73	Суратул Муззаммил	2027	Маккаялда	سورة المزمل
74	Суратул Муддаŝŝир	2033	Маккаялда	سورة المدثر
75	Суратул Къиямат	2043	Маккаялда	سورة القيامة
76	Суратул Инсан	2049	Мадинаялда	سورة الإنسان
77	Суратул Мурсалáт	2056	Маккаялда	سورة المرسلات
78	Сурату Ннабаъ	2062	Маккаялда	سورة النبإ
79	Сурату НназигIат	2067	Маккаялда	سورة النازعات
80	Сурату ГIабаса	2073	Маккаялда	سورة عبس
81	Сурату Ттаквир	2078	Маккаялда	سورة التكوير
82	Суратул ИнфитIар	2083	Маккаялда	سورة الانفطار

	Сураталъул цIар	**Гъумер**	РещтIана	السورة
83	Суратул МутIафифин	2086	Маккаялда	سورة المطففين
84	Суратул Иншикъакъ	2090	Маккаялда	سورة الانشقاق
85	Суратул Буруж	2093	Маккаялда	سورة البروج
86	Сурату ТIа́рикъ	2099	Маккаялда	سورة الطارق
87	Суратул АгIла	2101	Маккаялда	سورة الأعلى
88	Суратул Гъашият	2104	Маккаялда	سورة الغاشية
89	Суратул Фажр	2108	Маккаялда	سورة الفجر
90	Суратул Балад	2112	Маккаялда	سورة البلد
91	Сурату Щамс	2116	Маккаялда	سورة الشمس
92	Сурату Ллайл	2119	Маккаялда	سورة الليل
93	Сурату ЗзухIа	2122	Маккаялда	سورة الضحى
94	Сурату ЩархI	2126	Маккаялда	سورة الشرح
95	Сурату Ттин	2129	Маккаялда	سورة التين
96	Суратул ГIалакъ	2132	Маккаялда	سورة العلق
97	Суратул Къадри	2138	Маккаялда	سورة القدر
98	Суратул Байййинат	2140	Мадинаялда	سورة البينة
99	Сурату Ззалзалат	2142	Мадинаялда	سورة الزلزلة
100	Суратул ГIа́дия́т	2143	Маккаялда	سورة العاديات
101	Суратул КъаригIат	2145	Маккаялда	سورة القارعة
102	Сурату Ттака́ҫур	2147	Маккаялда	سورة التكاثر
103	Суратул ГIаср	2149	Маккаялда	سورة العصر
104	Суратул Гъумазат	2151	Маккаялда	سورة الهمزة
105	Суратул Фил	2152	Маккаялда	سورة الفيل
106	Сурату Къурайш	2154	Маккаялда	سورة قريش
107	Суратул Ма́гIу́н	2155	Маккаялда	سورة الماعون
108	Суратул Кавҫар	2156	Маккаялда	سورة الكوثر
109	Суратул Кафирун	2158	Маккаялда	سورة الكافرون
110	Сурату Насср	2159	Мадинаялда	سورة النصر
111	Суратул Масад	2161	Маккаялда	سورة المسد
112	Суратул Ихласс	2163	Маккаялда	سورة الإخلاص
113	Суратул Фалакъ	2165	Маккаялда	سورة الفلق
114	Сурату Ннас	2167	Маккаялда	سورة الناس

إنَّ وزارة الشُّؤون الإسلاميَّة والأوقاف والدَّعوة والإرشاد
في المملكةِ العربيَّةِ السُّعوديَّةِ
المشرفة على مجمَّع الملك فهد
لطباعة المصحف الشَّريف في المدينة المنوَّرة
إذ يسرُّها أن يُصدر المجمَّعُ هذه الطَّبعة من القرآن الكريم
وترجمة معانيه وتفسيره إلى اللُّغة الأواريَّة
تسأل الله أن ينفع بها النَّاس
وأن يجزي
خادم الحرمين الشَّريفين الملك عبدالله بن عبدالعزيز آل سعود
أحسن الجزاء على جهوده العظيمة في نشر كتاب الله الكريم
والله وليُّ التَّوفيق

СагІудиял гІарабиязул пачалихъалъул Исламиял ишазул, вакъфуялъул, диналде ахІиялъул ва нух малъиялъул, Фагьд ханасул Мадина шагьаралда бугеб Къуръанал зарбуялде рахъунеб мужаммагІалда тІад бугеб визаратали, рохел загьир гьабулеб буго.

Гьеб мужаммагІалъул рес лъугьиялда гьаб хирияб Къуръан ва магІарул мацІалда бугеб гьелъул таржама ва тафсир зарбоялда бахъизе.

Ва Аллагьасда гьарулеб буго гьеб Къуръаналдалъун гІадамазе мунфагІат гьабе абун ва кІиябго хІарамалъул хъулухъчи, ГІабдулгІазизил вас ГІабдуллагь ал-СугІуд ханасе лъикІаб жазаъ гьабе абунги, хирияб Аллагьасул тІехь гІадамазухъе щвеялъе гьес гьабулеб кІудияб ишалъе гІоло.

Аллагь жинца тавфикъ гьабулев вуго.

ص.ب ٦٢٦٢ - المدينة المنورة

www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

Аллагьасул
квер бакъиялдалъун
гьаб хирияб Къуръан ва гьелъул
таржама ва тафсир зарбоялде
бахъана Мадинаялда бугеб Къуръанал
зарбоялде рахъунеб Фагьд ханасул
мужаммагIалда. СагIудиял гIарабиязул
пачалихъалъул Исламиял ишазул,
вакъфуялъул, диналде ахIиялъул ва
нух малъиялъул визаратал бер
балагьи гьабун гьижрияб
1434 соналъ

Зарбоялде бахъиналъул хIакъ цIунун буго
Къуръанал зарбоялде рахъунеб Фагьд
ханасул мужаммагIалъе

Почалъул ящик 6262
нур бараб Мадина
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

ⓒ **مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف ، ١٤٣٤ هـ**
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر .

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف
ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى اللغة الأوارية. / مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف . - المدينة المنورة ، ١٤٣٤ هـ

٢مج

١١٢٨ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك: ٧-١٥-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨

٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)

١- القرآن ترجمة أ. العنوان
ديوي ٤، ٢٢١ ١٤٣٣/٤٦٢٠

رقم الإيداع: ١٤٣٣/٤٦٢٠
ردمك: ٧-١٥-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨
٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)

(٤٠٠٠/د ٥١) (٨) (٠١) **ردمك: ٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)**